2.4 56

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Maćica Serbska
w Budyšinje

Wudawany wot towarstwa ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje

Redaktor: **Mikławš Žur**

Třiapjećdźesaty lětnik

Serbska centralna
knihownja
w Budyšinje

W Budyšinje
Čišć L. A. Donnerhakec knihićišćerńje
(mějićel: Towarstwo ss. Cyrilla a Methoda)
1915

Wobsah.

Strona

I. Nabožne nastawki.

Budź khwaleny Jězus Khrystus . . . 1
Arcybiskopja a biskopja němskoho kejžorstwa wšitkim wěriwym postrow, žohnowanjo a pokojenjo w Knjezu wuprajeja 9
Na puć do nowoho lěta 11
Jandźela pěstonowe dopomnjeńki 17, 25, 33, 41, 49, 57, 65, 73, 81, 89, 93, 99, 105, 109, 115, 127, 133, 139, 147, 155, 163, 169, 177, 193, 201, 207
Wróćo k wutrobje Jězusowej! 42
Što bě swjaty Anton? 86
Před bolosćiwej Maćerju 97
Modlitwa bamža Benedikta XV. wo měr 113
Prěni pastyrski list našoho najdostojnišoho knjeza biskopa 119
Swjedźeń domapytanja swj. Marije . . 185
Lěto wójny je so minyło. Pastyrski list 215
Hižo lěto 223
Twój trošt a přikład 231
Njech zasy wožiwi 239
Měj dowěru 247
Ta wěc dźe dale 253
K swjedźenjomaj swjateje Marije . . . 259
To jene 265
Nazymny syw 269
Wójnske akcije 275
Twój dom a twoja šula 295
Pastyrski list najdostojnišoho k. biskopa k wopomnjeću wšěch dušow . . . 301
Hdźe je, kiž je ći padnył? 301
Kaž sněh tak miłe 309
Hdyž tu, potom nic tam 313
Pastyrski list biskopow Němskeje wo wójnskim hubjenstwje w Pólskej . . 319
Te poslednje sćenjo! 319
Słowo, kotrež žiwych mori a mortwych wožiwja 325
Rjeńša hač wšo druhe stworjena . . . 329
List z njebjes 335
A što wón? 341
Měr budźe, hdyž ty chceš 347

II. Politiske a socialpolitiske nastawki a wójna.

Wozjewjenja wojeńskich a politiskich wyšnosćow 3, 37, 43, 47, 52, 58, 69, 71, 85, 102, 123, 131, 137, 144, 152, 161, 173, 183, 199, 256, 315
Jendźelska wotmołwa na amerikanske wobćežowanja 18
Dołhorańša železnica 30, 38
Žita přewozmje stat 36
Ruske hubjenstwo 50
Amerika a wójna 74
Nuza w Pólskej 82
Wbozy Polacy 94
Zapusćenja w Pólskej 111
Zastupi Italska přećiwo nam do wójny? 133
Wójna a Italska 140
Italska a wójna 148
Italska 194
Italske kralestwo 209
Zawěsćenjo zežiwjenja ludu 219
Zarjadowanja přećiwo nahramnomu předroženju 220
Powěsć sakskoho krala 223
Bamž Benedikt XV. napomina k měrej . 224
Wozjewjenjo kejžora. Němskomu ludej 225

Strona

Polacy we wójnje 240
Je wójna Jendźelskeje přećiwo Němskej nuzna a tuž też sprawna? 247
Třeća wójnska požčonka 262
Kak Rusojo Pólsku kóncowachu . . . 267
Rumunska 315
Ratarstwo a drohota 332
Překupstwo w małym. Žiwjeńske prašenja małopřekupstwa 351

III. Feuilletony a powučace nastawki.

Wo nastaću a wuwiću Budyskoho dekanata 2, 11, 19, 26, 35
Kak je mały jandźel cyłu helu zamylił . 28
Boži khlěb 34
Baćońska šula 43, 50
Mały wobraz z wójny 52
Knježi wowčeŕ a joho różowcy . . 58, 66
Martraŕ spowjednoho sigila 74
Kak stotnik Bože Ćěło wukhowa . . . 75
Kajke žiwjenjo wjedźe missionar při rěcy Sambesi w Africy? 77
Kak dźewjatnica k swj. Francej Xaverskomu nasta 79
Wuwołana korčmarka 82
Nócna lampka w ptačim hnězdźe . . 84
Moltka za pěstońču přistajeny 101
Naši jeći w Lourdes-u 102, 112
Najstrašniši njepřećel 101
Što su bamžojo za čłowjestwo skutkowali? 122
Serbskoho ludu mysličkí a nahlady wo serbskej swójbje 129, 134, 140, 148, 164, 170, 178, 186, 202, 210, 216, 232, 240, 289, 303, 330, 337, 342, 350
Našim serbskim wojakam 158
Što je wójna? 172
Mać spinka 196
Swědomjo — pokład maćerje 197
Són wuči, swědomjo wótři 215
Što wuči nas nětčiša wójna? 218, 226, 234
Zasywubudźenjo zmysła za swójbu . . 228
Nětčiša wójna krawny, bjezbóžny wusył swobodnych murjerjow . 242, 249, 256, 261, 270
Naš krónprync w polu 255
Swjedźeń khudych dušow w lětach měra a lětsa — we wójnskim lěće . . . 309
Wójna a kuchnja 338

IV. Wšelake nastawki.

Wójna a nabožnistwo 6
Missionar chcu być 6
Bože dźěćo w času wójny 13
Surowe zemjerženjo 20
Němscy wojacy Antwerpen předobywši 20
Wo dušipastyrstwje w polu 22
Z lětakom k mrějacomu 23
Hody we wójnje 28
Zdwórliwosć na bitwišću 30
† Abbatissa Michaela Marija Waurik . 46
Gulašowa kanóna 46
Wulka slowka 54
Jenož trošku sćerpnosće 62
Kak Wonječenjo swojoho nowoho fararja witachu 62
Awstriski kejžor poswjeća so najswjećišej Wutrobje Jězusowej 62
Mandźelstwa so w njebjesach załožuja . 78
Podarmo přečinjenjo cyroby 95
Přelesćeny Prenk Bib Doda 98

Strona

Swjatočne powitanjo najdostojnišoho k. biskopa a tachanta Franca Löbmanna w tachantskej cyrkwi bołmončku 1915 100
Hubjenstwo wójny 102
Madonna w bitwowej hrjebi 152
Swj. Anton z pomocu we wójnje . . 152
Swjaty wótc 160
13. junija 167
Serbske kěrluše w Francózskej . . . 174
Njekhmane pismo francózskoho komiteja 182
Stary recept za wojakow a druhich . . 190
Wobstojnosće swj. wótca su njewěste . 198
Wotwlakowarjow w Němskej nimamy . 213
Přesćěhanjo duchownych w Italskej . . 219
Naš najdostojniši knjez biskop dr. theol. Franc Löbmann na nawječornym bitwišću 226
Młodźencowa smjerć na bitwišću . . . 230
Najdostojniši k. dr. Franc Löbmann w polu 234
Pólny duchowny jako pomocnik při dobyću 262
Domaš z Aquino a wójna 262
Nowy arcybiskop Gnieźnjeńsko-Poznański 265
Za šule w Pólskej 267
Stary Pražski časnik we wójnje . . . 273
Wojak a różowc 281
Kardinal Kullen 284
Někotre wójnske listy 292
Pólska Golgata 304
Swěrny hač do smjerće 323
„Česć wójska“ 323
Universita we Waršawje 327
Kak kejžor Franc Józef ze swojim staruškim lěkarjom wobkhadźuje . . 333
Vincencowe towarstwo w Budyšinje (Prěni lětdźesatk) 344
Maći, twój syn w polu! 347
† Franc Kral 352
Kongres narodow před sto lětami . . 353

V. Ze serbskoho žiwjenja.

Zabyty jubilej 5
Hłowna zhromadźizna „Jednoty“ w Budyšinje 29
Załoženski swjedźeń Radworskeje Bjesady 54
Pražska „Serbowka“ 101
Jutrowni křižerjo 107
Maćica Serbska 111
Duchowny koncert w Khrósćicach . . 136
Hłowna zhromadźizna Khrósćanskeje nalutowarnje 188
Poswjećenjo wojeńskoho lěska w Janowych Kupjelach 211
Rozprawa „Serbowki“ 236
† Naš Rječka — padnył 255
† Franc Kral 290
Franca Krala posmjertne wopomnjećo w Kamjencu 302
Pražska „Serbowka“ 303
25lětny měšniski jubilej knjeza direktora J. Nowaka 311
80lětne narodniny k. seminarsk. wyššoho wučerja K. A. Fiedlerja 322
Dźiwadłowy wječor w Ralbicach . . . 331
„Krajan“ 1916 337
Posoł 1916 343

VI. Hospodarstwo.

Rólnistwo w Belgiskej 21
Tunje jědźe 37
Jendźelske ratarstwo 50

Strona

Płaćizna běrnow powyšena 61
Khlěbowe marki 69
Škitajće kćějace wjeŕby 85
Naše zeživjenjo ma so trošku přeměnić 95
Hnojenjo 112
Wobstarajće derje běrny abo neple . . 117
Cuze wašnja so wšudźom wotstronjeja, byrnjež pola konjacych wopuši było 136
Zničujće wósty! 137
Sadźejće słónčne róže! 137
W zahrodkach 144
Sadowe štomy 144
Synowe žně so bliža 160
Čerwjena woš 160
Naše zeživjenjo 160
Konjaca pica njesmě so namačować . . 183
Njezrałe a połzrałe lěsne a zahrodowe płody 206
Sušće warjenja a sad 206
Syre dom wožene žito 206
Sćerniščo ma so bórzy podworać . . . 206
Kisało 212
Truskalcowe zelo 212
Sadowa zahroda 212
Radiski 212
Nizke buny 212
Kopřiwy jako pica za swinje 212
Kolik pola koni 212

Strona

Zlemjenjo křiža pola koni 212
Žně so domkhowaja 220
W zahrodkach 220
Štomy 220
Wišnjowe štomy 220
Wobkopowanjo 220
Njezrały, cyle hubjeny sad 220
Dźiwajće na dobre symjo 237
Hospodarska wučba w času wójny . . 244
Tuni wolij a tuk 245
Zběrajće žołdźe kostonije 262
Karnikle dźeržeć k rozmnoženju mjasajědźenja 262
Najwyšše płaćizny za butru 312
W zahrodkach a zahrodach 327
Worješiny a kastanije 327
Hłowoncowe płoty 327

VII. Należnosće našoho towarstwa.

Wurjadna hłowna zhromadźizna Towarstwa ss. Cyrilla a Methoda w Budyšinje 53
Zhromadźizna předsydstwa a wubjerka srjedu 3. měrca 77
Hłowna zhromadźizna Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Pančicach 181, 189

VIII. Dopisy.

Strona

Dopis. Luby Pósle! 5
Dopis k dopisej w 1. čisle 14
3. list z Hejic 23
Hdyž so hola pali 205
Zapósłanc 227
Dopis. Luby Pósle! 250

IX. Basnje.

Nowomu měšnikej knjezej Janej Waldźe z Prawoćic k dnjej primicy njedźelu 11. julija 1915 w Khrósćicach . . . 197
Swjedźeńske hrono při primicy knj. Jana Waldy. Wot k. wučerki M. Kubašec 211
Němsko-Awstriski zwjazk. Józef Nowak 279
Našomu Kralej. Józef Nowak 289
Čistych dušow Kralowna. Józef Nowak 329

X. Stajne rubriki.

Wójna.
Z Łužicy a ze Serbow.
Naše towarstwa.
Swětne podawki. (Swětny rozhlad.)
Należnosće našoho towarstwa.
Wšelčizny.
Cyrkwinske powěsće.
Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Dosłowo.

W čežkim a zrudnym času žałostneje swěta-wójny skónča Posoł swój třiapjećdźesaty lětnik. Wjele stow časopisow je też w běhu tohole wójnskoho lěta zašło. Z wulkej prócu a napinanjom mocow dweju zbytnych stajerjow, kk. Šipšika a Jenicha, je so wobstaco Posoła zdźeržało; doniž nam wójna też Jenicha njewza, tak zo skónčnje hišće jenoho jeničkoho stajerja zdźeržachmy, kotryž je hewak też hišće kipreje strowoty. Tutón ma nětko wšitko wukonjeć ze starym invalidu, kotrohož hišće připadnje namakachmy, ale njeje serbskeje rěče mócny, tak zo so jomu ze serbskim pismom też trochu hubjeńšo dźěła, ale je tola lěpje hač ničo. Tuž so Bohu dźakujemy, zo je nam našoho Šipšika hišće runje nětkle tak strowoho zdźeržał. Ale też k. Šipšikej słuša wulki dźak, za joho tak napinace dźěło a wšu prócu, kotraž běše často hobrska, zo by so tola Posoł při žiwjenju zdźeržał a čišćerńja też kus dale klepotała. K tomu dyrbješe też swoje mocy napinać knježna Hana Rězakec, kotraž ma kontor zastarać a wšelke wěcy nětkle bóle sama wobstarać, hdyž druhich mocow nimamy. Tuž też wona zasłuži naš zjawny dźak.

Potom pak też najwutrobniši dźak zasy wšitkim, kotřiž su zasy porjadnje na Posole sobudźěłali, Bóh chcył to nadobnje wšitkim płaćić, přetož časnoho myta nimamy wočakować a je też njewočakujemy. Wšitkich mjenować njemóžu, naspomnju jeno tych, kotřiž mějachu wjetšu prócu a dźěła z Posołom, kaž našich dotalnych swěrnych sobudźěłaćerjow kk.: praelata Skalu, direktora Nowaka, kapłana Justa, fararja em. Bjedricha, fararja Delana, fararja em. Libša, fararja Nowaka, fararja Hejdušku, wučerja Nawku, M. Šołtu z Khrósćic, tohorunja też wulki dźak słuša k. tachantskomu wučerjej Šołće za joho mnohe starosće a dźěławosć, samo też, hdyž běše hišće pola wojakow; a runje tak też k. tach. wyšš. wuč. Wjerabej, hižo za joho dźěła kalendarija našoho Krajana, ale też joho starosć wo Posoł, a wosebje też zasy za našu wěc přecy starosćiwomu wučerjej Słodeńkej, ale też mnoho druhim knježim duchownym, wučerjam a jenotliwym pomocnikam a dopisowarjam budź z tutym wutrobny dźak wuprajeny, wosebje też hišće našim wubjerkownikam, kotřiž su přinoški sobustawow hromadźili, za nawěštki so starali a wšo možne druhe wobstarali a nas tak w tutej wójnskej bědźe sobu podpjerali. Njech też w nowym lěće wšitcy sobudźěłaćerjo swěrni wostanu a druzy chcyli k dobromu skutkej hišće přistupić, zo by naš Posoł tola z Božej pomocu wójnske hubjeństwo přetrał a po zastupje měra hakle prawje jara zasy kćěł a ličba joho čitarjow a woteběrarjow też přecy dale hišće rostła a přiběrała a zo by so skónčnje přeco Posoła a joho dosłowa lěta 1912 dopjelniło, zo mjez katolskimi Serbami žadyn dom wjacy bjez Posoła njeje.

W Budyšinje, na dnju swj. Domaša 1915.

Redakcija „Katolskoho Posoła“.
Mikławš Žur,
nakhwilny redaktor.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 1. | **Budyšin, 2. januara 1915.** | **Lětnik 53.**

Budź khwaleny Jězus Khrystus!

Z tymle wutrobu a dušu zwjeselacym postrowom stupa Posoł do nowoho lěta a strowi wšitkich swojich lubych čitarjow hižo tři a pjećdźesaty króć při nastupjenju nowoho lěta. Ale kajkoho nowoho lěta! Hewak je nowe lěto tež přecy za človjekow wjesoły dźeń, hdźež sebi tak wjele, wjele zbožopřećow wuprajeja, hdyž su najprjedy hižo stare lěto z wjesołosću skónčili. Haj w tajkim času je wjesela druhdy přewjele, a je wone často njeprawe a samo hrěšne. Što dyrbi sebi hewak dźeń swj. bamža Sylvestra I. lubić dać; lětsa je wěc trochu hinaša. Hody njeběchu tak wjesołe kaž druhe lěta, a nowe lěto njeje hinak, dokelž dźě je nam stare lěto přinjesło wójnu, wójnu žałostnu, kajkuž drje swět hišće widźał njeje, a tónle dar staroho lěta je přewzało nowe lěto, wójna dźe swój železny a zahubjacy puć dale. Ani wo přetorhnjenju wojowanja na wulkotnym dnju wopomnjeća „Naroda našoho Zbóžnika“ abo Hody nochcychu naši njepřećelju ničo wědźeć, byrnjež bě tež naš swjaty wótc Benedikt XV. něšto króć to namjetował, wo to prosył; ně, kanony rujachu dale, třělby praskachu a mječe so w krewi kupachu. O žałostne to hody, zrudne to nowe lěto! Na wulkich mjezach Němskeje, Awstriskeje, wšudźom njewuprajne hubjenstwo, kanony su hubjene sylvestrske a nowolětne zwony, kotrež nam stare lěto wuzwonjachu a nowe zazwonjachu, su wutrobu łamace smjertne zwony za telko młodostnych žiwjenjow a zrudne božemje zemske za telko wutrobow mandźelskich a zastaraćerjow swójbow, kotřiž tam so wukrawja a swoje žiwjenjo skónčić dyrbja. Ludy so rozčaskuja, stysk, zrudoba, zaničenjo, smjerć, hdźež wóčko pohladuje.

Čohodla, tak so praša styskniwje naša wutroba, čohodla dyrbješe tola tole wšitko přińć, nas potrjechić? Čohodla je Bóh to dopuścił?

Budź khwaleny Jězus Khrystus! so my strowimy, sebi přiwołamy, po katolskim wašnju. Ale to njeje jeno khwalba Khrystusa, Boha, ně, to je tež napominanjo za nas a druhich, njech so khwali Jězus, Bóh, potajkim tež k njomu modli, njech so wón předewšitkim česćuje! A su dha človjekojo hišće Bohu, Jězusej, našomu wumožnikej, kotrohož hakle lědma wopominachmy jako dźěćo Betlehemske, krala měra a pokoja, su woni jomu česć dawali, kaž su to tež jandźelojo z druhimi słowami při joho narodźe napominali: „Česć budź Bohu we wysokosći!“ O, hladajmy jeno do žiwjenja! Prěni chcedźa tu być přecy wučeni ze swojimi wysokimi abo njewysokimi šulami a wot tam tež swoju mudrosć rozšěrjeja do ludu, a tón na nich pobožnišo posłucha abo posłuchaše hač na słowo Boże, na evangelium. Što dha su jomu nětko prědowali? Ach, my přepytujemy wšitko, my stajamy hromadu a mjetamy rózno, my pytamy, slědźimy a ryjemy a khwatamy wot jenoho wunamakanja k druhomu. Mocy zemske, morja a powětra sebi k službje podćiskamy z našeje samsneje mocy a sylnosće. Khwaleny a česćeny budź ze swojim rozomom duch človjeski, nic pak kotryž tam leži w žłobju! Nimamy městna za njoho w našej hospodźe!

Widźimy a widźachmy druhich, kotřiž dóńty ludow a narodow wodźa, wulkich a małych politikow. „Khrystusowe zasady dyrbjałe zakładne być za naše počinanja a dźěła, a my mamy je připóznać“ — prašachu so woni cyle zastróženi, „kajka to njezmysłnosć! Njech snadź lud, jeli so jomu spodoba, skónčnje hišće do cyrkwje khodźi — ale bohabojosć, lubosć k bližšomu abo samo njesebičnosć w politiskich jednanjach, kajke su to njesłyšane, ponižace a njetrjebawši putace wěcy, štó chcył nam tajke něšto přicpěć? Jenož tón, kotryž je mudry, překlepany a na nikoho njedźiwa, tón wostanje zwjerćha — a zwjerćha wostać dyrbimy na kóždy pad.“

Dźěłaćerjo wšěch worštow a zastojnicy, što činjachu woni? Khwalachu Khrystusa Boha? a wobkedźbowachu joho zakonje? Ach, što nam płaća te zestarjene wěcy ze staroho zakonja, ze starych wěkow! Našej rucy, naše mocy su naša podłoha a zakład zboža, naš zwjazk (Verband) je naša pomoc a dowěra, my wumožimy sebje samych, što chce nam Khrystus! Hač je to, štož žadamy a za čimž so prócujemy, po joho wučbje dowolene abo nic, to je nam tola wšitko jene. — A běchu a su służowni wjele lěpši? Swobodnosć, njezawuzdźenosć so jim lubi. Dźěłamy, štož a hdyž jónu dyrbimy, ale zbytny čas je naš. „Nóc njeje nikoho přećel“, praji swj. pismo. Što nas to stara a Bože słowo, nóc je naša a swjate dny tež, na tych mi nichtó rozkazować nima, činju, štož so mi spodoba a du, hdźež chcu.

A tež dźěłodawarjo a knježstwa njech sebi praja, hač bě wšo prawje, štož su nastupajo dźěłaćerjow a służownych často činili a kaž so napřećo nim zadźerželi, hač je wšitko było po Božim, Khrystusowym zakonju. — A tak móhli so hišće wjele worštow luda a powołanjow prašeć, kajke a čeje běchu to zakonje, po kotrymž bu činjene a zadźeržane. Hač tež pola tak mnohich často njerěkaše, my žaneje hospody wjacy za Khrystusa nimamy, jomu khwalbu dawać, a po joho zasadach, kaznjach so měć, nam wjacy trjeba njeje. — Sćěhwk toho bě, hdyž bě človjestwo Khrystusa wopušćiło, krala měra a pokoja, a jomu wjacy česć a khwalbu dawać nochcyše, bě tež měr a pokoj človjekow wopušćił, mjez človjekami a křesćanami bě wójna, spjećowanjo přećiwo Bohu a jedyn přećiwo druhomu, a hdyž běchu tak knjeza měra a pokoja wotehnali, dyrbješe tež zwonkowny měr swěta so zhubić a Bóh wućeže swój najhórši a železny prut přećiwo njekhmanikam a bohahanjerjam, wón dopušći žałostnu wójnu.

A tele zabłudźene človjestwo, w nuzy a smjerći pyta nětko zasy za wopušćenym Bohom, spohladuje zasy na jeničkoho wumožnika, Khrystusa, dopomnja so nětko zasy, wot koho móže so pomocy, wumoženja nadźijeć; koho ma česćować a khwalić a komu so jeničcy modlić.

Mnohe tysacy su přez tute dopušćenjo a khostanjo Bože zasy swojoho Boha a wumožnika Khrystusa namakali, so na njoho dopomnili, z nim so samo wujednali a stykuja so modlo swojej rucy tam na hrózbnych bitwišćach zasy k Bohu, hdyž su so prócowali najprjedy hižo z nim so wujednać; a tak swjećachu lětsa w polu snadź zbožowniše hody w duši hač lěta hdy prjedy, hdyž skoro wjacy njewědźachu, što hody woznamjenjeja, koho su nam po prawym wobradźili tu na zemi. W podaću do Božeje wole překročichu też čisami do nowoho lěta, a zrozemjachu nětko, što rěka a čohodla tu so strowimy a sebi přiwołamy: „Budź khwaleny Jězus Khrystus!“

Naš Posoł njeje ženje trubił do bludnosćow zełhańnoho swěta, je lubował česć Božu a spěchować so prócował też zbožo swojich swěrnych čitarjow a sobustawow našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda, k Božej česći a khwalbje je tu so Posoł prócował a dźěłał ze swojim přecy jenajko zwostawacym hesłom: „Budź khwaleny Jězus Khrystus!“

Też w tymle struchłym času nas tak postrowja k nowomu lětu, k nowomu dźěłu, běděenju, wojowanju, woporam a njebudże też přestać so dale prócować wo Božu česć a Khrystusowu khwalbu, kaž też nic za zbožo swojich swěrnych Serbow, byrnjež też druhdy so wšitko njelubiło, pozdźišo pak potom tola zasy rěka: Posoł je tola prawje měł! Wón sam a joho towarstwo dźě jara ćerpi pod sćěhwkami wójny, ale wón njezadwěluje, wón so nadźija na Boha a dobre wutroby, kotrež maja zapřijeco a zrozemjenjo za potrěbnosće našoho časa. Wostańmy tohodla też w nowym lěće swěrni swojomu Posołej a towarstwu, kaž je też Posoł nam přecy swěrny był. Lubosć a swěra so wosebje wopokazujetej we woporniwosći, tuž też teje so njebojmy, hdyž rěka, něšto za našu samsnu wěc činić a woprować. Posoł nam pokazuje na kóncu minjenoho lěta na krasnu ličbu sobustawow našoho towarstwa, kotřiž su hižo nětko dotal swój přinošk wotwjedli, je jich přez 1000, to je ličba, kajkuž hišće ženje na kóncu jenoho lěta widźeli njejsmy. Horcy dźak też za to našim wubjerkownikam a jich pomocnikam, kotřiž su z wulkej prócu to sobu nam pomhali. Tuž njech też Posoł dale nam naše zbožo spěchować pomha, a my pomhajmy jomu a podpjerajmy jón dale w joho prócowanju, zo by so wšitko stało Bohu k česći a Serbam k wužitku, a w tymle zmysłu strowmy so też na brjozy nowoho lěta, zo by potom też přecy dale klinčał tutón postrow zasy we wšitkich podeńdźenjach we zrudobje a wjeselu:

Budź khwaleny Jězus Khrystus!

Do wěčnosće. Amen.

Wójna.

480 millionow frankow

wójnskeje kontribucije dyrbi Belgiska na jene lěto Němskim płaćić. Gouverneur z Bissing je ze zastupjerjemi jednotliwych městow wuradźił, kak pjenjezy zwjedu a zapłaća.

Wyšk Fowre,

jedyn wjednik zběžkańskich Burow, bu wot Jendźelčanow zatřěleny. Joho z dobom zasudźeny młódši bratr bu ke kłódźe wobhnadźeny. (W. T.-B.)

Z wječornych bitwišćow

wozjewja so 23. dec.:

Nadběhi w hórkach (wot pěska při morju namlětych) pola Lombartzyde a k połdnju wot Bixschote naši wojacy lohko wotpokazachu. Pola Richebourg L'Avone buchu Jendźelčenjo wčora ze swojich lěhwow zahnaći.

Njedźiwajo na njemdre nadběhi buchu naše stojnišća, kiž běchmy mjez Richebourgom a kanalom D' Aire a la Bassé Jendźelčanam wzali, dźeržane a wobtwjerdźene. Po 20. dec. padźe 750 cuzokrajnikow a Jendźelčanow nam do rukow.

Wokoło Chalons-a so njepřećel jara hibaše. Nadběhi k połnocy wot Sillery (k rańšomu połdnju wot Reimsa), pola Souain a Perthes buchu z dźěla pod ćežkim škodowanjom Francózow wotražene. (W. T.-B.)

Njepřećelske nadběhi njemóžachu potajkim nihdże ničo wučinić. Jich poražki běchu z dźěla wulke. Jatych su na wjacorych městnach zhubili, druhdy po stach. Wosebje kruće buchu Jendźelčenjo pola Festubert (njedaloko Bethune) zbići. Hłowne wjednistwo wozjewja 26. dec.:

Pola Nieuporta buchu w nocy wot 24. k 25. dec. nadběhi Francózow a Jendźelčanow wotpokazane. Wuspěch wojowanjow pola Festubert-a z Indami a Jendźelčanami hodźi so hakle dźensa přewidźeć. 19 officirow a 879 cuzokrajnych a Jendźelčanow bu popadnjenych. 14 mašinskich třělbow, 12 mjetakow minow, rozswětlerje a druha wójnska naprawa bu dobyta. Na bitwišću wostaji njepřećel přez 3000 mortwych. Nakhwilny měr, wo kotryž Jendźelčenjo prošachu, zo bychu mortwych pohrjebali, bu zwoleny. My zhubichmy poměrnje mało.

W mjeńšich wojowanjach wokoło Lihone k połdnju wot Amiens a Trasy-le Val k połnócnomu ranju wot Compiegne popadnychmy na 200 jatych. (W. T.-B.)

Khostani buchu Francózojo,

dokelž běchu 20. dec. francózscy lětarjo bomby na wjes Inor mjetali, runjež su tam jenož lazarety, kotrychž wuznamjenja móža też lětarjo derje widźeć. Też běchu njedawno na njewobrónjene a z wonka bitwišćow ležace město bomby mjetali. Za to dóstachu 20. dec. rano někotre městna wokoło Nancy-a něšto němskich bombow.

Na rańšich bitwišćach

njejsu też do hód a přez hody ćežke wojowanja přestałe. Wjednistwo wozjewja 24. a 26. decembra:

Naše wójska su pola Soldau-Neidenburga z nowa nadběhowali a Rusow wróćo zbili. Mlawa a njepřećelske stojnišćo pola Mlawy je zasy w našich rukach. W tutych wojowanjach popadnychmy 1000 jatych.

Při Bzurje a Rawcy dońdźe při młhowym wjedrje, hdyž móžeše artillerija mało wučinić, wjacy króć k wojowanjam z bajonetom. Rusojo mějachu wjele škody.

Na prawej stronje Pilicy k rańšomu połdnju wot Tomaszowa Rusojo husćišo nadběhowachu, buchu pak pod ćežkim škodowanjom zbići wot zjednoćenych (němskich a

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata

Křesćanstwo je do Łužicy drje z ćežka do 10. lětstotka přišło. Kraj, wo kotrymž změjemy rěčeć, w najstarših nam znatych lisćinach „orientales partes“, t. r. narańše krajiny, němski „Ost- abo Osterland“, pola Widukinda mjenowany też „Ostmark“, łaćonscy „pagi“, němscy „Gaue“: 1. Dalaminca, wokoło nětčišoho Mišna, hdźež Glomačenjo bydlachu; 2. Nižany, na lěwym boku Łobja, na južno-narańšej stronje Glomačenjow, wokoło Drježdźan; 3. Milska abo Milčany a to bě cyła nětčiša Hornja Łužica. Jeje wobydlerjo pak mjenowachu so Milčenjo. Mjez wšitkimi běchu posledni, Milčenjo, najmócniši a stojachu najdlěje přećiwo nadpadam němskich kejžorow a jich pomocnikow, tak mjenowanych markhrabjow (łaćonscy „marchiones“, němscy „Markgrafen“) njepřewinjeni.

Milčanski kraj běše poddźěleny do sćěhowacych krajinow (łaćonscy „terra“, němscy „Land“): 1. Budi(u)ssin, prěni króć mjenowany lěta 1002; 2. Gorelic, 1071 prěni króć mjenowany; 3. Zagost, t. r. krajina za lěsom, prěni raz mjenowana 1144; to je tak kaž dźensniši Žitawski wokrjes. Delnja Łužica, kotraž nas w tymle nastawku wjele starać njebudże, mjenuje so w starych lisćinach „Lusici“ to je Łužica. Tele mjeno dósta pozdźišo też kraj Milska z přimjenom „Hornja“ Łužica. Też na krajinu Zagost so wjele počahować njetrjebamy, hdyž wo Hornjej Łužicy powšitkownje rěčimy, dokelž tón kraj stoješe, štož cyrkwinske należnosće nastupa, pod Pražskim biskopstwom.

W župje Dalaminca wutworichu a wobtwjerdźichu tam přećiwo hišće nic cyle podćisnjenym, wosebje pak k ranju bydlacym słowjanskim ludam, Nižanam a Milčanam, kotřiž so wot němskich stawiznarjow ze zhromadnym mjenom „Wenden“, „Venedi“, też — tola wopaki — „Vandali“ mjenuja, w lěće 922 němscy mócnarjo hród Mišno a lěta 928 zarjadowachu markhrabinstwo (łaćonscy „marchionatus“, němscy „Mark“ abo „Markgraftum“) pod samsnym mjenom. Prajachmy, zo bu tehdom Mišno wutwarjene, nic znowa natwarjene wot němskich dobyćerjow. Přetož mjenowany hród bě tam hižo dawno stał a „Misene“, najskerje wot „mjeza“, dokelž na mjezach stoješe, rěkał. Lěta 1907 a 1910 wuhrjebachu so na horje, na kotrejž dom stoji, mnohe kosće a črjopy, kotrež su, kaž ma so dźensa za to, wokoło 500 do Khrystusa dźěłane, potajkim ze samsnoho časa, w kotrymž je so najwjacy našich hrodźišćow twarić počało (mjenuje so „hallstattski“ abo „młódši broncowy“ čas). Najskerje bě tam něhdy hrodźišćo natwarjene, kajkež mnohe hišće pola nas Serbow dźensa widźimy. Němscy kejžorojo su słowjanski hród, kotryž jim runje na prawym městnje stoješe, za swoje zaměry wutwarili. Přetož Mišno dyrbješe nětko srjedźizna, wobora, wukhadne městno za nowe dobyćerske wójny přećiwo narańšim ludam, potajkim wosebje łužiskim Serbam być, a dokelž móžeše němska móc jenož zjednoćena a podpjerana z romskim křesćanstwom wobstać, też cyrkwinska srjedźizna missionskich dźěłow w Milčanach być. 938 so tam prěnja cyrkwička, najskerje jenož kapała, natwari, 967 abo 968 pak bu Mišnjanske biskopstwo założene.

Lisćina, kotraž so założerska mjenuje a chce z lěta 948 być, je, štož dźensa kóždy přida, wopačna. Hižo před 100 lětami je so na to pokazało. Je pisana w 13. lětstotetku, najskerje, zo by sebi Mišnjarske biskopstwo z tym, zo so starše činješe, hač woprawdźe bě, mohło wjacy prawow žadać a so nad młódšimi biskopstwami wuzběhować. Tajkich wopačnych lisćinow z tamnoho časa je jich wjacy. (Wo cyrkwinskej politicy tamnych němskich kejžorow hladaj Gfrörer, „Allgem. Kirchengesch.“ III, 1278 a Gfrörer, „Papst Gregor VII.“, I, 153 a VII, 210.)

Mišnjanscy biskopja stojachu hač do lěta 1402 pod Magdeburgskim arcybiskopstwom, potom khwilku pod Pražskim, tola to nje-

awstriskich) wójskow. Ruske nadběhi pola Lötzen buchu zbite a 1000 jatych wosta w našich rukach. (W. T.-B.)

Awstriscy,

z dźěla z němskimi wójskami zjednoćeni, mějachu ćežko wojować. Jich wjednistwo wozjewja 24. a 26. dec.:

W hornim ungskim dole naš nadběh k unokskomu překhodej po něčim postupuje. 21. dec. bu w tutym karpatskim dole 650 Rusow popadnjenych.

W Haliču traja naše wojowanja w znatej fronće dale. Při delnjej Nidźe popadnychu naši wojacy 22. dec. 2000 Rusow. Wot 11. hač do 20. decembra bu wot nas wšo hromadźe 43000 Rusow popadnjenych. W monarchiji mamy tu khwilu 200000 jatych.

Sylnišo nadběhowali su Rusojo we Haliču k hodom samym z wulkimi mocami. Woni dobychu zasy krajiny pola Krosna a Jasla, a Awstriscy dyrbjachu w Karpatach wo něšto cofać. (W. T.-B.)

Serbisku

su awstriske wójska nakhwilnje cyle wopušćiłe. Po docpětych wuspěchach chcyše awstriske wjednistwo njepřećela cyle zničić, tola při hubjenym wjedrje běchu w skoro njepřistupnych krajinach puće tajke, zo so ani cyroby ani municije dosć přiwožować njehodźeše. Dokelž bě njepřećel mjez tym nowe mocy zhromadźił, bě njemudre było, pod njepřihódnymi wobstojnosćemi rozsudnu bitwu važić. Awstriske wójska su cofałe, njejsu pak zbite. Přihotuja so bjez stracha k nowym wojowanjam. Zo su Awstriscy při cofanju tójšto ludźi a wójnskeje naprawy zhubili, njehodźeše so zminyć. Wójska stoja nětko na mjezach. Wjetšich wojowanjow njejsu tam měli. Też Serbojo njejsu drje sylni dosć, zo móhli přez mjezy Awstriskich nadběhować.

Potiorek,

awstriski wjednik přećiwo Serbam, je khorowatosće dla dyrbjał wotstupić. Za joho nastupnika je kejžor generala arcywójwodu Eugena pomjenował. Přećiwo Serbam je wojowanjo ćim ćežše, dokelž dyrbi Awstriska přećiwo Rusam telko wojakow słać, kaž je někak móžno.

Za Bosnisku a Hercegowinu

bu za nowoho awstriskoho wjednika pomjenowany feldmarschalleutnant Starkotic. Z dobom budźe wón też šef krajnoho knježeŕstwa za wobaj krajej.

Awstriscy su na morju

přećiwo francózskomu łódźnistwu derje powojowali. Francózska podmórska łódź „Curie“ bu wot awstriskich přimórskich batterijow a stražowacych łódźi potřělana, bjez toho zo móžeše žanu awstrisku łódź přimać.

Awstriska podmórska łódź 12

pak nadběhowaše w mórskej drózy Otranto ze 16 łódźi wobstojace francózske łódźnistwo a wutřěli na wjednisku łódź (typ Courbet) dwoje torpedo a trjechi ju dwójcy. Při nastatym njeměrje, blizkosći někotrych łódźi a młhowym wjedrje njemóžeše łódź 12 načinjenu škodu wěsće wobkedźbować. (W.T.-B.)

Francózojo mějachu tak dwoju škodu bjez toho, zo bychu sami najmjeńše wuskutkowali. Otrantska droha je při wukhadźe Adrije do joniskoho morja. Je zmužitosć a wušiknosć, zo sebi mała awstriska łódź mjez 16 njepřećelskich zwěri, sebi najwjetšu łódź wupyta a ćežko wobškodźi. Łódźe po typu „Courbet“ słušeja k najwjetšim francózskim łódźam, su 23500 tunow wulke a maja najsylniše kanony.

Jendźelčenjo před Cuxhavenom.

25. decembra přijědźechu lohke jendźelske łódźe do němskoho wujězda. Wodźne lětaki zlětowachu do wuliwowych rěkow a mjetachu na tam ležace łódźe a na gasometer pola Cuxhavena bomby, njetrjechichu pak a njenačinichu žaneje škody. Hdyž bu na nje třělane, wróćichu so k wječoru. Naše powětrowniki a lětaki pytachu za jendźelskimi łódźemi a trjechichu z bombami dwaj jendźelskej zničerjej a jenu přewodnu łódź. Na tutej widźachu so palić. Nastawace młhowe wjedro zadźěwaše druhim wojowanjam.

To dyrbješe jendźelski dźak za němski wopyt w Scarboroughu być. Njeje pak za nich wosebje čestnje wupadnył. Němske łódźe lěpje stražuja hač jendźelske. Kaž je z jendźelskich powěsći widźeć, je so jedyn z jich lětari cyle zhubił, tŕo přisadźichu swoje lětaki a buchu wot łódźi wumoženi. Tak strowi zas k nam!

W Kamerunu

zhubichu Jendźelčenjo we wojowanjach přećiwo Němskim 3 officirow a 44 muži, Němscy 1 officira a 20 muži. — Też w nawječornej Africy zhubi jendźelske wotdźělenjo 2 padnjeneju a 1 ranjenoho. Z němskich padźe 1 a 2 buštaj ranjenaj.

Ze Serbow.

Wozjewjenja.

Pokhroma a slintawa je zašła we **Worklecach** (ryćeŕkubło, Rjelka, Šuster), we **Miłoćicach** (Pjech a Pětranc), w **Lejnje** (Ješka), we **Wudworju** (Nowak), w **Zejicach** (Česla a Krawčik), w **Smječkecach** (Handrik). Po wukazu hamtskoho hejtmanstwa w Kamjencu su wšitke postajenja a předpisma, kiž so na tute khorosće poćahowachu, w naspomnjenych dworach z 28. decembrom zašłoho lěta zběhnjene.

*

Po wukazu ministeria znutŕkownych naležnosćow je **rězanjo suprošnych rancow** wot 1. januara 1915 **zakazane** z wuwzaćom tajkich, kotrež su z wukraja dóšle abo kotrež mohłe přez nastate njezbožo přezažnje kónc wzać.

*

Pólne listy na **wojakow přez 250** hač do **500 gramow ćežke** budźa wot **11. hač do 17. januara z nowa dowolene** abo připuščene. Porto płaći 20 pjenježkow. Zawalenjo ma wězo zasy cyle krute być. Powšitkownje płaća postajenja, kotrež smy hižo wjacy króć wopisowali. Wjele ludźi wšak na to njedźiwa, zo bychu zawalenja cyle

---

chaše Magdeburgski arcybiskop připóznać, a bě tohodla wjele zwady. Pozdźišo dósta Mišnjanske biskopstwo exemptnosć, t. r. njepodstoješe žanomu arcybiskopstwu wjacy, ale jenož bamžej. W njeměrnych časach 16. lětstotka přińdźe pod Naumburg, tola jenož krótki čas.

Kraj, w kotrymž měješe Mišnjanski biskop duchownu móc a prawo, bě tónsamsny, nad kotrymž Mišnjanski markhrabja knježeše, kaž też hewak w tamnych časach skoro přecy cyrkwinska a statna mjeza so runaštaj. Bě najprjedy kraj na lěwym brjozy Łobja hač k Muldźe, k połdnju hišće někotre dźěle čěskoho kralestwa k njomu słušachu, pozdźišo też, hdyž běchu w krawnych barbariskich wójnach podćisnjeni, Milčenjo Hornjeje Łužicy a naposledku też Lusici, to je Delnja Łužica. Lěta 1213 so mjezy mjez kralowsko-čěskim a biskopsko-mišnjanskim wobsedźeństwom, kotrychž dla běchu zwady nastałe, jara dokładnje wopisachu. Na to so poćahowaca lisćina (němski „Grenzberichtigungsurkunde“), kotruž znajemy, je najskerje z lěta 1241 a ma za Serbow wulku važnosć, dokelž we njej so nam jara wjele mjenow serbskich horow, rěkow, wsow k prěnjomu razej mjenuje (hl. Meiche we „Neues Laus. Magazin“ LXXXIV, 145 a dale). Lisćiny, kotrež wo samsnej naležnosći jednaja a so za starše wudawaja, su najskerje podtykowane.

Hdyž běchu so mjezy Mišnjanskoho biskopstwa jara rozmnožiłe a duchowne dohladowanjo tohodla wjacy dźěła činješe, dóstaštaj, kaž Mišnjanski propst tak też tachant, jako najwyššej duchownej zastupnikaj po biskopje, wosebite wokrjesy (něm. ‚Sprengel‘). Archidiakonow jako biskopowych zastupjerjow we wosebitych wokrjesach z nadawkom, zo bychu tam dohladowanjo měli nad duchownymi a nad cyrkwinskimi kubłami, też zo bychu w cyrkwinskich naležnosćach rozsudźeli, hakle kónc 12. lětstotka w Mišnjanskich krajach nadeńdźemy. We frankowskej cyrkwi tele zarjadowanjo najskerje hižo w 6. a 7. lětstotku wobstoješe, za časy kejžora Karla Wulkoho pak so bóle wutwori. Za tym potajkim, hač bě dekan, propst abo archidiakon krajinje předstajeny, dósta tutón wokrjes, štož cyrkwinske naležnosće nastupa, mjeno dekanat, praepositura abo archidiakonat. Jich wulkosć bě jara wšelaka. Mišnjanske biskopstwo, ale hakle, hdyž bě cyle wutworjene, měješe 5 praepositurow: Mišno, Wurcen, Riesa, Wulki Hajn, Budyšin a 4 archidiakonatow: Nisani (Mišno), Kamjenica (Chemnitz), Čillen (Wechselburg) a Delnja Łužica. (Tu njech je přispomnjene: Hdyž so w lisćinach tamnych časow Łužiski archidiakonat mjenuje, je přecy Delnja Łužica, nic Budyšski měnjeny). Hdyž bu Budyšin archidiakonat (prěni Budyšski archidiakon so hižo 1216 mjenuje), bě tón najwjetši.

Prjedy hač nětko k našim stawiznam přistupimy, dyrbimy přehlada a dorozemjenja pozdźišich naležnosćow dla krótko spomnić, pod kajke knježstwo Hornja Łužica wot něhdźe 10. lětstotka słušeše. Hač ke kóncej 10. lětstotka běchu Milčenjo njewotwisni a swobodni. Wšo, štož wo prjedawšich dobyćach němskich kejžorow a jich wójwodow nad našej domiznu, wosebje wot stawiznarja Eginharta, so podawa, je, kaž je so hižo 1859 w „Laus. Magazin“ (str. 319 a dale) dopokazało, wopačne. Docyła njesmě so tamnym starym stawiznarjam na słowo wěrić, přetož husto jim njeležeše telko na wěrnosći, kaž na khwalbje swojich wjerchow. A hdy bychu traš němscy kejžorojo do lěta 1000 w našej domiznje něšto wučinili, bě njewobstajne. Tak ruče, hač jich wójska wotćahnychu, bě wšo při starym. Kak by hewak Ditmar, Merseburgski biskop a stawiznař, najspušćomniši spisaćel wo słowjanskich naležnosćach w lětach 976—1019, w lěće 1002 powědać mohł (V, 113): Ekihardus Milzienos a libertate inolita servitutis jugo constrinxit? t. r. „Ekihard Milčanow z přinawučeneje swobody do praha wotročstwa zapřahny?“ W mjenowanym lěće potajkim dobu a podćisny sebi cernes, t. j. hrabja Ekihard (I) Milčanski kraj, drje zo by prjedy pólskoho wójwody Bolesława Khrobłoho přišoł, kiž so też hižo měrješe. Ale w samsnym lěće doby mjenowany Bolesław nic jenož cyły Milčanski kraj a Delnju Łužicu ale też Mišno

krute byłe, tuž so potom też njetrjebaja dźiwać, zo póst tajke pakćiki njepřijima, ale wotpokazuje.

Napisma (adressy) maja so na pakćik napisać abo cyle kruće přičinić a dyrbja jasne a też prawe być.

Nimo mjeńšich kruchow drasty a druhich potrěbnych wěcow smědźa so też jědźne a wužiwanske srědki słać, ale jeno tak daloko kaž so wone za pólny póst hodźa. Wuzamknjene su wěcy, kotrež so lohcy skaža, kaž čerstwy sad abo čerstwa kołbasa; też wohnjo-strašne wěcy, patrony, zapalki a wohnjowe nastroje z benzinom pjelnjene atd.

Posełki, kotrež po předpismach njejsu zhotowjene, so na kóždy pad wot pósta wotpokazaja, kaž to statny sekretar krajnoho pósta, Krätke, wozjewja.

*

Pjenježne posyłki za němskich jatych we wukraja. W nowinach so posledni čas wozjewješe, zo je ruske knježeństwo wupłaćenjo pjenjez za jatych zakazało. Nětko pak so hamtscy wozjewja, zo ruske póstowe zarjadnistwo kóždu póstowu připokazanku wupłaći. Tohodla so radźi, pjenjezy za jatych, też do Francózskeje a Jendźelskeje, jenož jako póstowu připokazanku (Postanweisung) słać, dokelž je to najwěsćiši puć.

*

Burja, młóćće wows!

Wójnske zarjadnistwo trjeba kóždy dźeń 150000 centnari wowsa. Miłe wjedro je hač dotal mnohich wodźeržowało, wows młóćić. Nětko pak je na času, na to myslić. Jeli [illegible] wows njezwjedźe, potom so wuswoji. To pak może so wotwobroćić. Womłóćće tohodla bórzy wows a štož móžeće wotedać, to wozjewće swojomu gmejnskomu předstojićerjej, kotryž potom dalše wobstara.

*

Ze Serbow. Dźeń wote dnja pisaja naši wojacy do domizny, kak wjeseli su, hdyž nóža w swojej maćerńej rěči wonka něšto čitać. Přez Katolski Posoł zhonja też, što so w Serbach stawa. Pola něktrohožkuli je narodna mysl wotućiła wonka w cuzbje, hdźež jomu pobrachuje serbski spěw, serbske słowo. A tak je wójna pola něktrohožkuli čućiwosć za narod a rěč zbudźiła. Bóh dał, zo by potom też po wójnje dale trała. Tuž njemóže nichtó wjetšeje lubosće swojim na bitwišću wopokazać, hač zo z nowym lětom Posoł skaza a jim won ścele. Tuž hnydom do dźěła, štóž njeje hišće sobustaw Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda!

*

Z Budyšina. Jenomu tudomnomu wobydlerjej buchu před něšto njedźelemi 1100 hriwnow pjenjez, do kašćika zamknjene, ze zezamkanoho wobydlenja kradnjene. Wobsedźeŕ pak dohlada so hakle krótko před hodami na padušstwo. Hač dotal su wšitke slědźenja za paduchom bjez wuspěcha wostałe. Pjenjezy běchu so hnydom po mobilisaciji z nalutowarnje zběhnyłe, zo bychu so domach wěsćišo wukhowałe.

Z Pančic. W pólnym lazareće Hirson w Francózskej leži naš wjesnjan Jurij Skala, dźesatnik pola třělcow čo. 108 w Drježdźanach, na tyfus khory, tola so hižo polěpšuje. Najprjedy přińdźe do lazareta w Laon a to 18. oktobra. Dokelž bě służownik pola jenoho hejtmana, dyrbješe sobu na konju jěchać. Tak buštaj jomu za tři dny dwaj konjej podtřělenej. Z wósom mužimi w jenym dworje přebywawši dyri do nich granata, a kaž wot Božeje ruki škitany wosta njezranjeny, mjez tym zo so 3 morichu a 4 čežcy ranichu. Za swoju zmužitosć před njepřećelom je so jomu „Friedrich Augustowa mjedalja“ spožčiła. Wón bě pola Chalon pódla, hdźež je regiment třelcow njekrasnje skodował.

Z Wudworja. Při přewodźowanju konja je zańdźenu sobotu syn tudomnoho kublerja Lipiča do njezboža přišoł. Kak je so wone stało, njeje wujasnjene. Přiwuzni namakachu joho blizko dwora na puću na mjezwoču ležo, a kóń stoješe pódla njoho. Kaž so zda su so jomu mozhy střasłe. Najskerje je kóń, kotrohož je jenož wjedł, so wobsunywši na njoho padnył a tak joho zranił. Tutón jara wobžarujomny pad napomina ke kedźbliwosći při wobkhadźowanju ze skotom.

Z Miłoćic. Wojak Franc Emil Šneider z Miłoćic w 12. regimenće pěškow čo. 177 bu 12. okt. pola Condé zhubjeny. 25. novembra bu joho znamjo II 92 namakane, tohodla liči so wón nětko pola wójska do padnjenych.

Z Jawory. Před dwěmaj lětomaj wusadźichu so na tudomnych Miłoćanskich a Njebjelčanskich honach mongolske bažanty. Wone wuznaměnjeja so přez bělu rynku wokoło šije a błyšća a pisanja so we wšěch barbach, kaž runje swětłosć na nje spaduje. W nazymskim času je so nětko k. kublerjej Zarjenkej poradźiło, tajkoho wosebje krasnoho bažanta třělić. Wutykany je wjeselo za kóždoho hajnika a domjaca deba. Tute bažanty, po łaćonskim „Phasianus torquatus“, su we sewjernej Khinje z domom a znjesu też naš klima. Wězo nimaja trajacoho byća, ale ćahaja po krajinje sem a tam. Tohodla je zbožo, hdyž so třělbje tajki witany wopor poskići.

Z Něčina pola Pomorc. (Wot ćaha přejědźeny.) Zańdźenu njedźelu 27. decembra wječor wokoło w 9 hodźinach bu tu jedyn tudomny železniski móst stražowacy wojak wot ćaha, kotryž z Lubija přijědźe, přejědźeny. Tutón bě so ranjeny z wójny wrócił a nětko zasy wustrowjeny měješe wón tu tónsamy dźeń stražu.

Z Filipsdorfa. Kaž słyšimy, je wot wčorawšoho, 1. januara, mjeza mjez Sakskej a Češkej zasy zawrjena. Tuž ma kóždy, kotryž chce ju překročić, zasy swój pas (wopismo) měć.

Nase towarstwa.

Katolska Bjesada w Radworju

wotmě njedźelu měsačnu zhromadźiznu. Přednošk měješe k. wučeŕ Nawka wo zběhnjenju robotow a z tym nastatych „rentach“. Rěčnikowu rozprawu sćěhowaše dlěšša rozmołwa. Na to poda předsyda měsačny přehlad, wosebje wo wójnje. Skónčnje jednaše so hišće wo wójnskim něšporje, wo elektriskej swěcy w cyrkwi a druhich wosadnych należnosćach.

---

a wšón kraj hač k rěcy Bělomu Halštrowej a wukhowa sebi drje Łužicu hač do smjerće léta 1025. Léta 1032 předoby kejžor Konrad II. Milčanow, kotřiž nětko pod němskim mócnarstwom wostachu hač do léta 1076. We tym lěće wotewza kejžor Henrich IV., znaty ze zwadow, kotrež měješe z bamžom Hrjehorom VII., Łužicu markhrabji Ekbertej, kotryž z Mišnjanskim biskopom, s. Benom k bamžej stoješe, a přepoda ju swojomu politiskomu přiwisnikej, češkomu kralej Wraćisławejll., kotryž ju hižo 1086 swojomu swakej Wiprechtej z Grojča dari. Wot léta 1136—1158 bě Hornja Łužica mišnjanska, hač do 1216 zasy češka, wot léta 1253—1319 brandenburgska. 1320 bu češkomu kralej Janej jako lejno přepodata a češki kral, kiž bě tehdom z dobom też němski kejžor, Karl IV. zjednoći ju 1355 njewotdźělomnje z českej krónu, tak zo přesta dźěl němskoho kejžorstwa być. Hač do léta 1469 wosta Łužica češka. Potom słušeše hač do léta 1490 přez krala a kejžora Matija Korwinskoho k Wuherskej. Po joho smjerći připadny zasy Českej a wosta pola njeje hač do léta 1635, w kotrymž lěće bu sakskomu kurwjerchej Janej Jurjej I. jako wosobinske wobsedźeństwo, tola češke lejno, wot kejžora Ferdinanda II. za wójnske zapłaćenjo (Kriegsentschädigung) zastajena.

Z wotkel je Hornja Łužica křesćanstwo dóstała, so hač dotal njeje wuslědźiło. Někotři měnja, słowjanskej japoštołaj, swjataj Cyrill a Method abo jeju wučownicy su je z Čech přinjesli a po ludowych podawiznach je wokoło Königshajna (pola Zhorjelca) městno, hdźež su prědowali. Chr. Funke, gymn. wučeŕ w Zhorjelcu, powěda léta 1691, zo je Cyrill do Zhorjelčanskeje wokoliny přišoł, Hainewald, najskerje swjaty haj, w kotrymž je postawa bohowki Iris (drje serbskeje Živy) stała, zničił a na tym městnje cyrkwičku natwarił. Podobne powědančka namakaja so w knizy Haupt u. Schmaler, „Sagenbuch der Oberlausitz“ I, 2 a II, 14. Großer w knizy „Lausitzische Merkwürdigkeiten 1714“ powěda: Tohodla pisaja „Łužiske lětne knihi“, zo je tónle Methodius też při rěcy Nisy pola tehdomneje wsy Tachau hewak Iridźe poswjećeny haj wutupić a na joho město k česći swj. japoštoła Pětra cyrkwičku natwarić a poswjećić dał, kotruž je też pobožna a křesćanska Ludmila, dźowka hrabje Slavibora z Melnika a mandźelska wójwody Bořiwoja z wěstymi dokhodami zastarała, zo by so rozšěrjenjo křesćanskoho nabožnistwa mjez łužiskimi Serbami lěpje poradźiło. Też spisaćel nastawka: „de religionis christianae initiis per Lus. sup. disquisito historica“, 1759 w Drježdźanach čišćanoho, Kretschmer mjenuje swj. Methoda prěnjoho křesćanskoho wučerja našich prjedownikow. Cyrkej w Jaworniku pola Zhorjelca je po powěsćach tamnoho fararja Oelera léta 967, potajkim do założenja Mišnjanskoho biskopstwa natwarjena. (Katzer, das ev.-luth. Kirchenwesen i. d. O.-L. 51.) Namakaja so drje też rozbrójene a njejasne powěsće, kotrež na to pokazuja, zo drje so hižo wjele prjedy křesćanstwo w našej domiznje zezna, tola bjez wobstajnoho traća.

Na kóždy pad pak dyrbimy za to měć, zo so założenjo wěrnoho křesćanstwa mjez Serbami njesmě w tym času pytać, w kotrymž wójska kraj na najsurowiše wašnjo zapusćachu, kaž so to po założenju Mišnjanskoho biskopstwa stawaše. Přetož přez to, zo křesćanstwo z njepřećelskimi wójskami přińdźe, bě wone hidźene, kaž njepřećel sam, kaž to zběžki pokazuja, w kotrychž so njesłyšane surowosće stawachu. Ale prawe křesćanstwo je so z wuspěchom w tamnych měrnych časach, we kotrychž posoły Khrystusowu wučbu, kaž něhdy swjeći japoštołojo bjez wójskow a njepodpjerani wot swětnych mócnarjow powěsć měra prědowachu a nic podtłóčowanjo a zacpěćo, a hdyž so z tym spokojichu, ludam błudnu wěru a pohanstwo wzać, wšo druhe pak, swobodu, rěč a wobsedźeństwo jim wostajichu. Narody wšitkich časow a krajow hidźa też najswjećiše, hdyž so z hrubej mocu a z nahrabnosću mjez nimi pokazuje a swětne mocy su cyrkwi přecy hubjenje służiłe, hdyž, njech też najswjećišich missionarow, hnydom wojacy sćěhowachu a wowcam wołmu třihać počachu.

(Přichodnje dale.)

„Serbosław“ w Khrósćicach

měješe třeći dźeń hodow swoju měsačnu zhromadźiznu. Wopyt bě dobry, ale wot předsydstwa běchu mnozy zadźěwani, tež přilubjeny přednošowař běše wuwostał a předsyda bě dybawy. Tuž zastara knjez městopředsyda, wyšši wučeŕ kantor Hila, tón króć cyłe dźěło, a wón wědźeše ze swojim rjanym přednoškom wo tukhwilnym stojišću wójny kedźbliwosć zhromadźizny na dołhi čas putać. Rěčeše tež ďale wo hospodarskich winowatosćach we wójnskim času, wo čimž potom hišće živa rozmołwa nasta. Na tutej wobdźělichu so kk. kubleŕ Špitank-Zejčanski a agent Henčl-Kozarčanski. Při wuradźowanju towarstwa dla kupjenja wobraza nětčišoho swjatoho wótca, slubi knjez kubleŕ Jakub Kmječ-Kozarčanski, tajki wobraz za towaršnu jstwu zapłaćić. Jomu sława!

Zabyty jubilej.

W časach wójnskich běd nosćow a hórkosćow so njerad spomina na jubileje. Wustawy, towarstwa a jenotliwcy, kotřiž mějachu w běhu wójnskoho léta přičinu, swoje 25- abo 50lětne wobstaćo abo druhe wosobinske podeńdźenja swjatočnje wobeńć, su so toho wzdali, pak na cyle jednore wašnjo činili.

Na čož chcu tu pokazać, zwisuje z Katolskim Posołom a dyrbješe po prawym hižo 1912, hdyž naš časopis swój złoty jubilej swjećeše, na to spominać. Dowěrnikej njebě wěc dosć znata a je so hakle nětko wukopało, hdyž dyrbješe Posoł swoje městno přeměnić. Na **52 lět** woteběraše so Posoł pola „Lejmanec“ w Kukowje a je nětko, hdyž bu „Lejmanec mać“ dla swójbnych należnosćow k swojomu synej do Budyšina powołana, so k susodej, knjezej klamarjej Natušej přesydlił, hdźež je kóždu sobotu, t. r. hdyž Kamjenski póst w Pančicach njewjaznje, štož je so w poslednim času wjacy króć stało —, hewak pak njedźelu rano dóstać. Wudawanjo Posoła leže wosebje w rukomaj „Lejmanec maćerje“, a wona je to bjeze wšoho mórkotanja runje 36 lět činiła, wot časa, hdyž je so do Kukowa wudała. Posoł sam wšak jej žanoho mjerzanja načinił njeje. Tón je měrny towarš, leže stajnje změrom na blidźe a čakaše na woteběrarjow. Tuči so potom z wjetša njedźelu po kemšach nawalichu z črjódami, nimale na 100, a potom runaše so „Lejmanec“ pokorna jstwička ze swojimi starymi serbskimi kachlemi, stólčkami, ławku a druhej nadobu, hołbjencej a živjenjo knježeše w hewak ćichim domje, zo samo „Lejmanec maćeri“ druhdy „pře wuši“ dźěše, hdyž hólčata wótře we wołanju a stupje kedźbnosć na so złožichu. Krótki naswar přinjese jich zasy k „rozomej“. A hdyž na 200 škórni a čriji tydźeń wot tydźenja stwine špundowanjo tepta, so wězo jstwa njeporjedźa a njepočisća. Ženje na tym žane mjerzace słowo! Samo druhdy wječor pozdźe kłapaše so do zawrjenych wrotow a zapozdźeny abonent žadaše sebi Posoł, zo by nowinki hišće sobotu zhonił. Rózarije a paćerjace knihi w rukomaj wotewri „Lejmanec mać“ bjeze wšoho mórkotanja dwór a dopjelni žadanjo nócnoho kłaparja. Njeboh Jakub Lejman wožeše Posoł wot wšoho spočatka ze swojim nanom, kiž je założeŕ Lejmanec poselnistwa a z woprědka z karu do Budyšina jězdźeše, doniž joho něchtó ke kupjenju konja njenamołwi; potom spěšnišo swoje powołanjo wukonješe.

Po nawróće „Lejmanec maćerje“ z Budyšina měješe Posoł hižo swoju nowu hospodu a wostanje tam tež na dalše, tak dołho hač so jomu wot wobsedźerja přistup dowoli, nadźijomnje na wšě časy. Pola „Lejmanec maćerje“, kiž z mocu do 70. léta saha, pokazuja so po času sćěhwki staroby a drěnjo w stawach poćežuje jej živjenski běh. Pilne rucy su jej k pomocy w hospodarskich a druhich należnosćach. Při tajkich wobstojnosćach sebi žadać njemóžemy, zo by Posoł do stareje hospody so wrócił. „Lejmanec maćeri“ pak wuprajamy za dołholětnu lubosć a starosć swój najwutrobniši dźak a horce „Zapłać Bóh“. Njech so jej we wěčnosći mytuje, štož je tu za Katolski Posoł činiła!

Cyrkwinske powěsće.

Z Radworja. Z nowolětneje rozprawy podawamy tute drobnosće: Narodźiło je so tu wosadnych 51 dźěći: 29 mužskoho a 22 žónskoho splaha, mjez nimi 1 njemandźelske wot wosadneje maćerje; nimo toho přińdźeštej 2 njećestnej njedźelniči z druheje serbskeje wosady sem. Hewak bu tu hišće 23 dźěći ze susodnych lutherskich wosadow křćenych. — Připowědanjow běše 10, wěrowanjow pak 9. — K swjatomu woprawjenju poby w Radworju 11600 a w Zdźěri 750 wosobow. Domawobstaranjow běše 135.

Zemrěło je 36 wosobow a to 22 mužskoho 14 žónskoho splaha, w starobje hač do 15 lět: 24; wot 16—25 l. 2; wot 26—40 l. 0; wot 41—60 l. 4 a přez 60 l. 6 wosobow. Nimo toho namaka 7 wosadnych młodźencow swoju smjerć we wójnje, a to bratraj Jakub a Jurij Bjarš z Radworja, bratraj Jan a Jakub Khilan ze Zdźěrje, Jakub Měrćink z Khelna, Jurij Měto a Jakub Libš z Bronja. Njech wojowarjo za zeński wótcny kraj městno w njebjeskej wótčinje namakaja.

Porjad domy-swjećenja w Radwořskej wosadźe: Prěni tydźeń (7.—9. jan.) štwórtk w Radworju, prěnim dźělu; pjatk w Radworju druhim dźělu; druhi tydźeń (10.—16. jan.) njedźelu w Zdźěri a Brěmjenju; póndźelu w Radworju, třećim dźělu; wutoru w Nowym Bronju a Bronju; srjedu w Kamjenjej; štwórtk w Měrkowje, Lutowču a Boranecach; pjatk w Khelnje; třeći tydźeń (17.—21. jan.) póndźelu w Hodlerju, Miłkecach a Stróžišću; wutoru w Khasowje a Łuzy; dalše dny we Łupoji, Dubrawcy, Łomsku, Khrósće, Dubrawje a druhich wsach fabrikskeje krajiny. — Započatk přecy w 1 hodźinje.

Radwoŕ.

Zemrěći: Michał Krempka z Khasowa, 69 l. — Handrij Šołta z Lutowča, 73 l.

*

Z Baćonja. W zańdźenym z Božej pomocu dokonjanym lěće je w našej wosadźe k **Božomu blidu** pobyło 6800 wosobow (1913: 3700). Zawěsće za tak mału wosadu z jeje 500 dušemi zwjeselaca ličba. Wězo je tež struchły wójnski čas z winu, zo tu kaž wšudźom druhdźe wěriwi swój tróšt a wuček pytaja pola toho, kotryž je prajił: Pójće wšitcy ke mni, kotřiž sće sprócni a wobćeženi, tola tež dźiwajo na to je a wostanje to zwjeselace znamjo, kotrež sebi připóznaćo wunuzuje, wosebje, hdyž by tež za dalše při samsnej horliwosći zwostało. Tuž rěka tež tu: doprědka, ženje dozady!

Narodźiło je so we wosadźe loni 12 dźěći, 6 hólčatkow a 6 holčatkow, kotrež buchu wšitke tudy křćene.

Zemrěło je jich 8 wosobow, 5 mužskich, 1 žónska a dwě dźěśći. 6 bu pola nas pokhowanych, mjez nimi jedyn evangelski křesćan z wosady. Wójna žadaše sebi dwaj woporaj: Jakuba Domašku z Čornec, kiž bu po privatnych powěsćach pola Le Feignes 4. septembra ranjeny a na swjatu Mariju w pólnym lazareće čo. 17 zemrě, a Jakuba Libšec z Bronja, służacoho w mórskim inf. połku čo. 1, l. battaillonje, 1. komp., kotryž je 11. novembra w bitwje pola Lombardzyde (pola Nieuporta) padnył. W našej wosadźe wukubłany a służacy, je wot nas do wojakow šoł, tuž so też sobu naspomnja. Wot zemrětych bě 1 wosoba přez 70 lět, 3 kóžda přez 63 lět, 1 přez 30, 1 přez 20, 1 dźěćo přez 7 a 1 přez léto. Wěrowanjo bě jene; 4 připowědanja z wěrowanjom druhdźe. Doma woprawjenych a wobstaranych bu 16.

Do cyrkwinskeje rozprawy słuša a so doda, zo so wot čas wójny wutoru a pjatk wójnska pobožnosć wječor, najprjedy ½9, potom we 8, nětko ½8 hodźin wotměwa, a so też nimale wšědnje wječor w Božim domje swjaty różowc z litanijemi a přisłušnymi modlitwami wjesni a susodni zhromadnje modla. Na njedźelach je Najswjećiše wustajene wot rańšich hač po dopołdnišich Božich służbach. W 1. hodźinje so z nowa wustaja a potom maja wot 1—2 šulske dźěći, wot 2—3 knježny, wot 3—4 žony, wot 4—5 mužojo modleŕsku hodźinu. W 5 je skónčenjo z nyšporom. Prěnje tři měsacy běchu modleŕske hodźiny wot 2—½8.

Nimo 310 hriwnow wučinjaceje zběrki za čerwjeny kříž a našich wojowarjow je hišće towarstwo knježnow 30 hriwnow přizwoliło, nalutowarnja a wojeŕske towarstwo stej sobustawam k hodam dary słałoj.

Dopis.

W Hejicach, 30. dec. 1914.

Luby Pósle!

Njemóžu so sćerpjeć: dyrbju Či pisać. Smy na prozy nowoho léta; hody sym hižo nowomu Krajanej z hozdźom dźěrku přez horni khribjet přerazył, bórničku přećahnył a zwjazał. Čakam jeno na Prěni Pjatk; tónle dźeń dam staru protyku — je woprawdźe wutrała dosć — na wumjeńk pod třěchu a nowu na sćěnu pówsnu. Potom njech mi jenož zbožowne dny přinoša, wo to Boha prošu; lětuša je — Bohu dźak — derje měniła ze mnu. Štož sebi přeju, luby Pósle, też Tebi a Twojim čitarjam a čitaŕkam. Ja wěm, Tebi a mnohomu z Twojoho čitaŕstwa je léto 1914 wjele zrudoby, wjele ranow, wjele hubjenstwa načiniło. Njech přikhadźace létko naruna, štož so hodźi, zahoji, štož boli, zniči, štož škodźi.

O na tu wójnu! Kral pokoja je so narodźił, ale wójna joho kedźbu njeměješe. Da wón měr? Abo da-li so wójnje wuzakhadźeć, hač wuběhnje poslednja kapka krwě poslednjoho wojaka? Štó to wě z nas? Wšě wěšćenja jebaju. Wěšćenja nas njewumoža, jelizo so sami měra hódni njesčinimy. Mamy da my doma krala pokoja wjele zańč? Bóh zwarnuj! Kóžde koleno mělo so k njomu kłonić. Ale što widźiš? Lědy dwacety so pola nas wě před nim pokłonić hač na zemju kaž so słuša — či hordźi! Směša Boha, hanja joho jako woni pohanscy šwikarjo! Lědy so začumpnu a hižo mysla, zo je dosć. O či bjezmyslni, bjezbóžni ludźo! Hladaj na dźěći — njeklakaju so, hladaj na młodych hólcow, kiž chcedźa hewak wšo z najwjetšej wuwjednosću dokonjeć — woni njemóža so klakać, hladaj na młode holcy, kotrež so jako družki — zwjetša — do zemje klakaju, wšědnje — wone jenož koleno pozhibowaju a hłowu popowěšeju, klakać so njewědźa. Hladaj na muži a žony — pokiwkuja so jenož, muže

khětřišo, žony pomałšo, hač so wobrub suknje zemje dótknje. Hladaj na kohož chceš — klakaju so wšitcy kralej pokoja, jakož hrěšnikej so słuša? Abo wutykuja farizeja? Pobožnosće budža nětko bórzy — a hižo su , budźemy na nje khodźić, ale prjedy nawučmy so klakać a klečeć.

Luby Pósle! Dopomń na to swojich lubych! To sebi přeje Twój dawny přećel

Jan Heja.

Swětne podawki.

Saksa.

Najnowši přehlad zemje. Saksa měješe léta 1913:

Polow a zahrodow	841 740	ha*
Łukow	174 101	„
Pastwišćow . . .	8 357	„
Sadnišćow na polu	551	„
Winicow	264	„
Lěsa a keŕkow .	377 645	„
Tymjeńšćow . . .	285	„
Dworow a twarnišćow	25 112	„

Połojca lěsa słuša krajej. Wjacy hač połojca wšoho 1913 spušćanoho drjewa bě z krajowoho lěsa (přez 60%).

* ha to je połšćwórta kórca a 2 hachtlaj. Kórc je 2765 kósnych metrow. ha 10 tysac kós. metrow; to je přestrjeń 100 m dołha a 100 m šěroka.

Němska.

Zwjazkowa rada je za wołmu a wołmjane twory, kotrež so za wójsko abo łódźnistwo trjebaja, najwyšše płaćizny postajiła, kotrež wot 24. decembra płaća. — Też je zakazała, k zhotowjenju mydła neplacu muku brać.

Kejžorstwowa banka a po njej druhe banki su diskont na 5 a lombardsku dań na 6% ponižiłe. To je znamjo, zo naše hospodarske žiwjenjo so zběha, štož so też hewak we wšědnym wobkhodźe pokazuje. Hodowne překupstwo dźěše w přerězku kaž druhe léta. Bjez dźěła je nětkle mjenje ludźi hač w započatku wójny. Při mnohich dźěłach zasłuža nětkle wjacy hač w měrnych časach. Tohodla pak brójić, by njerozom był. Wójna njeje hišće nimo, a jeli z Božej pomocu dobudźemy, móže potom najwjetša nuza přińć.

Dr. Weill, lothringski zapósłanc w kejžorstwowym sejmje, je 5. augusta jako dobrowólnik do francózskoho wójska zastupił. Weill słušeše do socialdemokratiskeje strony. Bě bóle Francóza hač Němski a wosebity přećel francózskoho socialdemokratiskoho wjednika Jaurés-a, pola kotrohož bě runje na wopyće, hdyž bu wón w Parizu zamordowany. Weillowe přeradnistwo też němska socialdemokratiska strona kruće zasudźa. Jomu drje so runje kaž Wetterlé-ej sejmowe zapósłanstwo wozmje.

Francózska.

Sejm a senat měještaj 23. a 24. decembra w Parizu posedźenjo, zo bychu we wójnskich należnosćach wuradźowali a pjenjezy zwolili. K zeńdźenju bě knježerstwo rady někotre dobyća wozjewiło. Hłowny wjednik Joffre bě tohodla po žadanju wójnskoho ministra Milleranda 17. decembra wójsku powšitkowny nadběh poručił. Čohož pak bě so sam najskerje bojał, so dopjelni. Francózojo mějachu wšudźom, hdźež přimachu, ćežku škodu. Ministerpraesident Viviani njemóžeše potajkim sejm z dobyćemi witać. Za to pak lubješe wón z połnej hubu přichodne dospołne dobyćo a hač k tomu wojowanjo bjeze wšeje hnady, Francózska hakle chce brónje złožić, hdyž budźa rubjene provincy na přecy z francózskej wótčinu zasy zjednoćene. Tajkim a podobnym hołym frazam zapósłancy mócnje přihłosowachu. Što chcedźa też druhe činić? Lud njesmě dźě zhonić, kak hubjenje z francózskim wójskom stoji. Sejm wuradźowaše srjedu a štwórtk, a přizwoli, štož knježerstwo žada.

Japanska.

Japanski sejm bu wot mikada rozwjazany, dokelž njeje knježerstwu wot njoho žadanej dwě nowej divisiji přizwolił, ale z 213 přećiwo 148 hłosami zaćisnył. Wjetšina w sejmje njecha při japanskich hubjenych financach dalšich wudawkow a je też přećiwo tomu, zo Japanska so pod Jendźelsku stupi. Nowy sejm budźe w měrcu woleny a zestupi w meji.

Wójna a nabožnistwo.

Wopomnjeća hódne słowa je P. Abel rěčał w zhromadźiznje kat. mužskoho towarstwa we Wienje, hdźež nimo druhoho praješe:

Hdźež žane nabožnistwo njeje, tam je wójna. Zo smě mje někchtó wobkranyć abo morić, to w katechismje njestoji. K zakitej a k wobaranju smě a dyrbi so mječ trjebać! W Jendźelskej nětčiša wójna njeje popularna. Cyły serbski lud (južnoserbski) je połny sławy jenoho mordarja. By-li so na katechismus dźiwało, njeby wójna była można. Awstriska njeje ženje njesprawne wójny wjedła! Žadyn lud njeje tak dołhe a žałostne wójny hač do kónca wutrał. Hdźež njeje nabožnistwa, tam njeje też swěry, zmužitosće a wobstajnosće. Je winowatosć nabožnistwa za kejžora hić do wohnja. A wuznamjenjenjo zmužitosće wočakuje tych we wěčnosći, kotříž tu snadź wjacy njestawaja. Kak ważne je tola modlenjo we wójnje! Před někotrym časom zemrěty wjednik francózskich katolikow hrabja de Mun praješe před swojej smjerću: „Nam so hubjenje póńdźe, dokelž w Awstriskej a Němskej so wjele wjacy modla!“ Naš nadawk je, zo přez modlitwu za naše wójska sebi dobyćo wot Boha wuprosymy. Bóh njewjedźe jeno bitwy ale też wutroby rjekowskich muži. Pius X. praješe hišće mrějo: „W tutej wójnje dyrbimy so pilnje modlić, přetož tuta wójna, kotruž je nam swobodne murjerstwo na šiju pósłało, je swjata.“ Hdyž smy my katolikojo, skónči rěčnik pod wulkotnym a dołho trajacym přihłosowanjom, dyrbimy so modlić!

Missionar chcu być!

Hnujacy podawk ze žiwjenja njeboh swjatoho wótca Pia X. powěda francózski missionar w poslednim čisle „Kat. missionow“.

Běch k audiency pola swjatoho wótca Pia poručeny. Dźěch přez hobrske naměsto před basiliku swjatoho Pětra, hdźež hromadku hólcow zetkach, kotříž běchu ze swojim praesesom też do Roma přišli. Rěčach z praesesom něšto słowčkow a dohladach so při tym na małoho něhdźe 10 lětnoho pachoła, kotryž so do prědka ćišćeše, zo by hač ke mni dóšoł, štož pak jomu praeses wobaraše. „Dajće tola hólčecej ke mni!“ prajach k praesesej, a mały khadlčka bliježeše so dowěrliwje ke mni. „Na, što dha sebi přeješ?“ woprašach so, ruku na joho kudźerjawu hłowu położiwši. Tola měješe něšto potajne na wutrobje, to widźach na joho wóčkomaj. Tuž skhilich so k njomu. „Najdostojniši knježe, je wěrno, zo móžeće swjatoho wótca wopytać a z nim rěčeć?“ šepny mi do wucha. — „Wězo.“ — „Ach, kak rady bych swjatomu wótcej prózstwu wuprajił!“ — „A ta by była?“ — „Swjaty wótc mohł za mnje Boha luboho Knjeza prosyć, zo bych něhdy mohł missionar być, hdyž budu wotrosćeny!“ — Myslach sebi najprjedy, zo sym wopak słyšał, tuž woprašach so z nowa. Tola běch prawje słyšał.

Powědach swjatomu wótcej tutón podawk. Bamž stoješe khwilku kaž we hłubokich myslach, potom wotmołwi: „Toho hólca chcu widźeć! Přiwjedźće joho jutře rano po Božej mši ke mni! Naprašejće so za joho swójbu a druhimi wobstojnosćemi!“ Dokelž běch podobny nadawk hižo do prědka widźał, móžach hnydom wotmołwić. „Hólčec je syrota, dalša ćeta so za njoho stara!“ — „Budu so za njoho starać, prajće mojomu sekretarjej, zo mje na to dopomni!“ dźeše swjaty wótc.

Na druhe ranjo přińdźech z hólčecom do Vatikana. Bamž přija naju hnydom po Božej mši we swojim oratoriu. Wón přimny hólčka za ruku a wopraša so po swojim lubosćiwym wašnju: „Potajkim missionar chceš jónu być?“ — „Haj, swjaty wótče!“ — Alc, lubuško, sy sebi to też derje překładł, štož dyrbju ći wot Boha wuprosyć? To rěka swětej wotemrěć!“ — „Chcu być jónu z missionarom“, wotmołwi raznje a kruće mały rjek. — „Ale sy na to pomyslił, kak rjany je swět a žiwjenjo, a zo to, wo čož prosyš, rěka wjacy hač wumrěć, zo wumrěš snadź martrařskeje smjerće?“ — „Chcu być missionar!“

Swjaty wótc pohladny z miłym bolostnym wóčkom na mnje. „Pój!“ praješe k hólcej a klakny so z nim na ławku, sčini znamjo swjatoho křiža na čiste hólcowe čoło a modleše so nad nim: „Tak njech je Bože žohnowanjo z tobu nětko a w tamnym přichodźe, wo kotryž prosyš, zo by w hodźinje stracha Boža ruka z tobu była a twoje ćerpjenja přikrótšiła!“

W kapałcy knježeše swjata ćišina, jenož přetorhnjena wot mjehkoho bolosćiwoho hłosa swjatoho wótca. Njemóžach so sylzow wobróć. Jenož młody missionar njepłakaše.

M. W.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na léto 1914:

(kotrež do kónca léta hišće zapłaćichu)

kk.: 1019. 1020. z Njebjelčic: cyrkw. wučeŕ Jan Rjenař, Jan Žur; 1021. 1022. z Dalic: Jurij Guda, Jakub Rychtař; 1023–1026. z Budyšina: Józef Bräuer, Jan Pičman, Michał Rjeda, Mikławš Šmarander; 1027–1032. z Wotrowa: Marija Domšowa, Jan Symank, Marija Mildnerowa, Hańža Kronsowa, Jakub Robl, Jakub Rychtař; 1033. Michał Kocor ze Žuric; 1034. 1035a. z Nowodwora: Marija Handrikowa, Jakub Hěblak; 1035b. Mikławš Krawčik z Nowoho Městačka; 1036. kantor Jurij Wjacsławk z Kamjenca; 1037–1039. z Khróšćic: Marija Rychtarjec, Handrij Lehmann, Jan Deleńk; 1040. Pawoł Lipert z Hatow; 1041. Mikławš Měrćink z Hory; 1042. 1055. z Hórkow: Mikł. Šmit, Herta Šipšikowa; 1043. Michał Fulk z Noweje Jaseńcy; 1044. Madlena Nowakowa z Jaseńcy; 1045. Hańža Suchowa z Łuha; 1046. 1047. z Noweje Wjeski: Jakub Bělk, Michał Kobalc; 1048–1051. z Worklec: Jakub Mencl, Michał Wincař, Jurij Lehman, Pětr Wjenk; 1052. kapł. Józef Jakubaš w Zeithainje; 1053. Pětr Handrik ze Šunowa; 1054. Hańža Bräuerowa z Ralbic.

Sobustawy na léto 1915:

kk.: 1–12. 29. 30. z **Budyšina:** Monsignore senior Jakub Skala, tachant Franc Löbmannn, scholastik Mikławš Žur, direktor Jakub Nowak, farař Jurij Hejduška, cyrkw. wučeŕ Jan Rječka, tach. wučeŕ Michał Wjerab, tach. wučeŕ Jurij Šołta, tach. registrator Mikławš Holka, tach. zwónk Michał Kubica, tach. kursor Michał Just, Jurij Bjedrich, Marija Dučmanowa, Michał Rjeda; 13. Hana Herrmannowa z **Khróšćic;** 14. 17. z **Drježdžan:** Michał Wićaz, dr. phil. Jakub Wjacsławk; 15. Jakub Rychtař z **Kukowa;** 16. farař Jurij Delan w **Baconju;** 18. Jan Młynk z **Čemjerc;** 19. Mikławš Bjarš z **Radworja;** 20. Michał Ella ze **Židowa;** 21. Jurij Mič z **Dobrošic;** 22. farař Jan Just w **Ralbi-**

cach; 23. Jakub Rachel z **Jitka**; 24. Madlena Kralowa z **Konjec**; 25. farař Kubaš w **Njebjelčicach**; 26. superior Jakub Stranc, farař w **Lipsku**; 27. farař Jakub Šewčik w **Kamjenicy**; 28. Handrij Haša ze **Zajdowa**; 31. hrod. kapłan Józef Filip w **Dimokur**; 32. farař Betlejewski w **Jatrzembrje**; 33. Pawoł Wencl z **Dźěžnikec**; 34. Mikł. Delan z **Baconja**; 35. Pawoł Vicka z **Haslowa**; 36. 37. z **Nowoho Łusća**: Jakub Rjeda, Pětr Šołta; 38. Jakub Dźisławk z **Čornec**; 39. Hana Cyžec w **Kluču pola** Drježdźan; 40 42. z **Budyšina**: justic. radźićel a notar Michał Cyž, tach. wučeŕ Mikławš Rjeda, Mikławš Šmarander; 43—47. z **Wotrowa**: Kata Šołćina, Pětr Nowak, Jakub Kokla, Hańža Cyžec, Mikławš Symank; 48—52. ze **Žuric**: Jan Pjetaš, Marija Krawžowa, Hańža Cyžowa, Jurij Cyž, Jakub Cyž; 53. Marija Šołćic z **Kašec**; 54. farař Michał Žur w **Ligoće Turowskej**; 55. farař Jan Šołta w **Birkenbrücku**; 56—58. z **Khrósćic**: farař B. Hicka, kapłan J. Rjeda, Jakub Křižank; 59—61. z **Jasenicy**: Pawoł Mikel, Jurij Wjesela, Michał Just; 62. 63. z **Nuknicy**: służowna Hana Kórjenkec, służowna Marija Čochec; 64. Michał Česla ze **Zejic**.

K **Božomu dźěsću** dariwši za

„fond towarstwa ss. Cyrilla a Methodija"

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch **pisnych nowolětnych zbožopřećow** wupraja tuž z tutym swoje **najwutrobniše „daj Bóh zbožo" k nowomu lětu wšěm přećelam a znatym:**

po **12 hr.:** k. kanonikus Jakub Herrmann, farař em. we Worklecach;

po **10 hr.:** k. justicny radź. Cyž w Budyšinje, knježna Hana Rězakec w Budyšinje;

po **6 hr.:** k. farař Jakub Nowak w Radworju;

po **5 hr.:** kk. farař Jakub Šewčik w Kamjenicy, farař Jurij Křižank we Wotrowje, farař Jan Šołta we Birkenbrücku, cyrw. wučeŕ Jan Andricki w Radworju; farař Michał Žur w Ligoće-Turowskej;

po **3 hr.:** kk. wučeŕ Słodeńk w Pančicach, kapłan Mič w Ralbicach, Pětr Rebiš z Baconja, Jurij Rebiš z Haslowa;

po **2 hr.:** kk. kantor Wjacsławk w Kamjencu, z Budyšina: Jakub Šipšik a Jurij Jenich;

po **1 hr. 50 pj.:** k. kapłan J. Jakubaš w Zeithainje;

po **1 hr.:** k. tach. wučeŕ Mikł. Rjeda w Budyšinje.

Za cyrkej kralowny swjatoho różowca w Radworju (za elektrisku swěcu): Jan Kubańk z Radworja 6 hr., ze zawostajenstwa † Jana Nawki z Radworja 200 hr., swójba R. z Khelna 15 hr., njemjenowana z Bronja 15 hr., njemjenowany z Hodlerja 2 hr., njemjenowana z Kamjenjcje 16 hr. 20 pj., Jan Kasper z Měrkowa 10 hr., Jan Cyž z Radworja 10 hr., njemjenowany z Měrkowa 10 hr., Jurij Franck z Khelna 10 hr.

Za cyrkej w Zdźeri: k. farař Jakub Šewčik w Kamjenicy 3 hr.

Hodowne dary za RAJ:

kk.: farař Jakub Šewčik w Kamjenicy 5 hr.; justicny radź. M. Cyž w Budyšinje 3 hr.; farař Jan Šołta w Birkenbrücku 1 hr.; farař Michał Žur w Ligoće Turowskej 3 hr.

Wutrobne zbožopřeća k nowomu lětu wupraja wšěm lubym Serbam a jich přećelam doma a we wukraju z dobom so wukupiwši z darom za naš **„Serbski Dom"**:

po **12 hr.:** k. kan. Jakub Herrmann, farař em. we Worklecach;

po **10 hr.:** kk. stnd. radź. konrektor prof. dr. E. Muka w Freibergu a just. radź. M. Cyž w Budyšinje;

po **5 hr.:** knj. Loska Mukowa w Freibergu a N. N.;

po **4 hr. 35 pj.:** knj. E. Sedmihradska;

po **4 hr.:** k. P. Romuald Domaška, administrator w Róženće;

po **3 hr.:** kk. Monsignore senior Jakub Skala a scholastik Mikławš Žur w Budyšinje; farař Bjarnat Hicka w Khróśćicach, sekretar Jakub Deleńčka we Marijnej Hwězdźe, farař Jakub Šewčik w Kamjenicach;

po **2 hr.:** kk. farař Jan Just w Ralbicach, kubleŕ Jan Młyńk w Čemjercach;

po **1,50 hr.:** knježna Hana Cyžec w Kluču pola Drježdźan, tach. wučeŕ M. Wjerab w Budyšinje.

Persiske žorty.

Kral jěchaše něhdy ze swojim ministrom hromadźe datle (na slowki podobne) a mjetaše wšě póčki na ministrowy bok. Po jědźi praji k ministrej: „Ty sy žračk, přetož wšitke datlace póčki leža na twojim boku!" — „Ně, Waša Majestosć", wotmołwi minister, „wy sće žračk, ani datle ani póčki njewostajiwši!" —

Muž kupowaše dźeń jako dźeń šěsć khlěbow. Tu wopraša so joho dobry přećeł: „Praj mi tola, přećelo, što dha z tymi khlěbami wšědnje činiš!" — Tamón wotmołwi: „Jedyn khlěb sebi khowam, druhi mjetam preč, dwaj khlěbaj zasy wróćam a dwaj wupožčuju." — Přećel njedorozemiwši wiješe z hłowu. „Njerozemju twojej rěči, rěč dźe tola jasnišo!" — „Dobre", dźeše tamón, „tuž chcu ći jasnišo rjec, posłuchaj! Khlěb, kotryž khowam, jěm; tón, kotryž preč mjetam, dawam přichodnomu synej; khlěbaj, kotrajž wróćam, dóstawataj mojej staršej; khlěbaj, kotrajž wupožčuju, jědźa moje dźěći." mh.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 24. dec. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 17. dec. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt							21	25
Rožka, kórc po 160 punt	17	20	17	60	17	28	18	—
Ječmjen, kórc po 140 punt								
Pšenca					12	80	13	15
„ nowa	12	50	13	—				
Rožka					10	80	11	25
„ nowa	10	75	11	—				
Ječmjen	12	25	13	25				
Wows	10	—	10	50	10	—	10	60
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	2	60	2	85			4	—
Pšenčna muka	18	75	19	25				
Ržana muka			16	50				
Syno	3	—	4	—			3	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	25	3	85			3	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	2	—	2	40			3	—
Prosata - (w Kamjencu —)								
Butra 1 kg	3	—	3	40	2	90	3	40
Jeja, mandl	1	95	2	10			1	95
Pšenčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšenčny gris								
Ržany gris			10	—				

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

30. decembra 1914.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	56 - 58	97 - 99
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	47 - 50	88 - 91
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	40 - 44	82 - 86
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	52 - 54	93 - 95
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	46 - 48	88 - 90
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	40 - 43	82 - 84
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	33 - 37	75 - 79
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	26 - 30	68 - 73
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	53 - 55	94 - 96
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	47 - 50	88 - 91
3. snadnje picowane	40 - 46	82 - 87
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	50 - 53	90 - 93
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	46 - 48	86 - 88
3. snadnje wuwite wot cyca	36 - 43	76 - 82
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	50 - 52	101—103
2. starše korme borany	—	—
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	65 - 66	82 - 83
2. mjasne	63 - 64	81 - 82
3. snadnje wuwite	60 - 60	78 80
4. rancy a kundrosy	58 - 63	76 - 81

Najwjetše bitwy w stawiznach swěta.

Lěta	490	před	Khrystusom	doby pola	Marathona 10000 Athenskich přećiwo 100000 Persow.
„	480	„	„	„ „	Salamis 378 grekskich łódźi přećiwo 1000 persiskim.
„	331	„	„	„ „	Arbeles 47000 Grekow pod Alexandrom nad 1500000 Persow.
„	216	„	„	„ „	Cannä 50000 Karthagenow pod Hannibalom nad 80000 Romjanow.
„	415	po	„	„ „	Catalaunum 300000 Romjanow nad 500000 Hunow pod Attilu.
„	1700	„	„	„ „	Narva 10000 Šwedskich nad 70000 Rusow.
„	1757	„	„	„ „	Lissa 33000 Prusakow nad 90000 Awstriskich.
„	1800	„	„	„ „	Marengo 30000 Francózow nad 35000 Awstriskich.
„	1805	„	„	„ „	Austerlitz 80000 Francózow nad 100000 Prusow, Rusow, Awstri-
„	1812	„	„	„ „	Moskwy 155000 Francózow nad 150000 Rusow. [skich.
„	1813	„	„	„ „	Lipska 300000 Zwjazkarjow nad 140000 Francózow.
„	1815	„	„	„ „	Waterloo 120000 Jendźelčanow a Prusow nad 72000 Francózow.
„	1859	„	„	„ „	Solferino 150000 Francózow a Italskich nad 160000 Awstriskich.
„	1866	„	„	„ „	Sadowy 250000 Pruskich nad 200000 Awstriskich.
„	1870	„	„	„ „	Sedana 245000 Němcow nad 124000 Francózow.
„	1870	„	„	„ „	Meca 25000 Němcow nad 170000 Francózow.
„	1877	„	„	„ „	Plewny 100000 Rusow nad 40000 Turkow.
„	1905	„	„	„ „	Mukden 300000 Japanow nad 300000 Rusow.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Wšě

čišćeŕske dźěła

za towarstwa
nalutowarnje
rjemjesłnikow

atd. atd.

w serbskej a němskej rěči

w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo

wobstara

L. A. Donnerhakec knihićišćerńja

Dalokorečak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Přeměnjenjo wobkhoda

Swojim wjelečesćenym kupcam zdźěluju podwólnje, zo ja wot **1. januara 1915** swój

wobkhod a twarnju knježskich wozow

knjezej **Rudolphej** wotstupju a zo wón to pod swojej firmu w mojich městnosćach dale powjedźe. Za mi wopokazanu přikhilnosć a dowěru dźakuju so wutrobnje a prošu, ju tež mojomu naslědnikej dobroćiwje přiwobroćić.

Swoju

gratowu sedłarńju z klamami

kotruž běch 1. julija minjenoho lěta knjezej **F. Pollakej,** t. č. we wójnje, přenajał, wjedźe so w času wójny wote mnje bjez přeměnjenja dale.

Prošu česćene knježstwa zdwórliwie, knjezej Pollakej jomu dołt přez přiwobroćenjo nadawkow (dźela) zinjeshiwši činić pomhać; za swědomite wuwjedźenjo ja połnje rukuju.

Z počesćowanjom poddaty

Kamjenc. **Gustav Planitz.**

So počahujo na předstojace wozjewjenjo, prošu jara česćene knježstwa, mje we mojim powjetšenym wobkhodźe dobroćiwje podpjerać a ja rukuju tež při reellnych płaćiznach.

Z počesćowanjom poddaty

Richard Rudolph.

Moje bydło je hižo: w Kamjencu, Budyšska droha čo. 33, I. poskhód.

Krajan Katolska protyka 1915

je wušoł a je w našej Donnerhakec knihićišćerni a we agenturach Kat. Posoła na předań. —— Płaćizna 40 pj.

Po pisomnje dóstatej powěsći je nětko wěste, zo je naš lubowany syn, bratr a swak

Pawoł Rynč

wojak reservn. reg. pěškow čo. 242 **25. oktobra 1914** pola **Kruysheka** w Belgiskej **rjekowsku smjerć** za wótcny kraj namakał.

To hišće nětko wšitkim přećelam a znatym wozjewjamy z próstwu, při paćerjach na joho khudu dušu spominać.

Spi w měrje w cuzej zemi!

Žarowaca Rynčec swójba w Pančicach.

Dźensa rano w 5 hodźinach, na poslednim dnju staroho lěta wotwoła Bóh w swojej nam njezapřijomnej radźe cyle njenadźicy a nahle

Hanu Sibarjowu rodź. **Wjerabec**
w Hrubjelčicach.

Tule njewuprajnje zrudnu powěsć wozjewja w mjenje jeje mandźelskoho, kotryž je we wójnje a w mjenje 7 zawostajenych małych syrotow

W Hrubjelčicach, 31. dec. 1914.

Hana zwud. **Sibarjowa**
w mjenje wšěch zawostajenych.

Pohrjeb budźe jutře njedźelu 3. januara 1915, pop. w 3 hodź. w Budyšinje na Mikławšku.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 2. | **Budyšin, 9. januara 1915.** | **Lětnik 53.**

Arcybiskopja a biskopja němskoho kejžorstwa

wšitkim wěriwym postrow, žohnowanjo a pokojenjo w Knjezu wuprajeja.

Lubowani wosadni!

Hody smy swjećili, kaž hišće ženje za swoje žiwjenjo, hody we wójnje swěta, khutne a struchłe, tola też bohate na hnadźe, žohnowanju a přeznaturskej radosći. Wójna běše kruta adventna wučerńja; wona je nas a naš lud Zbóžnikej bliže přinjesła. Čim hrózbnišo wójnske njewjedra so nad našej wótčinu sćahowachu, ćim jasnišo po rjanym słowje japoštoła „Bóh, kiž něhdy rjekny, zo by ze ćmy swětło zaswěćiło, we nas zaswěći jasne spóznaćo krasnosće Božeje we wobliču Khrystusa Jězusa.“ (2. Kor. 4, 6.)

Kaž wichor wójna zajědźe do zymneje kurjawy a złych dymow njewěry a dwělowanja a do njestrowoho powětra njekřesćanskeje nadkultury. Němski lud so zas na sebje samoho dopomni; wěra zas swoje prawo nastupi; duša woči pozběhny a spózna Knjeza. Widźachmy joho krasnosć, krasnosć jako jednorodźenoho wot Wótca, połnoho miłosće a prawdy. (Jan. 1, 14.)

Sćěhujo pohnuwanjo hnady, sćěhujo hłós swojich pastyrjow a napominanjo swojoho bohabojaznoho kejžora ćehnješe lud do cyrkwjow a tam namaka Zbóžnika; mnozy joho zas namakachu, kotřiž běchu so daloko wot njoho zabłudźili. We wosudaćeżkej hodźinje so spóznaćo předrě, zo je Wón sam Swjaty, Wón sam Knjez, Wón sam Najwyšši. Słyšachmy kak khutnje a tróštnje k nam praji: Hdyž zasłyšiće wo wójnach a wójnskich powěsćach, njebójće so, přetož to dyrbi so stać. (Mark. 13, 7.)

Naši wojacy prjedy hač wućehnjechu z nowa z nim w swjatym woprawjenju zwjazachu zwjazk za žiwjenjo a wumrěćo. Hdyž chcyše w nadčłowjeskich napinanjach, tradanjach, smjertnych strachach jim zmužitosć spadnyć, pozběhnychu so w Nim, kiž wo sebi samym praji: Njejsym přišoł, zo by so mi służiło, ale zo bych służił a dał swoje žiwjenjo jako wukupjenjo za mnohich (Mark. 10, 45). Wołachu so k Njomu před bitwu a we bitwje a prošachu Joho w třělnych hrjebjach: Knježe, wostań z nami, přetož chce so wječorić (Luk. 24, 29). A Wón wosta při nich a poda jim k posylnjenju swoje ćěło a swoju krej w najswjećišim sakramenće.

Wón jako miłosćiwy Samaritan po zakrawjenych bitwišćach khodźeše a po lazaretach, pokoješe ranjenych, požohnowaše mrějacych a praji k wothladarjam a wothladarkam: Štož najmjeńšomu mojich bratrow činiće, to mi činiće (Mat. 25, 40). Wón zastupi pola hłuboko zrudźenych staršich, pola wudowow a syrotow ze złamanej wutrobu a rjekny jim: „Njepłakajće“ (Luk. 7, 13; 8, 52), a jich tróštowaše, kaž jeno Wón tróštować zamóže.

Wón je nas wšitkich pozběhnył, hdyž chcyše nam dowěra spadnyć: Dowěrće so, ja sym, njebójće so (Mark. 6, 50). Wón je wšudże žórła smilnosće wotewrił, kotrež so zjednoćichu do mócneje rěki lubosće a dobročinjenja porno krawnej rěcy wójny. W Nim bě a wosta zwjazk zwjazany mjez nami a našimi we wójnje, mjez wojowacymi wójskami wonka a wójskami modlerjow doma, njepřewinita dobyćerska jednota wšitkich w Khrystusu Jězusu, našim Knjezu.

Tak su tele ćežke časy nas bliže k Zbóžnikej přiwjedłe. Směd̄žachmy so radować nad wosebitym smilenjom joho bóžskeje Wutroby a zasłyšachmy přez wšitkón wójnski hołk ćichi, lubosćiwy, dušepytacy pukot tejele Wutroby. Jej mamy so d̄žakować za tele spomožne płody wójny. Jej mamy so d̄žakować za hordozne postupy a dobyća, z kotrymiž su njebjesa naše brónje požohnowałe. Woprawdźe dopjelniło je so nad nami słowo wulkoho bamža Leona XIII. w joho wokolnym lisće z 25. meje 1899, z kotrymiž poswjećenjo cyłoho swěta za bóžsku Wutrobu Jězusowu přizjewi: „Hdyž cyrkej we prěnich časach pod přahom caesarow žałosćeše, wozjewi so na njebju młodostnomu kejžorej Konstantinej křiž jako znamjo blizkoho hordoznoho dobyća. Před našimaj wočomaj druhe zbožo lubjace znamjo stoji: Wysocy swjata Wutroba Jězusowa a nad njej křiž, so błyšćaca wosrjedź płomjeni.“

Tute znamjo, kotrež je so nam dotal jako znamjo spomoženja wopokazało, chcemy wam, lubowani, sobudać też hdyž zastupiće do lěta 1915, kotrež ma wot swojoho prjedownika krawne herbstwo wójny přewzać. Činimy to přeswědčeni, zo nam njemóže ničo našu prěnju a najwažnišu winowatosć w tejle swětawójnje bóle namołwjeć a wołožić, khiba lubosćiwe mócne přizamknjenjo k najswjećišej Wutrobje Jězusowej.

Kotry je tón hłowny nadawk? Wotmołwjamy bjez komdźenja: Pokuta a dosćčinjenjo. Wójna je khostanski sud za wšitke ludy, kotrež su z njej potrjechene, tohodla wótře napomina k pokuće a dosćčinjenju. Čas wójny je čas pokuty. Běda ludej, kotryž ani tón surowy khostař wjac k pokuće dowjesć njemóže; wón je zrały k zahubjenju a jomu by też dobyćo było k poražcy.

Wójna dołžnu knihu před cyłym swětom wočini a wunošk swojoho wotličenja zapisuje z čłowječej krewju. My so njechamy do dołžnych knihow druhich ludow zadnič, ale do swojich samsnych, njechamy swědomjo swojich njepřećelow přepytować, ale swoje. My smy njewinowaći na wudyrjenju wójny; nam su ju přinuzowali; to móžemy před Bohom a swětom wobswědčić. Hewak pak njechamy so jako njewinowaći hordźić.

Wójna je też pola nas ćežku winu wotkryła. Naš lud je sam jara jasnje wusudźił wuznawši: tak wjac dale hić njemóžeše. Kak často smy my biskopja w nuzy swojeje wutroby wótru skóržbu wuprajić dyrbjeli nad hinjenjo (spadowanjo) nabožnoho a pócćiwoho žiwjenja! Nětko je wójna nabožnosć zas do swojoho prawa stajiła a z wohnjom a železom čłowjekam kaznje Bože zas poručiła, wobkručiła.

Kak hanibne, ponižace zakhadźenjo, ničenjo, zacpiwanjo běše wěra dyrbjała sebi zjawnje lubić dać, — ně, smy my sebi lubić dali w swojej słabosći a bojaznosći! To je naša wina, naša najwjetša wina.

Boži sud wójny je zjawnje pokazał, kak wěste njepočinki žro ludu žeru, tak zo w nuzy joho móc zaprahnje a so złama. Tola z najhłubšej hańbu dyrbimy wuznać: my smy tomu hić dali, zo runje tamne njepočinki w strašnej měrje też do našoho ludu so zahnězdźichu, zo też pola nas so mandźelstwo wonjeswjeći a wo swój płód, dźěći, so přinjese. Naša wina, naša najwjetša wina.

Pokazało so je w tejle wójnje, zo narod njemóže hrózbnišo škodowany być, hač hdyž jomu nabožnu žiłu podwjazaš. Tola bohužel tajke pospyty też nam cyle cuze wostałe njejsu. Tajne mocy też pola nas dźěłachu na dźělenjo stata a cyrkwje, zo bychu po možnosći křesćanski duch a křesćanske zasady wotstronili z woćehnjenja młodosće, ze zjawnoho a socialnoho žiwjenja; jich ideal je najwyšša měra swobody też za najstrašniše žadanja časa, tola najwužše zawuzdźenjo a wobknježenjo cyrkwje a nabožnoho žiwjenja. Naša wina, naša najwjetša wina.

Wójna je před swój sud požadała modernsku njekřesćansku, njewěriwu kulturu ducha a je wotkryła jeje njepłaćiwosć, jeje dudławosć a njewobstajnosć, jeje zawinu. Tola też do našeje wótčiny bě ta kultura hižo strašnje daloko so dobyła, nadkultura, po cyłym swojim byću njekřesćanska a njestrowa, nadkultura, ze swojim zwonkownym błyšćom a swojej nutřkownej zhniłosću, ze swojej hrubej

žadosću za pjenjezami a wužiwanjom, ze swojim runje tak samopašnym kaž směšnym nadčłowjestwom, ze swojim bjezčesnym po cuzych činjenjom cuzbańskoho zajědojćenoho pismowstwa a wumjełstwa, tež njehańbitych zabłudźenjow žonjaceje módy.

To je našoho ludu a tuž tež naša wulka a najwjetša wina. Wona pokutu a dosćčinjenjo žada. Naši wojacy su hnydom z wołanjom do wójny wołanjo k pokuće zasłyšeli; tuž běše jich prěni puć k spowědnomu stołej. Jich dobry přikład su sćěhowali wšitke woršty ludu. Zjawne měnjenjo je so wobroćiło; po krajinach Němskeje wěje druhi duch hač hišće před měsacami.

Ale strašne mylenjo by było, měnić, zo je nětko wšitka wina zničena, a němski lud z jenym dobom k nowomu lěpšomu žiwjenju z nowa narodźeny. Dołholětnu winu njezaruna krótke kaćo. Wěrna želnosć zniči winu, ale nic tež kóžde khostanjo. Cyłoho ludu winu tež jeno cyłoho ludu kruta pokuta a woprawske nawróćenjo zaruna.

Tohodla waši biskopja zhromadnje was wšitkich namołwjeja k zhromadnomu, rozsudnomu skutkej dosćčinjenja, njedźelu po swjedźenju Wozjewjenja Knjeza (Tŕoch Kralow), 10. wulkoho rózka. Wšitkich wołamy, wosebje pak muži a młodźencow; přetož woni dyrbja kaž w polu (na bitwišćach), tak tež tudy w prěnim rynku stać za lud a wótčinu; my tež našim wojakam w polu to wozjewimy a jich k dźělbraću namołwimy, tak wjele hač je jim móžno.

Chcemy so přede wšim samych wuwinować a swjatosćić z pobožnym dóstaćom swjatych sakramentow. Potom chcemy na tŕoch předkhadźacych dnjach w zhromadnych božich służbach bóžskej Wutrobje našoho Zbóžnika a přez nju Trojjeničkomu Bohu swjatočnje wotprošować najprjedy za swoje samsne hrěchi, za swoju njerodu we służbje Božej, za swoju słabosć a bojazliwosć, za swoju liwkosć a połojčnosć; potom za winu cyłoho ludu, za tak mnohe hanjenjo a prěćo wěčneje wěrnosće, za tak hanibne přestupjenjo wěčnych kazni Božich, za tak mnohe zacpěćo hnady, za tak mnohi njedźak napřećo njeskónčnej wumóžeŕskej lubosći Zbóžnika, za tak mnohe wobškodźenjo kralestwa Božoho.

Chcemy z profetu Danielom so k njebju wołać: Knježe, wulki a strašny Božo, kiž zwjazk a smilnosć dźeržiš tym, kotřiž Tebje lubuja a Twoje kaznje dźerža, smy zhrěšili, njeprawdu činili, bjezbóžnje skutkowali a smy so wotwobroćili wot Twojich kaznjow a prawow. Nam, o Knježe, přisłuša wohańbjenjo wobliča; pola Tebje pak, Knježe naš Božo, je smilnosć a spušćenjo. (Dan. 9, 4.)

Tute wotprošowanjo z tak mnohich tysac rozkatych, rozbolanych wutrobow, z kajkim spodobanjom Bóžska Wutroba Jězusowa a Wutroba njebjeskoho Wótca je přiwozmje! Tak wotpłaćimy wójnski dołh našoho ludu. Tak swoje činimy, zo čas domapytanja přikrótšimy, zo měr spěšnišo so zas wróći, zo naš lud zawěrno so k prawdźe zas narodźi.

Na pokutny skutk njech sćěhuje skutk poswjećenja. Wy wěsće, lubowani, zo je bamž Leo XIII. 11. junija 1899 cyły swět najswjećišej Wutrobje Jězusowej poswjećił. My chcemy na spočatku lěta 1915 swoje wutroby, swoje swójby, swoje wosady a dioecesy z nowa najswjećišej Wutrobje Jězusowej poswjećić. Krutosć a nuza časa nas k tomu ćišći.

W cyłej Europje ludy w dwěmaj wójnskimaj lěhwomaj sebi napřećo stoja. Hižo sapa woheń z nawječornoho kraja do narańšoho. Wulki powrót stawiznow swěta je zastupił. Na krawnym bitwišću so rozsudźi wosud ludow. Wšo ćerpi pod sćěhwkami wójny a skoro wjac žadyn dom njeje, w kotrymž njebychu wo mortwoho płakali. Hišće žadyn kónc dowidźeć njeje; wěste je jenož telko, zo nas hišće wjele ćežkoho čaka.

Tuž chcemy tola wšo činić, zo bychmy z časa nuzy sčinili čas hnady přez najwužši zwjazk z našim Zbóžnikom a Wumožnikom. Tuž dha njech dźěći a dorosćeni, muže a žony, młodźency a knježny, kotřiž su doma a kotřiž we wójnje, měšnicy a biskopja so zwjazaja k tomu swjatočnomu poswjećacomu skutkej.

Zawěrno tónle zwjazk ze Zbóžnikom nam žohnowanjo přinjese a lěto 1915 sčini lěto spomoženja. Na Wutrobje Zbóžnika naše wutroby zas wotkhorja a jich žiły so pozběhnu. Z joho Wutroby čerpać budźemy móc k přenjesenju ćerpjenjow a běduw wójny, za žiwjenjo krutoho wotrjekowanja, kaž je we wójnskim času za kóždoho winowatosć, za wutraćo w sćerpnosći a modlitwje; móc, hdyž je trjeba tež škodu a porażki znjesć, móc, naše dobyća znjesć a skónčne dobyćo, kotrež chcył Bóh nam bórzy wobradźić, haj móc a hnadu, zo dobyćo nas samopašnych a přehordych njesčini, zo ze swojimi samsnymi dobyćemi njebychmy předobyći byli, ale w pokornym dźaku Bohu česć damy a, hdyž je so měr zas wróćił, zo na dobrych pućach wostanjemy a doprědka kročimy spominajcy na słowo profety: Tak praji Knjez, twój wumožnik, Swjaty Israela: Ja, twój Knjez, twój Bóh sym, kiž tebje wuču wužitne, a tebje wjedu na puću, kotryž maš hić; o zo by kedźbował na moje kaznje! Kaž rěka by był twój měr a twoja sprawnosć by była jakož žołmy morja a mnozy kaž pěsk bychu byli twoji potomnicy. (Is. 48, 17.)

Tak dobry wuspěch wočakujemy za nas a cyłu wótčinu wot swjatych pobožnosćow, ke kotrymž was należnje napominamy. W tej wjesołej dowěrje poswjećamy přede wšim my sami, waši wyšši pastyrjo, w duchu z wami zjednoćeni sebje a swoje dioecesy najswjećišej Wutrobje Jězusowej. Poručamy do teje bóžskeje Wutroby połneje lubosće a hnady was wšitkich a kóždoho wosebje z was, přetož wy wšitcy sće w našich wutrobach w smjerći a w žiwjenju (2. Kor. 7, 3); našich wojakow, kotrymž so wodnjo a w nocy naše mysle a modlitwy přiwobroćeja; wudowy a syroty wójny, na kotrychž zranjene wutroby balzam bóžskoho tróšta prosymy; našu drohu wótčinu, kotrejž su w tajkich časach naše wutroby z cyle wosebitej lubosću a swěru podate.

O mječo Knjezowy, kak dołho hišće njezastanješ? Dźi do swojich nóžnjow, wokhłódź so a mjelč (Jerem. 47, 6)! Jězu, swjate Jehnjo Bože, kotrež preč bjerješ hrěchi swěta, smil so nad nami a daj nam měr! Swjata knježna a maćeŕ Boža Marija, wuproš nam wot Twojoho bóžskoho Syna wodaćo, hnadu a měr. Amen.

*

K tomu pastyŕskomu listej so z tutym poruča:

1. Pastyŕski list ma so we wšitkich cyrkwjach njedźelu po nowym lěće, 3. januara, město prědowanja čitać. Z tym je dušepastyrjam přileżnosć data, w prawym času a wjac króć (w cyrkwi abo tež w časopisach) ludej swjate zarjadowanjo wozjewić, zo móža so wšitcy na to hotować.

2. Na dnjach 7., 8. a 9. januara ma so triduum (třidnjowska pobožnosć) dźeržeć štož móžno z prědowanjom a z najmjeńša wječornej pobožnosću abo wjacyhodźinskim modlenjom před wustajenym Najswjećišim; časćiša přileżnosć k spowědźi.

3. Wěriwym so poruča, zo bychu jedyn tychle dnjow jako póstny dźeń dźerželi.

4. Njedźelu po s. Tŕoch Kralach, 10. januara, ma cyły dźeń Bože Ćěło wustajene być, rano zhromadne woprawjenjo a swjedźeńske kemše z prědowanjom. Pak na kóncu dopołdnišich kemšow abo po swjatočnych wječornych Božich służbach (snadź z wobkhadom z Najswjećišim) ma so z modlitwu Leona XIII. swjatočne poswjećenjo dokonjeć.

5. Šulske dźěći maja so w křesćanskej wučbje wo ważnosći a wotpohladźe pobožnosće rozwučić a k prawomu dźělbraću nawjedować.

6. Półni duchowni přez wojeŕskoho biskopa abo ordinariow powěsć wo swjatočnosći dóstanu a maja wojakow štož móžno k sobuswjećenju nawjedować. Přiwuzni móža tež přisłušne napominanja swojim wojakam pósłać.

Třeću njedźelu adventa 1914.

Franc kardinal z **Bettinger**, arcybiskop w Mnichowje-Freisingu. **Felix** kardinal z **Hartmann,** arcybiskop w Kölnje. †† **Domaš,** arcybiskop w Freiburgu. †† **Jakub,** arcybiskop w Bambergu. †† **Eduard,** arcybiskop w Hněznu a Póznanju. † **Adolf,** wjerchbiskop we Wrótsławju. † **Felix,** biskop w Trieru. † **Adolf,** biskop w Straßburgu. † **Ferdinand,** biskop we Würzburgu. † **Pawoł Wilhelm,** biskop w Rottenburgu. † **Augustin,** biskop w Khołmje. † **Anton,** biskop w Regensburgu. † **Willibrord,** biskop w Mecu O. S. B. † **Maximilian,** biskop w Augsburgu. † **Jurij Hendrich,** biskop w Mohuču. † **Leo,** biskop w Eichsteće O. S. B. † **Sigismund Felix,** biskop w Passawje. † **Józef Damian,** biskop w Fuldźe. † **Augustin,** biskop we Warmiji. † **Karl Józef**, biskop w Paderbornje. † **Michał,** biskop w Speieru. † **Jan,** biskop w Münsteru. † **Augustin,** biskop w Limburgu. † **Wilhelm,** biskop w Osnabrücku. † **Hendrich,** titularny biskop w Cisamo a półny probst wójska. Duch. radźićel **Fischer,** administrator vikariata w Sakskej. Kapitularvikar **Skala,** administrator Łužicy. Kapitularvikar **Hagemann,** administrator biskopstwa w Hildesheimje.

Swětne podawki.

Sakska.

Kronprync Jurij bu k hejtmanej z patentom ze 16. okt. a prync Friedrich Khrystian k rytmištrej z patentom ze 14. dec. 1914 pomjenowany.

Turkowska.

Nowy bamžowski zapósłanc za Turkowsku biskop Dolri bu 23. dec. wot sultana přijaty. Nic přez francózskoho zapósłanca, ale po runym puću bu wopismo, kiž joho přizjewja a wobkruća, přepodate. Z tym je francózski protektorat nad katolikami w rańšim kraju zběhnjeny. Lětstotki dołho je bamž při wšěm cyrkwinskim skutkowanju w orienće na Francózsku so zepjerał. Wona měješe tohodla wosebite stojnišćo a wurjadne prawa w cyłej Turkowskej. Zhubjeny protektorat škodźi Francózskej wjacy, hač zhubjena wulka bitwa. — Bórzy dóstanje Turkowska tež wosebite zapósłanstwo pola swj. wótca. Potom budźe wobkhad mjez nimaj cyle samostatny.

Na puć do nowoho lěta.

Praj wšak mi: Wěš ty, štó Dante je? Dojědź do Italskeje a wupraj tute mjeno: wšě woči při nim so zaswětla a kóžda wutroba pukota z radosću. Njech je tež hižo 600 lět, zo je Dante, najkrasniši basnik, kotryž je na swěće pobył, woči zańdźelił, joho mjeno njewumrje a joho sława nihdy njehasnje. To, štož je njesmjertnosć jomu dało, je wulkotna baseń „Divina komedija", w kotrejž w luboznych přirunanjach a rozwučenjach rozestaja, što je w duchu storhnjeny widźał a słyšał w njebju, čisću a heli. W pěsni wo čisću přińdźe Dante před wječorom — słónco dźěše runje w domčk boži — před žehliwe hrodźišćo, wysoke jako hora. Tuta bě z hranicu mjez čisćom a paradizom, a štóž chce do tutoho so dobyć, njesmě toho so stróžić, zo přez sapace hrodźišćo kroči. Danće so zecny, hrózba lemi žiwjenjo, wutroba třepota a njewěri sebi, w tutej žehliwosći so podnurić. Tu postorči joho pěston a dźeše: „Syno, spominaj, što zezad hrodźišća na tebje čaka!" Na tute słowo staji Dante kročel do žahi, a njech woheń přima, zo je kupjel w škrěnej škleńcy kaž wokřewjenjo, wón traje a dotraje. Hižo słyši z tamnych stron hrodźišća hłosy jandźelow, spěwacych: „Zbóžni su čisteje wutroby, budźa Boha widźeć." Nadźěj, zo wěčnje njetraje, hač přez žehliwe hrodźišćo so dobudźe, tróštuje a pozběhuje joho w čwěli a horcoće.

Dyrbimy wšak wšitcy po puću kročić, po kotrymž je Dante šoł. Njepomha ničo, dyrbiš so zważić a nohu stajić do čwělow a horcoty časnoho žiwjenja, zo k Bohu přińdźeš a do luboznoho raja, kotryž je wěrna wótčina duše. Štož je zemske na tebi a hrěšne, to dyrbi woheń spalić, prjedy Boha njewuhladaš.

Pohladaj do widźomneje stwórby: wšudźe pokazuje so, zo čěsnosć překrasnja. Njebjo a zemja rži, hdyž Bóh w horcym lćće z błyskom a hrimotom rěči: ale tak dyrbi być, hewak wokřewjacy dešć njepřińdźe, bjez kotrohož człowjek a wšě stworjenjo zawutli. Sněh a lód a rězna zyma dyrbja być, zo lube naléćo z nowym žiwjenjom zaswita. A hdy by kłóska dozrawiła bjez horcoho słónca, a kić a wokřewjacy sad? Kak dobywamy boži khlěb? Zorno dyrbi do młyna a wótřeny kamjeń rozmjeće je do procha (muki). Kić dyrbi do prasy, zo wožiwjace wino wutłóči. A ma-li drohotny kamjeń we swojej jasnosći so zybolić, wón dyrbi spróchnje točeny być. Piła dyrbi wótřena być a hěbl točeny, hewak drjewo njewobdźěłaš. Pohladaj, hdźež chceš, wšudźe storčiš na zakoń: jenož wuzki a škropawy puć wjedźe na horu, bolosć płodźi překrasnjenjo. A tute prawidło płaći też za człowjeka.

W spočatku wšak tak njebě; Bóh njechaše, zo bychu joho dźěći ćerpjałe. Lutu zbóžnosć a to njewurjeknitu bě za nich postajił. Wěš pak też, kak prěnja mać zakazanomu štomej so bližeše a zaslepjena wot lintwora a přewzata wot slědnosće za płodom hrabaše, kiž wočomaj tak lubozny so zdaše. A wot teje doby je hrěšna žadliwosć w nas so zasydliła, nakaženjo je so zasydliło w duši a w ćele, wabjenjo přemóc druhoho — to je naše zrudne herbstwo po prěnim hrěše. Kaž płonowc jenož dźiwje mjatlišćo ćěri, tak ma wšo, štož z Hadama wotkhadźa, jědliwu žadosćiwosć w sebi. A to je jenož jena pomoc: Bóh sam dyrbi do nas mjatlišćo zašćěpić, kotrež je wzate „z korjenja Jesse" (= Jězusa). A tute šćěpjenjo njehodźi so dokonjeć bjez wótroho noža, hłuboko dyrbi so rěznyć, zo płonowc sylzy ćěri, do kotrychž nowe a lěpše mjatlišćo zarosće. Z krótka: přez ćerpjenjo a čěsnosće, přez to, zo podźěła mamy na ćerpjenju Khrystusowym, nastanje přetworjenjo w nas do lěpšich człowjekow, do dźěći Božich, kotrež Bóh za hódne namaka, zo w joho domje bydla, při joho blidźe sydaju a podźěl dobudu na joho zbóžnosći.

Njechaš so w nowym lěće na tute puće złožić? O, ćežko je, ćerpjeć a zasy ćerpjeć, styskno jako puć Dantowy přez žehliwe hrodźišćo. Ja ći rozemju, zo dyrkotaš a třepotaš jako wony Dante, prjedy hač so nastajiš. Ale njehladaj na sapacy woheń, njedźiwaj na čwělu! Zběhń woči, pohladaj na paradiz zezady wohnja, słyš hłosy a kěrluše jandźelow — złote krony maja na hłowje a jich wobličo je storhnjene do widźenja Božoho.

To je puć, na kotryž sy přeprošeny w nowym lěće. Štož je swjate a zbóžne, je po tutym puću do kralestwa Božoho so dobyło; a Syn człowjeka pohladny sam na horje Tabor do krasnosće, kotraž bě jomu wot Wótca postajena, prjedy hač puć do hórkeje martry na Golgatha nastaji. —š.

Wójna.

Kejžorowy wukaz.

Kejžor je 31. dec. wójsku a łódźnistwu tutón wukaz pósłał: „Po 5 měsačnym ćežkim a horcym běd̄ženju stupamy do nowoho lěta. Jasne dobyća smy wojowali, wulke wuspěchi dobyli! Němske wójska stoja skoro wšudźom w njepřećelskim kraju. Wjacore pospyty napřećiwnikow, z jich wójskami po němskej zemi so rozwalić, su so njeporadźiłe. Na wšěch morjach su moje łódźe sebi sławu nahromadźiłe. Jich wobsadki su dopokazałe, zo njemóža jenož dobyćerscy wojować, ale też wot přemocy zatłóčene, rjekowscy wumrěć. Za wójskom a łódźnistwom stoji němski lud w přezjednosći bjez runjeća, hotowy, swoje najlěpše woprować za swjatu domiznu, kotruž přećiwo złóstniskim nadpadam škitamy. Wjele je w starym lěće so stało. Hišće pak njejsu njepřećelojo poraženi. Přecy nowe črjódy waleja so přećiwo našim a našich swěrnych zjednoćenych wójskam. Tola jich ličby nas njetraša. Njech je też čas khutny, před nami ležacy nadawk ćežki, połni kruteje dowěry móžemy do přichoda hladać. Nimo Božoho mudroho wjedźenja dowěrjam so ja na njepřirunownu zmužitosć mojoho wójska a łódźnistwa a wěm so přezjedny z cyłym němskim ludom. Bjez stracha nětko do nowoho lěta k nowym skutkam, k nowym dobyćam za lubowanu wótčinu." (W. T.-B.)

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata

(1. Pokračowanjo.)

Češa su křesćanstwo wokoło 870 přijeli. W tymle času pak běchu so wójska morawskich, češkich a łužiskich Słowjanow přećiwo kejžorej Ludwikej Němskomu zjednoćiłe. Móže so tohodla z ćežka dwělować, zo wokoło kónca 9. abo započatk 10. lětstotka křesćanstwo z přitowaršenych Čech přińdźe, a to ćim mjenje, hač tele ludy samsna narodnosć jednaše a samsny njepřećel. To móže so też wo času pólskoho knježstwa nad Łužicu prajić.

Bjez toho pak, zo so do wobšěrnych přepytowanjow tejele należnosće zhubimy, wo kotrejž so też ničo wěste, tak dołho, hač nowe žórła so njenamakaja, prajić njehodźi a kotraž też tak jara wulkeje ważnosće za zaměry tohole nastawka nima, směmy za wěste měć: zasłužbu, zo su Serbja křesćanstwo přijeli, nima jene biskopstwo abo jedyn lud, ale su so wo to wšelake narody a lětstotki prócowali. Wulke zasłužby wo naše křesćanstwo po położenym zakładźe maja někotři Mišnjanscy biskopja, mjez nimi wosebje swjataj Beno a Bruno II.

Tehdom bě w Milčanach abo kaž so pozdźišo praješe, w kraju Budyšin najwosobniši hród ze samsnym mjenom, kotryž hižo, hdyž jón Ditmar lěta 1002 prěni króć mjenuje, „civitas" = „město" rěka (V, 6). Hdyž běchu druhe słowjanske ludy mjez Salu a Łobjom maćerńu rěč a narodnosć zhubiłe, wosta lud w Budyšskim kraju z wulkoho dźěła też w jara njepřećelskich časach maćerńej rěči a narodnosći swěrny a je to z dźěła hač do dźensnišoho dnja.

W tymle měsće je, kaž so podawa, třeći Mišnjanski biskop Aiko abo Aegidius I. lěta 999 tam, hdźež nětkle Pětrowa abo wulka cyrkej stoji, prěnju, swj. Janej křćenikej poswjećenu kapałku natwarił, kotruž swj. Beno pozdźišo powjetši a jej jako sobupatrona swj. Pětra přida. Rěka tohodla (codex Lus. sup. 47) lěta 1237 „ecclesia sti. Joannis baptistæ beatique Petri apostoli in Budesin" = cyrkej swj. Jana křćenika a swj. japoštoła Pětra w Budyšinje; a tak też 1293 a 1324.

Hdyž bě češki kral Přemysl Otokar II. mnohich Němcow z přimórskich krajinow, wosebje z Nižozemskeje do swojich krajow powołał a jim mnohe prawa a wobsedźeństwa dał, bě ličba wobydlerjow też we Łužicy jara přiběrała a mnohe sydła, kotrež běchu hač dotal hrody a wsy rěkałe, dóstachu tehdom mjeno „město". A hdyž bě so tohodla też wjele nowych cyrkwjow natwariło, rozsudźi so Mišnjanski biskop Bruno II., swoje swójbne zamoženjo k tomu sobu nałožo, kollegialny wustaw (Collegiatstift) we hłownym měsće Budyšinje założić a z tym cyrkwinskomu žiwjenju we Łužicy, w kotrejž běchu z dźěła cyle hinaše wobstojnosće hač w Mišnje, srjedźiznu dać, kotraž drje njedyrbjała njewotwisna wot Mišna a wuzběhnjena porno druhim cyrkwjam być.

Kollegialny wustaw, němski Collegiatstift je z wotkazanjemi a prawami wuhotowany duchowny wustaw, w kotrymž maja k njomu słušacy duchowni po wěstej reguli zhromadnje žiwi być a bydlić w samsnym twarjenju, štož pak so přecy njestawaše. K tajkomu wustawcej słušacy duchowni mjenowachu so „clerici canonici", kanonikojo, wašnjo jich žiwjenja pak „vita canonica", kanoniske žiwjenjo. Założił je tele wustawy a jim regulu dał frankski biskop Chrodegang w Mecu, kiž lěta 766 wumrě.

Bruno bě, kaž někotři stawiznarjo pisaja, Serb, nic, kaž so za to měješe, z barathiskeje ale z Borsendorfskeje swójby (Knothe, Gesch. d. Laus. Adels I, 106). Z nowym wustawom chcyše drje nabožnym potřěbnosćam swojoho naroda pomhać a jomu dobrych, wustojnych duchownych dać. Hižo 1213 praja, je započał, Budyšsku cyrkej přetwarjeć a powjetšić, 1321 bě twar tak daloko hotowy, zo móžeše so poswjećić. Mjenowany kral Přemysl Otokar wza cyrkej, kaž lisćina z lěta 1220, 28. sept., pokazuje,

Kejžorowe zbožopřejace telegramy.

Z bayerskim kralom Ludwikom a druhimi wjerchowstwami a wjednikami je kejžor k nowomu lětu zbožopřejace telegramy sebi dopisował.

Bamž Benedikt XV. je kejžorej Wylemej sćěhowacy telegram pósłał: „W dowěrje na křesćansku lubosć, kotraž Wašu Majestosć napjelnja, prosymy Wašu Majestosć, tute njezboža połne lěto wukónčić ze skutkom kejžorskeje wulkomyslnosće, přijewši naš namjet, zo bychu wójnske staty tamnych jatych mjez sobu wuměnjałe, kotřiž přichodnje k wojeńskej służbje wjacy khmani njebudźa.“

Kejžor Wylem je wotmołwił: „Wašej Swjatości za telegram so dźakujo, čuju so we wutrobje nućeny, wobkručić, zo ma namjet Wašeje Swjatosće dóńt k dalšej wojeńskej służbje nic khmanych jatych wołóžić, moju połnu sympatiju. Začuća křesćanskeje lubosće, z kotrejež tutón namjet wukhadźa, runaja so do cyła mojim samsnym přeswědčenjam a přećam.“ (W. T.-B.)

Nadźijomnje budźe rjana myslička, na kotruž je so w Němskej hižo spominało, też njepřećelam spodobna.

Surowe poražki su Francózojo a wosebje Jendźelčenjo

hodowne dny w Flandernach a sewjernej Francózskej měli. W Boulogne-sur-mer bu telko ranjenych přiwjezenych, zo běchu lazarety přepjelnjene. Jendźelske wjednistwo wozjewja jenož, što su oficěrow zhubili, wo wojakach mjelči. Po jich zapiskach wosta 44 oficěrow mortwych na bitwišću, 62 bě zhubjenych; su drje z wjetša popadnjeni. Zrudne hody, kiž su sebi sami přihotowali, dokelž ani tute dny pokoja měra dźeržeć njechachu.

Jendźelska łódź „Formidable“

bu 1. januara rano w 3 hodźinach wot jeneje z našich podmórskich łódźow njedaloko Plymoutha w jendźelskim kanalu přez torpedo podnurjena. Zničerjo hanjachu za našim podmórnikom, njebu pak wobškodźeny. (W. T.-B.)

Po jendźelskich powěsćach bu z podnurjeneje łódźe 201 ludźi wumoženych. „Formidable“ bě dotwarjena 1901, bě 15240 tunow wulka a měješe mjez swojimi 34 kanonami 4 po 30½ ctm. Na njej bě něhdźe 760 muži. Jeje zaničenjo bě potajkim za Jendźelčanow hrozny postrow k nowomu lětu.

Francózska łódź „Courbet“,

do kotrejež bě awstriski podmórnik „U 12“ dwoje torpedo wutřělił, je so po „Wiener Tageblatt“ před Valonu podnuril. Admiral a wjetši dźěl wobsadki je so zatepił. Też francózski podmórnik „Bermouilli“ so podnuri. (b.)

Turkowske wójsko

w Kaukasu dobyćerscy pokročuje, kaž turkowske wjednistwo wozjewja. Dźěl turkowskoho wójska, hač do Sarikamiša postupujo, doby po horcym wojowanju dospołnje. Mjez Sarikamišom a Karsom wzachu Turkojo Rusam dwaj wójnskej ćahaj a roztorhachu železnicu do Karsa. Hač k 25. dec. zajachu Turkojo wjacy hač 2000 Rusow, dobychu 8 kanonow, 13 mašinskich třělbow, wjele bróni, municije, wójnskeje nadoby a cyroby. (b.)

Amerika je njespokojna z Jendźelskej.

Amerika stoješe w započatku wulkeje wójny skoro cyle na stronje Jendźelčanow a Francózow. Pomału počina so jich lubosć wot Jendźelskeje wotwobroćeć, a to tohodla, dokelž wona Američanam překupstwo kazy. To może Američan najmjenje znjesć. Wón chce zasłužić, też we wójnje. Jendźelčenjo njedadźa wšelakim tworam do druhich, samo neutralnych krajow. Woni zadźeržuja hollandske łódźe na morju a přepytuja je, štož komdźi a mjerza. Zjednoćene Staty su hižo někotre razy, nětkle nimale kruće pola jendźelskoho knježerstwa přećiwo tomu protestowałe. Připisuja Jendźelskej winu, zo někotre dźěle amerikanskoho překupstwa a přemysła špatnje du a žadaja wotstronjenjo njedostatkow. Jendźelska drje so potuli. Amerikanske njepřećelstwo by drje jej nětkle přewjele było. (b.)

W Argonach

su naše wójska w decembru dobyłe 2950 njezranjenych jatych, 21 mašinskich třělbow, 14 minymjetakow, dwě revolverskej kanonje a jedyn broncowy mörser. Skoro wšědnje so tam wojuje a přecy Němscy wo něšto postupuja. (b.)

W Elzasu

so Francózojo posledni čas jara hibachu, wosebje pola Thanna a Sennheima wojowaše so horco. Po mócnej kanonadźe wutorhnychu Francózojo njedźelu wječor Němskim potřělane hrjebje pola Sennheima na hórkach a w zwisku z tym ze wšej mocu dołho zakitanu wjes Steinbach. Hórki buchu w nocy wot našich wojakow zasy dobyte, wo wjes Steinbach so hišće dale wojowaše. (W. T.-B.)

Po Barlinskim „Lokalanzeiger“ buchu Francózojo z dołha Ille cyle zahnaći. Jich hłowne sydło bu dale k Belfortej přepołożene. K wječoru wot Mülhausena spytowachu woni z Thanna sem postupować, buchu pak wotpokazani. (b.)

Šěsć nowych wójskow

z 18 armeekorpsami su po jendźelskich powěsćach tam hotowe. Wjednicy jenotliwych wójskow su: general Haig, Smith Dorrien, Hunter, Jan Hamilton, Leslie Rundle a Bruce Hamilton.

Wójna a hnadowne městna.

Hdyž njedawno pisachmy, zo su jeći wojacy Žitawskoho regimenta w Tarbes, njedaloko hnadownoho městna Lourdesa, móžemy dźensa dodać, zo je tam też dźěl Budyšskich pěškow, wosebje 7. kompanija. Haj, Kamjenscy jeći a něšto Budyšskich pěškow, předewšim dźěl 9. kompanije, je w Lourdesu samym. Tak změja tući jeći přileżnosć, swětasławne hnadowne městno wohladać.

„Neutralne“ Zjednoćene Staty

w Americy podpjeraja našich njepřećelow z brónjemi, municiju a wšěmi wójnskimi potrjebami. Jenož podmórske łódźe za Jendźelsku twarić bě knježerstwo zakazało. Z ameriskich překupskich rozprawow je widźeć, zo su twornje w Zjednoćenych Statach hižo we oktobru wjele do Jendźelskeje, Francózskeje a Ruskeje wuwožowałe a to je mjez tym při-

---

pod wosebity škit a da jej wurjadne prawo, zo smě kóždy 3—4 kórcow kraja kajkejeżkuli družiny, też lejnskoho kraja, bjez wosebiteje dowolnosće přijeć. (Cod. dipl. Lus. sup. I, 26.)

Vicky, Bud. tachant 1700—1713, powěda w swojej khrónicy, zo je Bruno hižo 1210 praeposituru a dekanat z kanonikami założił, čomuž so ničo napřećiwić njehodźi. Też drje so Brunowa lisćina wot 24. junija 1221 bjez prawa, kaž so husto stawa (Laus. Mag. XXXIII, 93 a Machaček, Bisch. v. Meissen 153) założeńska kollegiatnoho Budyšskoho kapitula mjenuje. Wo prěnim założenju, wo kotrymž so tu jedna, so w tejle lisćinje ze žanym słowom njerěči. W njej so jenož Budyšskej cyrkwi někotre wsy „ad præbendas fratrum“ = jako dokhody za bratrow t. r. kanonikow tachantstwa daruja. Sada: „Assignavimus siquidem dotem ipsam die, quo, post in ea canonicos institutos et chorum de novo constructum, eam Domino desponsavimus denuo dedicando“ = „Přetož smy kwasny dar sam připokazali na dnju, na kotrymž smy, hdyž běchu w njej kanonikojo postajeni a chor (městno wokoło wulkoho wołtarja, hdźež maja kanonikojo sydła) z nowa natwarjeny, ju Knjezej jako njewjestu slubili z tym, zo ju z nowa poswjećichmy“, njepraji, zo su so kanonikojo pomjenowali abo, kaž drje njeje po słowje ale po zmysłu prawje přełożene, zarjadowanjo (wustawa) kanonikow we njej zawjedźene na samsnym dnju, na kotrymž biskop cyrkej zasy poswjeći, ale jako samsnočasne podawki so jenož dwě wěcy mjenujetej: 1. poswjećenjo cyrkwje, 2. připokazanjo a mjenowanjo jeje kwasnoho dara, někotrych wsow. Za „institutio canonicorum in ea“ = postajenjo kanonikow w njej, a „de novo constructio chori“ = nowonatwarjenjo chora so tam žadyn čas njemjenuje. Jenož to z lisćiny zhonimy, zo je so do poswjećenja cyrkwje stało. Cyrkej drje hižo do Brunona stoješe. Z ničim potajkim so nam dopokazać njemóže, zo njeměli prawo, z Vickim, kotryž, kaž też „Laus. Mag. XXXIII, 191“ měni, nam njeznate lisćiny před sobu měješe a kotryž so hewak jako spušćomny wopokaza, lěta 1210 jako założeńske lěto Budyšskoho kollegiatnoho wustawa přiwzać a to ćim bóle, hač hižo so lěta 1218 (Neues Archiv f. sächs. Gesch. XI, 18) „Lampert, Domherr zu Budissin“ mjenuje. Brunonowa lisćina z lěta 1221 njeje założeńska, ale lisćina, z kotrejž so darjenjo kraja a poswjećenjo tachantskeje cyrkwje wobswědči (Schenkungs- u. Consecrationsurkunde).

Za prěnjoho propsta nowoho wustawa bě sebi biskop wěstoho Theodoricha abo Ditricha, propsta Mišnjanskeje cyrkwje, zhladał. Tón pak z njeznatych přičinow čestne městno bórzy złoži. Nětko pomjenowa biskop za propsta wěstoho Mikławša. Tutón bč, kaž so zda, hižo tachantski kanonikus, archidiakon a farař w Budyšinje a drje tak, z wobstojnosćemi derje znaty a nic cuzy, najpřihódniši muž za nowe městno, z kotrymž dyrbješe wot nětka archidiakonat za cyły Budyšski kraj zjednoćeny być.

Tola kanonikojo njepřijachu datoho propsta, žadachu, zo směli sebi propsta wolić. Wyše toho žadachu za nowy wustaw tachanta, kotryž by jich interesy přećiwo propstej zastupował a skónčnje nic 7 kanonikatow, kaž bě biskop chcył, ale 11, tak, zo bychu bjez propsta 12 byli. (Cod. dipl. Sax. 29, 35, 36 a Neues Arch. f. sächs. Gesch. XI, 19.) Dóstachu, štož žadachu, a bamž Innocenc IV. tele zarjadowanjo 29. okt. 1249 wobkrući (Palacky, Ital. Reise 32). Po dlějšich rozmołwach so skónčnje poradźi, zo tón króć wostanje kaž bě, potajkim Mikławš propst, za pozdźiše časy pak so postaji, zo kanonikojo propsta samostatnje, tola z Mišnjanskich kanonikow wola, dekana pak z Budyšskich, štož japoštołski zapósłanc přez w Mišnje 2. novembra 1226 pisanu lisćinu wobkrući, praji Vicky w khrónicy (Laus. Mag. XXXIII, 198). Kanonikojo při wólbje přitomni być njetrjebachu.

Na postajenjo, zo ma so propst z Mišnjanskich kanonikow wuzwolić, hóršeše so čěski kral, bohužel dyrbi so prajić (pozdźišo widźimy, zo k wulkomu njezbožu cyłeje Łu-

bjerało tak daloko hač so hodźeše. Hłowna wina za to je wězo wužitk ameriskich fabrikantow. Ći bychu drje też Němskim přiwožowali a knježerstwo by to ćerpjeło, hdy bychu puća do Němskeje wědźeli. Njehodźi pak so prěć, zo ma Jendźelska wjacy lubosće a wliwa w Americy hač Němska. Wěrna njestronitosć je tam z cyła žadna, kaž so to husto pokaza, na př. při zběžkach w Mexiku.

Walonu w Albaniskej

su italscy namórnicy wobsadźili. To bě pod nětčišimi wobstojnosćemi nuzne. Tam njepřestawace njeměry hrožachu też wukrajnikam ze smjertnym strachom a po mjenje knježacy Essad Paša nima mocy, zběžki potłóčić. Italscy su pak tam też rady šli, dokelž dawno za wjetšim wliwom w Albaniskej žadaja. W tu khwilu jim tam nichtó lohko na prěki přińć njemóže a štó wě što potom přichod přinjese.

Turkowske łódźe w Čornym Morju

zmužiće a zbožownje wojuja. W nocy wot 23. k 24. dec. zetka turkowska łódź (Midilli?) ruske łódźnistwo a poča hnydom na nje třeleć. Dwě ruskej łódźi z minami, Oleg a Athos, buštej podnurjenej. Wonej chcyštej před přistawom Songuldak abo před Bosporom miny wusywać. Ruska wulka łódź Rostislaw bu wobškodźena. Hdyž so 25. dec. turkowska łódź Sultan Jawus Selim bliže še, wróći so ruske łódźnistwo do Sewastopola.

W Haliču

běchu Rusojo na kónc lěta z nowa nimale postupowali. Rusojo běchu drje dźěle swojich pólskich wójskow tam dowjedli, zo njebychu jim naběhi wot połnocy a wot połdnja jich k wječoru stojace wodźělenja wotrězłe. Awstriscy dyrbjachu před přemocu cofać. Hakle k 30. dec. mózachu Awstriscy ruski postup zastajić. Jich wjednistwo wozjewja 30. dec.:

W Karpatach přimachu naše wójska k połnocy wot urzokskoho překhoda a dobychu někotre hórki. K połnocy wot lupkowskoho překhoda zastaji naš naběh ruski postup. Dale k wječoru bliže še so njepřećel ze słabšimi mocami jenotliwym překhodam. K połnocy wot Gorlicy, k sewjernomu wječoru wot Zakliczyna (při Dunajecu) a při delnjej Nidźe rozšćěpichu so ruske napicy pod ćežkej škodu. K ranju a k južnomu ranju wot Tomaszowa postupowachu zjednoćene wójska. (W. T.-B.)

136000 Rusow

bu na pólskich bitwišćach po 11. nov., hdyž so tam němski naběh započa, zajatych a přez 100 kanonow a 300 mašinskich třělbow jim wotewzate.

Na 600000 jatych

bě z kónc lěta w Němskej, 8138 officirow a 577875 muži (wójnskich, nic civilnych jatych). Při tej ličbje njeje hišće dźěl w Rusko-Pólskej při poslednich wojowanjach popadnjenych abo tych, kiž su hišće na puću. Wša ličba so takle zestaja: Francózow 3459 officirow, 215905 muži, mjez nimi 7 generalow; Rusow 3545 officirow (18 generalow) a 306294 muži; Belgiskich 612 officirow (3 generalow a 36852 muži; Jendźelčanow 492 officirow a 18824 muži.

Přez Kopenhagen pječa wot ruskoho wójnskoho ministra wukhadźaca powěsć, zo je w Ruskej 1140 němskich officirow a 134700 muži jatych, je jebaca. Rusojo liča do połneje ličby wšěch civilnych jatych sobu, kiž buchu při započatku wójny tam zdźerženi a zajeći. Wójnskich je nanajwjacy 15 % teje ličby. Při tym ma so na to dźiwać, zo su mnozy jeći ranjeni Rusam do rukow padnyli. (W.T.-B.)

Wulke přeměnjenja

so poslednje dny na bitwišćach njestachu, runjež so na někotrych městnach, wosebje přećiwo Rusam a we Vogesach horco wojowaše. Druhdźe wojowaše jenož artillerija, ale z dźěla surowje. Powšitkownje Němscy wo něšto, w Ruskej nahladnje postupowachu. Francózska 17. dec. poručena offensiva njeje k žanomu wuspěchej za Francózow wjedła, skerje nawopak.

Hłowne wjednistwo wozjewja 6. jan. dop.:

Wječorne bitwišća:

Francózojo třěleja dale po rjedźe swoje městnišća za našej frontu. Hač z tym swojim krajanam bydlenjo a žiwjenjo rubja, zda so jim wšo jene być; nam třělenjo mało škodźi.

Pola Souain a w Argonach dobychmy někotre njepřećelske hrjebje a nasypki za třělcow, wotrazychmy wšelake njepřećelske naběhi a popadnychmy 2 officirow a 200 muži.

Na hórcy pola Sennheima (w Elzasu), wo kotruž so wjele wojuje, so Francózojo wčora rano zasy zasydlichu, buchu pak w sylnym naběhu z bajonetom zahnaći a njezwěrichu sebi nowe wustorki. 50 alpskich hajnkow bu popadnjenych.

Rańše bitwišća:

Na rańšej mjezy a w sewjernej Pólskej so też wčora ničo njepřeměni. W Pólskej k wječoru wot Wisle předobychu so naše wójska, wjacore njepřećelske wobtwjerdźenja wzawši, hač k rěcy Suchu. 1400 jatych a 9 mašinskich třělbow wosta w našich rukach.

Na rańšich brjohach Pilicy so ničo njepřeměni.

* * *

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Z Radwořskeje wosady je dale padnył: **Michał Brankačk z Radworja,** dobrowólnik při mašinskich třělbach 2. regimenta mórskich wojakow (matrosow). Kruch granaty joho 21. decembra w bitwje pola Lombeardzyde njedaloko Middelkerke mori. (Middelkerke leži při belgiskim mórskim brjozy mjez městami Ostende a Nieuport.) (Mandźelski Brankačkoweje maćerje, joho přirodny nan, žiwnosćeŕ Čornak w Hórkach, je tohorunja hižo we wójnje padnył.)

Khori su:

Mikławš Schäfer ze Zdźerje (w Saarburgu w Lothringskej),

Mikławš Khilan ze Zdźerje (w Pont Faverger w Belgiskej?) a

Michał Klimant z Radworja (w 4. reservnym pólnym lazareće XII. armeekhora).

Ze Serbow.

Z Kamjenjeje pola Radworja. (Woheń.) Wutoru wječor wotpalichu so tu hródźe kublerja Nowaka. Wobsedźeŕ ćim bóle škoduje, dokelž so jomu loni w lěće bróžeń z Božim njewjedrom wotpali a dokelž so też tón raz wjele słomy a syna na rězańcy spali. — Prčnje myto dósta Khwaćanska sykawa. — Kak je woheń nastał, njeje hišće wujasnjene.

Z Khrósćic. Nowe lěto popołdnju w 4 hodź. wotměwaše so tu w herbskej grychće hodowny swjedźeń, wuwjedźeny wot šulskich dźěći Khrósćanskeje wučeŕnje. Wjeńkec rumna sala bě cyle přepjelnjena, wšě khódby běchu zastupane. Na čole přewulkeje ličby wosadnych běštaj tu wosadnej knjezaj faraŕ a kapłan přitomnaj. Swjedźeń wuwjedźe so pod nawjedowanjom knjezow wyššoho wučerja kantora Hile, wučerja Šustera a knježny wučeŕki Kubašec. Wosadny knjez faraŕ B. Hicka wotewri swjedźeń z naréču a z powitanjom. Na to předstaješe so wubjernje melodramatiska hra „Hólčecowy hodowny són“, kotraž z deklamacijow a ze spěwow wobstoji. Druhe předstajenjo bě hodowna hra „Hody khudeje syrotki“, přełožił J. J., też tutón kruch dźěći runje tak derje hrajachu, kaž prěni. Na to sćěhowaše mała loterija pod hodownym štomom. Losy běchu ruče rozpředate, dobyća pak běchu nawdate. Čisty wunošk swjedźenja je postajeny k lěpšomu wójnskeje pomocy. — Nawjedowarjam swjedźenja, kiž su wulku prócu měli, zo bychu dźěći wšo nanajlěpje nawukłe, so tu wutrobny dźak wupraja. Hodowny swjedźeń wospjetowaše so na swjedźenju Třoch Kralow.

Ze Smječkec. Tu khwilu přebywa w Janskej Kupjeli 23 zranjenych a khorych wojakow. K dwěmaj, kotrajž tu hižo dlějši čas přebywataj, přidruži so zańdźenu wutoru hišće 21 muži z reservnoho lazareta z Kamjenca. W zymskich měsacach budźe tu lětsa potajkim wjacy žiwjenja hač druhe lěta. Při spočatku wójny ćěkachu hosćo nahle z kupjelow. Kaž so powěda, budźe ličba rekonvalescentow w běhu lěta wo wjele powyšena, najskerje hač na 70. Hewak w lěće derje wopytana kupjel budźe zawěsće też za našich ranjenych wojakow z dobrym wuspěchom.

Bože dźěćo w času wójny.

Hody bjez sněha, te so našim dźěćom njelubja. Bože dźěćo tola rad po sankach přijěžde, dźěći same wšak hišće radšo. Starosćiwje tohodla někotryžkuli hólčec na swjatoho Domaša k połnócnomu njebju hlada, hač so tam hišće mróčałka njepokaza, — a kak wulke je to wjeselo, hdyž počinaja běłe

---

žicy) podarmo. Je přecy škódne było za wobaj dźěłaj, hdyž so městna abo zastojnstwa, kotrež nuznje hromadźe njesłušeja, njerozdźělomnje zwjazaja. Přetož přecy potom strach hrozy, zo, hdyž jene městno so zhubi abo na wopačne puće přińdźe, też druhe ze sobu zjednoćene sobu do zahubjenja sćehnje. To je so też tu stało, kaž pozdźišo zhonimy. Njedostatk z toho też nasta w tym, zo Budyšski propst jara rady a skoro přecy w Mišnje přebywaše a tak so też mjenje za Budyšske należnosće zajimaše. Najwjacy Budyšskich propstow da so w Mišnje pohrjebać. Běchu drje bóle Mišnjanscy kanonikojo byli, dyžli biskop, kotřiž na wólbje propsta z Mišnjanskich kanonikow wobstachu. Mišnjanske tachantstwo bě z tym wuzběhnjene a dopominaše Budyšske tachantstwo na to, zo je wot Mišna założene. (Runje tak kaž w Budyšinje měješe so też propst we Wulkim Hajnje wolić.) Městnje, kotrejž běštej po propstu a dekanu najwyššej, kustodija a scholastikat, smědźeše biskop wudźělеć, hewak pak bě postajene, zo kanonikojo wot nižšoho města k wyššomu porjadnje pokročuja. — Hdyž propstojo we Budyšinje njepřebywachu, t. r. skoro přecy, zastupowaše jich Budyšski dekan, tachant, doniž lěta 1377 officialow, t. r. stajnych zastupjerjow w należnosćach cyrkwinskoho a swětnoho prawa njedóstachu. Tak přiběraše móc a wliw tachanta a bórzy bě joho zastojnstwo prěnje. (Přichodnje dale.)

mjetele lětać a k zemi padać! Haj, nětko je wěste, zo Bože dźěćo puć k nam namaka! Lětsa drje so nam zdaše, zo wuhlady k tajkomu wjeselu njejsu, a myslička wšak bě tak cyle hinaša kaž druhe lěta, samo pola dźěći. Na nana, bratra, wuja a druhich přiwuznych a přećelow spominachu, kiž tam w njepřećelskich krajach na bitwišćach stoja, a někotrežkuli zdychny k njebju, zo njeby zyma tola nanajsurowišo zakhadźała. Wójna w zymje wšak njeje žort za našich wojakow, kiž za nas a naš luby wótcny kraj wojuja a krawja. Tola Bóh luby Knjez bě najskerje hišće posledni dźeń před patoržicu jandźelkam poručił, wšč wupjerki na zemju wusypać, a dokelž je njebjeski raj w poslednich měsacach ze spadanymi wojakami wjele nowych wobydleri dóstał, běše zemja najskerje z jich pomocu w krótkim času přikryta kaž z mjehkim posleščom. Krasny bě to napohlad, hdyž patoržicu rano wokno wotewrich a elektriska swěca na blizku hórku ze zelenymi, z běłym sněhom wupyšenymi šmrjókami, kaž na Bože dźěśćowe so luboznje zybolace štomy padaše. Běše to zawěśće wokřewjenjo za woči a wutrobu. Tola zymu začuwši, zdychnych k njebju: „Knježe, budź smilny našim lubym w polu! Spožč jim wutrajnosć a njedaj jim přejara pod zymu ćerpjeć!“

Haj, zyma tu bě, a Bože dźěćo móžeše po sankach přijěć. Też k nam tu w luboznym kućiku sakskeje Łužicy wone swój puć namaka, a kak tu wone poby, chcu ći, luby Pósle, wupowědać. Sćěhuj mje w duchu do rjaneje doliny, přez kotruž rěka Nisa pluskota. Tak rjana, tak lubozna, kaž je Lubijski knjez farař Nisu před dwěmaj lětomaj w Krajanu wopisał, wšak wona přecy njeje, — w měrnym času drje, — ale hdyž so roznjemdri, njeje k žortowanju. Haj, klóštr Marijny Doł, na wukhodźe tuteje doliny ležacy, móže stawizny wo tom pisać. Tola dźensa chcu Wam, lubi čitarjo, jenož wozjewić, kak tu lětsa hody swjećachmy.

Bože dźěćo trjeba pomocnikow a tych nadeńdźe tu za klóštrskimi murjemi. Hnadna knjeni kupi jomu někotre wały drastna a hnydom roztřihachu je klóštrske šwalče na woblečenja wšěch družinow za ranjenych wojakow w lazaretach, wosebje we Žitawje. Wšitko woteda so pola knjenje mandźelskeje wokrjesnoho hejtmana w Žitawje, kotraž tute „Bože dźěćo“ po potřěbnosćach rozdźěli. — Zo bychu wojacy na bitwišću zhonili, zo Bože dźěćo też na nich zabyło njeje, za to so też postarachmy. Posyłki, listy a pakety woteńdźechu dźeń wote dnja, pak za jenotliwych wojakow, pak za cyłu kompagniju. Wosebje přeja sebi wojacy našu dobru „šlagwodu“ a klóštrski „balsam“. — Też tu doma mamy wojakow, ranjenych wothladać pak, kaž bě najprjedy postajene, njetrjebamy, ale su tu přecy na 20 muži, kotřiž po zahojenju w lazaretach hišće krótki čas k dospołnomu wulěkowanju trjebaja, a bydla w klóštrskich twarjenjach, kotrež su hewak za hosći postajene. Su drje najbóle druhowěriwi mjez nimi, tola wopytuja často naše Bože služby a zadźerža so powšitkownje tak přistojnje, zo mohł sebi někotryžkuli na nich přikład wzać. Při wotkhadźe žadaja často różowc (rjećazk z křižikom, kaž praja) a medaille Božeje maćerje, a wobkruća z horcym dźakom, zo Marijny Doł, hdźež je so jim derje lubiło, ženje njezabudu.

Patoržicu wječor pak, kaž prajachu a kaž bě widźeć, je na nich najwjetši zaćišć činił, na kotryž čas žiwjenja zabyć nochcedźa. Knježny běchu też tu k Božomu dźěśću dopomhałe. Wječor 4 5 hodźin přińdźechu wojacy z našimi duchownymi knjezami a někotrymi klóštrskimi zastojnikami na abtownju, hdźež jich knježny hižo wočakowachu. Hnadna knjeni postrowi wojakow z krótkej narěču, knježny wuspěwachu „Ćicha nóc“ a potom přistupichu wojacy, někotři ze sylzojtymaj wočomaj, k blidu z darami. Na wšitko bě Bože dźěćo mysliło. Nohajcy, tykački, rubiška, cigaretty, mydło, papjera, wołojniki, wóskowniki a mnohe druhe wěcy ležachu na hromadkach pod rjenje wupyšenym, zaswěćenym štomom. Też dwaj korbaj, jedyn z jabłukami a druhi z braclemi pódla blida stoještaj a hišće wuhladachmy por pječenych rybow, kotrež běchu přičina wulkoho žorta, a do kotrychž so wojacy hišće samsny wječor při škleńcy dobroho napoja rozdźělichu. Wjeselo bě wulke a wobdarjeni njemóžachu dobroćiwosć knježstwa a wjeselo, kotrež bě so jim přihotowało, dosć wukhwalić. Někotři wopytachu samo w Božej nocy Bože služby w klóštrskej cyrkwi a wšitcy wobdźělichu so na nich na swjatych dnjach.

W klóštrje pak spěwa a dźěła so dale. Křesćanska lubosć sćěhuje też w duchu našich wojakow do pola z horcym přećom za wosebity zakit Boži a z prostwu wo horcožadany měr swěta, tola z podaćom do Božeje wole.

Dopis k dopisej w 1. čisle.

Budź khwaleny Jězus Khrystus!

Luby Pósle a Póslenjo!

Hłowa mje boli. Heji je so złě zešło. Do črjopka sym sej stupił z tydźeńšim. Tohodla so wobaram a pjero z nowa mačam. Wčora, njedźelu ducy wot nyšpora dokhwatach Wonjedźic Motasa – wón bě so też jónu k nyšporu zaběžał! — a tón: „Witaj wot nyšpora, Heja!“ a ani podźakować so mi njedawši pokazowaše na mojej kolenje: „Ty pak sy zas wšón proch ze swojimi kholowami zetrěł.“ „A, hdyž wjacy njeje hač proch — wotmołwich — za čo su šćětki!“ „A nowe kholowy ći farař kupi, hdyž sy te překlakał!“ „Wot knjeza fararja je njerodźu, wot Boha je žadam.“ A mój Motas mydło wjezeše. A ja?

Ja přiznawam, zo njebě trjeba było, so z Motasom měrić, hdy bych rubiška doma ležo njewostajił. Jene dźě mějach, ale te bě za wusmorki. Ale wohledź so: Wšako njejsym po brjuše a próše łazyć trjebał. Spominam na wojakow, woni też kleča — a nic přecy na ławkach a w próše! Štož tam njeje z njećesću, njeje za mnje z hańbu. A dźiwna wěc, zo so Motas runje cyrkwinskoho procha takle boji! A naposledku je tam wón tón samsny nanosył, w kotrymž běch njedźelu klečał. Přetož wón ma wašnjo, póduše sej wo ławkowe podnože trěć, před cyrkwju jón wostajić je jomu škoda. A: tón samsny Wonjedźic Motas bě na poslednim kwasu, je hižo přez poł lěta, ale wěm hišće so derje dopomnić, wón bě wot popołdnja hač do ranja najzbožowniši muž — w próše, na rejach. Haha! A bě so najrjeńšu drastu zwoblekał, 20 toleŕ bě za woblek dał! bě woprawdźe rjana. Ale hdyž joho po rejach za blidom widźach, bě wón hotowy šěrač — tak próšny; moje porsty so derje woznamjenichu, hdyž spytach přetasać, kak tołsto bě so próšina nasypała. A njejsym to na kholowy abo kolena masał, ale za rukaw! Haj, ludźo maja dwoju měru. Abo bě rejowy proch hinaši; njebě tón też z wobućom nanošeny? Tehdy Motas ničo njewobžarowaše. „Za čo su šćěće!“ rjekny – runje kaž ja njedźelu jomu! Hač farař tajki woblek nowy kupi? Abo budźe sebi jón wot Boha žadać?! Čłowjek z hłowu wije ... Mje hłowa boli. Myslu pak, zo bórzy wotboli.

Njewěm z cyła, zo tón a wony ma přecy fararjowu adresu na jazyku. Khodźi dha čłowjek do cyrkwje fararjej k woli? Abo khodźi farař ludźi dla? Duchowny nas dla tola! Tohodla so słuša, zo Motas fararjej drastu kupuje — nic nawopak. Haj, Motaso, ludźo, kotřiž so njeklakaju a njekleča, ći — wěrnosć wjerća! Přetož najprjedy njedawaju Bohu, štož jomu słuša — česć. To běchu tři mudri hinaši mudri, ći so poklaknywši k Njomu modlachu. Bóh je prawda, wěrnosć; štóž so tuž njeklaka, spjećuje so prawdźe, wěrnosći a njećesći ju. Potajkim wobroća so k njeprawdźe, njewěrnosći — ke łži! Bohu samomu maš so kłonić a jomu so modlić. Łžě dźě su wšelke, někotre su jara snadne; ale tola su łžě. Čohodla człowjek łhaje? Nó, k swojomu wužitkej, druhdy, zo by so hordźił, druhdy, zo by druhomu škodźił — a kaž te njepočinki wšě rěkaju. Łža Božeje česće njehlada, ale swojeje, — tola nichtó njemóže dwěmaj knjezomaj służić. Tohodla ja praju, štóž před Bohom swojej kolenje njezhibuje, tón je k łhanju nakłonjeny. A to trjechi, sym so přepokazał! To je dobry recept. Wězo móže też jedyn zełžeć, kiž so klaka, štó je bjez hrěcha? – ja też nic! — ale powšitkownje mój recept hač na 99 procentow trjechi. Kedźbujće, a budźeće mi přihłosować! Ja njejsym tajki, zo bych — so njeklakał. Hewak dźě bych njepisał.

Sym zabył zastać, tohodla mój list tak wulki. Ničo za złe. Mje je nětko hłowa wotbolała. Khiba zo na Tŕoch kralow mje zasy něchtó połoskoce? Wohladam! Mjez tym so poručam z najlěpšim postrowom:

Jan Heja z Hejic.

Připis: Dźije so mi, jako by mi něchtó wutykował — njewěm jasnje, čeje wobličo widźu —, zo sebi z klečenjom wulke kolena do kholowow wućišćiš. Tomu praju, njech sebi kóždy kholowy do klečenja kus horje sćehnje, potom so w kolenomaj njenaćahnu! Woprašej so krawca, tón je w tych wěcach — znawca! Božemje!

Cyrkwinske powěsće.

Z Budyšina. W minjenym z Božej pomocu dokonjanym lěće bu w našej wosadze z wuwzaćom Lubija a Hajnic a tam připokazaneje diaspory křćenych 140 dźěći (20 wjacy dyžli loni), a to 71 hólčatkow a 69 holčatkow, nimo tych su so 3 dźěći mortwe narodźiłe. Z tutych dźěći bu křćenych w cyrkwjomaj w Budyšinje 112, nuznu křćeńcu dóstachu 4 dźěći; w Biskopicach bu 9, w Huscy 4, w Smilnej 3, w Radworju 2, w Zemicach 6 dźěći křćenych. Njemandźelskich bě jich 20. Z měšanych mandźelstwow bě 31 dźěći. — Wěrowanych bu 32 porow, mjez nimi bě 10 měšanych porow. Nimo toho bu hišće připowědanych 15 porow. — Zemrěło je w našej wosadze 105 wosobow, a to 57 wosobow mužskoho a 48 žónskoho splaha, mjez tutymi 23 dźěći do 1 lěta a 9 dźěći wot 1. hač do 14. lěta. Wyše tutych so 3 dźěći mortwe narodźichu. Jene dźěćo zemrě njekřćene. Na tudomnymaj wosadnymaj kěrchowomaj bu pokhowanych 84 wosobow. Šěsć katolikow bu khowanych na lutherskich kěrchowach po katolskim wobrjedźe, 5 katolikow po lutherskim wobrjedźe na lutherskich kěrchowach. — K swjatomu woprawjenju poby w tachantskej cyrkwi 17410, w farskej cyrkwi 3025, w kapali tudomnoho asyla 619, w khostanskim

wustawje 160, w přepytowanskej kłódže 25, w Biskopicach 150, w Huscy 1533 wosobow; wšo hromadże bě k swjatomu woprawjenju 22922. Nimo toho bě hišće 136 domawobstaranjow.

Wunoški poručenych woporow w našej farskej cyrkwi běchu sćěhowace: 1. za misiony w Africy 29 hr.; 2. za Lyonske misionske towarstwo 28 hr.; 3. za towarstwo swjatoho Józefa w Aachenje 25 hr.; 4. za towarstwo swjatoho Bonifacia 34 hr.; 5. za orientalske cyrkwje a šule 17 hr.; 6. za kustodiju swjatoho rowa w Jeruzalemje 9 hr.; 7. Pětrowoho pjenježka 46 hr.; 8. za twarjomne cyrkwje našeje dioecesy 183 hr. — Dale wunjese zběrka 9. za měsćanskich khudych 18 hr.; 10. póstna jałmožna 114 hr.; 11. za Čerwjeny kříž 39 hr.; 12. za ranjenych w lazaretach 172 hr.; 13. za swj. Antonijowy khlěb 114 hr.; 14. přinoški jenotliwych sobustawow towarstwa swjatoho Bonifacia 83 hr.; 15. do móšnički 1147 hr.

*

Z Hajnic. W Bohu dokonjanym lěće 1914 narodźi so w našej wosadże 42 (1913: 50) dźěći, mjez nimi 3 mortwe. Pohrjebanych bu 24 (22) wosobow; domawobstaranych 22 (22); připowědanjow 12 (11). K swjatomu woprawjenju pobychu 1723 (1613), w jutrownym času 492 (441).

*

Z Khrósćic. W zańdźenym z Božej pomocu dokonjanym lěće je so w našej farskej wosadże 119 dźěći narodźiło, mjez nimi 3 mortworodżene, 116 bu křćenych, bě jich 63 hólčatkow a 56 holčatkow. — Wěrowanjow bě 22, připowědanjow 33. — Zemrěło je we wosadże 85 wosobow, a to 43 mužskoho a 42 žónskoho splaha, 50 wotrosćenych a 35 dźěći. — Khowanych bu na naš kěrchow 80 wosobow, 2 wosobje w klóštrje Marijnej Hwězdże a 3 wosoby zwonka wosady. — Domawobstaranjow bě 218. — Swjatych woprawjenjow je so w našej farskej cyrkwi wudźěliło 18150, to je 2150 wjacy hač loni. — 8 su z našeje wosady rjekowskeje smjerće we wójnje wumrěli, a to: 1. Jakub Cyž z Kukowa; 2. Jakub Bergař z Hórkow; 3. Jurij Pječka z Worklec; 4. Jurij Bětka z Kukowa; 5. Józef Cyrill Larras z Wudworja; 6. Jurij Čornak z Hórkow; 7. Franc Emil Šneider z Miłoćic; 8. Pětr Pawoł Rynč z Pančic. — Ničo pak so hač dotal nazhonić njehodźeše, hdže je Michał Krawžic z Khrósćic, předsyda tudomnoho towarstwa młodźencow; to je wěste, zo bu w bitwje ćežcy ranjeny. —

W běhu lěta 1914 je so w našej farskej cyrkwi nahromadźiło: 1. za Afrikanske towarstwo 72 hr.; 2. za Lyonske misionske towarstwo 76 hr.; 3. za Boži row w Jeruzalemje 23 hr.; 4. za Kustodiju Božoho rowa 20 hr. 50 pj.; 5. za swj. Józefowe towarstwo we Aachenje 83 hr.; 6. póstneje jałmožny 107 hr. 50 pj.; 7. za Bonifacijowe towarstwo 96 hr. 20 pj.; 8. za Čerwjeny kříž 280 hr. 50 pj.; 9. za Orientalske cyrkwje 32 hr.; 10. Pětrowoho pjenježka 152 hr.; 11. za ranjenych w polu a w lazaretach 361 hr.; 12. dioecezanski fond 198 hr. 60 pj.; 13. do móšnički 1240 hr. 20 pj.; 14. za elektrisku swěcu w cyrkwi 214 hr. 60 pj. **Wšo hromadże 2957 hr. 10 pj.**

*

Z Ralbic. W minjenym z Božej pomocu dokonjanym lěće je so w našej wosadże narodźiło a wukřćiło 49 dźěćatkow, 26 hólčatkow a 23 holčatkow, mjez nimi 2 wot njemandźelskeju maćerjow. Připowědanych bu 17, wěrowanych pola nas 9 porow. Zemrěło je z našeje wosady 40 wosobow. Z nich buchu khowani 2 wojakaj w Francózskej, i w Rakecach, 1 w Khrósćicach a 36 pola nas, a to 18 mužskoho a 18 žónskoho splaha. K swjatomu woprawjenju je pobyło w našej farskej cyrkwi 9650 wosobow, mjez nimi 19 dźěći k prěnjomu swjatomu woprawjenju, w jutrownym času 2600, we Różenćanskej cyrkwi bě 7300 k swjatomu woprawjenju, mjez nimi 15 dźěći k prěnjomu swjatomu woprawjenju. Domawobstarać dachu so 84 wot farskeju duchowneju.

*

Budyšin.

Křćeni: Ruth Gisela Hana Hilža, Karla Alexandra Hahna, wyššoho leutnanta w Budyšinje, dź. — Erich, Adolfa Franca Sigela, swětlerja w Budyšinje, s. Willy Arnošt, Julija Oskara Brendlera, železniskoho dźěłaćerja na Židowje, s. Władisława Stanislawa, Władisława Grondysa, dźěłaćerja w Ratarjecach, dź. — Marija Frida, Józefa Moosmüllera, skałarja w Naundorfje, dź. Bernard Alfred, Pawoła Jana Kliemanda, swětlerja w Budyšinje, s.

Zemrěći: 29. dec. 1914: Lejna Alwina Hana zwud. Lehmanowa rodź. Loevenigec w Budyšinje, 70 l. 8 m. 15 dn. — 28.: Marianna Osicki, dźěłaćerka z Wysokeje p. Kamjenca († w Budyšinskej khorowni), 57 l. — 31.: Marija Hana Sibarjowa, mandź. Jana Siebarja, ćěsle w Hrubjelčicach, 38 l. 10 m. 19 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 65. 72. 73. 84. 86. 90. 93—96. 98. 100. 101. z **Budyšina:** Hana Libšec, Hańža Hajdanec, wučer Jan Bryl, Hańža Woćcyna, mjasowobhl. Mikławš Šuster, Jak. Žur, Jak. Šipšik, Mikł. Kubaš, Kata Pawlikec, Marija Wehnertec, Marija Deleńkec, Madlena Welsowa, tach. zwónk Jan Nowak, Jakub Kopry; 66. 67. 85. z **Ralbic:** kantor Jurij Šewčik, Hańža Bräuerowa, Mikł. Frencl; 68. Jakub Buk z **Konjec;** 69. Mikławš Robl z **Nowoslic;** 70. 71. ze **Šunowa:** Michał Narćik, Kata Rjelkowa; 74. Jan Bryl z **Drježdżan;** 75. Michał Hórnik z **Hornjeje Kiny;** 76. 77. z **Pančic:** wučer Jurij Słodeńk, Mikławš Bobik; 78. 79. z **Kukowa:** Hana Bartowa, Jurij Šołta; 80. 81. ze **Swinjarnje:** Jan Šneider, Jurij Šwon; 82. 83. ze **Stróžišća:** Jan Cyž, Jakub Rjeda; 88. 91. 97. ze **Słonceje Boršće:** Hana Winklerowa, Jan Kětan, Jurij Lebza; 89. August Rychtař z **Wuric;** 92. stud. theol. Michał Kětan z **Wrótsławja;** 99. Fr. Damian Deleńk w **Americy;** 102. propst P. Scěpan Kocian w **Marijnej Hwězdże;** 103. J. Měrćink w **Hamborn;** 104—109. z **Wotrowa:** Jakub Ćemjera, Hańža Rychtarjowa, Hańža Khěžkec, Michał Cyž, Michał Łusćanski, Marija Kubańkowa; 110. 111. z **Kašec:** Jakub Rjeda, Jakub Cyž; 112—115. ze **Žuric:** Madlena Krawćikowa, Jurij Wjenka, Jan Šworca, Jurij Rjeda.

K **Božomu dźěsću** dariwši za

„fond towarstwa ss. Cyrilla a Methodija"

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch **pisnych nowolětnych zbožopřećow** wupraja tuž z tutym swoje **najwutrobniše „daj Bóh zbožo" k nowomu lětu wšěm přećelam a znatym:**

po **10 hr.:** k. Michał Hórnik z Hornjeje Kiny;

po **5 hr.:** k. kapłan J. Cyž w polu;

po **3 hr.:** kk. wučer Franc Kral z Kamjenca, Hana Cyžec ze Stróžišća, August Rychtař z Wuric;

po **2 hr.:** kk. Jakub Koprij z Budyšina, Njemjenowana;

po **1,60 hr.:** k. J. Ž. z B.

po **1 hr.:** kk. Hańža Hajdanec, wučer Jan Bryl a Marija Wehnertec w Budyšinje.

Wutrobne zbožopřeća k nowomu lětu wupraja wšěm lubym Serbam a jich přećelam doma a we wukraju z dobom so wukupiwši z darom za naš **„Serbski Dom":**

po **4 hr.:** k. dr. Rachel w Pančicach;

po **3 hr.:** kk. farar Šwela w Dešnje, farar Urban w Khróstawje, kapłan J. Cyž w polu;

po **2,50 hr.:** k. wučer Holan w Budyšinku;

po **2 hr.:** kk. wučer Słodeńk w Pančicach, wučer Kral w Kamjencu.

Hodowne dary za RAJ:

kk.: po 3 hr.: Michał Hórnik z Hornjeje Kiny; po 2 hr.: kapłan J. Cyž w polu, wučer J. Słodeńk z Pančic, wučer Franc Kral z Kamjenca.

Kónc redakcije za přichodne čisło Posoła: pjatk rano!

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdżanskich skótnych wikach.

7. januara 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	55 - 59	98-100
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	49 - 52	90 - 93
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	42 - 46	84 - 88
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	54 - 56	95 - 97
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	48 - 50	90 - 92
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	42 - 45	84 - 86
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 39	77 - 81
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	28 - 32	70 - 75
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	54 - 56	95 - 97
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	48 - 50	90 - 92
3. snadnje picowane	42 - 45	84 - 86
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	52 - 54	92 - 94
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	44 - 46	84 - 86
3. snadnje wuwite wot cyca	35 - 40	75 - 80
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	54 - 55	106 - 110
2. starše korme borany	—	87 - 90
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	67 - 68	86 - 87
2. mjasne	64 - 66	83 - 85
3. snadnje wuwite	60 - 63	80 - 83
4. rancy a kundrosy	58 - 64	76 - 82

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 2. januara wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 17. dec. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt							21	25
Rožka, kórc po 160 punt	17	20	17	60	17	28	18	
Ječmjen, kórc po 140 punt								
Pšenca					12	80	13	15
„ rowa	12	50	13					
Rožka					10	80	11	25
„ nowa	10	75	11					
Ječmjen	12	25	13	25				
Wows	10	—	10	70	10	—	10	60
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	2	60					4	—
Pšenčna muka			19	25				
Ržana muka			16	50				
Syno	3	50	4	50			3	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	25	3	85			3	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	2	—	2	40			3	
Prosata 204 (w Kamjencu)	7	—	15	—				
Butra 1 kg	2	90	3	40	2	90	3	40
Jeja, mandl	1	95	2	10			1	95
Pšenčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšenčny gris	8	50	9					
Ržany gris	8	50	9	—				

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Sobotu 9. januara t. l.

započina so moje

wulke

inventurske wupředawanjo

Wulke dźělby tworow stoja we wšitkich wodźělenjach za wjele poniżene płaćizny na předań. Za wšitke zymske wěcy su płaćizny wo 10 % poniżene. Zamazane a we wustajeńskich woknach wobškodźene wěcy niże nakupnej płaćizny.

Walter Noebel

Budyšin. Bohata droha.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **lěćny semester** započnje so **wutoru 13. hapryla 1915**. Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je też rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada **prof. dr. Gräfe.**

Wows — Pšeńcu — Rožku

kupuje po zakońskej najwyššej płaćiznje a prosy wo poskićenjo

Paul Schulze Nachf.

w Budyšinje. **Na Hošic hasy 9.**

Našu lubu najmłódšu sotru

Hertu Khatu Wjeńkec

je Bóh póndźelu 4. januara dopołdnja w ¾12 hodź. w Aue wot dołhich ćerpjenjow wumožił. Wšěm lubym přećelam ze Serbow, kiž běchu přikhwatali, hdyž štwórtk w Drježdźanach jeje ćěło k maćercy do rowa położichmy, abo kotřiž nas pisomnje tróštowachu, wuprajamy dźakowne **„Zapłać Bóh!“**

W **Aue**, 8. jan. 1915.

Jan Wjeńka, kapłan
z bratromaj a ze sotrami.

Sobotu 2. wulkoho rózka zemrě po dołhej ćežkej khorosći w 70. lěće swojoho žiwjenja moja sotra

Hana zwud. Wawrikowa
rodź. Skalic
w Khrósćicach.

Minjenu wutoru smy ju tam pohrjebali.

Wšitkim přećelam, susodam, znatym a wosadnym, kotřiž su jej w jeje ćežkej khorosći kažkuli lubosć wopokazali, na pustwječorach za jeje dušu so modlili a ju k rowu přewodźeli, so z cyłeje wutroby dźakuju. Bóh chcył jim miłosćiwje płaćić. — Jeje dušu też dale wopominanju měšnikow při Božej mši a pobožnym modlitwam křesćanskeje lubosće należnje poručam.

W Budyšinje, 5. wulkoho rózka 1915.

Jakub Skala
senior tachantstwa
też w mjenje wšitkich zawostajenych.

„Jednota“ towarstwo kat. Serbow **w Budyšinje** změje jutře **njedźelu za tydźeń, 17. januara** wječor we 8 hodź. swoju lětušu **hłownu zhromadźiznu** w towaršni na garbarskej hasy.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorčak 307.

Krajan Katolska protyka 1915

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 3. | Budyšin, 16. januara 1915. | Lětnik 53.

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

Předsłowo.

Tule su dopomnjeńki, kaž by je jandźel sam ze swojoho pomjatka po človječim wašnju nam wobnowjał. Lubozne, žiwe wobrazki, cyle po wučbje katolskeje cyrkwje a po žiwjenju mnohich swjatych zestajane. Tohodla su deleka wšelake znamki, pokazki na wužite kužoły. W tychle wobrazach powěda nam jandźel Boži, kak je dušu, jomu wot Božeje miłosće dowěrjenu, wodźił wot naroda přez pusćinu swěta hač do njebjeskeje wótčiny. Wopisuje nam, kajke běchu joho prócy a bojosće, kajka joho lubosć a swěra, kajke joho zrudoby a radosće.

Po prawdźe sudźicy dyrbimy wšak prajić, zo jandźelojo nimaja čućow, kaž my človjekojo, ale tohodla su jich prócy we służbje Božej a našim zakitowanju ćim dospołniše a dźaka hódniše. My njemóžemy sebi jich lubosć, mjez tym zo tu w časnosći khodźimy, předstajeć khiba-li po človjeskim wašnju. Wšak je Bóh sam, zo by ze swojeje njesměrnosće a dospołnosće so nam zrozemliwje zbližił, nam swoje skutki w swjatym pismje po človjeskim wašnju wupowědał. Štož tu potajkim jandźel z človjeskej rěču jako čućo woznamjenja, je pod sćinom tak nadobna skutkownosć, kotrejež čistosće a dospołnosće my tu na zemi dozapřijeć njemóžemy.

Tohodla luby, štožkuli sy, wzmi a čitaj kedźbliwje a sćerpnje! Swojoho najwěrnišoho a najswěrnišoho přećela a přewodźerja přez žiwjenjo, kotrohož je tebi Boža dobrota dała, lěpje spóznać, joho lubosć a swěrne prócy wo twoje spomoženjo přecy bliže zeznać, budże tebi tola wutrobna należnosć. K tomu wzmi hišće dobru radu! Čitajo z časami khwilku pozastań, zo by twoje dopomnjećo wotućeć mohło a potom budźeš kaž z wočomaj často widźeć jandźela pěstona tebi na stronje stojacoho, budźeš widźeć wulku mnohosć dobrotow, kotrež je tebi jandźel w zańdźenosći hižo wopokazał, kelko přítomnje tebi wopokazuje a přichodnje hišće wobradźić chce. Často traš budźeš wuznać dyrbjeć: Haj, tak je woprawdźe było. Jandźel pěston stoješe mi na stronje, a ja njemějach joho kedźbu! Při tym wotući tebi něštožkuli, štož by twój jandźel pěston napisać mohł a štož tule njestoji. Wšitko pak budże budźić česćownosć a dźakownosć, lubosć a swěru napřeco jandźelej pěstonej, zo wutrobnje zdychneš: „O, mój dobry jandźelo!“ Přewodźej a pokojej tebje jandźel pěston w tymle zrudnym času!

1. Wočakowanjo.

Z Božeje rady so mi zjewi: Budźeš jandźel pěston! Z toho časa so z njesćerpnosću horjach. Žedźach njewuprajnje za tym, zo bych směł na zemju miłosć skutkować hić.

W njebjesach tohole zboža woptać njemóžach. Tam su wšitke sylzy zetrěne, wšitke strachi wobarane, wšitke prócy wotwobroćene.[1]

Zemja pak mojej horliwosći šěroke polo skićeše. Tam je horja přemnoho: zemja je ródne městno a domizna hubjenstwa.[2]

Stworićel bě nam přikład smilnosće dał, hdyž človjekow po jich padźe wopyta. Jandźelojo běchu khwatali, joho přewodźeć a potom tu drohu khodźić, kotruž bě jim wón předwoznamjenił.[3]

Dušu wumožić! prajachu; z rozomom a čućom wobdarjene stworjenjo na wěki wozbožić; Božich česćowarjow na wěki wo jenoho rozmnožić; sebi za wótčinu swěrnoho a dźakownoho přećela dobyć: kajki to wuznam! Njepodwoji so z tym sama w klinje njeskónčneje zbóžnosće naša zbóžnosć?[4]

Wočłowječenjo Syna Božoho napjelni měru tuteje lubosće hač do kromy. Wuzběhny dźě duše na nowu dostojnosć a wubudźi we wutrobach jich njebjeskich zakitarjow nowu lubosć.

Bóh je wot spočatka do jandźelow jich zastojnstwa rozdźělił. Jeni dóstachu poručnosć, zo bychu za powšitkowne spomoženjo človjekow so starali; druzy, zo bychu nad jenej dušu stražowali.[5]

Ja běch mjez druhimi. Hdyž duša, kotruž Bóh sam w přichodźe předwidźeše, do žiwjenja stupi, měješe moje zastojnstwo so započeć. W kotrym času, na kotrym městnje, z kajkimi zbožownymi znamjenjemi duša so zjewi? To njewědźach.

Ani jeje njeznajach a hižo ju lubowach, a moja přikhilnosć k njej přibjeraše ćim sylnišo, čim bóle požadany wokomik so bliżeše.[6]

Hdyžkuli na zemi dźěćatko so narodźi, běžach k Božomu trónej a khwatach, runja druhim mojim bratram, jomu prajić:

„Změju ja, o Knježe, tu česć, dźěćo na joho puću přewodźeć?“

2. Prěnje wohladanjo.

Rjad dóńdźe też na mnje. Dźěćatko bě so runje narodźiło. Najwyšši kiwny ..., ja běch zbožowny wuzwoleny.[7]

Bjez komdźenja lećach k swojomu khowancej. Maćerny jandźel běše je hač dotal zakitał. Jako štomowy stražnik kedźbowaše nad płodom na hałzy wisacym. Hdyž pak dźěćo swětłu wóčko wotewri, dowěri so mi.[8]

Dołho běch na nje čakał, dołho z lubosću tradał, skónčnje je namakach; wupřestrjech rucy za nim a chcych je na wutrobu stłóčić ...

O hórke zjebanjo! Joho napohlad zatorhny mój spěch. Boža podobnosć so lědma w duši zabłyskny. Žadławy wusad ju wohidźeše. Wona běše z herbskim hrěchom wonječesćena.

Tu wojowaše dwoje čućo we mni: nutrna sobuželnosć z dušu tak drohej a njepřewinjomne hidźenjo jeje njećesće.[9]

„Preč, jandźelo! Tu sym ja knjez!“ praji satan. „Duša je moja! Je do žiwjenja jenož stupiła, zo by do mojeje mocy padnyła. Njewidźiš tu znamjo pokleća? Wona je ze splaha wuhnatych, kotryž sym něhdy do padu zawjedł, kotromuž dźeń jako dźeń njezbožo přihotuju.[10]

Kak strašne běše położenjo tohole małoho dźěsća. Přenahłe hibnjenjo, njenadźity pad, same ničo ... bě dosahało, tule kipru bytosć rozrazyć. Tajki je dóńt njesmjertneje duše, kotraž je wuhnata do tych měst, kotrež swětła Božoho wobliča njezawohladaja.

Satan to wědźeše: w samym wokomiku bě dźěćo też ze žiwjenja wutorhnyć chcył; njeby so komdźił, je do smjerće zrazyć. Ale joho móc tak daloko njedosahaše, ja stajach mjezy joho surowosći.[11]

Wón šukotaše staršimaj tysac wuběčow do wucha, zo byštaj swjatu křćeńcu wotstorkowałoj, myleše jeju kedźbliwosć; ja pak budźach jeju starosćiwosć a dźělach jimaj ze swojeje horliwosće.[12]

3. Křćeńca.

Kmótřa donjesechu dźěćatko k dupje. Ja běch połny radosće. Zdaše so mi, kaž bych sam wulku dobrotu dóstawał.[13]

„Běž, kupjel nowoho naroda; wuliń so na joho čoło, zo bych bórzy widźał dušu, kajkuž sebi ju moja lubosć přeje!“

Tola rě ... Satanej napřećiwo stupajo służownik Jězusa Khrystusowy joho hordosć njezestorka, khibali zo by prjedy hišće joho hłuboko pokorił.

Widźach, kak měšnik joho pod šlewjerom wopřisahowanjow do rjećazow putaše, joho šwikaše, z kłokami joho překała. Kak hrózbnje ruješe jandźel złoho! Kóžde žałbowanjo dźěsća rozžehli w nim woheń nowoje hele.[14]

Měšnik wohani joho z mjenom njećistoho, poklatoho, zatamanoho ducha. Dopominaše joho na pokleće nad nim wot Boha wuprajene, na druhi sud, kotryž změje wobstać, na přeměru bolosćow, kotrež na njoho čakaja

[1] Swj. Augustin, wo Psalm. 148. — [2] Bossuet, rěč wo jandź. pěst. — [3] Origenes, Homilija I. wo Ezech. — [4] Bossuet, rěč wo jandź. pěst. — [5] Bail, theologia. — [6] Boudon, česć. dźewjeć khorow jandź. — [7] Swj. Hieronymus, kom. wo Mateju. — [8] Swj. Domaš, wo jandźelach 113, 5.

[9] Žiwjenjo swj. Bosćijana. — [10] Tertulian, wo duši. — [11] Jakub Marchant, theol. póćiwosće. — [12] Žiwjenjo swj. Thyrsa a swj. Bassiana. Boudon, česć. dźewjeć khor. jandź. — [13] Swj. Chrysostomus, Rěč wo do-njebjesstpěću. Swj. Domaš z Villanowy, Rěč wo jandźelach. — [14] Swj. Cyprian, list Magnej. Swj. Basilius z Cesareje, homilija wo poniżnosći. Žiwjenjo swj. Madleny z Pazzis.

a nuzowaše joho, zo by česć dawał Wótcej a Synej a Duchej swjatomu.[15]

Skónčnje běžeše swjata woda. Kajka móc tola w krjepcy wody! Wšitke dźiwy hnady běchu do njeje zamknjene. Lědma běše čoło nowonarodźenoho wotmyła, njeběše tu ani nječesće, ani pokleća, ani smjerće wjacy. Satan bě kaž z błyskom ćeknył, duch lubosće bě z wysokosćow zestupił, a hłós z njebja běše słyšeć: „Tute je moje dźěćo!“ [16]

Človjeske dźěćo běše Bože dźěćo. Wšitko bě so za nje *zmjeniło: nowe mjeno* je woznamjenješe, nowa swójba bě je přiwzała, nowe žiwjenjo žołmješe po joho stawach. Po hrěše bě hnada sćěhowała. Ze satanowych rukow bě přešło do jandźelowych rukow.[17]

A kajke podźělenjo nad joho zbožom! Pod porstami wuzwolenych zaklinčachu truny złotych harfow, w heli rujachu djaboły. Dwě křesćanskej duši, kotrejž běštej za dźěćo wuznaćo wěry wotpołožiłoj, lubowaštej je kaž swoje dźěćo, a z njesměrnych rumow njebjeskeje wótčiny khilcše so swjaty k městnu wuhnanstwa dele a praji: „Budu joho zakitał.“ [18]

[15] Ceremonije křćeńcy. — [16] Matej 2. Tertulian, wo křćeńcy. Žiwjenjo swj. Marije de Origene. — [17] Origenes, homilija wo Ezech. — [18] Swj. Hrjehoř Naz., wo křćeńcy. Žiwjenjo swj. Genofevy.

Jendźelska wotmołwa na amerikanske wobćežowanja

Zjednoćene Staty běchu so pola jendźelskoho knježerstwa hóršiłe, zo Jendźelska jich překupstwo kazy. Jendźelska wotmołwa je po słowach jara zdwórliwa, ale we wěcy Jendźelska nimale na swojim stojnišću wostanje. Wona njecha dowolić, zo směła Amerika do neutralnych krajow twory wuwožować, kotrež mohłe z nich potom do Němskeje a Awstriskeje snadź so dale předawać, n. př. mjedźe, kawčuk, cyroby a t. d. Žada tohodla też prawo, zo smě wšě łódźe na morjach přehladować abo k wěsćišomu přepytowanju do swojich přistawow nuzować. Jendźelska chce być jenička knježeńka na morju, kotrejž knježstwu ma so wšitko kłonić.

Budźe so prašeć, hač sebi Amerika a druhe neutralne staty jendźelske knjejstwo lubić dadźa. Ćerpja z dźěła ćežko pod nim. Świca n. př. změje skoro strach wo cyrobu, dokelž jej francózsko-jendźelske łódźnistwo łódźe ze žitami zadźeržuje. Zjednoćene Staty su po mjenje neutralne, woprawdźe pak nic. Wone dowola swojim poddanam, zo cyle swobodnje twory do Jendźelskeje a Francózskeje wuwožuja. Po njeličomnych millionach kupujetaj tutej stataj w Americy brónje, municiju a wšitko, štož k wójnje trjebataj. Cyle njestroniske knježeństwo mohło prajić: Pak smě so do wšěch krajow wuwožować, pak nihdźe. To by neutralnosć była. Na morju zadźeržować by Jendźelska jenož po ludowym prawje to směła, štož direktnje njepřećelskomu wójsku služi. Ale Amerika Jendźelskej poleńkuje, dokelž k njej dźerži a dokelž swojim wulkim překupcam a fabrikantam dobytk brać njecha.

Jendźelska wězo na swojim stojnišću wostanje, doniž budźe jej někak možno. Nadźija dźě so, zo na te wašnjo Němsku přewinje, štož je jej na bitwišćach njemóžne. Jendźelscy wjednicy su hižo wuprajili, zo budźe Němska k lětu dyrbjeć měr činić, dokelž žaneje cyroby wjacy njezměje. Hłód budźe ju k tomu nuzować. Nadźijomnje so to njedopjelni; hewak bychu wšě naše krawne wopory podarmo byłe. Tohodla réka za nas: Z cyrobu lutować! Dotal njejsmy to činili. Je pak najwjetši čas! Štož naše wyšnosće předpisuja, je derje abo z najmjeńša derje měnjene. To samo pak njemóže nam dopomhać. Kóždy jenotliwy dyrbi sebi prajić: Ani srjódki cyroby njesměm njetrjebawši brójić! Što chcyli a móhli našim ranjenym wojakam něhdy wotmołwić na porok: Wy sće płody našich krawnych woporow přez njepoměrnosć a brójenjo zničili!

Swětne podawki.

Němska.

Biskopow Němskeje — pastyrski list. Kak rjany a ważny tutón nam znaty a předčitany wokolny list je, widźimy z toho, zo też **židźa** na njón spominaja a jomu přihłosuja; też woni su za nabožne wobnowjenjo. Wot Rěznjanskoho (Regensburg) distriksrabbina wudawana „Deutsche Israelitische Zeitung“, organ za powšitkowne interessy židowstwa, je wulki dźěł tohole pastyrskoho lista woćišćała k tomu přispomniwši: „Tutón list wopřija něštožkuliž, štož bychmy też našim wěrybratram na wutrobu położili, a z dźěła smy to w tutym časopisu hižo činili. Njech so też tele słowa wot našich wěriwych wobkedźbuja z tym přeswědčenjom, zo za žida, wuznawarja jeničkoho Boha, druheje zbožnosće njeje, hač Bože kaznje swěrnje dopjelnić a na tutej podłozy dom swojoho žiwjenja twarić.“ Snadź tute słowa lěpše wuši namakaja hač słowa a napominanja samsnych pastyrjow. (Oe. V. Z.)

Bayerska.

Kral Ludwik swjećeše 7. januara swoje 70 lětne narodniny w ćělnej a duchownej strowoće. Runjež so při khutnych časach wulke swjatočnosće wotměwać njemóžachu, pokaza so tola swěrna lubosć joho poddanow na wšelake wašnjo. Też němski kejžor bě přećelny telegram pósłał.

Belgiska.

Mechelnski kardinal Mercier bě za swojich wěriwych pastyrski list wudał, kotryž dyrbješe so w cyrkwjach čitać. W lisće stoješe pak něštožkuli, štož mohło belgiski lud přećiwo němskomu knježeństwu rozhorić, a gouverneur tohodla dalše wozjewjenjo lista zakaza. Kardinal drje wobkrući, zo njebě chcył ludźi rozhorić, ale skerje pokojeć, zwoli pak do toho, zo so list dale njećitaše.

Awstriska.

Minister zwonkownych należnosćow, hrabja Berchtold, je wotstupił, wosobinskich winow dla; bě hižo dawno za tym žadał. Wón bu z brillantami k wulko-křižej rjada swjatoho Šćěpana a kejžorskim připismom wuznamjenjeny. Na joho městno stupi baron Šćěpan Burian.

Italska.

Italske knježeństwo je k wójnje šćuwace wozjewjenjo swobodnych murjerjow a radikalnych k lěpšomu Francózskeje konfiskowało. Swobodni murjerjo, kotřiž hewak jeno z lutej lubosću k měrej a z humanitu so cyle žórła, su Jendźelsku, Francózsku, Serbisku a Rusku přez swoje kreatury k wójnje ćišćeli a nućili, chcedźa też Italsku k wójnje přećiwo Awstriskej a Němskej našćuwać. Jeno derje, zo je jich wliw w Němskej nimale zlemjeny. (Oe. V. Z.)

Wójna.

Swjaty wótc Benedikt XV.

je podobne telegramy kaž němskomu kejžorej też wjećham druhich do wójny zaplećenych krajow pósłał. Wšudźom su zwólniwi, tych jatych wuswobodźić, kotřiž k wojowanju wjacy khmani njebudźa, Najskerje budże Genf za srjedźiznu wuzwoleny přez kotruž so wuměnjenjo jatych stanje.

Na bamža stajeja też mnozy swoju nadźiju, zo wón nastork k měrej da. Wón je wěsće jenički človjek na swěće, kiž może to činić, dokelž je cyle njestroniski. Kak kruće na bamžowu pomoc při přichodnym měrje liča, widźimy z toho, zo su tři kardinalojo w Zjednoćenych Statach presidenta Wilsona zhromadnje prosyli, wón chcył swjatoho wótca při prócowanjach wo měr podpjerać. A Wilson njeje prózstwu wotpokazał. Nětkle wšak hišće žana strona k měrej zwólniwa njebudźe, dokelž so hišće kóžda dobyća nadźija. Ale njech budźe też prěnje namołwjenjo podarmo, bamž móže dźě zasy radźić.

Ličbu francózskich ranjenych

je francózske knježeństwo skónčnje přeradźiło. Po njedawno wudatych zapiskach, kotrež buchu dotal potajene, je w francózskich lazaretach 498000 ranjenych, to je wjetša ličba, hač je sebi štó myslił. 300000 jatych Francózow přebywa w Němskej a drje nic wjele mjenje je jich na bitwišćach spadało a w lazaretach wumrěło. 1200000 wojakow by potajkim Francózska we wójnje hižo zhubiła, surowa ličba. (b.)

1650000 Rusow

bu po francózskich nowinach hač do 23. dec. morjenych abo ranjenych. Jatych Rusow je w Němskej a Awstriskej wokoło poł miliona.

Portugalska njeje so hišće za wójnu rozsudźiła.

W poslednim času su mnozy přećiwo njej, wosebje mjez wojakami, kotřiž drje chcedźa za wótčinu wojować, ale nic Jendźelskej służić. Wjele rekrutow wupućuje radšo do Brasiliskeje, hač zo bychu za Jendźelsku a Francózsku wojowali. Je dwělomne, hač so Portugalska na wójnje wobdźěli, dokelž Jendźelska možne sćěhwki za Portugalsku na so brać nochce. (b.)

Na woběmaj bitwišćomaj

běchu wojowanja přez hubjene wjedro jara wobćežene. Njedźiwajo na to su naše wójska skoro wšudźom wo něšto postupowałe.

Hłowne wjednistwo wozjewja 9. januara:

Wječorne bitwišća:

Njepřihodne wjedro, z dźěła dešć kaž lijenca, z hrimanjom, traješe też wčora dale. Lys z blakami z brjohow wustupi.

Wjacore njepřećelske naběhi pola Soissons-a buchu pod ćežkim škodowanjom Francózow wotražene. — Tohorunja francózski nadběh pola Perthes (k połnocy wot Chalons).

W rańšich Argonach nadběhowachu naši wojacy z dobrym wuspěchom, popadnychu 1200 Francózow a dobychu jedyn mjetak minow a jedyn broncowy mörser; šlezscy hajnkojo, jedyn lothringski batajlon a hessynska krajna wobora so při tym wosebje wuznamjenichu.

Prědkowny wot nas njewobsadźeny přěrow pola Flirey bu w samym wokomiku rozbuchnjeny, hdyž jón Francózojo wobsadźichu. Cyła francózska wobsadka bu zničena.

K wječoru a k ranju wot Sennheima so ničo njepřeměni. (Francózojo běchu tam ze wšej mocu podarmo nadběhowali.) Francózojo buchu z Hornjoho Burnhaupta a před nim ležacych přěrowow do jich stojnišćow wróćo zahnaći a wostajichu 190 jatych w našich rukach.

Rańše bitwišća:

Wobstojnosće so při stajnje hubjenym wjedrje njepřeměnichu. Naš popad ze 7. jan. je so na 2000 jatych a 7 mašinskich třělbow powyšił. (W. T.-B.)

Awstriscy

dyrbjachu so w Haliču, w Karpatach a we Bukowinje dale přećiwo ruskim nadběham wobarać. Z dźěla Rusojo jenož ze słabšimi mocami přimachu; druhdźe třěleše jenož artillerija. Najkrućišo wojowaše so při Dunajecu, před Zakliczynom a při delnjej Nidźe. Wuspěchow Rusojo njemějachu. (b.)

W Serbiskej

přihotuja Awstriscy nowy postup. Po wukrajnych powěsćach ze Serbiskeje su Awstriscy Bělohród zasy přimali. Serbiske wjednistwo bu z nowa do Niša přepołožene.

W rańšej Africy

buchu Jendźelčenjo po „Berliner Morgenpost“ kruće zbići. Běchu w Tanga 8000 jendźelskich a indiskich wojakow přiwjezli, kotřiž buchu wot Němskich do pasli zawjedźeni. Zhubichu hnydom prěni dźeń 600 ludźi a buchu na druhi dźeń docyła zbići, dyrbjachu cofać a zhubichu 3000 wojakow. Němscy běchu po ličbje wjele słabši a přisadźichu jenož mało ludźi.

Turkojo

wojuja w Kaukasu po jich powěsćach zbožownje dale. Pomału dyrbja so dale masać. W horcojtych krajinach a w zymje je tam ćežko wojować. 6 ruskich mašinskich třělbow, 500 kašćikow municije a 450 jatych buchu z Olty do Nomervan přewjezene. Po druhej powěsći přiwjedźechu 7. januara 2 officiraj a 215 jatych do Erzeruma. — Z połnócneje Persiskeje dyrbja Rusojo cofać, dokelž so najlěpši persiscy wojowarjo Turkam přizamkuja.

10. jan. wozjewja hłowne wjednistwo:

Wječorne bitwišća:

Wjedro wosta tež wčora hubjene. Lys je na někotrych městnach hač na 800 metrow šěroko wustupiła. Njepřećelske pospyty, nas w namlěwach (Dünen) pola Nieuporta wustorkać, so njeporadźichu.

K połnócnomu ranju wot Soissons-a wospjetowachu Francózojo swoje nadběhi, kotrež buchu pod wulkimi poražkami za nich wotpokazane, přez 100 jatych wosta w našich rukach; dźensa wojuja tam dale.

K wječoru a k ranju wot Perthes Francózojo z nowa sylnje přimachu; pod ćežkimi zahubami so nadběhi złamachu; zajachmy 150.

W Argonach dale postupowachmy; tu a pola Apremonta k sewjernej stronje wot Toula wojuje so dale.

8. jan. spytowachu Francózojo z nowa, wjes Horni Burnhaupt w nócnym nadběhu dobyć. Nadběh docyła přehra. Naši wojacy zajachu dale 230 Francózow a dobychu jenu mašinsku třělbu, tak zo so cyły popad pola Hornjoho Burnhaupta na dweju officirow, 420 jatych a jenu mašinsku třělbu powyši. Francózojo mějachu — to bě widźeć — tež tu ćežke zahuby, wulka syła mortwych a ranjenych ležeše před našej frontu a we susodnych lěsach.

Wčora běchu mjeńše wojowanja w Hornim Elzasu. W nocy wotpokazachu naši wojacy francózski nadběh pola Delnjoho Aspacha. (W. T.-B.)

Podobne, powšitkownoho powodźenja dla hišće wobćežnišo a pomałše běchu wojowanja na woběmaj bitwišćomaj tež w sćěhowacych dnjach.

12. jan. wozjewja hłowne wjednistwo:

Wječorne bitwišća:

K połdnju kanala La Bassée běchu mjeńše wojowanja, dotal bjez wuspěcha. K połnocy wot Crony Francózojo wčora nadběhowachu, buchu pak pod ćežkimi zahubami wróćo zbići. Nadběh k ranju wot Perthes wčora popołdnju pod našim wohnjom rozpadny. Njepřećel měješe wulku škodu.

W Argonach bu při starej romjanskej drozy francózske wobtwjerdźenjo dobyte, 2 officiraj a 140 muži padnychu nam do rukow. W rańšich Argonach smy Francózam wot 8. jan. sem 1 majora, 3 wyškow, 13 leutnantow a 1600 muži popadnyli, tak zo su tam z padnjenymi a ranjenymi něhdźe 3500 muži zhubili.

13. jan. wozjewja hłowne wjednistwo:

Pola Nieuporta dyrbješe njepřećel po wótrym wojowanju artillerije přerow pola Palingsbrug (předměsto w Nieuportu) wopušćić.

Njepřećelske nadběhi při kanalu La Bassée su doraznje wotpokazane. - - Francózske nadběhi na La Boiselle a na hórku Rouvron buchu wotražene.

Wčorawšim nadběham Francózow na hórki pola Crony, kiž ničo njewučinichu, sćěhowaše dźensa němski nadběh, při kotrymž buchu Francózojo docyła zbići a z hórkow k połnócnomu ranju wot Cussie a k połnocy wot Crony zahnaći. Naši Markarjo wobsadźichu dwě francózskej stojnišći, popadnychu 1700 jatych a dobychu 4 kanony a wjacore mašinske třělby.

Francózski podzeński nadběh k połdnju wot St. Mihiel bu z dobrym wuspěchom wotpokazany.

Naši wojacy wobsadźichu hórki k połnocy a k połnócnomu ranju wot Romeny.

We Vogesach so ničo njepřeměni.

Na rańšich bitwišćach so wobstojnosće wčora njepřeměnichu. (W. T.-B.)

14. jan. wozjewja hłowne wjednistwo, zo bu pola Soissons-a z nowa 14 francózskich officirow a 1130 wojakow popadnjenych a 4 kanony a 4 mašinske třělby dobyte. Wšo hromadźe potajkim dobychu Němscy 12. a 13. jan. pola Soissons-a: 3150 jatych, 8 kanonow, 1 revolverowu kanonu a 6 mašinskich třělbow. (W. T.-B.)

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata

(2. pokračowanjo.)

Njech so hišće na přećelne přikhilenjo założerja Budyšskoho wustawa napřećo tutomu spomni, kotromuž chcyše z postajenjom pomhać, zo smě, resp. dyrbi po smjerći kanonika joho městno lěto njewobsadźene wostać, zo by so z dokhodami wuprózdnjenoho kanonikata, hdyž by wotemrěty snadź dołh zawostajił, tón zapłaćił, hewak pak dyrbjachu dokhody tachantstwu připadnyć.

Pod propstom Mikławšom bu lěta 1225 na hrodźe Ortemburk kapała k česći swj. Jurja wot krajnoho zemstwa założena. Najskerje tež z joho časa wukhadźa cyrkwinske rozdźělenjo cyleje Hornjeje Łužicy do 9 distriktow, z kotrychž je prěni Budyška praepositura, druhi dekanat. Druhe 7 běchu arcyměšnikam nowonastatych městow přepodate, mjenujcy fararjam w Kamjencu, Lubiju, Zhorjelcu, Lubanju, Reichenbachu a Seidenberku. Zwonka Hornjeje Łužicy běchu arcyměšnistwa w Žarowje (Sorau), Stołpinje, Hohenstajnje, słušachu pak Budyšskomu arcydiakonatej. Městna, z kotrymiž bě dostojnosć arcyměšniska zjednoćena, rěkachu sedes-sydła. (L. Mag. XXIV, 313.) Bě potajkim pola nas hinaše zarjadowanjo hač w Pražskej arcydioecesy, wosebje Staro-Bolesławskim arcydiakonaće, kotromuž Žitawski wokrjes, Zagorst, słušeše, hdźež běchu a su dekanojo, abo kaž so tam mjenuja dechantojo, samsne, kaž Budyšscy arcyměšnikojo. Budyšski tachant bě stajeny nad wsy: Hućinu, Bukecy, Hainspach, Zeidler, Šěrachow, Wołbramecy, Hołbin (Taubenhain), Radwoŕ, Budestecy, Kumwałd, Klukš, Klětno, Wjelećin, Wjazońcu, Hrodźišćo, Poršicy, Minakał, Kotecy, Sohland (L. Mag. XXXVI, 198). Druhe słušachu pod propstowe dohladowanjo.

Dokelž słuša biskopej Brunonej II. jako założerjej Budyšskoho tachantstwa prěnje a najčestniše wopomnjećo, njech so, sprawnosće dla, hišće něšto wo kóncu joho žiwjenja spomni. Wumrě 4. decembra 1228 a bu w Budyšskej tachantskej cyrkwi pokhowany. W prěnjej połojcy mjenowanoho lěta bě joho bamž Hrjehoŕ IX., wudawajo, zo přewulkeje staroby dla zastojnstwo přichodnje wjacy zastać njemóže, pohnuł, zo by so biskopstwa wzdał. Bruno do toho zwoli a wumrě bórzy na to. Za winu toho nadpadnoho podawka přińdźemy, hdyž mamy sćěhowace před wočomaj. Jedyn spisowaćer staroho časa powěda, zo wotpósłancy, kotrymž bě so wot Mišnjanskoho wustawa napołožiło, zo maja należnosć w Romje wobstarać, skóržbu Mišnjanskich kanonikow přepodachu, na to pak biskopa zakitowachu. To so njeby derje zrozymiło, hdyž by biskop woprawdźe bjez rozsuda a bjez rozoma, tak daloko, hač jomu to Mišnjanscy kanonikojo wumjetowachu, był. Bruno bě hišće lěta 1226 lisćinu podpisał, w kotrejž Budyšski wustaw, wuzwolenjo propsta a dekana nastupace a druhe ważne wěcy rjaduje a w samsnym lěće připózna bamžowy legat joho postajenja. To běchu dźěła, kotrež jasnoho ducha a wulku rozhladniwosć žadachu. Nětkle dyrbjeli wěrić, zo je samsny biskop nadobo w času jenoho lěta, 1226—1228 tak zestarił, zo dyrbješe so započatk 1228 „propter aetatis senescentis in ipso defectum“ = dla słabosće, kotraž z joho wysokeje staroby wukhadźeše, wo joho wotsadźenjo jednać? Jako Mišnjanski biskop njebě Bruno swoje swójbne zamoženjo Mišnjanskomu, ale Budyškomu wustawej přiwobroćił. Bě Budyškomu wustawej, hdyž tež nic runoprawne, dha tola prawam Mišnjanskeje cyrkwje jara podobne stojnišćo wutworił a wobohaćeše Budyšski wustaw hač do lěta 1226 z přecy nowymi prawami a kubłami. To a snadź tež druhe hišće Mišnjanskim kanonikam a wosebje drje markhrabi starosć činješe. (Bu-

Ze Serbow.

Z Budyšina. Minjenu wutoru 12. wulkoho róžka běše w Mnichowje pola bamžowskoho nuncia Frühwirtha process dla informacije wo našim nowym biskopu. Knjez tachant Franc Löbmann, kotromuž je swjaty wótc biskopske dostojnstwo hižo přislubił, dyrbješe so do pomjenowanja hišće spomnjenomu processej (přepytowanju) podćisnyć. Tohodla so minjenu póndźelu do Mnichowa poda; z nim swědkaj, kotrejuž bě sebi wuzwolił, knjezaj Mons. senior Skala z Budyšina a praclat praeses konsistoria Kummer z Drježdźan. Wutoru w 9 a 1/2 11 hodź. buštaj spomnjenaj knjezaj porjadu před nunciom wot uditora (sudniskoho radźićela) Mons. Marchetti za protokol přesłyšowanaj, na čož knjez tachant Löbmann w biskopskej kapali nunciatury w přitomnosći wšěch mjenowanych swjatočnje Tridentske wěrywuznaćo a přisahu prawowěry wotpołoži. K wobjedu běše nuncius tachanta a joho swědkow přeprosył, k wječeri pak kardinal Bettinger, arcybiskop w Mnichowje.

Z Radworja. (Přefarowanjo.) Katolikojo **Khelna** a **Stróžišća** běchu dotal do Budyšina zafarowani, z wuwzaćom wěrowanjow pak ze wšěmi duchownymi należnosćemi do Radworja připokazani. Dokelž pak měješe tajka połojčnosć wšelake njeluboznosće, wuprajichu zastupjerjo tuteju wsow duchownej wyšnosći přećo, zo by wěc zarjadowała. Tuž je tachantske konsistorium nětko z přihłosowanjom wokrjesnoho hejtmanstwa a łužiskich krajnych stawow **Khelno** a **Stróžišćo** z Budyšskeje wosady wufarowało a do **Radworja zafarowało.**

Přispomnjene njech je, zo prózstwa wo zafarowanjo do Radworja jeničcy z praktiskich winow wukhadźa, nic pak snadź z nčkajkeje rozkory z Budyšinom. Wjele bóle budźemy so wo to prócować, zo by sta lět stare přećelstwo mjez narańšimaj wosadomaj katolskeje Łužicy njemućene dale wobstało.

Z Marijneje Studnje. Wčora popołdnju w 4 hodźinach wotmě so w tudomnej kupjeli zhromadźizna interesentow dla twara **dołhorańšeje železnicy,** kotraž bě jara derje wopytana. Zastupjene běchu mjez druhimi hamtskej hejtmanstwje z Kamjenca a z Budyšina a generalna direkcija sakskich železnicow. Za tydźeń so wo tutej ważnej zhromadźiznje nadrobniša rozprawa poda.

Z Janskeje Kupjele. Ličba našich tu přebywacych wójnskich khorych a rekonvalescentow stajnje přiběra a je hižo 40 překročiła. Polěpšenjo jich strowoty je wězo na prěnim městnje starosć lěkarja a kupjelniskoho zarjadnistwa. Ale też druzy móža jim wo něšto jich dóńt położić. Kiž je khorowatosće dla dlějši čas k jenomu městnej putany był, wě, kak pomału so čas minje. Dny wurostu so k tydźenjam a tydźenje k měsacam. Při tajkim „dołhim času" je kniha jedyn dobry přećel. Hdyž maja lěkowacy něšto k čitanju, to so tak njewostudźi. A zawěšće maja mnozy w bližšej a dalšej wokolnosći w domje knihi z powědańčkami, bajkami abo też powučace, kotrež mohłe so našim wojakam za čas jich přebywanja w kupjeli požčić. Započatk je hižo činjeny a z wulkim dźakom přijaty. Vivant sequentes! Štóž ma we swojim wobsedźeństwje tajke naspomnjene knihi, njech je zarjadnistwu w kupjelach přewostaji. Wone so wěšće wo to postara, zo so njezhubja. Njech pak kóždy swoje mjeno do wupožčenych knihow zapisa. Tu móža towarstwa ze swojimi knihownjemi, ale też jenotliwcy swoju dźaknu žiłu napřećo našim škitarjam wótcnoho kraja w bohatej měrje wopokazać. Woni su toho hódni. Dokelž so tu, mi so zda bjez wuwzaća, wo wojakach jedna, z wjetša jenož němskeje rěče mócnych, ma so wězo na to dźiwać. Nadźijomnje njebudźe tuta prózstwa „hłós wołacoho w pusćinje". Wěc pak dyrbi so hnydom zapřimnyć.

Z Hatow. Tudomny kněžkař Jurij Hicka, kiž je po swojim zwučowanju w Kamjencu spočatk decembra na francózsko-belgiske bitwišćo so podał, bu 2. januara ranjeny. Jomu buštej porstaj lěweje ruki (małušk a pjerśćenjak) w třělnych hrjebjach přetřělenej a lěkuje so nětko w reservnym lazareće w Aachen, město blizko belgiskich mjezow.

Surowe zemjerženjo

je srjedu Italsku, wosebje srjedźnu, domapytajo. W mnohich městach a wsach su twarjenja wobškodźene, haj, spowalane a ludźo ranjeni a morjeni. W Romje njejsu ludźo wo žiwjenjo přišli, ale na khěžach pokazuje so škoda tu a tam. W swjatej Pětrowej cyrkwi pukny so něhdźe 150 woknow. Swjaty wótc, kiž bě runje w swojej bibliothecy, modleše so klečo. Najćežo je njezbožo we měsće Avezzano zakhadźało. Z 11 000 wobydleri je tam lědom 1000 žiwjenjo zdźeržało. Dwórnišća a železnicy w cyłej wokolinje su zničene. Prěnja pomoc móžeše so jenož z automobilemi pósłać a je wězo njedosahaca. Wyšnosće činja, štož je móžno. Lud je we dalokich krajinach połny hubjenstwa a stracha. Hač do Neapla bě rženjo čuć.

Po najnowšich powěsćach je ličba zničenych 25 000!

Němscy wojacy Antwerpen předobywši.

Rjany wobraz wo němskich wojakach po dobyću Antwerpena podawaše před něšto časom nižozemski časopis „Maasbode", kotryž bych tule wobnowił, dokelž so tak rjenje čita.

We wulkej cyrkwi w Antwerpenje stawaše so wulka swjatočnosć, dźakowne Bože służby za dobyćo. Do cyrkwje zastupiwši nadeńdźechmy srjedźnu łódź z němskimi wojakami zatłóčenu. W khorje sedźachu wšelacy generalojo, wyšši officirojo a modlachu so česćownje klečo. We łódźi klečachu młodźi wojacy, starši mužojo krajneje wobory a matrosojo a sćěhowachu z wulkej pobožnosću swjatočnu Božu mšu. Skoro wšitcy modlachu so ze swojich paćerjacych knižkow.

Hnujace běše nam widźeć, kak ćile wojacy, kotřiž hišće před někotrymi dnjami před Antwerpenom stojo město wobhrožachu, nětko před Knjezom wójskow so kłonjachu, kiž bě jim dobyćo darił, a před wołtarjom, hdźež

---

dyšski kraj tehdom politiscy pod tutym njestoješe, ale słušeše k češkomu kralestwu a mjez Přemysłom Otakarom a Romom běchu zwady.) A tuž drje tu tak dźěše, kaž też hewak druhdy w žiwjenju. — Hišće njech so spomni, zo bě biskop Bruno II. lěta 1218 hród Stołpin z přisłušacym krajom za Mišnjanske biskopstwo kupił a tam bydleše.

Druhi znaty Budyšski propst je Ulrich. Mjenuje so w lětach 1246—1254. W joho času nastachu zwady mjez češkim kralom Wjacsławom I. a nowym Wołomuckim biskopom. To bě wina, zo bamž na wšě češkokralowske kraje, potajkim też na Łužicu interdikt połoži, t. r. zakaza zjawne Bože służby dźeržeć. — Za čas 3. znatoho Budyšskoho propsta, Sigfrida, bě njeměr mjez brandenburkskim markhrabju, kotryž krótki čas nad Hornjej Łužicu knježeše. Tehdom so Hornja Łužica, kotraž bě hač dotal (do lěta 1228) njerozdźělomna była, dźěleše do kraja Budyšina a Zhorjelca. 4. znaty propst Theodorich z Torgowa bě jara bohaty muž ze stareje nahladneje Mišnjanskeje swójby. Wutwori ze swojimi bohatstwami 2 wěčnej vikariji w Mišnjanskej cyrkwi. Swoje zamoženjo wotkazawši wobdźěli 14 klóštrow, swójbni a přećeljo dóstachu drohotne pjerśćenje, keluchi a domjace wěcy, Budyšske tachantstwo, kotrohož propst bě był, pak jenož jene missale dominicale, to su knihi z Božimi mšami za njedźele. (Knihi, tehdy wumjełscy spisane, mějachu wjacy płaćiwosće kaž dźensa.) (Cod. dipl. Sax. reg. II, 1; 257; Cod. dipl. Lus. 90.) Wo joho dźełach we Łužicy so wjele njewě, khiba zo so dołho z łužiskim krajnym vogtom Ulrichom Schofom a z Budyšskimi franciskanami wadźeše.

Z pozdźišich propstow njech so mjenuje Albert Knut ze stareje Mišnjanskeje swójby, jako Budyšski propst prěni króć lěta 1343 mjenowany. Wot lěta 1362 bě też propst Mišnjanskoho wustawa a je jako tajki zawěšće też Budyšske zastojnstwo wobkhował. Tehdom měješe tachantstwo z franciskanami wulki proces, w kotrymž so wo dokhody z pohrjebow jednaše. Budyšski farař skorževeše, zo jomu měšćanscy franciskanojo wjele tajkich dokhodow ze wšelakej lesću wuwjedu. W Zhorjelcu bě wo samsnej należnosći hišće wjetša zwada. Knothe (Archiv f. sächs. Gesch. XI, 26) wopaki praji, zo so tutón propst jako Budyšski jenož hač do 1358 mjenuje. Hišće 1362 wobsadźuje jako præpositus ecclesiæ Budiss. farske městno w Jaworniku (pola Zhorjelca) (Tingl et Emler, libri confirm. I, 134). Pod Knutom su prěnje tachantske statuty — zakonje wudźělane, kotrež pak su bóle, dokelž so pod naslědnikom Konradom Prusom 1372 wot bamža připóznachu, pod mjenom „Konradowe statuty" znate. Tehdom tachantstwu dźěl Hodźija připadny. Měšćanski kanonikus Jan z Kaldenborn mjenujcy założi za njedawno zemrětoho Theodora z Hodźija, najskerje jako joho exekutor, lětne wopomnjeśo w tachantskej cyrkwi a natwari k wopomnjeću ćernjoweje krony Zbóžnika wołtař tam. Zo bychu so tele fundacije zdźeržałe, kupi we Hodźiju 13 mužow a kubło. 1364 buchu dokhody mištra tachantskeje šule, kěbětarjow a tak mjenowanych altaristow nastupace wučinjenja mjez tachantstwom a měšćanskej radu wot kejžora Karla IV. wobkrućene. Tónle kejžor, kotromuž je Češka a Łužica wulki dźak dołžna, wotdźěli, kaž hižo prajachmy 1355 Łužicu wot Němskeje a zjednoći ju njerozdźělomnje z Češkej. Wězo tohodla, zo chcyše ju też cyrkwinscy njewotwisnu wot Němskeje, potajkim wot Mišna sčinić. A tak měješe woprawdźe mysle, z měšćanskeje tachantskeje cyrkwje kathedralnu sčinić a ju a jeje biskopa zarjadować do metropolitnoho zwjazka Pražskeje arcydioecesy. Jednaše wo tym z bamžom Innocencom VI. Tutón poruči lěta 1354 Bamberkskomu, Wrótsławskomu a Lübekskomu biskopej, zo bychu jomu rozprawu dali wo Budyšskich wobstojnosćach. Dokelž drje tale

jich pólny duchowny swjatočnu Božu mšu swjećeše, a kapłanaj wulkeje cyrkwje jomu służeštaj.

Njezapomnity wostanje nam tónle napohlad tychle wojowarjow, kotřiž tutej historiskej swjatnicy wokomiki ćichoho pokoja swjećachu. Ani šćerka bróni nětko, ani wobrazow wójny, jenož horty so hibachu, šukotajo z ćicha modlitwu, zo bychu so najwyššomu Knjezej za dobyćo dźakowali. Hdźe běše nětko horda postawa němskich wojakow, kotrejž so w polu a po měsće tak dźiwachmy? Žana wójnska namóc nětko. Kóžda wutroba, wjele z nich ze żeleznym křižom debjenych, kłonješe so hłuboko a dychaše jenož pobožnosć a pokoj. Nadobo wurazy wšitka jich móc.

A nětko přińdźechu wokomiki, kotrychž ženje njezabudźemy. Běše po Božej mši. Tu zanjese nadobo musika němskoho wójska (mjez tym zo běše so prjedy łaćonska missa spěwała) ze spěwarskoho khora kěrluš: „Tebje my Boha khwalimy.“ Lědma běchu pišćele a trompejty zanjesłe, zaklinča z tysacorych šijow kěrluš wojakow, kiž Bohu česć dawachu a wo joho žohnowanjo prošachu. Trompejty zhubjachu so skoro pod mócnym spěwom wojakow, a sylne stołpy cyrkwje, kotrež běchu prjedawši tydźeń rželi z hrimotom po měsće rozbuchowacych bombow, rżachu nětko z mocu krasnoho khwalbnoho kěrluša.

To běchu swjatočne wokomiki, kotrež nam we wutrobje wostanu čas žiwjenja. Škoda jenož, zo běše tak mało měšćanow z Antwerpena při tejle wojerskej Božej mši, zo běše tak mało swědkow katolskoho wuznaća němskich wojakow; přetož nětko njebudźa swojim domjacym wo tejle hnujacej swjatočnosći swědčić a ju jako přikład poručeć móc.

Wustup wojakow z cyrkwje sta so jara porjadnje. Wćipnje spohladowachmy za generalami a officirami, kotřiž w błyšćatych uniformach cyrkej wopušćachu a w samokhódach wotjědźechu, zo bychu zasy swoje wójnske dźěła nastupili. Potom sćěhowachu mužstwa. Musika hraješe marš. Zasłyšachmy krótke komanda officirow a skoro samy wokomik ćehnješe wulka syła tysacow zasy do swojich kasarnow. To běše nam pře wšo krasny napohlad.

mh.

Rólnistwo w Belgiskej

Belgiska mjez Němskej a Francózskej zaklinjena; k połnocy morjo a Hollandska.

Belgiska je přimorski kraj. Morjo skutkuje sylnje na jeje podnjebjo. Joho pary činja wšón powětr włožny. Włožny powětr pak tyje rozwiću bohatoho pisanoho rostlinstwa. Tola podnjebjo, hačrunjež je Belgiska mała, njeje wšudźe jenajke. Najdale wot morja su zdalene Ardenny — wyšiny při němsko-francózskich mjezach. Tu zakhadźeju njesmilne zymne wětry, kotrež wčzo rólnistwu škodźa. Tola też na połodnišich stronach, hdźež je za ćichim, wino dozrawja, byrnjež ćežko, a druhe połodniše rostliny. Někotre, na př. kaštonije, majs, štanow a wino, tu wutraja, mjez tym zo na połnocy so z cyła njedźerža.

Mjenje hač podnjebjo tyje rostlinam zemja. Zemja je na dwěmaj třećinomaj swojoho rozpołoženja docyła njepłódna. A hakle z njesłyšanej stalětnej prócu ludźi bu wopłódnjena a to tak, zo nabra samotnosć njewšědnje płódnoho kraja. Přetož dźensa njeje w cyłej Europje kraja, kiž by tak wulkich žnjow dawał jako Belgiska. Francózska na př. je jedyn z najbohatšich a najlěpje zahospodarjenych rólniskich krajow, a tola měwa Belgiska ze swojich polow wjacy hač dwójcy telko płodow kaž Francózska. Přewažnje dawa Belgiska wob lěto dwoje žně. Žně pak móža wšěm ratarjam druhich krajow za přikład być na bohatości a wšelakości rostlin. Ale wšo je Belgiska jenož přez wutrajnosć, dźěło a z nimo měry wulkimi kóstami (wudawkami) docpěła. Za drohe pjenjezy kupuje ratař hnoje (přikupne). Njespokoji so z wjele hnojom, kotryž ma wot skotu. Přiwoža sebi hišće z městow nječistosće (kidank atd.) Sypa kalk na pola, tołčene kosće, wotpadki z fabrikow atd. Zemja je tu rozšlebjerdźena na małutke dźěle. A čim mjeńši kus kraja štó ma, ćim bóle so prócuje, zo by z kuska najwjacy wućahnył, wuhospodarił. Płaćizna gruntow stupa a dostupuje njebywałych wysokosći. A kóžde hospodarstwo plahuje tajku wšelakosć rostlin, zo pola dale bóle napohlad a byćiwosć zahrodow nabjeraju. A to nic jenož po mnohosći płodow, ale też po bohatstwje přemysłowych rostlin, jako cokorowych rěpow, lenu, tobaka, khmjela.

W nimale kóždej provincy je rólnistwo hinajšoho razu, napohlada a hinajšoho wjedźenja. Najwjacy polow „ladow“ zetkaš w Ardennach jako čisće hórskej skalniwej krajinje. Zemja njerozdźělena słuša tu často do gmejny, hdźež so na zhromadnych pastwišćach skót zhromadnje pase. W tej krajinje radźa so najlěpje wows. Ale założowanjo přikładnych hospodarstwow a mlokarskich zjednoćeństwow mjenja z kóždym lětom kraj a wobohaća jón z rjanymi polemi. W niže położenych krajinach hižo rědšo njewobdźěłane pola widźiš, rola tu jenož 3—4 lěta wotpočuje jako lado. Za to w srjedźanskej dolinje, z dobrym jiłom (tónom) pokrytej, zemja hižo ženje njewotpočuje, wšudźe je drenowana. Hłuboko skopana a zworana dawa najrjeńše rožki a pšeńcy. Dawno zawjedźene cokrowe fabriki a cokrowe rěpy přetworichu cyłe hospodarstwo. Zasy nowy raz hospodarjenja předstaja pěsčita Belgiska, wobpřijaca połojcu cyłeje nižiny. Złožuje so z dweju krajin: ze stepjoweje Kampiny a dušneje Flandrije.

Kampina je pěskowa step z twjerdym njepřemokawym spódkom. Sćěhi toho su: mokrišća, tymješća, bahna, kotrež su ćežko, přez měru ćežko wusušić a wobdźěłać. Ludźo bohaći kupowachu tón kraj a wudawawši wjele pjenjez na wosušenjo a wobdźěłanjo, krajinu z dźěła zlěpšichu. Dźensa su tak grunty do rukow małych wobsydnikow přešłe. Či nětko zasadźeju kraj z lěsom, pušćeju je a hakle na takle přihotowanym polu započinaju hospodarić. Bjez dwěła budźe też Kampina tak bohata kaž Flandrija, kotraž běše dźě něhdy też njepłódna step. Dźensa hižo su wopłódnjene grunty Kampiny we wulkotnej kulturje. Běchu-li kruwy z tych wokolin něhdy kaž kósć a koža, dokelž jim přemało žraća dawachu, zo bychu žiwe byłe, a přewjele, zo bychu zdernyłe, to dźensniši ratarjo praja, zo by jich pasenjo skotu zruinowało. Přetož hnoja by brachło, trawu by skót wuteptał — hlej, wšo woni wobliča a maju kruwy w hródźach, hdźež jim nadawaja picy a pića po wukaznjach nazhonitych hospodari.

Flandriju, hlinity-pěsčity kraj, je 50 pokoleni čłowjestwa tak předźěłało, zo je najwyšši stopjeń rozwića a dowudokonjenja dosćahnyła. Flamandrjenjo su wot dawna sławnje znaći jako dobri ratarjo; haj samo Jendźelčenjo su sebi něhdy tajkich rólnikow přiwjedowali, zo bychu wot nich ratarstwo lěpje nawukli. Plahuja wjele přemysłowych rostlin: len, cokrowu rěpu, khmjel, mak, tobak; ze žitow: pšeńcu, rožku, wows; z warjenjow: běrny, kał, hroch a dźećel. Wšelakosć tych rostlin da wjesoły, pisany napohlad wsam. A ženje zemja njewotpočuje, prózdna njeleži.

Z nowa hinašoho razu hospodarstwa ma provinca Luksemburg, położena w połodnjorańšim kuće, wotdźělena z Ardennami wot zymnych połnócnych wětrow. Tu je podnjebjo jara miłe. Dozrawja tu wino, kotrež do wukraja wuwožuja. Zemja je płódna. A małe dźěle dowola kóždomu zamožnje žiwomu być, njedawajcy wšak z dobom telko, zo mohł hłupje činić.

Z domjacych zwěrjatow je přecy najwjacy hódna kruwa. Plahuja tu ardensku rosu, kotraž wulku wahu dóspěwa. Plahuja też wjele swini najlěpšich družin. Nuki abo konikle, kury a domjace ptačstwo je z podłožkom małych hospodari a khěžkari. We Ardennach je něhdy wjele wowcow było, ale dźensa je mjenje a mjenje plahuja, dokelž hruba jich wołma hodźi so mało wužić, jenož za hrube wudźěłki. Za to stawa so koza

---

lisćina pola nas hišće znata njeje, njech so tu w přełožku poda (Mon. Boh. Vat. II, 92). Rěka po zwučenych narěčach:

„Karol, romski a češki kral nadobnoho mjena je nam zjewił, zo sebi jara přeje, zo by so k česći Božej kollegiatna cyrkej we wsy (villa) Budissin, Mišnjanskeje dioecesy, we swojim knježstwje češkoho kralestwa, kotraž tam na k tomu dosć přihodnym a připrawjenym městnje wobstoji, ke kathedralnej cyrkwi pozběhnyła a zo so mjenowana wjes (Budyšin) z mjenom „město“ wuznami a zo by cyrkej sama na tajke wašnjo wuzběhnjena suffraganska cyrkej Pražskeje cyrkwje była, kotraž ma, kaž je znate, jenož 2 suffraganow; a zo chce mjenowany kral biskopske blido cyrkwje a cyrkej ze swojich kubłow z dosahacymi dokhodami wobstarać a wšěm, kotřiž bychu traš přez to škodowali, dospołnje zarunać. Tohodla je mjenowany kral pola nas poniżnje prosył, zo chcyli mjenowanu kollegiatnu cyrkej ke kathedralnej pozběhnyć a wjes z mjenom města wuznamjenić. Tak potajkim, dokelž chcemy wo mjenowanej należnosći lěpje so rozwučić, wašej bratrowskej lubosći, ke kotrejž mamy w Knjezu wosebitu dowěru, přez japoštołske pismo dowěrimy a poručamy, zo byšće so wo wšěm tym zhromadnje, kaž też wo kóždym wosebiće należnje a dospołnje zwuprašowali: kak wulki je lětny wunošk dokhodow . . . kollegiatneje cyrkwje sameje, w čim dokhody tajkoho zastaranja wobstoja, hač mohłe so bjez wulkeje škody Mišnjanskeje a druhich susodnych cyrkwjow abo jenoje z nich stać, a kak wulka a kajka dioecesa mohła so tutej cyrkwi, hdy by so ke kathedralnej pozběhnyła, připokazać, a hač mohł biskop, kiž by tam tón čas był, z tymile dokhodami biskopsku dostojnosć přihodnje dźeržeć, a kanonikoju w cyrkwi samej a cyrkwinske wosoby a druzy, kotřiž měli so k wobstaranju cyrkwinskeje służby wolić a postajić, so zežiwić, a kelko kanonikow, wosobow a tajkich służownych mohło so traš postajić a zarjadować, a dale wo wšitkich druhich wobstojnosćach, na kotrež ma so kedźbować; a zo byšće wšo, štož to nastupace zhoniće, nam we z wašimi sigillami wobrónjenych listach, kotrež wšitko wopřijeja, swěrnje zdźělili, zo móhli, w tutej należnosći z wašej powćsću rozwučeni, z wjetšej wustojnosću činić, štož so w mjenowanej wěcy słuša. Hdyž pak njemóžeće wšitcy při tymle wobstaranju přitomni być, njech tak dwaj wobstarataj. Date w Avignonje 28. februara 1354.“

(Přichodnje dale.)

z domjacym skoćikom khudšich swójbow. Koni maja Belgiscy wjacy, hač by so w tymle kraju nadźał; su to přeważnje konje flamandskeje rosy, wulke, sylne. Stari ryćerjo, cyle do železa zakowani, rad na nich jěchachu. Važene su tež ardenske konje swojeje wutrajnosće dla. Wósły a mule dźerža sej přede wšim w městach k přahu.

Žadyn kraj w Europje njewobsedźi telko tak pěknje hladanych zahrodkow jako Belgiska a susodna Hollandska. A tak, jako pola łuki zahnawaju, tak so z božimi darami pokryte přestrjenje zaměnjeju do zahrodow. Swoje płody rozpředawa Belgiska do cyłoho swěta. Sam London zjě lěto jako lěto za něšto millionow hriwnow belgiskoho sadu a warjenja. Kwětki su tu (kaž w Hollandskej) lubowane a starosćiwje hladane. Nimaja je za zbytne, ale za pychu tež najkhudšich domow. Na s. Doroteju (Wórtyju) su wustajeńcy kwětkow, kotrež Belgiska předawa do Francózskeje, Němskeje, Jendźelskeje a Ameriki.

Maličkosć hišće wo nukach! W Belgiskej dźerži sej kóždy dźěłaćeŕ, železniski stražnik, mały zastojnik abo překupc swoje nuki, při kóždym bydlenju, kotrež najimješ, je tež khlěw za 6 abo 8 nukow. Tak je móžno, zo bu w Belgiskej nukace mjaso jena z najwažnišich žiwnosćow ludu. Znate dźě su pola nas wulke hač do 18 puntow ćežkc „belgiske hobry“ šěreje barby, najmjasniša rosa.

Z Ostendy přewožowachu prjedy wójny stajnje kóždy tydźeń na 300 tysac nukow do Londona! M. Nawuka-R.

Cyrkwinske powěsće.

Z Baćonja. Posoł chce a dyrbi być serbska krónika, nětkle tež horco witany a lubje widźany posoł ze serbskeje domizny pola našich wojowarjow. Jenož tohodla so zaposywa, kak je so wot wyšnosće postajeny triduum w našim Božim domje swjećił.

Štwórtk, pjatk a sobotu běchu w 6 hodź. Bože służby, ke kotrymž so wosadni kaž na njedźelach w połnej ličbje zhromadźowachu. Po kemšach bě zhromadna modleńska hodźina před wustajenym Najswjećišim, po prawym za służownych postajena, tola wosadni so wšitcy wobdźělichu. Hodźina, na kotrejž so rózarije, litanija, kěrluše spěwachu, skónči so z požohnowanjom. Wječor bě wot ½6—½8 Najswjećiše wustajene, a mějachu wot ½6—½7 žony, wot ½7—½8 mužscy wječornu modleńsku hodźinu. ½8 bě nyšpor (wójnska pobožnosć). Štwórtk rano a wječor bě spowědź za žony, pjatk za muži, sobotu za dźěći a młodosć, a sobotu wječor bě wosada wuspowědana. Njedźelu běchu swjatočne Bože służby ½8, při kotrychž cyła wosada hač do 10 hodźin zhromadnje k Božomu blidu stupi. Swjatočnosć traješe dwě hodźinje. ½10 bě mjelčaca Boža mša. Popołdnju bě Najswjećiše wustajene a w 5 nyšpor z prědowanjom, poswjećenjom Wutrobje Jězusowej a z procesionom, Te Deum a požohnowanjo skónči hnadowne dny. Bóh dał, zo bychu byłe z trajacym wužitkom.

*

Z Khrósćic. Wobdźělenjo při zhromadnym swjatym woprawjenju w našej farskej cyrkwi zańdźenu njedźelu bě tak wulkotne, kaž ženje hdy prjedy. Najstarši ludźo wobkruća, zo tajkeje mnohosće njepomnja. Hižo sobotu běše telko ludźi k božomu blidu, kaž traš na wšědnych njedźelach. Po kemšach zasy wjele spowědnych ludźi hač do srjedź dopołdnja. Popołdnju wot 2 hodźin hač do nocy 12. hodźiny so pospochi spowědaše, a njedźelu rano wot 5 hodźin hač do dopołdnišich kemšow. Tute hobrske dźěło měještaj našej dwaj wosadnej knjezaj duchownaj dokonjeć, haj, hdyž byštaj wonaj so dosć k tomu njemałoj a z tajkej wutrajnosću njespowědałoj, dha byštaj hač do njedźelskoho wječora činić małoj. Tudy je woprawdźe třeći duchowny nuznje třebny. Wulka mnohosć je tež, kotřiž do Khrósćic k swjatej spowědźi khodźa, k božomu blidu pak do susodnych cyrkwjow. To je so nic jenož tón króć, ale tež wosebje w adventskim a póstnym času a před wulkimi swjatymi dnjami wobkedźbowało. Hdyž bychu wšitcy tuči pola nas zasy tež k swjatomu woprawjenju přišli, by ličba swjatych woprawjenjow lětnje w našej farskej cyrkwi poměrnje wjetša była. Tuta njedźela dołhe časy njezapomnita wostanje. m. š.

*

Z Njebjelčic. Narodźiło je so w lěće 1914 20 dźěćatkow, 12 hólčatkow, 8 holčkow; z nich bě 17 mandźelskich. — Zemrěło je 17 wosobow. Připowědanych bu 7 porow, tudy wěrowanych 5. K swjatomu woprawjenju poby 6650 wosobow; z nich w jutrownym času nimale 1200.

*

Z Kulowa. W minjenym z Božej pomocu dokonjanym lěće 1914 je so w Kulowskej wosadźe narodźiło 179 dźěći (9 wjacy dyžli 1913); z narodźenych bě 97 hólčatkow a 82 holčatkow. — Wěrowanjow bě 20 (loni 40). — Zemrěło je 120 wosobow (loni 118), a to 67 dorosćenych a 53 dźěći. Najstarša mjez zemrětymi bě stara zwóńkowa Schönowa, 95 lět stara. — 16 wojakow su rjekowskeje smjerće za wótčinu wumrěli:

1. Mikławš Dittrich z Kulowa,
2. Bjarnat Wels z Kulowa,
3. Jurij Ballant z Kulowa,
4. Michał Čornak z Kulowa,
5. Mikławš Madleńš z Němcow,
6. Mikławš Piazza z Kulowa,
7. Jakub Matješk z Kočiny,
8. Michał Nowotny z Brěžkow,
9. Bjarnat Hančka z Kulowa,
10. Jurij Hančka z Hóska,
11. Karl Hančka z Kulowa,
12. Pětr Někela ze Sulšec,
13. Jakub Kober z Kulowa,
14. Franc Möller z Kulowa,
15. Mikławš Běmar z Nowcje Bukownje,
16. Hendrich Neunert z Kulowa.

Swjatych woprawjenjow so wudźěli 31 280 (loni 29 996).

W meji bu nowa cyrkej we Wojerecach poswjećena a w juliju dósta nowa Wojerowska wosada samostatnoho duchownoho.

Kulowska wosada měješe 1914 tu hnadu, zo z njeje wuńdźe zasy jedyn měšnik, knjez nowoměšnik Pawoł Keil. 28. VI. 1914 swjećeše wón swój prěni wopor Božeje mšě.

Wo dušipastyŕstwje w polu.

W našim času wotměwaju so bitwy cyle hinak hač prjedy. Wojacy njestoja sebi wjacy w horcym běhdźenju widźomnje napřećo, kaž je to na př. 1870 so hišće stało. Ruskojapanska wójna a krawne bitwy na Balkanje přinjesechu nowu taktiku wojowanja. Bitwišćo zda so cyle prózdne być, njewidźiš ani jenoho muža. Wojacy su kaž knoty do zemje zaryći a leža často tak blizko napřećo sebi, zo móža mjez sobu so rozrěčować (štož so tež husćišo stawa, kaž nam połne listy wozjewjeja).

Přěrowy wjedu wróćo wot jeneje linije k druhej, často hač k přichodnej wsy. Za tutej leži, tohorunja do zemje zaryta, połna artillerija a hišće dale do zady ćežka artillerija. Najbóle leži wojak 24 hodźinow (druhdy hišće dlěje hač 48 hodźinow, hdyž na reservach pobrachuje) w prěnjej liniji (Schützengraben), dalše 48 hodźinow w druhej liniji (Deckungsgraben) a wužije potom 24 hodźinow měra zady fronty. Tola ma wojak tež w prědku před njepřećelom přileżnosć k wotpočinkej a k spanju (wšak so tola přecy njewojuje a njetřěla), jenož straža njesmě wóčko zańdźelić, wosebje nic w nocy, hdyž so njewojuje, zo by mohła hnydom při připadnym njepřećelskim nadpadże swojich alarmować. Wojacy su sebi swoje podzemske khódby na zymski čas připrawili. Hnydom za přěrowom su sebi bydła natwarili. Tajke bydlenjo wobstoji ze štyriróžkateje jamy. Dno je ze słomu pokładźene, třěcha wobstoji z hrjadow a je z deskami, hałzami, ze słomu, dornami a pjeršću tołsto pokładźena, tak zo wojakow před dešćom a kulkami derje škita. Drjewjany skhód wjedźe dele do njeje. Hdźež je so hodźało, su sebi matracy, łoža, wodźewy a samo khachle sobu wzali a derje zaměšćili. Z lohkej prócu hodźachu so z połnych kistow blida a sydła wudźěłać.

Nadpady na njepřećelske přěrowy, kajkež so z najwjetša w nocy stawaju, žadaja wot toho, kotryž je wuwjedźe, wězo wulke wopory na mortwych a ranjenych. Je-li wojak wot kulki trjecheny, donjesu joho towaršojo abo wojacy sanitetneje kompagnije wróćo hač k městnu, hdźež so rany wobaleja; je-li wojak lohcy ranjeny, dźe tam sam. Wot spomnjenoho městna přińdu ranjeni k bližšej staciji železnicy, a wot tam wróća so domoj do wótčiny, khiba zo je rana tak lohka była, zo bórzy zažije, potom wostanu wonka a přińdu za někotre dny zasy k fronće. Ćežcy ranjeni přińdu do połnoho lazareta, kotryž je blizko fronty natwarjeny, a wot tam, jeli zo ćežu puća znjesu, do jenoho z wójnskich lazaretow. Tute leža dale zady, něhdźe 10—15 km za frontu, w hrodach, khorownjach abo šulskich jstwach wjetšich wsow. Tudy so ranjeni wojacy tak daloko wuhoja, zo móža so domoj wróćić.

Kak staraja so nětko za potrěbnosće njesmjertnych duši našich wojakow?

Za wojowacoho wojaka stara so divisionski farař. Kóžda divisija ma jenoho fararja wot wobeju wěrywuznaćow. (W pruskim a bayerskim wójsku ma farař tež jenoho zastupjerja).

Farař bydli pola staba a wotdźeržuje Bože służby pola jenotliwych wotdźělow, wosebje před bitwami, a wudźěla swjate sakramenty. Swjate woprawjenjo dawa so tež, je-li nuzne, na popołdnjach (absolucija wudźěla so powšitkownje, hinak to při wulkich syłach wojakow móžno njeje). Połne Bože służby su jara natwarjace a skutkuja jara derje na wojakow, wosebje hdyž kanony w blizkosći swój mócny kěrluš sobu spěwaju. Połny wołtař je druhdy natwarjeny na granatach a wobstajany z kanonami. Po Božej mši bliža so officirojo a wojacy zhromadnje k Božomu blidu, a swjata hosćina žórli bohaće zmužitosć a sylnosć do wutrobow wojakow. Wězo ma farař druhdy wob dźeń wjacore Bože służby wotdźeržować, wón ma tohodla konje a wóz. Časćišo wopytuje wojakow tež we hrjebjach. Tola pola wšěch wojakow być w hodźinje smjerće, je njemóžna wěc. Tež na hłownych městnach wobalenja wumru mnozy bjez duchowneje pomocy, dokelž je wšěm druhim duchownym přistup hač k prěnim linijam zakazany. W połnych lazaretach je duchowne zastaranjo wšelake: pruske połne lazarety nimaju duchownych, bayerske pak maju. Kóždy armeekorps wobsedźi 12 połnych lazaretow. Kóždy lazaret ma 63 muži, mjez nimi 6 lěkarjow. Tež w połnych lazaretach

ma smjerć často bohate žně. (Zarjadowanjo pólnych lazaretow pak porjadna wěc njeje, často wostanu w reservje, jenož při wjetšich bitwach so natwarja.)

Wšědne stacije za ranjenych su a wostanu wójnske lazarety (zady fronty). Tu přebywaju khori časćišo dlějši čas. Lazaret dźěli so najbóle do 3 wotdźělow, zaměsćeny je, kaž so hižo prědku naspomni, w šulach, w hrodach a w khorownjach, kaž wobstojnosće dowola. Porjadnje ma tajki lazaret nimo jenoho evangelskoho třoch katolskich duchownych. K bayerskim 3 armeekorpsam staj rjadaj „Swjatoho Jurja" a „Janscy ryćerjo" nimo toho hišće jenoho katolskoho a jenoho evang. duchownoho do kóždoho wójnskoho lazareta pósłałoj. Do wothladanja khorych dźěla so tudy miłosćiwe sotry z diakonissami a dobrowólnymi sanitetarjemi. Za dušepastyrstwo je dospołnje starane. Žadyn ranjeny njetrjeba bjez duchowneje pomocy wumrěć, tež tehdom nic, hdyž su lazarety přepjelnjene. Duchowni wěnuja swoje mocy tež druhim strowym wojakam, na př. tym, kotřiž nimo ćahaju, sobustawam proviantnych kolonow a druhim, kotřiž drje dla dalokosće swojoho divisionskoho fararja ženje njewohladaju. Tohorunja přewodźeja mortwych k rowej a wupomhaju tež dalšej wokolinje, wšak maju wšudźe telefon a auto-wozy — a w nuzy tež lětaki — su tohorunja k rukomaj. Bayerske sanitetne ćahi, kotrež ranjenych a khorych do domizny woža, su tohorunja wot duchownoho přewodźane. Tež mjez mužemi sanitetnych kompagnijow su často duchowni, kotřiž so pódla ćěła tež za dušu wojakow staraju, je-li nuzne. W lazaretach w domiznje wobstaraju duchownske zastaranjo khorych farscy duchowni.

Tak je za duchowne potrěbnosće našich wojakow wonka jara derje postarane, a skóržby, kotrež běchu prěni čas tu a tam słyšeć, su woněmiłe; skerje pobrachuja duchowni we domiznje na wšelakich městnach.

3. list z Hejic.

B. Kh. J. K.

Najlubši Pósle!

Škoda, zo so mój tydźeńši dopis z Twojej dopisnicu zetka. Hdy bych wočaknył, bych Tebi hižo tydźenja wotmołwić mohł. Ty potajkim pišeš, čohodla sym w prěnim lisće pisał: Prěni Pjatk a nic: prěni pjatk — z małymaj p, kaž je wašnjo. Nó tohodla: tónle pjatk bě z prěnja — swjatk abo swjaty dźeń, a swjate dny bych ja najradši wšě wulke pisał a njedźele tež. Njejsu-li to „wulke" dny? Ale dotal jich z wulkim pismikom pisał njejsym. Pjatk pak — hdyž je to swjatk — je mjaso jěsć dowolene; to je mi hłowne! Nětkole čas wójny dźě su pjatki wšě zběhnjene, ale naš knjez farař je nam radźił a poručił, zo bychmy při starym wostali. Ja sym tež posłuchał, byrnjež — cyle skradźu praju — byrnjež pjatk radši mjaso jědł hač štwórtk. Tuž zrozemiš moje wjeselo, hdyž tajki žadny pjatk, kiž mi wotpočink a mjaso dowola, z P pišu. To mi tinty škoda njeje. Ale tež třeće mje pohnu k tajkomule pisanju: wulki pjatk. Njeje naš čas — z wulkim pjatkom za nas wšěch? Štož wulki pjatk Jězus wuči, smy mało wobkedźbowali dotal abo z cyła kedźbu njeměli. Tohodla traš njeje hoły připad, zo nam srjedź ćerpjeni da nowe lěto z pjatkom — a ja praju — kaž z wulkim pjatkom započeć. Budźmy kaž Marija Madlena pod křižom abo jakož złóstnik, kiž prošeše: „Knježe, spomń na mnje!" Pokutu, wjacy pokuty! Cyłe lěto budź pjatkowne lěto z našeje swobodneje wole! — A „prěni" pjatk pišu Prěni. Prěnje pjatki kóždohoj měsaca su swjate Jězusowej najswjećiše Wutrobje. Wužiwaj prěnje pjatki, zo so spowědaš a woprawješ z Jězusowym ćěłom — dźewjeć prěnich pjatkow za sobu. Tajke pjatki směš pisać: Prěnje pjatki z P. Su dny wulkich božich miłosćow (hnadow). Přez Jězusowu wutrobu swjatosć so.

Takle, lubši Pósle, wotmołw tym skedźbnym, kiž su Će přesćěhali, čohodla Heja piše: Prěni Pjatk. Tón tola je stary dosć, zo wě, čohodla piše tak a tak a nic hinak. Njech-no by kóždy tak swědomity był jako ja; sym tola za wšo zamołwity — a nic jeno před swětom.

Bych 'šće Ći a Twojim lubym rad něšto wo swojich poslenich nazhonjenjach napisał, ale žona do łoža honi: petról je drohi a wjele joho nimamy. Miliny pak k pisanju wjele njerodźu, boju so wo woči. Hdyž sy bliže 60, to so hižo na kedźbu bjerješ! Derje, zo hišće starši njejsym, a to bych wěsće był, hdy bych so prjedy narodźił.

10. 1. 15. Twój Jan Heja.

Z lětakom k mrějacomu.

Na bitwišćach sewjerneje Francózskeje bě bitwa so skónčiła. Smjerć brodźeše z dołhej kročelu po bitwišću, zo by hromadźiła swoje žně. Ji doprědka pak spěchaše miłosć, zo by, štož móžno, hišće z jeje njesmilnych rukow wutorhła. Służownicy čerwjenoho křiža khwatachu do wšěch stronow ranjenych zawjazać abo wukhować. Zetkachu pak na smjerć ranjenoho leutnanta, kiž běše katolski a chcychu joho k nuzy zawjazawši do stana donjesć. Leutnant pak jim wobaraše prajo: „Čuju, zo ze mnu spěšnje ke kóncej běži. Škoda časa. Radšo dopjelńće mi poslednju prósstwu a pósćelće mi katolskoho měšnika, kotryž by mje za poslednju hodźinu pokojał!" Służownicy dopjelnjachu joho prósstwu a pytachu a naprašowachu so za duchownym, tola nihdźe njebě w blizkosći žadyn knjez. Tale powěsć wo ranjenym leutnantu a joho prósstwje dóńdźe tež hač před komandowacoho wyška. Wyšk pak so přepokazawši, zo katolski duchowny njeje nihdźe blizko, poruči: „Ranjenomu dyrbi so poslednja wola hnydom stać! Hdźe je lětař? Hnydom njech swoju mašinu přihotuje a njech do bližšoho města po duchownoho doleći!" A stało je so tak. Bližše město pak běše dwě hodźinje zdalene. Lětař zrjadowa swoju mašinu, mašina zašwórča a wulki ptak zběhaše so do powětra a zhubi so bórzy do mróčeli. Za krótki čas wróći so lětak, a hdyž so na zemju posadźi, wustupištaj z njoho dwaj, lětař a knjez z Božim Synom. Knjeza dowjedźechu hnydom k mrějacomu. Wobstarawši ranjenoho wojaka na daloki puć wosta knjez hišće hač do poslednjoho dychnjenja při nim, pokojejo a z nim so modlo. Hdyž bě wojak woči zańdźelił, wróći so duchowny z lětakom zasy domoj. Tole drje je so na swěće prěni króć stało, zo duchowny ke khoromu njeje šoł ani jěł, ale lećał. mh.

Persiski žort.

Muž rěčeše takle sam při sebi: „Wšitko, štož je na njebju a na zemi, je Bóh za mnje stworił." A wón zdaše sebi wjele być z tymi myslemi. Tu přileća mucha a sydny so jomu na kónčk nosa a zynčeše: „Tajkele přezběhowanjo a tajkale samokhwalba so njepřistoji. Ty prajiš, wšitko na njebju a na zemi je Bóh za tebje stworił. Twój nós pak je wón za mnje stworił. Kotry je nětko wjetši mjez namaj?" mh.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

11. januara 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	55 - 57	96 - 98
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	46 - 49	87 - 90
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	40 - 44	83 - 86
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	52 - 54	93 - 95
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	45 - 47	87 - 89
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	40 - 43	82 - 84
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	33 - 36	75 - 78
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	24 - 27	66 - 69
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	52 - 54	93 - 95
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	46 - 49	87 - 90
3. snadnje picowane	39 - 45	81 - 86
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	46 - 48	86 - 88
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	40 - 42	80 - 82
3. snadnje wuwite wot cyca	33 - 37	73 - 77
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	54 - 55	100—110
2. starše korme borany	48 - 50	95 - 100
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	61 - 62	79 - 80
2. mjasne	58 - 59	76 - 77
3. snadnje wuwite	52 - 55	71 - 74
4. rancy a kundrosy	50 - 56	68 - 74

Wićne płaćizny:

		w Budyšinje 9. januara wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 14. januara wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt									
Rožka, kórc po 160 punt									
Ječmjen, kórc po 140 punt									
Pšenca	50 kg abo centnar			13	33				
„ rowa									
Rožka				11	33				
„ nowa									
Ječmjen				12	50				
Wows				10	70				
„ nowa									
Hroch									
Woka									
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		2	60					4	—
Pšenčna muka				19	25				
Ržana muka				16	50				
Syno		3	50	4	50			4	
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	3	25	3	85			3	67
	z mašinu	2	—	2	40			3	33
Prosata 456 (w Kamjencu —)		8	—	18	—				
Butra 1 kg		2	70	3	30	2	40	2	60
Jeja, mandl		1	65	1	95			1	95
Pšenčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšenčny gris		8	50	9	—				
Ržany gris		8	50	9	—				

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 116. 159. z **Budyšina:** Jan Nowak, listynošeř-Marija Hermannowa; 117. Jakub Delan z **Hornjoho**

Wunjowa; 118. Jurij Špon ze **Słoneje Boršće**; 119. Jan Rab ze **Židowa**; 120. konvent klóštra **Marijneje Hwězdy**; 121. dr. František Přikryl, farař w **Drahotuše**; 122—125. z **Baćonja:** Mikławš Šołta, Marija zwud. Rebišowa, Marija Libšowa, Marija zwud. Smolina; 126. Michał Rjenč z **Čornec**; 127. 128. z **Haslowa:** Jakub Měrčink, žiwnosćeŕ, Jurij Hendrich; 129. Jan Handrik ze **Sulšec**; 130. Jakub Brězan z **Banec**; 131—136. z **Njebjelčic:** kapłan Mikławš Just, Jakub Lenš, Mikławš Žur, Jurij Žur, Madlena Zmijowa, kubleŕ Jurij Herman; 137—144. z **Różanta:** administrator P. Romuald Domaška, wučeŕ Jan Racheł, wučeŕ Mikławš Cyž, Michał Šołta, Jakub Hančka, Jakub Čornak, Jakub Wićaz, Jakub Frencl; 145—147. ze **Smjerdźaceje:** Mikławš Brusk, Pětr Jenka, Jurij Matka; 148—150. ze **Sernjan:** Pětr Žur, Mikławš Čornak, Madlena Šejdźina; 151—153. z **Pěskec:** Jakub Wawrik, Jurij Šołta, Jak. Pječka; 154. 155. z **Dobrošic:** Jan Šipšik, Mik. Mencl; 156. Pětr Bódleńk z **Hatow**; 157. Jurij Grubert z **Noweje Wjeski**; 158. Pětr Serbin z **Nowoslic**; 160—167. z **Radworja:** farař Jak. Nowak, kapłan Mikławš Dórnik, cyrkw. wučeŕ Jan Andricki, wučeŕ Michał Nawka, Michał Rjeńč, Hańža Hantušec, Jan Grubert, Wórša Nawkowa; 168—171. z **Kamjenca:** Jurij Winaŕ, Jan Winaŕ, Jakub Rěčk, Jakub Handrik; 172. Pětr Paška z **Kamjenjanskoho Haja**; 173. Jan Wencl z **Bronja**; 174. Jan Rěčk z **Łupoje**; 175. 176. z **Měrkowa:** Mikławš Herlich, Michał Čórlich; 177. 178. z **Borancc:** Jan Wićaz, Mikł. Buša; 179—181. z **Khelna:** Jakub Rěčk, Michał Bjarš, Jakub Měrćink; 182. Jakub Šołta z **Hodlerja**.

Dobrowólne dary za towarstwo: Jakub Wawrik z Pěskec 2 hr.; farař em. M. Zarjenk w Kamjencu 1 hr. 30 pj.

Za cyrkej w Zdźeri: Michał Hórnik z Hornjeje Kiny 7 hr.

K **Božomu dźěsću** dariwši za

„fond towarstwa ss. Cyrilla a Methodija"

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch **pisnych nowolětnych zbožopřećow** wupraja tuž z tutym swoje **najwutrobniše „daj Bóh zbožo" k nowomu lětu** wšěm přećelam a znatym:

po **10 hr.:** J. Lorenc, holanski inspektor w Lohbergu;

po **7 hr. 40 pj.:** farař Mich. Wjesela w Königshajnje;

po **5 hr.:** dr. Fr. Přikryl, farař w Drahotuše;

po **50 pj.:** Michał Rjenč z Čornec.

Hodowne dary za RAJ:

kk.: po 5 hr.: Ernst Rubjenc w Drježdźanach, J. Lorenc, holanski inspektor w Lohbergu; dr. Franc Přikryl, farař w Drahotuše 3 hr.

Wutrobne zbožopřeća k nowomu lětu wupraja wšěm lubym Serbam a jich přećelam doma a we wukraju z dobom so wukupiwši z darom za naš **„Serbski Dom"**:

po **5 hr.:** J. Lorenc, hol. inspektor w Lohbergu.
po **3 hr.:** farař M. Wjesela w Königshajnje.

Z tutym skónčamy hodowne a nowolětne zběrki a wuprajamy wšitkim dobrećelam najwutrobniše

„Zapłać Bóh tón Knjez!"

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wosebity wobkhód z cigarami

Kurt Schreckenbach

w Kamjencu w Sa. :: Budyšska dr. 17

Zastupjeŕ: **Pawoł Freisleben**

poruča so při potrjebach.

W tutych klamach so wšitke nawěšk za „Katolski Posoł" a „Krajan" přijimaja.

Wšě

čišćeŕske dźěła

za towarstwa nalutowarnje rjemjeslnikow

atd. atd.

w serbskej a němskej rěči

w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo

wobstara

L. A. Donnerhakec knihićišćeŕnja

Dalokoréčak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Wapno (kalk) wuhlo brikety kamjeńtne wuhlo anthracit wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoréčak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoréčak 307.

Krajan Katolska protyka 1915

Cigary — Cigarety — Tobaki

poručam **našim kurjerjam** we wulkotnym wubjerku.

Specialita: Pakowanki za našich wojakow w polu.

Jako wučeny dołholětny trubkidźěłaŕ mózu přez swoju nazhonitosć w tobakowej branži jenož nješto dobre poskićić.

Ernst Delank w Budyšinje

Specialna předawarnja cigarow

Moltkowa droha. — Pódla hosćenca „Gambrinus".

„Jednota" towarstwo kat. Serbow w Budyšinje

zmeje jutře **njedźelu 17. januara** wječor we 8 hodź. swoju lětušu **hłownu zhromadźiznu** w towarśni na garbarskej hasy.

Kónc redakcije za přichodne čisło: pjatk rano!

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 4. | Budyšin, 23. januara 1915. | Lětnik 53.

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

4. Kolebka.

Hdyž so ze swjatoho templa wróćachu, pomhach je njesć. Khwatach joho kolebku požohnować. Kmótřa přepodawachu dźěćo maćeri prajo: „Pohana sy nam dała, křesćana tebi wróćamy.“ Mać wokošiwši je z pobožnej česćownosću połoži je do kolebki. Ja stražowach kaž wona nad tymle drohotnym pokładom. Mojej dwě křidle wostaštej nad nim wupřestrjenej wo dnjo a w nocy joho pokoj škitać. Joho mikawčcy wotewrještej a zańdźeleštej so pod mojimaj wočomaj. Pukot joho wutrobički běše moja radosć.“

„Spinkaj, spinkaj pod křidłomaj swojoho jandźela. Tu njetrjebaš so ničoho bojeć: sy na prozy paradiza.“

„Kajku tola luboznosć dawa najmjeńšomu stworjenju posměwk Božeje dobroty!“

„Tuta dobrota dawa dźeń jako dźeń z njećistoho błóta róži a liliji skhadźeć.“

„Pójće hladać, moji njebjescy bratřa, zemja poskića dźiwadła, kotrež su wašeju wočow hódne!“

„Tu w sćinje namakaće hwězdu dnja, kotraž je powołana, zo by we wěčnosći so něhdy zyboliła.“

„Pod tymile pjeluškami a w tymle słabym ćełku móžeće swój najrjeńši wobraz widźeć.“[1]

Tak spěwach při kolebcy, w kotrejž njewina spaše, wo bohatosćach Božeje hnady.

Njewobarach też tomu wjeselu, ze zwonkownym znamjenjom swoje spodobanjo zjewić.

Jenoho ranja zasłyša zbožowna mać zadźiwany hłós, kiž z kolebki zaklinča. Starosćiwje tam pohladawši wuhlada běłoho hołbika, kotryž wokoło wotućenoho dźěsća zlětowaše. Khětře přiběža, zo by joho popadnyła. Hołbik njećěkaše, ale zhubi so w samym wokomiku na samym městnje, hdźež bě so zjewił.[2]

Mać hnydom dorozemi, zo jenož jandźel tak so zjewić może; a poklaknywši so dźakowaše so mi za lubosć, kotruž běch dźěsću wopokazał.

5. Bratřik.

Wone běše dźěćo Boże, kaž ja; ale ja běch starši, a mi bě njebjeski Wótc mojoho bratřika dowěrił.[3]

„Dyrbiš jomu najnutrnišu swěru khować“, bě wón mi prajił, „a dyrbiš w mojej wutrobje měru swojeje lubosće namakać.“

Ja hladach do wutroby Božeje a widźach w njej kužoł, z kotrohož Boža stwórba, wočłowječenjo Božoho Syna, wumoženjo, eucharistija žórlachu.[4]

Widźo tónle njesměrny rjećaz dźiwow, z kotrohož kóžde bidmo znamjo njeskónčneje lubosće měješe, buch zamyleny. Jasnosć zbóžnosće njezamóžeše mi winu tajkich potajnosćow wujasnić, a rěč, kotraž w njebjesach so rěči, běše njemócna, moje radostne spodźiwanjo wuprajić. Ale z kajkim wohenjom hakle so horjach, hdyž buch nastroj tejele lubosće, kotruž tak jara wobdźiwach.

Hdyž njebjeski Wótc z mojimaj rukomaj dary dawaše, napjelni mje z pohnućemi, kotrež joho pohnuwachu dawać. Moje skutkowanjo přidruži mje joho miłosći a dawaše mi jeje słódkosć woptawać.

Ja njeběch wjacy samlutki. Běše z toho časa žiwjenjo dweju bratrow. Čujach so pohnuwany swojomu bratřikej dospołnosće sobudźělić, kotrež běch ja dóstał.

Bóh skutkowaše přeze mnje. Stražowaše z mojimaj wočomaj, słyšeše z mojimaj wušomaj, běhaše z mojimaj nohomaj, lětaše z mojimaj křidłomaj, lubowaše z mojej wutrobu.[5]

Ja běch wosobinska skutkownosć joho předwidźiwosće a začuwach njewuprajnu radosć, z dobrotami, kotrež mi Bóh dawaše, swojoho bratřika posypać.[6]

6. Widźenjo.

Njebju běch ja přecy widźomny, na zemi wostach kóždomu človjeskomu wóčku zakhowany. Runja Božej předwidźiwosći, kotrejež zastupjeŕ běch, zjewjach swoju přitomnosć ze swojimi dobrotami.

Jenoho dnja pak dawach před wočomaj młodeje duše wotbłyšć swojeje rjanosće zabłyšćić. Njezjewich pak wšitku swoju jasnosć. Nichtó njemóže we wuhnanstwje połny napohlad jandźela w krasnosći znjesć. Ja přejach zmysłojte podoby a dowolich jomu wo snje, mje wobdźiwać.[7]

Zjewich so jomu z błyšćatym wobličom, ze žołmjatymi włosami, z różowej krónu, z njebjomódrym płašćom, ze złotym pasom a z běłymaj křidłomaj.[8]

„Křidła, też mi křidła!“ zawoła dźěćo z radosću rucy za mnu wupřestrěwajo.[9]

Křidła! njeběše to wšitko, štož jomu falowaše, zo by jandźelk był? Dach jomu wo snje křidła. Kajke juskanjo! lóžo, dyžli ptačk, pozběhuje so wone, leći . . .[10]

„Hlejće“, praji, „wšudźom mózu swojoho wjednika sćěhować. Bjez prócy zběham so z nim nad mróčele; ja chcu so sydnyć do regionow swětła. Kolebam so na słónčnych pruhach; widźu hwězdy pod swojimaj nohomaj; njesměrnosć samalutka je nade mnu. Jandźelojo strowja mje; wuzwoleni mje póznawaja; dźěći so na mnje posměwaju; Marija podawa mi ruku; Jězus mje žohnuje ...“ Nadobo wotuća dźěćo. Wone pyta, płaka ... „Štoha je so z nimi stało?“

„Spokoj so, mój jaty jandźelko: hdyž čisty wostanješ, budźa tebi něhdy křidła zasy date; són budźe wěrnosć.“

Tak spočinach je k njebjesam ćahnyć: wubudźach w nim lubosć k tamnym rjanym wěcam, kotrež hrube zmysły zrozemić njemóža.

7. Pomocnikaj.

Ja njeběch ženje sam. Mi po boku stoještaj dwaj drohej pomocnikaj.[11]

Nanej běštej mudrosć a dostojnosć jako podźěl datej. Mać zjewješe z měrniwym wóčkom a dobroćiwym posměwkom lubosćiwu pobožnu mysl, kotraž ju napjelnješe.

Tajle dobraj křesćanskej staršej rozsywaštaj luboznu wóń swojich póćiwosćow po swjatnicy dźěćatstwa.

Jeju pomoc běše moja sylnosć. Wonaj njemóžeštaj ničo bjeze mnje, ale što zamóžach ja bjez njeju? Kelko mojich bratrow widźachu, dokelž tajkich pomocnikow parowachu, swoje prócowanja zlemjene![12]

Štožkuli młodej duši mojoho khowanca na woči přińdźe, skutkowaše na nju a zašćěpi so ji, byrnjež by hišće njezrozemiła. Kaž čisty špihel wotbłyšćowaše wona na sćěnje wisace swjate wobrazy, wokoło maćeřneju rukow zwity różowc, knihu, z kotrejež so nabožne wučby čitachu, kříž, před kotrymž so modlachu.

Wšitke małe domjace podawki wobrazowachu so w njej ze swětłom hnady, a kóžda wosoba zawostaji w njej sćiny swojich skutkow.

Běše trjeba jeno do tuteje duše pohladać, zo by so znutřkowna stawizna jeje swójby zhoniła.

Jeje wobrazniwosć, jeje pomjatk, jeje spóznaćo dóstawachu ze zwonkownoho spomožne zaćišće.

Hdyž do rozomneje staroby zastupi, budźe hižo k dobromu nawučena. Mudrosć překhwata ju a přidruži so ji njepytana jako dobra towarška.

(Přichodnje dale.)

---

[1] Swj. Domaš z Villanowy, wo jandźelach. — [2] Žiwjenjo swj. Neofyta. — [3] Marchant, zahroda pastyrjow. — [4] Swj. Bernhard, rěč wo swj. Michale. Pětr Blois, rěč wo swj. Michale. Ludw. Blosais, swjatnica wěriweje duše. — [5] Swj. Hilarius z Poithiers, koment. wops. 129. — [6] Swj. Domaš, wo jandźelach 113, 6. — [7] Swj. Ambrosius, wo Lukašu. Origenes, kom. wo Lukašu. Žiwjenjo swj. Brigity. — [8] Žiwjenjo swjateje Franciski Romskeje. — [9] Prokopius z Gaza, kom. wo Numeri. — [10] Nizetas, rěč wo swj. Michale a Gabrielu. — [11] Theodoret, kom. wo Danielu. — [12] Swj. Domaš, wo jandźelach 113. 4.

„Budź zrjadny a njebudźeš nihdy žadny.“

Tele krasne přisłowo drje so nam ženje tak jasne w mysli zabłyskło njeje, kaž we nětčišej wójnje, hdyž so ze wšěch stron napominanja wozjewjeja, kotrež su kaž wuwjedženjo toho přisłowa.

Nic jakož by tu nuza hižo była. Wyšnosće pak do časa napominaja, zo nas nuza njeby překhwatała. Lońše žně po cyłej Němskej běchu w přerězku prawje nadobne, lěpše hač wšědnje bywaju. To je za nas dobra nadźija. Naši njepřećeljo, kotřiž z brónjemi naše wójska předobyć njemóža, chcedźa nas, cyłu Němsku, wuhłódnić. To su wosebje Jendźelčenjo, kotřiž su wšitke morja za němske překupske łódźe zašlahali, kóždu łódź zniča, kotraž mohła cyrobu do Němskeje wjezć.

Hdyž dha je wšón dowoz po morju a z najwjetšoho dźěla też z druhich krajow njemóžny, je ważny nadawk za cyłu Němsku, zo so sama zežiwi.

Je to móžno?

Wučeni statistikojo, wyšnosće, kotrež su dokładnje wšo přepytowali, na prašenjo wotmołwjeja: *Haj, je móžno, hdyž kóždy swědomiće sobuskutkuje.* Žito (rožka), neple a někotre druhe płody su so loni we cyłej Němskej w přerězku jara derje radźiłe, tak zo móža cyle derje dosahać hač přez přichodne žně, hdyž so njebróji a hdyž so srědki trjebaja, kotrež je wyšnosć poručiła, z dźěla je radźi. Wosebje pšeńca Němskej ženje njedosaha a dyrbi so z wukraja dowožować. Tuž wyšnosć napomina, dokelž cuzeje pšeńcy lětsa dóstać njemóžemy, zo by so pšeńčne pječwo po móžnosći wostajiło, a bóle ržana muka so trjebała. To wšak za nas w tej měrje njepłaći kaž za druhe krajiny. Pola nas dźěn kóždy ržany khlěb jě, a cały a druhe pšeńčne pječwa su tak hižo bóle žadne. W Němskej pak su wšelake krajiny, w kotrychž z wjetša jeno pšeńčny khlěb jědźa. Tuž je wyšnosć postajiła, zo ma so 10 % abo też něšto wjacy ržanje muki do pšeńčneje měšeć. Samo ržanu muku chce naćahować z tym, zo je postajiła, zo ma so 10 abo 15 % neplaceje muki do njeje měšeć. Khlěb, kiž je z tajkeje muki pječeny, rěka wójnski khlěb, a dokelž też kejžor sam nětko tón khlěb jě, su jomu też kejžorski khlěb narjekli.

Naše knježerstwo je razne napominanja w tym nastupanju wudało, kotrež tudy wozjewjamy. Hdyž je čitaš, spominaj na słowo: „Budź zrjadny a njebudźeš nihdy žadny.“

„Němska stoji přećiwo swětej njepřećelow, kotřiž chcedźa ju zničić. Jim so njeporadźi, našich nadobnych wojakow přewinyć, tola woni chcedźa nas kaž wobłěhowanu twjerdźiznu wuhłódnić. Też to so jim njeporadźi, přetož mamy dosć zorna za khlěb w kraju, zo móžemy swojich wobydlerjow hač do přichodnych žnjow zežiwić. Jeno so ničo njesmě brójić a khlěbowy płód skotej njesmě dawać.“

„Tohodla budźće zrjadni z khlěbom, zo so nadźije našich njepřećelow njedopjelnja.“

„Mějće w česći wšědny khlěb, potom jón přecy změjeće, njech też wójna dlěje traje. Woćehńće k tomu też swoje dźěći.“

„*Njezacpějće žadyn kusk khlěba*, dokelž wjacy mjehki njeje. Njewotkrawajće žadyn kus khlěba wjacy, hač chceće jěsć. Spominajće přecy na našich wojakow na wójnje, kotřiž často do prědka pósłani bychu zbožowni byli, hdy bychu khlěba měli, kotryž wy brójiće.“

„Jěsće wójnski khlěb; wón je z pismikom K woznamjenjeny. Wón syći a žiwi runje tak derje kaž žadyn druhi. Hdyž budźa jón wšitcy jěsć, njetrjebamy starosće měć, hač změjemy přecy khlěba.“

„Štóž neple prjedy běli a potom wari, wjele rozbróji. Tuž wařće neple z běliznami, z tym lutujeće.“

„Zbytki nepli, mjasa, warjeni, kotrež přetrjebać njemóžeće, njemjetajće na smjeće, ale hromadźće je jako picu za skót, ratarjo je rady wozmu.“

Wójna.

2000000 hr. jako prěni dźěl „Hindenburgowoho dara“

přepoda komisija, do kotrejež też Drježdźanski wyšši měšćanosta dr. Beutler słušeše, pólnomu maršalej Hindenburgej. Pjenjezy su němske města nawdałe a nahromadźiłe, zo bychu so za nje rjekowskomu rańšomu wójsku kožuchi a ćopłe drasty kupiłe. Łónco kožuchow komisija hnydom přepoda. Hindenburg wšo z radosću a dźakom přija. — Hromadźi so dale. (WTB)

W mórskej bitwje pola falklandskich kupow

bu Němskich wumožene: z łódźe „Scharnhorst“ nichtó, z „Gneisenau“ 17 officirow a 171 muži, z „Nürnberg“ žadyn officir a 7 muži, z „Leipzig“ 4 officirojo a 15 muži. — Je móžno, zo su nimo toho hišće jenotliwi žiwjenjo zdźerželi, wo kotrychž to njeje dotal znate. (WTB)

Dobyćo pola Soissons=a

je najwjetši a najważniši podawk, kotryž je so w poslednich měsacach na wječornym bitwišću stał. W skoro tydźeń dołhich horcych wojowanjach při hubjenym wjedrje a pućach, zo dyrbjachu druhdy črije w błóće tčacy wostajić a bosy dale wojować, su naši wojacy po ličbje sylnišoho njepřećela z joho hrjebjow na horach na sewjernym brjozy rěki Aisne na město Soissons wróćo zahnali. Dobychu při tym přez 5000 jatych ze wšěch družin pisanoho francózskoho wójska, 18 ćežkich a 17 lohkich kanonow, dale revolverske kanony, wjele mašinskich třělbow a druhich bróni a municije.

Naše hłowne wjednistwo wozjewja 15. jan.:

Wječorne bitwišća:

K połnocy a k połnócnomu ranju wot Soissons-a je sewjerny brjóh rěki Aisne

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata

(3. pokračowanjo.)

Štož su mjenowani biskopja w tutej należnosći činili a wotmołwili, njewěmy. Bě bórzy wšo změrom, štož so wjele hinak w tamnych wobstojnosćach wočakować njehodźeše. Bjez dwěla je so Mišno, nic jenož biskop (tehdom Jan I.), ale też markhrabja njemało zapjerał. Wotdźělenja wot biskopstwa su so přecy jara ćežko činiłe. Jednanja wo założenju Pražskoho biskopstwa, kotraž dioecesa prjedy Regensburgskomu biskopej słušeše, su za to přikład. Hakle, hdyž bě jedyn swjaty biskop w Regensburgu, Wolfgang, so to poradźi, ale też hišće přećiwo nimale cyłomu Regensburgskomu kapitulej. W času jednanja wo Budyšske biskopstwo mjez bamžom a kejžorom jara dobre poćahi njeběchu, dokelž bamžej Innocencej II. bě přez Karlowu tak mjenowanu złotu bullu wjele wliwa na němske wobstojnosće wzate. (Hlej Palacký, Geschichte v. Böhmen II, 2; 355). Bamž Urban VI. njebě kejžorowym wotpohladam tak wotkhileny. W Budyšinje drje so biskopstwo njezałoži, Pražski arcybiskop Jan pak a joho naslědnikojo buchu lěta 1365 „za legati“ nati bamža za Mišnjansku, Regensburgsku a Bambergsku dioecesu pomjenowani z prawom dohladowanja (visitacije) za mjenowane dioecesy. Też bu Mišnjanske biskopstwo z metropolitanskoho zwjazka Magdeburgskoho wuwzate a Prazy podstajene, wo čimž pak dołhe zwady nastachu. Bonifac VIII. lěta 1402 a Sixtus IV. lěta 1476 wuswobodźichu Mišno cyle a bu wot nětka exemptne. Knutowi naslědnikojo mějachu dołhotrajace, duchowne prawa we Budyšinje nastupace zwady z dekanom a te so też, hdyž buchu statuty tachantstwa lěta 1372 připóznate, njeskónčichu. Konrad z Walhusen, najprjedy Budyšski propst, potom Mišnjanski biskop, rozsudźi so lěta 1373 za prawo propsta jako łužiskoho archidiakona. Wobej stronje so z tym změrowaštej. Štó bě 1407, hdyž Herman z Wunjowa cyrkej swjatoho Mikławša w měsće natwari, propst, njeje znate. Za časy propsta Jana ze Šlainic, 1410—1416 mjenowany, ćehnjechu lěta 1415 někotři duchowni přez Łužicu na koncil do Konstanca. Na Hodźijskich honach dachu so paduši do nich jich wurubiwši. Tohodla wupraji mjenowany koncil interdikt na Hodźijsku wosadu. Hodźijski farař pak so wobćežowaše, dokelž bě so rubježnistwo bjez toho, zo by něchtó z joho wosady něšto wo tym wědźał, wjele mjenje pak pomhał, stało. Interdikt so na to zběhny.

Theodorich z Krucemberg, propst za časy husitskich wójnow, skoro ženje w Budyšinje njebě. Tehdom połoži Mišnjanski biskop Jan IV. na město Budyšin interdikt, hačrunjež so kejžor Sigismund prócowaše, jón wotwobroćić. Češki kral mjenujcy měješe wot města Budyšina lětny dawk wo 130 kop grošow dóstać, bě pak so toho wzdał a jón Mišnjanskomu wustawej wotstupił. Město Budyšin bě 1429 z wulkoho dźěla wot husitow spalene a w najwjetšej khudobje. Njeda dawk a prošeše biskopa, zo by čakał. Tón pak njechaše a hdyž město njepłaćeše, położi na nje mjenowany interdikt. Lěta 1430 namakamy propsta Theodoricha we Wrótsławju. (Cod. dipl. Lus. sup. II, 158.) Jako něšto, štož wašnja tamnoho časa wobswětluje a wo čimž budźe so też hišće pozdźišo rěčeć, njech so z časow propsta Ditricha ze Schönberga wusud Mišnjanskoho biskopa Jana V. z lěta 1477 naspomni. Tehdom bě mjez městom Budyšinom a tachantstwom rozkora piwowe prawo nastupaca. Mjenowany biskop rozsudźi, zo drje smědźa tachantscy duchowni za so a za swojich hosći, kotřiž maja samsne prawo, piwo a wino też wot wonka města přińć dać (wšědni wobydlerjo smědźachu jenož měšćanske piwo pić), zo pak je njesmědźa předawać abo we swojich wobydlenjach, kaž w hosćencach wudźělić. („Dass die genannten Capitel-Herren, Vicarien oder Capellan, solch Bier oder Wein also eingebracht, von ihn in die Stadt Budißin, und sonderlichen dem gemeinen Volcke, hierinne sich solte gemessen noch um Geld nicht schicken, verkauffen noch schencken sollen, auch ihre Häuser vergönnen oder verstatten, als priesterlichen Stand wohl zugebühret, Zechen zu haben oder zu halten; und dass

wumjećeny. Němscy wojacy dobychu w njewustawacych nadběhach wsy Cuffies, Crouy, Busyle Long, Missy a dwory pola Vauxrot a Verreries. Naše dobyćo k połnocy wot Soissonsa wučinja nětkle po třidnjowskich wojowanjach něhdźe 5200 jatych, 14 kanonow, 6 mašinskich třělbow a někotrych revolverskich kanonow. Francózojo mějachu ćežke poražki, 4—5000 mortwych Francózow bu na bitwišću namakanych, k połdnju wot Aisny dyrbjachu cofać pod wohnjom našeje ćežkeje artillerije.

Kak jara su so wobstojnosće pornjo prjedawšim wójnam přeměniłe, widźimy, hdyž tute wojowanja z tymi w lěće 1870 přirunamy. Runjež so wojowanja Soissons-a z bitwu 18. aug. 1870 po važnosći přirunać njehodźa, je tola bitwišćo nimale jenak šěroke z tym pola Gravelotte-St. Privat. Francózske zahuby wot 12. hač do 14. jan. pak najskerje te na 18. aug. 1870 tójšto přesahuja.

Francózske nadběhi k połnocy wot Verduna pola Consenvoye so njeporadźichu. Wjacore wustorki přećiwo našim stojnišćam k južnomu ranju wot St. Mihiel, buchu pod ćežkim škodowanjom za njepřećela, runjež bě so wón hižo hač do našich prěnich hrjebjow předobył, wotražene. Při poslednim dorazu dobychu naši wojacy njepřećelske stojnišća, kotrež pak buchu, hdyž bě naše samsne lěhwo zasy natwarjene, dobrowólnje a bjez wojowanja a w nocy zasy wopušćene.

Snadny nadběh pola Mesnil k połnocy wot St. Dié bu wot našich wojakow wotpokazany. Hewak wojowaše we Vogesach jenož artillerija.

Rańše bitwišća:

W rańšej Pruskej a sewjernej Pólskej so ničo njepřeměni. Nadběhi w Pólskej k wječoru wot Wisle pomału pokračowachu. Při dobyću zepjery k sewjernomu ranju wot Rawy wosta 500 jatych Rusow a 3 mašinske třělby w našich rukach. Sylne nawróćene nadběhi buchu pod jara ćežkimi zahubami za Rusow wotražene. (WTB)

W swojim sejmje chcedźa Francózojo

rady něšto wo dobyćach prajić a słyšeć. Jich wjednistwo je tohodla wšě małe a nakhwilne wuspěchi zestajało a poražki po móžnosći zawodźeło. Přećiwo tajkim pospytam je němske hłowne wjednistwo z krótka rozprawiło, štož je so w poslednim času stało:

Před něhdźe štyri njedźelemi bu tu powšitkowna poručnosć k nadběham wozjewjena, kotruž je francózski najwyšši wjednik krótko před zeńdźenjom francózskoho sejma w decembru wudał.

Njepřećelske nadběhi, kiž so z tym započachu, njejsu němskomu wjednistwu zadźěwali, wšitko to přewjesć, štož měješe za spomožne. Wone njejsu njepřećelej nihdźe spomnjenja hódnoho dobytka přinjesłe, mjez tym, zo mějachu naše wójska k połnocy wot La Bassé, při Aisne a w Argonach prawje spokojace postupy.

Njepřećel zhubi w tym času wot nas ličenych mortwych něhdźe 26 000 a njeranjenych jatych 17 820; wšo hromadźe drje, štož je njepřećel zhubił na mortwych, ranjenych, jatych, khorych a „zhubjenych“ znajmjeńša na 150 000 muži wučinja.

Naša zahuba w tutym času njewučini hišće štwórty dźěl tuteje ličby. (WTB)

Hłowne wjednistwo wozjewja 16. jan.:

Wječorne bitwišća:

Pola Nieuporta wojowaše jenož artillerija. Njepřećelske nadběhi k sewjernomu wječoru wot Arras-a buchu wotpokazane; naši wojacy dobychu dwě hrjebji a popadnychu wobsadku.

W poslednim času husćišo naspomnjeny dwór La Boiselle k sewjernomu ranju wot Albert bu wčora cyle roztřělany a Francózojo wuhnaći.

K sewjernomu ranju wot Soissonsa bě měr. Ličba 12.—14. jan. dobytych francózskich kanonow je so na 35 powyšiła.

Mjeńše, za nas zbožowne wojowanja běchu w Argonach a w lěsu pola Consenvoye (k połnocy wot Verduna).

Nadběh pola Ailly (k južnomu ranju wot St. Mihiel) wusta pod našim wohnjom.

We Vogesach ničo važne. (WTB)

Narańše bitwišća:

Wobstojnosće su njepřeměnjene. Při dešćowym a mhowym wjedrje njehodźeše so wojować. (WTB)

Podobne su powěsće z wobeju bitwišćow 17. a 18. jan. Pola La Boiselle popadnychu naši wojacy 9 francózskich officirow a 100 muži.

19. januara:

Wječorne bitwišća:

Nimo małych zetkanjow wojowaše jenož artillerija.

Narańše bitwišća:

Wjedro jara njepřihódne. W rańšej Pruskej ničo nowe. Pola Radzanowa, Bjezuna a Sierpce buchu Rusojo pod ćežkimi zahubami wróćo zahnaći. Wjacy stow ruskich jatych wosta w našej rucy.

K wječoru wot Wisle a k ranju wot Pilicy su wobstojnosće nimale njepřeměnjene.

20. januara:

Wječorne bitwišća:

Mjez morjom a Lysu wojowaše artillerija. Pola Notre Dame de Lorette bu njepřećelej 200 metrow dołhi přěrow wutorhnjeny; při tym buštej dwě mašinskej třělbje dobytej a někotři njepřećelojo buchu popadnjeni.

W Argonach dobychu naši někotre přěrowy, na jenym městnje pokračowachmy 500 metrow.

W lěsu k połnocy wot Sennheima naše nadběhi derje postupowachu, Hirzstein bu dobyty, 2 officiraj a 40 alpscy hajnicy buchu popadnjeni. (WTB)

Powětrniki w Jendźelskej.

Admiralski stab wozjewja:

W nocy wot 19. k 20. jan. su łódźnistwowe powětrniki nadběh na někotre wobtwjerdźene městna na jendźelskim rańšim

---

dieses als festiglich gehalten werden solle, die genannte Capitels-Herren, ihren Vicarien, Capellan, Dienern und Gesinden hartlichen verbieten, daß sie solchen ihren Wein oder Bier in Massen, wie berührt, in die Stadt nicht schicken oder schencken . . .“ Von Kedern, Lusatia sup. diplomatica II, 62 a dale.) Tele zakazanjo pak wjele njepomhaše, tak zo dyrbješe tež lěta 1502 češki kral Wladisław zasy tosame zakazować a dale so to hišće sta 1510 a 1522.

Dokelž budźe snadź brevira dla zajimać, njech so tu z Vickoweje kroniki z tamnoho časa k lětu 1442 sćěhowace poda: Ist zu Budissin eine alte Gewohnheit gewesen, dass den Donnerstag vor Fastnacht die vornembste Weiber zusammengelauffen, sich zu denen bürgern in die Häuser gemachet, jhnen unschambare lieder zugesungen, brattwürste, fleisch, brod und andere Victualien gesamlet und es nach „dem Zemper gehen“ geheissen. So von den heidnischen abgot Priapo etwan entstanden. Solcher schandlicher Gebrauch ist von den bischof zu Meissen abgeschafft und dargegen das fest Inventionis pueri Jesu = namakanjo hólčeca Jězusa (w templu) darfür angeordnet worden.

Mjez Mišnjanskim biskopom Janom VI. ze Salhusen a Budyšskim tachantstwom nasta kónc XV. lětstotka wulka njepřezjenosć. Skorži lěta 1487: Duchowni propstowoho a tachantowoho wokrjesa a wšitkich arcyměšniskich sydłow Hornjeje Łužicy „haben durch böser Leute, auch etlicher, die unserm Stift anders schuldig waren, Verhetzung conspirirt“ a zo njejsu chcyli biskopej dawk, kotryž so za njoho kóžde lěto zběraše (subsidium) dać. Je tohodla w Romje skoržić dyrbjał, za čož je dyrbjał 1200 dukatow płaćić. Należnosć so 1502 po joho woli rozsudźi, tak zo so duchownym přikaza, zo maja wot kóždeje marki, t. r. 48 grošow dokhodow z duchownoho městna 2 grošaj biskopej wotedać.

Wo dalšich propstach wjele za tachantstwo važnoho prajić njemóžemy. Husto z tym spokojom njetrjebachu być, zo běchu z dobom też kanonikojo Mišnjanskoho wustawa, ale mějachu wyše toho hišće druhe rjane městna. Jan z Wartenberg, Budyšski propst wot lěta 1502, bě też propst na Wyšehradźe, w Litoměricy a skónčnje też Pražskoho doma na Hradčanach. Mikławš z Hajnic, jako Budyšski propst 1510 mjenowany, bě Altenbergski kanonikus, rada a městokancler wójwody Jurja sakskoho. Kaž hižo prjedy prajene, běchu w tajkich wobstojnosćach propstojo z rědka w Budyšinje a tachantstwu tak rjec cuzy. Štož bě wšědnje wobstarać, wosta skoro wšo, hdyž nic tachantej, officialej. Do toho dźěła so ličeše: Zapokazanjo duchownych do zastojnstwa, wusudźenjo we swětnych, tachantstwo nastupacych należnosćach, zběranjo danje a dźesatka. Dohladowanjo nad kapitulom a duchowna jurisdiccija bě tachantej připokazana a tak tón na w dioecesy najnahladnišu wosobu zrosće, propst pak, hačruniž prěni, měješe bóle repraesentativne městno.

Je přecy tak było, zo so człowjek, hdyž so jomu derje wjedźe, zabudźe a na krutosći lohko zhubi. Pola jeneje wosoby, kotraž ma dobru wolu a krute zasady, hodźi so tomu skerje zadźěwać, ćežo pak w towarstwach, cyrkwinskich kaž swětnych. To so nimale w cyłej němskej cyrkwi w času 14. hač do 16. lětstotka pokaza a hinak też njebě z Budyšskim tachantstwom. Bě za časy swojoho wobstaća bohate kubła a fundacije dóstało, měješe nimale dospołny měr bjez stracha, wšelakich mócnych a nahladnych kraja měješe za přećelow. Budyšin a joho wokolnosć bě katolska, hdyž bě w XII. lětstotku pohanstwo z wjetšoho dźěła přewinjene. Jeničke husitske wójny běchu měr kazyłe. Też Franciskanojo, w Budyšinje wot lěta 1250, dachu sebi derje być. A dokelž so woběmaj, swětnym a klóštrskim duchownym derje wjedźeše, nastachu zwady mjez nimi. Budyšscy franciskanojo a tachantscy duchowni wumjetowachu sebi, zo jedyn druhoho na dokhodach přikrótša. Też w Zhorjelcu so tak sta. Z cyła, tak daloko, hač nam dóstate powěsće podawaja, w měsće mjez franciskanami a swětnymi duchownymi wulka lubosć wobstała njeje. Měšćanska rada stoješe najbóle na stronje mnichow. Žiwjenjo mjez swětnymi duchownymi njebě bjez pohórška. (Tadra, soudní akta konsistoře pražské II. č. 126, k 3. hapr. 1392.)

(Přichodnje dale.)

brjozy činili. Při tym buchu w kurjatym wjedrje a dešću wjacy króć bomby z wuspěchom mjetane. Do našich powětrnikow bu třělane. Wróćichu pak so njezranjene. (WTB)

Z jendźelskich a druhich stron so piše, zo su powětrniki w Yarmouth-u, Sherringham-je, Cromer-u a Kingslynn-u pobyłe a to wot 3/4 9 hač do 11 hodźin. 4 wosoby buchu morjene, někotre twarjenja roztorhane abo wobškodźene a wjele woknow so rozpuka. Mjez ludźimi nasta surowy strach a njeměr. Też nad Sandringhamom, kralowym lětnym sydle pokaza so powětrnik. Kral a kralowa běštaj hród někotre hodźiny prjedy wopušćiłoj. (b)

Němske powětrniki su potajkim w Jendźelskej lěpši „zaćišć“ činiłe hač jendźelske w Kuxhavenu.

W Haliču

běchu wojowanja z dźěla přez hubjene wjedro zadźěwane. Wosebje sylnje nadběhachu Rusojo hórku pola Zakliczyna, ale podarmo. Tři ruske połki mějachu tam surowe poražki. — Před Přemyslom zhubichu Rusojo při swojich nadběhach a při awstriskich wupadach wjele ludźi. — Zda so, zo so Rusojo w Haliču k powšitkownomu cofanju přihotuja, dokelž so němske wójska přecy bóle Waršawje bliža. (b)

W Kaukasu

wojuja Turkojo a Rusojo pola Karaurgan-a wot 10. januara hižo bjez přestaća. Po ruskich nowinach je tam Turkow na 150000 a woni wojuja pod lěpšimi wobstojnosćemi hač Rusojo. — Täbris bu wot Turkow dobyte a tomu skoro 8000 zakitari zničenych.

* * *

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Reservny regiment pěškow čo. 242:

Jurij Šuster z **Hórkow** (1. komp.) ranj.
Mikławš Wach z **Kulowa** (5. komp.) zhubj.
Jakub Libša z **Now. Bronja** (matrosa) padnył.
Michał Krawža z **Khrósćic** (13. reg. pěškow čo. 178, dotal ćežcy ranj. — je padnył.

*

Jan Bohuwěr Kral ze Židowa, třělnik (reg. 108), dotal ćežcy ranj. — je padnył.
Jurij Otto Šmidt z Budyšina, vicefeldwebel (reg. pěškow čo. 103 10. komp.), ćežcy ranjeny a zajaty.
Max Šibak z Přišec, dźesatnik (1. hus. reg. 18), jaty w Francózskej.
Jurij Žur z Now. Boranec (reg. pěškow čo. 103) zhubjeny.

Hody we wójnje.

Dokelž so njejedna wo wójnskim lisće, hdźež mohło so něšto njeprawe wupowědać abo njepřećelej přeradźić, chcemy tu tola na tajki hodowny swjedźeń we wójnje, w njepřećelskim kraju spomnić.

Měsacy běchu so hižo pominyłe a kruće so nadźijachmy, zo budźemy hody móc zasy doma swjećić. Ale hody so bližachu, a my smy přecy hišće w njepřećelskim kraju. Patoržica tu bě, a naša kompagnija měješe zbožo, tón wječor we wsy B. swjećić. Naš dobry hejtman bě nam do časa hižo wozjewił, kak wšitko budźe.

Wječor w 6 hodźinach bu naša kompagnija z třělnych hrjebjow wot druheje wotměnjena. Po puću do B. dóstachmy poručnosć do klóštra, kotryž njedaloko třělnych linijow ležeše, so podać. Za 20 mjeńšinow tam přišedši, namakachmy hižo wšitko wobsadźene wot artillerije, a po zdaću njebě tu žanoho blečka za nas, tola konje stojachu w konjencu jara rózno; tuž poruči naš hejtman, konje bóle hromadu zestajeć, tak zo skónčnje telko ruma dobychmy, zo móžachmy so potom tam na 200 muži lehnyć a přenocować. Potrjebachmy też wotpočinka, hdyž běchmy cyły tydźeń w třělnych hrjebjach stali, hdźež dźě wjele wo spanju rěčeć njemóžemy. — Tuž mějachu naši artilleristojo z nami sobućo a nam pomhachu nócłěh přihotować a tak bě za hodźinu te dźěło dokonjane. Potom bu srjedź hródže štom postajeny, ze swěčkami wupyšeny a z wotu pokładźeny — wězo město sněha. Naš hejtman tu zasy bě, so wjeselo, zo mamy tak tola wšitcy hišće ruma k přenocowanju, a wozjewi nam też, čohodla dyrbimy tu w tymle roztřělanym klóštrje přebywać, mjenujcy dokelž móhli Francózojo tola w Božej nocy nadpad činić, a tak bychmy tu njedaloko třělnych hrjebjow hnydom našim towaršam w hrjebjach k pomocy byli. Na to bu štom tu mjez kónimi zaswěćeny a wšitcy zaspěwachmy rjany kěrluš: „Ćicha nóc, swjata nóc“, kaž też so potom druhe hodowne kěrluše spěwachu. Naš hejtman porěča k nam někotre jadriwe słowa a tróštrowaše nas też z tym, zo drje tajki hodowny swjedźeń nichtó z nas wjacy njedožiwi. - Kak nam tu we wutrobje bě w tutej hródźi w Božej nocy, móže sebi kóždy myslić. Wšelake přednoški buchu hišće wot někotrych našich towaršow k lěpšomu dawane. Naš hejtman pak nam hišće poruči, zo njebychmy třělby nihdźe zestajeli, ale w rucy zdźerželi, jeli snadź so žadyn nócny nadpad stanje. Ale, o kak słódki bě to potom zasy jónu spar, byrnjež też w hródźi było tu mjez skotom a ze swěrnym towaršom — třělbu — na stronje.

Na druhi dźeń rano wobhladachmy sebi hišće klóštr, ale kajki bě to zrudny napohlad, wšitko roztřělane a potřělane, jeno prózdne sćěny tu hišće běchu. Štó wě, hdźe su ći, kotřiž tu bydlachu a hromadźe Bohu służachu. — Smy tu 12 Serbja w mojim wotdźělenju, wšudźom hromadźe dźeržimy, rozmołwjamy so wo zańdźenym a přichodnym času. O kak rjenje, hdyž smy tu kaž bratřa hromadźe! Boži dźeń buchu potom pakety a druhe póstowe posełki rozdźělene, kotrež běchu nam naši lubi z domizny pósłali a druzy też za nas hromadźili. Tak mějachmy tu z najmjeńša něšto wot rjanoho hodownoho časa.

Druhi dźeń hodow bu potom hodowny swjedźeń a wobradźenjo w cyrkwi w B. swjećene. Też tu bě wjele dobrych

---

Kak je mały jandźel cyłu helu zamylił.

Dopomnjeńka misionarowa z ludowych misionow.*

Wón běše woprawdźe na jandźela podobny, mały Kilian Cwokec: měješe młódne běłočerwjene wobličo, kaž brěčka, a žołte kudźerjawe włosy. Sławnaj molerjej Murillo a Rafael běštaj swoje wjeselo nad nim mětoj a joho zawěsće jako jandźela na jedyn swojich wobrazow skuzłałoj. Joho mać wšak měješe mjenje wjesela nad nim. Wjacy króć wob dźeń skorženše dobra wudowa nad swojim hólčecom, třećim wot zadnjoho kónca, zo je docyła njeporadźeny a ji ze swojimi tryskami lutu starosć čini. „Jandźelej ći ludźo rěkaja, ale hepjelak sy!“

Jeje mandźelski před něšto měsacami wumrěwši, běše ji sydom małych dźěći zawostajił. Najmjeńše běše tři lěta, Šćěpan, najstarši, štyrnaće lět stary. Ale wjetše dźěći běchu wšitke ćichomyslne a pokorne a pomhachu maćeri mjeńše hladać, zo měješe wona po prawym mało ćeže z nimi; móžeše bjez starosće za swojim dźěłom hić. Jenož Kilian běše sama mutelčka. Přecy so wjerćeše a to najbóle tam, hdźež njesměd̄źeše.

Ale nětko běše mision w farskej cyrkwi we wsy. Też Kilian běše na misionarowym prědowanju za dźěći był a jara rjenje kedźbował. Swjatočnje potom maćeri na ruku slubi, zo budźe pěkny a posłušny. Lubić a dźeržeć wšak je wjele nadobo. Hižo štwórć hodźiny pozdźišo bě joho tyšne wołanjo słyšeć. Wón bě sebi do kurjenca na wuskušowanjo zašoł. Tam zaléze khroble na słaby kurjacy rěbl, ale hdyž běše na poslednjej štelcy, so rěbl přeradnje złama, a Kilian placny z rěblom dele do łuže juchi. Mać so runje na misionske prědowanjo hotowaše, hdyž hišće w prawym času joho bolostne žałosćenjo zasłyša. Z pomocu drapateje šćětki z twjerdych koruškow bu mały jandźel pola plumpy zasy luboznje wučesany a wurjedźeny a potom do łoža wuhnaty.

Wot nětka sebi mać wjacy njezwěri Kiliana doma wostajić; radšo wza joho za ruku sobu do cyrkwje. Tam běše wón spodźiwnje měrny; tuž dowoli jomu mać hižo třeći wječor, zo smě so doprědka do ławkow za dźěći mjeze swojich runikow sydnyć.

Budź, zo traš běchu tam šulske dźěći pachoła, kiž hišće do šule njekhodźeše, z ławki wućišćeli, budź, zo bě wón zasy spytowanju podležał a skradźu na wuskušowanjo zašoł, zo mać ani druzy ludźo to njepytnychu: Kilian sedźeše bórzy wjesele na skhodźe na klětku a kukaše přez pobočnu wurězanu sćěnu po cyrkwi. Takle skhowany na wšěch druhich dele hladać, to běše jomu sama radosć.

Hdyž ludźo so różowc modlachu, předoby wšak joho w ćichej khowancy spar; bórzy leżeše do cyła přewinjeny, tak dołhi hač bě, na skhodźeńku. Hdyž chcyše misionar po skónčenym różowcu prědować hić, namaka přistup na klětku zašlahany. Pater pak běše želnosćiwy muž a njechaše pachołej njewinowaty wotpočink kazyć. Tuž překroči małoho spanca radšo; do toho wšak njewěrješe, zo by pachoł potom dale njerostł. Ale tule lubosćiwu sobuželnosć jomu małušk jenož z njedźakom wotruna.

Kěrluš k swjatomu Duchej klinčeše po cyrkwi; Kilian spaše w měrje dale. Misionar započa wo heli prědować. Wot spočatka rěčeše cyle měrnje po swjatym Pismje woprawdźitosć hele dopokazujo a wšitke přećiwjenja ze sadami wěry a rozoma wotpokazujo. Nětko počina živišo jednać. Wopisuje ćwile zatamanych a błaznosć človjekow, kotřiž z hrěšnym živjenjom do stracha so podawaju, zo budźa zatamani. Njech tola wšitcy posłucharjo z něčejoho njezboža wuknu. Wulka ćišina. Ludźo zwěrja sebi lědma dychać. A pater pomina wšelake duše, zo bychu wo swojej bědźe swědčiłe. „Wustup z hele, pój horje!“ tak woła prědar z hrimotom, „pój horje, njewěriwco! pój horje, zełhańny přisaharjo, hanjerjo njedźele, wopiłco, njećistotny, pój horje z hele a powěz nam, pře čo sy do hele přišoł a što tam nětko ćerpiš!“

Lědma bě pater prěni króć zawołał: „Pój horje!“ wotući mały spanc na skhodźe a trěješe sebi zaspańej woči. Hdyž hižo druhi króć zasłyša: „Pój horje!“ zebra so na rucy a nozy a lěze po štyrjoch po skhodźe horje.

* Po misionskim časopisu S. M. J.

wěcow a wěckow. Po wšitkej swjatočnosći wobzamkny naš wyšk tute hodowne swjećenjo z tróštnymi słowami: „Towaršojo, najhórši čas je za nas nimo, smy wusywali a dobre žně njewuwostanu!“ — Skónčnje buchmy w cyrkwi, kotraž je tež jara roztřělana, fotografowani. A tak so skónči naš hodowny swjedźeń w njepřećelskim kraju, w Francózskej lěta 1914.

Serbscy wojacy
9. komp. 103. regimenta pěškow.

Ze Serbow.

Z Radworja. (Wobkhod na železnicy.) Tudomne dwórniśćo poskića w nětčišim wójnskim času husto zajimawy napohlad. Dokelž Drježdźanska železnica wšitko dowozyć njemóže, jězdźi wjele ćahow z wojakami po tudomnej čarje do Wojerjec a wottam dale k ranju abo k wječoru. Tež wjacy lowrijow kozakskich koni je tu hižo nimo jěło. W najnowšim času pak woža tu wjele dwěkolesatych wozow nimo, dokelž ze štyrikolesatymi na błóćanych bitwišćach husto wjazuja. Haj, zańdźeny tydźeń přewjeze tu 7 wosebitych ćahow 800 sani za ruske wojownišćo.

Z Radworja. (Dary za ranjenych wojakow.) Při poslednjej zběrcy za ranjenych w Budyšskich lazaretach nahromadźi so: 9 měchow jabłukow, měch bělenych jabłukowych sušeńkow, poł měcha woskubanych kur a hołbjow a měch połča, wosuškow, worjechow a druhich drobnosćow. — Zańdźeny tydźeń dóńdźe tež tón raz zasy dopis, w kotrymž so předsydstwo čerwjenoho křiža dawaćerjam, kaž tež wšěm, kotřiž su dary hromadźili a dale wobstarali, w mjenje ranjenych a khorych wojakow dźakuje.

Z Wětrowa pola Njeswačidła. (Mordarstwo.) Hrózbny njeskutk je so zasy w Serbach stał. Wětrowski němy blidař Jěrmis bu srjedu w nocy jducy z Bóšic do Wětrowa nadpadnjeny, zakłóty a wurubjeny. Šulske dźěći rano na rozkałane ćěło trjechichu. Kaž słyšimy, jako mordarja z pomocu policajskoho psa hejtmana ze susodneje wsy namakachu a zajachu.

Z Marijineje Hwězdy. Wulka zrudoba je do swójby tudomnoho k. inspektora Fiedlerja zaćahnyła. Jich nadźijepołny a wot wšitkich lubowany syn Gerhard je w lacareće we Labry (w Francózskej) 15. januara na tyfus zemrěł a 16. jan. tam pokhowany. Wón bě dobrowólny podwyšk w Zhorjelskim pěšim regimenće čo. 19 a docpě starobu nimale 21 lět. W poslednim času wojowaše blizko Verduna. Njech je jomu cuza zemja lohka!

Z Kukowa. Serbske hrónčka na sćěnu, na drjewo krasnje wumolowane a wupyšene, wuhotuje naš wjesny moleŕ k. Pječka. Skazanki móža so pola njoho stać. Někotre hižo hotowe swědča wo wjesnym wumjełstwje, z kajkimž so też w swojim času w susodnej wsy někotři z Drježdźan zaběrachu. Tak serbske přisłowa a prajidła zasy bóle k česći přińdu a debja sćěnu a jstwu.

Z Janskeje Kupjele. Zańdźenu njedźelu zwjeselachu někotři musikalni wumjełcy z Kamjenca, kiž tam runje swoju wojeńsku službu wukonjeja, khowancow tudomneje lěkowarnje z krasnym koncertom, kiž bě wot wokoliny też derje wopytany. Za swoje poskićenja w spěwje a na nastrojach žnějachu derje zasłużenu khwalbu a dźak. Ličba khowancow je na 60 zrostła a hišće maju so wjacy přijeć.

Naše towarstwa.

Z Budyšina. Dokelž je naše Cyrillo-Methodske towarstwo na sudnistwje zapisane (**Eingetr. Verein**) a so wólby zańdźenoho lěta njejsu tam zapisałe, kaž zakoń žada, a dokelž je so k tomu nětko hišće přeměnjenjo w předsydstwje stało, sudnistwo nětko nuznje a kruće žada, zo ma so wurjadna zhromadźizna powołać a wěc hnydom zarjadować. Knjez předsyda je hižo wjele njeluboznosćow tohodla měł, a hač do porjadneje hłowneje zhromadźizny nochce sudnistwo čakać. Tuž ničo druhe wyše njewostanje, hač zo dyrbimy wurjadnu hłownu zhromadźiznu wotměć a wólby hnydom zasy wospjetować abo z nowa wolić a tak wšo zrjadować. Wulka je była hara a próca, prjedy hač smy wuznam „zapisanoho towarstwa“ (E. V.) docpěli, tuž chcemy sebi pak to też ważić a prosymy sobustawow, zo chcyli so w prawje wulkej ličbje na zhromadźiznje 7. februara wobdźělić.

*

Hłowna zhromadźizna „Jednoty“ w Budyšinje

wotmě so minjenu njedźelu 17. wulk. rózka, po postajenju, tón króć bjez wólbow. Wopyt bě jara bohaty. — Zapisowař k. kontorist Hejduška poda přehlad skutkowanja towarstwa w minjenym lěće. Pokładnik k. Šipšik rozprawješe wo wobstojnosćach kassy. Při tym so też spominaše na korhowjowy fond a joho zapołożenjo. Knjez podwyšk wučeŕ Šołta přednošowaše wo wójnje přirunajo wašnjo dźensnišeje wójny z wójnami před sto lětami. Wuwjedźe potom, kak je wutrjebała a kak wužiwa nětčiša wójna wšitke wunamakanja a připrawy człowjeskoho ducha. Železnicy, samokhódy, motorkolesa, jednore kolesa, wšelke powětrowne łódźe a lětadła, kaž też telegraf, telefon a škričkowu telegrafiju, a kak to wšitko nětčišej wójnje wosebity raz dawa. — Jomu a rozprawjerjomaj bu wutrobny dźak wuprajeny.

„Jednota“ ma nětkle na 162 sobustawow, pjaty dźěl tychsamych pak je we wójnje abo pola wojakow. Sobustawam we wójnje, kotrychž adresy znajemy, buchu k hodom wšelke dary wot towarstwa słane, jich dźaki w listach a dopisnicach buchu přečitane. Potom bu wobzamknjene, zo so jim wot towarstwa přichodny termin (1.—7. febr.) zasy wšelke dary póśćelu. Buchu też dobrowólne dary za to hišće składowane; wunošk bě 7 hr. 45 pj.

Tak zabłudźi so skónčnje prědarjej mjez nohi, hdyž chcyše tón runje srjedź najwjetšoho zahorjenja zadwělowanjo tychle zatamanych wopisować. Prědaŕ so zastróži z tym pachołowym přebjeranjom za joho drastu a zhubi na khwilu swojoho prědowanja slěd. Ludźo sami so dohladachu, zo wón zblědny a zatřepota. Nětko kiwaše misionar zwónkej, kiž před kapalu stoješe, zo by přišoł. Tón wšak přepózna kiwanjo a wotsali so, zo by knjeza kapłana pytał. Mjez tym skramosći so małušk za misionarowu kleriku na nohi. Nětk dopózna pater přeśćharja, zo je to tón mały spanc, kotrohož bě prjedy překročił, a chcyše so skhiliwši jomu přiřečować, zo by zasy pěknje rjenje dele šoł. Ale pachoł běše hišće wšón zaspaŕny a khabłaše z jenoho boka do druhoho; tuž boješe so pater, wón mohł po wysokim a nahłym skhodźe dele padnyć. Po cyrkwi pak nastachu stróżele: měnjachu dźě, patera je Boža ručka zajała abo wón je wosłabnywši so sypnył. Pater sam njewědźeše sebi rady. Najebać wospjet kiwanja njechaše nichtó z ludźi dorozemić, zo by na pomoc přišoł.

„Pomhajće mi tola toho pachoła wotsalić“, wołaše pater skónčnje na ludźi pod klětku stojacych. Ći pak hladaja na njoho a njerozemja. Hišće jónu khila so pater, zo by małuška změrował, tón wšak počina hórcy płakać. Tu woła nječhtó z pišćelowoho khora dele: „Dźiće khětře po lěkarja, pater mrěje!“ A hižo běža někotři z cyrkwje, druzy bywaju ćim njeměrniši, tuž njewě sebi pater hižo druheje rady: zo by dalšomu njepokojej wobaraŕ, wuzběhny małoho płakacoho jandźela, kotrohož hač dotal nichtó wohladaŕ njebě, na kromu klětki a zawoła ludźom: „Budźće we měrje, mi njeje ničo zwadźeło, wotsalće jenož tohole małoho jandźela, kotryž mi tu horjeka pokoja njeda!“

Woprawdźe wumožace směchi dźěchu wótře po cyrkwi. Zrědka hdy su tajke radostne směchi na swjatym městnje a při tajkej swjatočnej přileżnosći so słyšałe.

„Cwokowa, to dźě je waš Kilian!“ wołachu mnozy nadobo. Cwokowa poskoči a kaž błysk třěli po skhodźe na klětku, zo by tam swojoho hólca z rukow misionarowych přijała. Ducy dele drje njemóžeše sprawny hněw přewinyć, khiba zo by hólca požałbowała na tym blečku, na kotrymž bě wón z najmjeńša na prědowanju z měrom sedźo wostać dyrbjał. Z tym hakle hólčec dowotući a zanjese z dobom wótře płački a wołaše, prjedy hač běše maćeri móžno, z pódlanskimi durjemi ćeknyć: „Šćěpan je mje wołał, zo dyrbju horje přińć, a ja sym horje šoł!“ Nowe směchi, nic tak wótře, ale ćim wjeselšo zjewjachu, zo je wěc nětko dorozemjena. Mały Kilian běše wšón zaspaŕny misionarowy hłós za swojoho bratrowy přepóznał. Joho bratr Šćěpan měješe joho doma wšědnje do łoža wodźić, a tón puć dźěše też po skhodźe horje.

Na dalše prědowanjo njeběchu wjacy mysle. Misionar modleše so tři „Wótčenaše“ a potom běše swjatočne požohnowanjo.

Knjez faraŕ, kotryž khorowaty doma přebywaše, dźiwaše so jara, zo je prědowanja dźensa tak khětře kónc. Hišće bóle so dźiwaše, hdyž pod swojimi woknami ludźi ducy domoj so kichotać a smjeć słyšeše. Hdyž pak też joho hewak jara rozomna sotra a stara Wórša do jstwy zastupištej ze směchami do woči čerwjenej wopraša so rozhorjeny: „Što dha tola je? Njeje dha pater dźensa wo heli prědował?“

„Ach ju!“ wotmołwješe sotra, „ale mały jandźel je so jomu do hele zaběžał a cyłu helu zamylił.“

Mision je najebać toho zamylenoho prědowanja wo heli spomožnje so radźił. Žortny podawk je traš dopomhał, zo ludźo na tónle mision tak spěšnje njepozabychu. mh.

Ličba katolikow w němkich kolonijach

rosće na zwjeselace wašnjo. Tak je so wot lěta 1912 hač do 1913 wot 143787 na 169629 powjetšiła, ličba katechumenow zrosće wot 56527 na 60590, potajkim ličachu wěriwi 1913 přez 230000 dušow, 30000 wjacy hač lěto prjedy. Ličba měšnikow přispori so wo 20, ličba bratrow wo 18 a ličba sotrow wo 46, potajkim hromadźe přiby 84 europskich mocow. Šulow naliči so 400, dźěći 3000 a wučerjow 680 wjacy hač loni. Nadźijomnje wójna přewulkeje škody njenačini.

Dokelž we wójnskim lěće nochcemy założeński swjedźeń wuhotować, so wobzamkny, zo by so město toho wotměła jena zhromadźizna ze swětłowobrazami a přednoškom, a zapisowař k tomu trěbne wěcy wobstara. Nimo toho jednaše so hišće wo wšelakich druhich wobstojnosćach. Při tak wšelkich a mnohich wěcach, wo kotrychž bu jednanc, bě zhromadźizna dlěje trała hač hewak. A tola njebě so zmolom na wšitko spominało, štož běchmy sebi přeli. Wosebje so po wobzamknjenju hišće porokowaše, zo njebě so při hłownej zhromadźiznje też na to spomniło, kak naši tudomni Serbja tak njeprawje přecy swoje swójby (dźěći) přeněmčuja — tola kelko króć je so hižo wo tym rěčało, ale komuž njeje k radźenju, tomu njeje też k pomhanju. Starši kaž dźěći hakle husto přepozdźe potom póznaja a wobžaruja, kajku njemudrosć su činili, zo su narodnosć a swoju maćeŕnu rěč tak preč mjetali.

*

Towařstwo knježnow w Radworju

wotmě zańdźenu njedźelu swoju hłownu zhromadźiznu. Na njej buchu najprjedy nowe sobustawy wubjerka na lěto 1915 wuzwolene. Potom sćěhowaše rozprawa wo zańdźenym lěće. Z njeje tele drobnosće podawamy:

Přednošowali su nimo prezesa (předsydy) kk. farař Šołta-Hajničanski a studenći Cyž-Stróžiščanski, Walda-Prawočanski a Šołta-Radworski. Wulět do sakskeje Šwicy mjez tym nastateje wójny dla wuwosta.

Sobustawow běše započatk lěta 68. Z nich buchu 3 wuzamknjene, 1 so wuda a 1 wumrě. Na jich město zastupi 11 nowych, tak zo so ličba sobustawow wo 8 powyši. (Tola pak budźa hišće někotre njeporjadne wopytowařki měsačnych zhromadźiznow w bližšim času wuzamknjene.)

Dołhorańša železnica.

Wo tutej należnosći dóstachmy někotre dopisy. Chcemy pak předewšitkim dźensa sćěhowacy woćišćeć:

Pjatk 15. januara sta so w kupjeli Marijnej Studni pod předsydstwom k. hamtskoho hejtmana komornika z Erdmannsdorf-a we přitomnosći k. hamtskoho hejtmana z Pflugk-a z Budyšina a zastupjerjow kral. generaldirekcije železnicow a města Kamjenca zhromadne rozrěčowanjo z wubjerkom dołhorańšeje železnicy. Wubjerkej bu wosebje wunošk sumy mjenowany, na kotrejež płaćenjo běchu so privatni interesentojo (nic pak cyle kruće) pola kral. hamtskoho hejtmanstwa w Kamjencu zwjazali. Wubjerk wozjewi po dlějšim wuradźowanju jako swoje stojnišćo skónčnje jenohłósnje, zo njeby so, dźiwajo na přitomny hubjeny čas a wosebje też na snadne interesy, kotrež su privatni interesentojo pola wustajenja jich přinoškow pokazali, wot kral. hamtskoho hejtmanstwa w Kamjencu, kotrež tele předjednanjo wjedźe, nětkle wo tutej należnosći ničo dale činiło.

To ma předewšitkim tak dołho wuwostać, doniž wubjerk za dobre njespóznaje, zo by so na kral. hamtske hejtmanstwo z nowymi namjetami a pohnuwanjemi wobroćił. Wubjerk pak ma prawo (abo sebi je wobkhowa), zo by mjez tym z privatinteresentami dale jednał, a da sobupřitomnomu k. geometrej krajnomu zapósłancej Rjenčej Kamjenskomu połnomóc, kotryž to też přiwza, zo by tele jednanjo w mjenje wubjerka wjedł. Hdyž je so tak prašenjo wo tutej dołhorańšej železnicy na dalše wotstorčiło, njeje so z tym tola hišće nadźija zhubiła, zo so tónle projekt pod khmańšimi wobstojnosćemi jónu wuwjedźe.

Zdwórliwosć na bitwišću.

W sewjernej Francózskej ležachu württembergscy wojacy a francózscy napřećo sebi w přěrowach. Cyły dołhi dźeń běchu do so třěleli, kaž njepřećeljo bjez teje miłosće. Srjedź nocy běše trochu měra. Nazajtra chcychu Württembergscy kralowe narodniny też na bitwišću zdobnje swjećić. Ale dadźa nam Francózojo pokoja? dźachu. „Nó, spytajmy so woprašeć?“ A napisachu přećelny lisćik z tymile słowami: „Chcemy dźensa kralowe narodniny swjećić a bychmy rady měr wzali. Móžno-li, budźće tak dobri!“ Lisćik přiwjazachu ke kłokej a wutřělichu jón z prokom do francózskoho přěrowa. Za khwilu přileća kłók zasy do württembergskoho přěrowa z wotmołwu: „Rady lubje damy měr.“ A běše měr cyły dźeń. Na kóždej stronje piskaše so na harmoniku, spěwachu so spěwy, hrajachu so hry a běše wšelaka druha zabawa. Wokoło połdnja wustupi čŕjóda Württembergskich, hdyž běchu najprjedy Francózam powěsć dali, zo njebychu so zamylić dali, z přěrowa na nasypki a wutřělichu třoju mócnu salvu k česći swojoho krala. Po nimi wustupichu też Francózojo a wutřělichu tohorunja třoji postrow. Potom běše zasy zabawa hač do wječora. Tak je jedyn powědał, kiž je tam na bitwišćach pobył. Tuž hodźi so wěrić. Potajkim, hdyž ludźo chcedźa, je też na bitwišću přećelstwo móžne mjez najhóršimi njepřećelemi. mh.

Swětne podawki.

Němska.

Statny sekretar financow dr. Kühn w bližšim času wotstupi, dokelž so za swoje zastojnstwo wjacy kruty dosć nječuje. Na joho městno stupi dotalny direktor němskeje banki dr. Helfferich. Po swojich politiskich nahladach słuša nowy statny sekretar k liberalnym a bě jako tajki w swojim času přećiwnik financneje reformy. Je drje mjez tym spóznał, zo je wona spomožnje skutkowała. W financnych prašenjach płaći wón za wosebitu autoritu z wulkej wědomosću a nazhonitosću.

Wojeński přinošk (Wehrbeitrag) dyrbi hač do 15. februara (druha třećina) być zapłaćeny. Wosebite dopominanja so njestawaja, ale počina so po tutym dnju hnydom z pominanjom a nutŕćehnjenjom tohole dawka.

Generalna zhromadźizna zwjazka ratarjow (Bund der Landwirte), kotraž dyrbješe srjedź februara w Barlinje so wotdźeržeć w cirkusu Busch, je so wot wyššoho kommanda we Markach zakazała.

Rom.

Swjaty wótc Benedikt XV. postaja w 10. jan. wudatym dekreće, zo dyrbja so 7. febr. we wšěch metropolitanskich, farskich a klóštrskich cyrkwjach a zwonka Europy 21. měrca, passionsku njedźelu, wosebite modlitwy za měr a podobne pobožnosće wotměwać, kaž we Němskej 10. januara.

Francózska.

Sejm je wutoru 12. januara zestupił, po wustawje na 5 měsacow, woprawdźe drje njezměje wjele posedźenjow. Wubjerki pak budźa najskerje wuradźować, přetož sejm njecha so swojich prawow wzdać. W republikanskich krajach ma dźě ludowe zastupjerstwo najwyššu móc. Po předznamjenjach w nowinach móže samo k wěstym překoram přińć. Někotři zapósłancy žadaja sejmski dohlad, kak je za ranjenych a khorych wojakow starane. Wójnski minister Millerand a general Joffre njechataj to přizwolić. Wěstaj drje, čohodla so přećiwo dohładej wobarataj. Wobstojnosće za khorych dyrbja w Francózskej nanajzrudniše być. Zady wojowacoho wójska leža sta a tysacy ranjenych a khorych bjeze wšoho zastaranja. Nimaja lěkari, wothladari a nic lěkarstwow, wobalow a druhich hojerskich srědkow. Amerikanski spisaćel, kiž bě za wójskom pućował, piše, zo też w najsurowišich epidemijach a natykowacych khorosćach njeje hubjeńšo być mohło. Kaž za mnohe druhe, tak też za wothladanjo ranjenych njeje dosć přihotowane. To su žohnowanja republiki, hdźež njeje trajaceje zamołwiteje srjedźizny. A k tomu su klóštrske rjady zahnali, kotrež bychu z křesćanskeje lubosće za njezbožownych so starali. Njekhmanosć so sama khosta.

Sejmowy dohlad budźe z ćežka wjele pomhać. Kajki njerozom w nim syda, bě z prěnjeje zhromadźizny widźeć. W sejmje a senaće rěčeštaj předsydaj połnaj nadutosće hołe frazy wo francózskej wulkosći a staraštaj so bóle wo to, što Francózska wšo dobudźe, hač wo to, što ćerpi. Štóž hordy swoje hubjenstwo njespóznawa, jomu też z ćežka wućeknje.

Wšelčizny.

Hnujace wotkazanjo

staj zemrěty awstriski arcywójwoda trónski naslědnik Franc Ferdinand a joho mandźelska Sofia rodź. Chotek po sebi zawostajiłoj. Z jeju zamoženjom bu krótko do jeju nahłeje smjerće klóštrska cyrkej w Hall w Tirolskej wobnowjena. Potom założištaj Franc Ferdinand a Sofia pobožny zakład při tejle cyrkwi, zo by so z dowolnosću cyrkwineje wyšnosće wěčne modlenjo před Najswjećišim tu dokonjało. Założna lisćina napołožuje knježnam tohole klóštra winowatosć stajneje modlitwy za wšitkich wosobinskich a politiskich njepřećelow naslědnika a joho mandźelskeje: zo by Bóh wšitkim, kotřiž su arcywójwodźe a joho mandźelskej zło činić chcyli abo činili, zło z dobrym wotrunał a jim k wěčnej zbóžnosći přińć dał — potajkim też jeju mordarjam w Serajewje. Krasnišoho pomnika wěrneje křesćanskeje duchowneje nadobnosće drje je so z rědka hdy stajało. Po człowječim rozomje sudźo mohł człowjek rjec: Wěčna škoda, zo je tele horjace swětło, kotrež z teju wutrobow we wěrnym sćěhowanju Knjeza wutworjeneju sapaše, awstriskim krajam přez złóstnisku ruku přezahe, přezahe so wuhasnyło. mh.

Nima za wušomaj,

a tola je překlepany dosć, mjenujcy służownik Janoš wuherskoho hrabje Karolyja. Hrabja Karolyi je spočatk wójny po Francózskej puću jo zajaty był a nětko hakle njedawno puščeny so do Budapesta do swojoho hrodu wróćił. Prěnje dny, hdyž chcyše z domu hić so překhodźować, zetka na skhodźe swojoho dołholětnoho służownika Janoša, kotryž bě w bitwje ranjeny a zasy wuhojeny na někotre njedźele dowol dóstawši domoj wohladać přišoł. „Aj, mój swěrny Janošo!“ zaměča na njoho hrabja. „Wjeselu so, zo dobre wo tebi słyšu. Zmužiće sy so bił a ranow za wótčinu dóstał. Jara rjenje to, Janošo! Chcu tebje za to mytować. Praj mi, što sebi přeješ?“ — Janošej so zabłysknyštej woči lesnje, tola jenož wokomik; potom rjekny jara pokornje: „Dźakuju so dobroho słowa, hnadny knjez hrabja. Hdyž

z wašej dowolnosću směm, přeju sebi telko krónow, kelkož so na přestrjeń mjez mojim prawym a lěwym wuchom nasadźeć hodźi." — Aj, to budźe tebi tola přemało, što?" měnješe hrabja. — „Ně, knježe", wotmołwi służownik. „Dóstanu-li telko, spokoju so." — „Nó mojedla! Podaj sem swoju hłowu, zo bych wotměrił!" A hrabja měrješe z porstom wot prawoho wucha překi přez hłowu. „Kóc wjekso, Janošo! hdźe dha maš lěwe wucho?" — „Lěwe wucho? Ach, hnadny knježe, te sym w bitwje pola Šarweca (na južnym bitwišću) wostajił." — „Janošo, ty šwjeraka!" poswari hrabja. „To je tola trošku daloka přestrjeń, za tón wokomik so njehodźi přeměrić. Wujednamoj so pozdźišo." — Kak je wujednanjo wupadnyło, njeje znate; by snadź nic najtuńšo. mh.

Pomhać dyrbiš sebi wědźeć.

„Hłupy móžeš być, kaž šćeńk, ale pomhać dyrbiš sebi přeču wědźeć!" tak je něhdy nan swojoho syna doma wučił. Hodźi so, zo je nan prawje měł, z najmjeńša tónle podawk jomu prawo dawa. Nóc běše nimo měry zymna, zmjerzła w Londonje, a tam zyma hišće hórje třeska při tej wulkej wodźe, dyžli pola nas. Knjez policajski mištr w ćopłej jstwi sedźo sebi mjelčo zbožo přeješe, zo njetrjeba wonka službu činić, kaž joho poddaći pólcajowje. Nadobo zastupi pólcaj Poka do zastojńskeje jstwy. „Přečo sće swoju čaru přeč torhnył bjez dowolenja?" praša so joho kručě mištr. — „W Nebukadnecarowej hasy je so kóń mortwy sypnył a nětko tam leži", wot mołwja Poka poł zmjerzły. — „Tuž napisajće spěšnje swoju powěsć, ale njepřečinjejće njetrjebawši časa při tym!" — Poka so syda a pisa z wulkej prócu. Za khwilu zběha hłowu: „Knjez pólicajski mištro, kak pisa so Nebukadnecar?" — „To dyrbiće sam wědźeć, za čo sće měsćanski zastojnik!" bórči mištr wobožnje. — Poka sedźi khwilu zamysleny, wije bjez rady z hłowu a stanywši wobleka so płašć a staja so kłobuk. — „Hdźe dha chceće? Wy tola hišće swoju powěsć hotowu nimaće." — „Ach, knjez pólicajski mištro", wotmołwja zastojnik rozsudnje, „chcu mortwoho konja radšo do susodneje hasy sćahnyć, leži nimale na rózku; susodna hasa ma z najmjeńša mjeno, kotrež mózu pisać." mh.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 183. 184. 187. 191—193. 195. 206. 207. z **Budyšina:** Helena Šmitowa, Helena Sykorowa, Hana Rycharjowa, August Robl, Marija Měnjowa, Jan Helgest, Hana Šramic, Jurij Hejduška, zastojnik, Mikł. Rychtař; 185. farař Michał Wjesela w **Königshajnje;** 186. Konvent klóštra **Marijnoho Doła;** 188. Hana Rječkowa z **Dźěchorjec;** 190. Michał Wjacsławk z **Hórkow;** 194. kubleŕ Jakub Kral z **Čemjeric;** 196—199. z **Raibic:** Jurij Kućank, Michał Narćik, Pětr Žur, Jakub Šejda; 200. 201. z **Konjec:** Madlena Hawkowa, młynk Pětr Čornak; 202. Mikławš Wawrik z **Koslowa;** 203. Mikł. Šejda z **Trupina;** 204. Michał Žurk z **Łazka;** 205. knježna Nepomucena we **Wienje.**

Za fond towarstwa: Jurij Hejduška, zastojnik w Budyšinje 2 hr.

Za cyrkej w Zdźeri: Njemjenowana z Budyšina 10 hr. (mons.); tohor. njem. z Budyšina 10 hr.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

21. januara 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	58 - 60	99-101
2. młode, mjasne, njewukormjene, – starše wukormjene	49 - 52	90 - 93
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	43 - 47	85 - 89
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	54 - 56	95 - 96
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	47 - 49	89 - 91
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	42 - 45	84 - 86
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 38	77 - 80
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	26 - 29	68 - 71
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	54 - 56	95 - 97
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	48 - 51	89 - 92
3. snadnje picowane	41 - 47	83 - 88
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	48 - 50	88 - 90
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	42 - 46	82 - 84
3. snadnje wuwite wot cyca	37 - 40	77 - 80
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	54 - 55	106 110
2. starše korme borany	46 - 48	93 - 98
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	67 - 68	85 - 86
2. mjasne	62 - 65	80 - 83
3. snadnje wuwite	54 - 58	73 - 77
4. rancy a kundrosy	56 - 62	74 - 80

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Franc Józef, Antona Klimeša, šewca na Židowje, s. Bjarnat Alfred, Jana Klimanda, swětlerja w Budyšinje, s. — Hańža Veronika, Michała Cyža, dźěłaćerja w Budyšinje, dź. — Józef, njemandź. s. — Hermann Wałtař Rudi, njemandź. s.

Zemrěći: 12. jan.: Hana Hilžbjeta Neugebauerowa rodź. Žurec, w žónskim špitalu w Budyšinje, 69 l. 11 m. — 19.: Norbert Roy, rentudóstawař w Budyšinje, 67 l.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 16. januara wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 21. januara wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt								
Rožka, kórc po 160 punt								
Ječmjen, kórc po 140 punt								
Pšenca			13	40				
„ rowa								
Rožka			11	40				
„ nowa								
Ječmjen			11	25				
Wows			10	70				
„ nowa								
Hroch (50 kg abo centnar)								
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	2	60	2	85				
Pšenčna muka			19	25				
Ržana muka			16	50				
Syno	3	50	4	50	3	50	4	25
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	25	3	85			3	67
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	2	—	2	40			3	33
Prosata 672 (w Kamjencu —)	9	—	19	—				
Butra 1 kg	2	70	3	20	2	70	2	80
Jeja, mandl	1	65	1	95			1	95
Pšenčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšenčny gris	8	50	9	—				
Ržany gris	8	50	9	—				

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorčak 307.

Krajan Katolska protyka **1915**

Dźiwajće při kupowanju : na nawěštki w Pósle! :

Po poručnosći **krajneje kulturneje rady** kupuju za
wójskowe zarjadnistwo
kóždu dźělbu
wowsa — pšeńcy — rožki — ječmjenja
po zakońscy najwyššich płaćiznach.
Pawoł Šołta nasl. w Budyšinje
Na Hošic hasy. Dalokorčak 56 a 778.

Nierth & Förster
w Budyšinje
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Wurjadna hłowna zhromadźizna

Towařstwa ss. Cyrilla a Methoda

z nowowólbami

budże **njedźelu 7. februara 1915** popołdnju w 4 hodźinach

w Budyšinje

w kat. towaršni na garbařskej hasy.

Porjad: 1. Přednošk. — 2. Wólby předsydstwa a wubjerka. — 3. Zdźělenja. — 4. Namjety.

Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje

předsyda.

Cigary — Cigarety — Tobaki

poručam **našim kurjerjam** we wulkotnym wubjerku.

Specialita: Pakowanki za našich wojakow w polu.

Jako wučeny dołholětny trubkidźěłař mózu přez swoju nazhonitosć w tobakowej branži jenož něšto dobre poskićić.

Ernst Delank w Budyšinje

Specialna předawarnja cigarow

Moltkowa droha. — Pódla hosćenca „Gambrinus“.

Wšě

čišćerske dźěła

za towařstwa
nalutowarnje
rjemjeslnikow

atd. atd.

w serbskej a němskej rěči

w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo

wobstara

L. A. Donnerhakec knihićišćerńja

Dalokorečak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Ludowe towařstwo za kat. Němsku

w Budyšinje.

Jutře njedźelu 24. januara popołd. w 1/4 5 **hodź.** budże w tudomnej **katolskej towaršni** na garbařskej hasy za zaměry našoho **„Vincencowoho towařstwa“** hudźbne a deklamatoriske

předstajenjo ze strony šulskich dźěći

w kotrymž budże tež koncertny spěwar a wučer na kral. konservatorium w Drježdźanach, knjez Pawoł Šeder, někotre spěwy spěwać. Z předstajenjow dźěći njech je jeno spomnjene na hnujace melodrama: **„Krajnoho wobornika Boža nóc w Ranju“**, a na rjanu hodownu hru: **„Pěknoho dźěsća Boži wječor“**. — Njech so kóždy wobdźěli hižo dla dobroho skutka a zaměra tutoho předstajenja. — Hosćo su witani. — Dźěći maja jeno z přewodom dorosćenych přistup.

Šulerja móža **dobry** a **swědomity pension** z dohladom šulskich dźěłow dóstać pola knjenje **wyššeje wučerki Hilinej.**

W **Budyšinje,** hrodowska hasa 21.

„Serbosław“ tow. kat. Serbow **w Khrósćicach** změje **njedźelu 31. januara 1915** wječor w 6 hodźinach swoju **měsačnu zhromadźiznu.**

Wo bohaty wopyt prosy

předsyda.

We surowej bitwje pola **Lenharrée** w **Francózskej** zemrě 9. sept. za swój wótcny kraj rjekowskeje smjerće naš horcolubowany syn a bratr

Michał Krawža z Khrósćic

(Reservist 13. regimenta pěškow čo. 178)

Wón bu tam ćežko ranjeny; je nam prajił poslednje božemje přez swojoho přećela, kotromuž bě swoje wěcy přepodał, płaćeše přez cyły čas jako zhubjeny, a nětko smy ze zapiska Jendźelčanow zhonili, zo su tuči joho na bitwišću hižo mortwoho namakali.

Dušu zemrětoho poručamy pobožnym modlitwam!

W Khrósćicach 19. jan. 1915.

Hłubokozrudźeni staršej a bratraj.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 5. | **Budyšin, 30. januara 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

8. Swoboda.

Njedźiwajo mojeje a staršeju starosćiwosće by dźěćo w morju swěta so tola podnurić mohło. Wone je wot Boha swobodu dóstało.

Króna wuzwolenych je dar; ale wona je też mzda. Stworićel poskića ju jenož zasłužbam stworjenja. Wot człowjeka wotwisuje, chce-li dobry abo zły być. Chce-li, budże wozboženy; budże-li zhubjeny, je zhubjeny być chcył.[1]

Moje skutki wobmjezowachu so na radu a přepokazanjo; wone buchu kužoł hnujacych hibanjow čuća a strachoćiweje bojosće před njeprawdu.

Duch wobdźiwa wodźiwosć swěta, kotryž po njesměrnych rumach wodźi, wjele bóle dyrbjach ja wobdźiwać zwučniwosć myslaceje duše. Hdyž so wona prěni króć z mojim pohnuwanjom k Bohu wobroćeše, kak so tehdom radowach.

Ale bojosć, zo móže so wona też wobarać, njeběše bjez hórkosće za mnje.

Tale harfa, tón čas tak zhibniwa, zo by pod mojimi porstami zynki ponižnosće, lubosće słyšeć dawała, — jutře móžeše sebi wumyslić so satanej přewostajić a zwuki njećistoty, hordosće, zawisće a wšěch złośćiwych rozžahłosćow słyšeć dawać.

Ja běch, kaž mać, kotraž swoje dźěćo z nazdala na kromje hłubiny widźi. Wona woła, woła styskniwišo, božedla prosy. Na joho stronje radźi k złomu nakhilena wutroba w njerozomnej sleposći sebi samej, woči zańdźelić a kročel dale stupić ... Na kotry hłós budże dźěćo posłuchać? O běda! štó móže to prajić? Wone ma swobodnu wolu.[2]

O swoboda! štó mjez jandźelemi a człowjekami chcył so zważić, na tebje bjez hrózby pohladać? Ty sy zawěrno štom žiwjenja a smjerće. Ty njeseš płody spomoženja a zahuby. Twoje płody dawaja tomu, kiž dobre rozeznawać a šćipać wě, radosć njesmjertnosće; tomu pak, kotryž po wuzdaću dele dréje, zawinuja bolosće bjez kónca. Z tebje su słódkosće njebjeskoho kralestwa; z tebje su hrózby hele přišłe!

9. Swjatnica.

Dźěćo móžeše nic jenož mojim pohnuwanjam so wobarać, ale mi też napohlad swojeje wutroby wuzamkać.[3]

Je to wuznamjenjenjo, człowjekej runje kaž jandźelej, date, zo móže z knjezom wostać sam nad sobu a nad swojimi zmysłami móc wukonjeć, do kotrejež žane stworjenjo přimać njemóže.

Bóh samlutki móže znutřkownosć wutrobow jandźelow a człowjekow bjez jich wole widźeć hač do dna.

Runja liliji, kotraž so słónčnym pruham wotewrja, bě so młoda duša mojomu wóčku wotkryła a mi swoje potajnosće zjewiła. W njej widźach mysle stawać, posudźenja so tworić, čuća rosć a wotmyslenja po swojim zaměru so złožować.

Jenoho dnja so wšitko mojimaj wočomaj zhubi. W njezbožownym hibanju wróći so duša sama do so, zasćini mi swoju rjanosć a zawodźe mi swoje pokłady.

Někajki cuzy dych běše nad kwětku ćahnył, a kwětka bě swój kelušk zamknyła.

Moja zrudoba běše wulka! Kak móžach w tejle duši swjate mysle a dobre wotmyslenja hajić, złe mysle a čuća podušeć, hdyž do njeje ani pohladać njemóžach!

Tele postajenjo njetraješe.

Jednora mysl a njewinowatosć wotewrištej mi zasy swjatnicu a ja smědźach zasy swoje słódke prócowanja w njej wukonjeć.

Bjez zadźěwka móžach zasy błyšć swojeje lilije wobdźiwać a ji krjepki rjosy nosyć.

10. Prěnički.

Klečo, styknywši rucy, woči k njebju pozběhujo praji dźěćo: „Wótče naš, kiž sy w njebjesach!“

Kaž, hdyž rańše zerja skhadźeja, kwětka so wotewrjejo swoju prěnju wóń dycha, tak njewinowata duša swoju prěnju modlitwu k Bohu śceleše.

Bóh, kotryž harmoniju swětow rjaduje, kotrohož luboznosć našich koncertow zwjesela, bě so pokhilił a skićeše swoje wucho. Zdaše so, zo žane zynki tajkeje luboznosće nimaja, kaž tónle dźěsćowy hłós.

Z wěru posylnjeny počinaše dźěsćowy rozom dobre a złe rozeznawać. Z bojosću, zo mohłe so dobromu Bohu njespodobać, kotromuž před joho wočomaj nan a mać z lubosću służeštaj, wostaješe so złoho, kotrež so jomu lišćeše, a skutkowaše dobre, kotrež sebi prócy žadaše.

Tónle wopor njeběše před swětnymaj wočomaj ničo, ale dokelž bu na bjezhrěšnym wołtarju młodeje wutroby woprowany, přija jón Bóh luby Knjez, a prěni nadobny počink běše wopor jara drohotny.

Kak so ja radowach! Kajke nadźije budźach!

Tale prěnja kwětka wěšćeše mi krasne naléćo — prěnju kłósku, ważach sebi kaž bohate žně; — po tymle rjanym dnju budże hišće rjeńši přichod sćěhować.

Symjo, kotrež běch roli dowěrił, njebě zahinyło; wone bě skhadźało a wurostło.

Tele nazhonjenjo pohnuwaše mje swoju kedźbliwosć podwojić; wone bě satanowu žarliwosć wubudźiło. Też satan chcyše swoje prěnički.

11. Had.

Helskomu hadej radźi so do paradiza njewinowatosće so skradnyć a wón hibaše so nadobo mjez dźěćimi Božimi.[4]

Wón měješe nic jenož hłós, ale też wobličo, postawu a cyłu zwonkownosć człowjekowu. Wón bě so do njepóćciwoho młodoho człowjeka skhował, wón hibaše joho jazyk, joho woči, joho rucy.[5]

Pod tajkej larvu swojoho pomocnika joho z ćežka štó póznaje. Wón bliže se so kedźbliwje a přećelnje, zo njeby njedowěry budźił a přińdźe, ze swojim popadom hrajkać.

Tak čistu dušu womazać, Bohu tak poddatu wutrobu rubić, kajki triumf!

Dźěćo smějkaše so na mječ, košeše ruku mordarjowu, khileše so do hłubiny, přińdźe do najwjetšoho stracha.

Hdže běch ja tehdom? Jomu blizko rozmnožach swoju starosćiwosć; před joho wočomaj wupřestrěwach swojej křidle: wodźewach je z njewidźomnym škitom.[6]

Wone bě wumožene. Zmijowy zub dosahny jenož wowccyneje kože. Surowy wjelk dyrbješa ćěkać, swoje złoby njespokojiwši.

Ale srjedź tutoho podawka běše napohlad Božoho wobliča moju horliwosć zahorjał, mój hněw zapalał; moja njewola stany.

Čisnych za zawjednikom poklećo, z kotrymž je Bóh, přećel a zakitař dźěćatstwa, kóždoho jandźela pěstona wobrónił: „Běda tomu, přez kotrohož pohóršowanjo přińdźe! Lěpje by jomu było, zo by jomu młynski kamjeń za šiju powsnjeny a wón do hłubokosće morja potepjeny był.“[7]

12. Strachi.

Mój bratřik běhaše po zelenej trawje; ja běch tam při nim a sćěhowach wšitke joho hibanja.[8]

Muška, kotraž bě z mjezhy kwětki jědu nasrěbała, zlětowaše wokoło dźěsća. Dźěćo běhaše za njej a chcyše ju popadnyć ... Z jenym dychom wotehnach mušku a wuswobodźich bratřika.

Po zelenej trawje, mjez stwjelcami skhowany, lěžeše jědojty had. Ze žehliwymaj wočomaj sapajo wótřeše swój zub a chcyše na dźěćo so walić. Z kónčkom swojoho křidła zešerich z róže rjanu, pisanu mjetel, zo ćěkaše. Dźěćo łóješe ju, hadej pak wućekny.

Tele skoro wšědne strachi njeběchu jeničke, při kotrychž ja skutkujo a wobarajo za-

---

[1] Pětr z Blois, sentency II. [2] Swj. Domaš z Villanowy, wo krasn. njebjes. [3] Swj. Domaš Aquin., wo jandźelach 57. 4. — Bail, theologia.

[4] Job 1, 6. — [5] Tertulian, wo dźiwadłach. — [6] Swj. Domaš z Villanowy, wo jandźelach. Jan Lopez, wučba cyrkw. wučerjow. — [7] Matej 18, 6. 10. — [8] J. Marchant, zahroda. Žiwjenjo swj. Brigity.

stupowach. Přińdźechu też tajke, hdźež běše widźomna pomoc trěbna.[9]

Smjertny jandźel bě runje ze swojim sceptarjom dźěsćowoho čoła so dótknył; zblědnjene wobličo a sprostnjene stawy zjewjachu, zo chce žiwjeńčko ćěkać.

Staršej hnydom so ke mni wućěkaštaj: njedyrbjał ja toho jimaj zasy wróćić, kotryž běše jeju zbožo, swětło jeju wočow, něhdy podpjera jeju staroby, radosć jeju wutrobow?

Hdy běch wědźał, zo mohł čołmik joho póćiwosće na morju swěta do skałow abo pěskowych nasypow założić, běše mi lubšo było, hdy by nětko hižo do wěstoho přistawa powołany a přiwzaty był.

Ale kedźbliwosć a rada dobreju staršeju, kotrajž běštaj we swojej winowatości swědomitaj, skićeše mi lěpšu nadźiju, a ja wopřisahach bójskoho lěkarja, zo by jeju přećo dopjelnił.

Moja modlitwa namaka nadźate wusłyšenjo. Z njebjeskich wyšinow bu Rafael pósłany, pokojićel khorych a ćerpjacych.

Arcyjandźel přińdźe ke mni a přepoda mi lěkarstwo prajo: „Twoja wěc je, lěkarstwo nałožeć, Bohu pak je zakhowane, jomu skutkownosć darić.“[10]

Ja pokhilich so k dźěsću, woznamjenich křiž na joho čoło ... Wone bě wustrowjene!

Kaž z hłubokoho spanja wotućejo złoži dźěćo so spodźiwajo woči do koła: „Přečo tele skórźby a tele sylzy?“ wopraša so.[11]

Kajke dźakowanja staršeju!

Ale ani Rafael, ani ja njemóžach česć tajkeje dobroty přijimać. Bohu samomu, kotromuž służimoj, přistoji česć a khwalba. Wot njoho přikhadźeja wšitke kubła, kotrež człowjekojo přez jandźelow dóstawaju.[12]

(Přichodnje dale.)

[9] Swj. Tomaš, wo jandźelach 113. 6. Swj. Anton. z Pad. — [10] Origenes, kom. wo Jeremiasu 51. — [11] Žiwjenjo swj. Thyrsa, swj. Kutberta, swj. Wołdricha. — [12] Tob. 12, 6.

Boži khlěb.

Kak jara je serbski lud, kiž je skoro bjez wuwzaća rólny lud, přez swoje powołanjo, přez swoje wšědne žiwjenjo, přez cyły swój wobkhad z Bohom zjednoćeny, spóznawamy hižo z joho wšědneje rěče. Bože žito rólnik wusywa, boži dešćik a bože słónčko swoje činitaj, zo zorno zeskhadźa, rosće a zrawi. Bože njewjedro hrozy człowječej prócy, zo boži woheń njeby wšitko zničił, štož je człowjek ze wšej starosću hajił a jako bože dary dom khował. A hdyž je so dźeń nakhilił a bože słónčko w boži domčk šło, potom boži měsačk strażuje nad wotpočowacej zemju.

To wšitko móžeš we wšědnym žiwjenju našoho ludu a joho rěči wobkedźbować a kóždy dźeń słyšeć.

Hdyž pak serbski lud wosebje na wsach w swojim dźěle a wobkhadźe z cyła tak rady na Boha spomina, dha móžemy to drje najbóle w nastupanju khlěba prajić. Serb jomu wšudźe rěka boži khlěb, mjez tym hač druhdźe, hdyž chcedźa rjenje prajić, rjeknu luby khlěb. Jenož khlěbej Serb praji boži khlěb, nikomu so njewuzdanje prajić boži tykanc, boža całta.

Boži khlěb pak też je hłowna cyroba we žiwjenju. Husto móžeš słyšeć prajić: Tykanca so skónčnje najěš, khlěb pak so ženje njewostudźi. A naši čeladnicy? Swačinje dopołdnja a popołdnju z rjanymi dobrymi pomazkami sej njedadźa wzać, za wobjedom, za najlěpšimi warjeninami, haj samo za mjasom, tak njehłodźa, kaž za swačinu, za pomazkami, za khlěbom.

Dokelž dha maja Serbja tajku nutrnu česćomnosć napřeco khlěbej, dokelž jón jako boži dar z wěstej pobožnosću wobdawaja, rozemimy, zo runje khlěb tak rady boži khlěb mjenuja.

W cyłym wšědnym žiwjenju móžeš to wobkedźbować. Hišće tomu telko lět njeje, a w kóždym domje mějachu pěc a pječechu swój khlěb. Dźěža bě hłowna nadoba we kóždym hospodarstwje. Dźowcyne dźěło by to najbóle było, dźěžu naliwać, za žur so postarać, khlěb měsyć, hibanjo ćěsta wobkedźbować, wuhibane często z dźěže brać, pokruty (pochuty) kuleć a do pjecy nosyć. A hdyž bychu dohłodanki do małoho wosuška skulane było, potom by na dnje dźěže jedyn abo tři křiže do mjehkich ćěstowych powostankow zapisała. Tak to běše dobre stare prawo, a božej dobroće bu tak přichodny khlěb hižo do časa poručany.

A hdyž hospoza nowu pokrutu na blido přinjese, njezabudże, prjedy hač ju načinja, z nožom křiž na spódnju skórčičku sčinić, přetož boži khlěb je česćomny a ma tyć k człowječemu zeživjenju.

Kak so hižo dźěći na tu česćomnosć napřeco božemu khlěbej nawjeduja! Dobra a kedźbliwa mać přecy napomina: Njebrój sródki. Sedź změrom, hdyž pomazku jěš, njezwoń z nohomaj, zo sródki na zemju njepadaja. Je-li pak dźěćo brójiło, hnydom je tu mać a kaza kruće: Zezběraj sródki. Kóždomu je wo to starosć, zo so boži dar — tak so jenož khlěbej praji — njewonjećeści. Tak hłuboko je mi, kiž to pisam, do wutroby zaryte, zo mje, wobstarnoho muža, hišće dzensa wutroba boli, hdyž něhdźe skórčičku abo zbytk pomazki na zemi ležeć widžu.

Zo je hłowna cyroba za lud khlěb, tomu rěč też hewak swědči. Často khlěb powšitkownje za cyrobu trjebamy. Khlěba měć, rěka trěbnu cyrobu za žiwjenjo měć, za khlěbom hić, je starosć kóždoho nana, kiž ma črjódku dźěći zeživić, po khlěbje prošeŕ khodźi, a hdyž chce něchtó prajić, zo druhomu trjeba njeje, tak gramny być, praji: tón khlěbej njetrjeba.

Bóle hač hdy hewak je za čas nětčišeje suroweje wójny boži khlěb zasy k česći přišoł. Dokelž su njepřećeljo so na to zamyslili, našu wótčinu wuhłódnić, napomina so ze wšěch stron, też wot wyšnosće cyle raznje, zo mamy z khlěbom zrjadni być. Što potom, hdyž hłowna cyroba so nam přikrótši? Bóle hač hdy dyrbimy nětko z božim darom česćomnje wobkhadźować, lutować, hdźež móžemy, nic ani sródki preč mjetać.

Zasy je naše ratarstwo do połneje płaćiwosće zastupiło, dokelž wšitcy widźa, zo z wukraja ničo so k nam přiwjezć njehodźi. Cyle wěsće je nam zawěsćene, zo budże nam khlěb dosahać, kotryž naši ratarjo nam plahuja, hdyž změje so kóždy k tomu, wšitko k wužitku brać.

Tuž chcemy najprjedy my ratarjo z božim khlěbom zrjadni być, spominajcy na to, z kajkej lubosću a swěru smy swoju rolu wobdźěłali a bože dary hajili, kotrež maja nětko našu wótčinu zdźeržeć a škitać přećiwo złym napadam našich njepřećelow. Z cyłeje wutroby modlmy so nutrnišo hač hdy: „Naš wšědny khlěb daj nam dźens!“ A dokelž wěmy, zo Bóh sprawnu wěc njewopušći, njebójmy so. Cyłu swoju dowěru stajejmy na njoho, kiž nam wobradźi naš wšědny

boži khlěb.

Wójna.

Wosebity dawk w Belgiskej.

Wosebity dawk napołoži so bohatym Belgiskim, kotříž su domiznu wopušćili. Něhdźe poł milliona Belgiskich je při započatku wójny do wukraja ćekło. Runje bohatši z nich njejsu so dotal wrócili, wotwlakuja so tak wot winowatosćow, kotrež buchu mjez tym jich krajanam napołożene, a škoduja też swój wótcny kraj. Někotre města chcychu tohodla w cuzbje přebywacym wosebity dawk postajić. Gouverneur je to nětko za cyły kraj přezjednje zrjadował. Po 16. jan. wudatym postajenju změja wšitcy Belgiscy, kotříž su při započatku wójny dobrowólnje swój kraj wopušćili a hač do 1. měrca 1915 so njewróća, 10króćny dawk lěta 1914 jako wosebity dawk wotedać. Zo by dawk jenož na bohatych padnył, je po wulkosći gmejnow delnja mjeza postajena. Wunošk dawka přińdźe po połojcy za gmejny a za gouverneura k powšitkownomu zarjadowanju. Nowy dawk drje někotrohožkuli bohačka domoj přiwjedźe. (WTB)

Hłowne wjednistwo wozjewja 22. jan.:

Wječorne bitwišća:

Trajacy dešć zadźěwaše wjetšim wojowanjam mjez morjom a La Bassée.

Pola Arrasa wojowaše artillerija.

Jedyn přěrow k połdnju wot Berry-du-Bac, předwčorawšim dobyty, bu wopušćeny a roztřělany, dokelž bě rozpadowaca murja jón z dźěła zasypała.

Francózski nadběh k połnocy wot Verduna bu lohko wotpokazany.

Po předwčorawšich wojowanjach k połdnju wot St. Mihiel wostachu mjeńše francózske wodźělenja hišće před nami, buchu do prjedawšoho hłownoho francózskoho stojnišća zahnaći.

Boj w Croix des Crames k sewjernomu wječoru wot Pont-á-Mousson hišće traje. Sylny francózski nadběh na naše zasy dobyte stojnišćo bu pod ćežkej škodu za nich wotraženy.

We Vogesach k połnocy wot Sennheima wotehnachu naši wojacy njepřećela z hórkow „Hartmannsweilerkopf“ a zajachu 2 officirow a 125 muži.

Narańše bitwišća:

W rańšej Pruskej so ničo njepřeměni.

Při rěcy Sucha naše nadběhi pomału postupowachu.

K ranju wot Pilicy ničo nowe. (WTB)

15 milliardow frankow

chcedźa Francózska, Jendźelska a Ruska hromadźe požčić. Financni ministrojo wšěch tŕoch krajow dyrbja so w Parizu zeńć a požčonku wuradźić. Francózska a wosebje Ruska drje k tomu wjele pjenjez njezwjedźetej. Jendźelska změje potajkim najwjacy njesć, jeli dyrbi wójna dale hić. (b)

Płaćizny za žita w Jendźelskej

su jara wysoke. Pšeńca płaći skoro dwójcy telko kaž před lětom. Wina na tym su nimo powyšenych płaćiznow za přewožowanjo — dokelž jendźelske łódže so němskeje konkurency wjacy bojeć njetrjebaja, žadaja, štož chcedźa — wosebje spekulacije w Zjednoćenych statach Ameriki, hdźež su płaćizny też napadnje postupiłe. Jendźelska, kiž nad morjom a łódźnistwom knježi, ćerpi tu potajkim wjele sylnišo hač Němska, dokelž so njemóže na domjace ratarstwo zepjerać. (b)

Surowe hubjenstwo w Rusko-Pólskej knježi. Ruske a němske wójska su wobydlerjam skoro wšu cyrobu wotnosyłe abo při wojowanjach zaničiłe a nětko mrěja wbozy hłodu. Swjaty wótc je 10000 a kardinalojo su 3000 lirow přez Wienskoho nuncia Krakowskomu wjerchbiskopej, wjerchej Sapiehi, za ćerpjacych pósłali. Też w Świcy hromadźi wubjerk pod předsydstwom znatoho spisaćela Sienkjewiča dary. (b)

Mórska bitwa pola Helgolanda

bě 24. jan. Naše hłowne wjednistwo wozjewja:

Při wustorku Joho Majestosće kabatowych křižakow „Seydlitz", „Derfflinger", „Moltke" a „Blücher", přewodźanych wot štyrjoch małych křižakow a dweju torpedoweju flotillow, do sewjernoho morja dóńdże dźens dopołdnja k bitwje z jendźelskimi mocami, pjećimi wójnskimi křižakami, wjacorymi małymi křižakami a 26 zničerjemi torpedowych łódźi. Njepřećel přesta po třoch hodźinach 70 mórskich mil k wječorno-sewjernomu wječoru wot Helgolanda wojować; wróćichu so.

Po dotalnych powěsćach podnuri so na jendźelskej stronje jedyn wójnski křižak, z našich łódźi kabatowy křižak „Blücher". Wšě druhe němske mocy wróćichu so do přistawa. (WTB)

Po jendźelskich powěsćach wojowachu na jich stronje wójnske křižaki „Sion", „Tiger", „Princess Royal", „New Zeeland" a „Indomitable". Jendźelčenjo wšě wjetše škodowanja přeja a pisaja, zo žadyn z jich křižakow so njeje podnurił. Na našej stronje pak spušćliwi swědcy to wobkruća a Jendźelčanam je ćim mjenje k wěrjenju, dokelž su husćišo hižo swoje zahuby, wosebje na morju, zamjelčeli. Hdyž njebychu wjetšeje škody měli, njebychu drje też z bitwišća wotjěli.

Přemóc při bitwje bě na jendźelskej stronje. Jich wulke křižaki maja 26 hač do 30 tysac tunow, naše 23 hač do 27 tysac. Wšě łódźe su hakle poslednje lěta twarjene. Jenož „Blücher" bě z lěta 1908 a bě mjeńši, 15800 tunow. Wón bu w mašinach wobškodźeny a podnuri so po zdaću přez rozbuchnjenjo. Z joho 885 ludźi bu po jendźelskich powěsćach 123 wot Jendźelčanow wumoženych. — Njeje-li bitwa za nas dospołne dobyćo, je tola z nowa dopokazała, zo je naše łódźnistwo při runomocy jendźelskomu wjacy hač zrosćene. (b)

Jendźelska podmórska łódź w rańšim morju.

25. januara je jendźelska podmórska łódź w rańšim morju při Ruhanach mały křižak „Gazelle" přez torpedo wobškodźiła. Wobškodźenja su snadne, křižak je do přistawa jěł. Ludźo njejsu morjeni.

Z danskoho morja, hdźež so hižo wjacy króć jendźelske podmórske łódźe pokazowachu, je potajkim jena přez danske miny do rańšoho morja so dobyła. Nadźijomnje ju bórzy popadnu. — W Šwedskej so powěda, zo su so też ruske podmórske łódźe w rańšim morju pokazowałe. (b)

Z Bukowiny

wozjewja awstriske wjednistwo 24. januara:

W južnej Bukowinje bu pospyt, našu prawu stronu wobeńć, zadźěwany a njepřećel na mjezach při Kirlibaba přewinjeny. Dobychmy jatych a wójnsku nadobu. Njepřećelowy nawrót runaše so ćěkańcy. Z tym je ruski nadběh, kiž drje so na Sedmohórsku měrješe, doraznje zničeny. (WTB)

Awstriski wopyt.

Awstriski kejžorowy nastupnik, młody arcywójwoda Karl Franc Józef, wopyta němsku kejžorku w Barlinje a kejžora Wylema we hłownym ležwje. Na dompuću zetka so 24. januara w Frankfurće z awstriskim ministrom zwonkownych należnosćow baronom Burianom, kiž bě na puću z Barlina do hłownoho ležwa ke kejžorej a kejžorstwowomu kanclerej. (b)

Němske lětaki

su w poslednim času Jendźelčanam a Francózam wjele njeměra činiłe. W Londonje maja wulki strach před Zeppelinami a njewěrja sebi w nocy žaneje swěcy swěćić, zo njebychu lětarjo ważniše městnosće spóznali. Nad francózskim přistawom Dünkirchen přelětowachu wjacy króć němske „hołbje" a pušćachu tam swoje „jejka" a to na swětłym dnju. Wojeńske składy buchu husćišo trjechene a někotre twarjenja docyła roztorhane a ludźo morjeni. Wobydlerjo khowaja so w pincach, hdyž zwony zazwonja. Runjež so z mnohich stron na lětaki třěla, woteńdu skoro přecy cyle zbožownje.

Wo bitwje pola Sandfontein w južnowjećornej Africy

25. septembra 1914 wozjewja tamny němski gouverneur, zo buchu w njej pod nawjedowanjom oberstleutnanta Heydebrecka tři jendźelske šwadrony wot našich wojakow zničene. 15 officirow, mjez nimi wyšk Grant, a 200 muži bu popadnjenych a dwě kanonje dobytej. Na našej stronje padnyštaj 2 officiraj a 12 muži a 25 buchu ranjeni. Po jendźelskich powěsćach z Pretoria zhubichu zjednoćeni Jendźelčenjo a Afrikanojo 15 mortwych, 41 ranjenych, 7 zhubjenych a 35 jatych. (WTB)

Dobyćerske wojowanja přećiwo Jendźelčanam a Francózam.

Z hłownoho ležwa wozjewja so 26. januara:

Na woběmaj stronomaj kanala La Bassée nadběhowachu naši wojacy Jendźelčanow. K połnocy mjez Givemhy a kanałom njemóžachmy jich stojnišća wzać pobočnoho sylnoho škita dla, k połdnju pak měješe nadběh Badenskich dospołny wuspěch. Tu buchu jendźelske stojnišća, 1100 m šěroke, w nadběhu přewinjene, dwě sylnej zepjerje předobytej, 3 officirojo a 110 muži popadnjenych, 1 kanona a 3 mašinske třelby wzate. Jendźelčenjo spytowachu podarmo, wot nas hnydom wutwarjene stojnišća zasy dobyć, buchu pak pod sylnym škodowanjom zahnaći. Naša škoda je poměrnje mała. (WTB)

27. januara so wozjewja:

Hižo wčora wozjewjene wojowanja na hórkach pola Craonne mějachu połny wuspěch. Francózojo buchu z jich wysokich stojnišćow k wječoru wot La Crente Fme a k ranju wot Hurtebise zahnaći na spadowatu južnu stronu. Wjacore zepjery, 1400 m šěroko

Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata

(4. pokračowanjo.)

Też hižo naspomnjena zwada, štož předawanjo a wuživanjo piwa a wina w bydlenjach tachantskich duchownych nastupa, wulcy čestna za duchownych njeje. Hižo wot lěta 1456 wadźeštaj so město a tachantstwo tohodla. Njehodźi so dwělować, zo je runje tale piwowa należnosć, dokelž městu a měšćanam też pjenježnje škodźeše, sobu wina była, zo bě hižo do časow tak mjenowaneje reformacije město tachantstwu njepřećelnje zmyslene. W Zhorjelcu namakamy podobne wobstojnosće. Tam so duchownym zjawnje wumjetowaše „der Görlitzer Pfarrhof sei der erste Spielplatz der ganzen Umgegend geworden; da treibe man Spiel mit dem Würfel, mit der Karte, mit der Keule und mit dem Brette" a t. d. (Laus. Mag. XXXVI, 256).

Duchowna wyšnosć to ze zrudobu widźeše a so też jara prócowaše, tule khorosć na ćěle cyrkwje hójić, nałožowaše też wšelake srědki, tola bjez prawoho wuspěcha. W cirkularnym lisće na duchownych swojoho archidiakonata skorži lěta 1494 Budyšski tachant Pfoel ze zrudnymi słowami na tele bjezbóžne žiwjenjo a napomina, duchowne khostanjo hrožo, zo bychu duchowni z tajkoho njeporjada stanyli. (Laus. Mag. XXXVI, 257.)

Hišće něšto dyrbimy naspomnić, prjedy hač k našomu prawomu předmjetej přińdźemy, něšto, štož je kharakteristiske za časy do Lutherowoho wustupowanja a štož nam z dźěla skerje dorozemić da, čohodla nowa wěra tak khětře a telko přiwisnikow namaka. Zemjenjo a ryćerjo běchu so w spočatku křesćanstwa we Łužicy k městam měli. Jich móc bě jara zrostła, nic mjenje pak jich njehańbitosć a hordosć. Z mało wuwzaćemi njestarachu so ani wo Bože ani wo čłowječe kaznje. Jich móc bě jich prawo. Pod tym dyrbjachu też města ćerpjeć. Tohodla pozběhnychu srjedź 14. lětstotka přećiwo nim a 1346 zrěčachu so 6 wjetše města Hornjeje Łužicy, kak mohłe jim zhromadnje napřećo stupić. Sprawny a mudry kejžor Karol IV. napominaše ryćerjow a zemjanow, a hdyž to njepomhaše, ze wšej surowosću přećiwo nim wustupi. Njedowoli jenož, ale přikaza městam, rubježne hrody ryćerjow potorhać a tych, kotrymž bě so dopokazało, zo su měrnych překupcow na drohach nadpadowali a jich wurubiwši skóncowali, hnydom wobwěsnyć. Města sebi to dołho kazać njedachu, ale jich dołho we wutrobach nošeny hněw přećiwo zemjanskej hordości jich pohnuwaše, zo nětko palachu, wobwěšachu, dračowachu, drje něšto wjacy, hač bě prawo a dobre.

Też duchownym wustawam města, kotrež so k prěnjej mocy w kraju pozběhować počachu, tehdom dobre njeběchu. Dopominamy mjez druhim jenož na piwowu zwadu. Přesćěhani a hidźeni pak so lohko hromadu namakaja a zwjazaja so rady přećiwo zhromadnomu njepřećelej. Tak so też tu sta mjez zemjanstwom a cyrkwju, nic k wužitku cyrkwje. Přetož hida, kotruž mějachu města přećiwo zemjanam, wupřestrě so nětk też na jich stowařšenych, cyrkej a duchownych. Zemjanstwo pak wopušći njedźakownje cyrkej, hdyž ju noweje wěry dla wjacy njetrjebaše, haj, hdyž móžachu so nětkle ze zběhnjenjom cyrkwinskich wustawow wobohaćić. Wězo běchu też wuwzaća.

W tychle wobstojnosćach poča mócnje a strašnje cuzy hosć, tak mjenowana reformacija Luthera, też za tachantske wrota sylnje kłapać a so nutř dobywać, a ći, kotřiž bychu dyrbjeli, njespóznachu jeje strašnosć, zo bychu srědki nałožowali, strach wotwobroćić, štož bě so tehdom hišće hodźało.

Hdyž so dotalny senior Budyšskoho tachantstwa, Pawoł Küchler, 70 lět stary, lěta 1526 za tachanta wuzwoli, bě lutherskej wučbje jara přikhileny. Wot jenoho Wittenbergskoho studenta dóstawaše porjadnje

ležace, buchu wot Saksow w nadběhu dobyte, 865 njeranjenych Francózow popadnjenych, 8 mašinskich třělbow, jedyn skład za pioněrow a wjele druheje nadoby dobyte. (WTB)

Craonne leži k južnomu ranju wot Laona, potajkim blizko Soissonsa při rěcy Aisne.

We Vogesach, při morju, na wšěch raňšich bitwišćach wojowaše z dźěla artillerija, z dźěla běchu tam wojowanja, kotrež powšitkowne wobstojnosće wosebje njepřeměnichu. (b)

Žita přewozmje stat.

Pruske ministerstwo wozjewja 25. januara tute postajenjo:

Po wobzamknjenju zwjazkoweje rady na dźensnišim dnju je přewzaco khlěbnych žitow a muki za cyle kejžorstwo postajene. W privatnym wobsedźeństwje wostanje nimo małkosćow pod dwěmaj centnarjomaj a nimo žitow k wusywej jenož telko, kaž je w ratařskich hospodarstwach k zežiwjenju w nich dźěłacych wosobow třebne. Wša khlěbowa muka rozdźěli so na komunalne zwjazki po ličbje wosobow, kotrež maja so zastarać. Komunalne zwjazki budźa předawanjo jim připokazanych trejdow tak rjadować, zo móže kóždy jomu přisłušacu měru khlěba a muki kupić a zo tola hač k žnjam w lěće dosahnje. W prěnim času njebudźa drje so njeporjady w zastaranju z khlěbom cyle zminyć hodźić, budźa pak zawěsće přewinjene. (WTB)

Dotal je wyšnosć k lutowanju z khlěbom a muku napominała. To njeje ničo pomhało. Je so njerozomnje a njedźaknje brójiło, we městach najskerje wjele hórje hač na wsach. Tohodla dyrbja nětk krućišo přimać. Bohudźak, zo to skónčnje čini, prjedy hač budźe pozdźe. Hewak mohł hłód přińć a bychmy dyrbjeli měr činić na kóždy pad, samo hdyž bychmy wšě bitwy dobyli. Nochcemy tohodla na wobćežnosće swarjeć, ale je rady z dźaknej wutrobu njesć. Naši nazhonići ratarjo a hospodarjo pak njech radźa a po možnosći hnydom do Posoła sobu dopisuja, kak móža so pod nowymi wobstojnosćemi ludźo najlěpje žiwić a kak móža so też za skót starać. Hdźež je dobra wola, namakaja so też puće. Nuzy njetrjebamy so bojeć.

Ze Serbow.

Listy do pola (pólne listy) přez 250 hač do 500 gr. so zasy z nowa připušća wot **1. hač do 7. februara**, a płaća 20 pj.

*

Z Radworja. (Železny křiž.) Kaž hižo njedawno naspomnichmy, je kanoněr Pjetaš z Boranec železny křiž dóstał. Dodać móžemy, zo je so Pjetaš z tym wuznamjenił, zo dźěše do srjedź granatowoho wohnja telefon wuporjedźeć, kotryž běše jim njepřećel roztřělał.

Nimo Pjetaša su hišće 3 druzy wosadni wojacy železny křiž dóstali. Su to:

I. Podwyšk Połleńk z Radworja. Wón wuwjedźe z wulkej wustojnosću municijonsku kolonu, kotraž běše sebi do njepřećelskoho města zajěła, posledni wokomik po pólnym puću z wěstoho francózskoho zajeća.

II. Ulan Wencl z Łupoje. Joho regiment běše hižo wot Rusow wobstupjeny. Tu přeruba so Wencl přez rusku črjódu k druhomu němskomu wójsku, kotrež ze sylnišimi mocami wobstupjenym ulanam na pomoc přińdźe.

III. Dobrowólnik Krawc z Bronja. Krawc z jendźelskoho zajeća ćekny a při tym francózsku patruliju, 15 muži sylnu, Němcam do rukow přihna. — Dźiwna wěc měješe so takle: Krawc z jendźelskoho lěhwa na němsku stronu ćěkajo nadobo w lěsu blizko před sobu francózsku patruliju wuhlada. Husty lěs a dobre dopomnjećo dyrbještej joho před smjerću wukhować. Krawc poča nadobo zady Francózow wołać: „Erste Kompanie links, zweite Kompanie centrum (srjedźa), dritte Kompanie rechts vorwärts!“ — To wusłyšawši a so popadnjenja bojo Francózojo doprědka khwatachu, Krawc pak přecy, te abo tamne kommando wołajo, za nimi, doniž nadobo před woprawdźitym němskim wójskom njestojachu.

Haj, haj! Krawcojo móža druhdy woprawdźe też něšto wjacy, hač nowe kholowy zešić!

Z Khrósćic. Wurjadna ale struchła swjatočnosć wotmě so tu w našim domje Božim zańdźenu wutoru 26. t. m. Tudomne wojerske towarstwo daše spěwane „Requiem“ za swojich towaršow, kótřiž běchu rjekowskeje smjerće na francózskich bitwišćach wumrěli, dźeržeć. Towarstwo wobdźěli so w dwěmaj rjadomaj na cyłej swjatočnosći. Wulka syła kemšerjow bě přitomna, kaž też wysokodostojny knjez farař Hicka běše cyłej swjatočnosći hač do kónca přitomny. Hdyž běše knjez farař Božu mšu skónčił, poda so towarstwo a lud na kěrchow. Wotdźělenjo třělcow wosebje zdrasćene a druhe wotdźělenjo w němskim kłobuku a w čornej sukni zestupachu so na prěčnej šćežcy wot kapale, hdźež nětk nawjedowař třělcow, k. pjekarski mištr Nowak z Hórkow, krótke słowa rjekowscy padnjenym wěnowaše. Su to towaršojo: J. Čornak z Hórkow, Michał Krawža z Khrósćic, Jurij Pječka z Worklec a Józef Laras z Wudworja. Wón spomni, zo su so měsacy minyle, zo je wojerske towarstwo so tu w Božim domje ke Knjezowej swjatočnosći zhromadźiło, zo by swojim towaršam, kotřiž hłós kejžora sćěhujcy so do njepřećelskoho kraja podadźa, zo bychu luby wótcny kraj ze zmužitosću a ze swojej krewju zakitali, božemje prajiło. Z Božej pomocu je so jim też radźiło, njepřećela wot wótcnych mjezow wotehnać, a chcemy so nadźijeć, zo budźe też dale z Božej pomocu našim brónjam dobyćo spožčene, a zo by słódki měr do našeje lubeje wótčiny bórzy zasy so wrócił. Chcemy so na přisłowo dopomnić, kotrež je kóždomu wojakej znate: „Bóh z nami!“ Haj! Bóh budź dale z našim zmužitym wójskom!

„Lubi towaršojo! Smy tu dźensa druhi króć zhromadźeni k Božej służbje, zo bychmy ze zrudobu wopominali, kak je sebi hórka smjerć našich lubych towaršow jako wopor žadała, kotřiž dyrbjachu přezahe swoju krej a žiwjenjo jako wopor za lubu wótčinu woprować. Lubi towaršojo, my so nadźijamy, zo je jim miłosćiwy a smilny Bóh hnadny sudnik był. Njech woni měr a pokoj w jich zdalenych rjekowskich rowach namakaja a wěčne swětło njech jim swěći. My pak chcemy našim towaršim česć wopokazać z tym, zo tudy přez jich zdaleny rjekowski row tři króć wutřělimy.“

---

pisma, kotrež Luther tehdy wudawaše, prědowaše w lutherskim duchu, haj wudźěleše swjate woprawjenjo pod dwěmaj stałtnosćomaj. Joho sobukanonikam pak so to hišće tehdom njespodobaše, a też biskop porokowaše jomu.

Hdyž chcemy w tejle należnosći sprawni być, njesměmy zabyć, zo so tehdom hišće wuwića lutherskeje wučby, kaž so snadź 10 lět pozdźišo pokaza, a kaž je nětk před sobu widźimy, jasnje njepokazowaše. Nichtó, ani Luther, njebě sebi w spočatku myslił, zo tajke něšto w zapadnym křesćanstwje nastanje, kaž je so stało. Też tachant Küchler bórzy, hdyž bě spóznał, kak wěc počina běžeć, swoje nahlady a přikhilenjo přeměni. Hižo husćišo mjenowany Vicky

lantem et seductoris vices dolentem. Moritur aetatit anno 91.“ = „Wučeny muž z njewoblakowanym žiwjenjom, bjez tajeństwa, jara pobožny. Hačrunjež bě přez njoho lutherska wučba do Budyšskeje cyrkwje so dobyła a w cyłym měsće přez jene (joho) prědowanjo so rozšěrjeć počała, při čimž wěsty kanonik Christof z Haugwitz pomhaše, wróći so tola po něšto tydźenjach na puć wěrnosće a wšo z wěrnej wutrobu wróćo wzawši přińdźe zasy k rozomej. Tola hdyž bě něšto tysac človjekow z jenym jeničkim prědowanjom zawjedł, njemóžeše z wobstajnej prócu ani jenoho do Khrystusowoho stadła domoj dowjesć. To bě wina, zo so husto rudźeše a žałosćeše a to jomu stysk činješe, zo je zawiednik był. Wumrě w 91

k česći a ke khwalbje Božej njech so dźerža w bratrowskej přezjenosći. Vickoho khrónika (woćišćana w „Neues Laus. Mag. XXXIII, 196 a dale) to za lěto 1529 rozjasnja: Capitulum nostrum Budissinense infelici tunc temporis existentis decani (Küchler) opera in ecclesiam suam lutheranismum, pro dolor! invexit, cujus hæresis contagione major iam clericorum pars infecta erat. Omnes ceremoniae abolebantur, secundum præscriptam formam Lutheri baptizabatur et eius generis alia multa omnino cum lutheranismo convenientia fiebant.“ = „Naš Budyšski kapitul z njezbožownej pomocu tehdomnišoho tachanta (Küchlera) do swojeje cyrkwje luthersku wučbu, kajka žałosć! zawjedźe. Wot jěda tuteje błudneje wučby bě tehdy hižo wjetši dźěł duchownych

podawa, wo nim krótko praji: „Vir eruditus, integer, syncerus et summe devotus. Ipso authore licet lutheranismus in ecclesiam Budissinensem irrepserit et in tota civitate una habita concione grassari coeperit, coadjuvante quodam Christophoro ab Haugwitz canonico, tamen paucis hoebdomadibus praeteritis viam veritatis recognoscens syncero resipuit corde omnia revocando et retractando. Sed una concione aliquot milia hominum seductis assiduo labore ue unum quidem in ovile Christi reducere potuit. Quæ res ipsum sæpe fecit lugentem ac ulu-

Bórzy pak też druzy kanonikojo wjacy kruci njeběchu, kaž list kejžora Ferdinanda I. na tachantstwo z lěta 1527 pokazuje: „Wir haben“, tak kejžor pisa, „Bericht empfangen, wie mancherlei Zwiespalt der Religion in eurer Mitte erwachen, davon ihr gegeneinander Haß und feindlichen Willen geschöpft, denselben etliche auf der Kanzel und wo ihnen das sonst möglich und etliche wiederum nach ihrem Vorteile ausblasen, damit ein Teil das andere dem Volke verunglimpft, in Verachtung und Neid zu bringen meint.“ To dyrbi so porjedźić, kaza kejžor,

wotstronjachu, po formje wot Luthera wukazanej so křćiješe a wjele druhoho tajkoho, štož je z lutherskej wučbu cyle přezjene, so stawaše.“ Vicky praji, zo ma to z dopisa, kotryž je Jan Leisentritt 14. februara 1584 japoštołskomu pósłancej do Wiena pósłał. Dokelž přiwisnicy Lutheroweje wučby w Budyšinje přiběrachu, žadachu wulku (tachantsku) cyrkej za so. Tuta so 1540 rozdźěli, kaž nětkle hišće je.

(Přichodnje dale.)

Z ćichim Wótče-našom wuspěwanym wot wšitkich tu přebywacych so struchła swjatočnosć skónči.

Z Kukowa. (Woheń.) K wjetšomu wohnju móžeše zańdźeny tydźeń štwórtk srjedź wsy dóńć. Při sušenju połčow a mjasa nasta na hišće njewujasnjene wašnjo woheń we wuhenju jenoho žiwnosćerja a spali w nim wšitke kruchi štyrinohatoho kosmača. Masivny wuheń wudźerža wulku wohnjowu ćopłotu a woheń zhašachu někotre sobustawy wohnjoweje wobory a susodźa skónčnje z pěskom a z popjełom a tak so dalši strach zhubi. Wobsedźeŕ ma khětru škodu. Wohnjowa trubjel bě rjanu čŕjódku wjesnych a druhich samo w nocy na nohi stajiła.

Z Kanec. Zańdźenu wutoru bu na Wotrowskim kěrchowje Madlena Naglowa, rodź. Weclichec ze Žuric, w starobje 68 lět pokhowana. Wjetši dźěl swojoho žiwjenja khorješe na wić — runje 38 lět, kaž tamny khromy w Khrystusowym času — a bě tutón dołhi čas k jstwi a łožu sputana. Samo najsnadniše ručne dźěła njemóžeše sebi sama sčinić, ale trjebaše stajnje a wšudźe lubosćiwu pomoc domjacych. Swój dóńt — khorosć přeńdźe cyłe ćěło — njeseše z njewšědnej sćerpnosću a žnčješe wot swojich přiwuznych a druhich domjacych wulku lubosć a wutrajnosć. Při wšěm ćělnym hubjenstwje bě přecy wjesoła, byrnjež jej w poslednim času wotewrjene rany na nozy a wuběžane wóčko — sćěhwk khorosće — bolosće powjetšałe. Z podaćom do Božeje wole bě ze swětom so wujednała a z Božim dopušćenjom čuješe swój kónc so přibližować. Na smjertnym dnju, pjatk dopołdnja, wuzna swojej susodźinje, zo popołdnju w 3 hodźinach zemrje. A tak so sta. Kónc maja za nju nětk wšitke bědnosće a zemske hubjenstwa, a njebjeska wjesołosć je zawěsće jej myto za tutón „doł sylzow".

*

W klóštrje Marijnym Dole zemrě štwórtk 28. wulk. róžka rano 3/4 4 hodź. abbatissa hnadna knjeni **Michaela** Marija **Wawrik.** Budźe njedźelu pop. w 4 hodź. na knježnjacym kerchowje tam khowana. Requiem za jeje dušu budźe w Marijnym Dole pónděelu 1/2 9.

To su krótke powěsće, w kotrychž je wopřijata hłuboka zrudoba, kotraž je klóštr a konvent Marijnoho Doła překhwatała. We přichodnym čisle podamy drobnišu rozprawu.

Naše towarstwa.

Z Kukowa. Sćěhwki suroweje wójny začuwaja wosebje towarstwa, kotrež z młódšich sobustawow wobstoja. Tak też spěwarske towarstwo Lipa Serbska, wot kotrejež nětko runje 75 % kralowsku drastu noša a z wuwzaćom dweju w polu stoja. Mała horstka zeńdźe so tohodla štwórtk před tydźenjom w Natušec korčmje, zo bychu swój towaršny zwisk po měsacach zasy wobnowili a k mjeńšim wuradźowanjam so zešli. Pod tajkimi wuměnjenjemi njehodźachu so wólby wuwjesć, dźiwajo też na to, zo wjetša połojca předsydstwa na bitwišću wojuje.

Ze zdźělenjow bě wosebje to zwjeselace, zo su sobustawy swój wulki hodowny paket po pisomnych powěsćach wšitcy dóstali, jedyn na ruskim wojownišću hakle 16. januara, trochu post festum, mjez tym zo hižo dawno wotpósłane cigary hišće do joho rukow dóšłe njejsu. Bóh wě, hdźe su wostałe.

Zapisowar přečita wjacore wobšěrne protokole, swědčace wo tulětnej dźěławosći towarstwa, kotraž bu přez wójnu tak nahle přetorhnjena. Jedyn sobustaw, kiž mało duchownoho zwiska z towarstwom dźeržeše — toho drje bóle materialne interesy do njoho wjedźechu — so z towarstwoweje lisćiny wušmórny.

Dopisy z pola wot sobustawow so přečitachu a to a tamne so jim hišće doda. Francózske pohladnicy, kiž bě jedyn „pólscy" towarstwu připósłał, khodźachu wot ruki k rucy a so wobdźiwachu. Towarstwo sćele kóždomu sobustawej porjadnje kóždy tydźeń Posoł do pola, wón je wot wšitkich jara wočakowany a wšěm witany hósć. Mějachmy też přileżnosć, jenoho z daloka w pólnej drasće witać. Chcyše swój dowol w domiznje dowužiwać.

Wulke dźěło — wuhotowanjo zabawnoho dźěła na skhadźowancy w Hodźiju a koncerta w Njebjelčicach — bě sebi towarstwo we druhej połojcy zańdźenoho lěta předewzało. Tola přińdźe hinak.

Z horcym přećom, zo bychu so sobustawy wšitcy zasy ćili a strowi z wójny domoj wróćili, wobzamkny so prěnja zhromadźizna towarstwa w nowym lěće.

Wozjewjenja.

M. J. **Wobćežowanja dla přemało zapłaćenja za konje.** K rozjasnjenju njech je też tu na to pokazane, zo wobćežowanja, kotrež so stajnje wot wobsedźeri koni na wójnske ministerium sćelu dla přenizkoho wošacowanja jich při mobilisaciji wot wuzběhowacych komisijow wotewzatych koni, **su cyle podarmo**, bjeze wšoho wuhlada na wuspěch. Najbóle so prosy, zo by so tym, kotřiž so tu hórša, tamny rozdźěl płaćizny, kotryž su konje winojte byłe a kotryž su pak potom po wošacowanju dóstali, jim přiwobroćił. Też na to su so wobćežowali, zo so wobsedźerjam njeje tamna hódnosć po přerězku hnydom wozjewiła.

Wobćežowanja a prostwy dyrbja so wšitke wotpokazać, dokelž je wot wěcywustojnych postajena płaćizna po § 25 zakonja Kr. Leist. Ges. wot 13. 6. 73 płaćiła, a potajkim njeje możnosće — też nic z přihodnych winow — wyšše zapłaćenjo dowolić.

*

Přidawajo k wozjewjenju 5. okt. 1914 čo. 331 saksk. statn. nowin so z tutym postaja, zo nic jenož přednoški z cyle wojerskim wobsahom dowolnosć policije trjebaja, ale z cyła wšitke přednoški, kotrež so jenož někak na wójnu poćahuja, njech je z politiskoho, hospodarskoho, techniskoho abo kajkohožkuli stojnišća.

Wšitke přednoški, kotrež tak dowolnosć trjebaja, dyrbja so z najmjeńša tydźeń do přednošowanja w dospołnym manuskripće přisłušnej wyšnosći přepodać.

W Drježdźanach, 21. januara 1915.

Komandowacy general.
podp. Broizem.

Samsny general je wudał wozjewjenjo 21. januara 1915, w kotrymž so warnuje, zo so **njebychu kupowali** připrawy za napołoženjo třelby při ležo třělenju, kotrež so w nowšim času ke kupowanju podawaja. Tesame nimaja z cyła žanoho wužitka a njemóža so trjebać.

Tohorunja so wozjewja, zo so w nowšim času małe mosazne platy **„Škit wutroby"** (Herzschutz) mjenowane, předawaja, kotrež dyrbja před ranjenjom škitać. Tajka plata, kotraž bě za 15 hriwnow so kupiła, bu pola na-pruhu-třělenja wot kulki pěškowskeje municije cyle raznje a hładcy přetřělena.

Před tajkimi škitacymi srědkami móžc so jenož warnować.

*

(K. M.) **Paršonske** wotedaćo privatnych telegramow na wójsko w polu stawa so w Drježdźanach w telegrafiskim twarjenju na póstowym naměsće (Postplatz), hdźež je so nowe pruhowanske městno za telegramy na wójsko w polu zarjadowało wot zastupowacoho generalkomanda XII. A.-K., a to

dopołdnja 9 hač do připołdnja 12
a popołdnju wot 3 hač do 6 hodźin.

Připósłanjo tajkich telegramow w lisće móže so přecy stać.

Wotpósłar ma, je-li trjeba nuznosć tajkoho telegrama dopokazać z předpołoženjom dopokazmow. Wšitke nic cyle nuzne telegramy so z wróćenjom pósta wotpokazaja.

Telegramy so naprašowace wo wobstojnosćach ćežko ranjenych, dźeja wšitkim druhim do prědka.

Telegramy z wopačnej adresu so wotpokazaja.

Připušćena je jeno zjawna němska rěč. Wšě wotrěčane a šifrirowane wurazy su zakazane.

Adresa dyrbi so wot wotpósłarja tak jasnje podać, kaž je to za pósełki do pola předpisane.

Njebydli wotpósłar w měsće pruhowanskoho městna (w Drježdźanach), dyrbi so podpismej telegrama też město abo wjes bydlenja přidać.

Płaćizna je za słowo 5 pj., při čimž pak so adresa, njedźiwajo na mnohosć słowow, jako 10 słowow liči.

Žadyn telegram njesmě, z wuwzaćom adresy, wjacy hač 20 słowow měć.

Text ma tak krótki kaž možno być.

Přidawki, kaž „wutrobny postrow" a podobne maja wuwostać.

Telegramy so jeno na zamołwjenjo (strach) wotpósłarja přijimaja.

Telegramy, kotrež so njehodźa wotedać, so w lisće wróco pósćelu. Za wšitke telegramy z pola do domizny so płaćizna wot toho žada, kotryž telegram dóstanje a so po ličbje słowow (jene 5 pj.) wobliči.

Tunje jědźe.

We wjele domach njeznaja hišće wumjełstwo, tunje a tola sytne jědźe přihotować. To přińdźe z toho, zo so jednore a tunje warjenja, kaž rěpa, kól a t. d. přemało waža. Telc warjenja maja wjele sytnosće we sebi, a je jeno mały kus mjasnoho přidawka k tomu trěbne. Powšitkownje so nětkle wjele zelenoho kóla požada. Tola tón njedyrbjał so hišće tak jara brać, dokelž je za powšitkowne hospodarske interesy khmańšo, zo so najprjedy lěčne warjenja zwužiwaja, kaž běły a ćerwjeny kał abo kól. K zelenomu kólej je přecy hišće časa dosć pozdźišo so joho přimać. Přede wšitkim pak njech jeno też rěpa zasy k česći přińdźe, kotrejež hišće dosć też na wikach namakamy a kotraž njeje też předroha. Nimo toho mamy wšak hišće wjele žiwjeńskich srědkow, jeno dyrbimy rozemić tesame też prawje wutrjebać. Jara dobre pokiwy k tomu dawa nowa kniha: **„Warjeńska kniha we wójnje"** (Kriegskochbuch), na kotruž so tu wosebje pokazuje. Kaž drje je znate, budźe so tasama bórzy z pomocu měsćanskich a wjesnych gmejnow wšudźom **darmo** wotedawać.

Dołhorańša železnica.

(Druha rozprawa.)

Z tutej należnosću je so Posoł hižo wjacy króć zaběrał a prjedy drje njewotmjelknje, doniž před hotowym twarom njestojimy, kiž budźe, dźiwajo na wójnu, nětko hišće dlěje na so čakać dać, byrnjež wšak hewak w tej wěcy so też z wulkim khwatkom njedźěłało. Čakać a zasy čakać je a wostanje hesło za tych, kotřiž wulku nadźiju na tutu hižo lětdźesatki dołho wočakowanu železnicu stajeja. A zhromadźizna wubjerka pjatk 15. jan. w Marijnej Studni, na kotruž hižo tydźenja pokazowachmy, njeje nas ani kročele doprědka přinjesła. Pozběhny dźě so w njej samo hłós přećiwo twarej dołhorańšeje železnicy. Tola wosta wosamoćeny, dokelž so wjetšina nadźija, zo wěc tola hišće k dobromu kóncej dóńdźe, byrnjež zadźěwki so kopiłe.

W zhromadźiznje 20. januara 1914 na samym městnje bě wubjerk za dołhorańšu železnicu wěste přeća sakskomu financnomu ministeriju předpołožił, kotrež so bjez wuwzaća wotpokazachu. Wone njepřewozmje ani dźěl płaćizny za kupjenjo trěbnych ležownosćow, jenož tak daloko, kaž wšitcy druzy interessentojo so k tomu nuća (knježerstwo přez swoje ryćerkubła w Bóšicach, na Horje a w Pěskecach). Wosebity zajim na tutej čarje wone nima, byrnjež wšitcy wubjerkownicy do toho njewěrili, wosebje nic tam, hdźež ma so wuhlo za kraj wurywać.

Też přeco, trěbne pjenjezy za kupjenjo ležownosćow přez krajnu požčonku za **2 procentaj** zwjesć, so njehodźeše dopjelnić. To wotwisuje wot toho, kak potrěbne su gmejny, a potom smě kraj jenož połojcu trěbnych pjenjez na to wupožčić, tola też po procentach, zo kraj při tym nješkoduje. Tohodla so njehodźi wysokosć procentow hižo doprědka postajić.

Ważnu kročel je financne ministerium z tym wukonjało, zo je płaćiwosć trěbnych ležownosćow hišće raz wotšacować dało a při tym postajiło, zo so płaćizna na 233 500 hriwnow staji, a to Budyšski wokrjes 65 629 hr., Kamjenski wjesny dźěl 139 638 hr. a Kamjenc (město same) 28 308 hr. Byrnjež w tutej ličbje wudawki za tón dźěl, hdźež dołhorańša železnica do Halštrowsko-Kamjenskeje čary so winje hač na Kamjenske dwórnišćo, njetčałe, dha budźe tola summa wo wjele nižša hač po dekreće čo. 48 wot 29. hapryla 1912, po kotrymž wona 360 000 hr. wučinja.

Na tutej podłozy dyrbja interessentojo dale jednać. Jenu kročel smy pak tola dale. Z najmjeńša wěmy nětko wěste stojnišćo knježerstwa napřeco twarjomnomu projektej a mamy prawy a jasny wobraz, što ležownosće płaća a zo su wobdźělne gmejny a druzy interessentojo při wobstaranju pjenjez jenož na so pokazani.

Maja-li so pjenjezy na 33 lět ze 6 % amortisować, dha je lětnje 14 400 hr. trěbnych, štož po ½ na gmejny 4800 hr. a ⅔ na privatnych wobdźělnikow (při nich ryćerkubła) 9600 hr. wučini.

Po namjeće komornoho knjeza z Vietinghof-Riesch nad Njeswačidłom so we wójnskim času železnica twarić njebudźe. Knjez kubler Pjech-Miłoćanski wosebje wobžarowaše, zo knježerstwo wjacy k twarej přinošować njecha, hač je přez swoje wobsedźeństwa w Pěskecach, Bóšicach a na Horje nuzowane. Dokelž bě Budyšski hamtski hejtman z interessentami we swojim wokrjesu zrudne nazhonjenja měł, wozmje dalše jednanja z nimi k. zapósłanc Renč w Kamjencu na so, kiž kruće mysl zasudźi, twar w poslednjej hodźinje zaćisnyć. A tak wostanje nam nadźija, zo pod lěpšimi wuměnjenjemi skónčnje tola k twarej dołhorańšeje železnicy dońdźe, a w tutym zmysłu skónči předsyda wubjerka, k. hamtski hejtman z Erdmannsdorf, zhromadźiznu, kiž bě pódla pomjenowanych knjezow wot dweju financneju radźićelow generalneje direkcije, 3 zastupjerjow města Kamjenca, assesora dr. Neumanna a 6 zastupjerjow wjesnych gmejnow wopytana. Mjez tym ma so hišće raz z interessentami a gmejnami jednać, a wot jich zwólniwosće k zapłaćenju trěbnych ležownosćow wotwisuje, hač k twarej hižo lětdźesatki wočakowaneje čarje z cyła dóńdźe.

Cyrkwinske powěsće.

Z Ralbic. (Zapozdźene.) Też w našej wosadźe bu wot biskopow postajene triduum, swjatočnosće 7., 8. a 9. jan., rjenje wobeńdźene. Wšě 3 dny bu Najswjećiše wot wječor 5 hodź. hač do ½8 hodź. wustajene. Pobožni modlerjo přikhadźachu w nahladnej ličbje, zo bychu Zbóžnika w najswjećišim sakramenće česćowali. Wječor w ½8 hodź. běše potom swjatočny nyšpor, wobstojacy kóždy dźeń najprjedy z wójnskoho předowanja, potom rózariji, litanije a modlitwow k Najswj. wutrobje Jězusowej. Wšě dny běše dom Boži napjelnjeny z wěriwymi, kiž z wulkej kedźbnosću posłuchachu na wójnske předowanjo. Kóždy dźeń bu w tutym času spowědź słyšana, kiž sobotu wot popołdnju ½2 hodź. hač do wječor ½10 hodź. traješe. Njedźelu rano běchu swjatočne rańše kemše, hdźež na 400 pobožnych přistupi k swj. woprawjenju. Dopołdnja wulke kemše a popołdnju w 3 hodź. swjatočny nyšpor ze swjedźeńskim předowanjom a poswjećenjom wosady k Najswjećišej wutrobje Jězusowej. Po nim bě wobkhad z Najswjećišim po kěrchowje a z Te Deum a požohnowanjom skónči so swjatočnosć. Zawěsće so dny bjez trajacoho zaćišća we wutrobach wěriwych minyłe njejsu a tak bohate płody też za přichod přinjesu. To daj Bóh!

Swětne podawki.

Sakska.

(K. M.) **Při wudawanju parole 27. januara w Drježdźanach** měješe Joho Majestosć naš kral sćěhowacu narěč:

Wojacy! Dźensa na narodnym dnju Joho Majestosće kejžora je přede wšitkim za nas swjata winowatosć, zo my z cyle wurjadnej lubosću a česćownosću na njoho spominamy. Cyła Němska stoji nětkle pod joho krutym wjedźenjom w brónjach, zo by cyły swět njepřećelow, kotryž je nas njejabcy nadpadnył, w čežkim krawnym wojowanju přemóhł. Bóh, wšohomócny wodźeŕ wšitkich człowjeskich dóńtow, bě dotal z nami a je w tymle sprawnym hobrskim boju naše brónje žohnował. To pak bě jeno tohodla móžno, dokelž so my wšitcy kaž jedyn muž pozběžechmy a ze zahorjenosću hłós kejžora a najwyššoho zwjazkownoho wójnskoho wjednika posłuchachmy. Naše wšitkich přeco je dźensa a přecy: Bóh zdźerž a škituj Joho Majestosć a naše krasne wójsko. Za zwonkowny wuraz tohole zmyslenjaprošu, zo byšće přihłosujcy ze mnu wuwołali: Joho Majestosć kejžor, naš najwyšši wójnski wjednik a mój wosebje luby přećel a zwjazkownik: Hurra, Hurra, Hurra!

Pruska.

Dotalny wójnski minister z Falkenhayn je wotstupił a na joho městno stupi za generalleutnanta pomjenowany Wild z Hohenborn. Z Falkenhayn bu na generala infanterije pozběhnjeny a wostanje šef generalnoho staba. Z tutym jenym zastojnstwom ma dźěłać dosć.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

28. januara 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	56 - 57	96 - 98
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	46 - 49	87 - 90
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	40 - 44	82 - 86
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	51 - 53	92 - 94
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	44 - 46	86 - 88
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	39 - 42	81 - 83
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	32 - 35	74 - 77
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	23 - 26	65 - 68
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	51 - 53	92 - 94
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	45 - 48	86 - 89
3. snadnje picowane	38 - 44	80 - 85
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	48 - 50	88 - 90
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	42 - 44	82 - 84
3. snadnje wuwite wot cyca	37 - 40	77 - 80
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	56 - 51	108—112
2. starše korme borany	48 - 50	95-100
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	69 - 70	84 - 85
2. mjasne	64 - 67	79 - 82
3. snadnje wuwite	56 - 60	72 - 76
4. rancy a kundrosy	58 - 64	74 - 80

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 23. januara wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 21. januara wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt									
Rožka, kórc po 160 punt									
Ječmjen, kórc po 140 punt									
Pšenca				13	40				
„ rowa									
Rožka				11	40				
„ nowa									
Ječmjen				11	40				
Wows				10	70				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo centnar								
Woka									
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		2	60	2	85				
Pšenčna muka				19	75				
Ržana muka				17	—				
Syno		3	50	4	50	3	50	4	25
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	3	25	3	85			3	67
	z mašinu	2	20	2	60			3	33
Prosata 582 (w Kamjencu —)		9	—	19	—				
Butra 1 kg		2	90	3	20	2	70	2	80
Jeja, mandl		1	65	1	95			1	95
Pšenčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšenčny gris		8	50	9	—				
Ržany gris		8	50	9	—				

Kralowski dźak.

Joho Majestosć kral zhoniwši 23. t. m. z pola wo dobyćerskim rjekowskim wojowanju I. bataillona XII. pěšk. regimenta čo. 177, kotrež bě so njedawno stało, je sćěhowacy telegram na mjenowany bataillon pósłał:

I. bataillon XII. pěšk. regimenta čo. 177.

Zhonich runje wo jara sławnym, wobžarujomnje pak tež zahubjacym wojowanju bataillona. Mužojo su wojowali kaž lawy. Wuprajam wam a rjekowskomu wjednikej bataillona moje wosebite připóznaćo a mój najhorcyši dźak.

Friedrich August.

Njewinowaty.

Knjez wučeŕ: „Dyrbju wam bohužel skoržić, knjez hajńko, waš hólc, tón łži.“ — „Haj wěrno, knjez wučeŕ, to sym ja tež hižo pytnył. Chcył tola rady wědźeć, wot koho wón to ma? By — snadź wot mojeje žony!“ mh.

Za fond towarstwa: Michał Cyž, dźěłaćeŕ w Budyšinje 1 hr., Karl Mišnaŕ w Budyšinje 1 hr.

Kónc redakcije za přichodne čisło Posoła ☛ pjatk rano!

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 208. P. Ławrjenc Barnaš, guardian kapucinow w **Prazy** (Hradšin); 209. 223. 225. z **Budyšina:** Karl Mišnaŕ, Michał Cyž, dźěł., Mikławš Bjedrich, zwónk; 210. 211. z **Njebjelčic:** cyrkw. wučeŕ Jan Rjenaŕ, Marija Kralowa; 212. Jakub Delan z H. W. za sw. dźěći w **Baconju**; 213. 214. z **Čornjec:** Jurij Robl, Marija zwud. Domašcyna; 215. 216. z **Češkec:** Michał Lipič, Mikławš Buk; 217. 218. z **Wutołčic:** Jak. Pjetaš, Hana zwud. Šimanowa; 219. 220. z **Now. Łusča:** Mikławš Měškank, Jakub Herrlich; 221. Pětr Wałda z **Pozdec**; 222. J. U. dr. M. Hruban, advokat we **Wołomucu**; 224. wučeŕ E. Holan w **Budyšinku**; 226 -228. z **Lubija:** faraŕ Jurij Wingeŕ, Trojozwjazk, Madlena Wawrikec.

„Serbosław“ tow. kat. Serbow **w Khrósćicach** změje **njedźelu 31. januara 1915** wječor w 6 hodźinach swoju **měsačnu zhromadźiznu.**
Wo bohaty wopyt prosy
předsyda.

Zymske wěcy směšnje tunjo.
Naše lětuše **inventurske předawanjo** započina so **sobotu 23. januara.** **Rabat** na wšelake artikle hač do **25** %.
Žane powyšenjo płaćizny.
Skład Kalawskeje črijoweje tworne.
Kamjenc w Sa. **Rob. Schlesier.** **Zwingerstraße 16.**
Zymske wěcy směšnje tunjo.

Nierth & Förster
w Budyšinje
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Wšě
ćišćeŕske dźěła
za towarstwa
nalutowaŕnje
rjemjesłnikow
atd. atd.
w serbskej a němskej rěči
w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo
wobstara
L. A. Donnerhakec knihićišćeŕnja
Dalokoreč̌ak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Dźiwajće při kupowanju : na nawěštki w Pósle! :

Wužitk ma kóždy, kiž swoje potrěbnosće
hnydom w mojich znatych płaćizny hódnych tworach nakupi, kotrež je mi wulkoho składu dla móžno,
hišće po starych płaćiznach poskićeć.

Košlacy barchent
meter wot **32** pj.
Hotowe košle
za **muži 1,20** hr.
za **žónske 95** pj.

Cychowy płat
meter wot **35** pj.
Hotowe nawoblečenja
z hłowakom **2,90** hr.

Čorne drastne tkaniny meter **90** pj. — **4,50** hr.
spódnje suknje **fale** **kholowy**
běły barchent košlam **košlace tkaniny**

Šatki za dźěći
wobjazy, pjelchi, podkładźenja, košulki, jupki, lacki w srěnich płaćiznach!

Wojeŕske spódnje kholowy
košle, tykače, wutrobnjoškitaki,
pólnošče dybsačne rubiška po **25** pj.
Nowosć: **Dybsačne rubiška z wójnskej khartu** po **35** pj.
Chenillowe rubiška.

Emil Wehrle, Budyšin
Jerjowa hasa 7.

Wurjadna hłowna zhromadźizna

Towařstwa ss. Cyrilla a Methoda

z nowowólbami

budźe **njedźelu 7. februara 1915** popołdnju w 4 hodźinach

w Budyšinje

w kat. towaršni na garbařskej hasy.

Porjad: 1. Přednošk. — 2. Wólby předsydstwa a wubjerka. — 3. Zdźělenja. — 4. Namjety.

Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje **předsyda.**

Swobodne zjednoćeństwo katolskich wučerjow serbskeje Łužicy

změje **srjedu 10. febr.** popołdnju w ½4 hodźinach **zhromadźiznu** w **Pančičanskim hoscencu**: 1. Wólby. 2. Přednošk k. kant. Rězaka: ‚Wójna wo wučerskim dźěle'. 3. P. př. zličbowanjo, zdźělenja a namjety.

Wo prawje bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Katolska Bjesada w Jaseńcy

woswjeći **wutoru 2. februara** (na Swěčk Mariju)

swjedźeń kejžorowych narodninow.

Při tym budźe so hišće raz předstajenjo hodowneje hry wot dźěći Khrósćanskeje šule wospjetować. — **Započatk w 4 hodźinach.** —

Wšitcy, wosebje z wokoliny, so z tutym nanajpřećelnišo na swjedźeń **přeprošuja.** — Dokelž je wunošk za wojeńsku pomoc abo Čerwjeny křiž postajeny, maja też sobustawy zastupny pjenjez płaćić. **Předsydstwo.**

Radwořska Bjesada

změje **přichodnu wutoru**, na Swěčk-Mariju, wječor po wójnskim něšporje (we 8 hodź.) **załoženski swjedźeń.**

Jenož za sobustawy a jich swójbnych.

Předstajenjo budźe so **srjedu** wječor po něšporje za towařstwo młodźencow a towařstwo knježnow wospjetować (pola Domanic). **Štwórtk** w 7 hodź. budźe samsne předstajenjo w Zdźěrjanskej kapali.

Towařstwo Serbskich Burow za Ralbičansku wosadu

změje swoju lětušu **hłownu zhromadźiznu** wutoru **2. febr.** popołdnju w 4 hodź. pola **Wowčeŕkec** w **Šunowje** (w Fabricy).

Wo prawje bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

Pjatk 22. januara zemrě po 38lětnej jara ćežkej, z wulkej sćerpnosću znjesenej khorosći w **Kanecach**

Madlena zwud. Naglowa

rodź. **Weclichec** ze **Žuric** w 68. lěće swojoho žiwjenja, a bu wutoru 26. jan. na Wotrowskim kěrchowje pokhowana. Wšěm, kotřiž su wotemrětej za časy jeje ćežkoho pruhowanja k tróštej byli, też wšěm přewodźerjam, wosebje wjeledostojnomu knjezej kanonikej Herrmannej so, wo modlitwy za wotemrětu prošo,

wutrobnje dźakujetaj

W **Kanecach** a **Sernjanach**, 26. januara 1915.

Dźěśći.

Nětko mamy wěstosć, zo je naš lubowany syn a bratr

Jakub Cyž

(wojak 6. regimenta pěškow čo. 105 w Straßburgu)

28. augusta 1914 w bitwje pola Badouviller (w Francózskej) rjekowskeje smjerće za swój wótcny kraj wumrěł. Poručamy joho dušu do pobožnych paćerjow wosadnych!

Wotpočuj nětk w słódkim měrje!

Swójba Cyžec w Kukowje.

Wozjewjamy zrudnu powěsć, zo je naša luba mandźelska a mać

Marija Libšina

ss. sakramenty dóstawši, po dołhej khorosći w 50. lěće žiwjenja w Knjezu wusnyła.

Tohodla wuprajamoj wšěm, kotřiž su ju w khorosći pokojeli, pósty wječor wopytali a ju w tajkej mnohosći k rowu přewodźeli,

najwutrobniše „Zapłać Bóh!"

W **Měrkowje** na pohrjebnym dnju.

Hłubokozrudźenaj mandźelski Handrij Libš a syn.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 6. | **Budyšin, 6. februara 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

13. Wučba.

Přińdźe čas, a wjedźech swojoho khowanca k měšnikej, kotryž młodym wučownikam wučbu dawaše.[1]

Dobroho pastyrja zawohladach, kak běše wot małych dźěći wobdaty. Lubosć, kotruž k nim měješe, dopominaše mje na lubosć Zbóžnikowu. Wón znaješe je wšitke, mjenowaše kóžde z mjenom, wobkhadźeše česćownje z nimi. Wopominaše w nich dźěćo Jězusa a běše tak horliwy a lubosćiwy, jich brachi porjedźeć, kaž by samomu Jězusej bolosće hojić chcył.[2]

„Lubi mali přećeljo“, tak rěčeše k nim, „ja chcu być cyły waš, zo bych was Boha spóznawać a česćować wučił; ale prošće přede wšěm swojich jandźelow pěstonow, zo bychu wam swětło a lubosć dobyli!“

Dźěći so z radosću modlitwu modlachu, kotruž jim wutroba połna słódkosće podawaše. My pak ju hnydom wzachmy, a kaž črjóda hołbi, pozběhnychmy so k njebjesam a přinjesechmy z njebjes drohotne dary.

Wot spočatka hač do kónca běše moje spodobanjo dźělene mjez wučerjom a wučownikom. Wučeŕ budźeše moju zajimawosć přez wušiknosć, z kotrejž pokłady za dołhe studije nahromadźene słabym mocam přiměrnje do dźěći rozdźěleše. Wučownik hnuješe mje z dźěsćowskej dowěru, z kotrejž najwyšše potajnosće přijimaše.

Ja pak njewostach jenož přihladowaŕ. Podpjerach měšnikowu horliwosć, a joho wučownik běše přecy tež mój šuleŕ. Wothanjach sćiny, kotrež ze zmysłow dźěsća wustupowachu, a skićach joho spóznaću wjacy wěstosće a šěrokosće. Dawach wěrnosći živiše barby a wujasnjach šlewjerje, přez kotrež swětło přikhadźeše. Dawach rjanosćam wěry, luboznosći póććiwosćow, krasnosći nabožiny w joho duchu živje so předstajeć. Njepřestawach lěnjosć podušeć, tutoho falšnoho djaboła, kotryž najrjeńše samotnosće a najčisćiše talenty při skhadźenju mori.[3]

Z tajkej pomocu běštej horliwosć a wědomosć pokračowałoj, a wutroba bě spodźiwnu čućiwosć dobyła, kajkuž ju živa wěra wubudźa.

[1] Swj. Hrjehoŕ Thaumat., khwalba Origena. — [2] Živjenjo swj. dźěsća Laktina, swj. Madleny z Pazzi. — [3] Swj. Nilus, wo modlitwje. Swj. Sofroninus, wo jandźelach. Swj. Dionysius, wo njebjeskej hierarchiji. Swj. Bernard, kom. wo wys. spěwje. Živjenjo swjatoho Handrija Sala.

14. Přihotowanja.

Mój khowanc žadaše wutrobnje za najrjeńšim dnjom živjenja. Tež ja jón wočakowach z njesćerpnosću.

Dźeń do toho časa zhromadźachu so jandźelojo a dźěći před wołtarjom. Duše přichodnych komunikantow běchu so runje w pokuće wučisćiłe. Zwostawace njedospołnosće ćisnychu so do klina Božeje smilnosće, hdźež so kaž słomički we wohenju zhubichu.

Jednaše so wo to, Boha samoho dóstać: njebjo běchmy přihotować chyli. W tutych dušach běchmy zabłyšćeć dali drohim kamuškam wěry, lubosće, pokornosće, ponižnosće, poddatosće.[4]

My wopominachmy jich rjanosć a pokazowachmy sebi krony, kotrež nad jich hłowami dźeržachmy. Naše samsne njeběchu bóle wonjate, słódše.

Mój khowanc přežiwi dźeń pod wliwom luboznoho sona, kotryž běch jomu prjedawšu nóc wobradźił.

Srjedź powotewrjenoho njebja běch jomu Syna Božoho pokazał, kak swoje ćěło w podobje jěde njeseše a jandźelam pokazowaše. Jandźelojo so z črjódami tłóčachu so hotujo joho dóstać. Wón pak kiwaše jim wot so pokazujo na zemju na dźěći wokoło joho blida zhromadźene: „Tući su moji hosćo!“ rjekny. — „Zbožowne dźěći!“ wołachu jandźelojo.

Z tymle wobrazom běch jomu dobroćiwosć a lubosć Božu trochu woznamjenił.

15. Sćin wotehnaty.

Jedyn jandźel běše mjelčacy a zrudny wostał: joho ruka njeměješe žaneje krony. Wón rěčeše płakajo k nam:

„Wam, zbožowni jandźelojo, radosć — mi, wašomu bratrej, bolosć! Jenož někotre hodźiny hišće, a duša, kotruž je mi Bóh dowěrił, budźe z wonječesćenej krjewju polata, a wy změjeće za nju jenož pokleća. Hrěch je w jeje wutrobje a z hrěchom powjazy, sćina, pruty, ćernje, křiž, hozdźe, hlebija, smjerć.[5]

Naše prózstwy zjednoćichu so z prózstwami jandźelowymi, ale podarmo. Srjedź jasnoho swětła, kotrež nas wobliwaše, pokazowaše so přecy bjezbózny ćěmny sćin.

Ja mějach zbožownu mysl. Dach dźěsću, kotrež běše mi mjeze wšěmi lube, potajne předćuće toho, štož wone hišće njewědźeše.

Z pohnuwanjom hnady zhromadźi wone swoje mysle. Joho wobličo měješe nadobo wuraz nahłych stróželi. Ja šeptach jomu tele słowa:

„Ně, mój Bože, ja tebje njepřeradźu, to sym z nutrnej dowěru přeswědčeny. Ale ach! hdy by tele hrózbne njezbožo jenoho z mojich towařšow potrjechiło! ... Wo-

[4] Swj. Chrysologus 21. před. Odo z Clugny, kom. wo Jobje. — [5] Pětr spěwaŕ, skrótšene słowo, 30.

přisaham tebje, o najwyšši a najmócniši wodźerjo wutrobow, skutkuj prjedy dźiw swojeje miłosće, dyžli by přidał, zo jedyn z nas tebje złomu duchej přeradźi a tebje na křiž přibije.“[6]

Knjez přiwza tule modlitwu, a króna padźe z njebjes płakacomu jandźelej do rukow.

Hrěšne dźěćo bě stanyło; bě swoju bjezbóžnu hańbićiwosć z nohomaj teptało; joho hrěch bu jomu wodaty. Wšitke wutroby běchu čiste, wšitke wobliča jasne.[7]

Ale dwaj jandźelaj zdaštaj so wjeselšej dyžli druzy a čuještaj so živišo přećelaj: jandźel dźěsća, kotrež běše so nakazało, a jandźel dźěsća, kotrež běše so modliło.

16. Najrjeńši dźeń.

Wotućejo zatřepota dźěćo. Běše to zerjo rjanoho dnja? Tak často běše wone hrajka swojeje njesćerpnosće było! Bě traš tu zasy někajke jebanjo?[8]

Kaž Gabriel k Mariji, prajach so pokłonjejo k njomu:

„Postrowjene budź, dźěćo połne hnady! Dźensa budźe Knjez z tobu, a ty budźeš žohnowane mjeze wšitkimi dźěćimi!“

Z wjesołej wutrobu wone wotmołwi:

„Stań so mi po twojim słowje, o mój dobry jandźelo, a wola Boža so nade mnu dopjelń!“

Dwaj swjatočnej ćahaj hibaštej so napřećo sebi.

Ze strony zemje wustupowaše małe dźěćo. Je Zbóžnikej předstajić stojachu jomu na stronje nic jeno jandźel pěston, ale tež joho nan a mać, joho bratŕa, přećeljo, joho wučerjo, dowěrnik joho swědomja a cyła cyrkej. Wšitcy ważachu sebi to za wulke zbožo, widźeć, kak bu wone do hosći Jězusa Khrystusa přiwzate.[9]

Z njebjes stupaše Bóh, přećel dźěći, wot wuzwolenych přewodźany. Wobydlerjo njebjes njemóžachu so joho lubosći ani dodźiwać. Tón, kotrohož woni wot wobliča k wobliču widźachu, chcyše so małomu človjeskomu dźěsću darić.[10]

Na woběmaj stronomaj swěcy, woruch, kěrluše.

Přikhadźacomu Jězusej běžach ja napřećo a pokłonich so k joho nohomaj. Majestosć krónowaše joho čoło, luboznosć wotpočowaše na joho horće, žohnowanjo błyskotaše z joho wočow, w joho rukomaj běše wšohomóc.

Přewodźach joho k trónej, kotryž joho wočakowaše.

„Tule, o Knježe, je wšitko twoje! tele ćěło, tale duša, tele duchowne mocy, tele zmysły budźa so jenož w twojej službje

[6] Živjenjo swj. Madleny z Pazzi. — [7] Živjenjo swj. Pawoła jednoroho. — [8] Živjenjo swj. Madleny z Pazzi. — [9] Živjenjo swj. Kolumby z Riesty, swjateje Ludgardis. — [10] Swj. Jakub Jeruzalemski, boža mša. Živjenjo swj. Angely, swj. Veroniki, swj. Katerny ze Šieny.

wužiwać, a w tejle swjatnicy budźe twoja lubosć knježić."

Wzach dobre wotmyslenja, kotrež běch swojomu khowancej podawał a skićach je nosćej joho wutroby. Jězus pak wotmołwi: „Ty sam, mój swěrny służowniko, budźeš nad tutymi pokładami strażować a je přećiwo njepřećelskomu duchej škitać.

Mjez jandźelemi běše swjata zawisć; na Wutrobje Jězusowej wotpočować, kaž wjelelubowany wučownik; Jězusa do swojoho ćěła přiwzać a jomu we swojej duši wobydlenjo skićeć: kajka hnujaca dowěra, kajka nutrna zjednota! Komu mjez čistymi duchami bu hdy něšto podobne popřate.[11]

Dźěćo běše srjedźizna tuteje krasneje wěrnosće; wone wědźeše to; wone běše z tejle wěrnosću přewzate; ale widźeše ju jenož přez ścíny wěry. Dźěćo běše runja slepomu, kotryž po rjanej zahrodźe khodźo bójske płody šćipa a jich słódkosće woptawa, ale jich rjanosće widźeć njemóže.

(Přichodnje dale.)

[11] Filip pustnik, list k mnichej Kallirej.

Wróćo k Wutrobje Jězusowej!

Wójnski čas, to swjaty čas. Haj, swjaty čas wosebje za nas serbske katolske holcy. Hólcy dźě su z wjetša we wójnje, a tutym radźić by za mnje přećežke było. Moje rjadki njech su wěnowane wšěm serbskim towaršskam, mi znatym abo njeznatym.

Człowjek so rady kusk wuskorži, wutřase a druhim wupowěda, što joho boli, a nadźija so za to polěpšenja. A hdźe by so mi to najlěpje hodźało, hač zo pisam do Posoła? Serbskoho časopisa za katolske holcy hišće nimamy a tak khětře też žanoho njenabudźemy, najprjedy so njech Posoł wšudźe čita. A tón dźě přinjese wěcy za starych a młodych, a tuž myslu sebi, přiwozmje też tutón mój připis.

Myslička mje wčora při dźěle wopyta: kak budźa drje so lětsa wšěm rejwarkam póstnicy lubić? Najskerje nic tak prawje, přetož jich měnjenjo je: „Bjez reji njeje žanoho wjesela." A nětko dyrbja do tohole kisałoho jabłuka kusać. — Tola, lube towaršski, zo tomu tak njeje, a zo ma Bóh luby Knjez za nas rjeńše wjesela, kotrež nam dawaja měr a pokoj ćěła a duše, wo tom sebi wotmyslich wam powědać. —

Póstnicy loni a póstnicy lětsa! Kajki to rozdźěl! Druhe lěta so wšo wjerćeše a hrěchej hołdowaše na rejwanskich łubjach, za to pak z ćim mjenje pobožnosću so modleše k Jězusej, w najswjećišim sakramenće přitomnomu.

A lětsa? Wosrjedź nas stoji něchtó tak mócny a wulki, — to je wójnski čas. Štó by wěrić chcył, hdy by při započatku lońšoho lěta so prajiło, zo budźe w tutym ľěće so palić na wšěch rózkach Europy a kanony ruć? Haj, wjele bě přinjesło. Samo tam, hdźež njebě wójny, smjerć hrubje zakhadźeše. Kak zabola wšě dobre dźěći swjateje cyrkwje, hdyž zrudna powěsć přińdźe, zo je swjaty wótc wudychał. A po tutej zasy žarowanjo pola sakskich katolikow, knjez biskop bě njeboh. — A z tym hišće přecy njeje kónca. Dźensa přinjesy Posoł zasy zrudnu powěsć. Do jenoho z našeju klóštrow je zrudoba začahnyła. Luby klóštr Marijiny Doł je wosyroćeny. Runje nětkle, hdyž to pisam, je něšto po 4 hodź., khowaju drohe ćěło znadneje knjenje Michaele. Z njej je też jena serbska wutroba přestała bić. Bóh spožč konventej bórzy zasy maćeř!

Tola tajki zrudny wójnski čas może z dobom też być swjaty čas, to rěka wón chce nas swjatosćić. Zo je so w tutym času hižo wjele modliło a rucy stykowało ze strony mužskich a žónskich, starych a młodych, je nam znate. Ale też z tym bě přišoł čas, hdźež bě kónc wšěch swětnych zawjeselenjow, a to běše za mnohe tak hórke. Kermušu žanych reji a nětko su tu póstnicy a přecy hišće nic kónc wójny. Tola dopomń so hišće jónu, tutón čas chce nas swjatosćić a też tebje. Tohodla dźi nětk jónu dosć do so a prašej so swědomja, što su ći hižo wšě prózdne wjesela dariłe. Sy namakała w nich prawy měr a pokoj? Dopomń so jónu, što po prawym sy. Mjenuješ so knježna, haj z dobrym prawom, sy zawěsće tola też sobustaw towarstwa knježnow. O, knježna, kak rjenje to klinči. Tola činiš so tutoho rjanoho mjena też hódna? Sy sobustaw towarstwa, ale tola sy přecy hišće na wšěch możnych hozdźikach, tak zo mohło ći druhdy zatrach być, zo će knjez farař z towarstwa wušmórnje. K tomu njedaj sebi přińć. Hdyž prjedy pytaše wjesela w swěće, dha dopomń so nětko na toho, kotryž je tebje hižo wot spočatka lubował a će wěčnje lubuje. Dawaj tola lubosć za lubosć. Měnju, wróć so k Wutrobje Jězusowej! Sy so zawěsće też hižo wjele w tutym času modliła, ke mši a k nyšporu khodźiła, ale njejsy při tym hišće bóžsku wutrobu dosć nawukła zeznać. Wšo běše hišće tak zwjeršne, samo mjez tymi bě druhdy pódla, kotrež praja: „Haj, haj, ta runjež k swjatomu woprawjenju běha!" O, hdy by wědźała, kak je to Wutrobu Jězusowu zabolało. — Tohodla wróćo k Wutrobje Jězusowej! A k njej so wróćić, móža lětuše póstnicy tak prawje přinošować. Haj, hinaše budźa hač druhe lěta, wo tom sebi hižo prajachmy, hinaše wosebje mjez młodosću.

Lube towaršski! štož běchu nam minjene póstnicy w hrěše, to njech su nam lětuše w pokuće. A štó njeměł pokućić hrěchi? Hrěchi su na nas sobu złu wójnu přiwjedle, a sobu našich hrěchow dla dyrbi so w polu telko krewje přeliwać. — Zo bychu nam lětuše póstnicy k wěčnomu zbožu tyle, chcemy khodźić do cyrkwje a tam před Najswjećišim na kolena padnywši, chcemy pokućić a dobre činić naše a cyłoho swěta hrěchi. Cyle kruće poswjećmy so Wutrobje Jězusowej. Modlmy so a prošmy Jězusa w najswjećišim sakramenće wołtarja přitomnoho wo wodaco wšěch w našej zańdźenosći wobeńdźenych hrěchow a naše wutroby dajmy jomu cyle a dospołnje. Modlmy so tak prawje nutrnje k swojomu Zbóžnikej, přednjesmy jomu wšě naše přeća. Kak rady přijima prósstwy, kotrež wukhadźeja ze želnosćiweje wutroby. Što nimamy jomu wšitko prajić wosebje w tutym času! Mnohe maju znatych w polu a kak potrjebaju ći modlitwy, wo čimž smy hižo wjele słyšeli. — Jězus też jara rad słyši, hdyž młodosć prosy. Dźěći wón k sebi wołaše a knježniske wutroby wosebje lubowaše. Kak rady přiwozmje wón prósstwy, kotrež wukhadźeja z młodostnych čistych wutrobow. Runje w našich młodych lětach, hdźež hišće tak wulkich starosćow njeznajemy, spěwaja so paćerje tak derje. Hdy změjemy wjacy časa k modlitwje hač nětkle? Wěš hač staroby dožiwiš? — Hižo bórzy móža też tebi zwonić — a ty so zymnej zemi přepodaš. Nimamy přikładow na swjatych Božich? Wo najwjacy přecy słyšach, zo hižo w młodosći Bohu swoje wutroby poswjećichu. Swjata Madlena přińdźe něšto pozdźišo, tola jeje njewuprajna lubosć potom k Zbóžnikej, to běše wosebita hnada wot Boha, kotraž so tak lohcy kóždej njespožči. Žana z nas so njebudźe jónu hněwać, zo je Jězusowu Wutrobu nawukła přezahe znać a lubować. — Njewotstorkujmy to wjacy; do skoka, hdyž widźiš, kak Zbóžnik też za tobu rucy wupřestrěwa. Póstnicy swjećmy kaž hišće ženje žane. K swjatej spowědźi a k swjatomu woprawjenju khwatajmy. Hdyž Jězus zastupi do wutroby, proš joho wo wodaco, zo so njejsy hižo prjedy k njomu namakała, zo tak pozdźe dźeš. Njekhodź jenož njedźelu, ně też pónjdźelu, wutoru a dale k njomu, je-li tebi někak móžno. A w běhu dnja wopytuj prawje husto Jězusa, joho swjate ćěło, kotrež budźe swjatočnje wustajene we monstrancy. Njepraj: „Nimam k tomu časa." Dopomń so na zańdźene lěta, zlič hodźiny, zlič hodźiny, kotrež přebywaše na rejwanskej łubi. A tón čas, nic mjenje, haj wjacy přebywaj lětsa w cyrkwi pola Jězusa. Jara zwjeseliš tule lubosće połnu wutrobu, hdyž jej slubiš druhi přichod, to rěka na wěčne jej swěrna wostać. Nic jenož za čas wójny, o ně, přecy, wěčnje. Wjeselšich, radostnišich póstnic sebi docyła myslić njemóžemy, hač hdyž so wšě serbske knježny na tutych dnjach poswjećimy Wutrobje Jězusowej. A tole chcemy.

Po póstnicach sćěhuje swjaty pós. Popjelnu srjedu pohnuwa nas swjata cyrkej hišće k dalšomu rozpominanju. Měšnik sčini nam znamjo křiża z popjełom na čoło prajo: „Wopomń, človjeko, zo sy proch a do procha so wróćiš." To zašćěpmy sebi do wutroby, khutna to wěrnosć. Wujasnja nam, štó lěpje płaći, swět abo Bóh, a što je wažniše, ćěło abo duša. Swjaty pós budźe tak prawje přihódny čas k nastupej nowoho žiwjenja. W nim njech so njeminje žaneje njedźele, hdźež njebychmy pobyłe k blidu Božomu, je-li to někak móžno. Prajmy našim hospozam: „My njekhodźimy wjacy na žane reje, chcemy pak za to wjacy swobody, zo dźemy husćišo k swjatomu woprawjenju. Wězo nochcemy pódla zanjechać swoje domjace winowatosće. Stawajmy kruch prjedy, zastupujmy jena druhu, potom drje też njebudźe trjeba, zo so hospodarjo a hospozy na nas tohodla hórša. Wopytujmy nyšpory. Kóždy potrjeba požohnowanja z Najswjećišim, wosebje pak młodosć. Stowarśmy so prawje z křižowanym Zbóžnikom. — Jězusowa swjata hłowa, ta nam do wutroby woła: Wróć so, wzmi swój křiž na so a sćěhuj mje!

Swjaty čas posta wujedna nas z Bohom a wobkrući nas w lubosći Božej. Bohu wostańmy wěčnje dźakowne. Nihdy njedźělmy so wjacy wot toho, štož smy w času posta nawukłe. Njech też přińdu zasy wjeselše časy a do kraja zaćehnje pokoj a měr. Njepytajmy potom z nowa za swětnym, ně, štož smy slubiłe, to dźeržmy. Njeměnju z tym, zo bychmy jako mortwe žiwe byłe, o ně, hišće mamy dosć dowolenych zawjeselenjow. Budźmy dźakowne, zo też nimale wšudźom w Serbach wobstoja towarstwa knježnow. Na kóždu zhromadźiznu khodźmy, tam je přecy zabawa, kotraž je dowolena. Też su tu druhe towarstwa, kotrež swjedźenje wuhotuja, to je dowolene, ale wšo w prawej měrje. — Knježna dyrbi so wědźeć tak zabawjeć, zo móže na druhi dźeń hišće k swjatomu woprawjenju hić. Abo hrozy snadź žanej strach, zo tak muža njenamaka? Myslu sebi — Bóh swojich njewopušći. — Najrjeńše mandźelstwa nastachu pola tajkich, kotřiž so wuknychu znać a lubować w Jězusu. A nawopak, kajke su a běchu tajke, kotrež nastawaju na hinaše wašnjo! Bóh mytuje derje nałoženu młodosć.

Katolska knježna móže też japoštołscy skutkować. Chcemy kusk pomocne być našim kk. duchownym a wučerjam. Prócujmy so wo to, zo so wšudże dobre časopisy čitaju. To přede wšěm płaći wo Posole. Mnohe swójby snadź jón hišće nimaja abo njeznaja. Napominajmy jich. Posoł słuša do kóždoho serbskoho katolskoho domu, kaž wšědny khlěb. Někotražkuli knježna ma małoho bratra abo sotru. Knjez farař abo kapłan chce, zo bychu hižo k swjatomu woprawjenju šłe. Staršej staj napřećo. Hišće njecha so jimaj tak prawje wěrić, zo je njeboh swjaty wótc Pius X. z tutej mysličku a prózstwu wusnył, zo bychu dźěći hižo prawje zahe šłe k swjatomu woprawjenju. Też tu pomhajmy, štož zamóžemy. Swari so tak wjele na to, a tola chce swjata cyrkej jeno časne a wěčne zbožo dźěsća. Docyła je zrudnje, kak mało česćownosće počina też w Serbach napřećo duchownym a wučerjam być. Wšo, štož so w šuli wuči je wopak. Samo tajkich hižo nadeńdźemy, kotřiž zakazuja dźěćom wuknyć, štož je knjez farař abo kapłan nawdał. Hač njebudża hišće jónu hórke sylzy ronić na swoje dźěći? Budźmy dźakowni, zo mamy wučerjow, kotřiž hišće něšto wo Bohu wuča. Tajkim rěčam stupajmy napřećo. Pomhaj wróćeć zabłudźene duše k Wutrobje Jězusowej. Woprawdźe wulcy a japoštołscy móžeš skutkować mjez młodosću. Wulki dźak wotłožimy z tym też našim prjedawšim kk. duchownym a wučerjam, kotřiž nas z wulkej prócu wukubłachu. A dźakowni smy přez Bohu spodobnu młodosć też našim staršim. Njech njeronja so z jich wóčkow sylzy zrudoby nas dla.

Jako katolske knježny budźmy też wěrne dźěći Marijine. Mjenuje dźě so towarstwo knježnow też Marijine towarstwo. To rěka, wona chce w nim być naša maćeŕ. Škoda, zo nimamy hišće pola nas Marijanskeje kongregacije. W tej bychmy to hišće dospołnišo znać nawukłe. Z radosću nošmy pjenježk njewoblakowanoho podjeća na běłomódrym bančiku. Zbožowna kóžda, kotraž hišće jón nosy. Ze zrudobu čitach njedawno w Pósle, zo su z jenoho towarstwa zasy někotre wuzamknjene. Wbohe wowcki! Do kajkich ćeŕnjow su so tola zaběžałe? Njechachu dha wjacy kročić w krasnej zahrodże lilijow? Njechadża na Bože ćěło wjacy kročić před Najswjećišim jako družki? Dobra maćeŕ, daj, zo so z jich wóčka ronja z najmjeńša horce sylzy želnosće. Wysoko sebi ważmy našu družču drastu! Z wosebitej lubosću zawěsće spohladuje mać Boża na nas serbske družki, — jenož pak, hdyž we nas widźi čiste duše. — Jej budźmy swěrne w žiwjenju kaž smjerći. Z kóždym dnjom njech je nam z maćerju. K tomu dodam sćěhowacu modlitwu, derje móže k tomu służić. W šuli ju wuknjechmy:

„Budź žohnowana twoja čistosć,
ju na wěki wěkow chcu khwalić.
Ju khwala wšě jandźelow wójska,
ju zbóžni w njebjesach khwala.
O nadobna kralowna njebjes,
najswjećiša knježna Marija.
Wzmi dźensa a na wšě wzmi časy
moje ćěło, moju dušu, moju lubosć.
Ach, pohladaj na mnje dźě smilnje
a njewopušć mje, moja maći!

Haj, maćeŕ budź nam wšěm, a my chcemy być twoje swěrne dźěći. Też našich hrěchow dla překłó tebje mjeć bolosćow.

Tola njech je dosć. Z cyłeje wutroby jenož wšěm přeju, kotrež so bóžskej Wutrobje w tutym swjatym času poswjeća, zo bychu w jeje lubosći dale rostłe, přiběrałe a we njej prawy měr a pokoj namakałe. Su-li pak hišće někotre, kotrež zdalene wot njeje stoja, tym mócnje přiwołamy:

„Wróćo, wróćo k Wutrobje Jězusowej!"

Wozjewjenjo.

Často so nětkle privatne firmy potykuja, zo chcedźa so wo powěsće starać, hdźe so namaka tón abo tamny ranjeny, zhubjeny, popadnjeny (zajaty) abo zemrěty (padnjeny), žadajo za to wěsty pjenjez. Před trjebanjom tajkich firmow ma so kruće warnować, dokelž dyrbja so tute wo swoje wozjewjenja najprjedy pola officiellnych wustawow prócować, a tak so jenož njetrjebawši čas zhubi a płaćenja nastanu, kotrychž móžemy so zminyć. Officiellne městna zdźěluja wotmołwy na prašenja, kotrež so tu stawaju, darmo.

Wójna.

Dobyćerske wojowanja Saksow.

Saksojo su wosebitu česć sebi dobyli we třidnjowskich wojowanjach na hórkach pola Craonne, skoro dźeń wot Soissonsa zdalenych. Nawjedowani buchu při tym wot našeju generalow z Planitz a z Gersdorff. Nadběhi běchu krawne a žadachu ćežke wopory, mějachu pak wulki wuspěch.

Hłowne wjednistwo wozjewja wo posledních bitwach 28. januara:

Na Craonnskich hórkach buchu njepřećelej před wčorawšim dobytym stojnišćam přizamknjene 500 m hrjebjow wutorhnjene. Francózske napřećiwne nadběhi buchu bjez prócy wotpokazane. Njepřećel měješe we wojowanjach wot 25. hač do 27. jan. ćežke poražki. Přez 1500 mortwych Francózow leżeše na bitwišću. 1100 jatych ze 27. jan. hižo wozjewjenymi padźe nam do rukow. (WTB)

Kral Friedrich August je wjednikej XII. armeekorpsa generalej d' Elsa sćěhowacy telegram pósłał:

Sym z wulkej radosću wo rjanym dobyću dźělow wójska słyšał a prošu Wašu excellencu, zo chcył wojakam, kiž su so wobdźělili, wutrobny postrow a horcy dźak wuprajić.

Kejžor telegrafowaše kralej Friedrichej Augustej 30. jan.: Zasy su sebi sakscy synojo we wojowanju za wótcny kraj wulku sławu dobyli. Wjeselu so, zo móžu Tebi zdźělić, kak wubjernje su Twoji wojacy při posledních wojowanjach pola Craonna so dźerżeli, a zo móžu Tebi a Twojomu ludej k tajkim skutkam zbožo přeć. Wilhelm. (b)

29. jan. wozjewja naše hłowne wjednistwo:

Při nócnym wuléće mjetachu naše lětaki pola twjerdźizny Dünkirchen wjele bombow na jendźelske składy.

Njepřećelski nadběh k połnocy wot Nieuporta bu wotpokazany; na jenym městnje, hdźež bě so njepřećel do našich stojnišćow dobył, bu wón w nocy z bajonetom zasy wuhnaty.

Baćońska šula.

Dźěći našeje krajiny wopytowachu hač do lěta 1836 pak Khrósćansku abo Radworsku farsku šulu pak jednoru šulu (nuhlaško = Winkelschule) w Banecach abo w Krónicy. Starši, kiž to móžachu, sćelechu hižo tehdom swojich synow do Budyšina na tachantsku šulu (najstaršu w našej Łužicy a hižo we spočatku 13. lětstotka założenu).

Założenjo šulow w našej serbsko-łužiskej krajinje a organisaciju našoho šulstwa docyła dokonještaj biskop Ignac Mauermann (9. nov. 1831 hač 12. sept. 1841) a tehdomniši senior Matthäus Kućank. Přez jeju prócowanjo a rozhladniwosć a přez pjenježnu podpjeru ze strony Budyšskoho tachantstwa założištej so w lěće 1834 nowa šula w Zdźeri a Njebjelčicach, w lěće 1836 naša šula w Čornecach, w lěće 1837 šula w Róženće, w lěće 1838 šula w Špitalu a we Worklecach; też natwari so tehdom nowa tachantska šula w Budyšinje. W lěće 1840 nasta šula we Wotrowje, w lěće 1845 šula w Ralbicach a w lěće 1857 šula w Šunowje.

Běše w oktobru lěta 1835. Tehdom požada sebi biskop Mauermann wot Khrósćanskoho fararja Barta zapisk šulskich dźěći, kotrež w Čornecach, Baćonju, Pozdecach, Sulšecach, Haslowje, Banecach, Čěškecach, Libonju a w Nowym Łusću bydlachu. Naliči so 52 dźěći, kotrež mějachu šulu wopytować. Hižo 12. novembra 1835 wobroći so Mauermann na kralowsko-saksku wokrjesnu direkciju, prošo wo dowolnosć, zo směła so za spomnjene wsy katolska šula założić. Po wukazu tuteje wyšnosće (29. jan. 1836) zeńdźechu so 1. měrca 1836 w Budyšinje zastupjerjo:

1. kralowskeje direkcije.
2. Budyšskoho tachantstwa: senior Matth. Kućank a syndikus Hartung.
3. ryćeŕkubłowych knježstwow (Gerichtsherrschaft) z Knobelsdorf nad Sulšecami; z Döring, najeńk we Wutołčicach a Banecach; Konrad Wahle z Łusća za swojoho nana.
4. Klóštra: syndikus Domš.
5. gmejnow: Čornecy: Pětr Deleńka, posudnik (Gerichtsschöppe).
   Wutołčicy: Mikławš Deleńka, posudnik.
   Baćoń: Pětr Kokla, rychtaŕ.
   Banecy: Pětr Wjeńka, rychtaŕ; Jan Zynda a Jan Pječka.
   Sulšecy: Jakub Zopa.
   Nowy Łusć: Mikławš Pječka.
   Łusć: Michał Buk, rychtaŕ.
   Čěškecy: Maćij Šěrak.
   Wětrow: Jurij Domš.
   Stróžišćo: Jurij Jenč, posudnik.
   Haslow: Pětr Jurš, posudnik.
   Pozdecy: Mikławš Kokla, rychtaŕ.
   Liboń: Michał Pjech, rychtaŕ.

Z tutoho zapiska zhonimy, zo měješej duchowna a swětna wyšnosć w mysli, nowomu šulskomu wokrjesej trochu šěršu mjezu postajić. Tohodla přeprosyštej też Łusć, Wětrow a Stróžišćo k jednanju. Klóštr namjetowaše, zo bychu so też Lejno, Časecy, Wučkecy a Nuknica do Čornec zašulowałe. Tola wšitke spomnjene wsy powołachu so na to, zo maja do Khrósćic abo do Radworja bliži puć; a tak zawostachu za Čornječanski šulski wokrjes wsy, kotrež jón hišće dźensa tworja. Zhromadźizna pak wobzamkny po dlějšej rozmołwje, na kotrejž so wosebje Banječanscy zastupjerjo žiwje wobdźělowachu, zo ma so w Čornecach nowa šula założić. Wšitke dalše jednanja a wšitke założne dźěła, wosebje też postajenjo a zarjadowanjo dawkow za nowu šulu, přewostaji kralowska saksla wokrjesna direkcija tachantstwu (den Domstiftsgerichten).

Nowotwaŕ, ke kotromuž běše Čornječanski bur Pětr Deleńka 430 qm městnosće přewostajił, so bjeze wšoho komdźenja započa, a so spěšnje, za krótke měsacy, dokonja. Twaŕski pjenjez dari tachantstwo; bliži dohlad při tym mějachu jako twaŕski komitej: bur Pětr Deleńka w Čornecach, bur Pětr Kokla

K połdnju wot kanala La Bassée spytowachu Jendźelčenjo, jim wzate stojnišća zasy dobyć; jich nadběh bu lohko wotraženy.

Narańše bitwišća:

Ruski nadběh pola Kussena k sewjernomu ranju wot Gumbinen bu pod ćežkim škodowanjom za njepřećela wotraženy.

K sewjernomu ranju wot Bolimowa k ranju wot Lowiča zahnachu naši wojacy njepřećela a dobychu so do joho hłownoho stojnišća. Dobyte přěrowy buchu přećiwo sylnym nócnym nadběham njepřećela zdźeržane a připrawjene. (WTB)

(K. M.) **Při nadběhu**

5. saksk. pěšeje brigady 63 (pěš. reg. 102 a 103) na hórki k wječoru wot Craonne běštaj, kaž zhonichmy, tež wobaj najstaršej sakskej pryncaj přitomnaj. Prync Friedrich Khrystian bě tu jako ordonancofficir pola generalkommanda XII. armeekorpsa přitomny a běše kronpryncej, kotryž so pola wyššoho armeekommanda 3 namaka, wozjewił, zo je nadběh na popołdnjo w 4 hodź. poručeny, zo by tak brigada před wočomaj kronprynca na njepřećelske stojnišćo nadběh činić mohła.

30. jan. wozjewja naše hłowne wjednistwo:

Wječorne bitwišća:

We wojowanjach k połnocy wot Nieuporta su Francózojo 28. jan. wjele ludźi zhubili, přez 300 Marokkanskich a Algieriskich leži mortwych w namlěwach. Njepřećelej bu tež wčora přez našu artilleriju wobarane, zo by so přez podrywanjo k hórkam k ranju wot swěčneje wěže dobył.

K połdnju wot kanala La Bassée wutorhnychu dźensa naši wojacy Francózam při 25. jan. dobytych stojnišćach dwaj dalšej přěrowaj a popadnychu 60 jatych.

We wječornym dźělu Argonow činjachu naši wojacy wčora nadběh, kiž jim njesnadny dobytk přinjese. Jatych wosta w našich rukach: 12 officirow, 731 muži; dobyte bu: 12 mašinskich třělbow a 10 mjeńšich kanonow. Škoda njepřećela je wulka, 400 hač do 500 mortwych leži na bitwišću, francózski połk pěškow 155 je po zdaću zničeny. Naša škoda je poměrnje mała.

Francózske nócne nadběhi k južnomu wječorej wot Verduna buchu pod ćežkimi škodowanjemi za njepřećela wotražene.

K połnócnomu ranju wot Badonviller buchu Francózojo ze wsy Angomont na Bremenil zahnaći. Angomont bu wot nas wobsadźeny.

Narańše bitwišća:

W rańšej Pruskej nadběhowachu Rusojo podarmo móst pola Darkehmen k ranju, třělachu na naše wobtwjerdźenja k ranju wot jězorow a spytachu k južnomu ranju wot Löwentinskoho jězora nadběh, kiž pod našim wohnjom rozpadny.

Ruske nócne nadběhi pola Borzynowa k ranju wot Lowiča buchu pod ćežkimi zahubami za njepřećela přewinjene. (WTB)

Na sćěhowacych dnjach njepodawachu so wjetše wěcy. Naši wojacy pak so wšudźom njepřećelskich nadběhow wobruchu a tu a tam wo něšto postupowachu.

Naše podmorniki

su Jendźelčanam cyle blizko na šiju přišle. Dotal běchu wone w němskich morjach a na cyłych jendźelskich brjohach k połdnju, k ranju a k połnocy jendźelske łódże šeriłe a někotre zničiłe. Nětko su tež na wječorne jendźelske brjohi přijěte a podnurjeja łódże mjez Jendźelskej a Iriskej.

Jendźelska powěsć praji:

Němski podmorník „U 21“ je 30. januara parnik „Ben Cruachen“ podnuril. Wjednik podmorníka da 21 ludźom na parniku 10 mjeńšinow časa, zo móžachu na swojich čołmach wotjěć. Ludźo buchu pozdźišo wot rybakskoho čołma wumoženi a do Fleetwood při nizkim morju dowjezeni. Samsny podmorník popadny na připołdnjo parnik „Linda Blanche“, kiž bě na puću z Manchestra do Belfasta, runje k wječoru wot Liverpoola. 10 ludźom jeje wobsadki dźěše so podobnje kaž tym na „Ben Cruachen“. Wječor w Liverpoolu přikhadźacy parnik powěda, zo je „U 21“ hišće třeći parnik zničił. (b)

Z Pariza pisaja:

Němski podmorník potřěla sobotu dopołdnja pola Kap d' Antifer jendźelski parnik „Maru“ a podnuri jón. Francózske torpedowe łódże wumožichu wobsadku.

Němski podmorník třěleše sobotu popołdnju na samsnym morju na jendźelski parnik „Ikaria“. Tutón pak so njepodnuri, ale dojěde, wot francózskich torpedowych łódźi škitany a ćehnjeny, do Havre. (b)

W samsnym morju bu tež parnik „Takomaru“ podnurjeny. Wón měješe 97 000 zlódnjenych wowcow, kotrež chcyše ćeknjenym Belgiskim do Francózskeje přiwjesć.

Jendźelčenjo so surowje na khrobłosć němskich podmorníkow hněwaja. Za hněwom pak khowa so strach. Počina so woprawdźe dopjelnjeć, štož je statny sekretar Tirpitz před někotrymi njedźelemi prajił, zo je možno, Jendźelsku přez podmorniki wot swěta wotzamknyć, tak zo by so jeje překupstwo zničiło. Hdyž by so to dospołnje radźiło, bychu w Jendźelskej prjedy wulki hłód měli hač w Němskej.

Kajku nadźiju Němska na swoje podmorniki a snadź tež lětaki staja, je z toho widźeć, štož knježerstwo 2. febr. w swojich nowinach „Reichs- und Staatsanzeiger“ wozjewja:

Wozjewjenjo.

Jendźelska so hotuje, zo by wjele wojakow a kopicy wójnskeje připrawy do Francózskeje přewožowała. Přećiwo tutym wuwožowanjam budźe ze wšěmi wójnskimi srědkami skutkowane.

Měrne łódźnistwo njech so před francózskimi sewjernymi a wječornymi brjohami pase, dokelž łódźam wulki strach hrozy, hdyž so z wójnskimi přeměnja.

Překupstwu so puć wokoło Šotiskeje poruča. (WTB)

Na awstriskich bitwišćach

w Haliču a w Bukowinje je w poslednim času za Awstriskich derje šło. We wulkim sněžy su Rusow z wjacorych překhodow we Karpatach zasy zahnali. Wšo hromadźe su Rusam w ćežkich wojowanjach za jedyn tydźeń něhdźe 10000 jatych wotwjedli. (b)

1. februara wozjewja jich wjednistwo:

W Rusko-Pólskej a nawječornym Haliču bu wčora žiwje wojowane. Jasne wjedro

---

(Šołta) w Baćonju, kněžkař Pětr Jurš w Haslowje a zahrodnik Mikławš Deleńka (Mark) we Wutołčicach. — Tak zrosće twar bjez wosebitych pjenježnych přinoškow ze strony wjesnych wobdźělnikow. Tola zdobom nasta prašenjo wo zdźerženju šule a jeje zastaranjo z pjenjezami za běžite pjenježne potrjeby.

K tomu powoła Matth. Kućank (11. měrca 1836) wšěch kat. hospodarjow šulskoho wokrjesa na zhromadźiznu 30. meje 1836 pola Deleńkec w Čornecach. Pod předsydstwom seniora Kućanka a w přitomnosći scholastika Michała Haški, tachantskoho syndika Hartunga z Budyšina a fararja Jakuba Barta z Khrósćic wuradźowaše a jednaše tehdom 52 hospodari. Wobzamkny so

a) kelko mzdy ma wučeŕ dóstać,
b) kotre dawki a kelko ma so jich zběhać, zo bychu so pjenjezy nazběrałe za należnosće, kotrež ma šulska kassa zastarać. (Na jednotku, kotrychž so tehdom 519 naliči = 9 pj.)

Dźeń 25. julija 1836 běše za Čornecy a jeje wokolinu dźeń wosebiteje česće a radosće. Na tymle dnju bu nowa šula wot biskopa Ignaca Mauermanna swjećena a zdobom jeje prěni wučeŕ Handrij Bräuer stajeny. Rano zahe přińdźechu z biskopom hišće senior Matth. Kućank, kantor Mikł. Smoła, scholastik Michał Haška a domvikar Jakub Wornač na faru w Khrósćicach. Bórzy po přikhadźe duchownych knjezow předstaji so wučeŕ Handrij Bräuer knjezej biskopej jako powołany prěni wučeŕ za Čornječansku šulu. Po nim přistupichu šulscy předstojićerjo, zo bychu knjeza biskopa powitali a jomu swój dźak wuprajili. — Rady so tež klóštrske knježstwo na přeprošenjo knjeza biskopa na swjatočnosći a swjedźenju wobdźěli. Hnadna knjeni sama (Benedicta Göhler 1830—1850) a klóštrski probst přijědźeštaj do Khrósćic.

Dźěći Khrósćanskeje šule běchu so mjez tym do dweju dołhich rynkow wot fary hač ke cyrkwi zestupałe, mnohosć ludu z blizka a z daloka bě so zhromadźiła. Nětk zazwonichu zwony, a w swjatočnym ćahu bu knjez biskop do cyrkwje přewodźany, hdźež pontifikalnu Božu mšu swjećeše. Po dokonjanych Božich służbach tworješe so nowy ćah: Korhowje, za nimi wšitka šulska młodosć, a potom duchownstwo. Tak stojachu knjeza biskopa wočakujo, kotryž z cyrkwje wustupiwši litaniju wo wšěch swjatych zanjese, kotruž pobožny ćah a wjele sćěhowacych ludźi po puću wot Khrósćic hač do Nuknicy spěwaše. Litaniji přizamknychu so serbske kěrluše, kiž z nježnych hłosow so radowaceje młodosće po žohnowanej krajinje zaklinčachu.

Před nowej šulu dźěłachu so dźěći a wučerjo do dweju wodźělenjow. Do jenoho rynka zestupachu so pod swojim nowym wučerjom Bräuerom šulske dźěći, kotrež mějachu nětko dale nowu šulu wopytać, mjez tym zo we druhim rynku Khrósćanske šulske dźěći stojachu, swojim towaršam a towaršku ‚Božemje‘ kiwajo. Šulski předstojićeŕ a předsyda Pětr Deleńk přepoda kluč zawrjenoho šulskoho domu, kiž bu nětk přez ruku knjeza biskopa swjatočnje poswjećeny. Po swjećiznje buchu hnydom wučerjej Bräuerej powołanska lisćina, a po tym kluče šule přepodate. Senior Kućank nětk wustupiwši, rěčeše ze zahorjacymi słowami wo „wjeselu křesćanu při pohladnjenju na nowu kat. wučeŕnju“. Štyrihłósny spěw, přednjesony wot štyrjoch tu přitomnych wučerjow — jedyn z nich běše spěw komponował — skónči žadnu swjatočnosć, kajkuž Čornecy wjacy wohladałe njejsu.

Knjez biskop a duchownstwo, tež wučeŕ Bräuer a předsyda Deleńka wróćichu so do Khrósćic, hdźež běše za nich wot Budyšskoho tachantstwa swjedźeńska hosćina přihotowana, na kotrejž so tež kanonik Sommer z Wotrowa wobdźěli, kiž běše hakle mjez tym do Khrósćic dóšoł. —

Kelko wěrnych a pobožnych přećow je so při tutej składnosći wuprajiło. — A Bóh je — nětko nimale 80 lět — našu wučeŕnju ze swojim wšohomócnym škitom krył a jej tež mnohe žohnowanjo spožčił. (Přich. skónčenjo.)

Njezapomńće na jutřišu wurjadnu hłownu zhromadźiznu towařstwa ss. Cyrilla a Methoda popołdnju w 4 hodźinach w Budyšinje w kat. towařšni.

wjedźeše k mnohim mjeńšim wojowanjam při wuslědźowanjach a k wuspěcham na někotrych městnach. Powšitkowne wobstojnosće w Karpatach njejsu so po poslednich podawkach wjele přeměniłe. Nowe ruske nadběhi k wječoru wot lupkowskoho překhoda buchu wotpokazane. Při wojowanju w lěsojtych horach zhubi njepřećel 5 officirow a 800 muži, kaž też dwě kanonje a dwě mašinskej třělbje. (b)

Powšitkownje Rusojo w Haliču a Bukowinje počinaju cofać a to póndźe lohko bórzy khwatnišo, dokelž drje so nowe postupy před Waršawu přihotuja.

4000 Rusow zajatych!

Z rańšoho bitwišća pisa hłowne wjednistwo 3. febr.:

Z rańšo-pruskich mjezow ničo nowe. W Pólskej k połnocy wot Wisle skónčichu so wojowanja mjez jězdnymi z tym, zo buchu Rusojo zahnaći.

K połdnju wot Wisle dobychmy při swojim nadběhu k ranju wot Bolimowa wjes Humin; wo Wolu a Szydlowiecku so hišće wojuje.

Wot 1. febr. sem bu tu přez 4000 Rusow popadnjenych a 6 mašinskich třělbow dobytych. Nócne nadběhi Rusow přećiwo našim stojnišćam při Bzurje buchu wotpokazane. (WTB)

4. febr. wozjewja hłowne wjednistwo:

Wječorne bitwišćo:

K sewjernomu wječoru wot St. Menehould dobychu naši wojacy 2 km šěroko 3 njepřećelske přěrowy a popadnychu 7 officirow a 600 muži a dobychu 9 mjeńšich kanonow, 9 mašinskich třělbow a wjele nadoby. (WTB)

* * *

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Z Radworskeje wosady je dale padnył:

Mikławš Ryćerja z Radworja, reservist w Budyšskim pěšim regimenće čo. 103. Wón padźe 25. januara w bitwje pola Craonne při nadběhu na fermu (kubło) La Creute. Padnjeny bu nazajtra na hórkach pola Ailles pokhowany. (Craonne a Ailles ležitej na poł puća mjez Laonom a Reimsom).

Ryćerja zawostaji mandźelsku (Hańžu rodź. Měšerjec z Měrkowa) a dwě dźěšći.

Ranjeny je:

Jurij Brankačk z Radworja, matrosa na wójnskej łódźi „Seydlitz“. Wón bu njedawno w mórskej bitwje pola Helgolanda ranjeny. Ze 1400 Seydlitzowoho mužstwa bu jich 150 morjenych a ranjenych; mjez nimi Brankačk, kotryž so w lazareće Cuxhafenje lěkuje.

Z Budyšina. Nastawk **„Wo nastaću a wuwiću Budyšskoho dekanata“** chcemy wšelakich přičinow dla hač na dalše wotstorčić. Spisaćel ma, kaž druzy, nětkle we wójnskim času też wjacy druhoho dźěła, a nimo toho bliži so lětsa hižo tak zahe póstny čas ze swojimi mnohimi duchownymi dźěłami.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Z dokładnym zarjadowanjom wobsadźenja našoho loni wosyroćenoho tachantstwa, kotrež bě přez smjerć swojoho wjednika zhubiło, pokročuje so přecy pomałku dale. Nowowuzwoleny tachant, knjez wyšši šulski radźićel Franc Löbmann, přesta jako direktor tudomnoho wučeŕskoho seminara z kóncom staroho lěta skutkować. Za měsac januar měješe tak mjenowany dowol a k prěnjomu februarej bě tele swoje zastojnstwo złožił. Mjez tym bě tachantske konsistorium nowoho direktora za seminar kral. ministerijej namjetowało, k. wyššoho seminarskoho wučerja Pawoła Löbmanna, kotrohož ministerium też přiwza a wobkrući.

Njedźelu 31. januara wotpołoži nowy tachant swoju předpisanu přisahu jako tachant w konsistoriju a bu wot dotalnoho nakhwilnoho wjednika dioecesy kaž tachantstwa, najdostojnišoho monsignore seniora Skale, oficielnje jako tachant zapokazany z přepodaćom pektorala (kříž na złotym rjećazu) a pjerśćenja.

Póndźelu 1. februara poda so nowy tachant do Drježdźan, zo by tam swoju zastojnsku přisahu do rukow Joho Majestosće krala wosebje jako japoštołski vikar w herbskich krajach (w kralestwje Sakskim) a tomusamomu też jako markhrabji našeje Łužicy, jako Budyšski tachant wotpołožił.

Srjedu 3. februara wotpołoži nowy seminarski direktor k. Pawoł Löbmann swoju přisahu před konsistorium a dósta wot tohosamoho nětko powołanske listno (Vokations-Urkunde), kaž też ministerialny wobkrućacy list.

Štwórtk 4. februara běše swjatočnosć we wučeŕskim seminaru, wězo jenož znutřkowna swjatočnosć dla wójnskoho časa, bjez toho, zo by so štó z wonka k tomu přeprosył. Před zhromadźenymi seminaristami a dźěćimi seminarskeje šule w auli rozžohnowa so bywši direktor z nimi a praješe božemje swojomu dotalnomu lubowanomu zastojnstwej, w kotrymž bě na 24 lět tak spomožnje skutkował. — Na to bu hnydom nowy direktor knjez Pawoł Löbmann wučerjam, khowancam seminara a dźěćom jako tajki předstajeny a do swojoho zastojnstwa zapokazany.

Po tutej swjatočnosći jědźeše nowy tachant z přewodom knjeza seniora tachantstwa Monsignore Skale do swojoho nowoho bydlenja na tachantstwje. Nětko ma tachant hišće wočakać bamžowski dekret z Ro:na, z kotrymž so na biskopa pomjenuje, zo by potom też mohł dóstać hišće biskopsku swjećiznu.

— (Železny kříž.) Kaž je so nam wozjewiło, je **Mikławš Wawrik** (Młynkec) z **Kanec,** kiž w Pólskej wojuje, železny kříž dóstał. Joho sotra je duchowna knježna Klara w Marijnym Dole.

Z Marijneje Hwězdy. Zo so ranjeni a khori w našich pólnych lazaretach nanajlěpje wothladaja a wobstaraja, to je na naprašowanjo za swojim synom tudomny klóštrski inspektor k. Fiedler nazhonił. Kaž je hižo znate, zemrě joho syn w lazareće w Labry. Joho staršej dóstaštaj nadrobnu powěsć wo joho khorosći a poslednich hodźinach, po kotrejž je cyle měrneje a lohkeje smjerće wumrěł, też tróšt za joho přiwuznych. Na tamnym kěrchowje pokhowany dósta kříž ze swojim mjenom, tak zo so joho row w přichodźe z lohkosću namakać hodźi. To so z kóždym stanje, kiž nětkdźe w zdalenym lazareće wumrje. Po wójnje abo hišće prjedy je tak móžno, row swojoho luboho syna, mandźelskoho abo přećela wopytać. Kajki tróšt za tych, kotřiž wopruja swoje najlubše za wótcny kraj! Zo so naši rjekojo na krawnym bitwišću wot swojich předstajenych, towařšow a domjacych wysoko česća a waža, to je swójba Fiedlerjec při smjerći swojoho syna a bratra na stotore wašnjo ertnje a pisomnje zhoniła. Tajke sobužarowanjo wolóži kóždomu styskniwu wutrobu.

— Z toho widźimy, zo je za našich wojowarjow w žiwjenju a smjerći po móžnosći derje postarane, tak kaž so zdźěłanomu a nabožnomu ludej přisłuša.

Z Kukowa. Po powěsćach wot jenoho towařša z pola je při wojowanju před městom Lille rjekowsku smjerć namakał Jakub Měto, rodźeny 28. julija 1886 w našej wsy, w poslednim času w měsćanskej służbje w Drježdźanach. Při krawnym a wótrym wojowanju je regiment, ke kotremuž přisłušeše, jara škodował. To je nětko štwórty wopor ze wsy, kiž je sebi nětčiša wójna žadała. Njech wotpočuje w měrje!

Z Ralbic. Na wosebite wašnjo swjećeše so lětsa w našej wosadze dźeń kejžorowych narodninow. Po přeću kejžora samoho tutón joho dźeń z paćerjom wobeńć, běše Konječanske wojerske towařstwo dopołdnja w 9 hodźinach wulke kemše skazało. Na tutych wobdźěli so towařstwo korporativnje z khorhoju, wobej šuli z dźěćimi, Ralbičanska a Konječanska, a skoro cyła wosada. Tak běše dom Boži napjelnjeny z wěriwymi kaž njedźelu. Po kemšach běše předowanjo. Tu pokazowaše předar kejžora jako nabožnoho človjeka, předstaji joho spomožne skutkowanjo w času joho knježenja za cyły wótcny kraj, kiž je pytał swojim poddanam měr zdźeržeć. Skónčnje złoži kedźbliwosć připosłuchari na to, z kajkej dowěru je kejžor k brónjam přimnył a zo w dowěrje na Božu pomoc wočakuje zbožowne dobyćo. Zawěšće je někotryžkuli pobožny paćeŕ wo zbožowne dobyćo a zo by nam Bóh bórzy zasy měr wobradźił z wutrobow přitomnych k Bohu stupał.

Ze Šunowa. Železny kříž je naš wjesnjan reservist **Michał Möller** dóstał. Wjednik kompanije pisaše nanej listnje mjez druhim takle: ... „wón je so přez dušnosć a khmanosć, wosebje při patrouillach wuznamjenił a runje při tutej składnosći pokazał, zo wě swojoho muža stajić a swoju winowatosć dopjelnić“ ...

Z Njebjelčic. K wjetšomu njezbožu móžeše lohcy zańdźeny štwórtk na drozy mjez Klóštrom a Tonberkon dóńć. Přez hładkosć puća a roztorhnjenjo rjećaza na prědknym kolesu wobsuny so samokhód jenoho wobsedźerja z Pančic a padźe na runej drózy wopak. Žónska, kotraž ze psom w zadnim dźělu samokhoda sedźeše, šmórny so nahle

won a wobškodźi sebi z lohka nohu. Šofer pak padźe pod auto. W blizkosći dźěłacy ludźo wuswobodźichu joho z joho njewjesołoho jastwa. Wyše ranjenja mjezwoči njeje drje sebi dalšeje škody sčinił. Też auto njeje, dźiwajo na nahły pad, přejara wobškodźeny. Tak je při wšěm njezbožu prěni wujězd hišće zbožownje wotešoł.

† Abbatissa Michaela Marija Wawrik.

Před tydźenjom hižo přinjese „Kat. Posoł" zrudnu powěsć, zo je Bóh luby Knjez našu lubowanu hnadnu knjeni k sebi wotwołał. Dźensa podawamy česćenym čitarjam hišće krótki žiwjenjoběh zemrěteje. Abbatissa Michaela narodźi so we Miłoćicach 15. decembra 1846, zastupi do klóštra Marijinoho Doła w lěće 1865, bu 22. julija 1867 zadrasćena a wotpołoži 24. julija 1870 swjatočne sluby. W klóštrje měješe najprjedy khorych wothladać, potom staraše so jako cyrkwinska knježna 20 lět dołho za Boži dom, a njewustawaca bě jeje próca we tutym zastojnstwje. W lěće 1895 bu wona za zastarańku syrotkow w našim wustawje postajena, tola hižo w přichodnym lěće, po smjerći abbatissy Hany Nowakec, powoła ju Boža předwidźiwosć za předstojićerku cyłoho klóštra, za abbatissu. Běše 30. junija 1896, hdyž sebi ju knježny ze swojeje srjedźizny za mać wuzwolichu. 16. julija, na swjedźenju našoho swjatoho wótca a sobuzałožerja Sćěpana, dósta wona wot njezapomnitoho njeboho knjeza propsta a visitatora Vincenca swjatočnu swjećiznu.

Wjele dobroho je njebućička w běhu lět skutkowała, a wšitko nanajlěpje wuwjesć pytała, njezdali so žaneje prócy a zaby často na sebje samu, jenož zo by druhich wozbožała. Jeje jenička starosć bě: swojim duchownym dźowkam lubosćiwa mać, wšitkim poddanam miłosćiwa knjeni być a z tym jenož Božu česć a khwalbu spěchować. Jeje dobroćiwa wutroba, kotraž njemóžeše nikomu prózstwu zapowjesć, běše daloko a šěroko znata, a kak zbožowni čujachu so wšitcy, kotřiž móžachu z njej też jenož krótcy porěćeć; přeswědčeni wšak běchu, zo jim wot wutroby derje měni a wjeselo a zrudobu z nimi sobučuje.

Najwjetši skutk jeje nimale 19 lětnoho knježeństwa je zawěsćc wobsadźenjo klóštra „Porta coeli" na Morawje. Bohu lubomu Knjezej je znate, kak wjele prócy, starosće a druhich přewulkich woporow je wona za tutón hobrski skutk přinjesła, a kak je so wona też pozdźišo přecy za jeje lubowane dźěći w tamnym klóštrje po najlěpšej móžnosći starała. Awstrijski kejžor dari ji, dźiwajo na tute zasłužby, Hilžbjećiny rjad druheje rjadownje, a pozdźišo dósta wona za mnohe zasłužby wot njeboho krala Jurija slěbornu medaillu kralowy Karole. Tola tute wuznamjenjenja běchu pola zemrěteje derje skhowane, a swět njeje wjele wo nich zhonił. Nic swojeje wosoby dla je přija, ně, wo nahladnosć cyłoho klóštra běše jej činić.

Słowo swjatoho pisma: „Kotrychž Bóh lubuje, tych šwika", je so też na našej njeboh maćeri dopjelniło. Hižo we lěće 1897 načini wulke powodźenjo Nisy w klóštrje, cyrkwi a klóštrskich brjohach škodu, pod kotrejž je klóštr lěta dołho ćerpjeł. W lěće 1902 wotpali so klóštrski młyn, a poslednje lěta přińdźe surowe škodowanjo też klóštrskoho lěsa. Wšitke tute domapytanja pak njemóžachu jeje sćerpnosć a dowěru na Boha přewinyć. Z krutej nadźiju na Božu pomoc kročeše njeboh hnadna knjeni zmužiće pře wšitke ćernje a kamjenje, z kotrymiž je puć tutoho žiwjenja, wosebje w tak wysokim zastojnstwje w nětčišim času, nanajbohatšo wobdaty. Tróšt a dobru radu pytaše wona pola Boha a přebywaše, hdyž bě hišće strowa, rady a dołho w cyrkwi, kotruž je wona tak krasnje wutwarić a wudebić dała.

Poslednje lěta Bóh luby Knjez jeje póćiwosć a sćerpnosć kruće pruhowaše, hdyž njemóžeše khorosće dla často swoje winowatosće sama tak dokonjeć, kaž sebi přeješe. W septembru 1913 skhorje hižo kruće, a wot toho časa njeje so wjacy tak prawje wustrowić móhła, hač runjež so ji z časom lěpje wjedźeše. Potom pak ju też ničo wotdźeržeć njemóžeše, sobu do khora přińć a z nami Božu česć spěwać. Spočatk zymy pak khorowatosć přiběraše, na čimž nětčiše zrudne časy zawěsće bjez začišća njeběchu. Boži wječor so hišće jónu zhraba, přińdźe k Božoho dźěsćowomu wobradźenju dele, přińdźe też Božu nóc do cyrkwje a dźěše hišće z nami k swjatomu woprawjenju. Tola to bě jeje posledni puć był. Słabosć hladajcy přiběraše a bórzy zhonichmy, zo je človjeska pomoc podarmo; prošachmy nutrnje wo strowosć za našu lubu mać, tola Boža wola bě hinak postajiła. Sobotu, 23. januara bu hnadna knjeni ze swjatymi sakramentami domawobstarana a móžeše też potom hač do wutory swjate woprawjenjo dóstać; srjedu jeje khorosć to wjacy njedowoli. Kak žałostnje je njebućička poslednje dny swojoho žiwjenja ćerpjeła, njehodźi so wupisać. Nas tróštowaše při tutym napohladźe jenož nadźija, zo Bóh luby Knjez ji přilježnosć da, dušu wot poslednich słabosćow wučisćić a jej k ćim wjetšej krasnosći w njebjesach dopomhać. Po dołhim, ćežkim smjertnym bědźenju wusny wona w Bohu štwórtk, 28. januara, rano ¾4. Što wutroba we tutym wokomiku začuła, to wě jenož dobre dźěćo, hdyž horcolubowanu maćerku zhubi.

Wědźachmy drje, zo bě hnadna knjeni też zwonka klóštra powšitkownje česćowana a lubowana, tola njeběchmy so nadźijeli, zo budźe dźělbraćo w tutym struchłym času tak wulke a powšitkowne. Joho Majestosć, naš lubowany kral Friedrich August pósła hnydom telegram; tohorunja Joho Kralowska Wysokosć prync Jan Jurij, też we mjenje swojej knjeni mandźelskeje a Jeje Kralowska Wysokosć pryncesna Mathilda. Druhe telegramy hišće přikhadźachu wot klóštrskoho bohota, wot našoho lubowanoho wysokodostojnoho knjeza seniora Mons. Jakuba Skale a wjele druhich. Sobužarowacych listow je tu hižo nimale 100, a jich přecy hišće wjacy přikhadźa.

Njedźelu, 31. januara, khowachmy našu lubu mać k wěčnomu wotpočinkej. W 4 hodź. popołdnju bu wona do cyrkwje donjesena, a tam so ceremonije započinachu. Po dokonjanych absolucijach donjesechmy ju na kěrchow, hdźež nas hižo wulka syła ludu wočakowaše. Runjež bě njedźela, na kotrejž su knježa duchowni najbóle zadźeržani, běchu tola we nahladnej ličbje přikhwatali. Pohrjeb měješe najdostojniši knjez prälat Theobald Scharnagl z Osseka z assistencu knjezow propstow Roberta a Šćěpana. Też naš přichodny knjez biskop, tachant Löbmann a knjez senior Mons. Skala běštaj přikhwatałoj, štož nas jara zwjeseli. Za kašćom dźěše naš klóštrski bohot, sakski pósłanc we Barlinje, swobodny knjez ze Salza a Lichtenau, knjez hamtski hejtman ze Žitawy z mandźelkej a wjele druhich. — Kajke běchu začuća, hdyž našu lubu mać na kěrchowje wostajiwši, do cyrkwje so wróćichmy! Nětko so nam hakle tak prawje zastyska. Tola wotpočuj we měrje, luba maćerka, wot wšitkich staroscow a bolosćow tutoho žiwjenja! Budź nam zastupjerka pola Boha we wšěch našich nuzach a wuproš nam druhu dobru mać! Něhdy pak, hdyž Bóh luby Knjez też nas wotwoła, přińdź nam napřećo z Božej maćerju, kotruž sy tu přecy tak horco lubowała a česćiła, a dowjedź nas do njebjeskoho raja, zo, hdźež je mać, bychu też jeje dźěći byłe! — Swjatočne „Requiem" měješe pónđelu 1. februara naš knjez propst Robert, potom sćěhowaše „Libera" a skónčnje hišće Missa wo swj. jandźelach.

R. i. p.

Swětne podawki.

Rom.

Prěnje tajne konsistorium wotmě naš nětčiši pamž Benedikt XV. pjatk 22. januara. W Romje přebywacy kardinalojo so na nim wobdźělichu. Swjaty wótc wobkrući w nim 23 hižo přez breve pomjenowanych biskopow a přida 14 nowych, mjez nimi 6 titularnych biskopow, -- najskerje bě mjez tutymi też naš nowy knjez biskop. We swojej rěči spominaše potom swjaty wótc z wulkej zrudobu a sobuželnosću na surowu wójnu a připowědźi powšitkownu pobožnosć za njedźelu 7. februara, kotraž je mjez tym přez duchownu wyšnosć wozjewjena.

Powitanja jendźelskoho pósłanca Henrya Hovarda stachu so w hrodźe San Calisto, kiž kardinalej Gasquet-ej słuša. Kardinal běše też na powitanja přeprošował. Zastupjerjo iriskoho duchownstwa w Romje — rektor a vicerektor iriskoho kollegia a iriscy franciskanojo ze Sant' Isidora — so docyła na powitanjach njewobdźělachu. Iriskich katolikow přez nowoho pósłanca za Jendźelsku dobyć, njebudźe potajkim najskerje tak lohko.

Gulašowa kanóna.

Swět so dźiwa skutkam němskich 42-centimetrowskich meržlow (Mörser), z kotrymiž němscy kanoněrojo za někotre dny najtwjerdše twjerdźizny do procha ztřěleja. Widźało pak wšědne wóčko jich hišće snadź njeje, dokelž so jara khowaja. Tohodla ćim zrozemliwiše to měnjenjo: kajke težto tola to lambory su? Ale pornjo Gulašowej kanonje su tola hišće mohł rjec małuški; přetož ta ma hobrsku tlamu hišće nimo měry wjetšu. A kule, kotrež tale gulašowa kanona mjeta, su za cyłu wójnu a jeje zbožowny kónc nic mjenje važne a rozsudne, hač granaty z mjenowanych spodźiwnych Krupowych meržlow.

Hižo Napoleon je važne słowa prajił: „Bitwy dobywaja so z nohami", a „Wójsko marščruje ze swojim žołdkom". Gulaš, to njech so k wujasnjenju naspomni, je jara widźana a lubowana narodna jědź Madjarow: kuskate mjaso we słódnej popjerjanej juščy; kóždomu ródnomu Madjarej po njej sleny běža. A z mjenom „gulašowa kanóna" mjenuje wojerstwo pólnu wojersku kuchnju na kolesach, kotraž runje nětkle tak wužitnje skutkuje a zastaranjo wojakow z jědźu pornjo prjedawšomu zjednoruje. Podawizny z bitwy pola Lwowa (Lemberga) swědča, zo móže tajka pólna kuchnja hač k samym wójnskim hrjebjam dojěć a tam přebywacym wojakam srjedź bitwy ćopłe jědźe wudźělić.

Zawjedźenjo pólneje kuchnje na kolesach saha hač na samoho Moltku, kotryž je hižo lěta 1860 posudźenjo tajkeje kuchnje napisał. Tola najebać toho wosta přecy dołhi čas při warjenju po małych črjódkach w kuchni bjez

kolesow. Ale z kajkimi wobćežnosćemi často! Gulašowa kanona je tomule hubjenstwu kónc sčiniła. Wona přewodźa nic jeno sama lutka, ale z črjódami wójsko po wšěch pućach a stara so, zo bychu wojacy prawy čas a we dosahacej měrje jěsć dóstali, njech je kompanija, ke kotrejž kuchnja słuša, hdźežkuli chce.

Tale pólna kuchnja je po zwonkownym woprawdźe na hobrsku kanónu na kolesach podobna. W prědku je kašć za municiju (próckasten) a zady kanóna ze swojej hobrskej mjedźanej tlamu. Prědku khowa kule: cyłu žiwjensku potrjebu, kaž konservowane mjaso, kofej, čaj, sól, cwibak. Tež rajs, hroch, sočki, krupički a štožkuli wojakej k zežiwjenju tyje, hodźi so tu khować. Zadni dźěl, tohorunja kaž prědk na dwěmaj kolesomaj předstaja samu kuchnju, kotrejež hłowna wěc je hobrski warjacy kotoł. Tónle kotoł je woprawdźe mudrje naprawjeny. Ničo njeje wostudliše, khibali přismudźeny abo zymny wobjed. Hdyž nětko jědźe ducy po maršu a mjez tym zo pólna kuchnja za swojej kompaniju jědźe, so přihotuja, zda so ćežko přismudźenju wobarać, dokelž srjedź jědźenja hodźa so warjacc jědźe z ćežka měšeć. Tohodla je so kuchnja tak naprawiła, zo je warjacy kotoł do druhoho z wolijom pjelnjenoho kotoła zasadźeny, zo potajkim kaž we wolijowej kupjeli wisy. Pod tymle zwjeršnym kotołom so tepi, z tepjenjom zawarja so wolij, wolij pak přenoša horcotu jědźam, kotrež w znutřkownym kotole płowaja. Tak je přismudźenjo njemóžne. Dale khowa wolij swoju horcotu nimoměry dołho. Hdyž su jědźe dowarjene, smě woheń w hněšći we měrje hasnyć, jědźe tola njewustudnu; wot horcoho wolija wobdate wostanu na wšě 6 abo 8 hodźinow ćopłe bjez tepjenja. Tepjenjo je tak zarjadowane, zo so tepić hodźi z čimžkuli, z drjewom, ze słomu abo z petrolejom. Docyła njeje tepić často ani dołho trjeba; je jenož trěbne wolij horcy zwarić, a to so za ¼ abo ½ hodźiny stanje. Potom smě woheń hasnyć a jědźe so w horcej kupjeli dowarja. Zo wodźewak z kotoła dele padnył abo so přesuwał njeby, je kruće přišrubowany a ma srjedźa mały ventil, z kotrymž móže trjebaj para ćěkać.

Nimo tohole warjacoho hłownoho kotoła ma pólna kuchnja hišće druhi kotoł, kofejowy kotoł, k přihotowanju warjaceje wody, k čomužkuli trěbneje, kofejej abo čajej abo druhomu; a tón ma tohorunja hobrsku tlamu a naduty brjuch nimoměry, zo so w nim potrjeba nadobo za cyłu kompaniju přihotować hodźi. Dokelž je kofej najwšědniši a najlubowaniši napoj, je do njoho křida za mlěty kofej zasadźena.

Nimo tejule kotołow ma kuchnja hišće wjacy kašćow a łódkow za wšelake rjane wěcy; kofejowu abo čajowu abo selowu abo wyrcowu piksu, mjasowy rězak, kofejowy młyn, za wulke łžicy a čěrpawy, zo by była kuchnja, kaž być dyrbi.

Přejmy pak našim dobrym wojakam, zo bychu jim z tejele gulašoweje kanony kule přecy prawy čas a nadobnje lětałe; zo bychu jim kule strowe tyłe; zo bychu čili a strowi wostali a zbožownje so wšitcy wróćiwši nam něhdy, hdyž so wróća zasy złote měrne časy, za wulkej kołbasu a za kermušu powědali, kak su jim kule z gulašoweje kanony słodźałe. mh.

Krajna wobora.

Winowatosć do krajneje wobory (Landsturmpflicht) přisłušeć traje hač do dopjelnjenoho 45. lěta. Po powołanju krajneje wobory hač do rozpuščenja tejesameje njemóže nichtó z njeje wustupić.

Powołanjo pruskoho kontingenta sta so we wokrjesach I. II. V. VI. VIII. IX. X. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XX. a XXI. armeekorpsa za wuwučenu a njewuwučenu woboru 1. augusta 1914,* w druhich pruskich a we woběmaj sakskimaj korps-wokrjesaj

a) za wuwučenu krajnu woboru 15. augusta 1914,*

b) za njewuwučenu krajnu woboru 4. decembra 1914.*

Wšitcy do krajneje wobory słušacy, kotřiž njeběchu na mjenowanych dnjach hišće 45 lět stari, t. r. wšitcy, kotřiž so 2. aug., 16. aug. a 5. decembra 1869 abo pozdźišo narodźichu, njejsu potajkim wuswobodźeni, ale su winowaći, pod brónju służić, doniž so wobora njerozpuščí. Rozpuščenjo ma postajić kejžor.

* dźeń wozjewjenja a wudaća krajnozakońskoho łopjena.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Rudolf, Benedikta Pospieszczyka, domownika w Budyšinje, s. — Jan Pawoł, Karla Hermanna Piskera, rěznika w Budyšinje, s. — Herta, Józefa Meinharda, dźěłaćerja w Biskopicach, dź. Eleonora, Józefa Kasy, skałarja w Zymicach, dź. — Franc Pawoł, Franca Wikiery, dźěłaćerja w Praskowje, s.

Wěrowanaj: Franc Gruntorad, zamkař w Budyšinje, z Linu Idu rodź. Schroeterec z Budyšina.

Zemrěći: 22. jan.: Marija Sykorec, posłužowarka w Budyšinje, 17 l. 2 m. 22 dn. 29.: Klara Wilhelmina Adelheid zwud. Hamanowa, rodź. Gerrath, we Biskopicach, 62 l. 10 m. 10 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 229. Jan Wjerab z **Budyšina**; 230. Michał Kurjat ze **Zajdowa**; 231. Jakub Měrčink z **Hrubjelčic**; 232—240. 284 286. z **Khróšćic**: Michał Šołta, towarstwo „Serbosław“, Marija Zyndžic, Hana Skalic, Marija Zyndźina, Jakub Holka, skótny lěkař Jurij Šołta, Marija Zarjenkowa, Jan Kubank, Michał Hojeŕ, Marija Domanic, Pětr Hoza; 241. 242. z **Časec**: Michał Donat, Hańža Hajnowa; 243 246. z **Hory**: Jakub Rjeda, Mich. Rjeda, Pětr Nowak, Madl. Zyndźina; 247—249. 287. 288. z **Hórkow**: Mich. Lebješka, Hana Młynkowa, Jak. Šewc, Jurij Lisnař, Jurij Šejda; 250—252. z **Noweje Jasenicy**: Marija Bukowa, Jakub Laras, Marija Nowakec; 253. 254. z **Jasenicy**: Mikławš Handrik, Jakub Just; 255. Pětr Bětka z **Kozarc**; 256—259. z **Lejna**: Jurij Domaška, Marija Ješcyna, Madlena Marowa, Marija Lejderowa; 260. 261. z **Łusća**: Michał Lawkus, Michał Nowak; 262—265. z **Nuknicy**: Hańža Kralowa, Madlena Donatowa, Jakub Wawrik, Mikławš Jawork; 266. 267. z **Prawoćic**: Hana Cyžowa, Jurij Wićaz; 268 270. z **Wudworja**: Pětr Šćrak, Marija Šołćina, Hańža Jakubašowa; 271—276. z **Worklec**: kanonikus Jakub Herrmann, farař em., Jurij Rjeda, Jurij Brězan, Michał Šewc, Jurij Šewc, Jurij Opic; 277—279. z **Wučkec**: Jurij Wels, Michał Nowotny, Jakub Knježk; 280. 281. ze **Zejic**: Hana Jakubašowa, Jakub Domš; 282. Michał Rjek z **Now. Bóšic**; 283. Jurij Trenkler ze **Smječkec**; 289. kantor Jan Symank, cyrkwiny wučeŕ w **Baćonju**; 290. Hilic kubło w **Libonju**; 291. Jurij Rebiš z **Haslowa** (nětko w Neufchâteau w Belgiskej); 292. Jakub Bulank z **Pozdec**; 293. 294. z **Łazka**: Jan Bjarš, Jakub Bjedrich: 295. 296. 301. ze **Sernjan**: Michał Bjenš, Jurij Kral, Mikławš Koplanski; 297. 298. z **Różanta**: Madlena Wincarjowa, Jakub Müller; 299. 300. ze **Smjerdźaceje**: Jakub Kmječ, Marija Lehmanec; 302. 303. z **Pěskec**: Jakub Lebza, kubler Michał Mjechela; 304. Eduard Merzinger z **Drježdźan**; 305—315. z **Wětenicy**: Mikł. Bjedrich, Michał Delan, Marija Koplanscyna, Hana Žurowa, Jurij Lisnař, Jakub Smoła, Hana Rabowa, Mikławš Čoch, Hańža Hejduškowa, Jakub Weidlich, Jakub Žur; 316. z **Kanec**: Marija Šołćic; 317. 318. z **Kukowa**: Mikławš Cyž, Michał Šołta; 319. 320. z **Pančic**: Mikławš Nowak, Khata Suchowa; 321. P. Ubald Peter z **Marijneje Hwězdy**; 322. P. Dominik Schiel w **Oseku**; 323. Jakub Pjech ze **Swinjarnje**; 324—329. z **Kulowa**: kapł. Viktor Otremba, Michał Möller, Marija Klimankec, Madlena Hančkowa, Mikławš Čepic, Philomena Pittermann; 330. Mikławš Šneider z **Brěžkow**; 331. Marija Kronsec ze **Salowa**; 332. 333. z **Rachlowa**: Madlena Rólina, Jakub Michałk; 334. Jurij Korch z **Hóska**; 335—339. z **Kočiny**: Jakub Jórš, Michał Mikel, Michał Serbin, Michał Grofa, Pětr Korch; 340—344. z **Kulowca**: Marija Pjacec, Jan Domanja, Michał Pólk, Michał Šołta, Michał Wawrij; 345. 346. z **Němcow**: Pětr Čórlich, Michał Sulak; 347. Mikławš Domanja z **Dubrjeńka**.

Za fond towarstwa: Jan Wjerab z Budyšina 1 hr.; J. H. z Worklec 2 hr.; M. N. z Łusća 1 hr.; P. B. z Kozarc 60 pj.; M. R. z N. B. 2 hr.

Dary atd. za towarstwo: E. Merzinger we Drježdźanach 80 pj.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

4. februara 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	55 - 56	96 - 97
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	46 - 48	87 - 89
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	40 - 43	83 - 85
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće . .	51 - 53	92 - 94
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	44 - 46	86 - 88
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy . .	39 - 42	81 - 83
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy .	32 - 35	74 - 77
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy .	23 - 26	65 - 68
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	51 - 53	92 - 94
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	45 - 48	86 - 89
3. snadnje picowane	38 - 44	80 - 85
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	50 - 52	85 - 87
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	44 - 46	82 - 84
3. snadnje wuwite wot cyca	39 - 42	79 - 81
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	55 - 57	107—112
2. starše korme borany	48 - 50	96-100
3. srěnjo kormjene borany a wowcy .	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	80 - 82	100—102
2. mjasne	73 - 75	93 - 95
3. snadnje wuwite	67 - 71	86 - 90
4. rancy a kundrosy	70 - 75	88 - 93

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 30. januara wot hr. pj.	hač hr. pj.	w Kamjencu 4. februara wot hr. pj.	hač hr. pj.
Pšenca, kórc po 170 punt				
Rožka, kórc po 160 punt				
Ječmjen, kórc po 140 punt				
Pšenca		13 40		
„ nowa				
Rožka		11 40		
„ nowa				
Ječmjen		11 40		
Wows		10 70		
„ nowa				
Hroch	50 kg abo centnar			
Woka				
Jahły				
Krupy				
Hejduš				
Běrny	2 60	2 85		
Pšenčna muka		19 75		
Rožana muka		17 —		
Syno	3 50	4 50	3 75	4 50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3 25	3 85		3 70
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	2 20	2 60		4 33
Prosata 432 (w Kamjencu —)	7 —	17 —		
Butra 1 kg	2 90	3 30	3 —	3 10
Jeja, mandl	1 65	1 95		1 80
Pšenčne wotruby		6 50		
Rožane wotruby		6 50		
Pšenčny gris	8 50	9 —		
Rožany gris	8 50	9 —		

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wosebity wobkhód z cigarami

Kurt Schreckenbach

w Kamjencu w Sa. :: Budyšska dr. 17

Zastupjeŕ: **Pawoł Freisleben**

poruča so při potrjebach.

W tutych klamach so wšitke nawěški za „Katolski Posoł“ a „Krajan“ přijimaja.

Hans Valtin, Halštrow

poruča

wot runje dóstatych a hišće wočakowanych tworow,

po najtuńšich dźeńskich płaćiznach:

Ammoniak-Superphosphat	8|9	w měchach
Domašowu muku	**17 %**	„ „
Kalisól	**41 %**	bjez měcha
Kainit	**16 %**	„ „

Při nětčišej prědkosći Ammoniaka a Domašoweje muki prošu, zo bychu so skazanki tychle tworow prawje zahe doprědka stałe, wosebje też skazanjo **hnójnoho kruchatoho kalka, mlětoho kalka k hnojenju** a žerjatoho kalka (Ätzkalk) k hnojenju.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Bydlenjo (**swětła jstwa z dwěmaj komoromaj**) je k **jutram** přenajeću; najlěpje so přihodźace za staršich ludźi. Zhonić w **Budyšinje,** Messergasse 6 p.

Swobodne zjednoćeństwo katolskich wučerjow serbskeje Łužicy

změje **srjedu 10. febr.** popołdnju w ½4 hodźinach **zhromadźiznu** w **Pančičanskim hoscencu**: 1. Wólby. 2. Přednošk k. kant. Rězaka: ‚Wójna wo wučeŕskim dźěle‘. 3. P. př. zličbowanjo, zdźělenja a namjety.

Wo prawje bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje, přichodneje maćerje a wowki

Marije Kraloweje rodź. Šafrigec

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su ju na póstywječoru wopytowali, ju k rowu přewodźeli a za jeje dušu so modlili,

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Baćonju** a w **Nuknicy**, na dnju pohrjeba,
4. februara 1915.

Zrudni zawostajeni.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 7. | **Budyšin, 13. februara 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

17. Khrystusanošeŕ.

Wot tohole wokomika běše moja lubosć k młodomu křesćanej z wjetšej česćownosću změšana. Bóh je w nim žiwy: Khrystusanošerja mam nětko pěstonić.[1]

Eucharistiski Bóh běše so joho duše zmocował, w njej skhadźace mocy nawjedować; wón dawaše jej žiwej być přez swoje žiwjenjo, zo by ju ze swojimi póćiwosćemi krónował.

Hdyž na dźiwi štomik so wubrany šćěpk wošćěpi, potom wuzběhuje štom bórzy swoje płódne hałzy k njebjesam a widźi — a njemóže so dodźiwać — nowe žiwjenjo a nowe płody, kotrež njejsu joho.

Tak wobohaćeše so duša přez zjednoćenjo z Jězusom a dobywaše sebi zasłužby, kotrež běchu jeje přirodźe cuze, kotrež wona ze swojimi mocami sebi njeby ženje dobyła. Běše so prajić mělo: njebjeska zahrodka je so na zemju přesadźiła a z wyššimi mocami nětko rosće a kćěje.

W samej měrje, kaž běše moja česćownosć napřećo młodomu človjekej přibjerała, běše so mi strach před Božej majestosću pominył.

Z eucharistiskim šlewjerom zmilene běše modlenja hódne swětło mojomu wóčku znjesliwiše, a ja běch ćim mjenje slepjeny, čim bliže sebi je wobhladowach.

Mój wobkhad z wočłowječenym Bohom běše njeposrědny a wobstajny. Moja służba bě mi prawo njewuprajneje dowěry dobyła. W mojej winowatosći běchu prawa wobjimane, kotrež sebi najnadobniše stworjenjo ženje žadać zwěriło njeby.

18. Předstajenjo Mariji.

„Tule, o najzbóžniša maćeŕ, je twoje dźěćo; nětko spěwa wone, kaž ty, swoje ‚Magnificat', dokelž je Bóh, kotryž hordych poniža a ponižnych powyša, swojej woči na nje złožił."

Powitanjo běše jara wutrobne. Marija wobjima dźěćo, winy je k wutrobje a počesći je z dobroćiwym wokošom.[2]

„Tajki drje běše Jězus sam", praji wona, „měrniwy, pokorny, lubosćiwy a dowěrny. To stej joho woči, to je joho wobličo, joho khód. Jězus sam je tu přede mnu. Mojej dwě dźěśći stej přez sakrament lubosće nětko jenož jene dźěćo."

Jandźelojo tłóčachu so wokoło nas a powědachu sebi dźiwajo:

„Kak je tola podobny na bóžskoho młodźenca z Nazaretha; što njeby sebi myslił, zo je tu Jězus mjez Mariju a Józefom? Tasama njewinowatosć, tasama zwučniwosć, tasama poddatosć!"

Dźěćo pak praji k Mariji:

„Kóždy dźeń, o moja maćeŕ, budźe tónle wjeŕch twojoho dwora, kotrohož sy mi za wjednika dała, tebi moje modlitwy nosyć a mje z twojimi hnadami wobohaćeć. Pod joho nawjedowanjom so tyšnosćow zemje dowobaram a do pokoja njebjes w zhromadnej wótčinje twojich dźěći dóńdu."

Ani človječi ani jandźelow jazyk njemóže wupowědać moje zbóžne hnuća, hdyž běch srědnik mjez tymajlc wutrobomaj. Přeze mnje stawaše so wobkhad maćerje a dźěśća, mojeje knjenje a mojoho bratra, krasnosće a ćěmnoty, wótčiny a wuhnanstwa.

Na mjezy dweju swětow stojo, jenu ruku wupřestrěwajo k stworjenju Bohu najlubšomu, druhu k duši, na swěće mi najlubšej, běch stajny wothłós maćerneje dobroćiwosće a dźěśćoweje lubosće. Přez moju wutrobu stupachu zdychowanja k njebjesam a žohnowanja na zemju.

19. Domjacy powětr.

Mój dźěchmoj hromadźe k tamnym swjatym wodam, kotrež w njebjesach čerpane žiwjenjo nad zemju wuliwaja.

„Tule je", dźach k njomu, „twoja wěrna wótčina. Tu sy so z Božej hnadu narodźił a bu do tamneje swójby přiwzaty, kotrejež Wótc je Bóh, kotrejež mać je Marija, kotrejež prěnjorodźeny je Jězus, kotrejež dźěći su křesćenjo a służownicy jandźelojo.[3]

Tu wobnowi młodźenc swoje slubjenjo, zo Jězusej swěrny wostanje, swěta so wotrjeknje a djabołej poklije.

Woda joho swjateje křćeńcy bě so starosćiwje khowała. Wona bu před njoho stajena. Wón košeše z dźakownej lubosću sudobjo, w kotrymž woda běše, a mačeše z krjepku swoje čoło.[4]

Ze zbóžnej, pobožnej radosću wuroni joho wutroba sćěhowace słowa, kotrež jomu wubudźach:

„Drohotne wody, před mojimaj wočomaj wupřestrěwaće a rozšěrjeće so na wulku rěku.

Dopominaće na spodźiwne skutki, kotrež so mje bliže dótkaju, dyžli te, kotrychž swědk běše Jordan, a wy same sće mój Jordan, moja wjelelubowana rěka.

Wy widźešće wjetše dźiwy, dyžli překhód Mójzesowy přez čerwjene morjo, a wy bušće hrow strašnišoho njepřećela, dyžli běše Farao.

Přez was namakach puć do slubjenoho kraja; wam mam so dźakować, zo w nim nětko bydlu, zo swoju lačnosć spokojam z čerstwymi kužołami, zo so kupam w čistych rěčkach, zo spomožne wónje dycham a płody žiwjenja šćipam.

Zbóžny dźeń mojeje křćeńcy! ženje tebje njezabudu. Słódka wótčina, často přińdu w mysłach na twoju žohnowanu pódu stupić, w domjacym powětře wokřewjenjo mojich mocow pytać. Njebjeska kupjel, wzmi moju dušu a přejimaj ju z twojej bóžskej selu!

Wulkomyslny wuswobodźerjo, zwostawa mi při twojich dobrotach jenož hišće jena hnada, kotruž bych nutrnje a należnje prosył: zo bych čas žiwjenja tebje so hódny wopokazał."

20. Škit.

Zo by nadobnosć duše sebi khował a česć swojoho Boha zakitał, měješe młodźenc krute wójny přetrać.

Tajke wojowanja předwidźicy chcyše joho cyrkej z časom za ryćerja Jězusa Khrystusowoho woznamjenić. Nowy sakrament, swjate firmowanjo tule swjećiznu wuskutkowa.

Napołoženjo rukow, znamjo swjatoho křiža, wolij, balsam, někotre swjate słowa: to běchu zwonkowne znamjenja, kotrež do zmysłow padachu. Znutřkownje pak nastawachu přez tute zmysłojte znamjenja spodźiwne skutkownosće.[5]

Na młodźencowym čole so křiž woznamjeni a do joho duše so znamjo zatłóći, kotrež dyrbješe jomu zawěsćenjo dóstatych prawow, ale też dopominanjo na přewzate winowatosće być.

Tele znamjo běše zybolata hwězda, kotrejež jasnosć drje móžeše so zaćěmnić, ale ženje njewuhasnyć. Wěčnje budźe nowy ryćeŕ, njech je zmužity abo bojazny, swěrny abo přeradny, pak k swojej česći, pak k swojej hańbje ju nosyć.

Wobora, do kotrejež bu zwoblekany, wobstoješe ze sydom žiwjelow. Kóždy z nich běše wosebita hnada Boža a měješe wosebite mjeno. Mjenowachu je mudrosć, rozom, radu, móc, wědomosć, pobožnosć, bojosć.

Wone běchu zjednoćene a mjeze sobu změšane přez skutkowanjo swjatoho Ducha, kotryž w nich bydleše a jim błyšć dawaše.

Tajka wobora zawěsćuje dobyćo. Ani kłoki, ani mječe jeje njepřeraža ani njezranja.

Wojak, zo by dobyća so radował, trjebaše přichodnje jenož chcyć. Trjebaše z krutej nohu stojo najhóršoho přećiwnika njebojaznje wočakować. Po swojim spodobanju móžeše khrobłosć, wušiknosć a wutrajnosć namakać, zo by so jako hordźina wopokazał.

Ze swojim škitom wodźety, z wutrobu połnej swjatoho wohenja, budźeše djabołam stróžele a zdaše so jim kaž arcyjandźel Michał. Pruhi z joho čoła sapace ranjachu jich woči a nuzowachu jich do ćěkanja.

---

[1] Swj. Cyrill Jeruz. katechesy 4. — [2] Žiwjenjo swj. Angely.

[3] Swj. Leo, rěć 5. wo Jězusowym narodźe. — [4] Wašnjo někotrych křesćanskich swójbow.

[5] Tertulian, wo horjestaću.

Wón pak budź strózby a bjeŕ so na kedźbu; ženje njewostaj nješkitanu dźensa tak derje wobrónjenu wutrobu. Njewujednany njepřećel, přijomniše dny wočakujo, wótři swój mječ a swoje kłoki.

(Přichodnje dale.)

Ruske hubjenstwo.

Za wujězd do Němskeje postajene žito — wokoło 45 millionow centnari pšeńcy, 35 mill. centn. rožki a 25 mill. centn. wowsa — leži w Ruskej a njenamaka wotběrari, samo při nizkich płaćiznach. Žitni překupcy njekupuja z cyła ničo wjacy, a tak njedóstanu burja žanych pór pjenjez, padnu lichownikam do rukow a dyrbja we wšelkich krajinach skót předawać. Na mnohich kubłach z cyła na žně njedźiwachu, mužscy dźěłaćerjo buchu k brónjam powołani a tak honjachu ludźo skót hnydom na hona ze žitom wobrosćene. W najwjacy krajinach knježi tajke hubjenstwo, zo wokhudnjeny burik njewě, kak mohł swoju swójbu zežiwić. Mjeńši burja předawaja dwór a statok a ćahaja do městow, zo bychu jako dźěłaćerjo w tworniach swój khlěb namakali. Zwostawacy wobroćeja so na knježeŕstwo wo pomoc. Jeničke, štož chce knježeŕstwo jim poskićić, je žito za nalětny wusyw. Na tym pobrachuje na wšěch wsach. Po zakonju měł w kóždej gmejnje žitny skład być, hdźež k wotwobroćenju hłoda trěbne žito za wšitkich wobydleri so khowa. Ale tón dobroćiwy wukaz cara stoji, kaž wjele druhich, jenož na papjerje. Pod ćežkimi woporami dyrbjachu gmejny masivne składy twarić a w nich wob lěto trěbne žito khować. Po kóždych žnjach bu předlětne žito rozpředate a za nje nowe zapołożene. Ale burscy komisarojo dźeržachu za bóle praktiske, hdyž so za žito wuwikowane pjenjezy na banku dadźa, hdźež wjetšu dań njesu. Burja so kruće přećiwo tajkomu njezakońskomu činjenju wobarachu, ale kotry gmejnski předstojićeŕ chcył so hrubym komisaram spjećić, kiž jich hewak mi a tebi ničo na někotre dny do jastwa tyknje? Tak stoja dźensa składy prózdne, žito je preč a pjenjezy też. Hdźe su wostałe, njewě nichtó, na žanej bancy so wone njenamakaju.

Mnozy wobsedźerjo, kotrymž zbytne žito w bróžnjach hnije, wobkrućeja, zo njechadźa naléto swoje pola wobdźěłać. Wone so njezapłaći, nowe žito wusywać. Najebać nuzu, dyrbja burja swoje dawki hač na posledni pjenježk zapłaćić, jeli so njechadźa dać ćazać. Ruske knježeŕstwo trjeba pjenjezy jara nuznje. Hač dotal tróštowachu so burja z tym, zo so wójna bórzy skónči a potom so žito mócnje počnje wuwožować. Ale samo najhłupiši na kraju do tajkich wuréčow ničo wjacy njedźerži.

Wyše toho zhubjuje ruske ratarstwo přez wulku škodu, kiž jomu nastawa přez zapowědźeny wuwoz mjasa, butry, jeji, lenu a druhich produktow; nastawacy wuwoz do Jendźelskeje je poměrnje słaby. Najwjetši žitny přistaw w Ruskej, Odessa, je přez zawrjenjo Dardanellow za wuwóz wotrěznjeny, a Archangelk při Běłym morju ze swojej małej železnicu a z njedostatkom na wozach móže jenož najnuzniši wobkhod z łódźemi zastarać. A bjezłódny přistaw Libaw při Baltiskim morju wobknježa němske wójnske łódźe. Też lěsarstwo mócnje škoduje. Zapowědźeny wuwóz na hrjadach a deskach je stotysacy dźěłaćeri wo zasłužbu přinjesł, wjele rězakow stoji a mnohe drjewowe kontory su bankrot.

Krajne kasy su prózdne, wobkhod a přemysło drěmatej, mjez tym zo khudy lud hłubšo a hłubšo do swojoho hubjenstwa jědźe. Tohodla bjez dźiwa, zo we wšěch rózkach njesměrnoho kraja so mući a we Pětrohrodźe a Moskwje hižo powróćerske mocy so hibaju.

W Ruskej wšudźe a wšitko faluje. Papjera je scerpna. We woprawdźitosći je na wšěm njedostatk. Ruscy zastojnicy wojebaja a wobkradnu lud a kraj bjeze wšoho swědomja. Tohodla pobrachuje wojakam na cyrobje, municiji, třělbach, wozach, konjoch, drasće a druhich wójnskich potrěbnosćach. Popja zdźerža lud we swojej hłuposći, zo so lěpje wobknježi. Nihdźe žadyn postup, žane duchowne a hospodarske hibanjo a k tomu podtłóčowanjo druhich wěrywuznaćow a narodow. Kak chce potom tajki lud so runać z němskim ludom, stojacym na wjeršku kultury?

Wójna.

Němska a Jendźelska

hotujetej so k wosebitej wójnje na morju. Tu njejedna so wjacy wo te abo tamne łódźe, dobytu abo přěhratu bitwu, tu dźe wo cyły lud. Jendźelska widźeše, zo njedźiwajo na swoju přemoc němske łódźnistwo njemóže přewinyć. Tohodla dyrbješe hłód jej pomhać. Němska njedyrbješe žaneje cyroby z wukraja wjacy dóstać. Cyłe sewjerne morjo postaji Jendźelska za bitwišćo. Łódźam, też neutralnym, běchu tak wěste puće postajene a Jendźelska móžeše strażować, zo ničo do Němskeje njepřińdźe, štož Jendźelska njecha. Jendźelčenjo měnjachu, zo Němscy zawěšće dosć k zežiwjenju njezměja a zo budźa dyrbjeć hłodu mrěć abo so podać. Tajka wójna přećiwo cyłomu ludej bě wězo njesprawna a surowa. Ale wo to so Jendźelska mało stara. Němska dyrbješe sebi jendźelsku hrubosć lubić dać a neutralni so přećiwo njej njewobarachu, runjež jich překupstwo ćežko pod njej ćerpješe.

Nětko skónčnje je Němska tak daloko, zo móže so přećiwo Jendźelskej wotrunać a jeje samsne brónje přećiwo njej wobroćić. Jendźelska chcyše Němsku z hłodom přewinyć, nětko spyta Němska tosame z Jendźelskej. Němske podmórniki su tak daloko, zo sebi dowěrja Jendźelsku wot wšoho swěta wotzamknyć. Po możnosći njedyrbi žana překupska łódź wjacy do jendźelskich přistawow přijěć. — „Reichsanzeiger“ wupisuje 4. febr. tute

Wozjewjenjo.

1. Morjo wokolo Wulkobritanskeje a Iriskeje z cyłym jendźelskim kanalom postaja so z tutym jako bitwišćo. Wot 18. februara sem budźe kóžda na tutym bitwišću nadeńdźena njepřećelska překupska łódź zničena, bjez toho, zo budźe přecy możno, strachi wotwobroćić, kiž při tym wobsadźe a pućowarjam hroža.

2. Też neutralnym łódźam hroža na bitwišću strachi, dokelž při samopašnym 31. jan. wudatym wukazu jendźelskoho knježeŕstwa, zo dyrbja jich łódźe neutralne wotznamjenja trjebać a při připadach mórskeje wójny so

Baćońska šula.

(Pokračowanjo a skónčenjo.)

Nowe twarjenjo, na pokhilenym brjóžku stojace, wot wšoho započatka pod włóžnosću swojeje městnosće ćerpješe; tak zo bě za krótke lěta hižo defektne. Podłoha w jstwach, samo durje, běchu z hribom přežrane. Po šesćich lětach dyrbješe so twarjenjo porjedźeć, a twarski mištr Marche z Budyšina dom přehladawši, wuliči a naliči za dźěło a nuzny material 328 tl. 4 nsl. 1 pj. wudawkow. Šulske předstojićeŕstwo: farař Jakub Bart, Mikławš Deleńka, Jurij Robel z Baćonja, Pětr Jórš z Haslowa, Mikł. Bažant z Wutołčic a Michał Böhma z Nowoho Łusća stupichu z próstwu před kollaturne knježstwo (tach. konsistorium) wo pjenježnu podpjeru. Tajka bu přizwolena, dźeń 23. meje 1842 bu porjedźenjo wobzamknjene a w běhu lěća wuwjedźene. — Zasy šěsć lět pozdźišo dyrbješe so twarjenjo zwonka bělić a wuporjedźeć a překrywać. Dalša wobšěrniša reparatura sta so w lěće 1869, štož 77 tl. 2 nsl. 6 pj. płaćeše, a poslednja w lěće 1884, kotraž 458 hr. 87 pj. wudawkow žadaše. —

Něhdy sonješe Baćoń na swojej wosamoćenej hórcy jako ćicha wjeska wosrjedź swojich płódnych honow — wot třoch stron pak wot ćěmnoho jehlinoho lěsa, pak wot wysokolisćowych keŕkow wobrubjenych. Wobkhod běše tehdom snadny; ludźo bjesadowachu rad domach. Rad a husto skhadźowachu so na dołhich zymskich wječorach k přećelniwej zabawje tehdomniši Čornječanski wučeŕ Jakub Kral a někotři susodni hospodarjo pola „Bódlanec“. Powědachu wo starych časach a dobrych ludźoch, a spomni so při tym też na klóštrsku knježnu Michaelu (rodźenu Šołćic z Baćonja), kotraž je před něhdźe 50 lětami „kruće a wěsće twarjenja cyrkwje w Baćonju so nadźijała“. Tajka powěsć wosebje Krala a Bódlanka (Šewćika) kruće jimaše; zasy a zasy wo tym spominaštaj a sebi skónčnje slubištaj, zhromadnje za dobru wěc rěčeć, za nju zahorjeć a za nju „hromadźić“. Wo należnosći zhoni też Hórnik, a wón, kiž dźěn so za wšo zahorješe, štož Serbow česć a spomoženjo spěchowaše, wón a joho přećel P. Thaddäus Natuš w Róženćc wozjewištaj 20. febr. 1869 „słowčko za twarjenjo cyrkwje w Baćonju abo w Čornecach“. Na zhromadźiznje towarstwa ss. Cyrilla a Methoda we l. 1869 „wobkrućichu přitomni ze wšelakich wosadow, zo so też w dalšich stronach wšudźom za tajke wotmyslenjo z khwalbu wupraja.“ Hdyž nětko dobroćeŕ kubleŕ Jan Wólman w Čornecach přeni summu wo 1000 tol. za wotmysleny skutk wulkomyslnje dari, zbudźowaše so dźeń a bóle zajim za Baćoń, a ćicha wjeska a jeje mjeno a jeje swjata należnosć bu nadobo w mysli, w horće a we wutrobje kóždoho katolskoho Serba. Baćońska cyrkej a jeje twar so w lěće 1882 zbožownje započa so hač do lěta 1887 zbožownje dotwari a wuhotowa, tak zo móžeše 9. junija 1887 swjatočnje wot biskopa swjećena być. Wěčny pomnik je sebi pobožna serbska Łužica z Baćońskej cyrkwju stajiła, a tola też wěstu dwojotu — njestrašnu pak zbudźiła. Cyrkej w Baćonju — šula w susodnych Čornecach! Dwaj wustawaj, kotrajž hromadźe słušataj, dyrbještaj so bjez komdźenja też městostnje zbližić. K idealnomu zaměrej stowarši so praktiski zaměr. Ličba šulskich dźěći wot lěta 1888 přiběraše, a po cyrkwinych zapiskach hodźeše so wuličić, zo lětny přirostk w přichodźe njezastanje. Stara šula pak njeposkićeše nuznu rumnosć.

Po dołhich wuradźowanjach wobzamknychu tohodla šulske předstojićeŕstwo w decembru 1886, zo ma so nowa šula twarić — a to w Baćonju. Jednanja trajachu přez cyłe přichodne lěto, a hakle 8. hapryla 1888 móžeše so wuwjedźenjo šulskoho twara twarskomu mištrej Eisslerej w Prěčecach přepodać. Wón

njebudże přecy zadźěwać hodźeć, zo njebychu na njepřećelske łódże so měrjace nadpady neutralne łódże trjechiłe.

3. Łódźnistwo k połnocy wokoło shetlandskich kupow, w rańšich dźělach sewjernoho morja a při hollandskich brjohach hač 30 mil do morja njeje žanym stracham wustajene.

W Barlinje, 4. februara 1915.

Šef admiralnoho staba łódźnistwa.

z Pohl. b.

Z tutym wozjewjenjom je 4. februar 1915 na wšě časy do knihi stawiznow zapisany. Cyła naša wójna, dawno hižo wjetša hač je swět hdy žanu widźał, dóstanje z nim nowy wuznam. Čas „podmórskeje wójny“ su někotre nowiny přikhadźace dny mjenowałe. Bórzy dyrbi so pokazać, hač budża naše podmórniki Jendźelsku wot swěta wotzamknyć móc, kaž je to dotal jendźelske nadmórske łódźnistwo z našimi mórskimi brjohami činiło. Naše wjednistwo je dotal wědźało, što zamóže. Tohodla móžemy so dowěrić, zo su też podmórniki k swojomu hobrskomu nadawkej přihotowane. Radźi-li so, jendźelske brjohi tak wobdać, zo tam překupske łódże njemóža ničo wjacy abo z najmjeńša nic dosć přiwožować, je Jendźelska zhubjena. My móžemy so k nuzy sami zežiwić, wosebje nětk, hdyž je knježeŕstwo zežiwjenjo kruče do rukow wzało, Jendźelska njemóže to ani někotre měsacy. Surowa wšak tajka wójna je, ale zamołwić ma ju Jendźelska sama. Wona je z „wuhłódnjenjom“ započała.

Što budża neutralni k němskomu připowědźenju prajić?

Spodobać so jim wězo njebudże, zo jich łódźam strachi hroža a jich překupstwo ćerpi. Ale woni su jendźelske mocowanja, kotrež tuta jenož ze swojim wužitkom zamołwješe, bjez dosahacoho wobaranja sebi lubić dali. Tuž budża drje też znjesć dyrbjeć, štož Němska k swojomu wobstaću za trěbne dźeržiła. Němska je dźě też napřećo nim wjacy činiła hač Jendźelska, hdyž swoje wotpohlady jim zjawnje přizjewi a jich łódźam wjacy hač dosć časa wostaji, zo móža jim hrožacych strachow so zminyć.

Potajny wukaz

je Jendźelska swojim překupskim łódźam wudała, zo bychu mjenujcy wotznamjenja neutralnych statow wuwěšeli a pod nimi před nadpadami němskich podmórnikow so khowali. To je wězo jebanstwo a němske knježeŕstwo je wosebje tohodla swoje naspomnjene wozjewjenjo wudało. Tajki wukaz je pak też hańba za Jendźelsku, kotraž so z tajkej hordosću knježeŕka morjow mjenuje. Praša so jara, hač sebi neutralne mócnarstwa tajke za jich łódże strašne jebanstwo lubić dadża. Woprawdźe su też hižo danske, šwedske a druhe nowiny přećiwo tomu so wuprajiłe. Jenož ameriske knježeŕstwo by po zdaću też tu najradšo Jendźelskej pomhało a chce „wuradźeć“, nowy dopokaz za krasnu „njestronitosć“ presidenta Wilsona. (b)

Posledni z „Emden“ skhowani.

Njezapomnity wostanje křižak „Emden“, kiž je telko jendźelskich łódźi zničił. W novembru bu wón skónčnje wot jendźelskeje přemocy pola awstraliskich Kokos-kupow potřělany. Tehdy pak bě runje 42 muži joho wobsadki na kraju a njemóžachu so na mórskej bitwje wobdźělić. Čile mužojo pod nawjedowanjom prěnjoho officira na „Emden“, leutnanta z Mücke, dobychu sebi mału płachtowu łódź, „Ayesha“ mjenowanu, znosychu na nju někotre maśinske třělby a jenu kanonu a „Emden II“ bě hotowa. Z tutym „čołmikom“ jědźechu zmužiči mužojo najprjedy k hollandskej kupje Sumatra, zastarachu so w přistawje Padang z najtrěbnišimi wěcami a podachu so potom na dalše pućowanja. Po puću dobychu sebi jendźelski wuhlowy parnik „Oxford“, zničichu wšelake překupske łódże a su nětko zbožownje po 5000 km dołhim puću, hdźež mnohe njepřećelske łódże jězdża, do turkowskoho města „Hodeida“ při Čerwjenym morju w Arabiskej doješli. Pod wočomaj francózskoho křižaka su swoju łódź wopušćili a z turkowskimi wojakami so zjednoćili, kiž jich z radosću přijachu. Jězdba so z tym skónči, kajkaž je drje so mało hdy na dalokim morju wukonjała. (b)

Z wječornych bitwišćow

njejsu so w zańdźenym tydźenju wosebite podawki wozjewjałe. Wojowało je pak so skoro přecy a tu a tam poradźichu so też mjeńše postupy. Poslednje dny počachu so zasy čežše bitwy w sewjernej Flandriskej. Też jendźelske łódże sobu přimachu. Tamnišim městam a jich wobydlerjam bu wjacy škody načinjene hač našim wojakam.

Lětaki su jara žiwe. Skoro wšědnje mjetaja němscy lětarjo na Dünkirchen a druhe města bomby, kotrež wjele škody činja. Naše lětaki su tak wuwołanym francózskim cyle zrosćene.

Naše podmórniki po zdaću wokoło Jendźelskeje dźěłaja. Wjacy hač 50 překupskich łódźow je přez čas wonka a nimaja wo nich powěsće. Lohko su přez podmórniki zničene. (b)

Z rańšich bitwišćow

wozjewja hłowne wjednistwo 5. februara:

Na rańšich pruskich mjezach buchu nowe nadběhi Rusow k połdnju wot Memele wotpokazane. Tohorunja njeradźichu so sylne nadběhi Rusow přećiwo našim nowym stojnišćam k ranju wot Bolimowa. Ličba jatych wot 1. febr. wučinja 26 officirow a něhdźe 6000 muži. (WTB)

Při Bzurje a Rawcy su cyły čas dale wojowali a po zdaću su Němscy z wulkej mocu nadběhowali. Jednotliwosće wo wuspěchach njejsu znate. Jena ruska nowina pak wozjewja, zo su Němscy rusku frontu před Waršawu na wjacorych městnach přełamali. Rozsudne wojowanja su drje tam bórzy k wočakowanju. — Też w rańšej Pruskej su Rusojo posledni čas žiwišo nadběhowali, ale bjez wuspěcha. (b)

W Karpatach su čežko wojowali bjez doraznych wuspěchow na woběmaj stronomaj. Hłuboki sněh wojowanja jara wobćeža. Z wosebitej mocu nadběhowachu Rusojo Awstriskich w duklanskim překhodźe, njemóžachu pak jich zahnać. Wulki dźěl Rusow dyrbješe we zymnej nocy we hłubokim zněžy ležo wostać; mnohim zmjerznychu stawy.

W Bukowinje su Awstriscy zasy wjele postupowali a su Rusow hač přez Smzawu zahnali. Hdźež awstriscy wojacy přińdźechu, witachu jich wobydlerjo z njewuprajitej radosću. (b)

W Egyptowskej započnu drje so bórzy wojowanja přećiwo Jendźelčanam. Prěnje turkowske mocy su hač k suezskomu kanalej doćahnyli.

---

twarješe po planje twarskoho mištra Jakuba Hile w Kulowje, kotryž běše zasy swój plan po skizzy prof. Secka-Žitawskoho zhotowił. W lěće 1888 natwari so šula hač pod kryw a dotwari so naléto 1889. Pjatk před swjatkami, 7. junija 1889, bu nowa šula wot Khrósćanskoho fararja J. Wornarja poswjećena. Pondźelu po swjatkownych prózdninach započinaše so šulske dźěło w nowej šuli. Stara šula pak běše hižo 21. sept. 1888 na wěstoho Pětra Dźisławka z Wotrowa za 2950 hr. předata, kiž po wotkhadźe wučerja z Čornec so hnydom tudy zasydli. — Kupny pjenjez za stary šulski dom wuži so k twarjenju nowoho domu. Za nowotwar běše so w běhu lět hižo na 1700 hr. nalutowało, też ministerialna kassa dari 1500 hr., zbytk pak, 10000 hr. wučinjacy, připožči so wot Khrósćanskeje cyrkwineje kassy. Požčonka bu z 3½% zadanjena a po 500 hr. (abo wjacy) za 18 lět wróćo płaćena.

Wučerjo.

Jako prěni wučeŕ při tudomnej šuli skutkowaše Handrij Bräuer wot 25. julija 1836 hač kónc meje 1841, hdyž bu za cyrkwinoho wučerja do Róžanta powołany. Wučeŕ Michał Jenč, kotryž tu khwilu službu we Róžeńcanskej šuli a cyrkwi zastarowaše, zamołwješe so 27. měrca 1841 do Čornec, a bu 3. junija 1841 do Čornec přesadźeny — jako vikar. 30. meje 1844 pak bu tu jako statny wučeŕ postajeny a wosta w swojej službje hač do 1. augusta 1868. Tehdom měnješe Michał Jenč swoje městno z wučerjom Jak. Kralom we Wotrowje, a bu za cyrkwinoho wučerja tudy pomjenowany. Jakub Kral wosta w Čornecach hač do hapryla 1873, wot kotrohož časa hač do swojeje smjerće jako wučeŕ w tachantskej šuli a jako organista w „serbskej cyrkwi“ w Budyšinje skutkowaše.

Dźeń 29. měrca 1873 zamołwi so Radworski wučeŕ Jakub Krahl za wučerja do Čornec, tola bu seminarist Jan Kubank tu pósłany, a wón jako vikar wot 20. hapryla 1873 hač do 15. nov. 1878 tu zwosta. Wón běše w septembru 1878 swoje wučeŕske městno wupowědźił z wotmyslenjom, zo wučeŕske powołanjo docyła złoži.

Čornecy běchu khwilu bjez wučerja. Šulska inspekcija chcyše Čornječansku šulsku gmejnu ke Khrósćicam připokazać, doniž njedostatk na serbskich wučerjach njezastanje. Čornječanske šulske předstojićeŕstwo pak prosy wo swojoho wučerja a žada za so tajkoho. Dokelž šulska inspekcija jim nihdy k woli być nochce, dojědźetaj předsyda kubleŕ Rjenč-Čornječanski a kubleŕ Pjech-Libonjanski k ministrej do Drježdźan, zo byštaj jomu napisanu prósbu přepodałoj a jomu też hortnje należnosć přednjesłoj. Ministerstwo rozsudźi, zo Čornječanska šula swoju samostatnosć wobkhowa, a zo ma so ji wučeŕ dać, tak khětře hač móžno, zo pak maja mjez tym šulske dźěći do Khrósćic do šule khodźić. To so sta wot 16. novembra hač do hód 1878 (5 tydźenjow) Za to měješe naša šulska kassa 54 hr. zarunanja do Khrósćic zapłaćić. Po hodźoch (2. jan. 1879) bu seminarist Pětr Hila (rodź. ze Šunowa) do Čornec pósłany a wosta tu hač do srjedź hapryla 1879. Po nim zastara Čornječansku šulu Khrósćanski wučeŕ Karl Wjenka hač do Michałskich prózdninow 1879. Z prěnim oktobrom nastupi Mikławš Hila, kiž běše hač dotal z wučerjom w Šěrachowje był, službu w Čornecach jako vikar a wot 25. hapryla 1880 jako statny wučeŕ. W Michałskich prózdninach 1881 wróći so Mikławš Hila do Šěrachowa a Čornecy dóstachu jako šulskoho vikara zasy seminarista, Mikławša Hašu (rodź. w Zajdowje), kiž 1. okt. 1881 swoje zastojnstwo nastupi. Wón zwosta we Čornecach hač do srjedź januara 1886. Dźeń 13. hapryla 1885 bu za statnoho wučerja pomjenowany. Krótki čas, mjez tym hač Haša jako wojak služeše — wot 1. hapryla hač do

11. febr. wozjewja naše hłowne wjednistwo:

Wječorne bitwišća:

Při nadběhu w Argonach postupowachmy — wotdobychmy njepřećclej 6 officirow, 307 muži, 2 mašinskej třělbje a 6 mjeńšich kanonow.

Rańše bitwišća:

Wojowanja na rańšich pruskich mjezach dźěchu też wčora z dobrym wuspěchom dale, runjež hłuboki sněh pohibowanjam zadźěwaše. Wuspěchi njehodźa so hišće přewidźeć.

Na pólskim bitwišću na prawej stronje Wisle popadnychmy k sewjernomu wječoru wot Sierpe při nadběhu někotre sta jatych.

Při Wisli njeje so ničo wosebite podało. (WTB)

Wozjewjenja.

Na podłozy woblehnjeńskoho zakonja wot 4. junija 1887 postajamy:

1. Zakazuje so, zo bychu so **listy** a **pisma kóždeje družiny** z wobeńdźenjom pósta, kotrež maja so we wukraju přepodać abo dale słać, přez sakske mjezy do **Awstriskeje** nosyłe abo přez druhich tam donjesć dałe, kaž też listy abo pisma k tomu zaměrej přijimać.

2. Štóž přećiwo tomule postajenju pod 1. čini, budźe z jastwom hač do jenoho lěta khostany.

W Drježdźanach, 5. febr. 1915.

W Lipsku, 3. febr. 1915.

Zastupowacy kommandowacy general XII. armeekorpsa.
podp. z Broizem.

Zastupowacy kommandowacy general XIX. armeekorpsa.
podp. ze Schweinitz.

*

(M. J.) **Z 1. februarom je přewzaćo žitow a muki wot stata do skutka stupiło. Zwjazkowa rada dawa wyšnosćam jara daloko dosahacu móc, zo by so zežiwjenjo ludu zawěsćiło. Kak daloko budźa wyšnosće tele mocy wutrjebać dyrbjeć, wotwisuje wosebje wot zadźerženja ludźi. Je cyle raznje třěbne, zo kóždy swoje potřěbnosće a přetrjebanjo wobmjezuje. We wójnskim času su wopory nuzne.** Nichtó, kotryž ma **zrozemjenjo za strachi wótčiny, njebudźe so toho zminyć pytać,** štož so wot njoho **žadać dyrbi,** zo by so wójna dobyćerskomu kóncej dowjedła. Tohodla smě so wěsće wočakować, zo nětko mnozy, kotřiž mějachu dotal lědma što pod wójnu ćerpjeć, so jónu khutnje na winowatosć napřećo wótcnomu krajej dopominaja a zo sebi cyłe wobydlerstwo a lud w samsnej přezjenosći, w kotrejž je tu prěnje poł lěta k zdźerženju našich najwyššich kubłow hromadu stał, sebi też dobrowólnje to zapowě, štož je na kóždy pad nuzne. Čim zlutniwiši je jednotliwy w swojich potřěbnosćach a přetrjebanju, čim bóle so kóždy toho zda, zo by njetrjebawši wjele muki w swojim domje privatnje khował abo ležo měł, čim mjenje budźe so też přimanjo do hospodarskoho žiwjenja začuwać.

Nawopak njedyrbi pak so też dwělować, zo móže a budźe so to, štož je so nětk za nuzne spóznało, na kóždy pad ze wšej krutosću přewjesć. By-li potajkim nuzne było, ma so z tym ličić, zo wyšnosće so też najkrućišich (najwótrišich) srědkow bojeć njebudźa, zo bychu powšitkownosć před njerozomom jednotliwych zakitałe. Njehladaj nichtó při tym na swojoho susoda, kotryž traš by při jenajkich wobstojnosćach mjenje potrjecheny był přez to abo tamne zarjadowanjo. Při wšitkim prócowanju sprawne wurunanjo namakać, njehodźi so tola tajkich padow cyle zminyć. Też w pólnych hrjebjach bitwišćow trjechi jenoho kulka a susoda přelutuje. **To je wójna.** A njesměrny dobytk, kotryž je naš lud hižo dotal z krutoho hromadudźerženja w času nuzy měł, w kotrejž dyrbi jedyn za wšěch a wšitcy za jenoho stać, pomha nam też přez tele wobćežnosće. Jeno tak, ale na tele wašnjo też wěsće, wšo přetrajemy a změjemy potom jónu też, hdyž **możemy so po wuspěchach našich wulkotnych a sławnych wójskow zasy na kruće zadnjenym měrom wjeselić, te začuco, zo je kóždy, njech w polu abo doma, sobuskutkował a dospołnje swoju winowatosć dopjelnił, kotruž wótcny kraj wot njoho žada.**

Ze Serbow.

Z městow a wsow su so hižo wjacy króć přeća wuprajiłe, zo bychu so cyrkwinske powěsće porjadnje w Posole wozjewjałe, na to pak je so też hižo w zhromadźiznach spominało; tuž našich knježich duchownych wo to prosymy. Snadź mohło so też we přichodnej zhromadźiznje předsydstwa a wubjerka wo tom jónu wobšěrnišo poručeć.

K poslednjomu dopisej wo tutej wěcy pak chcemy jeno přispomnić, zo to w našej mocy njeleži, te přeća dopjelnić, hdyž so ničo njepodawa. Možemy jeno wo to prosyć, potajkim naša energija nam wjele njepomha, k tomu su hinaše zakłady třěbne.

Też hišće njech je spomnjene w nastupanju nastawka to, — zo smy we wójnskim času žiwi, samo zakoń wobłěhnjenja płaći, stojimy pod censuru, skoro kóždy tydźeń dóstawamy někotre lisćiny wot wyšnosćow, hdźež so to a tamne přeje k woćišćenju a druhdy hišće wjacy zakazuje woćišćować. Ničo rozhorjace abo štož by jeno kusk pohórška zawinowało, zbudźowało, njedyrbi so podawać, ale na bok wostajić.

*

(M. J.) **Pólne listy** na wojakow w polu přez 250 gr hač do 500 gr ćežke su hač na dalše bjez wobmjezowanja časa dowolene. Wone płaća 20 pj.

*

Z Budyšina. (Woheń.) Zańdźenu sobotu wječor po 8 hodźinach nasta w tudomnej provisoriscy natwarjenej wojeńskej pólnej pjekarni woheń. Měšćanske wobory a też Židowska běchu tu bórzy ze sykawami k po-

---

12. meje 1882 — wučeše, joho zastupujo, seminarist Jan Rězak w Čornječanskej šuli. 18. jan. 1886 nastupi nětčiši mějićel wučerskoho městna tudomneje šule swoju službu.

*

Jako katechetojo wučachu w Čornječanskej-Baćońskej šuli kapłanojo z Khrósćic:

Mikławš Schäfer (rodź. we Wudworju).
Jan Nowak (rodź. w Prawoćicach).
Jakub Wornar (rodź. w Dubrjeńku).
Jakub Šołta (rodź. we Wotrowje).
Filip Rězak (rodź. we Wuricach).
Franc Čornak (rodź. we Wósporku).
Jakub Nowak (rodź. w Kašecach).

Wot toho časa sem, hdyž je nětk duchowne město při Baćońskej cyrkwi wobsadźene, wudźěleše a wudźěla nabožnu wučbu wosadny duchowny a farar, a to wot 4. jan. 1893 hač do Michałskich prózdninow lěta 1910 knjez farar Jurij Libš (rodź. we Miłoćicach) a wot 29. sept. 1910 sem knjez farar Jurij Delan.

*

W šiću abo žónskich dźěłach wuwučowaše:
wot 1. meje 1876 a w lětomaj 1877 a 1878:
Hańža Haškec ze Sulšec.
w lětomaj 1879 a 1880:
Hańža Kubańkec z Khrósćic.
w lěće 1881: mandźelska Marija wuč. Hile.
w lěće 1882: Madlena Libšina z Čěškec.
wot 1. febr. 1886: Hańža Symankowa.

Mały wobraz z wójny.

Hdyž so wěcy w najnowšim času podate wšě wozjewjeć njesmědźa, poskićamy tu wobraz, so počahowacy bóle na kraj a joho napohlad. Štó by njeznał mjeno Givet. Wo tutej twjerdźiznje a wo tutym měsće kaž wokolinje njech so poda mały wobraz.

. . . . Tydźeń (wot 15.—21. nov.) nimale přecy dešćowaše, jenož 19. nov. bě trósku zmjerzło, pisa serbski wojak. Rěka Maas ma wulku wodu a je tu nimale tak šěroka, kaž Łobjo w Drježdźanach. Rjany kamjeńtny móst su Francózojo rozbuchnyli a nětko wjedźe přez nju překhód z čołmow natwarjeny, kiž tehdom runje w Givet ležachu. Dźesać tajkich wulkich čołmow su přez železne šěny zjednoćene. Na nich leža sylne hrjady. Wšitko je kruće zakótwjene. Khodźi so cyle derje přez móst. Wot njoho maš rjany wuhlad. Wot dźensnišoho njejsym wjacy na twjerdźiznje, stražuju w lazareće, a to wot 5—7 a 9—11 wječor, 5—7 rano a 11—1 připołdnju, a tak sym časa nabył, zo bych do domizny něšto napisał. Krasny dźeń je dźensa, połny słónca a błyšća. Z twjerdźizny jězdźi wjele ludźi na dwórnišćo. Wot tam du mnohe ćahi do Němskeje. Na horje bě mała wjeska ze 40 čisłami, też katolska cyrkwička. Nětko pak je wšitko potřělane porunjo zemi. Njeličomne lipy, brězy, duby, akacije, khójny, šmrěki debjachu horu, nětko z wjetša wjerški wottřělane, wjele štomow spalenych a ze zemje wutorhnjenych. Někotři ludźo woža hišće swoju nadobu dele, wězo cyle wobškodźenu. Z rozpadankow wurywaja Francózojo wšědnje hišće ćěła. Blizko při twjerdźiznje namakaja swój skhow, z wuhladom na nju, hdźež su swoje młoduške žiwjenjo přisadźili. Tu leža też někotři sakscy pionirojo w krasnje wupyšenym rowje z taflu z čornoho marmora. Njedaloko zhromadny row krajnych wobornikow z Kamjenicy, wudebjeny z rjanym běłym křižom a różemi, wobdaty ze železnej lěsycu. Sym při paćerjach na nich spominał a Boha prosył, zo by jim hnadny sudnik był. Mohł wšak Wam hišće wjele wo tukrajnym njezbožu pisać.

Haybes, wjes z něšto stami twarjenjemi, je cyle w rozpadankach, mjez nimi twornje, hosćency, też cyrkej. Na našim dalšim maršu nadeńdźechmy zasy wjesku, wjele domow bě zničenych. Tam warjachmy swoje konserwy (hróch). Žony přikhadźachu ze swojimi dźěćimi a prošachu nas wo jěsć, samo 20lětne holcy. Hubjenstwo, kotrež tu knježi, njeje k wopisanju, žadyn khlěb, žane dźěło, žana warba. Dźakujće so Bohu, zo wójna njehowri w domiznje, njech Was před tutym njezbožom Bóh dale wobarnuje. Wšitko je tu jara drohe: butra, kołbasa (punt na 2 hr.), jerje a druhe. Wječor dóstawamy z wjetša čaj. Hłowna wěc je, zo mamy ćopłu jstwu a wodźew. Zymu mrěć njetrjebamy.

W Givet su rjane šěroke wulicy, też wjetše torhošćo ze wšelakimi družinami

mocy. Zhromadnomu prócowanju woborow a wojakow so poradźi rozšěrjenju wohnja na pódlanske wulke magaciny dowobarać. Pjekarnja so njehodźeše dla tak lohkoho twara zdźeržeć; ale wona so spali. Nimo lohkoho twara zniči woheń też 70 centnari muki, kelkož so tu na jednym dnju k pječenju trjeba. Přepytowanjo je wupokazało, zo so woheń njeje na žadyn pad wot złóstniskeje ruki założił.

Z Kanec. Mjez skotom žiwnosćerki Hany Bisoltoweje je slintawa a pokhroma wudyriła. Susodne wsy, kaž Swinjarnja, Zejicy, Nowy Dwór, Nowe Městačko, Wotrow, Jawora, Pančicy, Kukow a Marijna Hwězda słušeja do wobkedźbowacoho wokrjesa. Wšitke prjedawše wukazy přećiwo tutej khorosći, wudate wot hamtskoho hejtmanstwa, maja też tu swoju płaćiwosć a dyrbja so kruće wobkedźbować.

Z Radworja. Naše towarstwo młodźencow bě, we swojim času k hodownomu darej za našich wojakow hromadźiło. Kupi so přez tysac cigarow, kotrež so na regiment pěškow čo. 103 do pola pósłachu. Za tónle dar bu towarstwu sćěhowacy dźakny list připósłany:

„Za regimentej připósłane dary lubosće prošu was, chcyli mój najpokorniši dźak přijeć. Wy sće našomu mužstwej přez to wulku wjesołosć přihotowali. Z dobom dźakuju so też w mjenje swojich officirow najwutrobniše

Hoch,

połkownik a komandeur regimenta."

Ze Sernjan. (Wuznamjenjenjo.) Na swojim narodnym dnju dósta wojak (gardist reservy) Michał Jurjanc, mandźelski syn Mikławša Jurjanca, žiwnosćerja w Sernjanach, na bitwišću we Vogesach jako jěchar při patrouillach wot Joho Majestosće krala Friedricha Augusta: Friedrich-Augustowu medalju za wójnske zasłužby.

Naše towarstwa.

Wurjadna hłowna zhromadźizna Towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

w Budyšinje.

Njedźelu 7. februara wotmě so tamna dwójcy w Posole wozjewjena a třeći króć potom z napominanjom, nic na nju zabyć, přihotowana wurjadna hłowna zhromadźizna. Předsyda, Monsignore senior Skala, wotewriwši zhromadźiznu, powita přitomnych. Wozjewi też hnydom přičinu, čohodla bě so zhromadźizna dyrbjała powołać, kaž też, zo je prawidłownje powołana.

K tomu přizamkny hnydom swój přednošk wo našim towarstwje, spominajo na ludowe towarstwo katolskeje Němskeje, kotrež je so tak mócnje wuwiło. Ale prjedy hač je Windhorst tele towarstwo założił, mějachmy my hižo swoje towarstwo ze samsnymi nadawkami, t. j. naše Towarstwo ss. Cyrilla a Methoda ze swojim organom „Katolskim Posołom". Rěčnik wuwjedźe potom, kak je towarstwo a joho organ „Katolski Posoł" přecy škitał našu katolsku wěru a našu serbsku narodnosć. Nadawk towarstwa a też Posoła je, dale hajić lubosć k wótčinje, k domiznje a k našej serbskej Łužicy; tohorunja so starać wo zdźerženjo a hajenjo porjada čłowjeskoho towarstwa. Z horcymi přećemi za dobry přichod našoho towarstwa a joho časopisa, Posoła, skónči knjez předsyda swój přednošk.

Po programje sćěhowachu nětko wólby. So dale wo to njestarajo, kak z wólbami wubjerkownikow stoji, so wuzwoli najprjedy předsydstwo. Wólby nawjedowaše mjez tym knjez farař Hejduška. Po namjeće knjeza Robla a přihłosowanju zhromadźizny měješe so to stać přez akklamaciju. Knjez farař Nowak namjetowaše zasywólby dotalnych sobustawow předsydstwa z wuwzaćom knjeza kapłana Deleńka, dokelž wjacy w Budyšinje njeje. Tući buchu też jenohłósnje zasy woleni. Na město knjeza Deleńka namjetowaše knjez farař Nowak knjeza fararja Hejdušku za prěnjoho zapisowarja, kotryž so też jenohłósnje wuzwoli, hdyž bě prjedy wuměnjenjo wuprajił, zo to přiwozmje, ale zo wobstojnosće wostanu, kajkež nětkle su, a nakhwilny redaktor hišće Posoł na dalše rediguje. Tak też wšitcy wólbu přijachu.

Tohorunja so dotalny wubjerk z akklamaciju jenohłósnje zasy wuzwoli.

Namjetow njemóžemy wjele wozjewić, jeno knjez scholastikus Žur namjetowaše někotre jara trěbne přeměnjenja wustawkow na přichodnej hłownej zhromadźiznje, k čomuž so přihłosowaše. Knjez farař Nowak namjetuje, zo by so powołała zhromadźizna předsydstwa a wubjerka w bližšim času, štož so přiwozmje, a mysleše so na popjelnu srjedu, tola pak so po dalšim rozmyslenju zadźěwkow dla na tom dnju njehodźi, ale je najkhmańša móžnosć, zo so zeńdźemy pokutny dźeń, srjedu 3. měrca. — Po dokonjenju nadawka předsyda zhromadźiznu 1/4 6 hodźin z dźakownymi słowami tym, kotřiž běchu zhromadźiznu wopytali, skónči.

Wopytana bě tuta zhromadźizna wot poł telko sobustawow kaž lětnja hłowna zhromadźizna, wot 24 sobustawow. Wulkoho wopyta wšak so nadźijeć njetrjebachmy, ale za Budyšin samy a tudomnu wosadu hižo je to tola khětro mało. Z wonka běštaj jeno dwaj sobustawaj prišłoj, jedyn z Radworja a druhi z Khasowa.

K dopisej dla „zapisanoho towarstwa" a „Genoss.-Ges."-znaća njech je přispomnjene, zo wězo to znajemy, ale što možemy za to, hdyž so wěc, samo po dopominanju na to, činiła njeje. Dalše wo tom nochcemy tu pisać.

*

Skót-zawěsćace towarstwo w Ralbičanskej wosadźe

wotdźerža 20. jan. w Ralbicach swoju hłownu zhromadźiznu, kotraž wšak běše bohužel nimale słabje wopytana. Předsyda, k. Jurij Čornak z Ralbic, ju wotewri a přitomnych ćim wutrobniše powita. Potom poda zličbowar k. kantor Šewčik přehlad skutkowanja w minjenym lěće. Z toho běše widźeć, zo bě 7 sobustawow po 50 hr. podpjery dóstało. — Wubjerkownicy wostanu dalše 3 lěta w służbje. Za Różant bu k. kubleŕ Jakub

štomow wobsadźane. Mysłu, w lěće so tu cyle derje přebywa. Po dołhej, runej drózy, z wulkimi lipami debjenej, hladaš do Belgiskeje. To je nětko němska wobsadka. Z dźěła stoja tu hišće kwětki w jich kćěwje. W naléću dyrbi tu krasnje być.

Zańdźenu njedźelu běch w kemšach, w 11 hodźinach bě Boža mša. Krasna cyrkwička! Chcych klečo swoju njedźelsku winowatosć wukonjeć, ale bórzy přińdźe zwónk a poskići mi mjehki stoł, kotrychž jich tam cyła kopica stoješe. Bě spěwana Boža mša, po sćenju předowanjo w francózskej rěči, na khorje spěwachu 4 hłósnje łaćonscy. Dźěći sedźachu z wobeju stronow wołtarja, na prawicy hólcy, na lěwicy holcy. Dwě miłosćiwej sotře měješej dohlad nad nimi. Mužskich bě jara mało, za to žónskich nadosć, wšitko w čornej drasće, mnohe w čornym šlewjeru, wěsće žarujcy wo swojich mandźelskich, synow, přiwuznych. Różowc a paćerjace knihi w rucy proša Boha wo bórzy skónčenjo wójny. Lud ju nochce, ale ći wulcy, naśćuwani wot Jendźelčanow. Tym wbohim ludźom so nałži, zo su Rusojo hižo w Barlinje a Francózojo hižo Elsaß a Lothringsku předobyli. Stoja hižo w Frankfurće nad Mainom. Lud njedóstawa žane časopisy, žane listy, zo njeby wěrnosć zhonił. Ći, kotřiž tu němski móža, proša nas wo kusćičk němskich časopisow, zo bychu z nich zhonili, kak z Francózskej stoji. Kaž so mi zda, chcedźa radšo k němskomu krajej přisłušeć a francózsku kwaklu wottřasć.

Z Givet so nam z druheje strony hišće sćěhowace pisa:

... Město ma na 4000 wobydleri a leži na woběmaj brjohomaj rěki Maas w krasnym dole, we wukhodnych Ardenach. Tu stej dwě cyrkwi, jedyn z knježich duchownych rěči němski a je zwólniwy, w kóždym času nam swjate sakramenty wudźěleć, štož bě nam wosebje w advenće witane. Njejsym ani jeničkoho francózskoho abo belgiskoho duchownoho namakał, kiž dyrbjał tajke złósće wuwjesć, kajkež so w němskich nowinach rozšěrjeja. Woni so lubosćiwje wo nas staraja. Stajnje wobkhadźuja z našimi officirami, hač runje su ćisami druheje wěry.

Město same a cyłu wokolnosć wobknježi twjerdźizna Charlemont, 215 m wysoke skalisko, potřělane wot Němcow w měsacu augusće. Założena bu wona wot krala Karla V. a wudospołnjena přez ministra Vouban. Tu so narodźi sławny francózski komponist Méhul, hdźež bu jomu też pomnik stajeny.

Pod twjerdźiznu leža rumne twarjenja klóštra, kotryž bu wot pohansko-francózskoho knježerstwa zběhnjeny. Krasna gotiska cyrkej služi nětko jako konjenc. A hlej, kajke dopušćenjo Bože! Něšto lět pozdźišo rži tu nětko kruty stup němskich bataljonow.

Ach, kak hłuboko je tola wulki dźěl francózskoho ludu padnył. Na wšitkich njedźelach adventa a samo **Boži dźeń** wotměwachu so tu **reje.** Tam běchu też žony přitomne, kotrychž mužojo w třělnych hrjebjach leža abo snadź hižo pod khłódnej zemju wotpočuja. Na njedźelach a swjatych dnjach wukonjeja so tu najmazańše dźěła. Na Božich służbach su jenož žony a dźěći, muži jara mało — samo w tutym hrózbnym času! Dopomnich so při tajkich wobstojnosćach na čas mojoho wojeńskoho přebywanja w Budyšinje. Nimale kóždy wječor běhaše tam serbska katolska holca za wojakami, hačrunjež tehdom hižo serbscy synojo krawjachu na bitwišćach. Hdy by tola serbski lud ženje tak hłuboko njepadnył, kaž tutón wbohi, zaslepjeny francózski. We septembru ležachmy w Fanay, k juhu wot Sedana, w kwartirach. Tam wobydlerstwo z cyła wjacy kemši njekhodźeše. Kaž mi knjez farař zdźěli, njedadźa so wot 5 lět sem wjacy cyrkwinscy wěrować, też nic swoje dźěći křćić. Kak zrudny dóńt prjedawšeje „prěnjeje dźowki katolskeje cyrkwje!" Tak kroči Francózska dale a dale swojej zahubje napřećo. Hač samo tuta njezbožowna wójna knježerstwo a lud na lěpše puće powjedźe? Bóh dał, zo bychu so za tutón rjany kraj zasy wróćiłe prjedawše rjane časy měra a pokoja, pobožnosće a bohabojaznosće! ...

Čornak pomjenowany a za Łazk k. žiwnosćer Pětr Šołta. Přinoška budźe so tež lětsa wot kruwy po 1,50 hr. zběhać a tež zarunanjo škody wostanje 50 hr. abo, hdyž so mjaso zaćisnje, po 40 hr. za 50 kg.

Towarstwo zawěrno spomožnje skutkuje. Tohodla dyrbi so jara wobžarować, zo njejsu hišće wšitcy wosadni sobustawy!

Towarstwo serbskich burow za Ralbičansku wosadu

běše po dołhich lětach na swj. Marju zasy jónu swoju zhromadźiznu do Šunowa (fabriki) powołało. Nahladna ličba sobustawow běše so zešła. Předsyda, k. kubleŕ Michał Wićaz z Konjec, wšitkich wutrobnje witajo, posedźenjo wotewri a spominaše ze žarowacymi słowami na smjerć założerja a čestnoho předsydy k. Jurja Wićaza-Róžeńcanskoho, kotromuž smy telko dźaka dołžni, kaž tež na sobustawa † Mikł. Brězana z Łazka. Přitomni postanychu. —

Zličbowanjo pokładnika, k. kantora Šewčika pokaza: 26736 hr. 54 pj. dokhodow a
25611 „ 16 „ wudawkow, tak zo
1125 hr. 38 pj. w pokładnicy zbywa.

Kk. J. Čornak z Ralbic a Pětr Handrik ze Šunowa zličbowanjo přehladataj. Towarstwo chce so z prostwu na hamtske hejtmanstwo wobroćić, zo by so burskomu ludej wjacy khlěba w času wójny přizwoliło. Za zastupjerjow do wokrjesnoho towarstwa buchu pomjenowani: kk. P. Janca z Konjec, P. Handrik ze Šunowa a J. Čornak z Ralbic.

Po přečitanju wustawkow so jenohłósnje postaji, zo ma kóždy, kotryž njeby wob lěto wotewzate twory zapłaćił, wot nětka dań płaćić.

Dla skazanja hnojow a symjeni zeńdźe so wubjerk njedźelu 14. febr. w Ralbicach.

Założeński swjedźeń Radworskeje Bjesady.

Tudomna Bjesada wotmě na Swěčk-Mariju swój 41. założeński swjedźen, na kotrymž měješe k. farař Delan-Baćoński přednošk. Rěčnik pokaza, kak kříž, to rěka: cyrkej, njekhabłaca stoji, mjez tym, zo so cyły swět mući. Z přednoška wujasni so tež spodźiwne zadźerženjo Italskeje a Ameriki, hdźež swobodni murjerjo přećiwo nam (= křesćanskej stronje) šćuwaja.

W druhim dźělu swjedźenja předstajachu so swětłowe wobrazy, kotrež nam pućowanjo do Jeruzalema a druhich městow swjatoho kraja pokazowachu.

Předstajenjo swětłowych wobrazow so nazajtra za tudomnej towarstwje młodosće a a štwórtk w Zdźěrjanskej kapali za tamniše wobydlerstwo wospjetowaše. — K tomu trěbny aparat wšě tři razy k. cyrkw. wučeŕ Andricki poskići a nawjedowaše.

Sobustawy, kiž maja hišće přinošk płaćić, njech to tutón měsac wobstaraja!

Swobodne zjednoćeństwo katolskich wučerjow serbskeje Łužicy

zeńdźe so 10. febr. w Pančičanskim hosćencu na swoju prěnju lětušu skhadźowanku a bě wot 14 sobustawow wopytana, někotři běchu zamołwjeni. Ze zličbowanja zhonichmy, zo ma towarstwo tu khwilu 270,55 hr. zamoženja. Dale bě z njoho dowidźeć, zo zjednoćeństwo časopis za naš mały lud „Raj“ z wulkimi woporami wudawa.

Potom rěčeše k. kantor Rězak-Wotrowski „wo wójnje w šulskim dźěle“. W zawodźe spominaše na našich wojowarjow ze zjednoćeństwa a přeješe jim zbožowny domojwrót. Jako „wójnski“ přednošk měrješe so přećiwo wšelakim tajnym a widźomnym njepřećelam wučerja, kiž jomu joho ćežke dźěło po możnosći hišće poćežuja. Podawaše mnohe přikłady ze swojoho wučerskoho žiwjenja, wosebje z nowšoho časa. Tajkoho „klubučinjenja“ dyrbjeli so wosebje ći wostajić, kiž měli z wučerjom najprjódcy za jedyn postronk ćahać. Při tym šwihaše tež njepočinki serbskoho luda, kiž nima so wjacy mjenować bohabojazny, pobožny, póćiwy, strózby. Kotre hrěchi dha so hišće njestawaju wot našeje młodosće? Chcemy naš lud před zahubu zakitać, dyrbimy přećiwo swojomu mjasu a złym požadosćam krutu wójnu wjesć. Na to sćěhowaše živa rozmołwa.

Předsydstwo so jenohłósnje zasy wuzwoli z wuwzaćom pokładnika, kotryž je pola wojakow. Pokładnicu přewza knježna Kubašec. Přichodna zhromadźizna budźe po jutrach w Njebjelčicach.

Swětne podawki.

Pruska.

Pruski sejm je 9. febr. zestupił, zo by etat wuradźił. Z rozprawy financnoho ministra bě widźeć, zo při surowej wójnje, kotrejež ćežke wopory njesć su wšitke strony hotowe, hospodarske žiwjenjo derje dosć so wuwiwa. To je dopokaz hospodarskeje mocy w našim ludźe. Etat bu po prěnim čitanju budgetowej komisiji přepodaty.

Jako nowy biskop w Hildesheimje bu dr. Józef Ernst wuzwoleny. Wón je rodźeny 8. nov. 1863 a skutkowaše dołhe lěta jako praeses w duchownym seminaru w Hildesheimje.

Němska.

Kejžorstwowy sejm je na 10. měrca k posedźenju powołany. Wo čim změje jednać, so pozdźišo wozjewi.

Rom.

Pobožnosć wo měr bu njedźelu w cyrkwi swjatoho Pětra z wulkej swjatočnosću wotměta. Swjaty wótc bě sam přitomny a na nim bě widźeć, kak jara bě joho cyła wutroba hnuta. Nimo mnohich cyrkwinskich hódnosćow běchu tež pósłancy cuzych mócnarstwow na pobožnosći. 30000 ludźi bě přez wosebite khartki přistup do cyrkwje dóstało.

Kardinal Techi je njedźelu pop. 61 lět stary w Romje zemrěł.

Francózska.

Njepřećelstwo přećiwo wěrje w Francózskej tež we wšěm wójnskim hubjeństwje njepřestawa. Tak bě tam knježerstwo wot bamža postajenu modlitwu wo měr zakazało, a hdźež bu skónčnje dowolena, tam bě policija skoro bohahanjace přidawki k modlitwje přistajiła, w Parizu n. př., zo wo „zhniły“ měr njeproša.

Wulka slowka.

Na francózskich bitwišćach wróćeše so črjódka bayerskich wojakow jako patrólja cyłu wokolnosć přeskušowawši do swojoho lěhwa. Njepřećela njeběchu zetkali, za to pak, dokelž daloki a wobćežny běše był puć, sebi mučnotu a hłód naběželi, a to staj tež njepřećelej hroznaj, z kotrymajž njejsu rěče. Dokelž bě hišće khwile, posydnychu so na zeleny brjóžk, zo bychu trošku wodychnyli a posvačili. Khroble třasechu swoje khlěbowe měški, ale byrnjež krućišo třasli, njewupadźe z nich wjacy, khiba skibka suchoho wojerskoho khlěba, a tón hišće bě pósknjeny. Njedowěriwje hladachu jomu do woči: „Kak budźeš so suwać? I nó, škropawje drje.“ Ale hdyž sebi hłódny človjek suchi khlěb z dobrym haptitom pomaže a k tomu ze spokojnosću trošku potrusy, k nuzy tež dźe. Tola wučeny dyrbiš to hižo być, z prěnim abo druhim pospytom suwa so suchi khlěb přecy škropawje. Tuž wohladowachu so wojacy, njewědźachu hišće tak prawje, za čim, hač njeby tu nětkdźe nješto było, štož by póžeranjo wołožało, a byrnjež była kapka husacoho wina. A dohladachu so zbožownje slowčiny, kotraž měješe hišće šwarnu črjódku zrałych slowkow. „Holajdi, dele z nimi!“ Hnydom dźěchu třasć. Zatřasechu prěni króć, a slowki knypotachu, zatřasechu druhi króć, a slowki dopadźechu hač do jeneje. „Wostań tam, hdyž njechaš! Štó budźe so jeneje dla hišće dołho napinać, trjebamy mocy dale.“ Wojak pak měnješe, jenej samej budźe so tam horjeka styskać, dele dyrbi! A z cyłej mocu zatřasc hišće jónu a wulka, wulka běła slowka padźe a zakłó so jomu na špičity helm, ale dokelž bě ćežka, wobkuli so na zemju. Hdyž bě w helmje njebył, štó wě, kak by jomu było? „Tajkale wulka, běła slowka!“ dźachu wojacy, a hdyž bliže hladachu, běše to do płatowoho měška rjenje zašite, derje sušene a kurjene swinjace pleco. Hnydom dachu so přede wšěm do teje wulkeje slowki, dokelž běše tak rjana mjasna, a rozdźělichu so do njeje. Pěknje so nětko suchi wojerski khlěb z tajkej slowku přikrawanej suwaše. A k tomu hišće módre słódke přikusowanki, kóc wjekso! tajka swačina srjedź wójny móže hižo sobu za wobjed płaćić. Jara derje jim zesłodźa — skoro bychmy jim móhli zawidźeć, tola prajmy radšo: zo by jim derje tyło! Poswačiwši khwatachu wojacy z lohkej nohu do lěhwa poručnikej raport dawać a wo dźiwnej wulkej slowcy towaršam powědać. mh.

Wšelčizny.

Kotry wutk so najbóle wšelako předźěła a wužiwa?

Na tele prašenjo wotmołwja časopis „Prometheus“: Papjera. Skoro njepřewidna je ta měrwizna wěcow, kotrež so z papjerinoho wutka dźěłaja. Před lětdźesatkami so papjerjanym železniskim kolesam w Americy jara dźiwachu, dźiwanjo pak je dawno nimo. Kolesa do fabrikow za wjerćace rjemjenje, zubate kolesa su dźensa runje tak znate, kaž cyła drasta wot kholowow hač do suknje abo žaketa z papjery. Tajka drasta trjeba so powšitkownje w khorownjach w Chicago; hdyž je wobnošena, so spali. Tež nohajcy z papjery so w Americy počinaja wužiwać. Z papjerjanymi trěnjemi hněwaja južnoněmske železniske wyšnosće pućowacych knježich w spěšnych ćahach. W Americy dźěłaja tež njepřemokawe płašće pře dešć z papjery. Njećinja po puću žaneje hary, dokelž hodźa so zawalene w kapsy nosyć. Jónu trjebane so preč ćisnu. Japanski kuli pak swój papjerjany dešćikowy płašć, kotryž je sebi za nórt kupił, cyłe lěto nosy. W Japanskej so tež papjerjane sćěny zhotowjeja. Sudy, čórbasy, wanje ke kupanju, kuchińske sudobja wšelakich družinow, nadoba k płokanju, wšitko z papjery, so tež w Němskej hižo wjele trjebaju. Papjerjane bjecharje, bleše kupuja so z hromadami; po trjebanju je preč ćisnyć njećini do kapsy wulku dźěru. Płatno k pokładźenju špundowani, k poćehnjenju sćěnow, tepichi z papjery tež njejsu wjacy nowoty; jenož papjerjane płunowe roły su poměrnje hišće z rědka. Pokože, předźena, tkaniny

z papjery su dźeń a bóle žadane. Najnowši čas so też płachty za mórske łódźe z tohole wutka dźěłaja. Triumfy swjeći papjera při zawalenju, zapakowanju, wot najhładšich a najrjeńšich kašćikow, tyskow, kofrow hač do surowych měchow za cement hač do 50 kilogramow je cyły regiment khowankow. Jara hordźe wustupuje papjera najnowši čas město drjewa wosebje při twarje łódźi swojeje lohkosće dla. K tomu móža so deski, wobłoženja, stołpy, hrjady z papjerinoho wutka, kotryž so z lohka do formow leć a prasować hodźi, wjele tuńšo a spěšnišo z debjeńkami wupyšić, dyžli drjewjane. To najnowše pak je: Tele deski, hrjady, stołpy připnywaju so tohorunja z papjerjanymi šrubami. Dospołny pak tónle zapisk papjerjanych wěcow dołho hišće njeje, a što přichod přinjese a ludźi nawuči, štó móže to wědźeć? Hač dotal so hišće přecy 90 procentow wšoho papjerinoho wutka na papjeru předźěła. mh.

Cyrkwinske powěsće.

Radwoŕ.

Zemrěći: Madlena Rjeńčowa z Kamjenjeje, 63 l. Marija Libšina z Měrkowa, 49 l. Hana Kmječowa z Lutowča, 79 l. — Hana Pjetašowa z Měrkowa, 55 l.

Ralbicy.

Křćeni: Alfons Franc, mandź. s. Michała Wićaza, kublerja w Konjecach. — Monika, mandź. dź. Jakuba Bjeńša, žiwnosćerja w Šunowje. — Jan, mandź. s. Jurija Mögla, žiwnosćerja w Sernjanach. — Mikławš, mandź. s. Jakuba Mikławška, žiwnosćerja w Šunowje. Monika Madlena, mandź. dź. Mikławša Čornaka, kublerja w Konjecach.

Zemrěći: 2. jan.: Mikławš, mandź. s. † Eduarda Glawša, khěžkarja w Róžeńće, 14 l. 1 m. 27 dn. (zemrě w Smjerdźacej). — 11.: Jurij Mikławš, mandź. s. Pětra Serbina, młynka a kublerja w Nowoslicach, 2 m. 25 dn.

Kulow.

Křćeni w januaru: Hańža Hana, Franca Schömmela, murjerja w Kulowje, dź. Herta Hańža, Pawoła Kiesla, wikowarja w Kulowje, dź. Adela Marcella, Michała Wasylaka, dźěłaćerja we Wósleńku, dź. Anton, Kathyrny Lembas we Wósleńku, s. Jurij Pawoł, Michała Šneidera, połkublerja w Salowje, s. Jurij Pawoł, Mikławša Młodźeńka, murjerja w Kulowje, s. Hana Jadwiga, Michała Šołty, połkublerja w Dubrjeńku, dź. Marhata Marija Hilžbjeta, Maxa Möllera, rěznika w Kulowje, dź. Johanna Marija, Hendricha Wjerša, murjerja w Kulowje, dź. Sylvester, Ignaca Wesnerowicza, dźěłaćerja w Bukowni, s. — Wylem Pawoł, Wylema Breutmanna, wikowarskoho pomocnika w Kulowje, s. Hańža Caecilia, Michała Kokerta, zastojnika na železnicy w Němcach, dź. — Lucia Marija, Maxa Bulanka, korčmarja w Sulšecach, dź. Marija Hańža, Jana Liparja, murjerja w Kulowje, dź. Pawoł Pětr, Pětra Jurjanca, měšćanskoho žiwnosćerja w Kulowje, s. Joachim Siegfrid, Maxa Welsa, překupca w Kulowje, s. Madlena Marija, Michała Grofy, połkublerja w Němcach, dź.

Zemrěći w januaru: Pawoł, Pětra Hanto, połkublerja w Němcach, s., 17 dn. — Theodor, Józefa Kokerta, murjerja w Kulowje, s., 5 m. Jan, Mikławša Mijana, khěžkarja w Rachlowje, s., 12 dn. Jan, Emila Hančki, brodutruharja w Kulowje, s., 4 m. Adolf, † Adolfa Handriki, konditora w Kulowje, s., 2 l. 6 m. Johanna, Pawoła Iselina, sedłarskoho mištra w Kulowje, dź., 1 l. — Helmut, Hendricha Kindermanna, wobsedźerja čišćerńje w Kulowje, s., 4 m. Jan, Mikławša Baly, zahrodnika we Brěžkach, s., 2 m. Mikławš, Jana Mawkoho, kublerja w Rachlowje, s., 12 l. — Mikławš Šowtka, dźěłaćer w Kočinje, 61 l. Měrćin Ballant, khěžkar w Rachlowje, 80 l. 6 m. — Marija, Pětra Badoša, zahrodnika w Němcach, dź., 9 m. Pětr, Pětra Krala, kublerja w Sulšecach, s., ½ hodź. Marija, Theodora Bulanka, měšćanskoho žiwnosćerja w Kulowje, dź., 1 l. — Johanna, Hendricha Wjerša, murjerja w Kulowje, dź., 10 dn. Madlena, † wumjeńkarja Mikławša Francka, wudowa, w Kočinje, 73 l. — Helena, Adolfa Welsa, speditěra w Kulowje, dź., 3 m. Joachim, Maxa Welsa, překupca w Kulowje, s., 3 hodź. — Mikławš Kokert, murjeŕ w Kulowje, 39 l. — Marija, Emila Bekera, wožerja, dź., 27 dn.

Na polu česće padnyštaj (hač dotal 16): 17. Mikławš Wach z Kulowa, 21 l. — 18. Józef Schuch z Kulowa, 21 l.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 348. expositus Jan Wjenka w **Aue**; 349. Jan Nawka w **Schwarzenbergu**; 350. Hańža Winarjec we **Drježdźanach**; 351—353. ze **Zdźerje**: Jan Ćorlich, Jan Šmarander, Pawoł Hołbik; 354. 355. z **Brěmjenja**: Jakub Krawc, Jan Wićaz; 356—362. z **Radworja**: Michał Domaška, Kosmas Pjekař, Marija Grólmusowa, Jan Smoła, Jan Kubańk, Jan Brycka, Michał Klimant; 363. 364. z **Kamjenjeje**: Jakub Domanja, Mikławš Kopr; 365. Jan Kasper z **Boranec**; 366. Marija Kasperka z **Měrkowa**; 367. Michał Połeńk z **Hodlerja**; 368. Michał Žur z **Lutowča**; 369—372. z **Ralbic**: Pětr Zarjeńk, Madlena Korjenkowa, kapł. Michał Mić, Jakub Lebza; 373—376. z **Nowoslic**: Jakub Percgal, Michał Korjenk, Hana Cyžowa, Kata Lebzyna; 377. Mikławš Šejda ze **Šunowa**; 378. Jan Hajna z **Budyšina**.

Za fond towarstwa: August Robl w Budyšinje 2 hr.; Mikławš Lebza we Worklecach 84 pj.; Marija Kasperka z Měrkowa 1 hr.; Jurij Lebza ze Słoneje Boršće 2 hr.

Za cyrkej kralowny swjatoho różowca w Radworju (za elektrisku swěcu): Jakub Kasper z Radworja 2 hr.; njemjenowana z Khelna 10 hr.; Jakub Domanja z Kamjenjeje 22 hr.; Mikławš Kopr z Kamjenjeje 5 hr.

Za cyrkej w Zdźeri: Jurij Lebza ze Słoneje Boršće 1 hr.

Někotre přahi młodych přežnych wołow
su **na předań** pola
rycerskublerskoho zarjadnistwa
w **Lipiču** pola **Minakała.**
Šewčik, inspektor.
Telefonamt: Crosta-Lomske 10.

Zaskleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.
11. februara 1915.
Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	55 - 56	96 - 97
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	46 - 48	87 - 89
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	40 - 43	82 - 85
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	51 - 53	92 - 94
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšcje rězneje hódnosće hač do 7 lět	44 - 46	86 - 88
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	39 - 42	81 - 83
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	32 - 35	74 - 77
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	23 - 26	65 - 68
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	51 - 53	92 - 94
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	45 - 48	86 - 89
3. snadnje picowane	38 - 44	80 - 85
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	52 - 54	87 - 89
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	46 - 48	84 - 86
3. snadnje wuwite wot cyca	41 - 43	81 - 83
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	56 - 58	112 - 114
2. starše korme borany	50 - 52	97 - 102
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	85 - 87	107—109
2. mjasne	77 - 80	98 - 101
3. snadnje wuwite	62 - 70	82 - 90
4. rancy a kundrosy	73 - 80	93 - 100

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 6. februara wot		hač		w Kamjencu 11. febr. wot		hač	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšenca, kórc po 170 punt									
Rožka, kórc po 160 punt									
Ječmjen, kórc po 140 punt									
Pšenca				13	48				
„ nowa									
Rožka				11	48				
„ nowa									
Ječmjen				11	48				
Wows				10	70				
„ nowa									
Hroch'	50 kg abo								
Woka	centnar								
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		2	60	2	85				
Pšenčna muka				21	—				
Ržana muka				18	50				
Syno		3	50	4	50	3	75	4	50
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	3	25	3	85			3	70
	z mašinu	2	20	2	60			4	33
Prosata 240 (w Kamjencu)		9	—	19	—				
Butra 1 kg		3		3	30	2	80	3	—
Jeja, mandl		1	65	2	10			1	80
Pšenčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšenčny gris		8	50	9					
Ržany gris		8	50	9	—				

Nierth & Förster
w Budyšinje
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Hans Valtin, Halštrow

poruča
wot runje dóstatych a hišće wočakowanych tworow
po najtuńšich płaćiznach:

Ammoniak-Superphosphat
Domašowu muku
Kalisól Kainit
hnójny kruchaty kalk
mlěty kalk
mlěty žerjaty kalk atd.

Při nětčišej rědkosći **přikupnych hnojow,** wosebje **Ammoniaka** a **Domašoweje muki** kaž tež při **nuzy na lowrijach** za **kalkowe přiwožowanjo,** prošu po móžnosći wo žažne **skazanki na hnydom wotewzaćo.**

Pola skazankow na cyłe wozy a za towarstwa originalne fabrikske płaćizny.

Wosebity wobkhód z cigarami

Kurt Schreckenbach

w Kamjencu w Sa. :: Budyšska dr. 17

Zastupjeŕ: **Pawoł Freisleben**

poruča so při potrjebach.

W tutych klamach so wšitke nawěški za „Katolski Posoł“ a „Krajan“ přijimaja.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̆ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̆ak 307.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:
Stare wašnjo molowanja.
Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.
Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.
Polichromowanjo a pozłoćenjo wołtarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.
Wobličenja a skicy darmo.
Z prima-referencami móžu służić.

We wojowanju za wótcny kraj wumrě rjekowskeje smjerće 26. januara 1915 w bitwje pola .... naš horcolubowany syn a bratr

Jan Handrij Jenka z Worklec

(reservist 13. regimenta pěškow čo. 178)

Po mnohich bitwach bu hižo nazymu ranjeny; njeměješe w domiznje wjacy měra, ze zmužitosću khwataše z nowa do pola, z kotrohož so wjacy njewróći.

Dušu zemrětoho poručamy pobožnym modlitwam.

We **Worklecach,** w januaru 1915.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:
staršej, bratr a sotře.

Na polu česće wumrě rjekowskeje smjerće 25. januara při nadběhu w njepřećelskim kraju pola Hurtebise mój horcolubowany, njezapomnity mandźelski, swěru starosćiwy nan swojich dźěći

Jurij Bräuer ze Šunowa

(nětko w **Drježdźanach**).

Tak čežcy wšak sy šoł a hórcy płakał,
Ženje zasywróćenjo sy začuwał,
Nětk ležiš w čěmnym tam rowje,
O kak boli to mje we wutrobje,
Krótke bě naju zbožo, hórka nětk naša bolosć.
Wotpočuj w cuzej zemi měrnje,
My pak chcemy spominać na tebje swěrnje.

W **Drježdźanach,** w januaru 1915.

Madlena Bräuerowa
rodź. **Bräuerec** z Ralbic
a **tři dźěći.**

Dźak.

Za mnohe wopokazma lubosće a česćownosće, kotrež su so našomu drohomu mandźelskomu, nanej, přichodnomu nanej, bratrej a swakej

žiwnosćerjej **Jakubej Opicej**

přez wopytowanjo na khorołožu a pusty-wječora, přez bohate wobdźělenjo na pohrjebje a někotrežkuli druhe wašnjo so stałe, wuprajamy z tutym naš

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

We **Worklecach** na dnju pohrjeba,
10. februara 1915.

Hłubokozrudźena
mandźelska, dźěći a přiwuzni.

Čišć knihičišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreččak čo. 893.

Wukhadža kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 8. | **Budyšin, 20. februara 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

21. Helski law.

Wodnjo a w nocy słyšach lawa ruć a widźach joho ze złobami, kotrež so změrować njechachu, wokoło naju łazyć. Čuješe popad, kotrohož blizkosć stajnje joho łačnosć za krewju w nim budźeše.[1]

Jandźelojo Daniela, Archielawa, Euthyma, Martiny, Emiliana, Klementa z Ankyry skludźachu zwěrjata z měrniwosću jehnjeća. Helska bestija sama ženje swoje złoby njewotpołoži.[2]

Panter, wot hajńka ranjeny, wobroća so z krawjacym wokom pytajo swojoho přećiwnika. Njemóže-li joho dosćahnyć, wali so na kóždy předmjet, jenož někak na hajńka podobny, a roztorha jón we swojich złobach.

Tak čini zły njepřećel. Z kłokom trjecheny, kotryž wućahnyć njemóže, wuwala na bóžskoho hajńka, kiž je nade wšitke joho nadpady nadobny, swojej złósćiwej woči.[3]

Wy potajkim, žiwe podoby Bože, po zemi błudźace duše, třepotajće!

Djabołej słodźi zło, kotrež človjekej načini, kaž by je Bohu samomu činił. Hdyž Boži trón w človječej wutrobje powali, zda so jomu, kaž by Boha z njebja wuhnał.

Zo by dušu, kotruž přesćěhaše, dobył, bě satan rady cyłu mnohosć druhich woporow spušćił. Jomu so zdaše, zo tale jena jomu hišće wjetšu ličbu dobudźe. Złósć by we wabjacej dobrej powazy sylny srědk nadešła so hladajcy rozmnožeć.

Hdy by přeradnik jatoho do mordarskoho nastroja přetworić mohł, z kajkimi ćwilemi by potom joho zwólniwosć wotrunał! Boha hanić, duše ćwilować, to je zaměr, wot kotrohož so satanowa hida hišće ženje njewotwobroći.

Hdyž so wón bliže, čujach ja, kak młodźencowa ruka krućišo so mojeje přimaše a ja słyšach, kak mi wospjet słowa šeptaše: „Pomhaj mi, hewak budu zahubjeny!“[4]

Wón njebu zahubjeny, dokelž so boješe. Joho dowěra z bojosću změšana khowaše joho pod mojimaj křidłomaj, a to běše joho spomoženjo.

22. Jandźel ćmy.

Wušikny do jebanja, kajkiž wón běše, njepřimaše zły duch toho, kotrohož chcyše zahubić, ze zjawnej mocu; spokoji so jenož, skradźu jomu prudła wlac. Jandźel ćmy najima sebi podobu jandźela swětła.[5]

Kak husto bě so młodźenc zjebać dał, hdy běch jomu njepomhał, lesćiwe zamysły djabołowe wohańbić.[6]

Jenu nóc zjewi so jomu satan, přewodźany wot duchow, kiž wóhniwy wóz wobdawachu.

„Hlej, tónle wóhniwy wóz“, dźeše zawjednik, „na nim je Elias do njebjes jěł. Ja du po tebje. Ty sy tak póćiwy, zo japoštołojo, martrarjo, profetojo, jandźelojo a sama Marija toho časa dočakać njemóža, zo bychu tebje we swojim towarstwje měli a twoju přitomnosć wužiwali. Sćěhuj tohodla tele přeća, stup do woza a pojědźemy.“

Młodźenc bě hižo stanywši so wozej zbližił; bě hižo na tym, z nohu do njoho stupić . . . „Znamjo křiža!“ zašepta jandźel. Pod tymle swjatym znamjenjom zhubi so jebanjo, a młodźenc widźeše hłubinu, do kotrejež běše bjez mała padnył.[7]

Wón slubi mi tehdom, zo njebudże žanej so liščacej rěči wjacy wěrić, a tale kedźbliwosć běše joho najlěpši zakit.

Hdyžkuli so jomu khwalba joho pobožnosće a talentow dla dawaše, lětaše cyła mróčel złych duchow wokoło njoho, wočakujo, zo ze swojim spodobanjom přizwoli. Ja pak wzach joho tehdom do swojeju rukow, wodźewach joho ze swojimaj křidłomaj a wuswobodźich joho z toho stracha.[8]

Z pomocu dowěry, kotruž ke mni měješe, móžeše so kamjenja při puću zminyć, kłokej, kotryž wodnjo lěta, so wuwinyć, po hadach a basiliskach kročić a so mojomu triumfej nad djabołom wotpadnika powalejo přidružić.[9]

23. Dobyća.

Wón njeseše korhoj, kotraž bu něhdy přećiwo zběžkarskomu duchej rozwalena. Na njej běše wobraz najwyššoho njebjeskich wójskow, kak wón zmija poraža, a płomjenjate napismo stoješe na njej: „Što je kaž Bóh!“

W sćinje, abo lěpje we swětle tuteje korhoje njeběše jenož jene dobyćo, ale běchu njeličomne dobyća za jedyn dźeń dobyte.

Dobyćo w česćownosći napřećo mjenu Božomu před črjódu bohahanjerjow; w ćěkanju před złósću njećistoty srjedź telko skaženych wutrobow; dobyćo w zacpěwanju wabjacoho pohorška njedźiwajo stajnych wabjenjow; dobyćo we swěrje napřećo winowatosći, mjez tym zo bu njeswěra kaž čestne znamjo ważena.

A po kóždym dobyću připnych w mjenje a w přitomnosći njesmjertnoho krala lětstotkow na wutrobu njeznatoho hordźiny nowe čestne znamjo. Človjekojo je njewidźachu, ale jandźelojo wobdźiwachu je a přejachu jomu zbožo.

O nadobna wutroba, kotraž bu ze znamjenjemi njezranjeneje česće posypana a woči Najwyššoho k sebi wabješe.[10]

Mjez Bohom a mjez djabołom běše młodźenca dla wojowanjo na přemoh: Što dobudże joho česćowanja? Kotromu budże wón służić?

Česć budź Bohu! Hańba djabołej! To běše hač dotal słódki płód joho poddatosće był.

Wón kročeše z dobyća k dobyću a wobohaćeše so z błyšćatymi zasłužbami. Satan skićeše jomu pospochi k tomu přiležnosće a šćipaše, ani zo by chcył kwětki za joho krónu.

Stajne zwučowanjo zadźěwaše, zo by mocow zhubjał. Ze skutkowanjom dobywaše zmužiće wobličo, a joho duša wotbłyšćowaše podobu Božu z čisćišimi barbami.[11]

Človječomu wóčku rozdźěla prisma* swětłu pruhu a dawa barbam tučele z njeje nastawać. Tak dawaše wojowanjo a pruhowanjo z wutroby, hdźež běše hač dotal jednora póćiwosć bydliła, wšelakorosć křesćanskich póćiwosćow nastawać. Na wulinjenu póćiwosć prěnich dnjow běše rjeńša swjatosć, płód prócowanjow a wojowanjow sćěhowała.

Što začuwaše tehdom djaboł, hdyž to widźeše? Jeno wón sam by to prajić mohł. Dowěra ćwilowaše, poniżnosć rozmjećowaše, lubosć křižowaše joho.[12]

24. Swěra.

Kak krasne běchu tele dny, dny njewinowatosće a horliwosće! Wšitko dychaše čistosć a pobožnosć, dowěru a lubosć. Wótcowska dobroćiwosć a dźěsćowska posłušnosć so dźeń jako dźeń wobjimaštej. Ani hrěcha jeju słódkeje towaršnosće njekažeše.

Hdyž Wótc so k swojomu dźěsću khileše, njeměješe joho wóčko ani njespokojnosće ani poroka. Hdyž dźěćo do wótcowskoho klina so wućěkaše, stawaše so to z dospołnym poddaćom. Joho bojosć njeměješe ani najmjeńšoho njewólniskoho raza; wona wukhadźeše z lubosće a běše wubrana lubosć. Dźěsćowska dowěra, z kotrejž k Wótcej běžeše někotrych zabućiwosćow dla wo wodaćo prosyć, dawaše jomu wjetšu luboznosć. Wótc znaješe joho słabosć; dźěćo pak njezhubi Wótcowu smilnosć ženje z woćow.

O kak słódko běše, toho zakitać, kotryž hišće ženje njebě njeposłušny! Tajku njewinowatu dušu wodźić budźeše z kóždym wokomikom nowu wjesołosć. Ja mějach podźěl na spodobanju, kotrež ji płaćeše. Bóžski mištr, hdyž sebi ju wobhladowaše, dźeše po zdaću ke mni:

---

[1] Swj. Germanus Konstantin. Rěč wo pohrjebanju Knjeza. — [2] Žiwjenjo wšelakich swjatych. — [3] Genadius, fragm. wo genesis. — [4] Swj. Bernard, wo psalmje 90.

[5] 1. Kor. 11, 14. — Rudolf Ardens, wo swjatych jandźelach. Swjaty Khrysostomus, wo Mateju. — [6] Swj. Pantaleo, wo swj. Michale. — [7] Žiwjenjo swjatoho Symeona Stylita, swj. Antonia, swj. Jana putnika. — [8] Žiwjenjo swj. Makaria Egyptowskoho. — [9] Psalm 90 a kom. wo nim.

[10] Isidor z Pelusija, list wučownikej Dorothejej. — [11] Swj. Chrysologus, wo Mateju. Swj. Pětr Damiani. — * Tříróžkata točena škleńca. — [12] Swj. Bernardus, rěč wo cyrkwje swjećenju.

„Prawje tak! na tutych dospołnosćach spóznawam posłušnosć swojoho służownika. Ty zastupuješ při nim moje město hódnje a rozemiš wótcowsku lubosć jomu skićeć. Njemóžach swojeje dowěry lěpje nałožeć, a mi so spodoba, zo sym swój pokład do twojeju rukow położił.

Dopomnjećo na twoje powołanjo njedyrbi w krasnosći njebjes so podnurić; wone budże w krasnosći dale trać, a błyšć, kotryž sy tejle duši dobył, budże so na tebje wróćeć nawěki, zjewjejo, zo sy za časy joho zakitał był, kaž budżeš do wěčnosće joho přećel wostawać. Ty změješ njeskónčne zbožo, zo budżeš so z wočłowječenym Synom Božim do skutka joho zbóžnosće dźělić.[13]

Ale tele krasne dny, kotrež so zdachu, zo kónca njezmětja, bohužel z hrózbnej spěšnosću so minychu a jasny hač dotal firmament so z ćmowymi mróčelemi poćahny.

(Přichodnje dale.)

[13] Swj. Domaš, wo jandželach 113. 4. Swj. Domaš z Villanowy, wo jandželach.

Jendźelske ratarstwo

Prawych swobodnych kubleri, kajkichž pola nas mamy, w Jendźelskej docyła njeje. Nimale cyły kraj wobsedźi čŕjóda bohačow, kotŕiž so „lórdowje“ mjenuja. Hdyž bě mjenujcy Wylem „dobywař“ lěta 1066 z Danskeje z wójskom přićahnywši Jendźelsku sebi podćisnył, wón dobyty kraj (połojcu) mjez 15 tysac swójbow swojoho luda rozdźěli — a potomnicy tychle swójbow maju hišće dźensa wšě tute wobsedźeństwa. Druhu połojcu ma tysac bohačkow pod sobu. Najwjetši dźěl wšěch ležownosći ma prawo wićežnych kubłow, kotrež so předawać njesmědźa, khiba přenajimać. Tak też połojca hłownoho města Londona na tajkich wićežnych ležownosćach stoji; wobsedźerjo kněžow zemju pachtuja a płaća „lordam“ hobrske pjenjezy wotnajeća. Ratarske ležownosće přenajima bohaty lórd ludźom, kotŕiž so „farmarjo“ mjenuja. A farmarjo dadźa pola dźěłaćerjam wobdźěłać; tuči robośenjo to su ći jendźelscy „burjo“, kotŕiž nimaja potajkim ani kórčka role swojeje. Woni bydla wokoło farmarjowoho doma w mjeńšich a wjetšich wsach. Wsy drje su na pohlad rjane, ale wbozy burikowje nimaja ze swojoho žiwjenja ničo dale hač robotu; wuhladow na wobsedźeństwo njeje, a na stary dźeń — dyrbja na pastyŕnju (gmejnsku khěžu). Tajcy burjo na cuzej zemi nimaja skoro žanych politiskich prawow; přetož jendźelski lórd je sebi wšě prawa w kraju, wosadźe a cyrkwi sam za so skhował.

Najhórše pak za lud je to, zo ličba tychle „burow“ sylnje spaduje. Ratařskich dźěłaćeri je tu khwilu w cyłej Jendźelskej na połdra milliona. Hdyž wopomniš, zo ma Jendźelska na 45 millionow wobydleri, spóznaješ, zo je to smjerć mało „burow“ abo robośanow, ratarjow. 1845 bě w Jendźelskej 8 millionow kórcow z pšeńcu wobsytych, 1895 jeno hišće 1½ milliona, w našim času lědy hišće million. A što je ze zbytnej rolu? Wostajichu ju njedźěłanu jako — pastwišća ležo. Na polach narosće nětko jenož 10% (to je dźesaćina) žiwnosće; potajkim 90% ma so z wukraja přiwožować, je wšo jene hač mjasa abo muki, butry abo sadu. Přetož něhdyše pastwišća su dźensa z dźěła — lada.

Hdy by so we wójnje njepřećelskim łódźam radźiło, Jendźelskej přiwoz žiwnosće zašlahać a překazyć, by cyły jeje lud za krótko hłodu wumrěć dyrbjał, kaž woblehnjene město, kotromuž nakopjena cyroba wuńdźe, na př. něhdy Jeruzalem. A za naš čas njeje njemóžne, hdyž wopomnimy, zo je naš křižak „Emden“ sam na 30 jendźelskich překupskich łódźi potepił, zo w Jendźelskej njedostatk na žeživjenjo nastanje. Ale Amerika wšak też rady gšeft sčini, a jeje łódźam puć do Jendźelskeje naše zakazać a zastupić njesmědźa!

A čohodla jendźelske ratarstwo takle hinje? Najprjedy: dokelž so wyšnosć za bura njestara, potom: dokelž woni w fabrikach wjacy pjenjez a prawa dóstawaju; na třeće: dokelž su wobsydnicy zemje z dobom fabrikanći a bohaći dosć, zo jich so njehnuje, hač jim pola što njesu abo njenjesu. A z dźěła su tuči knježa z hłuposću swoje pola, haj cyłe rjane wsy zahanjeli. Wójwoda z Bedford na př. njemóžeše blizko sebje khudych ludźi čuć; tuž wšěm najeńkam (farmarjam) we wsach wokoło swojoho hrodu wupowě a jich domy spotorha a k zemi zruna. Nětko běchu też burscy robośenjo fuk, krajina pusta, — a khudoba wójwodu hižo njemyleše. Druhi zemjan — lórdowje rad na konju jěchaju — trjebaše pastwišća za konje. Tuž tójšto wsow pokupi a twarjenja zwottorha — a pastwišća dosć wulke běchu hotowe!

Napoleon I. ma prěni dźěl winy ratařstwowoho padu na swojim šěrokim — khribjeće. Wón 1806 wšěm jendźelskim łódźam europske přistawy zakaza. W Jendźelskej so mjaso drožeše. Lórdowje wědźachu sej pomhać. Počachu wowcy plahować. Wostajichu pola puste ležo — pastwy to za wowcy. Dotalnych najeńkow a jich dźěłaćeri stykachu na łódźe a dowjezechu jich do Ameriki a Australskeje — tam bě zemje dosć k farmarjenju. A ći wuwjezeni docyła čoła njemóršćachu; wonka bu lěpje, buchu wobsydnicy! Wójwoda ze Sutherland na př. měješe tehdy na swojim 15 tysac farmari (najeńkow) a burow (dźěłaćeri). Jich wuhna za jene lěto wšěch do Ameriki, jich domy spali a swój kraj rozdźěli na 29 pastwišćow, na kotrychž so 131 tysac wowcow žiwješe.

Pozdźišo buštej mjaso a wołma zasy tuńšej; wowcy skoro ničo njenjesechu, tuž je rozpředachu. Zemjenjo twarjachu sej fabriki. A na pastwišćach? Tam so dźiwina rozmnoži. Keŕki je zarosćechu. Jelenje a sorny so we nich khowaju. Kraj prózny ludu. A fabrikski lud dawa hubjenych wojakow.

Po Předźenaku 1907.

(J. M.) Khutna winowatosć we wójnskim času

je za tych, kotŕiž su doma wostali, njeluboznosće abo wobćežnosće wšědnoho žiwjenja, kotrež přez wšelke zadźěwki w hospodarskim žiwjenju, kotrychž so zminyć njehodźi, nastanu, měrnje abo změrom znjesć. Štóž tu přecy jara na to skorži, pokazuje jeno, zo jomu woporniwosć

Knježi wowčeŕ a joho rózowcy.

Legenda wo Rózantu.

Je tomu hižo wjele zakrasnych lět. Ludźo mějachu hinaše wobliča a něhdźežkuli też kraje. Hdźež je dźensa płódne polo, tam běše tehdom hišće zarosćeny lěs, hdźež nětkle zelena łuka naše wóčko wokŕewja, tam běše čorne tymješćo. Hdźež nam nětko wulka kamjeńtna cyrkej pyšnje do kraja hlada, tam stoješe tu dobu mała drjewjana kapała. A też zrudne znamjenja tón čas runje běchu: hdźež běše něhdy ćicha, lubozna wjeska stała, tam serješe čorne wupalnišćo; hdźež běše před krótkim płódne zelene hono, tam stróžeše pućowarja prózdna struchła pusćina, dokelž bě po třicećilětnej wójnje. „Bohu lubomu knjezej w njebjesach budź dźak, zo je tónle grut wot nas wzał!“ dźachu ludźo. Hewak tak wjerćeše so swět, kaž dźensniši dźeń: z wječora přez ćmowu nóc k běłomu ranju Božomu słónčku napřeća; z nazymy přez zymjerzłu zymu do młodoho naleća.

Zasy zelenjachu so pola a haje, zasy bě rjane naléćo do kraja přićahnyło, a młódna meja počinaše hory a doły, lěsy a łuki do njewjesćinskeje pychi hotować. Mała hórka nad Rózantom pak hladaše kaž krónowana kralowna do Delan dele a do Pola horje, dokelž na njej stoješe z młodymi zelenymi lipkami wobstupjena cyrkwička swjateje Marije z Lipy. Drjewjana drje běše cyrkwička, ze šindźelom jenož kryta, runje kaž mała wěža z drjewjanym křižom; ale hrjady a šindźele a kříž swětlachu so, kaž bychu hakle runje tón wokomik z ćěsloweje ruki wustupiłe, a Bože słónčko hladaše z tajkim pozłotom na cyrkwičku dele, zo běše sama radosć ju z nazdala widźeć; khowaše dźě lubodrohi pokład wšomu ludej: hnadowny wobraz swjateje Marije z Lipy z Jězusdźěćatkom.

A hdyž won wabi rjana meja wšěch, kotŕiž rady kroča přez doły, přez hory, kak móžachu tehdom ći doma wostać, kotŕiž wosebje lubowachu kralownu meje a ju rady wopytowachu na jeje swjatkach na hórcy mjez lipkami nad Rózantom? Z nowa rjanu meju dožiwić, a swjateje Marije z Lipy njewopytać, to bychu sebi za njećesć ważili a styskało by so jim přez cyłe lěto.

Haj styskało by so jim tón króć hišće dlěje, hdy běchu Rózenčanskeje cyrkwički njewopytali při tajkej swjatočnosći, a hišće běše rjany swjatkowny tydźeń, hdyž kóždy česćowaŕ swjateje Knježny, blizki a daloki, spóznawaše za swoju česnu winowatosć, domoj witać swjatu Mariju z Lipy, po tym zo bě Rózant wopušćić nuzowana była a hakle po dołhej khwili zasy zastupiła do nowoho domčka.

Njepřećelscy zli Šwejdowje dźě běchu za čas třicećilětneje wójny do Rózanta přićahnyli a rubiwši wobraz swjateje Marije z Lipy z małoho wołtarja, drjewjanu cyrkwičku spalili do procha a popjeła. Daloko wšak ze swojim wurubkom zli Šwejdowje njepřińdźechu. Hižo před blizkej Smjerdźacej začuwachu z bojosću winu swojoho njeskutka. Chcychu dale, mocowachu doprědka, ale njemóžachu, byrnjež bóle mocy napinali. Njewidźomna móc jim wobaraše: mužom sprostnychu stawy, zo ani kročele njedokonjachu; konjom wosłabnychu nohi, zo jenož trósku wustupujo so pospochi podknywachu. „Dyrbjało traš padušstwo a njeskutk spalenja toho wina być?“ dźachu wojacy mjeze sobu. A wuradźichu sebi, zo chcedźa so radšo rubjeneje postawy wuswobodźić, a dachu ju do Šimanec domu, zo bychu ći ju zasy na přisłušne městno wróćili. A hlej! lědma běchu swjaty wobraz z ruki dali, a hižo njewobaraše jim nichtó dalšoho puća, a bórzy zhubichu so za Smjerdźacej do hłubokich čornych lěsow. „Bohu dźakowano, zo su nam ze šije!“ prajachu wodychujo Smjerdźečenjo. Šimanec swójba pak radowaše so wšitka zbožowna

brachuje a zo čuća za **tamnu winowatosć** nima, kotraž njeda **starosć** a **nuzu wótcnoho kraja** jeno wojakam w polu wonka njesć, ale kotraž tež rad dźěl toho zwólniwje na ramjenja wozmje. A při wšitkim tym njemóžemy tola ani wo ćežkim brěmjenju rěčeć, kotrež je so tu zwostawacym napołožiło. Wosebje w našim wužšim wótcnym kraju njeje hišće nichtó ničo wo hrózbach wójny na swojim samsnym ćěle začuł, njeje so hišće žanomu zawutlić dało, a štóž dźěłać chce a tež něšto hódne dokonja, tón tež nětkle hišće najbóle pomocy a blečka namaka. To sebi wopominajo, zda so človjekej woprawdźe skoro z hrěchom być, hdyž so wobžarujomnje snadne wobćežnosće z njedostojnej hromadu skóržbnych rěči jako wulka nuza do swěta trubi. Wosebje wjele žonow činja, štož ma so jara zasudźić, swojim mužam wonka w polu wutrobu ćežku, hdyž jim přecy zasy w sylzojtych listach nuzu skorža, zo je petroleum jara z rědka dóstać, zo čerstwych caltow wjacy njedóstanu, a štož so tajkich maličkosćow wjacy nazběra. A mužojo, kotříž su hižo měsacy dołho ćělne a duchowne wobćežnosće a ćeže njesli, dyrbja tajke santorjenjo přecy zasy čitać a z rozhorjenjom sprawnoho hněwa wija z hłowu, so dźiwajo nad tajkej małomysłnosću a zo tele jich žony žanoho kharaktera nimaja. A woni ani tymle hubjenym žonam njerozemja, sebi pomyslo, kak su tola rjekowske sotry w starodawnych časach, tak často ze swojimi mužemi do wójny so podawałe, jich zahorjałe a samo tež ze swojimi ćěłami lěhwa abo twjerdźizny přećiwo njepřećelej zakitowałe. Tamne, štož je wo žonach prajene, płaći wobžarujomnje tež wo mnohich mužach, kotříž kaž jeno **njezbožo-widźerjo** a kaž **skoržace derwiše** po kraju wokoło běhaju a maja tak za **znutřkownych** njepřećelow našoho ludu płaćić. Hišće stojimy tu, bohudźak, na dalši čas sylni a hospodarscy zadnjeni. A bychmy-li jónu winu měli khutnje skoržić, bychmy tola kruće winowaći byli, zo to **wótře** činili njebychmy. Přetož Němska stoji a padnje **z dowěru na Boha, z přezjenosću a skało-krutej dowěru** jeje ludu!

Wójna.

Wulke dobyćo w rańšej Pruskej.

Měsacy dołho stojachu wojowanja tež na rańšim bitwišću podobnje, kaž wjele dlěje hižo na wječornym stoja. Z wulkej derje přihotowanej bitwu je Hindenburg nětko zarywanja do zemje skónčił a dobył kaž prjedy pola Tannenberga a masuriskich jězorow.

7. febr. běchu němske wójska nastajane a 8. februara poča jich prawo křidło na Johannisburg postupować. Samsny dźeń popołdnju bě Johannisburg w našich rukach a 57. ruska divisija, kiž so khroble wobaraše, nimale zničena. Na 5000 jatych bu w tutych wojowanjach popadnjenych. Wjele je jich spadało a bu ranjenych, wosebje přez našu artilleriju. Snadne powostanki tuteje divisije wućeknychu pod škit twjerdźizny Ossowjec. Kak běchu naše mocy wokoło Gumbinnen so zhromadźiłe, njebě njepřećel ani pytnył; divisija jězdnych pohibowanja zakry. Z našich postupowachu nimale sylne mocy na Pillkallen a Lasdehnen, zo bychu njepřećela, kiž na liniji Lasdehnen—Pillkallen—Gumbinnen—Stallupönen stoješe, pola Schirwindt—Wladislawow—Wilkowški njejabcy hrabnyli a jomu puć ze Stallupönen do Kowna zapołožili. Při tym dóńdźe k horcym wojowanjam z 56. ruskej divisiju, kiž bu cyle rozpjeršena. Spullen a Henskischken buštej w nadběhu dobytej.

Hdyž bě Pillkallen wot našich khwatnje pokračowacych wojakow wobsadźenc, cofachu Rusojo na Stallupönen; bě pak hižo přepozdźe, hdyž běchu sylne němske wotdźělenja Schirwindt a Wirballen docpěłe a hdyž bě tak njepřećel hižo zawrjeny, kaž bě wotpohladane było. Njepřećela tak wobdać, bě jenož možno přez skoro wjacy hač človjeske napinanja, kotrež wšitcy při tym wobdźěleni wojacy z njewšědnej wutrajnosću na so bjerjechu. Runje při započatku zastupi zmjerzk ze sylnym sněhom, tak zo dyrbjachu pěšcy hač do kolen w snězy ćahnyć. Kanony a třělby pohibować, bě njewuprajomnje napinace. A při tym dyrbješe w skoku hić. Spisaćel, kiž bitwu wopisuje, njemóžeše za šěsć dnjow ze swojim wozom wojowari dosćahnyć, z kotrymiž bě nadobo wotjěł. Na třećim dnju wojowanjow poča tać, tak zo při kopicach sněha so ruske puće bórzy jězoram runjachu. Njedźiwajo na to dźěchu naši wojacy, druhdy cyły dźeń bjez jědźe, z radosću přećiwo njepřećelej. Po dołhich sydanjach w přěrowach jich bitwa na swobodnym woživješe. Na puću z Kibarty do Wirballen běchu znamjenja dźiwjeje ruskeje ćěkańcy widźeć. Cyły puć je połny wozow, sani a třělbow. Blizko Kibarty při wopuščenym kěrchowje bu dospołna batterija na puću překhwatana. Wšitcy ludźo a wšě konje běchu zatřěleni.

Wobzamknjenjo ruskich wojakow bě druhdy tak spěšne, zo n. př. w Kibarty cyła brigada z dobrym měrom w khěžach sedźeše, hdyž bu wjes wot słabych němskich mocow wobstupjena. Bjez wutřělenja dyrbjachu so wojacy podać. Třělbne pyramidy wostachu na wsy stojo. Naši jězdni dobychu so hač do Pilwiški, hdźež wulki móst za železnicu Wirballen—Kowno rozbuchnychu. Rusojo njemóžachu tohodla wróćo do Kowna a naši dobychu 11000 jatych a wjele wěcow. (b)

Naše wjednistwo wozjewja wo tutych wojowanjach 16. februara wječor:

W dźewjećdnjowskej „zymskej bitwje we Masurach" bu ruske 10. wójsko, kotrež ze z najmjeńša 11 divisijow pěškow a wjacorych divisijow jězdnych wobstoješe, ze swojich sylnje wobtwjerdźenych lěhwow k ranju wot masuriskeje jězoroweje runiny zahnate, přez mjezy wustorkane a skónčnje w skoro dospołnym wobzamknjenju hač do zničenja zbite. Jenož powostanki su do lěsow k ranju wot Suwalkow a Augustowa rozćěkać mohłe, hdźež smy jim na pjatach. Krwawe zahuby njepřećela su jara wulke, ličba jatych njeje hišće wěsta, wučinja pak zawěsće wjele přez 50000 muži. Wjacy hač 40 kanonow a 60 mašinskich třělbow bu wzatych, nje přewidźomna wójnska nadoba dobyta.

Joho Majestosć kejžor bě při rozsudnych wojowanjach w srjedź wójnskich linijow přitomny. Dobyćo bu docpite přez dźěle našich starych rańšich wójskow a přez młode za tutón nadawk zestajane zwjazki, kiž staryn wupruhowanym towaršam hódnje na stronje stojachu. Štož su wojowarjo při najnjehodnišim wjedrje wo dnjo a w nocy postupujo

---

pře tu česć, zo je swjata Marija z Lipy pola nich zastupiła. Wječor a přez cyłu nóc swěćeše so jasna lampka před hnadownej postawu Maćerje Božeje z Jězusdźěćatkom. Z wječora pak skhadźowachu so susodźa k Šimanecom, a kóždy měješe wšelake swójbne a hospodarske należnosće sobu, a cyły Šimanec dom wothłosowaše z lutym strowjenjom: „Strowa sy, Marija!" Nazajtra pak donjesechu česćownje hnadowny wobraz do Khróśćic a přepodachu jón Khróśćanskomu fararjej, kotryž měješe tehdom dušowpastyrstwo tež po cyłej Ralbičanskej wosadźe, dokelž w Ralbicach ani cyrkwje ani knjeza njeběše po zrudnym zapusćenju přez Husitow. Hakle kónc třicećilětneje wójny natwari so na Róžeńčanskej swjatej hórcy mjez młodymi lipkami nowa drjewjana cyrkwička. A nětko móžeše so swjata Marija zasy domoj wróćić do swojeje lubowaneje domizny.

Hdyž bě skónčnje docyła kónc dołheje, hórkeje třicećilětneje wójny a měr hižo po cyłym kraju; hdyž hižo młódna meja wšudźom nowe wjeselše žiwjenjo budźeše, mějachu wšitcy česćowarjo najzbóžnišeje Knježny za swoju swjatu, wutrobnu winowatosć, swjatu Mariju domoj witać a so ji zdobnje dźakować, zo je zasy so wróćiła na Róžeńčansku hórku, kotruž je sebi wot zastarska wuzwoliła za swoje bydlenjo a městno swojich dobroćiwych skutkow. Khróśćanski knjez farař sam přińdźe swjatkowny tydźeń do Róžanta, zo by tu swoje zdalene wowcki, kotrymž běše puć do farskeje cyrkwje wobćežny a předaloki, přez cyły tydźeń wodźił na pastwu Knjezowu. A tohodla přikhadźachu ludźo po jenym, abo towarš z přećelom, abo po swójbach hromadźe; z črjódami hromadźachu so wosadni. Haj, z procesijónami bližachu so ze susodnych wosadow a ćehnjechu k Róžantu na swjatu hórku a z njeličomnymi hłosami klinčeše lute strowjenjo a domojwitanjo ze wšěch stronow: „Tebje my nutrnje witamy, o Marija!" Róžeńčanska cyrkwička drje njemóžeše wšitkim dosahacoho městna dodawać, ale dokelž wjedro hoješe, hromadźachu so črjódy na šěrokim městnje wokoło cyrkwički a zjednoćejcy so z tymi, kotříž běchu nutřka zbožownje městna namakali, postrowjachu z jenym hłosom radostnje meje kralownu: „Strowa sy, Marija!"

Njedaloko Róžeńčanskeje cyrkwički k połdnju běše šěroke pastwišćo Sernjanskoho knježoho dwora, a tam paseše khudy pastyr knježe wowcy. W Sernjanach delcka z boka knježoho dwora stoješe joho nizka khěžka z lěpjenymi sćěnami a ze słomjanej třěchu. Pod njej kukachu, kaž pod kosmatej čapku, hłuboko do woči sćehnjenej, jasne swětłe woknješka wćipnje do swěta. Pódla stoješe też hródźička, w kotrejž sebi z časami, wosebje blizko wobjeda, žadosćiwje kruwičku zaru. Tale khěžka z hródźičku a kruwičku a pódla rjana črjódka strowych dźěći běchu pastyrjowe cyłe zamoženjo. Ale ně! hdyž tule powědam wo tym, chcu lutu wěrnosć powědać: K tomu družeše so měrna, ćicha spokojnosć, kotruž sebi pastyr ze swojej mandźelskej z dobrym přikładom, a trjeba-li też z přećelnym słowom budźeštaj a wobnowještaj, byrnjež to přecy luboznych časow njebyło. Starosće wšak joho ženje njewopušćichu, z wotkel khlěba dobjerjemy za tajkule črjódu, hdyž dźěći nastajnosći žebrjachu: „Maći, ja sym tak hłódny!" Ale starosće zdachu so jomu kaž ćežidła při časniku. Pospochi drje dřeja ćežidła ale při tym přińdźe časnik kročel po kročeli dale a pokazuje přecy prawy čas a skěršo doběhnje sebi přichodnu zbožownu hodźinku. Tajkoho časnika drje, da-li Bóh, na swěće njeje, kotryž by njepokazował zbožowneje ani hodźinki. A hdyž so cyła črjóda wšědnje za blidom hromadźeše, hdyž bě blido cyłe zančite, zdaše so jomu to kaž kermuša z wjele hosćemi. kóždy widźo, kak susodej słodźi, khwataše sebi wjesele podawać, byrnjež tu kermušnych tykancow njebyło.

Wón sam wšak tohole wjesela wšědnje wužiwać njemóžeše, khiba-li wječor za

a wojujo přećiwo wutrajnomu njepřećelej dokonjeli, to přesahuje wšu khwalbu.

Generalny pólny maršall **z Hindenburg** nawjedowaše wojowanja, kotrež buchu wot generalwyška z Eichhorn a generala infanterije z Below wubjernje wuwjedźene ze zwučenym mišterstwom. (WTB)

Dobytk bitwy je mjez tym zrostł na 64000 zajatych, 71 kanonow a přez 100 mašinskich třělbow. Tež pola Plocka a Raciąnza popadnychu naši 3000 Rusow.

Wojowanja njejsu hišće dokónčene, ale traja hišće dale, to pak je z wozjewjenja němskoho hłownoho wjednistwa widźeć: Ruski wotpohlad je zničeny. Woni chcychu so z wulkej mocu na rańšu Prusku walić, ju přemóc a tak Němskich pola Waršawy k cofanju nuzować. To njeje so jim poradźiło. Rańša Pruska njetrjeba drje so jich wjacy bojeć a nětko pójdźe wo Waršawu.

Wo dalšich wojowanjach na rańšim bitwišću pisa hłowne wjednistwo 17. febr.:

K połnocy wot Memela su naši wojacy wšudźom zahnatomu njepřećelej na Tanroggen přez mjezy sćěhowali.

W lěsnych krajinach k ranju wot Augustowa so při sćěhowanju njepřećela hišće na mnohich městnach wojuje.

Z Lomzy na Kolno postupowaca ruska kolona bu zbita, 700 jatych, šěsć mašinskich třělbow padźe nam do rukow. Runje tak bu njepřećelske wotdźělenjo pola Grajewa na Ossowjec wróćo zahnate.

Na dobytej fronće Plock — Raciąnz (w Pólskej, k połnocy wot Wisle) nastawaja po zdaću krute wojowanja. Na južnej stronje Wisle njeje w Pólskej ničo nowe. (WTB)

W Bukowinje a Haliču

su Awstriscy dale zbožownje wojowali. Wot połdnja a wječora sem su w Bukowinje rěku Sereth překročili a nětko tež hłowne město Černowic zasy wobsadźili, tak zo su Rusojo nimale z cyłeje Bukowiny zahnaći. Wot južneje strony su so tež do Haliča dobywali a po 2dnjowskim horcym wojowanju město Kolomea wobsadźili. Awstriski postup w južnym Haliču tłóči tež na Rusow w Karpatach, hdźež su woni bjez toho w poslednich tydźenjach jara wjele ludźi zhubili. Zawěsće su Awstriscy za čas jich nowoho postupowanja na 40000 Rusow zajeli. Porażki we Prusko-Pólskej budźa drje Rusam hišće spěšnišo z Haliča won kazać. (b)

Na wječornych bitwišćach

njejsu wulke přeměnjenja so stałe. Powěsće z jenoho dnja k druhomu wostanu sebi podobne. 17. febr. wozjewja hłowne wjednistwo:

Zawěsće našćuwani přez naše wulke wuspěchi na rańšim bitwišću nadběhowachu Francózojo a Jendźelčenjo na wšelakich městnach wosebje sylnje. Jendźelčenjo zhubichu při njeradźenych pospytach, swoje 14. febr. přisadźene stojnišća zasy dobyć (pola St. Elvi), 4 officirow a 170 muži jako jatych.

K sewjernomu ranju wot Reimsa buchu njepřećelske nadběhi wotpokazane; 2 officiraj a 179 muži wosta w našich rukach. — Wosebje sylne nadběhi stachu so w Champagni přećiwo našim stojnišćam a dóńdźe wjacy króć k blizkim wojowanjam. Nimo małych wotrězkow, do kotrychž so njepřećel doby a hdźež so hišće wojuje, buchu nadběhi wšudźom wotpokazane. Něhdźe 300 Francózow bu popadnjenych.

W Argonach postupowachmy, dobychmy dalše dźěle njepřećelskoho hłownoho stojnišća, zajachmy 350 njepřećelow a dobychmy dwě hórskej kanonje a 7 mašinskich třělbow.

Tež w měšniskim lěsu (k połnocy wot Toula) mějachmy mjeńše wuspěchi; dobychmy při tym dwě mašinskej třělbje.

Z lothringsko-elzaskich mjezow ničo nowe. (WTB)

Němscy lěkarjo a wothladarjo,

kiž buchu w swojim času rubježnistwa a padušstwa dla w Parizu zasudźeni, dokelž běchu za němskich a francózskich ranjenych wino a druhe potrjeby brali, buchu wot wyšoho sudnistwa wuswobodźeni.

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

4. regiment pěškow čo. 103.

Jurij Kral z **Baćonja** — lohko ranjeny.
Jakub Mět z **Kukowa**, dźesatnik — padnył.
Mikławš Ryćerja z **Radworja** — padnył.

Někotři snadź znaći z druhich wosadow:

Lohko ranjeni:

Ernst E. Nowak ze Słónkec.
Jan A. Lehder z Hućiny.
Jurij H. Rostok z Huski.
Ernst H. Meltka z Brězynki.
Paul J. Hoder z Brězynki.
Jan E. Nowak z Bukojny.
Friedr. R. Poic z Holešowskeje Dubrawki.
Kurt A. Schmeiß, podwyšk z Budestec.
Herm. J. Lehmann, ers.-res. z Mał. Bobolc.
Max J. Gärtner, ers.-res. z Rakec.
Karl M. Zynda, ers.-res. ze Židowa.

Ćežko ranjeni:

Richard O. Lehmann III. z Hrubońic.
Karl A. Šěca z Hornjoho Wunjowa.
Pawoł H. Šołta, ers.-res. ze Židowa.
Emil M. Tupak, res.-res. ze Zubornicy.
Karl M. Kopenač, ers.-res. ze Židowa.

Padnjeni:

Herm. K. Leupold, jenol. dobrow. dźesatnik z Holešowa.
Karl Nowak, ers.-res. z Huski.
Jan E. Pičman, ers.-res. z Khelna.
Ernst J. Rychtař, ers.-res. z Kanec (pola Budyšina).
Heinr. K. Rychtař, ers.-res. z Wulkoho Wjelkowa.
Ernst W. Běbrach, ers.-res. z Jenkec.
Bruno O. Koban, feldw.-leutn. z Budyšina.
Jan E. Korlus, res. z Wownjowa.
Waltař Lehmann, podwyšk z Budyšina.

W Cwikawje bu dla zakazanoho nócnoho dźěła jedyn pjekarski mištr po wozjewjenju kejžorstwowoho kanclera 5. jan. wo dźěłach w pjekarnjach wot ławniskoho suda k 70 hriwnam pjenježnoho khostanja abo k sedmim dnjam jastwa zasudźeny. Wón bě rano hižo do 7 hodźin z dźěłom přihotowanja pjekarskoho pječwa započał.

---

wječerju. Dyrbješe dźě najbóle, doniž čas a wjedro hóještej, na cyły dźeń knježe wowcy na pastwišća abo do lěsow honić, zo bychu sebi tučnu cyrobu pytałe a knjezej pozdźišo ze slěbornymi a złotymi sytu a brjuchatu móšničku přihotowałe. Na pastwišću, hdyž měješe často prózdnej rucy, dźěłaše dźěćom, za tym kaž běše čas, małe wobradźeńki: z wjerbowych hałzow klepaše hwižki abo pišćałki z dźěrkami k přebjeranju, ze syćiznow plećeše korbiki abo šklički na rjanym wěšenčku, abo ze skory rězaše zasuwate kašćiki abo rjane łódźe ze sćežorami a płachtami ze suchich łopjenow. Hdyž potom na směrkach stadło domoj honješe, a dźěći jomu napřećo přikhadźachu, běše wobradźenjo: „Tole je tebi a tole tebi!“ kóždomu něšto, štož joho mału wutrobičku wjeseleše. Tak zabywachu dźěći, zo maja něštožkuli mjenje, dyžli druhe dźěći, z kotrymiž so na wsy zetkachu. Druhdy běše wjesełło hišće wjetše, hdyž nan šwarny kruch zaječeje pomazki z lěsa sobu domoj přinjese; potom tłóčachu so dźěći wokoło njoho: „Daj mi, nano! A mi też! Ja chcu też měć, nano!“ Kóždy dósta po kusku a zaječa pomazka, byrnjež hižo trošku poskhnyta, ow! ta běše dobra, wjele lěpša, dyžli wšitke pomazki doma.

Dźensa rano z časom bě pastyř swoje stadło k Różantu horje honił; čehnješe joho tam, kaž mnohich druhich. A dokelž so joho mysle přecy k Różantu wobroćachu, njemóžeše wjele na swoje dźěći myslić. Wokoło stadła khodźo słyšeše, kak z małeje wěže při Różenčanskej cyrkwičcy zwónčk wołaše přecy zasy, hdyžkuli so črjóda pobožnych pućowarjow ze susodneje wosady bližeše. „Pójće wěncy plesći swjatej Knježnje k česći!“ Ale podarmo ržachu jónu swjatočne hrónčka do wušow; wón dźě dyrbješe jako knježi służownik swoju winowatosć dopjelnjeć a stadło njewopušćeć. A tola pukotaše pod joho hrubjanym kabatom lubowaca wutroba swjatej Knježnje. A kak lubje rady bě so přidružił tym pobožnym pućowarjam a do swjatnicy Różenčanskeje zastupił sobu postrowjeć njebjes kralownu: „Salve regina!“ Wšak měješe też wšelake starosće na wutrobje, kotrež by Božej Maćeri, pomocnicy křesćanow, należnje poručał, zo by je dobroćiwje zastupowała pola swojoho Bóžskoho Syna, kotromuž je wšitka móc data w njebjesach a po zemi. By ju tak pokornje a dowěriwje prosył, zo by tola před trón swojoho Syna stupiła a jomu podobnje, kaž na kwasu we Kana, prajiła: „Hlej, mój lubowany Syno, tajkale črjóda jich je, a často njedosaha jim khlěba. Hlej! ta, kotruž wón w twojim mjenje lubuje, je dźakowano Bohu drje wotkhoriwši hišće tak słaba a kipra, zo njemóže hospodarstwa dowobhladać: pohladaj tola z miłosću na nju, zo by zasy k mocam přišła! Požohnuj, mój lubowany Syno, tu črjódku, kotraž so wšědnje za joho blidom zhromadźuje, zo by po ćěle a duši strowa a čiła rostła!“

Haj cyle by ji swoju wobćeženu wutrobu dowěriwje wusypał, też to njeby zamjelčał, kajku tyšnu starosć tola runje nětkle ma. Za čas khorosće mandźelskeje je sebi prawje do dołha zalězł pola młynka, wot kotrohož wšědny khlěb a wšelaku potrjebu do domu bjerješe. Zo by so za khoru mandźelsku wustojny lěkař a strowe lěkarstwo wustarało, dyrbjachu so wšitke kroški po njezwučenych pućach kuleć, kotrež hewak přecy znatu šćežku k młynkej po khlěb, muku a wotruby khodźachu. Wčora je joho młynk dwójcy za sobu, dopołdnja a popołdnju, pominał, kaž by na jenym dosć njebyło, a njebudźe-li płaćić, tak bě hišće hroznje hladajo pohrozył, budźe kručiše srědki nałožować. Wowčer bě joho pokornje poprosył, zo by so tola hišće khwilku sćerpjeł a wočaknył, doniž swojeje mzdy wot knjeza njedóstanje, potom hižo wjetšu dźěru zatyka. Ale młynk, kiž dźě wjele časa w młyńcy přebywaše, měješe zaprošenej wuši a njechaše słyšeć. „Njezapłaćiš-li bórzy, štož sy dołžny“, tak bě wotmołwił a woči wuwalował, kaž by joho chcył dajić, „dam tebi kruwu ćazać, potom hižo dóstanu swoje“,

Ze Serbow.

Z Budyšina. Dźensa tydźenja, sobotu 13. februara, měješe naš najdostojniši knjez tachant Franc Löbmann audiencu pola Joho Kralowskeje Wysokosće prynca Jana Jurja a joho wysokeje mandźelskeje, a nazajtra njedźelu 14. februara tohorunja audiencu pola Jeje Kralowskeje Wysokosće pryncesny Mathildy.

— Nad sławnym dobyćom našoho wójska w narańšej Pruskej bě tež tu srjedu 17. februara wulke wjeselo. Z časom bě wjesoła powěsć rozšěrjena. Zwony wšěch cyrkwjow zwonjachu hižo rano dobyću, khorhowje zmahowachu so bórzy w cyłym měsće a wječor spěwachu tudomne zjednoćene spěwarske towarstwa na hłownym torhošću wótčinske spěwy k česći tohole wulkotnoho dobyća.

— (Čežke njezbožo přez rozbuchnjenjo kotoła.) Srjedu 17. februara rano po 8 hodźinach sta so w čišćerni Gebrüder Müller wjetše njezbožo. Wobsedźer čišćernje W. Müller poda so z dźěłaćerjom do tepjernje, a bórzy po jeju zastupje rozbuchny jedyn z parneju kotołow. Wustupowaca para wopali knjeza Müllera ćežko, mjez tym zo bu dźěłaćer mjenje ranjeny. Wobaj buštaj do tudomneje khorownje dowjezenaj. Knjez Müller je hižo samsny dźeń popołdnju na swoje rany wumrěł.

Z Kukowa. (Pokhroma.) Mjez skotom knjeza kublerja a gmejnskoho předstojićerja Woleńka je pokhroma a slintawa wudyriła. Tón hižo za Kanecy postajeny wokrjes k wobkedźbowanju so nětko wo Staru Cyhelnicu, Khrósćicy, Kozaricy a Wudwor powjetši.

Z Njebjelčic. (Padušstwo.) Před někotrymi dnjami buchu we tudomnym hosćencu z njezawrjenoje pokładnicy 200 hr. kradnjene. Jako paduch so 17lětny służowny ze Serbskich Pazlic wuslědźi.

Z Drježdźan. Póstnicy wutoru wotdźerža knjez tachant Franc Löbmann, pomjenowany japoštolski vikar w kralestwje Sakskim, w cyrkwi kralowskoho Józefininoho wustawa swjatočnu skónčacu pobožnosć 40hodźinskeje modlitwy, dokelž je tež hewak přecy knjez biskop poslednje časy tule pobožnosć wotdźeržał.

---

a bě so wobroćiwši šoł. Ach jěrom! jeničku kruwu chce ćazać dać, a to nětkle. Što bychmy jeno potom započeli! Wón sam drje by so sćerpjeł a ze suchimi dnami byrnjež dlěje spokojom był, ale kak běše jomu wboheje mandźelskeje žel! Lěkař posledni króć ju wopytujo bě prajił: „Nětko je khorosć zbožownje nimo a moja móc na kóncu, z mlokom dyrbi so doleńkować a sebi mocow napić.“ Mój Božo! a kruwa budże traš ćazana! A što jeno dźěći praja, hdyž by nadobo mloko z poliwki so zhubiło a pawčinka butry abo twaroh z pomazki so minyłoj? Mój jej! ta poliwka je tajka čorna, teje so mi njecha! Ow! ta pomazka je tajka sucha, ta so ani njepožera! Haj wěrno! Dźěći a khudych ludźi wjesela a wokřewjenja su snadne ale hłuboke. Běda! štóž je njesmilnje kazy abo rubi. Tole wšitko by khudy pastyř swjatej Mariji z Lipy w Róženčanskej cyrkwičcy dowěriwje wuskoržił, wšak wona tež znaje, kak khudoba tłóči, a ju prosył, zo by jomu z Božej dobroćiwosću někajku zbožownu sćežku wotkryła. A zo z pobožnymi pućowarjemi nětko sobućahnyć njemóžeše, boleše joho jara a skoro so nad tym wšón zarudźiwši zdychny: „Haj, knježa robota je druhdy ćežka!“

(Přichodnje skónčenjo.)

Ze Žitawy. Zo z přestupjenjom zarjadowanjow a postajenjow k přewjedźenju zežiwjenja ludu nježortuja, swědči nam to, zo je Žitawske hamtske hejtmanstwo přećiwo črjódcy ratarjow a rjemjesłnikow z Hartawy, Hornjoho Ullersdorfa, Seifhennersdorfa a Seitendorfa khostanske jednanjo pola wokrjesnoho hejtmanstwa w Budyšinje zapołožiło, dokelž su so ćisami přećiwo předpismam k přewjedźenju zežiwjenja ludu přešli.

*

Wołmjany tydźeń.

Hromadźenjo wołmjanych drastow a kruchow w Budyšskim hamtskim hejtmanstwje w času wołmjanoho tydźenja wučinja 1350 centnari, wokoło 12000 hriwnow hódne. Rjadowanjo wěcow a drastow je nimale dokónčene. Za wočakowany wužitk z tychle wěcow su so wójskowomu zarjadnistwu 2000 nowych wodźewow, 8400 hriwnow płaćace, přepodałe. Hišće dobre drasty su so wupytałe a so nuzućerpjacym w narańšej Pruskej a w Elzasu rozdźěla.

Wozjewjenjo.

Knježa duchowni a **wučerjo,** kotřiž su wokolnik (přeprošenjo) na zeńdźenjo dla „Pobožnoho Wosadnika“ na dźeń **24. małoho róžka** dóstali, so z **tutym kedźbni činja,** zo je **tónle datum přehladana wěc,** a ma prawje rěkać: „Tuž je so skhadźowanka na **srjedu 3. měrca** popołdnju w 4 hodźinach w Budyšinje . . . postajiła . . .“

Jakub Skala, senior.

Syno a słomu nic lohkomyslnje předawać.

Často khodźa po kraju kupowarjo syna a słomy, kotřiž so njewěrnje na to powołaja, zo maja wot wyšnosće k tomu nadawk. Ratarjo chcyli so cyle wěsće přepokazać, zo maja z tajkimi činić, kotřiž maja woprawdźe wot wyšnosće nadawk k tomu, prjedy hač předaćo wobzamknu. Powšitkownje maja so ratarjo warnować, zo swoje syno a słomu rozpředawaja, štož budźa hišće sami hač do přichodnych žnjow nuznje trjebać, zo bychu skót w přichodnych měsacach zdźerželi. Hdyž je nuza na druhich picowanskich srědkach, wostanje ratarjej jako poslednja pomoc jeno tola syno a słoma, zo by swój skót wudźeržał. Hewak hrozy strach, zo přez njewobhladniwe předawanjo syna mohło plahowanjo skotu ćežko ćerpjeć.

Płaćizna běrnow abo nepli powyšena.

Kaž je so hamtscy wozjewiło, je **zwjazkowa rada** najwyšše płaćizny za běrny abo neple k jědźi centnar wo 1 hr. 75 pj. powyšiła. Dokelž na picowanskich srědkach brachuje a tež běrny k jědźi běchu hišće poměrnje tunje, bě strach, zo snadź mohłe so tesame we wjetšej mnohoće tola jako pica za skót wužiwać. Je pak tola předewšitkim ważne, zo bychmy w přichodnych měsacach hišće běrny měli za zežiwjenjo ludźi. — W tym samym wozjewjenju su hižo nětko najwyšše płaćizny za tukrajne zažne běrny, kotrež so w času wot 1. meje hač do 15. aug. wondźěłaja (zběraja), na 10 hriwnow postajene. Z tym maja so zahrodnicy a mjeńši ratarjo w blizkosći městow pohnuwać, zo bychu po móžnosći wjele zažnych běrnow plahowali, kotrež bychu tak w měsacomaj juniju a juliju k zežiwjenju ludu k dóstaću byłe. (WTB)

Swětne podawki.

Němska, Jendźelska a Amerika.

Zjednoćene Staty su Němskej a Jendźelskej wosebitej noće pósłałe, nastupacej připowědźenu němsku wójnu přećiwo jendźelskomu překupskomu łódźnistwu. W němskej noće wupraja president Wilson protest přećiwo němskomu wozjewjenju, zo dyrbi morjo wokoło Jendźelskeje po 18. febr. za bitwišćo płaćić. Wón samo hrozy, jeli dyrbjałe so ameriske łódźe w tamnych morjach wot němskich podmórnikow wobškodźić. To je stroniscy přećiwo Němskej. Jendźelska je runje kaž nětko Němska hižo w septembru minjenoho lěta cyłe sewjerne morjo jako bitwišćo postajiła a tam hižo wjacy króć ameriske łódźe zadźeržowała. Zjednoćene Staty su sebi to bjez protesta lubić dałe. Wone nimaja potajkim žanoho prawa, nětko Němskej to zakazać, štož su Jendźelskej dawno hižo dowoliłe. Němska budże so tohodla też z ćežka wjele wo ameriski protest starać.

Ameriska nota na Jendźelsku nastupa wukaz jendźelskoho knježerstwa, zo bychu jendźelske překupske łódźe ke škitej před němskimi podmórnikami neutralne wotznamjenja trjebałe. Zjednoćene Staty nochcedźa to za powšitkowne prawo připóznać, kaž bě Jendźelska sebi to žadała. To je z najmjeńša tosame sprawne stojnišćo, kotrež su też druhe neutralne staty nětko zjawnje wuprajiłe. Hač so Jendźelska tutoho jebanstwa wostaji, wšak so jara praša. Dotal su jendźelske łódźe so hižo husćišo pod neutralnymi khorhowjemi khowałe. W tym padże njebychu potom němske podmórniki z cyła na wotznamjenja dźiwać mohłe.

Na amerisku notu je němske knježerstwo zańdźenu wutoru wotmołwiło a to drje we jara přećelnej formje, ale też docyła kruće. Němska nota rozłoża hišće jónu cyłe zadźerženjo Zjednoćenych Statow napřećo Jendźelskej a Němskej we wójnje, dopokazuje, zo su Zjednoćene Staty napřećo Jendźelskej a jeje přećelam wjele přećelniše byłe hač přećiwo Němskej a praji, zo so Němska njemóže wot swojich přizjewjenjow za 18. febr. wotdźeržować dać.

Awstriska.

Dotalny awstrisko-wuherski financny minister z Bilinski je wotstupił a na joho městno stupi nětčiši ministerpraesident z Körber. Zhromadny financny minister je z dobom zarjadnik Bosniskeje a Hercogowiny a jako tajki njeje Bilinski zbožowneje ruki měł, kaž wón to sam při rozžohnowanju wot swojich sobudźěłaćeri wuzna. Kaž joho předkhadnicy bě Bilinski wěstym — serbiskim — stronam wjacy dowěrił hač sebi wone zasłužichu. Njebě widźał, kak tute strony na to du, kraj wot Awstriskeje wottorhnyć abo bě z najmjeńša měnił, zo je z přećelnosću dobudże. Nowy minister budże drje přećiwo přeradniskim podrywanjam kručiše srědki nałožować.

Rom.

Za nowoho generala jesuitow bu **P. Wladimir Ledochowski** wuzwoleny na město P. Wernza, kiž je 28. augusta zańdźenoho léta zemrěł. Nowy general narodźi so 7. okt. 1866. Po wubjernych gymnasialnych studijach we Wienje přihotowaše so wón w Romje na měšnistwo a zastupi do jesuitow, a to do pólskeje provincy. Hišće młody bu wón provincial pólskeje provincy. Wón je runje tak přez wučenosć kaž póćiwosć wuznamjenjeny. Njeboh kardinal Ledochowski bě wuj nowoho generala, kiž ma tež mjez wysokim pólskim a němskim zemjanstwom wjele přećelstwa.

Bołharska.

Njekhmany nadpad sta so zańdźenu njedźelu w Sofiji. Při zabawnym swjedźenju, na kotrymž so něhdźe 1500 ludźi z najwyšich worštow wobdźěli, ćisny něchtó přez zamknjene durje, do kotrychž bě dźěru wurězał, ručnu bombu do srjedź sale. Wokoło 10 wosobow bu z dźěła ćežko ranjenych. Wyšši leutnant Bojadjew, syn prjedawšoho ministra, bórzy na swoje rany wumrě. Štó je njeskutk wobešoł abo zawinył, je njeznate.

Japanska a Chinska

matej ćežku rozkoru. Japanske knježeŕstwo je Chinskej wšelake žadanki předpołožiło, kotrež bychu Chinsku hospodarscy a politiscy cyle do japanskich rukow dałe. Chinska wobara so ze wšej mocu přećiwo japanskim žadanjam, njemóže pak wjele činić. Jeje wójsko njeje za tym, zo mohło z japanskim so měrić. Japanska chce po swojej cyłej njehańbitosći čas wužić, hdyž jej europske mócnarstwa na puću njejsu. Što budźetej Jendźelska a Francózska k tomu prajić? Wo jeju překupstwo tam sobu dźe. A što Amerika?

Wojak a kurwa.

(M. J.) We wójnskim časopisu z Lille namakaja so wo tutej khutnej wěcy jara dobre wuwjedźenja němskoho hejtmana, kotrež su wopomnjeća hódne. Hdyž je na nazhonjenja z wójny 1870 spomnił, kotrež buchu z wobkhada wojakow z hubjenymi žónskimi činjene, wopisuje potom dale, kak płódne je joho napominanjo na joho ludźi było: zo bychu na swoju winowatosć napřećo swojim lubym doma spominali a so za wótcny kraj khmani za wójnske wojowanjo zdźerželi. Při wšitkim wjacorym lěkarskim přepytowanju njeje so pola joho ludźi ani jedyn pad namakał, zo bychu w tutym nastupanju škodowali. Potom pak praji dale:

„Su mnozy, kotřiž měnja, zo je to kóždoho samsna wěc, to rozsudźić, kak chce so w tutej wěcy zadźeržeć. To pak móže jeno płaćić pola tajkich, kotřiž su wo tych jim hrožacych strachach rozwučeni. Njedorosćenomu njezrałomu człowjekej njedyrbimy pak swój puć hić dać, bjez toho zo njeby so warnował a rozwučił, dokelž wobkhad, kotryž měješe jako hólčec a młodźenc, je najbóle rozrisowacy za pozdźiše žiwjenjo. Tu je hłowny nadawk (nětčišoho) hibanja młodosće." (Přisp.: Su měnjene towarstwa a zwučowanja młodosće w našim času.)

Někotryžkuli přińdźe do zjednoćenjow, towarstwow, hdźež młodźi ludźo hromadźe přebywaja, njech je w fabricy, we studentskim žiwjenju abo k wojakam jako njewinowaty człowjek, kotromuž je swjaty nadawk a kotryž ma khutne wotmysllenjo, njewinowate žiwjenjo wjesć. A tola so zabłudźi. Wina toho je často přeco, so nic wot powšitkownoho wašnja rozeznawać a z tym so klubučinjenju a směšenju towaršow wustajić. Při tym tajki ani sebi njeda dźeć, kak słabi so po prawym ći přećiwo njomu čuja, kotřiž chcedźa joho na swoju stronu sćahnyć; a je tola **nadawk,** dostojny prawoho wojaka, wosebje tež we wójnje: **sebje samoho wobknježić!"**

To su rjane słowa, kotrež měł sebi kóždy do wutroby a pomjatka zapisać.

Jenož tróšku sćerpnosće.

Z Budapesta piše so tónle podawk z wojeńskich kasarnow. Tam trjechi komandowacy wyšk runje na to, zo młody leutnant rekruće, kotrohož měješe prěnje pismiki dobroho wojerstwa wučić, plistu wobradźeše. Wyšk to hórcy porokowaše młodomu leutnantej. „Jenož wašej rozhorjenej młodosći to wodawam, ale za přichod sebi spomjatkujće: Nětko dyrbi so z ludźimi, kiž swoje žiwjenjo za wótčinu trjebaj wopruja, zdwórliwje a přećelnje wobkhadźeć." — Leutnant so zamołwješe: „Ale tón muž ma tola přeco wšu měru ćežku hłowu: to najmjeńše jomu njemóžu dorečeć . . ." — „Jenož tróšku sćerpnosće, mój luby! Sćerpnosć wšitko přewinje", měnješe wyšk, a zo by młodomu leutnantej pokazał, da so hnydom sam do dźěła. „Kak rěka wyšk twojoho regimenta, mój syno?" wopraša so rekruty. — Rekruta z krótka: „Illosvay György." — „Ně, mój syno, ty so myliš. Tak rěkaše prjedawši. Nětko je druhi. Potajkim kak rěka tón nětčiši?" — „Illosvay György." — Wyšk bu na to trochu njeměrny. Ty so myliš. Tón wyšk je w bitwje padnył a je hižo pokhowany. Hladaj na mnje! Ja sym nětko twój wyšk. Ja rěkam Kovacs Janoš. Potajkim kak rěka twój wyšk?" — Rekruta wotmołwi přisłušnje: „Kovacs Janoš." — Wyšk pohlada dobyćerscy na leutnanta, kaž by prajić chcył: „Widźišhle, zo dźe, hdyž jeno człowjek prawje zapřimnje. Potom wobroći so zasy k rekruće: „A kak ty rěkaš, mój syno?" — „Kovacs Janoš." — Wyšk bu hižo rozhorjeny, ale změrowa so zasy. „Tak . . . tak, a kak rěka twój nan?" — „Kovacs Janoš." — Nětko so wyšk z hněwom zatorhny. „Hłupako!" zawoła a wotykny mužej selenu plistu. Leutnant pak złoži prawicu zalutujo k čapcy. Wozjewjam posłušnje, tón muž rěka woprawdźe Kovacs Janoš, kaž knjez wyšk sam, a tež joho nan rěka Kovacs Janoš." — Haj wěrno! wyšk je cyle prawje měł, jenož tróšku sćerpnosće z ludźimi, kiž so za wótčinu wopruja. mh.

Wšelčizny.

Kak Wonječenjo swojoho nowoho fararja witachu.

Něhdźe w alpach je to było, na městnje, we wsy, zdaleneje wot wšoho wobkhoda, nimajo železnicy, zady „Budź jej Bóh hnadny". Tuta fara njebě wšak runje jara pytana, ale druhdy so tola duchowny namaka, kotryž so w poniżnosći za to wopruje a sebi mysli, mózu sebi tež njebjesa zasłužić w tutej krasnej samoće, snadź lěpje, dyžli w hołku a tołku měšćanskoho dušepastyŕstwa. Tuž wón do toho zwoli, zo k nim přińdźe. Wulke bě to wjeselo we wsy a nowomu knjezej měješe so wulkotne powitanjo přihotować. Přihotowanski komitej so wuzwoli a wotměwaše jene posedźenjo po druhim. Jednaše so přede wšěm wo překlepanu mysl, wulkotnu swjatočnosć wuhotować a při tym pak so wobšěrnych wudawkow zminyć. Dokelž tam knježa z wjetša předołho njewutrachu, njehodźachu so wosadźe přejara ćežke wopory nakładować. Jedyn sobustaw wubjerka tuž mudrje namjetowaše, zo maja so při tym napisma a hrónčka nałožować a wužić, kotrež wot starodawna w jich cyrkwi Boži row pyša. Jenohłósnje so namjet přiwza. Nowy knjez přikhadźa a so swjatočnje wita. Při zastupje do wsy witaja joho na něčo motane čestne wrota z napismom: „Hdy by wón złóstnik njebył, njebychmy joho tebi přepodali." Na druhej stronje pak bě napisane: „Kaž wowca so k rězu wjedźe." Druhe napismo bě před kěrchowom: „Zaneje rjanosće a postawy nima." Před cyrkwinymi wrotami wisachu někotre girlandy z tutymi słowami: „Na kříž z nim!" Pod pišćelemi bě k čitanju: „Joho row budźe wokrasnjeny" a před korčmičku, w kotrejž bě swětna swjatočnosć: „Lačnju".

Tak wuznamjenjeny nowy farař měješe na tajkim powitanju swoje wjeselo a tohodla wuzwoli sebi za swoje prěnje powitanske předowanjo podobne předsłowo: „Wótče, wodaj jim, dokelž njewědźa što činja."

Awstriski kejžor poswjeća so najswj. Wutrobje Jězusowej.

Hišće je žiwy w dopomnjenju wšěch krasny triumf, kotryž katolska Awstriska (abo kaž ludźo praja: Kejžorska), na wjeršku jeje šedźiwy jubilejny kejžor, Zbóžnikej w najswjećišim sakramenće wołtarja při eucharistiskim kongresu we Wienje wuhotowa. Hdyž nětko wróćo hladamy na tute sławne dny, zda so nam skoro tak, jako bychu tehdom hižo ludy Awstriskeje doprjedy sebi mysliłe na přichodne ćežke časy a do časa tak so dowjesć dali ke kralej a srjedźišću wšěch wutrobow, k Wutrobje Jězusowej.

Hdźež smy w pokojnych časach čerali wjesołu nadźiju na přichod, tam móžemy tež we wójnskej nuzy móc, tróšt a pomoc nadeńć. Tohodla bě to zbožowne zjednoćenjo ze zašłym časom, hdyž so ludy Awstriskeje namołwjachu, zo bychu sebi přez powšitkowne poswjećenjo k joho bóžskej Wutrobje Zbóžnika samoho swjatočnje za zwjazkarja we wojowanju ze swojimi přemócnymi njepřećelemi wuzwolili.

Na kak płódnu rolu tuta mysl padny a kak jara bě po nětčišim zmyslenju a žadanju, to dopokazuje to, zo prěni, kotryž tute poswjećenjo sam dokonja, bě nadobny awstriski monarch samón, kiž hižo 66 lět dóńt Awstriskeje nawjeduje.

Swjedźeń bjezhrěšnoho podjeća, 8. dec. minjenoho léta, bywaše w kejžorskej hrodownej kapali w Schönbrunje pola Wiena swjatočnosć, kotraž je najebać toho, zo so cyle ćiše a njewobkedźbowana wot swěta sta, tola z njewobličomnym wulkim wuznamom za cyły přichod Awstriskeje. Na tutym dnju mjenujcy poswjeći so Joho Majestosć awstriski kejžor Franc Józef po radźe Joho Eminency kardinala wjerćharcybiskopa dr. F. Piffla, wobdaty wot wšěch w tutym času we Wienje přebywacych sobustawow kejžorskoho domu na Božej mši, kotruž kardinal měješe před wustajenym Najswjećišim sebje a swój dom bóžskej Wutrobje Jězusowej. Dokelž bě to runje swjateje Marije, bě so sławne hnadowne swjeco, kotrež hewak so khowa w Döblingu: „Marija ze skhilenej hłowu", do kapale přenjesło, hdźež cyły dźeń zwosta. Přez mać Božu dyrbješe tež slubjenjo kejžorowe bóžskomu Synej dwójcy přijomne bywać. Tute hnadowne swjeco „Naša luba knjeni ze

skhilenej hłowu“ so wot swjatobliwoho mnicha z rjadu Karmelitow, Dominika, wokoło lěta 1610 w Romje pod rozpadanym domom namaka. Służownik Boži sam je wučisćiwši sporjedźa a bórzy so wot ludu nutrnje česćowaše a napadne dźiwy a hnady so wobkedźbowachu. Lěta 1631 přińdźe swjećo do Mnichowa a bórzy po tym do Wiena, hdźež je Karmelitowje z dźakownosće přepodachu swojomu dobroćerjej a spěchowarjej, kejžorej Ferdinandej II., kotryž swjećo postaji we swojej domjacej kapali. Sobu ze swojej mandźelskej Eleonoru česćowaše połny dowěry kejžor tute swjećo: k Božej maćeri so wućěkaše w ćežkich hodźinach, jeje swjećo dyrbješe joho přewodźeć na joho pućowanjach. Z tutoho swjećeća zasłyša jenoho dnja też po horcym modlenju slubjenjo: „Ja budu dom awstriski w kóždym času přez swoju zastupnu prózstwu zakitować a joho móc a majestosć dźeržeć a pozběhować, tak dołho kaž tutón dom zwostawa w bohabojosći a česćowanju ke mni.“ — Kejžorka wupyši swjećo z drohotnej parlowej pychu a přinjese je po kejžorowej smjerći do klóštra Karmelitkow, hdźež też sama swoje poslednje dny přeżiwi. W testamenće pak postaji je za cyrkej karmelitskich mnichow w Leopoldowym naměšće. Tam nětko zwosta, wot wysokich a nizkich wulcy česćowane a dźěleše so sobu do přeměnjacych podeńdźeni klóštrowych, doniž so lěta 1901 njepřenjese do nowonatwarjomneje cyrkwje Karmelitow we Döblingu.

Bě jimacy wobraz, kotryž wšěch w kapali přitomnych mócnje hnuwaše, hdyž widźachu staroho kejžora poniżnje klečacoho k nohomaj toho, kotryž podeńdźenja ludow we swojimaj rukomaj nosy a w lubosći swojeje wutroby našu dowěrniwu modlitwu ženje njezacpěwa. Wšitcy začuwachu połnu ćežu wokomika, hdyž kejžor takle so modleše:

„Knježe, Jězu Khryšće, syno žiwoho Boha a kralo njebjes a zemje, ze žiwej wěru a w najhłubšej poniżnosći bliżu so skhodźeńkam tróna Twojeje bóžskeje majestosće a modlu so k Tebi w tamnym najswjećišim sakramenće wołtarja, ke kotromuž stawy Habsburgskoho domu cyle wosebitu lubosć a česćowanjo jako swjate herbstwo namrěchu wot swojoho prjedownika Rudolfa.

Hlej, o Knježe, wobhroženy wot mnohich a přemócnych njepřećelow, kaž hišće ženje to njebě, tak dołho hač tutón kraj wobstoji, wočakuju ze swojimi ludami pomoc a zakit wot Twojeje bóžskeje Wutroby w najswjećišim sakramenće wołtarja. K tutej Twojej bóžskej Wutrobje wołamy so z hłubokosće swojeje duše.

A tuž so dźě poswjećam w tutej swjatej hodźinje Twojej najswjećišej Wutrobje, sebje a swój dom a sčinju z Tobu, bóžska Wutroba, swjaty zwjazk přećiwo wšěm swojim widźomnym a njewidźomnym njepřećelam.

Bóžski Wumóžniko, kralo kralow, Knježe wójskow, budź Ty ze swojej najswjećišej Wutrobu wot nětka a nastajnje naš najwyšši zwjazkař a pomhaj nam we wójnje a pomhaj nam w měrje! Tebi k nohomaj położimy swój dźak za wšu Twoju pomoc a za wšě wuspěchi, kotrež naše rjekowske wójsko hač do hodźiny je nad našimi mnohimi njepřećelemi dobywało. Tebi samomu chcemy też w přichodźe česć swojich dobyćow přicpěwać. Tebi so za žohnowanja měra dźakować. Ty pak, o swěrna Wutroba Jězusowa, daj nam hnadu, Tebi na wěki swěrni wostać.

Maćeŕ Boža Marija, kralowna njebjes, kotrejež bjezhrěšnomu podjeću dom Habsburgski je wot dnjow kejžora Ferdinanda II. we wosebitym česćowanju podaty, budź Ty ze swědkom našoho zwjazka z najswjećišej Wutrobu Twojoho Syna na swjedźenju Twojoho njewoblakowanoho podjeća a proš za nas. Amen.“

Tutón wulkotny skutk kejžorowy — dokelž tak směmy tónle joho pobožny skutk z połnym prawom mjenować — je swětła pruha w ćěmnych dnjach. Směmy so nadźijeć, zo Bóh luby Knjez tak porědke wuznawanjo wěry njewostaji bjez myta, wosebje, hdyž su poddanojo samoho začuwanja ze swojim knježićerjom. Tohodla awstriscy biskopja postajichu, zo nowe lěto, z dobom prěni pjatk měsaca, so we wšěch farskich a klóštrskich cyrkwjach ma so stać poswjećenjo najswjećišej Wutrobje, kaž pola nas dźesać dnjow pozdźišo.

(Po poselniku Jězusoweje Wutroby, 2. čisło.)

Jude.

Cyrkwinske powěsće.

Swjaty wótc Benedikt XV. je 28. januara t. l. miłosćiwje dowolił, zo su **wšitke Bože mše,** kotrež kajkiżkuli duchowny za duše wojakow, kotříž su w nětčišej zahubjacej wójnje padnyli abo padnu, dźerži, **privilegirowane,** t. r. móža so płody Božeje mše duši tak přiwobroćeć, jako by Boža mša na privilegirowanym wołtarju so dźeržała (t. r. z dospołnym wotpuskom za tajku dušu). Tuta dowolnosć płaći za tele lěto.

Tohorunja je swjaty wótc Benedikt XV. 21. januara t. l. za modlitwu, wot njoho zestajanu a 10. januara 1915 wozjewjenu, k wuprošenju měra w tutej zahubjacej wójnje mjez ludami, hdyž ju wěriwi z najmjeńša ze želnosćiwej wutrobu so modla, za kóždy króć, hdyž to činja, 300 dnjow wotpuska miłosćiwje spožčił, kotryž móže so też wotemrětym přiwobroćić, štož za čas wójny płaći.

*

Budyšin.

Křćeni: Alexander Franc Hendrich, Oskara Gustava Hoppy, knihiwjednika w Budyšinje, s. — Johanna Edith, Augusta Hermanna Šwarca, šewca w Budyšinje, dź. Hartmund Jurij Egon, Jurja Pawoła Krala, dźěłaćerja w Budyšinje, s. — Charlotta Ruth, Pawoła Richarda Eislerja, dźěłaćerja w Budyšinje, dź. Jarmila Hana, Franca Rajtra, zamkarja w Sćijecach, dź. — Stanisława, Handrija Fojkoskoho, dźěłaćerja w Płusnikecach, dź.

Wěrowani: Pawoł Alfred Šneider, monteur, ł. č. wojak w 4. pěšim regimenće čo. 103, z Idu Marthu Lehmanec w Budyšinje. Franc Gruntorád, zamkař w Budyšinje, z Linu Idu Schroeterec w Budyšinje.

Zemrěći: 7. februara: Erika, Józefa Rozsnavskoho, zamkarja na Židowje, dź., 8 m. 10 dn — 9.: Karl Heinc, Ignaca Sachera, wojnarja w Budyšinje, s. — 11.: Marija Martha, Jurja Krempki, dźěłaćerja w Budyšinje, 2 l. — 14.: Hildegard Martha Gawlytec w Budyšinje, 10 m.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 379. Hana Pjetašowa z **Budyšina;** 380. Marija Wićazec w **Drježdźanach;** 381. Hana zwud. Šołćina z **Now. Łusća;** 382. Jak. Měrćink, korčmař z **Haslowa;** 383. Mikławš Měń z **Ćemjerc;** 384—387. z **Ralbic:** Pětr Bräuer, Jakub Kórjenk, Pětr Brězan, Katolska Bjesada; 388 -390. z **Konjec:** Pětr Čornak, Jurij Wićaz, Michał Čornak; 391. Jakub Wels ze **Šunowa;** 392. Jurij Lipič z **Nowoslic;** 393. Mikł. Kórjenk z **Trupina;** 394. Jurij Kocor z **Jitka;** 395. Michał Brankačk z **Łazka.**

Listarnja redakcije.

„Z pola“ — dóstachmy nastawčk abo dopis, ale anonym (bjez mjena). Posoł je hižo wjacy króć wozjewjał, zo anonym-ne wěcy woćišćeć njemóže. Wšak so mjeno njewoćišća, hdyž so wosebje njeżada, ale redakcija dyrbi je tola wědźeć.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

18. februara 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Żiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	54 - 55	95 - 96
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	45 - 47	86 - 88
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	39 - 42	81 - 84
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće . .	50 - 52	91 - 93
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	43 - 45	85 - 87
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy . .	38 - 41	80 - 82
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy .	31 - 34	73 - 76
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy .	22 - 25	64 - 67
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	50 - 52	91 - 93
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	43 - 46	84 - 87
3. snadnje picowane	36 - 42	78 - 83
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	52 - 54	87 - 89
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	46 - 48	84 - 86
3. snadnje wuwite wot cyca	41 - 43	81 - 83
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	56 - 58	112—115
2. starše korme borany	50 - 52	97-102
3. srěnjo kormjene borany a wowcy .	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	80 - 82	101—103
2. mjasne	69 - 72	88 - 91
3. snadnje wuwite	53 - 61	71 - 79
4. rancy a kundrosy	65 - 72	83 - 90

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 13. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 11. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt								
Rožka, kórc po 160 punt								
Ječmjen, kórc po 140 punt								
Pšenca			13	48				
„ rowa								
Rožka			11	48				
„ nowa								
Ječmjen			11	48				
Wows			10	70				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	2	60	2	85				
Pšenčna muka			21	—				
Ržana muka			18	50				
Syno	3	50	4	50	3	75	4	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	25	3	85			3	70
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	2	20	2	60			4	33
Prosata 480 (w Kamjencu —)	10	—	22	—				
Butra 1 kg	2	80	3	30	2	80	3	—
Jeja, mandl	1	65	1	95			1	80
Pšenčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšenčny gris								
Ržany gris								

Čerstwy

lany wolij

a dobre

swěćenjo

ma na předań

překupc Rjelka we Worklecach.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Cigary—Cigarety—Tobaki

poručam **našim kurjerjam** we wulkotnym wubjerku.

Specialita: Pakowanki za našich wojakow w polu.

Jako wučeny dołholětny trubkidźěłar mózu přez swoju nazhonitosć w tobakowej branži jenož něšto dobre poskićić.

Ernst Delank w Budyšinje

Specialna předawarnja cigarow

Moltkowa droha. — Pódla hosćenca „Gambrinus“.

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Budyšska Jednota

njezměje tón měsac zhromadźizny. Jutře njedźelu, hdyž měješe so zhromadźizna wotměć, wodźerži tudomne mužske towarstwo we kat. towaršni wójnski wječor.

„Serbosław“ tow. kat. Serbow **w Khrósćicach** změje **njedźelu 28. februara 1915** wječor w 6 hodźinach swoju

měsačnu zhromadźiznu.

Wo bohaty wopyt prosy

předsyda.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorčak 307.

Do **katolskoho domu** pyta so k **1. hapr.** pilna a čista **serbska holca,** kotraž móže tež něšto **warić.** Nětčiša Serbowka je hižo 9½ lět w domje.

Zamołwjenja z wotpiskom wuswědčeni so proša pósłać na:

Frau Justizrat Dr. Eibes, Dresden, Winkelmannstr. 39 I.

Zhromadźizna předsydstwa a wubjerka towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

budże

srjedu 3. měrca

popołdnju w 4 hodź. w kat. towaršni na garbarskej hasy

w Budyšinje.

Štóž chce sebi našu čišćernju wobhladać, njech tam w **3 hodźinach do njeje** přińdże (z boka napřećo starym kasarmam — Donnerhakec knihićišćernja).

Porjad posedźenja:

1. Přehlad zličbowanja wo čišćerni.
2. Wučinjenjo dla přichodneje hłowneje zhromadźizny, a namjety dla přemjenjenja wustawkow.
3. Wuradźowanjo wo Pobožnym Wosadniku.

Sobustawy předsydstwa a wubjerka so z tutym wutrobnje přeprošuja, so na posedźenju wobdźělić.

Předsyda.

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, našoho lubowanoho syna a bratra

Mikławša Pječkec z Hórkow

pohonča w **Pančicach** w 20. lěće žiwjenja sobotu wječor 13. februara nahle ze swěta wotwołać. Wón wumrě w rukach swojich sobusłužownych a bu jako čěło do swojoho narodnoho domu dowjezeny. Zrudni zawostajeni wuprajeja z tutym **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

joho sobusłužownym za jomu wopokazanu pomoc a starosć při smjerći a jich wěncowu pychu na kašć, kaž też wšitkim za wopytanjo pusty-wječora a tak wulkotne wobdźělenjo na pohrjebje. Joho dušu poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Hórkach,** na dnju pohrjeba,
17. febr. 1915.

Zrudnej staršej, bratr a přiwuzni.

So wróćiwši wot rowa našeje horcolubowaneje a njezapomniteje mandźelskeje, maćerje a přichodneje maćerje

Marije Młynkoweje

rodź. **Wjeńkec**

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su zemrětu w jeje dołhej khorosći wopytowali a tejsamej druhe skutki miłosće wopokazali, kaž też za tak nimoměry bohate wobdźělenjo na jeje přewodźenju a pohrjebje **zjawny dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Kanecach,** na pohrjebnym dnju,
15. februara 1915.

Zrudźeni zawostajeni.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreczak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 9. | **Budyšin, 27. februara 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

25. Njemóc.

Satan žadaše po zdaću tak mało a joho hłós běše pospochi tak mjedowy, zo młodźenc skónčnje na njón posłuchaše. Njezhrěši drje ćežko, ale zhubješe horliwosć, zhubješe prěnju lubosć.[1]

Njemóžu wuprajić, kak mje tale njemóc rudźeše; widźach w njej zorno njeličomnych hrěchow.[2]

Młodźenc njewotpowědaše wjacy tak dospołnje mojim prócowanjam. Běše njećućiwy přećiwo mojim pohnuwanjam a zanjechaše hnady, kotrež jomu dobywach. Česćelakomnosć skazy, štož běše na nim najlěpše, a zważliwosć powjetšeše strach.

Kak by móžno było, tohole njeporjadnoho ducha k modlenju nawabić, tejle njepomorjenej wutrobje lubosć k póćiwosći wubudźeć? Jenož samopašnosć so joho liwkosći posměwaše, a wón měješe jenož spodobanjo na marnych wěcach. Kóžda křesćanska mysl joho tłóčeše. Wónje Jězusa Khrystusa joho wjacy njewabjachu.[3]

Na město dobroho stupaše wšudźom zło. Wšědne hrěchi so měrwjachu; hrěchi, kotrychž ćežkosć je dwělomna, njebudźachu wjacy stróżeli; złósć zhubjowaše pospochi hrózby, kotraž swědomitym dušam z njeje nastawa.

Žane dobre wotmyslenjo njedóńdźe k swojomu zaměrej, žadyn skutk spomoženja njebu wuwjedźeny.[4]

Běchu w tutej duši wulke zasłužby: što jeno budźe z nich? Budźa něhdy widźeć, zo tyranski njepřećel z telko lubosću plahowanu rolu zapusća, tak bohate žně zniča, płód telko wobćežnych prócow rubi?

Hlejće, hdźe wjedźe njeswěra přećiwo hnadźe a zacpěwanjo nimo měry wulkeje lubosće!

Moja prěnja bolosć běše prěnja radosć djabołowa.[5]

26. Hroženjo.

Štom plahowaše z drohotneje mjezy jenož hišće marne lisćo. Wosta njepłódny w najpłódnišej zemi stojo. — Poklećo dlěje wuwostać njemóžeše. Widźach hižo sekeru wuzběhnjenu, wóhniwu pěc pyrjenu.[6]

Prošach wo hnadu, zdychowach, wopřisahach a lubjach dospołniše khowanjo.

Na moje nutrne próstwy bu khwila zwolena. Što njećinjach, zo by tón čas so wužił! Kajke pospyty! Kajke prócy![7]

Mje zetkaše ze strony młodźenca jenož rozpjeršenjo a lohkomyslnosć, mjehkosć a wostuda. Ja podawach jomu ruku, wón ju wot so storkaše; ja pokazowach jomu puć, wón so wobroćeše; ja wołach, wón ćěkaše.[8]

Ach, hdy by mi tola popřate było, jomu woči wotewrić, by drje móžno było, zo njeby zatřepotał? Čorna mróčel, kotraž nad joho hłowu błysk nošeše, pospochi rosćeše, a pod joho nohomaj wužłobješe so šěroka hłubina.

Ale wón we swojej twjerdosći njechaše posłuchać, njechaše widźeć.

Nad zacpěwanjom swojich hnadow bu bóžski mištr přecy mjenje zdarniwy z nimi; wón běše hižo přihotowany, hrózbne hrožen-jo do skutka stajić: joho wutroba so zběhaše, wón hotowaše so, liwku dušu ze swojoho horta wuplunyć.[9]

Młodźenc boješe so přesćěhanja mojeje luboće a hladaše so ji wuwinyć; čim bóle moja horliwosć płomjenješe, ćim bóle rosćeše joho wobožnosć.

Ja dyrbjach joho zakitać na wšěch pućach, hdźež joho Bóh wołaše, ale nic joho dźeržeć při wšěch hłubinach, hdźežkuli so jomu přezwažliwje hić spodobaše. Joho skhrobłosć słabješe moju pomoc, wobaraše moje zakitanjo.[10]

Satan pak, swój zaměr sćěhujo, měješe sćerpnosć, kotraž so z ničim zamylić njeda. Wón so njepřekhwata. Njechaše swědomjo, kotrež mohło so hišće wobarać, hrubje přimać; wědźeše wšak, kak ma je do drěmanja kolebać, zo by posledni raz přihotował.

27. Pad.

Wšitko běše k tomu přinošowało, pad přihotować: młodźenc padźe.

Ja słyšach helski hłós, kotryž z hordosću naduty ruješe: „Preč tu, Božo njebja! Božo Kalvarije a křiža, preč tu!“[11]

„Ně“, praji satan, „ja njejsym tule dušu stworił, njejsym ju wukupił, njejsym so za nju wočłowječił, njejsym za nju poniženja wustał, njejsym za nju ćerpjeł.

„Njeje so widźało, zo sym jeje lubosć dobył, swojej rucy powjazam podawał, swojej licy plistam poskićał, krej ze swojich žiłow přeliwał, hrózby smjertnoho styska wustał a do rowa stupił.[12]

„Nimam žanoho njebja, žaneje krony, žanoho tróna ji poskićeć. Sym ji jeno zło činił a chcu jeje zahubu, khowam ji jeno ćwile.

„A tola so wona mi podawa, woli mje za swojoho knjeza; wona je mje před swojim najwjetšim dobroćelom wuzwoliła.[11]

„Raduj so tohodla, moja hida! Wona je w mojej mocy, duša, kotraž běše Bohu droha.

„Ach, hdy by móžno było, zo by woheń, kotryž mje žerje, wuhasnył, z rěku sylzow by hasnył, kotrež budźe wona něhdy přeze mnje ronić.

„Ale sylzy, kotrež za čas žiwjenja so ronja, su mi pře husto škódne. Tuž čakajmy jeno na sylzy, kotrež po smjerći sćěhuja. Dźensa njech je na tym dosć, wopor slepić!“

Mjez tym zo satan k sobuwinikam swojich złobow tute njehańbite słowa rěčeše, měješe jeno zbožopřeća za dušu, kotraž jich hórki směch njedorozemi.

Knihi žiwjenja buchu wotewrjene, a ruka njepřekłóteje sprawnosće wuhasny z nich mjeno . . .

Štóž njeje njesmjertny, kaž ja, by to widźo, wumrěł.

Wokoło mje wołachu mnohe hłosy ze stróżelemi: „Preč! preč! pójmy wotsal!“[13]

Kaž kur pčołkow rój rozećěri, kaž ćěłow wóń mróčel čistych hólbi zešeri, tak bě hrěšna wóń, kotruž winowata duša dychaše, dobrych duchow do ćěkanja zehnała.[14]

Ja sam běch ze wšěm přećiwjenjom wostał, stražujo, so modlo.

28. Sylzy.

Hrěšnika, kotryž nad hłubinu wisaše, dźeržeše jenož ćeńka nitka žiwjenja. Wón dźěše spać, wusny w času a běše we wulkim straše, zo we wěčnych płomjenjach wotući.

Žana zrudoba profetow njeběše runja mojej zrudobje; žane jich sylzy njeběchu tak hórke, kaž moje sylzy.

„Budźemoj mój na wěki dźělenaj, kotrajž běchmoj hišće njedawno tak nutrnje spřećelenaj? Budźe wón bojazny přeradnik, kiž powołany bě mój sławny, nadobny towarš być? Budu ja joho skórźbnik a sudnik być dyrbjeć, kiž běch něhdy joho zakitał a wjednik? Budu zamołwjenjo žadać dyrbjeć za wšitku wopokazanu lubosć město toho, zo bych sebi joho swojej zbožnosći přidružił? Budu joho na wšitke dobroty jenož dopominać, zo bych jomu joho njedźak porokował?[15]

„Satan mój dobyćeŕ! Wón, kotrohož na dnju zběžka porazych, kotrohož pozdźišo tak často pokorich? Wotnjese sebi wón też poslednje rozsudne dobyćo a budźe so wón z poslednim triumfom hordźić? . . .

„Ze sylzami su mačeni jandźelojo, kotrychž dźeń jako dźeń k njebjesam spěć widźu zahubjenych sudźić. Djabołam su duše a ćěła přewostajić dyrbjeli: dwoje to wjeselo za helu.[16]

„My chcychmy jich wumožić“, dźachu jandźelojo, „a woni su swoju zbožnosć zac-

---

[1] Zjewjenjo 2, 4. — [2] Swj. Handrij z Cesareje, wo potajnym zjewjenju. — [3] Swj. Handrij z Cesareje. [4] Swj. Jan Klimakus, njebjeski skhód. — [5] Swjaty Nilus, list biskopej Aristobulej. — [6] Luk. 3, 9.

[7] Swj. Pantaleon, rěč wo swj. Michale. — [8] Jan Lopez, wučba cyrkw. wótcow. — [9] Zjewjenjo 3, 16. — [10] Sw. Bernard, wo psalmje 90. — [11] Swj. Ambrosius. — [12] Swj. Cyprian, wo dobrych skutkach.

[13] Józef Flavius. — [14] Swj. Pětr Damiani. Žiwjenjo česć. wudowy Gentilis. — [15] Origenes, wo numeri. Swj. Augustin, přećiwo Julianej. — [16] Swj. Antonin, summa 3. Žiwjenjo swj. Handrija Sala.

pěwali. Přewostajmy jich ćmě zatamanja a khwalmy kralestwo sprawnosće tam, hdźež poskićena miłosć so přepóznawa a wužiwa: Sprawny sy, o Božo, a wšitke twoje sudy su sprawne![17]

„Přińdźe něhdy wokomik, zo budu też ja runja tymle jandźelam, a budu też ja jim runja tajkule krutu a bjeztróštnu powěsć rěčeć dyrbjeć?

„Tak dźi nětko, o wjedniko, kotromuž su joho bratřa zawidźeli! Pokazuj krónu z twojej ruku witu; lič pokłady z twojej horliwosću hromadźene; mjenuj bjez runjeća dźěćo, kotrež běše nawjedować wuzwoleny; składuj za přichod swoje rady!

Lubozne wobrazy, bohate wuhlady, krasne nadźije, wšitko je so minyło, kaž són!“

Tak płakaše we mni bjeztróštna bolosć.

(Přichodnje dale.)

[17] Jeremias 51, 9 a kom.

Wójna.

Z rańšich bitwišćow

přikhadźace powěsće wujasnjachu dale bóle, kak surowje su Rusojo w Masurach zraženi. Podawamy tu hłowne wozjewjenja hłownoho wjednistwa.

22. februara.

Zymska bitwa w Masurach je skónčena. Při wuslědźowanjach w lěsach k wječornej połnocy wot Grodna a při poslednje dny wozjewjenych wojowanjach w krajinach pola Bobra a Narewa buchu dotal jedyn wjedniski general, dwaj divisionskaj wjednikaj, štyrjo druzy generalojo a něhdźe 40000 muži popadnjeni, 75 kanonow a hišće njewuličena ličba mašinskich třělbow nimo wjele druheje wójnskeje nadoby dobyte.

Cyły dobytk ze zymskeje bitwy w Masurach postupuje z tym dźensa na:

7 generalow,
přez 100000 muži,
přez 150 kanonow

a hišće docyła njepřewidźomnu nadobu wšěch družinow, mjez njej mašinske třělby.

Ćežke kanony a municija buchu wot njepřećela husto zahrjebane abo w jězorach podnurjene; tak buchu wčora pola Lötzena we Widninskim jězoru 8 ćežke kanony wuryte abo z wody wućehnjene.

Dźesate ruske wójsko generala barona Sieversa móže z tym za cyle zničene płaćić.

Nowe wojowanja počinaju so pola Grodna a k połnocy wot Suchowole wuwiwać.

Wozjewjene bitwy k sewjernomu wječorej wot Ossowieca a Lomzy, kaž pola Praszmysz pokračuja.

W Pólskej k połdnju wot Wisle ničo nowe. (WTB)

Tute wozjewjenjo bu 23. februara wudospołnjene:

Wot Rusow z khětře zhrabanymi nowymi mocami z Grodna k sewjernomu wječorej pospytany wustork rozrazy so pod ćežkimi poražkami.

Ličba dobytych kanonow při hanjenju za njepřećelom po zymskej bitwje w Masurach je so na wjacy hač 300 powyšiła, mjez nimi 18 ćežkich.

K sewjernomu wječorej wot Ossowiec, k połnocy wot Lomzy a pola Praczymycz traja wojowanja dale. Při Wisli k ranju wot Plocka postupowachmy dale přećiwo Wyszogrodej.

W Pólskej k połdnju wot Wisle bu wustork ruskeje divisije přećiwo našim stojnišćam při Rawcy wotpokazany. (WTB)

24. februara.

Nowy njepřećelski wustork z Grodna bu bjez prócy wotpokazany. K južnomu wječorej wot Augustowa radźi so Rusam na dwěmaj městnomaj přez Bobr postupić. Pola Stabina bu njepřećel zasy wróćo zahnaty. Pola Krasnybora so hišće dale wojuje. Pola Praszymysz padźe nam 1200 jatych a 2 kanonje do rukow. K ranju wot Skierniewice buchu ruske nócne nadběhi wotražene. (WTB)

Z tutych wozjewjeni je widźeć, zo su Rusojo wšudźom z rańšeje Pruskeje zahnaći. Při swojej ćěkańcy su tu a tam hišće dosć škody načinili, wsy, jenotliwe kubła a we městach khěže wotpalili, też ludźi sobu wotwjedli. Druhdźe su so přistojnišo zadźerželi. Z toho je widźeć, kak wšelacy su jich ludźo a jich wjednicy. Zo su Rusojo dyrbjeli na Njemen a Bobr wróćo, dyrbi nětko po dołhich wuměčach też jich generalstab přidać a wozjewić. Kelko su ludźi zhubili, wón njepřeradźi, piše pak 22. febr., zo su poslednjej dnjaj 1000 Němskich popadnyli. Wjacy jich potajkim wěsće njebudźe.

Jako **kejžorski dźak** wozjewja wjednik 1. wójska 16. februara:

1. wójsku je 13. a 14. februara spožčene było, pod wočomaj swojoho kejžorskoho wójnskoho wjednika wojować a potom njepřećela dobyćerscy z rańšo-pruskeje provincy zahnać.

Při swojej přitomnosći wosrjedź zahorjenych wojakow w zasy dobytym Lycku je Joho Majestosć tam přećahowacomu połkej füsilirow čo. 33 swoje připóznaćo za wopokazanu zmužitosć hnadnje wuprajił; mi pak je nawdał, zo bych tute připóznaćo też wšěm druhim na tutym bitwišću wojowacym wojakam 1. wójska a jomu dotal přizamknjenej 2. divisiji krajneje wobory wuprajił.

Sprawna hordosć na tutón dopokaz wysokeje hnady nas napjelnja, wjaza pak nas też, dale wšě swoje mocy napinać, zo bychmy dowěru Joho Majestosće dopjelnili a njepřećela tak k zemi porazyli, zo sebi ženje wjacy njeby zwěrił, swoju nohu do němskoho kraja nastajić.

Tohodla doprědka a do njoho! (WTB)

Kejžor bě hnydom, hdyž běchu Rusojo zahnaći, do Lycka přijěł. Bě to njezapomnity napohlad był, hdyž běchu wojacy, kaž běchu z bitwišća přišli, krwawi, přepoćeni a mazani wokoło kejžora stojo na joho słowa posłuchali a potom z nowym zahorjenjom spěwajo za njepřećelom dale ćahnyli.

W Bukowinje a Haliču

so bjez přestaća wojuje. Hdyž běchu Awstriscy Černowicy wobsadźili, dobywachu so dale k połnocy, wzachu Kolomeu a Nadwornu

Knježi wowčeŕ a joho różowcy.

Legenda wo Różantu.

(Skónčenjo.)

Bórzy pak wotući jomu zasy lěpša mysl a mjelčo pošukota sebi: „Sobuhić drje njemóžeš, ale sobukhwalić swjatu Knježnu tola móžeš. Wšak budźe tebje wona tule też słyšeć.“ A hnydom sahny do swojoho hrubjanoho kabata, zo by sebi różowc wućahnył a z česćowarjemi při cyrkwičcy so zjenoćejo modlił. Ale zrudny wosud! Kaž by joho zły njepřećel jebał! Runje dźensa bě sebi zabywši doma wostajił, štož hewak přecy při sebi nošeše, swój lubowany różowc. A z nowa lěhaše so jomu zrudoba, kaž zymny had, wokoło wutroby — a z daloka klinčeše k njomu z nowa kěrluš přikhadźacych pobožnych pućowarjow: „Tebje my nutrnje witamy, o Marija!“ A zwónčk při cyrkwičcy jich postrowjejo zahorješe: „Pójće wěncy plesći swjatej Knježnje k česći!“

Na swój pastyŕski kij so zepjerajo připosłuchaše pastyŕ khwilku jich strowjenjam, potom widźeše, kak čŕjóda pobožnych pućowari w dołhim ćahu na Róženčansku hórku so wobroćeše a tam pola cyrkwički z druhimi so zjednoći. A z dobom we wutrobje so zahoriwši zaspěwa horliwje też wowčeŕ: „Tebje my nutrnje witamy, o Marija!“ A wokoło swojoho stadła khodźo a kruće z pastyŕskim kijom štapajo spěwaše dale, kaž by z procesijónom sobu do Różanta šoł. Wowcy, kotrež běchu hač dotal bjeze starosće swoje trawički šćipałe, zběhachu wšě zadźiwane hłowy a tu a tam zabječa sebi jena abo druha starosćiwje: „Bje! što tola z našim pastyrjom je?“ Tola hdyž tón dale jenak horliwje spěwajo wokoło nich khodźeše, spokojichu so zasy a pytachu dale tučne trawički, dokelž tak derje słodźachu. Wowčeŕ pak dospěwa štučku po štučcy pobožnje swój kěrluš, potom rjekny z ćicha při sebi: „Mój różowc tola njedyrbi zakomdźeny wostać! Njemóžu-li kaž hewak po paćeŕkach spěwać, dyrbi mi dźensa młode lisćo służbu činić.“ A dóńdźe k blizkim kerkam a pokhiliwši so połoži dwaj kiješkaj na křiž, potom woznamjeni so ze swjatym křižom a započa swój różowc. Wěru dospěwawši wušćipny wulke lipowe łopjeno a połoži je ke křižikej na zemju. Po „Wótče našu“ wušćipny dubowe łopjeno a přidruži je lipowomu. Hdyžkuli postrow „Strowa sy Marija“ dokónči, připołoži małe čerstwe brězowe łopješko. Po skónčnym hrónčku „Česć budź Bohu“ wupyta sebi rjaru husacu kwětku ze sněhbělymi łopješkami a přetykny ju ze šišku do poslednjoho brězowoho łopjeka. A dale pokročujo přida za kóždu Knjezowu modlitwu dubowe, za kóždy postrow najzbóžnišeje Knježny małe brězowe łopješko a skónčnje za dosłowo Česć budź Bohu“ rjanu husacu kwětku do zaplećenoho wěnca. Ze šmrěkowej woću připnywaše potom łopješko k łopješku a hrónčko k hrónčku, při tym trósku wodychujo, zo by potom ćim kedźbliwišo dale so modlił. Hdyž běše wěnc z pjećimi hrónčkami dowity, zwjaza kiješkaj prjedy na křiž położenaj, zo njebyštaj rozpadnyłoj, z wěrbowej bělizku kruće do křiža a přiwjaza křižik k zelenomu wěncej. Dowity wěnc tykny do swojeje toški, w kotrejž hewak swoju wšědnu cyrobu khowaše. Khwilu pokhodźi wokoło stadła, zo by je swěru wobhladał, potom zawi sebi zasy nowy wěnc. Kelko je tajkich zelenych wěncow nawił, njemóžu z wěstosću prajić. Dawno běchu pobožni pućowarjo hižo Różant wopušćejcy a Božej Maćeri z Jězusdźěćatkom božemje dawajcy: „Měj ty dobru nóc, o Marija!“ z nazdala nimo njoho ćahnyli a so domoj nawróćeli, a přecy hišće knježi wowčeŕ swoje zelene wěncy plećeše. Dale a bóle so jomu to zalubi a dale a wjeselšo plećeše swjatej Mariji z Lipy a jeje Bóžskomu dźěćatku z dubowoho a brězowoho lisća wěncy a wudebješe je ze sněhbělymi husacymi kwětkami a do wěncow zapleće wšitke swoje starosće, haj wusypa cyłu swoju tyšnu wutrobu. A kóždy nawity wěnc tykny do swojeje toški. Zelene wěncy, njech też zwjadnu a wuskhnu, budźe sebi khować, budźa jomu

a wojowachu wo Radoslawow. Tu so Rusojo ze wšěmi mocami wobarachu. Radoslawow, město z 30000 wobydlerjemi, leži při železnicach Lemberg—Černowic, Stryi—Stanislawow—Husiatyn a Stanislawow—Körösmezo. Železnicow dla chcychu Rusojo město na kóždy pad dźeržeć. Dyrbjachu pak po horcych bojach Awstriskim Radoslawow přewostajić.

Wo wojowanjach w Karpatach pisaja Wienske nowiny: Bědźenjo w Karpatach, hdźež so wjele dnjow za sobu hižo najdźiwiša a najzasakliša bitwa cyłeje wójny bije, traje dale z njekhabłacej twjerdosću. Rusojo wojuja kaž zadwělowani, dokelž wědźa, wo čo so jedna. Wokoło Wyškowa wospjetuja woni swoje nadběhi w nocy a wodnjo, runjež při najsurowišich škodowanjach najmjeńšoho wuspěcha njeměli. W duklanskim překhodźe su wojowanja něšto popušćiłe, hdyž su napřećiwnicy so zaryli.

Štož su Rusojo wot kónca januara w Karpatach na mortwych a jatych zhubili, wobliča so na 100000 muži. — Jatych Rusow wozjewja awstriske wjednistwo za samsny čas 64 officirow a 40806 muži a k tomu 34 mašinskich třělbow a 9 kanonow. — Štož su Rusojo potajkim w Němskej a Awstriskej posledni měsac zhubili, přesahuje štwórć milliona. Čas so bliži, zo budźe jich ličba našej runja, a potom je jich přemóc złamana. (b)

Na wječornych bitwišćach

wojowaše so z nahladnym, ale nic rozraznym wuspěchom dale. 22. februara wozjewja wjednistwo:

K ranju wot Ypern bu wčora njepřećelski přěrow dobyty. Njepřećelske nadběhi na dobyte stojnišča wostachu bjez wuspěcha.

W Champagni bě tež wčora poměrnje z měrom. Ličba tam poslednje dny popadnjenych Francózow je so na 15 officirow a přez 1000 muži powyšiła. Krwawne zahuby njepřećela su so jako njewšědne wupokazałe.

Přećiwo našim stojnišćam k połnocy wot Verduna je njepřećel wčora a dźensa podarmo nadběhował.

We Vogesach buchu města Hohrod a Stoßweier po wojowanju dobyte.

24. februara:

Pola Perthes w Champagni nadběhowachu Francózojo wčora z dwěmaj divisijomaj pěškow; na wjacorych městnach dóńdźe k blizkim wojowanjam, kotrež wšč k našomu lěpšomu wuńdźechu. Njepřećel bu z ćežkimi poražkami do swojich stojnišćow wróćo zahnaty.

We Vogesach naše nadběhi na Sulzern a Ampfersbach (k wječoru Stoßweier) postupowachu. We wojowanjach poslednje dny popadnychmy 500 jatych. (WTB)

Naše podmórniki

su swoje dźěło wokoło Jendźelskeje započałe a jej hižo wjele škody načiniłe. Dwaj jendźelskej parnikaj z wojakami na puću do Francózskeje buštaj podnurjenaj. Na jenym běše 2000 wojakow. Wjele parnikow z tworami, wuhlom a t. d. bu wot podmórnikow potřělanych. Powěsće njechodźa so cyle přewidźeć a pruhować, dokelž jendźelske knježeŕstwo wězo wo tutych wěcach ničo njewozjewja. Podmórniki pak z wjetša powěsće hakle přinjesu, hdyž so domojwróća. Z dźěla njeznaja tež swoje samsne skutki dospołnje, dokelž dyrbja so druhdy po wutřělenju khwatnje zasy z procha měć. Kajki njeměr pak w Jendźelskej knježi, widźimy z toho, zo mnozy namórnicy nochcedźa wjacy służić, samo za wyššu mzdu nic, a zo mnohe łódźe, też póstowe, njejězdźa. Łódźnistwo je wosebje też tohodla jara strašne, dokelž su němske podmórniki wšudźom miny wusywałe. (b)

Zasy 15000 Rusow popadnjenych.

25. februara wozjewja wjednistwo:

Rańše bitwišćo. Wojowanja při Njemenu, Bobru a Narewu hišće traja. Kaž twjerdźizna wutwarjene město Prasznysz bu wčora wot rańšo-pruskeje reservy w nadběhu po horcych wojowanjach dobyte. Přez 10000 jatych, 20 kanonow, wulki skład mašinskich třělbow a wjele naprawy padźe nam do rukow. W druhich wojowanjach k połnocy wot Wisle popadnychmy poslednje dny 5000 jatych.

K połdnju wot Wisle wobsadźichu Rusojo po nadběhu z pjećkróćnej přemocu kubło Mogimy (k južnomu ranju wot Polimo).

(WTB)

* * *

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Pawoł Šmit z **Hórkow** — dotal zhubjeny, je w Jendźelskej jaty.

Jakub Młyńk ze **Serbskich Pazlic** — dotal zhubjeny, je w Jendźelskej jaty.

Fryc Süreth, jenolětny dobrowólnik z Budyšina (reg. pěškow čo. 103) — padnył.

Landw.-Inf.-reg. čo. 101.

Seifert, Karl Aug., krajnywobornik z Hrubjelčic, dotal zhubjeny, je padnył.

4. regiment pěškow čo. 103.

Michałk, Jan Gottl., z Hajnic, padnył.
Mróz, Karl Aug., z Łomska, lohko ranj.
Mikan, Ernst Herm. z Małeje Hućiny, dotal ćežko ranj., je w Francózskej (Montauban) jaty.

Dotal zhubjeni — su w Jendźelskej jeći:

Propst, Jan A., z Wbohowa.
Hofmann, Ernst P., z Łupoje.
Mulansky, Ernst T., z Małoho Wjelkowa.
Schimann, Ernst H., Malešec.
Mikan, Ernst, dobrow. z Dźěchorjec.
Rek, Ernst, z Budyšina.

Sprawne khostanjo.

W Hütte, wokrjes Elbing, **wobaraše** so **wotročk** wobsedźerja L. **wójnski khlěb,** kotryž jomu joho dźěłodawař poskići, **jěsć.** Wobsedźeŕ pósła pomazki zacpětoho khlěba na přisłušne wokrjesne kommando z prašenjom, hač joho wotročk tónle khlěb jěsć njemohł. Wotmołwa bě **„ordra“** na so pozběhowacoho wotročka, zo měješe so hnydom pola wójska stajeć, a krótki čas po tym přińdźe do **pólneje hrjebje.**

---

stajnje lube a žiwe dopomnjeńki na tyšne, zbožowne hodźinki tu na pastwišću nad Różantom. Na wšěm posledku poruči sebje a wšitkich swojich lubych zakitej Božeje Maćerje a skónči swoju pobožnosć: „Wopomń, o najmiłosćiwša Knježna, zo njeje nihdy słyšane, zo, štóž by k tebi swój wućek brał a twojej zastupnej prózstwje so poručał, by hdy wopušćeny był!“

Tróštarka zrudnych pak też khudoho wowčerja potróštowa. Lubozny pokoj napjelni joho wutrobu a nadźija joho z ćicha rozradowa.

Hdyž bě słónčko hižo w Boži domčk zašło, dokroči pastyŕ na městno, z kotrohož swětło wěčneje lampy přez wokna Różenčanskeje cyrkwički so zybolić widźeše, a pósła posledni postrow Dobromu Pastyrjej w ćichej komorcy na wołtarju a joho dobroćiwej Maćeri. Potom wróćiwši so k stadłu rjekny swěrnomu psej a wowcam: „Nětko też my póńdźemy domoj!“ Pos, kaž by rozemjał, wjescle poskoči a ćěrješe na lěwo rozpjeršene wowcy do hromady: „Haw, haw! kónc je toho hrymzanja“, a zasy na prawo: „Haw, haw, haw! stupajće so na pjaty! Dosć je kermušowanc.“ A pódla pocyba mórčo jenu abo druhu za wopuš. Wowcy kaž wustróžane poskakowachu, ale to drje jenož bólc tak wašnja, dyžli stróżeli dla; wone wšak derje wědźachu, zo Móras njekusa, ale sebi rady z nimi pryzlu zehraje, tón šibak. Posłušnje hromadźachu so do jenejc črjódy. A pastyŕ a stadło ze swěrnym stražnikom nastajichu so dele do Sernjan. W prědku dźěše pastyŕ a jomu po boku swěrny Móras. Pastyrjej pak běše tak wjesele wokoło wutroby, skoro bě sebi hišće zaspěwał: „K nam meja přišła młódna, so hole zelenja.“ Z ćichej radosću zaby, zo ma stadło za sobu, kotrež ma wobhladować. Alc škoda wšak to njcběše. Wšak běše jomu swěrny Móras po boku a tón z časami zastawajo so kedźbliwje wobhladowaše za wowcami, zo tola njeby žana sebi samopašnje wumysliła ducy po puću při kromje abo w přčrowje slědźo so komdźić abo naposledku (cuza trawa — bóle prawa) na cuzym nušlić. To by wón khětrjc zaswarjeć dyrbjał: „Haw, haw, ty nušlako! Chceš hić!“ A hišće by ju trjebaj kruće za kožuch pocybał. „Čakaj! Ja chcu će wučić.“ Bjez porjada a z tajkim stadłom, hdže bychmy to přišli? Wowcy wšak běchu dźensa jara pěkne a tupotachu měrnje a pokornje za swojim pastyrjom; jenož tu a tam sebi jena abo někotre hromadźe zabječachu: „Bje! hdže naša wowčeŕnja je?“

Hižo padachu směrki, hdyž so Sernjanam bližachu. Přede wsu witaše wowčerja črjódka dźěći z wjesołym wołanjom a juskanjom. Dźěći dźěchu kaž hewak skoro wšědnje nanej napřećo, a pastyŕ bě so tak na to zwučił, zo by jomu było zrudno, hdy by jich přede wsu njezetkał; by sebi myslił, zo traš je jenomu abo druhomu něšto zwadźeło.

Dźěći wšak mějachu dźensa wulku nadźiju a běchu sebi hižo ducy tak pošukotałe, zo jim nan dźensa traš něšto rjane sobu přinjese. Wone dźě běchu też w Różenće pobyłe a tam widźałe, kajke rjane dopomnjeńki su tam na předań: křižiki, pjenježki, paćerki, wobrazki, mój jej! cyłe kopicy rjanych wěcow. Běchu sebi pódla tak zhudawałe, zo drje nan na khwilu stražu stadła swěrnomu Mórasej přepoda a sam też do Różanta dóńdźe wohladać, kajke tam pobožne žiwjenjo je. Wěsće je so, widźo wšelke te rjanosće, też na nje dopomnił a něšto nakupił; wšak je jim přecy tak dobry, a wone też jomu. Čłowjek dźě sebi rady wot małosće přecy něšto dobre wěšći.

„Njej wěrno, sy mi něšto sobu přinjesł, nano? A mi też? A mi też?“ tak klinčeše nětko wokoło pastyrja z mnohich dźěćacych hortow.

„Ach, moje lube dźěći“, wotmołwješe nan, „dźensa sym woprawdźe na was cyle pozabył. Njemějach wšak ani khwile, wam něšto rjane wurězać abo naplesć. Ale přichodnje chcu prawje zahe na was myslić a něšto wubjerne wudźěłać.“

„Ach ně, nano, to wšak my njechamy; wšak hišće korbiki a pišćałki mamy. Ale njejsy ty w Różenće był? A njejsy tam

Ze Serbow.

Z Radworja. (Křižerjo.) Na wšelake naprašowanja zdźělujemy, zo budże křižeŕski procession wězo jěchać. Tohodla njech so hospodarjo, kotřiž snadź hewak kóžde lěto jěchali njejsu, lětsa na kóždy pad na jěchanjo přihotuja. Też wo to so postarajće, zo ze wšěmi konimi jěchaće. Runje lětsa žadyn kóń doma wostać njesmě.

Z Różanta. Na wjacore naprašowanja wosebje też z dalšich stron so z tutym wozjewja, zo so w našim hnadownym Božim domje też za čas přebywanja wysokodost. knjeza administratora P. Romualda we Worklečanskej khorowni Bože służby tak derje njedźelu kaž dźěławe dny a wosebje też sobotu we zwučenym času a na zwučene wašnjo wotměwaja. Naš lubowany knjez drje je khětrym bolosćam podćisnjeny, smě pak so z dobrej nadźiju tróštować, zo so wulěkowanjo z Božej pomocu a wustojnosću nazhonitych lěkarjow kaž swěrnych njewustawacych sotrow we swojim času dospołnje poradźi. Za to poruča so też do pobožnych paćeri wosebje swojich lubych Różenčanow a wočakuje z nutrnej žadosću swój domojwrót a dalše zbožowne přebywanjo we srjedźiznje swojich.

Z Halštrowa. Wójnske přednoški so nětko wšudże dźerža. Też zańdźenu njedźelu zaběraše so wučeŕ ratařskeje šule w Budyšinje k. Oklitz w tudomnym sadplahowacym towarstwje z prašenjom: „Kak možemy we wójnskim času naše zahrodki racionalnje wužić?“ Rěčnik pokazowaše wosebje na to, zo ma zahrodka hač na posledni bleč so wobsadźeć, najprjedy ze zažnymi neplemi, potom pak też ze wšelakej zeleninu, na př. z morcheju, kałom, łusćinu, bunami. Hdźež so jahody zelene přetrjebać njehodźa, tam maja so za nawaru přihotować a na khlěb mazać. Marmelada dyrbjała so bóle hač dotal wužić. Hdyž kóždy po swojich mocach swoju winowatosć čini, njebudże so Jendźelčanam poradźić, nas „wuhłódnić“.

Swětne podawki.

Němska.

Arcybiskop dr. Likowski je zańdźenu sobotu wječor w 7 hodźinach w Póznanju wumrěł. Po krótkej khorosći čuješe so wón sobotu cyły dźeń strowši, wječor słabnješe z nowa joho wutroba. Lěkarjo joho posylnichu a mjez tym hač so z nimi rozmołwješe, wudychny ćiše wot Božeje ručki zajaty. Štwórtk dopołdnja su joho w Póznańskim domje pokhowali. Mjez syłami přewodźeri běštaj też Wrótsławski a Kölnjanski arcybiskop a wyšši praesident Rothe.

Njeboh arcybiskop Likowski bě 26. sept. 1836 we Wrzešni w Póznańskej rodźeny. 1861 na měšnika wuswjećeny, skutkowaše jara spomožnje jako wučeŕ na gymnasiju a na měšniskim seminaru, a pozdźišo jako dekan při kapitlu w Póznanju. Dwójcy, 1887 po smjerći arcybiskopa Dindera a 1906 po smjerći swojoho předkhadnika arcybiskopa Stablewskoho, nawjedowaše wón Póznańsku a Hněznjansku dioecesu. Hakle 16. sept. 1914 bu dotalny swjećacy biskop za arcybiskopa pomjenowany. Jenož pjeć měsacow je joho najwyšša hódnosć Póznańskeje dioecesy pyšiła, kotrejež ćežu bě lěta dołho z wulkej wustojnosću a wutrajnosću nosył.

Arcybiskop Likowski bě woprawdźe muž Boži, połny wědomosće — ma też jako spisaćel sławne mjeno —, bohabojosće a ponižnosće. W ćežkich časach je wulku a při naměšanej rěči wobćežnu biskopsku wosadu bjez postorka wodźił a česćowanjo a lubosć na wšěch stronach sebi dobył. Lubosć k Bohu a k njesmjertnym dušam wědźeše wón mudrje zjednoćić z lubosću k narodnosći a maćerśćinje a też z tym, štož je też biskop a duchowny swětnej wyšnosći po sprawnosći winojty. Bóh daj njeboćičkomu w njebjesach wěčne myto a na zemi hódnoho nastupnika! R. i. p.

Dr. Dittrich, pósłanc pruskoho sejma, je zańdźenu njedźelu 76 lět stary zemrěł. Wón słušeše k najnahladnišim sobustawam centrumskeje strony. Wjetši dźěl swojoho žiwjenja bě wón professor za cyrkwinske stawizny a cyrkwinske prawo w Braunsbergu. Lěta 1903 bu wón za dompropsta w Frauenburgu pomjenowany.

Kejžorstwowy kancler Bethmann Hollweg zetka so zańdźenu sobotu w sydle awstriskoho wjednistwa z awstriskim ministrom baronom Burianom. Wjacy hodźinow so ministraj mjez sobu rozmołwještaj. Připołdnju měješe kancler audiencu pola awstriskoho arcywójwody Friedricha, při kotrejž bě też kejžorowy nastupnik arcywójwoda Karl Franc Józef přitomny. Wječor wotjědźe kancler po ważnych wuradźowanjach do Barlina.

Italska.

Njeměry stawaja so w mnohich italskich městach skoro wšědnje. Tu wotměwaja so zhromadźizny za neutralnosć, tam za wójnu přećiwo Awstriskej, a při tym so napřećnej stronje lohko skocorujetej. W někotrych městach dyrbješe knježeństwo njeměram z wojakami wobarać. — Runje zestupjeny sejm nadźijomnje zymnu krej njezhubi.

Bamž Leo XIII. a s. Anton Padowjanski.

Pobožny a wučeny měšnik z Padowy, dr. Anton Locatelli, professor bohosłowstwa, přińdźe do Roma k bamžej Leonej XIII. Hdyž před nim klečeše, wopraša so joho swjaty wótc: „Z wotkeł sy, synko?“ „Z Padowy, swjaty wótče!“ „Z Padowy, z Padowy!“ Leo zawyska. „Kajke zbožo, mój syno! kajke zbožo! Česćiš-li też wašoho swjatoho, wašoho wulkoho swj. Antona?“ „Ach, swjaty wótče, hač joho česću? Ja sym so narodźił a wotrostł w bližinje joho rowa, a mam zbožo, zo nošu też joho mjeno. Haj, česću joho z cyłeje wutroby.“ „Mój synko, ty pak joho dosć njećesćuješ, jeli joho česćowanjo też mjez druhimi njerozšěrješ. Njeje dosć swj. Antona česćić w Padowje, přetož jomu dyrbi so česć wopokazować **po cyłym swěće.**“ A bamž skónči ze słowami: **Swjaty Anton njeje swjaty sameje Padowy, ale cyłoho swěta.**“

---

telko rjanych wěcow na předań widźał? Ja wěm, sy nam něšto kupił, njej wěrno?“

„Ale, moje dźěći“, wobaraše so nan, „bajeće tola, kaž basničkí! Něšto kupił! Wšak tola wěsće, zo dyrbju cyłu swoju zasłužbu na to nałožić, zo bych wam drasty a khlěba nakupował. Što by tola mać prajiła, hdy bych pjenjezy njetrjebawši brójił!“

Ale tuta hospodarska rěč njeměješe žanoho wuspěcha; dźěći wjerćachu so wokoło njoho a ćahachu za joho hrubjany kabat nastajnosći žebricy: „O, daj nam jenož mału maličkosć, hlej, druhe dźěći maja telko rjanych wěcow!“

Wowčeŕ so skoro zarudźi, zo njemóžeše swoje dźěći spokojić. „Haj, druhe dźěći maja telko rjanych wěcow, a ja njemóžu swojim ani maličkosće kupić!“ Tak so zamysli; tola bórzy dopomni so na swoje zelene różowcy. „Haj ju!“ dźeše zawjeseleny, „sym wam tola něšto sobu přinjesł; skoro běch na to zabył, cyle tunja maličkosć; njeje mje ani pjenježka stała. Čakajće, tule mam!“ A hnydom poča swoju tošku wotpinać a z dobom so też dźiwać, zo w toščy tak dźiwnje šćerkota. Wotewriwši tošku chcyše różowc po różowcu wućahnyć — ale što jeno jomu dych chce tak nahle zastawać? Što jeno sebi přecy zasy a zasy woči trěje, kaž byštej joho myliłoj, hewak tak swěrnej? Što jeno joho woči widźitej, štož so tak zyboli, kaž młody sněh srjedź ćemneje nocy padnywši na rańšim Božim słónčku? Njecha wěrić a tola přimajo čuje, zo tu njejsu wjacy zelene różowcy, kotrež je jedyn po druhim do toški khował — o dźiw a radosć! wšitke zwjadłe brězowe łopješka běchu so přeměniłe do ryzy sleběrnych, lipowe a dubowe do ryzy złotych łopjenow; a też křižiki a same šmrěkowe špački zybolachu so złote; a husace kwětki hladachu kaž złote wóčka ze sleběrnymi mikawčkami!

„Mój jej!“ dźachu dźěći skoro jenož dychajo a wokoło toški so zwědawje tłóčo, a woči so jim zazybolichu, kaž te sleběrne a złote łopješka. „Nano, što to tola je? Hdźe sy to namakał?“

„To stej nam swjata Marija Różenčanska z Jězusdźěćatkom wobradźiłoj“, wotmołwi nan hłuboko wodychujo: „Mój Božo! što by so tohole nadźał!“ A drohotne różowcy z toški ćahajo rjekny: „Tule maće, donjesće maćeri, zo by też wona widźała a so spodźiwała!“

Z ćichej česćownej bojosću dótkachu so dźěći drohotnych różowcow; potom khwatachu z nimi wjesele do khudoho wobydlenja.

„Zawodźewajće je pěknje, zo njebychu cuze woči jich widźałe!“ wołaše nan hišće za nimi. „Ja wobstaram wowcy do wowčeŕnje a přińdu bórzy za wami, rjekńće maćeri!“

Pastyŕ honješe wowcy do knježoho dwora a wobstarawši je z wodu, přitykny tu a tam walčik syna, hdy by traš jena abo druha rodźała. Też swěrny Móras, kiž dyrbješe před wowčeŕnju w khěžcy strażować, dósta swój dobry porcijón. Potom wróći so pastyŕ do swojeje nizkeje khěžki, dokelž běše swjatok. Nětko pak počinaše so powědanjo, spodźiwanjo a přecy zasy zbožowne wobhladowanjo.

Dźěći mějachu po swojim wašnju nuzne pospochi přirunawać różowc z różowcom, kotry so bóle błyskota; měrić, kotry je dlějši; wobćežkać, kotry traš je ćežši. Najstarša sotra pak nastajnosći młódšich bratrow a sotry wučeše: „To njesměš tak z cyłej horšću přimać, to su swjate różowcy, wot swjateje Marije wobradźene.“

Staršej wšak jim njewobaraštaj. „Njech so trošku zawjesela dźensa.“ Wšak běštaj wonaj samaj z radosću wšej rozhorjenaj.

„Kajka radosć, kajka zbožownosć bě tu nadobo do khudeje khěžki zaćahnyła! Kak bohaći běchu ći khudźi we swojej jednorej, wěriwej, pobožnej wutrobje!

A hdyž hižo ćmowa nóc cyłu krajinu wodźewaše a po wsy wšitko z ćicha wodychowaše, zyboleše so z nizkeje khěžki wowčerjoweje jasna lampka před wobrazom Božeje Maćerje w kućiku nad blidom, a wokoło blida klečachu staršej a dźěći a z jich hortow wospjetowaše so z tołstymi a ćeńkimi hłosami do jenoho hłosa so zjednoćejo njeličomny postrow: „Strowa sy Marija!“

Radlubin.

Khlěbowe marki.

Po zarjadowanju kral. wokrjesnoho hejtmanstwa w Budyšinje je po §§ 34—37 zwjazkowoho wukaza wot 25. januara 1915 wo zarjadowanju wobkhoda z khlěbowej trejdu a muku sćěhowace postajene:

§ 1.

Wot 1. měrca t. l. smě so **khlěb** (tež grahamkhlěb abo druhi šrótowany khlěb), **całta** a **cwibak,** kaž tež **muka** (pšeńčna, ržana, wowsna a ječmjenjowa muka) wot pjekarjow, překupcow a młynkow na **přetrjebowacy lud jeno** hišće za **marki** (wopisma) [**khlěbowe marki**] wotedawać.

To płaći tež wosebje za wšě podawanja z běžnych wučinjenjow **khlěb wuměnjacoho** a **muku wuměnjacoho wobkhoda,** pola kotrychž je so muka abo trejda pjekarjam abo młynkam před 1. februarom 1915 wotedała, kaž tež za **konsumne towarstwa** a **druhe zjednoćenja,** kotrež žiwjeńske srědki horka mjenowaneje družiny na swojich sobustawow wotedawaja.

§ 2.

Za kóždu khlěbowu marku móže so w času, za kotryž marka płaći a kotryž je na njej woćišćany, wot mějićela tejesameje pola (jenoho) pjekarja, překupca, młynka abo (jenoho) zjednoćeństwa (Genossenschaft) **we mjezach Budyšskoho wokrjesnoho hejtmanstwa 1 punt khlěba abo 6 całtow abo 330 gramow cwibaka abo 300 gramow muki wotewzać.**

§ 3.

Khlěbowe marki a jednotliwe wotrězki tychsamych **płaća dwě njedźeli.** Wone so kóždej dwě njedźeli w přeměnjacej barbje wudatej.

Wobkhod z khlěbowymi markami je zakazany.

Njepřetrjebane marki abo **wotrězki tychsamych** maja so, hdyž so nowa marka wotwozmje, tam zasy wróćo dać.

Za **zhubjene marki** so žane druhe njewudźěleja.

§ 4.

Khlěbowe marki maja so pola **naměstneje wyšnosće** (měšćanosty, gmejnskoho předstojićerja) abo na tych městnach, kotrež buchu wot tamnych **za wudawanjo markow postajene, wotebjerać.** Městno a čas wudawanja maja naměstne wyšnosće zjawnje wozjewić.

Wobydlerjo samostatnych **ryćeŕkubleŕskich wokrjesow** maja swoje khlěbowe marki tež pola wjesnych wyšnosćow abo pola tych, kotřiž buchu k wudawanju postajeni, wotebjerać.

§ 5.

Khlěbowe marki **wudawaja** so kóždy króć **na 2 njedźeli doprědka** na předstojićerjow swójbow abo domow **po ličbje wosobow, kotrež dom žiwi. Dźěći** kóždeje staroby maja so při tym jako połne wosoby ličić.

Prěni króć budźa so tele marki wudawać na čas wot póndźele 1. měrca hač sobu za njedźelu 14. měrca tohole lěta. Při tym dóstanje kóždy swójbny předstojeŕ na joho mjeno wustajeny **wupokaz,** kotryž ma so při wotewzaću nowych markow pokazać (předpołožić).

Kóžde **přeměnjenjo ličby wosobow** w jenym domje (swójbje) ma so hač do přichodnoho termina wudźělenja markow wudawarskomu městnej (wudawarni) wozjewić.

§ 6.

Mějićelio ratarskich wobkhodow, kotřiž chcedźa dowolnosć po § 4 wotdźěl 4 a zwjazkowoho zarjadowanja wot 25. januara 1915 wužić, njedóstanu **žanych khlěbowych markow.**

Zdadźa-li pak so tohole prawa, maja to **wosebje pola gmejnskeje wyšnosće** wozjewić; maja potom prawo na khlěbowe marki.

§ 7.

Tajcy, kotřiž so stajnje přeměnjacu ličbu wosobow žiwja (jim jěsć dawaja), wosebje **korčmarjo wšěch družin, woćehnjeńske wu-**

[redacted]

a podobne dóstanu khlěbowe marki přimerjene po třoch štwórćinach (¾) toho, štož su w přerězku wob dźeń čornoho khlěba, całtow a muki, w času wot 8. hač sobu 14. januara 1915 přetrjebali a to dopokazaja.

Mějićeljo (wobsedźerjo) korčmow a jědźerńjow smědźa pječwo swojim hosćom, kotřiž pola nich jědźa, jeno za wosebite zapłaćenjo dawać, su pak winowaći dowolić, zo hosćo swój sobupřinjeseny khlěb tam jědźa.

Komunalne zjednoćeństwa a tamne gmejny, kotrež maja nadawk, zo přetrjebanjo rjaduja, maja prawo, zo z wustawami abo wšelkimi założerńjemi za smilne abo k powšitkownomu wužitkej służace zarjadowanja, wosebite wu-

činjenja wo přidźělenju khlěbowych markow postajeja (abo zarjaduja).

§ 8.

Po dotalnych nakhwilnych postajenjach wudźělerńje za cyły kraj smě jenotliwa wosoba wšědnje hač nanajwjacy **225 gramow muki** přetrjebać.

Tuta mnohosć muki je runja z předpisanym přidawkom (přiměškom) **5 puntam khlěba za tydźeń.**

Hdyž su marki nětko za 1 punt khlěba wustajene (§ 2), dha dóstanje jena wosoba za jedyn tydźeń **5 khlěbowych markow.**

Wosoby, kotrež dźěl swojich pojědźenjow porjadnje w hosćencach wuživaja, dóstanu za tydźeń jeno **3 marki.**

Přećehnje-li so jena wosoba w času § 5 spomjenymaj 2 njedźelomaj do druhoho wokrjesa, maja so tejsamej na zbytkny čas wučinjene marki dodać.

§ 9.

Pjekarjo, překupcy a młyncy maja **khlěbowe marki,** kotrež so pola nich wotedawaja, **derje khować** a po ličbje **wšědnje do wosebitych zličbowanskich knihi zapisować.** Po tutej ličbje markow wudźěla so tež mnohosć muki k předawanju a k pječenju přez komunalny zwjazk.

§ 10.

Wuwožowanjo pječwa a muki přez mjezy wokrjesnoho Budyšskoho hejtmanstwa je bjez dowolnosće přisłušnoho komunalnoho zwjazka zakazane.

§ 11.

Woćišć tohole wozjewjenja ma so we [redacted] pjekarjow, překupcow a młynkow, konsumnych towarstwow a tež druhich po § 1 wotrězk 2 nastupacych zjednoćeństwow, wupowsnyć. Dale ma so **plakat** wupowsnyć z napismom: „Khlěb, całty, cwibak a muka wotedawaja so jeno po wupokazu z markami.“

Woćišće a plakaty dóstanu mjenowani darmo připósłane.

§ 12.

Přestupjenja tychle postajenjow so po § 44 postajenja zwjazkoweje rady wot 25. januara 1915 z jastwom hač do 6 měsacow abo pjenježnje hač do 1500 hr. khostaja.

Tohorunja móže sćěhować zamknjenjo wobkhoda (§ 52 tohosamoho postajenja).

W **Budyšinje, Biskopicach, Kamjencu, Lubiju, Połčnicy** a **Žitawje,**
19. februara 1915.

Kralowske hamtske hejtmanstwo Budyšin, Kamjenc, Lubij a Žitawa.

Měsćanske rady w Budyšinje, Biskopicach, Kamjencu, Lubiju, Połčnicy a Žitawje.

Wudawanjo khlěbowych znamkow w Budyšinje.

Z hamtskoho wozjewjenja podawany tu najnuzniše, někotre postajenja su hižo z časom nimo.

1. **Kóžda wosoba,** kotraž ma prawo, dóstanje na **dwě njedźeli 10 znamkow** (khlěbowych markow), a móže po ptrjebnosći kupować po 1 puntu wójnskoho khlěba abo 6 całtow abo 6 × 55 gramow cwibaka abo 6 × 50 gramow muki.

Zo bychu so tež jednotliwe druhe srědki město punta khlěba móhłe wotewzać, kaž całta, cwibak a muka, je **kóžda znamka do 6 wotrězkow dźělena,** kotrež móža so jednotliwe wotrěznyć a wužić.

2. **Znamki płaća kóždy króć na 2 njedźeli** po wupokazu načišćanych datumow.

Te dyrbja so při kupowanju muki abo pječwa pjekarjej, překupcej abo młynkej jako podłožk **wotedać,** dokelž njesmě bjez znamki ničo dać.

Wudawanjo znamkow stawa so kóždej 2 njedźeli do prědka **w přeměnjatych barbach.** Znamki płaća w cyłym wokrjesu Budyšskoho wokrjesnoho hejtmanstwa.

3. Ličba znamkow so postaji po zarjadowanju wot 19. februara 1915. . . .

4. Tu so jednaše wo wupjelnjenjo khartow 23. a 24. februara připósłanych. . . .

Štóž **tajkeje kharty njeje dóstał,** ma to **hnydom policiji** (znutŕkowna lawska hasa) **wozjewić.** Štóž na tutej kharće njestoji, njedóstanje tež žanych khlěbowych znamkow.

5. **K wudawanju tychle khlěbowych znamkow** bu město do 6 **wokrjesow** dźělene. Hladaj spody ***.

W tychle mjenowanych městnach so znamki podawaja a wróćo bjeru.

K tomu budźe **wudawarnja** na **mjenowanym wudawarskim dnju dopołdnja wot 8—1** a **popołdnju wot 3—6 hodźin** wotewrjena.

Prěni wudawarski dźeń so postaji **sobota 27. februara.** Jako **druhi** tajki **wudawarski dźeń** budźe **pjatk 12. měrca 1915.** Dale budźa so potom kóždej dwě njedźeli tele znamki wudawać a to na poslednim tu mjenowanym dnju tydźenja (potajkim kóždej dwě njedźeli pjatk). Na druhich dnjach su wudawarnje zamknjene.

6. Při prěnim wudawanju markow (**znamkow**) dóstanu předstojićerjo swójbow abo samostatne wosoby, abo ći, kotřiž maja nadawk znamki wotewzać, tamny wotrězk, kotryž bě zličbowanskej kharće připówsnjeny, jako **wupokaz** do rukow. Tutón ma so

derje khować, dokelž bjez toho so dalše znamki nikomu njewudawaja.

Dźěći so po znamki **słać nimaja.**

Zhubjene znamki so **dobre nječinja.**

7. Nimo mjenowanych a jeno na spomnjenych wěstych dnjach wotewrjenych wudawarnjow znamkow so dalša **stajna wudawarnja khlěbowych znamkow** připrawi (Kupnica, Gewandhaus, znutřkowna lawska hasa, w II. poskodźe, mały sal).

Na tu su wšitcy pokazani, kotřiž njejsu swoje znamki w prawym času wotewzali abo kotřiž chcedźa w tutej należnosći hewak ze k tomu postajenej wyšnosću jednać.

8. Hdyž w času płaćiwosće jeneje khlěboweje znamki jena wosoba wotpućuje abo wumrje, ma so to wot předstojićerja swójby abo zastupnika wozwjewić a nic přetrjebana znamka wróćić. Tohorunja ma so **kóžde druhe přeměnjenjo we ličbje wosobow** jeneje swójby najpozdźišo do přichodnoho wudawanja znamkow (markow) pola wudawarnje wozwjewić.

Přiěchnje-li wosoba, kotraž ma prawo znamki **dóstać,** wot wonka, móže so dodaco znamkow na hišće zbytny čas žadać. To pak njepłaći wo wosobach, kotrychž prjedawše přebywanjo bě tohorunja we wokrjesu Budyšskoho kral. wokrjesnoho hejtmanstwa.

Njepřetrjebane znamki maja so wudawarni **wróćo dać.**

9. Štóž **što přećiwo** tomule wozjewjenju **čini,** wosebje, štóž sebi wjacy znamkow hač jomu słušeja, **přiswoji,** so, jeli zo hišće khostanja tu płaćiwosće nimaja, po zarjadowanju zwjazkoweje rady § 99 15. januara 1915 z jastwom hač do 6 měsacow abo z pjenježnym khostanjom hač do 1500 hr. khosta.

W Budyšinje, 23. februara 1915.

Měšćanska rada, spomožeŕska policija.

***

Rozdźělenjo do wokrjesow.

I. wokrjes.

Wudawarnja: Mały sal w kupnicy (Gewandhaus) 2. poskhodźe, znutřkowna lawska hasa.

Šěroka hasa, wulka- a mała bratrowska hasa, zadnja bratrowska hasa, bórklin, hrodowske naměsto, butrowe wiki, tachantska hasa, při mjasnych hětkach, rězniča hasa, gickelsberg, hauenstcinska hasa, hłowne torhošćo, heringowa droha, wysoka hasa, kotołska hasa, žitna hasa, znutřkowna lawska hasa, nožowska hasa, mniša hasa, mniša cyrkej, mikławšowe wrótka, při Pětrowej cyrkwi, prědarska hasa, mała prědarska hasa, bohata hasa, zadnja bohata hasa, hrodowska hasa, šulerska hasa, šulska hasa, křidarska hasa, dźiwadłowa hasa, serbska hasa, serbski kěrchow.

II. wokrjes.

Wudawarnja: Industrie- a rjemjesłniska šula, deleka jstwa čo. 2, zastup z butrowoho torhošća.

Dornšnabl, zahrodna hasa, hošic hasa, drjewowe torhošćo, kejžorowa hasa, cyrkwina hasa, žitne torhošćo, lawske hrjebje, Locowa droha, Moltkowa droha, nowa hasa, nowe hrjebje, póstowe naměsto, při wonkownych bohatych wrotach, rózowa hasa, seminarska hasa, kamjeńtna hasa, hornčerska hasa, sukelńska hasa, serbske hrjebje, cyhelniska hasa.

III. wokrjes.

Wudawarnja: tórnowarnja evangelskoho towaršnoho domu, hornčerska hasa 23, přistup też wot kralowoho nasypa.

Wustawska droha, Flincowa droha, garbarska hasa, před *garbarskimi wrotami, kralowy nasyp, lazaretowa* droha, Mužakowska droha, Mikławškowe skhody, Delnjo-Kinjanska droha, połnócna droha, Šafferowa droha, při třčlerskim naměšću, před šulerskimi wrotami, Židow (jeno k městu słušace khěže), sprewina hasa, stiftowa droha, dołowa droha, Taschenberg, cyhelniski nasyp, cwinger.

IV. wokrjes.

Wudawarnja: Měšćanska Syrotnica, na zwonk. lawskej hasy, w 2. poskhodźe.

Dwórniščowa droha, blejchowa droha, Drježdźanska droha, fabriksla droha, při pólnym hrodźiku, Fiedlerowa droha, rybowa hasa, rybowe wrótka, Friedrichowa droha, zadnja hasa, Humboldtowa droha, Kacublerowa droha, Karlowa droha, při kronpryncowym mošće, Krottenschmidtowa droha, zwonkowna lawska hasa, Moricowa droha, młynska hasa, młynsko-wrotowa hasa, Neuska promenada, Nowosalcska droha, Nowoměšćanska droha, měšćanske kubło Hornja Kina, packhofowa droha, měšćanske kubło Přišecy, Přišećanska droha, při Hrodźišku, šarfenweg, Šillerowe sadki, Schliebenowa droha, societätsska hasa, Troskowa droha, brjohowy puć, při starej winicy z khěžkami železniskich dohla dowarjow, nawječorna droha, Wjelećanska droha.

V. wokrjes.

Wudawarnja: Tachantska šula, na Mättigowej hasy, delka.

Arnoldowa droha, hórska droha, Fichtowa droha, Jurjowa droha, Hausenowa droha, Kantowa droha, kralowa droha, Lessingowa droha, Lubijska droha, Mättigowa droha, Mathildźina droha, Nouartska droha, Pauli droha (wot Lubijskeje drohi hač k ratarskej šuli), při Tuchorskim kěrchowje, Tuchorska droha, nasypna (Wall-) droha, Wilhelmowa droha.

VI. wokrjes.

Wudawarnja: Marćiny wustaw, Wettinska droha čo. 14, deleka, zastup na južnej stronje domu.

Albertowe naměsto, Albertowa droha, Bismarkowa droha, Karoloweje droha, při tworowym dwórnišču, Jägerowa droha, Löhrowa droha, Pauli droha (wot ratarskeje šule hač k Třčlanskej drozy, rězarniska (Schlachthof-) droha, Sedanska droha, Stieberowa droha, prjed. gm. Třčlany, Třčlanska droha, Wettinska droha.

Płaćizna běrnow abo nepli powyšena.

K tomule wozjewjenju tydźenja w Posole (po WTB) chcemy hišće mały wućah dodać z Reichs-Gesetzblatt čo. 21 z postajenja zwjazkoweje rady a z wozjewjenja w Barlinje **15. februara 1915** wot zastupjerja kejžorstwowoho kanclera Delbrücka.

§ 1.

Płaćizna za tunu tukrajnych běrnow k jědźi ze žnjow 1914 njesmě při předawanju přez plahowarja (producenta) překročić:

. . . w kralestwje Sakskim pola družinow: Daber, Imperator, Magnum bonum, Up to date 92 hriwnow, pola wšěch druhich družinow 87 hriwnow.

Krajne centralne wyšnosće móža družinam Daber, Imperator, Magnum bonum, Up to date druhe družiny najlěpšich běrnow k jědźi runja stajić.

§ 2.

Najwyšše płaćizny płaća za dobre, strowe běrny k jědźi z najmjeńša 3,4 centimetrow wulke při podawanju čistych (jenajkich) družinow.

§ 3.

Najwyšše płaćizny jenoho wokrjesa płaća za te w tymle wokrjesu plahowane běrny.

§ 4.

Płaćizna za dwoji centnar tukrajnych zažnych běrnow njesmě při předawanju wot plahowarja 20 hr. překročić.

Jako zažne běrny płaća te wot 1. meje hač do 15. augusta 1915 zběrane.

§ 5.

Najwyšše płaćizny (§§ 1, 4) njepłaća za tajke z konsumentami, zjednoćenjemi konsumentow abo z gmejnami wobzamknjene předawanja, kotrež jenu tunu njepřekroča. Wonc njepłaća dale za běrny k sadźenju abo běrny za solotej.

Producentej runja stoji kóždy, kotryž běrny k jědźi předawa, bjez toho zo bě so před 1. augustom 1914 jako rjemjeslnik z kupowanjom a předawanjom běrnow nasadźował.

§ 6.

Najwyšše płaćizny (§§ 1, 4) płaća za wotedaco bjez měcha a při hnydom zapłaćenju při dóstaću (wotewzaću); jeli ma so na kupny pjenjez čakać, smě so hač na dwaj za sto lětneje danje přez reichsbankdiskont přirazyć. Najwyšše płaćizny wopřijeja wudawki za transport hač k bližšomu tvornomu dwórnišču, při woženju po wodźe hač k bližšomu přistawej łódźe abo čołma a też wudawki nakładźenja.

§ 7.

Tute postajenjo zastupi z dnjom wozjewjenja. Zwjazkowa rada postaji čas zběhnjenja.

Wozjewjenjo wo najwyššich płaćiznach běrnow k jědźi wot 23. nov. 1914 je zběhnjene.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

25. februara 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetše rězneje hódnosće hač do 6 lět	53 - 54	94 - 95
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	45 - 47	86 - 88
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	39 - 42	81 - 84
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetše rězneje hódnosće	50 - 52	91 - 93
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetše rězneje hódnosće hač do 7 lět	43 - 45	85 - 87
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	38 - 41	80 - 82
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	31 - 34	73 - 76
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	22 - 25	64 - 67
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetše rězneje hódnosće	50 - 52	91 - 93
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	43 - 46	84 - 87
3. snadnje picowane	36 - 42	78 - 83
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	54 - 56	89 - 91
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	48 - 50	86 - 88
3. snadnje wuwite wot cyca	43 - 45	83 - 85
Wowcy:		
1. korme jelnjata a młódše korme wowcy	53 - 55	110 115
2. starše korme borany	50 - 52	97 - 102
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	78 - 80	98 - 100
2. mjasne	70 - 72	89 - 91
3. snadnje wuwite	55 - 63	73 - 81
4. rancy a kundrosy	65 - 73	83 - 91

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 20. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 25. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt									
Rožka, kórc po 160 punt									
Ječmjen, kórc po 140 punt									
Pšenca				13	55				
„ rowa									
Rožka				11	55				
„ nowa									
Ječmjen				11	55				
Wows				13	20				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo								
Woka	centnar								
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		2	60	2	85				
Pšenčna muka				21	—				
Ržana muka				18	50				
Syno		3	50	4	50	3	75	4	50
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	3	25	3	85			3	82
	z mašinu	2	20	2	60			3	50
Prosata 480 (w Kamjencu)		13		27	—				
Butra 1 kg		2	90	3	30	2	50	3	—
Jeja, mandl		1	50	1	95			1	50
Pšenčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšenčny gris									
Ržany gris									

Wozjewjenja.

M. J. **Wot 22. februara 1915** su privatne pakety za wójsko na **nawječornym bitwišću** dowolene. Při tym pak su zapisane pósełki a pósełki z pomjenowanjom hódnosće (płaćizny) wuzamknjene. Jenotliwe pakety hač do 10 kg přijimaja wšitke němske póstowe wustawy. Ćežke pósełki wot 10—50 kg ważace maja so na dwórnišćach železnicow za khwatne abo tworowe wotpósłanja wotedawać. Póst a železnica wozytej tele pakety abo pósełki za wěste pjenježne zarunanja (porto, fracht) hač na wojeńske paketne depots, z wotkelž so wone potom darmo dale sćelu. Wojeńske paket depot za XII. armeekorps a za XII. reservekorps je w Drježdźanach, a te za XIX. armeekorps a za XIX. reservekorps je w Lipsku.

*

K. M. Zasy wotewrjenjo wojeńskich paketnych depots je so stało 22. t. m. Jeno tym na narańšim bitwišću wojowacym wójskam njemóže so nětkle hišće ničo słać.

1. Přijimanjo a dale słanjo privatnych paketow přez zastupjeńske wójskowe dźěle (Ersatztruppenteile), přez Etappenkommandatury je wot nětka kruće zakazane.

Wojeńske paketdepot w Drježdźanach (nawječorny dźěl přijimańnje tworow Drježdźany F) přijima zasy pósełki za XII. armeekorps a za te wot toho postajene formacije a je za njeposrědne darmotne přijimanjo pósełkow 2 městnje postajiło:

1. Dresden A. w prjedawšim sejmskim twarjenju, zastup „Schießgasse“ za privatne pakety hač do 10 kg ćežke.
2. Dresden N. wotpósłańnja tworow I, wotdźěl 16 jeno za privatne pósełki wot 10 hač do 50 kg.

2. Předpisma kral. wójnsk. ministerstwa na privatne pakety a jich rozesłanjo so poćahowace su tam zjawnje wupowsnjene.

3. Zhromadne pósełki so wot paketdepota a wot železnicow njepřijimaja.

Na frachtlisće ma jako postajena stacija rěkać: Dresden N., Militärpaketdepot, Güterbahnhof, Versandboden I.

Wobkhodna jstwa wojeńskoho paketdepota w Drježdźanach je: Dresden-Friedrichstadt, Bahnhof, Verwaltungsgebäude, Erdgeschoß, Zimmer 22. Prašenja, kotrež so na wojeńske pakety słanjo poćahuja, maja so tam stać.

*

K. M. Wjele próstwow wo přijeće jako dobrowólnikow a wo wróćostajenjo, wo dowol, wo přesadźenjo, wo wotpušćenjo wojakow a t. d. so přecy hišće njeposrědnje na wójnske ministerium sćele.

Tajke próstwy a pisma dyrbja so wotpósłarjam zasy wróćo słać, dokelž wo tom wójnske ministerium rozrisować nima.

Za wotpósłarjow nastanje přez to njetrjebawše zhubjenjo časa, ministerijej wójny pak wjele njetrjebawšoho dźěła.

Pisarjam próstwow so tohodla poruča, zo bychu swoje dopisy **přecy** na **přisłušne městna** słali, n. př. při dobrowólnym zastupjenju na te wotdźělenjo wójska, do kotrohož chcedźa zastupić abo na **wokrjesne komando,** pola prósstwow wo **krótki dowol** (Urlaub) — tajki so za tych, kotřiž w polu stoja, jeno w jara ważnych padach přizwoła — na kompagniju, eskadronu, batteriju a t. d., w druhich horka mjenowanych přez pomoc wjesnych abo měšćanskich wyšnosćow na Ersatz-kommisiju.

Hóršenja přećiwo postajenjam maja so **stajnje** na **tu wyšnosć** podać, kotraž je **postajenjo wozjewiła** (připósłała), dokelž ma jeno tale wyšnosć trěbne podłožki a wona je też připismej připołožić móže.

Tohorunja so wjele prósstwow sćele wo podpjery, po Reichsges. 28. II. 1888, so poćahowace na podpjeranjo swójbow muži, kotřiž su do służby zastupić dyrbjeli, na ministerium wójny. Tajke próstwy maja so bjez wuwzaća na **civilne wyšnosće** słać, kaž na **gmejnskoho předstojićerja, měšćansku radu.** Tohorunja **njeslušeja hóršenja** na tajke postajenja (wotmołwy) potom na **ministerium wójny,** ale na **hamtske hejtmanstwo, wokrjesne hejtmanstwo** abo na **ministerium znutřkownych należnosćow.**

Wobsedźerjo koni, kotřiž chcedźa dospołnje dorosćene konje wójsku předać, maja swoje poskićenja na **„Ersatz-Pferdedepot in Dresden-Seidnitz“** abo **„in Thekla bei Leipzig“** słać, kaž je jich bydło, pak we wokrjesu XII. abo XIX. armeekorpsa.

Tam a sem so tež **přeradźowanja, hóršenja, namjety za polěpšenjo** a t. d. na wyšnosće sćelu, pak **bjez mjena a podpisma** abo **z wopačnym mjenom podpisane.** Tajke připisy su **cyle** podarmo; wone so, bjez toho zo by so z cyła něšto po tym činiło, **zniča.**

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wužitk ma kóždy, kiž swoje potrěbnosće

hnydom w mojich znatych płaćizny hódnych tworach nakupi, kotrež je mi wulkoho składu dla móžno,

hišće po starych płaćiznach poskićeć.

Košlacy barchent
meter wot **32** pj.

Cychowy płat
meter wot **35** pj.

Hotowe košle
zu **muži 1,20** hr.
za **žónske 95** pj.

Hotowe nawoblečenja
z hłowakom **2,90** hr.

Čorne drastne tkaniny meter **90** pj. — **4,50** hr.

spódnje suknje **fale** **kholowy**
běły barchent košlam **košlace tkaniny**

Šatki za dźěći

wobwjazy, pjelchi, podkładźenja, košulki, jupki, lacki w srěnich płaćiznach!

Wojeńske spódnje kholowy

košle, tykače, wutrobnjoškitaki, pólnošěre dybsačne rubiška po 25 pj.

Nowosć: **Dybsačne rubiška z wójnskej khartu** po **35** pj.

Chenillowe rubiška.

Emil Wehrle, Budyšin
Jerjowa hasa 7.

K wusywej: hroch, pjelušku, čerwjeny dźećel

ma płaćizny hódne na předań

Pawoł Šołta nasl. w Budyšinje
na Hošic hasy.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowańnje
poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Šulerjo, kotřiž chcedźa wot jutrow **tachantsku šulu** wopytować, dóstanu dobru pensiju w dobrej kat. swójbje. Dalše pola póst. rjad. **Kurjata** na šěr. hasy 11.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Do **katolskoho domu** pyta so k **1. hapr.** pilna a čista **serbska holca,** kotraž móže tež něšto **warić.** Nětčiša Serbowka je hižo 9½ lět w domje.

Zamołwjenja z wotpiskom wuswědčeni so proša pósłać na:

Frau Justizrat Dr. Eibes, Dresden, Winkelmannstr. 39 I.

Zhromadźizna předsydstwa a wubjerka towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

budże

srjedu 3. měrca

popołdnju w 4 hodź. w kat. towaršni na garbarskej hasy

w Budyšinje.

Štóž chce sebi našu ćišćerńju wobhladać, njech tam w **3 hodźinach do njeje** přińdże (z boka napřeco starym kasarmam — Donnerhakec knihićišćerńja).

Porjad posedźenja:

1. Přehlad zličbowanja wo ćišćerni.
2. Wučinjenjo dla přichodneje hłowneje zhromadźizny, a namjety dla přeměnjenja wustawkow.
3. Wuradźowanjo wo Pobožnym Wosadniku.

Sobustawy předsydstwa a wubjerka so z tutym wutrobnje přeprošuja, so na posedźenju wobdźělić.

Předsyda.

Jenu bróń maš přecy: modlitwu!

Ale wobstajna dyrbi być. Tajka je na přikład **dźewjećdnjowska** pobožnosć. Runje bliži so **měrc. Wot 4. hač do 12. měrca** wotměwaju wěriwi novenu k s. Francej Xaverskomu, kaž je ju **wón sam poručił.** Časy su tajke, zo so słuša, zo ju też my wotměwamy. Kak maš so ju modlić, zhoniš z knižki:

Novenje abo dźewjatnicy
k s. Antonej Padowjanskemu a k s. Francej Xaverskemu.

Knižka płaći 40 pj. a budźe zawěsće srjedu abo štwórtk pola kk. duchownych, snadź też druhdźe, dóstać. W knižcy namakaš też wumjełski pisany wobraz kóždoho swjatoho.

Wobaj, s. Anton Pad. a s. Franc Xav., horliwaj česćowarjej Jězusa a Marije, wulkaj dźiwoskutkowarjej, staj hižo tysacam w nuzy a tuzy pomhałoj. Mnohi, kiž nima často do cyrkwje woteńdźenja, móže **doma** tajku pobožnosć wukonjeć.

Knižka hodźi so też wojakam słać.

Novena k s. Antonej móže so kóždy čas wotměwać.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje

Madleny Bušoweje z Hórkow

wuprajamy wšitkim, kotřiž su tak bohaće pusty-wječory wopytowali a ju w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu wotemrěteje poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Na polu česće wumrě rjekowskeje smjerće 25. januara při nadběhu pola Craone naš lubowany syn a bratr

Jakub Mět z Kukowa

(dźesatnik w 4. reg. pěškow čo. 103)

Dušu zemrětoho poručamy pobožnym modlitwam.

Hłubokozrudźena mać, bratřa a sotra.

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, našu horco-lubowanu mandźelsku, mać a sotru

Madlenu Zarjenkowu z Khróšćic

rodź. **Bjaršec**

w 42. lěće jeje žiwjenja tak njenadźicy z tutoho swěta wotwołać. Zrudni zawostajeni wupraja z tutym wšitkim, kotřiž su so w tak bohatej ličbje na pusty-wječorach a na jeje pohrjebje wobdźělili a za jeje khudu dušu so modlili, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Jeje dušu poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Khróšćicach, Łusču** a **Worklecach,**
na dnju pohrjeba, 25. febr. 1915.

Zrudni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje, přichodneje maćerje a wowki

Madleny zwud. Dučmanoweje

z Hněwsec

wuprajam wšitkim přećelam a znatym w mjenje Dučmanec swójby z tutym swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

za wšu lubosć a woporniwosć w jeje khorosći a při smjerći, za wopytanjo pusty-wječora, bohate k rowu přewodźenjo a wšě druhe dopokazma přikhilnosće.

W **Bělčecach,** na dnju pohrjeba,
24. februara 1915.

Jurij Rězak, kubleŕ.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 10. | **Budyšin, 6. měrca 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

29. Zwjazki jatoho.

Hordosć a hańba, khrobłosć a bojosć, wšitko služeše mjez rukomaj djaboła jako zadźěwk, nawrótej k Bohu wobarać.

Krasne duchowne mocy a talenty běchu zakoń mištrowy wopušćiłe a posłuchachu rubježnika dušow.

Pobožne dopominanja běchu so wosłabiłe a swoje město dałe złym dopomnjećam; wobrazy, fantasije běchu jenož z njećistym duchom wožiwjene; spóznaćo widźeše lute sćiny srjedź rjanych swětłych pruhow, a wutroba, na nadobny zlět zwučena, počinaše łazyć.[1]

Křidła buchu worjołej přitřihane, a wón wuknješe čerstwoho powětra a słónca parować. Město toho, zo by w nadobnym zlětu so do wyšinow pozběhnył, wlečeše so po błóće.

Runja njewólnicy njeskutkowaše duša ničo sama za so. Mysleše, wopominaše, ličeše ... Za koho płód telko starosćow a prócow? Za bjezbóžnoho tyrana, kotromuž bě so podała.[2]

Hdyž srjedź tychle poniženjow swědomjo hrjebaše, přińdże djaboł winowatoho bórzy zasy změrować:

„Ty dawaš so přełohcy stróžeć. Zacpćwaj tele prózdne bojosćc. Twoje swědomjo, hdyž na nje posłuchaš, budźe twój kat. Što je złoho na tym, zakoń přestupić, kotryž najsłódšim nakhilnosćam so přećiwja? Tajke njepřijomne kaznje njezasłužeja tajkeje česćownosće."

Z přičiny jenoho jeničkoho hrěcha chcyše djaboł cyłe twarjenjo wěry w tutej duši zatřasć a wučby wěry a dobrych počinkow do dwělow zašmjatać. Prócowaše so, tule dušu do tamneje hłubiny złoho storčić, hdźež bjezbóžny dóńdźe, hdyž wšitko zacpěwa.[3]

Njedźiwajo wšoho toho, štož widźach, njemóžach zadwělować. Widźach drje špihel, prjedy tak jasny, nětko woběžany a womazany, ale wón njeběše tola rozbity. Dźiw Božeje hnady móžeše jomu błyšć zasy darić a zańdźenosć zasy wróćić, zo by wotbłyšć Božeje podoby był.

30. Na pomoc wołanjo.

We swojej zrudobje wołach njebjeskich jandźelow na pomoc a wopřisahach jich, zo bychu so mi přidružili.[4]

„Jandźelojo swjatych pokutnikow, požčće swojomu bratrej tamny hłós, kotryž Boži hněw pokojeć wě, tamne cunje zwuki, kotrež joho wutrobu pohnuć zamóža.

„Jandźelo Augustinowy, ty znaješ podobne zrudoby; ty zdychowaše z podobnymi bolosćemi; ach, měj sobuželnosć z mojim ćerpjenjom, pój mi na pomoc!

„Jandźelo, kiž sy Pětra z jastwa wuswobodźił, pój a łamaj njezbožowniše rjećazy! Japoštoł běše jaty za Jězusa Khrystusa, hrěšnik je njewólnik satanowy.

„Jandźelo, kotryž sy přesćěharja Saula na puću do Damaska porazył, njemohł też tule wutrobu, kotraž so Božej wšohomocy přećiwja, z třepotanjom a ze spodźiwanjom Bohu k nohomaj winyć?

„Jandźelo, kiž sy Lota z pokleća hódnoho města wjedł, wutorhń tule dušu z hrěcha: hrěch hrozy jomu z hrózbnišimi płomjenjemi, dyžli běše woheń Sodomy.

„Jandźelojo pěstonojo pócćiwych towaršow, kotřiž joho bědu wobžaruja, přeprošejće jich, zo bychu so modlili za njezbožownoho młodźenca: njeje modlitwa najrjeńši wopokaz wěrnoho přećelstwa?

„Jandźelojo swójby, zjednoćejće swoje mocy, zo byšće toho k Bohu nawróćili, kotryž mjez wami rosćeše, we wašim towarstwje žiwy běše, waše wučby wužiwaše, kotryž z wašimi dobrotami posypany běše waša słódka radosć.

„Zbóžny wuzwoleny, kotryž sy jomu za patrona daty, ty njestojiš drje jomu na stronje, kaž ja, ale z hłubiny krasnosće přewodźeš joho ze swojimaj wočomaj, tebi su drohotne hnady přepodate, nětko je wokomik tu, zo by je nałožował.

„Słódka Maćer Marija, w kajkim hubjenstwje widźiš swoje dźěćo! ... Ach, njedźiwajo wšitkich zabłudźenjow je wone twoje. Hrěšnicy su wšitcy twoji. Wućeko hrěšnikow, proš za njoho!

„Wumožniko dušow, w mjenje twojeje krjewje, kotraž njepłódna ćeče, w mjenje njewinowatosće, kotraž je hišće w žiwym wopomnjeću, hnuj tule dušu a wumož ju."[5]

31. Hłosy stworjenjow.

Z njewuprajnej žadosću za joho nakazanjom žadajo běch njebjo a zemju hibał, zo bych joho nakazanjo spěchował.

Wěcy zwonkownoho swěta, nježive stworjenja, najwšědniše podawki najimachu sebi hłosy a buchu zrěčniwe, zo bychu jomu moje najnutrniše napominanja budźiłe.

Hdyž njewjedro howrješe, praji jomu hłós: „Tónle błysk je błysk Boži, tónle hrimot je wothłós joho mocy. Wón znaje twoje swědomjo; widźi do nutrinow twojeje wutroby. Hdy by tebje nahle před swój sudny stoł žadał! ...

Hdyž tučel so zjewi, praji jomu hłós: „Tak dźe Wótcowa miłosć swojomu dźěsću napřećo. Njesłyšiš joho miły hłós? Njespóznawaš w luboznosći rjanych barbow posměwk Boha, kotryž je stajnje zwólniwy, so wujednać dać?"

Hdyž wón wječor njebjesku módrinu a hwězdow mnohosć sebi wobhladowaše, rěčeše k njomu tajny hłós: „Kak rjane su njebjesa, kak zybolate! Budźa něhdy twoja domizna?"

Hdyž rano swojej woči po polach a łukach sćeleše, šeptaše jomu hłós: „Wšitko spěwa Bohu khwalbny kěrluš, wšitko powěda krasnosć stworićelowu. Jenož wutroba złoho mjelči."

Hdyž joho wóčko křiž zetka, praji jomu hłós: „Chceš ze swojej zasakłosću tónle skhód bójskeje lubosće, kotryž dyrbi tebje do wobydleni wuzwolenych dowjesć, do železneje wobory přeměnić, kotraž so překročić njehodźi?"

Hdyž zwony zazwonichu, praji jomu jich mjedźany jazyk: „Njeje to bolostne žałosćenjo pře twoju njewěru? Hdy tola nam dowoliš, zazwonić radostny kěrluš nad twojim nawrótom?"

Wuskhnjeny štom, z wóstami zarosćene polo, zwjadła róža, njepłódny pěsk, naha skała, błóćane puće budźachu w joho pomjatku njezbožowne hubjenstwo joho duše.

Rańša rjosa, čista rěčka, płódny deščik, wokřewjacy wětřik předstajachu jomu wšelakosć hnadow, kotrež běchu přez joho njećućiwosć njepłódne.

Pyšne łuki, bohate žně, pokłady kužołow, koncerty ptačkow, muškow zynčenjo dawachu jomu sprawne poroki.

Ze wšěch stronow wołachu potajne hłosy na zemi a z njebjes do joho wušow stróžace słowa: „Njedźakowny! tón, kotrohož sy rozhněwał, je nas stworił. Kak dołho hišće budźeš nam njewólnikej djaboła służić kazać?"

32. Wótcowe wołanjo.

Wulka běše přestrěń, kotruž bě młodźenc wot swojoho Wótca so zdalił. Poselnik ze spěšnymaj křidłomaj prócowaše so, pokoja sebi njepopřejo, zdaleneju zbližić.

Človjek by sebi myslił, winowaty je wopušćeny, tola z mojim srědnistwom dóstawaše stajnu pomoc. Ženje njeběch dowěrnik bóle hnujaceje dobroty; ženje njewidźach lěpje, kelko lubosće je we wutrobje našoho miłoho Wótca w njebjesach.

Tale lubosć bjez runjeća rosćeše ze zadźěwkami, a njedźakownosć, z kotrejž bu wotrunana, zjewješe jenož ćim jasnišo jeje bóžsku nutrnosć.

W mjenje njebjeskoho Wótca dyrbjach před wočomaj zhubjenoho syna lubozny wobraz městnow wupřestrěć, kotrymž bě wón čěkał. Předstajach joho wočomaj štom, pod kotrymž běše dźěćo hrajkał, w zahrodźe rjadku, kotraž jomu kwětki plahowaše, rěčku, kotraž

---

[1] Swj. Augustin, kniha prašeni, 23. Prokopius z Gaza, wo exodu. — [2] Swj. Ambrosius, wo psalmje 118. Prokopius z Gaza, wo Isaiasu. [3] Přisłowa 23, 3. — [4] Origenes, homil. wo Ezechielu.

[5] Žiwjenjo swj. Handrija Sala.

zeleny dorn košeše, třěchu, kotraž pokojne wjesela hospodowaše.

Z mojim jazykom rěčeše njebjeski Wótc k njomu:

„Kotry dźeń traš běše z krutosću abo z njeluboznosću woznamjenjeny? Kotry wokomik njepřinjese tebi nowe wopokazma lubosće? Dyrbi so spominać na tamnu přećelnosć, tamnu njewustawacu smilnosć twojich prěnich přestupjenjow dla?

Tele bohatstwo, w kotrymž sy žiwy był, tale posłušnosć poddatych, tale lubosć swójby, su traš to twoje skórźby? Maš tónle hoły pozłot, tele wotročstwo, tule wostudu, wšitke tele šerjenja hubjenstwa, kotrež so wokoło tebje zběhaja, radšo?

„Wróć so khwatajcy. Wótcowej rucy stej stajnje swojomu dźěsću wupřestrěnej. Wšitko woła tebje. Hlej, lěhwo, na kotrymž budźeš wotpočować, dary, kotrež su tebi přihotowane, zybolatu drastu česće, hosćinu radosće!

Zo bychu naša rańša hodźina zdobnu čerstwosć, naše wječory swoje wjeselo, naše wokřewjenja swoje žiwjenjo zasy dóstałe, faluješ nam tu jenož ty. Ty sam jenož móžeš sylzam wobarać, wobliča rozjasnjeć, wšitke wutroby zwjeselić a wozbožić."

(Přichodnje dale.)

Amerika a wójna.

Zjednoćene Staty su němskomu a jendźelskomu knježerstwu noće přepodałe ze wšelakimi namjetami, kak mohłej Němska a Jendźelska mórsku wójnu zrjadować, zo njeby překupstwo neutralnych krajow přejara pod njej ćerpjeło. Namjety poćahuja so na mórske miny, na podmórniki a na łódźniske khorhoje a wotznamja. Wilson čini tež namjety, pod kajkimi wuměnjenjemi dyrbjało so tež wot Jendźelskeje dowolić, cyroby za ludźi do Němskeje zawožować.

Němske knježerstwo je Zjednoćenym Statam 28. februara wotmołwiło. Wone chce namjety z wjetša přiwzać, je pak hišće w tym abo tamnym dypku wudospołnić, n. př. dyrbjało so tež dowolić, picu za skót do Němskeje předawać a wozyć. Jendźelska pak njecha amerikanske namjety přiwzać. Jendźelske knježerstwo ma přecy hišće nadźiju, zo móže Němsku „wuhłódnić".

Jendźelska a Francózska nětko hrozytej, zo chcetej přichodnje wšě łódże brać, wo kotrychž jenož tukatej, zo mohłe někajke kubła za Němsku měć. Tak by wšě překupstwo z neutralnymi na morju přestało. Jendźelska njedźiwa potajkim nic jenož na amerikanske namjety, ale wobćežuje neutralne překupstwo hišće bóle. Zjednoćene Staty su dotal Jendźelskej cyle posłužowałe; hač pak sebi tež to hišće lubić dadźa, so tola praša. A tež druhe neutralne staty dyrbjałe přećiwo tajkomu mocowanju so zběhnyć.

Wójna.

Sakski połk krajneje wobory čo. 101

— w nim su tež wšelacy Łužičenjo, na př. knjez wučeŕ Rječka z Budyšina je wot kejžora wosebitu khwalbu dóstał. Kejžor telegrafowaše wo tym našomu kralej:

Wjeselu so, Tebi zdźělić móc, zo sym Twojomu połkej 101 krajneje wobory swoje připóznaco za joho we wojowanjach při Wkrje wopokazanu zmužitosć wuprajił.

Wilhelm.

Na to je kral mjenowanomu połkej z telegramom sćěhowace připóznaco wuprajił:

K mojej wulkej radosći je połk přez Joho Majestosć kejžora wulku khwalbu za joho zmužitosć we wojowanjach při Wkrje namakał. Tuta nowa hnada dyrbi połk namołwjeć, zo by přecy we krutym zwjazku z druhimi němskimi wojakami swoju winowatosć činił. Z hordostnej wjesołosću wuprajam swojim dušnym starym grenadiram k jich mužskomu, staroho sakskoho wašnja hódnomu zadźerženju swój dźak a swoje połne připóznaco.

Friedrich August.

M. J. Joho Majestosć kral je na **reservny regiment pěškow čo. 107 XII. reservekorps** sćěhowacy telegram pósłał:

Po zdźělenju wjednika 16. R.-D. je regiment we wjacy dnjowskich, jara ćežkich, wobžarujomnje też z jara wjele přisadźenjom mužstwa sćěhowacych wojowanjach wurjadnu zmužitosć a rjekowske zacpićo smjerće wopokazał. Wuprajam regimentej za to swój wosebity dźak a wosebite připóznaco, zo je w tychle ćežkich dnjach swěru našim starym podawiznam nowe ławrjencowe łopjeno k błyšćatomu čestnomu wěncej mojeje armeje w tutej wójnje přidał. **Friedrich August.**

Nahladnje postupowali su naši wojacy

kónc februara pola Verduna a wosebje we Vogesach.

Hłowne wjednistwo wojewja 28. febr.:

W **Champagni** njepřećel wčora dale nadběhowaše. Nadběhi buchu wšitke wotpokazane.

K połdnju Malancourt (k połnocy **Verduna**) předobychmy wjacore za sobu ležace njepřećelske hrjebje. Słabe francózske wobaranja so njeporadźichu. Zajachmy 6 officirow a 250 muži a dobychmy 4 mašinske třělby a 1 mjetak minow.

Na wječornym kóncu **Vogesow** wuhnachmy Francózow po horcym wojowanju z jich stojnišćow pola Blamont-Bionville. Naš nadběh dóńdźe hač k liniji Verdenal-Bremenil = k ranju wot Badonviller = k ranju wot Celles; z nim bu njepřećel 20 kilometrow šěroko a 6 kilometrow hłuboko wróćo zahnaty. Pospyty njepřećela, zhubjeny kraj zasy dobyć, běchu podarmo a přinjesechu jomu ćežku škodu. Runje tak buchu njepřećelske wupady w južnych Vogesach wotpokazane. (WTB)

Postup kaž we Vogesach njeje so stał, tak dołho hač wojacy w Francózskej zaryći leža, samo nic w dny dołhich wojowanjach pola Soissons. — Zo naši wojacy swoje dobyte a prjedawše stojnišća też přećiwo mócnym napinanjam Francózow wobkhowachu, widźimy z dalšich wozjewjenjow.

Martrař spowědnoho sigila.

Běše lěta 1763. Zastojnicy kriminalnoho suda w francózskim měsće S. běchu wšitcy zhromadźeni skórźbu wusudźeć, kotraž cyłu zjawnosć nanajbóle rozhorješe.

Statny skórźbnik čitaše skórźbu, kotraž běše z něhdźe sćěhowacymi słowami wopisana:

„Duch swjaty je prajił: ‚Štóž měni, zo je sprawny a zo kruće stoji, hladaj so, zo njeby padnył.' Čohodla njeje wobskorženy tele Bože słowo wopominał? Zawěsće njeby potom dźensa tule na ławcy khudych hrěšnikow sedźeć trjebał.

Zańdźeneje 15. meje, sydom abo wosom mjeńšinow do pjećich popołdnju, bu knjez Jollivet na šćežcy, kotraž z krajneje drohi k poslednim khěžam městačka Z. wjedźe, wot mordarskeje ruki zatřěleny. Sudniski lěkar wobswědči, zo je kulka wutrobu runje srjedźa přerazyła.

Kulka pak je z farskeje zahrody přilećała. Farař J. Marchandon je ju wutřělił.

Na wšě třicyći wosobow je wobswědčiło, zo su fararja ze zadnjoho dźěla farskeje zahrody z třělbu třeleć widźeli. Wjacy dyžli dwacyći swědkow móže wobpřisahać, zo su, hdyž je so wutřěliło, fararja do farskoho dwora ćěkać widźeli. Skónčnje je sydom abo wosom swědkow fararja ze zadnimi wrótkami do farskoho dwora zastupić jasnje widźało."

Potom wukładowaše kralowski statny skórźbnik w dołhej rěči wokolnosće mordarskoho skutka a dopokazowaše, zo staj morjeny a farař mjez sobu njepřezjenaj byłoj; zo je farař człowjek nahłeje a wjećiweje powahi. Potom přikhadźachu swědkojo; jich přesłyšowanjo traješe na wšě štyri sudniske posedźenja. Wšitcy běchu fararja Marchandona na Jolliveta so měrić a třeleć widźeli.

Po swědkach stany knjez Angier, zakitař winowanoho fararja, a rěčeše cyłe pjeć hodźinow za wuswobodźenjo. Prócowaše so, dopokazać, zo wuprajenjo tak mjenowanych swědkow, kotriž su z wočomaj widźeli, njeje přecy kužoł wěrnosće, zo je lěpje wěrić, dwacyći swědkow je so myliło, dyžli zo je česćowny, runja swjatomu póćiwje žiwy měšnik, při strózbym strowym rozomje na běłym dnju, a to njedźelu, blizko wjele khodźeneje drohi na muža třělał, z kotrymž je jenož jónu před dołhim časom małe, dawno zabyte a wodate njedorozemjenjo měł.

Hdyž bě zakitař skónčił, poréča sudniski předsyda Jurij Andebert so wobskorženoho prašejo, ma-li hišće što k swojomu zakitanju přistajić.

Česćowny farař Marchandon postany. Běše to muž něhdźe štyrceći lět stary, wulki a sylny człowjek z jasnym, mudrym wobličom. Hódny a waženy dušipastyř, kotromuž nichtó w joho wosadźe z prawdu ničo porokować njemóžeše. Położiwši prawicu na wutrobu poréča nětko z krutym jasnym hłosom: „Přisaham, zo sym njewinowaty. Njebudu-li před tymle sudom wuswobodźeny, potom něhdy ćim wěsćišo před swjatočnym poslednim sudom na sudnym dnju." Potom posydny so zasy a modleše so dale, kaž móžeše so to z joho mikotacoho horta spóznać.

Sudniscy knježa dźěchu do sudniskeje radnicy a dlijachu so tam přez dwě hodźinje. Ludźo přihladowarjo bywachu hižo wobožni a morkotachu, zo so wěc njetrjebawši tak dołho dliji. Wěc dźě je jasna, a hdy by so město fararja wo wšědnoho khudoho muža jednało, bychu joho hižo dawno wobwjesnyli.

Skónčnje wustupichu sudnicy z radneje jstwy a zesydachu so na swoje stólcy. Předsyda čitaše wusud. Farař Marchandon bu morjenja winowaty spóznaty, do zhubjenja měšniskeje dostojnosće a do smjerće na šibjeńcy zasudźeny. Šibjeńca měješe so na samym městnje natwarić, hdźež je Jollivet třěleny so sypnył. Wusudźenjo ma so za měsac wuwjesć.

Připosłucharjo, kotriž běchu z woprědka nad zasudźenjom spokojeni a zwjeseleni, počachu dwělować, widźo, z kajkej dobyćerskej měrniwosću a miłej duchownej spokojnosću měšnik wusudźenjo přijimaše a do jastwa so wróćeše. Sami sudnicy so prašachu, hač też to so njejsu tón króć mylili. — Sam kat swědčeše pozdźišo, za wšě 40 lět, kotrež hižo služi, njeje hišće zasudźenoho wohladał, kotryž by tajki njewinowaty napohlad měł.

Wbohi farař bu nětko swojeje měšniskeje dostojnosće wurubjeny a na šibjeńcy na městnje mordarstwa natwarjenej wotprawjeny.

1. měrca piše hłowne wjednistwo:

Naše stojnišća w **Champagni** buchu wčora wjacy króć wot z najmjeńša dweju wójskow nadběhowane; storki buchu w sylnych blizkich wojowanjach dospołnje wotražene.

W **Argonach** dobychmy dwaj mjetakaj minow.

Mjez rańšej kromu Argonow a **Vanquois** spytachu Francózojo wčora pjeć króć so předobyć; nadběhi skónčichu so bjez wuspěcha a ćežkim škodowanjom za njepřećela.

K ranju Badonvillera wot nas dobyte stojnišća buchu tež wčora přećiwo pospytam, je zasy dobyć, dźeržane. (WTB).

2. měrca:

Nowe, zas ze sylnymi mocami započate nadběhi w **Champagni** rozpadnychu z wjetša hižo w našim wohnju pod ćežkimi škodowanjemi za njepřećela. Blizke wojowanja na někotrych městnach wšitke dobychmy.

W **Argonach** dobychmy někotre přěrowy, popadnychmy 80 jatych a dobychmy pjeć prokow za miny.

Nadběhi na **Vanquois** buchu krwawnje wotpokazane. We Vogesach buchu naše dobyća z poslednich dnjow njedźiwajcy horcych njepřećelskich nadběhow zdźeržane. Wčora wječor běchu nadběhi za njepřećela wosebje zahubne. (WTB)

Poslednje dny je so tež w Flandriskej pola Yperna wosebje žiwje wojowało. Jendźelčenjo tam žanoho wuspěcha njemějachu. Ze wšoho je widźeć, zo móžemy drje w bližšim času wjetše wojowanja na wječornych bitwišćach wočakować. Wulkich nadźijow njetrjeba sebi tež tu njepřećel činić. Wosebje we Vogesach su Němscy tež po najnowšich powěsćach pola Badonvillera nahladnje postupowali.

Wojowanjo při Dardanellach.

Ruska, nětkle nimale wotzamknjena, pyta sebi puć k swojim towaršam. Dokelž so na kraju derje njehodźi, dyrbi a chce jej po zdaću francózsko-jendźelske łódźnistwo puć přez Dardanelle a Konstantinopel wurubać.

Do Konstantinopla wjedźetaj dwaj mórskej pućaj, wot wječora přez Dardanelle a wot ranja přez Bosporus. Puć přez Dardanelle je 71 kilometrow dołhi, přez Bosporus 28 kilometrow. Šěroke su Dardanelle z wjetša wokoło 4000 metrow, na někotrych blakach hač do 7400, na druhich jenož 1300, Bosporus wot 660 hač na 3300.

Mócne francózsko-jendźelske łódźnistwo prócuje so hižo na dwě njedźeli — prjedawše pospyty wjele njerěkachu —, sebi puć do Dardanellow dobyć. Hač na 40 z dźěla najsylnišich a najnowšich łódźi so posledni čas na třělenjach wobdźěleše. Nadawk pak njeje lohki. Na woběmaj stronomaj Dardanellow maja Turkojo wobtwjerdźenja, kotrež drje běchu prjedy po turkowskim wašnju khětro zanjerodźene, kotrež pak su nětkle po najnowšim wašnju wutwarjene a ze sylnymi Kruppowymi kanonami derje wuhotowane. Morjo je nimo toho z minami posyte.

Što je njepřećelske łódźnistwo dotal docpiło, njeje po z dźěla napřećnych powěsćach prawje jasne. Jendźelske powěsće praja, zo buchu někotre turkowske prědkowne wobtwjerdźenja, mjez nimi Sedil Bahr na sewjernym a Kum-Kale na južnym brjohu, 26. febr. docyła potřělane. Turkowske powěsće praja, zo bu 1. měrca z nowa na tute wobtwjerdźenja třělane. Wone so tak kruće wobarachu, zo bu pjeć njepřećelskich łódźi wobškodźenych. Potajkim njemóžachu cyle potřělane być.

Ale samo, hdyž by jendźelska powěsć wěrna była, njeby z tym hišće wjele dobyte było. Zwonkowne wobtwjerdźenja móža skónčnje sylne łódźe, kiž móža wot nazdala třěleć, přewinyć. Wjele ćežše budźe to ze znutřkownymi wobtwjerdźenjemi, ke kotrymž dyrbja łódźe jena po druhej so bližić a z mjeńšimi kanonami třěleć. K tomu bychu też wojacy na kraju pomhać dyrbjeli, a tych drje tam Francózojo a Jendźelčenjo dosć njezmčja. Na kóždy pad pak móža so před Konstantinoplom w bližšim přichodźe ćežke a ważne wojowanja wočakować. (b)

Wuměnjenjo jatych,

kotřiž wjacy służić njemóža, je nětko mjez Němskej a Francózskej zrjadowane. Wutoru pojědźe prěni ćah z Konstanca do Lyona a nawopak z Lyona do Konstanca. 1800 francózskich a 800 němskich ćežko ranjenych so wuměni. Němskich je mjenje, dokelž je cyła ličba němskich jatych mjeńša. (WTB)

Rańše bitwišća.

Přećiwo našim wójskam, kotrež z rańšeje Pruskeje jim na stronje hroža, so Rusojo ze wšěmi mocami wobaraja. Dokelž je bitwišćo jara wulke, so rozemi, zo mocy njejsu wšudźom jenak sylne a zo móže druhdy też njepřećel zas na khwilu přewahu dóstać. Tak dyrbjachu naše reservne mocy, kotrež běchu **Prasznysz** předobyłe a tam wulki popad sčinjeje, před sylnymi njepřećelskimi wójskami k wječoru a k połnocy so wuwinyć. Na druhich městnach mějachu naši wojacy za to ćim wjetši wuspěch. Tak su k sewjernomu wječorej wot **Ostrolenki** při Omulewu, kiž so tam do Narewa wuliwa, njepřećelski nadběh wotpokazali. Wosebje pak su tež njepřećela, kiž bě z **Grodna** k sewjernomu wječorej z nowa postupował, hač přez prěnje wobtwjerdźenja wróćo zahnali a 1800 jatych popadnyli. (b)

3. měrca wozjewja naše wjednistwo:

Pola **Grodna** njeje so ničo přeměniło.

K južnomu ranju wot **Augustowa** spytachu Rusojo Bobr překročić; pod ćežkimi škodowanjemi buchu wróćo zahnaći a wostajichu w našich rukach 1500 jatych.

Druhe nadběhi k sewjernomu ranju wot **Lomzy** rozbichu so krótko před našej frontu.

K južnomu wječorej wot **Kolna** postupowachmy; k połdnju wot **Myszyniec** wzachmy naše prědkowne mocy před sylnišim njepřećelom wróćo.

K sewjernomu wječorej wot **Prasznysza** masachu so Rusojo pomału do prědka.

Wjacore ruske nócne nadběhi k ranju wot Plocka buchu wotpokazane. (WTB)

Dwacyći lět wulinychu so do morja wěčnosće. Tu bu Renè Mancherc, sakristan farskeje cyrkwje w Z. wot strašneje khorosće zajaty. Hdyž so z nim k smjerći bliżeše, žadaše sebi biskopa teje diöcesy, sudniskoho předsydu a měšćanostu, dokelž ma jim ważnu należnosć wuznać.

Hdyž běchu ći tři we jstwje mrějacoho so zhromadźili, wuznawaše sakristan, zo je před dwacyći lětami Jolliveta zatřělił. Wón je tónle njeskutk z tej myslu skućił, zo by fararja Marchandona sebi nješkódnoho sčinił, dokelž chcyše joho tón sprawneje winy dla wotsadźić.

Renè Mancherc běše sebi skradźu fararjowy talar wotnjesł a w kućiku farskeje zahrody skhował a jón we swojim času so woblekł. Potom běše sebi fararjowu kradnjenu třělbu natykawši w zahrodźe na Jolliveta łakał; přetož wěšće wědźeše, zo tón so za wony čas domoj wróći. Tohole wbohoho muža je sebi za wopor wubrał, dokelž wědźeše, zo je něhdy mału zwadu z fararjom měł, a dokelž sebi wěšćeše z djabołskej lešću, sudnistwo budźe tónle njeskutk za wjećiwy njeskutk fararja póznawać. Ale bojo so, farař mohł so wobarajo joho wobskoržować, je swoju djabołsku złósć tak daloko hnał, zo po skućenej złóšći so fararjej swojoho njeskutka w spowědnym stole wuspowěda a joho tak k mjelčenju nuzowaše. —

Dwě hodźinje po swojim wuznaću wumrě sakristan. mh.

Kak stotnik Boże Ćełło wukhowa.

To stotnik sam w lisće na swojich swójbnych takle wopisuje (5. okt. 1914):

To běše wčora njedźela za mnje! Wokoło 10 hodźin přijědźe auto wot generalnoho komando k mojomu kwartěrej, w nim duchowna knježna. Słyšach, zo zasta, a ja won, zo bych so prašał, z čim mam posłužić. Duchowna sotra sebi přeješe k cyrkwi dojěć, a hdyž jej prajach, zo je cyrkej cyła potřělana a spalena, zdźěli mi wona, „zo dyrbi tam hišće najswjećiši sakrament być, wosebje też monstranca“. Hnydom tam z njej dóńdźech. Hołe wupalene murje, kotrež wot cyrkwje hišće stojachu, móžachu so kóždy wokomik sypnyć. Tohodla też tam napisane stoješe „Zastup zakazany“. K tomu hišće sylny wichor duješe.

Kročel za kročelu, murje pruhujo, hač dźerža, najprjedy sam do rozpadankow zastupich hač k wulkomu wołtarjej abo k městnu, hdźež bě tón stał. Potom dźěch po knježnu. Wulki wołtař bě cyle rozbuchnjeny. Zastupichmoj najprjedy na lěwu stronu, hdźež bě kapala była, a potom na prawu; tu běše železny khamor, „wěsty pře woheń a paduchow“. Ze strony ke kapali běchu železne durje dźeržałe, a wjeselachmoj so, zo budźemoj je móc — je-li trjeba — wotpačić. Hdyž pak na druhu stronu k cyrkwi wobroćenu pohladachmoj, widźachmoj dźěru wutřělenu. Dźěra pak njeběše wulka dosć, zo mohł nutř widźeć. Nětk rěkaše najprjedy rum kołwokoło přepytać, a hižo wuhladach zasypany wulki złoty keluch a hnydom też kołwokoło we drobinje rozbrójene Najswjećiše.

Wy dyrbjeli swjatu radosć knježny widźeć z dobom pak też sylzy we wočomaj. To běchu najkrasniše bože służby, kotrež sym hdy měł njedźelu! Zawěsće sto woblatkow sym zezběrać a do kelucha położić směł. Móžeće sebi myslić, z kajkimi ćežami sym z dźěla też najmjeńše zbytki pytać a zběrać dyrbjał. Wěstosć wšak nimam hač su hišće swjate byłe, dokelž běchu woheń a wjedro je mjenje bóle wobškodźiłe. Skónčnje mějachmoj keluch přez połojcu połny; pobožnje stajichmoj wěko na keluch a na njón potom běły rubičk. Při tym byšće widźeć dyrbjeli tu knježničku! Při naju dźěle hakle so za katolika wuznach; tu so zabłyšći jeje wóčko, a pohnuta mi ruku poda. Najradši běchmoj tu w rozpadankach Te Deum zanjesłoj!

Nětk rěkaše khamor wočinić. Pósłach šoffera a wojakow po grat, kiž w automobile běše; za hodźinu běchmy tak daloko, zo móžachmy do khamora poswěćić a so nutř naćahnyć. Wućehnjechmy hišće wšelaku nadobu za boža mšu, k tomu hišće drohotnu pychu z dejmantami debjenu, kaž knježna měnješe „deba Madonny“, a někotre relikwije w drohotnych křińkach. Monstranca pak bě zhubjena. Też moje dźěło zady wulkoho wołtarja, hdźež wotewrjeny tabernakl z na-

W **Karpatach** su nětkle hižo dołhi čas ważne a ćežke wojowanja. Na cyłej fronće hač dele do Bukowiny su tam němscy wojacy z awstriskimi zjednoćeni a wojuja pod jenym wjednistwom. Njehodži so wopisać, što dyrbja tam wojowarjo wustać a z kajkej njekhabłacej zmužitosću a wutrajnosću tola swoje ćežke nadawki dopjelnjeja. W sněžy hač pod pažu dyrbja husto dosć po nahłych a rozjězdženych pućach so horje dobywać; husto dosć na hory, kotrež su tysac a wjacy metrow wysoke. Druhdże dyrbja po sněhowych sćěnach horje, kiž su nahłe kaž třěcha, a druhdże zas přez metry hłuboki sněh so přerywać. Při tym maja husto dosć njepřećela před sobu we wobtwjerdźenych stojnišćach. Tydźenje dołho dyrbja wojacy wutrać na horach z łódzymnymi wichorami; zyma je dźě husto přez 20 stopnjow.

Štóž je ranjeny a njemóže so bórzy wotnjesć, toho namakaja skoro wěsće ze zmjerznjenymi stawami. Njedźiwajo na wšitke tute wopory a napinanja, kiž skoro človjeske mocy přesahuja, wójska postupuja a su tam hižo přez 9000 jatych, kanony a 13 mašinskich třělbow dobyli. Samo ruske powěsće rěča wo „wulkej offensivnej mocy njepřećela“ a wo „rjekowskej wutrajnosći też přećiwo 10 sebi sćěhowacym nadběham njepřećela.“

(b)

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Z Radworskeje wosady je dale padnył:

Jakub Pjetaš z Boranec, wyšši dźesatnik pola ćežkeje artillerije, regiment čo. 19. Wón bu 16. februara na telefonowej wobkedźbowancy pola . . . . . ćežcy zranjeny, hdźež granata škitansku třěchu přerazy. Tuž přińdże do lazareta w Neufchatelu (k połnocy wot Reimsa), hdźež 18. febr. wumrě a hdźež bu też na tamnišim nowozałoženym wojerskim pohrjebnišću pokhowany.

Pjetaš běše wobsedźer železnoho křiža.

Ranjeni su:

Pawoł Bjarš (Khěžor) **z Khelna,** namórski wojak. Bu w bitwach pola Nieuporta (při połnócnym morju) zranjeny.

---

sypow wuhrjebach, njemčješe dalšoho wuspěcha.

Po wjac hač dwěmaj hodźinomaj móžeše so knježna ze swojimi pokładami z autom do swojoho klóštra w Thildouku wróćić. So rozžohnujo knježna nutrny dźak praji wobžarujo jeno, zo swój dźak z ničim dopokazać njemóžeše. Modlić pak so za mnje budże wjele. Swoje mjeno dyrbjach jej napisać. Mi pak běše to najwjetši dźak, zo sym při tak swjatym skutku pomhać mohł, a zo je belgiska knježna (Wóršulinka we wustawje za kubłanjo holcow) widźeć mohła, zo němscy wojacy njejsu ‚wšitcy barbarojo‘. (Emmanuel č. 2.)

Jesuita, kiž je z Haliča do Wiena ćeknył, powědaše wo majoru jězdniskich kanoněrow w Krakowje, hrabji L. sćěhowacy podawk:

Prjedy hač tutón major do wójny ćehnješe, poréča swojim wyškam a wojakam, při tym jich napominaše, zo bychu k Maćeri Božej paćerje spěwali, so ji lubili a zo bychu potom ze wšej dowěru na wojowanjo ćahnyli, přeswědčeni, zo budże Mać Boža jich škitać. A woprawdże hač do teje hodźiny njeje ani wojak ani wyšši tutoho połka ćežko ranjeny abo morjeny był, z druhich kanoněrskich połkow pak je lědma dźesać muži zbyło. Powšitkownje tutón wuspěch za spodźiwny škit Maćerje Božeje připoznawaja. Mjenowany major swjate woprawjenjo dóstawa, hdyžkuli so jomu hodźi. Wón wojowaše sobu w bitwach pola Krasnika, Lublina a Iwangoroda.

Jan Drimel z Khasowa, kanoněr pola północneje artillerije, regiment čo. 64. Wón bu 2. jan. w Ardennskim lěsu ze šrapnelskej kulku zranjeny a lěkuje so nětko w lazareće we Sissonne (mjez Laonom a Rethelom).

Handrij Wićaz z Brěmjenja, reservist we Kamjeńskim pěšim regimenće čo. 178. Wón bu 11. februara w nocy nad rěku Aisnu we třělnej hrjebi z kruchom granaty zranjeny, přińdże do pólnoho lazareta čo. 1. (w Neufchatelu) a hóji so nětko w klóštrje franciskanow w Trieru (w nawječornej Němskej).

Khori su abo běchu:

Jan Wićaz z Brěmjenja, reservist Budyšskoho pěšoho regimenta čo. 103. Wón leżeše we wójnskim lazareće čo. 4, je pak w krawnej bitwje pola Craonne hižo zasy sobu wojował.

Józef Ranoš z Kamjenjeje, krajny wobornik w čěskim wójsku (batalijon čo. 106). Leži w lazareće w Prerawje (na Morawje).

Přispomnjenjo: Wosadni, kotriž wo zhubjenju, zranjenju abo skhorjenju swojich wojakow zhonja, njech to hnydom na farje wozjewja.

Ze Serbow.

Z Worklec. Z wěstosću smě so wočakować, zo sćěhowaca krótka powěsć na mnohich stronach wjesołosć a spokojnosć zbudźi, a tohodla ju też tu w našej serbskej khrónicy zamjelčeć njemóžemy, byrnjež by to bóle po woli a žadosći nastupaceje česćowneje wosoby było, hač jeje rozšěrjenjo. Wjelelubowana wyšša našich miłosćiwych sotrow, předstojerka tudomneje khorownje, Mr. Bartholomäa (Barta) bu mjenujcy w minjenym tydźenju ze strony předstojerstwa Čerwjenoho křiža za dobrowólne wójnske zastaranjo khorych a ranjenych wojakow z rjanej medalju wuznamjenjena, kotraž so ji z dalokeje francózskeje zemje připósła. Tute wuznamjenjenjo ma, kaž je nam znate, ćim wjetšu hódnosć a płaćiwosć, čim krótši čas je mjenowana sotra swoju nazhonitosć a wustojnosć tamnomu ćežkomu wójnskomu dźěłu samotneje khorosće dla wěnować mohła a čim žadnišo so tute wuznamjenjenjo miłosćiwym sotram wudźěleše. Mjez 140 sotrami, kotrež tam wězo wšitke swěrnje a swědomiće we swojim swjatym powołanju swoje mocy napinachu, dósta tute wuznamjenjenjo jenož na 31 sotrow. — Bóh zdźerž wšitke swěrne, njewustawace sotry strowe a čerstwe a wosebje našu lubowanu mać, kotrejež skutkowanjo tu w našej srjedźiznje tak wjele žohnowanja a ćělnych a duchownych dobrotow płodźi.

Posoł wupraja też swoje najwutrobniše zbožopřeća k tomule čestnomu wuznamjenjenju a přeje dostojnej a wjelezasłužbnej wyššej we Worklečanskim wustawje (hrodže), zo by hišće prawje mnohe lěta tele wuznamjenjenjo w našej srjedźiznje čiła a strowa nosyła!

Z Pančic. Po dlějšej přestawcy wotdźerža tudomne ratarske towarstwo zańdźenu srjedu swoje prěnje tulětne posedźenjo. Přitomnych běše 19 sobustawow. Dokelž bě dotalny předsyda, k. klóštrski inspektor Fiedler. swoje zastojnstwo złožił, nawjedowaše zhromadźiznu k. kubleŕ Woleńk-Kukowski. Za joho zastupjerja wuzwoli so k. kubleŕ Wawrych z Jawory a k. kubleŕ Smoła ze Swinarnje powjedże pokładnicu dale. Z joho zdźělenjow zhonichmy, zo ma towarstwo tu khwilu 187,65 hriwnow zamoženja.

Krajna kulturna rada chce ratarskim towarstwam z darmotnymi přednoškami k rucy być, kotrež maja so z wjetša „ze zeżiwjenjom ludu we wójnje“ zaběrać. Towarstwo wot toho wothlada. Za to pak budże tutu maćiznu towarstwowy zapisowar, k. wučeŕ Słodeńk, w jenej zjawnej zhromadźiznje wobdźěłać, kotraž ma so bórzy wotměć. Tuž njech je hižo tu na nju pokazane. Wokrjesne ratarske towarstwo prosy wobsedźerjow mašinow, małym ludźom při žitnym wusywje k pomocy być, wosebje tym, hdźež je zastaraćeŕ we wójnje. Ze strony sobustawow so to jenohłósnje přilubi. Předsyda činješe kedźbnych na neplacoho bruka, kiž je so z Ameriki přez dowoz do nas dobył. Je jara škódny. Knjez kubleŕ Pjech-Miločanski winowaše Drježdźansku centralnu skótnu rězarnju jako hłownišćo při roznošowanju slintawy a pokhromy. Přećiwo tajkomu přenošowanju howjazoho móra (nic seuchi!) ma so zakročić přez prostwu na hamtske hejtmanstwo a wokrjesne ratarske towarstwo, kotrejž njech dalše nuzne kročele činitej. W nalětnim času dalšich zhromadźiznow njebudże.

Z Kukowa. (Mytowanjo.) Naš čas khwata a my z nim. Tuta khwatnosć skutkuje też njeměrnje na lud. Mnozy lubuja ‚wotměnjenjo‘. Tohodla je česćehódny wuznam, hdyž dźěłaćerjo a čeledź dołho pola jenoho knježstwa „wutraja“. Na tajkich dyrbi so z khwalbu pokazować, z dobom jako přikład druhim. A tajka swěra a dowěra so też pjenježnje mytuje ze strony našoho krajnoho wustawa w Budyšinje. Hižo do hód dóstachu sćěhowacy dźěłaćerjo a čeladni nalutowanske knižki wot krajnostawskeje banki jako myto za dołholětnu dźěławosć pola tudomnoho klóštrskoho knježstwa:

Dźěłaćeŕ	Jakub Rab z Kukowa	31 lět	40 hr.
Strażnik	Jakub Cyž z Kukowa	29 lět	40 hr.
Dźěł.	Hańža Bjaršowa z Kukowa	35 lět	40 hr.
„	Khata Pječcyna z Kukowa	25 lět	40 hr.
„	Hańža Pječkec z Kukowa	30 lět	40 hr.
Płokarnica	Madl. Ryćeric z Kukowa	21 lět	60 hr.
Hana Krawcec, hospoza w Pančicach		18 lět	60 hr.
Hańža Domaškec, dźowka we skótnicach		16 lět	60 hr.

Zo so tu khětro pozdże na tute „Bože dźěćo“ spomina, je wójnski čas z winikom. Před nim stupachu wróćo měrne podeńdźenja, byrnjež so lětdźesatki k jich wuwiću minyłe. Tuž hišće na tutym městnje zjawne připóznaćo za tajku swěru a wutrajnosć!

*

Z klóštra Marijnoho Doła.

Minjenu póndźelu 1. měrca běše w klóštrje wólba noweje abbatissy. Duchowne knježny wuzwolichu sebi na město njezapomniteje maćerje Michaele knježnu Robertu za nowu hnadnu knjeni. Nowa abbatissa Roberta Hana Reime narodźi so 13. oktobra 1872 w Šěrachowje. Zastupiwši do klóštra Marijnoho Doła dósta 17. novembra 1891 tam swjatu drastu a zwjaza so ze swjatočnym slubom 7. novembra 1893 na wěčne ze swojim Zbóžnikom. Nowowuzwolena abbatissa měješe w klóštrje někotre lěta ważne zastojnstwo wučerki (mištrki) novicow. — Bóh žohnuj jeje nastupjenjo nowoho najwyššoho zastojnstwa w sławnym klóštrje a žohnuj jeje knježenjo k powšitkownomu spomoženju za klóštr a joho wobydleri. Mnohe lěta!

*

Z Drježdźan. Sakske ministerium nutřkownych należnosćow bě na srjedu 24. febr. zastupjerjow wšěch stawow z cyłoho kraja powołało, zo bychu wo „zeżiwjenju ludu we wójnje“ wuradźowali. K tomu poda

so wjacy přednoškow. Posedźenjo, kotreż z přetorhnjenjom na 7 hodźin traješe, wotewri excellenca statny minister hrabja Vitzthum z Eckstädt. Tajny rada z Nostitz rěčeše najprjedy wo powšitkownym stojnišću napřeću tutomu prašenju. Knježeŕstwowy rada dr. Schmitt z Drježdźan wujasni zakońske postajenja wo wuswojenju a wyššich płaćiznach. Prof. dr. Kraft rozjasni najwažniše zasady človjeskoho zeźiwjenja a cyroby. Knježna Marja Götz z Lipska rozestaji nadrobnje, kak móža žony při tutym ważnym prašenju sobuskutkować. Skótplahowacy inspektor Dietrich z Budyšina rěčeše wo zeźiwjenju ludu a ratarstwje. Knjeni Marja Wackwitz z Drježdźan rozkładowaše stojnišćo dźěłaćerjow, a měšćanosta dr. Eberle z Nossen stojnišćo srěnjoho stawa napřeću tutomu prašenju. W małej sali towarstwowoho domu běchu wšelake wójnske jědže wustajene, kak so hodźa tunjo a bjez mjasa přihotować. Na kóncu zhromadźizny dźakowaše so tajny rada dr. Rumpelt rěčnikam a připosłucharjam a prošeše jich, zo bychu to, štož su tu słyšeli, do šěršich worštow ludu donjesli a jón powučili. Wot katolskich wučerjow serbskeje Łužicy so knjez wučeŕ Słodeńk z Pančic na tutej zhromadźiznje wobdźěleše.

Naše towarstwa.

Z Budyšina. Srjedu 3. měrca bě tu zhromadźizna předsydstwa a wubjerka towarstwa ss. Cyrilla a Methoda, na kotruž běchu też hišće druzy knježa, wosebje duchowni a wučerjo přeprošeni byli, dokelž měješe so sobu wo Wosadniku jednać a joho nowym nakładźe abo wudaću.

Monsignore senior Skala přednjese najprjedy stawizny Wosadnika, joho nastaću a wudaću wot našoho njezapomnitoho Hórnika, spominaše na dalše wuwiću w druhim wudawku a prošeše wo nahlady a namjety k třećomu wudaću tuteje wšitkim katolskim Serbam znateje a lubeje modleŕskeje a spěwarskeje knihi. Nahladow a přećow bě wjele, wšitko wšak so wuwjesć njehodźi, štož so hodźi, budźe so po přećach činić. Hłowna wěc bě, Wosadnik so wuda nětk z łaćonskim pismom, w modlitwach so něšto mało přeměni, kěrluše so snadź někotre njetrjebawše wuwostaja ale **čisła wostanu, kajkež su,** zo móžetej so też dotalnej nakładaj runje tak derje trjebać kaž dotal, hdyž so čisła kěrlušow wozjewjeja. Format knihi so wo něšto mało pomjeńši. Zbytk druhoho nakłada so nětko jeno tym rozpředa, kotriž snadź analogiski prawopis njemóža a někotre čisła so přewostaja snadź, jeli so žadaja, k zelenym štwórtkam.

Po wujednanju dla Wosadnika poda pokładnik towarstwa, scholastik Žur rozprawu wo ćišćeŕni, jeje kupje, założenju a wutwarjenju, wopomniwši, zo so ćišćeŕni njeje cyle ničo na puć dało, je dyrbjała hladać, hdže a kak je pjenjezy zwjedła. Žadyn [illegible] kotryž bu ważnosć a potrjebnosć tohole hašoho nadawka spóznał a jón podpjerał. Ćišćeŕni so dźe kaž młodomu kublerjej, kotryž drje może kubło přewzać ale dyrbi je hač na posledni pjenježk droho zapłaćić. — Ćišćeŕnja je při wšitkim tym pak tola hišće kćěła, dóniž też ji wójna něšto hubjenstwa sobu njenapołoži, hewak bě so ćišćeŕnja hižo we prěnim lěće tak někak zadaniła, štož chce tola jara wjele rěkać. Też nadźijamy so zasy bórzy lěpšich časow. Wopomnjene bu też wosebje, kajke zasłužby a prócu je z tejsamej měł naš bywši redaktor, knjez kapłan Deleńk. Na ćišćeŕnju snadź pozdźišo dokładnišo spominamy.

Na to spominaše so na přichodnu hłownu zhromadźiznu a bě měnjenjo, zo bychu so lětsa Pančicy najkhmańšo přihodźało. Wo małym přeměnjenju wustawkow ma rozsudźić hłowna zhromadźizna. Zešło bě so na tule zhromadźiznu w Budyšinje na 24 wosobow.

*

Katolska Bjesada w Radworju

wotmě zańdźenu njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej přednošowaše knjez wučeŕ Nawka wo Pólskej, hdźež so nětčiša ruska wójna bije. Rěčnik spominaše wosebje na tamne časy, hdźež běštaj sakskaj wjerchaj August I. a August II. z dobom pólskaj kralej.

Na to poda pokładnik, k. cyrkw. wučeŕ Andricki, pjenježnu rozprawu. Po njej měješe towarstwo loni 52 hr. dokhodow a 47 hriwnow wudawkow, tak zo 5 hr. w pokładnicy wosta. (Druhe zamoženjo je w nalutowanskej knižcy).

Přispomnjenjo: Droha, po kotrejž sakscy wjerchowje do Pólskeje jězdźachu, dźěše přez Serby. Hdźe pak je šła, njeje wjacy z wěstosću znate. Tak hišće stary móst pola Wotrowa a puć ze Zdźerje do Klukša na tute časy dopominatej. Jara zajimawe by było: zhonić, hač su też druhdźe hišće dopomnjeńki na tutu „pólsku drohu“ zdźeržane? Snadź je starym ludźom hišće wědome, hdźe su překupcy ćahali, kotriž zastarsku do Pólskeje po wowcy jězdźachu?

*

„Serbosław“ w Khrósćicach

měješe 28. mał. rózka zhromadźiznu. Knjez předsyda rěčeše wo sławnych dobyćach našich wójskow při mazurskich jězorach, w kotrychž bu 10. ruska armeja zničena pola města Lyk. Při tutych wojowanjach běše też němski kejžor přitomny, njepřećel bu z Němskeje wuhnaty. Knjez farař rěčeše wo hromadźenju metalow za wójnske potrěbnosće, wo II. wójnskej požčoncy a rozjasnješe wo papjerach a jich kursu a skónčnje spomni też na njeboh dr. Likowskoho, arcybiskopa w Hněznu-Poznanju. — Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila wozjewi, zo je na našej šuli wójnska pisarnja założena. W tejsamej móža so wšitcy naprašować, kotriž su we njewěstosći, kak maja so wójnske pósyłki słać atd. Zdźěli też, zo je so w Khróšćanskim wubjerku za wójnsku pomoc na 1100 hr. nahromadźiło. Knjez kapłan Rjeda spominaše na krawne bitwy 7. a 8. septembra lońšoho lěta pola Aisne w Francózskej, hdźež joho bratr sobu wojowaše. Knjez farař napominaše, zo bychu so lětsa po móžnosći wšitcy hospodarjo ze swojimi kónimi na křižeŕskim procesijónje wobdźělili, a zo by tutón lětsa wosebje bohaty był. - Přichodna zhromadźizna budźe Bołmončku wječor we 6 hodźinach. —

Naša towaršna jstwa je nětko debjena z wobrazami našich serbskich wótčincow: Hórnika (darjeny wot předsydy), can. Herr- [illegible] Tute, kaž też wot k. Kmječa darjeny wobraz swj. wótca Benedikta XV. su wobsedźeństwo towarstwa „Serbosława“.

M. J. W **Mnichowje** poskića a poruča jena firma přisłušnym wójska a mariny dalowid „Armee-Feldstecher“ za 7 hr. 50 pj., kotryž ma so přez dobru optiku (3½—powjetšenjo) a dobre mosazne wuwjedźenjo wuznamjenić. Dalokowid na žane wašnjo tute wukhwalowanja njedopjelni a so za wojeŕske zaměry njepřihodźi.

Kajke žiwjenjo wjedźe missionar při rěcy Sambesi w Africy?

Missionar Moskopp wopisuje w dlějšim dopisu žiwjenjo missionara čornuchow. Wón piše w najnowšim čisle „Kat. Missionow“:

Štóž chce spóznać missionarowe žiwjenjo, dyrbi něšto zhonić wo joho małych wšědnych dźěłach, kotreż tak nimale cyły dźeń wupjelnjeja a so dźeń wot dnja wospjetuja. Wurjadne skutki su kaž njedźele, wšědne maličkosće móža so přirunać z dźěławymi dnjemi. Wotewrju tohodla dźensa durje swojoho statoka, zo byšće widźeli, kak smy doma žiwi.

Hdyž tu loni do Lufundźe přińdźech, trjebach najnuznišo kucharja, kotryž by warić a trochu płokać mohł. Zamołwješe so bórzy čornuch z postrowom: „Good moni mister!“ Toho njerodźach, dokelž běše hižo pola Europčana służił, kaž hnydom z postrowa słyšach. Tajcy stari „boys“ najbóle kničomu njejsu. Rozemja najlěpje kradnyć a wysoku mzdu sebi žadać. Dokelž za wuwučenym służownikom njeżadach, wupytach sebi ze swojich šuleri wjetšoho pachoła a pomjenowach joho za swojoho kucharja, płokarja a służownika. Naši čornuši z pobrjohow rěki Sambesi su rodźeni kucharjo. Tak bě mój nowy służownik bórzy nawuknył wšelake poliwki přihotować, dobru pječeń wopjec.

Pódla pjekarješe z dobrym wuspěchom. Pomocnik měješe spochi na wubjerk, dokelž su młódši towaršojo stajnje zwólniwi, staršim při dźěle k rucy być, wosebje rad pak pomhaja kucharjej, wšak w kuchini lohcy něšto k rymzanju wotpadnje. Hdyž je běły muž po jědźi a blido wuprózdnjene, započina so hosćina w kuchini. Najprjedy wotlika kuchaŕ talerje a sudobja a dawa je potom k dorjedźenju swojim lěpšim přećelam. Na kóncu hakle mjeńši wšo dolikaja a dolizaja, hač so wšo swěći: talerje a nosy. Podobnje je z kosćemi. Najprjedy wobrymzuje je kuchaŕ a po nim hakle druzy. Dobre zuby naši čornuši maja, to dyrbiš jim wostajić, z kosći zbywaja lědma kuski wyše za psy. — Kofej a čaj staj też něšto jara dobre, wšako jej běły muž lubuje, tuž wuprózdni khanu a horne hač do poslednjoho próška. —

Tola maš z našimi čornuchami też wšelake mjerzanja. Tak ma na přikład kóždy čornuch swojoho służownika. Widźiš tu husto małoho kadlčku z bowom wody na hłowje a pódla dźe hordźe wjetši a sylniši prózdny. Jomu to zakazać, njeby ničo pomhało, čohodla by dyrbjał wodu njesć, hdyž móže sebi służownika dźeržeć? Tak je było přecy a tak wostanje też hišće dołho. Žona njese čežki korb na khribjeće a k tomu hišće małe dźěćo, a muž dunda hordźe prózdny za njej; młódši bratr dračuje so z wałom drjewa na ramjenjomaj, a starši bratr njese jenož sekeru.

Tajcy su też moji służownicy. Přećiwo tomu njezamóžu ničo. „Antonje!“ (mój kuchaŕ), staj stólc pod werandu!“ Mój Anton [illegible] staj patrowy stólc pod verandu! Mots dźe, po puću trjechi mjeńšoho towarša, tón skónčnje stólc wotnjese. Sylniši je z knjezom! Mój kuchaŕ je najsylniši ze wšěch, potajkim ma wjele służownikow.

Kak stoji z čistotu? Mój kuchaŕ wě, što je mi winojty. Junu běše wulku myš popadnył, tajku prawje rjanu tučnu „mbewu“, kotrejž su wěsće jahły na polu derje słodźałe. Chcyše ju wopjec. Jako mój służownik njemóžeše ju tak pjec, kaž je to wašnjo pola joho sobubratrow, zo ju z kožu a ze wšěm na wohnju wopječe, k tomu je wón přečisty

a hižo derje woćehnjeny. Tuž wza myš kruče za zadk a duješe jej z cyłej mocu do klamy, tak zo so myš nadu kaž bubon, smokny ju ruče wo zemju, a „mbewa“ běše so kožu slekła. Njeje to postup w čistoće? Wězo po našich nahladach njesměmy kaffera sudźić. Wón je čisty po swojich nahladach. Kak husto wobdźeń dže so kupać, njech też je woda mazana kaž chce. Kak husto wobdźeń dżerži hońtwy na mału zwěrinu, kotraž so na joho kudźerjawej hłowje a w joho drastach žiwi. Wón njezabudźe před jědźu sebi rucy wumyć a po jědźi sebi hubu wopłokać. Tola trjebane horncy wurjedźić, to je jomu cyle njetrjebawše dźěło, je jomu wody škoda.

Tohodla so europski čłowjek najčasćišo ze swojimi służownikami wadźi a so na nich mjerza. Škleńcy a talerje nanoša často ći zatrašnje mazane a wopancane na blido. „Antonje, pój sem! Hdže sy zasy škleńcu wotmył? Skoku wurjedź ju!“ Anton běži a wróći so bórzy z wurjedźenej škleńcu. Njezyboli so wšak kaž krystal, je pak tola nimale čista. Jónu dźěše bratr za Antonom při podobnej składnosći, zo by hladał, kak Anton škleńcu rjedźi. A što widźeše? Mój Anton pluny do škleńcy a třěješe ju ze swojej mazanej falu, kajkež čornuši wokoło bjedrow noša. Tuž je lěpje, zo čłowjek přejara za tajkimi dźěłami w kuchni njehlada.

To by něšto było za mojich małych służownikow w kuchni a w domje. Dźěło wobhladuja jako hrajku, wšak njejsu ničo druhe hač dźěći a njedostawaju nimale ničo za dźěło. A hrajki lubuja čornuši wyše wšoho: stari kaž młodźi. Lědma maja moji hólcy swobodny wokomik, hraja hnydom „ntsoro“, wšěch „bantu“ najlubšu hru.

Čedlicy stoja při kuchinskej sćěnje přihotowane, zo bychu stajnje k rucy byłe. Tuž dźiwa njeje, zo so na dźěło husto zabywa. Tak dyrbiš často něšto přehladać, njechaš-li stajnje swarjeć a dźěći traš zatrašić.

Rjenje wšak njeje, hdyž chceš so rano myć a nimaš wody. Do słónčka khowanja maja so swinje a kozy do hródźe zamkać, njehladaš-li pak stajnje za tym, móže so ći lohcy stać, zo hródź wočinjena wostanje a ći leopard njeluby wopyt sčini. Hólčec ći wězo praji: „Sym na to zabył!“ Što chceš činić? Wšak też ja na to a tamne zabywam, tuž njemóžeš bjez smilnosće być z dźěsćom, kotrež sebi hinak pomhać njemóže. Tuž drje swariš, ale hněw njestupa ći hač do wutroby. —

To by był mały wobraz z našoho žiwjenja při čornuchach. Smy žiwi nimale kaž burja. Mamy so z hromadu maličkosćow bědźić, tola z maličkosćow wobstoji čłowjeske žiwjenjo, a starosć za tajke wšědne maličkosće słuša też k japoštołskim dźěłam mjez našimi čornuchami. (Přełožił M. W.)

Mandźelstwa so w njebjesach założuja.

(Po Schumannu.)

Hdyž Knjez Jězus hišće po zemi khodźeše, dźěštaj něhdy ze swjatym Pětrom z Bethanije do Jericha. Ducy pak prawy puć zmyliwši přińdźeštaj na drohu, kotraž do Nazaretha wjedźe. Běše po připołdnju a jara tužno, a tohodla nikoho po drozy njezetkaštaj, zo byštaj so joho za prawym pućom woprašałoj.

Skónčnje wuhlada swjaty Pětr wotročka, kiž skónc pola w khłódku po štomom ležo spaše. Widły a hrabje měješe při sebi ležo. Chcyše so najskerje do dźěła prawje wuwotpočować. Swjaty Pětr dóńdźe k njomu a wołaše: „Hej, wotročko, hej! stań khětře a pokaž namaj prawy puć do Jericha!“ Wotročk wotućiwši hladaše hroznje, zo je tak nahle ze spanja wubudźeny, a lěni, kajkiž běše, njepowotčini ani huby, zo by zamórčał, njehibny ani ruki; jenož prawu nohu trósku pozběhny a pokazowaše do dala, kaž drjewjany pućnik, kotryž na křižnym puću stojo ruku wupřestrěwa a puć pokazuje. Z toho dyrbješe sebi swjaty Pětr wuhudać, što chce rjec. „Tajkile lěni, znihły pjeńk!“ poswari swjaty Pětr při sebi, „zo ani huby powočinić njemóže.“ A Knjez Jězus a swjaty Pětr dźěštaj dale.

Za khwilu wuhlada swjaty Pětr dźowku na łucy, zo syčenu trawu hrabaše a sebi pódla wjesele spěwaše. A hnydom też zawoła na nju: „Moja luba dźowčička, pokaž namaj tola na prawy puć do Jericha!“ Wostajiwši hrabi a trawy přibčža dźowka hnydom k nimaj. „Pójtaj, pójtaj, pokazam wamaj prawy puć do Jericha.“ A wjedźeše jeju traš něhdźe tři role dale, doniž šćežki mjez polemi njedóńdźechu. „Tule dźitaj jeno runu šćežku dale“, rjekny potom, „a přińdźetaj na drohu, kotraž waju wěsće do Jericha dowjedźe.“ A hišće přeješe jimaj wjele zboža na puć, potom wróći so zasy na łuku k swojomu dźěłu.

Nad tajkej přećelnosću pak so swjaty Pětr wšón zawjeseli a tuž rjekny ke Knjezej: „Tajkale dušna, přećelna dźowka! Dobry mištrje, prošu tebje, budź tola tej dźowčičcy hnadny, zo je tak daloko z namaj šła a namaj prawy puć pokazała!“ Knjez pak wotmołwi: „Što měniš, swjaty Pětrje, z čim bych jej wotrunał?“ Swjaty Pětr pak prošeše dale: „Ach, dobry mištrje, wobradź jej tola prawje dušnoho muža, přetož wona je tak zwólniwa, dźěła pilnje a hišće sebi při dźěle póćiwje a wjesele spěwa.“ Knjez pak rjekny: „Swjaty Pětrje, njejsy toho lěnjoho wotročka widźał tamle pod štomom ležo? Toho dóstanje za muža.“ „To tola nic, Knježe!“ zadźiwa so swjaty Pětr a zdobom so trósku pohněwawši zwěri sebi hišće rjec: „To dźě by z hrěchom było a hańbu: tajkale dušna a pilna holca a tajkoho škropawoho znihłoho pjeńka za muža! Ně, Knježe, daj jej tola dušnoho!“ Knjez pak wotmołwi mile a dobroćiwje: „Swjaty Pětrje, ty wšak njerozymiš, kak Bóh luby Knjez po swěće wšitko luboznje rjaduje. Tutej dwaj, lěni a pilna, słušataj swój žiwy dźeń hromadu; přetož pilna žona njeda lěnjomu mužej docyła zahinyć; lěni pak budźe pilnu stajnje do dźěła pohonjeć a k sćerpnosći a k pobožnosći pohnuwać. Tak budźe jimaj woběmaj pomhane tu pod njebjom a tam dale mróčelow. mh.

Wšelčizny.

Wobstražujće tola a khowajće kruče zapalki.

W Bejersdorfje pola Reichenbacha w V. wotpali so docyła bróžnja kublerja Otto Schwabe. Kaž tak často, bu też tu woheń wot dźěsća, 4lětnoho synka wobsedźerja, kotrež bě ze zapałkami hrajkało, zawinowany. Dźěćo bu tak ćežcy wopalene, zo je dwělowace, hač so jomu žiwjenjo zdźerži.

Njepopřećo přěhraje.

Nan měješe tři dźowki, wšitke rjenje časne ženić so. Wšě tři mějachu też kóžda nawoženju, kiž so jim brašćeše. Ale nan njemčješe telko zamoženja, zo by wšě nadobo z přistojnej pomocu wudać mohł. Tuž dźeše nan: „Moje lube dźowki sće wšitke tři, ale jenu móžu jenož wudać; druhej dyrbitej čakać, doniž sebi zasy jimaj pomocy njenahromadźu.“ — „Wudaj mje, nano!“ žebrješćej staršej.“ — „Wšako praju, moje lube dźowki sće wšitke tři. Njecham žanej křiwdy činić; tuž mjez wami zbožo rozsudź! Myjće sebi nadobo wšitke tři rucy, ale njetrějće sebi! Kotrejž prěnjej rucy wuskhnjetej, ta budźe njewjesta.“ Tak postaješe nan a liješe dźowkam z karana wody na rucy, a dźowki sebi jej nadobo myjachu. Wumywši sebi stoještej staršej z měrom a hladaštej jeno na młódšu z njepopřećom, zo tola ji prěnjej rucy njewuskhnjetej. Młódša pak sebi pomysli: Ja sym hišće młoda a dočakam hišće, a njesebičnje wobaraše so z rukomaj stajnje sylnje machajo: „Ja njecham muža! Ja njecham muža!“ A zasy: „Ja njecham muža!“ — Nan dźeše pruhujo přehladować, k prěnjej: „Twojej rucy stej hišće mokrej!“ A k druhej: „Twojej rucy stej hišće mokrej!“ A k najmłódšej: „Twojej rucy, moja luba najmłódša dźowka, stej suchej. Ty budźeš njewjesta. Tebi wubjeru nawožnju a dam tebi rjany nahromadźenu pomoc.“ Staršej dźowcy pak dyrbještej ze swojim njepopřećom hišće lěta dołho na žeńtwu čakać, doniž nan też jimaj dobreje pomocy njenahromadźi. mh.

Dźiwna přezjenosć.

Ćiban a Ćibanowa staj pola knjeza fararja zastupiłoj. — „Witajtaj, Ćiban a Ćibanowa! Što dha mi dobroho njesetaj?“ — „Ćiban rozsudnje: „Knjez farař, chcemoj so dać dźělić.“ — „Dźělić? Čohodla tola? Staj sebi tola slubiłoj, so hač do smjerće njewopušćić; čohodla jeno tola?“ — „Dokelž wjacy hromadźe njeńdźe; smój přecy jeneje mysle —“ — „Aj, to dźě je tola jara rjenje. To dźě je mjez wamaj luta pjezjenosć, kaž być dyrbi!“ — „Ně, knjez farař, runje nawopak, zwada, luta zwada dźeń wote dnja, swjatk kaž pjatk.“ — „To njerozemju. Staj přecy jeneje mysle a pospochi so wadźitaj?“ — „Nó haj, ja chcu w kholowach khodźić, a wona też — to dundyr wutraj!“ mh.

Što je djaboł?

(Abraham a St. Cl.) Djaboł rozemi drje so do wšěch rjemjesłow, z najmjeńša wě do wšoho swój nós tykać, ale najwustojniši je w tychle rjemjesłach. Djaboł je wuwučeny molerˇ: wšěm ludźom moluje módre a pisane na woči. Też je njewustawacy zamkař: nastajnosći dźěła ludźom zamki a zasuwy do wrotow (njebjeskich). Wón je pohonč přeradny, dokelž kóždoho, kiž so jomu do woza sydnje, dowjeze do błóta. Je też truhař, kotryž by najradšo wšěch ludźi wotruhał. Tohorunja zabjera so wjele z rybařstwom, ale wikuje jenož ze znihłymi rybami. Jako překupc ma jenož zhnilički na předań. Wón je lesny zahrodnik, kotryž wšitke swoje tryski z wěncami wobwiwa. Nimo toho je wuwołany šewc, dokelž chce wšěch ludźi na swoje kopyto zbić. A hišće zjebany drašleř, kiž wšěm, kotřiž sebi z nim zaparaja, dołhi nós nawjerći. Tohorunja zjebany kóžkař je: wšěm, kotřiž k njomu kupować přińdu, nasadźa wšow do pjelca. Što pak je djaboł najradšo? Drjewokałař. Něhdźe něšto rozkolić, rozkałać, je jomu najlubše dźěło; a joho jeničke wjeselo je: rozkolenjo, rozkałanjo, njepřezjenosć a zwada. mh.

Zły přikład.

„Słyš, Handrijo“, radźi Marhata swojomu mužej, „njeby traš lěpje zasy k truharjej khodźił a so truhać dał?“ — „Što tola rěčiš! Ně, budu so dale sam truhać; kelko časa a pjenjez sebi tola zalutuju.“ — „To drje so hodźi, ale hlej, hdyžkuli so ty k truhanju hotuješ, jě mały Hansk hnydom tu a nastaja wobej wuši, kak hroznje ty, britej hdyžkuli zastajiwši spěwaš.“ mh.

Jara je jomu žel.

Znamš k překupcej: „Mi so zda, wy sće dźensa wulke mjerzanjo měł, hladaće dźě tak hroznje.“ — „Ale mam tež přičiny dosć k tomu. Runje je tu inspektor pola mje pobył a měry a ćežidła pruhował.“ — Znamš so posměwajo: „A to drje je wučušlił, zo sće přez 900 gramow za kilogram ludźom dawał?“ — Překupc: „Ach, wjele hórje. Je wuslědźił, zo sym přecy 1100 gramow město kilograma važił.“ mh.

Bitwa z pčołkami

je so biła zańdźene lěćo na hasy we hłownym měsće zjednoćenych statow w Americy, we Washingtonje. Na horcym lětnim dnju dźěchu tam črjódka młodych knježničkow po šěrokej drózy. Ćopłoho wjedra dla běchu najćeńše, štož mějachu, zwoblekane; šije běchu, štož móžno, nahe, rucy lědma z někajkim florom zawodźete, kaž to nětko móda je. Wjesele zabawjachu so knježnički. Ach, kak běše to rjenje wčora na rejach. A za jutřišim, praja, budźe hišće rjeńšo. Wjeselachu, smějachu, kichotachu so. Ale druhdy wšak su směški a płački w jenym měšku. Nadobo zebra so nad jich hłowami dźiwne wótre zynčenjo a prjedy hač so prawje dohladachu —. „Aw!“ zakřiča jena, „ow jej!“ zažałosći druha, „ach jěrom!“ zawoła třeća. Rój pčołkow tu, z wotkel bě so wzał, štó to wě. Po stach a tysacach zynčachu, syčachu wokoło knježničkow. Ćeńka drasta běše jim runje prawa. Placanjo z rukomaj, šwikanjo z přesłónčnikom pčołki jenož hišće bóle złobješe. Ludźo, kiž chcychu pomhać, buchu tohorunja do bitwy ze žahadłom powitani. Cyła hasa wothłosowaše z bolostnymi křikami a ze stysknymi žałosćemi. Z čim jenož pomhać? Něchtó dopomni so na dalokoréčak a wołaše na policajstwo: „Tu je wulka bitwa, pójće na pomoc!“ A cyła črjóda policajow so přihna. Před policajemi hewak wšo ćeka. Ale pčołki njemějachu ani stojatych hrózbnych šnawcarjow, ani swětłych mječi kedźbu a dachu so tež policajam do włosow. Kaž bychu jim pokazać chcyłe, kak to čini, ludźi přesćěhać. A zasy wołachu z dalokoréčakom do ministerstwa rólnistwa, zo bychu wěcywustojni z pčołarskej mudrosću přišli na pomoc. Tež jich roćenjo, wopřisahanjo běše smorže. Dyrbjachu hižo sykawy za wodowódy přišrubować a jim do pčołkow hić dać. Z wodu pčołki z dźěla spadachu, z dźěla rozćěkachu. Najwjacy wody wšak dóstachu knježnički a policaje a štóžkuli wokoło nich. Srjedź najrjeńšoho słónčnoho wjedra wróćachu so domoj, kaž wodźane myše. mh.

Kak dźewjatnica (novena) k s. Francej Xaverskomu nasta?

Mamy so za nju swjatomu Francej samomu dźakować; wón je ju poručił.

Hdyž kónc lěta 1693 P. Marcellus Mastrillo z Towarstwa Jězusowoho w jenej z Neapolskich cyrkwjow wšelake k wěstomu swjedźenjej přihotowaše, wupadźe jenomu dźěłaćerjej dwajpuntowski hamor z ruki, kotryž Patra Marcella tak ćežko na hłowje zrani, zo dyrbjachu joho z krewju polatoho do joho stwy donjesć. Hnydom přida so sylna zymnica a bluwańca, znamjeni to strašenja mozhow.

P. Mastrillo sčini w tejle nuzy z dowolnosću swojich předstajenych slub, zo so — jeli Bóh joho wustrowi — do missiónow w Indiskej a Japanskej zamołwi. Khorosć bu dale hórša; po zdaću so hižo poslednja joho hodźina bliže. Ale we wonej nocy, hdyž so wšitcy najhóršoho bojachu, zjewi so jomu s. Franc Xaverski prajo: „Njeboj so, Marcello, ja sym twój slub přijał a přikhadźam tebje pokojeć. Što by rad z njebjes žadał? Wěz, zo ja tam horka něšto zamožu.“ Podawši něšto wužitnych powučenjow zawěsći jemu s. Franc, zo wšitcy, kotřiž wot 4. hač do 12. měrca k joho česći wosebitu pobožnosć wotměwaju, na jenym z tychle dnjow so wuspowjedaju a bože ćěło dóstanu a jeho wo prostwu pola Boha proša, tu miłosć, kotruž žadaju, dóstanu, wězo, je-li wola boža. Skónčnje patrej z wosebje přećelnym wobličom rjekny: „Stań, přetož sy strowy“, na čož so zhubi.

P. Mastrillo stany, wšitcy so dźiwaju, a wón praji: „Sym wustrowjeny, swjaty Franc Xaverski je mi tu miłosć wuprosył.“

Powěsć wo tymle nahłym wuhojenju a wo tej miłosćatej novenje rozšěri so w Neaplu a za najkrótši čas po cyłej Italskej. P. Mastrillo pak swój slub wuwjedźe, poda so do Indiskeje a wumrje tam matrařskeje smjerće.

Hdźežkuli na swěće jezuwića dom wobsedźa, modla so tule dźewjatnicu. Modli so ju z nimi! Njebudźeš podarmo prosyć. — Bě slepy. S. Franc jomu zradźi, tule novenu horliwje wukonjeć. Slepy sčini tak. A hlej, w khwilcy, hdyž pobožnosć skónči, dósta dospołne widźenje wróćo!

Novena skónči so z 12. měrcom; přetož 12. měrca 1622 wustaji bamž Hrjehoř XV. s. Franca Xav. (jako tež s. Ignaca Loyolskoho, s. Filipa Neri, s. Terejzu a s. Isidora) swjatočnje zjawnomu česćowanju. Bamž Benedikt XIV. spožči novenje **dospołny wotpusk** na wšě časy.

Z knižki „Novenje k ss. Antonej Pad. a Francej Xav.“

„Jako Israelića hišće wokoło Horeba přebywachu, přićežechu na nich Amalekića. Tuž Mójzes Josuea pósła, zo by jich předobył. Wón sam pak dóńdźe z Aaronom a Hurom na wjeršk hory, zo by **so modlił.** Doniž Mójzes swojej rucy pozběhowaše, Israelići dobywachu; a hdyž jej spušći, mějachu Amalekića přewahu. Tohodla podpjeraštaj Aaron a Hur joho rucy, hač Josue njepřećela wotehna.“

Budźe za naš čas hinak?

Cyrkwinske powěsće.

Novena k s. Francej Xav. a Pius X.

† Bamž Pius X. je 1904 **dowolił,** zo móžeš novenu k s. Francej Xav. **dwójcy wob lěto** a to **hdyž chceš** wotměwać.

Tohodla, štóž je 4. měrc přepasł, hišće skomdźił njeje!

Wutřihajće sej tole a připołožće do knižki na kónc noveny, zo njezabudźeće.*

* Knižka z novenomaj k s. Antonej Pad. a Francej Xav. z pólnym póstom **darmo** dźe, dokelž hišće 50 g njewaži.

*

Budyšin.

Křćeni: Pawoł Józef, Jana Barša, dźěłaćerja na Židowje, s. — Jan Jurij, Hendricha Rothy, krawca w Budyšinje, s. — Marianna, Stanisława Grojca, dźěłaćerja w Počaplicach, dź. — Eduard, Józefa Kałwy, dźěłaćerja w Počaplicach, s. — Albert Linus Konrad, Roberta Steurzebechera, sedlarja w Budyšinje. s. — Hana Frida, Theodora Müllera, molerja w Budyšinje, dź. — Jurij, Michała Hoki, dźěłaćerja na Židowje, s. — Pawoł Max, Jurja Dučmana, kublerja w Hněwsecach, s. — Franc Werner, Franca Kautza, listynošerja w Budyšinje, s. — Jan Jurij Józef, Józefa Knižáka, krawca w Budyšinje, s.

Zemrěći: 20. februara: Madlena Dučmanowa, wumčńkařka w Hněwsecach, 64 l. 11 m. 21 dn. — 24.: Bjedrich Karl Pfeifer, rentudóstawař w Holcy, 35 l. 6 m. 1 dź. — 26.: Marija Ottilija Henrietta Kralowa, rodź. Schanec, trubkidźěłaćefka w Budyšinje, 68 l. 10 m. 4 dn. — 3. měrca: Albert Linus Konrad Stuerzebecher w Budyšinje, 18 dn.

Ralbicy.

Křćeni: Józef, m. s. Mikławša Horjenje, dźěłaćerja z Łazka. — Jurij, m. s. Jakuba Šimelki, dźěłaćerja

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

4. měrca 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha		rězna waha	
Woły:				
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	55 - 56		96 - 97	
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	46 - 48		87 - 89	
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	40 - 43		82 - 85	
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—		—	
Jałojcy a kruwy:				
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	52 - 54		93 - 95	
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	44 - 46		86 - 88	
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	39 - 42		81 - 83	
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	32 - 35		74 - 77	
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	23 - 26		65 - 68	
Byki:				
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	51 - 53		92 - 94	
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	44 - 47		85 - 88	
3. snadnje picowane	37 - 43		79 - 84	
Ćelata:				
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	59 - 61		94 - 96	
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	54 - 56		92 - 94	
3. snadnje wuwite wot cyca	50 - 52		90 - 92	
Wowcy:				
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	56 - 58		114—116	
2. starše korme borany	53 - 55		101—103	
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—		—	
Swinje:				
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	80 - 82	101	103	
2. mjasne	72 - 75		91 - 94	
3. snadnje wuwite	57 - 65		75 - 83	
4. rancy a kundrosy	68 - 76		86 - 94	

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 27. febr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 4. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt								
Rožka, kórc po 160 punt								
Ječmjen, kórc po 140 punt								
Pšenca			13	55				
„ rowa								
Rožka			11	55				
„ nowa								
Ječmjen			11	55				
Wows			13	20				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	2	60	2	85				
Pšenčna muka			21	50				
Ržana muka			19	—				
Syno	3	75	4	75	4	—	4	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	25	3	85			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	2	40	2	60			4	—
Prosata 720 (w Kamjencu —)	11	—	25	—				
Butra 1 kg	3	—	3	30	2	70	2	90
Jeja, mandl	1	50	1	80			1	50
Pšenčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšenčny gris								
Ržany gris								

z Nowoslic. — Hana, m. dź. Pětra Kurjata, žiwnosćerja ze Šunowa. — Helena, dź. Marije Kubašec ze Šunowa. — Jurij Aloysius, m. s. Mikławša Hajny, wučerja z Konjec. Marija, m. dź. Jakuba Kórjenka, młyńka ze Sernjan.

Wěrowanaj: Wudowc Jakub Pjetaš, kněžkař na Horje, z wudowu Hanu Trenklerku w Róženće, rodź. Jakubašec z Hórkow.

Zemrěći: 5. febr.: Hańža, zaw. mandź. † Michała Lisnarja, kněžkarja w Smjerdźacej, 65 l. — 20.: Jakub Bräuer, žiwnosćeŕ w Ralbicach, 63 l. 3 m. 18 dn.

Kulow.

Křćeni w februaru: Jurij Błažij, Jana Marka, kublerja w Sulšecach, s. Pawoł Pětr, Pětra Jenča, kněžkarja w Lubhoščcu, s. — Alfred Franc, Jakuba Narćika, murjerja w Kulowje, s. Pawoł Bjarnat, Jakuba Čornaka, dźěłaćerja w Kulowje, s. — Marija Theresija, Michała Madlenše, kněžkarja w Salowje, dź. — Jan Józef, Jana Pólka, žiwnosćerja w Sulšecach, s. — Jakub Jurij, Jakuba Hančki, kněžkarja w Brěžkach, s. — Jan Józef, Józefa Militki, murjerskoho poléra w Kulowje, s. — Pawoł Józef, Hańže Šeibec w Kulowje, s.

Wěrowani: Mikławš Hadam z Brěžkow, z Hanu Hernaštec z Rachlowa. — Měrćin Maršner z Němcow, z Hańžu Nowotnikec z Hóska.

Zemrěći w februaru: Mikławš, kublerja Pětra Miča w Sulšecach, s., 3 m. 22 dn. — Pawoł Engler, wotrock w Sulšecach, 58 l. 8 m. — Pětr, kublerja Pětra Někele w Kulowcu, s., 2 m. 9 dn. — Jan, murjerskoho poléra Militkoho w Kulowje, s., 18 hodź. — Hańža, † kněžkarja Jana Šołty, wudowa, w Nowej Wsy, 63 l. 11 m. — Theodor Smołka, invalid w Kulowje, 49 l. 9 m.

Na polu česće zemrě (w lazareće w Čenstochowje) 19. Mikławš Serbin z Kočiny, 31 l. 3 m.

Za fond towarstwa: Njemjenowana 2 hr.; M. Hoka ze Židowa (w polu) 1 hr.; njemjenowana 1 hr.; N. N. 20 hr.; J. B. z Haslowa 1 hr.; N. N. 1 hr.; N. N. 1 hr.; Marija Horjenjec z Kukowa 2 hr.; Jurij Pól z Miłoćic (w polu) 1 hr.; kubleŕ Žur z Njebjelčic 50 pj.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 396. Marija Měnjec z **Ćemjerc**; 397. 398. 401. 402. 404. 479. z **Budyšina:** Jurij Dyrlich, Hańža Grólmusowa, Madl. Kubicec, Józefina Seyfertowa, knjeni nad Dobrošicami, Khata Kochec, Mikł. Zynda; 399. Pětr Hernašt z **Rachlowa**; 400. Madl. Šołćic z **Wudworja**; 403. farař Jurij Kral w **Dubinje**; 405. 406. z **Łahowa:** Jakub Domaška, Michał Domaška; 407. Michał Zynda z **Bancc**; 408. N. N.; 409. Marija zwud. Kneblowa ze **Sulšec**; 410. 411. z **Baćonja:** Pětr Rebiš, Michał Pjech; 412. Jakub Donat z **Libonja**; 413. Jurij Bermich z **Haslowa**; 414 - 419. z **Njebjelčic:** Jan Dórnik, Jurij Łuščanski, Madlena Roblowa, Jakub Wawrich, Mikławš Herman, Katolska Bjesada; 420 443. ze **Serbskich Pazlic:** Pawoł Šewc, Pětr Cyž, Michał Libuš, Jurij Brojeŕ, Jurij Lebza, kněžkař, Mikławš Lehman, Jurij Kral, Jurij Wjenka, Jurij Šewc, Mikławš Šewc, Madlena Waldowa, Marija Šenkerowa, Jakub Lukaš, Jakub Robl, Michał Glawš, Jurij Lebza, bur, Pětr Krawčik, Pětr Haška, Jakub Lebza, Michał Hórnik, Jakub Wjacsławk, Hana Šwejdźina, Madlena Hanušowa, Jurij Rjehořk; 444. 445. z **Khrósćic:** Jakub Žur, Madlena Žurec; 446. Marija Špitankowa z **Časec**; 447. 448. z **Hórkow:** Jakub Brusk, Hańža Disnarjec; 449. 450. z **Lejna:** Marija Nowakowa, Jakub Wawrik; 451. 452. z **Łusća:** Michał Wićaz, Hana Lešawcyna; 453. Jurij Hórbank z **Prawoćic**; 454. Michał Krawčik z **Worklec**; 455. Jakub Špitank ze **Zejic**; 456—465. z **Kukowa:** Jan Woleńk, Pětr Šuster, Hana Lipičec, Jakub Ledźbor, Jurij Bulank, Marija Horjenjec, Mikławš Lipič, Michał Lešaw, Jakub Lešaw, Jakub Rab; 466 470. z **Pančic:** Jakub Skala, Max Korjenk, Jurij Šołta, Michał Horjeń, Hańža Symankec; 471. Marija Panowa ze **Swinjarnje**; 472. Jurij Pól (w polu) z **Miłoćic**; 473. 474. z **Ralbic:** Jurij Čornak, Pětr Błažik; 475. 476. z **Konjec:** Jurij Čornak, Madlena Jancowa; 477. 478. ze **Šunowa:** Pětr Kurjat, Mikławš Šołta (korčmař).

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Wšě

ćišćerske dźěła

za towarstwa
nalutowarnje
rjemjeslnikow

atd. atd.

w serbskej a němskej rěči

w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo

wobstara

L. A. Donnerhakec knihićišćerńja

Dalokorečak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **lětni semester** započnje so **wutoru 13. hapryla 1915**. Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Ockonomiski rada **prof. dr. Gräfe.**

Přećelam a znatym wozjewjamy zrudnu powěsć, zo bu naš luby syn a bratr

Jakub Pjetaš

(wyšši dźesatnik pola ćežkeje artillerije, reg. čo. 19)

pola ..... smjertnje zranjeny. Na dóstatu ranu 18. februara w lazareće w Neufchatelu (we Francózskej) wumrě, hdźež bu tež pokhowany.

Zemrěty běše wobsedźeŕ železnoho křiža. Njech wojowař za zemski wótcny kraj městno w njebjeskej wótčinje namaka!

W **Boranecach** w februaru 1915.

Wulcy zrudźeni swójbni:
Mikławš Pjetaš a mandźelska,
kaž tež bratřa a sotry zemrětoho.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 11. | **Budyšin, 13. měrca 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

33. Wotmyslenjo.

Telko lubosće dyrbješe dušu, kotraž běše tola hišće nadobna, hnuć. Młodźenc, spóznawši swoje hubjenstwo, so začerwjeni; nadźija poskići jomu ruku a wón so wobroćeše.

Hnydom přimachu so joho rozžahłosće, kaž kłěšće, a hladachu joho zadźeržować:

„Ty chceš nas wopušćić? Njemóžny són! Ženje njebudźeš bjez nas žiwy być móc. By jenož stanył, zo by zasy padnył. Tajki njerozomny pospyt by za tebje jenož nowa wina wohańbjenja był!“

Tehdom pokazowach jomu duše kóždeje staroby, kóždoho powołanja, kotřiž swjate žiwjenjo wjedźechu, a prajach k njomu:

„Što? ty, nadobny młodźenco, njedyrbjał móc, štož žónske a knježny, tamni šědźiwcy a tamne dźěći dokonjachu? Chceš na tym twjerdźe wobstać, zo sam sebje njeznaješ? abo ličiš bjez pomocy njebja? To dyrbiš wědźeć, hnada, zo by dźiwy skutkowała, trjeba jenož wěrne a swěrne sobuskutkowanjo.“[1]

Towaršojo joho njeswěry powědachu jomu jebate rěče:

Što budźe do twojeje swěry wěrić? Što njebudźe twoju kročel za špatnosć a słabosć wobhladować? Wótc lubi tebi wodaćo, přestanje pak wón, tebje na twoju njeprawdu zasy a zasy dopominać?“

Ja wotmołwjach:

„Hódnišu posudźej wutrobu Wótcowu a njesměš joho lubosć. Hdyž wón wodawa, wodawa bjez wuměnjenja. Je wón hdy najwjetšomu hrěšnikej jeničkoho wodatoho hrěcha dla zasy porokował? Čłowjeska miłosć a wodawanjo drje khodźitej po zawitych sćežkach. Bože wodaćo ženje!“

Hnada předoby poslednje wobaranjo. Dźěćo praji při sebi:

„Kelko dźěłaćeri w domje mojoho nana maja khlěba dosć, ja pak tu z hłodom mrěju! Chcu stanyć a chcu k swojomu nanej hić a jomu prajić: Nano, sym zhrěšił přećiwo tebi a přećiwo njebju; njejsym hódny, twój syn rěkać; měj mje, kaž jenoho swojich dźěłaćeri.[2]

34. Nawrót.

Dowjedźech joho k tamnomu sudnomu stołej, hdźež miłosć na trónje sedźi a lubosć knježi a hdźež winowaty ćim lóže wuswobodźenjo dobudźe, čim krućišo so wobskoržuje.

Hrěšnik wuznawaše z rozkaćom tamne hrěchi, z kotrychž běše wjeselo wočakował, a jenož zrudobu dobył. Mjez tym, zo so wobskoržowaše, čuješe so bóle a bóle wolóženy a ronješe dźakowne sylzy.

Jandźel běše wodu hata, do kotrohož so wón nurješe, zhibał. Do wutroby měšnikoweje běch ja bóžsku horliwosć a do joho horta słowa położił, kotrež so słowam čistych duchow runachu.

Hdyž srědnik wujednanja ruku wupřestrě a hort wotewri, zo by wusud wuprajił, běše njesměrna miłosć w joho wutrobje. Runja Najwyššomu, kotryž přez joho hort hrěchi woda, zaby też měšnik na nje, dokelž wjacy njeběchu, a dopominaše so jenož na smilnosć Wótcowu a dowěru dźěćowu.

Mjez tym zo tónle podawk w potajnym bóžskoho sudnistwa so stawaše, zjewjachu so znamjenja wjesołosće při dupje a lubosćiwe zdychowanja w tabernaklu a za blidom Knjezowym a potajne hłosy ze wšěch stronow swjatnicy. Jandźelojo přejachu hrěšnikej zbožo, zahorjachu joho k dobromu wotmyslenju a podpjerachu joho při pokuće.[3]

35. Hosćina.

Njebjeski Wótc njemóže swoju radosć sam za so skhować. Wón woła swojich přećelow, powěda jim swoje zbožo a přeprošuje jich, zo bychu so z nim zjednoćili zhubjenomu synej rjeńše witanjo přihotować.

Jandźelojo widźachu, zo wón swojomu synej napřećo dźěše, joho wobjimajo ze sylzami mačeše. Woni słyšachu hłós joho wótcowskeje wutroby:

„Spěšnje přinjesće prěnju drastu a zwoblekajće joho do njeje; dajće też pjerščeń na joho ruku a črije joho nohomaj. Přiwjedźće kormjene ćelo a rězajće je, budźemy hosćinu hotować a so radować; přetož tónle mój syn běše mortwy a je zasy wožiwił, běše zhubjeny a je zasy namakany.[4]

Jandźelojo su posłuchali, woni su młodźencej znamjenja joho dostojnosće a joho prjedawšeje hódnosće zasy wrócili. Woni su blido přihotowali, swěcy zaswěćili, z kwětkow wěncy wili.

Służownikam swjatnicy pak přistoješe so woporny wołtař pyšić, rězny wopor přihotować a bóžske jehnjo woprować, kotrež chcyše so same jako pojědź skićeć.

Wino pokojenja běžeše z połnych bjechari, najsłódniše jědźe so přinošachu z wyššich łubjow. Njejsu to wjacy někotre srjódki, kotrež z blidow bohatych padaja, ale je to mnohosć nadpřirodźenych kubłow.

Knjez pak je prajił k swojim staršim synam:

„Njeporokujće mi, wy wokrasnjeni duchojo, hdyž hisće ženje za jenoho z was tak činił njejsym. Stajnje sće wy při mni, a wšitko moje je też waše.[5]

„Dowolće, zo by Wótc rozhladniwje pokhadźał, hdyž so krawjacych ranow swojoho dźěsća dótka.

„Wy, kiž ani hórkosće zdalenja, ani tradanja nuzy, ani tłóčenja njewólnistwa, ani horjow njehnady woptali njejsće, wjeselće so a požčujće swoje akordy jako wuraz radosće dweju wutrobow, kotrejž běštej dźělenej a stej so zasy namakałoj.“

Po tymle přeprošenju swójbnoho Wótca zestajachu njebjescy mištyrjo zynkow swoje harfy nad kwasnym blidom a hotowachu so, wo radości toho swjedźenja kěrluše spěwać.[6]

Nad nakazanjom jeničkoho hrěšnika wuznawaja dźě woni wjacy wjesela, dyžli nad wobstajnosću dźewjeć a dźewjećdźesat sprawnych. Dych Wótcowskeje lubosće hibaše jich truny a wudobywaše so z nich z přeluboznymi zynkami.[7]

Jandźelojo tuž spěwachu porjadu khěrluš wo mocy sylzow a wo triumfach lubosće.

36. Móc sylzow.

„Budźće strowjene, žohnowane sylzy, wina našeje radosće!

„Wy sće sylniše, dyžli satan, kotromuž rězny wopor wutorhnyšće, mócniše, dyžli hela, kotrejež puta złamašće.

„Wy pozběhujeće so nade wšitke stworjenjo a prajiće Wšohomócnomu swoje kaznje.

„Wy same sće sprawnosć přestworiłe do miłosće a rozhněwanoho sudnika sće přeměniłe do miłoho Wótca.

* * *

„Wy zastupujeće město słowa a zrěčnosće, žedźiweje prózstwy a modlitwy.

„Wy sće we wočomaj hrěšnika rjeńše, dyžli wotbłyšć njebja we wočomaj sprawnych.[8]

We was zybola so krej wumoženja, pokłady hnadow, dźiwy wěčnosće.

* * *

„Wy wotewrjeće wutrobu nadźiji a tłóčiće wuzwolenomu do čoła znamjo spomoženja.[9]

„Wy hašeće z hrěšneje duše wšu njećistosć, kotruž wšěch rěkow a morjow wody njebychu wotmyłe.

„Wy sće nalětnja rjosa, kotraž připowěduje zdychowanja tujawki w hajach bóžskeje lubosće.[10]

* * *

„Wy sće wino, kotrež jandźelow zwjeseluje, swětła woda, za kotrejž Bóh křiža trada.[11]

„We wuhnanstwje ronjene wubudźeće jenohłósnu radosć we wótčinje.

---

[1] Swj. Augustin, wuznaća 8, 11. — [2] Luk. 15. — [3] Swj. Domaš z Villan., wo jandźelach. — [4] Luk. 15. — [5] Luk. 15. — [6] Luk. 15, 25. — [7] Luk. 15, 7. — [8] Swj. Khrysostomus. wo lisće Kolos. — [9] Swj. Khrysostomus, wo Hugo, Viktor, wo wysokim spěwje.

„Wěčne njezbožo padnjenoho jandźela je to, zo ženje ani jeneje tychle sylzow ronić móc njebudźe.[12]

„Strowjene budźće, žohnowane sylzy, wina našeje radosće."

(Přichodnje dale.)

[12] Swj. Bernard, wo wys. spěwje. Swj. Khrysostomus, 93. rěč.

Nuza w Pólskej.

Lědma žadyn druhi kraj ćerpi telko pod wójnskim hubjenstwom kaž Rusko-Pólska, tak wozjewjeja też „Bautz. Nachr." w čo. 53 t. l. připósłany dopis. Tele wójnske operacije w tamnych krajinach, ćahanjo hobrskich wójskow tam a sem, při čimž so zminyć njehodźi, zo so zniča kněže, wobsedźeństwa a kubła, puće a železnicy, štož pak njeje jeno cyłe hospodarske žiwjenjo a wšitkón wobkhod zahaćiło, ale też po millionach ličace wobydlerstwo cyłoho kraja, wosebje w městach, do najwjetšeje nuzy přinjesło. Skoro na wšitkim tu pobrachuje, wosebje na wuhlu a cyrobje. Khudšomu ludej hroža hłodu a nuzy dla najhórše natykowace khorosće. Te pak bychu zasy z wulkim strachom byłe też za susodne krajne dźěle, wosebje pak też za naše zmužite, tam wojowace wójsko, kotříž so tola stajnoho wobkhada z wobydlerstwom zminyć njemóža.

Tohodla njeje to jeno kaznja tamnoho čłowjeskoho čuća, kotrež pola Němcow na krajnej mjezy njezastanje a kotrež dźěn so też tak wulkotnje napřeco ranjenym a jatym njepřećelam pokazuje, ale je to też runje tak winowatosć sebje samoho zdźerženja, zo by so tamnej nuzy, kotraž w Pólskej knježi, ze wšěmi srědkami wotpomhało, zo bychu so milliony ludźi ze sćěhwkow hłodu wumožili a mórej, kotryž by też za nas strašny bywał, wudyrić wobarało.

Tohodla je so internacionalna komisija wutworiła, kotraž chce z kupowanjom cyroby we wukraju a přewjezenjom tejesameje do Pólskeje, spěšnu pomoc poskićić. W Němskej je so za samsny zaměr centralny pomocny komitej wutworił. Praesidium (předsydstwo) maja wjerch z Hatzfeldt, wójwoda Trachenbergski, direktor w kejžorstwowym hamće znutřkownoho dr. Lewald, a direktor Drježdźanskeje banki Herbert M. Gutmann. Sydło toho komiteja je Barlin W. 8, Behrenstr. 38. Najnahladniše wosoby ze wšěch dźělow Němskeje su k tomu přistupiłe. Pomoc budźe so wšitkim potrěbnym, njedźiwajo na nabožnistwo abo wěrywuznaćo, na samsne wašnjo wudźěleć. Komitej wobroća so nětkle na najšěrše woršty němskoho ludu a prosy wo přinoški a dary. Też najmjeńši dar je witany. Płaćić móže so pola wšitkich wustawow kejžorstwoweje banki a też wulka ličba druhich bankow, kotrež su w prostwje mjenowane, přijima dary. Je też wotpohlad, zo so dary zjawnje kwituja, jeli dawaćerjo hinak njepostaja.

Wězo je też **Posoł** zwólniwy, dary k tutomu skutkej miłosće, kotryž je nam sobu hnydom tak wužitny, přijimać a je też kwitować.

Wójna.

Powěsće z wobeju bitwišćow swědča wo nowych rjanych postupach našich wójskow.

Z wječornoho bitwišća

wozjewja hłowne wjednistwo 4. měrca:

Francózski parnik z municiju założi, dokelž bě joho pjana wobsada so přehladała, we **Ostendźe,** bu tam potřělany a podnuri so. Ranjena wobsada bu wumožena.

Na **Loretto-hórcy** k sewjernomu wječoru wot Arrasa dobychu naši wojacy 1600 metrow šěroke njepřećelske stojnišćo. 8 officirow a 558 Francózow bu popadnjenych, 7 mašinskich třělbow a 6 mjeńšich kanonow dobytych. Njepřećelske nadběhi k zasydobyću buchu popołdnju wotražene.

Nowe francózske nadběhi w **Champagni** buchu lohko wotpokazane.

Francózski wupad k wječoru wot **St. Hubert** w Argonach so docyła njeporadźi, w nawróćnym nadběhu wutorhnychmy Francózam jedyn přěrow; też w lěsu Cheppy rozrazy so francózski nadběh.

Jena z poslednich powěsći z Eiffelskeje wěže wozjewja, zo bu na němske wotdźělenjo, na hórkach pola Tahure pućowace, z wuspěchom třělane. Możemy tutu powěsć za prawu připóznać, štož je wuwzaćo. Wotdźělenjo wobstoješe pak z francózskich jatych, z kotrychž bu 38 morjenych a 5 ranjenych. (WTB)

Podobnje wojowaše so sćěhowace dny na wšelakich městnach dalokoho wječornoho bitwišća. Francózam bě powšitkowny nadběh poručeny, runjež Joffre to tón króć njebě zjawnje přizjewił, kaž w decembru. Wuspěchow su Francózojo nětkle runje tak mało měli kaž tehdom. Štož wo dobyćach sami wozjewjeja, je pak jara snadne a droho wukupjene, pak z cyła jenož wumyslene. Ludźi pak su dosć přisadźili. Tak wosta 4. měrca po mócnym nadběhu pola **Celles** přez 1000 mortwych Francózow před našimi wobtwjerdźenjemi ležo. Hač do poslednich dnjow, hdyž sněh a hubjene wjedro zadźěwaše, bu wšědnje we Vogesach wojowane. Cyle so też při njewjedrje njepřesta. Wokoło **Münstera** a **Sennheima** so wojowanja wšědnje wospjetuja.

Loretto-hórku bychu sebi Francózojo přejara rady zasy dobyli. Přecy zasy to spytuja, ale podarmo. 7. měrca zhubichu tam z nowa 50 jatych. 8. měrca wotdobychu jim naši tam dwě dalšej hrjebi, 6 officirow, 250 muži, 2 mašinskej třělbje a 2 małej kanonje.

W **Champagni** wojowachu wosebje kruće pola **Perthes, Souain** a **Mesnil.** Hač k ručnym wojowanjam tam wjacy króć dóńdźe. Pola Perthes popadnychu naši 5. měrca 5 officirow a 140 muži, pola Mesnil 7. měrca 140 muži. Wojowanja traja dale. (b)

Wuwołana korčmarka.

We wsy Fišbachu w bayerskich horach bydleše za časy krala Maximiliana Józefa korčmarka, kotraž měješe skoro po cyłym kraju wulke mjeno. Wona běše daloko a šěroko znata jako dobra kuchařka; žana njeběše přez nju, kotraž by štuki a karpy z řeki Inn tak wabjate a słódne přihotować mohła. Pódla pak měješe jara dobru hubu, a nichtó też njeběše přez nju po hrubosći, khiba-li khachlowe rubišćo. Njech přińdźe bohaty abo khudy, młody abo stary, wosobny abo wšědny, kóždy běše ji jenak hódź. Ze stajnje hotowej hubu wědźeše kóždoho jenak wuhěblować, běše-li trjeba. Z dobrej hubu pak družeše so dobra wutroba. Khudomu, kiž njeměješe khiba prózdnych kapsow, posłuži wona też rady bjez pjenjez. Dokelž mnozy ludźo hižo z wćipnosću sem přikhadźachu, korčmarku zeznać a so z jeje hubu měrić, wězo wšak też jeje dobre rybjace grychty spytać, njetrjeba so nam dźiwno zdać, zo jeje sława daloko a šěroko so roznjese, też hač na samón kralowski dwór. Kral Maximilian Józef lubowaše žort a wotmysli sebi, tule njewšědnu korčmarku wopytać a sebi wobhladać.

Běše rjany lětni dźeń, a korčmarjec hospoza w Fišbachu dźěłaše butru. Tu přiběža jeje muž wšón wustróžany k njej do kuchnje; ze stróželemi jomu dych zapadowaše. Bě pak so też něšto jara spodźiwne stało: bjez dźiwa běchu joho stróžele. Runje bě kralowski kurěr na přepoćenym konju přijěchał zjewić, zo Joho Majestosć kral za hodźinu přijědźe: přeje sebi, zo by w hosćencu rybow pojědł.

„Kelko přisydłakow přiwjedźe sobu?" prašeše so korčmarka swoje dźěło ani njepřetorhujo.

„Přisydłakow? Što dyrbi to rěkać?" skušowaše mjez tym zastupiwši kurěr.

„Na, hdyž rozomnoho słowa njerozemiš: ći dwórscy prózdnikojo, kiž so po kralowskim dworje ćahaja, kaž powrjestło, njewědźo hač bychu abo njebychu; a te skopy, kotrež kaž pkhi zady na kralowskich wozach sydaja so napřemoh naduwajo, kaž bubnarje. Nó, njewuwalej jeno tak woči na mnje, kaž by mje chcył z wočomaj póžrěć: mam nós runje srjedź wobliča, kaž wšitcy druzy ludźo, a rucy a nozy, hdźež słušeja!"

Kurěr so při tych słowach zhubi, kaž prošk před wětřikom. Mandźelski a dźowka, kotraž bě tohorunja nad tajkej powěsću wustróžana přikhwatała, hladaštaj ze strachom na so. Wostanje-li mać też dźensa runjewon kaž hewak, što jeno z toho budźe?

Korčmarka dźěše nětko měrnje za swojej winowatosću: kralej ryby přihotować. Hdyž tajki wopyt so lubi, dyrbi hižo butra čakać. Mandźelski a dźowka wědźeštaj, zo staj tu dale njewušnaj, při khachlach korčmarka nikoho rady njećerpješe; tuž so wotsalištaj.

Za něšto časa škrjebjetaše wonka póstowy rožk, přikhad kralowskich knježich připowědujo. Spěšnje khwataštaj hosćencar a dźowka z domu; korčmarka wšak so wot khachli njehibny. Hnadnje a dobroćiwje wotmołwješe kral hosćencarja a dźowki pokornym strowjenjam; podarmo pak hladaše joho wóčko zwědawje za hospozu. A khwila po khwili so miny, ale wuwołana korčmarka so njepokaza.

„Tu maće, Majestosć, přeni wopokaz jeje hrubosće", dowoli sebi general Galler, kralowy přewodnik, naspomnić.

Kralej samomu zezda so tajkele njekedźbowanjo joho wosoby trochu dźiwne a wón so wopraša, hdźe dha je hospoza. Ze zatrachom jakotaše hosćencar zamołwjejo, zo Majestosći, kaž je poručene, ryby přihotuje. Tuž pósła kral swojoho adjutanta do domu, zo by ji zjewił: Kral chce hospozu a jeje ryby widźeć. Adjutant sam wšón wćipny na tu spodźiwnu hospozu khwataše do kuchnje.

„Sće wy hospoza?" wopraša so žónsku za khachlemi wuhladawši.

„Na, hospodař tola njejsym, kaž widźiš."

„Joho Majestosć žada was widźeć."

„Ale ja nic joho, doniž njebudźa moje ryby hotowe."

„Joho Majestosć kral je waš knjez; wón ma poručeć, a my mamy posłuchać."

„To móže so wam runje přistejeć, haj, knjez lakajo, ale mi nic."

Na rańšich bitwišćach

su naše wójska při wšědnych njewuprajomnje napinacych a zmužitych wojowanjach sylne postupy činili. Rusojo přimachu je husćišo we lěsach k sewjernomu wječoru wot Grodna a wokoło Augustowa, zo bychu jim něšto z wěcow w Masuriskej bitwje dobytych wutorhnyli. Wšo bě podarmo. Wšón njesměrnje bohaty dobytk z tamneje hobrskeje bitwy bě kónc tamnoho tydźenja wukhowany a naši wojacy běchu nětk swobodni k nowym skutkam, kotrež so hižo bohaće pokazuja.

Wjednistwo wozjewja 7. měrca:

Naše nadběhi k južnomu ranju wot (města) Rawy mějachu wuspěch. 3400 Rusow bu popadnjenych a 16 mašinskich třělbow dobytych.

8. měrca:

K połdnju wot Augustowa rozpadnychu ruske nadběhi pod ćežkimi zahubami za njepřećela.

Pola **Lomzy** so dale wojuje.

K wječoru wot **Prasznysza** a k ranju wot **Plocka** činjachu Rusojo podarmo někotre nadběhi.

Pola **Rawy** wotrazychu naši wojacy dwaj nócnej ruskej nadběhaj.

Ruske wustorki z wokoliny **Nowoho Mjasta** njemějachu žanoho wuspěcha. Ličba popadnjenych Rusow wučini tam 1500. (WTB)

Hišće wjele wjetše běchu dobyća, kotrež němske wjednistwo 9. měrca wozjewja:

K ranju a k połdnju wot **Augustowa** rozbichu so ruske nadběhi z ćežkimi škodowanjemi za njepřećela.

K sewjernomu ranju wot Lomzy wostaji njepřećel po njeporadźenym nadběhu 800 jatych w našich rukach.

K sewjernomu wječoru wot Ostrolenki wuwi so bój, kiž hišće ke kóncej njedóńdźe.

W za nas so derje wuwiwacych wojowanjach k sewjernomu wječoru a k wječoru wot **Prasznysza** popadnychmy 3000 jatych.

Ruske nadběhi k połnocy wot **Rawy** a k sewjernomu wječorej wot **Nowoho Mjasta** njemějachu žanoho wuspěcha; 1750 Rusow bu tu popadnjenych. (WTB)

Na awstriskich bitwišćach

bě wulkoho sněha a hubjenoho wjedra dla z dźěla něšto měrnišo. Hdźež wojowachu, dowobarachu so Awstriscy a z nimi zjednoćeni Němscy ruskich nadběhow a pokračowachu na někotrych městnach. W Karpatach popadnychu po wozjewjenju ze 7. měrca 8 ruskich officirow a 570 muži. (b)

8. měrca so z Wiena piše:

Dobry wuspěch měješe krótki nadběh našich wojakow we wječornym Haliču, hdźež buchu při **Gorlice** linije njepřećelskich třělcow přełamane a wjes w krwawnym wojowanju předobyta. Wjacori officirojo a přez 500 muži bu njepřećelej popadnjenych.

W **Karpatach** so zasakle wojuje. Pola **Lubkowa** nadběhowachu Rusojo wčora popołdnju ze sylnymi mocami. Wutřělane rynki wupjelni njepřećel přecy zasy z nowymi mocami a nadběh bu njedźiwajo na ćežke poražki tři króć hač blizko k našim stojnišćam wuwjedźeny. Kóždy króć porazy so posledni nadběh Rusow pod zaničacymi poražkami před našimi zadźěwkami. Sta mortwych leža před našimi stojnišćami. Na druhim wotdźělu bitwišća nadběhowachu naši wojacy po wotraženju njepřećelskoho storka njejabcy, dobychu wot njepřećela sylnje wobtwjerdźeny wjeršk a popadnychu z nowa 10 officirow a 700 muži. Też na jenej ze susodnych horow bu 1000 Rusow popadnjenych. — Też 9. měrca wozjewjeja Awstriscy při ćežkich wojowanjach dalše 600 jatych. Nowy wulki sněh a surowa zyma nanajwjetše napinanja a wopory žada. (b)

K tukanju na češkich wojakow,

zo su w mjeńšich a wjetšich wotdźělenjach k njepřećelej přešli, wozjewja so z Wiena, zo su tajke tukanja docyła nałžane. Wšitke połki wojuja z dospołnej swěru, a officirojo kaž wojacy zasłužeja sebi njeličomne wuznamjenjenja za wopokazanu zmužitosć. (b)

Přećiwo Dardanellam

je francózsko-jendźelske łódźnistwo wšědnje pak słabšo, pak sylnišo třělało. Joho wulke kanony pak jara mało wučinichu. Po zdaću njejsu ani zwonkowne turkowske wobtwjerdźenja wjele wobškodźene. Dale nutř do Dardanellow pak so łódźe wćsće njejsu dobyłe, njejsu drje to ani kruće spytałe. Hdźež łódźe wojakow na kraj wusadźowachu, běchu to jenož cyle małe wotdźělenja.

Dardanelle a druhe staty.

Zda so skoro, zo chcyštej Jendźelska a Francózska ze swojej wójnu přećiwo Dardanellam Italsku a neutralne balkanske staty sobu do wójny sćahnyć. Činještej jakož by hižo k dźělenju Turkowskeje šło a tamne staty dyrbjałe khwatać, zo njebychu k tomu pozdźe přišłe. Z Grichiskej so to bjez mała poradźi. Hewak tak překlepany Venizelos bě drje hižo za wójnu dobyty, ale kral wosta kruty přećiwo wójnje a k njomu stoješe generalny stab wójska a drje też wjetšina ludu. Venizelos tohodla wotstupi a Grichiska ma nowe ministerium pod Gunaris. Wone budźe nadźijomnje přećiwo jendźelskim wabjenjam a nuzowanjam krute. — Kaž za Grichisku bija też za Italsku rozsudne hodźiny. Francózska a Jendźelska ju z mocu k wójnje čišćitej a mnozy šćuwarjo pomhaja jimaj w kraju samym. Bližši čas wostanje drje runje tak ważny kaž njewěsty. (b)

W Kaukasu

su Turkojo wo něšto postupowali. Wjetša bitwa sta so w **Iraku** (Mesopotamiskej) při rěcy Karun. Jendźelčenjo buchu tam zbići a zhubichu 400 mortwych a ranjenych a wjele jatych. Mjez mortwymi bě jedyn major a 4 druzy officirojo. Jendźelčenjo sami we swojich powěsćach k tomu stoja, zo su před Turkami cofali, pisaja pak, zo su jim 200—300 morili a 50—60 ranili.

Naše podmórniki

su wokoło cyłeje Jendźelskeje. Wutoru dopołdnja potřělachu wone tři jendźelske parnik „Tangistan“ (3738 tunow) z 38 ludźimi

---

„Ja sym kralowy adjutant.“

„Ach što, adjutant abo nic; ja sebi we swojim domje poručeć njedam.“

„Też nic wot krala?“

„Poruča-li něšto njerozomne, ně! Ale tak bjez rozoma wšak kral njebudźe, zo by sebi rybow přał a z dobom žadał, zo bych wot pónowje ćekła, hdyž je šmałc hižo horcy a zeškrěny, hdyž je čas ryby do pónowje kłasć! Prajće swojomu knjezej: To Fišbachska korčmarka nječini; přetož potom by po mojim dobrym mjenje jako kuchařka było.“

Adjutant, chcyjo abo nochcyjo, dyrbješe so z tejle powěsću k swojomu knjezej wróćić. Kral wšak so wusmja a, zo by tónle žort zehnał štož móžno, wupósła generala Gallera z nowej poručnosću: zo by hospozu jomu na woči přiwjedł. General wotmysli sebi ducy, zo chce wojerscy postupować, a do kuchnje zastupiwši zahrima na kuchařku:

„Joho Majestosć dawa wam poručeć, zo maće hnydom do jstwy přińć, hnydom!“

Ale zmužiće wumysleny a wuwjedźeny nadpad so njeporadźi; wótry směch bě jeničke wotmołwjenjo, kotrohož dósta.

„Što so směješe? Hnydom maće do jstwy přińć, Joho Majestosć chce z wami rěčeć!“

„Nó, hdyž knjez kral dočakać njemóže“, wotmołwješe hospoza zymnje, „njech dźě ke mnje do kuchnje přińdźe!“

„Što? Joho Majestosć kral sem do kuchnje?“

„Nó haj, čohodla dha nic?“ wopraša so korčmařka zadźiwana. „Wón dźě ma ze jstwy do kuchnje runje tak daloko, kaž ja z kuchnje do jstwy.“

„Što? Je to wšo jene, hač kral k njej, abo wona ke kralej přińdźe?“

„So rozemi; kral je kral, a ja sym Fišbachska korčmařka. Ja dawam dźesatki a dawki, kaž so słuša, nječinju nikomu křiwdy, dopjelnjam zakonje, modlu so k Bohu lubomu Knjezej, dale so njestaram wo čornoho muža z konjacej nohu, ani wo cyły swět. Rozymiće, knjez koprola?“

„General!“ zawoła wojerski wjednik roznjewany.

„Ach, general abo korporal, to je mi wšo jene. Někotry zakrasny korporal je wjacy třělnoho procha nuchał, dyžli někotryžkuli general, kotryž ma wutrobu połnu hwězdow a křižikow nawěšanu!“

To zdaše so generalej hižo přepjata khrobłosć. „Budźeće nětk posłuchać!“ zawoła a přimny ju za łohć, zo by ju nuzował.

Ale z jenym wotmachom wutorhny so jomu hospoza a z wulkej łžicu khroble hrožo zaškrěka z wočomaj sapajo: „Won z kuchnje, stary hawronje, abo začujeće mojich šćěpkow do khribjeta! Tu w kuchni sym ja knjeni!“ A bojaznje zejhrawaše z wulkej łžicu, zo general, traš prěni króć za žiwe dny, so do ćěkanja da a ze złobami nad njeporadźenym poselstwom kralej raportować dźěše.

Kral njewěděše prawje, što by rjekł; skoro zdaše so jomu ta wěc přehnata. Zamysleny dliješe so, što by so nětko stać mělo tu wotewrichu so skónčnje durje a kuchinska hordźina zastupi; za njej ćež hólčec, wulku šklu złotožołtych pječenych štukow a kharpow njeso. Postróženy zahlada so kral na nju. Město stareje khodojty, kaž bě sebi myslił, wuhlada čerstwu sylnu žónsku srěnjeje staroby, kotruž domjaca drasta wubjernje debješe. Pyšnje sedźeše ji špičity kłobuk na hustych čornych włosach. A nětko ze swojimaj rjanymaj brunymaj wočomaj dowěriwje a swěrnje k njomu spohladowaše a wutrobnje joho postrowješe: „Postrowjej Was Bóh, knjez Majestosć!“ Tu njemóžeše kral khiba-li swoju prawicu do jeje poskićenoje prawicy złožić. Prajić wšak so njezminy: „Wy njeseće mi swój postrow khětro pozdźe, luba hospoza!“

„Lěpje pozdźe, dyžli docyła nic, knjez Majestosć. Bych-li zastupiła prjedy, dyžli byće swoje ryby hotowe měła, by mje kral do wšěch rokotow přał. Přetož kuzłać też knjez kral njedokonja, a bych-li jomu tule stojo něšto bała, njeby do wěčnosće tajkichle słódnych rybow dóstał. Tola nětko dyrbiće też —

To prajicy stłóči krala do wulkoho różatoho stoła, kotryž bě dźowka spěšnje přisunyła.

Hospoza pak pokazowaše swojim wysokim hosćom, zo też zdobnje a lubosćiwje posłužować znaje, a tak miny so rybjaca hosćina na wšě boki spokojnje.

„Blackwood“ (1230 tunow) ze 17, „Princess Victoria“ (1902 tunow) z 34 ludźimi. Ludźo z posledneju łódźow buchu wumoženi, z prěnjeje so hač do jenoho zatepichu. Łódźe buchu na cyle wšelakich městnach podnurjene, w rańšim a iriskim morju a w kanalu. Njejsu potajkim nihdźe wěste.

Bjez škody wězo naše podmórniki při jich stajnym a strašnym wojowanju njemóža woteńć. „U 8“ bu před něšto časom wot jendźelskich torpedowych łódźi zničeny, a tosamo wozjewja naše admiralstwo wo „U 12“. Z wobeju podmórnikow buchu ludźo wumoženi. (b)

Hač do 1. měrca bu jendźelskomu překupskomu łódźnistwu 125 łódźi zničenych ze 437879 tunami. Nětkle škoda hišće rosće. Hišće wjetšu škodu za swoje hospodarske žiwjenjo ma Jendźelska z tym, zo je wobkhod zatorhnjeny, płaćizny postupuja a dźěłaćerjo stawkuja abo ze stawkami hroža. (b)

* * *

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Z Radworskeje wosady bu dale ranjeny:

Kosmas Pjekař (zwónk) **z Radworja**, krajny wobornik. Wón bu 3. měrca w bitwach pola Mławy (w ruskej Pólskej) ranjeny a přebywa nětko w lazareće w Deutsch-Eilawje (w narańšej Pruskej).

*

K. M. Přecy zasy założeja so nětkle we wójnskim času **privatne wustawy,** zo bychu za zarunanjo (zapłaćenjo) **powěsće wo ranjenych a zhubjenych** wobstarałe.

Dokelž tele wustawy ani njezamoža, wěste powěsće dawać, dokelž jim k tomu nuzny material pobrachuje, je potajkim to cyle njetrjebawše pjenjezy wudawanjo za ludźi, hdyž so na tajke wustawy wobroćeja.

Za powěsće wudawanjo je so: **Zentral-Nachweisebureau des Kriegsministerium, Dresden-N., Königsstraße 15,** założiło, kotrež wšitke Saksow nastupace powěsće wot wójska a lazaretow dóstawa, kaž też listy (zapisy) jatych we wukraju, tak zo móže tónle wustaw jeničcy dospołne powěsće sobudźělić; k tomu hišće wudźěleja so tele powěsće Zentral-Nachweisebureau-a cyle darmo.

Ze Serbow.

Mloko dróžše. Wot wutory 9. měrca bu też w Budyšinje kaž w druhich městach płaćizna mloka wot liferantow powyšena. Za liter dobroho mloka bu jako najnižša płaćizna 22 pj. a za liter smjetany 80 pj. postajena. Powyšenjo zwisuje z wysokimi płaćiznami picowanskich srědkow.

Darmotne přewostajenjo wšelakich rostlinow k sadźenju wot zahrodnistwa města (Stadtgärtnerei) potrěbnym wobsedźerjam małych zahrodkow je Budyšska rada wobzamknyła, zo by so plahowanjo za wšelake warjenja spěchowało.

*

Z Budyšina. Wobstojnosće z našim nowym knjezom biskopom dla biskopskeje swjećizny postupuja přecy dale. Breve swjatoho wótca z biskopskim titulom je dóšło, a budźe so naš nowy knjez biskop mjenować: **titularny biskop w Priene** abo **Prienenski.** Hdyž su wšitke přihoty tak daloko ke kóncej, móže so też nětko konsekracija nowoho knjeza biskopa wukonjeć a drje so stanje na kóncu tohole měsaca, snadź na swjateje Marije přizjewjenja, we **Wrótslawju.** Tak změjemy z najmjeńša jutry zasy biskopa.

Z Budyšina. W našej Budyšskej diöcesy je drje za sta lět njeslyšana wěc była, zo by tu so duchowny wuznamjenił z dostojnosću praelata. Naš zemrěty knjez biskop Łusčanski bě drje krótki čas też praelat (bamžowski protonotar), ale jeno jako biskopa zastupowacy wjednik diöcesy w času čežkeje, njezahójomneje khorosće knjeza biskopa Wahla. Nětko pak je so tele wuznamjenjenjo też spožčiło tak rjec jednoromu duchownomu našeje diöcesy, monsignorej seniorej **Jakubej Skali.** Hnydom z breve pomjenowanja našoho najdostojnišoho tachanta na titularnoho biskopa Prienenskoho je też přišło hamtske wozjewjenjo pomjenowanja spomnjenoho knjeza **seniora Jakuba Skale,** dotalnoho **monsignore** za **domjacoho praelata Joho Swjatosće bamža Benedikta XV.,** jako připóznaćo wulkotnych zasłužbow tutoho wjeledostojnoho knjeza a měšnika w joho wjelelětnym ćežkim powołanju. Tute wulkotne wuznamjenjenjo njeje jeno jara wulka česć za tutoho knjeza samoho ale je też wulka česć za našu cyłu diöcesu a jeje duchownstwo. Tohodla radujemy so wšitcy nad tutej dostojnosću a wuprajamy najdostojnišomu knjezej **„Praelatej“** swoje najwutrobniše **„daj Bóh zbožo!“** a přejemy jomu, Boha prošo, zo by tuteje dostojnosće też hišće prawje mnohe lěta so mohł wjeselić a jako **naš praelat** też mohł hišće prawje wjele skutkować k česći Božej a k spomoženju swjateje cyrkwje kaž też našoho luboho „serbskoho naroda“. Tohorunja budź wutrobny dźak wuprajeny našomu swjatomu wótcej Benediktej XV., kotryž je naše duchownstwo kaž naš narod z tutym swojim dobroćiwym skutkom hnydom w prěnim lěće swojoho bamžowstwa tak počesćił, a tohorunja też wutrobny dźak našomu nowomu najdostojnišomu knjezej tachantej a pomjenowanomu nowomu biskopej Francej Löbmannej, kotryž je też zawěsće ważne słowo k tomu prajił. Našomu nowomu praelatej pak přiwołamy: „Ad multos annos!“

Z Radworja. (Železny kříž.) Nimo njedawno naspomnjenych štyrjoch wobsedźerjow železnoho kříža staj hišće zasy dwaj wojakaj našeje wosady tute wuznamjenjenjo dóstałoj. Staj to:

V. Gardejězdny Běmak z Kamjenjeje, kotryž bu z cyłej sylnej patruliju w lěsach wokoło ruskoho (pólskoho) města Suwałkow nadobo wot Rusow wobstupjeny. Ale sakscy gardejězdni so njepodachu. Mjez tym, zo pak wjetšina z nich w bitwičcy spada, přeruba so Běmak z někotrymi towaršemi k němskomu wójsku, tak zo móžeše jomu swoje wobkedźbowanja zdźělić.

VI. Füsiler Kraska z Radworja (syn knježskoho pohonča). W bitwje pola Neu-

---

Hdyž so potom kral zasy wotsaleše, přewodźachu joho korčmarjec ludźo hač před khěžne durje. Ducy wšak kiwny dźowka maćeri a wupowěda ji wo małej rołcy dukatow, kotruž bě kral pódla swojoho talerja położił. Rozsudnje skoči korčmarka zasy do jstwy a hrabnywši pjenjezy stłóči je kralej do ruki.

„Fišbachscy korčmarjec“, dźeše, „njedadźa sebi za tu česć płaćić, zo smědźachu swojoho krala pohosćić. Z toho hišće njewokhudnjemy.“

„Ale njemóžu tola darmo wašich rybow jěsć a wašoho piwa pić“, měnješe kral.

„Čohodla nic? Wšako knjez kral přez cyłe lěto wot našoho dźěła a wot našoho potu jě“ ...

„Božedla jědźće!“ zawoła kral so smějo, hewak hišće rjanych wěcow zasłyšimy. Njechaće-li wy woprawdźe ničo brać, njech to wostanje jako kwasny dar wašej dźowcy, a chce-li wona k nam do města přińć —“

„Bóh zwarnuj. To by hišće było, zo bych swoje dźěćo do wašeje Sodomy a Gomorrhy pósłała, hdźež prózniko jo na kralowskim dworje za kóždej suknju, miknje-li so hdźe, hanjeja —“

„Jědźće! Jědźće!“ zawoła kral z nowa, a wozy wrjeskotachu do dala.

Hač je kral Maximilian Józef Fišbachsku korčmarku hišće jónu wopytał a tam jeje rybow a jeje hrubosće powoptawał? Wo tym stawizny ničo njepowědaju.

Po bayerskej podawiznje mh.

Nócna lampka w ptačim hnězdźe.

Póćmje so masać, wosebje hdyž njejsy blaka swědomy, njeje rjenje: tu so storčiš, tam prasnješ a zasy kopnješ. Hdy by hišće jenož z rukomaj a nohomaj było! Ale hdyž hižo z hłowu do wótroho rózka zbodźeš — khort naj-naj! Wjeksowy rózk! Štó wě što za škričku swětła! Tehdom tak prawje sebi nócnu lampku a byrnjež so jenož miškriła, ważić wuknješ. Kaž sebi človjek w ćmowej nocy z nócnej lampku z nuzy pomha, podobnje pomha sebi też Boža stwórba po swojim wašnju, hdyž je swětła trjeba. Hlej, kóčka runje tak derje srjedź ćmoweje nocy myše łóji, kaž wodnjo, dokelž so ji póćmje woči samej zybolitej, kaž hwězdźičcy. A sowa, wodnjo skoro slepa, zo sebi druhe ptački z njej swoje žorty ćerja, w nocy sapa, skoro bych prajił, z wočomaj škrě, a khodźi po swojej hońtwje. Jansku mušku trjebam k tomu jeno naspomnić. Ale chcych dźě wo ptačim hnězdźe powědać, wo hnězdźe ptačka mjez rjanymi ptačkami sobu najrjeńšoho; wězo wšak cuzoho, dokelž pola nas z domom njeje, ale w dalokich ćopłych krajach. Z daloka nowinka pak so też rady słyši.

Tónle ptačk rěka z mjenom Amadina (Webefink) a słuša do swójby finkow, kaž žołty kanarik. A kak pyšnje je Amadina wuhotowana! Na hłowje ma krejčerwjenu čapku přez wuši hač do samych licow sćehnjenu. Pysk je běły, kaž słonowa kósć. Wokoło šije wije so njebjomódry khornar z čornej smužku, k tomu wuhločorny šlips na fijałkowej předkošličcy. Lac, kotryž brjuch a spódnje ćěło hač do wopuše wodźewa, je žołty runja najrjeńšomu jejowomu čornikej. K tymle barbam stoji jara rjenje spódni kuntuš a zwěršny kabat na khribjeće čisty zeleny, kaž młódna čerstwa trawa. Zelena barba přeměnja so dale k wopuši do njebjomódreje; a też wopuš je z njebjomódrymi pjerjemi wutykana. Najrjeńša měšeńca wšelakich barbow. A hdyž hakle so tajkile ptačk na słónčku hiba a wjerći, to je, myslu sebi, kaž žiwy juwel. Hnězdo twari sebi Amadina kulowate runja pucherjej, do wšěch bokow wuzamkane; jenož małe wokniješko k nutř a won khodźenju je stajnje wotewrjene. Hdyž jedyn ptačk so runje do wokniješka wusydnje, zo by sebi z hnězda swět wobhladował, je w hnězdźe, hdźež mjez tym druhi wotpočujo swoju připołdnišu zaspanu hodźinku swjeći, tołsta ćma. Spicy pak, što jomu to wadźi? A wotućiwši njemóže so zestorkać abo zbosć, dokelž su sćěny z mjehkim mochom a pjerjom wutykane. Doniž staj staraj samaj, njeje złě. Ale přińdźe čas, a hnězdo je połne drobnych dźěći, kotrež na stajnosći za cyrobu škrěča, potom dźi k mudrej žonje. Hdyž stary z wokniješkom

chateau měješe so strašna patrulija wuwjesć. Kraska so dobrowólnje na nju zamołwi. Wón drje bu na njej ćežcy ranjeny, wróći pak so tola zbožownje z ważnymi powěsćemi k swojomu wyškej.

*

Njekupujće nětkle wójnske knihi a wobrazy!

Wšelacy agentojo přińdu snadź też nětkle hižo na wsy a hladaja, zo bychu tu abo tamnu **knihu wo wójnje** abo **wójnske wobrazy** ludźom na šiju walili, wudawajo, zo je wunošk toho za dobre wěcy, podpjeranjo wojakow w polu, abo wopušćenych doma atd., postajeny. Tola najbóle so to jeno stawa k samsnomu wužitkej nakładowarjow abo wudawarjow tajkich wěcow.

„Čerwjeny křiž“ też warnuje před kupowanjom wójnskich wobrazow wěsteje firmy Krielke w Barlinje-Schönebergu, kotraž tajke wobrazy přez agentow rozšěrja, wudawajo, zo ma wot centralnoho komiteja „Čerwjenoho křiža“ połnomóc, to činić, a zo čisty wunošk abo dźěl tohosamoho tamnomu zaměrej k lěpšomu přińdźe. Zastupjerjo firmy přińdu najbóle z čornej mapu, w kotrejž su faksimile (podpisma mjenow) wysokich knježich. Dokelž pak je „Čerwjeny křiž“ dla wšelkich wobstojnosćow swoje dowolenjo k tomu wróćo wzał, warnuje tónsamy před kupowanjom tutych wobrazow.

Swětne podawki.

Pruska.

W pruskim sejmje protestowaše pólski zapósłanc Trampczynski při wuradźowanju etata přećiwo Polakam njepřećelnym zakonjam a žadaše, zo bychu so hnydom zběhnyłe. Druhe strony njewotmołwjachu njepřećelnje, njechadźa pak we wójnskim času wo tutych prašenjach jednać a lubja, samo nacionalliberalni a konservativni, zo chcedźa to po wójnje ze sprawnym a dobroćiwym zmyslenjom činić. Pólska strona hłosowaše přećiwo etatej. Podobne žadanjo wupraji pólska strona też w kejžorstwowym sejmje.

Němska.

Kejžorstwowy sejm je srjedu zestupił a bu wot presidenta Kämpfa wotewrjeny. Nowy statny sekretar financow, dr. Helfferich, předpołoži přichodny etat. 10 milliardow dalšeje požčonki so žada, zo mohła so wójna hač do pózdnjoho nazymja wjesć, jeli budże trěbne.

Awstriska.

Biskop dr. Hittmair w Linzu je 55 lět stary zemrěł. Bě so pola wójnskich jatych z blakatym tyfusom natyknył. Njeboh biskop bě też ranjenych sobu wothladał, kaž žadyn miłosćiwy bratr. K zbudźenju cyrkwinskoho žiwjenja je wón we swojej wosadźe njewustawajcy skutkował.

---

nutř lčze, zo by hadźika abo mušku abo słódke zornješko lubuškam wobradźił. — tołsta ćma. Hdźe nětko khłóšćeńku dać? Traš na dobre zbožo, je hdźež je a nimo? Nimo dźě so přecy najlčpje trjechi. Škoda prócy pytanja a łójenja, škoda też najmjeńšoho drjebuška. Swójba je wulka, a brójić rěka hubjenstwu hnójić. Kak rjenje sebi tu stwórba pomha. Kóždy mały ptačk přinjese sebi nócnu lampku sobu na swět, abo chcu lěpje prajić, hnydom dwě lampcy, a wšej nuzy je wobarane. Młody ptačk, z jeja so wudypawši, ma w kóždym kućiku swojoho pyska mały pucheŕk, kotryž so póćmje zyboli, skoro kaž janska muška. Lědma je so stary we woknješku někak pokazał, rozdajeja małuški pysk a škrěča štož možno a z dobom z lampkomaj staromu swěća: jowle, jowle! Stary njemóže zmylić, trjeba jenož mjez dwě lampcy wobradźeńku tyknyć, a je do prawoho blaka a suhnje so do hłódnoho žołdka — nym, nym, nym! Hdyž je młody ptačk dorostł, njetrjeba wjacy staršinskeje pomocy a žiwi so sam; potom wuskhnjetaj a zhubitaj so pucheŕkaj, dokelž njeje jeju wjacy trjeba. Stare ptački nimaja pucheŕkow w kućikomaj pyska. Kak rjenje sebi Boža stwórba, hdźež je swětła trjeba, mudrje pomha! Kak rjenje, zo bych hišće lěpje prajił, swědči tu a wšudźom druhdźe hač do maličkosćow mudromu stworićelej wšoho swěta! A potom přińdź hišće něchtó „mudriši“ a praj, zo mudroho stworićela njeje! mh.

Škitajće kćějace wjerby!

Wot něšto lět sem pokazuje so bóle a bóle njedostatk, zo so prěnje nalětnje kwětki, wosebje kćenja lěsnych worješinow, wjerbow a brězow z hromadami a bjeze wšeje skedźbnosće wottorhuja. Kaž je so wobkedźbowało, su wosebje dźěći, kotrež hałzy a hałžki wottorhaja a wódrěja a z wačokami wotnošuja, zo bychu je potom tola jenož preč ćisnyłe. Tute njeskedźbne wurubjenjo njeje jenož wohidźenjo natury, ale też ćežke wobškodźenjo pčołarstwa. Kćenja worješinow, wjerbow a brězow su w času přednalčća nimale jenička cyroba młodych pčołkow. Ze zymskoho spara wotućace pčoły skhorja a zahinu, hdyž so jim tuta cyroba zniči. Před tajkim wobškodźenjom pak dyrbi so pčołarstwo zakitać dźiwajo na joho ważnosć za hospodarske žiwjenjo ludu. Pilne a dźěławe pčoły njenadźěłaja nam jenož dobry a strowy měd a drohi wósk, ale přinjesu hišće wjetši wužitk z tym, zo kćenja wosebje sadowych štomow a jahodkowych keŕkow wopłodźa.

Podpisane pčołarske towarstwo je přeswědčene, zo budźa wučerjo a starši zwólniwi, wopisanomu njedostatkej po možnosći zadźěwać z tym, zo dźěći kedźbnych sčinja na sćěhwki tajkoho njetrjebawšoho kóncowanja kćenjow.

„Pčólnica“ w Khrósćicach.

Přeju jara, zo by so tu rozjasnjene prócowanjo pčołarstwa z możnymi srědkami šulskoho zarjadowanja nanajbóle podpjerało.

Dr. Groschupp, šulski dohladowaŕ w Kamjencu.

Wozjewjenja.

Khlěbowe marki.

I.

Na zarjadowanjo kralowskoho wokrjesnoho hejtmanstwa w Budyšinje so postajenja w § 8 wotrězk 1 hač sobu 3 wozjewjene wo khlěbowych markach wot 19. februara t. l. ze skutkowanjom wot 15. měrca zběhnu a w tu khwilu přez sćěhowace předpisma hač k dalšomu zarjadowanju wotměnja:

Hdyž je zwjazkowa rada tamne postajenjo, zo smě wosoba wob dźeń nanajwjacy 225 gr. muki přetrjebać na wšědnje 200 gr. poniżiła, dóstanje wot 15. měrca t. l. kóžda wosoba na kóždej dwě njedźeli město 10 jeno 8 markow, z kotrychž je kóžda wustajena na 1 punt khlěba abo 6 caltow abo 330 gr. cwibaka abo 300 gr. muki.

W jenotliwych padach móže so na namjet a při dopokazanju wosebiteje potrěbnosće přisłušny kommunalny zwjazk a wot toho postajene městno ličbu za tónle čas wudźělomnych khlěbowych markow hač na 10 markow za wosobu powyšić.

II.

Předsydy městnych zeživjeŕskich wubjerkow maja połnomóc ličby přidźělomnych khlěbowych markow powyšić.

Budyšin a Biskopicy, 8. měrca 1915.

Kral. hamtske hejtmanstwo.
Měšćanska rada w Budyšinje a Biskopicach.

*

Mašiny k syću wowsa.

Kralowske ministerium znutřkownych naležnosćow je na namołwjenjo krajneje kulturneje rady za kralestwo Saksko z přihłosowanjom financnoho ministeria wobzamknyło, zo móža woprawdźe potrěbni ratarjo ke kupjenju drill- a šěroko syjacych mašinow pomoc wot 100 hriwnow ke kupjenju kóždeje mašiny dóstać; tola njedyrbi so při tym z cyła wjacy hač 50000 hriwnow spožčić. K tomu je pohnuwało rozpomnjenjo, zo tajke sylne wužiwanjo drill- a šěroko syjacych mašinow wjele wowsnoho symjenja wulutuje a też dobry wunošk lětušich žnjow zawěści. Prószwy wo tajku pomoc (podpjeru) maja so na přisłušne ratarske wokrjesne towarstwa pósłać.

*

M. J. Pomjeńšenjo ličby swini

běchu wyšnosće radźiłe, dźiwajo na mnohosć našich žitow, zo bychu te dlěje wudźeržałe, štož pak je so wot mnohich z hóršenjom přijało. Bě měnjenjo, zo ma so při wšitkej nuzy na dobrej picy spytać, ličbu swini, byrnjež też druhdy z hubjeńšim picowanjom, předźeržeć. Nětk pak je też němske ratarske towarstwo — potajkim zawěšće wěcywustojna zhromadźizna — k tutomu prašenju swoje měnjenjo wuprajiło, a wupłód bě, zo je też wone cyle tohosamoho měnjenja, přezjene z tamnymi zarjadowanjemi wyšnosćow, potajkim: wobšěrne pomjeńšenjo ličby swini, a wosebje zaraćenjo kormjenja swini, wězo ze šonowanjom druhich plahowanskich swini a rancow a z toho sćěhowace předźěłanja swini do trajacych rěznischich tworow. — We hłownej zhromadźiznje tohole towarstwa so wuzna, zo je za lud powšitkownje, kaž też za jenotliwoho ratarja wužitniše, mjeńšu ličbu skotu prawje zeživić, dyžli přewulku ličbu tak sobu přehłódnić. Tele přeswědčace, wěcywustojne wuwjedowanja ratarskoho zjednoćeństwa drje wšitke dwěle dla mjenowanoho zarjadowanja wyšnosćow wotstronja.

*

M. J. Přetrjebanjo sterkoweje muki při plotowanju.

Wulka mnohosć **sterkoweje muki** přetrjeba so wšědnje w cyłym kraju k zwonkownomu porjeńšenju šatow, město toho zo by so tasama za zeživjenjo wutrjebała. Hdyž pak so sterka wuwostaji, njećerpi čistosć a dobry napohlad šatow, tak zo dyrbjeli ludowoho hospodarstwa dla so plotowarske wustawy a wosoby, kaž też wobsedźerjo tajkich šatow trjebanja sterkoweje muki **zdać** abo tesame **nanajbóle pomjeńšić.** Za spomoženjo kraja dyrbi so njetrjebawša elegantnosć a zwonkowny luxus też w tymle nastupanju k woporej přinjesć.

*

M. J. Z tutym so na to kedźbne čini, zo so **njemóže na žane wašnjo dowolić, druhomu skotej hač konjom a wosołam wows dawać.** Runje tak mało je možno — wob-

sedźerjam koni za picowanjo tychsamych wjacy hač je w § 4 wotrězk 3 a zarjadowanja zwjazkoweje rady wot 13. februara t. l. postajene, přizwolić, tak jara kaž so też tajke powyšenjo nic jeno wobsedźerjam koni samym, ale też wšěm to zastupowacym zastojnikam w kejžorstwje a w kraju přijomne być zda.

Njedyrbi-li skót w naléću cyle nuzu ćerpjeć, dyrbi so tón jim připokazany dźěl wowsa hižo nětko tak připrawić, kaž to mała mnohosć trejdy, z přirunanjom potrěby, žada.

*

M. J. **Zapisy padnjenych, ranjenych abo jatych wojakow saksk. wójska.**

Bu wobkedźbowane, zo ludźo wjacy tak wulkeje zajimawosće na tychle we wjele časopisach woćišćanych zapisach wojakow, kotřiž su na te abo tamne wašnjo do njezboža přišli, nimaja kaž prjedy, wosebje drje też tohodla, dokelž domjacy wo wobstojnosćach wojakow w polu dla wulkoho postupa póstowoho zwjazanja najbóle wjele prjedy njeposrědnje wozjewjenjo podawkow dóstanu, hač přez tamne zapisy.

Dokelž je nětko w Pruskej z přihłosowanjom zjednoćeństwa němskich nakładowarjow časopisow hižo dawno zakazane, tamne officialne zapisy wo tajkich wojakach woćišćeć, stej wobej zastupowacej sakskej generalkomandźe postajiłoj, zo ma wot 8. měrca też woćišć tajkich sakskich zapisow wojakow přestać. Z nětčišimi wobstojnosćemi wójny nima wězo tele zakazanjo ani najmjeńše činić. Tajke zapisy padnjenych a t. d. wojakow wudawaja so też dale kaž prjedy jako přiłoha Sakskich statnych nowin (Sächsische Staatszeitung) a so pola naměstnych wyšnosćow wupołoža. Tohorunja móže so na tele zapisy kaž dotal też wosebje abonować.

*

M. J. Dotalne postajenja **wo zarunanju za namakanjo a skhowanjo** (na wěste městno přinjesenjo) wšelakich wěcow su so po „Armee-Verordnungsblatt“ přeměniłe abo nowe na jich městno stupiłe. Nětko so płaći (z přinjesenjom wěcow na wěste městno):

1. za municiju infanterije, zwubjerany mosaz, kopr, broncu, aluminium, cyn, cynk, wołoj za kilogram . . . . . 25 pj.
2. za železo zjednoćene z druhimi metalemi (rozbuchowace kruchi artillerije) za kilogram 3 „
3. za železo bjez přiwiska druhich metallow za kilogram . . . 1 „
4. za konservowe piksy, truby a podobne sudobja z běłoho abo cynowoho blacha a t. d. za kg 10 „
5. mašinsku třělbu . . . . . 30 hr.
6. za třělby, drastu a druhe wuhotowanske kruchi kóždeje družiny a t. d. za kilogram . 15 pj.
7. za jenotliwe wosebje drohotne wěcy, kaž dalokowidy a podobne nastroje, quadranty, wumělske aparaty 5% tučasneje hódnosće po wošacowanju.

Municija artillerije (kule, kotrež njejsu rozbuchnyłe) njedyrbi so wot njenazhonitych dla stracha njezboža přimać. Za wozjewjenjo a wěstu powěsć wo městnje namakanja płaći so 50 pj. za kóžde tajke městno namakanja.

Wojerske wosoby dóstanu ½ hornich płaćenjow, njech su wone wotedate wěcy we swobodnym času abo w času służby namakałe a do wěstosće přinjesłe.

Što bě swjaty Anton?

Bě człowjek božeje předwidźitosće, bě japoštoł třinatoho stoléća, bě wosebity lubušk boži, bě dźiwočinićel nade wšěch dźiwoskutkowari, bě najmiłosćiwši pomocnik potřěbnych a pokojićel zrudnych, bě lubowanc wšoho křesćanstwa, bě prěni hordźina franciskanskoho rjadu. A štož wón bě — to wón hišće je.

Anton narodźi so 1195 na Zelnu s. Mariju (15. aug.) w Lisabonje, hłownym měsće Portugalskeje. Bě ze zemjanskoho rodu, po kudźeli (maćeri) samo z kralowskeje krwě. Lědy bě do rozoma přišoł, zo dobre wot złoho rozeznawać poča, joho staršej, starosćiwaj wo joho duchowny postup, kanonikam tachantskeje cyrkwje na kubłanjo a šulowanje daštaj. Wón so w dźěćatstwje najbóle wuznamjenješe z česćowanjom najzbóžnišeje knježny a póćiwosću čistoty, a hižo młoduški slubi Mariji wěčne knježnistwo, kotrež do smjerće njezranjene zakhowa.

Hólc w póćiwosćach tak pokračowaše, zo hižo w 15. léće próznosć swěta spózna a strachi, kiž bychu jomu na puću do wěčneje zbóžnosće zadźewać mohłe; tohodla so swěta wotrjekny a zastupi do rjadu swjatoho Hawštyna w klóštrje blizko ródnoho města. Hdyž joho tu přiwuzni a znaći z častym wopytowanjom w božej służbje a wučbje komdźachu, naprosy swojich předstajenych, njech bychu joho přeměsćili do někajkoho wosamoćenoho klóštra, hdźež by jomu lóže było z modlenjom a wuknjenjom so zaběrać. A woni jomu žadosć dopjelnichu; přesadźichu joho do klóštra Swjatoho Kříža w Coimbrje, hdźež połnych dźewjeć lět w swjatosći přeżiwi. Tu też bu na měšnika wuswjećeny.

Spodźiwny je Bóh w swojich swjatych — też w swjatym Antonje. Wokoło léta 1220 da „don Pedro“ (knjez Pětr), portugalski prync, do Coimbry powostanki pjeći matrarjow z rjadu s. Franciska přenjesć, kotřiž běchu prěni z tohole rjadu swoju krej za Jězusa w Maroku (w bližšej Africy) přeleli. Powěsć wo jich horliwosći za rozšěrjenjo swjateje wěry a wosebje wo jich matrarstwje zasłyša swjaty Anton a z wotmachom zbudźi so we nim žadosć, zo by też wón njewěriwcam mohł słowo boże wozjewjeć a też tak za luboho Jězusa swoju krej přeleć. Zo by jomu to lóže so radźiło, stupi w Coimbrje do rjadu swj. Franca w tehdyšim klóštrje Swjatoho Antona pustnika; po nim přiwza też wón mjeno „Anton“, dotal bě Ferdinand rěkał. Štó bě wjeselši, štó radoznišši hač wón! Założnik rjadu, swj. Franc, sam jomu dowoli, swjatu wěru šěrić směć. Anton přewježe so z łódźu do Afriki. Tu mysleše swoju krej za Jězusa přeleć; ale skhorje a wustrowjenja dla musyše so wróćić njedopjelniwši swojeje žadosće. Sydźe so na łódź a nastaji so wróćo do Španiskeje, wotkel bě přijěł. Ale wětr zanjese łódź — město do Španiskeje — do Sicilskeje, kupy to blizko Italskeje. Byrnje słaby pućowaše Anton z južneje Italije do Assissi, hdźež bě swj. Franc 1221 powšitkownu zhromadźiznu swojoho rjadu zwołał. Tam spózna so naš rjadnik ze założnikom rjadu, swj. Franciskom, a widźo, kak su bratřa prawi horliwcy boži, to so jomu tu tak zalubi, zo sej předewza na stajne w Italskej wostać. Skhadźowanka swoje dźěło skónči, a bratřa wróćichu so dom; jeno swj. Anton wosta, doniž joho do někajkoho klóštra blizko Bolonje njewzachu. Tu dósta stwičku, hdźež tak surowje pokutne žiwjenjo wjedźeše, zo by jomu časćišo mocy wušło a njeby mohł k zhromadnomu wobjedu z bratrami dóńć. —

Z ponižnosće pokazowaše so jako njewědomny a njenazhonity we wšim. Swój wosebny pokład, swoje wukubłanjo, swoju wysoku wědomosć a druhe lěpšiny móžeše drje zakryć na někajki čas, ale nic na stajne. Bóh chcyše, zo předstajeni joho wulku wučenosć spóznaju, njech wón z njej pomha też bližnomu. Swjaty jeno njerad swoje wědomosće pokazowaše. Swjaty Franc zhoniwši wo joho wučenosći — pósła joho do Verčelle, zo by so wudokonjał wo bohosłowju a młódšich bratrow swojoho rjadu w tej swjatej wědomosći wučił. Anton ze wšěmi mocami štyri lěta bohosłowstwo wučeše a potom dósta służbu wučerja bohosłowstwa, kotruž k spokojenju wšěch wjacy lět wukonješe w Bolonje, Tuluzy, Monpeljeu a druhich městach. Tola wěz, zo swj. Anton młodźinu nic samo z wučbu rozswětlowaše, ale ju też ke wšelakim počinkam zahorješe. Spodźiwny přikład wučerjam a kubłaćelam!

Byrnjež z tym swojim zabjeranjom kmanych a dobrych dźěłaćeri za božu winicu wukubłał, tola wón přecy žadašc, zo mohł so sam wozjewjenju božoho słowa poswjećić. Štož sebi přeješe, to też dósta. A wón połny lubosće k Bohu a bližšomu předowaše zrozemliwje, zahorjenje, přiwabiwje, kruće. Z mocu a jasnosću swojich słowow tak na posłuchařstwo skutkowaše, zo so lud z tysacami wokoło njoho kopješe. A dokelž by telko ludu ani w najwjetšej cyrkwi stać njemohło, dyrbješe wón na torhojšćach a na polu słowo boże připowědować. Ze sćeńskej knihu pod pažu a z křižom w rucy by wón wsy a města Italskeje a južneje Francózskeje překhodźował, a wšudźe činješe dźiwy a wobroćenja. Joho dźiwy běchu mócne, zjawne, napadne, a jich dla dósta też přimjeno „dźiwowař abo dźiwočinićel“.

Nimo wučenja swojich bratrow w bohosłownych wědomosćach a stajnoho předowanja swj. Anton też wšelake druhe służby w swojim rjedźe wukonješe: bě z gwardianom w Pulu, z kustodom (dohladnikom) za južnu Francózsku w Limoges, a léta 1226, hdyž 4. nov. swj. Franc wumrě, bu wón z provincialom Bolońskeje provincy we sewjernej Italiji. W należnosći rjadu dyrbješe do Roma k swjatomu wótcej, bamžej Hrjehorjej IX. Hdyž bamž joho wuhlada, zwjeseli so jara; přetož bě hižo wjele słyšał wo Antonowej wučenosći a njesprócnej dźěławosći za božu česć a spomoženjo dušow a přede wšim bě słyšał wo joho njewšědnym daru předować. Tohodla jomu přikaza, zo by před nim w lateranskej cyrkwi předował. Anton ponižnje sposłucha a z tajkim zahorjenjom předowaše, zo bě bamž wšón přesłapjeny a joho „křinju zakonja“ pomjenowa. Swoje pósłanstwo w Romje dokonjawši wróći so do swojoho zalubjenoho města Padowy, léta 1230. Potom da so posleni króć na předowanja. Młodźi a stari, bohaći a khudźi: wšitcy khwatachu joho słyšeć. Na joho předowanjach bywaše po 30 tysacach ludźi. Srjedź nocy stawachu a z kijom sebi mnohi město w cyrkwi wunućі.

Žiwjenjo swjatoho Antona přibližowaše so kóncej. Wokoło jutrow 1231 padźe na łožo khorych; přetož dźěło, pokućenjo, ponižnosć, pućowanja a wódnica běchu joho přemožiłe. Přejaty wšón ze žadosću za božim rajom zaspěwa swoju luboznu pěsnju Mariji: „O sławna knjeni hordozna“, kotruž bě hižo hólčatko wot maćerje nawuknył. A dožeptawajo tule pěseń da Bohu swoju dušu wróćo, pjatk 13. junija 1231. Bě jomu 36 lět. Z joho wumrěćom zaswonichu wšě zwony w Padowje, Lisabonje a druhich městach same. Bóh wozjewi smjerć swjatoho też njewinowatym dźěćom, kotrež po měsće

běhajo wołachu: „Swjaty je wumrjeł! Wumrjeł je swjaty Anto!“

Joho row je w Padowje we wulkotnej cyrkwi, kotruž jomu k česći hnydom po smjerći twarić počachu. Cyłe joho ćěło, kaž hewak pola smjertnych, přetwori so na proch, joho jazyk pak Bóh do dźensniša zdźerža čiły jako pola žiwoho, zo by pokazał, kak je z jazykom joho česćił a sławił. W kulotwarje nad rowom stoja słowa: *„Gaude felix Padua, quæ thesaurum possides,* to r. Wjesel so zbožowna Padowa, kotraž wobsedźiš pokład.“

Rowjeńcy swj. Antona wopisuja, zo bě srěnjeje postawy, na bruń barby, žiweju wočow, wysokoho čoła, rjanoho a luboznoho wobliča.

Njezańdźe ani lěto po Antonowej smjerći a bu hižo swjaty prajeny. Přezbožowna joho mać dožiwi, zo móžeše so modlić před wołtarjom swojoho syna, swjatoho. Jako bě dźiwy činił w žiwjenju, to hišće wjacy po smjerći.

Z knižki „Novenje k ss. Antonej Pad. a Francej Xav.“

Wšelčizny.

Požadane wróny.

Wróny — tajkale njerodź! Su tu tola jenož k mjerzanju. Lědma sy naléto swój ječmjeń wosywši nohu z pola ścahnył, a hižo tu su te rapaki a za khribjetom so ći hišće wošćeraja: kra, kra, kra! Stać tam tola pospochi njemóžeš a kš, kš! je šerić. A to ći wjerća a ryja za symješkom, kotrež sy z nadźiju do zemje położił tak spróchniwje, a padnu, kaž by ničeje było. Susodej su loni cyłe polo přeryłe a předźěłałe a skoro cyłe symjo wuryłe, zo ničo druhe do ruki njehladaše, khiba-li z nowa syć. Zo by was tajki a hinaši! Hišće hórje swari hajńk, ale toho so wone z najmjeńša boja, dokelž swari z próchom a wohenjom do nich, zo jim pjerjo lěta. „A kak bych njeswarjeł?“ dźe hajńk. „Cyłu zaječu młodźinu mi kaža, morduja a rubja; ani kurwoty na hnězdźe njewostaja na pokoj. Tuž smudźeńki do was! zo wam wuhlko hasnje.“ Też hospoza na dworje čini hněwnu pjasć a hrozy z njej na třěchu: „Ty zło njedobre!“ Sedźi tam wróna tajka stara skhrobła a deleka na dworje dyrkotaja před njej wbohe njewinowate kurjatka. A to hišće rjec: požadane wróny? Nó haj, na swěće hižo tak je: něčeje mjerzanjo -- něčeje wjeselo! Druhdźe zasy sebi wróny khwala, hdyž ćahnu, a přeja sebi, zo bychu jenož prawje z črjódami ćahnyłe, z črjódami runja mróčelam. A wone też ćahaja z črjódami, wosebje nazymu, tam hdźež w sewjeru so samotna połkupa do narańšoho morja suwa, tak mjenowana „Kurische Nehrung“. Tam so wróny też z črjódami łója, pjeku a jědźa, a też dale předawaja. Wjesele sebi wózka hwizda, hdyž móže połny wozyčk tučnych wrónow na hermank wjezć. Samo wosadny farař dóstawa porjadnje swój nazymny dźesatk wrónow. Štóžkuli někak móže, wotnajima sebi wot kralowskoho hajństwa blečk, hdźež mohł na kromje lěsa swoju khěžku z khójnowych abo šmrěkowych hałzow twarić a wróny łójić. Wróny lětaja najbóle ze sewjera a tuž je khěžka k juhu wotewrjena. W khěžcy łaka derje skhowany hajńk na swój popad. Wot khěžki ćehnje so něhdźe dwacyći metrow daloko niłka hrjebička a w njej runje tak dołhi powjaz hač ke kolikej do zemje zaramjenomu. Za kolik je wulka syć na wobłuku přičinjena po wašnju prudła, zo so na popad přerazy, hdyž hajńk w khěžcy za powjaz torha. Před syću leža někotre wulke wonjate mórske ryby, khłóšćeńki za wróny. Pódla su někotre wróny za nohi z rjećazkami sputane, zo bychu přikhadnikow wabiłe. Móža pozlětować, tola nic ćeknyć. Hdyž črjóda wrónow ćehnje, postrowjeja sputane wróny swoje cuze towařski přećelnje wołajo: „kra, kra, kra!“ a cuzbnicy so tohorunja přećelnje dźakuja: „kra, kra, kra!“ Tola što to? Towařski dźě sedźa za nastajanym blidom — kóc khort! to dyrbimy tola wohladać! A bliža so najprjedy trochu bojaznje, rozhladniwje — dundyr wěř kolikej! Ale ryby wonjeja tak přeluboznje a wabja z tajkej mocu, pysk do nich zašapić a sebi dobry słódny ćwak wottorhnyć, a hłód je njepřećel — zabyta je wšitka rozhladniwosć: wróny waleja so jena při druhej ze zawisću na strašnym blečku wokoło rybow. Prawy wokomik nadobo torha hajńk za powjaz, syć ščini: pras! a črjóda wrónow je pod syću jata. Podarmo je wšitke pjerchotanjo a mocowanjo za wućekom. Štóž je popadnjeny, budźe woběšany. Druhdy so też mjez wróny mórski worjoł zabłudźi a tón je wosebje witany, dokelž wutykarjej předaty dawa šwarny pjenjez. Je-li runje zbožowny dźeń, nałóji jedyn muž za dźeń na wšě sto wrónow. Na blaku płaći skubana wróna 15, hewak 20 abo 25 pjenježkow. Tym khudym ludźičkam tam na wosamoćenej, wot wšoho wjetšoho žiwjeńskoho hibanja zdalenej połkupje je to nazymu a w zymje, hdyž njeje druhcje zasłužby, jara hódź a smě so jim tajka podpjera hospodařskeje móšnje rady popřeć. mh.

*

Hubjenstwo.

Jan je slubił, zo so wopiłstwa wostaji, jeli joho wozmu, a Jakub je přisahał, zo so do pića da, jeli joho njewozmu!

*

Z přileżnosću.

Sudnik: Kak stara sće?

Swědk: 32 lět — 24 millionow zamoženja.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 480. 482. z **Budyšina**: Jakub Měrćink, Hana Cymermanowa; 481. Jurij Šołta, podwyšk w **Póznanju**; 483. 484. z **Hajnic**: farař Pawoł Šołta, wučeŕ Pawoł Rječka; 485. Marija Jakubašowa z **Bělšec**; 486. wučeŕka Khata Kartáková w **Strakonicach.**

Za fond towarstwa: Hana Cymermanowa z Budyšina 1 hr.

Za cyrkej w Zdźeri: Mikławš Šewčik, inspektor w Lipiču 2 hr.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

11. měrca 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha
Woły:	
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	55 - 56 96 - 97
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	46 - 48 87 - 89
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	40 - 43 82 - 85
4. snadnje picowane kóždeje staroby	— —
Jałojcy a kruwy:	
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	53 - 55 94 - 96
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	46 - 48 88 - 90
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	40 - 43 82 - 84
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	34 - 37 76 - 79
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 28 67 - 70
Byki:	
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	52 - 54 93 - 95
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	44 - 47 85 - 88
3. snadnje picowane	37 - 43 79 - 84
Ćelata:	
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	60 - 62 95 - 97
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	55 - 57 93 - 95
3. snadnje wuwite wot cyca	51 - 53 91 - 93
Wowcy:	
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	56 - 58 114—116
2. starše korme borany	53 - 55 101—103
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	48 - 51 95-100
Swinje:	
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	79 - 81 100—102
2. mjasne	72 - 75 91 - 94
3. snadnje wuwite	57 - 64 75 - 83
4. rancy a kundrosy	68 - 76 86 - 94

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 6. měrca wot hr.	w Budyšinje 6. měrca wot pj.	w Budyšinje 6. měrca hač hr.	w Budyšinje 6. měrca hač pj.	w Kamjencu 11. měrca wot hr.	w Kamjencu 11. měrca wot pj.	w Kamjencu 11. měrca hač hr.	w Kamjencu 11. měrca hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt									
Rožka, kórc po 160 punt									
Ječmjen, kórc po 140 punt									
Pšenca				13	62				
„ rowa									
Rožka				11	62				
„ nowa									
Ječmjen				11	62				
Wows				13	20				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo								
Woka	centnar								
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		2	60	2	85				
Pšenčna muka				21	50				
Ržana muka				19	—				
Syno		3	75	4	75	4	—	4	50
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	3	25	3	85			4	33
	z mašinu	2	40	2	60			4	—
Prosata 474 (w Kamjencu —)		8	—	20	—				
Butra 1 kg		2	90	3	30	2	90	3	—
Jeja, mandl		1	35	1	65			1	50
Pšenčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšenčny gris									
Ržany gris									

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wojeńske spódnje kholowy

košle — tykače — wutrobnjoškitaki
pólnošěre dybsačne rubiška po 25 pj.
Nowosć: **Dybsačne rubiška z wójnskej khartu** po **35** pj.
Chenillowe rubiška.

Wužitk ma kóždy, kiž swoje potrěbnosće

hnydom w mojich znatych płaćizny hódnych tworach nakupi, kotrež je mi wulkoho składu dla móžno,

hišće po starych płaćiznach poskićeć.

Košlacy barchent
meter wot **32** pj.
Hotowe košle
zu **muži 1,20** hr.
za **žónske 95** pj.

Cychowy płat
meter wot **35** pj.
Hotowe nawoblečenja
z hłowakom **2,90** hr.

Čorne drastne tkaniny meter **90** pj. — **4,50** hr.

spódnje suknje **iale** **kholowy**
běły barchent košlam **košlace tkaniny**

Šatki za dźěći

wobwjazy, pjelchi, podkładźenja, košulki, jupki, lacki w srěnich płaćiznach!

Emil Wehrle, Budyšin

Jerjowa hasa 7.

Nowosće
w škórnjach k zelenym štwórtkam
a k prěnjomu swj. woprawjenju
po tunich płaćiznach.
Fabrikski skład
Kalawskeje črijoweje twornje Rob. Schlesier
Kamjenc w Sa. **Zwingerstr. 16.**

Kupuju za wójnske žitowe towarstwo
pšeńcu a rožku
z kóždeje hornjołuž. železn. stacije, kaž też fr. z mojich składow a **prošu wo poskićenja.**
Dalokoreč̌ak čo. 50 **Karl Schuppan** Dalokoreč̌ak čo. 50
Ratarjecy—Budyšin—Kubšicy.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Radworske tow. knježnow
njezměje třeću njedźelu měrca, ale **na swjatu Mariju** zhromadźiznu.

Kónc redakcije za přichodne čisło: pjatk rano!

Cyrkwinske molowanjo.
Wosebitosć:
Stare wašnjo molowanja.
Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.
Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.
Polichromowanjo a pozłoćenjo woltarjow, klětkow, stacionow, figurow.
Hendrich Hinrichs.
Lipsk, Weststrasse 29.
Wobličenja a skicy darmo.
Z prima-referencami móžu służić.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje maćerje a wowki

Pauliny Benšoweje rodź. Koklic

wuprajamy z tutym wšitkim přećelam, susodam a wosadnym, kotřiž su na pósty-wječorach so za nju modlili a ju, njedźiwajo na hrozne wjedro, k rowu přewodźeli, naš

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Khróšćicach** a **Budyšinje** na dnju pohrjeba, 6. měrca 1915.

Zrudni zawostajeni.

Rjekowskeje smjerće wumrě w horcej bitwje pola .... w Ruskej 7. měrca:

Jurij Dučman

z Budyšina (rodź. ze **Smjerdźaceje**)
podwyšk w pěš. reg. krajneje wobory čo. 101.

Wón dócpě starobu 29 lět.

Dušu zemrětoho poručamy
- pobožnym modlitwam. -

Hłubokozrudźena mandźelska
Marija rodź. Rychtarjec z Wotrowa
a synk.

Serbja, kupujće k poslednim zelenym štwórtkam serbske nabožne knihi!

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 12. | **Budyšin, 20. měrca 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont. Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

37. Triumfy lubosće.

„Hotuj so do zelenoho dorna, wuskhnjena łuka, zapusćene polo, pyš so z bohatymi snopami, wěncuj so z kćějatymi różemi, zedrjeny pjeńko; wurubjeny štomje, zhibuj swoje hałzy z ćežkimi płodami!

„Spodźiwna je Boža miłosć wšudźom, nihdźe pak njeje so lubozniša wopokazała, khiba-li při nakazanju hrěšnika. Hdyž padźe, njeje dała žanomu wodatomu hrěchej zasy stanyć; hdyž pokutu činješe, dawa wšitkim zasłužbam zasy wožiwić.

„Hrěšnik čuje, zo króna wuzwolenych joho čoło koši. Wón móže sebi ju wobhładać wječor, hdyž chce wotpočink brać, wón móže ju postrowjeć rano, hdyž wotuća. Wón widźi ju wo snjach nocy a zetka ju zasy při rozpominanjach wodnjo.

„O wjerćho, kiž sy wčora padnył, dźensa zasy stanył, dźerž z woběmaj rukomaj swoju kralowsku krónu a wotstorkuj z mocu ruku, kotraž chcyła ju kazyć abo jeje kwětki dréć!

* * *

„Bójski pastyŕ ma njeličomne stadła na zelenych pastwach hnady a krasnosće. Po tysacach pasu so wowcki po dolinach zemje. Po statysacach poskakuja a hraja sebi běłe wowcki njebjes na njebjeskich wyšinach. Wšitke hromadźe njemóžachu joho pokojeć pře tu jenu zhubjenu. Z njej zdaše so, zo je wšitko zhubił. Kajka radosć, hdyž je ju zasy do wowćeŕnje dowjedł, hdźež wona nětko mjeze swojimi sotrami pod lubowanym pastyŕskim kijom wotpočuje.

„Pójće dha nětko ze swojich dźěrow, njetwory pusćiny, hanjejće za wowcu! Njebudźeće tola z jeje krewju syćić móc swoju lačnosć. Pastyrjowa lubosć běše skutkowniša a spěšniša nade wšěch wjelkow złoby.[1]

* * *

„Na słowo bójskoho přećelstwa je so rowny sigl puknył, kamjeń je so wotwalił, zwjazki su so roztorhłe; štyridnjowny mortwy je połny žiwjenja stanył. Kajka radosć za joho z nowa wožiwjene zmysły! Horjestaćo! njewuprajne słowo, twoje słódke potajnosće njedopóznaju ći, kotřiž njejsu ženje do rowa stupili. Budźa ći lěpje dorozymjeć wjesołosć bójskoho přećela, kotryž z woběmaj rukomaj zasy wita toho, kiž je hižo zhubjeny wopłakany był?

„O smjerć, hdźe je twoje dobyćo? O smjerć, hdźe je twoje žahadło? Jězus pře Lazara płakaše. Ach, kak joho lubowaše!“[2]

[1] Luk. 15. — [2] Kor. 15, 50. Jan. 11, 36.

38. Zwuk z njebjes.

Mjez tym zo jandźelojo nawrót hrěšnikowy swjatočnje sławjachu, přińdźe skórźba do njebjes.

„Ně“, praji hłós, „tak surowych bolosći dlěje njewutraju. Budź też wulka zbóžnosće radosć, dha tola njemóže so tajkej ćwili pornjo stupić. Słyš moju modlitwu, o Knježe, khwataj swojomu słabomu stworjenju wołóžić.“

Kaž zdychowanjo předoby skórźba naše radostne spěwy a měrješe so runje na wutrobu Božu. Naše koncerty njezadźěwachu Najwyššomu, tele zdychowanjo słyšeć a jomu wotmołwić.

Mjez tym, zo my naše akordy dale wjedźechmy, powočini wón durje, kotrež spěwy zbóžnych duchow wot człowjekow dźěla.

Jedyn jenički zynk, tón najcuniši našich melodijow, so wuzběhny z koncerta a dótkny so ćerpjaceje wutroby.

„Dosć! dosć! abo ja wumru!“ zawoła służownik Boži.

Joho duša bě so tak do znošowanja dała, kaž wuzwoleni a bě njeskónčnu zbóžnosć powoptała. Wona bě z dobom zhoniła, zo ćerpjenja zeńskoho pruhowanja so nihdy z tej krasnosću přirunać njechodźa, kotraž so něhdy nad njej zjewi. Spodobanjo běše tak sylne, zo hdy by zwuk jenož hišće wokomik dale trał, by wona zwjazki, kotrež ju hišće k zemi pjachu, roztorhnywši k nam do njebjes přilećała.[3]

39. Złoby rubježnika dušow.

Jandźelow spěw budźeše satanowe złoby. Zawisć, kotraž jomu z toho časa, zo bu człowjek powyšeny, nutriny rozdrěwa, wotući hrózbnišo a wutłóči jomu dźiwje wołanjo.[4]

Hdyž wón hižo ćerpi, widźo dušu, za kotrejž žada a tola ju do mocy dóstać njemóže; ćim wótriša budźe bolosć, hdyž so jomu popad zasy wutorhnje, kotryž hižo we rucy měješe.[5]

Nad tajkim sylnym razom, kiž bě joho trjechił, njemóžeše wurazy swojich złobow přewinyć.

„Čohodla mje wuhnać z wobydlenja, we kotrymž pokojnje bydlach? Čohodla mi wjeselo rubić, kotrež wužiwach: škodźeć, škodźeć? Njesmědźach so nadźijeć, zo budu je hišće dołho wužiwać? Mi wobarać, zo człowjekow zahubjam, rěka, moju helu stotory króć rozmnožeć.[6]

„Z čim zasłuži duša, zo so ji smilnišo hołdowaše, dyžli mi? Z čim zasłuži sebi prawo na předkhadźacu miłosć, mjez tym, zo sym ja krutej sprawnosći přepodaty? Je wona wodaća hódniša, dyžli ja? Je wona mjenje často abo mjenje ćežko zhrěšiła? Njech so Luciferowe hrěchi liča a njech so waża ze sprawnej wahu! Njech so přirunawaja człowjeske złósće ze snadnym hibanjom mojeje hordosće! . . .

Tysac a tysac króć budże człowjek hrěšić, přecy namaka hnadu; po jeničkim hrěchu bu Lucifer khostany na wěki! hdźe je tu sprawnosć?“[7]

Po tychle słowach zjednoćichu so hłosy zbóžnych duchow a wokrasnjenych dušow do jenoho hłosa runja hrimotej sylnoho a wotmołwjachu:

„Hdy je satan želnosće měł? hdy je pokutu činił?“

Z tymle porokom wohańbjeny zhubi so satan.[8]

40. Zbožo z hrěcha.

Z toho časa, zo bu mój bratr wot smjertnoho wusada wustrowjeny, lubowach joho bóle, dyžli prjedy. Wón běše nětko dospołnišo mój, dokelž měješe so mi jónu wjacy za swoje žiwjenjo dźakować. Ja běch sobuskutkował při joho křćeńcy a při joho pokuće, při narodźe a při horjestaću.[8]

Joho duša běše nětko z dospołnosćemi debjena, kajkež za najrjeńše dny njewinowatosće měła njeběše, jeje lubosć bě dobyła na wulkomyslnosći, čiłosći a sylnosći.[9]

Horliwje so wona prócowaše, zhubjeny čas zasy wurunać a mysleše jeno na to ze zańdźenoho złoho wužitk brać za přichod.

Před kajkimžkuli strachom budźach ji tysacore mysle na jeje prjedawši njerozom a dopominach ju na ćwile, kajkež běše joho dla wustała. Dosahaše na nju pohladać, zo by zasy k sebi přišła, sylzu roniła a swěru wobkrućiła.[10]

Nahi a krawjacy krawoncowym pazoram wućeknywši ćěkaše hołbik na prěnje wołanjo do maćeŕnoho klina. Hdyž ju potom pod swoje křidła khowach, zo bych ju wohrěwał, kak so jeje rjana młodosć wobnowješe!

Wona paseše so tak kedźbliwje nadpadow, měješe tajku hidu přećiwo złósći, telko spodobanja na pócćiwosći, zo smědźach skónčnje dźakownje zawołać: „Zbožo z hrěcha!“

41. Radźićel.

Zo bych nowym přestupjenjam do prědka wobarał, wubudźach młodźencej mysle, zo by so mje přichodnje we wšěm wo radu prašał a so při wšitkich skutkach na moju přitomnosć dopominał.[11]

Hdyž běše wón k swětnomu skhadźowanju přeprošeny, praji ke mni: „Njemóžu tam bjez tebje hić, o mój njebjeski přećelo, a njemóžu so też zwažić, tebje prosyć, zo by mje tam přewodźał.“

[3] Žiwjenjo swj. Franciska Assisi. — [4] Swj. Augustin, město Boże. — [5] Žiwjenjo swj. Adelgundis. — [6] Theofylaktus, wo Mateju.

[7] Žiwjenjo swj. Eudoxije. — [8] Tertulian, wo pokuće 8. — [9] Swj. Ambrosius, wo sylzach swj. Pětra, 47. rěć. — [10] Augustin, wo napominanju. — [11] Swj. Handrij z Cesareje, wo pótajnym zjewjenju.

Hdyž jomu zła kniha pod ruku přińdźe, rjekny: „Mohł traš twojej čistej woči na strony wodźić, kotrež su wot djaboła podawane?“

Hdyž běše nakłonjeny so wjećić: „Njeby přišła njewidźomna ruka, raz, kotryž w myslach mam, zadźeržować?“ [12]

Hdyž ponižace spytowanja čuješe: „Směł so před wjerchom njebja to činić zważić, štož před najnižšim swojoho runjeća činił njebych?“

Hdyž złe rěče słyšeše: „Směm so při rěčach zadźeržować, kotrež wutrobu mojoho přećela ranja?“

Hdyž do stracha přińdźe bližšoho pohóršować: „To by rěkało so djabołej přitowaršić a so přećiwo jandźelej zběhać.“

Hdyž joho ćežka winowatosć strožeše: „Pomhaj mi, kiž sy moja zepjera: njecham, zo by so ty mojeje bojosće dla hańbować dyrbjał.“ [13]

Ničo njesta so bjez mojoho poručenja. Wšitko předpołoži so mojej radźe. Ja knježach nad joho duchom a wodźach joho skutki. Wón bjerješe podźěl na mojej mudrosći a dawaše so mojim radam wodźić.

[12] J. Marchant, zahrod. past. — [13] Swj. Lorenc Justin, wo klóštrskim žiwjenju.

(Přichodnje dale.)

Wójna.

Z wječornoho bitwišća

wozjewi naše hłowne wjednistwo 10. měrca:

Wojowanjo bě přez sněh a krute mjerznjenjo wobćežene, we Vogesach skoro cyle zastajene.

Jenož w Champagni so dale wojowaše. Pola **Souaina** naši bayerscy wojacy po dołhim ručnym bědźenju dobychu. K sewjernomu ranju wot **Le Mesnila** doby so njepřećel na někotrych městnach do našich linijow; we **surowym blizkim wojowanju**, w kotrymž bu k pomocy přikhwatacym francózskim reservam dowobarane zapřimnyć, zahnachmy njepřećela cyle z joho stojnišćow.

Z dźensa a poslednje dny wozjewjenymi wojowanjemi je **„zymska bitwa w Champagni“** tak daloko **skónčena**, zo žane nowe pospyty jeje posledni wukhod wjacy přeměnić njemóža. Bitwa nasta, kaž bu hižo 17. februara wozjewjene, dokelž chcyše francózske wjednistwo w Masurach ćežko wobhroženym Rusam z tym **pomhać**, zo njedźiwajo na žane wopory spytowaše so k **městu Vouziers předrěć**. Ze znatoho wukhoda masuriskeje bitwy je widźeć, zo so tutón pospyt **na žane wašnjo njedocpi**. Ale tež pospyt so tak předrěć, dyrbi so dźens jako cyle zrudnje skónčeny mjenować. Napřećnje wšěm oficielnym francózskim wozjewjenjam njeje so njepřećelej na žanym městnje poradźiło, tež nic **najmjeńši** spomnjenja hódny **wuspěch** dobyć. Mamy so za to dźakować rjekowskej wutrajnosći našich tamnišich wojakow, wobhladniwosći a krutosći našich wjednikow, předewšěm generalnomu wyšej **z Einem** a generalomaj **Riemanej** a **Flekej**. We wojowanjach w nocy a wodnjo bjez přetorhnjenja trajacych je njepřećel wot 16. febr. **šěsć połnych wójskow** ze surowej **kopicu ćežkeje artilleriskeje municije**, swojeje **samotneje** a **ameriskeje** — husto wjacy hač **100000 wutřělow za 24 hodźinow** — přećiwo našej 8 kilometrow šěrokej fronće słał, kiž bě wot třoch słabych **rhynskich divisijow** škitana. Bjez khabłanja su Rhynscy a jim na pomoc póslane bataillony gardy a druhich wójskowych dźělow nadběh, **šěsć króć sylniši**, nic jenož wudźerželi, ale husto dosć z mócnym wustorkom zahaćili. Tak so rozjasni, zo, runjež so jenož wo wobaranjo jednaše, tola **wjacy hač 2450 njezranjenych jatych**, mjez nimi 35 officirow, w našich rukach wosta. Přećiwo zmužitomu njepřećelej wšak smy wjele zhubili; to přesahuje samo poražki, kotrež mějachmy we wšěch na masuriskej bitwje so wobdźělacych mocach. Ale wopory njeběchu podarmo. Štož je njepřećel zhubił, **je z najmjeńša tři króć telko**, to rěka wjacy hač 45000 muži. Naša fronta **w Champagni stoji krućišo hač hdy prjedy**. Francózske napinanja njejsu na rańšim bitwišću ničo přeměniłe. Nowu sławu je němska zmužitosć a wutrajnosć sebi dobyła, hódna tamneje, kiž jej skoro w samsnym času w Masurach wukćě.

(WTB)

Mjeńše wojowanja wospjetowachu so we Champagni tež w poslednich dnjach, z druhdy wotměnjatym, powšitkownje za našich dobrym wuspěchom. Sylnišo wojowaše so dale k połnocy. **Neuve Chapelle** dobychu Jendźelčenjo a Němcy njemóžachu přećiwo sylnej přemocy je zasy wzać, kaž spytowachu. Wjele z tym, kaž wukrajne nowiny praja, za Jendźelčanow dobyte njeje.

Na **Loretto-hórcy** pola Arrasa bu z nowa sylnje wojowane. Tohorunja pola Yperna, hdźež bu Jendźelčanam hórka pola **St. Eloi** wotdobyta. — W **Argonach** traja wojowanja dale a tež we Vogesach. Tu bu cyły čas, hdyž z dźěla jara špatne wjedro to njewobaraše, sylnje wojowane. Wosebje młodźi bayerscy wojacy su tu w njewuprajomnje ćežkich hórskich bědźenjach sebi sławu dobyli. Francózojo su z Elzasa wotehnaći, jenož cyle mału šlebjertku su hišće na němskej stronje zdźerželi. K sewjernomu wječoru wot Colmara winje so bitwišćo na francózsku krajinu. (b)

Wo wojowanjach na rańšim bitwišću w sewjernej Pólskej

wozjewi naše hłowne wjednistwo 15. měrca sćěhowacy přehlad:

Hdyž bě 10. ruske wójsko w zymskej bitwje w Masurach zbite a w augustowskim lěsu so podałe, hromadźachu so powostanki ruskoho 3. wójskowoho korpsa pod wobtwjerdźenjemi před **Olitu**, powostanki 26. a 3. sibiriskoho korpsa běchu k twjerdźiznje **Grodno** a k Bobrej cofałe. Wjednik cyłoho wójska, baron Sievers, a šef joho generalnoho staba a wjednik 3. korpsa buchu wotsadźeni. Tři nowe korpsy (2., 13. a 15.) buchu do Grodna póslane a wuprózdnjene rynki druhich korpsow z rekrutami wupjelnjene. Tak nasta **nowe 10. ruske wójsko**, kiž so kónc februara podarmo prócowaše, Němskich zahnać, kotřiž běchu hač ke Grodnej a k Bobrej so přibližili. W tutych nadběhach zhubi pola Tannenberga zničene a mjez tym zasy wupjelnjene 15. wójsko wjele ludźi. Němske wjednistwo njechaše před kruće wutwarjenej bobrskej liniju a před twjerdźiznu Grodno stojo wostać, dokelž tu němske lěhwe křidło njebě škitane, ale chcyše bórzy swobodne pohibowanjo sebi pytać. Najprjedy pak dyrbješe so njesměrny popad wukhować, kiž w augustowskim lěsu wšudźom rozbrojeny leżeše. Hdyž bě tute dźěło trochu dokónčene, započachu so němske wójska **z nowa rjadować.**

Prawo křidło wobćahny pola Augustowa stojnišća, kiž běchu so mjez tym přihotowałe a druhe mocy zhromadźichu so na přihodnych městnach. Po rjedže buchu najprjedy němscy ranjeni wróćo zwoženi, tež kolony a wozy wšěch družinow atd. buchu w prawym času wróćo póslane, tak zo so nawrot wojakow njedźiwajo na lodźanc puće ładcy wuwjedźe. **Njepřećelej wostachu tute hibanja cyle potajene**, haj wón třeleše nazajtra dopołdnja, hdyž běchmy hižo wotćahnyli, na naše prjedawše stojnišća z kanonami hišće runje tak kaž dny prjedy. Němske wójska mějachu hižo swoje postajene stojnišća, hdyž ruski wjednik, kaž jeći officirojo wuznachu, dobyća wěsty wukaz wuda, w kotrymž podwjednikow ke „krutomu sćěhowanju“ hač „njepřećelej do khribjeta“ — njepřećel dyrbješe pola Kalvarije być — namołwješe. Daloko zdalene nastupi 3. ruske wójsko puć wot Simna na Lozdzije, 2. wójsko wot Grodna přez Kopcajowe-Sejna na Krasnopol. Druhe ruske wójska postupowachu na augustowski lěs, zetkachu pak so tu bórzy z našimi wojakami, kotrychž přewinyć njemóžachu, runjež z dwojej a třojej přemocu wjacy dnjow za sobu němske stojnišća nadběhowachu.

9. měrca počachu němscy 3. ruske wójsko, na prawym ruskim křidle postupowace, přimać. Hdyž so tute nadobo pola Lozdzieje a Swiento-Jeciory wot połnocy wobhrožene a skoro wobstupjene widźeše, cofaše wone khwatnje k ranju a k južnomu ranju, wjacy stow jatych a někotre mašinske třělby w našich rukach wostajiwši. Z tutym cofanjom wostaji ruski wjednik prawu stronu susodnoho 2. ruskoho wójska, kiž bě 7. měrca Berzniki a Giby docpiło, nješkitanu. Na nje dźěše nětko němski nadběh. Jón přewjesć njebě zawěsće lohko, přetož bě 11 stopnow zymy a puće běchu tak ładke, zo konje z mučnosću padachu a pěšcy lědom 2—3 km za hodźinu doprědka přindźechu. 9. a 10. měrca dóńdźe pola Sejny a Berznikow k wojowanju z překwapjenym njepřećelom, kotryž so hižo na nadběh k wječoru pola Krasnopola hotowaše. Wón bě nětk nuzowany so k połnocy wobroćić. Sejny a Berzniki buštej hišće w nocy wot 9. k 10. měrcej předobytej, pola Berznikow buštaj dwaj połkaj cyle zničenaj a jeju wyškaj popadnjenaj. Ruski wjednik, kiž drje so druhich Masurow boješe, poruči 10. měrca, widźo, zo ničo njewučini, cofanjo. Bórzy widźachu naši lětarjo njepřećelske rynki na cyłej liniji wot Giby hač do Szabije přez augustowski lěs na Grodno so wróćeć. 11. měrca wobsadźichu naši wojacy sćěhujo Makarze, Frourki a Giby. Němska divisija jězdnych doby hišće w nocy Kopciowo w nadběhu. W nim samym naliči so 300 morwych Rusow. Přez 5000 jatych, 12 mašinskich třělbow a 3 kanony wostachu w našich rukach. Woprawdźite wulke wojowanja so njestachu.

Jenož hdyž krute němske wobstupjenjo hrožeše, to dosahaše, zo nic jenož wobhrožene křidło, ale cyłe njepřećelske wójsko, kiž so 50 km šěroko k nadběhej hotowaše, ze wšěm khwatkom cofaše. Kak tajka ćěkańca moraliscy skutkuje a što je wšitko na naprawje nětko druhi króć w augustowskim lěsu so zhubiło, njechodźi so hišće přewidźeć. (WTB)

Ličba jatych Rusow je so mjez tym powyšiła a tež při skoro wšědnych wojowanjach mjez Wislu a Narewom a w dalšich dźělach sewjerneje Pólskeje dale rosće. Na př. wozjewja wjednistwo 16. a 17. měrca:

Na woběmaj stronomaj Orzyca k sewjernomu ranju wot Prašnyša nadběhachu Rusojo, buchu wšudźom wotpokazani. Wosebje krawny bě boj pola **Jednorozka**, 2000 jatych Rusow wosta w našich rukach. — Słabe ruske wustorki na Tauroggen a Laugszargen buchu wotpokazane.

Mjez Szkwu a Orzycom buchu ruske pospyty, so předobyć, wotražene.

K połdnju wot Wisle so ničo njepřeměni.

(WTB)

Wo njepřestawacych surowych karpatskich wojowanjach piše so z Wina:

Jenotliwe wojowanja na přez 400 kilom. dołhej karpatskej fronće su k wulkej bitwje

zrostłe, w kotrejž so na najważnišich městnach w fronće kaž tež na woběmaj křidłomaj wojuje. Dźens smy tak daloko, zo su zakhody ke Karpatam na wuheŕskej stronje wšudźom w našich rukach. Mamy tež wšitke **wjeŕski překhodow** kruće w mocy a smy wosebje na prawym křidle hač přez karpatske wukhody do Haliča so dobyli. **Karpaty su potajkim cyle njepřećelej zamknjene** a wón dyrbi wot prědka započeć, chce-li so něhdźe předrěć. Wuwzate su jenož někotre dźěle rańšich Beskidow a wječornych lěsnych Karpatow, hdźež njepřećel w Haliču ležace zakhody ke Karpatam hišće dźerži. W dołhim horcym běhdźenju přez hory zahnaty so ze zadwělowanjom prócuje, naše pomału, ale železnje postupowace fronty wróćo zbić. Dotal njemóžachu też najkrwawniše ruske nadběhi naš postup zadźeržeć. Nawopak, hdźež je njepřećel přez zahubne nadběhi słabjeny, přimamy hnydom a bjerjemy njepřećelej kruchi bitwišća pod nohomaj prječ. W třiměsačnych zymskich wojowanjach bu dotal zmužity a njewustawacy njepřećel 50 hač do 100 km daloko přez wysoke a srjedźne hory wróćo stłóčeny w fronće tak dołhej kaž wot Nizzy do Belforta abo wot Belforta hač do Lille. Tajke skutki zawěsća w bratrowskej přezjednosći wojowacym zjednoćenym wójskam a jich wjednistwu čestne městno w stawiznach. (b)

Ruska krajna wobora

zapaleše na puću do Memela wsy a kubła. Ke khostanju je so ruskim městam w Pólskej wjetše pjenježne khostanjo napołožiło. Za kóždu spalenu němsku wjes wotpaleja Němcy tři ruske, runje tak za kubła. Za palenja we Memelu spala so někotre knježeŕstwowe twarjenja w Suwalkach a druhich ruskich městach. (WTB)

* * *

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Z Radwoŕskeje wosady je dale padnył:

Jurij Rěčk z Radworja (naposledku we Drježdźanach ženjeny), podwyšk w krajnowobornym pěšim regimenće čo. 101 (w Budyšinje). Wón padźe 12. februara w bitwje pola . . . nad rěku Wkru we ruskej Pólskej (k ranju wot pruskeje twjerdźizny Thorn) a bu na bitwišću pokhowany.

Ranjeny je:

Mikławš Pawluš z Radworja (z młyna), krajny wobornik w brigadźe čo. 47 (w divisiji „von Menges"). Wón bu 6. měrca w Ruskej w bitwje pola . . . . zranjeny. Prěnja kulka wottorhny jomu kruch nahłownika (helma) a zesmudźi włosy na hłowje, dalšich pjeć kulkow (drje z mašinskeje třělby?) pak joho na nozy ćežcy zrani. — Lěkuje so w lazareće w Lowiču (na železnicy z Kališa přez Łodź do Waršawy).

Khoraj staj:

Pětr Haza z Noweje Wsy (naposledku w Khróśćicach ženjeny), wojeński kowaŕ (Fahnenschmied) pola mašinskich třělbow. — Leži w lazareće čo. 1 w Budyšinje.

Mikławš Pjetaš z Radworja, grenaděr regimenta čo. 101. — Wón bu hižo 8. sept. w bitwje pola . . . . zranjeny; zahójeny wróći so zasy na bitwišća, hdźež je nětko skhorjeł a je w pólnym lazareće lěkuje.

M. J. Za wopyty khorych abo ranjenych wojakow kaž tež za pohrjeby zemrětych wojakow su płaćizny na železnicach w **Belgiskej**, kotrež su we wojeńskich rukach, za dorosćenych — dźěći hač do 15 lět su wuzamknjene — hač na połojcu poniżene, tak zo so jeno płaći za 1 km 5 cts. w 2. a 2½ cts. w 3. rjadowni.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Naš najdostojniši tachant a japoštołski vikar w kralestwje Sakskim, knjez Franc Löbmann, budźe přichodny štwórtk, na swj. Marije přizjewjenja, 25. měrca we Wrótsławju wot tamnišoho knjeza wjeŕchbiskopa dr. Bertrama na biskopa swjećeny. Asistować budźetaj swjećacaj biskopaj knjezaj dr. Augustin z Wrótsławy a v. Haehling z Paderborna.

Z Radworja. (Kury-hromadźenjo.) Zo bychu ratarjo w narańšej Pruskej, hdźež su Rusojo twarjenja spalili a skót rubili, pomału zasy z plahowanjom drobnoho skotu započeć móhli, hromadźa so w tudomnej wosadźe kury (a honače), kotrež maja so tam pósłać. Štóž by hišće kokoš darić chcył, wokolneje lisćiny k zapisanju pak dóstał njeje, njech to pola knjenjow hrabinkow z Einsiedel (abo też na farje) wozjewi. Hdy ma so přilubjeny skót wotedać (po přikhadźe ćoplišoho wjedra), wobdźělnicy w prawym času zhonja.

Přispomnjenjo: Hłodu tradać skót ducy po puću njebudźe trjebać, dokelž wosebity dźěłaćeŕ ze zornom hač na městno sobu pojědźe, hdźež so kury tamnišim ratarjam wotedadźa.

Z Pančic. Ze „zeżiwjenjom ludu we wójnje" zaběraše so zańdźenu wutoru zjawna zhromadźizna w tudomnym hosćencu, powołana wot Pančičanskoho ratańskoho towaŕstwa. Dźiwajo na dešćojte wjedro, bě jara derje wopytana, wosebje ze strony žonow a holcow. Městopředsyda k. kubleŕ Woleńk ju nawjedowaše. Potom rozkładowaše knjez wučeŕ Słodeńk, kak smy z cyrobu a picu zastarani a hač je móžno, nas „wuhłódnić", štož je grawoćiwy wotpohlad našoho „wujka" za kanalom. Na podłožku wobšěrneje statistiki dopokaza, zo so jomu to nješlachći. Skerje je naše rataństwo tak daloko, same němski lud zeżiwić. Wězo dyrbimy naše domjace hospodaŕstwo trochu hinak zarjadować. Lutować a zasy lutować je nětko za nas swjate hesło. Nichtó so njesmě wuzamknyć a rjec: „Što zaleži na mni!" Jenož jedyn přikład: Zniči-li kóždy wobydleŕ němskoho kraja wob dźeń **2** gramaj khlěba — wotwaž sebi! — wučini to **118880 centnari** wob lěto. Z tym móža so 33022 ludźi cyłe lěto žiwić. Kak husto so tajki njenahladny kusk zniči.

Wo tutym ważnym prašenju „zeżiwjenja ludu" budźemy w přichodnych čisłach nadrobnišo rozprawjeć.

Na zhromadźiznje bě też pućowacy rěčnik zwjazka ratarjow k. Jenka přitomny a dopokaza w rozmołwje přećiwo swobodomysłnym a socialdemokratiskim wunošowarjam, zo móže naše rataństwo naš lud zeżiwić.

W přestawcy móžachu so přitomni wo praktiskim naprawjenju kisty a dybzaka k warjenju přeswědčić. Při woběmaj lutuješ wuhlo, štož je w lětnym času jara ważne. Nětko, hdyž je khlěb wotdźěleny, njemóžemy so pjeć razow wob dźeń do syteje wole najěść. Tohodla rěka, do pola a do lěsa něšto druhe sobu brać, hdyž tam přez swačinu abo připołdnjo wostanješ. Tu je ći dybzak k rucy a škoda, zo njejsy jón na našej zhromadźiznje widźał. Kóždy móže sebi jón za někotre pjenježki připrawić. Sy-li sebi swoju poliwku abo wusmuž rano doma na 10 abo 15 mjeńšinow zawaril, stajiš warjacy hornc do dybzaka, tyknješ jón do nakhribjetnika a wjesele ćehnješ won do lěsa, z kotrohož traš so hakle wječor wróćiš. Po puću so jědź na khribjeće — móžeš jón pak też do ruki wzać — dale wari, a sydnješ so po 3 abo 4 hodźinach pod štom k wobjedu, je dowarjena, kaž by so doma samy čas w kachłach wariła. Ani stupjeń njewustudnje. Sy-li so najědł, zakryješ hornc z wěčkom a k swačinje móžeš hišće raz ćopło pojěść. „Saprlot, žona, to je něšto za mnje", dźeše Ćibanec Michał. „Dam sebi jedyn zešić. Ale kak? To zhoniš za tydźeń."

Z Kamjenca. Štwórtk na swj. Marije přizjewjenja, 25. měrca je w našej cyrkwi pobožnosć **bratrstwa swj. Józefa**. Bože mšě budźa w 7 a 9 hodźinach. Přileżnosć k swj. spowědźi budźe wot rano 6 hodźin.

Z Wotrowskeje wosady. Dyrbimy wuznać, zo so protestej runje njedźiwamy. Rozprawa wo přednošku nam dóńdźe w poslednim wokomiku, a dokelž bě z pušćliweje a nahladneje strony připósłana, da so hnydom do ćišćeŕnje. Při spěšnej korrekturje zdaše so nam wěc dźiwnje wótra. Redakcija pak při rozprawach nima zamołwjenja za wobsah ale jeno za to, zo tam ničo přećiwo zakońskim postajenjam njeje. K wěcy samej měnjachmy a też nětkle hišće měnimy, zo ani rěčnik ani rozprawnik njejstaj cyły lud chcyłoj někak winować. Też Posoł porokuje drje po swojej přisłušnosći jenotliwe njepočinki, njeje pak ženje cyły lud abo jenotliwe wosady wobskoržował. Snadź zjednoćeństwo wučerjow so k wěcy wupraji.

*

K. M. Je nuzne, zo so na to kedźbne čini, zo so za wšitke privatne pakety abo kisty atd. na wojeńske paketdepots na twornym lisće (Frachtbriefe) cyle jasnje napisa, štó ma paket dóstać (adressa) kaž też to, štó je jón wotpósłał, a k tomu hišće woznamjenjenjo wojeńskoho paketdepota; znamjo a čisło njedosahatej. Paket abo kista ma też měć adressu, a to na dwěmaj stronomaj (zwjercha a spody), na kotrejž dyrbi mjeno toho stać (adressa), kotryž wotpósćele, kaž też toho, kotryž wěc dóstanje a wojeńskoho depota, jasnje pisane a też tak, zo so njewotmaza.

Posyłki, kotrež po tychle postajenjach připrawjene njejsu, so njepřiwozmu ale wotpokazaja.

Należnosće našoho towaŕstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk. 487—489. z **Kamjenca**: faraŕ Jakub Žur, kantor Jurij Wjacsławk, Michał Robl, najeńk klóštr. kubła; 490. Mikławš Hólbik ze **Zdźerje**; 491. Mikławš Pjech z **Njebjelčic**; 492. Jakub Werner z **Bóšic**; 493. Jakub Pječka z **Hórkow**; 494. Mikł. Młynk z **Noweje Jasenicy**; 495. Jak. Běr z **Kopšina**; 496. 497. z **Wudworja**: Jurij Zarjeńk, Jurij Ryćerja; 498—503. z **Wotrowa**: Jakub Cyž, Madlena Juršowa, Marija Domšowa, Marta Běrkec, Pětr Rychtaŕ, Jakub Robl; 504—506. z **Kanec**: Jakub Rjebiš, Jurij Žur, Michał Młynk; 507. 508. z **Krjepjec**: Mikławš Pječka, Mikławš Koch; 509. Michał Kućank z **Nowoslic**; 510. 511. z **Łazka**: Jakub Wjeńka, Jurij Kral.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowańnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Dokelž sym so dla khorosće z wójny (pola) wróćił, prošu, mje při **potřěbnosći**

pomnikow na rowy,
wopomnjeńskich taflow
za našich padnjenych rjekow
a
při twarach

dobroćiwje podpjerać.

Z počesćowanjom

Max Lange *(prjedy Redl)*

rězbarski mištr

w Kamjencu, Połčniska droha 19.

K wusywej: **čerwjeny dźećel, hroch, pjelušku**

poruča

Pawoł Šołta nasl. w Budyšinje

na Hošic hasy.

Kupuju za wójnske žitowe towarstwo

pšeńcu a rožku

z kóždeje hornjołuž. železn. stacije, kaž tež fr. z mojich składow a **prošu wo poskićenja**.

Dalokorčak čo. 50 **Karl Schuppan** Dalokorčak čo. 50

Ratarjecy — Budyšin — Kubšicy.

Wojeńske spódnje kholowy

košle — tykače — wutrobnjoškitaki
pólnošěre dybsačne rubiška po 25 pj.

Nowosć: **Dybsačne rubiška z wójnskej khartu** po **35** pj.

Chenillowe rubiška.

Wužitk ma kóždy, kiž swoje potřěbnosće

hnydom w mojich znatych płaćizny hódnych tworach nakupi, kotrež je mi wulkoho składu dla móžno,

hišće po starych płaćiznach poskićeć.

Košlacy barchent
meter wot **32** pj.
Hotowe košle
zu **muži 1,20** hr.
za **žónske 95** pj.

Cychowy płat
meter wot **35** pj.
Hotowe nawoblečenja
z hłowakom **2,90** hr.

Wupjeńki meter wot **45** pj.

Čorne drastne tkaniny meter **90** pj. — **4,50** hr.

spódnje suknje **fale** **kholowy**
běły barchent košlam **košlace tkaniny**

Šatki za dźěći

wobwjazy, pjelchi, podkładźenja, košulki, jupki, lacki w srěnich płaćiznach!

Emil Wehrle, Budyšin

7 Jerjowa hasa 7.

„Serbosław“ tow. kat. Serbow w **Khrósćicach** zmeje **Bołmončku** wječor w 6 hodź. **měsačnu zhromadźiznu.** Wo bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Radworske tow. knježnow njezmeje třeću njedźelu měrca, ale **na swjatu Mariju** zhromadźiznu.

We wojowanju za wótčinu padże 12. februara w bitwje pola Szczegowy w Ruskej naš luby mandźelski a bratr

Jurij Rěčk

podwyšk w krajnowobornym pěšim regimenće čo. 101.

Dušu padnjenoho poručamy pobožnym modlitwam!

W **Drježdźanach, Radworju** a **Prazy** w měrcu 1915.

Zrudni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našeje njezapomniteje nam přezahe wzateje mandźelskeje a maćerje

Marije Cyžoweje rodź. Lebzec

wuprajamy z tutym swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh luby Knjez!“

wšitkim, kotřiž su njebohčičku w jeje ćežkej khorosći tak wutrajnje wopytowali a ju tróštowali, wosebje susodźinomaj Lebzynej a Roblowej, kaž tež wšitkim, kotřiž su na jeje pósty-wječorach za jeje dušu so modlili a ju w tak bohatej ličbje k jeje poslednjomu wotpočinkej přewodźeli.

Zrudni zawostajeni:
mandźelski Pětr Cyž z maćerju a dźowkami.

Čišć knihičišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreč̌ak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 13. | **Budyšin, 27. měrca 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont. Swobodnje po serbsku Radłubin.
(Pokračowanjo.)

42. Přichod.

Čas so miny. Kajke wuhlady so młodźencej skića? Kajke budźe přichodnje moje zastojnstwo?

Budu jenoho dnja měšnikej při wołtarju na stronje stać, abo mnichej w samoće, abo swójbnomu nanej při domjacym wóhnišću, abo wojakej na bitwišću?

Tele pótajnstwo Bože njeběše mi z ničim wotkryte. Ze žaneje přitomneje přičiny njewidźach přichodne podawki, a tón, kiž sam wšitko wě, njebě rěčał.[1]

Ja njewědźach, na kajke puće budźe mje młodźenc pohnuwanja njebjes sćěhujo wołać, ani před kajkimi strachami budu joho zakitać měć; mysłach sebi doprědka wšelakore możnosće.

Měšnistwo běše předmjet mojoho wobdźiwanja a spodobanja. Kajka króna je swěrnomu wudźelerjej Božich hnadow, nadobnomu towaršej Zbóžnika, wumožerjej swojich bratrow zakhowana?

Ale brěmjo, kotrež ma měšnik nosyć, je samym jandźelam hrózbne. Je ćežke z ćežu wšěch dušow, kotrež je wón wozbožić powołany. Wjele je za jandźela, zo je jomu starosć za jenu dušu poručena, što budźe hakle za dušu, kotraž tysacore druhe duše wodźić ma?[2]

Hdyž hdźe měšnikowoho jandźela zetkach, přejach jomu zbožo a kłonjach so z wulkej česćownosću; zawidźeć jomu njemóžach.

Kajkežkuli pak budźe młodźencowe powołanjo, to wědźach, zo je wón sćěhować dyrbi a zo so jomu bjeze stracha njeswěrnje wuwinyć njesmědźeše.

Młodźenc wobpřisahaše mje, zo bych jomu spóznaco joho powołanja dobył. Ja sam čakach jeno na zjewjenjo Najwyššoho.

43. Powołanjo.

Zahorjeny, kaž bych potajnosć swojoho samsnoho powołanja zhonić měł, lećach k njebju a zastupich do swjatnicy.

Kniha, w kotrejž su powołanja człowjekow zapisane, běše wobstupana wot jandźelow, kotřiž sebi jeje wuprajenja wuradźowachu. W postajenym wokomiku předłoži so jich wočomaj strona, kotraž požadane wujasnjenjo skićeše. Z dobom dobychu woni spóznaco powołanja a też tych hnadow, kotrež běchu přilubjene, zo bychu je dopjelnjeć pomhałe.[3]

Widźach jandźelow, kotřiž běchu zrudni a poraženi: woni prošachu wo wone hnady dušam, kotrež z prěnimi hnadami sobuskutkowałe njeběchu. Jedyn z nich skoržeše bolostnje: „Zbóžnosć drje budźe so duši, kotraž je mi dowěrjena, hišće dócpěć hodźeć, ale ach, kak budźe ji to ćežko. Wona njezmėje wjacy te wubrane hnady, kotrež ju na prěnim bohužel lohkomyslnje wopušćenym puću wočakowachu.

Kniha so skónčnje też mi wotewri: „Swjate žiwjenjo srjedź swěta: křesćanske mandźelstwo.“

Wšitke ćežkoty, spomoženjo w tymle powołanju skutkować, kopjachu so před mojimaj wočomaj. Ja běch wšón poraženy. Ale z dobroćiwej měrniwosću, kotraž wšitku dowěru budźeše, praji mi Knjez: „Wotewŕ swojej rucy!“

Mojej rucy so wotewrištej a Knjez połoži tajku mnohosć hnadow do njeju, zo so moje stróžele z dobom minychu.

Z tutych hnadow běchu jene k tomu postajene, młodźenca k spóznaću a wuzwolenju toho powołanja dowjesć, druhe, jomu dopjelnjenjo joho winowatosćow wołóžeć.

Z boka swětneje drohi a w samoće, na prjozy wołtarja a w napohladźe wěčnosće dósta młodźenc wote mnje to potajnstwo, za kotrohož wotkryćom běše wutrobnje žadał.

44. Mandźelska.

Hdyž běch młodźencej joho powołanjo do mandźelstwa wozjewił, dach jomu też mandźelsku z pokornosću debjenu spóznać, kotruž běše jomu njebjo wuzwoliło.[4]

Wona běše za dołhe časy hižo za njoho přihotowana. Jandźel swjatych zwjazkow běše w mjenje Božim tamne wokolnosće tworił, po kotrychž dwě póćiwej duši so mjeze sobu čestnje a wutrobnje lubujetej.

Jandźel młodoho holča a ja smój joho podpjerałoj. My smy mjez tutymaj wutrobomaj dospołnu přezjenosć wutworili, kotrejež rjanosć sami wobdźiwachmy, hač runiž jeje lubozne sćěhwki hišće njedowidźachmy. Dopóznachmy radu Božu hakle potom, hdyž běchmy ju wuwjedli.

Młodźenc běše ze swjatosću swojoho žiwjenja a z čistosću swojeje wutroby knježnje tamne rjane samotnosće a počinki zasłužił, z kotrymiž ju wudebjenu widźach. A knježna bu za swoju njewinowatosć mytowana z pokładom žiweje wěry a z njepřestawacej wulkomyslnosću, kotrejž ji młodźencowa wutroba napřeco njeseše.

Što nječinješe djaboł, zo by dopjelnjenjo Božeje wole zadźěwał! Wón prócowaše so lesćiwje mylić z tym, zo k druhim zwjazkam radźeše, pola kotrychž hnada a póćiwosć njeběštej podźěła mětoj.

Budź zo djaboł kubła zamoženja lesnje wumolowaše a wabjacy přichod wěšćeše. Pod tymle jebatym šlewjerom pokazach młodźencej hłubinu wotewrjenu: „Hlej tule złu powahu, tule nakaženu wutrobu, tele swětne požadosće!“[5]

Budź zo djaboł přirodźene samotnosće wuzběhowaše zawěšćejo, zo zwonkowne dary wšitko přetrjechuja a njepřeměnite zbožo dobywaju. Ja pak prajach młodźencej: „Hdźe je pobožnosć, bojosć před Bohom, swěra we winowatosći? Trjebaš ty wutroby, kotraž ze swojej zymnej liwkosću twoju lubosć wozyba, abo traš radšo wutroby, kotraž tebje ze swojej póćiwosću pozběhuje?“

Bórzy přistupichu też přiwuzni a přećeljo. Woni khwalachu zwjazki, kotrež sebičnej lubosći a česćelakomnosći so lišćachu, ale dušu a jeje nadobne samotnosće ranjachu. Jasna pruha dosahaše, zo by młodźenca skrućiła a joho małokřesćanskim wliwam wuwinyła.

Ničo njedoby přemóc nad wólbu Božeje předwidźiwosće. A hdyž też čłowjeske winy sobu radźachu, stawaše so to ze zdobnym poměrom. Wotpohlady wyššeje rjadownje zdźeržachu přewahu. Ani sebične wobličenjo zemskich kubłow, ani móc slepeje nakhilnosće, ani twjerde nuzowanjo cuzych mocow, ani wot djaboła nałožowane srědki zamóžachu zjewjenja a dopjelnjenja Božeje rady zadźěwać.

45. Bojosće.

Na wjeselo, kotrež mi z tak dobrymi znamjenjemi wuwjedźeny zaměr přihotowaše, sćěhowachu wulke bojosće.

Mandźelstwo so runje założi, mjenujcy mandźelstwo pohóršowacoho přećela, kotryž běše młodźenca za časy dźěćatstwa skoro zawjedł. Młodźenc bu na kwas prošeny a wón dźěše.

Ludźo mějachu přichodneju mandźelskeju za zbožowneju; ale wonaj njeběštaj zbožownaj. Zrudna mróčel zaćmiwaše jeju duši; wutroba běše w hrěše. Wonaj běštaj wšitko doprědka přihotowałoj, rjadowałoj; wšitko — jenož to najważniše nic. Běštaj ze sakramentom miłosće směchi hnałoj a přińdźeštaj Boha do wobliča hanić. Swjaty skutk, kotryž měješe tajki wliw na jeju časnosć a wěčnosć, bu jimaj njeskutk.[6]

We wokomiku, hdyž měšnik słowa wobkrućenja wupraješe: „Mandźelstwo mjez wamaj założene Bóh wobkruć!“ přińdźe žohnowanjo z njebjes, ale dokelž njenamaka w tutymaj hrěšnymaj wutrobomaj, hdźe by wotpočowało, wróći so zasy do njebjes.

„Mojoho žohnowanja njejstaj rodźałoj“, praji najwyšši, „tuž budź jimaj zdalene: změjetaj moje pokleće.“[7]

Pokleće stupi z njebjes do wutrobow winowateju a runja wjećacomu potokej přeliwaše so, hdyž sebi rucy zawdawaštaj,

[1] Theodoret, wo 24. psalmje. Bail, wo jandźelach.
[2] Swj. Domaš z Villanowy, wo jandźelach.
[3] J. Marchant, wo pastyrjach.
[4] J. Marchant, zahroda pastyrjow.
[5] Swj. Klemens z Alexandrije. — [6] Tobias, 6, 16. 17. — [7] Psalm 108.

z jenoho na druhoho a přejima jeju hač do jadra kości.[8]

Wonaj běštaj zjednoćenaj, ale při wšěm zjednoćenju běštaj mjezhu surowych rozšćěpjeni srěbałoj. Jeju zwjazki budźa něhdy wšěch hinitych kwětkow, kotrež jeju slepjachu, wurubjene a potom budźa so widźeć jenož drapate ćernje.

Kwas běše hódna króna skućenoho Boha hanjenja. Z rěčemi, ze spěwami, ze zadźerženjom a rejemi buchu mjezy přistojnosće překročene. Djaboły kleskajo z rukomaj přihłosowachu, jandźelojo zawodźewachu swoje wobliča. Ach, kak zrudny je kwas, hdźež je Knjez wuzamknjeny![9]

Za dołhe hodźiny tohole dnja wospjetowach ja pospochi prózstwu: „Wotwobroć, o Knježe, wotwobroć wot młodźenca, kiž je mi drohi, a wot knježny, kotruž sy jomu wuzwolił, tajkele njezbožo!“

[8] Psalm 108. — [9] Swj. Hieronymus, list Helwidijej. Swj. Chrysostomus, wo Mateju.

(Přichodnje dale.)

Wbozy Polacy!

Krakowski tydźenik „Piast“ pisaše:

Dźeń februara bě, njewšědnje mjerznješe, wichor ze sněhom zakhadźeše; dźeń — za jenych krótki, za druhich — kaž bjez kónca. W 9 dopołdnja. Sněh bě přez cyłu nóc padał; rano přesta padać. Wětr pak za to wuješe a howrješe z njezwučenej sylnosću, wějo mróčele sněha a zasypujo puće a lědy wuteptane šćežki.

W čopłej jstwi sedźimoj z ludowym wučerjom a rozmołwjamoj so abo skerje pytamoj rozmołwu, kotraž so docyła přasć njechaše. Wo čim rěčeć? Prašamoj so, kak dołho też budźe wójna trać, hdy so skónči, kak so skónči za swět a kak za nas Polakow. Něšto mil wot nas bě bitwa, kotrejež wothłosy k nam dokhadźowachu.

Skónčnje namaj słowow faluje. Zamyslenaj hladamoj na so — někak dźiwnje, bojimoj so čoho, kaž sameju sebje. Njemóžo rozpjeršenych mysli zhromadźić a widžo swojoho towarša dźeržo z rukomaj hłowu, zwěšenu hač na kolena — přistupich k woknješku a počach na škleńcu dychać, kotraž bě na kromach z lodom pokryta.

Wuhladach w dalinje (wot Borzęcina) pasmo ludu, posuwace so jara pomału. Byrnjež wšelake ćahaństwa zwučeny začuch dźiwne stłóčenje a njepokoj. Wuńdźech ze jstwy a ze zdalenosće dweju kilometrow spytach wuskušić, što to po prawom so bliži. Tola wějeńca wobzor ćěmnješe, njebě ničo rozeznać. Wróćich so dó jstwy a čakach poł hodźiny. Skónčnje so křipjenjo zmjerzłoho sněha pod kolesami woza słyšeć daše. Wobaj wuskočichmoj na puć.

Našimaj wočomaj předstaješe so napohlad, kiž mohł ći wutrobu rozkłóć. Dźiwny ćah, něšto stow metrow dołhi! W prědku, po bokach a zady wojacy z natyknjenym mječom; srjedźa zapřahi, kotrež wjezu starcow, dźěći a wačoki. Mjez wozami a za nimi hromady młódšich a staršich žonow a muži. Dźěći ze zymu, z hłodom a strachom płakaju na wozach a na rukomaj swojich maćerjow; hromada staršich ludźi dźěše změrom. Słyšeć bě ćežke zdychowanjo, ćichi płač.

Přisunych so k nim. „Wujo, hdźe jědźeće a zwotkel přikhadźeće?“ woprašach so prěnjoho z ćahu. Wón ćicho wotmołwi: „Znad Dunajca, knježe. (Danajec je rěka w Galiciji.) Dźemy hižo šěsć njedźel. Ničo njejsmy sobu wzali; přetož hrózbna je pola nas wójna. Živili smy so ze zbytkami a z miłosće dobrych ludźi přez tón cyły čas. Smy hłódni, nazy, kaž widźiće. Naš skót je so spalił abo bu zabity. Dźěći su khore a mru po puću. Smy w Zaborowje byli a nětko maja nas dowjesć najskerje do Bochnje (bliže Krakowa), zo by wójsko městna mělo.“

Wbohi człowjek so při tym do płača da kaž dźěćo a hikajo powjedaše jenož hišće roztorhane sady, njezrozomne wurazy.

Zbližich so k žonje, kotraž dźěćko na rukomaj njeseše, prajo: „A wy, maći, zwotkel?“ „Też ja wottam přikhadźam. Muža su mi do wójska wzali — wšitko, štož sym měła, je z kurom šło, a nětko wšě wobsedźeństwo sobu njesu. Khora sym, hić njemóžu. Tři dny je, zo so mi narodźi tute dźěćatko, a tak du cyłu nóc z druhimi.“ A mi so z horta wudrě słowo: „Žona, wostańće!“ A wona wosta. Přijachmoj ju, wohrěchmoj a nasyćichmoj — wona wosta.

Mjez tym bě tón zrudny procesijón k dwórnišću došoł, zo by na železnicu dočakał, kotraž měješe tych bědakow do Bochnje přewjezć; wottam chcychu jich po gmejnach roztykać. Stowaršiwši so z procesijónom hač na dwórnišćo, zhonich jeno, zo je tych wbohich dwaj tysac, zo su cyłu nóc šli srjedź zmjerzka a wěća, zo w železnicy po pórcjónje čaja dóstanu a zo jutře nowy wotdźěl wuhnancow woteńdźe.

Luby čitarjo, njeje ći žel? A to je jedyn wobraz z tysacow? Daj; woni su **najkhudši**. Daj, Kat. Posoł hromadźi. Abo chceš-li hnydom z póstom **darmo** póslać z *Zahlkartu* (módrej), dha maš tu adresu: Konto Nr. **4007 Dr. Hącia**, Postscheckamt **Breslau**. Zahlkartu na pósće dóstaneš. Na lěwy wotrězk zady napiš (pólski): Na bezdomnych Polaków we Królestwie i Galiciji. M. N. R.

Wójna.

Na wječornym bitwišću

drje so skoro stajnje a krwawnje wojuje, wjele přeměniło pak so tam njeje. Štož Francózojo wo wulkich postupach wšědnje pisaja, rozprochnje při bližšim přihladowanju. Kaž *před dołhim časom stoja sebi w* **Champagni** njepřećelojo na liniji **Souain—Perthes—Le Mesnil—Beausejom** napřećo. W Flandriskej mjenuja so nětkle husto: St. Eloi, Neue Chapelle, Notre Dame de Lorette.

Pola **St. Eloi**, něhdźe 4 km k južnomu ranju wot Yperna, su Němscy 15. měrca powyšene stojnišćo Jendźelčanam wutorhnyli, wo kotrež so dwaj dnaj wojowaše. Wone wobknježa wokolinu a drohi do Yperna. Je ważniše hač wjes **Neuve Chapelle**, kotruž su Jendźelčenjo při swojich sylnych nadběhach jako jenički płód w tamnej cyłej krajinje dobyli.

Dale k połdnju pola La Bassée—Arras leži mała wjeska **Notre Dame de Lorette**, tak mjenowana po kapałcy, kotraž pak je po zdaću nětko zničena. Wo tutu wjesku bu hižo we decembru horco wojowane, dokelž je za tamne bitwišćo jara ważna. Loretto a hórku su Němcy dobyli a mócne francózske nadběhi drje něšto wot zhubjenych přěrowow zasy dobychu, hórku samu pak nic. (b)

Wo dobytym **Neuve Chapelle** su jendźelske a francózske nowiny wjele hary činiłe. Jendźelska nowina „Times“ pak nětko pisa: Bě to dobyćo, ale jara drohe. Hamtska powěsć wuzběhuje dobyćo, mjelči pak wo tym, što je płaćiło. Dyrbjachmy ze zapiskow zhubjenych z wulkimi wobćežnosćemi wobličić, zo bu pola Neuve Chapelle a St. Eloi 200 officirow morjenych a přez 300 ranjenych a zo mějachu wojacy wulke, hišće njeznate zahuby. Njebu ani pospytane, surowe wobćežnosće rozłožić, kotrež hišće na nas čakaja. Wobraz bě cyle w jasnych barbach rysowany. Činješe zaćišć, zo móhli my njepřećela zbić, hdyž a hdźež bychmy to chcyli. Prawe wašnjo, našomu ludej podawki pola Neuve Chapelle wopisować, by dospołna zjawnosć była. Bě so prajić dyrbjało, zo smy něšto, hdyž też jara mało docpěli, zo bě wuspěch napinanjow hódny, zo też wojacy z wulkej zmužitosću wojowachu, zo pak bě płaćizna nimo měry wysoka. (WTB)

To klinči hinak hač oficielne wukhwalowanja. Po spušćliwych wobličenjach su Jendźelčenjo pola Neuve Chapelle 12000 muži zhubili, Němscy ani 6000 muži.

We **Vogesach** mějachu Němscy rjany wuspěch. Hłowne wjednistwo wozjewja 21. měrca:

Wot dweju bataillonow zmužiće zakitane wysoke stojnišćo na horje **Reichsackerkopf** bu wčora popołdnju w nadběhu dobyte. Njepřećel měješe jara ćežke zahuby a wostaji 3 officirow, 250 muži, 3 mašinske třělby a mjetak minow w našich rukach. Francózske napřećiwne nadběhi buchu wotražene. (WTB)

Khostanja za francózske njeskutki.

Hižo wjacy króć su francózscy lětarjo *bomby na wotewrjene města mjetali*; tak tamny tydźeń na elsaske město **Schlettstadt**, hdźež buchu někotre seminarske šuleŕki morjene a ranjene. Ke khostanju za tajku njekhmanosć lećeše Zeppelinski powětrnik do francózskoho přistawa **Calais** a mjetaše tam na dwórnišćo a přistawne dwórnišćo wjacy sylnych bombow. Nimo druhich škodowanjow bu 9 wosobow morjenych.

W nocy na zańdźenu njedźelu mjetachu štyri Zeppeliny bomby na **Paris** a **Compiègne**, hdźež so wšelake železnicy křižuja. W Parizu a někotrych druhich městnach buchu twarjenja wobškodźene a nčšto ludźi morjenych. W Parizu nasta přez bomby na wjacorych městnach woheń, kiž bu z wulkej prócu wuhašany. Na Zeppeliny bu třělane, wróćichu pak so w ½4 hodź. z najmjeńša bjez wjetšoho wobškodźenja.

Na narańšim bitwišću

wospjetowachu so wojowanja we wšelakich dźělach Pólskeje wšědnje. Ruske nadběhi buchu wotpokazane a wjacy króć mjeńše wodźělenja Rusow popadnjene, tak mjez **Omulewom** a **Orzycom** 2 officiraj a 600 muži, pola **Jednorozka** a **Ciechanowa** 420 muži.

Do **Memela** w narańšej Pruskej doby so kónc tamnoho tydźenja ruska „kejžorstwowa wobora“ (oppołčenie). Je tam a ducy po puću hroznje zakhadźała, hrubiła a paliła a wobydleri sobu wotwjedła. Wšelaki ju přewodźacy prak je pod *wojeńskim škitom* wjele privatnoho wobsedźeństwa sobu wotwjezł. Njedźelu bu njedušny wopyt po krótkim wojowanju k połdnju wot města a po sylnych wojowanjach na měšćanskich hasach zahnaty. Při dalšim sćěhowanju dobychu naši wojacy ruske město Krottingen a wuswobodźichu **3000** wot Rusow sobu wzatych němskich wobydleri.

Ruska „Oppołčinie“ wobstoji z ludźi — mjenuja so „ratniki“ —, kotřiž někajkeje winy dla k wójskej njesłušeja. Jich cyłe wuwučenjo traje husto jenož dwě njedźeli. Su też z wjetša hubjenje wobronjeni. Knježeŕstwo je bóle politiskich winow dla hromadźi, zo by jich trochu w rucy *mělo*. Jako wojacy njejsu wjele hódni a nimaja discipliny. Zo jich Ruska do wójny pušći, dopokazuje z nowa, zo w mnohich nastupanjach do kulturnych statow njesłuša.

Twjerdźizna Przemysl je 22. měrca padnyła,

to je powěsć z Haliča, kiž mnohe wutroby zrudźi. 10. nov. bu Przemysl druhi króć woblehnjeny. Wšě ruske nadběhi su woblehnjeni wotpokazali a sami husto dosć z wupadami njepřećela škodowali. Rusojo z nadběhami při druhim woblehnjenju bóle lutowachu, hdyž běchu při prěnim drje při nich na 70000 muži přisadźili.

Przemysl pod swojim ryćerskim škitarjom z Kusmanekom njebu wot njepřećela přewinjeny, ale wot hłodu. W septembru a oktobru dyrbješe twjerdźizna z dźěla pólne wójska sobu žiwić, dokelž při surowje hubjenych pućach wójsku cyroby dowozyć njemóžachu. Ranjenych dyrbješe horjebrać. Bjez dźiwa, zo nětko cyroba njedosahaše.

Wulkoho wužitka Rusojo z dobyteje twjerdźizny njezměja. Wšitko za wójnu khmane, kaž kanony, brónje, wobtwjerdźenja atd. buchu před přepodaćom zničene. Štož Rusojo dobudu, su bóle rozpadanki hač twjerdźizna.

Przemysl je z česću padnył, to je samo njepřećel připóznał. Generalej z Kusmanek wostaji ruski wjednik joho tesak ze słowami: „Poł lěta sće přećiwo našej přemocy stał. Ruska chce, zo swój tesak zdźeržiće. Sće stajnje zmužity a ryćerski njepřećel był."

Po ruskich powěsćach mějachu Rusojo wokoło Przemysla něhdźe 100000 wojakow stojo, woblehnjenych Awstriskich bě 25000. (b)

W Karpatach

wojuja dźeń a horcyšo. Rusojo nadběhuja njedźiwajo na surowe zahuby kaž njemdri. Je so tam bitwa wuwiła wjetša a krwawniša hač žana w tutej najwjetšej a najkrwawnišej wójnje wšěch časow. Wuspěcha při tym nimaja. Z Wiena píše so 23. měrca:

Wojowanja w Karpatach wot **uszokskoho** překhoda hač ke **koneczanskomu** sedłej traja dale. W poslednimaj dnjomaj buchu zasy sylne nadběhi Rusow wotražene a při tym bu **3300** Rusow popadnjenych. We wojowanju wo hórku pola **Wyszkowa** poradźi so, njepřećela z joho stojnišća zahnać a 8 officirow a 685 muži zajeć. (b)

W Dardanellach

su Jendźelčenjo a Francózojo přehrali. Tři wulke łódże wo 10000 hač do 17000 tunow so jim podnurichu a druhe buchu wobškodźene. 3000 namórnikow přisadźi žiwjenjo a mnozy buchu ranjeni. Poslednje surowe wojowanjo 18. měrca wopisuje dopisowař „Berl. Tagebl." takle (po turkowskej nowinje):

Z dypkom w 10 hodź. přijědźechu njepřećelske kabatowe łódże w třojej liniji před Dardanellemi, pod jasnym módrym njebjom so pomału do prědka pohibujcy. W prěnjej liniji jědźeše šěsć wulkich jendźelskich łódźi a pjeć ničeri torpedowych łódźi. W druhej liniji jědźechu štyri francózske łódże „Gaulois", „Charlemagne", „Souffren" a „St. Louis". Za nimi sćěhowaše šěsć jendźelskich łódźi po typu kaž „Ocean" a „Irristible" a tři jendźelske kabatowe křižaki. Na turkowskich wobtwjerdźenjach bě wšitko k powitanju njepřećela přihotowane.

W 11 hodź. poča prěni rynk, předewšěmi hobrska „Queen Elisabeth" ze swojimi ćežkimi kanonami na dardanellske wobtwjerdźenja třeleć. W ½12 hodź. zapřimny druha linija do bitwy. Z dypkom 12 přijědźechu tři jendźelske křižaki a kabataki po typje „Ocean" a „Irristible" do prěnjeje linije. Bjez přetorhnjenja rujachu wjetše a mjeńše kanony z 19 łódźow. W běhu bitwy podnuri so francózska łódź „Bonvet" — bě na minu zjěła — ze wšěmi ludźimi — jenož 64 bu z wjacy hač 600 wumoženych — a jedyn ze zničeri.

Hač do 6 hodź. traješe surowe třělenjo z kanonami. Wjacy hač 7000 kulow wusypachu łódże na turkowske wobtwjerdźenja, kiž mócnje wotmołwjachu. Ćežko wobškodźeny wosta „Irristible" ležo a poča so podnurjeć a hdyž chcyše jomu „Ocean" pomhać, bu z kulemi tak posypany, zo so sobu wjezć poča. Na srjedź nocy běštej łódźi potřělanej. Też druhe łódże buchu wobškodźene a dyrbja so wuporjedźeć. (b)

Sćěhowace dny bě před Dardanellemi měr. Jendźelčenjo a Francózojo wočakuja posylnjenja a wojakow, zo bychu Dardanelle potom wot morja a kraja sem z dobom přimali. Nadźijomnje zeńdźe so jim potom runje tak kaž tón króć. — Kak njespokojni Jendźelčenjo z wukhodom tamnych wojowanjow su, je z toho widźeć, zo su swojoho wjednika, admirala Larden, wotwołali.

Z rańšoho bitwišća

wozjewja wjednistwo 24. měrca:

Naši k połnocy wot Memela njepřećelej sćěhowacy wojacy zajachu pola **Podangen** **500** Rusow, dobychu **3** kanony a **3** mašinske třělby a wotehnachu njepřećelej wjele rubjenoho skotu, koni a druhich wěcow.

Pola Langzargena k južnomu wječorej wot Tauroggena buchu ruske nadběhi pod ćežkim škodowanjom za njepřećela wotražene.

K sewjernomu wječoru wot **Ostrolenki** rozpadnychu wjacore ruske nadběhi. Tu wzachmy njepřećelej **20** officirow, **2500** muži a **5** mašinskich třělbow. — Też k ranju wot Plocka njeradźichu so wjacore ruske wustorki.

Němske wójsko wupraji **wutrobny dźak zmužitej wobsadcy Przemysla,** kotruž móžeše po štyri woporow połnych měsacach zakitanja jenož hłód přewinyć. (WTB)

W Serbiskej

knježi surowe hubjenstwo. Wjele hórje hač njepřećel zahhadźeja hłowjaca a druhe natykowace khorosće mjez wojakami a wobydleństwom. W Nišu leži w khorownjach 12000 khorych wojakow. Khorownje nihdźe njedosahaja, też nic lěkarjo, wothladarjo, lěkarstwa atd. A při tym njeje na žanej stronje nadźija na dosahacu pomoc. (b)

Naš kral Friedrich August

přebywa na wječornym bitwišću. W Metzu přehladowaše wón połk 12. pěšeje artillerije, bataillon sakskeje krajneje wobory a dwě wobtwjerdźeni. —

20. měrca rano wopyta kral bitwišćo St. Privat, mjez druhim też pomnik Saksow a row generala z Craushaar a saksku mörsersku batteriju. Pozdźišo přijědźe ke generalej z Carlowitz a k wjednikej třećoho wójska, general-wyškej z Einem. Wječor bě kral pola generala artillerije z Kirchbach. Njedźelu wopyta kral sakske reservne połki, kiž běchu so pola Riporta wuznamjeniłe a wudźěleše wuznamjenjenja. Pozdźišo poda so kral ke krótkomu wopytej ke kejžorej do hłownoho kwartira.

9 milliardow hriwnow

je so na nowu wójnsku požčonku zapisało. To je wjacy hač móžeše so štó nadźijeć. Też njepřećel z toho widźi, zo chce naš lud kóždy wopor přinjesć hač k zbožownomu dokónčenju wójny. (b)

Khlěb budźe dosahać hač hłuboko do augusta a hišće dale, hdyž so třebne předpisma knježeństwa swěru wobkedźbuja. Wobličenja su to wupokazałe. Wopory dyrbimy drje njesć, ale hłodu so njetrjebamy bojeć.

(K. M.) **33654 wójnskich jatych** mamy nětkle w **Sakskej** a to: 12565 Francózow, mjez nimi 68 officirow; 18717 Rusow, mjez nimi 376 officirow; 8 Jendźelčanow, mjez nimi 2 officiraj; 23 Belgiskich, mjez nimi 11 officirow; nimo toho je tu hišće 2341 na wšelakich wojownišćach jatych civilnych wosobow.

* * *

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Z Radwořskeje wosady je dale wumrěł:

Józef Ranoš z Kamjenjeje, krajny wobornik w češkim wójsku (batalijon čo. 106). Wón w polu skhorje, přińdźe najprjedy do lazareta w Prerawje, potom do špitala w Weisskirchenje na Morawje, hdźež je po runje dóstatej powěšći hižo 16. februara wumrěł a hdźež je też pokhowany. — Ranoš zawostaji mandźelsku (Mariju rodź. Bacherec z Kamjenjeje) a a dwě dźěśći.

Podarmo přečinjenjo cyroby.

M. J. Kejžorstwowy zapósłanc je před dlějšim časom kruće ale cyle prawje so wuprajił: „Štóž sebi nětkle, hdźež so naši bratřa w horcej bitwje namakaja, žołdk cyle napjelni, přehrěši so na wótcnym kraju!" Při wšitkim khutnym napominanju, a byrnjež tola kóždy wědźał, zo móže nas tamne čorne šerjenjo nuzy nadpadnyć, hdyž ze wšitkimi cyrobnymi srědkami po swojich mocach njelutujemy, so hišće na mnohich městnach, w njeličomnych hosćencach a swójbach tajke žiwjenjo wjedźe, kotrež ma so, přirunajo z tym, wo čo so tu za cyły lud w Němskej jedna, runjewon njekhmanosć mjenować. Wobhladajmy sebi bohate jědźne lisćiny wjele hosćencow a pomyslmy sebi, kelko zbytkow tu wot tychle poručenych jědźi zbywaja a bjez wužitka zahinu. Čim wjacy so hosćom poskića, čim bóle so mnohosć cyroby cyłoho ludu pomjeńša. W měrnym času je to wěc jenotliwoho, kelko chce a móže wužiwać, w tymle času pak je najkrućiša winowatosć, tak lutować, kaž to wótcny kraj žada.

To płaći też za kóždu swójbu, za kóžde, byrnjež bohatše było, hospodarstwo a dom. Khostanja hódna njekhmanosć je zawěsće na př., hdyž, kaž bě njedawno w jenej šuli so stało, 12lětny hólc k swačinje pomazki na 350 gr. ćežke sobu dóstanje, hańba pak z cyła, hdyž w jenej wsy policija w dwěmaj swójbomaj nic mjenje hač 35 khlěbow namaka. Tu dyrbi so hišće junu kruće dopomnić, štož je so hižo njedawno wuprajiło, zo móže bórzy, při tajkim přečinjenju a brójenju z cyrobu, čas přińć, w kotrymž njebudźe mnohosć jědźe (wulkosć wobjeda a wječerje), wjacy potřěbnosć žołdka (apetit) abo wulka móšeń jenotliwoho, ale wyšnosć postajeć. Hdźež dobre a derjeměnjace napominanja a powołanja na wótčinske zmyslenjo wšitkich zapowědu, dyrbja potom za wšě zežiwjenske prašenja krute zarjadowanja a njesmilne hroženja khostanjow zastupić. Chcemy so nadźijeć, zo so wyšnosćam to zalutuje, a zo też posledni wobydleŕ, kotryž je hač dotal na swoju wótčinsku winowatosć zabył, so nětko skónčnje na nju dopomni a khutnosć časa spóznaje.

Naše zežiwjenjo ma so trósku přeměnić.

Nětčiša wójna jedna wo byćo abo njebyćo našoho wótcnoho kraja. Naši njepřećeljo chcedźa nas „wuhłódnić", dokelž nas z brónjemi podćisnyć njemóža. Za časy měra dowožuja so k nam wulke sepje cyroby po wodźe a

kraju. Z Ruskeje, z Ameriki a z druhich krajow dóstawamy pšeńcu, rajs, butru, šmałc, jeja, wolij, ryby a druhe twory, runje tak też picu, kaž ječmjeń, majs, wolijowe wosuchi a a wšelke druhe wěcy. To wšo dohromady wučinješe wob lěto přez 3000 milijonow hr. Dowoz nětko skoro cyle wuwostawa. Za to pak nam dosaha rožka a cokor a druhe.

My smy hač dotal wšelake človječomu wužiwanju postajene wěcy skotej dawali. Ličba koni, howjadow, kozow, wowcow a swini je w Němskej runje tak wulka kaž ličba wobydlerjow. Mamy na 25 milijonow swini, kotrež so z wjetšoho dźěla wot toho žiwja, štož też ludźo jědźa, kaž wuzběrane mloko, neple, ječmjeń, jara mukowy womješk. Při picowanju so wjele zhubi. Štož swinjo zežerje, so ani połojca do mjasa a tuka njepřeměni. Jene lěto stare howjado zežerje telko, štož 6 človjekow zjě, móže pak jenož jenoho človjeka 100 dnjow žiwić. Picowanjo človječeje cyroby je z dźěla přez zakoń zakazane, pak so njehodźi dla wysokich płaćiznow přewjesć. Tak je so hižo tójšto skotu, wosebje swini, zarězało, zo by lud wjacy cyroby měł.

Wjele so zniči w kuchni, za blidom, we wobkhodźe. Wo tym přichodnje nadrobnišo.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Štwórtk 25. měrca, na swj. Marije přizjewjenja dósta naš najdostojniši dekan knjez **Franc Löbmann biskopsku swjećiznu we Wrótsławskim domje** přez wjerchbiskopa dr. Bertrama. Swjatočnej Božej mši z wulkej assistencu, na kotrejž so swjećizna wudźěleše, běše też zastupjeŕ Joho majestosće našoho krala, komornik v. Minkwitz, na wosebitym čestnym městnje pola wołtarja přitomny.

Jako pomocnaj biskopaj běštaj přitomnaj swjećacy biskop dr. Heinrich Haehling v. Lanzenauer z Paderborna a swjećacy biskop dr. Augustin z Wrótsławja. Cyła swjatočnosć traješe na połtřeća hodźiny. Ze sakskoho duchownstwa běchu přitomni knježa: praelat Skala a direktor wučerskoho seminara Pawoł Löbmann z Budyšina, praelat Kummer, monsignore Fischer, praelat Klein a konsistorialny radźićel Hartmann z Drježdźan; kanonikus dr. Anselm Rotzinger z Prahi; kanonikus Rönsch z Wostrowca a farař Kretschmer ze Šěrachowa kaž też wobaj knjezaj propstaj P. Robert Turba z Marijnoho Doła a P. Stefan Kocian z Marijneje Hwězdy. Nimo toho hišće farař Michał Žur z Ligoty Turowskeje a Jawork z Kulowa. Tohorunja běchu tam so zhromadźili krejni přećelja nowoho knjeza biskopa a wšelacy laikojo, wosebje z Łužicy.

Štwórtk wječor ½10 wróći so nowoswjećeny najdostojniši knjez biskop do Budyšina, hdźež bu na tachantstwje wot duchownych powitany a w mjenje laikow wot knježny Marije Mališkec z rjanej deklamaciju. Tachantski dwór bě cyle ze štomami wupyšeny a wšitke wokna w dworje ze swěčkami rozswětlene a bu tak nowy knjez biskop z tajkim nócnym hołdowanjom cyle njenadźicy zwjeseleny. Joho swjatočne powitanjo stanje pak so jutře njedźelu w tachantskej cyrkwi, do kotrejež so w swjatočnym ćahu dowjedźe.

W Drježdźanach w dwórskej cyrkwi budźe swjatočne powitanjo jutře popołdnju w 4 hodź.

*

Z Budyšina. K powučenju našoho ratarstwa w nětčišim ćežkim wójnskim času bu we wokolnosći ratarskoho towarstwa za kral. saksk. markhrabinstwo Hornjeje Łužicy wot časa wudyrjenja wójny we wobšernišich a bóle rozšerjenych ratarskich towarstwowych posedźenjach, na kotrež bu najbóle zjawnje přeprošowane, nic mjenje hač 89 přednoškow dźeržanych.

Knjez oekonomiski radźićel **prof. dr. Gräfe** z Budyšina rěčeše wo **„časej přiměrjenych ratarskich prašenjach“** z poćahowanjom wosebje na nětčiše wójnske wobstojnosće a wójnske zarjadowanja: w Ebersdorfje, Lejnje, Wostrowcu, Budyšinje, Hnašecach, Wjelećinje, Lubiju, Hornim Wujezdźe, Huscy, Porchowje, Žitawje, Njeswačidle, Barće, Taubenheimje, Bertsdorfje, Kottmarsdorfje, Rakecach, Bjarnaćicach, Hućinje, Deln. Oderwicach, Biskopicach, Wehrsdorfje, Budestecach, Wostrowcu (2. króć), Eibawje, Sohlandźe n. Spr., Horn. Oderwicach, Serbskich Pawłecach, Wołbramecach, Poršicach, Hiršfeldźe, Hornim Kumwałdźe, Jěrkecach pola Lubija, Hodźiju II, Biesnicach, Khwaćicach, Hennersdorfje a we Wuhančicach.

Knjez inspektor skotuplahowanja **Dietrich** z Budyšina rěčeše wo **„wójnskich zarjadowanjach“** w Lubiju, Poršicach, Bjarnaćicach, Huscy, Barće, Hornjej Hórcy, Połčnicy, Bukecach, Smilnej, Šěrachowje, Eibawje, Wjelkowje, Kottmarsdorfje, Hiršfeldźe, Ottenhajnje, Jiłocach, Dźibrachćicach, Budyšinje I, Kamjencu, Hennersdorfje, Wudworju, Serbsk. Kundraćicach, Žitawje, Röhrsdorfje, Delnich Oderwicach, Nowym Gersdorfje, Biskopicach, Kinsbórku a Njeswačidle.

Knjez pućowacy wučeŕ za sadplahowanjo **Ocklitz** z Budyšina dźerži kursy wo **„wužiwanju sadu a warjenjow“** w Hrubjelčicach, Hnašecach, Hornjej Hórcy, Dobruši, Mohornje a Halštrowje. Nimo toho měješe přednoški, štož Hornju Łužicu nastupa, wo **„plahowanju warjenjow we wójnskim času“** w Smilnej, Biskopicach, Niedersteinje, Delnim Kunnersdorfje, Wjazońcy, Budyšinje, Habrachćicach a we Wulkim Šunowje.

Nimo toho přednošowachu hišće knježa ratarski wučeŕ dr. Kretschmar z Budyšina a ratarski wučeŕ dr. Trautmann z Budyšina wo **„plahowanju běrnow“** a wo **„nalětnich sywach a hnojenju“** w towarstwach w Budestecach, Bukecach, Hornjej Hórcy, Ebersdorfje, Póckowach, Huscy, Lubiju a we Weissbachu.

Wšitke zhromadźizny běchu prawje derje wopytane, tak zo je so bjez dwěla zaměr tychle přednoškow, zo bychu pokojałe a rozjasnjowałe, cyle a dospołnje dócpěł.

*

Z Wotrowskeje wosady. W poslednim (12.) čisle Posoła je so w ćišćeŕni přehladało, tamnu wotmołwu na postajene wašnjo woćišćeć. Najskerje drje bě při wšej nuznoće w poslednjej hodźinje też starosć a zrudoba našoho jeničcy hišće zbytnoho muža w cyłej ćišćeŕni zajała, hdyž je nam wójna nětko wšitkich wotwjedła hač do jenoho jeničkoho. — Tuž tu hišće dodamy w poslednim čisle pobrachowacy zawod, 'zo by wěc z cyła zrozemliwa była. Zawod měješe być sćěhowacy:

Z Wotrowskeje wosady je so nam jara kruty připis pósłał dla rozprawy wo zhromadźiznje Zjednoćeństwa katolskich wučerjow serbskeje Łužicy w Pančicach. Dokelž je so nam rozprawa z nahladneje strony pósłała, wězo na wobsahu, nastupacym wěc samu, dwělować njemóžemy. Rozprawa pak je so, kaž so to hinak njehodźeše, tak rjec poslednju hodźinu hišće připósłała, tak zo so wobsah dale wjele pruhował njeje, a z korekturu njeje potom pjatk popołdnju před nuznym ćišćom wjele hinak. Tak je tuta rozprawa w cyle dobrym měnjenju do časopisa přišła. Dyrbimy wuznać, zo so protestej runje njedźiwamy. Rozprawa wo přednošku nam dóńdźe w poslednim wokomiku, a dokelž bě z pušćliweje a nahladneje strony připósłana, da so hnydom do ćišćeŕnje. Při spěšnej korrekturje zdaše so nam wěc dźiwnje wótra. Redakcija pak při rozprawach nima zamołwjenja za wobsah ale jeno za to, zo tam ničo přećiwo zakońskim postajenjam njeje. K wěcy samej měnjachmy a też nětkle hišće měnimy, zo ani rěčnik ani rozprawnik njejstaj cyły lud chcyłoj někak winować. Też Posoł porokuje drje po swojej přisłušnosći jenotliwe njepočinki, njeje pak ženje cyły lud abo jenotliwe wosady wobskoržował. Snadź zjednoćeństwo wučerjow so k wěcy wupraji.

K tutej należnosći nam naš dopisowaŕ nětko sćěhowace pisa:

Dokelž sym zwučeny, jenož wěrnosć dopisować, tuž njejsym dla njewěrnych rozprawow ani z němskimi, ani ze serbskimi časopisami někajkich njeluboznosćow měł. To móža mi dotalni a bywši tř o hišće žiwi redaktorojo Posoła, z kotrymiž hižo na wšě 25 lět dźěłam, z dobrym swědomjom wobkrućić. Rozprawa wo tehdomnišej zhromadźiznje w Pančicach, hdźež so krute a struchłe słowa rěčachu, wězo mjedowa njebě, tola pak hač na posledni pismik wěrna. Z tym pak njeje prajene, zo je dopisowaŕ ze wšitkimi wuwjedźenjemi přezjene. Sym zdaleny, serbski lud w zjawnosći wohańbjeć, to też rěčnik nochcyše. Joho słowa měrjachu so na wšelake njepočinki mjez Serbami, kiž so tola prěć njehodźa. Serbske mjeno wonjećesća pak jenož někotři.

Hdyž so wo njepočinkach jenoho ludu rěči, njeje z tym kóždy jenotliwc měnjeny. To by zrudno było. My prajimy na přikład: Jendźelčenjo chcedźa nas wuhłódnić. Tutón njekřesćanski, bjezbóžny wotpohlad je pak we hłójčkach tř o ch zasakłych jendźelskich ministrow, mjenujcy Greya, Churchilla a Asquitha, so wulahnył. A toła winujemy cyły lud. Wo Rusach wěmy, zo rad „wutki“ pija, a zo su Francózojo njemoralny lud. Tohodla pak njeje tu kóždy nješwarnik, tam nic kóždy wopiłc.

W tym zmysłu je też rozprawa a rěč we tamnej zhromadźiznje rozymić. Słowa njeměrjachu so na wěstu wosadu, mějachu cyle powšitkowny raz. Tak su so wone też wot přitomnych přiwzałe. Zo naš lud tajki wjac njeje, kaž měł być, to kóždy wě. To pak by hubjeny lěkaŕ był, kiž jenož khoroho hani, wusměšuje a wohańbjuje. Rany maja so zahojić. Snadź traš tón abo tamny Serb we nětčišim strašnym času přez zjawny porok so nakaza. To by najlěpši płód tuteje zjawneje rozmołwy był. .—.

*

K. M. Dla **mzdy z hnady** (Gnadengehalt oder Gnadenlöhnung) přiwuznych padnjenych abo we wójnje zemrětych wojakow nadeńdźemy wšelke dwěle a wopačne předstajenja, tak zo potom njelubozne jednanja ze zastupowacymi intendanturami, kotrež maja wěcy pruhować, nastanu.

Tuž so na to pokazuje, zo ma prawo na mzdu z hnady jeno wudowa a mandźelske dźěći abo kotrež su připóznate (legitimowane).

Njejsu-li tu tajcy zawostajeni, potom móže so tale podpjera přiwuznym w postupowacej liniji (staršim, dźědej, wowcy atd.), na bratrow a sotry, bratrowske a sotrowske dźěći abo dźěći na woćehnjenju, kotrychž je zemrěty w khudobje abo potrěbnosći zawostajił, a hdyž je wón też wosebje jich hłowny žiwjeŕ był. Při tym so přiwzate (adoptivne) dźěći jako mandźelske njeliča ale runja tym na woćehnjenju.

Na koho ma so płaćić, postaja zastupowaca intendantura, kotraž ma też prawo dóstaća tutych pjenjez rozrisować.

Swětne podawki.

Němska.

Kejžorstwowy sejm je 20. měrca so hač do 18. meje rozešoł. Poslednje posedźenjo bě ważne a wulke, ale njeměrne. Hač do dweju socialdemokratow je sejm jenohłósnje etat a 10 milliardow noweje požčonki za wójnu přizwolił. To so hišće w žanym sejmje na cyłym swěće stało njeje. — Přiwzaty bu w sejmje też namjet, zo bychu wuwzačne zakonje so zběhnyłe. Konservativni a nacionalliberalni při tym sobu njehłosowachu. Jako jenički tajki zakoń připózna statny sekretar Delbrück jesuitski zakoń. Směmy potajkim wočakować, zo tutón zakoń padnje.

Njeměr, a to wjetši hač hdy, nasta we sejmje, hdyž socialdemokrat Ledebour hroženjo našoho wójnskoho wjednistwa wótrje kritisowaše, zo dyrbja so ruske palenja a rubjenja z wotpalenjom ruskich wsow a twarjeni khostać a hdyž dźiwi Liebknecht tute ze sprawnoho hněwa wukhadźace hroženjo „barbarstwo“ mjenowaše. Samo socialdemokratiska strona je tute słowa w sejmje a we swojich nowinach zjawnje zasudźiła.

Před bolosćiwej Maćerju.

Bolosć je swjata a česćowna. Před khorołožom zastanjemy bjezdźak, wokomik zadźeržujcy dych, jako by mohł najmjelčiši zwuk mylić. Rěčimy z tuzym hłosom, zo njeby cunje čuco khoroho ranił. Wubjeramy starosćiwje słowa, zo bychu něšto přijomne, zwjeselace wopřijałe.

Bolosć hubi hněw a hidu. W krawnym bědźenju našoho časa su so lazarety k asylam pokoja wuwiłe za přećela a njepřećela.

Wo bolosćach rěči k nam wobraz Maćerje z čełom jeje syna na klinje, wo wulkich, hórkich bolosćach. Hubje njeskoržitej, wóčko nima sylzy. Ale tute wóčko saha hłubšo a hłubšo, doniž njebywa styskniwa naša wutroba před bolosću, kotraž je tak bjez žałosćenja a hłuboka jako morjo.

To je móc wosuda w žiwjenju někotrych człowjekow, zo to, štož je jich zbožo, z dobom khowa jich ból.

Tak běše to při Maćeri bolosćow. Maćerne zbožo, wyskace, nadobne, běše so jeje duše dótknyło, běše rtej, z kotrohož je nam tak mało słowow znatych, wuwabiło tamne „Magnifikat“. Ale jeje wjeselo bu k bolosći. Kaž kóžda mać połoži wona swoje prěnjorodźene dźěćo na wołtař, zawěsće we wulkej wjesołosći. Ale Simeon praji k njej: „Twoju dušu přeńdźe mječ.“ —

Wot teje hodźiny sem je wona něhdyžkuli nazhonić dyrbjała, zo měješe hódnosć, kotraž bu jej jejničcy mjez dźěćimi Jěvinymi spožčena, dwě stronje. Stronu swětłu: štó njeby chcył ju khwalić, žohnowanu, hnadypołnu — ale też stronu ćěmnu, tak ćěmnu kaž prěnišu swětłu. —

Hdyž Jochabed, mać Mójzesowa, swoje rjane hólčatko na rukomaj nošeše, je wona wyskała, dokelž běše mać; a tola stoješe wona ze sylzami při joho kolebcy, a to też, dokelž běše joho mać; přetož žiwjenjo jeje dźěsća běše wobhrožene přez tamny ćěmny zakoń, po kotrymž dyrbješe kóžde israelske hólčatko wumrěć. Maćerne zbožo — ale też maćerna zrudoba!

A zakoń płaćeše też za syna Marijinoho: wón měješe wumrěć za hrěchi swěta, a wona njesmě kročele činić, zo by zahubje zadźěwała. Štóž ze zrozemjenjom swjate Pismo čita, pytnje wotmach wosuda skoro stajnje, hdyžkuli so Mać ze swojim synom zetka.

Wona dyrbješe tamne bědźenjo přetrać, kotrež dyrbi kóžda človjeska mać wubědźić, hdyž ma swoje dźěćo, cyły pokład lubosće, kiž je so w běhu lět nahromadźił, podać za druhoho. Hólčec w templu je ju na to dopomnił, běše-li wona hdy na to zabyła. Wona dyrbješe słowo zasłyšeć: „Štó je moja mać a štó su moji bratřa?“ A Wón pohladny na tych, kotřiž w kole wokoło njoho sedźachu, a praji: „Hlej, moja mać a moji bratřa; přetož štóž wolu Božu čini, tón je mój bratr, moja sotra, moja mać.“ Mat. 12, 48.

A hdyž bě wón skónčnje zasy jeje, tu so njeswětleše wjacy joho wóčko, wutroba bě přestała kłapać. Jenož mortwoho Jězusa smědźeše wona wobjeć.

Spodźiwna móc ćehnje nas přecy zasy k bolosćiwej Maćeri. W tutych wójnskich časach so zasy a zasy skhadźujemy před jeje wobrazom. To njeje jenož česćownosć před wulkosću jeje bolosćow, kotrež je wona woptała hač do dna, to je też móc wzajomnosće, kotraž nas k bolosćiwej Maćeri wjedźe. Wot horja pruhowani pytaja wuček pola njeje, kotraž je tak wjele znjesła. A ći, kotrychž zbožownych mjenujemy, maja też často dosć hodźinki, hdźež spohladuja k styskniwomu wobliču a słowo zapřijeja: „O, wy wšitcy, kotřiž nimo dźeće, pójće a hladajće, hač je bolosće runja mojej bolosći.“

Mócne wójska postajeja kraje přećiwo sebi; wjele mócniše je wójsko tych, kotřiž su z wodow ćěsnosće srěbali. Bóh sam jeničcy wě, kak husto hišće budźe w běhu wójny, někotražkuli mać pohnuwacy wobraz bolosćiweje Maćerje.

Wuzki je zwjazk krewje, ale wón dźěli ludźi do swójbow, splahow a narodow. Rjana je wzajomna wjesołosć, hdyž mysle, słowa, duše su hromadu zhłosowane; ale sylniša je wzajomna bolosć, přetož wona wotewrja wóčko za cuze horjo. A tak so přeměnja wobraz swěta, kotryž so ćělnomu wóčku poskića. Bolosć jich wšitkich hromadźi: žónsku z luda a kralownu na trónje a tule Mać, kotraž je ćerpjeła kaž žana.

Rad zaswěća lud swěčki na wołtarju Maćeri Božej. Telko swěčkow pak so njeswěći nihdźe kaž w kućiku, hdźež ma Maćeř bolosćiwa swój wobraz. Mnozy su ju zrozemili, a mnozy, kotřiž hišće we swojej njewinosći hraja, budźa ju něhdy horco česćować.

Wšelčizny.

Francózski kral Hendrich IV.

běše jara pjenjez žadny abo trjebaše traš wjele sam za so; z najmjeńša běše hubjeny płaćeř swojich dołhow a wěrićeljo mějachu lubu nuzu, zo swoje žadanki zarunane dóstachu. Kral drje přizwoli, hdyžkuli so jomu zličbowanjo předpołoži, zapłaćenjo hnydom a pokaza žadarja k swojomu pjenježnikej, zo by zapłaćił. Pjenježnik wšak sćahowaše z ramjenjomaj, wobžarowaše, zo nima telko, kasa je nimale prózdna a tróštowaše za dalši přichod. To měještaj mjenujcy z kralom zrěčane. Jenož potom ma pjenježnik płaćić, hdyž je widźał, zo kral też přizwoliwši zapłaćenjo so za brodu cyba. Też kralowske potajnosće wšak stajnje mjelčo njewostanu. Jedyn dodawař do kralowskeje kuchnje a na kralowske blido běše tele wotrěčane znamjo wuskušował. Jenoho dnja přinjese swoje zličbowanja na 3 tysac frankow kralej a prošeše wo zapłatu. „Haj wězo, hnydom ma so zapłaćić hač do poslednjoho pjenježka“, rjekny kral. „Wobroćće so tule na mojoho pjenježnika.“ — „Ponižny dźak, Waša Majestosć“, kłonješe so dodawař a trochu mjelčo doda: „Wodajće, Sire, Wy maće srjódku khlěba we swojej brodźe wisajo.“ — Hnydom cybaše so kral za brodu a hnydom płaćeše też joho pjenježnik. mh.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

22. měrca 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	56 - 57	97 - 98
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	48 - 50	89 - 91
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	42 - 45	84 - 87
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	54 - 56	95 - 97
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	49 - 51	91 - 93
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	42 - 46	85 - 88
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	37 - 40	79 - 82
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	28 - 31	70 - 73
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	54 - 56	95 - 97
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	40 - 46	82 - 87
3. snadnje picowane	32 - 37	74 - 77
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	62 - 64	97 - 99
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	57 - 59	95 - 97
3. snadnje wuwite wot cyca	54 - 56	93 - 95
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	57 - 59	115—117
2. starše korme borany	54 - 56	102 - 104
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	79 - 81	100—102
2. mjasne	72 - 75	91 - 94
3. snadnje wuwite	58 - 65	76 - 84
4. rancy a kundrosy	68 - 76	86 - 94

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 20. měrca wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 25. měrca wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšenca, kórc po 170 punt								
Rožka, kórc po 160 punt								
Ječmjen, kórc po 140 punt								
Pšenca			13	40				
„ rowa								
Rožka			11	40				
„ nowa								
Ječmjen			11	40				
Wows			10	70				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	35	4	60				
Pšenčna muka			21	50				
Ržana muka			19	—				
Syno	3	50	4	50	3	75	4	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	25	3	85			3	70
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	2	40	2	60			4	33
Prosata 474 (w Kamjencu —)	7	—	19	—				
Butra 1 kg	3	00	3	30	2	90	3	10
Jeja, mandl	1	20	1	44			1	80
Pšenčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšenčny gris								
Ržany gris								

Přelesćeny Prenk Bib Doda.

Za zańdźene balkanske wójny běše albanski wjednik Miriditow Prenk Bib Doda často mjenowany. Wo nim powěda jendźelski pućowar Mr. Woodwile tónle zajimawy podawk.

Něhdy běše Bib Doda pola turkowskoho knježeŕstwa jara horco „žadany a pytany“ wšelakich małych tryskow dla, kotrež bě zworał; wosebje pak, dokelž bě někotre turkowske wojeńske transporty wotpopadnył a zwubjerał. Pytachu za nim, ale njenamakachu joho. Sta pak so, zo Bib Doda jónu sam do Skadry přińdźe, tola nic lutki sam, ale přewodźany ze štyrjomi tysacami wojakow. Turkowski zastojnik Derwiš Paša bě joho smjerć rady, dokelž běše tak rjenje pod ruku, zajał, ale joho ludźi a zakitarjow, bě tola přewjele. Tuž přeprosy joho na wulku hosćinu a po hosćinje dźeše k njomu: Sće dha hižo moju nowu wojeńsku drohu do San Giovani (město na mórskim brjozy) widźał? Ně? Potom dyrbju wam ju hnydom pokazać, rodźiće-li? — A Bib Doda rodźeše. Tehdom běše Derwiš Paša jenički zbožowny po cyłej Skadri, kiž měješe khorejty. Bib Doda a Derwiš Paša zastupištaj do njeje a nětko spoča so jězba po nowej drozy. Bib Dodowa ćělna straž khelpaše wozej po bokomaj sobu, tola jich konje njemóžachu pornjo zapřehnjenymaj wuwotpočowanymaj konjomaj dočinić a wostachu zady. Jězba dźěše jenak spěšnje dale hač na brjoh morja, a tu stoješe na morju łódź, kaž skazana a přihotowana. „Čuju so wšón njezbožowny“, měnješe Derwiš Paša, „ale njemóžu sebi hinak pomhać, dyrbju was na khwilu tamle na tu łódź dowjesć. Njewěrno, wy pójdźeće sobu?“ — Wobarać so, bě podarmo, Bib Doda běše sam přećiwo črjódźe: wón pokłoni so Paši joho lesnosće dla a dźěše měrnje na łódź, zo by swoje khostanjo tam wotsedźał. Khostanjo wšak njeběše přećežke; po někotrych měsacach wotpočinka w khłódku wróći so Prenk Bib Doda zasy do swojich domjacych horow. mh.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

K wusywej: čerwjeny dźećel, hroch, pjelušku

poruča

Pawoł Šołta nasl. w Budyšinje

na Hošic hasy.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Dokelž sym so dla khorosće z wójny (pola) wróćił, prošu, mje při **potrěbnosći**

pomnikow na rowy, wopomnjeńskich taflow za našich padnjenych rjekow

a

při twarach

dobroćiwje podpjerać.

Z počesćowanjom

Max Lange *(prjedy Redl)*

rězbarski mištr

w Kamjencu, Połčniska droha 19.

Wapno (kalk) wuhlo brikety kamjeńtne wuhlo anthracit wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

„Jednota“ towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 28. měrca** wječor we 8 hodź.

měsačnu zhromadźiznu

w towaršni na garbarskej hasy.

„Serbowka“

změje **wutoru 30. měrca** swoju

lětušu skhadźowanku

w Serbskim Domje.

Započatk ½10 hodź. dopołd.

Starši.

Wróćiwši so wot rowa našoho njezapomnitoho nana, přichodnoho nana a dźěda, wumjeńkarja

Jakuba Bjedricha z Wětenčy

wuprajamy

zjawny dźak a „Zapłać Bóh!“

wšitkim, kotřiž su joho na khorołožu wopytali a so na pósty-wječoru a na přewodźenju wobdźělili. Wosebity dźak słuša wjesnym, přećelam, znatym a nošerjam.

We **Wětenčy,** na dnju pohrjeba,
23. měrca 1915.

Zrudni zawostajeni.

Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje

budźe **jutrownu srjedu, 7. hapryla 1915,** pop. ⅓3 hodźin w Serbskim Domje w Budyšinje.

Porjad: 1. Rozprawy. 2. Nekrologi. 3. Namjety.

Wšěch sobustawow a přećelow wutrobnje přeprošuje **předsydstwo.**

W poslednim (12.) čisle Posoła w nawěštku posmjertnoho dźaka † **Marije Cyžoweje** rodź. Lebzec — hdźe sem, bě zabyte, ma tam rěkać **z Nowoslic,** štož chcemy z tutym dodać.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 14. | **Budyšin, 3. hapryla 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont. Swobodnje po serbsku Radlubin.
(Pokračowanjo.)

46. Dowěra.

Khwalu hišće nětko Boha Knjeza za to! Widźach, zo moje bojosće so njedopjelnichu, ale bóle a bóle so minychu.

Wšitke djabołowe lesće zaprajichu. Njebě so jomu radźiło, Bohu spodobne zjednoćeństwo zadźěwać, ani jomu nadobny wuraz rubić. Na poslednje dny khowaše drje hišće swoje lesćiwje předźene pasmo a chcyše je na spočatk nowoho puća wupřestrěć. Ale štož so jomu hewak často dosć poradźi, tu so jomu skazy.

Z modlitwu, a nic z prózdnosćemi hrěcha, spoča młodźenc swój zastup do mandźelskoho stawa.[1]

Čiste wotpohladanjo běše joho wjedło, a skutk, kotryž do najwažnišich cyłoho žiwjenja słušeše, njewažeše wón pornjo swětnym należnosćam. Wón spóznawaše mandźelstwo jako wobraz potajnoho zjednoćenja Khrystusa a joho cyrkwje a widźeše, zo je k tomu postajene, njebjo z ludami pjelnić.

Bližše přihotowanjo běše, kajkež sebi přejach. Wutroba dósta z wěrnej pokutu a ze swjatymi skutkami rjanosć zasy, kotruž běše na dnju prěnjoho swjatoho woprawjenja měła. Měješe wjacy spóznaća a nic mjenje njewinowatosće.

Rozsudna hodźina so bliježeše, a ja so wjacy njebojach. Rafael bě satana za rjećaz zwjazał a dźeržeše joho nam zdalenoho. Swjedźeń budźe słódki a čisty. Žane zrudne zjewjenjo njebudźe joho wjeselo kazyć.[2]

47. Zwjazk.

Čistaj a pobožnaj zastupištaj wonaj do *Božoho domu. Jimaj na stronje klečeštaj* jeju jandźelaj. Mój so wjeselachmoj widźo, zo starodawne počinki dweju nadobneju swójbow so towaršachu, a pokłady jich dobrych přikładow so mjeze sobu změšachu.

W swjatočnym wokomiku wuńdźe žohnowanjo z ruki Božeje. Kaž hnadowny tok wuliny so do wutrobow slubjeneju, a dawaše nowomu stawej přisłušne póćiwosće w nimaj zapušćeć.[3]

Lubosć a swěra, dobrota a měrniwosć, połne dny a dołhe žiwjenjo: to běchu te jeničke kubła, kotrež tukhwilnu zbožownosć na zemi wučinjeja a dospołnu zbóžnosć we njebjesach přihotuja.[4]

Zjednoćenjo tychle kubłow dowjedźe duši do tak dospołneje jednoty, zo so zdaštaj kaž *jena duša. Zwjazki tohole zjednoćenja běchu* čim słódše, čim sylniše běchu. Jich njerozdźělnosć budźe kužoł njehinitych wjeselow.

Mój předpołožichmoj jandźelam, swojim bratram, swjaty skutk tohole zwjazka. A woni jón wobkrućejo zjewjachu, kajki podźěl na naju radości bjeru a kak je tež jim zbožo mandźelskeju wutrobna należnosć. Kóždy wupraji jimaj wosebite zbožopřeća a woni so napřemoh prócowachu, k jeju zbožu něšto přinošeć.[5]

Na sćěhowacym kwasu, jednorym a přistojnym, běše bójski mištr za hosća. Z modlitwu a swjatosću bě wón na tónle kwas prošeny był a wón bě přišoł z dobrotu, kotruž běchmy na nim na kwasu w Kana widźeli.

Starši a přećeljo běchu jomu w cyrkwi swoje prostwy předpołožili. Z radosću widźeše jich nětko we wulkej ličbje za jenym blidom sedźacych, wobkrući wutrobne přećelstwo, kotrež běše mjez woběmaj swójbomaj nastało.[6]

Hnydom přichodny dźeń dźakowaštaj so jomu młodaj mandźelskaj z dwojim wopytom, kotryž joho jara zwjeseli. Wonaj wopytaštaj joho khudych na zemi z jałmožnu, a joho khudych w čisću ze swjatym woporom Božeje mšě, kotryž za nich woprować daštaj.

48. Domizna.

Z rědka hdy poskića zemja njebjesam rjeńšoho dźiwadła, dyžli njewinowateje, pobožneje swójby.

Tale swójba běše za nas paradiz, kotryž mějachmy před złym duchom zakitać, a naša horliwosć běše wóhniwy mječ, kotryž zastup do njoho wobaraše.

Mandźelskaj nawjedowaštaj so mjeze sobu k dobromu. Widźachmy jeju hromadźe w domje Božim, w sudnym stole pokuty, za blidom Knjeza. We wjeselu a zrudobje, w dźěle a pokoju wodźeše jeju jedyn duch. Sylnosć a luboznosć, póćiwosć a pobožnosć podawachu sebi w nimaj ruku.[7]

Paradiz, w kotrymž wonaj bydleštaj, budźe krasne płody njewinowatosće plahować.[8]

Hdyž małe dźěćatko na swět přińdźe, wobnowjachu so podawki, kotrychž swědk běch něhdy hižo był, na kotrymiž běch tak słódki podźěl měł. Młodu dušu předstaji nam jeje jandźel. Tomu běše to wulka radosć, zo smědźeše so nam přitowaršić a do swójby zastupić. Hdźež je swójba wulka, tam je tež wjele jandźeli.

My njeběchmy cuzy w tejle domiznje. Swójbni widźachu nas z wočomaj wěry. Póznawachu nas zasy a rěčachu z nami. Husto nas khwalachu, husto so nas wo radu prašachu, husto so nam dźakowachu.[9]

Naše rjane přećelstwo měješe za našich přećelow wjele dobytka, nam pak njeběše žana škoda. My móžachmy jim ze swojich póćiwosćow sobudźělić bjeze straha, zo bychmy z jich słabosćemi škodowali. Zbožowne tajke přećelstwo.[10]

Jich towarstwo měješe bórzy wuznam runja towarstwu jandźelow. Wšitko stoješe na zakładźe swěrneje lubosće.[11]

Z lubosću zawodźewaše bratr bratrowe njedospołnosće ze złotym šlewjerom, přez kotryž so jeno pruhi dobroho zybolachu.

Nan a mać namakaštaj swoje zbožo we podatości dźěći a jeju lubosć běše lubości našej runja. Štož wonaj we swojich dźěćoch lubowaštaj, běše jich duša.

49. Skhód.

Skhód z lutych swětłych pruhow so natwari a stoješe mjez njebjom a tej třěchu, pod kotrejž tale swójba bydlešc.

Po nim khodźachu wodnjo a w nocy wyšši duchojo nas wopytać. Dom našich přećelow běše lubowane zastaničko. Woni wopominachu jón kaž hospodu, do kotrejež zastupichu, zo bychu so do našoho wjesela dźělili a je rozmnoželi.[12]

Žana starosć so njezakomdźi, tajkich lubych hości k sebi wabić. Wšitko so z wulkej kedźbliwosću wotstronješe, štož by jich woči ranić mohło.

Njeposłušnosć, hordosć, njepřezjenosć, złe rěče, njeporjadne skutki bychu jich do ćěkanja zahnałe.[13]

Čistosć počinkow, čistosć rěči, podatosć, poniżnosć, přezjenosć běchu jim přičina njebjes zabyć.

Zo by kažkuli přestupjenjo podusył, winowatosć wučił, trjebaše nan jenož prajić:

„Chceš, moje dźěćo, zo by naš dom wopušćeny a my towarstwa jandźelow wurubjeni byli? Wěz, zo z jandźelemi nam wšitke kubła přikhadźeja a zo bychmy bjez nich wšomu złomu wustajeni byli.[14]

Njewinowatosć a póćiwosć wabitej cyłe njebjo k sebi; tak so sta, zo njebjo na tymle městnje so zemje dótkaše a žohnowany dom do rumow swojoho wobydlenja zběhaše.

50. Korbik.

Hdyž stawy tejele swójby rano a wječor klečachu, kaž jena wutroba a jena duša, zo bychu so k Bohu modlili, nurjachmy so tež my do modlenja.[15]

My zjednoćachmy swoje zwuki z rjanej měšeńcu tołstych a ćeńkich hłosow. Žadyn

---

[1] Tob. 6, 22. — [2] Tob. 8, 3. — [3] Sirach 39. — [4] Humbert Romanus.

[5] Tertulian, wo mandźelskej 2. — [6] Humbert Romanus. — [7] Tertulian, wo mandźelskej. — [8] Swj. Klemens z Alexandrije. — [9] Swj. Ławrjenc Justin, rěč wo swj. Michale.

[10] Swj. Bernard, wo psalm 90. — [11] Pětr z Blois, rěč wo swj. Michale. — [12] Žiwjenjo swj. Antonina. — [13] Swj. Nilus, list Theodorej; swj. Bernard, rěč wo swj. Michale. — [14] Swj. Domaš z Villanowy, wo jandźelach. Swj. Bernard, rěč wo swj. Michale. Ludwik, Blosius, samota wěriweje duše. — [15] Swj. Nilus, wo modlitwje. Ludwik Blosius, wo asc. žiwjenju.

njefalowaše w tymle pobožnym kole. Sam jandźel małuška, kiž w kolebcy ćiše drěmaše, přidruži so nam a modleše so za swojoho bratřika.[16]

Djaboły wšak spytowachu, tele swjate skutkowanjo mylić. Sydachu so našim přećelam na hłowu, na hort, na woči. Potom budź mučnosć, budź spar abo njewola abo njerozomne mysle skutkowanjo wutroby zahuzdźowaše. My wotehnachmy spytowarjow a pobožnosć so wróći.[17]

Z wulkej starosću zběrachmy wšitke modlitwy. Běchu nam lubozne kwětki, kotrež z duše skhadźachu a so ze słowom do zjawnosće ronjachu. My plećechmy z nich korbik.

Zo bychmy błyskot tychle w dole sylzow šćipanych kwětkow powjetšeli, wupožčachmy sebi krasniše ze zahrodow wótčiny. Njebjeske kwětki přidružichu so zemskim kwětkam a dźělachu z nimi swoje lubozne wónje a rjanosće.[18]

Z darami krasnosće posypani njetrjebachmy ničo sami za so žadać. Ale z kajkej radosću prošachmy za tych, kotřiž běchu nam tak lubi! My mějachmy porunu potrěbnosć w swojim mjenje khwalić a w mjenje swojich bratrow prosyć. Jich słabosće, jich bolosće, jich strachi buchu naš podźěl. Hnujaca to lubosć, kotraž nam jich hubjenstwo a jim naše zbožo wuměnješe.

Z našej pobožnosću porjeńšeny a z našimaj rukomaj dźeržany bu korbik wot Knjeza hnadnje přiwzaty jako wot našich přećelow přikhadźacy a dobu jim žohnowanja, kotrež sebi přejachu.[19]

Hdyž woni trójcy wob dźeń abo też husćišo k Mariji so wobroćachu a ze słowami Gabrielowymi ju postrowjachu, hromadźachmy jich pobožne strowjenja a nošachmy je njebjes kralownje.

Marija khileše so z wurazom dobroćiweje lubosće a měješe nad poselstwom ze zemje přikhadźacym zasy tamny luby posměwk, z kotrymž něhdy poselstwo z njebjes přijimaše. Přijimaše ponižne dźěćo kaž krasnoho arcjandźela. A wona běše runje tak hnuta, kaž wony dźeń, hdyž so ji přizjewi, zo budźe mać swojoho Boha.

[16] Swj. Bernard, rozpominanja 6. — [17] Swj. Domaš z Vill., wo jandźelach. Žiwjenjo swj. Makarija Egyptowskoho. — [18] Swj. Klimakus, njebjeski skhód. — [19] Swj. Domaš z Vill., wo jandźelach. Žiwjenjo swj. Doroteje, swj. Arigija, swj. Annowareta.

(Přichodnje dale.)

Swjatočne powitanjo najdostojnišoho biskopa a tachanta Franca Löbmanna

w tachantskej cyrkwi bołmončku 1915.

Po nimale 7 měsačnym wosyroćenju je naša dioecesa zasy wyššoho pastyrja dóstała, kiž štwórtk na swjateje Marije Přizjewjenja we Wrótsławju na biskopa wuswjećeny so tón samy dźeń hišće do Budyšina wróći. Wo wulkotnym a pyšnym powitanju na tachantstwje je Kat. Posoł hižo rozprawjał. Swjatočne powitanjo w tachantskej (kathedralnej) cyrkwi sta so bołmončnu njedźelu na wulkich kemšach.

W 9 hodź. poda so ćah duchownych z cyrkwje na krasnje wupyšene tachantstwo po najdostojnišoho knjeza. Droha wot tachantstwa hač do cyrkwje běše wobstupjena wot šulskich dźěći — mjez nimi 8 serbskich družkow a mnohe holčata w běłych drastach, hólčata pak z běłozelenymi šarpami — dale wot zastupjerjow katolskich towarstwow a druhich wosadnych.

Swjatočne zynki pišćelow powitachu při zastupje do cyrkwje najdostojnišoho knjeza biskopa, kiž k wulkomu wołtarjej dowjedźeny so na přihotowane klakadło k modlitwje poklakny. Mjez tym caeciline towarstwo „Ecce sacerdos magnus“ (Hlej wulki měšnik) wuspěwa.

Powitansku rěč před wołtarjom na biskopa a wosadnych měješe senior tachantstwa knjez praelat Skala. Słowa črjódow, kotrež na dźensnišim dnju Jězusa do Jeruzalema witachu wołajcy: „Žohnowany, kiž přikhadźa w Knjezowym mjenje“ knjez senior też nowomu biskopej přiwoła. Kóždy biskop ma sebi wopon* wuzwolić z wosebitym hesłom. Naš nowy biskop je sebi wuzwolił słowa z lista swjatoho Pawoła na Tita: „in fide, in dilectione, in patientia“ (we wěrje, we lubosći, w sćerpnosći). We wěrje powita katolski lud duchownoho, kiž je dołhe lěta mjez nimi skutkował, nětko jako wyššoho pastyrja, kiž z miłosću Ducha swjatoho je dóstał połnosć měšnistwa. Za wěru podawa nowy biskop horcu lubosć, z kotrejž sam z wěru rozswětleny chce so starać za dowěrjene stadło. Žana lubosć bjez wopora, tuž nowy biskop ze žiwej wěru a horcej lubosću chce zjednoćeć nadźije połnu sćerpnosć. My pak chcemy w lubosći a sćerpnosći joho sćěhować jako swěrne stadło swojoho pastyrja přez tute strachi a ćerpjenja k wěčnomu dobyću.

Najdostojniši knjez biskop potom k wołtarjej horje stupiwši biskopski kij w rucy wosadu prěni króć jako biskop postrowi. Pokazujo na hordozny ćah Jězusowy do Jeruzalema wuloži, kak swjata cyrkej we wšitkich lětstotkach mnohim přesćěhanjam a zadźewkam wustajena přec swój wulki nadawk na swěće dopjelnja, drje jako ponižna njewjesta Zbóžnikowa tola też ze zwonkownej debu wuhotowana. Też wón chce ponižnje swoje ważne a ćežke zastojnstwo dokonjeć a prosy wo podpjeru pobožneje modlitwy. Tuta wosada, w kotrejž je telko lět skutkował, z wjesołosću wobkedźbujo jeje zrost a duchowne postupowanjo, njech je kaž maćeŕ, kotraž wšěm druhim wosadam do prědka kroči z krutej wěru a z dobrym přikładom we wěrnym křesćanskim žiwjenju. Na kóncu swojeje rěče wudźěli knjez biskop wosadze prěni króć biskopske požohnowanjo. Potom dowjedźe joho k. senior na biskopske městno z boka wołtarja.

Na to sćěhowachu „Asperges me“ swjećenjo bołminy a swjatočny wobkhad z rjanymi wobrjadami bołmončki před wulkim wołtarjom. Na wulkej božej mši, kotruž měješe też kaž wobrjady knjez senior, spěwachu kk. direktor Nowak, professor Klaus a tachantski prědar Kielmann łaćoński Passion.

Swjatočne Te Deum z modlitwami wobzamkny cyrkwinsku swjatočnosć, na čož duchowni knjeza biskopa zas hač k durjam přewodźachu.

Po božich służbach přija najdostojniši knjez biskop na tachantstwje zbožopřeća tachantskich zastojnikow a tu přitomnych 5 katolskich officirow.

* Wopon najdostojnišoho knjeza biskopa ma so takle: Na delnim polu je jutrowne Jehnjo Bože, znamjo stareje Mišnjanskeje dioecesy. Hornje polo je do dweju połojcow dźělene; na prawej widźiš złoty a sléborny kluč na kříž złožcnej, znamjo tachantskeje cyrkwje w Budyšinje, a na lěwej prastare znamjo Khrystusowe, pismikaj X P (Ch R) hromadu złožcnaj, kotrajž so na dwórskej cyrkwi namakataj, potajkim znamjo Drježdźanskeje cyrkwje; srjedź wobeju kćeje lilija swjatoho Józefa. Nad woponom je srjedźa biskopska mitra, na prawicy biskopski kij, na lěwicy kříž, podobjeny po křižu tachantskeje cyrkwje za wulke bože mše. Pod woponom je sekla z napismom: In fide, in dilectione, in patientia.

Mjez tym běchu so zastupjerjo tudomnych katolskich towarstwow w tachantskej jědźerni zhromadźili, zo bychu knjezej biskopej swoje hołdowace powitanjo wopokazali. Jědźerńja bě z rostlinami a kwětkami krasnje wupyšena; na posćěnju bě wołtark natwarjeny, na kotrymž bě mjez kwětkami postajena statuwa njewoblakowaneje knježny. Knjez praelat Skala w swojej narěči najdostojnišoho knjeza biskopa w mjenje wšěch towarstwow postrowi a předstaji z přiměrjenymi słowami jene towarstwo po druhim z jich předstojićerjemi. Towarstwow je tu dwanaće, kotrež po času jich założenja takle sćěhuja: 1. Towarstwo ss. Cyrilla a Methoda, najstarše tudomne katolske towarstwo, kotrež duchowne wjednistwo katolskich Serbow wukonja z wudawanjom dobrych spisow a knihow, założene wot našoho njezapomnitoho Hórnika, 2. katolske towarstwo rjemjeslniskich, założene wot k. kanonika Herrmanna, 3. katolske towarstwo swj. Caecilije, 4. katolske towarstwo mužskich, 5. katolske ludowe towarstwo, wotnožka wulkoho Windthorstowoho skutka, 6. zwjazk za katolske ćišćerstwo abo pressu, 7. swj. Vincencijowe towarstwo za podpjeru khudych, 8. katolske towarstwo młodźencow a 9. Jednota katolskich Serbow za město a wosadu. Potom 10. katolske towarstwo žónskich, kotrež po swojim założenju mělo so na třećim měsće mjenować, 11. katolske towarstwo knježnow a 12. katolske towarstwo rjemjeslniskich žónskich a knježnow.

Najdostojniši knjez biskop wupraji swoju radosć nad tym, zo je katolske žiwjenjo tu tak derje zarjadowane, přeješe wšitkim zróst a strowe wuwiwanjo a prošeše wo jich podpjeru w dušipastyrstwje. Potom so z jednotliwymi zastupjerjemi towarstwow, kotřiž dźěn su jomu wšitcy znaći, rozmołwješe.

Wotpósłani wučerskoho seminara, šulskoho předstojićerstwa a tachantskeje šule so potom hišće w biskopowym wobydlenju wosebiće předstajichu.

*

W Drježdźanach

běše swjatočne powitanjo tusamu njedźelu popołdnju w 4 hodź.

Najdostojniši knjez biskop z knjezom praelatom Skalu ze spěšnikom do Nowych Drježdźan přijědźe, hdźež joho kk. praclataj Klein a Kummer, tajny radźićel Mayer a sudniski radźićel de Lasalle na dwórnišću powitachu. Zwony dwórskeje cyrkwje swjatočnje zwonjachu, a z hłownymi durjemi, hdźež běchu duchowni zhromadźeni, wjedźechu knjeza biskopa po srjedźanskej hascy k wulkomu wołtarjej, hdźež so modlitwy při powitanju biskopa wuspěwachu. Potom knjez superior Monsign. kanonikus Fischer na klětku stupi a nowoho wyššoho pastyrja witaše, wosadnych napominajo, zo bychu za njoho pilnje so modlili.

Knjez biskop před wołtař ke kejelkam stupiwši z wutrobnymi słowami jomu dotal njeznatu wosadu postrowi, ju božej miłosći a sebje jich modlitwam poručejo. Na to swjatočnje biskopske požohnowanjo wudźěli a zanjese Te Deum, kotrež cyła cyrkej wuspěwa. Też Joho Majestosć kral ze swojimi dźowkami a pryne Jan Jurij ze swojej mandźelskej běchu přitomni. Potom měješe k. dwórski prědar Infalt hišće póstne prědowanjo. Požohnowanjo z Najswjećišim swjatočnosć wobzamkny.

Bóh žohnuj zastup nowoho wyššoho pastyrja do wobeju dioecesow našeje wótčiny.

Mnohe lěta!

Ze Serbow.

Ze Słonjeje Boršće. Ze zajeća w Kinsbórku běše zańdźenu njedźelu w nocy 14 Rusow ćekło. 5 tutych ćěkancow bu wutoru dopołdnja w słomjanej hromadźe blizko našeje wsy z ćichoho skhowa zešerjenych, hdyž čeladni po słomu přijědźechu. Chcychu drje wućeknyć, tola bórzy jich dwaj dosahnyštaj, jim ze zatřělenjom hrožo. Žadosć za domiznu bě drje jich nawabiła, ze zajeća ćeknyć a tak po nocach budźicy do skónčenja wójny domoj so wróćić. Běchu so, kaž sami prajachu, na 500 (?) dnow z ruskim khlěbom, z cokorom a z druhimi wěcami k nócnomu pućowanju zastarali. Do dwora jenoho kublerja dowjedźeni kusachu zastróženi swój suchi khlěb k ćoplomu poskićenomu khofejej, swój sebi pohóršeny dóńt tu wočakujo. Bórzy da jich přiwołana policija z Budyšina wuspinanych wotwjesć a wuswobodźi tak syłu přiběžanych wćipnych přihladowarjow.

Z Wotrowa. Lětušu jutrowničku, na kotrejž so wójny dla něšto mjenje křižerjow na zwučenym wobkhadźe pokaza a kotraž někohožkuli swěrnoho křižerja pak wopłakuje, dokelž wjacy njeje, pak město wokoło měrnych honow na dalokich krawnych bitwišćach so namaka, pojěcha Wotrowski kěběťař, knjez kubleŕ Mikławš Symank, mjen. Lebza, 50. króć wokoło polow jako křižeŕ. Bóh tón Knjez je jomu strowotu zdźeržał, ale joho nadźija, zo budźe na tymle žadnym wopomnjeću móc na stronje swojoho jeničkoho syna jěchać, so njedopjelni. Tutón dyrbi so w Francózskej bědźić w strašnych bitwach a móže tohodla jenož wot nazdala na čestny dźeń swojoho nana spominać. Njech horjestanjeny Zbóžnik, kral měra, tak wjedźe, zo so k lětušej swjatočnosći čiłe a strowe zjednoći, štož je dźensa dźělene. Knjezej jubilarej pak wosada a jeje faraŕ wutrobnje zbožo přeju so dźakujetaj, zo je so tak swěrnje na starym poswjećenym wobrjadom našich łužiskich wosadow, na křižeŕskim wobkhadźe, stajnje wobdźělał a joho staru nahladnosć zdźeržeć pomhał. Přetož hačruniž je jara khwalobne, hdyž też młody lud sobu jěcha, so tola křižeŕski wobkhad jenož w staroj nahladnosći zdźerži, hdyž też, tak daloko hač móža, hospodarjo a stari ludźo z tym, zo so wobdźěla, pokazaja, zo sebi swjate herbstwo wótcow a prawótcow waža. To je jubilar swěru činił a Bóh tón Knjez chcył jomu hnadu dać, zo mohł to hišće dołho činić!

Naše towarstwa.

Budyšska „Jednota“

měješe bołmončku swoju měsačnu zhromadźiznu za měrc, hdyž bě w februaru tasama wupadnyła, dokelž bě tehdom so wuhotował „wójnski wječor“ wot ludowoho towarstwa Němskeje, hdźež měješe kóždy přistup. — Předsyda poda mały wobrazk z diaspory; k tomu so přizamkny přehlad našoho zežiwjenja we wójnje a kóžda swójba (přitomne žony a muže) dóstachu mału knižku „pokiwy za hospodarstwo we wójnje“ z mnohimi receptami dobrych a tunich jědźi.

Skónčnje zdźěli nam hišće knjez zapisowaŕ a zastojnik Hejduška wšelke dopisy a dźaki našich sobustawow we wójnje za dóstate a jim připósłane dary wot towarstwa. Črjóda pohladnicow nam ze swojimi wobrazami dawachu kraj a wokolnosće našich Jednoćinych wojakow w polu trochu póznać.

Druhi z našich sobustawow je nětko hižo swoje žiwjenjo dyrbjał woprować za wótcny kraj, Jurij Dučman z Budyšina, też na njoho spomnichmy ze zrudnej wutrobu a zhromadźeni k joho počesćowanju stanychu. Bóh chcył škitować našich dalšich Jednoćanow a jich zasy strowych so dać wróćić do našoho towarstwa.

*

„Serbosław“ w Khrósćicach

wotdźerža bołmončku měsačnu zhromadźiznu, kotraž běše jara bohaće wopytana. Knjez faraŕ čitaše list našoho sobustawa Kuška z Worklec, w kotrymž swoje wjeselo wupraješe, kotrež jomu čitanjo Posoła čini w dalokej cuzbje we wójnje. Tutón serbski wojak běše też k wulkotnomu pohrjebej njeboh arcybiskopa dra. Likowskoho w Póznanju komandowany, a běše też „Serbosławej“ wobraz tohosamoho připósłał. Tohorunja naš sobustaw Deleńk daše nas strowić. Dale rěčeše knjez faraŕ wo biskopskej swjećiznje našoho knjeza biskopa Franca Löbmanna we Wrótslawju, a rozjasnješe ceremonije swjećizny. Spominaše też z wjesołosću, zo je swjaty wótc syna našeje wsy a serbskoho kraja, knjeza seniora monsign. Jakuba Skalu k dostojnosći praelata pozběhnył. Mamy čim wjetšu winu so nad tym wjeselić, dokelž knjez praelat, hačrunjež pozběhnjeny na wysoke dostojnstwa, tola přecy z jenak wulkej lubosću je přikhileny k swojej ródnej wsy Khrósćicam a k jeje wosadźe, štož so wot wšitkich z našeje wosady wukhadźacych prajić njemóže. Z přihłosowanja běše widźeć, zo je „Serbosław“ też toho měnjenja. (Też spisowaŕ tutych rjadkow přeje knjezej praelatej „Mnohe lěta!“) Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila rěčeše mnohe na wójnu so poćahowace, zo so njesmě našim wojowarjam z pisanjom ze strony domjacych žiwjenjo ćežke činić, wšak pola nas docyła žana nuza njeje, smy ze strony knježeŕstwa tak daloko zastarani, zo njetrjebamy hłódni być. Knjez zapósłanc Kokla poda stawizniski přehlad Němskeje a Awstriskeje wot jeju započatka hač do nětčišoho časa, a to z tajkej wustojnosću, zo drje z ćežka žadyn njestudowany by so jomu runjeć mohł. Spomni też na njeboh biskopa Jakuba Wóskoho z Bärenstama, rodźenoho na Wóskec kuble w Khrósćicach. Skónčnje wěnowaše knjez wyšši wučeŕ Hila słowa k Bismarkowym 100-lětnym narodninam. Z katolskim postrowom skónči knjez předsyda zhromadźiznu. m. š.

*

Pražska „Serbowka“

zeńdźe so 30. měrca w Maćičnym domje we Budyšinje, zo by swoje posedźenjo, kotrež je loni we wulkich prózdninach wupadnyło, wotměła. Běchu tu też naši wojacy Serbowčenjo, kotřiž su nas w běhu lěta wopušćili. Też knjez faraŕ Libš bě z dalokeje Žitawy přijěł, zo by towarstwo z wučenej wustojnosću dohladował.

Po ćichim „Wótče našu“ powita knjez starši Beno Šołta knjeza fararja a podźakowa so jomu za joho wopyt. Na to wuspěwachmy prěnju štučku kralowskeje hymny. Hdyž bě Nowak swój prolog k Niklotej přednjesł, přednošowaše Jacsławk wo Smolerju. Přednošk bě dobry, štož też kritika wobkrući. Knjez dohladowaŕ nam hišće rjany podawk ze Smolerjowoho žiwjenja doda, kotryž je jónu sławnej Němcaj Grimmaj w Barlinje wopytał. Skónčnje pruhowaše knjez starši literaturu katolskich Serbow wot Ticina hač do Hórnika. Na to so pozběhnychmy, zo

Moltka za pěstonču přistajeny.

Pólny maršal Moltka běše bjez dwěla wulki muž. Wjele wulkich skutkow je dokonjał, ale wulcy činić tola njedokonja. Swojoho jednoroho a ćichoho wašnja dla bu druhdy přepóznaty. Tak je so jomu też w bayerskim městačku Rosenheimje něhdy stało.

Stary Moltka chcyše něšto časa po zańdźenej francózskej wójnje do kupjel Gastein a měješe z Bismarkom zrěčane, zo so ducy po puću w Rosenheimje zetkatej. Moltka tam swoje pućowanjo přetorhny a zastupi do tamnišoho najwosobnišoho hotela ‚kupjele‘. Powěsć, zo so tu taj sławnaj mužej zetkataj, roznjese so z wětřikom po měsće. Moltka a Bismark! To běše, kaž by do ludźi třělił. Póńdu hladać. Ja póńdu sobu. A ludźo so z črjódami honjachu, zo bychu jeju tola na wokomik zawohladali. Wokoło hotela so wšo čorne tłóčeše.

Też holca z bayerskich wsow, pola wyššoho zastojnika za pěstonču přistajena, přiběža ze swojim dowěrjenym hólčatkom hladać. Ale z dźěsćom do teje ćišćeńcy, to běše jej zatrach. „Hdy bych jeno někoho měła, komuž bych toho małoho rawsa na khwilu dała!“ zdychowaše; radlubje by tola staroho Moltku wohladała, kiž, kaž so powčdaše, cyłe regimenty z porstom powala; podarmo tola pobyć njechaše. A wohladowaše so, hač njeby něhdźe něchtó był. Štóž pyta, namaka. „Čakaj wšak! njekhodźi tamle z boka hotela po zahrodźe wobstarny muž? Hm, cyle jednora uniforma! Ničo wulke na njej widźeć njeje. Najskerje někajki železnicaŕ abo póstowski to. A prózdny khodźi so ani njestarajo wo črjódy ludźi a što tu pytaja; kaž by rjekł: wohledź so do teju wulkeju mužow! Tón mohł toho małoho rawsa khwilku hladać“, mysli pěstonča; „wšak njetrjeba darmo.“ Wona by rady za to, zo jeno Moltku wohlada, dwaj sležbornaj ważiła. Štóž khroble waži, skerje dobudźe. Hnydom zaměri so pěstonča do zahrody a postupi k tomu „staromu železnicarjej“ a poprosy, zo by tola toho małoho hólčka khwilku hladał, wona by staroho Moltku rady widźała a boji so z dźěsćom do teje ćišćeńcy. „Darmo wšak njetrjebaće“, dodawaše, hdyž widźeše, zo „stary železnicaŕ“ kaž by rjekł z wulkimaj wočomaj na nju hlada. „Budźće tak dobry!“ A khětře stłóči jomu dwaj slěbornaj do ruki a sadźi jomu bjez dalšich słowow toho małoho rawsa na rucy. „Stary železnicaŕ“ by snadź njeměješe do cyła spěšnoho jazyka, abo njechaše jomu runje tónle wokomik přihódne słowo na jazyk skočić, wotmjelča so; a hdyž chcyše skónčnje něšto prajić, běše pěstonča hižo štó wć hdźe. Tuž njehladaše jomu ničo druhe do rukow, khiba małoho pachoła hladać a so z nim něhdźe na ławku sydnyć; dołho drje tola trać njebudźe. Mały raws chcyše sebi hižo mału štučku zadźěwać, sćahowaše hubu a spytowaše swoju pišćel; tola „stary železnicaŕ“ jomu přećelnje přiměrjowaše, wućahny też swój błyskotaty časnik z rjećazkom a skićeše jomu k hrajcy, tuž so hladanjo zbožownje radźi. A woprawdźe też dołho njetraješe. Pěstonča přińdźe zasy borkajo a moskotajo: „Wšitko naměrjane a nałžane! Stary Moltka tu ani njeje. W hotelu ani cuzoho człowjeka! Škoda časa!“

„Stary železnicaŕ“ pak wědźeše lěpje a rjekny měrnje: „Njeswarće, moja luba. Ja cyle wěsće wěm, stary Moltka tu je. Přińdźće jenož jutře rano w 8 hodź. do hotela a prašejće so za nim, potom joho wěsće wohladaće!“

Holca hladaše z wulkimaj wočomaj njewěriwje na njoho. „Na, wy mi tola njechaće

bychmy so z bohatym wobjedom na popołdnišu zhromadźiznu posylnili.

Popołdnju nas knjez praelat Jakub Skala ze swojej přitomnosću počesći. Najprjedy so wustupi z Ćišinskoho pěsnju „Via dolorosa“, kotraž bu ze znatej wustojnosću přednjesena. Na to Ryćeŕ zmjehčenjo sobuzynkow pruhowaše a rozjasnješe. Knjez praclat so potom za zbožopřeća, kiž smy jomu k joho wuznamjenjenju připósłali, dźakowaše. Napominaše nas k dalšomu dźěłu na wšěch polach wědomosće. Potom hišće knjez farař někotre słowčka poréča, w kotrychž nam zbožo měšnikowe předstaješe. Knjez starši so woběmaj knjezomaj podźakowa, na čož sej božemje prajachmy. Józeł Nowak, dopisowaŕ.

Naši jeći w Lourdes-u.

(Farař Šołta-Hajničanski.)

Što to?! W Lourdes-u naši jeći! Haj tajke něšto bě a je jenož možno w zrudno-krawnych wójnach lěta 1870 a 1914. Naši jeći — z Němskeje, hač ze Sakskeje abo snadź też ze Serbow, to njewěm a bych-li wědźał, njesměm přewjele přeradźić, dokelž dźě je telko zakazane wozjewjeć.

Běše lěta 1913, štwórtk 17. julija, hdyž z Barlinskim procesijónom ducy do Lourdes něšto časa w Nizza nad francózskej Rivierje wotpočowachmy. So nahasy překhodźujcy słyšachmy wšelkohłósne: Prussiens, Prussiens, tući Bramborčenjo, Bramborčenjo. Hačrunje tak derje francózscy njerozemjachmy, kaž tući Francózojo w Nizza, tola dorozemichmy, zo bě tutón přihłós wšo druhe hač přećelne powitanjo. Worakawscy Francózojo myslachu wěsće na wójnske skutki w lětach 1870/71 a my mějachmy samsne mysle; a dokelž je lóžše, so druhim mjerzać dać, hač so sam mjerzać, popřachmy jim mjerzanjo na tamne krawne wójnske puki. Kak bychu nas Francózojo nětkle w Nizza powitali!!

Nazajtra jědźechmy přez Marseille, Montpellier, hdźež w zahrodźe wječerjachmy. Tu na nas wšak křiwje hladachu, ale křiwoho słowa njezasłyšachmy. Montpellier-scy hólcy k wołanju tež wjele časa njemějachu, dokelž lětachu wokoło nas kaž wroblki, hdźe traš dobry kusk wotleći. Dale dźěše přez Toulouse, Tarbes, hižo w Pyraeneach, do — Lourdes. Lourdes — francózski Róžant, hdźež běchmy kaž doma; hdźež nadeńdźeš křesćanow ze wšěch krajow a ludow. Tu njeprašcja so „sy Němc, sy Rusa, sy Francóza, sy Jendźelčan“, dokelž tu zeńdu dźěn so česćowarjo „Notre-Dame de Lourdes, Našeje lubeje knjenje Lourdeskeje,“, a pytaja a namakaja tu „Pomocnicu křesćanow“.

Městačko Lourdes ma 8700 wobydleri; často pak wob dźeń hišće na 50—60000 cuzych. Wšěm drje je tute městačko znate po mjenje a wobrazu; mnohim pak też, dokelž su tam sami swjatočne hodźinki přebywać směli. Srjedź městačka namaka so nahła hórka, skała a na njej leži „Citadella“, prastara twjerdźizna.

Tamle — a pokazowachu na Citadellu — běchu lěta 1870 bayerscy wojacy jeći. Tamle — ale štó móžeše to 1913 myslić abo štó směd̄źał to wuprajić, budźa k lětu 1914 naši wojacy zasy jeći ... a tola tak je. Tele jastwo — dźach swojomu towaršej Janej, kotryž dźěn dyrbješe hižo k lětu přećiwo Francózam do wójny — dyrbimoj sebi tola wobhladać.

Běše rjane lětnje ranjo. Słónčko so posměwkowaše a módre njebjo krywaše hnadowne městačko a Swjatnicu swj. Marije. Po kemšach w hordoznej basilicy pomodlichmoj so w hnadownej kamjentnej khowancy, hdźež bě so najzbóžniša knježna zjewiła. Koło wokoło pobožni modlerjo, před namaj wołtařk, hdźež so jena Boža mša za druhej čita, z boka na prawicy klětka za prědarja a při njej we skale znata běła postawa swj. Marije Lourdeskeje. Luboznje so posměwkuje a knježi w tutym dole romantiskeje krajiny jako Maćeŕ miłosće. K nohomaj pluskoce rěčka Gave, přišedši z Cirque de Gavarnie, ze španskich mjezow, hdźež je na wysokich horach w zymje a lěće tajacy sněh jeje kužoł, a šukoce, što so stawa w hobrskich Pyrenaejach a na sonjacych łučkach, hdźež je něhdy wobhnadźena holčka Bernadette Soubirous wowcy pasła a spěwy spěwała. Aj, na tymle hnadownym blečku, při skale „Massabielle“, hdźež spodźiwne žórło dźiwy skutkowacu „Lourdesku wodu“ žórli, so tak derje spěwa, tak nutrnje modli, tu wotewrjeja so njebjesa, tu pozabudźeš na hórkosće a starosće; pozabudźeš, zo sy hišće w dole sylzow. . . . A we wěži basiliki zaklinči znata Lourdeska melodija a wutroba počina sobu zyńčeć:

Nětk zwonja nam zwónčki
A hraja nam hru.
Hlej „Ave Marija“
Tak cunje już du,
„Ave, Ave, Ave Marija!
Ave, Ave, Ave Marija!“

Tola ty sy hišće w dole sylzow! Khori, kipri a styskniwi we wulkej ličbje, za kotrychž je Lourdes jenička a poslednja nadźija, će na to dopomnjeja. Na to pomina też wójnski hród, citadella srjedź městačka. We wójnskim lěće 1870 bě tu na 200 bayerskich wojakow jako wójnskich jatych; na hórku so nětko naše kročele měrja. (Přichodnje dale.)

Hubjenstwo wójny.

Jedyn pólski redaktor, wojak, pišc:

„W jenej kněži, pódla hospodarjoweje swójby a dweju swójbow ze zničenych susodnych wsow namaka so hišće 8 do 10 wojakow, tak zo w někotrych domach wokoło 20 do 30 ludźi nocuje, z dobom z małymi dźěćimi, z kotrychž jene abo wjacy nadobo płače abo khlěba woła! Ale z wotkel ma khudy nan khlěba wzać? Tuž druhdy mać, ze zadwělowanja wša błudna abo zmječućiwjena, z hněwom na dźěćo zawrěšći hrožo jomu z khlěwom atd. To je surowy napohlad za človjeka, kiž nima wutroby z kamjenja a tola pomhać njemóže.

Tak dźe dźeń za dnjom; lud skorži a płače wočakujcy kónca wójny, abo też docyła so nadźijeć njesmě, zo hišće lěpšoho časa dočaka, Ći ludźo su z wjetša cyłu swoju khudobu zhubili, a jeničke, štož jim zwosta, to je z wjetša spora hromada dźěći, hubjenych a hłódnych. Je też wjele tajkich, kotřiž ćěkajcy před wójnu skhowachu štož móžachu w zemi, na přikład trochu drasty a něšto zorna, zo bychu — po wójnje tola něšto měli . . .

Woprawdźe wbohi, strašnje khudy je tón lud, na kotrohož hubjenstwo tu sam hladam. Česćeni a lubowani čitarjo, njelutujće gróša, hdyž je tu nuza tak hrózbna, zo wy ani zapřijeća nimaće.“

A za koho sobu ćerpja? Za nas. Hdy by woni njebyli, by wójna pola nas zakhadźała. Kak bohaty je porno nim najkhudši z nas! Tuž dźakuj so Bohu a dawaj jałmožny tym, kotřiž njesu hubjenstwo, zo by so tebi derje šło! M. N. R.

Wozjewjenja.

(K. M.) Do landsturma wjacy njesłušacy prjedawši wuwučeni wojacy su sebi přeli, zo bychu so nětkle do wójska powołali. Tajke powołanjo njeje zakońscy dowolene. Tola móža tajcy jako wójnscy dobrowólnicy zastupić. Je k radźenju, zo bychu tajcy swoje próstwy abo přeća pak paršonscy pak pisomnje pola zastupowacoho bataillona infanterie-, reserve-infanterie- abo landwehr-infanterie-regimenta abo pola swojoho wokrjesnoho kommanda wozjewili.

*

(K. M.) W haprylu budźa **kontrolne zhromadźizny** kaž w měrnych časach, ale tónkróć so też landsturm-mužojo skazaja, kotřiž hewak wuwostanu. Po nazhonjenju stawa so, zo mnozy, hdyž dóstanu ordre k wuzběhnjenju (k stajenju), ke kontrolli a w druhich należnosćach, hdźež maja z wokrjesnym kommandom činić, měnicy, zo so nětko bórzy nutŕśćahnu, swoje zastojnstwo abo službu lohkomyslnje wupowědźa. Też dźěłodawarjo su při tajkich přileżnosćach swojim zastojnikam abo służownym hižo službu wupowědźeli, měnicy, zo so na jich dźěło abo wostaćo wjacy wěsće spuśćeć njemóža. K tomu nětko wojeńska wyšnosć cyle

---

něšto nahwizdać a mje za nós powodźić?“ a jeje woči počeštej z hněwom sapać, kaž byštej dodać chcyłoj: „To so mje hladajće!“

„Staromu železnicarjej“ so skoro zdaše, kaž by jomu pokazać chcyła, kak so to počina, hdyž chceš někomu woči wudrapać, tohodla dźeše pokojejo: „Wěŕće mi, staromu mužej, rěču z prawdu; přińdźće jeno, a wohladaće staroho Moltku!“

„Jutře rano potajkim w 8 hodźinach, měniće?“ rjekny holca nětko měrniša. „Na, budu widźeć.“ A wzawši swojoho małuška na rucy woteńdźe, z krótka so podźakowawši. Tak prawje so ji hišće wěrić njechaše.

Nazajtra pak sebi tola mysleše: „Nó, móžu dźě tam pohladać hić, khwile mam, hdyž mały hišće spi, a woprašeć so, dźě je darmo.“ A dźěše do hotela bliže wosmeje hodźiny. Tam zdaše so, zo na nju čakaja. Lědma bě so za starym Moltku zaprašała, stoješe tu hižo před njej błyšćaty adjutant a přećelnje so na nju smějo rjekny: „Hnydom móžeće joho widźeć, pójće jenož za mnu!“ A dowjedźe ju po skhodźe horje do jeneje jstwy.

Lědma bě pěstonča z durjemi zastupiła, wotewrichu so z napřeća druhe durje a pólny maršal Moltka zastupi. „Jěrom pomhaj! Ty słódka dobrota! to dźě je tón stary železnicaŕ!“ zakřiča pěstonča wustróžana a chcyše ze jstwy ćěkać. Moltka pak ji přećelnje wobaraše, prajo: „Njećěkajće, njebojće so, luba knježnička! Ničo złoho so wam njestanje. Dyrbju so wam tola podźakować za tu přileżnosć, kotruž sće mi wčora dała, zo móžach sebi, lědma do tohole města zastupiwši, z pěstonjenjom dwaj slěbornaj zasłužić. Swój žiwy dźeń tajkeje přileżnosće měł njejsym a wěsće drje też wjacy njezměju.“ Potom dari ji nowy swětły dobyćeŕski toleŕ a přida hišće druhi za toho małoho rawsa. „Dokelž je tak pěkny był, zasłuži sebi też něšto“, rjekny. Potom rozžohnowa so ze swojim dźiwnym znamstwom, kajkohož drje čas žiwjenja wjacy měł njeje, prajo: „Nětko sće staroho Moltku widźała, kaž sym wam lubił.“

Moltka pućowaše potom bórzy dale. Často je, tak praja, pozdźišo na tónle žortny podawk rady spominał, kotromuž měješe so přez swoje jednore wašnjo dźakować, a je wuznawał, zo žadyn njepřećel srjedź najsurowišoho wojowanja joho tak nahle překwapił njeje, kaž tale bayerska pěstonča jomu, ani so njeprašejo: chce-li abo njecha-li, małoho rawsa na rucy sadźiwši. mh.

jasnje wozjewja, zo wšě tele zarjadowanja wojeńskich wyšnosćow jeno k tomu služa, zo by so kontrolla nad tym zdźeržała, kotřiž hišće k wójsku słušeja a so tež měł přehlad wo ličbje tychle mužstwow, zo pak to z nutřćehnjenjom tychle mužow ničo činić nima. Powołanjo do wójska móže hišće měsacy na so čakać dać a so snadź docyła njestanje, wosebje staršich lětnikow njesłuženoho landsturma B „khmanych". Dźěłaćerjo a służowni škodźa sebi samym cyle njetrjebawši, hdyž přezahe wupowěduja. Wot lubosće wótcnoho kraja dźěłodawarjow a jich sprawnoho čuća pak so wočakuje, zo swojich dźěłaćerjow a přistajenych tak dołho w dźěle zdźerža, doniž ćisami powołansku ordru w rukomaj nimaja.

*

(M. J.) W hamtskim hejtmanstwje Grimma bu jedyn młyn zamknjeny, dokelž bu tam, po zawjedźenju khlěbowych a mukowych markow, hišće muka bjez markow wotedawana. — Nimo toho bu w samsnym wokrjesu dla druhich přestupjenjow přećiwo postajenjam wobkhoda z trejdu a muku přećiwo 8 młynkam a 12 pjekarjam zakročene.

Wójna.

Z wječornoho bitwišća

wozjewja hłowne wjednistwo 27. měrca:

We **Vogesach** wobsadźichu Francózojo wčora wječor wjeršk hory **Hartmannsweilerkopf**. Khromu dźerža naši wojacy.

Francózscy lětarjo mjetachu bomby na **Bapaume** a Straßburg, njenačinichu pak wojeńskeje škody. W Bapaume bu Francóza morjeny a dwaj ranjenaj. My nuzowachmy njepřećelskoho lětarja k sewjernomu wječoru wot **Arrasa** k zemi a puščichmy na **Calais** něšto bombow.

28. měrca:

K połdnju wot **Verduna** buchu francózske nadběhi na **hórkach při rěcy Maas** pola **Combres** a w runinje Woevre pola Marcheville po horcych wojowanjach k našomu lěpšomu rozsudźene.

We **Vogesach** na Hartmannsweilerkopfu wojowaše jenož artillerija.

29. měrca:

Cyły dźeń bě na wječornym bitwišću nimale měr, jenož w **Argonach** a w **Lothringskej** běchu małe, za nas zbožowne wojowanja.

Generalwyšk z Kluck bu, hdyž prědkowne stojnišća našoho wójska přehladowaše, wot šrapnela lohko ranjeny; ma so poměrnje derje. (WTB)

Rańše bitwišćo.

27. měrca:

Rusojo, kiž běchu k rubjenju, runje kaž na Memel, z **Tauroggena** na **Tilsit** so nastajili, buchu pola **Laugzargena** pod ćežkimi zahubami zbići a přez Jeziorupu za wotrězk rěki Jury wróćo zahnaći.

Mjez **augustowskim lěsom** a **Wislu** buchu wšelake wustorki Rusow wotpokazane, na někotrych městnach so hišće wojuje.

28. měrca:

Ruske wustorki w augustowskim lěsu buchu wotražene.

Mjez **Pirsekom** a **Omulewom** činjachu Rusojo wjacore nadpady, kotrež w našim wohnju rozpadnychu.

Pola **Wacha** zajachmy **900 Rusow**.

(Wjes Laugzargen leži při drozy do Tauroggena, cyle při mjezy, a rěka Jura běži přez

29. měrca:

Tauroggen bu wot našich wojakow we nadběhu dobyte a **300 Rusow** popadnjenych. — Při železnicy Wirballen-Kowno rozrazy so pola **Pilwiszkow** ruski nadběh pod jara ćežkimi zahubami. — Pola Krasnopola popadnychmy **přez 1000 jatych**, mjez nimi cyłu šwadronu gardowych ulanow z konimi a dobychmy 5 mašinskich třělbow. — Ruski nadběh k sewjernomu wječoru wot Ciechanowa bu wotpokazany.

30. měrca:

We wojowanjach wokoło **Tauroggen**, we kotrychž bu tuta wjes dobyta, je, kaž tam přitomny pruski prync Joachim wozjewja, **rańšo-pruski landsturm** wubjernje wojował.

Pola **Krasnopola** spada jara wjele Rusow (něhdźe 2000 mortwych). Popadnychmy tam hač do wčorawšoho wječora **3000 jatych**, dobychmy 7 mašinskich třělbow, 1 kanonu a wjacy wozow z municiju.

Při Szkwje pola **Klimkow** buchu při njeradźenym ruskim nadběhu **2 officiraj** a **600 muži** popadnjenych.

W krajinje **Olszyny** (na lěwym brjozy Omulewa) buštej dwaj ruskej nócnej nadběhaj wotraženej.

Rusojo spytowachu podarmo Bzuru překročić. (WTB)

Zapusćenja w Pólskej

su jara wulke, kaž „Germania" pisa. Statistiscy je dopokazane, zo su **tři štwórće cyłeje Pólskeje** wot wójny domapytane. Žadyn z 10 gouvernementow njeje so swojoho dóńta zminył. 70 procentow pólskoho wobydlerstwa ćerpi direktnje pod wójnu, 5500 wsow je zničenych. Škoda, kotraž je so w Pólskej načiniła, na milliardy rublow wučini.

W Karpatach

ani wojowanjo ani joho surowosć njepopušća. W uszokskim překhodźe a druhdźe kaž tež deleka na bukowinskich mjezach nadběhuja Rusojo njewustawajcy a wopruja njeličomne tysacy, kotrež padaja abo do zajeństwa du. Zo tež Awstriscy wjele ludźi zhubjuja, so rozemi. Za nich stoji derje, runjež bitwy hišće njejsu rozsudźene.

W Dardanellach

njejsu Jendźelčenjo a Francózojo po jich wulkich poražkach ničo wjacy započeli. Jendźelske nowiny pisaja, zo tam wulkich wichorow dla so njehodźi wojować. Druhe powěsće wo tak złych wichorach njewěrźa. Turkojo wuporjedźuja mjez tym swoje wobtwjerdźenja, kiž njejsu jara ćerpjełe. Rěka, zo tam Jendźelčenjo a Francózojo wojakow za krajne wojowanja přihotuja. Turkojo drje so toho njestróža. Maja tam nowe sylne wójsko (5.) zestajane, kotrohož nawjednik je němski general Liman ze Sanders. (b)

Štóž swój kříž na so njebjerje a njeńdźe za mnu, njeje mje hódny. Mat. 10, 38.

„Njejsy-li dotal přileżnosće měł(a), abo z lubosće k Bohu ćerpjeć mohł(a), da wěz, zo njesłušeš hišće do ličby służownikow božich; přetož japoštoł jasnje swědči, zo wšitcy, kotřiž chcedźa pobožnje žiwi być w Khrystusu Jězusu, budźa přećiwnosće ćerpjeć." Tak praji swjaty Hawštyn.

Hdyž swj. Franc Xaverski w Lissabonje přebywaše, běše jara zrudny, zo so jomu wšo po přeću poradźeše, a boješe so, zo je we njemiłosći božej. Hač hdyž bě z křižom wopytany, hakle tehdy pózna, zo bě dotal z božeje lubosće njewupadnył. Hdyžkuli so jomu sta, zo dyrbješe ćerpjeć, by prajił: Wjacy.

Njeje wěsćišoho znamjenja za človjeka, kotryž chce w ličbje božich wuzwolencow być, praji zbóžny Blosius, khiba zo ćěsnosć a křiwdy ćerpi — pokornje a sćerpnje. To je tón drohotny pjeršćeń, z kotrymž so Bóh z človječej dušu zwěruje. Z lubosće k Bohu ćerpjeć je něšto tak wulke a sławne, zo by človjek měł so za njehódnoho tajkeje česće a sławy měć. Też najmjeńša hórkosć, kotruž z lubosće k Bohu ćerpiš, je wjacy hódna, dyžli wšě wulke a dobre skutki.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

29. měrca 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	56 - 57	97 - 98
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	48 - 50	89 - 91
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	43 - 45	84 - 87
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	54 - 56	95 - 97
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	49 - 51	91 - 93
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	42 - 46	85 - 87
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	37 - 40	79 - 82
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	28 - 31	70 - 73
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	54 - 56	95 - 97
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	40 - 44	82 - 85
3. snadnje picowane	32 - 37	74 - 77
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	65 - 67	100–102
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	60 - 62	98 - 100
3. snadnje wuwite wot cyca	56 - 58	96 - 98
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	57 - 59	116–118
2. starše korme borany	54 - 56	102–107
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ léta	81 - 83	102 - 104
2. mjasne	73 - 76	92 - 95
3. snadnje wuwite	63 - 68	81 - 87
4. rancy a kundrosy	70 - 80	88 - 98

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 27. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 25. měrca wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt									
Rožka, kórc po 160 punt									
Ječmjen, kórc po 140 punt									
Pšenca				13	40				
„ rowa									
Rožka				11	40				
„ nowa									
Ječmjen				11	40				
Wows				10	70				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo								
Woka	centnar								
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		8	70	9	20				
Pšenčna muka				21	50				
Ržana muka				19					
Syno		4	25	4	75	3	75	4	50
Słoma 100 kg, mlóčena	z cypami	3	25	3	85			3	70
	z mašinu	2	40	2	60			4	33
Prosata 474 (w Kamjencu —)		7	—	19	—				
Butra 1 kg		3	20	3	60	2	90	3	10
Jeja, mandl		1	32	1	44			1	80
Pšenčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				

Pohladuj, Božo, z miłosćiwym wóčkom na mnje, za kotrohož je Khrystus ćerpjeć a na křižu wumrěć chcył! Popřej mi teje miłosće, zo bych kóždy křiž sćerpliwje, dźakownje a rady njesł(a). Wšako dźěš Ty jeno tohodla runje z křižom wopytuješ, zo by mje wočisćił, pruhował a mi přileżnosće dawał, sebi pokładow za njebjesa nahromadźić. J. P. Silbert.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Franc Hendrich, Mateja Hupki, hejtmana w Krakecach, s. – Hana Antonija, Hendricha Franca Schnatzera, salskoho mištra w Budyšinje, dź. — Hilžbjeta, Michała Müllera, połěra w Budyšinje, dź. — Herta Hilžbjeta, Franca Ćwinka, dźěłaćerja w Budyšinje, dź. Arnošt Hendrich, Maxa Rudolfa Hendricha Knüve, brodutruharja w Hodźiju, s. Marija Johanna, njemandź. dź. Franc Heinc, njemandź. s.

Zemrěći: 10. měrca: Hana Schubertec w zastarańi na Židowje, 16 l. — 17. Jan Kućank, invalid w Budyšinje, 56 l. — 18. Marija Pepekec w Ratarjecach, 1 l. — 22. Hana Frieda Müllerec w Sćijecach, 2 m.

Baćoń.

I. stwórćlěta 1915.

Křćeni: Jan, Jakuba Měrćinka, žiwnosćerja a korčmarja w Haslowje (nětko w polu), s. – Khata Terezija, Jurja Pawoła Vicki, korčmarja a rěznika we Haslowje, dź. — Hana Monika, Jurja Mikele, žiwnosćerja w Pozdecach (nětko pola wojakow), dź. — Kurt, Karla Dittricha, kruwjaceho mištra w Sulšecach, s.

Wěrowanaj: Jan Kiłank, słužowny w Pozdecach, z Hanu, zawostajenej mandźelskej † Jana Kubańki, bywšoho kublerja w Pozdecach.

Zemrěći: 14. jan. Mikławš Šäfer, bywši kubler w Pozdecach, 68 l. 8 dn. — 1. febr. Marija, mandźelska Michała Krała, bywšoho kublerja w Nuknicy (zemrě w Baćonju), 71 l. 9 m. — 14. měrca: Mikławš Libš, bywši žiwnosćer w Haslowje, 63 l. 2 m. 20 dn.

Ralbicy.

Křćeni: Hana Jadwiga, Michała Kocora, žiwnosćerja w Šunowje, dź. — Marija Madlena, Pětra Čornaka, młynka w Konjecach, dź. — Marija Monika, Mikławša Kućanka, žiwnosćerja w Smjerdźacej, dź. — Alfons, Pětra Šołty, žiwnosćerja we Łazku, s. — Jan Franc, Jurja Manjoka, hosćencarja w Konjecach, s.

Zemrěła: 11. měrca: Marja, mandźelska Pětra Cyža, kublerja w Nowoslicach, 44 l. 10 m. 20 dn.

Za wbohich Polakow w ruskej Pólskej su darili: M. Ž. z Budyšina 10 hr., Marija Ellina ze Židowa 5 hr., njemjenowanej 20 hr., njemjenowana z Radworja 5 hr., Madlena Hajnec z Budyšina 10 hr.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk. 512—515. z **Radworja**: Marija Šipšikowa, Mikławš Brycka, Jurij Hańćik, Jan Šenk; 516. Mikławš Šenk z **Bronja**; 517. Mikławš Cyž z **Kamjenjeje**; 518—522. z **Khelna**: Jurij Khěžka, Hana Wěrabowa, Jan Krawc, Jan Mjeń, Jakub Rjenč; 523. 524. z **Měrkowa**: Handrij Libš, Jan Cyž; 525. Hańža Rostokec z **Hodlerja**; 526. Mikławš Šwejda z **Radw. Haja**.

Za fond towarstwa: Jan Šenk z Radworja 50 pj.; Handrij Libš z Měrkowa 1 hr.

Einst und Jetzt.

Němska čitanka za šule

je wušła a so prosy, zo by so tasama hnydom wot kk. wučerjow w **našej ćišćerni skazała.**

Zwjazany exemplar płaći 60 pj.

Buchdruckerei L. A. Donnerhak

Bautzen. V. d. Schülertor 21.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Hłowna zhromadźizna Maćicy Serbskeje

budźe **jutrownu srjedu, 7. hapryla 1915,** pop. ½3 hodźin w Serbskim Domje w Budyšinje.

Porjad: 1. Rozprawy. 2. Nekrologi. 3. Namjety.

Wšěch sobustawow a přećelow wutrobnje přeprošuje **předsydstwo.**

Srjedu po jutrach popołdnju ½4 hodź. změje w **Serbskim domje** w **Budyšinje** k. **Bjarnat Krawc,** wyšši wučeŕ a wučeŕ wumjełskoho spěwa w Drježdźanach, přednošk z mnohimi spěwanymi přikładami wo **„serbskim narodnym spěwje a serbskej narodnej hudźbje“.** Assistentka: Knj. Kellerec z Wrótsławja.

Sadowe štomy

we wšitkich formach. Jeno najlěpše družiny.

Wšě družiny **jahodkow.**

Róže, wysokozdonkowe a nizke.

Pyšne keŕki. Rostliny za płoty,

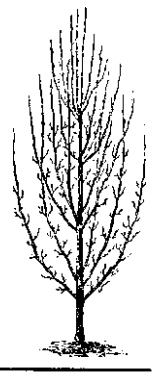
kaž tež wšitke druhe artikle štomownjow.

— Zapis płaćiznow a družinow darmo. —

Štomownja a różownja Emila Sperlinga

„Bad Heil“ pola Smječkec,

post **Worklecy.** Telefon Halštrow čo. 37.

Dźiwajće při kupowanju : na nawěštki w Pósle! :

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorčak 307.

Dokelž sym so dla khorosće z wójny (pola) wróćił, prošu, mje při **potrěbnosći**

pomnikow na rowy, wopomnjeńskich taflow za našich padnjenych rjekow

a

při twarach

dobroćiwje podpjerać.

Z počesćowanjom

Max Lange *(prjedy Redl)*

rězbarski mištr

w Kamjencu, Połčniska droha 19.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 15. | **Budyšin, 10. hapryla 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.
(Pokračowanjo.)

51. Žohnowanjo.

Woni wopokazowachu nam horliwje swoju dowěru z tym, zo našu pomoc sebi wołachu.[1]

Hdyž mějachu ważnu należnosć před wočomaj, hdyž ćežke dźěło spočinachu, na předwječoru strašnoho puća a při wšěch podobnych přileżnosćach přińdże kóždy a kłonješe so pod ruku swojoho jandźela prajo: „Njezapočnu, khiba-li zo mje požohnuješ!“[2]

Rano žadachu sebi naše žohnowanjo, zo by so dźeń zbožownje minył, wječor, zo bychu wotpočink bjeze stracha wužiwali.

A nic jeno k swojim jandźelam bjerjechu wuček; wobroćachu so też k jandźelam swojich dobroćelow, swojich přećelow, swojich njepřećelow, wosebje pak hrěšnikow z tym zaměrom, zo bychu jich wot złoho wotwobroćeli a k dobromu nawobroćeli.[3]

Po nanowej prostwje a w joho mjenje žohnowach často cyłu swójbu abo te stawy, kotrež běše mi wón woznamjenił.[4]

Woni njemějachu wjetšoho wjesela, dóstawać, dyžli my, dawać. Kak by móžno było, jich modlitwy njekedźbować a jich dowěru jebać, hdyž z tajkej lubosću k nam rěčachu.[5]

Naše žohnowanjo pak běše přeco našeje wutroby. Wone wupraji našu žadosć, zo bychu jich zamysły so derje poradźiłe, jich přeća so dopjelniłe.

My přejachmy jim duchowne spomoženjo: „Zo bychu so njesprawnosće wukorjeniłe, póćiwosće kćěłe, hnady so přeliwałe; we dušach budź bohatstwo, rjanosć, sylnosć.[6]

My přejachmy jim časne spomoženjo, kaž běše jim k zbóžnosći posłužne: „Ćěła njech su sylne a strowe; role njech so pjelnja z bohatymi žnjemi; mudrosć nawjeduj jich zaměry; wšitko měj dobry wuspěch.[7]

Z dobom zo swojim přećelam tule dwoju dobrotu přejachmy, prošachmy Boha wo nju: Bóh pak njedliješe so, tym swoje spodobanjo přikhilić, kotrěž hižo naše spodobanjo mějachu. Naše přeća ćehnjechu joho dobroty z njebjes.

52. Dźěło.

Jeno nic prózdnotu; kóždy dopjelnješe nadawk, kotryž jomu posłušnosć pokazowaše, a wobstajnosć dźěła zakitaše póćiwosć. Swójba běše towarstwo dźěłaćeri, kotrěž wot jandźelow nawjedowani a podpjerani za Boha dźěłachu.[8]

Z toho časa, zo běše Bóh zemju stworił, je jandźelej a človjekej poručił, zo bychu sebi ju posłužnu činili. Jandźelojo su njewidźomni rólnicy, kotrěž človjekow podpjeraja.[9]

My njebjeske ćělesna hibamy, hraje elementow nawjedujemy, počasy rjadujemy, dešć a rjosu wuliwamy, swětło a ćopłotu rozsywamy, z tym pak skutkujemy, zo symjenja skhadźeja, rostliny rostu, kwětki kćěja, płody zrawja.[10]

Z časami je so stało, zo su sebi jandźelojo ćěło najimali a su přišli na stronje človjeka abo na joho městnje joho rolu dźěłać, joho stadło pasć, joho wobydlenjo twarić, joho łódź wodźić.[11]

Z tymile wurjadami k woli někotrych swjatych dopušćenymi chcyše Bóh pokazać, zo žane dźěło joho najnadobnišich stworjeni njeje njezdobne.

Swójbny nan z jandźelemi přezjene dźěłajo widźeše so wot jandźelow wobdaty a běše ze swojim powołanjom spokojny. Kóžde dźěło so před joho wočomaj znadobni a bu jomu přijomne. Nichtó njeje joho wobožnoho abo zrudnoho widźał.

Na ćežkim, horcym dźěławym dnju praji směšo spytował k njomu: „Njechaš mi krjepku swojoho potu předać?“

„Sy pozdźe přišoł“, wotmołwi sprawny, „nimam ani jeneje, kotruž bych dać mohł. Ja wšak sym je hižo tak drohe ważił, zo ty ze wšěmi pokładami swěta mi najsnadnišeje njeby zapłaćić mohł.[12]

Tele pótne krjepy běchu dawno hižo předate. Ja běch srědnik a radnik při tym kupje. Z ruku dźeržach dóstawši wot Boha złote sudobjo, zo bych pótne krjepki mjez dźěłom spopadował.[13]

Kónc kóždoho dnja trjebach jeno so jich ze swojim dychom dótknyć a wone přeměnichu so do parlow a demantow; ja pak khwatach je do krony zasadźić, kotraž so w njebjesach dobromu a swěrnomu służownikej přihotowaše.

53. Wotpočink.

Naša starosć njewobmjezowaše so jenož na to, wob dźeń dźěło zakitać; wona podwoji so w nocy za čas wotpočinka.[14]

Hdyž swójbny nan widźeše, zo joho spar z płomjenjemi wohenja njeje přetorhnjeny; hdyž běchu dźěći kóžde ranjo połne čiłosće a njewinowatosće — nam jandźelam pěstonam mějachu so dźakować.

Hdyž ćma zemju wodźewaše a naši přećeljo spachu, spaše też jich mudrosć a sylnosć. Zmysły, z dźěła wob cyły dźeń mučne přestachu kedźbować. Městno běše wotewrjene, satan přikhwata.

Tónle přećel nocy, kotryž so w ścinje rozmnoža, zo by złe zamysły budźił, nože wótřił, smólnicy zapalał, wón přińdże a zlětowaše nad lěhwom, hdyž njewinowatosć wodychowaše. Samo wo snje hladaše jich čwilować a jim swój škódny wliw čuć dawać.[15]

Naše swětło jenož wobmjezowaše poklatoho ducha móc. My wotstorkowachmy strašne wobrazy, kotrež wón wo snje budźeše a podušachmy jich skutkownosć z njebjeskimi wobrazami.

Kelko njezboža wotwobroćichmy z tych měst, kotrež běchu kaž naša domizna!

Bóh drje móžeše, njedźiwajo swojeje lubosće a našeje kedźbliwosće, njezbožo dopušćić, ale bjez našeje kedźbliwosće a joho lubosće njebychu so naši bratřa ani wokomik złoho ducha wobruć móhli.[16]

Pod našimi křidłami móžachu nócny wotpočink bjez bojosće wužiwać. Wón zasy wustrowješe a swjatosćeše, kaž wodnjo dźěło. Z tym, zo bu Bohu woprowany, dawaše duši nastork, kotryž ju po puću zasłužby přewodźeše też tehdom, hdyž ćěło so njehibaše a nuznomu sparej so podawaše.[17]

54. Horje wutroby!

Nad domom, hdźež njewina bydleše, kleskaše so z rukomaj, a my słyšachmy w powětře jandźelow wołać: „To je Knjezowy dźeń!“ Běše njedźela.

Rucy přestaštej so hibać, a kóžde dźěło zasta. Wot połnocy hač do połnocy dyrbješe měr knježić.

Jandźelojo, kotrěž hwězdy wodźa, nimaja trjeba swoje skutki přetorhnyć, zo bychu Boha khwalili. Naši přećeljo pak njemóžachu rozpjeršenja wšědnoho dźěła z khwalbu Božej wujednać. Wšitka jich kedźbliwosć njeběše přewulka, zo by dźiwadło, kotrež so jich wěrje skićeše, wužiwała a winowatosće, kotrež so žadachu, dopjelniła.

Na Knjezowym dnju woblekaše so cyły powětr do njebjeskich barbow a přiroda rěčeše z bóle hnujacej rěču. W trawje a w kwětkach, we swětle a w mróčelach běše same žiwjenjo. Kóžde stworjenjo dychaše čisty woruch, a ze wšěch stronow klinčachu potajne hłosy: „Horje wutroby, k njebjesam horje!“

Z našim pohnuwanjom spóznawachu woni w najmjeńšim stworjenju srědk, zo bychu z nim k stworićelej wšěch wěcow swoje mysle pozběhowali.

Na kóždej kwětcy doła nadeńdźechu pobožne dopomnjeńki. Stojachu tu Bože wóčko, ćerpjeńka, swjateje Marijina jabłučinka, swja-

---

[1] Swj. Bernard, rěč wo swj. Michale. — [2] Marchant, zahroda pastyrjow. — [3] Žiwjenjo swj. Vincenca z Pauly, P. Baltasara Alvarez, H. Oliera. — [4] Genesis 43, 16. Marchant, zahroda past. — [5] Swj. Lawrjenc Justin., rěč wo swj. Michale. — [6] Humbert Romanus. [7] Swj. Remigius, wo lisće Efeskim.

[8] Swj. Augustin. — [9] Origenes, přećiwo Celsej. — [10] Kosmas Indikopleust, křesć. topografija. Bail, wo jandźelach. — [11] Žiwjenjo swj. Isidora, swj. Felixa z Valois, swj. Rajmunda Nonnata. — [12] Žiwjenjo swj. Franciska z Assissi. — [13] Swj. Bernard, rěč wo swj. Michale. — [14] Swj. Bernard, rozpominanja 6.

[15] Swj. Augustin, rěč 4. — [16] Swj. Bernard, wo psalm 90. — [17] Jakub Alvarez, wo klóštrskim žiwjenju.

toho Józefowa lilija, swjatoho Janowa krej, njebjeske klučiki z črjódami.

Hłós ptačkow měješe swoju rěč, kotraž jim wo Bohu powědaše. Škowronček k njebju so znošujo, zo by srjedź njebjeskeje módriny swój khěrluš spěwał, ćehnješe jich woči a mysle sobu.

Na spadźe hórki, w khłódku sadoweje zahrody, na brjozy rěčki, na wjeršku hory dychachu powětr z wónjemi syćeny, kotryž z njebjeskich hórkow wćješe.

Widźomny swět běše jim bójski rukopis, kotrohož pokkód a wěrnosć znajachu. My wučachmy jich při kóždym zjewjenju zakhowany duchowny zmysł zrozymić. Nawjedowachmy jich w firmamenće a we hwězdach, kaž w zemi a w kwětkach zybolate wot wšohomócneje ruki pisane pismiki čitać, kotrež móc a mudrosć a dobroćiwosć stworićelowu wopowědowachu.

Hdy bychu jich woči so swětłu krasnosće wotewriłe, woni bychu polo hišće z bóle zybolatym błyšćom debjene, powětr hišće z wjacorymi legionami napjelnjeny widźeli: jandźelojo bychu so jim zjewjeli, kak wot póla k pólej, z hwězdy na hwězdu, ze słónca na słónco lětaja a njesměrne rumy ze swojim błyšćom a ze swojimi spěwami wokrasnjeja.[18]

[18] Swj. Ambrosius, kom. wo Lukašu. Žiwjenjo swj. Kolumbana.

(Přichodnje dale.)

Wójna.

1. hapryla wuda hłowne němske wjednistwo tutu powěsć:

Wječorne bitwišćo.

Hdyž wot Belgiskich wobsadźeny **klóštrski dwór** a mału zepjeru pola **Dixmuiden** dobychmy, popadnychmy 1 officira a 44 wojakow.

K wječoru wot **Pont-á-Mousson** we a při měšniskim lěsu so wojowanjo wčora wječor zastaji; na wuzkim městnje su so Francózojo do našich prědknich přěrowow dobyli; dźens wojuje so dale.

We **Vogesach** wojowaše jenož artillerija.

Rańše bitwišćo.

W krajinje Augustowo-Suwalki njeje so ničo přeměniło. Nócne pospyty Rusow, Rawku k južnomu ranju wot Skierniewica překročić, so njeradźichu. Ruske nadběhi pola Opocna buchu wotražene.

W měrcu popadny němske rańše wójsko 55 800 Rusow a doby 9 kanonow a 61 mašinskich třělbow. (WTB)

Na woběmaj bitwišćomaj je so mjez tym dale wojowało; wosebje běchu, kaž z wjetša při swjatych dnjach, Francózojo na zemi a w powětře jara žiwi. Wulke přeměnjenja so njestachu.

Naše podmórniki

wustupuja dale krućišo. Dokelž su Jendźelčenjo też překupske łódźe z dźěła z kanonami přećiwo našim podmórnikam wuhotowali a myta na jich zničenjo wustajili, njemóža so husto ze swojimi nadběhami wjele komdźić a wobsadku před torpedami warnować. Tohodla so też wjacy ludźi tepi hač prjedy.

Wo Karpatach

piše so z Wiena 3. hapryla: Wšitcy ruscy wojacy z Przemysla su w Karpatach. Rusojo chcedźa we swojich nadběhach na srjedźiznu fronty mjez lupkowskim a uszokskim překhodom, při kotrychž jara wjele zhubjuja, našich wojakow, kiž su so tam něšto do prědka dobyli, samo z najćeńšimi zahubami wróćo zahnać. Ruske porażki su tam cyle njećłowjeske, ale bjez přestaća dyrbja přecy zasy nowe wójska do wohnja. Při surowych nadběhach a wobćežnej krajinje so wězo bitwiny napohlad husto přeměnja. Při wšěch ćežach stoja Awstriscy kruće. (b)

W Dardanellach

běchu njepřećelojo kónc měrca zasy něšto potřčeli, nětk je měr. Pak su swoje wotpohlady na Dardanelle spušćili, pak maja něšto druhe, štož je jim z najmjeńša tu khwilu važniše.

Hłowne wjednistwo wozjewja 8. hapryla:

Nawječorne bitwišćo.

Wojowanja mjez rěkomaj Maas a Mosel traja dale. We **Woevre-runinje** k ranju a ke krótkomu ranju wot **Verduna** buchu wšitke francózske nadpady wotpokazane. Z **Combres-wyšiny** buchu njepřećeljo, kotřiž běchu na někotrych městnach so do našich prědkownych hrjebjow dobyli, w napřećiwnym wojowanju wróćo zehnaći. Ze **Selouse-lěsa** k połnocy wot **St. Mihiel** přećiwo našim stojnišćam wustupowace bataillony buchu z ćežkim škodowanjom zasy do tohole lěsa zahnate. We lěsu **Ailly** so hórcy wojuje, jedyn přećiwo druhomu. Při lěsu k wječoru wot **Apremont** so naši wojacy za njepřećelom, kotryž bě bjez wuspěcha přimał, pušćichu.

Štyri nadpady na stojnišća k połnocy wot **Flirey** kaž dwaj wječornej nadpadaj k wječoru **Měšniskoho lěsa** buchu z wulkim škodowanjom za njepřećela wotražene. Tři nócne francózske wojowanja w doprědka kročenju w Měšniskim lěsu so njeporadźichu. Powšitkowne škodowanjo Francózow po cyłej fronće bě zasy jara wulke, bjez toho, zo bychu też najmjeńšoho wuspěcha so wjeselić móhli.

W krajinje pola Rethel bu powětrownik, z Pariza přikhadźacy, nućeny, so na zemju pušćić.

Wojowanja při **Hartmannsweilerkopi** traja dale.

Narańše bitwišćo.

Tu so ničo dale podało njeje. Wjedro je hubjene. Puće su na ruskich mjezach nětkle tak rjec bjez dna. (WTB)

*

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Z Radwořskeje wosady je dale we wójnje skhorjeł:

Jurij Žofka z Radworja, krajny wobornik w regimenće čo. 101, w narunanskim batalijonje w Graudencu. — Lěkuje so we lazarećе w Soldowje. (Wobej měsće ležitej w rańšej Pruskej).

Swětne podawki.

Němska.

Bismarckowy 100lětny narodny dźeń bu 1. hapryla po cyłej Němskej z wulkimi swjatočnosćemi swjećeny, tak daloko hač wójnski čas je dowola. Swoje cyłe žiwjenjo je Bismarck na tym dźěłał, Němsku k mócnomu knježeństwu zjednoćić, kajkež je nětko widźimy. Runje 100 lět po joho narodźe dyrbi joho skutk w nimo měry ćežkim pruhowanju pokazać, hač je też přećiwo najsylnišim zwonkownym njepřećelam kruty dosć. To dawa tutym narodninam wjetši wuznam, hač bychu w měrnym času też wjele wobšěrnišo swjećene byłe.

Wosebity začišć činješe drje jednora, ale wulkotna swjatočnosć w Barlinje. Před Bismarckowym pomnikom na kralowym naměstnje zeńdźe so wulka ličba najwyššich zastojnikow a zastupjerjow njeličomnych towarstwow a zjednoćeństwow. Kejžorstwowy kancler Bethmann-Hollweg praji cyle krótke razne słowa a president kejžorstwowoho sejma Kämpf wunjese sławu na kejžora. Přitomny bě też najstarši synk pruskoho kronprynca a najstarši wnuk njeboh wjerha Bismarcka, wjerh Otto z Bismarck. Čestna kompanija druhoho połka gardy, mócny khor spěwari, 2000 šulskich dźěći, kotrež běchu k spěwanju na šěrokim skhodźe před kejžorstwowym sejmom zestupane, syła frinkotacych uniformow a črjódy ludu, to wšitko poskićeše wulkotny napohlad. Njeličomne krasne wěncy buchu před pomnikom złožene. Wo cyłej swjatočnosći je kancler kejžorej w dokładnym telegramje rozprawjał, a wón dźakowaše so na samsnym puću.

Italska.

Wójnski khlěb pjeku sebi nětko też we Italskej. Je předpisane, zo dyrbi 80 % pšenicy a 20 % wotrubow měć. Powšitkownje namaka khlěb wulke připóznaćo. Swjaty wótc je hnydom poručił, zo so na joho blido njesmě žadyn druhi khlěb přinjesć. Wšudźom drje njebudźe tak lohko zawjedźeny, dokelž maja wšelake krajiny w Italskej wosebity khlěb a nowe zakonje dołho njepłaća.

Japanska.

Japanska a China dale jednatej. Japanska dźěła dale krućišo na to, zo by sebi Chinu wojerscy a hospodarscy podćisnyła. China so po móžnosći wobara, też lud čuje tam hwizdacy japanski křud a hrozy tu a tam ze zbžkami, ale što chcył bjez wuwučenoho a sylnoho wójska činić. Druhe mócnarstwa pak Japanskej njewobaraja, jene njemóža, druhe njechadźa. W Jendźelskej mnozy wědźa, zo Japanska też jich sylne a wuhladow połne překupstwo z Chiny wustorka, ale maja z Japanskej zwjazk, njesmědźa sebi jich rozhněwać a maja też sami ze swojej wójnu dosć činić. Amerika je pak cyle zaslepjena pak hańbićiwje bojazna. Runjež jeje cyłej mocy we wulkim morju najwjetši strach hrozył, činitaj Wilson a joho sekretar Bryan, jakož by japanska khrobłosć Zjednoćene Staty ničo njestarała. Je wšak lóžše, našim njepřećelam brónje a wójnsku nadobu předawać a sebi ze stami millionow smjerdźatoho dobytka rozćehnjene kapsy pjelnić, hač přećiwo japanskim wójnskim łódźam a kanonam krute słowo prajić. Tak japanska nahrabnosć swoje knježstwo w rańšej Asiji do syteje wole rozšerja a wobkruća.

Naše towarstwa.

Radwořska Bjesada

wotmě bołmončku měsačnu zhromadźiznu. Na njej knjez bohosłowc Benno Šołta z Radworja přednošowaše, a to „wo sakskich klóštrach“. (W Sakskej běše w času do Luthera wjele wjacy klóštrow hač dźensa. Też Budyšin měješe klóštr franciskanow. Rozpadanki „mnišeje cyrkwje“ hišće dźensa na njón dopomnjeja.)

Po přednošku poda předsyda měsačnu rozprawu, wosebje też wo wójnje. — Sobustawy, kotřiž hišće přinošk na lońše lěto zapłaćili njejsu, dóstanu w bližšim času pisomne pominanja. Hač do přichodneje zhromadźizny dyrbi wšc do rjada być!

Ze Serbow.

Z Baćonja. Wosebite wójnske wuznamjenjenjo dósta syn našeje wosady, knjez wyšk Moric z Walter-Ješki. Připóznajo rjekowsku zmužitosć w bitwach na wyšinach před Loretto spožči jomu Joho Majestosć kral Friedrich August rjad swj. Hendricha. Prjedy hižo běšc sebi z Ješki dwoje wuznamjenjenjo — też železny křiž II. rjad. — dobył. Kral sam zdźěli nanej, knjezej majorej z Walter-Ješki, kotryž jako kommandeur trainowoho wotdźělenja w polu stoji, powčsć wo počesćowanju joho syna.

Z Radworja. (Železny křiž.) Kaž hakle nětko připadnje zhonichmy, je hišće dalši, wšo hromadźe sedmy wojak našeje wosady železny křiž dóstał, mjenujcy

VII. **Jurij Pjetaš z Radworja,** dźesatnik we reservnym batalijonje Freibergskich hajńkow čo. 12. — Wón wojowaše 26. septembra při nadběhu na wjes Prosnes (w Francózskej). Njedźiwajo najhóršoho granatowoho wohenja postupowaše ze swojim wyškom a někotrymi druhimi zmužitymi wojakami přecy dale doprědka. Bórzy wyšk a towaršojo spadachu, Pjetaš pak bu ćežcy ranjeny z bitwišća wotnjeseny. Za tutu „wurjadnu zmužitosć před njepřećelom" dósta železny křiž. — Ranjeny so w tu khwilu hišće w lazareće w Freiburgu (w Badenskej) lěkuje.

Přispomnjenjo: Swójby, kotrychž synojo abo druzy přibuzni železny křiž abo też druhe wuznamjenjenjo dóstanu, njech to bórzy we wójnskej pisarni (Kriegsschreibstube) na farje wozjewja.

Z Radworja. (Křižerjo.) Wjele powědanja běše so lětsa tu a tam křižerjow dla činiło, a tola nimale njetrjebawši. Štóž koni nima, njemóžeše jěchać; štóž pak konje ma, wšo jene, hač stare abo młode, měješe też runje lětsa přisłušnosć sobujěchanja. Zo so też lětsa derje jěchać hodźeše, je jutrownička pokazała. Naličichmy tudomnych 18, Baćońskich pak 19 přahow, potajkim jenož mału črjódku mjenje, hač hewak. A běchu-li ći hišće jěchali, kotřiž su njetrjebawši doma stali, a běše-li so też Budyšska wosada bohatšo wobdźěliła, potom by křižerjow lětsa wjacy było, hač druhe lěta.

Z Marijneje Hwězdy. (Křižerjo.) Wobdźělenjo na lětušim jutrownym jěchanju njebě tak bohate, kaž druhe lěta. Tak so też tu wójna ze swojim cyłym njedostatkom pokazowaše. Ličba křižerjow bě też wo wjele mjeńša. Tudomnych naličichmy 22 a Khrósćanskich 54 porow. Nadźija, zo so lětsa wobsedźerjo w bohatšej mčrje wobdźěla, njeje so dopjelniła. Ličba přihladowarjow bč drje hišće nahladna, tola dalšich hosći pobrachowaše. Jenož mała črjódka wozow stoješe na torhošću, mjez tym zo běchu druhe lěta drohi, puće a bližše dwory hač na posledni bleček wobsadźene. Kolesarjow, kiž so hewak z dźěla hižo ze skhadźenjom słónca z črjódami nawalichu, bě tu lědma štwórty dźěl. Tak běchu też dokhody korčmow a khlamow snadne. Po wotkhadźe Khrósćanskoho procesijóna zhubichu so nimale wšitcy cuzy přihladowarjo a wjes njeměješe skoro hinašoho napohlada, kaž druhe njedźele. Tak wostanu jutry 1915 drje kóždomu wobdźělnikej z mjenowanych přičinow w dobrym pomjatku. Nadźijomnje poswjećimy přichodne zasy w měrnych časach.

Kajke nahlady někotři młódši jěcharjo wo tutym cyrkwinskim wobrjadu maja, swědči to, zo chcychu sebi ducy po puću „cigaretu" zapalić a pachać. Njeby-li jedyn starši hospodar sebi tajke wonješećesćenjo křižeńskoho ćaha kruće zakazał, by so tuto hewak njemóžne stało. A wo wohidnym wobrazu před klóštrskimi wrotami chcemy radšo mjelčeć. Kajke směchi budža sebi cuzy a druhowěriwi z tym činić. Bohužel!

Z Kukowa. Pjatk 9. hapryla pokhowachmy na Wotrowskim kěrchowje wumjeńkarja Mikławša Cyža, w klóštrskej wokolinje znaty pod mjenom „stary Brankač". Nčtko wotpočuje na stronje swojeje mandźelskeje Marije rodź. Šćmanec z Kanec, hdźež bě na 34 lět wobsedźeŕ nětčišoho Młynkec kubła. W swojej narodnej wsy, blizko cyrkwičcy, kiž tak mile z horin hlada do serbskeje nižiny, hdźež su jomu staršej, štyri dźěći a druzy přiwuzni do wččnosće do prědka šli, chcyše swój posledni wotpočink namakać. Zemrěty běše muž bjeze wšoho falša a tajenja, khodźeše po pućach Knjeza a bě wšitkim žiwy přikład sprawnoho a swěrnoho křesćana. Rad pytaše towaršnosć ze swojim Zbóžnikom a bě ze stajnym hosćom w blizkej cyrkwi, hdźež joho dźeń wote dnja nadeńdźechmy. Joho čisty kharakter a darniwosć běštej daloko a šěroko znatej. Katolska Bjesada zhubi z nim najstaršoho sobustawa, kotryž so pilnje na cyrkwinskim a narodnym žiwjenju wobdźělešc. Krótke khorołožo woloži jomu smjertnu hodźinu, a tak dopjelni so jomu joho horca próstwa. Dwč dźěšći, sotra Hilža w klóštrje Kotešowje na Morawje a Hańža, a mnozy přiwuzni žaruja wo luboho zemrětoho. Wón dócpč starobu 74 lět. Njech wotpočuje w měrje!

Ze Žitawy. Mikławš Wałda z Pozdec, kotryž je w Žitawje za listonošerja postajeny, służi tu khwilu jako podwyšk w Francózskej w polu a je za wosebitu wustojnosć a zmužitosć dóstał slěbornu medalju Friedricha Augusta. Wón je hižo wot lěta 1904 połtřeća lěta jako dobrowólnik, hdyž bč prjedy w Budyšinje pola połka 103 aktivnje służił, we połodnjowječornej Africy w kolonijach wojował a wróći so tehdom jako podwyšk do domizny. Tam bě při surowej horcoće, kiž hač do 50 stupnjow sahaše, ćežko skhorjeł na malariju, tola so zbožownje wustrowił. Bóh dał, zo by so naš zmužity krajan też tón króć zbožownje domoj wróćił.

Jutrowni křižerjo.

Wójny dla běše strach, zo mohłe lětsa jutry křižeńske procesiony wuwostać abo tola jara škodować. Tohodla běchu so naši serbscy hospodarjo zažnje napominali, zo bychu so tola na to měli a za křižerje jěchali. Napominanjo njeje podarmo było.

Wěrno je, tón błyšć, kaž hewak, drje snadź našich křižerjow wobdawał njeje. Najrjeńše konje, hewak wosebite wuznamjenjenjo našich křižerjow, su do wójny dyrbjałe, a struchła wójna też jutrownu radosć haći. Tola njedźiwajo toho su też lětsa so křižeńske procesiony swjećili. Běše wšak swjatočnosć trochu struchła, a jutrowna radosć bč bóle do wutroby zamknjena. Čim nutrnišo pak su naši křižerjo spěwali a so modlili spominajcy na to, zo wšelacy z jich towaršow z nimi so radować njemóža ale su wonka w strašnym wojowanju, do přěrowow zaryći, najwjetšim stracham wustajeni abo hižo za wótčinu padnyli. Z hłubiny wutroby je k Bohu postupował paćeŕ: Da pacem Domine, „Daj měr, Knježe, w našich dnjach, přetož njeje žadyn, kiž by wojował za nas, khiba ty, naš Božo!"

Jěchali su też lětsa wšitke procesiony. Ličby su so nam tele wozjewiłe: Z Khrósćic jěchaše 54 porow do klóštra a z klóštra 22. Kulowskich přijěcha 52½ porow do Ralbic a z Ralbic do Kulowa jěchaše 31½ porow. Wotrowskich křižerjow bě 18 porow a Njebjelčanskich 24, Baćońskich 19 porow a Radworšskich 17½.

Wuznamjenjeni buchu lětsa z Wotrowa kěbětaŕ Symank ze złotym a Hańš z Jawory ze slěbornym wěncom. Też Kulowskich dósta jedyn slěborny wěnc.

Njech pobožne herbstwo našich wótcow, kaž je w lětušim struchłym lěće so dźeržało, też dale wobstoji a kččje do pozdźišich lětstotkow k česći wot smjerće stanjenoho Zbóžnika!

Cyrkwinske powěsće.

Radwoŕ.

Zemrěći: Hana Delanowa z Boranc, 79 l. — Hańža Hiccyna z Lutowča, 59 l. — Jan Čorlich ze Zdźerje, 68 l.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk. 527. Michał Woch z **Njebjelčic**; 528. 539. z **Budyšina**: Jurij Ella, Jakub Čorlich; 529—532. z **Khrósćic**: Michał Lebza, Jurij Wjenka, Madlena Grolowa, Hana Kobalcowa; 533. Hańža Lejderowa z **Kozarc**; 534. Pětr Lešawka z **Nuknicy**; 535. 536. ze **Šunowa**: Michał Hila, Jakub Bjenš; 537. Mikławš Čóška z **Ralbic**; 538. Marija Kralowa z **Ratarjec**; 540. kantor Jan Rězak, cyrkw. wučeŕ we **Wotrowje**; 541. Jakub Nowak z **Wudworja**; 542—556. z **Miłoćic**: Jan Kral (pola wojakow), Mikł. Pjech, Jurij Pětranc, Michał Šiman, Michał Wornač, Michał Kokla, Hańža Fulkowa, Jurij Šlosaŕ, Jurij Zynda (w polu), Michał Wóski (w polu), Jurij Pjetaš (w polu), Mikławš Šworca (w polu), Hana Ryńcowa, Jan Šerak, Jan Šworca; 557. Jakub Benada z **Kukowa**; 558. Jakub Hajdan z **Wotrowa** (w polu).

Za fond towarstwa: Hańža Lejderowa z Kozarc 6 hr.; Jurij Ella z Budyšina 2 hr.; faraŕ Šołta w Birkenbrücku 5 hr.

Za cyrkej kralowny swjatoho różowca w Radworju
(za elektrisku swěcu): Mikławš Šenk z Bronja 10 hr., swójba Žofkec z Radworja 5 hr., njemjenowani z Radworja, Kamjenjeje, Lutowča a Khelna 31 hr., Mikławš Šwejda z Radwoŕskoho Haja 6 hr., Michał Krempka z Khasowa 5 hr., Michał Bjarš z Khelna 3 hr., Marija Wincarjec z Radworja 10 hr.

Za cyrkej w Zdźeri: Michał Rjenč z Čornec **100 hr.** Hańža Lejderowa z Kozarc 4 hr.

Za cyrkej swj. Józefa w Hajnicach: Hańža Lejderowa z Kozarc 5 hr.

Za wbohich Polakow w ruskej Pólskej su darili: Jakub Běrk z Radworja 10 hr.; Jakub Kral, kublef w Čemjercach 15 hr.; Mich. Ella ze Židowa 15 hr.

Nierth & Förster
w Budyšinje
Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Čerwjeny dźećel — Hroch

ma płaćiznu hódny k wotedaću

Pawoł Šołta nasl. w Budyšinje

na Hošic hasy.

Sadowe štomy

we wšitkich formach. Jeno najlěpše družiny.

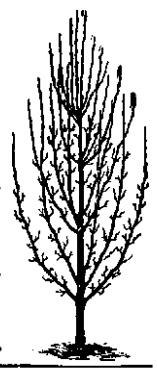
Wšě družiny **jahodkow.**

Róže, wysokozdonkowe a nizke.

Pyšne keŕki. Rostliny za płoty,

kaž tež wšitke druhe artikle štomownjow.

— Zapis płaćiznow a družinow darmo. —

Štomownja a rózownja Emila Sperlinga

„Bad Heil“ pola **Smječkec,**

post **Worklecy.** **Telefon Halštrow čo. 37.**

Wužitk ma kóždy, kiž swoje potrěbnosće

hnydom w mojich znatych płaćizny hódnych tworach nakupi, kotrež je mi wulkoho składu dla móžno,

hišće po starych płaćiznach poskićeć.

Košlacy barchent
meter wot **32** pj.

Hotowe košle
zu **muži 1,20** hr.
za **žónske 95** pj.

Cychowy płat
meter wot **35** pj.

Hotowe nawoblečenja
z hłowakom **2,90** hr.

Wupjeŕki meter wot **45** pj.

Čorne drastne tkaniny meter **90** pj. — **4,50** hr.

spódnje suknje **fale** **kholowy**
běły barchent košlam **košlace tkaniny**

Šatki za dźěći

wobwjazy, pjelchi, podkładźenja, košulki, jupki, lacki w srěnich płaćiznach!

Chenillowe rubiška.

Emil Wehrle, Budyšin

7 Jerjowa hasa 7.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Einst und Jetzt.

Němska čitanka za šule

je wušła a so prosy, zo by so tasama hnydom wot kk. wučerjow **w našej čišćeŕni skazała.**

Zwjazany exemplar płaći 60 pj.

Buchdruckerei L. A. Donnerhak

Bautzen. V. d. Schülertor 21.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčćak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorčćak 307.

Žarowanske swjećatka

za padnjenych wojakow (z čornej kromu) su zasy na składźe

na farje w Radworju.

K mojomu 50lětnomu jubilejej jako jutrownomu křižerjej je so mi njewočakowana mnohosć wopokazow česćowanja, přećelstwa a lubosće spožčiła. Wšěm, wosebje pak wjelečesćenomu knjezej fararjej Křižankej, cyłej lubej Wotrowskej wosadźe, Wotrowskej gmejnje a jeje wjeleważenomu předstojićerjej knjezej Cyžej, kaž wšitkim z blizka a z daloka, kotřiž su mje tak přećelnje ze zbožopřećemi abo z darami wulcy zwjeselili, wuprajam z tutym swój **horcy dźak!**

We **Wotrowje,** dźeń 5. hapryla 1915.

Kubleŕ **Mikławš Symank,**
kěbětaŕ.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho nana, přirodnoho nana a dźěda

Jana Čórlicha ze Zdźerje

kotrohož Bóh tak nahle wotwoła, wuprajamy wšitkim, kotřiž su so na pósty-wječoru wobdźělili a joho w tak wulkej ličbje k rowu přewodźeli, **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh!“

Wosebity dźak budź też nošerjam z Adolfoweje hěty.

W **Zdźeri** a **Budyšinje,** na dnju pohrjeba,
31. měrca 1915.

Zrudni zawostajeni.

Wróćiwši so wot rowa našoho njezapomnitoho horcolubowanoho nana, bratra, druhoho nana, dźěda a pradźěda, wumjeńkarja

Mikławša Cyža

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su joho w krótkej khorosći wopytowali, na pósty-wječoru so za njoho modlili a w tak bohatej ličbje joho k rowu přewodźeli, wosebje Katolskej Bjesadźe w Kukowje a nošerjam, swój

najwutrobniši dźak a horce „Zapłać Bóh!“

W **Kukowje,** na dnju pohrjeba,
9. hapryla 1915.

W mjenje zrudnych zawostajenych
Hańža Cyžec.

Čišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokorččak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawčštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 16. | Budyšin, 17. hapryla 1915. | Lětnik 53.

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont. Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

55. Bójski wopor.

Na Knjezowym dnju zakazowaše zakoń pokoja wščdne dźěło, a zakoń Božeje česće žadaše swjate skutki. Swjate skutki družachu wokoło najswjećišoho skutka, bójskoho wopora.

W tej hodźinje, hdyž chcyše so Zbóžnik sam jako rězny wopor woprować, khwatachu naši přećeljo, zakoń jich wutrobje drohi sćěhujcy, do Božoho domu, hdźež njebjo a zemja so zetkaštej, a my jich přewodźachmy.

Zastupiwši kłonjachmy so před měšnikom, kiž so hotowaše k wołtarjej stupić, potom też před jandźelemi pěstonami tohole swjatoho domu.

Hdyž naměstnik Jězusa Khrystusowy nowej Kalvarskej horje so bliżeše, kročachu před nim jandźelojo a jandźelojo za nim, wšitcy podpjerachu joho při swjatym skutku.[1]

My wospjetowachmy w njewidźanym swěće modlitwy człowjekow a kčrluše. Wotměnjachmy so z nimi z prostwami a z khwalbnymi spěwami. Kaž woni a za nich zdychowachmy z cyłeje wutroby: „Knježe, smil so nad nami!“ A zwučenoho znošowanja našoho hłosa so jimajcy zaspěwachmy kaž něhdy na Bethlehemskich honach: „Česć budź Bohu we wysokosćach a pokoj człowjekam na zemi, kotřiž su dobreje wole!“

Před mjenom Jězus zhibowachu wšitke rjady jandźelow kolena. Też djaboły, po zemi błudźacy abo we hłubinje za rjećazy zwjazane, zhibowachu kolena, ale z nuzowanjom a z njewolu.[2]

Hdyž měšnik so hižo hotowaše, wulki skutk přežohnowanja dokonjeć, přeprošeše wšitkich přitomnych, zo bychu z jandźelemi so dźakowali a ze Zbóžnikom zjednoćeli. Wón pokłoni so potom hłuboko a praji: „Swjaty, swjaty, swjaty!“ a cyłe njebjo wospjetowaše z nim: „Swjaty, swjaty, swjaty je Knjez, Bóh wójskow!“[3]

Wołtař běše nětko kaž posypany ze swěcami a z płomjenjemi, kotrež jón do sćěpowca lubosće přetworichu.[4]

Ze wšěch njebjeskich khorow přikhadźachu nowi duchojo, zo bychu runja nam miłe jehnjo, kotrež preč bjerje hrěchi swěta, joho Wótcej woprowali. Tónle jenički předmjet swojoho spodobanja widźo zjewješe Najwyšši jenož miłosć a dobrotu.[5]

My wobroćichmy so k Zbóžnikej a prajachmy: „Hnadu za tych, kotrymž sy ze swojej lubosću tak daloko napřeco šoł, zo sy so za nich na křižu podał!“[6]

Wšitke pokłady smilnosće běchu so wotewriłe a nam přepodałe.

Njedźela běše z bójskoho wopora swjatosć čerpała, kotruž dyrbješe potom po wšědnych dnjach rozdźělić, kaž wutroba do wšěch stawow ćěła krej honi a žiwjenjo skutkuje.

56. Hanjerjo swjatoho dnja.

Swěra našich přećelow njewosta bjez pruhowanja. Dołho mějachu woni njedźelu hanjacu swójbu před wočomaj, kotraž swjaty dźeń Božoho domu zabywaše a hrěšnoho dźěła hladaše.

„Njeporadźa so jim runje kaž wam?“ směšeše djaboł; su jich pola mjenje bohate, dyžli waše, jich łuki mjenje zelene, jich stadła mjenje strowe, jich kužoły mjenje čerstwe, jich winicy mjenje płódne? Njeje jich wobličo směјate a njestawa so wšitko po jich přeću? Wzdajće so toho błuda a wužiwajće dźeń, kotryž wumyslenej winowatości woprujeće.“

Naši přećeljo drje njewidźachu tak jasnje, zo bychu potajnosće najwyššeje sprawnosće dopóznali a wotpohlady jeje dołhomyslnosće dorozymjeli, ale jich žiwa wěra a rozswětlenja, kotrež jim podawachmy, dosahachu, tule łžu wotkryć.

Před jich wočomaj sćeleše njedźelu hanjacy dom ćěmnu młhu k njebjesam, kotraž za wjećenjom woła; Bohu podaty dom pak dymaše wonjaty woruch, kotryž žohnowanjo dobywa.[7]

Žohnowanjo a wjećenjo njepřińdźeštej jeno na rólnym hruzlu wotpočować a jón płódny abo njepłódny činić. Wonej dobywaštej so do dušow a budźeštej w nich zbožowniše abo njezbožowniše skutkowanja.

Wěčnosći je zakhowane, zo by złósće časnosće khostała a pócćiwosće mytowała.

Swójbny nan widźeše w duchu njeličomne ćwile na zemju přikhadźeć. Widźeše njewjedra žně zničeć, wětry płody kazyć, natykowace khorosće najsylniše mocy łamać a rowy na wšěch stronach wotewrjeć.

„Hlej“, džach k njomu, „što wjećacy dych za sobu wostaja, hdyž nad pódu wěje, hdźež wonječesćenjo knježeše. Bóh je, kiž z kubłami a ze žiwjenjom człowjeka to bjerje, štož je so jomu njesprawnje zapowědało abo rubiło. Z tym pak zjewja so hišće miłosć. Pruty su z dobom napominanja a khostanja. Ale wobroć so a hladaj!“

Swójbny nan wobroćiwši so widźi bójsku sprawnosć stojo, prok napinajo a do wutroby jej napřeco stojacoho człowjeka so měrjo. Město toho, zo by ćěkał, naduwa so błazn z liwkosću a hordosću a zda so, zo stracha nima. Zbožo a počasne njekhostanjo stej jomu woči slepiłoj. Čim dlěje so kłok dliji, ćim hrózbniše wutrčeli. Rana budźe njezahojomna, bolosć wěčna. To je dóńt hanjerjowy, kotryž za časy khostany njebu.[8]

To widźo ze sobuželnosću přewzaty, wospjetowaše swójbny nan mudre słowo wot swojich prjedownikow namrěte. „Błaznosć je, Bohu to zapowědać, štož sebi wón žada, abo jomu to brać, štož wón zapowěda.“

57. Podźěl Boži.

W zamoženju našich přećelow mějachu Bóh a joho khudźi stajnje swój podźěl. Wón wisaše na štomje, kolebaše so w kłoscy, ćečeše we winowym pjeńku, skhadźeše ze zemje. Widźachmy jón w mlócy stadła, we mědźe pčołkow, we wołmje wowcow, we stwjelcu lenu.

Mjez tym zo nuzutradacy pod hospodliwej třěchu swój hłód spokoješe, zmjerzłe stawy wohrjewaše, do noweje drasty so woblekaše a wodychowaše, ronješe joho jandźelowy hort dźakownje a spěwaše psalmy dźakprajenja.[9]

Kelko jandźelow pěstonow khodźachu nimo a wobdźiwachu tak křesćansku wěru a dobroćiwu wutrobu, wuznamy tejele swójby.

Jenoho dnja přińdźe cuzbnik, kotryž so zdaše, zo je sebi wotmyslił, tak hnujacu wulkomyslnosć hač do mučnoty přesćěhać. Lědma bě dóstawši so wotsalił, wróćeše so hižo zasy z nowymi skórźbami. Podpjera njebu pomjeńšena, ale kóždy króć rozmnožena. Nadobo poča so cuzbnikowe wobličo błyšćić, joho drasta so zybolić, dwě krasnej křidle so z njeje wužłobištej a jandźel lećeše do njebjes, zo by tam powědał, što je na zemi widźał.[10]

Njeběchu pak jenož człowjekojo a jich jandźelojo, kotřiž wo durje tohole domu kłapachu, Jězus Khrystus sam překroči joho proh. Wón dźě bu we wosebje khudych přiwzaty, hospodowany, nasyćany, drasćeny, podpjerany, pokojany.[11]

Naši přećeljo so při tym njemylachu. Hdyž jich dom někotre dny Bójskoho wopyta njedósta, žarowachu pře to. „Wón njebjerje wjacy wuček k nam“, džachu, „snadź smy joho rozhněwali.“[12]

Widźo tajkule lubosć, złobješe so satan. Wón hladaše z woprědka ju kazyć, zo jěd sebjelubosće do njeje kapaše. Kajke ćěmne sćežki wón khodźeše, kajke přeradne srědki

---

[1] Živjenjo swj. Katyrny z Bologna, swj. Felix z Valois, swj. Ignacija z Antiochije. — [2] Živjenjo swj. Franciski Romskeje. — [3] Filip, putnik, list mnichej Kallirej. Živjenjo swj. Katyrny z Bologna. — [4] Živjenjo swj. Klementa z Ankyry.

[5] Swj. Jan Chrysostomus, wo měšnistwje 6. Swj. Hrjehoř W., rozmołwy 4. Swj. Ambrosius, wo Lukašu. Živjenjo swj. Veroniki. — [6] Swj. Jan Chrysostomus, wo bójskej bytosći. — [7] Rupert, wo potajnym zjewjenju 5.

[8] Swj. Chrysostomus, swj. Hieronymus. Živjenjo swj. Genovefy. — [9] Živjenjo swj. Ambrosija ze Sieny. — [10] Živjenjo swj. Hrjehorja Wulkoho, swj. Zity, swj. Ala, swj. Eduarda. — [11] Matej 25. — [12] Živjenjo česć. Ludwika Blosija.

trjebaše! Ale naši přećeljo wostachu jenak ponižni a zdarniwi.

Wón nadźiješe so, zo jich zatraši, hdyž jebatych khudych k nim sćeleše. A też tam so njehańbowaše tajke tajeństwo hnać. Hdyž bě swójbny nan něhdy njeznatomu jałmožnu dał, pušći tón khudobnu drastu ze sebje a pokaza so do židy a złotoho zdrasćeny a směšeše z hrózbnym hortom: „Wěz, zo sy djabołej jałmožnu dawał.“ — „Sym ju dał z lubosću k Bohu“, wotmołwi swójbny nan měrniwje, „do joho ruki je mój pjenježk padnył.“ (Přichodnje dale.)

Wójna.

Modleński dźeń

je president Wilson za Zjednoćene Staty we Americy postajił, na kotrymž dyrbi cyły lud Boha prosyć, zo by bórzy měr nastupił. Mjez tym pak ameriscy nahrabni fabrikantojo z joho dowolnosću jenu łódź po druhej z brónjemi a municiju Jendźelčanam a Francózam sćelu. Z ameriskim swědomjom so tutej wěcy znjesetej.

5510 kanonow dobytych

bu wot němskoho wójska hač k započatkej měrca na wječornych a rańšich bitwišćach, a to wot Belgiskich 3300 (pólnych a ćežkich kanonow), wot Francózow 1300, wot Rusow 850 a wot Jendźelčanow 60. Wjacy stow tutych kanonow bu w běhu wójny wot Kruppa a druhich fabrikow za naše wójsko připrawjenych a buchu z mnohej municiju, kotraž bu tohorunja njepřećelej wotewzata, wot našich derje wužite. — Wot toho časa je so ličba dobytych kanonow, wosebje na rańšim bitwišću, hišće něšto powyšiła. (b)

Podmórnik „U 29“

njeje so wot swojich poslednich skutkow wrócił. Po powěsći wot jendźelskeje admirality, 26. měrca wudatej, je so podmórnik ze swojej cyłej wobsadku podnuril. Dyrbi potajkim jako zhubjeny płaćić. (WTB)

Na „U 29“ bě kapitän Otto z Weddiggen ze samsnymi ludźimi, z kotrymiž bě 22. sept. 1914 na „U 9“ jendźelske křižaki „Aboukir“, „Hogne“ a „Cressy“ zničił.

Pomocny křižak „Prync Eitel Friedrich“

wostanje w ameriskim přistawje Newport News a woteda tam kanony a brónje. Křižak bě na zmužitych jčzbach wjele njepřećelskich překupskich łódźi podnuril a dyrbješe skónčnje k trěbnomu wuporjedźenju do přistawa zajěć. Hdyž jendźelske a francózske wójnske łódźe to zhonichu, zhromadźi so jich telko blizko přistawa, zo jim při wujědźenju njemohł wućeknyć, runjež jomu po mórskim prawje prěnje 24 hodźinow njebuchu sćěhować směli. Křižak da so tohodla wotbrónić. — To samo stanje so najskerje też z pomocnym křižakom „Kronprync Wilhelm“, kiž je mjez tym do samsnoho přistawa zajěł. (b)

Bamž Benedikt XV. a wójna

so hižo husto hromadźe mjenujetaj. A to ze wšěm prawom. Nikoho njerudźa drje bolosće wójny bóle hač swjatoho wótca a nichtó njeje za jeje wołóženjo a skónčenjo wjacy so prócował hač wón. To wuprajeja samo liberalne nowiny, kiž hewak bamžej a cyłej cyrkwi přikhilene njejsu. So wo měr modlić je swjaty wótc zasy wosebje za měsac meju postajił. Při kóždej mejskej pobožnosći dyrbi so modlitwa spěwać, kotruž je wón sam zestajał. Štóž je při modlenju pódla, móže kóždy króć 300 dnjow wotpuska dobyć a dospołny wotpusk pod wšědnymi wuměnjenjemi tón, kiž je 20 króć pódla.

Wosebitu nadźiju w skutkowanju za měr staja swjaty wótc na ameriski lud. Nahladnomu europskomu dopisowarjej do ameriskich nowin, Karlej H. z Wiegand, je bamž 5. hapryla rozmołwu zwolił, při kotrejž jomu praji: Pósćelće ameriskomu ludej mój postrow, moje žohnowanjo a jeničke přeco, zo bychu dźěłali njewustawajcy a njesebičnje za měr ... Hdyž waš kraj, praji swjaty wótc mjez druhim, wšitko wostaji, štož mohło wójnu podlějšić, w kotrejž krej sto tysacow ćeče, potom móže Amerika při swojej wulkosći a swojim wliwje wosebje wjele k skónčenju tuteje surowejc wójny přinošować. Cyły swět hlada na Ameriku, hač wona za měr zaskutkuje. Přimnje so ameriski lud přihodnoho wokomika? Dopjelni wón přeco cyłoho swěta? Ja modlu so k Bohu, zo so tak stanje.

Wiegand njemóže wukhwalić, z kajkej spodźiwnej mudrosću a hłubokej lubosću swjaty wótc wo wšitkich swětnych należnosćach sudźi. Zo też bjez stracha praji, štož měni, widźimy ze słowow: ... Hdyž ameriski lud wšo wostaji, štož mohło wójnu podlějšić. ... Zo byštaj Wilson a Bryan to zrozemić chcyłoj! (b)

Na nawječornym bitwišću

je so poslednje njedźele ćežko wojowało a to skoro na cyłej fronće hač k morju, hdźež z časami jendźelske łódźe sylnje třělachu. Najwjetše bitwy běchu pak w srjedźnym dźělu bitwišća mjez rěkomaj Maas a Mosel. Francózski hłowny wjednik chcyše tu swoju třeću wulku offensivu wuwjesć a do Lothringskeje k Metzej so předobyć. Na wjacorych městnach a wjacy króć za sobu Francózojo nadběhowachu, wuspěcha njemčjachu tak derje kaž žanoho. Z wjetša jich nadběhi hižo w našim wohnju hasnychu. Hdźež nam kruch přěrowa wzachu, buchu po krótkim času zasy wuhnaći. Při tym su we wšěch wojowanjach surowje wjele ludźi zhubili. Njeje strach, zo so Francózojo hdźe předobudu, też nic z jendźelskej pomocu. (b)

Na narańšim bitwišću

su najwažniše a najsurowiše wojowanja we Karpatach, hdźež njedźele dołho awstriscy a němscy wojacy přećiwo dźiwim nadběham Rusow so zmužiće a z dobrym wuspěchom wobaraja. Drje na poł milliona wojakow su Rusojo w lupkowskim a uzsokskim překhodźe, w dole Laborcza, Ondawy, Viravy a druhdźe woprowali a to podarmo. Wjacy hač 10000 jatych su jim Awstriscy a naši wotewzali. Z kajkej zmužitosću awstriscy a naši wojacy wojowachu, pokaza so mjez druhim pola **Tucholki**. K połnocy běchu tam Rusojo horu **Zwinin** tak wobtwjerdźili, zo mějachu ju za njepřewinjomnu. W njewočakowanym nadběhu bu jim hora tak nahle wutorhnjena, zo dyrbjachu tam jatych, mašinske třělby a druhu wójnsku naprawu wostajić a čěkać. — We poslednim času ruske nadběhi popušćowachu a ruske powěsće na to pokazuja, zo su Rusojo z najmjeńša w tu khwilu nadźiju spušćili, so přez Karpaty do Wuherskeje dobyć. Tute hory su so jako kruta murja, ale też krawny row za ruske wójska wopokazałe. (b)

W **ruskej Pólskej** njestachu so wjetše přeměnjenja. 12. hapryla wozjewi naše hłowne wjednistwo:

Při wustorku z **Mariampola** k ranju wzachmy Rusam 9 officirow, 1350 muži a 4 mašinske třělby. (WTB)

Zapis padnjenych, ranjenych a zhubjenych wojakow.

Z Radwořskeje wosady su dale we wójnje skhorjeli abo do njezboža přišli:

Michał Knobloch z Radworja (z Kamjenjeje), reservist pola mašinskich třělbow Budyšskoho regimenta čo. 103. Bu wot spłóšiwoho konja zbity a lčkuje so w lazareće we Waldkirchen w Badenskej.

Jurij Krawc z Boranec, wojak krajzakitanskoho batalijona čo. 63. — Je z ruku do njezboža přišoł a hóji so w lazareće we Saarburgu (w Lothringskej).

Felix Stažak (Walek) z Radworja, artillerist w Jarosławskim regimenće. Dokelž w Jarosławje (w Galiciji) Rusojo stoja, je spomnjeny awstriski regiment w tu khwilu w Oedenburgu we Wuherskej. Stažek tam skhorje a leži nětko w lazareće w Pressburgu (też we Wuherskej).

Swětne podawki.

Němska.

Němskomu kronpryncej narodźi so 7. hapr. pryncesna. Wona je joho pjate dźěćo. Prěnje štyri su hólcy.

Zemjerženjo w Italskej.

W **Italskej** so zemja přecy hišće změrowała njeje. W **Romje** bě jutrownu sobotu rano lohke zemjerženjo. Też w **Avazzano** a druhich městach, hdźež bě poslednje wulke zemjerženjo zakhadźało, běchu zasy snadne storki. Na někotrych městnach Abruzzow buchu khěže wobškodźene, tola ludźo njebuchu morjeni. Lud bydlenja wopuščowaše. Jutrownu pónd źelu připołdnju bě žałostny zliwk na kupje Elba, kotryž na tři hodźiny traješe a bě z krupobićom zjednoćeny. Njesměrna škoda bu načinjena. W Portoferrario ležachu krupy meter wysoko.

(M. J.) Najstrašniši njepřećel.

Přewinjenjo tamneje wot awstrisko-wuherskich wójskow rjekowscy zakitaneje galiciskeje twjerdźizny Przemysl bě wobydlerstwo Němskeje překhwapiło a jara zrudźiło. A tola njebě při tym žadyn wuspěch ruskich bróni pódla. Nic z nadběhom bu twjerdźizna wzata, ale wobléharjo běchu mócnoho pomocnika dóstali, mjenujcy hłód. Zmužite wójsko w twjerdźiznje bě wšitke nadběhi a wojowanja Rusow wotpokazało a předobyło, wonc je samo Rusam wulke njezbožo přihotowało a jich stajnje, hdyž snadź so bližachu, wróćo zbiło. A tola podleža wone skónčnje njewidźomnomu njepřećelej „hłodej“. W tym pak je za nas tróštne, zo Rusojo tulc galicisku twjerdźiznu, kotraž so tola we modernym wuhotowanju a wobtwjerdźenju z Antwerpenom ani přirunać njemóže, a so lědma hodźi runjeća stajić twjerdźiznomaj Lüttichej a Namurej, kotrejž naši „pólnošěri“ jenož kaž ducy po puću powalichu, z brónjemi předobyć njemóžachu.

Tu pak mamy też dopokaz, zo běchu awstrisko-wuherscy wojacy cyle na swojim póstnje, zo z krutej wutrajnosću tule twjerdźiznu dźeržachu, doniž třeći, sylniši přewinjeŕ njepřińdźe: „hłód“.

To pak je też khutne napominanjo za naš cyły lud; napominanjo, zo by na kóždy pad postajenjam wyšnosćow dla zežiwjenja ludu posłuchał. Pola nas njedyrbi a njetrjeba nichtó hłodu tradać, ale lutować dyrbimy, a so

z nasyćenjom spokojić, zo tola njebychmy při wšitkej rjekowskej woporniwości našich wojakow, při wšitkich krasnych bróńskich wuspěchach našich wójskow, skónčnje podleželi njewidźomnomu njepřećelej, kotrohož by nam Jendźelska tak jara rad na šiju póslała, hłodej. „Twjerdźizna Němska“ je z dósahacej cyrobu zastarana, wona so njehodźi, dźak słuša železnej woborje našich wójskow, předobyć z brónjemi, a wona tež njepředobyta wostanje, hdyž budźa ći, kotřiž su doma wostali, rozomnje hospodarić a z kóždym kuskom khlěba a z kóždym lutom druheje cyroby zlutniwje wobkhadźować. Kóždy wobydleŕ Němskeje ma to w rucy, sobu pomhać, zo njeby naš rjany, wótcny kraj hišće wjetše, žałostniše Przemysl dožiwił!

Ze Serbow.

Z Budyšina. W 11. čisle Posoła bě přez inserat wozjewjena rjekowska smjerć **Jurija Dučmana** z **Budyšina** (rodź. ze **Smjerdźaceje**), podwyška w pěš. reg. krajneje wobory čo. 101. Mjez tym je joho mandźelska nětko hišće dwaj připisaj dóstała wo jeje padnjenym mandźelskim. Jedyn wot joho wyška a wjednika kompagnije, kotryž pisa: „Kaž Wam hižo telegrafiscy wozjewić dach, je Waš mandźelski 7. měrca 1915 we wojowanju pola Kapusnika w swěrnym dopjelnjenju swojeje winowatosće rjekowskeje smjerće počerpił. Wón bě hač do poslednjoho wokomika šwarny (hódny) wojak a my wšitcy žarujemy z Wami, zo smy tohole luboho towarša zhubili. Ze 4 sakskimi towaršemi wotpočuje nětko w Kapusniku (w Pólskej).

Wobžarujomnje njeje mohł wjacy přijimać a nosyć jomu wot Joho Majestosće kejžora za zmužite zadźerženjo před njepřećelom spožčeny **Železny křiž II. rjadownje,** kotryž Wam tu sobu připołožam. Z wutrobnym sobužarowanjom ...“

Nimo toho dósta tež hišće wopisanjo poslednich hodźin před smjerću swojoho mandźelskoho wot joho sobupodwyška tohorunja z najwutrobnišim sobužarowanjom ... „Bě 6. měrca wječor, hdyž dóstachmy poručnosć, so podać do Kapusnika, hdźež dyrbjachmy hišće z druhej kompagniju jenu ležomnosć wobsadźić. Tu buchmy 7. měrca rano wot Rusow nadpadnjeni, kotryž nadpad pak bu wotpokazany. Rusojo mějachu wulku škodu, a štož z nich wosta, bu zajate. My njezhubichmy nikoho. Cyły dźeń pak do nas třěleše ruska ćežka artillerija. Waš luby mandźelski sedźeše w třělnej hrjebi w podzemńskim skhowje z vicefeldweblom Lorencom a z wojakom Kellnerom. Do tohole skhowa přileća na wječor granata a mori hnydom wšitkich tŕoch nadobo. Tež druzy towaršojo, kotřiž w hrjebi stojachu, buchu morjeni. Bolosćow naši lubi towaršojo měli njejsu, dokelž buchu nahle morjeni. Waš luby mandźelski bu na druhi dźeń rano z 4 druhimi towaršemi (feldw. Lorencom atd.) w Kapusniku pohrjebany. W nastupanju pjerščenja a móšnički Wam zdźěluju, zo drje je so to zabyło w ćmi wotewzać. Smy we Wašim mandźelskim zhubili dobroho towarša a wobžarujemy to jara ...“

Tajka khwalba a rjekowska smjerć padnjenoho je tež zawěsće wulki tróšt při wšitkej zrudobje za joho mandźelsku a tež za joho žarowaceju staršeju. A kaž je kejžor joho wuznamjenił jako swěrnoho wojaka a zmužitoho rjeka, tak tež chcył Bóh, kral wěčnosće, jomu spožčić krónu wěčneje zbóžnosće.

Z Pančic. Zańdźenu póndźelu dopołdnja bu w přitomnosći prěnjeje šulskeje rjadownje k. Max Elsner z Drježdźan jako druhi wučeŕ přez k. propsta Stefana Kociana zapokazany. Dotalny pomocny wučeŕ bu na tachantsku šulu do Budyšina přesadźeny. Knjez Elsner bě dwě lěće wučomc wumjełskeje přemysłowoje šule w Drježdźanach dla wudospołnjenja w rysowanju. Při wojeŕskej służbje je sebi škodu sčinił a přez to bu na dalše wot wojeŕstwa wuswobodźeny. Hač do zhotowjenja přitwara našeje šule změjemy tři rjadownje, potom štyri. Do prěnjoho lětnika bu 14 hólcow přiwzatych, tak zo je ličba wšitkich šulerjow w tu khwilu 89.

Naše towarstwa.

Maćica Serbska

měješe srjedu po jutrach swoju 68. hłownu zhromadźiznu. Po dlějšim času bě tu tež zasy přitomny stud. rada knjez prof. dr. E. Muka, konrektor w Freiberku, štož předsyda z radosću wuzběhny a jomu słowa dźaka a lubosće wěnowaše dla joho njesměrnych zasłužbow wo nas Serbow, wobžarujo, zo so k joho počesćowanju wotmysleny a z dźěla hižo přihotowany koncert loni nazymu potom wójny dla njeje mohł wodźeržeć. Tohorunja počesći předsyda dołholětnoho sobustawa M. S. a nětko městopředsydu tejesameje, knjeza praclata seniora Skalu a wupraji jomu wutrobne zbožopřeća k joho wulkej dóstatej dostojnosći w mjenje M. S. a cyłeje zhromadźizny.

Porjad zhromadźizny so na to wuwjedźe po zwučenym wašnju. Rozprawy podachu jenotliwi zastojnicy. Sekretar Žur swoju hłownu lětnu rozprawu, w kotrejž ma so lětny přehlad skutkowanja M. S. přednjesć. Wójna dyrbješe wšudźom wjele zamołwjeć. Wotmysleny koncert bě tohodla wuwostał, namjet čišćenja kataloga Maćičneje knihownje je tež wostał namjet a zhromadźizny předsydstwa a wubjerka běchu we wójnskim času tež wotpočowałe. Swoje wótčinske zmyslenjo pak bě Maćica Serbska z tym pokazała, zo bě dariła najprjedy wójnski dar 300 hr., a to po 100 hr. za kóždy Budyšski regiment a w swojim posedźenju 8. měrca t. l. přizwoli předsydstwo a wubjerk hišće 100 hr. za potrěbnosće „Čerwjenoho Kříža“.

Spomnjenja hódne je, zo staj předsydstwo a wubjerk postajiłoj, zo njebychu jenotliwe rozprawy a tež nic nekrologi dlěje trałe hač 10 mjeńšinow, dokelž so te wěcy tola nadrobnje w „Časopisu M. S.“ woćišćuja, hłownu zhromadźiznu pak njetrjebawši podlěšuja.

Wudała je M. S. zasy dwaj zešiwkaj Časopisa, Předźenaka, protyku na 1915, a tež „Towaršny spěwnik“ je nětko hotowy, kotrohož płaćizna bu postajena na 1 hr., zo by so ćim bóle kupował. — Rozprawa zarjadnika Domu, k. justicnoho radźićela Cyža nam praješe, zo měješe dom loni 2480 hr. čistoho wunoška. Hódnosć domu je 362700 hr., dołha 218000 hr., tuž woprawdźitoho zamoženja 144700 hr. ma M. S. na Serbskim Domje. — Pokładnik k. wuč. Wjerab měješe w knižnej kassy 113 hr. 44 pj. zbytka, a cyłoho zamoženja 3472 hr. 7 pj. — Knjez farař Rjeda jako předsyda wubjerka pokaza na wšelke njedostatki na Serbskim Domje. Rozprawa knihownika dyrbješe wuwostać, dokelž bě k. wyšši wučeŕ Fiedleŕ khory. — Z rozprawy knihiskładnika k. wyššoho wučerja Kaplerja zhonichmy, zo bu z knihiskłada wšo hromadźe 7034 knihow a spisow wudatych. — Musejownik móžeše při wšitkim musejej njetyjomnym času tola rjanu ličbu nowych dobyćow mjenować. — Wo delnjołužiskim wotrjedźe M. S. powědaše k. Jórdan.

Nekrologi (wopomnjeća po smjerći) dóstachu † farař Kubica-Bukečanski wot swojoho naslědnika k. fararja Mjerwy; † překupc Haješ ze Zdźarow přez k. wučerja Słodeńka a † wučeŕ Pjech z Wujezda pola Ketlic wot k. měšćanskoho wučerja Polana. Zhromadźizna počesći mjenowanych zemrětych z postanjenjom, kaž tež tych Serbow, kotřiž su hižo we wójnje padnyli. — Mjez namjetami njech je spomnjene na tón, kotryž jednaše wo powyšenju přinoška sobustawow wot 4 na 5 hr. lětnje, štož ma so w přichodnjej hłownej zhromadźiznje we wustawkach přeměnić.

Při wšitkej krótkosći rozprawow a nekrologow běštej so tola hižo na dwě hodźinje minyłoj, prjedy hač móžeše so hudźbny přednošk k. wyššoho wučerja Krawca z Drježdźan započeć, kotryž bě jara zajimawy. Wosebje spěwane kruchi wot knježny Kellerec z Wrótsławja žnějachu wulke připóznaćo. Tak je so tež wójnska hłowna zhromadźizna M. S. doměrnje jara derje poradźiła.

Zapusćenja w Pólskej.

Pólska je jene z hłownych wojowniščow, wopor wójny. Tysac kilometrow (200 hodźin) dołha fronta ćehnje so wot Karpatow we połdnju hač k Mazurskim jězoram w połnocy Pólskeje. Wojowniščo wobsahuje přez 200000 kósnych kilometrow z 21 milijónami wobydleri. (1 kósny km ma 100 hektarow abo na 360 kórcow.) Tam wojuje wokoło tŕoch milijónow Němcow a Awstriskich ze štyrjomi milijónami Rusow. Přez poł lěta bije so tychle sydom milijónow wojakow na pólskej zemi, kóncuja ju, niča ju, teptaju a zapusćeja ju, wuhłódnjeja lud, rozpjeršeju jón a zabijeju. W tej wójnje, kotraž zakhadźa w pólskich bydliščach, honach a domach, dyrbja Polacy z wobeju stronow podźěl brać; z nich je přez połdra milijóna wojakow, pak w ruskej pak w awstrisko-němskej służbje. Z toho su na 400 tysac zhubili (mortwych, ranjenych a njenamakanych).

1. Surowje pólski kraj ćerpi. Dospołnje zničene su najbohatše a (po Waršawskej) najwjetše gubernije w ruskej Pólskej (we Kralestwje): Lubelska a Pětrkowska, tohorunja Kjelska, Radomska, Kališska ,Płóckowska, Suwalska a zdźěla Waršawska a Łomžanska. Wšudźe je wójna z najmjeńša dwójcy pobyła, we wjele zasy tři a wjacy króć zakhadźała. Potrjechenych bu tam wokoło 200 městow a městačkow a 9000 wsow, a škoda wunoša přibližnje 3 milijardy hriwnow. Na 5000 wsow je zemi zrunanych, z dźěla we bitwach, z dźěla při ćěkanju wójskow, zo by njepřećel sćěhować njemohł. Njeličene kubła a žiwnosće, fabriki a hrody su spalene; přez 100 cyrkwjow je docyła, wokoło 1000 z dźěla potřělanych. Wšitke fóroty žita a picy su zebrane; milijón koni a dwaj milijónaj rohatoho skotu su zhubjene přez rekwisiciju abo z njedostatka žraća. Samo hoła zemja njebu přelutowana; přez pólne wobtwjerdźenja (hrjebje) a granaty bu žiwa woršta role zničena a spowróćana do spódka. Tak je we ruskej Pólskej.

2. W Galiciji (awstriskej) njeje lěpje. Ta je hač na Krakow a wokolinu (15. dźěl) cyła z wójnu počehnjena. Pomjezne krajiny Rusa hnydom wobsadźi. Srjedźanska Galicija za to ćim hórje wójnu začu, wosebje pasmo mjez Lwowom a Bochnju, hdźež su najzasakliše bitwy howriłe; jow bu wšo zničene a na jene pohrjebniščo přeměnjene. W tychle stronach su wojowanja žołmiłe sem a tam, hač do 7 króć; tuž bjez dźiwa, zo ničo cyłe njezwosta. Potrjechenych bu wokoło 100

městow a 6000 wsow, a škoda wunosy wokoło 2 milijónaj krónow (1 milijón šěsnakow). Přez 2500 wsow bu do dna zničenych, 800 tysac koni, wjacy hač połojca rohatoho skotu, cyle wša nadoba, — zorna a picy ludźom zebrachu. Rólnistwo (na poł milijardy krónow lětnje hódne) je na lěta zruinowane a tak też přemysło, kotrohož lětna hódnosć liči też poł milijardy krónow (petrolejowe žórła), a 100 tysac dźěłaćeri je bjez dźěła. Wšě města su škodowałe; wjele z nich, kaž Tarnopol, Brody, Tarnów, Nisko a druhe, leža w rozpadankach. Z třoch najwjetšich městow je Lwow, hłowniščo kraja (250000 ludźi) wot dawna zajaty, z Krakowa (180000) je wjele ludu wuwotsalenoho a twjerdźizna Przemysl (60000) je njedawno padnyła. Přez 700 cyrkwjow je docyła abo z dźěła skóncowanych.

3. A kak je w Němskej Mazurska ćerpjeła, sami trochu wěsće.

Zlič ličby hromadu a zeskhadźa ći swětło, kak jara je Pólska bita. A budźeš jej a jeje dźěćom pomhać? Abo zatwjerdźiš swoju wutrobu? Bóh nětko dźěli — miłosćiwych a njemiłosćiwych; nětko je čas skutkow!

Adresa za módre płaćeńki rěka přecy hišće: Konto Nr. **4007**. **Dr. Hącia**, Postscheckamt **Breslau** (Na bezdomnych Polaków we Królestwie i Galiciji). Hnydom daj; nuza so njeda wotstorkować. M. N. R.

Naši jeći w Lourdes-u.

(Farař Šołta-Hajničanski.)

(Pokračowanjo.)

Před basiliku wupřestrěwa so paradisiska zahroda. Kročimy nimo postawy swj. Michała, hdźež so hewak procession hnadowneje swjatnicy hromadźa, potom dale přez móst nad Gave, pozastanjemy na prawicu před njenahladnej khěžku z napismom „Maison paternelle de Bernadette Soubirous“, t. r. wótcny dom Bernadetty Soubirous, tamneje wobhnadźeneje holčki, kotrejž je so Njewoblakowanje podjata najzbóžniša knježna Maćeŕ Boža Marija zjewiła. Nahle postupuje puć k citadelli, nimo sylnych, kamjeńtnych muri přez mócne wrota. Słónco smažeše a kóžde štomowe łopješko bě witane, kotrež nas před słónčnymi pruhami škitaše. Horjeka na twjerdźiznje namakaš podołhojty blak z něšto štomami a keŕkami a kołowokoło trawu. K prawicy prastare twarjenjo z tołstymi murjemi, z nutŕka ćmowe pincy a kuty. K lěwicy wjetše, jasniše twarjenjo, z wyššej, kamjeńtnej wěžu. Kołowokoło sylna murja z třělnymi kukačkami. Wšo na twjerdźiznu a jastwo přiměrjene. Tu namakamy je wěsće za bydła našich jatych wojakow w Lourdes-u. Kak so jim tu wjedźe, powěda nam neutralny zapósłanc za francózske wójnske jastwa w časopisu „Germania“.

Běše njedźelu, 22. nov. 1914, wopytach pod nawjedom francózskoho stabowoho wyška němskich jatych w Lourdes-u. Je jich tu 330 wojakow a podwyškow. W nocy spja na słomje w rumach staroho twarjenja. Kóždej dwě njedźeli dóstanu wojacy za jich lěhwo k spanju 5 kg dobreje, dołheje słomy abo 7 kg słabšeje, krótšeje słomy. Jěsć dostanu jeći z wosebiteje pódlanskeje kuchnje wšědnje sćěhowace porcijony: 250 gr mjasa, 700 gr khlěba, 1 kg sadu atd. a kofeja za wjetšu šalku. Jěsć, kaž so sam přepokazach, bě tak daloko dobre. Mjaso z wjetša howjaze, běše přečerstwe. Mnozy njemčjachu při přikhadźe do citadele wjacy sobu, hač štož mčjachu na sebi. Dóstachu tohodla wšelke drasty, tak zo ma nětko kóždy wojak dwě ćopłej košli a dwoje črije. K wodźewanju dóstaštaj dwaj wojakaj hromadźe jene wołmjane posleško, tola dyrbi po času kóždy wojak sam jene dóstać. Wšelakori dóstawachu też z domizny brěmjenja z drastu. Mjez jatymi bě 6 krawcow, kotřiž mějachu drastu wuporjedźeć a po nječim nowu šić.

Za khorych je jěsć wězo lěpše. Někotre jstwy su za khorych postajene. Wšědnje přikhadźa wojeŕski lěkaŕ a kóždy jaty móže z nim porečeć. Při mojim wopyće nadeńdźech 3, tola nic ćežko khorych. Ćežko khori přenjesu so do wosebitoho hospitala. Jeći wojacy smědźa póselki, listy a pjenjezy pod dohladom francózskoho wyška přijimać a też domoj pisać, tak často kaž chcedźa. Praješe so mi, zo su jich jenož 10, kotřiž swojim swójbnym hišće pisali njeběchu.

Na njedźelach wotměwaja so za katolskich a lutherskich wosebite Bože służby, kotrež duchowni z Lourdes-a wodźerža.

Wšitcy strowi jeći maja kóždy dźeń 8 hodź. dźěłać; mnozy z nich maja puć porjedźeć wot Citadelle dele do Lourdesa. Kaž zasłyšach, dyrbjachu so 90 z jatych bórzy do Marokko w Africy pósłać.

Traš su někotři jeći w Lourdeskej Citadelli, kotřiž su něhdy junu we wšej swobodźe jako pobožni pućowarjo we Lourdes-u spěwali a so modlili kaž mój z towaršom Janom — a nětko! Kralowna najswjećišoho rózarija, proš za nich a za nas!

Hospodarstwo.

Hnojenjo.

1. **Wapno** (kalk) njesměš z dobom z hródźnym hnojom podworać. Mjetaj je na zwjerch. Wapno je wosebje lětsa, hdyž su druhe přikupne hnoje z dźěła žadne, najlěpši srědk, roline pokłady rostlinam přihotować, „zwarić“. Wapno wuskutkuje rychłe přetłaćo a zhnićo wšoho, štož z rostlinstwa a zwěrinstwa pokhadźa. Wapno čišći na wuwićo prawje mnoheje wuhloweje kisaliny, kotraž rostlinam tak wubjernje tyje jako nam čerstwy powětr po njewjedrje a něštožkuli rozwjaza, štož hewak njerozwjazane a njewužite w zemi ležo wostanje kaž zakopane pjenjezy, kiž danje njenjesu. Tohodla wapnujće, ale nic we wětře. (W domašowcy je 50 % wapna.)

2. Dusyk rostliny trjebaju. Ale lětsa budże joho mało. Wšón salpeter je k pólvrej třěbny. Amonjaka njebudże dosahać. Ale my smy dotal dusyka w **hnoju** a **juše** mało kedźbu měli. Dokelž njejsmy hnój před słóncom, dešćom a powětrom škitali, dokelž jón teptali a z juchu poliwali njejsmy, dokelž jón po wuwoženju **hnydom** rozkidowali a zaworowali njejsmy, je nam z njoho najlěpše a najdróžše, **dusyk**, so wuparił, wudymił, „wulofćił“ do wšěch kóncow swěta a polo dóstawaši słomu město połnoho hnoja, mohł rjec skórku město połnoho khlěba. A kelko juchi je so nam z dworow wućahnyło Bóh wě hdže, kelko je jeje, dokelž derje zawrjene jamy nimamy, so „wuwonjało“ do wšěch wětrow, jako bychu na njebju naše pola byłe, a polo dóstawaše mohł rjec zezběrane abo butŕanku město połnoho mloka. Nětko nas Bóh wuči kedźbu měć, štož hewak zańć njemějachmy. Na poł milijardy hriwnow škody smy w Němskej kóžde lěto z toho měli, zo njejsmy ani z hnojom ani z juchu wobkhadźeli kaž sebi zasłužištej. Hnójny wóz zapłaći korejtu, přisłowo praji, ale wón by dwě zapłaćił, hdy by z dobrym, połnym hnojom nakładowany bywał. Na sywy derje rozdźělena jucha skutkuje dźiwy, kaž kóždy wěsće, a ćim wjetše dźiwy, čim dusyčniša je.

Dusyka je wjele w powětře; z tym pak wědźa jenož hribiki — njewidźomne w zemi — něšto hódne započeć, dokelž wone móža jón łójić a na so wjazać a potom plahowanym rostlinam podawać. Ale najprjedy wočinjej jim puć z powětra z włóčenjom, kopanjom atd. Wjele włóčenja znjese pšeńca, rožka mjenje, jónu kedźbliwje ju přewłóčeć pak je poł pohnojenja z dusykom.

Fabrikam je so w poslednich lětach radźiło, powětrowy dusyk na wapno (kalk) zwjazać; tak nasta wapnowy dusyk, kiž budże lětsa dobra wupomoc za čili. Wapnowy dusyk ma 20 % dusyka. Ale jón na sywy (nazymske) mjetać, budże traš hižo pozdźe, runje kaž z amonjakom. Khiba z małym spytać?

*

A. Njeměšej nihdy:

1.	Superfosfat	a domašowku
2.	„	a wapno (kalk)
3.	„	a wapnowy dusyk
4.	„	a norgesalpeter
5.	wapno (kalk)	a šw. amonjak
6.	„	a hródźny hnój (guano)
7.	„	a kosćinu
8.	šw. amonjak	a wapnowy dusyk
9.	„	a domašowku
10.	„	a norgesalpeter
11.	domašowku	a hródźny hnój
12.	„	a wapnowy dusyk
13.	norgesalpeter	a hródźny hnój
14.	wapnowy dusyk	a hródźny hnój.

B. Krótko do trjebanja směš měšeć:

1.	Kalisel	a wapno
2.	„	a domašowku
3.	„	a norgesalpeter
4.	„	a wapnowy dusyk
5.	kainit	a wapnowy dusyk
6.	„	a wapno
7.	„	a domašowku
8.	„	a norgesalpeter
9.	čili	a wapnowy dusyk
10.	čili	a norgesalpeter
11.	wapnowy dusyk	a norgesalpeter.

C. Wšě druhe směš kóždy čas měšeć.

Štóž wopaki mčša, škodźi sebi a cyłkej.

N.

Wšelčizny.

K picowanju skotu nałožowali

běchu w Moersu 27 mějićelow ratařskich wobkhodow rožku, kotraž bě k mlěku přijomna, a też rožkowu muku. Woni buchu k pjenježnym khostanjam hač do 1050 hriwnow zasudźeni.

*

Kajki ma dybzak k warjenju być?

Najprjedy ma so kulojte dno přirězać, wězo wjetše hač hornc, kiž so do dybzaka staja. Potom zešije so trubjeli podobny dźěl w samej wulkosći kaž dno, ale wyšši hač hornc. Horjeka přećehnjetej so bančikaj, kaž pola tobakowoho dybzaka, tak zo so hodźi začahnyć, zawrjeć. Do dna so nakładže drjewjana abo papjerjana wołma, 5 cm wysoko, wokoło hornca runje tak. Hornc ma so z wěčkom přikryć. Horjeka na nje papjeru a mały zahłwčk z pjerjom abo z wołmu wutykany. Štóž mjenowaneje wołmy nima, wozmje za to mjehku papjeru, kotraž so hodźi kruće stołc. Papjerjany abo wołmjany mantl so njesypnje, byrnjež so hornc wućahnył. Dybzačny płat dyrbi kruty być. Kak dołho maja so wšelakore jědźe zawarić, zhoniš w kóždej wójnskej knizy k warjenju. Hłowna wěc, zo je hornc ze wšěch stron škitany. Tuž spytaj!

Cyrkwinske powěsće.

Modlitwa wo měr w mejskej pobožnosći.

Z **Roma** pisaja 9. hapryla: Dekret kardinala statnoho sekretara Gaspari wozjewja: Swjaty wótc je za to zahorjeny a sebi přeje, zo by so **česćowanjo najzbóžnišeje knježny,** kotrejž je wosebje měsac **meje** poswjećeny, powjetšiło, a napjelnjeny z dowěru, zo by přez zastupnu prózstwu **maćerje Božeje, kralowny měra, nětčiša zrudoby połna wójna skerje kónca namakała,** postajił, zo bychu křesćenjo po **cyłym katolskim swěće** w **mejskich pobožnosćach** też wot njoho zestajanu **modlitwu wo měr** so modlili, z kotrejž je, kaž je znate, kóždy króć 300 dnjowski wotpusk zjednoćeny. Dale spožči swjaty wótc **dospołny wotpusk** pod wuměnjenjemi kaž hewak, kotryž móže kóždy dobyć, kiž je 20 króć so při spěwanju tuteje modlitwy wobdźělił.

*

Kulow.

Křćeni (w měrcu): Hilžbjeta Herta, Bernharda Hajbacha, škleńcudźěłarja w Kulowje, dź. — Pawoł Józef, Jurja Polaka, měsć. žiwnosćerja w Kulowje, s. — Jan, Jurja Bejerja, khěžkarja w Rachlowje, s. — Madlena, Jakuba Pjacy, měsć. žiwnosćerja w Kulowje, dź. Franc Józef, Franca Wjenki, šewskoho mištra w Kulowje, s. Hana Marija, Jana Mikele, khěžkarja w Lubhosću, dź. — Wórša Marija, Jakuba Lipiča, połkublerja w Dubrjeńku, dź. — Jurij Jan, Jana Šołty, połkublerja w Koćinje, s. — Theodora Marta, Franca Herrmanna, šachtmištra we Werminghofje, dź. Jurij Józef, Mikławša Hadama, połkublerja w Brěžkach, s. — Hana Herta, Jana Wowćerka, kublerja we Sulšecach, dź.

Zemrěći (w měrcu): Theodor Smołka, invalid w Kulowje, 49 l. Hańža Hana, Franca Schömmela, murjerja w Kulowje, dź., 2 m. Theodor Brauner, hosćencar w Kulowje († w Barlinje), 56 l. — Marija Hana, Mikławša Konjechta, dźěłaćerja w Kulowje, dź., 1 l. — Marija, Michała Zarjeńka, čěsle w Kulowje, mandźelska, 53 l. († w Rybniku). — Franc Handrij, Franca Bulanka, štrykarskoho mištra w Kulowje, s., 3 m. — Jan, Jurja Bejerja, khěžkarja w Rachlowje, s., ¼ hodź. — Marija, Józefa Hennicha, dźěłaćerja w Kulowje, mandźelska, 72 l. — Marija, † Jurja Šneidera, połkublerja w Němcach, dź., 52 l. Jakub Madlenša, murjeŕ w Kulowje, 75 l. — Franc Józef, Franca Wjeńki, šewskoho mištra w Kulowje, s., ¼ h. Marija Katyrna, Michała Cymera, dźěłaćerja w Kulowje, dź., 1 l. — Hańža Hana, Hendricha Möllera, měšćanskoho žiwnosćerja w Kulowje, dź., 6 m.

Na polu česće dale padnyštaj:

21. Jurij Beier, zamkař w Kulowje, 25 l.
22. Pawoł Franc Czonc w Lubhosću, 20 l.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk. 559—563. z **Kulowa**: Michał Kokla, Jakub Zomak, Jan Hajdan, Jurij Popjela, Marija Möllerowa; 564. Jan Wincař z **Tradowa**; 565. 566. ze **Salowa**: Jan Němcla, Pětr Brězan (młyn); 567—573. z **Němcow**: Michał Šołta, Michał Čórlich, Michał Grofa, Pětr Zarjeńk, Pětr Mětaš, Jan Šyman, Jurij Rjchořk; 574. Pětr Domaška z **Jitka**; 575. Michał Woko z **Konjec**; 576. 579. ze **Židowa**: Michał Hoka, Jan Krawc; 577. Jurij Wenzl ze **Słonjeje Boršće**; 578. Jakub Kral, žiwnosćer z **Čemjerc**; 580. Jurij Jakubaš z **Dalic**; 581. Madlena Deleńkowa z **Budyšina.**

Za wbohich Polakow su dale darili:

J. M. z Č. 10 hr.; přez kapł. Justa z **Njebjelčanskeje wosady III hr. 50 pj.**

Modlitwa bamža Benedikta XV. wo měr.

W straše a nuzy wójny, kotraž wobstaću ludow a narodow hrozy, wućkamy so, o Jězuso, k Twojej tak lubosćiwej Wutrobje, jako našomu najwěsćišomu wućekej. K Tebi, o Božo miłosće, zdychujemy žałosćicy: wotwobroć tónle strašny prut! K Tebi, o Kralo měra, wołamy so w nutrnej modlitwje: daj nam bórzy žadany měr!

Ze Swojeje bóžskeje Wutroby sy po cyłym swěće swjatej lubosći so błyšćić dał, zo by wša zwada so minyła a mjez človjekami jeno lubosć knježiła. Twoja Wutroba biješe, doniž Ty na zemi přebywaše, połna něžneje smilnosće za wšitku človječu nuzu. Ach, njech Twoja Wutroba so smili nad nami też w tejle hodźinje, kotraž nas čežcy tłóči ze swojej zahubnej hidu a zatrašnym krewjepřelećom!

Smil so nad tak mnohimi maćerjemi, kotrež so boja a staraja wo wosud swojich synow, smil so nad tak mnohimi swójbami, kotrymž je so rubiła jich hłowa; smil so nad njezbožownej Europu, na kotruž je tak čežke zahubjenjo přišło!

Zahoř knježićerjow a ludy ze zaměrami pokoja; změruj zwady, kotrež narody šćěpja; čiń, zo bychu człowjekojo w lubosći zas so zjednoćili; spomń, zo sy jich z płaćiznu Swojeje krewje bratrow sčinił! Něhdy sy na wołanjo japoštoła Pětra: „Knježe, wumóž nas, přetož hinjemy“ miłosćiwje wotmołwił, wichorej a morju poručił — tak dha też dźens daj so spokojić, wusłyš smilnje naše prózstwy połne dowěry a wobradź rozhorjenomu swětej zas měr a pokoj.

A Ty, najzbóžniša Knježna, kaž w druhich časach najwjetšeje nuzy, tak pomhaj nam też nětko! Zakitaj nas a wumóž nas. Amen.

Tuta modlitwa budźe za tydźeń na farach po 1 pj. k dóstaću.

Kak so tola časy měnjeja.

Něhduša francózska kejžorka Eugenija, wudowa po Napolconu III., přińdże zańdżene lěto do Pariza na wopyt; hewak bydli wona w Jendżelskej. Jenoho dnja zastupi ze swojej towařšku do wulkich zahrodow při něhdušim kralowskim a kejžorskim hrodźe Tuilerijach. Tule běše wona něhdy po hrodźe a po zahrodach knježiła a poručała a wšitko je so ji kłoniło a hołdowało jeje majestosći: „Kaž Waša majestosć poruča“, je rěkało; a nětko, kajki dóńt ju tola potrjechi! Hdyž tam a sem so překhodźowaše, kulachu so ji sylzy po licomaj, dokelž drje žarujo spominaše na minjene zbožowne a krasne časy. A pokhiliwši so k rjanej luboznej kwětcy wušćipny sebi ju, zo by tola někajku dopomnjeńku sebi sobu wzała. Dohladowacy zastojnik pak bě to pytnył a přibliži so z khwatkom a zawrjeska, kaž to zastojnicy derje móža: „Njewěšće, zo je tu kruće zakazane, kwětki šćipać? Mam winowatosć was zajeć. Kak rěkaće?“ — Něhduša kejžorka wotmołwi z třepotacym hłosom: „Eugenija.“ — „Eugenija — štó?“ skušowaše zastojnik dale. — A bywša kejžorka wotmołwi zasy jenak zrudnje: „Eugenija.“ — Zastojnik so khwilu zamysli, potom wšak traš měnjo, zo ma wbohu khoru před sobu, dźeše: „Eugenija njeje swójbnoho mjena, ale tón króć chcu wam hišće wodać. Ale njedótkajće so mi wjacy kwětkow, dokelž druhi króć wam hižo njebudu přez porsty hladać. Rozymiće?“ — Wšitka sława — pólna trawa! mh.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

12. hapryla 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	60 - 63	104—107
2. młode, mjasne, njewukormjene, starše wukormjene	54 - 56	98—100
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	48 - 51	91 - 94
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	60 - 62	103—105
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	55 - 57	100—102
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	49 - 52	95 - 97
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	43 - 46	89 - 92
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	28 - 31	70 - 73
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	59 - 61	100—102
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	46 - 50	88 - 91
3. snadnje picowane	38 - 43	80 - 83
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	65 - 67	102—104
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	60 - 62	100—102
3. snadnje wuwite wot cyca	56 - 58	98—100
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	58 - 60	118 - 120
2. starše korme borany	54 - 56	108—110
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	86 - 88	107 - 109
2. mjasne	77 - 80	96 - 99
3. snadnje wuwite	67 - 73	88 - 93
4. rancy a kundrosy	77 - 87	95—105

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 10. hapr.				w Kamjencu 15. hapr.			
		wot		hač		wot		hač	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšenca, kórc po 170 punt									
Rožka, kórc po 160 punt									
Ječmjen, kórc po 140 punt									
Pšenca				13	40				
„ nowa									
Rožka				11	40				
„ nowa									
Ječmjeń				11	40				
Wows				10	70				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo								
Woka	centnar								
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		4	35	4	60				
Pšenčna muka				21	50				
Ržana muka				19	—				
Syno		4	25	4	75	3	75	4	50
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	3	25	3	85			3	70
	z mašinu	2	40	2	60			4	33
Prosata 474 (w Kamjencu —)		7	—	19	—				
Butra 1 kg		3	20	3	60	2	90	3	10
Jeja, mandl		1	32	1	44			1	80
Pšenčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšenčny gris									
Ržany gris									

Kónc redakcije za přichodne čisło: pjatk rano!

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Wosebity wobkhód z cigarami

Kurt Schreckenbach

w Kamjencu w Sa. :: Budyšska dr. 17

Zastupjeŕ: **Pawoł Freisleben**

poruča so při potrjebach.

W tutych klamach so wšitke nawěški za „Katolski Posoł“ a „Krajan“ přijimaja.

Dźiwajće při kupowanju : na nawěštki w Pósle! :

Cigary — Cigarety — Tobaki

poručam **našim kurjerjam** we wulkotnym wubjerku.

Specialita: Pakowanki za našich wojakow w polu.

Jako wučeny dołholětny trubkidźěłaŕ móžu přez swoju nazhonitosć w tobakowej branži jenož něšto dobre poskićić.

Ernst Delank w Budyšinje

Specialna předawaŕnja cigarow

Moltkowa droha. — Pódla hosćenca „Gambrinus“.

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**

„Serbosław“ tow. kat. Serbow **w Khrósćicach**

změje **njedźelu 25. hapryla** wječor w 6 hodź. swoju

měsačnu zhromadźiznu.

Wo bohaty wopyt prosy

předsyda.

Jeja

kupuje w kóždej ličbje

Konditaŕnja G. Wolf

w Kamjencu.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow,
Zuby ćahanjo (bjez-bolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Srjedu 14. hapryla wječor ½7 hodź. wumrě ze swjatymi sakramentami doma wobstarana, po dołhej khorosći

Hana zwud. **Sieberowa**

w Hrubjelčicach

w starobje nimale 66 lět. Pohrjeb budźe njedźelu 18. hapryla popołdnju w 3 hodźinach w Budyšinje na Mikławšku.

W **Hrubjelčicach**, na dnju smjerće,
14. hapryla 1915.

Zrudni zawostajeni.

Procession do Filipsdorfa

póndźe 1. meje. Rano w 5 hodź. w Khrósćicach Boža mša. Wotkhad wot tam ¾6 hodź. Štóž chce sobu hić a so wšěm njepředwidźanym wobćežnosćam podćisnyć, njech so z khlěbom zastara a njech sebi wot swojoho gmejnskoho předstojićerja sobu wozmje wopismo, zo chce do Filipsdorfa pućować.

M. Narćik, wjednik.

Slubjenjo swojeje džowki ***Johanny***
z knjezom wučerjom
Feliksom Effmertom w Kulowje
dowolataj sebi najpodwolnišo wozjewić

W ***Ralbicach*** *na šuli, 11. hapr. 1915.*

Kantor ***J. Šewčik***
a mandźelska rodź. Weclawec.

Johanna Šewčikec
Felix Effmert
poručataj so jako slubjenaj.

W Kamjenicy. *W Lubodole.*

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 17. | **Budyšin, 24. hapryla 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont. Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

58. Myto jałmožny.

Hdyž běše khudy podpjerany był, skićeše so nam hnujacy napohlad. Zbóžnik stupi do nas jandźelow, pokazowaše nam skibku khlěba, škleńcu wody, pjenjez, kus sukna a dźeše: „Moji służownicy su mje wobdarili.“ [1]

Před swětom wobhladane běchu tele wěcy snadne, špatne, ale w krasnosći njebjeskej wopominane běchu nadobne, krasne. Lubosć dawaše jim swoju hódnotu. Wowcyna wołma přeměni so do kralowskoho purpura, škleńca wody do złotoho sudobja z winom, najmjeńši pjenježk do złotoho, skibka khlěba přetrjechi z bělinu a słódkosću jandźelow mana.

Ale za jałmožnu wutroby, mjenujcy za wopokazma česćownosće a lubosće, běše bóžski khudy hišće ćućiwiši. Kajke radowanjo, hdyž nam Jězus barbu swojeje nohi abo swojeje ruki pokazujo rjekny: „Tule su mje košili.“ [2]

Nam pak běše to česć a sława, lubowane mjena na njebjeskim dworje wuprajeć słyšeć, a wšěch woči wobroćachu so na nas.

„Rjenje je“, prajachmy potom, „Boha we krasnosći khwalić a joho sławu we wótčinje zjewjeć, ale wjele rjeńšo jomu w nuzy pomhać a joho bolosće we wuhnanstwje wolóžeć!“

Bóh žohnowaše tele pola, hdźež so jomu podźěl khowaše, a wotdźeržowaše wot nich pruty. Z křidłomaj praskajo wotstorkowachu jandźelojo njewjedra, a z jich dychom bu powětr čisty a strowy. Jězusa Khrystusowy podźěl škitajcy zakitachu podźěl cyłeje swójby.

Ale tele dobroty, kotrež jałmožna dobywaše a Bóh druhdy z nadobnišich přičinow zapowědaše, běchu lědma pozapłaćenja na přichodne myto. Dołh budże hakle dopłaćeny na sudnym dnju, hdyž najwyšši sudnik zwoła wšitke ludy, zo by kóždomu dał po joho skutkach. Naše wutrobne přeco běše, zo bychu so Bóžske dołhy množiłe. Jako swěrni srědnicy zapisowachmy do wulkich knihi wšitke najsnadniše skutki miłosće a lubosće.

59. Pruhowanja.

Rostlina, kotruž hajachmy, měješe spodźiwny napohlad. Před wočomaj jandźelow a ze strony njebjes wisachu na njej lute róže, ze strony zemje a před wočomaj człowjekow běchu ćernje.

Ćernje běchu dołhe, wótre, kałate, róže čerstwe, błyšćate a wonjate. Ćernje a róže žiwjachu so z tejsamej mjezhu a mějachu tesame naléćo. Tale rostlina rěkaše křesćanska póćiwosć.[3]

Hdyž naši přećeljo kałanjo ćerni čujachu, běchu wabjeni je łamać. My pak jim wobarachmy: woni běchu róže sobu wobškodźili, zo bychu wjadłe.

„Je dobro“, dźachmy, „zo njeje wuhnanstwo přejara wobkuzłace; człowjek by přestał za wótčinu zdychować.“

Runja rostlinam rańšoho kraja, kotrež pod skoru skhowanu wóń jenož dymaja, hdyž su ranjene, dyrbjachu jich wutroby cyłu luboznosć póćiwosće jenož srjedź pruhowani dychać.

Dokelž sebi horliwje přejachmy, zo by tale póćiwosć rostła a so wuwiwała, žadachmy pola Knjeza dwoju družinu žohnowanja, kotraž w přećach swjatych ženje dźělena njeběše: „Prócu a ćerpjenjo, sćerpnosć a lubosć.“

Zrudoba, kotruž jim Bóh sćeleše, běše znamjo joho prěnjeje lubosće. Z tejsamej wěrnosću, kaž Rafael k Tobiasej, móžachmy my k nim prajić: „Dokelž běšće Bohu spodobni, dyrbješće być ze spytowanjemi pruhowani.“ [4]

Swójbnomu nanej na ramjo położi Knjez křiž. Wón wokoši jón, dźakowaše so Bohu a dowěrješe so na moju pomoc, zo by pod tej ćežu so njepótknył. Ja běch joho Syman Cyrenejski.

Tłóčeńja ćerpjenja mjećeše z joho wutroby jenož wolij dospołnoho podaća bjez přimješka sylnje ješćatoho bohahanjenja.[5]

Ženje njeběše wón tak nadobny a rjany był. Pruhowanjo bě jomu dariło podobnosć na Zbóžnika, kotrejež na samych najwyššich duchach njewidźachmy.[6]

Nam běše to wulke wjeselo, w druhich to wuskutkować, štož sebi samym dobyć njemóžachmy.

„Ćerpjeć“, prajachmy, „za Boha ćerpjeć! o kak zbožowni su ći, kotřiž tele wurjadne prawo wužiwaja! My potajkim budźemy přecy dóstawać, o Knježe, a ženje njewotrunamy, my budźemy z přeměru twojeje lubosće posypani, a njebudźemy tebi swój dźak za to z woporom a z bolosću wopokazać móc. Hdyž swojej rucy wupřestrěwamy tebi sylzy woprujcy, njejsu so z našich wočow roniłe; hdyž zdychowanja k twojimaj nohomaj kładźemy, njejsu z našich wutrobow wustupiłe; hdyž tebi pótne krjepy přinošamy, njejsu so na našich čołach hromadźiłe; hdyž na wopornym wołtarju krawu krjepku zaměśćamy, njeje so z našich žiłow kipiła. Jako rězny wopor ćerpjenja smy widźeli człowjeka a Boha. Jandźel sam njeje ženje rězny wopor był.[7]

60. Jandźelojo swójby.

Do klina zemje kładu so wšelakore symješka, wšitke dóstawaja tesame słónco a tusamu rjosu. Kóžda kwětka pak, kotraž z nich wuskhadźa, ma swoje wónje a swoju barbu.

Tak měješe so też z mnohimi dźěćimi tejele swójby. Na kolenach tejesameje maćerje kolebane, za tymsamym blidom žiwjene, z tejsamej wučbu kubłane zjewjachu bórzy wšelakore wustojnosće. Duch Boži, kotryž do wšelakorych stronow wěješe, wuskutkowa wšelakosć powołani.

Tuž widźachu jandźelojo pěstonoju, kak bu kóždomu wosebity nadawk předpisany.

Zdalenosć, kotruž Boža wola mjez bratrami w samej měrje powjetšeše, kaž woni po starobje přibjerachu, njerozdźěleše nas. My wostachmy zjednoćeni a tworjachmy bant, kotryž jim wobaraše, so jedyn wot druhoho dospołnje dźělić.

Z našej pomocu móžachu so woni pod wočomaj Božimaj zjednoćeć a sebi zawdawki swojeje lubosće wuměnjeć. Wuměnjenjo jich duchownych darow z dalokosću njećerpješe, wone stawaše so spěšnje, haj za wokomik.

Běše słódki zwjazk mjez jandźelemi cyłeje swójby. Štož jenoho staraše, staraše wšitkich. Woni składowachu často radu wo srědkach, z kotrymiž móhli zhromadne spomoženjo a wosebite potrěbnosće swójbnych spěchować.

Ja nanowy jandźel njewostach ani dźěćom ani jich jandźelam cuzy. Štož mojich bratrow hnuješe, hnuješe też mje; jich radosće běchu też moje radosće, jich zrudoby moje zrudoby. Ženje njepřesta moja wutroba z jich wutrobami přezjena pukotać.

61. Basnje.

Kóždy z nas jandźelow pisaše baseń nadpřirodźenoho žiwjenja jeneje duše. Tak nastawachu baseń nanowa, baseń maćerna, basnje dźěći, baseń służownikowa.[8]

Naši přećeljo podawachu nam ze swojimi počinkami maćizny za naše stawizny a naše spěwy. Z našoho pjera pak ćečeše njebjeske basnistwo, kotrež wšitko porjeńša. Jena myslička, jene słowo, jene pozdychnjenjo, jena sylza, najsnadniše hibanjo bu nam drohotne. Khwatachmy demant točić, hładkować a tam zasadźić, hdźež by so z wjetšim błyšćom zybolić mohł.[9]

Boža hnada pak běše zakładny žiwjel wšoho dobroho. Wona sama wopłódnješe duše a dawaše z nich rjanosćam skhadźeć. Z kajkej horliwej starosću přihotowachmy duše, zo bychu jeje pohnuwanja sćěhowali.

W basni wopowědachmy jednoru pobožnosć dźěśća, horjacu wulkomyslnosć mło-

---

[1] Žiwjenjo swjatoho Měrćina, Sulpiza Severa. — [2] Žiwjenjo swj. Hieronyma a Emiliana, swj. Jana wot Boha. — [3] Słowa Pia IX. — [4] Tob. 12, 13. — [5] Swj. Chrysostomus, swj. Augustin. — [6] Bossuet, rěč wo jandź. pěst. — [7] Swj. Bernard, rěč wo swj. Michale. — [8] Swj. Domaš z Villanowy, wo jandźelach. — [9] Swj. Hieronymus, wo Jes. Sir. Swj. Basilius z Cesareje, hom. wo posćenju. Swj. Bernard, rozpomin. 6.

dźencowu, njepřekłótu swěru zrałeje staroby, słódku podatosć šedźiweje staroby.[10]

Jeje dospołnosć njewotwisowaše ani wot zwonkownych wuznamow žiwjenja, ani wot joho traća. Wona wukhadźeše ze zasłužbow před Bohom. Mała ličba połnych dnjow dawaše maćiznu mištrskoho dźěła; dołhe ale prózdne lěta bychu nas w khudobje přewostajiłe.

Za časy mučnosće běše wjele wopłakanja hódnych stronow. Za čas lěpšich dnjow pokuty porjedźachmy, wušmórachmy, rjedźachmy dobre wot pluwow a stajachmy je na swětło.

Jandźelojo jako basnicy nimaja wšitcy jenak tróštny nadawk. Baseń, kotrejež poslednje słowo je było horde přezběhowanjo, njezmylna sprawnosć zasudźi a přepoda ju złym ducham; woni budźa z njej swoje směchi hnać na wěki.

Baseń, kotruž budźe pokorna podatosć krónować, budźe wot miłeje smilnosće khwalena. Jandźel, kotryž ju napisa, budźe ju we zhromadźiznje wuzwolenych swjatočnje čitać sławjo toho, kotryž je hordźina teje basnje był.

Tale stawizna cyłoho žiwjenja, kotruž sprawny swojomu jandźelej pěstonej předpraja, budźe to jeničke bohatstwo, kotrež budźe joho nad widźomny swět přewodźeć.[11]

Hdyž po poslednim rozraženju čołmika k brjohej wěčnosće připłowa, budźe widźeć nad swojej hłowu a nad křidłomaj swojoho jandźela swoju baseń, mjenujcy swój pokład, swoju sławu, swoju njesmjertnosć.

[10] Richard ze St. Victor, wo wys. spěwje.
[11] Zjewjenjo swj. Jana 14, 13.

(Přichodnje dale.)

Wójna.

Wójnscy lětarjo

su při jasnym nalětnim wjedrje wosebje žiwi. Swoje a njepřećelske bitwišća přelětuja bjez přestaća, činja pak tež wuléty daloko do njepřećelskich krajow. Tak pobychu naše Zeppeliny hłuboko w Jendźelskej. — Naše hłowne wjednistwo wozjewja 15. hapryla:

Wječor 14. hapryla je mórski powětrnik wuliw rěki Tyne přimał. Při tym bu něšto bombow čisnjenych. Powětrnik je so njezranjeny wróćił.

16. hapryla:

W nocy wot 15. k 16. haprylej su mórske powětrniki na wjacore škitane městna na jendźelskim južno-rańšim brjozy z wuspěchom bomby mjetałe. Na powětrniki bu sylnje třělane. Su so njezranjene wróćiłe. (WTB)

Jendźelske powěsće praja, zo powětrniki njejsu wjetšeje škody načiniłe. To je móžno. Jendźelčenjo pak swoju škodu tež husto zamjelčuja. Ale tež njedźiwajo na škodu su Jendźelčenjo widźeli, zo Zeppeliny přez cyłu Jendźelsku hač blizko k Šottlandskej doleća, a to drje jim wšo jene njebudźe. Při rěcy Tyne je wjele fabrikow a twornjow za łódźe.

Francózski lětař

je 15. hapryla z nowa na njewobtwjerdźene a nješkitane město **Freiburg bomby mjetał.** 8 wosobow bu morjenych, 8 ćežko a 6 lohko ranjenych. Mjez njesprawnje morjenymi je 6 dźěći. — W **Straßburgu** buštej 17. hapryla 2 wosobje přez bomby francózskoho lětarja lohko ranjenej. — Poměrnje porědko so poradźi, lětarja potrěleć. 19. hapryla dyrbješe pola Ingelmunstera we wječornej Flandriskej leutnant Garros k zemi a bu zajaty. (b)

Na nawječornym bitwišću

trajachu wojowanja dale kaž w poslednim času. — Naše hłowne wjednistwo wozjewja 19. hapryla:

K južnomu ranju wot **Yperna** buchu Jendźelčenjo z małoho dźěla našich stojnišćow, kiž hišće dźeržachu, zahnaći. Ze sylnym nadběhom při železnicy Ypern-Comines spytowachu woni wčora wječor zasy naše wysokc stojnišća dobyć. Nadběh so pod jara sylnymi poražkami rozrazy.

Mjez rěkomaj **Maas** a **Mosel** miny so dźeń při wojowanjach artillerije. Słabuški francózski nadběh na naše stojnišćo pola **Combres** bu hnydom w našim wohnju podušeny.

We **Vogesach** njeporadźištej so francózskej nadběhaj na naše stojnišćo w sedle k wječoru wot **Reichsackerkopf-a** a nadběh na hórki k połnocy wot **Steinabrück-a.** Po sylnych poražkach Francózojo cofachu. (WTB)

Z tutoho a druhich wozjewjenjow je widźeć, zo wulka offensiva Francózow a Jendźelčanow docyła njepostupa. Małe wuspěchi na tym abo tamnym městnje wurunuja so na druhich. Njepřećel zhubja skoro wšudźom wjacy ludźi hač naši a runjež husto powćšće wo wulkich dobyćach do swěta trubił, njepřińdźe tola nihdźe do prědka. Naši sedźa kruće na dobytych stojnišćach w njepřećelskim kraju.

Z narańšoho bitwišća

wozjewja našc hłowne wjednistwo 16. hapryla:

W mjeńšich wojowanjach pola **Kalvarje** bu poslednje dny 1040 Rusow popadnjenych.

Sćěhowace dny njeběchu žane přeměnjenja na rańšim bitwišću. (WTB)

Jendźelska a Chile

stej sebi dopisowałoj, dokelž bě křižak „Glasgow“ němski křižak „Dresden“ w chilenskim morju potřělał a tak chilenske knježeńske prawa ranił. Sir Eduard Grey je so w mjenje jendźelskoho knježeństwa před chilenskim zamołwjał za to, štož je kapitän „Glasgowa“ skućił a njeprawdu přidał. „Dresden“ pak wostanje zničena a při přihodnej přileżnosći budźa jendźelske łódźe wšće runje tak činić. Štóž ma móc, ma prawo. (b)

W Karpatach su Rusojo přehrali.

Jich nowiny same přidawaja, zo Rusojo nimaja wotpohlada, Wuherisku wobsadźić. To ma wězo rěkać, zo to njemóža. Su tam surowje wjele ludźi zhubili — jich poražka wobliča so na **poł milliona** —, zo wšědnje wjacy stow ruskich ćahow ranjenych do nutřkowneje Ruskeje wozy. Při tym mějachu tam Rusojo swojich najlěpšich wojakow, sibirske połki, kiž su najkhmańše k nadběham. Mjez nimi wojowachu kosakojo pěši, kaž to tež naši jězdni dyrbja. Na rańšim dźělu fronty stojachu nowowuwučeni rekrutojo. Hłowne dźěło měješe 8. wójsko, kiž w duklaskim překhodźe wojowaše. Druhe wulke wojowanjo bě we uzsokskim překhodźe. Wšě ruske nadběhi wot prědka a wot bokow buchu wotražene. Awstrisko-němske wójsko wobkhowa swoje stojnišća. (b)

W Dardanellach

běchu mjeńše wojowanja. Turkojo zničichu Jendźelčanam dwaj mórskej lětakaj a dwě łódźi, kotrejž miny pytaštej. Kabatowy jendźelski křižak, kiž bě z nowa do Dardanellow so zważił, bu wobškodźeny a dyrbješe ćěkać. — Jendźelski podmórnik, kiž bě 18. měrca z Plymoutha wotjěł, bě zańdźeny tydźeń w nocy do Dardanellow zajěł. Nazajtra dyrbješe so łódź pokazać, dokelž bě do nahłeje wody přišła a bu wot turkowskich baterijow potřělana. Namórnicy buchu z dźěła morjeni, z dźěła zajeći.

Turkowska torpedowa łódź zničena.

Mała turkowska torpedowa łódź bě so z Dardanellow kradnyła a łakaše při asiatiskich brjohach na njepřećelske łódźe. Hdyž jendźelska łódź „Manitou“ z wojakami přijědźe, wobškodźi ju torpedowa łódź ze swojim druhim torpedom sylnje, dyrbješe pak potom sama ćěkać, dokelž jendźelske wójnske łódźe na pomoc khwatachu. Po dlějšej hońtwje dyrbješe turkowska łódź pola kupy Chios na kraj zjěć; wućeknyć wjacy njemóžeše, bu pak wot swojich samsnych ludźi zničena. Tući buchu potom wot Grichow zajeći. Z „Manitou“ zatepi so na 100 ludźi.

Jendźelčenjo a Francózojo

hromadźa na grichiskej kupje Lemnos přecy wjacy wojakow, kotrychž wosebje z Egyptowskeje přiwožuja. Po zdaću přihotuja nowe nadběhi na Dardanelle. Turkojo pak so jich njeboja. Sultan je němskoho generala v. d. Goltz-paschu, znatoho přećela Turkow, za wjednika 1. turkowskoho wójska pomjenował, a wón ma škit Dardanellow nawjedować. Wón je ze wšěmi wjednikami přeswědčeny, zo njepřećel Dardanelle njepřewinje. (b)

Japanojo w Mexiku.

W delnjej Kaliforniji je 4000 japanskich wojakow so na mexikanskej zemi zasydliło. Běše tam japanska wójnska łódź „Asama“ na dno zajěła a Japanojo wudawaja, zo chcedźa ju škitać. Hač su powěsće přehnate abo hač něšto za nimi tći, njehodźi so hišće rozsudźić.

Jendźelski podmórnik podnurjeny.

Wjednistwo němskoho łódźnistwa wozjewja 21. hapryla:

W poslednim času su so husćišo jendźelske podmórniki w sewjernym morju pokazowałe a buchu wot němskich mocow přimane. Njepřećelski podmórnik bu 17. hapryla podnurjeny. Najskerje buchu hišće dalše podmórniki zničene, njeje pak to cyle zawěsćene.

Ze Serbow.

Błaznistwa

z **rjećazowymi modlitwami** njezda so hišće, kaž słyšimy, kónc być. Nimaja dha tajcy wbozy woprawdźe w tymle zrudnym a ćežkim času ničo khmańše za dźěło, hač so z tajkimi pryzlemi nasadźować a dźewjeć dnjow za sobu druhich z tajkim naporjadkom wobćežować abo za błazna měć?! Njech sebi tola tajcy hłupi prisu pólvra kupja a sebi jón pod nosom zažehla, snadź by z tym też tamna njezmyslnosć a přiwěra přez nós sobu z mozhow so wuprasnyła. A wbozy wojacy, kotřiž so też we wójnje z tajkim błaznistwom wobćežuja, njech tola tym, kotřiž jim to sćelu, tak wotmołwja, zo změja na połojcy dosć.

*

Z Radworja. (Wuznamjenjenjo.) Zasy bu wojak z našeje wosady we wójnje wuznamjenjeny, mjenujcy artillerist Jakub Kasper z Radworja, kotryž Bjedrich-Augustowu medaliju dósta. — W bitwach před Waršawu njemóžachu municijonske wozy njepřećelskich granatow dla hač ke kanonam dojěć. Tohodla někotři zmužići kanoněrojo wosrjedź tutych rozlětowacych granatow kule wot wozow hač ke kanonam nošachu. — Za to dósta Kasper wot krala spomnjene wuznamjenjenjo, wot swojeje žony pak swarjenjo, zo je tak „njetrjebawši do stracha wazył“.

Přispomnjenjo: Žony wšak sebi wójnske wuznamjenjo druhdy mało waža. Husto dosć móžemy je prajić słyšeć: „Hdy jeno by naš muž abo hólc skoro zasy domoj přišoł; hač so jomu tajki pjenjez na kabaće bimba, to wšak je nam wšo jene.“ — Zawěšće pak su tajke mysle wopačne. Hdyž tež my z cyłeje wutroby našim wojowarjam prawje spěšne dobyćerske domojwróćenjo přejemy, dha je tola tajke wójnske wuznamjenjenjo česć za wojaka a tež za joho swójbnych. Kaž so žónska wjeseli nad nowym židźanym pjezlom, tak raduje so tež wojak nad dóstatym wuznamjenjenjom, a to z wjele wjetšim prawom; přetož pjezl je sebi žona bjez wosebiteje zasłużby sama kupiła; rjad (Orden) pak je muž abo syn jako myto za zmužitosć wot swojoho krala dóstał. To wostanje potajkim za njoho zawěšći rjana dopomnjeńka na čas žiwjenja.

Z pola. Zańdźeny tydźeń wumrě w starobje 86 lět zemjan Herman ze Salza, wobsedźeŕ ryćeŕkubła we Wujeżku pola Bukec, hdźež bu tež pokhowany.

Salza běše 21 lět hamtski a potom wokrjesny hejtman w Budyšinje. Tehdom słušeše jomu knježi dwór w Jasenicy, na kotrymž měješe najeńka Querfurta. Salza předa pozdźišo swoje wobsedźeństwo hrabji Stollbergej nad Worklecami, za kotrohož tam najeńk Göbel hospodarješe. — Wšitcy štyrjo su drje hišće pola tamnišoho staršoho wobydleŕstwa w žiwym dopomnjeću.

*

Z Drježdźan. Hižo při prěnim swjatočnym přikhadźe nowoho knjeza biskopa do dwórskeje cyrkwje běchu jomu towaŕstwa našoho hłownoho města přisłušnje hołdowałe přez wotpósłanjo deputacijow z khorhowjemi. Wone pak chcychu joho tež hišće z wonka cyrkwje wosebje počesćić, a tohodla běchu minjenu njedźelu 18. hapryla w kat. towaŕšni wosebity powitanski swjedźeń zarjadowałe. Wulki sal towaŕšnje bě cyle přepjelnjeny, byrnjež bě jeno za kóžde towaŕstwo wěsta ličba wotpósłanych připušćena. Najdostojniši knjez biskop bě najwjetšomu dźělej swjatočnosće přitomny, kotraž wobstoješe z hudźby, přednoškow a spěwow. Hłowny přednošk měješe knjez wučeŕ Dünnebier. Swjedźeń bě so najlěpje poradźił. Na 50 towaŕstwow bě zastupjenych.

Wobstarajće derje běrny abo neple.

(M. J.) Samo najwjetša mnohosć běrnow njeby za naše hospodaŕske žiwjenjo z dobytkom była, hdyž njeby kóždy z tutymi płodami prawje a kedźbliwje wobkhadźował a tak prawje wulki dźěl tychsamych po móžnosći dołhi čas khmane zdźeržał. To pak so hodźi docpěć, hdyž so sćěhowace wobkedźbuje:

1. Hnydom při dóstaću běrnow dyrbja so tesame přewubjerać, kóždy kus pjeršće so wotsalić a wšě nabite, nažrane abo hewak wobškodźene płody maja so zwubjerać a najprjedy přetrjebać.

2. Wšě mjetanjo z tłóčenjom běrnow dyrbi so na bok wostajić.

3. Běrny khowaj w khłódnej ale nic přezymnej pincy, kotraž njeje swětła ale pak ma dobry powětr, w nizkich kašćach abo hišće lěpje na zemi rózno ležo, jeli móžno ze šwablom potrušene, ženje pak w měchach, w kotrychž buchu připósłane, a tež nic do sudow zesypane.

4. Tež pozdźišo přewubjeraj je zasy a zasy a wotšćipuj, hdyž je trjeba, kikyrnače.

5. Štóž nima dobroho a khmanoho ruma, kaž je to nuzne, tón njekupuj tola ženje wjele nadobo dla wužitka za powšitkownosć a dla lutowanja tajkoho žiwjeńskoho srědka, a wobstaraj sebi jeno telko běrnow, kelkož w bliższich dnjach trjebaš.

*

Wobhladniwosć při sadźenju zažnych běrnow abo nepli.

(M. J.) Z wjele stron bu lud napominany, zo by zažne běrny a warjenja sadźał a tak bórzy nowe srědki zežiwjenja docpěł.

Wosebje su tele namołwjenja tež w městach płódnu rolu namakałe. Wšudźom so prócuja kraj před městami k tomule zaměrej wužić a wjele zažnych běrnow su gmejny nakupowałe.

Nětko pak njedyrbi so při wšitkej khwalobnej horliwosći a pilnosći tola zabyć, zo ma plahowanjo zažnych běrnow jeno potom dobry wuspěch, hdyž so tesame wot nazhonjenych ludźi a na so přihodźacej roli stanje.

Tohodla njedyrbjałe so tam, hdźež nazhonjenja a wědy njeje, tajke ważene pospyty hakle činić ale radšo dyrbjałe so cyle wěste družiny neplow sadźeć.

Je hižo ćežko k sadźenju trěbne běrny dóstać, dokelž dźěn ani dotal na wulkotne plahowanjo zažnych běrnow přihotowani njeběchmy, kotrež hewak z Italskeje dóstawachmy. Naši ratarjo pak nimaja wjetšu mnohosć zažnych běrnow k sadźenju, zo bychu tajke hromady móhli wotedawać, kaž so to nětkle žada.

Tuž je strach, zo skónčnje njeswědomići wobkhodnicy cyle so njepřihodźace družiny podtykuja a je předawaja, a hdyž potom tesame hišće wot ludźi, kotřiž wěc njerozemja, so sadźeja a to hišće do njepřihódnoho pola abo kraja, potom je tola škoda wjele wjetša hač wužitk.

K zažnym běrnam je trěbna dobra, ćopła a stara rola, kotraž je tež derje hnojena, nic pak nowa pusta zemja abo twarska póda we wokolinje městow.

Mała mnohota zažnoho běrnjacoho symjenja njech so přewostaji k wutrjebanju za nazhonitych, kotřiž su tohole ćežšoho plahowanja tež swědomi.

Knižka za šulu a za lud

docyła za wšitkich, kotrymž je łužiski kraj luby a drohi a kotřiž so za stawizny swojeje domizny zajimuja, je wušła pod mjenom

„Einst und Jetzt.“

Knižka powěda wo našich **serbskich prjedownikach**, kak sebi swoje sydlešća zhotowjachu, kak socialne społki założowachu, kak swojich bohow česćowachu, kak swoje narodne a nabožne swjedźenje swjećachu a kak skónčnje zrudnoho šćěpjenja dla swoju samostatnosć a swobodu přisadźichu. Wona powěda wo **nastawanju, kćěwje** a **spadu łužiskich městow** srjedźnoho wěka. Knižka powučuje, kak něhdy **křesćanstwo** w našich krajinach **zeskhadźa** a swoje prěnjotne a najkrućiše zepjery we **Mišnjanskim biskopstwje** a **Budyšskim tachantstwje** namaka, a kak dźensa z dawno minjenych lětstotkow do našich dnjow něžna **„Marijna Hwězda“** a lubozny **„Różant“** mile swěćitej. Dalše **wósom nastawkow** zrudne časy **hrózbnych wójnow**, bitwow a zběžkarstwow wobrazuja a jich zwiski, wliwy a sćěhwki za našu łužisku domiznu a jeje ludnosć přepytuja, tež **dopomnjeńki** jenotliwych **serbskich wojakow** poskićeja, kajkež woni spisaćelam lubje zdźělichu. Skónčnje **serbski ratař** jara powučowacej nastawkaj wo **sakskich zahonowych knihach** a wo **łužiskim rybarstwje** nadeńdźe. —

Knižku (88 stron) **„Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy“** wuda, a wona móže so nětko zwjazana w Donnerhakec knihićišćeŕni w Budyšinje — kaž tež pola kóždoho serbskoho wučerja za 60 pj. kupić.

Chcyli to tola prawje mnozy krajenjo bjez komdźenja činić! — To budźe rjany a jenički dźak za woporniwoho wudawarja a za sprócniwych spisaćelow!

Cyrkwinske powěšće.

W Filipsdorfje budźa w tutym lěće **1915 exercicije** po sćěhowacym rjedźe:

Za duchownych:	Za žónske a knježny:
wot 19.—23. julija,	wot 3.— 7. meje,
„ 9.—13. augusta,	„ 17.—21. meje,
„ 30. aug.—3. sept.	„ 5.— 9. julija,
Za studentow:	„ 23.—27. augusta,
wot 26.—30. julija.	„ 4.— 8. oktobra.

Započnu so exercicije kóždy króć na mjenowanym dnju wječor w 6 hodźinach a wobzamknu so rano w 7 hodźinach na poslednim mjenowanym dnju. — Duchowni a studowacy dóstanu bydlenjo a jěsć za čas exercicijow w klóštrje Redemptoristow, a ma so wozjewjenjo w prawym času hižo stać pola rektorata tam.

Należnosće našoho towaŕstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk. 582. 583. z **Khrósćic**: Marija Wingerjowa, Marija Krawžic; 584. August Šwórak z **Jasenicy**; 585. Jan Valten z **Prawoćic**; 586 588. z **Noweje Wjeski**: Mikł. Glawš, Marija Khilankec, Jurij Wojnaŕ; 589. 590. z **Worklec**: Michał Kubaš, Jakub Mět; 591. Michał Rab z **Budyšina**; 592. Jurij Leńš z **Hasłowa**; 593. Marija zwud. Pětrancowa z **Čornec**; 594. Jakub Knop ze **Swinjarnje**; 595. Hańža Skalic w **Čelowje** pola Ošaca; 596. Jan Kral z **Kukowa** (w polu); 597. Mikławš Wels z **Hněwsec**.

Za fond towaŕstwa: A. Šwórak z J. 1 hr.

Za wbohich Polakow su dale darili:

Z **Khrósćic** kk.: faraŕ Hicka 5 hr., kapłan Rjeda 5 hr., njemjenowana 2 hr., njemjenowany 5 hr.; z **Budyšina** kk.: justicny rada M. Cyž 10 hr., njemjen. 6 hr., Khata Kochec 5 hr., Michał Rab 3 hr.; Jurij Wojnaŕ z **Now. Wjeski** 5 hr.; z **Hórkow**: Marija Jakubašowa 3 hr., Marija Šejdźina 3 hr.; njemjenowana z **Kukowa** 10 hr.; Marija Jakubašowa z **Bělšec** 5 hr.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 17. hapr. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 22. hapr. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšenca, kórc po 170 punt								
Rožka, kórc po 160 punt								
Ječmjeń, kórc po 140 punt								
Pšenca			13	40				
„ nowa								
Rožka			11	40				
„ nowa								
Ječmjeń			11	40				
Wows			10	70				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	35	4	60				
Pšenčna muka			20	75				
Ržana muka			17	25				
Syno	4	—	5	—	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	25	3	85			3	70
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3	—	3	60			4	33
Prosata 474 (w Kamjencu —)	12	—	22	—				
Butra 1 kg	3	30	3	60	3	20	3	50
Jeja, mandl	1	08	1	32			1	80
Pšenčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšenčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

„Jednota“ towarstwo kat. Serbow **w Budyšinje** změje **njedźelu za tydźeń 2. meje** wječor we 8 hodź. **měsačnu zhromadźiznu** w towaršni na garbarskej hasy.

„Serbosław“ **tow. kat. Serbow w Khrósćicach** změje **njedźelu 25. hapryla** wječor w 6 hodź. swoju **měsačnu zhromadźiznu.** Wo bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Procession do Filipsdorfa

pónđźe 1. meje. Rano w 5 hodź. w Khrósćicach Boža mša. Wotkhad wot tam 3/4 6 hodź. Štóž chce sobu hić a so wšěm njepředwidźanym wobćežnosćam podćisnyć, njech so z khlěbom zastara a njech sebi wot swojoho gmejnskoho předstojićerja sobu wozmje wopismo, zo chce do Filipsdorfa pućować.

M. Narćik, wjednik.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow, **Zuby ćahanjo** (bjezbolostne). **Johanna Stahl, dentistka w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.**

Jeja

kupuje w kóždej ličbje

Konditarnja G. Wolf w Kamjencu.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:

Stare wašnjo molowanja.

Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.

Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.

Polichromowanjo a pozłoćenjo wołtarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.

Wobličenja a skicy darmo.

Z prima-referencami mózu służić.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.** Dalokorečak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.** Dalokorečak 307.

Płat k łožacym nawoblečenjam

meter po **35** pj., **40** pj., **45** pj., **50** pj., **53** pj. a **60** pj.

w jara wjele mustrach!

Hotowe nawoblečenja z hłowakomaj Wupjeńki, meter wot **45** pj. **2,90 hr.**

Emil Wehrle, Jerjowa hasa 7.

Budyšin.

Wosebity wobkhód z cigarami

Kurt Schreckenbach

w Kamjencu w Sa. :: Budyšska dr. 17

Zastupjeŕ: **Pawoł Freisleben**

poruča so při potrjebach.

W tutych klamach so wšitke nawěški za „Katolski Posoł“ a „Krajan“ přijimaja.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

změje **srjedu 28. hapryla** popołdnju wot 1/2 4 hodźin **zhromadźiznu** pola **Žurec** w **Njebjelčicach.**

1. Přednošk wjeledost. k. kapłana M. Justa: „Poćahi wěry k rozomej w kat. cyrkwi“. — 2. Rozprawa wo Drježdźanskej zhromadźiznje. — 3. Čitanka (serbska a němska). — 4. Raj. — 5. Namjety.

Wo prawje bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Česćenym hospodarjam w **Ralbicach** a we **wokolinje** dawam k wědźenju, zo sym so na **Rachelec-Hesec kowarni** jako **kowař** zasydlił.

W **Ralbicach.**

Michał Herrmann, kowarski mištr.

Z **fundacije** zemrětoho propsta a kanonika Dr. **Jana Mara,** na kotruž maja jenož Serbjo romsko-katolskeje wěry prawo, a to najprjedy tajcy z krejnoho přećelstwa założerja a tajcy z Njebjelčanskeje wosady, je wot 1. t. m. wuprózdnjene:

jene stipendium po 240 hr. na lěto za studowacych na fakultach abo w dwěmaj najwyššimaj gymnasialnymaj rjadownjomaj so na fakultatne studium přihotowacych, a

jene stipendium po 150 hr. na lěto za studowacych na wučerskich seminarach, hajniskich, hórniskich abo druhich akademijach, kaž tež

jene stipendium po 90 hr. na lěto za tajkich, kotřiž wumjelstwo abo rjemjesło wuknu.

Prózstwy wo stipendije maja so hač do **25. meje** na podpisanym konsistoriju pisomnje wotedać z wuswědčenjom narodnoho pokhoda, censurow a zadźerženja.

Z dobom so přispomnja, zo, štóž chce stipendium dóstać, dyrbi serbskeje rěče mócny być. Pokhad wot serbskich staršich potajkim njedosaha.

W **Budyšinje** na tachantstwje,
19. hapryla 1915.

Tachantske konsistorium swj. Pětra.

Čišć knihičišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 18. | **Budyšin, 1. meje 1915.** | **Lětnik 53.**

Prěni pastyŕski list

našoho nowoho najdostojnišoho knjeza biskopa,

kotryž měješe so 3. njedźelu po jutrach z klětkow čitać.

Franc Löbmann

z Božeje smilnosće a japoštołskoho Stoła miłosće titularny biskop w Priene, japoštołski vikar w Sakskim kralestwje, administrator ecclesiasticus sakskeje Hornjeje Łužicy, tachant kapitla swjatoho Pětra w Budyšinje, doktor theologije,

wšitkich wěriwych swojeju dioecesow postrowja a požohnuje.

Lubowani wosadni!

Pokoj budź z wami! (Jan. 20, 19). Z tutym jutrownym postrowom, z kotrymž něhdy Horjestanjeny japoštołow wozboži, chce też waš nowoswjećeny biskop prěni króć před was stupić. Na swěće změjeće ćěsnosć, tola mějće dowěru, ja sym swět předobył. (Jan. 16, 33.) To su słowa bóžskoho Zbóžnika, z kotrymiž do smjerće wustawaca ruka njeboh biskopa dra. Aloysia Schaefera pastyŕski list poslednjoho lěta wo přikładźe, počinkach a nadawkach křesćanskeje swójby wobzamkny. „Dowěŕće so“, hišće jónu wšitkich swojich lubowanych wosadnych napominaše, hdyž běše kruta dowěra, mysle a čućo, chcyćo a skutki joho cyłoho žiwjenja wožiwjała, dźěsćowska dowěra na lubosć a miłosć Božu, wulka dowěra też na nadobne samownosće, kotrež w powazy swojich sobučłowjekow přecy namakać pytaše. Tale dowěra jomu móc spožči, z njesprócnej horliwosću jako dobry pastyŕ za swojimi hić, słabych w swjatym Duchu posylnjeć, ze założenjom městnow za dušepastyŕstwo a bože służby duchownu nuzu swojich wěriwych wołožeć, wona je joho też w joho poslednjej khorosći dźeržała, z kotrejež je hakle po dołhim ćerpjenju ćicha smjerć bohupodatoho ćerpjerja wumóžiła. Jězus, dobry pastyŕ, běše joho přikład, k njomu swojich wěriwych wjesć bě joho horce prócowanjo. Też za joho nastupnika w biskopskim zastojnstwje dyrbi najnależniša starosć ta być, was, lubowani wosadni, z Jězusom dobrym pastyrjom přecy nutrnišo zjednoćić.

„Pokoj budź z wami!“ Tute słowa bóžskoho Zbóžnika kaž něhdy pola swjatych japoštołow tak też we wašich wutrobach radostny wothłós namakaja, wosebje w nětčišim času, hdyž surowa wójna hižo dźewjeć měsacow dołho najćežše wopory wot was žada. Tola kóždy wopor, kotryž wy pokornje napřećo woli Božej přinjeseće, dowjedźe was k wašomu wěčnomu dobromu pastyrjej Jězusej Khrystusej, kiž je jako wěrny Bóh z Wótcom a Swjatym Duchom so zdostojnił 1. za nas so wočłowječić, 2. wumrěć a 3. wobstajnje na našich wołtarjach pola nas přebywać, so woprować a z nami so zjednoćeć.

1. Słowo je so mjaso sčiniło a mjez nami je bydliło. (Jan. 1, 14.) Što je Syna Božoho k tomu pohnuło, zo człowječu naturu na so wza? Joho njeskónčna lubosć. Tohodla praji swj. Jan: W tom je so lubosć Boża w nas wopokazała, zo je Bóh swojoho jednorodźenoho Syna do swěta pósłał, zo bychmy žiwi byli přez njoho. (1. Jan. 4, 9.) Joho lubosć k nam joho pohnu, zo bu we wšitkim nam runja, jeno hrěch wuzaty, a zo ćeže njeseše, kotrež žiwjenjo człowjekej nakładuje. Tohodla khudobu wuzwoli za swój podźěl, dopušći, zo djaboł joho spytowaše a wšě możne křiwdy joho prudźachu.

Wón, Knjez njebjes a zemje, so w hródźi narodźi a w žłobju leži. W domje khudoho ćěsle najwjetši dźěl swojoho žiwjenja dokonjejo w poće swojoho wobliča dźěła. Wón może prajić: Liški maja swoje jamy a ptaki pod njebjom swoje hnězda, Syn człowjeka pak nima, hdźež by hłowu położił. (Luk. 9, 58.) Khudy wostanje hač do rowa; přetož row, do kotrohož joho położa, je cuzy, cuze su ruby, do kotrychž joho ćěło zawala. Tohodla swjaty Franciskus khudobu mjenuje njewjestu, kotruž je Zbóžnik bóle lubował dyžli swoju mać. Maćeŕ Jězusowa stoješe pod křižom, khudoba pak joho wobdawaše na křižu samym, maćeŕ Jězusowa stoješe při zastupje rowa, khudoba pak je joho do rowa přewodźała a wostanje při nim hač do joho horjestaća.

Jězus dowoli, zo joho djaboł k zmysłojtosći, hordosći a nahrabnosći spytowaše. Bjez toho, zo by ze zawjednikom dołho jednał, wotpokaza joho ze słowami swjatoho pisma: Wot samoho khlěba njeje człowjek žiwy, ale wot kóždoho słowa, kotrež wukhadźa z Božoho horta. (Mat. 4, 4.) Njedyrbiš spytować Boha swojoho Knjeza. (Mat. 4, 7.) Dźi wote mnje, satanje: Ke Knjezej, swojomu Bohu, dyrbiš so modlić a jomu samomu służić. (Mat. 4, 10.) Z modlenjom a posćenjom bě so na spytowanjo přihotował, z kedźbowanjom a słowom Božim je dobyćerscy přewinył.

Jězus je wokoło khodźił dobre činjo a wustrowjejo wšitkich wot djaboła wobsydnjenych. (Jap. sk. 10, 38.) Wustrowješe khorych, wubudźeše mortwych, pokješe zrudźenych a wozjewješe wjesołu powěsć. A kajki běše dźak, kotryž je dóstał? Joho njepřećeljo hrěšachu a přisłodźachu so na njoho, łakachu na njoho, přesćěhachu joho a njespokojichu so, doniž Najnjewinowaćišoho smjerći, najhanibnišej smjerći křiža podali njeběchu.

Lubosć, kotraž je joho namołwiła, człowječu naturu přijeć, je joho też pohnuła, nam přikład zawostajić, zo bychmy sćěhowali joho stopy (1. Pětr. 2, 21). Swět drje bě też do přikhada Khrystusowoho wulke skutki, wosebje we wumjełstwje a wědomosćach, dokonjał, kotrež nas dźensa hišće je wobdźiwać nuća; tola bě człowjestwo přecy hłubšo do bjezdna hrěcha zapadnyło a hrožeše w zymnej sebićiwosći zaprahnyć. Tu so zjewi bóžski Zbóžnik a wučeše ze słowom a skutkom lubosć. Přińdźech, zo bych woheń ćisnył na zemju, a što chcu, hač zo so zapali. (Luk. 12, 49.) Woheń bóžskeje lubosće dyrbi so zažehlić we wutrobach człowjekow, hewak człowjestwo duchownje a ćělnje zahinje, a samo wšitke skutki kultury je ze zahuby njewumóža.

Woheń bóžskeje lubosće dha njech rozswětli a wohrěje wutroby khudych. Dyrbja drje wšitke mocy ćěła a ducha po woli Stworićela swěrnje nałožować, zo bychu sebi a swojim potrěbu žiwjenja zasłužili, a woni so přećiwo swojomu najwyššomu Knjezej přehrěša, hdyž swoje mocy njewužitnje brója a tak jim dowěrjenomu puntej zahinyć dadźa. Hdyž pak najswěrnišo dopjelnjejcy swoje winowatosće khudźi wostanu, nimaja swojeje khudohy so hańbować, dokelž je Jězus tu samu znadobnił, a woni potom do tych słušeja, kotrymž so Zbóžnik sam runa, hdyž praji: Štož sće jenomu z najmjeńšich mojich bratrow sčinili, to sće mi sčinili. (Mat. 25, 40.) Tajka khudoba je swjata, tysacy a tysacy najnadobnišich człowjekow su ju w běhu cyrkwinskich stawiznow hač do dźensnišoho dnja dobrowólnje wuzwoleli, sćěhujcy přikład bóžskoho Zbóžnika.

Woheń bóžskeje lubosće njech rozswětla a wohrěwa też wutroby tych, kotrychž je Bóh z časnymi kubłami bohaće žohnował. Z přikłada bóžskoho Zbóžnika póznaja, zo su hišće wyšše kubła dyžli tute. Założeŕ je Bóh, kiž je přirodu stworił a mocy człowjekam dał, zo bychu sebi ju podćisnyli. Najwyšši knjez wšitkich zemskich kubłow je tohodla Bóh, człowjek wostanje jeno jich zastaraćel, ke kotromuž něhdy wěčny a sprawny sudnik rjeknje: Podaj zličenjo wo swojim nuknicowanju

(Luk. 16, 2). Tuž je winowatosć, k česći Najwyššoho je swědomiće nałožować bjez skuposće a bjez brójenja, k samsnomu derjeměću, k spomoženju swójby, k lěpšomu sobučłowjekow, kaž z cyła k spěchowanju nadobnych zamysłow.

Woheń bóžskeje lubosće rozswětlej a zahorjej k wobstajnomu wojowanju wšitkich, kotřiž su wot złeje požadliwosće, kotraž w kóždej čłowječej wutrobje bydli, wot wabjenja hrěšnoho swěta abo wot zawjedowanja złoho njepřećela čłowjekow k hrěchej spytowani. Woni móža so z tym tróštować, zo je sam Najčisćiši, Jězus Khrystus, spytowany był, potajkim spytowanjo same hišće žadyn hrěch njeje. Hakle přihłosowanjo ze samowólnym spodobanjom, lóštarske požadanjo a wědomne činjenjo spytowanjo k hrěchej dowjedźe. Jězus je nam nic jeno přikład dobyćerskoho wojowanja dał, ale nam też přebohate naturske a přeznaturske srědki zawostajił, z kotrymiž so wola k bědźenju posylni a w dobrym wobkrući, kajkež su: dźěło a poměrnosć, wobknježenjo zmysłow a čěkanjo před bližšej přileżnosću, modlenjo a pilne dóstawanjo swjatych sakramentow.

Woheń bóžskeje lubosće rozswětli a posylń też wšitkich, kotřiž měnja, zo su njesprawnje přesćěhani. Nic z rědka tajcy, kotřiž maja swěrne žadanjo za dospołnosću, spytowanja začuja přećiwo lubości k bližšomu, pak zo woprawdźe njesprawnje čłowjekojo z nimi zakhadźeja, pak zo sebi to jeno mysla. Bóžski Zbóžnik drje praji: Zbóžni su, kotřiž přesćěhanjo ćerpja sprawnosće dla, dokelž jich je njebjeske kralestwo (Mat. 5, 10), tola wón njeżada, zo kóždu křiwdu čiše ćerpimy; wón sam so wobaraše, hdyž jomu wumjetowachu, zo ma djaboła, zo sabbat wonječesća a druhe. Haj, hdyž so wo dobre mjeno abo prawa druhich jedna, może samo swjata winowatosć być, njesprawne nadpady ze wšěmi dowolenymi srědkami wotpokazować. Możemy pak też, hdyž tajke strachi njejsu, wulkomyslnje křiwdu na so brać, nic ze słabosće, ale z křesćanskeje póćiwosće; přetož lěpje je křiwdu znjesć dyžli křiwdu činić. Njech dha so wobaramy abo nic, wšo so stań w lubości bjez złobow a hórkosće po słowach dobroho pastyrja duše: Wukńće wote mnje, dokelž sym ćichomysłny a poniżneje wutroby. (Mat. 11, 29.) Lubujće swojich njepřećelow, čińće dobrotu tym, kotřiž was hidźa, prošće za tych, kotřiž was přesćěhaju a złě rěča wo was. (Mat. 5, 44.)

Też so nic z rědka stawa, zo bjez winy bližšomu złu wolu přicpiwaja, hdźež žana njeje. Haj, su čućiwe duše, kotrež při wšej pobožnosći na kóžde słowo, kóždy počink a kóžde pohladnjenjo bližšoho kedźbuja, zo bychu něšto namakałe, štož mohło je ranić. Tajka pobožnosć je sebićiwa, wona nic Boha ale sebje samu za srjedźiznu swojoho prócowanja postaja; to je zadźerženjo, kotrež też prawu pobožnosć wohidźa, kotraž nic najprjedy sebje njepyta, ale Boha, a bližšoho lubuje kaž sebje samoho.

2. Jězus je dobry pastyř, kiž je so za nas podał. Wjetšu lubosć nichtó nima dyžli tu, zo by swoje žiwjenjo dał za swojich přećelow. (Jan. 15, 13.) Jězus pak je hišće wjac činił, hdyž swoje žiwjenjo poda za swojich njepřećelow. Za čas swjatoho posta a ćerpjenja dźěn sće bóžskoho Ćerpjerja w joho hórkej smjertnej nuzy wopominali. Joho duša je zrudźena hač do smjerće, tola joho wola so podćisny woli njebjeskoho Wótca. (Mat. 26, 38. 39.) Joho duch bu pohnuty pře napohlad hrěchow a ćerpjenjow, kotrež na so bjerje, joho wutroba krawi, hdyž joho Judaš přeradźi, Pětr zapře, črjódy joho hanjachu a hidźachu, joho ćěło je rozbite, joho hłowa z ćernjowej krónu wobdata, rucy a nozy stej překlótej, joho jazyk so lěpi dźasnow z lačnosću. Tak wisa Jehnjo Bože na křižu a so podawa w lubości k nam bjeze wšoho trósta w hórkich ćwilach. To běše hobrske wojowanjo, kotrež je Syn Boži, naš dobry pastyř, za swojich wojował. Čim wyšše je kubło, ćim wjetše je bědźenjo, z kotrymž so dobudźe. Zbóžnik najwyšše dobyćerske myto wudoby, narunanjo česće njebjeskoho Wótca, wumóženjo čłowjekow a přirody wot pokleća hrěcha, přewinjenjo smjerće a hele, a wěčne žiwjenjo. Tohodla běše joho wojowanjo najćežše.

Za nas je Khrystus ćerpjeł, tola nic, zo by nas wot zemskich ćerpjenjow wuswobodźił, ale zo by je zasłužbne sčinił. Podnuŕmy swoje horjo w krewi Jězusa Kkrystusa, t. r. znjesmy je podaći do Božeje wole a z přeznaturskoho zamysła, pak z najčisćišeje lubosće k Bohu, pak jako pokutu za swoje hrěchi abo hrěchi druhich, abo z kajkohožkuli přeznaturskoho wotpohladanja; tak zapokućimy hižo tu na zemi tamne časne khostanja, kotrež smy za swoje hrěchi zasłužili, dobudźemy druhe hnady Bože, a po joho najsmilnišej miłości możemy wočakować njebjeske myto. Hdyž je spominajcy na wěčnosć wopominamy, su potajkim ćerpjenja wopokazy Božeje hnady, kotrež nas před zrudnym wosudom wukhowaja, w žołmach hrěcha so podnurić, a kotrež nas k jasnym wyšinam widźenja Boha wjedu. Kohož Bóh lubuje, toho khosta. (Hebr. 12, 6.) Tohodla praji swjata Terezija: „Pak ćerpjeć pak wumrěć.“ Tajke zmyslenjo je was, lubowani wosadni, zahorjało, hdyž při wudyrjenju wójny so pod křižom poklaknywši ze sylzami pokuty swoje duše myješće a z dóstaćom swjatych sakramentow so na wojowanjo posylnješće, kotrež po Božej mudrej radźe ma naš lud nětko wutrać. Wulka je płaćizna, wo kotruž wojuje, rěka nic jeno swobodu wótčiny, ale też naše duše z přaha hrěcha a złósće wumóžić, trajacy měr z našimi přećiwnikami wudobyć, ale nic mjenje też měr z Bohom a w Bohu dobyć. Surowa je wójna, kotruž naše zmužite wójsko wjedźe, hdyž wojak wšoho, štož žiwjenjo może přijomne skićeć, so wzdawši strowotu a žiwjenjo dobrowólnje wopruje, surowa też žałosć, kotraž je do swójbow so dobyła, přetož lědma je žadyn dom, hdźež njeměli wo mortwoho abo ranjenoho žarować.

Hdyž němdy Israelitowje ke khostanju za swoje hrěchi buchu ze žehliwymi hadami nadpadnjeni, z kotrychž kusnjenjom jich jara wjele wumrě, postaji Mójzes po poručnosći Božej jako znamjo mjedźanoho hada. Wšitcy, kotřiž z dowěru na Boha k njomu spohladowachu, buchu wuhojeni. (Num. 21, 6—9.)

Tak też my njewustawajmy k našomu dobromu Pastyrjej spohladować, kiž na křižu za nas krawi a mrěje, potom nas ćežke domapytanja, kotrež nas tłóča, k žohnowanomu měrej dowjedu a budźa škit přećiwo hrěchej a płódna rola póćiwosće.

3. Jězus je dobry pastyř, kiž w najswjećišim sakramenće přecy pola nas wostanje, w najswjećišim woporje Božeje mšě płody a hnady wopora na křižu wobstajnje nam přiwobroća a našu dušu z njebjeskim manna wokřewja, kotrež ma wšitku słódkosć we sebi.

Tam, hdźež před tabernaklom stajnje so swěca swěći, bydli w njeskónčnej lubości tón, kotryž je so swětło swěta mjenował, a žana liwkosć a žadyn njedźak njezamóże joho lubosć wuhasnyć. Sem wućeka so pobožny křesćan, zo by dowěrnje k nohomaj dobroho Pastyrja so poklaknywši jomu hołdował, joho prosył, we wšitkich swojich należnosćach z nim so wuradźował.

Bóžskomu Zbóžnikej njedosahaše, zo wulki wopor wujednanja na Golgoće dokonja, joho bóžska wšohomóc a lubosć namaka w Božej mši srědk, tamón krawny wopor njekrawnje kóždy čas předstajeć a joho płody nam přiwobroćeć. Hdyž dha na wołtarju swjate potajnstwa so dokonjeja, potom stoji wěriwy křesćan zjednoćeny z měšnikom kaž němdy Marija a Jan k nohomaj Jězusa a njebjeskomu Wótcej přinjese njewoblakowane Jehnjo Bože jako dźak za wšitke dóstate dobroty, k překrasnjenju Boha a k docpěću nowych hnadow. Móże snadź dostojniši dźak, nadobniša khwalba, skutkowniša próstwa być, dyžli woprowanjo Syna Božoho, na kotrymž ma njebjeski Wótc swoje najnutrniše spodobanjo, w najswjećišim woporje?

Pohanskomu stotnikej, kiž bě zdostojnjeny při wěčnym wujednacym woporje na Golgoće přitomny być, dósta so ze křiža njebjeske spóznaćo: Woprawdźe tónle čłowjek bě Syn Boži. (Mark 15, 39.)

Józef z Arimatheje a Nikodemus buštaj pod křižom mužaj křesćanskoho skutka. Hdyž bě Jězus wumrěł, dóńdźe Józef z Arimatheje, kotryž běše Jězusowy wučownik, ale potajny z bojosće před Židami (Jan. 19, 38), a prošeše wo ćěło Jězusowe. Přińdźe pak też Nikodemus, kiž bě najprjedy w nocy k Jězusej přišoł, a přinjese změšeninu myrrhy a aloweja, na sto puntow. Tuž wzaštaj Jězusowe ćěło a zawalištaj je do rubow z wonjatymi zelemi, kajkež je zwučenjo hrjebanja pola Židow. Běše pak na měsće, hdźež bu křižowany, zahroda, a w zahrodźe nowy row, w kotrymž hišće nichtó pohrjebany njebu. Tudy Jězusa położištaj. (Jan. 19, 39—42.)

Marija Madlena a Jan běštaj Jězusa na joho křižowym puću sćěhowałoj a njewopušćištaj joho też při joho smjerći. Tute swjate wosoby buchu pod křižom hišće swjećiše, Marija kralowna martrarjow, Jan a Marija Madlena cyle wosebitych wuznamjenjenjow dostojnaj, kotrež Horjestanjeny jimaj spožči.

Dokelž swjaty wopor Božeje mšě hnady wopora na křižu nam přecy přiwobroća, dóstanu wšitcy, kotřiž su při swjatym skutku pobožnje přitomni, Bože najbohatše žohnowanjo za čas a wěčnosć, wosebje hłubše spóznaćo we wšěch należnosćach spomoženja, kaž němdy pohanski stotnik, doslědnu móc bohuspodobnoho skutkowanja, kaž němdy Józef z Arimatheje a Nikodemus, powyšenjo bóžskeje lubosće a rozmnoženjo swjatosćaceje hnady, z kotrejž je jich duša hižo debjena, kaž němdy Marija, Marija Madlena a Jan.

Duchowna móc, kotraž čłowjeka nad sebje samoho k njebju pozběhuje, trjeba wobstajne zwučowanjo, wobnowjenjo a dohotowanjo. Hdźe čłowjek tamne ženje njezaprajace žórło nadeńdźe, z kotrohož za swoju duchownu móc přec nowe žiwjenjo dóstanje? Tutu Jězus poskića w swjatym woprawjenju. Z njoho čěrachu swjeći martrarjo, kotřiž swoju krej za Khrystusa a joho zakoń rozlachu, swjeći wuznawarjo, kotřiž swoju winowatosć jako čłowjekojo a křesćenjo hač do poslednjoho zdychnjenja swěrnje dopjelnichu, swjate knježny, kotrež njewoblakowane Jehnjo sćěhuja, hdźežkuli dźe, swjeći pokutnicy, kotřiž brach swojeje winy ze sylzami pokuty wotmychu, z njoho čěraja wšitcy, kotřiž za póćiwosću swěrnje so staraju. Kaž khory za lěkarjom, lačny za kužołom žada, tak też ma křesćan za cyrobu žiwjenja nutrnje žedźić. Strowe ćěło chce wšědnje swoju cyrobu měć, strowa duša časćišoho woprawjenja nanihdy njebudźe parować móc, nima-li duchownje hinyć abo smjerći hrěcha podležeć. Trjebaš-li mudrosć w zawitych sćežkach swojoho žiwje-

nja na zemi, tu je wěčna mudrosć, kotrejž ničo zakhowane njeje, trjebaš-li móc, zo by často ćežke winowatosće swojoho stawa a powołanja dopjelnił, tu je Wšohomócny, kiž je samo mocy hele a gwałt smjerće złamał, trjebaš-li wutrajnosć, zo by zbóžne skónčenjo skutk twojoho žiwjenja krónowało, tu namakaš toho, kiž k chcyću dawa dokonjenjo. Wón njewustawa nam přiwołać: Pójće ke mni wšitcy, kotřiž sće sprócni a wobćeženi, a ja was wokřewju. (Mat. 11, 28.)

Sćěhujće, lubowani wosadni, dobroho Pastyrja z njekhabłacej dowěru we wšitkich podeńdźenjach swojoho žiwjenja, Bóh pak je swěrny, kotryž njepřipušći, zo byšće spytowani byli bóle dyžli znjesć móžeće, ale da ze spytowanjom też wukhód, zo byšće wutrać móhli (1. Kor. 10, 13), sćěhujće joho bjez rozdźěla staroby, stawa a splaha, kralojo zemje a wšitke ludy, wjerchojo a wšitcy sudnicy zemje, młodźency a knježny, stari z młodymi khwalće mjeno Knjeza! (Ps. 148, 11. 12.)

Też na nas njech so dopjelni, štož je w druhej knizy Machabejow pisane: Po tutych skutkach khwalachu z khwalbnymi a dźaknymi kěrlušemi Knjeza, kiž bě wulke činił w Israelu a jim spožčił dobyćo. (2. Mach. 10, 38.)

Pokoj Boži, kotryž přesahuje wšitkón rozom, škituj waše wutroby a waše mysle w Khrystusu Jězusu. (Fil. 4, 7.)

Požohnuj was wšohomócny Bóh † Wótc a † Syn a † Duch swjaty. Amen.

W Drježdźanach, 15. hapryła 1915.

W Budyšinje,

† **Franc,**
titularny biskop w Priene,
japoštołski vikar a tachant.

Wójna.

Na wječornych wojownišćach

smy zańdźeny tydźeń nahladnje postupowali. Po měsacy dołhim bědźenju w přěrowach pod zemju su naši wojacy njepřećela wjacy króć w žiwym nadběhu zbili, a to w krajinje, hdźež běchu přede wšěm naše linije přetorhnyć a Belgisku a sewjernu Francózsku wot Němcow wuswobodźić chcyli, pola **Yperna.** W 9 kilometrow šěrokej fronće su Němscy wo 5 kilometrow doprědka so dobyli, 45 kanonow a wjele připrawy njepřećelej wzali. Wot novembra sem bu jenički króć runje telko zenje dobyte, a to w januaru k połnocy wot Soissonsa. — Też při rěcy Maas a we Vogesach su Němscy postupowali. Podawamy tu powěsće, kotrež naše hłowne wjednistwo po rjedźe wuda.

23. hapryla:

We wčorawšich wječornych hodźinach walichmy so z našeje fronty **Steenstraate** — k ranju wot Langemarcka — přećiwo njepřećelskim stojnišćam k połnocy a połnócnomu ranju wot Yperna. W samym nadběhu dobychu so naši wojacy, 9 kilometrow šěroko, hač na hórki k połnju a k ranju wot Pilkena. Z dobom wuwzowachu sebi w horcym bědźenju překhod přez Ypernski kanal pola **Steenstraate** a **Ht Sasa**, hdźež so na wječornym brjozy zasylichu. **Langenmarck, Steenstraate, Het Sas** a **Pilken** buchu wzate.

Z najmjeńša 1600 Francózow a Jendźelčanow a 30 kanonow, mjez nimi 4 ćežke jendźelske, padźe nam do rukow.

24. hapryla:

Wšě pospyty njepřećel, nam k połnocy a połnócnomu ranju we Yperna dobytu krajinu wotewzać, buchu wotpokazane. K połnocy wot **Yperna** rozpadnysylny francózski nadběh, k sewjernomu raju wot **Yperna** pola **St. Julien** jendźelski nadběh pod sylnymi porażkami. Dalšomu njepřećelskomu nadběhej při drozy **Ypern-Bixschote** a k ranju wot njeje zeńdźe so podobnje. K wječoru wot kanala bu w nocy wjes **Lizerne** wot našich wojakow w nadběhu dobyta, ličba popadnjenych Francózow, Jendźelčanow a Belgiscich je so na 2470 powyšiła; nimo hromadźe 35 kanonow z municiju padźe nam wjetša ličba mašinskich třělbow, wjele třělbow a druha naprawa do rukow.

W **Champagni** roztřělichmy k połnocy wot **Beausajour-Ferme** dźens w nocy ze štyrimi minami njepřećelsku hrjebju, Francózojo mějachu sylne zahuby, wosebje dokelž jich artillerija na swoje samsne hrjebje střeleše.

Mjez **Maasu** a **Moselu** wospjowachu Francózojo na wjacorych městnac swoje nadběhi. W **Ailly-lěsu** dobychmy w wojowanju z bajonetom; dale k ranju buchu Francózojo, kiž běchu so na někotrych městnach do našich linijow dobyli, zasy wunaći; w **lěsu měšnikow** postupowachmy.

We **Vogesach** zadźěwaštaj kurjawa a sněh wojowanjam.

26. hapryla:

Pola **Yperna** wojowachmy dale. Na wječornym brjozy kanala wosta Lizerne we našej mocy. Też k ranju wot kanala zdźeržachmy dobytu krajinu. Ličba dobytych kanonow postupi na 45, mjez nimi so 4 ćežke jendźelske kanony namakaja.

K sewjernomu wječorej wot **Zonnebeke** nadběhachmy dale a zajachmy přez **1000 Kanadijow.** Wša ličba jatych powyši so z tym na **5000.** Dźiwna **měšeńca ludow** — senegalscy čornuchojo, Jendźelčenjo, Turkosojo, Indiscy, Francózojo, Kanadiscy, Zuavojo, Algeriscy — namaka so tu na poměrnje małym městnje hromadu.

Na **hórkach při Maasy** postupowachu naše nadběhi derje. Někotre hrjebje za sobu hač k hórcy k wječoru wot **Les Eparges** wzachmy z nadběhom, wjacy stow Francózow, a někotre mašinske třělby padźechu nam do rukow.

We **Vogesach** dobychmy ze swojim nadběhom **Hartmannsweilerkopf** zasy. Naši wojacy dobychu tu 741 Francózow, 11 officirow, 6 mjetakow minow a 4 mašinske třělby.

27. hapryla:

W **Flandriji** přimachu Jendźelčenjo z jara sylnymi mocami naše nowe stojnišća k **połnocy** a **rańšej połnocy** wot **Yperna**, kotrež so 3—4 kilometrow wot dotalnych k połdnju cyle blizko k połnocy wot d' Hondt Ferme při Yserskim kanalu přez St. Julien na Graventafel ćahnu. Nadběhi, kiž buchu wot němskeje artillerije k južnomu ranju wot Yperna z dźěla w khribjeće přimnjene, złamachu so pod wurjadnje sylnymi zahubami w našim wobnju.

Wot njepřećelskeje artillerije cyle roztřělane khěže w **Lizerne** smy w nocy wopušćili; mostowu twjerdźiznu k ranju na lěwym brjozy kanala dźeržimy.

W dotalnych wojowanjach pola Yperna su naši wojacy 50 mašinskich třělbow dobyli.

Na **Poperinghe,** za železnicy a etapy ważny dypk, něhdźe 12 kilometrow k wječoru wot Yperna, smy z dobrym wuspěchom třěleli.

W **argonskim lěsu** bu k sewjernomu wječorej wot Vienne-Le-Chateau nócny francózski nadběh wotpokazany.

Na **hórkach při Maasy** postupowachmy dale, runjež Francózojo nowe mocy dóstachu. Njepřećelske nadběhi na naše stojnišća pola **Combres** rozpadnychu. Sylny nadběh w **Aillylěsu** bu pod wulkimi zahubami za njepřećela wotraženy. Też dale k ranju njepřećel njepostupowaše. W nócnym blizkim wojowanju w lěsu měšnikow přińdźechmy do prědka.

Na naše stojnišćo na **Hartmannsweilerkopfu** njepřećel wčora wječor wjacy króć nadběhaše, nadběhi so njeradźichu.

(WTB)

Podobne běchu wojowanja też dalše dny. Při wšěch hobrskich napinanjach njemóže njepřećel zasy dobyć, štož je zhubił. Wězo maja so dalše wojowanja wočakować, a to skerje ćežše hač lóžše. Wobej stronje dóstawatej wšědnje nowych wojakow. — Wšě jendźelske přistawy su w tu khwilu za cuze łódźe zawrjene. Mjez Jendźelskej a Hollandskej njejěźdźa ani póstowe parniki. Wšo služi drje přewožowanju wojakow.

Na narańšich bitwišćach

bě poměrnje ćicho; z najmjeńša njestachu so tam wjetše přeměnjenja. Jenož 28. hapryla wozjewja naše hłowne wjednistwo:

Z nadběhom dobychmy k sewjernomu ranju a k ranju wot **Suwalkow** ruske stojnišća 20 km šěroko.

K połnocy wot **Přašnyša** popadnychmy wčora 2 officirow a 470 muži a dobychmy 3 mašinske třělby. (WTB)

W Karpatach

dyrbjachu Rusojo dale w swojich nadběhach popušćować, haj, na mnohich městnach cofać. Tak bu njepřećel z doła Orawy wuhnaty, hdyž Němscy a Awstriscy po dołhich a horcych wojowanjach horu Ostry k połdnju wot Kziowy w surowym nadběhu dobychu. — Z ćežka změja Rusojo hdy w tutej wójnje mocy k bitwje, kotraž je hobr mjez bitwami po ličbje wojowarjow, po času wojowanja a po njesměrnosći padnjenych. Rusojo su tule najwjetšu bitwu tuteje najwjetšeje wójny wšěch časow započeli, Rusojo su ju přehrali.

Do Dardanellow

su Jendźelčenjo a Francózojo 25. hapryla z nowa spytowali so dobyć. Pod škitom jich wójnskich łódźi wuwožowachu wojakow na połkupu Gallipoli. Wojacy buchu pak wot Turkow zahnaći; dyrbjachu ćěkać, mnozy buchu morjeni abo zajeći, druzy zatepichu so w morju. — Ruske łódźe, kiž z dobom na Bosporus třělachu, njewučinichu ničo.

Francózski křižak podnurjeny.

Francózski křižak „Leon Gambetta" bu w nocy k 27. haprylej wot awstriskoho podmórnika w mórskej drozy „Otranto" podnurjeny. — Bě 12500 tunow wulki a 1901 twarjeny. Měješe přez 700 ludźi, z kotrychž bu jenož 136 wumóženych.

(M. J.) Jeli zo so hišće stawa, zo snadź **privatne wosoby po wsach mosaz** (Metall) a tajke wěcy **kupuja,** ma so před tym **cyle raznje warnować.** Štóž snadź hišće mosaz, kotryž móže parować, ma, njech jón póśćele na **Gustav Steckner, Leipzig** abo hnydom na **Oberhüttenamt in Freiberg.** Wězo je měnjenjo, zo so tajke wěcy darmotnje za potrěbnosće wótcnoho kraja wopruja. Tamne małe zarunanjo, kotrež so wot wojerstwa stawa, dóstawaja hamtske hejtmanstwa, města abo gmejny za powšitkowne lěpše a k spomoženju wójnskich potrěbnosćow.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Garnison-Kommando wozjewja, zo je zastup na wojeńske wuwučowanske městno w Lětonju powšitkownje hižo zakazany, a ma nětko winu k tomu, zo so zastup do tamnišich třělnych hrjebjow a druhich připrawow hišće wosebje najkrućišo zakazuje. Njewobkedźbowanjo tych zakazow dyrbi so khostać.

— (Njezbožo.) Ćežke njezbožo sta so wutoru popołdnju w tudomnej Litterec piwarni. Při wusmolenju jenoho 35 hl wopřijacoho suda tutón nadobo rozbuchny. Štyrjo dźěłaćerjo, kotřiž pódla sudy smolachu, buchu přez rozlětowace kruchi mjenje bóle zranjeni. Jedyn dźěłaćeŕ pak bě hnydom mortwy a druhi tak ćežko ranjeny, zo hišće wječor w hojeńi wumrě. Što je rozbuchnjenjo zawinył, njeje hišće znate.

Z Radworja. (Padušstwo.) Derje rozmyslene padušstwo je so w jenym tudomnym knježim haće wuwjedło, z kotrohož su za wjacy hač 500 hr. kharpow kradnyli. Hižo rano před kradnjenjom běše hat trochu wothaćeny; jako pak tam nazajtra zasy přińdźechu, zo bychu škodu wuporjedźeli, njeběše w haće ani rybow ani wody wjacy. Paduši běchu wječor hat dele pušćili a potom na ranjo ryby wułojili. K wotwjezenju bohatoho popada su dyrbjeli wóz a sudy měć; přetož 10 centnarjow kharpow tež hobr Goliat njeby mohł w brěmješku na khribjeće wotnjesć.

Přispomnjenjo. Kaž nětko słyšimy, je so tute padušstwo mjez tym wujasniło.

Z Khrósćic. Wšelake srědki so nałožuja, zo by so dóńt našich wojowarjow a jich domjacych wołóžował. Dźaknje dyrbi so wuznać, zo darniwosć rjane płody njese. A zasy hotuja so wosadni a druzy, zo bychu swoje mocy do służby dobroho skutka stajili.

Njedźelu 9. meje ma so tu wuwjesć cyrkwinski koncert, kajkiž hač dotal pola nas znaty njeje, w druhich krajinach pak hižo dawno wašnjo je. Mnozy drje při tym na někajku swětnu hudźbu mysla. Tomu pak tak njeje. Wšitke poskićenja dychaja cyrkwinsku mysl, tak zo mohłe so samo při swjatych wotrjadach spěwać, a so też při nich přednošuja. „Kak lubozne su Twoje wobydlenja, Knježe Sabaoth. — Słyš nas! Božo, wšón swět Tebje khwali jasnje.“ Hižo z tutoho krótko naspomnjenoho teksta móže so sudźić, kajki duch wěje přez cyły koncert. A nichtó njetrjeba so na tym postorčić, zo traš swětnosć z nim ćehnje do našich katolskich cyrkwjow. Hižo zarjadowarjo rukuja za to, zo so pobožnomu a bohabojaznomu zmyslenju našoho serbskoho katolskoho luda křiwda njestanje. Koncert dźěn je zjednoćeny z mejskej pobožnosću. Tak tola napadnoho duchownoho rozdźěla mjez nimaj być njemóže, hdyž jedyn k druhomu so přizamknje a do njoho přeńdźe. Pokazuje so wosebje tohodla na to, zo njeměrne duše njebychu na tym so postorčiłe.

Spěwać budże so we łaćonskej, serbskej a němskej rěči. A naše nowe pišćele budźa so wot wumjełskeju rukow hrać, a tak jich rjanosć a bohatosć, kotruž smy hižo husto wobdźiwali, z nowa zasy so pokaže. W našej wokolinje znataj wumjełcaj kk. organist P. Schöna z Drježdźan a sławny spěwaŕ P. Feinler z Basela a k tomu wosebje tworjeny mužski a žónski khor budźa swoje mocy k nabožnomu a narodnomu skutkej woprować. Za swoje sobuskutkowanjo nichtó zarunanja njehlada. A tak móža so woprowane dary wšitke za wójnsku pomoc wužić. Nadźijomnje so nichtó na tym njepohóršuje, hdyž so při zastupje do cyrkwje wo mały pjenježny dar prosy. Samo najmjeńši dar je witany. Tutón nałožuje so za potřěbnych přiwuznych našich wojakow w polu. Při tym dźiwa so najprjedy na wosadnych. Tajcy maja so ze swojej prostwu na faru wobroćić. Wězo je zastupny dar cyle dobrowólny. Wunuzować so nikomu njebudźe. Tola so nadźijamy, zo so nichtó njezapowě. Wunošk służi podpjerje bližšoho, kiž je w nuzy. Za to móže kóždy šerpatku woprować.

Nadźijamy so jara bohatoho wopyta z blizka a z daloka. Stawa so tola wšitko Bohu česći a Serbam spomoženju a tutomu dobromu zaměrej móže kóždy z čućiwej wutrobu a z wotewrjenej ruku přinošować.

— (Woheń.) Sobotu 24. hapryla rano w 4 hodźinach wudyri w bróžni Koklic-Jurkec kubła, nětko knjezej hosćencarjej Wjeńcy słušacym, woheń. Druhe twarjenja tutoho kubła buchu z pomocu dweju sykawow našeje gmejny zdźeržane. Při tutej składnosći pokaza so přeni króć wužitk našoho wodowoda. Hydrant tutoho wodowoda mjetaše do wohnja tajku mnohosć wody, zo njetrjebaše jena sykawa dźěłać. Ze susodnych wsow žana sykawa na pomoc přijěła njebě, dokelž woheń dla sylneje kurjawy daloko widźeć njebě.

Ze Zejic. K wudospołnjenju rozprawy wo jutrownym jěchanju chcemy tola hišće přispomnić, zo w jutrownym křižeŕskim procesijónje naš wjesnjan knjez kubleŕ **Jakub Špitank** hižo **pjeć a dwacety króć** lětsa z Khrósćanskim procesijónom sobu jěchaše, potajkim swój sležborny jubilej swjećeše. „Sława swěrnomu jutrownomu jěcharjej!“

Do Khrósćic. Hdyž smy runje w Khrósćanskej wosadźe a na sležborny jubilej jutrownoho jěcharja spomnichmy, chcemy tola też hišće hnydom na druhi podobny jubilej jenoho Khrósćana spomnić. W runje minjenym měsacu haprylu bě so też 25 lět pominyło, zo je naš znaty krajan a swěrny a horliwy Serb, knjez kubleŕ Michał Šołta w Khrósćicach počał do Posoła wšelke rozprawy, dopisy a nastawki pisać. Kajki dźak je jomu Posoł za to dołžny, wosebje hdyž wopomnimy, kak často tola z dopisowanjom do našoho Posoła jara hubjenje stoješe. Knjez Šołta bě w tym nastupanju stajnje swěrny, jomu drje čornidło ženje zamjerzło njeje. Nětkle je wón

Što su bamžojo za čłowjestwo skutkowali?

Najstarši ze wšěch trónow je bamžowy stoł. Powaleli su jón, ale njepowalili. Što jón dźerži? Joho założićel — Khrystus; přetož tónle stoł stoji na skale — Pětru. A kak wulke su zasłužby mužow, kotřiž su hdy na Pětrowym stole sedźeli?

1. Přede wšitkim su so bamžojo starali křesćanstwo a kulturu rozšěrjeć — křesćansku kulturu. Na nizkim skhodźeńku kultury stoja wšě splahi čłowjestwa, ke kotrymž křesćanstwo njedóńdźe.

Hižo w prěnich stoletach wuposyłaju bamžojo pósłow wěry do pohanskich narodow. S. Klemens scele Dionisia do Gallije (Francózskej), bamž Eleuterius pósłow wěry do Jendźelskeje. Bamž Coelestin pósła s. Patricia do Iriskeje. Na rozkaz Hrjehorja I. dźe Augustin-Hawštyn hišće raz k Anglosaksam (= Jendźelčanam). Hrjehoŕ II. wuswjeći Winfrida abo Bonifacia na biskopa a pósła joho jako bamžowskoho legata do Němcow (Germanije). Słowjanow wučachu na wukaznju Jana VIII. ss. Cyrill a Method. Swj. Wójćech dósta wot Hrjehorja V. wobkrućenjo swojoho pósłanstwa a dźěše do Pólskeje a Pruskeje, hdźež martrařskeje smjerće wumrě. Wuheŕscy dóstachu wěru za Sylvestra II., kiž s. Gaudencia pósła.

Lědy bě Khrystof Columbus Ameriku wotkrył, a hižo du synowje ss. Franciska a Dominika za morjo — swjatu wěru prědować.

Do Indiskeje dźe s. Franc Xaverski a wottam dale hač do Japanskeje. Hižo tehdy — za Luthera — běštej China a Japanska z předmjetom bamžoweje starosćiwosće. Zo by čłowjek dosć wopisać mohł bamžow dźěławosć, kotraž wobjima cyły swět, dosaha pokazać na mjeno Propaganda. Propaganda je zawjedźena wot bamža Hrjehorja XV. jako hłowny zarjadniski wustaw katolskich misijonow cyłoho swěta.

2. Bamžojo su křesćanstwo škitali, to rěka křesćanske ludy a kraje. We Vatikanje (bamžowskich hrodach) wisa wobraz swětosławnoho molerja Rafaela. Wobraz předstaja zetkanjo bamža Leona I. z Attilu, kralom dźiwich Hunow. Ważna bě to khwila we stawiznach swěta! Wot wječora přikhadźachu dobyćerske črjódy pohanskich Hunow, zalija cyłu Italsku (Włochi) a hroža bamžowe město — Rom — dobyć. W tymle hrózbnym času poda so bamž Leo I. na čole póselstwa, zo by Attilu nakłonił, Italsku wopušćić. A Leonej so tole radźi! Attila je pozdźišo pječa powědał, zo je z boka Leona postawu starca w měšnikej drasće widźał z mječom w rucy, hrožacoho jomu ze smjerću, hdy by bamža wotpokazał. To je na wobrazu widźeć. Tónle wobraz pak je zdobom wobraz skutkowanja cyłoho bamžowstwa za křesćanske ludy a kraje.

Lědy bě so Europa trochu sydła, zo bě měr, hač postany křesćanstwu nowy njepřećel, hrózbny, hrózbniši hač Attila — Mohamed. W Arabiskej wołaše wón do swojich zaslepjenych přiwisnikow, zo bychu wšě křesćanstwo zničili. Bamžojo starachu so křesćanskich wjerchow zjednać a zjednoćić přećiwo tomule nadpadnikej.

712 nawalichu so Arabojo do Španskeje. W bitwje pola Xeres de la Frontera přemóžichu Gotow a powodźichu cyłu Špansku hač na wuzku kromičku za horami. Mohamedanscy překročiwši Pyreneje, walichu so do Gallije (Francózskeje), ale w bitwje pola Poitiers jich Karl Martell zbi. Čěkachu do Španskeje, tu so hišće něšto stow lět dźeržachu, hač jim křesćenjo měšto Granadu wotdobychu a jich móc złamachu. A zasy nowy njepřećel! Turkojo dobychu swjaty kraj. Bamž Hórban II. zwoła křesćanow do křižnych wójnow; wójny drje swjatu zemju w křesćanskich rukach njezdźeržachu. Tola wužitk bě wulki za překupstwo a křesćanske žiwjenjo.

Pozdźišo, wosebje po l. 1280, walichu so turkowske črjódy do Europy wot ranja. Pobichu grichiske kejžorstwo, kotreż bě so bamža wotrjekło, pobichu Serbisku, pobichu Bołhařsku, pobichu Wuheřsku a stoja 1683 před hłownym městom Wienom. (Luther bě Turkam dobyćo přał.) Kara Mustafa chcyše němske kejžorstwo, kotreż bě bamž Leo III. lěta 800 sobu założił, zničić, chcyše zdrěć z wěžow křesćanskich cyrkwjow křiž a postajić na joho město połměsac, znamjo mohamedanstwa. W tejle kritiskej khwili stoji, kaž hižo 1571 pod Lepantom, bamžowstwo z nowa w zaškitowanju křesćanskich ludow. Bamž Innocenc XI. stara so ze wšěmi srědkami křesćanskich wjerchow zjednoćić. Jomu so poradźi pólskoho krala Jana Sobieskoho a awstriskoho kejžora Leopolda I. zjednoćić. Tohodla Sobieski potom k Wienej khwataše a Turkow 12. sept. 1683 zbi a na wšón čas mohamedansku móc w Europje złama. Přetož

też hišće sobu wubjerkownik w našim towarstwje ss. Cyrilla a Methoda. Bóh njech jomu joho prócu za našu serbsku wěc nadobnje płaći a zdźerž nam joho też dale w tajkej swěrje a horliwości. Z dźaka połnej wutrobu přiwoła też jomu Posoł: **Sława** tajkomu swěrnomu a woporniwomu Serbej!" a wupraja jomu za wšitku joho prócu najwutrobniše **„Zapłać Bóh tón Knjez!"**

Z Kukowa. Dźeń a bóle potrjebuje wótcny kraj mužske mocy k škitanju swojeje samostatnosće. Mnozy so pod brónje wołaju a tak so prózdnja naše wsy wot mužskoho wobydlerstwa. Tohodla zeńdźe so towarstwo „Lipa Serbska" sobotu 24. hapryla w tudomnej Natušec korčmje, zo by do powšitkownoho wulkoho wuzběhnjenja hišće raz přehlad wo swojich sobustawach dźerżała a wšelake nutřkowne należnosće zarjadowała. Mjez małej črjódku witachmy jenoho „pólnošěroho", kotryž bě hižo tři měsacy swoje žiwjenjo w hrjebjach wjedł a k wobstaranju nalětnych sywow wosebity dowol do domizny dóstał. Zhonichmy wšelake nowinki. Na zdalenych wojowacych sobustawow so wězo też spominaše z přećom, zo by skoro kónc mělo tele hubjenstwo, a woni so zasy čili a strowi domoj wróćili. Towarstwo stoji z nimi we wuzkim zwizku. Wo tym swědča mnohe dopisnicy a listy, kotrež běchu k wobhladanju a k čitanju wupołożene. Wosebje zwjesćuja so nad připósłanjom Posoła, hdźež wšitke podeńdźenja w domiznje zhonja. Towarstwo je hač do 18. hapryla **539 Posołow** do pola wusłało, dźěl też na njesobustawy, ale sćele jim přez njón wutrobny postrow do cuzby. Bjez wjesołoho spěwa, kotrohož mamy we wójnskim času parować, skónči so někotre hodźinki trajace posedźenjo. Při nim so na nowy Towaršny spěwnik kedźbne činješe, kiž so towarstwam a jenotliwcam należnje poruča.

Z Biskopic. W privatnej hospodźe na biskopowej drozy běchu wojaka tudomneje garnisony we womorje namakali. Běše přez płun zajědojćeny. Pospyty zasy-wožiwjenja mějachu wuspěch, tak zo bu smjertny strach wotwobroćeny.

Naše towarstwa.

Radworska Bjesada

wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej měješe sobustaw Rjeńč-Kamjenjanski cyrkejzakitanski přednošk „Zabawny wječor w heli". Na to poda předsyda wójnski rozhlad po najnowšich powěsćach.

Sobustawow ma Bjesada w tu khwilu 66, a to: z Radworja 33, z Bronja 3, z Kamjenjeje 10, z Měrkowa 4, z Lutowča 0, z Boranec 7, z Khelna 2, z Hodlerja 0, z Miłkec 1, ze Stróžišća 2, z Khasowa 2, z Łuha 1, z Łupoje 0, z Brěmjenja 0, ze Zdźerje 1. — Z tutoho zapisa spóznawaš, kotre wsy su w Bjesadźe derje a kotre hubjenje zastupjene.

„Serbosław" w Khrósćicach

wotmě minjenu njedźelu 25. hapryla swoju měsačnu zhromadźiznu. Knjez předsyda poda zličbowanjo lońšoho lěta. — Knjez zapósłanc Kokla přednošowaše ze stawiznow serbskoho naroda, mjenowaše mjena wšelakich serbskich wjerchow staroho časa a kak bu jena krajina serbskoho kraja po druhej wot Němcow předobyta. Wosebje kejžor Karl Wulki Serbow z mječom ke křesćanstwu nuzowaše. Pólski kral Boleslaw Khrobły pak pomhaše Serbam a sćeleše słowjanskich missionarow, kotřiž serbsku rěč wuknychu, k Serbam, město toho zo prěniši němskich biskopow a duchownych postaješe, a ći Serbow přeněmčowachu. Mišnjanski biskop, swjaty Benno, bydleše z časami ze swojej maćerju w Hodźiju a rozšěrješe křesćanstwo mjez Serbami. Tohorunja češki kejžor Ferdinand a Budyšski tachant Jan Leisentritt. — Knjez kapłan Rjeda rozjasnješe poćahi židow ke křesćanstwu, kak je žid połny hidy přećiwo křesćanej a so jomu jenož tehdom lišći, hdyž móže wot njoho někajki wužitk dobyć. Křesćana zjebać njeje po nětčišej židowskej wěrje hrěch, to wuči joho židowska nabožna kniha „Talmud". — Knjez zapósłanc Kokla poréča hišće wo někotrych dobrych katolskich provincach Francózskeje, kaž wo Normandiji, Bretagne a druhich. Z katolskim postrowom so zhromadźizna skónči. m. š.

Wozjewjenja.

(K. M.) **Zastup do wustawa w Marienbergu, kotryž na wojerstwo přihotuje.**

Za młodych ludźi, kotřiž maja woprawdże lóšt k wojerstwu, je přileżnosć, zo móža hižo z dokonjanym 17. lětom žiwjenja do na wojerstwo přihotowacoho wustawa w Marienbergu zastupić; tam so dospołnje wojerscy wuwuča, zo móža potom hnydom do zastupowacoho wójska (Ersatz-Truppen) so postajić. Do tohole wojerskoho přihotowacoho wustawa pak so jeno młodźi ludźo přijimaja wot dokonjanoho 16½ hač do 17. lěta. Dyrbja być dospołnje strowi a bjez nakhilnosće ke khroniskim khorosćam a też z najmjeńša 1,54 m wulcy być. Wuměnjenja dla přiwzaća su pola kóždoho wokrjesnoho kommanda a też pola tamnoho wojerskoho přihotowacoho wustawa dóstać.

*

(M. J.) **Dla dónta rowow**

w tychle wulkich bitwach padnjenych němskich wojakow knježi často dwělowanjo a njewěstosć. Mnozy z přisłušnych padnjenych wojakow su wo to starosćiwi, hač je też za zdźerżenjo tychle rowow starane. K tomu so wozjewja:

„Tam a sem howrjace wulke wojowanja a hobrske wobstojnosće tejele wójny činja na dalše wěste postajenja a wučinjenja dla trajacoho zdźerżenja tychle rowow

---

wot toho časa je Turkowska wjacy a wjacy ze swojich dobytych krajow zhubjowała, hač dźensa hišće jenički Konstantinopel dźerži.

Protestantski stawiznar a basnik Herder praji, zo je to zasłužba bamžowstwa, zo je Europa přelutowana za wšě časy wot Hunow, Tatarow a Turkow.

3. Bamžojo su njewólnistwo wotstronili. Před Khrystusowym přikhadom na swět stonachu 3 štwórćiny wšěch ludźi we kwakli njewólnistwa. W Athenje, hłownym měsće Grichiskeje, bě ze 60000 wobydlerjow 40000 njewólnych, w starym Romje bě hišće hórje. Hakle bamžojo počachu wozjewjeć, zo smy wšitcy z dźěćimi jenoho Wótca, ze stawami jenoho ćěła Khrystusowoho, wšitcy bratřa w Khrystusu. Z pomocu Khrystusoweje wučby złahodźi cyrkej ćerpjenja tychle njezbožownych, wobmjehči twjerde wutroby tyranow, skłoni jich k rozbiću putow, z kotrymiž běchu prjedy swojich bratrow čwilowali.

Hrjehoŕ I. chcyše swětej pokazać, zo so njewólnik kóždomu druhomu człowjekej runja, připušći njewólnikow też do duchownstwa. Haj, někotři bamžojo jako Pius I., Kalikst I. běchu z njewólniskoho stawa. W nowšich časach je bamž Leo XIII. zhoniwši přez kardinala a arcybiskopa Kartagskoho Lavigerie-a wo njewólnistwje w Africy a předawanju njewólnikow na wikach afriskich městow swětne knježerstwa zwołał, zo bychu wohidne překupstwo z čornuchami dospołnje podusyłe. Tak a hinak skutkowachu bamžojo za swobodu kóždoho człowjeka.

4. Bamžojo su přecy škitali podtłóčowanych. Hdyž ludy a jednotliwcy w njezbožu, bědźe a horju stonachu, wobroćachu so na zhromadnoho wótca křesćanstwa — bamža. Stawizny podawaju dołhe pasmo wšelkich porażkow, kotrež potrjechichu wysokich knjezow a prostych ludźi, swětne a duchowne wosoby, a zdobom dodawaju, zo je so jedyn wótc ze słowom a skutkom za nich starał a pokojał a tónle miłosćiwy samaritan bě bamž.

Haj hdyž chcychu w Francózskej Židow ke křćeńcy nućić, staji so tomu bamž — přetož ze swojej wolu smě człowjek činić štož chce.

5. Bamžojo su we wšěch časach byli strażnicy pokoja, měra. Pokoj přeje bamž wšitkim w kóždej božej mši. Z Němskeje, ze Španskeje, Danskeje a Portugalskeje su bamža prosyli, zo by měr zjednał mjez wadźacymi. Ale najbóle su bamžojo za pokoj skutkowali z tym, zo su z człowječich wutrobow so starali wuhnać ducha wjećenja a wójny. Małoho skřiwdźeńcka dla so něhdy hnydom mječa přimachu a zabiwachu; cyłe krajiny wjećenja dla wobkradźowachu a kóncowachu. Jenož bamžojo móžachu tu zapřimnyć a też zapřimachu.

Před 20 lětami němscy swobodni murjerjo katolikow přesćěhachu, biskopow do kłódow tykachu a t. d. (Kulturkampf). Bismarck bě wina na wšim. A wón sam skónčnje bamža Leona XIII. prošeše, zo by Němsku a Španisku kupow Karolinow dla zjednał.

6. Bamžojo su stajnje zdźěłanosć (kulturu) podpjerali. Za dźensnišu kulturu mamy so z wjetšoho dźěła abo za cyłu bamžowstwu dźakować.

Bamžojo přikazachu, zo by so pri kóždej biskopskej cyrkwi šula wotměwała, za wšěch, kotřiž chcychu wuknyć, darmo. Też při druhich cyrkwjach a wosebje w klóštrach wučachu katolscy mniša čitać, ličić a pisać a t. d.

A štó je w srjedźnych časach założował najwyšše šule: university? Bamžojo. Z Italskeje roznjese so swětło wučenja po cyłym swěće; tam běchu Rom, Florenc a Bologna hłowne sydła studijow. Hač do l. 1300 wobstoješe wokoło 20 tajkich wysokich šulow, w Italskej wosebje, ale też w Francozskej, Jendźelskej a Španiskej, potajkim w zemjach, hdźež bě katolstwo najprjedy so zakorjeniło. W 14. a 15. lětstotku założene buchu university w Prazy, Krakowje, Lipsku a Wienje a we wjele druhich městach Europy. A stajnje běchu bamžojo při założenju tajkich šulow z protektorami (zaškitowarjemi); přetož woni wšě tute wučerńje z fundacijemi do žiwjenja zwołachu a dźeržachu. A bamžowski přikład skutkowaše na druhich zamóžnych ludźi dobreje wole — duchownych a lud, kotřiž też fundacije a stipendije a konvikty założowachu.

7. Bamžojo podpjerachu wumjełstwo. Što by Rom był bjez bamžow?

8. Bamžojo su za dźěłaćerstwo skutkowali. Hižo zo su njewólnistwo zničili, swědči wo lubosći bamžow k dźěławym worštam ludu. Njesmjertny je w tym směrje wokolny list bamža Leona XIII. „Rerum novarum". W tutym lisće dawa Leo XIII. hódne mysle a rady, na kajke wašnjo je socialne prašenjo možno rozsukać. Duchownych namołwja, zo bychu so nimo duše też wo dobrobyćo swojich wěriwych starali a t. d.

Haj, što by był bjez bamžow swět?

M. N. R.

njemóžne. Su pak so w našim kraju kaž też we wobsadźenym njepřećelskim kraju wšelke postajenja stałe za tučasne zwěsćenjo a zdźerženjo, kotrež so zdadźa přijomne być, zo so pozdźišo trajomnje a dostojnje wšitke rowy — a to na tesame wašnjo přećela a njepřećela — zawěsća. K tomu słuša předewšitkim założenjo zapisow (kataster) wo rowach, a je-li trjeba, też khartow z wěstym woznamjenjenjom wo ležownosći a, kaž daloko je to możno, też z mjenom wojaka a z mjenom dźěla wójska, ke kotromuž pohrjebani přisłušachu, a tohorunja z wěstymi znamjenjemi w tu khwilu wšak z cyle jednorymi; k tomu hišće postajenja zakazuja, zo so njesmě na žane wašnjo na nětčišich wobstojnosćach rowow ničo přeměnjeć — khiba zo so něšto stanje k zdźerženju a k porjeńšenju. — Při tychle dźěłach budźa civilne a wojerske wyšnosće, kotrychž to nastupa, tak hromadże skutkować, zo so wuspěch, kaž daloko to wobstojnosće přidadźa, zda wěsty być.

*

(K. M.) **Anonymne dopisy.**

Je so nam wozjewiło, zo so často anonymne listy na zastupowacc Generalkommando a na wokrjesne kommanda sćelu, w kotrychž so wudawa, zo su mužojo po njeprawdźe pušćeni, do zady stajeni abo docyła nic nutŕćehnjeni. Anonymne dopisy kóždeje družiny so zniča a so po nich ničo njećini, su tohodla **cyle bjeze wšoho zaměra.** Připisy z podpisanym mjenom a z prawej podatej prawje wulkoho předźěłanja na twarožki pokazować. Twarožk je jena z najwubjernišich jědźi, dokelž ma skoro wšitke dźěle mloka we sebi; też móžc so lohcy rozesłać a so dołho dźerži. Wobmjezowanjo přetrjebanja a wužiwanja butry, kotraž nam hižo w měrnych časach njedosaha, je jara nuzne a město toho ma so pokazować na sadowu muku a marmelady. Skónčnje so też dopomina, zo dyrbimy my, dźiwajo na to, zo, hdyž nětkle z wukraja žanoho zwěrinskoho a rostlinskoho tuka wjacy njedóstawamy, nimamy jeno z butru, ale z kóždym tukom jara lutować a zlutniwje wobkhadźować, kotryž je so, kaž je dopokazane, prjedy w kuchnjach na žałostne wašnjo prćčinjał a njetrjebawši kaž preč mjetał. Tychle winow dla pak ma też po możnosći přetrjebanjo tajkich tukow, kotrež możemy wužiwać, w rjemjesle wuwostać.

*

(K. M.) **Privatne pakety a wjetše posyłki**

so hižo wot 12. hapryla 1915 za přisłušnych a t. d. wójska jeno hišće přijimaja w **Drježdźanach-Friedrichstadt, přijimace twarjenjo za posyłki po żeleznicy, Luke 15.**

Potajkim pakety hač do 10 kg z paket-adressu, a čežše hač do 50 kg ze żelezniskim listnom (Frachtbrief).

Za wbohich Polakow su dale darili:

kk.: Přez k. kapł. Rjedu w Khróśćicach 5 hr.; swójba ze Smječkec 10 hr.; Jurij Zarjenk z Časec 10 hr.; Michał Krawža ze Smječkec 2 hr.; Pětr Bětka z Kozarc 5 hr.; Marija Woleńkec z Budyšina 4 hr.; K. ze Smjerdźaceje 10 hr.; njemjenowani ze Sernjan 5,50 hr.; kapł. Mikł. Dórnik z Radworja 5 hr.; njemjenowana z Ralbic 5 hr.; praelat Jakub Skala w Budyšinje 20 hr.; njemjen. w Budyšinje 8 hr.; njemjenowana z Kh . . . 4 hr.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

26. hapryla 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetše rězneje hódnosće hač do 6 lět	63 - 66	110 - 113
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	56 - 58	102 - 104
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 53	95 - 98
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetše rězneje hódnosće . .	62 - 64	107 - 109
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetše rězneje hódnosće hač do 7 lět	53 - 56	100 - 103
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy .	47 - 50	95 - 98
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy .	40 - 43	88 - 91
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy .	34 - 37	83 - 86
Dyki:		
1. połnomjasne, najwjetše rězneje hódnosće	57 - 59	99 - 101
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	50 - 53	91 - 94
3. snadnje picowane	38 - 42	80 - 82
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	60 - 62	97 - 99
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	53 - 55	93 - 95
3. snadnje wuwite wot cyca	45 - 48	83 - 86
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	58 - 60	118 - 120
2. starše korme borany	54 - 56	108 - 110
3. srěnjo kormjene borany a wowcy .	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	95 - 100	118 - 123
2. mjasne	85 - 90	108 - 113
3. snadnje wuwite	75 - 82	98 - 103
4. rancy a kundrosy	90 - 100	113 - 123

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 24. hapr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 29. hapr. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt				23	58				
Rožka, kórc po 160 punt				18	99				
Ječmjen, kórc po 140 punt									
Pšenca				13	85				
„ nowa									
Rožka				11	85				
„ nowa									
Ječmjeń									
Wows				13	20				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo centnar								
Woka									
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		4	35	4	60				
Pšenčna muka				20	75				
Ržana muka				17	25				
Syno		4	—	5	—	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	3	50	4	—			3	70
	z mašinu	3		3	60			4	33
Prosata 474 (w Kamjencu —)		11	—	21	—				
Butra 1 kg		3	30	3	60	3	10	3	40
Jeja, mandl		—	96	1	20			1	20
Pšenčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšenčny gris									
Ržany gris									

pytowałe, tola njeje so ani jónkróć wobskoržowanjo jako prawe wupokazało. Dokelž pak móža tajke wopačne wobskoržowanja ćežke sćěhwki za wobskoržowarjow měć, dyrbja so wotpósłarjo tajkich listow tola najprjedy cyle raznje zwěsćić, zo su jich wuprajenja też woprawdźe wěrne, a zo njebychu jeno wěcy wudawali po zdaću abo bladach njewobdźělenych.

*

Šulski pjenjez

njetrjebaja dźěći za čas wójny płaćić, kotrychž nan je we wójnje; wužiwaja potajkim, kaž je znate, darmo šulsku wučbu. Prawo na darmotnu wučbu maja mandźelske dźěći, tutym po prawje runjeća stajene dźěći a přirodne dźěći podwyškow a mužstwa, kotřiž su k aktivnej służbje nutŕćehnjeni, runje tak też dźěći a t. d. tych, kotřiž su z wumělnjenjom abo bjez tajkoho do aktivneje służby postajeni. Dobrowólna służba při wothladanju khorych njeje abo njepłaći jako aktivna służba w tutym zmysłu. Darmotna šulska wučba so dowoli bjez toho, zo by so dyrbjała też potrěbnosć dopokazać. Požadanja wo darmotnu šulsku wučbu maja so na wokrjesne kommando (Bezirkskommando) zapósłać.

*

(M. J.) **Při přeměnjenju našoho zeživjenja we wójnje**

so też praša, kak stoji z hódnosću produktow wot skotu a w kajkej mnohosći tesame mamy. Mloka dóstawachmy abo kupowachmy dotal mało z wukraja, ale wulki dźěl mloka dobychmy pola nas přez nałožowanjo picownych srědkow z wukraja. Dźensniši dźeń je nětko nuzne, zo so dobre mloko mjenje na butru předźěła, ale njeposrědnje přetrjeba abo na tučny twarožk wutrjeba, dokelž při předźěłanju na butru so wjele zeživjeńskeje hódnosće zhubi. Też wuzběrane mloko dyrbi so dospołnje zwužiwać, štož so najlěpje stawa při nałožowanju k pječenju khlěba abo hdyž so wutrjeba na přihotowanjo twaroha abo twarožkow. Z cyła njemóže so dosć husto na wulki wužitk

Cyrkwinske nowěsće

Budyšin.

Křćeni: Pawoł Jurij, Michała Šustra, dźěłaćerja w Budyšinje, s. Marija Hilžbjeta, Jurja Bjarša, dźěłaćerja w Budyšinje, dź. — Hilžbjeta Charlotta, Khorle Jurja Wedricha, tworn. wjednika w Budyšinje, dź. — Jurij Jan, Jurja Hejduški, pohonča w Budyšinje, s. Frida Jadwiga, Pětra Winklera, dźěłaćerja w Budyšinje, dź. — Jan August, Pawoła Khorle Koeniga, šofera w Huscy, s. Khorla Joachim, Wylema Domški, překupca w Budyšinje, s. — Anton, njem. s.

Wěrowani: Jan Kóčka, skałař, t. č. wojak w połku pěškow čo. 103 w Budyšinje, z Marju Hilžbjetu Starkec. — Alfons Badeja, dźěłaćeŕ w Budyšinje, z Hańžu Šenkarjec z Budyšina.

Zemrěći: 30. měrca: Pawoł Max Šenker w Budyšinje, 1 l. 7 m. — 7. hapr.: Adolf Hrjehoř Kaufmann, milininy technikař w Budyšinje, 28 l. 11 m. — 14.: Hana zwud. Sibarjowa, rodž. Rychtarjec z Hrubjelčic, 65 l. 11 m. 1 dn.

Ralbicy.

Křćeni: Monika, m. dź. Michała Šliža, khěžkarja w Sernjanach. — Jurij Felix, m. s. Pětra Paški, khěžkarja w Jitku. — Jurij Felix, m. s. Jakuba Kórjenka, žiwnosćerja w Ralbicach. — Hańža Olilija, m. dź. Mikławša Krala, žiwnosćerja w Šunowje. — Michał Mark, m. s. Pětra Handriki, žiwnosćerja w Šunowje.

Zemrěłoj: Jan Pjech, wumjeńkař w Koslowje, 64 l. 6 m. 15 dn. — Pětr Brěžan, wumjeńkař w Šunowje, 80 l. 1 m. 18 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 598. 605. 606. z **Budyšina:** Marija Woleńkec, Marija Dučmanowa, Marija Baršowa; 599. 600. ze **Šunowa:** Jurij Grós, Mikławš Bräuer; 601. Jan Pjech z **Koslowa;** 602. 603. z **Konjec:** Pětr Brěžan, Jurij Kocor; 604. Mikławš Ćemjera z **Ralbic;** 607. Jakub Hicka z **Češkec;** 608—612. z **Radworja:** Madlena Wincańka, Jan Cyž, Madlena Wünčec, Mikławš Žołka, Jan Glücklich; 613—617. z **Boranec:** Jakub Wowćeŕk (Schäfer), Mikławš Pjetaš, Jakub Delan, Mikł. Miklič, Jakub Čórlich; 618. Jakub Hantuš z **Bronja;** 619. Jurij Franck z **Khelna.**

Za fond towarstwa: Njemjenowany z Ralbičanskeje wosady 7 hr.

Za cyrkwje w Zdźeri, Kinsbórku, Radworju a w **Ebersbachu** dari njemjenowany z Ralbičanskeje wosady po 10 hr.; **za towarstwo swjatoho Bonifacija** 20 hr.

Jězdny rjad železnicow

wot 1. meje 1915.

Z Drježdżan do Zhorjelca.

	1-4	D1-3	2-4	1-4	1-4	2-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-3	1-4
Z Drježdżan-St.	1220	133	–	550	602	700	845	858	1221	112	124	303	509	520	800	833	1058	–
„ Drježdżan-N.	1231	145	—	600	614	711	858	909	1235	122	135	314	519	532	810	844	1106	–
„ Arnsdorfa . .	110		—	639	647	754		950	108	159	226	346		615	845	922	1141	–
„ Biskopic . . .	137		—	—	716	819	930	1017	134	-	-	410		642	911	947		1150
„ Zemic	143		—	—	723	—	—	1024	141	—	-	417			918			1157
„ Žičinka . . .	152		—	—	731	—		1033	150	-	-	425			927			1205
„ **Budyšina** . .	201	236	—	—	746	—	947	1046	204	—	—	439	610		940			1214
„ Kubšic	—		—	—	756	—		1056	214	—	—	449			950			
„ Pomorc . . .	—		—	—	804	—		1104	222	—	—	457			958			
„ Lubija	—	256	542		825	—	1009	1124	241	—		515	631		1018			
do Zhorjelca . .	—	317	636	—	903	—	1031	1200	319	—		550	652		1026			

do Zlawy 425 | do Zlawy 106 | do Zlawy 128 | do Zlawy 114

Ze Zhorjelca do Drježdżan.

	1-4	1-4	1-4	D 1-3	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	2-4	1-4	2-4
Ze Zhorjelca	417	—	746	858	1115	212		424		700	853			1120
z Lubija	459	—	830	923	1148	237		507		745	915			1158
„ Pomorc	514	—	846		1204			522		801				1215
„ Kubšic	522	—	854		1211			529		808				1221
„ **Budyšina**	536	644	908	944	1224	258		542		835	95	1020		1228
„ Žičinka	548	655	920		1236			554		847		1032		1240
„ Zemic	558	704	930		1246			604		856		1042		1250
„ Biskopic	609	713	940		1257			613		906		1052		1300
„ Arnsdorfa	629	741	1000		120			643		921		1124		1330
do Drježdżan-N. . .	654	812	1025	1035	147	351		713		945	1022	1150		1357
„ Drježdżan-St. . .	707	824	1037	1044	159	400		715		957	1031	1207		1409

ze Žitawy wotj. 110 | ze Žitawy wotj. 528

Z Radworja do Lubija a wróćo.

Tu maja wšitke čahi 2., 3. a 4. rjadownju.

		750		442	834	Z Budyšina do	636			227	812							
		748		317	830	z Rakec do	1013			310	817							
—	—	817	1225	509	901	Z Radworja (dwórn.) do	609	1037*		159	745	—						
—	—	823	1232	515	907	„ Radworja (zastan.) „	603	1032*		153	737	—						
—	—	829	1238	521	913	„ Lutowča . . . . . „	557	1026*		147	731	—						
—	—	834	1243	526	919	„ Wulkeje Dubrawy . „	552	1021*		141	726	—						
—	—	843	1252	535	927	„ Klukša (Zdžerje) . „	543	1012*		131	717	—						
—	—	851	100	543	936	„ Hučiny . . . . . „	534	1004*		122	709	—						
—	—	900	112	552	944	„ Barta . . . . . „	525	955*		113	700	—						
—	—	909	121	601	953	„ Hrodźišća . . . . . „	517	947*		103	652	—						
†542	739	1034	147	650	959	„ Wósborka . . . . . „	510	940*		1256	645	827						
†551	744	1040	153	656	—	„ Malečic . . . . . „	—	905		1231	553	822						
†557	750	1046	159	702	—	„ Łutow . . . . . „	—	859		1225	547	816						
†604	756	1053	206	709	—	„ Hłušiny . . . . . „	—	852		1218	540	810						
†609	801	1058	211	714	—	„ Radmeric . . . . . „	—	848		1214	536	806						
†617	809	1106	219	722	—	„ Ketlic . . . . . „	—	841		1207	529	759						
†625	817	1114	227	730	–	do Lubija . . . . . z	—	832		1158	520	750						

† Jězdźi jenož štwórtk abo hdyž je tón swjaty dźeń, potom srjedu hač do 31. augusta.

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydženja a njedźelu a swjate dny.

Z Budyšina do Wjelećina a wróćo.

450*	720	1047	206	439	641	941	Z Budyšina do	631*	854	1217	338	550	749	1048				
458*	728	1055	214	447	649	949	„ Dźěžnikec „	624*	847	1200	329	543	742	1041				
505*	735	1101	221	453	655	955	„ Budestec „	616*	841	1204	319	537	736	1035				
510*	740	1106	226	458	700	1000	„ Rozwodec „	612*	833	1159	311	532	731	1030				
517*	747	1113	234	505	707	1007	do Wjelećina z	605*	825	1153	303	525	725	1024				

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydženja.

Z Kamjenca do Biskopic a wróćo.

Tu maja wšitke čahi 2., 3. a 4. rjadownju.

545	1130	204	702	Z Kamjenca . . do	834	256	645	1025		
607	1149	222	725	„ Thonberga . z	817	239	628	1007		
617	1158	230	736	„ Halštrowa . . „	810	227	621	1000		
640	1221	252	803	„ Porchowa . . „	747	203	557	935		
703	1244	315	827	do Biskopic . . . z	725	140	535	913		

Z Kamjenca do Arnsdorfa a wróćo.

542	838	1212	300	712	1030	Z Kamjenca do	735	1046	159	431	650	1013
603	900	1231	318	733	1054	„ Polčnicy „	718	1028	144	414	636	953
624	922	1251	338	756	1118	do Arnsdorfa z	654	1005	123	352	616	927

Zhorjelc—Nikrisch—Žitawa a wróćo.

452	900	215	855	Ze Zhorjelca do	738	1152	359	829	
510	917	233	913	„ Nikrischa „	725	1134	341	812	
520	925	242	921	„ Wostrowca „	717	1125	332	804	
526	930	248	926	„ Rusdorfa „	711	1119	327	759	
556	959	320	951	do Žitawy ze	648	1054	300	735	

Lubij—Herrnhut—Žitawa a wróćo.

525	1157	310	635	Z Lubija . . . . . do	817	228	459	905	
553	1226	340	701	„ Herrnhuta . . . . „	749	200	431	837	
607	1240	406	716	„ Hornich Oderwitz „	734	145	416	820	
626	1259	425	736	do Žitawy . . . . . z	712	125	340	800	

Z Lubija do Habrachćic (Ebersbacha) a wróćo.

545	856	307	810	Z Lubija . . . . do	815	1116	157	457	1010
631	921	331	846	do Habrachćic . z	751	1055	112	434	938

(Khoćebuz-) Wojerecy-Rakecy-Budyšin.

Tu maja wšitke čahi 2., 3. a 4. rjadownju.

| | | | | | | | | | | | | | | | | | |

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Płat k łožacym nawoblečenjam

meter po **35** pj., **40** pj., **45** pj., **50** pj., **53** pj. a **60** pj.

w jara wjele mustrach!

Hotowe nawoblečenja z hłowakomaj } **2,90 hr.**

Wupjeŕki, meter wot **45** pj.

Emil Wehrle, Jerjowa hasa 7.

Budyšin.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjez-bolostne).

Johanna Stahl, dentistka w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

„Jednota“ towarstwo kat. Serbow **w Budyšinje** změje **jutře** njedźelu 2. meje wječor we 8 hodź. **měsačnu zhromadźiznu** (Předstajenjo swětłowobrazow) w towaršni na garbařskej hasy.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Jeja

kupuje w kóždej ličbje

Konditarnja G. Wolf

w Kamjencu.

Na cyrkwinski koncert

zjednoćeny

ze swjatočnym mejskim nyšporom

njedźelu 9. meje

popołdnju w 3 hodźinach

w farskej cyrkwi

w Khrósćicach

přeprošuje wosadnych a druhich

Bjarnat Hicka, farař.

Wšě

čišćerske dźěła

za towarstwa
nalutowarnje
rjemjeslnikow

atd. atd.

w serbskej a němskej rěči

w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo

wobstara

L. A. Donnerhakec knihićišćerńja

Dalokoreč̌ak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Njedźelu 25. hapryla wumrě domawobstarany ze swjatymi sakramentami mrějacych po dlějšej khorosći

Jan Pjech w Koslowje

64 lět 6 měs. 15 dn. stary a bu štwórtk 29. hapryla w Ralbicach khowany. Z tutym so **wutrobny dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez“

wupraja wšitkim, kotřiž su njeboćičkoho w joho khorosći wopytowali, na pósty-wječoru za njoho so modlili a joho k rowu přewodźeli.

W **Koslowje** a **Njebjelčicach,**
29. hapryla 1915.

Zrudni zawostajeni.

Za tydźeń budźe tež hižo **často požadana** mała knižka z **modlitwami** a **krótkej pobožnosću křižowoho puća za čas wójny** hotowa a so sobu do expedicijow Posoła póśele.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 19. | **Budyšin, 8. meje 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

62. Jandźel małoho wuzwolenoho.

I.

„Njezbožo je so stało", wołachu, „ćežki raz je přećelow trjechił."

Smjerć je najmjeńše dźěćo košiła, a nětko leži na maćernym klinje jenož joho mortwe ćěłko.

Za tymle zrudnym wobrazom pak bě joho jandźel pěston rjeńši wobraz wohladał; wón bě widźał, kak ruka Boža młodu rostlinu ze zemje wuzběhny a ju do njebjeskeje zahrody přesadźi.

Wichor by ju jenoho dnja złamał. Čłowjekojo to njepředwidźachu; ale tón, kotromuž je wšitko přitomne, zjewi to joho jandźelej pěstonej. Zo by ju zakhował před tym njezbožom, běše Bóh khwatał, ju do wěsteje khowanki přesadźić. Na brjozy žiwych wodow paradiza budże wona we wěčnym naležu so zelenić.

Mać ronješe sylzy, ale cyrkwiny służownik z běłej drastu pyšeny zaspěwa: „Khwalće, dźěći, Knjeza, khwalće Knjezowe mjeno!"[1]

A dźěći w njebjesach wospjetowachu zhromadnje skónčnu rjadku, kotraž běše wo kóždym z nich prajena: „Wón bu wotsaleny, zo by złósć njeskazyła joho ducha, ani prózdnosć njezawjedła joho dušu."[2]

A wone přistajachu na joho dobyte póćiwosće a na pokročenja w dobrym pokazujcy: „Za mało dnjow dokonjany je wjele lět docpěł."[3]

Njeličomni jandźelojo přińdźechu napřeću, dźěćo witać a wjedźechu je do zhromadźizny swjatych a njewinowatych dźěći, kotrež z krónami na hłowje a z palmami w rucy před wołtarjom Jehnjeća sebi hrajkachu.[3]

Zbóžnik pak praji, hdyž je wuhlada: „Dajće dźěćatku ke mni přińć!" A wón wobja a wokoši a požohnowa je bohaće.[4]

II.

Lědma bě dźěćo, kotrež přecy za ruku swojoho jandźela dźěše a skoro tak rjane běše, kaž jandźel sam, do njebjes zastupiło, wobroći so wone, zo by swojoho nana, swoju mać a swojich bratrow widźało.

Woni khowachu płačo joho ćěłko. Hdy by Bóh jomu dowolił, zo by so z tym błyšćom, z kotrymž so zyboleše, pokazało, bychu bórzy wšitke sylzy wuskhnyłe.

Wone přińdźe nětko často, zo by na swoje městno při domjacym wohnišću so sydnyło, a přinjese pokłady hnadow sobu: wone běše nowy swjaty teje swójby a jeje zakitař. Wone běše jeje pycha a sława.[5]

Wone njeběše to najmjeńše swojeje přiwisnosće zhubiło, joho lubosć běše ćim žiwiša. Jenička sylza w maćernym wóčku, jenička pótna krjepka na nanowym čole, najsnadniši sćin na bratrowym wobliču hnujachu je a wubudźichu najsłódše hibanja joho wutroby.

Wone słyšeše jich, wone běše přitomne, hdyž wo nim powědachu, hdyž so na joho posmĕwki, na joho wotewrjenu wutrobu dopominachu a prajachu:

„Dźensa by takle stare było; wone by na tele dźěćo podobne było; by tomule skutkej přihłosowało, nad tymle podawku so wjeseliło, na tymle so wobdźěliło. Kak bolostnje, my joho wjacy njewidźimy! Ale wone je w klinje Božim a móže so ze swojimi staršimi přiwuznymi zabawjeć, su je wěsće spóznali, byrnjež by jich tu na zemi wjacy njewidźało."

Wjedźena wot jandźela napisa ruka na joho rowny pomnik:[6]

„Tychle je njebjeske kralestwo."

Nihdźe druhdźe njelĕtachu ptački radšo khiba-ii do zelenoho kerčka, kotryž na joho rowčk khłódk sypaše: tu hrajkachu sebi z hałžki na hałžku přeskakujo, tu zanošachu swoje koncerty a twarjachu hnězdźeško za swoje młodźata.

Pod joho hałzami, kotrež sebi mjeze sobu ruku zawdawachu, běše najmłódši bratr fijałkow nasadźał, kotrež starosćiwje haješe. Rjana lilija zeskhadźa tam a wobnowi so z toho časa kóžde naležo.[6]

63. Knježniny jandźel.

I.

Pišpot lisćička, hłós srjedź nocy, mylaty sćin w samoće stróžeše młodu knježnu, zo zblědny. Jeje jandźel komdźeše so ju pokojeć pře to.

„Je bojosć", dźeše, „su stróžele, kotrež zakituja."[7]

Na dnju, hdyž chcyše duch česćelakomnosće jeje dušu mylić, nadeńdźe ju lišćenjam a łžam zamknjenu.

Hańbićiwosć błyšćeše so na jeje čole, pokornosć wodźewaše jeje hrudź; mudrosć stražowaše jeje wutrobu; lohkomyslneje rěče njepřekroči jeje hubje.[8]

Wubrana čućiwosć woznamjenješe jeje pobožnosć, a čistosć dawaše jeje póćiwosći hnujacu wozdobu.

Njeličisty duch činješe sebi prawo na cunju a lubosćiwu wutrobu. Wubra sebi wótry kłók a namačawši jón z jědom złósće wutřěli. W słabym, kiprym ćele bydleše demantowa duša; kłók so přiłama a padźe bjez skutkownosće. Jandźel běše tule dušu do wohenja křesćanskeje lubosće podnuriwši njezranliwu sčinił.

Młoda knježna važeše mało ćělnu rjanosć, kotraž přečasto zwjeseluje złoho ducha; ale běše žarliwa pře duchownu rjanosć, kotraž so ze starosćiwym khowanjom Božeje podoby dobywa. Tohodla ćěkaše přede wšĕm, štož tule podobu kazy, zetrĕwaše nasydany proch z njeje a njezakomdźeše ničo, štož by jeje błyšć množiło. Wona zyboleše so z rjanosću, kotraž je swjatym dušam swědoma.[9]

Jeje jandźel zyboleše so z jeje wobliča, z jeje wočow, z jeje postawy. Wón wabješe k sebi a budźeše zatrach, jasnješe woči abo nuzowaše je so wotkhileć. Wón stoješe w zwjazku z jandźelemi Cecilije, Hańže, Thekly, wšitkich hordźinow Bójskeje lubosće.[10]

Jězus dźeše k jandźelej: „Tale wutroba so mi spodoba; chcu ju njedźělenu wobsedźeć. Na tebi je, jeje přichodnu jednotu ze mnu přihotować!"

II.

Jara rědke su duše, kotrež bójsku potajnosć rozymja; tak mało je jich, kiž je pytaja a so joho hódne činja.[11]

„Je parla", praji jandźel k młodej knježnje, „kotruž swĕt zacpěwa, ja pak ju bóle sebi ważu dyžli cyły swĕt; parla, kotruž skažene duše z nohomaj teptaju, čiste wutroby pak z płaćiznu wšitkich woporow sebi dobywaju; parla, kotruž bjezbóžni za kničomny, wumysleny, njewužitny předmjet wudawaju, swjeći wšak česć ćěła, sławu duše, bohatstwo cyrkwje, wozdobu jandźelow, pychu lubuškow Božich mjenuja.[12]

„Tale parla njekhowa so do hłubiny morja, njeleži w klinje zemje; wona bydli mjez čłowjekami; wobohaća jich z kubłami, a tola ju njeznaja.

„Zhudaj, kotra je tale parla bjez runjeća, a praj mi jeje rjane mjeno!"

Młoda knježna mjenowaše knježnistwo. Wona bě ju hnydom na wobliču spóznała, kotrež žana druha póćiwosć ji runja nima. Jeje wohladać a sebi ju horco přeć, běše ji jena mysl.

Jandźel wšak chcyše tule jeje žadosć hišće zahorić a doda:

„Widźiš tule łuku? Dźěl je stadłam za pastwu wostajeny, dźěl je z njerodźu přetočeny a zapusćeny, dźěl je njezranjeny.

---

[1] Psalm 122, 1. — [2] Mudrosć 4, 12. — [3] Mudrosć 4, 13. — Swj. Theresija, maćeri, kotraž bě swoje małe dźěćo zhubiła. Swj. Franc Sales, runje tak. — [4] Mark 10, 14. 16.

[5] Žiwjenjo swj. Hrjehorja Naziaz. — [6] Žiwjenjo swj. Agaty. — [7] Swj. Ambrosius, kom. wo Lukašu. Swj. Bernard, kom. wo teksće: Missus est. — [8] Tertulian, wo šlewjeru knježnow.

[9] Žiwjenjo swj. Hrjehorja Nazianz. — [10] Swjaty Ambrosius, wo knježnach kn. 2. Žiwjenjo swj. Idy, swj. Ozany. — [11] Matej 19, 11. — [12] Swj. Athanasius, wo knježnistwje. Swj. Hieronymus, přećiwo Jarinian.

Prěni dźěl skića hišće zeleny dorn, nima pak prjedawšeje rjanosće, pisane kwětki su wotšćipane, trawički přišćipane: to je wutroba, kotraž je ze zwjazkami mandźelstwa zawuzdźena.

Napohlad druhoho dźěla je struchły, wohidny: nima ani zelenoho, ani čerstwoho: to je wobraz wutroby, kotraž je nječistym rozžahłosćam podata.

Ničo njeje rjanosć třećoho dźěla zraniło; trawički su wysoke a čerstwe, kwětki błyšćate a wonjate, płody słódne a bohate: to je znamjo knježnistwa a poswjećeneje wutroby.

„Wopominaj knježnistwo w tymle swětle a posudź, je-li hódna, nad twojej wutrobu knježić.“[13]

Młoda knježna rozsudźi: Žanoho druhoho nawoženju, khiba-li Jězusa Khrystusa!

III.

Jandźel běše swat na tymle slubje. Slub sta so srjedź swěta, ale zdaleny njedowěrliwych woči. Wšitko dokonja so w potajnym z nutřka wutroby. Čisći duchojo sami swjećachu njewidźomny kwas. Woni darichu njewjesće z lilijemi wušity šlewjeř, a Zbóžnik suny ji złoty pjeršćeń na porst.[14]

Po měnjenju dźěći swěta dyrbješe jeje žiwjenjo pospochi wopušćene wudowstwo być; po rozsudźe jandźelowym běše najzbožowniša jednota.

Knježna měješe stajnje jenož wolu a česć swojoho nawoženje před wočomaj.[15]

Złoži-li jandźel jeje woči na pisma, z kotrymiž so dobyća křiža sławjachu, horješe so wona za zbožom woprowanja. Zasłyša-li hdźe, zo je póccíwosći křiwda skućena, chcyše ju ze swojej krewju zapokućić.

Jězus wšak zasłužeše tajkule swěru. Njeběše sebi ju wón prěni za swoju njewjestu wuzwolił a ji na swojim herbstwu podźěl dał?

Wona toho dnja ženje njezaby, zo so ji zjewi, w jenej rucy ćernjowu, w druhej różowu krónu, a k njej dźeše: „Kotru sebi woliš?“

„Kaž ty, o Jězuso“, wona wotmołwi, „chcu na zemi so bolosćiwu krónu stajić. W njebjesach budu, o wěčny dźak twojej njeskónčnej miłosći, z krónu krasnosće so pyšić.“

Wšitke prócowanja swěta a djaboła njemóžachu jeje wobstajnosć zatřasć. Přećiwo zawjedowanjam budźeše ju jandźel:

„Kotry nawoženja je tak bohaty, tak rjany, tak swěrny, kaž twój? Kotry zamóže slubić, zo ženje, ani w smjerći, teje njewopušći, kotraž je jomu swoju wutrobu dariła?

Jězus je morjo wšeje wěrneje lubosće, wón je jeje kužoł; budźeš sebi za kužoł a morjo zamućenu kapku wuměnjeć, kotraž hižo skhnyje?“

IV.

Jandźelowe słowa klinčachu pospochi w knježninej duši a budźachu w njej jasne mysle a wulkomyslne čuća:

„Ty njewostanješ wosamoćena. Knježnistwo je płódne. Žana nima telko dźěći kaž njewjesta Khrystusowa. Dźěći bójskoho mištra budźa jeje dźěći. Ty budźeš wšitkich njezbožownych swoju swójbu mjenować.[16]

Knježnje so tale rěč spodobaše. Hdyž rčkaše, khoroho wopytać, tradacoho podpjerać, zrudnoho pokojeć, njewědomnoho powučeć, hrěšnika z hłubiny storhnyć, praji wona: „Tule je mój podźěl. Spóznawam w tejle duši służownika mojoho nawoženje.“[17]

[13] Žiwjenjo swj. Měrćina z Tours. Sulpicia Severa. — [14] Žiwjenjo swj. Angely, swj. Hańže, swj. Juthy, swj. Idy, swj. Adelgundis. — [15] Swj. Augustin, wo knježnistwje. — [16] Swj. Augustin, wuznaća, kn. 8, 11. — [17] Žiwjenjo swj. Bony.

Wjetša dyžli maćerna lubosć ćehnješe ju k wopušćenym, a hordźinske wopory zdachu so ji runja wšědnym zwučenym skutkam.

Wšoho zeńskoho zwjazka swobodna dawaše nadobnišej lubosći wodźić; wona spěchaše ke kóždomu človjeskomu horju pospochi so poswjećejo zwučowanjam křesćanskeje lubosće.

Jako pokorna wowcka njebjes zabywaše sebje sameje, wodźewaše so za druhich z bohatej wołmu swojich skutkow.[18]

Z jednoty z Jězusom wukhadźace maćerstwo njeměješe ničo přirodne na sebi. Z hnady wukhadźejo słušeše do wyššeje rjadownje. Běše čiste, wobstajne, njepřewinjomne. Joho kharakter běše bójski, a žane dobroty njedočerpachu jeje wuliwy.

Kaž wjele druhich jeje prjedownikow po tychle pućach dyrbješe knježna jenoho dnja wuznać:

Z wotkel je mi telko dźěći? To je potajkim swójba, kotruž mi knježnistwo wobradźi! O, mój njebjeski nawoženja, z kajkej wulkomyslnosću sy mje wobohaćił, kajki čestny wěnc sy mi nawił! Nětko rozymju; hdyž swětne zwjazki zemju z ludami pjelnja, skutkuje duchowny zwjazk wjacy: wón přijima tych, kotrychž swět wot so storka, dawa jim zemjanske wopisma a napjelnja njebjo z ludami.“[19]

V.

Tajka zmužitosć, kajkuž knježna čas žiwjenja wopokazowaše, zasłuži při smjerći wu rjadne myto.

Nakhilnosćam wšitko zaprěwać a Bohu wšitko dawać; mocy njeporjadnoho ćěła skludźeć a dobyćo zakonjej zawěsćeć; njepřekłóty a čisty wostać srjedź mjerwizny procha, kiž wšitko maza a kazy; dźiwy sudnoho dnja překhwatać a so hižo nětko do ličby duchow družić: to je nadawk knježnistwa.[20]

Kotra človječa zmužitosć jón dopjelni? Kotra swětna póccíwosć so zwaži jón na so wzać?

Třoja je zmužitosć, kotruž Bóh z wurjadnym znamjenjom we wěčnosći mytuje: zmužitosć martrarja, wučerja a knježny.

Tele znamjo přidaty błyšć ćěła a duše, kotryž so błyšć swjatosće mjenuje.[21]

Błyšć swjatosće je swětła barba abo barbojte swětło, běłe na knježnach, čerwjene na martrarjach, zelene na wučerjach.[22]

Błyšć swjatosće wučerjow tworja zybolate hwězdy, błyšć martrarjow frinkolate kamuški, błyšć knježnow lubozne kwětki.

Knježny njesu w rucy lilije, martrarjo palmy, wučerjo ławrjencowe hałzy.[23]

Z błyšćom swjatosće wěncowana swoju liliju njeso bu knježna na kralowski wóz swojoho nawoženje wołana. Wona zastupiwši do našich rjadow spočinaše swój zjězd po njebju wšudźom Bójske jehnjo sćěhujo a kaž my knježnam a jandźelam zwoleny khwalbny khěrluš spěwajo.[24]

(Přichodnje dale.)

[18] Žiwjenjo swj. Adely. — [19] Swj. Cyprian, wo kubłanju a zadźerženju knježny. — [20] Swj. Augustin, wo knježnistwje 13. Swj. Basilius. — [21] Swj. Tomaš, suppl. 96, 11. — [22] Henriquez, wo skónčenju człowjeka, 27, 8. — [23] Dominik de Soto, summa 4, 49. — [24] Zjewjenjo swj. Jana 14, 3. 4.

Najwyšše płaćizny za khlěb. Kaž Budyšski kommunalny zwjazk za město a kraj wozjewja, njedyrbi płaćizna za jedyn kilogram ržanoho khlěba (K-khlěba abo dospołnoho rožkowoho khlěba) **34 pjenježkow** překročić abo punt khlěba smě nanajwjacy 17 pjenježkow płaćić. Překročenjo toho so khosta z jastwom hač do 1 lěta abo pjenježnje hač do 10000 hr.

Wójna.

Na wšěch wojowniščach

je so z meju nowe žiwjenjo započało. We Francózskej wot sewjernoho morja hač do Vogesow, na rańšim bitwišću wot rańšoho morja hač k wuswobodźenej Bukowinje, při Dardanellach na kraju a morju — wšudźom naše a našich zjednoćenych wójska njepřećelow přimaja abo přećiwo joho nadpadam so dobyćerscy wobaraja. Wšědnje přikhadźeja powěsće wo nowych wuspěchach. Na wječornych bitwišćach postupujemy w mjeńšich kročelach. Do zemje zarytomu a dosć zmužiće wojowacomu njepřećelej dyrbi so husto meter po metru w horcym bědźenju a z ćežkimi woporami wudrěć. Na rańšich bitwišćach smy posledni čas do prědka lećeli.

Z wječornych wojowniščow

wozjewja naše wjednistwo 1. meje;

Wčora wozjewjene wojowanja na wječornym brjozy **kanala pola Yperna** skónčichu so z jara zahubnym přěhraćom za njepřećela. K ranju wot kanala k połnocy wot Yperna njepřećel wjacy króć podarmo přimaše. **Twjerdźizna Dünkirchen bu dale pod wohnjom našeje artillerije dźeržana.**

Mjez **Maasu** a **Moselu** dóndźe k wojowanjam pěškow jenož w krajinje mjez Ailly a Apremont. Francózske nadpady rozpadnychu pod ćežkimi zahubami.

Njepřećel zhubi wčora ***tři lětaki***. Jendźelski lětak bu pola **Thielt** potřělany. Druhe lětadło bu pola **Wieltje** k sewjernomu ranju wot Yperna roztřělane. Třeće lětadło bu z njepřećelskeje črjódy pola Delnjoho Sulzbacha k nakrajenju nuzowane. (WTB)

Podobne běchu powěsće 2. a 3. meje. Přez 300 jatych bu na wšelakich bitwišćach popadnjenych. Štož so Jendźelčenjo prócowachu, Němskich z prawoho brjoha kanala wotehnać a Ypern a Poperinghe wot němskich granatow wuswobodźić, wšo bě podarmo. Wosebita nowinka mjez powěsćemi je, zo bu na francózsku twjerdźiznu a přistaw Dünkirchen třělane. Štwórtk dopołdnja we 11 hodź. přilećachu prěnje granaty do města a hač do popołdnju 3 bě jich hižo wokoło 60. Běchu 30,5- a 38centimeterske granaty, kiž wjele škody načinichu. Kóždy dźeń třěleše so z nowa. Wobydlerjo njewědźachu, z wotkel granaty přikhadźeja. Mnozy, też z wonka Dünkirchena, myslachu, zo němske łódźe z morja sem třěleja. Nětk je drje bjez dwěla, zo su na Dünkirchen z kraja třěleli, a dokelž su Němscy wot města hišće přez 30 kilometrow zdaleni, dyrbja nowe kanony měć, kotrež jara daloko njesu. To by zasy překwapjenjo było, kajkež su Němscy w tutej wójnje njepřećelam hižo wjacy króć přihotowali. (b)

Nahladny němski postup wozjewja wjednistwo 4. meje:

W **Flandriskej** nadběhowachmy wot połnocy a wot ranja z wulkim wuspěchom dale. Dźensa rano padźechu nam **Zeverkote, Zonnebeke Westhoek, polygonski lěs, Nonne Boschen** do rukow, wšo městna, wo kotrež je so měsacy dołho horco wojowało. (WTB)

Też **na morju** so naše podmórniki, druhe łódźe a lětaki poslednje dny žiwje hibachu. Wjele jendźelskich a druhich łódźi z tworami za Jendźelsku bu zničenych.

Wo wjetších wojowanjach wozjewja wjednistwo 4. meje:

3. meje wojowaše němski mórski powětrnik z wjacorymi jendźelskimi podmórnikami. Wón mjetaše bomby na podmórniki a pod-

nuri jedyn z nich. Podmórniki třělachu na powětrnik z kanonami, njetrjechichu pak jón. Powětrnik wróći so njewobškodźeny. (WTB)

26. hapryla buchu na jendźelsku wójnsku łódź z rjadownje Formidable wot powětrnika bomby mjetane. Łódź bu wobškodźena. (b)

1. meje je němski podmórnik pola swětleńskeje łódźe Galloper jendźelskoho zničerja torpedowych łódźi „Recruit" přez torpedo podnurił. — Samsny dźeń bě blizko swětleńskeje łódźe Noordhinder wojowanjo mjez dwěmaj němskimaj wuslědźerskimaj łódźomaj a někotrymi jendźelskimi rybarskimi łódźemi, při kotrymž bu jena jendźelska rybarska łódź zničena. Divisija jendźelskich zničeri torpedowych łódźi přimaše do wojowanja, w kotrymž buštaj našej čołmaj zničenaj. Po jendźelskich powěsćach bu wjetši dźěl wobsady wumóženy (a zajaty). (WTB)

Z tuteje powěsće je widźeć, zo jendźelske rybarske łódźe tež sobu wojuja abo k wojowanju z přileżnosću posłužuja. Němske podmórniki je tohodla tež wjacy nješonuja.

Na rańšim wojownišću

je wosobite němske wójsko cyle njenadźicy do ruskeju provincow **Kurland** a **Kowno** zaćahnyło. Rusojo njeběchu na to docyła přihotowani a jich tam stojace mocy dyrbjachu bjez wulkoho wobaranja khwatnje čěkać; jenož pola wokrjesnoho města **Szawle** stajichu so kruće. Szawle je ważna srjedźizna wobkhoda, dokelž so tam wubjerna droha **Tauroggen—Mittau** a železnicy **Libau—Wilna** a **Libau—Dwinsk** křižuja.

Runjež běchu naši wojacy skoro bjez wodychnjenja **80 kilometrow** překhwatali, přimachu tola Rusow hnydom a wuhnachu jich po 8hodźinskim wojowanju ze Szawle. Rusojo běchu tam wulke hromady drjewa z petrolejom poleli a zapalili, runje kaž wulke bróžnje ze synom a wowsom. Přez němske granaty nasta w měsće druhi woheń a hdyž při sylnym wichoru składy z naphtu so zapalichu, bě so skoro cyłe město ze swojimi drjewjanymi khěžemi wotpaliło. Wobydlerjo so wo hašenjo njestarachu a činjachu jenož, k čomuž němscy wojacy jich nuzowachu. Tak dyrbjachu tući skoro sami hašeć a jenož z najwjetšej prócu so jim radźi woheń zastajić. W zdźeržanych dźělach města namakachu hišće wulke hromadźeńki wójnskeje připrawy, wosebje wjele howjazych kožow. Dołhi ćah z darami za 10. ruske wójsko přijědźe runje w prawym wokomiku z Libawa do Szawle a bu wot našich wojakow lubje witany. (b)

Wo poslednich wojowanjach na tutych rańšich bitwišćach wozjewja naše wjednistwo 4. meje:

Ličba při ćahu na **Mittau** popadnjenych Rusow je 4000 překročiła.

Nowe ruske nadpady pola **Kalwarja** buchu wotražene, 170 jatych nam wosta.

Runje tak zwróćichu so ruske nadběhi k južnomu ranju wot **Augustowa** pod ćežkimi poražkami za njepřećela, kotryž tam nimo toho na jatych 10 officirow a 420 muži a 2 mašinskej třělbje zhubi.

Tež pola **Jedwabna** k sewjernomu ranju wot Lomzy bu nócny ruski nadběh wotražený. (WTB)

5. meje:

Nadběhi z južnoho ranja na **Rossijeny** buchu wotpokazane. Sćěhujemy njepřećelej.

Tež pola **Kalwarje** kaž k sewjernomu ranju wot **Suwalkow** a k ranju wot **Augustowa** rozrazychu so mnohe ruske nadběhi. Tam bu něhdźe 500 Rusow popadnjenych.

Na dalšej fronće běchu jenotliwe blizke wojowanja, wšě k našomu lěpšomu. (WTB)

Rusojo pola Rossijeny běchu drje z twjerdźizny Kowno přićahnyli. Operacije w tamnych krajinach su potajkim jara wobšěrne. Što při tym Hindenburgowe poslednje wotpohlady tam su, njehodźi so hišće přewidźeć.

W Haliču a Karpatach

je so z meju nadobo cyły wójnski napohlad přeměnił. Měsacy dołho nadběhowacy Rusojo su so do čěkacych přeměnili. Naše hłowne wjednistwo wozjewi 3. meje:

Južno-rańše bitwišćo.

W přitomnosći najwyššoho wjednika północnoho maršala arcywójwody Friedricha a pod wjednistwom generalnoho wyška z Mackensen su zjednoćene wójska wčora po njemdrych wojowanjach cyłu rusku frontu w nawječornym Haliču blizko wot wuherskich mjezow hač k wuliwej Dunajeca do Wisle na wjacorych městnach přełamali a wšudźom stłóčili.

Te dźěle njepřećela, kiž móžachu ćeknyć, su na khwatnym nawróće k ranju, kruće sćěhowani wot zjednoćenych wójskow. Dobytki njehodźa so docyła hišće přewidźeć. (WTB)

Dunajec wukhadźa z Wysokeje Tatry, wustupja pola Tarnowa z horow do haličskeje hłubiny a wuliwa so pola Opatowiec do Wisle. Při nim mějachu Rusojo prawe křidło swojoho karpatskoho wójska w tak krutych stojnišćach, zo za njepřewinjomne płaćachu. Jomu napřeco běchu Awstriscy a Němscy po wobličenju šefa awstriskoho generalnoho staba z Hötzendorfa swoje wójska zestajeli a to tak mjelčo, zo Rusojo wo tym ani njepytnychu. W prawym wokomiku počachu awstriske kanony wšěch družinow woheń na Rusow bluwać a to tak surowje, jakož by hela sama so wotewriła. Na rozcychnowane ruske stojnišća walichu so potom němscy a awstriscy pěšcy. Rusojo, dosć zmužiće a kruće so wobarajo, dyrbjachu cofać a to po cyłej 85 kilometrow dołhej fronće.

Sćěhwki a płody tutoho dobyća njehodźa so přewidźeć. Jeli so Rusam njeradźi, we nowych wobtwjerdźenjach so z mocu stajić, je joho cyłe wójsko w Karpatach wot Dukle k połdnju we wulkim straše; joho prawe křidło je wotkryte a na lěwym hroža awstriske wójska wot Prutha a Dnjestra sem. Hižo wozjewjeja awstriske powěsće, zo je zbita a cofaca ruska fronta 150 kilometrow dołha.

Naše hłowne wjednistwo wozjewja 5. meje:

Nadběh zjednoćenych wójskow k połnocy wot lěsnych Karpatow přełama wčora hižo třeću wobtwjerdźenu liniju Rusow, kiž tam na cyłej fronće zbići, na Wisloku cofaju. Kak wulke dobyćo je, móže so z toho spóznać, zo Rusojo swoje na połnócnej stronje wobhrožene stojnišća w lěsnych Karpatach k južnomu wječorej wot Dukle wopušćeja. Při spěšnosći, z kotrejž smy dobyli, njeje móžno, popady wobličić. Po nakhwilnych powěsćach so zda, zo ličba jatych 30000 přesahuje. (WTB)

Do Dardanellow

spytowachu sebi Jendźelčenjo a Francózojo wot 27. hapryla sem z nowa puć wunuzować.

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

Předsłowo.

Wjele so dźensniši dźeń rěči a pisa wo swójbje, swójbnym žiwjenju a zbožu. Swójba je zakład wšoho zhromadnoho žiwjenja, njech so jedna wo gmejnu a wosadu, njech wo cyły kraj a narod. Tohodla je tak ważne, kajka je swójba — je-li swójba dobra, budźe tež z druhim derje stać; je-li korjeń strowy, potom njeje stracha wo štom. —

My smy mały ludźik, mały štom, a mnozy bychu nas radźi wurubali; ze wšěch kóncow ćišća so na nas, zo bychu nas zatłóčili, nam zebrawši powětr a swětło. Radźi bychu widźeli, zo by štom Serbowstwa sam ze so wuskhnył. Tohodla hladaja, zo bychu korjeń a koruški zajědojćili, t. r. spytuja do luda zanjesć cuzoho ducha. A k wobžarowanju nic čisće podarmo! Hdyž hladamy do serbskoho žiwjenja, widźimy, zo mnohi korušk — mnoha swójba — je khory a zeskhnył za Serbstwo. Tola cyłk je hišće strowy a mócny.

Tute myslički mje pohnuchu, zo bych pohladał, kak dha serbski lud sam sudźi wo swójbje, tutym zakładźe kóždoho naroda. Zo pak bych cyłu wěc lěpje přehladał, rozdźělich wšo do pjeć dźělow: I. Wo swójbnym žiwjenju z cyła, II. wo nanje, III. wo maćeri, IV. wo wudowach a syrotach, V. wo maćerščinje a narodźe, dokelž tutej ze swójbu tak kruće zwisujetej. Wo dźěsću spomina so přez cyłe. — Za přepytanjo wuzwolich sebi wosebje přisłowo a spěw, dokelž so w tutymaj wupraja najbóle ludowy duch. W přisłowach je lud krótko a raznje mnohe wěrnosće zapołožił, kaž je wón wšědnje natrjechi. Serbski lud pak je a bě wosebje spěwawy lud a tak wupraji mnohe čuća w rjanym rymje. Spěw wukhadźa z ludu a dźe zasy do ludu, njech je to spěw, nastaty wosrjedź ludu, abo spěw wot wumjelcow zestajany; naši basnicy stoja na serbskej zemi a čuja z ludom a znaja dušu luda; wosebje płaći to wo našim njezapomnitym Ćišinskim. W krasnej drasće zjewja so nam tu ludowy duch. Haj, serbski spěw a serbske přisłowo budźetej nam ze swědkom, kak a što serbski lud mysli a čuje wo najrjeńšim na swěće, wo serbskej swójbje, drohim nanje, lubej maćerćy. Nas pak njech to pohonja, zo bychmy swojeju staršeju přecy bóle česćowali a lubowali, zo pak tež njebychmy zapomnili na zhromadnu duchownu mać: luby serbski narod a drohu maćerščinu:

Bohu k česći, Serbam k spomoženju!

I. Serbska swójba.

Jedyn z najrjenšich wobrazow na swěće je zawěsće dobra, Bohu spodobna swójba. Žiwjenjo w tajkej swójbje je mohł rjec njebjeski raj na swěće. Na tajkej swójbje maja wšitcy swoje wjeselo a spodobanjo: Bóh tón Knjez, jandźeljo a človjekojo. Kóždomu dobromu človjekej je dopomnjeće na swójbu najrjeńše a najsłódše; a samo njedočink dopomni so rady na dny dźěćatstwa, hdyž běše hišće zbožowny w klinje swójby, skakajo a hrajkajo a dźěłajo z bratrami a sotrami pod wočomaj staršeju. Móžemy skoro prajić, zo njeje žanoho zeńskoho zboža, kotrež by so runało swójbnomu zbožu, zo pak tež njeje wjetšoho njezboža hač njezbožo we swójbje. Kóžde druhe zbožo abo njezbožo je bóle zwjeršne, štož pak swójbu potrjechi, dźe k wutrobje; ze złotymi nitkami je Bóh wutroby swójbnych zwjazał, tak zo husto pola človjekow so na to hlada, kak štó swójbne winowatosće dopjelnja, a zo po tutym joho česća abo nječesća. Swójba je podłožk wšoho porjada; khabła-li swójbne žiwjenjo, torhaja so swójbne zwjazki, potom stoji hubjenje z wosadu, z krajom. Dobra, swjata swójba pak je najwjetše zbožo a žohnowanjo za cyłu wokolinu w přitomnosći a we přichodźe. Tajku dobru swójbu nam Ćišinski tak rjenje wopisuje:

Prěni króć w měrcu njebě so jich łódźam samym to poradźiło a běchu wulku škodu ćerpjeli. Tohodla běchu nětko na grichiskich kupach wójsko hromadu zwozyli, zo bychu Dardanelle z dobom wot morja a kraja sem přimali. Pod škitom jich ćežkich łódźnych kanonow wusadźachu na europskich a asiskich brjohach wotdźělenja wojakow. Na europskej stronje, na połkupje Gallipoli zasydlichu so wojacy na połnócnym brjohu, zo bychu tu turkowske wobtwjerdźenja wot zady přimali, a to na wjacy městnach. Turkojo pak přimachu njepřećela wšudźom z wulkej zmužitosću, zahnachu mnohich do morja abo nuzowachu jich na łódźe ćěkać. Asiski brjoh Dardanellow bě bórzy wot njepřećela wuswobodźeny, na połkupje Gallipoli dźerži so hišće pola Ariburnu a Sedilbahr, dokelž jich tam łódźe ze swojimi kanonami škitaja. Kelko su Jendźelčenjo a Francózojo na ludźoch a łódźach škody měli — po jenej powěsći su wot 60000 muži połojcu zhubili —, njeje wěste, to pak je drje k wočakowanju, zo Dardanellam na khwilu z puća póńdźa. (b)

Italska a wójna.

Po jenej šwicskej nowinje je Italska Awstriskej swoje žadanki kaž wěste ultimatum přepodała. — Italska chce wěste dźěle Tirolskeje měć. — W Italskej ćišća k tomu wosebje swobodni murjerjo. W Cuarto pola Genuy chcedźa při wotkryću Garibaldijowoho pomnika k wójnje šćuwać. Tola tam ani kral ani žadyn minister njepóńdźe, kaž běchu murjerjo so prjedy nadźeli. — Italska ma runje nětkle też nowe ćežke zběžki we Tripolitaniskej. To a powěsće wo našich dobyćach w Haliču snadź jej lóšt k wójnje trochu poduša.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Z našich miłosćiwych sotrow (Boromejkow) bu sotra Amadea Grundy za swoju wopornu wójnsku službu z pruskej medajlu Čerwjenoho Křiža 3. rjadownje wuznamjenjena.

Z Khrósćic. Na jutřiši duchowny koncert w našej farskej cyrkwi (hladaj nawěštk) hišće raz kedźbnych činimy. Podpjeraj kóždy po swojich mocach tutón nadobny skutk křesćanskeje lubosće. Njewotlakuj so nichtó z tajkimi a hinajšimi wuměćemi. Jedna so tu wo našich wojowarjow, kotřiž škitaja kraj a domiznu, a jich přiwuznych, kotřiž dyrbja jich parować. Haj, tón abo tamny zastaraćer dřéma hižo pod zelenym dornom w cuzbje. Hórki dóńt jich zawostajenych wołóžeć je zaměr jutřišoho skutka. Štó mohł ze zatwjerdnjenej wutrobu při tym na boku stać? Wotewrće ruku! Štóž je z časnymi kubłami žohnowany, daj wjacy, ale też mały dar khudšoho je lubje witany. Što je wjetši abo mjeńši pjenjez za nas w domiznje porno tym hórkosćam, ćěsnosćam a bolosćam našich wojakow w polu! Njeby nichtóžkuli sta a tysacy za to dał, hdyž wójny njebychmy měli! Nětko rěka: wudźeržeć! Komuž njeje zmóžene z mječom w rucy, tón čiń to z darom w móšni. Njech budź też materielny wuspěch tajki, zo móže so widźeć a słyšeć dać!

Z Marijneje Hwězdy. Srjedu před tydźenjom wopyta na 40 ranjenych wojakow z reservnoho lazareta w Arnsdorfje, kotřiž so tam doležkuja, pod nawjedowanjom knjeza fararja Čornaka z Radeberga naš klóštr. Dompuć wjedźeše jich přez Kamjenc, hdźež znatu horu „Hutberg“ wopytachu a so tam wjacy hodźinow zabawjachu a jeje krasnosć wobdźiwachu. Z ćahom wróćichu so do Arnsdorfa. Wulět do „Klóštra“ je jich jara spokojił.

Z Kukowa. Krótke hrimanjo ćehnješe njedźelu přez našu wjes. Připołdnju w prěnjej hodźinje dyri njewjedro do Jenkec domskoho. Dokelž pak bě tak mjenowany „zymny“ błysk, načini jenož małeje škody na tršče a sćěnach. Zawostajene dźěry na wjerše a wotpadacy kalk pokazuja hišće na njón. Domjacy, kotřiž runje měrnje při wobjedźe sedźachu, a też susodźa so khětro wustróžachu. Wo zbožu móže so rěčeć, zo je z tym wotešło.

— Na wukóncu wsy ke Khrósćicam je wjesny puć wuporjedźany a dotwarjeny. Jón wobdawacy žiwy płót bu na jenym boku wotstronjeny, dokelž wuhladej zadźěwaše a tak bě w kolenje za wozy, kolesarjow a samokhódy z časami strašny. Puć je też wo wjele šěrši. Klóštrske knježstwo, kotromuž puć słuša, je dźěl Lešawkec (Hajzlerjec) zahrody přikupiło a z rjanym drjewjanym płotom wobdało. Přez to čini wjes w tutym dźěle dobry začišć.

Ze Serbow. Wobšěrniše wuzběhowanjo wobornych wot 20.—45. lěta stawa so w běhu měsaca w Kamjencu na Třeleńi. Pomjenujemy tu nas nastupace wsy:

14. meje: Kanecy, Kozarcy, Khrósćicy, Konjecy a Wěteńca.
15. meje: Hrańca, Wudwoŕ a Hórki.
17. meje: Jawora, Jělca, Kašecy, Mały Wosyk, Krjepjecy, Kukow, Łazk, Lejno, Miłoćicy, Nowoslicy, Njebjelčicy, Nowe Městačko a Nuknica.
18. meje: Wotrow, Pančicy, Pčskecy, Worklecy z Nowej Wjesku, Třikhěžemi a Hatami, Ralbicy, Róžant, Žuricy, Smječkecy, Smjerdźaca, Šunow, Swinjarnja a Zejicy.

Trěbne papjery maja so sobu přinjesć. Přepytowanjo započina so rano w 6 hodźinach. Tuž rěka, hižo z časom so na nohi nastajić.

*

Jutře 9. meje ma so zasy **zapisowanjo stać**, kelko **žitow** (trejdy) a **muki** hišće mamy. Na wsach wobstara to gmejnske předsydstwo a je formularje rozdawało. Na jutřišej njedźeli maja so papjery wupjelnić. — Štóž ma jenož něšto muki, mjenje hač 50 puntow, ma jenož zawěsćić, zo wjacy na składze nima. § **13** praji, štóž **ze zamysłom** w postajenym času wozjewjenjo njewuwjedźe abo wědomje njeprawe a njedospołne wozjewjenja čini, so z jastwom hač do 6 měsacow abo pjenjeżnje hač do 10000 hr. khosta; a twory móža so jomu też hišće zebrać. Štóž pak by to z njerodu činił abo z lohkomyslnosću, khosta so hač do 3000 hr., abo hdyž njemóže płaćić, z jastwom hač do 6 měsacow. § **14** praji, štóž snadź njeje w prjedawšim zapisowanju wšo prawje wudawał a **sčini nětko prawje**, so jomu postajene khostanjo spušći. To su někotre dypki z wozjewjenja ministeria znutřkownych należnosćow wot 28. 4. 15.

1. Na sněh so wichor wonka krěni
A do ćopłeje jstwički chce.
Mać nutřka předźe na posćěni,
Nan khošća dźěła při blidźe.

2. Na ławcy wowka za kachlemi,
A drobne dźěći wokoł njej'
Na ławcy čepja a zemi,
A lědy wěrja dychnyć sej.

3. Wo lěsnej poprjancowej khěžcy
Staruška dobra baje jim,
Wo złotym čriju, błudnej hwěžcy,
Wo běłym hrodźe podzemskim.

4. Kaž hwězdy dźěćom woči stoja,
A jstwička jim je złoty raj —
Za rucy, hłowu wowku łója:
„Wo khodojće nam hišće baj!“

5. „„Dźens dźiće lehnyć, lube putki!
A jutře wječor bać wam chcu,
Kak Janka namakałe ludki
A z lěsa domoj wjedłe su.““

Na druhim městnje nam samy basnik takle powěda:

Hdyž dźěło dokónčene,
Mać, nana, dźěći, dźěda, wowku
A wotročka a cuzu dźowku
Tam blido syći jene,
Tam lubosć, lubosć kće;
Tam so mi chce.

Rjenje khwali nam tajki přikładny dom Radyserb w basni „Při swjatoku w pěknym domje“.

1. Doklinčałe dawno su
Zynki wječorneho zwona;
Ćma je zemju wobjała,
Zapřikrywši wsy a hona.

2. Prjedy hač so k měru dźe
Duša chce być wokřewjena —
Wó jstwje swěca wotući
Wot maćerje zaswěćena.

3. Ćicho pěkna swójba so
Při blidźe je zesydała,
Zo na Bože słowo 'šće
Pobožnje by posłuchała.

4. Hišće kěrluš w hromadźe
Z cunim hłosom wuspěwaju
Potom z dušu křewjenjej
K lehnyćhiću zestawaju.

5. Poslez přeja dobru nóc
Mjez sobu sej lubje rjenje,
A pod škitom jandźelow
Spać du w Jězusowym mjenje.

W tajkej swójbje staršej derje zrozymitaj, zo domjaca pobožnosć druhdy přez cyrkwinsku dźe; tam je měr a pokoj, přetož „domjaca zwada je dźěćom mór“ a „w sakrowatym domje žadyn jandźel njepřebywa“. Staršej dźěn chcetaj swoje dźěći zbožowne a bohate sčinić, ale „štóž chce sej dźěći bohate sčinić, dyrbi jim cyrkwičku do wutroby twarić“. Póćiwosć a přistojnosć knježi w dobrej swójbje, přetož „staršeju čestne mjeno je přez złote herbstwo“. We wšěm dobrym staj nan a mać dźěćom z přikładom, mějo so po starym słowje: „Dźěćom dołho njepředuj, dobry přikład pokazuj“; je dźěn stara wěrnosć, zo „rjane skutki lěpje předuja, hač najrjeńše słowa“. Wučitaj swoje lubuški z lubosću, njezabywši pak też krutosće po starym prawidle: „Nućće a wučće sej dźěći ze rtom a z prutom!“; ale „hdyž dźěsću słowo dosaha, njetrjebaš pruta“. Druhdy pak je też tutoho trjeba, na jene dźěćo bóle, na druhe mjenje, po starobje a po zasłužbje: „na hólčka pručik a na hólca prut“; husto so prut parować njehodźi: „nichtó za dźěćiska lěpši hač Brězowski šołta“; mnohi nan a někotražkuli mać mysli na přisłowo: „Njelutuj na dźěći pruta a njebudźeš w starobje z prutami bity.“ (Přichodnje dale.)

(M. J.) **„Hromadźenjo za woslepjenych wojakow“** — kotrež ma swoje sydło w Barlinje, je prosyło, zo by so też w Sakskej zjawnje připuščiło. Dowolnosć k tomu pak dyrbješe so zapowědźić, zo by so dalšomu rozsćěpjenju srědkow za zastaranjo wójnskich invalidow napřeco stupało.

Křižowy puć w času wójny.

Wjele je so hižo powědało, zo bychmy tola też w serbskej rěči mału knižku měli z wójnskej pobožnosću. Tomu je so nětko wotpomhało. Mała knižka bu naćišćana z krótkej pobožnosću křižowoho puća, cyle wójnskomu časej připrawjenoho a wosebje też dźiwajo na Zbóžnika w najswjećišim sakramenće wołtarja. K tomu su přidate wjacore wšelake modlitwy w času wójny, wo měr a za wotemrětych wojakow. Knižka, hotowa brošurowana z wobalku, je so z dźensnišim Posołom sobu rozesłała a móže so dóstać we wšěch expedicijach Posoła (pola knježich duchownych) za 25 pjenježkow. Wosebje přihodźaca je knižka nětkle w meji, hdźež móža ju mnozy prawje často wužiwać, hdyž mejskomu nyšporej štwórć hodźinki přidadźa abo k tomu do časa du a krótku pobožnosć wukonjeja. Wězo su pobožnosći křižowoho puća, hdyž so na kajkežkuli wašnjo rozpominajo dźerži a kroči, přecy wotpuski spožčene.

Naše towarstwa.

Jednota w Budyšinje

měješe minjenu njedźelu 2. meje, zasy zhromadźiznu. Město přednoška mějachmy tón króć **předstajenjo swětłowobrazow,** kotrež nam spočatk wójny w Barlinje, wućehnjenjo dźěla našich němskich wojakow do Belgiskeje, potom najwažniše města Belgiskeje ze swojimi krasnymi Božimi domami, wulke twjerdźizny, roztřělenjo tychsamych, potom ke khostanju roztřělane města a městna, kaž też druhe podawki, kotrež wójna sobu přinjese, žiwje před woči stajachu. Přez cyłu Belgisku dowjedźechu nas w duchu do Francózskeje a něktre tamniše bitwišća. Ze sławu na našoho najwyššoho wjednika, kejžora, bu předstajenjo, kotrež bě na dobre połdra hodźiny trało, skóńčene. Cyle bjez napinanja wosebje za woči drje tute wobrazowne pućowanjo njebě. Serija měješe 84 wobrazow.

Wulki dźak smy też dołżni knjezej zastojnikej Hejdušcy, kotryž bě tele wobrazy hakle najprjedy tak hromadu zestajał a zrjadował, zo so porjadej wudyrjenja wójny a na to sćěhowacym podeńdźenjam přizamknychu, štož bě pak najprjedy pisomnje zarjadował knjez wučeŕ Wjerab, kotryž też při předstajenju k jednotliwym wobrazam rozjasnjowace słowa rěčeše. Woběmaj knjezomaj budź z tutym za jeju prócu wutrobny dźak wuprajeny. — Zhromadźizna bě, wójnskomu časej přiměrjene, poměrnje derje wopytana. Też naš protektor knjez praelat Skala bě nas ze swojim wopytom zwjeselił. — Přichodna zhromadźizna wozjewi so zasy w Posole.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

měješe srjedu 28. hapryla swoju druhu zhromadźiznu pola Žurec w Njebjelčicach. Najprjedy rozprawješe knjez wučeŕ Słodeńk wo Drježdźanskej zhromadźiznje. K tomu so jenohłósnje wobzamkny:

1. Zjednoćeństwo přistupi muž při mužu do podpjeraceje kassy w Budyšinje. (Lětny přinošk 3 hr. Za knjezow duchownych je přistup swobodny, tola so přeje.)

2. Štwórćlětnje budźa so do mjenowaneje pokładnicy dobrowólne dary za wójnsku podpjeru zběrać. (Knježna Kubašec budźe k tomu z póstowymi pokazkami namołwjeć.)

Na to sćěhowaše wulcy powučacy a jara zajimawy přednošk wjeledostojnoho knjeza kapłana Justa: „Počahi wěry k rozomej w katolskej cyrkwi.“ Z napjatej kedźbliwosću přitomni sćěhowachu a wotłožichu rěčnikej swój nutrny dźak z mócnym přikleskom a postanjenjom.

Serbsku čitanku nastupajo so přeco wupraji, zo by so dwoja wjazba zawjedła: dotalna a jena z twjerdej wobalku.

Přidawk k němskej čitancy „Einst und Jetzt“ je hotowy a ma so po možnosći bórzy we wšitkich šulach zawjesć.

Čišć „Raja“ ma so tak ruče hač možno zapłaćić, a potom z dalšim wudawanjom dočakamy, hač „so wróća rjeńše časy“.

Wjeledostojny knjez praelat Skala bě towarstwu na zbožopřeći dźaknej listaj připósłał, kotrajž předsyda zhromadźenym přečita. Też knjez wučeŕ Kral bě z „pola“ postrow pósłał.

Hdyž bě so hišće wo někotrych znutřkownych należnosćach wuradźowało, buchu Khrósćicy za městno přichodneje zhromadźizny, kotraž ma so kónc junija abo započatk julija wotměć, postajene.

Wozjewjenja.

Wozjewjenjow wot swětnych wyšnosćow

su nětkle časopisy skoro dźeń wote dnja połne. Posoł jako tydźenik wězo njemóže to ani wšitko dowozjewjeć, a by też wjele hižo prě pozdźe do ludu přišło, dokelž najbóle dźěn wšitko dźe jara spěšnje a husto dosć rěka, tute postajenjo, zarjadowanjo stupi z dnjom wozjewjenja do skutkownosće. A k tomu so też wjesne wyšnosće (gmejnscy předstojićerjo) prócuja, važne, wosebje wjesny lud sobu nastupace zarjadowanja tak spěšnje hač so hodźi, ludźom k wědźenju dać. Tam a sem móže pak też Posoł na zarjadowanja pokazować a je z krótka wozjewić, zo někotryžkuli potom skerje wě, čohodla so to abo tamne stawa.

(M. J.) Tak je na př. w najnowšim času, so přizamknywši postajenju zwjazkoweje rady wo rjadowanju wobkhoda z neplemi, sakske knježerstwo zakazało, zo njesmědźa so jědźne neple skotej dawać. Zakaznja je tak wobmjezowana, zo by so na wobstojnosće wobsedźeri přežnoho a plahowanskoho skotu dźiwało. A tola přima to při drohoće druhich picowanskich srědkow khětro do hospodarstwa skótwobsedźeri. Hdyž pak chcemy wo tutej wěcy sudźić, mamy na to dźiwać, zo ma Sakska w nastupanju neplacoho prašenja cyle wosebite wobstojnosće. Z přenja je wobydlerstwo w Sakskej, wosebje w horatych krajinach, po zańdźenosći a přiwučenju wjele bóle na neple jako zežiwjeński srědk pokazane, hač we wjele druhich krajach Němskeje. Z druha knježeše hižo nětko na wjele městnach jara začuwana rědkosć w dóstaću nepli, tak zo, bychu-li telc wobstojnosće dalc trałe, bě zastaranjo wobydlerstwa z tymle ważnym srědkom zežiwjenja cyle do stracha přišło. Zapisanjo mnohosće nepli w ratarskich wustawach a na kubłach je pokazało, zo njeje na njemóžnosći zależało, w zymnym času neplace hromady wotwodźewać, abo snadź na wěstych wotpohladach ratarjow, hdyž tak mało nepli na wiki dóńdźe. Woprawdźe nimamy žanu bohatosć na neplach, a tuž so samo rozemi, hdyž so wone pod tajkimi wobstojnosćemi na najprěnim městnje za zežiwjenjo ludźi zawěsća.

Cyle wěsty wobraz, kelko nepli tu hišće je, wězo změjemy hakle potom, hdyž budźe wšitko wosadźane a nětkle wobzamknjene nakupjenjo běrnow za khudši lud skóńčene. Dyrbjało-li tu potom hišće wjacy běrnow być, hač kaž so nětkle zda, potom drje njebudźe ratař też wjacy zadźěwany, swoje běrny nałožować kaž chce. Najprjedy pak dyrbi cyle wěste być, zo běrny za zežiwjenjo ludu hač do přichodnych žnjow dosahaja. Tuž so też wočakuje, zo budźa ratarjo tohorunja přepokazani, zo bě zakaznja dawanja běrnow skotej w tutym času nuzna, zo by so tak strach wuhłódnjenja w tutej přitomnej wójnje wotwobroćił. Pohladujo na tónle prěni a najwažniši nadawk, dyrbja we tym času wšitke druhe měnjenja a dwěle wróćo stupić.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 620. Hana Websowa z **Budyšina**; 621. 622. ze **Zdźerje**: Hańža Šołćina, Handrij Frencl; 623. Hańža Hančkowa z **Brěmjenja**; 624. Jurij Just z **Khróśćic**; 625. Mikławš Kral z **Jaseńcy**; 626. Hańža Fórchowa z **Noweje Wjeski**; 627. Hańža Kholina ze **Smječkec**; 628. Jurij Zarjeńk z **Časec**; 629. 630. z **Różanta**: Jurij Glawš, Jurij Dźišławk; 631. 632. ze **Smjerdźaceje**: Pětr Nuk, Mich. Matka; 633. Mich. Handrik ze **Sernjan**; 634. Marija Zarjenkowa z **Dobrošic**; 635. Jurij Zynda **Baćonja**, t. č. w polu; 636. Jakub Nawka z **Łahowa**; 637. Michał Ćemjera z **Wutołčic**.

Za fond towarstwa: Michał Ćemjera z Wutołčic 50 pj.

Za wbohich Polakow:

W posł. čisle ma na kóncu rěkać: njemjenowana w Klu., nic w Kh.; dale su woprowali: Jakub Herrlich z Now. Łusća 10 hr., Marija zwud. Wingerowa z Khróśćic 10 hr., njemjenowana z Khróśćanskeje wosady 4 hr., njemjenowany z Nowoslic 3 hr., dwaj duchownaj 10 hr., Michałcec swójba z Wotrowa 3 hr., Šwarcec swójba ze Žuric 1 hr., Marija Šewcec, służowna we Wotrowje 2 hr., Jan Handrika z Wotrowa 4 hr., Henec swójba w Žuricach 3 hr., Mich. Łusćanski z Wotrowa 12 hr., Michał Kubica z Wotrowa 3 hr., J. Křižank, farar we Wotrowje 5 hr., tachantski wučeŕ Michał Wjerab w Budyšinje 10 hr.

Płaćizny rěznoho skotu w Drježdźanach

3. meje 1915.

1. Woły	žiwa waha centnar	50—67 hr.,	rězna waha	95-114 hr.
2. Byki		38—60 „		80-102 „
3. Kruwy a jałojcy		34—65 „		85-110 „
4. Ćelata		44 -60 „		87-120 „
5. Swinje		45 90 „		85-120 „

Košlacy płat, cychowy płat meter **35** pj.
Košlacy barchent meter **32** pj.
Tute twory lěpšich družinow
meter po **40** pj., **45** pj., **50** pj., **53** pj., **55** pj. a **60** pj.
Hotowe nawoblečenja z hłowakomaj Wupjeŕki, wot **2,90 hr.**
meter wot **45** pj.
Wulki wubjerk hotowych košli, pisanych a běłych.
Emil Wehrle, Jerjowa hasa 7.
Budyšin. **Założene 1870.**

Dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Na cyrkwinski koncert

zjednoćeny

ze swjatočnym mejskim nyšporom

njedźelu 9. meje

popołdnju w 3 hodźinach

w farskej cyrkwi

w Khrósćicach

přeprošuje wosadnych a druhich

Bjarnat Hicka, farař.

Knižka: **Křižowy puć we wójnskim času**

je **wušła** a k dóstaću we wšěch **expedicijach Posoła**

za 25 pj.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčzak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreczak 307.

Do Krupki

póńdźe procession **pjatk 21. meje.** Rano w 5 hodź. we Wotrowje Boža mša, potom so hnydom woteńdźe. Štóž chce sobu hić, njech so zastara z khlěbom a ze wšěm, štož k jědźi trjeba. Tež njech sebi wot gmejnskoho předstojićerja wobstara wopismo, zo do Krupki puću je.

Narćik, wjednik.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Na mału žiwnosć

pyta so za dobru mzdu **samostejaca žona** abo **nazhonjena służowna** (dźowka) k 1. junijej abo tež prjedy. Dalše je zhonić pola **Buša** w **Hórkach.**

Štó chcył 12lětnu holčku, **syrotu,** darmo přijeć?

J. Šewčik, farař, **Chemnitz,** Roßmarkt 9.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Jeja

kupuje w kóždej ličbje

Konditarnja G. Wolf

w Kamjencu.

Wróćiwši so wot rowa našoho luboho, w najrjeńšich lětach zemrětoho mandźelskoho, nana a swaka

Jana Jurja Hěblaka

khěžkarja a skałarja w Starej Cyhelnicy

wuprajamy wšitkim, kotřiž su njeboho w dołhej a ćežkej khorosći wopytowali, na pósty-wječorach za njoho so modlili a w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, wosebje **Pančičanskomu wojeńskomu towarstwu** swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Starej Cyhelnicy,** na dnju pohrjeba,
29. hapryla 1915.

Hłubokozrudźena mandźelska
Hańža rodź. **Brylec** a **dźěći.**

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, mojoho luboho mandźelskoho, našoho starosćiwoho nana, přichodnoho syna, bratra a swaka

Jurja Handriku

z Nowoho Dwora

po dołhim, ćežkim, sćerpnje znjesenym ćerpjenju wot joho bolosćow wumožić; wón dócpě starobu wot 34 lět.

Z dobom so też wupraja **wutrobny dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez“

wšitkim, kotřiž su joho w khorosći wopytowali, na pósty-wječoru so za njoho modlili a joho w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli; wosebje pak też wjeledostojnej Hnadnej Knjeni a druhim knježnam w Marijnej Hwězdźe za rjany spěwany Requiem na dnju joho pohrjeba.

W **Nowodworje, Sernjanach** a **Marijnej Hwězdźe,**
na dnju pohrjeba, 1. meje 1915.

Hłubokozrudźena mandźelska
Marija Handrikowa rodź. **Rabec**
w mjenje wšěch druhich žarowacych zawostajenych.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 20. | **Budyšin, 15. meje 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

64. Wojakowy jandźel.

I.

Wojak lubowaše swoju wótčinu, tónle kraj, hdźež časny dóńt prjedownikow so dopjelnješe, hdźež dobyćerske znamjo jich česće so krasni, hdźež jich wopomnjećo so sławi wot splaha do splaha, hdźež jich smjertne powostanki drčmaju, hdźež jich rěč so rěči, hdźež jich zakonje knježa, hdźež jich wěra skutkuje, tónle kraj běše joho wutrobje drohi, a wón njemóžeše, khiba-li z wulkej zahorjenosću wo joho sławnych skutkach powědać słyšeć.

Hižo dawno běše jomu swoje žiwjenjo poswjećił. Je-li trjeba, budźe jón ze swojej krjewju zakitać. Wótčina dźě je jomu kaž maćeř, kotraž je joho we swojim klinje nosyła, joho kubłała, jomu mjeno dała, z kotrymž smě so hordźić. Wona smě na njoho so spušćeć a na joho sylnu ruku.

Ale pře zemsku wótčinu njezabudźe na njebjesku domiznu; tu lubuje wón hišće bóle jeje wjetšeje hódnoty dla.

Zemska wótčina ma wjerchow, kiž mrěja, njebjeska domizna ma krala njesmjertnosće; tamna ma zakonje, kotrež dźeń traja, tale stoji z njepřemjenitymi kaznjemi; khorhoj zemskeje wótčiny wosławja so z mječom, khorhoj njebjeskeje domizny z póććiwosću, tamna ma swětnu zańdźenosć, tale swjate podawizny; jena khowa nježiwy popjeł wótcow, druha jich žiwe njesmjertne duše; jena skića krony, kotrež wjadnu, druha na wěki zelene ławrjency; zemska wótčina ma čas, njebjeska domizna ma wěčnosć.

Jandźel wučeše wojaka joho winowatosće napřećo woběmaj wótčinomaj a pokazowaše jomu, zo přerada přećiwo jenej njeje ženje srědk, z kotrymž mohł druhej służić. Wón wučeše joho, swjatosć ze zmužitosću, swobodu z posłušnosću, čistosć z česću družić.

Wojak běše z najnadobnišimi čućemi zahorjeny, njeměješe ani hruboho ani surowoho na sebi. Njewinowatosć joho wutroby hodźeše so z joho jasnoho čoła čitać. By so mohł za jenoho z tamnych duchow spóznać, kotrychž Bóh něhdy w podobje krasnych jěcharjow pósła, zo bychu joho israelskomu ludej khrobłosć budźili a jón wuswobodźili.[1]

II.

Bórzy dyrbješe na njepřećela ćahnyć. Přizjewjenjo wójny njestróžeše joho.

Lědma bě so znamjo do bitwy dało, přińdźechu jandźelojo křesćanskich hordźinow, znošowachu so nad bitwišćom a přihłosowachu tym, kotřiž so zmužiće bijachu.[2]

Hdyž ćěło hordźiny padźe, pozběhny so duša do črjódy njeličomnych swědkow jeje woporniwosće. Wšitcy ju z česćemi witachu a přejachu ji zbožo, zo je so smjerće njebojała. Tón, kiž běše ju zahorjał a podpjerał, přewodźeše ju wšudźom. Wón wjedźeše ju k sprawnomu sudnikej, kotryž wotpohladanja a skutki waži, k nadobnomu mytowarjej wšitkich póććiwosćow.[3]

Hdyž pak bjezbóžny pad smjertnu ranu dósta, kajke dźiwadło! „Njezbožo, o njezbožo!“ zawoła jandźel ze zrudobu z městna ćěkajo. Djaboły sami mějachu prawo na dušu, kotraž běše w błazniwej mysli njebjesku wótčinu přeradźiwši so za zemsku woprowała.

Mjez tym zo nad jeje sławu juskajcy ji njesmjertnosć mjez človjekami připóznawachu, bu wona z ćežkej hańbu poražena před sudnym stołom Božim do wěčneje smjerće zasudźena.

Ach, kak rady by zwoliła, zo by jeje ćěło, jeje mjeno, jeje wopor mjez človjekami swěta zabyte a njeznate wostało, hdy by jeno so ji trón mjez čistymi dušemi přihotował! Dokelž ze swojimaj wočomaj a ze swojej česću so njeje dosć wysoko měriła, je to najdróžše na swěće bjez wužitka woprowała.

W tejle prěnjej bitwje jandźel swojoho młodoho hordźinu krónowanoho njewohlada. Smjerć joho přelutowa, zo by joho druhim stracham a z dobom dalšim dobyćam přewostajiła.

Nadpady, kotrež měješe srjedź měra wustać, njeběchu joho póććiwosći mjenje strašne. Ale dowobara so jich a doby sebi nadobniši ławrjenc, dyžli předobywajo njepřećelske rjady. Najrjeńše dobyćo njeběše to, do kotrohož so ze swojimi wójnskimi towaršemi dźěleše, ale to, kotrež sebi sam nad sobu a nad swojimi nakhilnosćemi wotnjese.

Jandźel wótčiny pak lubowaše z wosebitej lubosću tohole wojaka a tež joho jandźela. Z jeju pomocu a z podpjeranjom jeju runikow *móžeše narod, kotryž škitaše a nawjedowaše,* k joho nadobnomu kóncej wjesć.

(Přichodnje dale.)

[1] 2. Makab. 11, 8.

[2] 2. Makab. 5, 2. Swj. Domaš z Villanowy, wo jandźelach. — [3] Swj. Domaš z Vill., wo jandźelach.

Zastupi Italska přećiwo nam do wójny?

Znamjenja za to rostu z kóždej hodźinu. Tydźenje dołho čaka wšón swět na rozsudźenjo, ale poslednje słowo njepadnje. Přecy zasy jedna so dale. Italska pyta wupuć, ale tón je ćežko namakać za toho, kiž je prawy puć zmylił. Po prawdźe a strowym rozomje dyrbješe Italska wot spočatka wójny Němskej a Awstriskej na stronje stać, z kotrymajž 30lětny zwjazk ju zjednoćeše. Město toho poča Italska ličić, hdźe mohła wjacy zasłužić. Nahrabnika ma zły duch bórzy za khornař. Italscy přenarodowcy žadaja dawno za wěstymi awstriskimi provincami w Tirolskej, Istriskej atd., w kotrychž wjele Italskich bydli. W ćežkej wójnje poča so Italska za tutymi krajinami prašeć a Awstriska, přez wójnu wuwjazana, dyrbješe ze samopašnym zwjazkarjom jednać. Što jena strona žadaše a druha lubješe, na zjawnosći nichtó njewě. Italscy ministrojo a zapósłancy druhich krajow wo tym potajnje jednaja. Awstriski a němski zapósłanc staj po postajenju swojeju knježefstwow Italskej wěste krajiny slubiłoj, jeli měr dźerži. Zastupnicy našich njepřećelow lubja jej hišće wjacy, jeli jim pomha dobyć. Nahrabnej Italskej je ćežko so rozsudźić. Strowy rozom drje jej praji, zo dyrbjała, so tola trochu na sprawnym puću dźeržo, to brać, štož ma wot dotalneju towaršow wěste. Ale nahrabnik njećini husto po strowym rozomje. K tomu Francózska a Jendźelska prosytej, hrozytej a lubitej a płaćitej z hromadami pjenjez wulke italske nowiny, kotrež za njej pisaja a lud šćuwaja.

Wosebje dźěłaja za Francózsku a Jendźelsku swobodni murjerjo, kiž su w jenym pasmje ze swojimi italskimi bratrami. Jasnje je so to zasy 5. meje w Quarto při pomniku Garribaldija a joho tysac rubježnikow pokazało. Swobodni murjerjo mějachu tam prěnje słowo. Přez 400 jich towarstwowych khorhowjow so tam zmahowaše. Wot nich zaslepjeny lud hanješe tam Awstrisku, dwójcy zaslepjeny, hdyž łžam wobtykanych nowin wěri, jakož by z Awstriskej hižo na kónc šło a za Italsku lohko było, jej wzać, štož so jej lubi. Swobodni murjerjo hidźa też Awstrisku, dokelž je hišće katolski stat a škita katolsku cyrkej. Nimo toho nadźijeja so drje też mjelčo, zo móhli při šmjatach wójny italske kralestwo přez někajku revoluciju do republiki přetworić.

Tak khabła waha k wójnje a wot wójny a nichtó njewě, kak wudyri. Wulka wjetšina ludu a tež zapósłancow je njedźiwajo na šćuwanja swobodnych murjerjow přećiwo wójnje, ale šćuwarjo maja wjetšu hubu. Ministerpresident Salandra a minister zwonkownych należnosćow Sonnino, kotrajž mataj po prawym wšu móc w rukomaj, staj pak za wójnu, pak tča za nimaj někajke cuze mócne wliwy. Hdy by ministerium wotežku kruće w rukach dźeržało, mohł drje so měr zdźeržeć. Po zdaću pak wola k tomu brachuje. Tak nichtó njewě, što budźe. Skerje pak dóńdźe k wójnje hač nic. Němcy, tež duchowni z Roma, wopušćeja Italsku. Wójsko je cyle přihotowane, wobkhód na železnicach wobmjezowany. Sejm dyrbješe 12. meje zestupić, to je do 20. wotstorčene. Giolitti jedna

w Romje z ministrami. Hač za měr? Nadźijomnje. Rěka, zo je naš kejžor italskomu kralej pisał. Dołho drje so rozsudźenjo njebudże wjacy wotstorkować móc.

Po nowšej powěsći je ministerium Salandra wotstupiło. Što to za wójnu woznamjenja, njeje cyle jasne, nadźijomnje něšto dobre.

Wójna.

„Lusitania“ torpedowana!

Tuta powěsć roznjese so sobotu 8. meje z Jendźelskeje po cyłym swěće a na khwilu běchu samo ważniše nowinki z wojownišćow kaž zabyte.

Reuterowy bureau pisaše 8. meje:

Torpedowana bu „Lusitania“ wčora připołdnju 2 hodź. 33 min., po druhej powěsći 2 hodź. 15 min. Łódź dźeržeše so hišće 15 mjeńšinow. Pućowari a wobsady bě hromadźe 1900, po druhej powěsći 1975 wosobow, 290 prěnjeje, 662 druheje, 361 třećeje rjadownje a 665 wosobow wobsady. 20 čołmow móžeše so do wody puścić. Po powěsći admirality bu 500—600 žiwych w Queenstownu na kraj přiwjezene. Mnozy dyrbjachu so do khorownje přinjesć, někotři tam wumrěchu. Też w Kinsalu bu jich něšto wuwoženych. Přistawski admiral pósła něšto mjeńšich łódźi na městno, hdźež so łódź podnuri. (WTB)

Podnuriła je so „Lusitania“ při južnym brjozy Iriskeje. Mjez jeje pućowarjemi bě Alfred Vanderbill a druzy ameriscy bohačkojo. Wulka wjetšina pućowari běchu Jendźelčenjo. Smjerć tak mnohich njewinowatych dyrbi so wobžarować. Wina pak su pućowarjo sami a Jendźelska. Štóž so na wojownišćo poda, waži swoje žiwjenjo. Morja wokoło Jendźelskeje su wojownišća, to je Němska zjawnje připowědźiła, hižo 4. februara. Němski pósłanc je we wulkich amerikanskich nowinach hišće wosebje pominał, zo njebychu z „Lusitaniu“ jěli. Ale ludźo spušćachu so na jendźelski škit a wusměšachu němske warnowanja.

Němscy mějachu dospołnje prawo na łódź třeleć, dokelž bě jako pomocny křižak wobrónjena. Nimo toho měješe, kaž hižo husćišo, municiju a wjele wójnskich wěcow sobu. Pokazać so podmórnik před swojim nadběhom wězo njesmědźeše. Hdyž so z wody wuzběhny, wutřěli hnydom za sobu dwoje torpedo; při komdźenju by zhubjeny był.

Hněwapołne rozhorjenjo w Jendźelskej a Americy je surowe. W Liverpoolu, Londonje a druhdźe buchu němske předawarnje a druhe twarjenja zapuśene. To Jendźelčanam mało pomha. W Americy bychu njemdre nowiny najradšo wójnu započałe. Knježerstwo nima k tomu ani prawa ani mocy. — Zničenjo „Lusitanie“ je surowy, ale sprawny a wulki skutk. „Lusitania“ běše krasna a wulka łódź wot 31550 tunow.

Na našich wojownišćach

stoji wšudźom za nas derje, runjež su z dźěla nowe wojowanja so započałe. Pola **Yperna** su naši wot třoch stron so městej hač skoro na 3 km zbližili a město stoji pod surowym wohnjom našeje artillerije. Mjez tym su k **połdnju wot Yperna** nowe čežke wojowanja so započałe, a dyrbi drje to hižo dawno wočakowana wulka **francózsko-jendźelska offensiva** być. Wot njedźele rano wojuje so k **wječoru wot Lille** a bitwišćo ćehnje so wot francózsko-belgiskeje mjezy pola **Armentières** něhdźe 50 km k połdnju přez **La Bassée** a **Lens** hač k **Arras**. Wězo pisaja Francózojo też hnydom wo wulkich dobyćach. Naše hłowne wjednistwo wozjewja 10. meje:

Při mórskich brjohach postupowachmy w namlěwach přećiwo **Nieuportej**, wzachmy někotre njepřećelske hrjebje a mašinske třělby. Napřećny wustork njepřećela zańdźenu nóc přińdźe hač k **Lombartzyde** a bu potom cyle wotraženy. Też w Flandriji bu krajiny dobyte. Pola Verlorenhoeka popadnychmy 162 Jendźelčanow.

K **južnomu wječoru wot Lille** započachu so jako wotmołwa na naše wuspěchi w Haliču wulke francózsko-jendźelske nadběhi. Njepřećel, Francózojo kaž běli a pisani Jendźelčenjo, přiwjedźe z najmjeńša štyri nowe korpsy do bitwy nimo tam hižo dlěje wojowacych mocow. Njedźiwajo na to buchu skoro wšudźom wjacy króć wospjetowane nadběhi pod čežkimi zahubami wotpokazane, wosebje jendźelske nadběhi. Mějachmy něhdźe 500 jatych. Jenož mjez **Carency** a **Neuville** móžeše so njepřećel w našich najprědkowniših hrjebjach zasydlić. Napřećiwny nadběh smy započeli.

K połnocy wot **Steinabrücka** (we Vogesach) w dole Fechty zahnachmy njepřećela, kiž bě so w tołstej kurjawje nam runje před nosom zasydlił, z nadběhom a zničichmy joho přěrowy.

Jedyn z našich **powětrnikow** mjetaše dźensa rano na wobtwjerdźene městno **Southendau** při wuliwje Themsy někotre bomby. (WTB)

11. meje:

Wčora bu před **Westende** jendźelska wulka łódź wot našich kanonow zahnata.

K ranju wot **Yperna** pokračowachmy a dobychmy 5 mašinskch třělbow. K južnomu wječoru wot Lille nadběhachu Francózojo dale přećiwo Loretto-hórcy a městnomaj **Ablain** a **Carency**. Ličba našich jatych powyši so na 800. Mjez **Carency** a **Neuville** dźerža Francózojo hišće wot nich dobyte hrjebje; wojuje so dale. Jendźelski lětak bu pola Lille potřělany. (WTB)

Francózojo wozjewjeja 11. meje, zo su pola Carency 3000 Němskich z něhdźe 40 officirami popadnyli a za dwaj dnaj přez 10 kanonow a 50 mašinskich třělbow dobyli. — Woni su so husćišo też hižo přeličili. Zo nowy sylny francózski nadběh też tón króć naše krute murje njepředrěje, je hižo wěste. (b)

Na sewjerno-rańšim wojownišću

bu ruska přistawna twjerdźizna **Libau** wot našoho wójska 8. meje wobsadźena. 1600 Rusow, 12 kanonow, 5 mašinskich třělbow a wulke składy wójnskeje naprawy buchu tam dobyte. Też wójnske łódźe běchu tam sobu skutkowałe. Dźěl ruskeje wobsadki bě drje ćeknył. Hindenburgowe dalše wotpohlady su hišće njeznate. — Mjeńše wojowanja su so na wšelakich dźělach rańšoho wojownišća stałe.

Kejžor Wylem na južno-rańšim bitwišću.

Kejžor Wylem je so po krótkim pobyću w Barlinje na južno-rańše bitwišćo podał a běše 8. meje při wojowanjach gardy-divisije.

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(1. pokračowanjo.)

Woćehnjenjo a khostanjo pak ženje njeje njesprawne a njestanje so w hněwje; tajke je škódniše hač wužitne; we wšěm dyrbi měra być, přetož „njemdra pjasć dźěćom na khribjet njesłuša, abo ći jakotać póčnje“. Druhdy wšak mohłoj staršej na njeposłušne dźěćo zawołać: „Prut hižo w kachlonku na tebje čaka (za tebje moka)“; njestanje-li so to w prawym času, budże rěkać: „Kipra mać lutuje pruta, to budże pozdźišo płakać.“ Njeje to prawa lubosć, kotraž přemjehcy přima, přetož „lubše to dźěćo, skhwatniši prut“; mjehke woćehnjenjo njese też staršimaj hubjene płody: „Nětko dźěćom poležkuješ, něhdy snano na nje wuješ“; wěrne je tamne słowo: „Štóž chce dźěćo pěkne měć, dyrbi zahe nós jom' trěć.“ Krute woćehnjenjo njeprosy, ale poruča a njeboji so, raznje prajić: „Ty dyrbiš!“ Tajke je ze žohnowanjom dźěćom a staršimaj: „Syry popjeł dźěćom hoji.“ A zahe hižo započnjetaj staršej z krutym woćehnjenjom; hewak traš je přepozdźe. Widźitaj brachi dźěśća a mataj sobuželnosć z dźěśćom, ale nic wopačneje, škódneje; brachi a njepočinki su kaž khorosće, kotrež lěkař na wšě možne wašnjo hojić pyta, byrnjež to też khoroho bolało abo jomu wostudłe było. Haj, prawa, mudra lubosć je husto runje z lubosće najkrućiša. Staršej chcetaj wozbožeć, ale nic jenož na wokomik, ale za wěčnosć. Też mjeńše brachi so wotstronja; přetož z tutych wurostu husto najwjetše njepočinki.

Za tajke krute woćehnjenjo su dźěći też dźakowne, wosebje hdyž pozdźišo zrozymja sprawnosć tuteje metody: „Radši nanowy puk, hač cuzy swar“; wě dźěn, zo „rozomne puki su činjena lubosć“ a dźakownje spomina na hórke lěkarstwo: „Dźak nanej a maćeri za wótry prut“; a prawje ma, přetož „maćerny prut je strowotne zelo“.

Staršej wučitaj swoje dźěći wšě dobre počinki, wosebje spokojnosć, tutón zakład wšoho zboža, posłuchajo na staru mudrosć: „Dźěći nawuč spokojnosć, to je za nje kubła dosć“, wědźo, zo „tón, kiž sebi dźěći spokojne zwuči, jim wulke kubło zawostaji“. Samoj staj dobroćiwaj a wučitaj też dźěći lubosć napřećo khudym a běднym, přetož „štož su starši dobrotow syli, hišće jich dźěćom dobre žně dawa. Wosebje so dobrej staršej wšoho pohórška zdalujetaj, zo njebyštaj byłoj z mordarjom njewinowateje duše swojoho dźěśća; stara wěrnosć dźěn wuči: „Dźěćom pohórška dawać, to rěka: kćějate štomiki rubać.“ Wotdźeržujetaj też wot dźěśća wšitko, štož by joho strowosći škodźeć mohło, n. př. zahubny palenc: „Dźěćom palenca dawać, złama jim róst“, abo „dawaj dźěćom palenca, to ći wěśće wowrótnja“.

Hdyž staj tak swoju winowatosć dopjelniłoj a hdyž je Bóh jeju prócowanja žohnował, hdyž su dźěći pěkne a dušne, potom móžetaj so z dobrym prawom khwalić: „Naše dźěćo je tola najrjeńše ze wšěch“; z dobrym swědomjom wjeselitaj so nad poradźenymi dźěćimi, wědźo, zo su „poradźene dźěći zbožny dar Boži“ a „čestna króna staršimaj“; ćim wjetše je hišće jich wjeselo, hdyž rěka, zo „radźene dźěći su žadna wobrada Boža“. Staršimaj pak so wutroba rudźi, hdyž su dźěći njeposłušne a złe: „Njeporadźene hólčisko kopa a ryje nanej a maćeri row“. Posłušnosć napřećo staršimaj a podwolenjo pod jich nahladnosć dźěn je zakład wšoho porjada. Pobrachuje-li toho w swójbje, tam njemóže zbožo a pokoj knježić. Zo pak so to stało njeby, prócujetaj so staršej, swoje dźěći derje a Bohu spodobnje woćahnyć, so jedyn druhoho napominajcy: „Naše dźěći njech wuknu Bože jehnjata być“; prosytaj też pilnje wo pomoc Božu, dokelž „bjez Božeje pomocy so hišće žane dźěćo radźiło njeje“, hdyž dźěn „bjez Božeje ruki wšo podarmo činja“.

Přez 100000 jatych su naše wójska w Haliču dotal hižo popadnyli

a bjez přestaća ćěrja wone Rusow z dźela při horcych wojowanjach dale wróćo. Na 200 km šěrokej fronće dyrbja Rusojo nětko hižo cofać a přecy nowe dźěle jich mócnych wójskow hraba ćěkańca sobu. Awstriske wjednistwo wozjewja 10. meje:

Pod ćežkimi poražkami z wječornoho **Haliča** a **Karpatow** zahnate ruske třeće wójsko je wot dweju stronow zatłóčene wokoło **Sanoka** a **Liska** zwjazane. Přećiwo tutej ćišćeńcy postupuja zjednoćene wójska z wuspěchom dale a su wot wječora překhod přez **Wisloku** dobyli, wot połdnja su liniju **Dwernik—Baligrod—Bukowska** dobyli.

W połnócnym křidle haličskeje fronty wzachu wčora hornjo-awstriscy, salcburgscy a tirolscy wojacy někotre wsy k ranju a k sewjernomu ranju wot **Debicy**.

Ličba jatych we wječornym Haliču je na **80000** zležła. K nim přińdźe **20000** w Karpatach. Ruske třeće wójsko, wobstojace z 9., 10., 12. a 24. a 3. kaukasiskoho korpsa a někotrych divisijow reservy, je potajkim samo **100000** jatych zhubiło, z padnjenymi a ranjenymi wěsće derje **150000**.

Dobyta wójnska naprawa njeje hišće k přewidźenju; dotal bu **60 kanonow** a **200 mašinskich třělbow** ličene.

Wojowanja w **južno-rańšim Haliču** traja dale. W napřećnym nadběhu bu na hórkach k sewjernomu ranju wot **Ottynije** sylny wotdźěl njepřećelow zahnaty. (WTB)

Dźeń prjedy běchu Awstriscy móst pola **Zaleszczykow** po horcych nadběhach dobyli a 3500 Rusow zajeli.

11. meje awstriske wjednistwo wozjewja, zo su Awstriscy rusku liniju pola **Debicy** přełamali a Rusow přez delnju **Wisloku** zahnali. Sćěhwki pokazuja so tež na pólskim bitwišću. Naši wojacy su **Nidu** překročili. — K ranju wot **uzsokskoho překhoda** dyrbja Rusojo tež nětko cofać. — W **južno-rańšim Haliču** su pak Rusojo zasy sylnišo přimali přez **Dnjestr** na Horodenka postupujo. **Zaleszczyki** su Awstriscy wopušćili.

Wšo hromadźe liči so jatych Rusow we wulkich wojowanjach w Haliču nětko hižo na 150000.

W Dardanellach

njejsu Jendźelćenjo a Francózojo tež posledni čas ničo postupowali. — Jendźelska wójnska łódź „Goliath", 14000 tunow wulka, bu we Dardanellach torpedowana a podnuri so, něhdźe 500 muži so zatepi.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Rjana swjatočnosć běše štwórtk na Bože spěćo, 13. meje na tachantstwje. Srjedu běchu hižo sem přijěli knježa: rektor magnificus Pražskeje němskeje university dr. Svoboda, professor na filosofiskej fakulće, dekan theologiskeje fakulty professor dr. Nägele a dr. Riber, tež professor na theologiskej fakulće. Tohorunja bě sobu přijěł k. kanonikus Anselm Rotzinger, praeses Serbskoho seminara we Prazy. Štwórtk připołdnju 1/2 12 sta so swjatočna **promocija** našoho najdostojnišoho knjeza biskopa Franca Löbmanna a knjeza kanonika a praesesa Anselma Rotzingera na **doktorow theologiae honoris causa**.

Cyła swjatočnosć traješe skoro na hodźinu. Zasłužby wobeju knjezow a přičiny tohole wulkoho a wurjadnoho počesćowanja buchu na wšelake wašnjo wuzběhnjene, wosebje prócowanjo a zasłužby wobeju knjezow na polu wědomosćow. Swjatočne běchu wokomiki, hdyž rektor magnificus swjatočnu promociju wobeju knjezow sam wukonješe a wupraji, štož drje so tež tu hišće w Budyšinje na tachantstwje na tele wašnjo ženje stało njeje, zo by rektor magnificus sam přijěł promociju wukonjeć, mjez tym zo jomu lětuši dekan theologiskeje fakulty a jedyn professor tejesameje assistowaštaj. Rektor bě wudebjeny ze znamjom swojeje połnomocy a dostojnosće z wulkim tołstym rjećazom wokoło šije a dekan theologiskeje fakulty tohorunja ze swojim woznamjenjeny. —

Přitomni běchu swjatočnosći sobustawy konsistoria, wšitcy tudomni duchowni kaž tež direktor tudomnoho wučeńskoho seminara Pawoł Löbmann z dwěmaj zastupjerjomaj tamnišoho kollegia.

Při wobjedźe spominaše naš najdostojniši nowy knjez dr. theol. biskop Franc Löbmann na našich wjerchow bamža Benedikta XV., kejžora Wilhelma a kejžora Franca Józefa Awstriskoho, kotryž bě knjezomaj doktorat hnadnje wobkrući (w měrcu t. l.), kaž tež na našoho lubowanoho krala Friedricha Augusta, kotrymž bu wunjesena sława.

Wšelke narěče so hišće mějachu a na zasłužby tuteju knjezow spominachu. Knjez praeses seminara dr. Rotzinger wopominaše pak tež ze zahorjenymi dźakownymi słowami tudomne tachantstwo a joho starosć za Serbski seminar w Prazy a joho khowancow, kotřiž tam swoju wědomosć dobywaja na němskim Małostronskim Pražskim gymnasiu a potom na starosławnej, sobu najstaršej němskej universiće, ale za jich zežiwjenjo pak so stara přede wšitkim tež tachantstwo a tu wosebje inspektor tamnoho seminara, nětkle knjez praelat senior Jakub Skala, kotromuž buchu wosebite słowa lubosće a dźakownosće wěnowane.

Knjezomaj nowymaj doktoromaj pak, kotrajž staj tak najwjetšu česć a dostojnosć dóstałoj, kotruž móže universita wudźěleć a spožčić, přejemy najwutrobniše „daj Bóh zbožo!" Ad multos annos!

Z Budyšina. Zo by tola naše město tež něšto wot wulkich dobytkow našich wójskow widźało, su so tu póndźelu 10. meje na žitnych wikach jena ruska kanona a dwaj wozaj za municiju wustajiłe. To su dobytki z narańšeje Pruskeje. Wězo běchu tele wěcy prěnje dny tak wopytane a woblehnjene, zo móžeše lědma što wohladać. Tola nětko je so to hižo trochu dało. Dobytki wostanu tu někotre njedźele stojo, zo móže sebi je kóždy wobhladać.

Z pola. Na dawno požadanu knižku „Křižowy puć a někotre modlitwy za čas wójny" kedźbne činimy. Snadź mohle so wójnske pobožnosće wotměnjeć, wosebje hdźež so wjacy króć za tydźeń

Staršej drje so wjeselitaj, hdyž jeju rjana črjódka dźěći wobdawa; prajitaj sebi: „Wjetša kopica a Bohu lubša." Wozmje-li pak jimaj Bóh luby Knjez traš najlubše dźěćatko, potom njeje jeju žałosć njesměrna, ale dataj so tróštować, wěstaj dźěn, zo su „dźěćatka najlěpje pola Boha skhowane"; wo nich płaći, zo „dźěćatka ze smjerću so minu, jakož rózam pupki zhinu".* Haj, te dźěćatko w njewinowatosći zemrěte je zbožowniše hač joho bratřik abo sotřička tu na swěće; z wjesołosću móžetaj staršej na nje spominać, kiž bě „dźěćo kaž hołbik" a kiž je nětko wěčnje zbožowne při swojim Zbóžniku w towarstwje jandźelow a swjatych, kaž nam to tak rjenje spěwa Radyserb w basni „Zemrěte dźěćo".

1. Tón zahrodnik tón njebjeski
   Bě płodźił rózičku,
   To bě to dźěćo, maćeri
   A nanej k wjeselu.
2. Zas přesadźi wón do njebja
   To něžne rózatko. —
   Tuž rozboli jej' wutroba
   We sylzach płuwajo.
3. Wój lubej staršej, stajtaj płač,
   Wšak wzate wamaj njej';
   Jom' narosć Bóh chce za raj dać.
   W zahrodźe njebjeskej.
4. Nětk wono w swětłej zbóžnosći
   Ma złote křidleška;
   Kaž jandźel junu najrjeńši
   Waj' wita do njebja.

Njechataj-li so tróštować dać, potom jimaj mały jandźelk přiwoła ze słowami Handrija Dučmana:

Hdyž k mojom' rowu dźetaj
A wopytać mje chcetaj —
To k njebju pohladujtaj,
Tam wój mje wohladataj;
Tam bydlu ja w zbóžnosći,
We njewuprajnej radosći.

W kěrlušu tróštuje dźěćo zrudneju staršeju a pokazuje jeju na swoje zbožo a na smilnosć Knjezowu:

Prajtaj, hač to lěpje njej',
Zo mój duch tam w njebju bydli,
Zo tam bjez wšoh' stracha stej'
A tom' Knjezej tam so modli,
Hdźež je wšitkich zbóžnych raj;
Lubaj! wój so njerudźtaj.

Dajtaj mje wój Knjezej zas,
Swjećtaj joho wolu Božu;
Přejtaj mi tón zbóžny čas,
Zo sym přišoł k swojom' zbožu.
Naš Knjez Bóh tón žohnuj waj;
Lubaj! wój so njerudźtaj.

Pokojtaj so jeno z tym,
Zo we njewinosći wumru.
O kak derje nětko wěm,
Zo Bóh derje měni ze mnu.
Ja nětk widźu Boži raj;
Lubaj! wój so njerudźtaj.

Druhi pohrjebny kěrluš wupraja tesame zmyslenja; zemrětomu dźěśću je žel, zo njemóže tu na swěće staršimaj swój dźak wotłožić a prosy Boha wo žohnowanjo za staršeju:

1. Najlubšej, wzmitaj wój tón dźak,
   Kiž dźěćo wamaj dawa,
   A pře mnje njerudźtaj so tak;
   Mi je so hnada stała.
   Wój staj mje skoro wotbyłaj
   A tak mje widźeć njeb'dźetaj
   Tu wjacy na tym swěće.
2. Ach, ja drje při wamaj bych tu
   Rad hišće khwilu wostał,
   Zo bych so za wšu dobrotu,
   Kiž ja sym wot waj' dóstał,
   Mohł dźakować, a štož wój staj
   Mi hewak dobroh' činiłaj,
   Najbóle za waj' lubosć.
3. O budźech mohł kaž podstawa
   W waj' starobje waj' podprěć!
   O budźech mohł hač do rowa
   Waj' tróštować a wokřeć!
   Bóh pak bě na mni wobzamknył;

* Hdyž je pupk so minył (zahinył), róża hakle kćěje, kiž z pupka so wuwiwa.

dźerža a por króć **tutón našomu časej cyle připrawjeny krótki křižowy puć modlić.**

*

Z Filipsdorfa pisa (w č. 72) Oe. V.: „Přez **400 Serbow** přińdźe sobotu **1. meje** sem, jako pobožni pućowarjo ze Sakskeje, kotrychž kóždy rad widźi a kotřiž su tu lubowani. Mužojo, žónske a knježny to běchu, ale žani połnomócni młodźencojo a sylni młodźi mužojo, ći namakaja dźěn so wšitcy we wójnje a wojuja zmužiće też za naš wótcny kraj" (mjen. češki). „W třoch dnjach jich tudomnoho přebywanja su so ćile najbóle přikładownje pobožni Serbja zawěsće wjele wo dobyćo modlili a zo by bórzy zbožowny měr zastupił. Jako wosebitosć njech je přispomnjene, zo běchu lětsa ćile Serbjo, dźiwajcy na rědkosć khlěba, sebi pječwo a khlěb wot domu sobu přinjesli."

Duchowny koncert w Khrósćicach.

Zańdźenu njedźelu bě naša farska cyrkej swědk wuznamnoho dnja w našim serbskim hudźbnym žiwjenju. K prěnjomu razej je so wotměł duchowny koncert, kajkohož hišće mjez katolskimi Serbami njespominamy. Štóž je ze swědkom tutoho wurjadnoho skutka był, drje nětko mjelči ze swojimi prjedawšimi porokami. Ničo njeje so přednjesło, štož mohło dostojnosći a swjatosći našoho domu Božoho zadźěwać. Njebě wšitko samo Boža służba, paćeŕ, modlitwa? Njeręčeše z hudźby a ze słowa kruch človjekej darjenej bójskeje mocy? Njehodźi so Bóh w tutej formje khwalić a česćić?

Byrnjež krasny nalětny dźeń won do Božeje stwórby a — do Kamjenca na hermank wabił, dha bě tola Boži dom napjelnjeny z wěriwymi wobeju wěrywuznaćow a rěče. A tak zawěsće rjana šerpartka wotleći za našich potrěbnych wosadnych, kotřiž přez wójnu na wšelake wašnjo škoduja. Je-li traš tutón dobry zaměr nadosć njećahnył do cyrkwje, dha tola mohła to činić wěc sama. Telko wumjełstwa a pozběhowaceje hudźby drje z rědka na wsach słyšimy. Spokojeny we wšěm, štož je widźał a słyšał, je so kóždy domoj wróćił.

K tomu přinošowaštaj na prěnim městnje solistaj dnja, kk. kantor Kurt Šěna z Drježdźan a operetny spěwaŕ Pawoł Feinler z Basela, kotrajž staj swój salonski frak z módrej montironku wuměniłoj a swoju wojeńsku służbu w Kamjencu wukonjataj. Wobaj wumjełcaj prěnjeje rjadownje podpjerataj lubosćiwje zjawne předstajenjo we wokrjesu za wójnsku pomoc a čerwjeny kříž, a tuž njech je jimaj też na tutym městnje zjawny dźak za njesebične sobuskutkowanjo při našim koncerće wuprajeny.

Tamny předwjedźe pišćele tak mištrowscy, hač dotal w cyrkwi njesłyšane, zo kóždy ze spodźiwanjom na njoho posłuchaše. Swoje wumjełstwo pokaza wosebje w Praeludium wot Bacha, mjez tym zo w Pastorale a Kanonu wot Merkla we zwjazbje registrow jako mištr błyšćeše, też při přewodźe spěwow.

Knjez Feinler, přez swoje koncerty we našim wokrjesu — też w Budyšinje — derje znaty, spěwaše Arije wot Mendelssohna, Händela a Hentschela z překłapjacej wustojnosću, z dobrym hłosom, z čistym a wěstym tonom, z jara zrozemliwym wuprajenjom teksta, kiž so z wjetša na słowa swjatoho Pisma złožowaše. — Z cyła běše program, w serbskej a němskej rěči, kharakterej časa a městnej připrawjeny. — Při mejskej pobožnosći, kotraž bě z cyłym musikalnym předstajenjom zjednoćena, doda hišće Ave Maria wot Bach-Gounod we łaćanskej rěči.

Wulku zasłužbu wo zhotowjenjo a poradźenjo koncerta ma pódla kk. wjeledostojnoho fararja Hicki a kantora wyššoho wučerja Hile, jako nawjedowarja, też khór, kiž so tworješe z wučerjow z Kamjenca, Njebjelčic, Wotrowa, Pančic, Khrósćic (tu też wjesny hosćencaŕ), Worklec, Róžanta, Konjec, Baćonja a Radworja a z wosadnych knjenjow a knježnow. Hižo z naspomnjenych wsow so dowidźi, kak rozbrójeni sobuskutkowacy běchu a kak to dźěło poćežowaše. Tola je khór swoju wěc derje činił, najebać małeje hudźbneje a taktnoje njerunosće w žónskich hłosach při „Pange lingua". Wyše toho spěwaše hymnu „Słyš nas!" wot Mehnla — serbski přełožk wot k. wučerja Hajny w Konjecach —, jutrownu motettu „Terra tremuit" wot Wiltbergera, „Kak lubozne su twoje wobydlenja!" wot Kocora a Lauretansku litaniju wot Blieda, tu so wotměnjejo mužski a žónski khór.

Hudźbne předwjedźenjo a pobožnosć skónčištej so z nutrnym kěrlušom „Witaj morja hwězda". Kak pozběhowace bě, hdyž při mócnych zynkach pišćelow ze stotorych hortow so njeseše hłós k trónej mejskeje kralowny wo prózstwu pola Boha w tutym struchłym času. K dospołnosći krasnoho wobraza bě wulki wołtaŕ nadobnje wudebjeny a milina, wosebje hłowny swěčnik, rozliwaše bohaće swoju swětłosć po cyrkwi.

Wšitcy sobuskutkowacy njech swój dźak w tym namakaja, zo su dobrej wěcy swoje mocy a swój čas woprowali, Bohu swjatu służbu wopokazali a připosłucharjam někotre wokřewjace a pozběhowace hodźinki přihotowali. Jurij Słodeńk.

Hospodarstwo.

Cuze wašnja so wšudźom wotstronjeja, byrnjež pola konjacych wopuši było. Lipsčanske skót-škitarske towarstwo wozjewja: „Z Jendźelskeje smy přewzali wašnjo, našim konjom přez tak mjenowane „kupirowanjo" wopuš skazyć a přikrótšić. Wšitcy wěcywustojni su nětko w tym přezjene, zo je tale wěc cyle bjeze wšoho zaměra. Konje njemóža so z krótkej wopušu dosć přećiwo mucham a t. d. wobarać. Tuž zhubja wjele měra a to skutkuje samo też na jich mocy. Samo lěkowanjo khorych abo zesłabnjenych koni pokazuje skoro porjadnje lěpše wuspěchi pola koni, kotrež maja dołhu wopuš, dokelž tajke měrnišo stoja, a tak móža też lěkarstwa lěpje skutkować. K racionalnomu wužiću našich koni, kotrež tola dźěł našoho nacionalnoho zamoženja wučinja, je tohodla nuzne, zo tele

---

Ach, wón je wšak mi dobro chcył,
Zo dźěćo dyrbjach wumrěć.

4. Dha dźakuju so wutrobnje
Z tym zymnym hortom wamaj,
Mój nano, maćeŕ! wosebnje
Za wšo, štož staj mi dałaj;
Zo staj mje derje kubłałaj,
Mje wobstarałaj, woblekłaj.
A ze mnu próću mělaj.

5. Zo sym ja z časom křćeny był
A w Božej hnadźe wumru,
Přez Khrysta krej to dóstać mohł
A nětk tu zbóžnosć herb'ju:
To wšitko ta waj' starosć bě;
Nětk moje ćěłko z tróštom dźe
K tom' swojom' wotpočinkej.

6. Ty pak, o bójska majestosć!
Płać staršimaj jej' swěru;
Daj jimaj žohnowanja dosć
A posylń jeju wěru;
O wolóž jeju stysknosće;
Budź jeju škit hač do smjerće;
Daj jimaj měr a zbožo!

W druhim kěrlušu pokazuje zemrěte dźěćo wosebje na bědu tu na zemi, na zachodnosć wšeje česće a na krasnosć wěčneje zbóžnosće a na zasywidźenjo w njebjesach:

1. Nětk budźe moje ćěło
Tam k rowej njesene;
Te budźe zasy žiwe,
Hdyž budźe zbudźene.
Ach dźakujtaj so Bohu,
Wój staršej z wutrobu,
Zo wón mi čini hnadu
A wamaj dobrotu.

2. Wón je mje preč wzał wot jow
Po swojej mudrosći,
Zo bych ja k njomu přišoł
Tam k wěčnej zbóžnosći.
Kaž jehnjo k swojom' stadłu
Dźe, zo so napase,
Tak ja du k wěčnom' zbožu,
Hdźež mi so derje dźe.

3. Ach! na zemi je nuzy
A wjele hubjenstwa;
Tu je tak wjele prócy
A też smjerć překhwata.
Što žiwjenjo tu dołhe
Nam pomha na zemi?
Tu to je jeno dobre:
So starać k zbóžnosći.

4. Tam njebudu so rudźić,
A nimam stysknosće;
Tam mózu wam so zjewić
We swětle krasnosće.
Ja k Bohu ćahnu z tróštom,
Hdźež sym kaž jandźeljo,
Kiž stoja před joh' trónom.
Što mi nětk wo swět jo?

5. Ja ze wšej časnej česću,
Kiž swět tu lubi mi,
Też ze wšej dostojnosću
So nochcu měnjeć ći.
Wo slěbro, złoto, kubło
Ja wjacy njerodźu;
Te njebjesa 'nož samo
Nětk moje zbožo su.

6. Tuž njerudźtaj so wjele
Wój mojej' smjerće dla;
Nětk ze mnu stoji derje,
Sym połny wjesela.
Tu, tu je wulkosć zboža;
Tu widźi so wša móc!
Što swět je? sama nuza;
Tuž swět měj dobru nóc!

7. Tak wróćće moje ćěło
Nětk zasy do zemje,
Zo budźe, štož je było
Kaž prjedy, wot zemje.
So chceće k njebju přenjesć,
Tak nětk so hotujće;
Wy maće wšitcy wumrěć,
Dokelž też smjertni sće!

Bóh, Knjez žiwjenja a smjerće dźěn to je, kotryž sebi dźěći woła k swojej służbje we njebjesach; wón chce, zo bychu wone njewinowate na kwas Jehnjeća přišłe, prjedy hač su swět a hrěch ze wšěm hubjenstwom spóznałe:

jendźelske wašnjo wotstronimy a za to naše samsne, dołhowopušate wašnjo (módu) zawjedźemy."

*

Zničujće wósty! W někotrych wokolinach je so samo wyšnosć na mnohosć wóstoweje njerodźe rozhněwała a kruće poručiła, zo dyrbja wobsedźerjo polow a zahonow kaž też najenkojo wósty zničeć a wukorjenić pytać, hdźež je namakaja, na polach, mjezach, hrjebjach a t. d., a to w prawym času, zo njebychu so žane wjacy nadešle, hdyž hižo kčěja a zrawja. Wukorjenjenjo so najlěpje stawa, hdyž so wósty wukałaja, z najmjeńša na 25 centimetrow hłuboko; jeno tesame wotrězać abo hłójčki wotšćipać, prjedy hač zezrawja, njedosaha. K tomu dźě su też wóstowe klešće abo železa k dóstaću.

*

Sadźejće „słónčne róže"! (L. S.) W našim domjacym wójnskim dźěle, kotrež ma w tymle ćežkim času kóždy jako nacionalnu winowatosć wukonjeć, njedyrbi žadyn srědk njespytany wostać abo so přesnadny być zdać, kotryž móže nam k čestnomu wudźerženju abo k wudospołnjenju docpějomnych srědkow zeživjenja służić. Tak mamy so direkciji nacional-Hygiene-museja dźakować za pokazku na praktiski wužitk, kotryž móže nam přinjesć deba našich zahrodkow, słónčna róža, za rozmnoženjo tuka a picowanskich srědkow. Ze symjenja tuteje rostliny móže so derjesłodźacy jědźny wolij dobyć, mjez tym zo wuprasowane symjo so za přihotowanjo dobrych wolijowych wosuchow za skót přihodźa. Zo bychu so prawje bohate žně docpěle, je nuzne, zo so kóždy na tymle wótčinskim skutku wobdźěli. Kóždy, kotryž ma jeno kus zahrody abo zahrodki, njech słónčne róže sadźa. Kónc hapryla a započatk meje je čas, zo so symješka do zemje tykaja. Potajkim nic wjacy so dlijić, ale hnydom ma so wěc wuwjesć. Wosebitoho kubłanja rostlina njetrjeba, a za jene abo wjacy městnow hromadźenja budźe potom postarane, kaž też za prawe wužićo. (Landesauskunft für Volksernährung.) Tuž tute napominanjo wšitkim płaći, kotřiž maja wulke abo małe zahrody a byrnjcž jeno kus ruma pod woknami abo při muri było: „Sadźejće słónčne róże! Wukonjeće z tym wótčinsku winowatosć a wuspěch zapłaći mału prócu zawěsće bohaće.

Wozjewjenja.

Njezrozymjenjo zarjadowanja dla zastaranja z běrnami.

(M. J.) Zarjadowanja wo zastaranju khudšich ludźi z běrnami su so tam a sem wopaki zrozemiłe. Wosebje měnjachu mnozy, zo po tutych předpismach ma so z ludźimi na wsach cyle hinak hač z industrielnymi dźěłaćerjemi, a zo wosebje posledniši su hubjeńšo zastarani. Tele měnjenjo z toho nasta, zo so po postajenjach zebraća běrnow ratarjej 40—80 puntow běrnow na hłowu a měsac wostaji, mjez tym zo ma so wjele mjenje za potrěbnosće khudšoho ludu přez kommunalne zwjazki zawěsćić. Njesmě pak so přehladać, zo cyłe zarjadowanjo dla běrnow na jenajke rozdźělenjo tychsamych njedźiwa. Běrny wostanu powšitkownje kaž dotal w swobodnym wobkhodźe, jeno bu kommunalnym zwjazkam napołožene, zo bychu wěstu mnohosć běrnow nahromadźiłe, kotraž ma jeno khudšomu ludej k wužitku přińć a to za wosebitu, trochu tuńšu płaćiznu, zo by so tón, kotryž je wosebje na běrny pokazany, před nuzu škitał. Je zrozemliwe, zo ma so tajke zastarace postajenjo we wěstych mjezach dźeržeć. Jeno, štož je nuznje trěbne, ma so takle zawěsćić. Tuto přewjesć, je wulkotny a ćežki nadawk. Wuwjedźenjo tohosamoho zmčje drje pak tola tón wuspěch, zo so we wulkich městach a industrielnych wokrjesach za khudši lud z najmjeńša trajomnje najnuzniša mnohosć běrnow namaka. Dokelž pak, kaž bu spomnjene, hewak wobkhod z běrnami we wokrjesu kommunalnoho zwjazka swobodny wostanje, a zwjazki, hdyž su trěbnu mnohosć nahromadźiłe, drje změja lědma winu, wobkhod z běrnami dale rjadować, njewoznamjenja zawěsćena mnohosć docyła najwyšši skhodźeńk přetrjebanja, a by tohodla njeprawda była, njeby-li so producentam, kotrymž so běrny bjeru, poměrnje bohatša mnohosć zornow zawostajiła. K tomu přińdźe hišće, zo maja so po postajenju zwjazkoweje rady, też prjedawše wučinjenja wo předaću abo přewostajenju běrnow dale dopjelnić abo wuwjesć. Po tutym pak dóstawaja ratarscy dźěłaćerjo, kotřiž maja po swojich wučinjenjach často wjele běrnow dóstać a je žadać móža, też přichodnje po tutych wučinjenjach swoje běrny dale. Ratarske wokrjesy bychu drje so z połnym prawom hóršiłe, by-li so tomu, kotryž je běrny sam plahował, z počahowanjom na tajkich dźěłaćerjow, mjenje k přetrjebanju předpisało. Za tute wobstojnosće měješe so wěsta porunosć dócpěć. Je wšak to cyle druhe prašenjo, kelko ma so při zastaranju kommunalnych zwjazkow zawěsćić a kelko ma so jenotliwomu ratarjej při zebranju wostajić. Ważna wěc je, zo so za nuznu potrjebu khudšoho ludu na kóždy pad wjetša mnohosć zawěsći. Z wěstosću ma so wočakować, zo postajene zarjadowanja dosahaja, zo by so tutón zaměr dócpěł.

*

Płaćiwosć přirażka k najwyššim płaćiznam běrnow abo nepli.

(M. J.) Po powěsćach, kotrež su do časopisow přešle, zda so, zo pola mnohich ratarjow měnjenjo wobstoji, jako bychu woni tamne wosebite přirażki k najwyššim płaćiznam běrnow, kotrež buchu jim jako zarunanjo za khowanjo, dobre wobkhadźowanjo, póskhnjenjo a risiko přez wozjewjenjo kejžorstwowoho kanclera 15. IV. 1915 jeno za te pady, hdyž je předadźa krajej, jenomu zwjazkowomu statej abo Elsaß-Lothringskej abo wokrjesam a gmejnam přizwolene, nětko też bjez dwěla při předawanju překupcam abo druhim privatnym ludźom žadać móhli. „Nordd. Allg. Zeitung" na to kedźbne čini, zo je tute měnjenjo wopačne. Při předawanju privatnym wosobam, potajkim wosebje też při předawanju překupcam, njesmědźa ratarjo žane wyšše płaćizny žadać hač te, kajkež buchu přez postajenjo zwjazkoweje rady wot 15. II. 1915 wo najwyššich płaćiznach běrnow kruće postajene. Po tutym

---

1. Nětk, lubaj staršej, dobru nóc!
   Ja dyrbju wottud' ćahnyć;
   Mje woła Bóh, njebjeski Wótc,
   A k sebi chce mje sćahnyć;
   Tam budu hižo wužiwać
   Z Božimi jandźelemi,
   Štož druzy ćežko wobstarać
   Sej dyrbja na tej zemi.

2. Ja prjedy ćahnu ze swěta,
   Hač sym jón jeno woptał;
   Du na kwas toho Jehnjeća,
   Mój duch je čisty wostał.
   Ja hišće nošu křestničku
   A bjezhrěšnosće wěncy,
   Kiž Bóh mi dał je jenički
   Tam we tej swjatej křćeńcy.

3. Tu ludźo dyrbja nastajnje
   So w ćežkim dźěle poćić,
   A z rědka móža we měrje
   Wšěch swojich kubłow wužić.
   Tón swět je morju podobny,
   Hdźež strachi su tu wulke;
   A sčini připad njezbóžny
   Też žiwjenjo nam hórke.

4. O kajke zbožo za mnje jo,
   Zo hižo jako dźěćo
   Sym přez te morjo přewjezł so
   Tam na te zbóžne město.
   Mój Bóh mi pósła jandźela,
   Kotroh'ž ja pósła mějach.
   Tón wutorhny mje z njezboža,
   Prjed' dyžli ja je póznach.

5. Nětk wotpočuju w měrje ja
   Tam, hdźež je Boha widźić,
   A přihladuju nazdala,
   Kak maja ludźo bědźić
   'šće z dušow njepřećelemi,
   Kotrychž je jara wjele,
   Zo njeb'chu Boha zhubili,
   A njepřišli do hele.

6. Wój, mojej staršej! spłaknjetaj
   Drje pře mnje, to je jene,
   Zo ja tak nahle prjedy waj'
   Sym k rowu donjesene;
   Tak moja smjerć waj' wutrobu
   Je jara dele zbiła,
   Waj' wobličo ze zrudobu
   Je jara napjelniła.

7. Ach, luby nano! ach kak ty,
   Kiž mje tu lubowaše,
   Nětk moje dla tak zrudny sy
   A rad mje njedawaše.
   Ty pak to dyrbiš sćerpnje znjesć
   A póznać, zo wšak tola
   Też tu so zjewi Boža česć;
   Mi smjerć bě Boža wola.

8. Ach, luba mać! twu swěru ja
   Ći njemóžu dosć płaćić;
   Spomń pak też na te njebjesa,
   Zo tud' je derje bydlić;
   Sym w njebjesach, z tym spokoj so,
   Zo mje sy njezhubiła,
   Haj, zo sy, kaž woprawdźe jo,
   Mje Bohu narodźiła.

9. Nětk, lubaj! mějtaj dobru nóc,
   Bóh Knjez staj waju žałosć;
   Wón stajnje budź waj' kryw a móc,
   A napjelń wšu waj' žadosć;
   So derje k smjerći hotujtaj,
   Snadź k njej je krótka doba,
   Zo něhdy mje zas nam'kataj
   Też zbóžnaj pola Boha.

(Přichodnje dale.)

Překročenjo najwyššich płaćiznow. Lichownistwo we wójnskim času tola přecy njepłaći, hdyž so jeno ludźo njechadźa wuklukać dać. Tak bu přez krajny sud w Magdeburgu młynk Bethge z Rogätza ze swojej žonu kruće zasudźeny, dokelž běštaj tutaj človjekaj wot khudšich ratarjow sebi za centnar wotrubow hač do 12 hriwnow płaćić dałoj, byrnjež bě najwyšša płaćizna na 7 hr. 75 pj. postajena. Sud zasudźi tohodla Bethgu, dźiwajo na joho zacpijomne zmyslenjo, z nuzy druhich dobytk ćahnyć, ke khostanju na 1000 hriwnow, a joho žonu, dla jeje pomocy při tymle lichowanju, k 500 hriwnam khostanja.

postajenju pak wučinja najwyšša płaćizna, kaž drje budże hišće powšitkownje znate, při předawanju wot producenta, t. r. ratarja, po wšelakosći kraja a družinow běrnow 4 hr. 25 pj. hač do 4 hr. 80 pj. za centnar. Ratař, kotryž překupcam a druhim privatnym wosobam běrny dróžšo hač je w tutym zarjadowanju postajene, předawa, wustaji so strachej krutoho khostanja.

Też so na to pokazuje, zo snadź buchu prjedy hižo zahe předaća běrnow hišće za nižše płaćizny wučinjene, zo też tele wučinjenja njemóža so jenostronscy zběhnyć, ale dyrbja so wjele bóle dopjelnić. Nowe postajenjo zwjazkoweje rady wo rjadowanju předawanja běrnow wot 12. hapryla 1915 njeje na tym ničo přeměniło. Wone dawa jeno krajnomu městnej za zastaranjo z běrnami prawo, do tych 12. hapryla běžnych wobzamknjenjow zastupić.

*

Saksojo z ruskoho zajeća pušćeni.

(M. J.) Po wujednanju mjez němskim a ruskim knježerstwom bu ličba němskich poddanow z ruskoho zajeća pušćena. Zo by so domojwrót tamnych hišće w Ruskej so namakacych civilnych jatych mohł wobstražować, je radźomne, zo bychu wuswobodźeni sakscy poddanoje swoje nětčiše městno přebywanja kaž też poslednje městno přebytka w zajeću zjawnomu wustawej za wupućowarjow w Drježdźanach (An die öffentliche Auskunftstelle für Auswanderer in Dresden, Kanzleigäßchen 1) bórzy wozjewili.

(K. M.) K prjedawšim tajkim wozjewjenjam wójny **ministerium wójny** powšitkownje **k wědźenju dawa,** zo je so, runja podobnomu postajenju pruskoho ministeria wójny, zarjadowało, zo přichodnje **podwyškojo a mužstwa** w kasarnach město 600 gramow jeno **500 gramow khlěba wob dźeń** dóstanu a k tutej tak poniženej porciji přida so jim 5 pj. khlěbowoho pjenjeza.

Hdyž tuta porcija, dźiwajo na napinanja, kotrež so wot wojakow też w domiznje žadaja, so dale wjacy ponižić njehodźi, budże tola stajnje też wot wojerskeje wyšnosće za to starane dla zeživjenja ludu, zo so pola wójska brójenjo a njetrjebawše přečinjenjo z khlěbom njestanje.

Wšelčizny.

5 millionow podpjery za wójnskich invalidow

je zwjazkowa rada we swojim poslednim posedźenju přizwoliła. Pjenjezy so po matrikularnych přinoškach jenotliwych krajow rozdźěla.

*

Katolske cyrkwje za protestantske Bože služby.

Biskopski ordinariat w Straßburgu je na fararjow sćěhowacy wokolny list pósłał, kaž „Oe. V.“ w č. 70 pisa: „W nětčišich wójnskich wobstojnosćach maja často wojacy protestantskoho wěrywuznaća kwartiry we krajinach, hdźež žana protestantska cyrkej njeje. Jeli zo w tajkich městnach wojerske wyšnosće wo přewostajenjo katolskich cyrkwjow za wotměćo protestantskich Božich službow proša, chcyli knježa fararjo tomu napřećo přińć a łódź cyrkwje za protestantske Bože služby přewostajić. Też ma so trjebanjo klětki, pišćelow a zwonow přizwolić.“

*

Papjera so podróžši.

Kaž „Oe. V.“ pisa, chcedźa fabrikantojo papjery w bližšim času, dźiwajo na wjetše wudawki při papjerje dźěłanju, tusamu wo 15 hač do 20% powyšić.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Hańža Alma Irmgard, Pawoła Franca Maršnera, knihiwjednika w Budyšinje, dź. — Johanna Hilžbjeta, Jana Kóčki, skałarja we Wownjowje, dź. — Max Stanisław, Stanisława Wawczyniaka, pohonča w Hornich Póckowach, s. — Pětr, Józefa Porady, dźěłaćerja we Wulkim Harthowje, s. — Marja, Michała Jakuba Krala, žiwnosćerja w Čemjercach, dź. — Marja, Jakuba Hejduški, pohonča w Budyšinje, dź. — Herta Elfrieda, njemandź. dź. — Józef, njemandź. s.

Wěrowanaj: Jurij Ota Wehle, ratař, t. č. wojak w połku pěškow čo. 182 w Freibergu, z Hanu Madlenu Kreuzec.

Zemrěći: 24. hapr.: Anton Pawoł Čihaček, šuler z Jenkec, 10 l. 23 dn. — 6. meje: Franc Mička, twarski dźěłaćer, w Židowskim wokrjesnym wustawje, 34 l. 9 m. 11 dn. — 8.: Marja Domšcyna, mandź. klampnarskoho mištra w Budyšinje, 45 l. 5 m. 25 dn. — 11.: Marja Šneiderowa, Michała Šneidera, zamkarja w Budyšinje, mandź., 53 l.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

K starym płaćiznam!

Sofowe wodźeća

krótke 90 pj. — dołhe 1,30 hr.

Kalmukowe sofowe wodźeća

krótke 1,60 hr. — dołhe 3,50 hr.

Meblowy krep

meter po 60 pj.

Meblowy katun

meter po 45 pj.

Zalěpše twory wyšše płaćizny.

Emil Wehrle

Jerjowa hasa 7.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)

wuhlo

brikety

kamjeńtne wuhlo

anthracit

wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**

Dalokorečak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**

Dalokorečak 307.

Knižka: **Křižowy puć we wójnskim času**

je **wušła** a k dóstaću we wšěch **expedicijach Posoła**

za 25 pj.

Do Krupki

pójdźe procession **pjatk 21. meje.** Rano w 5 hodź. we Wotrowje Boža mša, potom so hnydom woteńdźe. Štóž chce sobu hić, njech so zastara z khlěbom a ze wšěm, štož k jědźi trjeba. Też njech sebi wot gmejnskoho předstojićerja wobstara wopismo, zo do Krupki puću je.

Narćik, wjednik.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:

Stare wašnjo molowanja.

Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.

Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.

Polichromowanjo a pozłoćenjo wołtarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.

Wobličenja a skicy darmo.

Z prima-referencami mózu służić.

Čišć knihićišćerje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 21. | **Budyšin, 22. meje 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

65. Mnichowy jandźel.

I.

Tele dźěćo lubowaše pokoj, ćichu mysl a duchowne zhromadźenjo; něhdy dźeše joho jandźel z ćicha k njomu:

„Pój do samoty a bydli mjez klóštrskimi murjemi; tam chce tebje Bóh měć, tam tebje joho hłós woła!“

„Tam dyrbju so swoje cyłe žiwjenjo zamknyć dać?“ wopraša so dźěćo.

„Bjez dźiwa“, wotmołwi jandźel, hdyž so hółbjam klóštrskeje komorki wjacy na mazany swět sydać njecha: ale njebój so; tele hnězdo lubosće je tohodla wot spódka tak kruće zatwarjene, zo by ćim šěršo do zwěrcha so wotewrjało.“[1]

„A njesměm ze swětom wjacy wobkhadźować?“

„Zminješ so jenož wobkhada z človjekami, zo by ćim nutrniši wobkhad ze zbóžnymi duchami wjedł. Z klóštrskeje komorki njeje daloko do njebjes.“[2]

„Posłušnosć zda so mi tak ćežka.“

„Z posłušnosću dobudźeš sebi křidła, kaž naše, a budźeš spěšny a wuskočny, wolu Božu dopjelnjeć.“

„Koho njeby tajka khudoba stróžała?“

„Zaprěješ sebi też najmjeńši prósk toho procha, ale dobudźeš, kaž my, toho, kotrohož su wšitke swěty.“

„Čistota wšak je wurjadne prawo jenož małeje ličby.“

„Bóh woła do njeje tych, kotrychž z cunišej lubosću lubuje. Z njej wućekneš wšomu mjasnomu wabjenju a posydneš so do nas, zo by so wot našcje zhromadneje srjedźizny, kotraž je njeskónčna swjatosć, na so ćahnyć dał.“[3]

„A modlić so dyrbju wodnjo a w nocy?“

„Njepřestanješ Davidowu harfu z rukomaj wodźić, zo by złych duchow wothanjał a Jězusa z joho wjesołosćemi a słódkosćemi wołał. My w njebjesach khwalimy Boha přecy, a tale khwalba je nam tak słódka, zo bjez njeje njebychmy ani zbóžni być móhli.“[4]

„Kak surowa tola je tale drasta!“

„Wona so jenož tajkimaj wočomaj njespodoba, kotrymajž so ty spodobać chcyć njedyrbiš. Před wočomaj jandźelow budźeš błyšćatu drastu tamnych njebjeskich lilijow nosyć, kotrež ani njedźěłaja ani njepřadu a tola su krasniše dyžli hordosć wšitkich Salomonow.“

„W tymle klóštrskim rjedźe je luta krutosć a twjerdosć.“

„To je jenož forma k leću wulkeje póćiwosće a wurjadneje dospołnosće, Kelko dušow je hižo njebjes hódnych sčiniła!“

„Budu potajkim žiwjenjo jandźelow wjesć dyrbjeć?“

„Budźeš wězo naše žiwjenjo žiwy; dobudźeš našu móc a rjanosć; budźeš do legionow zemskich jandźelow słušeć, kotrychž tak často jich njebjescy bratřa wopytuja. Twoje žiwjenjo budźe runja čistej rěčcy, kotraž po njebjamódrym z hwězdami posytym žłobju běži a wonjate kwětki po jeje brjozy stojace napoja.“[5]

II.

Klóštr wotewri so młodomu novicy. Prěnje dny skićachu jenož pokoj. Modlenjo, mjelčenjo, dźěło, zdalenjo wot swěta, wšitko so jomu spodobaše. Ale rjad dyrbješe też na djaboła dóńć.

Přińdźe wokomik, hdźež so wšitko z tyšnosću zasćinjene zdaše. Wšitko běše zrudne, struchłe, z dwělemi połne, a młodźenc praješe hižo při sebi:

„K čomu dyrbju so do tajkoho žiwjenja slubić, do kotrohož ani lóšta nimam? Móžu dźě runje tak derje we swěće zbóžny być kaž tu. Hdy bych hišće někajkoho pobudźenja dóstał! Ale zda so mi, zo Bóh sam mje wot so storka a mje napomina, zo bych tónle dom wopušćił.“

„Spokojej so“, wotmołwi mile jandźel. „Spóznawaj poslednje pospyty djabołowe. Wón drje ma so twojoho přebywanja w klóštrje žałostnje bojeć, dokelž je tak zamysleny na to, tebje z njoho wuhnać. Stój kruće! Bóh je tola z hortom tych k tebi rěčał, kiž joho město zastupuja; to dosahaj tebi!“[6]

Młodźenc wosta w klóštrskej komorcy, kotraž bu jomu lubozny paradiz.[7]

We wokomiku, hdyž před Bohom swjatočne sluby wotpołožeše, wobžarowachu joho někotři swětni; jandźelojo wšak juskajo přihłosowachu a wobdawachu tele wobrjady z wulkej krasnosću.

Po jich tak wulkej radości bě so sudźić a prajić mělo, młody mnich je do jich khorow jako wozdoba zastupił, a jich swjate rjady su jandźela přidóstałe.[8]

III.

Mnich bu hišće dys a dys ze spytowanjemi ćwilowany; ale wón běše hižo na wojowanjo zwučeny a wotnjese sebi telko dobyćow, kelkož měješe bitwow wustać.

Sta so, zo někajku žarliwosć čuješe, dokelž bu jomu jedyn z joho bratrow do prědka stajeny. Hnydom połoži joho jandźel před woči joho ducha na jenu stronu cyłu hromadu złotych, na druhu stronu někotre kusy.

„Přirunawaj“, dźeše k njomu, „što je kóždy z waju we swěće wostajił; hlej, kelko wopor twojoho bratrowy twój wopor přesahuje a kak daloko sy ty po zasłužbach zady njoho.“[9]

Česćelakomnosć njeda jomu pokoja. Wón wopominaše ze swojej wobrazniwosću kubła, kotrež by z wutrajnym dźěłom mjez človjekami sebi zasłužić mohł. Jandźel pokaza jomu w swětłej pruzy ćemny prósk, kiž so też hnydom zasy zhubi. „To je“, dźeše „hódnota mjedźe pornjo twojej njesmjertnej duši!“[10]

Wón skoržeše pře zymu abo suchotu při duchownych zwučowanjach. Jandźel pak praji k njomu: „Hdyž bójski mištr po pusćinje ćěka, su ći zbožowni, kotřiž joho pospochi sćěhuja. Woni zawěsćuja jomu, zo su jich prócowanja čiste a zo maja jenož joho před wočomaj. Jim budźa pozdźišo joho wosebita lubosć a joho wokoše słušeć.“

Z khorosću zadźěwany wobžarowaše, zo njemóže do khora hić swjate hodźiny spěwać. Tele žarowanjo spodobaše so jandźelej a wón dźeše: „Póńdu za tebje wóruch modlitwy woprować.“

Zo by jomu wjetšu hidu přećiwo spytowanjam wubudźił, chcyše jomu jandźel spytowarja samoho pokazać. Wón da satanej runja słabomu błyskej, kotryž čornu mróčel přeleća, so zjewić: „Ach, radšo wumrěć, wumrěć, dyžli to zasy widźeć!“ zawoła mnich. — „A tola“, praji k njomu jandźel, „njejsy joho dospołnje widźał. Spěšnosće dla, z kotrejž mróčel přelećа, njejsy joho wohidnosć dopóznał.“ — „Najebać toho“, wotmołwi mnich, „chcył radšo bosy nohi hač do sudnoho dnja po łožu ze žchliwym wuhlom posypanym khodźić, dyžli joho z nowa wohladać.“[11]

IV.

Joho swjate žiwjenjo běše dušam, kotrež běchu srjedź swěta wostałe, wulka pomoc. Tysacore prózstwy wothłosowachu so w klóštrskej komorcy, a ze wšěch stronow lětachu jandźelojo, kotřiž tyšne zdychowanja nošachu.

Jandźel pěston rozdźěleše do nich přez pobožnoho, ponižnoho służownika Božoho dobyte dobroty. Za časy tyšnosće a mučnosće, jandźel běše potom trochu zrudny, móžeše jenož słabu pomoc do rukow njebjeskich prošerjow położić; za dźeń swěry a horliwosće radowaše so z wulkim wjeselom, dokelž móžeše bohaće wudźěleć.

---

[1] Swj. Domaš z Villanowy, wo wočakowanju naroda Jězusowoho. — [2] Zbóžny Guiques, list bratram na horje Božej. — [3] Tertulian, wo mandźelskej. Swj. Chrysologus. — [4] Swj. Chrysostomus, wo psalm 41.

[5] Balduin z Kanterbury, wo mnišskim žiwjenju. Jakub Alvarg, wo klóštrskim žiwjenju 1, 12. Swjaty Hieronymus, list Eustochijej 22. — [6] Žiwjenjo swj. Oportuna. — [7] Sćěhowanjo Khrystusa 1, 20. — [8] Žiwjenjo swj. Baptisty z Barano, swj. Juty.

[9] Žiwjenjo swj. Kolumbana. — [10] Žiwjenjo swjatoho Benedikta. — [11] Žiwjenjo swj. Katerny z Bologna, swj. Brigity.

Wón widźeše bórzy płody tychle zasłužbow.

Ćmowu nóc howrješe wichor na šěrokim morju. Cyła čŕjóda łódźi widźeše so na kromje hłubiny, blizko smjerći. „Dowěru!“ zawoła poručnik, „nětko je wo poł nocy; to je hodźina, hdyž mnich stawa, zo by do khora šoł. Před swojim zapućowanjom sym jomu naše zamysły poručił.“ — Hdyž prěnje pruhi rańšich zerjow skhadźachu, hromadźachu so rozpjeršene łódźe; ani łódźe so zhubiło njebě.[12]

Póćiwosć sprawnoho přińdźe do wulkoho stracha. Swět, tak so zdaše, budźe z wulkim pohórškom wothłosować. Satan juskaše ... We swojej modlitwje je so mnich na pruhowanu dušu dopomnił: wona njepadźe!

Ze zadwělowanjom wojujo bě so duša rozsudźiła sebi žiwjenjo wzać. Wona chcyše so sprawnosći, kotruž so ji zdaše, zo sebi naprosyć njemóže, spjećować ... Čeja ruka budźe ji wobarać? Ruka, kotraž so w klóštrskej komorcy k Bohu pozběhowaše.

Hrčšnik stoješe na kromje časnosće a wěčnosće, ale wšitkim lubosćiwym zbudźenjam miłosće wutrobu zamkaše. Podarmo hromadźeše joho jandźel štožkuli dobre w joho žiwjenju nadeńdźe; běše přemało pornjo mnohosći złósćow! Nadobo położichu so sebjezapřéća a posćenja na wahu. Jandźelo klóštrskeje komorki, tu je zasy duša, kotraž budźe so tebi za wumóženjo dźakować.

Mać leżeše na smjertnym łožu. Wbohe syrotki, khudźinki, što jeno z was budźe? Wone žaneje druheje pomocy njeznajcy, khiba-li sylzow, tłóčachu so wokoło mrějaceje maćerje. Štó budźe smjerći wobarać? Štó zdźerži jim tule ruku, zo by je wjedła, tejle woči, zo byštej je stražowałe, tule wutrobu, zo by je lubowała? Jandźeljo tychle małych dźěći, wzmiće tola jich zdychowanja a jich płački a lećće do klóštrskeje komorki, też wy so z pokojenjom a z radosću wróćiće!

(Přichodnje dale.)

[12] Wylem Bretanski, žiwjenjo swj. Kolumbana.

Wójna a Italska.

Hišće njeje so Italska rozsudźiła, ale dołho njemóže wjacy trać. Kral njeje ministerium Salandra-Sonnino wotpušćił, dokelž so w tu khwilu druhe ministerium njenamaka. Swobodni murjerjo a wot jendźelskeje strony płaćene nowiny šćuwaja w pismach a na wšěch měšćanskich hasach a w zběžkańskich zhromadźiznach z dźiwym hołkom k wójnje přećiwo Awstriskej. Hanjenja přećiwo Giolittej, awstriskomu a němskomu kejžorej a jich zastupnikam, haj přećiwo italskomu kralej, zjawne wustupowanjo za republiku traša přećelow měra, tak zo sebi njewěrja kruće wustupić. Salandra njecha přećiwo hewrjekarjam zakročić abo njemóže to wjacy, dokelž je so z nimi pře dołho pleńčił.

Wjetšina italskoho ludu je přećiwo wójnje.

Giolittej je 300 zapósłancow za neutralitu přihłosowało. Runje tohodla staj drje Salandra a Sonnino zeńdźenjo sejma wot 12. na 20. meju wotstorčiłoj a snadź je hišće wotstorčitaj. Chcetaj samaj wěc rozsudźić a potom njeby sejm hinak mohł hač přihłosować. Kral boji so revolucije, kotraž mohła jomu trón powalić, a nima žaneje mocy. Kak mało šěroke woršty ludu wo wójnu rodźa, pokazuje so wosebje mjez ratařskim ludom. Też socialdemokraći su w mnohich městach zhromadźizny přećiwo wójnje wotměwali. W Genua wupraji so měšćanske zastupjerstwo skoro jenohłósnje přećiwo wójnje. Samo wojacy hotuja so njerady na wójnu. W Como, Bologni, Florencu a druhdźe su so reservistojo spjećowali. Potajkim jenož šćuwarjam k lubosći dyrbi so kraj do stracha a hubjenstwa walić a swojim dotalnym přećelam njesměrne wopory nakładować k tym, kotrež maja hižo njesć.

Ma Italska sprawnu a rozomnu winu k wójnje?

Italska chce wěste k Awstriskej słušace krajiny měć a to tohodla, dokelž w nich z wjetša Italscy bydla. To drje je trochu dźiwnuška přičina, ale Awstriska chce tola, zo bychu počahi mjez woběmaj krajomaj dobre wostałe, Italskej k woli być. **Kak daloko chce jej Awstriska napřećo přińć, je němski kancler Bethmann-Hollweg w němskim kejžorstwowym sejmje zańdźenu wutoru wozjewił,** a chcemy tu po joho słowach koncessije mjenować, kotrež je Awstriska Italskej přilubiła:

1. Tón dźěl Tirolskeje, kiž je wot Italskich wobydleny, wotstupi so Italskej.
2. Runje tak nawječorny brjoh Isonca, tak daloko hač je wobydlerstwo ryzy italske, a město Gradisca.
3. Triest dyrbi so kejžorske swobodne město sčinić a italski raz zawěšćace měšćanke zarjadnistwo a italsku universitu dóstać.
4. Italska souverenita nad Valonu a k tomu słušacej wokolinu so připóznaje.
5. Awstriska njecha so do politiki w Albaniskej měšeć.
6. Na nacionalne potrjeby italskich statokow w Awstriskej budźe so wosebje dźiwać.
7. Awstriska zwoli amnestije wojerskim a politiskim skućerjam, kotřiž su z wotstupjenych krajinow.
8. Přilubi so, zo budźe so přećelniwje na italske přeća dźiwać, kotrež ze wšěch prašeni tutoho wučinjenja wukhadźeja.
9. Awstriska wuda po dokonjanym wučinjenju zjawne wozjewjenjo wo wotstupjenjach.
10. Měšane komisije so postaja, kotrež budźa jednotliwosće wotstupjenja rjadować.
11. po dokonjanym wučinjenju njetrjebaja so wojacy awstriskoho wójska, kotřiž z wotstupjenych krajinow wukhadźeja, wjacy na wojowanjach wobdźělić.

K tutomu wozjewjenju kancler doda:

Němska je pod přihłosowanjom Wienskoho kabineta před romskim połnu garantiju za swěrne wuwjedźenjo tutych lubjenjow přewzała.

Awstriska a Němska stej tu něšto wobzamknyłoj, štož, jeli so poradźi, po mojim krutym přeswědčenju jara wulka wjetšina wšěch troch ludow připóznaje. Ze swojim sejmom stoji italski lud před rozsudom, hač chce dopjelnjenjo starych nacionalnych na-

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(2. pokračowanjo.)

Ze wšěch tutych kěrlušow wěje nam njebjeska wjesołosć dźěśća napřećo, dokelž je zbožowne pola swojoho Knjeza a Boha; tute zbožo dyrbi staršeju we wšej zrudobje tróštować; staršej dźěn chcetaj dźěśćowe zbožo. Posłuchajmy hišće na jedyn kěrluš, kiž też tute čuća wupraja:

1. Te žiwjenjo bě krótke,
   Kiž mějach na swěće.
   Bóh sčini mi je słódke,
   Hdyž zas' mje wućeže.
   Ja dlěje wostać nochcu
   Tu we tym hubjenstwje;
   Zas' do zemje so wróću,
   Wšak sym ja wot zemje.
2. Mój duch dźe cyle čisty
   Ze swojoh' ćěłka won;
   Na sudny dźeń, wšěm wěsty,
   Je zbudźi Boži syn.
   Bóh podawa mi krónu,
   Prjed' hač sym wojował;
   Ja dźakuju so jomu,
   Zo je mje k sebi wzał.
3. Přez njeměrne dźěch morjo
   We swojej słabosći,
   A njezhonich, što horjo,
   Też nic wo žałosći.
   Bóh pósła ćichi wětřik,
   Zo lohcy přejědźech;
   Mi pomhaše mój Zbóžnik,
   Zo zbóžnje wujědźech.
4. O staršej! waju zrudnosć
   Mi jeno blizko dźe.
   To čini waju lubosć,
   Zo lubowaštaj mje.
   Ja słyšu žałosćenjo,
   Ja widźu rucy wić;
   Tak wamaj rozrudźenjo
   Smjerć móže načinić.
5. Ja wěm, zo ty, mój nano!
   Sy z stysknej wutrobu;
   To spomnju pak ći jeno:
   Porst połož na hubu!
   Při zrudnych wěcach mjelčeć,
   So zwinyć skorženja,
   So wobstajnoho dźeržeć,
   To staršim přisłuša.
6. A ty, o luba maćeř!
   Mje přestań žarować;
   Te rudźenjo wšě zaćěř,
   So prócuj tróštować.
   Ja so — to wěr mi z cyła —
   Ći njejsym zhubiło.
   Mje k njebju narodźiła
   Sy; dźakuj Bohu so!

Hdyž su so staršimaj tak žane lubowane dźěći minyłe, potom činja jimaj druhe zawostajene ćim wjetše wjeselo. Tute pak prócuja so też, staršimaj wšu prócu a lubosć po możnosći zarunać; stajnje jim we wušomaj klinči: „Česć nana a mać, to je ći khwalba“; derje sebi spomjatkuja tamne słowo: „Posłuchaj nana a mać, zo njetrjebaš trawu na jeju rowomaj z wočomaj krjepić“; njezapomnja też, zo „štóž na staršeju swari, sebi sam smjerdźate mjeno čini“. Dźeń wote dnja prócuje so dźakowne dźěćo, zo by jimaj dobrotu z dobrotami płaćiło, wosebje hdyž staj zestariłoj a pomocy třebnaj: „Nanej a maćercy na stare howić je kemšacy dźak“; přecy ma tamne přisłowo před wočomaj, kotrež praji: „Čiń staršimaj dobrotu w starobje, hdyž minjetaj so, je přepozdźe.“ We starobje staršeju hišće bóle česćić a lubować, ma kóžde dobre dźěćo za swoju najswjećišu winowatosć. „Hdyž staršimaj činiš dobroty, wotpłaćuješ stary dołh.“ Stari ludźo su husto kipri a njemóža wjacy tak dźěłać a pomhać, kaž bychu to radźi chcyli; snadnje nastanje potom pola nich měnjenjo, zo su wšudźom na puću: „Stary je wšudźom na puću“; a to je jim tak hórko a žel. Ale lubosć móže tajke mysle zahnać a wječor žiwjenja tak porjeńšić. Starej staršej čujetaj so traš wosamoćenaj, dokelž su lubuški hižo prjedy njeju do wěčnosće zašle, mjez tym zo dyrbitaj wonej hišće na wěčny wotpočink čakać,

dźijow w šěrokim wobsahu docpěć, abo hač chce přećiwo tym, kotřiž běchu wčora a dźensa z nim zwjazani, jutře mječ wućahnyć. Nochcu nadźiju spuščić, zo so waha skerje k měrej hač k wójnje nakhili.

Kaž pak też Italska so rozsudźi, my smy z Awstriskej wšu móžnosć činili, zo bychmy zwjazk zdźerželi, kiž je w němskim ludźe so zakorjenił a wšěm tŕom knježerstwam wužitk přinjesł. **Roztorhnje-li so zwjazk wot jenoho sobustawa, dha budźemy w zjednoćeństwje z druhim też nowym stracham njebojaznje a dowěrliwje so stajić wědźeć.** (b)

Sejm přewodźeše kanclerowe słowa z mócnym přihłosom a přikleskom a rozeńdźe so potom bórzy na njewěsty čas.

Němska a Awstriska stej na kóždy pad přihotowanej a nowi njepřećelojo jeju bola, ale njepowala. Nawopak bychu jeju dotalni njepřećelojo bjez noweje pomocy bórzy zhubjeni byli; tohodla jich surowa agitacija we Italskej.

*

Italski sejm je štwórtk ministeriej połnomóc za wšě pady dał.

Zapósłancy, kiž su po swojim přeswědčenju přećiwo wójnje, njewěrjachu sebi wjele prajić. W Italskej njeknjczi wjacy strowy rozom, ale wrótnosć a štóž z bjezbóžnymi šćuwarjemi sobu nječini, njeje sebi žiwjenja wěsty. Salandra a joho ministrojo su na wšěm wina. W prawym času běchu lohko porjad zdźeržeć móhli, nětko je pozdźe. **Wójna njeje drje hišće připowědźena, ale je wěsta.** Što Italskej přinjese? Dobyćo z ćežka. Skerje revoluciju. Kral, kiž, snadź nuzowany, nětkle sobu čini, hraje wo swój trón. Kotřiž w tu khwilu zaslepjeny a zašćuwany lud wjedu, chcedźa republiku.

A što budźe ze swjatym wótcom?

Wón bě dotal jaty mjez zwjazanymi rubježnikami, nětk budźe mjez swobodnymi. Bóh joho škituj! Ćežši drje joho dóńt też w najhóršich časach był njeje. — Pósłancy pola swjatoho stoła maja wot swojich knježerstwow poručnosć, zo w Romje wostanu.

Wójna.

Naš kral Friedrich August na narańšim bitwišću.

(K. M.) Joho Majestosć naš kral wopyta 11. meje generalfeldmaršala z **Hindenburg**; potom wobhlada sebi kral wojerske připrawy dalšeje wokoliny hłownoho kwartěra wyššoho wjednika w Ranju dokładnje.

12. meje wopyta Joho majestosć naš kral wjacore wotdźěle sakskoho wójska we ruskej Pólskej, wosebje landsturmbatallion 4 z Lipska a poł bataillona pěšoho artilleriskoho regimenta čo. 12 a wotdźělenjo municionskeje kolony. Kral wupraji wójsku swój dźak a připóznaćo, zo su tak dołho so derje dźerželi we wšelkich bitwach a rozmołwješe so najpřećelnišo z mnohimi jenotliwymi wojakami. Ducy po puću wobhlada sebi Joho majestosć też wjacy městnow w narańšej Pruskej, hdźež su Rusojo žadławje zakhadźeli. Sakski generalleutnant ze Seydewitz, kotryž jenu prusku reservnu divisiju nawjeduje, wopyta popołdnju krala.

14. meje postrowi naš kral sakski krajnowoborny regiment čo. 101, kotryž so we prědkownej liniji namaka, a wupraji też tutomu regimentej swoje připóznaćo za wurjadne zadźerženjo we wjele bitwach. Popołdnjo pak bě postajene za wopyt bitwišća Demsk, hdźež je so saksa krajna wobora w měrcu t. l. wuznamjeniła. Na wječor bu jedyn lazaret w Mlawa wopytany, hdźež je nahladna ličba sakskich officirow a wojakow jara dobre zastaranjo namakała.

15. meje rano postrowi kral sakske reservne, krajnowoborne a landsturm-formacije. Hewak bě dźeń wosebje poswjećeny wopytej jeneje z najwjetšoho dźěła ze Saksow wobstojaceje jězdneje divisije.

Njedźelu 16. meje rano bu Joho Majestosći čŕjódka we a pola Lodz-a přebywacych sakskich wyškow, wojerskich a civilnych zastojnikow, kotřiž maja tam swoje dźěło, předstajena. Po dlčjšej jčzbje ze samokhodom postrowi kral potom hišće sakske dźěle wójska, zo by jim swój dźak za jich wopokazane zmužite zadźerženjo wuprajił.

Póndźelu 17. meje wopyta a wobhlada sebi naš kral klóštr Czenstochow. Prjedy toho pak bě tu postrowił sakskich wyškow a podwyškow, kotřiž so w tutym měsće w tak mjenowanej etappen-służbje namakaja. Popołdnju wotjědźe kral potom do swojoho wobsedźeństwa a hrodu Sibyllenort.

Čestne wuznamjenjenjo awstriskich a němskich wójskowych wjednikow.

Wulcy přećelny list je kejžor Wilhelm na wyššoho wjednika awstriskoho wójska, pólnoho maršala arcywójwodu Friedricha pisał, joho prošo, zo by k wopomnjeću na sławne dobyćo w bitwje pola Gorlice a Tarnowa najwyšše wuznamjenjenjo swojoho wójska, kotrež je jomu paršonscy přepodał, rjad Pour le mèrite, nosył.

Tohorunja spomina na to, zo je tesame wuznamjenjenjo też joho swěrnomu generalstabšefej, generalej swobodnomu knjezej z Hötzendorf spožčił.

Kejžor Franc Jozef pak je kejžorej Wilhelmej za to dźakny telegram pósłał a jomu wozjewił, zo je wón joho (němskomu) generalstabšefej, generalej z Falkenhayn, na kotrohož pohnuwanjo buchu dźěle němskoho wójska do Galicije přewjezene, wulki kříž Šćěpanowoho rjadu a joho swěrnomu sobudźěłaćerjej šefej wotrjada organisacije wyškej Tappen wojerski zasłužbny kříž 2. rjadownje z wójnskej dekoraciju spožčił.

Rozhorjenjo w Jendźelskej dla zničenja „Lusitanije“.

W Jendźelskej je zničenjo „Lusitanije“ lud z dźiwim hněwom přećiwo Němskim napjelniło. W mnohich městach, kaž w Londonje, Liverpoolu atd. nadpadowachu domy a khlamy tam zasydlenych Němcow a zaničachu, zapalachu a wurubjachu je. Wjacy stow khěži bu docyła zapusćenych. Paduši, žoniska a samo dźěći nošachu kradnjene wěcy a wožachu je z wozyčkami preč. Samo wojacy w uniformje so na njekhmanstwach wob-

---

za nim žedźicy a zdychujcy. Młody lud a nowy duch je jimaj cuzy; njemóžetaj so z nowym časom a žiwjenjom (zwjeselić) spřećelić: „Stary je zabył, kak młodomu je.“ Jenož rěč lubosće zwostanje jimaj zrozymliwa a byrnjež też bjez słowow była; tuta je jimaj, wosebje starej maćerćy, wowcy słónčko na wječoru žiwjenja. Kak zaswěćitej so dźědej a wowcy lubej wóčcy, hdyž jimaj małuške dźěći swoju přikhilnosć wopokazaja, so k nimaj tłóčicy a pleńčicy, abo hdyž wjetše wnučki jimaj wšelaku lubosć přinjesu jimaj posłužejcy. Kak rjenje je, hdyž so dorosćene dźěći staršeju njehańbuja, ale jeju z lubosću zastaraja, jimaj zjawnje prócu zarunuja, kotruž staj samaj prjedy dźěćom wopokazałoj, kak zwjeselacy wobraz, widźeć staršeju, kotrajž swoje dźěći nawjedujetaj k lubosći napřećo dźědej a wowcy.

Přez tajke lubosćiwe wothladanjo zhubi so pola starych ludźi tamne čućo, kaž zo bychu zbytkni byli: króna staroby wšak ma hišće tak dosć ćernjow; „stare lěta maja swoju móc“ a „dźědowske lěta tuleju rjap.“ A wosebje staraj staršej, nan a mać, staj sebi tutu lubosć docyła zasłužiłoj: hač do poslednjeje hodźinki starataj so wonaj za tych swojich: „Dźěd dźědźi měd, a wowka butru tołka“, z najmjeńša pěstonjo swoje wnučki a je powučujo ze swojich tak mnohich nazhonjenjow: „Hdyž dźědojo rěča, njech rostu młodźencam wuši“; „dźědowy naswark je za hólčka přez wulki pjenjez“. Što by tó njeznał tajku starosćiwu wowku? A hdyž wjacy to njemóža: spěwać a modlić so hišće móža: „Dźědej ruka machoćiwa je 'šće k žohnowanju žiwa.“ „Hdyž mudry starc rěči, mudry młodźenc wótře njedycha.“ A kak rada nječini to luba maćerka čakajo na poslednju hodźinku! Dobre znamjo žiwcje křesćanskeje lubosće a prawoho swójbnoho žiwjenja je, hdyž stara maćerka we swójbje jenož městna nima, ale hdyž so tam wona „doma“, zbožowna čuje; hdyž móžeš widźeć, kak so kóždy prócuje, zo by dźědej a wowcy najwjacy česće a lubosće wopokazał. A byrnjež traš husto stari ludźo też wšelacy byli: myslička na zańdźene prócy a starosće a na dóstate dobroty a na hodźinku dźělenja, kotraž budźe bórzy bić, sčini to wšitko lohke. Tute lubosćiwe znjesenjo wšěch brachow sčini staruškam wječor žiwjenja měrny a wjesoły. Prawy měr wšak hakle namaka so w druhim žiwjenju, za kotrymž dźe jich žedźenjo: „Čas žiwjenja ničo hač njeměr; spožč nam Bóh luby Knjez na kóncu měr“:

Wowka w rucy z kiješkom
W durjach za škórcami hlada:
„Z wami, škórcy, k měrej dom
Ja też ćahnyła bych rada!“ Čišinski.

Tak dha lubosć a dźak starymaj staršimaj, wohańbjejo stare přisłowo: „Staršimaj dźak je porědki ptak“. Wuči dźěn nas jene druhe: „Nimaš-li staršeju w česći, ći twoja česć na smjeće přińdźe.“ Haj, dobre dźěćo njecha, zo byštaj joho staršej hdy skoržić dyrbjałoj: „Radšo cuzu ruku košić, dyžli swojich dźěći hnady hladać“; abo zo by słyšeć dyrbjałoj „Wuměnka dawać je njedźakej najkisalši dawk.“ Ale bohužel, njezakhadźa so też we Serbach hrubje z nanom, z maćerju, hdyž staj so na wuměnk sćahnyłoj? Kak bolostnje so wo tym čita Čišinskoho baseń „Na wuměnku“, hdźež je nam basnik wótrje zwobrazował tajki podawk ze žiwjenja, zdobom też wučo, zo je Bóh škitař wšěch wopušćenych:

1. Šołćic nan a mać před statkom
Witataj sej z wjesołym khwatkom
Młodu žonu, Młyńkec Hanu;
Khlěb a sól ji dawa mać,
Na khlěb wot nana sej brać
Butru dyrbi žołtu rjanu.

2. Na dwór rozpušćeja kury,
Hač drje radosće, hač khmury
Budźa w domje. Z wótrym pyskom
Šołćic na nje měrja so.
„Po dobrym njej' nihdy to!“
Šołćic zdychny mać ze styskom.

3. Z łóštom Jurij hospodari;
Hana myje, rjedźi, wari;
Šołćic mać je k rucy rada,
Pokazuje, što je w hódź,
Khlěw a pinca kak so hlada.

dźělachu. Policija přihladowaše abo bě přesłaba k wobaranju. Sudnistwa su někotrych rubježnikow a paduchow k małym pjenježnym khostanjam zasudźiłe, nic k jastwu. To je bóle myto hač khostanjo a njewottraša nikoho.

Ministerpraesident Asquith wozjewi we sejmje, zo budźa wšitcy přisłušni njepřećelskich krajow wot 17 hač do 55 lět zajeći a w zhromadnych lěhwach zasydleni. Wuwzaća změje jenož wosebita komisija postajeć. Z tym je wukrajnikam tola žiwjenjo zawěsćene, hdyž jich wyšnosć hinak škitać njemóže. Jich wobsedźeństwo pak budźe husto zhubjene. Rozomniše jendźelske nowiny zasudźeja zakhadźenja přećiwo Němcam, wjetšina nowin pak hišće přećiwo nim šćuwa.

W **jendźelskich kolonijach** běchu tu a tam podobne abo hišće hórše zběžki, wosebje w jendźelskej Africy. W Johannisburgu bu němski klub cyle zapusćeny. Wobrazy němskoho a awstriskoho kejžora a wjećha Bismarka buchu spalene a němska khorhoj roztorhana. Po wěstym rjedźe buchu twarjenja němskich překupcow a firmow zaničene. Policija přihladowaše a bječeše z rubježnikami dźiwje spěwy. — Za Jendźelčanow su to zrudne znamjenja njezdźěłanosće a słabosće. (b)

W Haliču pokračuja naše a awstriske wójska dobyćerscy dale.

Na liniji Krakow—Lwow bu **Jarosław** dobyty a wot tam k južnomu ranju **Sambor** a **Drohobycz.** Tute město je srjedźizna petrolejowych kužołow, kotrež su nětko zas w našich rukach. — K połnocy wot **Přemysla**, wot k połdnju Jaroslawa hač k wuliwej Wisloka do **Sana,** su sebi němske a awstriske wójska překhod přez San wuwojowałe. Njepřećel cofa tu dale k ranju a sewjernomu ranju. Mjez **Pilicu** a hornjej **Wislu** (pola Ilzy a Lagowa), k južnomu ranju wot Přemysla, kaž w krajinje při Stryju počachu so 17. meje wjetše wojowanja. (WTB)

Twjerdźizna Přemysl je potajkim hižo z wulkoho dźěła wot němskich a awstriskich wójskow přesćěhnjena a Rusojo změja so w najbliššim času rozsudźić, hač chcedźa ju wopušćić abo přećiwo wobłěhnjenju so wobarać. Po poslednich powěsćach su so Rusojo stajili a **nowe wulke, rozsudne wojowanja maja so hnydom wočakować,** haj su z wulkoho dźěla hižo započate. Hłowna wojowańska fronta budźe drje při rěcy **San,** k połnocy pónźa pak wojowanja přez **Wislu** do Pólskeje, k połdnju přez **Přemysl** a **Sambor** k **Dniestrej** a dale k južnomu ranju. (b)

W **južno-rańšim Haliču** běchu Awstriscy před sylnymi ruskimi wotdźělenjemi pola **Horodenki** něšto cofali, tola jenož taktiskich winow dla, zo bychu z přileżnosću Rusow ćim wěsćišo zbili. Wjetšeje ważnosće tamny nakhwilny ruski postup nima.

Awstriske hłowne wjednistwo wozjewja 18. meje:

Wšo hromadźe bu w prěnjej połojcy meje ruskich jatych přiwjedźenych **174 000**; k tomu přińdźe **128** kanonow a **368** mašinskich třělbow. (WTB)

Mjez tym pak ličba jatych dale rosće; 19. meje naše wjednistwo wo 7000 jatych Rusow pisaše, kotrež z najmjeńša wšitke tam njejsu ličene, — Rusojo swoje zahuby po móžnosći pomjeńšeja. Cyle lohko pak jim při tym tola njeje. To je z nowoho carowoho wukaza widźeć, zo dyrbi so přiwuznym tajkich jatych, kotřiž su bjez wobaranja so podali, wójnska podpjera wotćahnyć. To je „sprawne“ khostanjo. (b)

Rusojo buchu też w poslednich wojowanjach k ranju wot Sana a k połdnju wot Njemena ćežko zbići.

Na sewjerno-rańšich bitwišćach

běchu na wšelakich městnach wojowanja, wosebje k połnocy a k połdnju wot rěki **Njemen.** K połnocy buchu wjacore ruske nadběhi wotpokazane. K połdnju naše wójska přimachu. Wojuje so tam hišće dale. 1700 Rusow bu tam zajatych. (b)

W Dardanellach

třělachu jendźelske łódźe wot morja też poslednje dny na turkowske wobtwjerdźenja bjez wuspěcha. Na kraju wojowanja popušćachu. Z Athena so 18. meje wozjewja, zo su Jendźelčenjo a Francózojo też při poslednich wojowanjach ćežko škodowali. Łódźe njedosahaja k wotwoženju ranjenych. Na kupach **Lemnos** a **Tenedos** su wšě twarjenja přepjelnjene. (b)

Z nawječornych bitwišćow

pisaja Francózojo dale wo wulkich dobyćach. Woprawdźe su powěsće jara přehnate a poćahuja so na małe lokalne postupy, kotrež powšitkowne wójnske wobstojnosće njepřemjenja. Wulki nadběh pola Arrasa, hdźež chcychu Francózojo němsku frontu předrěć, njeje so poradźił. Němscy swoje stojnišća dźerža. — Pola Yperna zadźerža sylny francózski wustork na khwilu naš postup, němscy wopušćichu lěwy brjoh yserskoho kanala, dźerža pak swoje stare stojnišća a postupuja z nowa. Wulke nadźije njepřećela so na žane wašnjo njedopjelnichu, wón měješe pak surowe zahuby, kaž jendźelske nowiny same skorža. (b)

Z cyła Jendźelčanam derje njeje.

Mnohe znamjenja na to pokazuja. We ministeriu je njepřezjenosć. Rěči so wo tym, zo dyrbjeli so zastupjerjo unionistiskeje strony sobu do ministeria přiwzać. Churchil a najwyšši wjednik łódźnistwa lord Fisher staj so přerččałoj. Mjez ludom knježi njespokojnosć drohoty dla. Mjaso je wjele dróžše hač pola nas, też khlěb. W Londonje stawkuja zastojnicy na elektriskej železnicy, zo skoro žane wjacy njejězdźa. Dźěłaćerjo hroža ze stawkami. Druzy, wosebje w fabrikach za municiju, dosć njedźěłaja. Nimo tajkich a druhich wobćežnosći maja ludźo hišće stajny strach před němskimi Zeppelinami, kotrež přecy Londonej bliže lětaja, a před podmórnikami. **Z jendźelskich nowin njeklinči wjacy njekhabłaca dowěra na skónčne dobyćo.**

„Lusitanije“ dla

je amerikanske knježeństwo Zjednoćenych Statow němskomu knježeństwu notu pósłało, w kotrejž z wjele, też přećelnymi słowami ničo mjenje nježada, hač zo dyrbjała Němska

---

4. Njedźelu na młodym kwasu
Maćerje za dźowku pasu —
Młyńkec mać bě horda žona —
Z hněwom widźi, kak so ma;
Hanje horde słowo da:
„Ty sy hospoza, nic wona!“

5. Pola Młyńkec často była
By a wšitko, štož by chcyła,
Wuměčała stara baba. —
Tej so wuzna Młyńkec mać.
„Dobre chcu ju naščuwać“, —
Praji baba, preč so zhraba.

6. Šołćic mać je młodej wšudźom
Na puću a jeje ludźom,
Prawje njemóže ji stupić.
W hródźach a při wobjedźe,
Za blidom srjedź čeledźe
Pyta ranić ju a hłupić.

7. „Dźi dźěn na wuměnk a nanej
Waŕ, ja rozkaž'waŕki žanej'
Njetrjebam a pomocnicy.
Zo sym dźowka najata,
Nic na kubło wudata,
Ludźo so mi wšitcy směja.“

8. Wbohej takle pika hroznje.
Maćeri je přeboloznje.
Z płačom rěči: „Luba Hana,
Rěčeć k dobremu sej daj,
Dobra budź a z prawdu praj,
Zo sy jenož naščuwana!“

9. „Z wočow dźi mi, to ći praju;
Što mam činić sama znaju!“
Z dźiwjej złobu na nju hrima.
„Luba Hana“, prosy mać,
„Kajki dobry kónc to ma wzać?“
„Z wočow mi!“ so khošća přima.

10. Stara mać na wuměnk stupa,
W sylzach dobrej woči kupa,
Nochce pića, nochce jědźe.
Nan ju prosy: „Spokoj so,
Za khwilu kónc změje wšo;
Bóh wě, zo so namaj złě dźe.“

11. Na wuměnku čas je hórki,
Suche běrny, twjerde skórki.
„A, a też naš dušny Jurij“,
Płačo dale skorži mać,
„Naju nochce wjacy znać;
Do wočow so wšitkón khmuri!“

12. „Njećiń Jurjej křiwdy, maći“;
Nan ji dalše słowa haći;
„Njej' sej k radźe, pomhać komu,
Khodźi wšón kaž zmysleny,
Wbohi nosy zblědnjeny
Z doma płač a płač do domu.“

13. Z hornčkom himpa baba stara
Na wuměnk a skorži jara:
„Luba maći, pomhaj Bóžko,
Tónle wupi wbohuška
Hornčk a tebi budźe lóžko!“

14. Šołćic mać so lehny. — Nahła
Ból bě do žiwota sahła. —
Z Božim Synom knjeza wjezu —
Rucy běndnje łamaše,
Stysknje k Bohu wołaše . . .
Wumrě w Bohu swojim Knjezu. —

15. Šołćic mać do rowa zwonja —
Přewodźerjo sebi hronja
Ćicho, wótře bórbot zradny:
„Skhorjeła bě z krjudźenjom,
Wumrěła je z rudźenjom. —
Šołćic młodej budź Bóh hnadny!“ —

16. Jurij na płač: „Ćežcy šwika
Bóh nas.“ Z myslu złóstnej pika
Wona jemu: „Na wšěm wina
Waša njeboha je mać.“
„Hana, teho budźeš kać
So!“ Wón rucy stysknje spina.

17. „Helski djaboł z tebje škrěči!“
Z hněwom wón a z płačom rěči,
„Ty a njekničomna baba
Přinjesłej stej prut a křiž!“
„Waša mać! Ty łžiš, ty łžiš!“
„Hubu dźerž!“ Za stólcom hraba. —

18. Něšto šěre do komory
Wleče so, kaž človjek khory,
Bliže přeco, bliže k łožu . . .
Šołćic njeboha je mać —
Zhot'wana — je derje znać —
Kaž na kuble w swojim zbožu.

swojim podmórnikam zakazać na łódże třeleć, na kotrychž mohłe žiwjenjo amerikanskich pućowari do stracha přińć. Zo Jendźelska ze swojim zadźerženjom Němsku runje k tajkej wójnje nuzuje, zo bě „Lusitanija“ pomocny křižak, zo měješe brónje, municiju atd., wo tym amerikanska nota słowčka njepiknje. Kaž přecy pokaza so Wilson też tu zasy jako cyle stroniski służownik Jendźelskeje. Němske knježeŕstwo drje jomu jasnje wotmołwi.

W Portugalskej je revolucija.

Njedźelu w nocy počachu łódże w Lissabonskim přistawje na město třeleć. Wojacy a civilistojo so wobdźělachu. Revolucija dźěše přećiwo ministerijej Castro. President Ariago pomjenowa na to nowe ministerium pod Chaga. Na tutoho sta so nazajtra atentat, a wón bu ćežko ranjeny, na čož nowe njeměry nastachu. Wjacy stow ludźi je pječa morjenych a ranjenych. Dwě španiskej wójnskej łódźi stej do Lissabona jěłoj.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Minjeny štwórtk tydźenja, na Bože spěćo bu tu prjedawši farař w Klukšu **Božidar Běrnik** pokhowany. Zdaše so skoro wěrje njepodobne, zo je tutón knjez, kotryž so hakle jutry na wotpočink poda a swoje zastojnstwo w Kłukšu złoži, hižo zemrěł. Na 37 lět bě zemrěty był z fararjom w Klukšu. Na dnju joho pohrjeba bu też runje nowy Klukšanski farař zapokazany, knjez Handrik, dotal farař we Łupoji.

— (Dary ke kralowym narodninam.) Minjeny tydźeń pjatk a sobotu 14. a 15. meje so po cyłym sakskim kraju hromadźachu dary za potrěbnosće „Čerwjenoho křiža“ (wosebje za ranjenych), kotrež maja so jako dar Joho Majestosći kralej Friedrichej Augustej k česći joho narodninow přepodać. Wuspěch tohole hromadźenja budźe zawěsće bohaty. Spomnić jeno chcemy, zo je so w Budyšinje nawdało 17039 hr. 2 pj. a w Žitawje 10985 hr. 95 pj.

Z Wotrowa. Knjez Jurij Šołta z Wotrowa, univ. assistent nacional-ockonomije w Lipsku, bu minjenu wutoru na doktora promovowany. W tym času służi jako wojak w 2. ulanskim regimenće čo. 18 w Lipsku.

Z Nowodwora. W předposlednim čisle Posoła podachmy w inseraće posmjertny dźak po † Jurju Handriku z Nowodwora. K tomu chcemy tola hišće někotre słowa přispomnić. Zemrěty je wopor wójny, joho smjerć słuša do rjekowskeje smjerće a wójnskoho wopora našich zmužitych rjekow, haj je hišće wjele wjacy wutrał a ćerpjeł, hač so to w polu stanje, hdyž tam trjecheny padnje abo w krótkim času wudycha. Zemrěty narodźi so lěta 1881 w Sernjanach, jako syn Michała Handriki tam. Nětko bě ženjeny w Nowodworje, hdźež bě w najzbožownišim mandźelstwje žiwy. Po wudyrjenju žałostneje wójny dyrbješe też wón hnydom sobu do pola. Přez Belgisku bě so zbožownje sobu přebił hač do Francózskeje, hdźež bě 3. oktobra w zymnym mrózu na łucy přenocował a potom jara na drčnjo skhorjeł a bě najprjedy w lazareće w Soisson, potom bu pósłany dom, zo by so tu we Kamjencu dale lěkował. Wottud dósta 10 dnjow dowola dom do Nowodwora, hdźež pak so khorosć tak pohórši, zo wjacy z łoža njemóžeše, tak zo so wjacy do Kamjenskoho lazareta njewróći, ale dyrbješe doma ležo wostać, hdźež je hišće 20 njedźel njesměrne bolosće ćerpjeł, dóniž joho skónčnje smjerć njewumoži.

Po tutych wobstojnosćach bu wězo też z połnej wojeŕskej česću pokhowany, kotruž jomu Pančičanske wojeŕske towaŕstwo wopokaza, hdyž joho swjatočnje k rowu přewodźeše a nad rowom też znate wutřěle wukonja, kotromuž so za tajku woporniwosć a bratrowsku lubosć też hišće **horcy dźak** wotłoža. Wo zemrětoho njeżaruje jeno jako tak dobroho mandźelskoho joho žona a dwě njedorosćenej dźěśći wo luboho nana, ale tohorunja też hišće joho staršej a tři sotry. Bě potajkim też jenički syn swojoho nana. A dokelž je jena ze sotrow do knježnow klóštra Marijneje Hwězdy zastupiła, tohodla spěwachu za njoho knježny pohnuwacy Requiem. — Bóh spožč zemrětomu wojowarjej wěčny wotpočink a ławrjencowy wěnc njebjeski! Zrudnym zawostajenym pak tróšt woporniweje lubosće!

*

Z Marijnoho Dola. Pónđźelu 17. meje dósta naša Hnadna Knjeni Marija Roberta Reime, kotruž sebi 1. měrca za abbatissu wuzwolichmy, cyrkwinsku benedikciju. Běšc to radostny dźeń za naš luby klóštr, kiž budźe z njezapomnitymi pismikami nic jenož do klóštrskeje khróniki, ale też do našich wutrobow zapisany. Njedźelu rano 16. meje hižo přijědźe njenadźicy najdostojniši knjez praelat Theobald Scharnagl z Oseka a wozjewi nam, zo naš najdostojniši knjez biskop dr. theol. Franc Löbmann, z kotrymž bě hižo wo tym jednał, benedikciju wukonja, a zo hižo wječor do klóštra přijědźe.

Pónđźelu dopołdnja w 9 hodźinach započa so pontifikalna Boža mša, při kotrejž našej duchownaj knjezaj praelat Gerard a pater Rafael assistencu dokonještaj, mjez tym zo knjez propst Šćěpan z Marijneje Hwězdy jako paranymf wustupi. Też nahladna ličba duchownych knjezow z wokolnosće bě přikhwatała.

Hdyž běše epistla wočitana, podachu so knježny z khora do cyrkwje dele. Před wołtarjom wotpołoži Hnadna Knjeni najprjedy swjatočnu přisahu, a na to wuspěwachmy litaniju wo wšěch Swjatych. Potom wudźěli knjez biskop nowowuzwolenej cyrkwinsku swjećiznu, požohnowa a přepoda jej abbatisyny kij, kříž a pjerśćeń. Konvent wróći so potom na khór, Hnadna Knjeni pak a jeje assistentcy wostachu při wołtarju.

Při offertoriju přepodaštaj wona a klóštrski bohot knjezej biskopej zaswěćenej swěcy jako wopor. Po woprawjenju celebranta dósta też Hnadna Knjeni swj. woprawjenjo.

Hdyž bě „Ite missa est“ wuspěwane, poda so konvent zasy do cyrkwje dele, a nětko bě intronisacija nowoswjećeneje Hnadneje Knjenje. Knjez biskop zanjesy potom „Te Deum“ a mjez tym spěwom přistupichmy

---

19. Rucy stykuje a hlada,
Zrudnje na kolena pada,
Jurjej z čoła hładži włosy,
K wobliču so nakłonja,
Sylzy so ji wuronja.
„Juŕko, Juŕko!“ želnje prosy.

20. Dźiwje zatorhny so Jurij,
Z hłowu nahle prasny k muri.
„Maći, maći!“ woła bólnje.

21. „Čakaj, Juŕko“, wona bjaka,
„Rjana kermuš na was čaka;
Staru babu njezatraša;
Sud was z kubła poćěri;
Z jědom njeboh maćeri
Zawdała je Hana waša.“ —

22. Hlejće, štwórta kaznja Boža
Hrozy bědy, lubi zboža.
Po njej tuž so mějće swěru,
Starši, dźěći, na zemi!
Žana móc ju njezlemi;
Z Boha bjerje sprawnu měru. —

23. Bě to hrózbne wupraš'wanje,
Bě to krute přesłyš'wanje,
Bě to pilne wobhlad'wanje!
Jurij z hłosom płakaše,
Na so k Bohu wołaše . . .
Rucy wuwjazachu Hanje.

24. Na kěrchowje zrudne dźěło
Rowaŕ ma, ze zemje ćło
Šołćic maćerine ryje. —

„Hlejće, slěd tu jědowy!“
Dawa wosud surowy
Lěkaŕ a sej rucy myje.

Kak daloko móže so njedźak zabyć, tak zo njeporadźene dźěćo njemóže dočakać, zo by so nan k wěčnomu wotpočinkej lehnył, a kak Bóh tuto počinjenjo surowje khosta, powěda nam Ćišinski w basni „Přećiwo štwórtej kazni“:

1. Hdy joh' stajimy na mary,
Hdy naš statok budźe mój?
Hdy do rowa zlěze stary,
Hdy knjez skónčnje budu swój?

2. Bórčeše hólc z kubła swarjo
Sej a z ruku hrožeše.
A čink złostny djaboł warjo
Do myslow jom' wožeše.

3. „K mudrej khwataj žonje w holi,
Swoju nuzu wuskorž ji!
Wona wukaže po woli
Radu spomožeŕsku ći“ . . .

4. „„Tak sy načakał so tola
A sej po srědk ke mni dźeš!?““
„Wěš, hdźe starosće mje bola?“
„„„Dawno wěm, što wědźeć chceš.““

5. „Z połnej horšću do toleri
Pomasnu, hdyž srědk mi daš!“
„„„Ha wšak haj, hdyž nuza šeri
K mudrej žonje puć dźe waš.““

6. Lestnje ze srědkom so droži.
Hólc horšć ćisny toleri.
Žona k zemi woči złoži,
Suchej rucy rozšěri:

7. „„„Skradźu suknju sej a škórnje
Ze jstwy nanoweje wzmi,
Zahrjebać, hdyž połnóc šmórnje
Nimo so, na keŕchow dźi!

8. Nikomu pak njepikń słowa
A so nihdy njesměš kać!
Za tři dny, hdyž keŕchow khowa
Suknju, kašć ma w domje stać.““ —

9. Na keŕchow hólc blědy dźěše —
Jomu horco bě a złě —
Suknju, škórnje zarył běše,
Horcy pót sej z čoła strě. —

10. Jeho łóji, joho drapa,
Za khribjet so wěša jom',
Jemu kusa so do rjapa . . .
Wujachleny přihna dom.

11. Zymnica z nim w łožu mjeta,
Dźiwje woko wudźěra,
Křikny, zo dom zatřepjeta,
Z djabołom so zadźěra.

12. „Nano, ty sy domoj zaso?“
„„„Jano luby, lež a spi!““
„Pušć mje, djaso, pušć mje, djaso! —
Na keŕchowje w zemi tći. —

porjadu k našej nowej duchownej maćeri, zo bychmy jej hołdowałe. Na to wudźěli knjez biskop Bože požohnowanjo, wučita poslednje swjate sćenjo a my wopuščichmy cyrkej. —

Při wobjedźe na propstowni wunjese klóštrski bohot, sakski pósłanc w Barlinje, swobodny knjez ze Salca a Lichtenau, w rjanych słowach prěni toast na nowu Hnadnu Knjeni. Najdostojniši knjez praelat Theobald dźakowašc so w mjenje Hnadneje Knjenje a konventa najdostojnišomu knjezej biskopej za to, zo je benedikciju dokonjał. Jako wužši krajan (Sěrachowski), jako prěni katecheta a duchowny wjedźićeŕ knjenje abbatissy je wón wosebje powołany był, tomu skutkej krónu dać. Rěčnik wupraji hišće přećo, knjez biskop chcył sakskimaj klóštromaj a też joho klóštrej Osekej kaž dotal dobry přećel wostać. Najdostojniši knjez biskop praji, zo je jomu wosebite wjeselo było, benedikciju dokonjeć, počahow dla k swojomu šulskomu dźěsću a swojej duchownej dźowcy, kaž też lubosće dla ke klóštrej Marijnomu Dołej. Też ke klóštrej w Oseku stoji hižo dawno a za wšitki přichod w stajnej přećelnosći. Wysoki knjez wustaji potom hišće w rjanych słowach ważnosć katolskich klóštrow w našich časach a skónči ze sławu na knjeza praelata Theobalda.

Česćowni hosćo přińdźechu też na abtownju, zo bychu Hnadnej Knjeni swoje zbožopřeća wuprajili a zabawjachu so też z nami nanajpřećelnišo. Knjez biskop a knjez praelat wotjědźeštaj z klóštrskim bohotom popołdnju w 3 hodźinach. — My pak prosymy Boha, zo by našu nowu horcolubowanu duchownu mać stajnje z nowa wobsylnił, zo by wona swoje wysoke zastojnstwo k Božej česći a spomoženju dušow zastupowała. Bóh chcył jeje knježstwo na dalše časy žohnować.

(K. M.) **Přehlady wo zebranym kowje** (metall) a kak ma so z tym wobkhadźować, kaž też **wozjewjace listna za kowy** (metalle), (wobě lisćinje matej na spódnjej stronje postajenjo wot 30. hapryla 1915 wo zebranju kowow woćišćane) su pola kóždoho póstskoho wustawa 1. a 2. rjadownje dóstać.

Hospodarstwo.

W zahrodkach

načinja (šěre) **šlinki** wjele škody. Wodnjo zalězu pod łopješka, do trawy, pod kamjenje atd., wječor pak wulězu. Potom maja so z latarnju zezběrać, abo njech so tam a sem solotowe łopjeno połoži, pod kotrež wone zalězu, abo namazaj desčičku ze skaženej butru, na kotrejž potom rano cyłu čŕjódu šlinkow namakaš, zo móžeš je zničić.

Při **sadźenju** wšelkich šósadkow ma so na to kedźbować, zo koruški runje do zemje du a zo njejsu zhibnjene, tak zo kónc horje tči; tajke rostliny khorja hewak njedźele dołho.

Hróch so nětkle druhi króć sadźa, hižo zeskhadźany so wobkopuje; hdyž kčeje, so wjerški přišćipaja.

Zo so **kórki** na trochu powyšene rynčki sadźeja, je znate, ale mjenje snadź, zo su žně bohatše a dlčje traja, hdyž so z kórkami tak čini, kaž z plećatymi rostlinami, t. r. hdyž so wone na špaliry wjedu abo so jim hałzy natykaja a so potom trochu na nje přiwjazaja; k tomu je wosebje přihodna japanska plećata kórka.

Wulke **kyrpsy** dobudźeš, hdyž sebi je najprjedy jako šósadki plahuješ a w srjedź meje tesame potom do dobreje, derje předźěłaneje a pohnojeneje zemje zesadźeš. A komuž je mózno, njech da stajnje njedaloko zdonka rostliny z wodowoho sudobja w blizkosći něšto wody kapać, tón móže płody (štó chcył to wěrić) hač do 250 puntow dobyć.

Sadowe zahrody

chcedźa też wothladane być. Jeli młode, hakle sadźane štomiki **kćenja** čerja, maja so tesame wotšćipać. Też na małych abo słabych štomikach dyrbi so něšto kćenja zwotšćipać, dokelž přebohate njesenjo słabi štomiki na wjacy lět.

Myše načinja też štomam husto wjele škody. Njech so wuryje mała khódba a so staja pasle z khłóšćeńku, zo bychu so wotłójiłe, abo njech so tam kładže ze strychninom zajědojćena morchej.

Mejske bruki dyrbjeli so kóždy króć rano, prjedy hač słónco na nje přińdže, ze štomow stŕasć, z kropom poleć a potom so swinjom, kačkam a kurom dawać. Też čŕjóda druhich njepřećelow, wšelke wački (husańcy) a bručki so na sadowe štomy nětkle měrja, z kotrychž jene žeru łopjena, druhe kćenja a pupki. Přećiwo tymle njepřećelam je najkhmańšo, zo so wokoło štomow sčinja znate lěpjate wobwjazki. Wězo wšak mamy też w přirodźe pomocnikow přećiwo tymle njepřećelam sadu. To su wšo spěwawe ptački, kotrež husańcy a mjetelki łója; samo też wroble tu pomhaja, tohorunja łastojčki a druhe ptački, a nimo toho zasy na druhe wašnjo jěže, knoty a njetopyrje.

Wozjewjenja.

Zastupjeŕskej generalaj XII. a XIX. armeekorpsa staj za swojej wokrjesaj zakazałoj, zo bychu so, zminywši so pósta, listy, kharty abo druhe pisma, kotrež maja listy abo kharty zastupić, přez sakske mjezy do abo z Awstriskeje nosyłe, zo bychu so potom dale słałe.

Štóž přećiwo tutej zakazni čini, so, jeli zo přez powšitkowne khostanske zakonje krućiše khostanjo postajene njeje, po § 9b wobłěhnjeńskoho zakonja wot 4. junija 1851 z jastwom hač do 3 měsacow khosta.

*

(K. M.) Wot dobroćela, kotryž nochce być mjenowany, bu kral. saksk. ministeriej wójny 500 hriwnow k podpjeranju invalidow z wójny abo też w měrje sakskoho wójska přepodate a bu z wulkim dźakom přijate.

*

(K. M.) W časopisach so často poruča, zo bychu so wojakam w polu wot přiwuznych k škitej strowoty **Aspirin-tabletty** słałe.

To dyrbi so kruće wotradźeć, dokelž so přez njeporjadne wužiwanjo aspirina zadźěwa, zo by so w prawym času khorosć spóznała a też na prawe wašnjo hnydom přećiwo njej zakročiło.

W sanitätnych składach wójska so tomu runjace lěkarstwa namakaja a so po lěkarjowym zarjadowanju kóždomu officirej a wojakej darmo wotedawaja.

*

(M. J.) Za jatych cuzych njepřećelskich wojakow w Němskej su w poslednim času často pakety z našoho kraja přikhadźałe, kotrež buchu drje na namołwjenjo swójbnych tajkich jatych wot němskich wobkhodow abo swójbow słanc. W posyłkach namakachu so, nimo dowolenych wěcow, też tajke, kotrychž předawanjo na jatych je zakazane, n. př. tobak, šokolada, khlěb a druhe pječwa.

Na te wašnjo so też postajenja dla zeživjenja našoho ludu wobeńdu. Při wulkej ličbje wójnskich jatych móže tajke počinanjo po dlějšim času samo k ćežkomu škodowanju našoho hospodarskoho živjenja wjesć.

Wojeńska wyšnosć je tohodla postajiła, zo so njedowolene posyłki ze zeživjeńskimi a wužiwanskimi srědkami z našoho kraja jatym wjacy njepřepodadźa, ale so wotpósłarjam wróćo pósćelu.

*

(M. J.) **Trentino — Triest.**

W šěrokich worštach ludu je nahlad rozšěrjeny, zo je pola tak mjenowanoho Trentino-prašenja wotstupjenjo Triesta wěc, wo kotruž so tu hada. Tola je pod „Trentino“ jeno zrozymić tamny dźěl južneje Tirolskeje, kotryž přede wšitkim italsku rěč wužiwa a kotrohož hłowne město je Trient (italski: Trento). Triest potajkim z Trentonależnosću ničo činić nima.

13. Škórnje mi a suknju dajće!
Wuhrjebać chcu khwatnje hić.“ —
„„Hólcy, w skoku zwupřimajće
Jeho, zo so njemohł zbić!““

14. „Dych mi tołče djas ze šije,
Dušu torha z kléšćemi.“
„„Z měrom leż, to so ći dźije,
Ničo njestanje so ći!““

15. Dźiwje stona, hroznje korči,
Z huby běły pěni ješć . . .
K ranju bliže ze rta storči
Krótki přebojazny wrešć . . .

16. A hdyž zaso nóc so zběže
A swój čorny pušći płašć,
Přiwjezechu jom' do khěže
Čorny wobarbjeny kašć. —

Kak serbski lud njedźakownosć přećiwo staršimaj zasudźa, pokazuje też sćěhowacy přikład, kotryž so dźěćom husto powěda, zo tola njebychu dźakownosće napřećo staršimaj zapominałe, jich w starobje a khorosći zanjerodźejcy a zacpěwajcy: „Stary nan bě synej statok přepodał. Doniž běše nan hišće z knjezom był, bě wšitko jara rjenje; nanajrjeńšo móžeše jomu synowa mandźelska rěčeć a činić. To pak bu nětko hinak. Ničo wjacy ji khorowatej staršej prawje sčinić njemóžeštaj, wšudźe běštaj na puću. Dokelž z kiprosću a z třepotanjom za blidom husto jěsć rozkidaštaj, dóstaštaj šklička za kachlowu ławku, a hdyž bě šklička rozbita, dóstaštaj někajku drjewjanu. Ćiše, ale bolostnje znjesešťaj tutón njedźak, mjelčo hórke sylzy płakajo. Bóh pak jeju njewopušći.

Mějachu małoho hólčka. Kaž sebi dźěći wšelko hrajkaja, tak też tón. Jónu nanosy sebi wšelake desčički a spytowaše sebi z nich kortko zestajeć. Staršej přihladowaštaj joho pospytam. „Što dha sebi to dźěłaš?“ so nan wopraša. A tu dósta njewočakowanu wotmołwu: „Chcu sebi kortko wudźěłać, z kotrohož budźetaj nan a mać jěsć, hdyž budu ja wulki.“ — Tute słowo wotewri młodymaj woči a spóznaštaj, kak njedźakownaj samaj běštaj. Syn stany a dóńdže po nana a mać, zo byštaj zasy sobu za blidom jědłoj, a młoda mandźelska činješe wšo, zo by swoju prjedawšu hrubosć zarunała, tak zo měješťaj staraj staršej tola hišće zbožowne „stare dny“.

(Přichodnje dale.)

Přičina.

Mać: Što dha płačeš, Francko?

Franck: Ach maći, naš wučeŕ, kiž je cyły tydźeń khory ležał, je wotkhorjeł a — a — a — jutře je zasy šula.

*

Hdyž dźěći mysla. „Nano, wěš ty što? Ja něšto mózu, štož ty njemóžeš!“ — „Na, to chcemy tola wohladać!“ — „Ja mózu rosć!“

(M. J.) **Wobstojnosće nastupajo „dary lubosće“.**

Woporniwa mysl našoho ludu, kotraž ženje njezaprahnje, kotraž chce swojich synow a přiwuznych w njepřećelskim kraju, wojowarjow w třělnych hrjebjach a tych, kotřiž w lazaretach ćerpja, ze znamjenjemi lubosće a swěrneje starosće za nich zwjeselić, je so też zasy w tymle khutnym času najkrasnišo wozjewiła. Na milijony hódne dary jara wšelakich wěcow buchu našomu wójskej wěnowane a swědča wo tutej woporniwości. Po nětko hižo dléje hač 9 měsacow dołho trajacej wójnje budże šěršim worštam našoho ludu zawěsće přejomne, zo też wo nazhonjenjach z tutymi wěcami něšto słyša. Potom też zawěsće zarjadowanja wjednistwa, kotrež nětkle płaća, lěpje powšitkowne zrozemjenjo namakaja.

Wot spočatka wójny pokazowaše so, kaž je to z wozjewjenja kejžorskoho kommissara a wojeńskoho inspektora dobrowólnoho khorych-wothladanja pola wójska w polu, wjećha w Solms-Barće, jasnje spóznać, w domiznje cyle naturske a zrozemliwe prócowanjo, jeno znate wójska z darami zwjeselić. Kóždy dawaše rad a bohaće, hdyž jeno bě wěsty, zo joho dar dóstanje přiwuzny, přećel abo z najmjeńša jedyn jomu znaty a luby dźěl wójska (regiment, kompagnija atd.). Tutomu „swójbnomu zmysłu“ je wójnske wjednistwo napřećo přišło, a to hač na mjezy możnosće. Wosebje w hodownym času je so wšitko stało, štož so jeno stać możeše, zo by so zwjazk mjez swójbnymi doma a mužstwom w polu, mjez wojeńskimi městami a regimentami w fronće we wobkhodże tak lohko kaž możno hajił. Ale tele wašnjo wobdźělenja z darami, při kotrymž możeše kóždy kóždoho jenotliwoho wobdarić, měješe tón sćěhwk, zo so na powšitkownosć přemało mysleše. Dźěle wójska z bohatšich městow buchu přebohaće wobdarjene, druhe regimenty, kotrež běchu z khudšeje krajiny abo samo bjez garnisony, dokelž hakle z nowa wutworjene, ćerpjachu nuzu a to z hóřkim začućom, zo su w domiznje, za kotruž wojowachu, **zabyte.**

Tajkim wobstojnosćam njemóžeše wójnske wjednistwo tola lohkomyslnje přihladować. Dozady stajenjo dźěla swojich synow njemóžeše też wola domizny być. Tuž bu tak zarjadowane, zo móžachu so dary za jenotliwych adressatow (jenotliwe wosoby abo dźěle wójska) jeno na pósće abo na tworowych łubjach železnicow abo też na wojeńskich paket-depotach wotedawać. Tele posyłki so też sobu bjerjechu jako pólne póstne listy hač do 500 gr, nětkle runje su też hač do wróćowzaća, na nawječorne a też z dźěla na narańše bitwišćo jako privatne pakety hač do 10 kg a jako privatne posyłki po železnicy wot 10—50 kg dowolene. Za powšitkownosć postajene dary, tak mjenowane dary lubosće maja so jeno připrawjenja swobodnoho khorych wothladanja wužić, mjenujcy hamtske městna za wotedawanjo na sydle zastupowacych generalkommandow a tamne wot tutych zastarane depots na hłownych etapskich městnach. Při tym je na to dźiwane, zo hamtske přijimace městna přede wšitkim na tamne hromadźace stacije abo hłowne etappske městna scelu, z kotrychž so do wokrjesa přijimacych městnow słušace wójska zastaraja. Z tym so też přećo dawaćerjow w domiznje, zo bychu so jich dary wěstym wójskam wotedałe, po możnosći dopjelnja. Bjez srjedźićerstwa jenoho přijimacoho městna (Abnahmestelle) so posyłki darow lubosće přichodnje wot žaneje železnicy wjacy njepřiwozmu.

Dźiwajo na jenajke zastaranjo wšěch wójskow so należnje prosy, zo bychu so dary lubosće za powšitkownosć dawałe, zo bychu so wšě formacije, wosebje tamna mnohosć nowych formacijow, krajna wobora a landsturm kaž też lazarety mohłe z darami zastarać. To, zo je nětkle runje možno — štož so kóždy čas hodźi wróćo wzać — privatne pakety a posyłki po železnicy, kaž bu hižo prjedy spomnjene, słać, a zo je hač na dalše możno, po tutym puću też dary jenotliwym adressatam přiwobroćeć, njedyrbi k tomu wjesć, zo hromadźenja za powšitkownosć přestanu. Tu so wo to jedna, nic jeno jenotliwych zwjeselić, ale přez dawanjo za powšitkownosć zmóžnić, zo bychu wšitke naše wójska dary dóstawałe.

Jako dobrowólne dary so nětkle wosebje přeja: A. Dary lubosće za wójska a sanitätnu służbu: 1. cigary, cigaretty, tobak, krótke a dołhe dymki (fajfy), cigaretne toški, šokolada, kakao, bonbony, bouillonowe kapsle, poliwkowe kóstki, mjasowe, warjenjowe, sadowe a druhe konservy, trajaca kołbasa, sušene mjaso, cwibak, keks, pudingowy pólver, nutřkładźene płody, citrony, twjerdy twarožk, jerje w srjedźnych a małych sudkach (sudobjach), sušene ryby a rollmopsy w piksach, worjechi bjez škorpiznow, wowsne čwački, cóčki (linsy), buny, zelene zorna, nudle, gris, sago, korjeniny, jědźny wolij w blešach, cokor, čaj, płodowa juška, mineralne wody, bjezalkoholne napoje, piwo w bleškach, čerwjene wino, hewak lohke čiste wina, kondensirowane mloko. 2. Wołmjane nohajcy, spódnje pjezlki, slě, płat a barchent k nohacym lapam (45×45 cm), košle, spódnje kholowy, šantki (rubiška), šěre wołmjane rukajcy, trjenja. 3. Nože do zaka, jědźny grat, łžicy, noticne knižki, protyčki do zaka, póstne kharty, listowa papjera, kuwerty, wołojniki z kłobučkom, listne toše a nawutrobne móšnički w małej ličbje, pjenježne móšnički, zubjace šćětki z wobalku, zubjacy pólver, zubjace mydło, mydło, piksy za mydło, sterinowe swěčki, latarnički k hromadu kładźenju, elektriske lampy do zaka a batterije k wobnowjenju, zapalki z mosaznej wobalku, włosowe šćětki z wobalku, špihele do zaka, drastne šćětki, škórnjace šćětki, maz za škórnje, małe kašćiki za šićo (z cwornom, kneflemi, štryčkami, jehłami, spinkami, wóčkami, kłobučkom na porst), wěstotne jehły, časopisy, knihi (w małych kistach), časniki do zaka, kharty k hraću, filcowe tofle, domjace črije, wodu njepijace rubiška. B. Nimo toho k sanitätnej służbje: měd, Kölnjanska woda, słódke a lěkařske wina, sekt w połblešach, rum, muchaca papjera, hry (šach, domino), rołki pod hłowu, zahłčki.

Potom pak rěka, so też na tych wosebje dopomnić, kotřiž nimaja zboža, zo bychu so wot swojich přiwuznych z posyłkami zwjeselili. Tohodla so napominaja organisacije „Čerwjenoho křiža“ a wšitcy, kotřiž to zamóža, za tych wojakow, kotřiž z domizny žaneje podpjery njedóstanu, mjeńše jenotliwe pakćiki za jenotliwych muži z wěcami k wužiwanju a wužitnymi, horka mjenowanymi wěcami hamtskim městnam hromadźenja (II) za dobrowólne dary, k dalšomu trjebanju wotedawać. Tele městna hromadźenja postaraja so też za najspěšniše pósłanjo do fronty. Zo pak by so tam też najbóle potřěbnym mohło přihódnje rozdźělić, je radźomne, zo by so też na pakćik napisało, što w nim je. Tohorunja so kóždy dawaćeŕ prosy, zo by swoje mjeno a bydło w pakeće wozjewił abo napisał. Kaž budże za wobdarjenoho potřěbnosć, dobroćiwomu daricelej so chcyć podźakować, tak budże so też tutón wjeselić, hdyž wo dźakow-

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

17. meje 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	70 - 73	120 - 123
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	62 - 64	112 - 115
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	67 - 70	105 - 110
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 72	117 - 119
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	62 - 66	113 - 117
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	54 - 57	106 - 111
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	46 - 49	101 - 104
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	40 - 43	93 - 97
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	66 - 70	110 - 114
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	50 - 54	95 - 99
3. snadnje picowane	46 - 48	91 - 93
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	90 - 95	140 - 145
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	75 - 85	125 - 135
3. snadnje wuwite wot cyca	60 - 70	110 120
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	63 - 65	126—130
2. starše korme borany	58 - 60	116 - 120
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ léta	118—129	150 - 154
2. mjasne	105—116	137 - 142
3. snadnje wuwite	90—100	122 - 132
4. rancy a kundrosy	105—115	139 - 147

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 15. meje wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 20. meje wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.								
Pšeńca			14	—				
„ nowa								
Rožka			12	—				
„ nowa								
Ječmjeń			14	13				
Wows			13	20				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny							7	—
Pšeńčna muka			21	20				
Ržana muka			17	50				
Syno	4	—	5	—	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	75	4	15			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3		3	60			4	—
Prosata 624 (w Kamjencu —)	16	—	51	—				
Butra 1 kg	3	50	3	80	3	30	3	50
Jeja, mandl	1	35	1	65			1	50
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Knižka: **Křižowy puć we wójnskim času**
je **wušła** a k dóstaću we wšěch **expedicijach Posoła**
za 25 pj.

nosći zhoni, z kotrejž buchu joho dary přijate. A potom so też pola tamnych swěrnych wojowarjow, kotřiž wot přiwuznych ničo dóstać njemóža, wozbožace začućo wubudźi, zo w domiznje tola njejsu zabyći. (WTB)

Wšelčizny.

Mukowe płaćizny

buchu drje wot 15. meje wot „wójnskoho žitowoho towarstwa“ **ponižene.** Centnar rožki płaći po tutym nětko 16 hr. 25 pj. hač 17 hr. 75 pj., a centnar pšeńcy 17 hr. 75 pj. hač 19 hr. 38 pj. — Barlinske wozjewjenja tamnišoho magistrata k tomu praja: Hdyž je wójnske žitowe towarstwo mukowe płaćizny wo něšto ponižiło, so też wočakuje, kaž mnohe připisy na to pokazuja, zo so też při wotedawanju muki ze strony gmejnow tola płaćizna poniži. Gmejny pak z wjetšoho dźěla njemóža płaćiznu hišće pomjeńšić, dokelž dyrbja najprjedy prjedy droho nakupowane składy wotbyć. —

W Barlinje běchu w poslednim času nowinku rozšěrjeli, zo so wot kónca junija **khlěbowe marki** wjacy wudawać njebudža. Kaž pak je so zhoniło, njeje na městnach, kotrež maja to postajeć, ničo wo tajkim wotpohladže znate. Na kóždy pad dyrbi najprjedy cyle wěste być, kelko žitow hišće z cyła mamy.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

638. propst Wencl Kotrch w **Roudnicach**; 639. kantor Hermann Brauner w **Kamjencu**; 640. 641. z **Budyšina**: Pětr Šwon, Hana Jurkowa; 642. sotra Georgia Šołćic w **Lubodole.**

Dary atd. za towarstwo: na Hejduškec křćiznach w Budyšinje nawdate přez k. Robla 1 hr. 50 pj., sotra Georgia Šołćic w Lubodole 40 pj.

Za wbohich Polakow su dale darili:

Njemjenowana z Khrósćanskeje wosady 20 hr., njemjenowana z Kopšina 5 hr., njemjenowana ze Smječkec 2 hr., sotře z Khrósćic 10 hr., Hana Hajnec z Budyšina 10 hr., divis. farař J. Cyž w polu 5 hr., njemjenowana z Khelna 2 hr., Jan Šenk z Radworja 10 hr., Marija Wićazec w Blasewicach 5 hr., z Njebjelčanskeje wosady (II. dar) 60 hr. 25 pj., Jan Kětan je Słoneje Boršće 3 hr.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Košlacy płat, cychowy płat meter **35** pj.

Košlacy barchent meter **32** pj.

Tute twory lěpšich družinow

meter po **40** pj., **45** pj., **50** pj., **53** pj., **55** pj. a **60** pj.

Hotowe nawoblečenja z hłowakomaj wot **2,90 hr.**

Wupjeŕki, meter wot **45** pj.

Wulki wubjerk hotowych košli, pisanych a bělych.

Emil Wehrle, Jerjowa hasa 7.

Budyšin. **Założene 1870.**

Wšě

ćišćeŕske dźěła

za towarstwa
nalutowarnje
rjemjeslnikow

atd. atd.

w serbskej a němskej rěči

w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo

wobstara

L. A. Donnerhakec knihićišćeŕnja

Dalokoreč̌ak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Nowa Jězusowa Winica

płaći wot nětka dla podroženja wjazanja a wosebje kože w srěnim zwjazku **7,50** hr., w cyle dobrym zwjazku **8** hr.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Za holcu, kotraž je **jutry šulu wukhodźiła,** so **służba pola bura,** jako domjaca holca, pyta. — Dalše je zhonić pola: **K. Martin,** Nahrungsbesitzer in **Ebendöriel (Bělšecach)** b. Bautzen.

„Serbosław“ tow. kat. Serbow **w Khrósćicach** zmeje njedźelu **30. meje (na swj. Trojicu)** wječor w 7 hodź. swoju **měsačnu zhromadźiznu.** Přednošk je přilubjeny. Wo bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Přez podróžšenjo dźěła a materiala smy po wašnju druhich rjemjesłow, kotrež su za swoje twory hižo před dlějšim časom płaćizny powyšile, nětko też k tomu nuceni, dotalne płaćizny

z přiražkom wo 10 procentow

powyšić.

Wosebite wozjewjenjo na jenotliwych z nami w zwjazku stojacych so njestanje.

Knihićišćeŕnje w Budyšskim wokrjesu wotdźělenja VII (Sakskoho) němskoho knihićišćeŕskoho zwjazka.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 22. | **Budyšin, 29. meje 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

66. Měšnikowy jandźel.

I.

Levita běše w khłódku swjatnicy dorostł. Wurjadna česć běše jomu zakhowana, a swójba dóstanje přez njoho bohate žohnowanja.

Wot joho naroda běchu jandźelojo spóznali, zo budźe wón jenoho dnja so jako žiwa swěca w cyrkwi jasnić. Woni běchu nad třěchu přebywajo, kotraž joho kolebku škitaše, a joho křćeńcu sławjo joho swjatosć wěsćili.[1]

Rada Boža počinaše so wotkrywać. Młodźencowa mać počinaše něhduše widźenjo dopóznawać.

Jandźel, kotryž tohole syna wodźić měješe, běše so ji ze šlewjerom z kwětkami posytym zjewił. Mać widźeše šlewjer daloko, daloko lećeć, so wupřestrěwać a runiny, lěsy a hory wodźewać. „Twoje dźěćo budźe za njebjesa kćěć", dźeše jandźel k njej, „a njeličomne duše budźa so jomu swojeje zbóžnosće dla dźakować."[2]

Tón dźeń, na kotrymž bu wón z měšniskej dostojnosću wuhotowany, a do wjerchow ludu Božoho zarjadowany, widźachmy joho jandźela, zo so prěni k joho nohomaj kłonješe a jomu rucy košeše.

Tejle rucy, ze swjatym wolijom woznamjenjenej, běštej bóle błyšćatej, dyžli našej rucy. Wonej dźě dyrbještej nadobniše skutki dokonjeć a wjetše nakładny wudźěleć. Z mocu swjatych sudobi so dotkać a je nosyć směć, běchu z dobom móc dóstałe, njeswjate swjećić a žohnować.

W nowym měšniku postrowješe jandźel pěston muža, kotryž po mocy a dostojnosći nad nim stoješe. Ze swjatnicy wustupujo dawaše jomu z ponižnej česćownosću do prědka hić. Wón ważeše sebi to za přewulku česć, zo smě tomu so bližić a pomhać, kiž běše so druhi Khrystus stał, kotrohož słowo měješe móc zwuskutkować, zo by Bóh na zemju stupił a duše do njebjes kročiłe.[3]

Tajkej wulkej dostojnosći dyrbješe tež dospołniše žiwjenjo pornjo stać: jandźel swoju starosćiwosć podwoji.

Človjestwu přiwisowace njedospołnosće, kotrež w měšniku wostawachu, joho njezatrašichu: wón wědźeše, zo změja swój dobry wužitk.

Měšnik, kotryž je tymle jandźelam njeswědomnym słabosćam podćisnjeny, budźe lěpje z hrěchami človjekow sobuželnosć a miłosć měć rozemjeć.

W jandźelach drje by druhdy njewola sobuželnosć přesahała. Měšnik budźe jenož sam sebje wopominać trjebać, zo by dobrota a měrniwosć był.

Kluče njebjeskoho kralestwa su w rukomaj človjeka derje skhowane.[4]

II.

Hdyž służownik Jězusa Khrystusowy na klětku wěrnosće stupi, běše horliwosć jandźelowa w joho wutrobje a wožiwješe joho słowa. Jandźelojo wěriwych připosłuchachu a sćelechu jomu tysacory dźak.[5]

Hdyž wón do bóžskoho sudnoho stoła zastupi, zo by hrěšnikow wotwjazował a jim zhubjenu krónu zasy na hłowu stajał, wołaše jandźel so spodźiwajo: „Što, khiba-li Bóh móže hrěchi wodawać a čiste činić, štož běše nječiste."[6]

Hdyž měšnik jako žiwy trón krala njebjes swjatočnje njesešc abo dušam eucharistiske manna wudźěleše, přewodźeše joho jandźel, wot druhich jandźelow wobdaty, jenož třepotajo.[7]

Hdyž wón dźěćo při zastupje do žiwjenja přijimaše a je do drasty njewinowatosće woblekaše, abo šědźiwcej na puć ze swěta joho posylnjejo swjate wolijowanjo wudźěleše, běše jandźel z radosću přewzaty a sławješe tele dźiwy.[8]

Hdyž pak měšnik w přitomnosći njebjeskoho dwora, kiž joho ze swětłom wobliwaše, ćěło a krej Zbóžnika přihotuje w mjenje Božim słowa wupraji: „To je moje ćěło; to je kheluch mojeje krewje", kłonješe so jandźel kaž poraženy k zemi a njezwěri sebi woči zběhnyć; ani cherubinow ani serafinow njeběše w tajkej wuwjelasći widźał.[9]

III.

Měšnikowy jandźel widźeše daloko, daloko, zo jandźelojo narodow, kotrež hišće w sćinach smjerće sedźachu, so k njomu z wurazom bolosće wobroćachu, a wón słyšeše jich wołać: „Na pomoc! na pomoc!"[10]

Zo by přeća sćěhował, położi do wutroby, kotrejež wulkomyslnosć znaješe, žiwy wobraz tohole hubjenstwa a budźeše joho, zo by so spomoženju njewěriwych poswjećił.[11]

Wón činješe hišće wjacy. Wobróniwši so z wótrej hlebiju, kotrejež kónc so z bóžskim wohenjom želeše, překło wón tule wutrobu, zo njepřewinjomne horjenja horliwosće začuwaše.[12]

Za někotre dny běše swjaty měšnik horliwy japoštoł a jandźel dźeše k njomu: „Pójmoj!"

Wokoło łódźe, do kotrejež zastupištaj, znošowachu so tysacy duchow, kotříž ze swojim dychom zbožowne płachty naduwachu a zmohi hładkowachu spěwajo: „Stawaj, budź swětło, o Jeruzalem, dokelž twoje swětło dźe, a krasnosć Knjezowa nad tobu skhadźa."[13]

Widźo tele njeličomne krony, kotrež so dušam w njewólnistwje zdychowacym njesechu, bu satan njeměrny. Wón zwoła swoje mocy a poručeše jim, zo bychu tónle zamysł zadźěwali a jón z njezbožom pohrjebali.

Nóc, wětry, błyski, wšitko so zjednoći na joho hłós, wšitko so znjepřećeli, wšitko bu wichor a njewjedro. Mróčele a wody cychnowachu na přemoh ze złobami, a srjedź jich howrjenja słyšeše so helski směch.

Wjacy króć chcyše so łódź hižo podnurjeć, ale škitace ruki ju wobarachu. Złym ducham so přećiwjejcy wróćichu jandźelojo, kiž elementy wodźa, měr a miłe wjedro, a wšitcy pućowarjo zaspěwachu khwalbny kěrluš wumóženja.[14]

IV.

Hdyž posoł spomoženja na brjoh stupi, přińdźechu jomu jandźelojo njewěriwoho ludu napřećo.

„Žohnowany budź", dźachu, „kiž přikhadźa w mjenje Knjeza! Wón budźe naš pokojićel a naš pomocnik, wutroby nam wotewri, kotrež běchu nam zamknjene, wón nas znatych sčini tym, kotříž ničo wo nas njewědźachu, wón naše zastojnstwo wopłódni. Kelko dušow so ze zhromadnym skutkowa-

---

[1] Živjenjo swjateje Mošny, swjatoho Keintegerna, swj. Gudule. — [2] Živjenjo swj. Kolumbana. — [3] Swjaty Bernard, synodalna rěč. Swj. Franc z Assisi. — [4] Swj. Khrysostomus, wo swj. Pětru a Eliasu. — [5] Swj. Bernard, wo wys. spěwje. Živjenjo swj. Basilija, swj. Ambrosija, swj. Boscijana, swj. Vincenca Ferr., swj. Bernardina ze Felbre. — [6] Job 14, 4.; Mark 2, 3 a Filip putnik, list mnichej Kallirej 2. — [7] Swj. Nilus, list Athanasijej. — [8] Swj. Hrichof Nazianz, wo křćeńcy. — [9] Swj. Bernard, wučby měšnikam. Swj. Khrysostomus, wo měšnistwje 3 a hom. 83. — [10] Japošt. skutki 16, 9. — [11] Swj. Hieronymus, wo Isaiasu, swj. Nilus, list Meletijej. Živjenjo swj. Vivenciana, swj. Patricija, swj. Pauly z Leona. — [12] Živjenjo swj. Theresije, wot njeje sameje wopisane. — [13] Isai 60, 1. — [14] Jap. skutki 27. Živjenjo swj. Filana.

prawdże wšak rozomna předwidźiwosć běše joho wjednik.[15]

„Što sy, kiž sam přećiwo cyłomu swětej wojuješ a nad nim dobywaš?“ wołaše zły duch. — „Moje mjeno je legion“, wotmołwješe japoštoł. „Widźiš jeno mje, słaby, njemócny nastroj; ale ze mnu su jandźelojo mojich přiwuznych, přećelow, wšitkich dušow, kotrež sym wumóžić přišoł.“[16]

Zły duch sebi mysleše, zo je potajnosć krasnoho dobyća sebi wotkrył. Z lesnje přihotowanym krawnym přesćěhanjom chcyše swojich přećiwnikow rozsudnje zrazyć. Joho złoby joho mylachu. Wón z tym runje jich přeća dopjelnješe stojo na předwječoru swojoho najhanibnišoho přěhraća.

(Přichodnje dale.)

[15] Žiwjenjo swj. Kolumbana. — [16] Swj. Markus 5, 9. Origenes, kom. wo Janje.

Italska a wójna.

Kak zamołwja Italska swoju wójnu?

Swjatki njedźelu je Italska Awstriskej wójnu připowědźiła a to za w nocy w 12 hodźinach wot 23. k 24. meji. Wot štwórtka 20. meje bě wójna wěsta. Tón dźeń běštej komora a senat ministerijej wurjadne połnomocy za wójnu přepodałoj, komora přećiwo 74 hłosam, senat přećiwo 2 hłosomaj. Druzy přećiwnicy wójny bojachu so před nadpadami na hasach a hłosowachu za wójnu. Salandrowa rěč bě wot dźiwjoho přihłosa přewodźana, kiž bě ćim wótřiši, čim mjenje drje někotromužkuli wot wutroby dźěše.

A što wudawa Salandra jako přičinu za wójnu? Z joho wobšěrneje, frasow połneje rěče je jako jenička přičina słyšeć: **Awstriske ultimatum na Serbisku.** Postajenja trojozwjazka su pječa z tym ranjene, zo njeje Awstriska před swojim ultimatum so Italskeje prašała abo jej tesame z najmjeńša zdźěliła. Kak njewěrna tuta přičina je, widźimy hižo z toho, zo je Italska měsacy trjebała, prjedy hač je za njej přišła. Woprawdże by Awstriska swoje ultimatum po postajenjach trojozwjazka Italskej jenož wozjewić dyrbjała, hdy by wona na Balkanje nowe wobsedźeństwa pytała. Wona pak je dosć raznje wuprajiła, zo nowych krajinow njecha. Runje tak je wšo druhe, z čimž Italska swoju njeswěru a njeprawdu zamołwja, hoła wurčč. **Woprawdźita wina je a wostanje italska nahrabnosć,** a tu dyrbi so tež hišće dodać, zo Italskej njebě jenož wo tak mjenowanu „njewuswobodźenu Italsku“, t. r. wo italske krajiny w Awstriskej, ale wo móc a wliw w Orienće. **Italska chce swobodnu ruku na Balkanje a w Małej Asiji měć a tohodla njesmě Awstriska sylna być.** Hač wona to ze swojej přeradu docpěje, so pokaza.

Awstriska a Němska dźetej z dobrym swědomjom tež do teje wójny.

Nimatej na njej žanoje winy. Italska bě po zmysłu trojozwjazka winowata, wot spočatka wójny jimaj pomhać. Hdyž wona to pod nimale prózdnymi wurěčemi wotłoži, stej wonej to po możnosći zamołwiłoj. Hdyž Italska — zasy bjez sprawneje winy — wot Awstriskeje krajiny žadaše, je jej tuta k woli była, tak daloko hač so za jeje česć a wobstaćo někak hodźeše, a Němska přewza dobrowólnje rukowanjo, zo wšitko so swěru wuwjedźe. Ale Italska, wot Awstriskej njepřećelnych swobodnych murjeri šćuwana, njebě k spokojenju. Žadaše skónčnje, štož Awstriska nihdy zwolić njemóže, n. př. ryzy němske staro-awstriske Bozen; žadaše — a to drje bě najhórše —, zo bychu so wotstupjenja hnydom we wójnje stałe, z čimž by cyłe awstriske wójsko so sobu roztorhało. Hdyž by Awstriska tež to hišće zwolić mohła, bychu nowe žadanki přišłe. **Italske ministerium chcyše wójnu,** dokelž bě so z našimi njepřećelemi tak zapletło a šćuwarjam w kraju telko mocy dało, zo wjacy wróćo njemóžeše. Wone wupowědźi tohodla 4. mejc Awstriskej — Němskej nic — swój zwjazk. Awstriska je tute wupowědźenjo jako njepłaćiwe wotpokazała.

Nětk je wójna připowědźena. Na wupowědźenjo je awstriski kejžor derje wotmołwił z tutym poselstwom:

Na moje ludy!

Wien, 23. meje. Italski kral je mi wójnu připowědźił. Swěru złamało, kaž toho runjeća stawizny njeznaja, je italske kralestwo swojimaj zwjazkarjomaj.

Po zwjazku, dlěje hač 30 lět trajacym, při kotrymž móžeše wona swoje wobsedźeństwo množić a k njewočakowanomu kćěwej so wuwić, je nas Italska w strašnej hodźinje wopušćiła a ze zmahowacymi khorhojemi do lěhwa našich njepřećelow přešła.

My njejsmy Italsku wobhroženi, njejsmy jeje nahladnosć pomjeńšeli, jeje česće a jeje interessow so njedótknyli, smy swoje zwjazkowe winowatosće přecy swěrnje dźerželi a jej swój škit spožčili, hdyž do pola ćehnješe, smy wjacy činili. Hdyž Italska swojej žadliwej woči přez naše mjezy sćeleše, běchmy my, zo bychmy zwjazk a měr zdźerželi, k wulkim a bolostnym woporam rozsudźeni, k woporam, kotrež našej wótcowskej wutrobje wosebje blizko dźěchu.

Ale italska požadliwosć, měnjo, zo dyrbi wokomik wužić, njebě k spokojenju, a tak dyrbi so dóńt dopjelnić.

Mócnomu njepřećelej w połnocy su w dźesaćměsačnym hobrskim bědźenju a w nanajswěrnišim brónjow-bratrowstwje z wójskom mojoho nadobnoho zwjazkarja moje wójska dobyćerscy stałe.

Nowy samopašny njepřećel w połdnju njeje jim žadyn nowy napřećiwnik.

Wulke dopomnjeća na Nowaru, Mortaru, Custozzu a Lissu, kotrež běchu hordosć mojeje młodosće, a duch Radeckoho, arcywójwody Albrechta a Tegethoffa, kotrež su dale žiwe w mojich krajnych a mórskich mocach, stoja mi za to, zo budźemy tež přećiwo połdnju mjezy našeje monarchije z wuspěchom škitać.

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(3. pokračowanjo.)

Dźak a lubosć dźěsćowska přewodźa staršeju tež do wěčnosće; to byštaj hubjeny syn a njedźakowna dźowka byłoj, kotrajž njebyštaj z dźakownosću na nana a mać spominałoj, přetož „njeboh starši za nas mortwi njejsu“; pilnje wopytuja dźěći staršeju row a modla so za njeju: „row njeboh staršich je modleński wołtař“; haj „dobročinki su najrjeńše pomniki njebohim na row“. Rjenje wupraja tule mysličku baseń „Na hórcy pod hórku“:

1. Na hórcy steji kapałka,
   Tam rad ja khodźu z wječora.
2. Hdyž słónčko Bože khowa so,
   Při rowčku kleču žarujo.
3. Hlej nan a mać tam spinkatej
   Pod nizkej hórku zelenej.

Haj, swjate je městno, hdźež staršej wotpočujetaj; dopomnja nas na to, zo też my puć smjerće pónźdźemy, zo traš budźemy na samsnym městnje spać wěčny spaŕ. Ćišinski je nam baseń čěskoho basnika J. Nerudy „Maćerćy“ přeserbšćił, kotraž tule mysl wupraja:

1. Kupiła sy městno,
   Nanowa hdźež hłowa
   Na sydme już lěto
   Zrudne mysle khowa.
2. Nan a mać, hdźež spitaj,
   Ja też ležeć budu;
   W hromadźe tam kucheń
   Powjedźemy khudu.
3. Z hliny mała khěžka,
   Włóžne sćěny jeje;
   Lubosć pak w njej, zo
   W swěće wjetšej njeje.
4. Ty wumrě, w našej jstwičcy nět'
   Ja žiwy sym sam sebi —
   Ach maći, złota maćerka,
   Kak w rowje tam je tebi?
5. W tej našej jstwičcy małuškej
   Mje hraba dych tak syrje;
   Do jeje swislow zlětuja
   So mysle — njetopyrje.
6. Při łožu sedźu skhileny
   A blědy sym kaž słoma —
   Won dyrbju, won — tam do swěta!
   Mi je tak zyma doma.

Widźimy ze wšěch spěwow a přisłowow, kak rozomnje a derje serbski lud wo swójbje a wo poćahach mjez dźěćimi a staršimaj sudźi. A wěsće móžemy sebi prajić, zo wón zbožowny wostanje, hdyž budźa Serbja we žiwjenju so po tutych dobrych zasadach dźeržeć.

II. Serbski nan.

Słyšeli smy khwalbu swójby we spěwach a přisłowach. Hłowa swójby pak je nan, mjez tym zo je mać duša, wutroba swójby. Na nana spomina so wosebje jako na hospodarja a wobsedźerja, kotryž pilnje wodnjo a w nocy dźěła a so prócuje, zo by swojich derje a čestnje zežiwił a zastarał. Wosebje w našich ludowych pěsnjach stanje so to skoro přecy w tymle zmysłu. Powěda so tam n. př. „We mojej nanowej zahrodźe“ abo praji so:

„Na mojim nanowym dwori,
Tam steja rajtarjo.“

Druhdźe zasy so takle spěwa: „Pisał knjez hólčik swojom' nanej dom“:

„Předaj, mój nano, tej' čornej' konjow,
Wupłać mje z jastwa Drježdźanskeho.“
„„Hdy by, mój syno, što hódny był,
Dha njeby w jastwi Drježdźanskim był.““

Jako wobsedźeŕ a jako starosćiwy nan khwali so wón wosebje při wudaću swojich dźěći, najbóle hdyž so dźowki wudawaju. Tak spěwa wjesoła njewjesta:

„Wón b'dźe namaj kupić
Štyrjoch klinkotatych,
Zo b'dźemy so wozyć
Wodnjo a też w nocy.“

Druhdźe radźi so holcy, zo by so hišće doniž je nan žiwy wudała: traš zo něšto wjacy

Strowju swojich we wojowanju skrućenych, dobyća zwučenych wojakow.

Dowěrjam so na nich a jich wjednikow!

Dowěrjam so na swoje ludy, kotrychž woporniwosći bjez runjeća mój najnutrniši wótcowski dźak słuša!

Wšohomócnoho ja prošu, zo by naše khorhowje žohnował a našu sprawnu wěc pod swój hnadny škit wzał.

Franc Józef m. p.
Stuergkh m. p.

To su słowa, kiž budźa we swojej wěrnosći přez cyły swět klinčeć, z kotrymiž budźe italske knježerstwo za wšě časy jako njekhmany přeradnik do knihow stawiznow zapisane.

Z dobom z posclstwom awstriskoho kejžora je němske knježerstwo wozjewiło:

Berlin, 23. mejc. Italske knježerstwo je dźensa přez swojoho pósłanca wójwodu z Avarna awstrisko-wuherskomu knježerstwu připowědźić dało, zo je Italska wot połnocy we wójnje z Awstrisko-Wuherskej. Italske knježerstwo je z tutym samowólnym nadpadom na Dunawsku monarchiju też zwjazk z Němskej bjez prawa a přičiny roztorhło. Z brónjow-bratrowstwom hišće krućišo skowana zwjazkowa swěrnosć mjez Awstrisko-Wuherskej a Němskej je z wotpadom třećoho zwjazkarja a z joho překhodom do lěhwa jeju njepřećelow njezranjena wostała. Němski pósłanc wjerch Bülow je tohodla poručnosć dóstał, Rom z dobom z awstrisko-wuherskim pósłancom baronom Machiom wopušćić. (WTB)

Dyrbimy so bojeć?

Njepřećelow mamy po prawym dosć a njepřejachmy sebi nowoho. Alc zadwělować njetrjebamy, hdyž też nowych 1¼ milliona wojakow přećiwo nam wustupi. Naši wjednicy su nětk dawno hižo z tym ličili a na to přihotowani. Naši wojacy su wojowanja zwučeni a sprawny hnčw jich mocy podwoji. Na wšěch druhich bitwišćach smy njepřećelam daloko do prědka, a skónčnje, štož dyrbjeli na prěnim městnje mjenować: Bóh budźe za nětko dwójcy sprawnu wěc.

Što praji swět k italskej kročeli?

W **Italskej** samej knježi w tu khwilu wrótnosć a štóž sobu nječini, dyrbi so wo žiwjenjo bojeć. A tola je njedawno rozomna nowina pisała: Smy we swěće dźens mało ważeni, jutře budźemy zacpěći. Mjez ludom a wójskom je mało zahorjenosće za wójnu. Hdyž nětčiši njerozom wotmjelknje a wopory so žadaja, wotući drje też pola někotrohožkuli swědomjo. Zahorjenosć za njesprawnu a njerozomnu wójnu budźe pak z ćežka přibjerać.

Naši **njepřećelojo** so wězo wjesela, měnicy, zo je jim w jich nuzy pomhane. Někotři pak też dwěluja nad pomocu. Nahladny francózski wjednik žada, zo dyrbja italscy wojacy sami za so wojować, dokelž móhli porjad w druhich wójskach kazyć. — Diplomatiske zadźěwki so też hižo zběhaja. We Serbiskej su surowje rozhorjeni, zo je so Italskej Dalmacija slubiła, kotruž Serbiska z kóždej mysličku za so žada. Ruskc, jendźelske a francózske knježerstwa maja činić, zo Serbisku změruja. Rěka, zo so w Serbiskej hižo wo měrje z Awstriskej rěči, dokelž je Serbiska wot swojich přećelow zjebana. Tež so piše, zo je minister Pašič na puću do Pětrohroda, zo by so tam wobćežował. Tak móže pomoc přeradnika nowym towaršam też škodu přinjesć.

Italski wbohi lud

z najwjetšoho dźěla přećiwo wójnje protestowaše, doniž móžeše. Hrózbnc podawki stawachu so 17. meje a w sćěhowacych dnjach we wšelakich městach, wosebje zlě bě na spomnjenym dnju w **Turinje,** hdźež barikady twarjachu a na hasach woprawdźitu wójnu přećiwo wójnje wjedźechu. Wojacy dyrbjachu zakročować. Wjele bu zranjenych a też **jedyn** přez wutrčl jenoho wyška **morjeny.** Brónjowe klamy buchu wurubjene. Městej bu wobłěhnjeńske prawo wozjewjene. — Tak bě **prěni wopor,** kotryž tuta swětawójna w **Italskej** žadaše, **krej italskoho poddana přelata** přez **italskoho wyška.** Podobne podawki stawachu so w druhich italskich městach, tola wšě spjećowanjo rozomnoho ludu ničo njepomhaše. — Žadyn jenički lud w Europje, kotryž je na wójnje wobdźělcny, njcje pod tajkimi předznamjenjemi do pola ćahnył (praji Lok.-Anz. w Lugano).

*

Započatk wójny z Italskej.

Hamtscy bu wozjewjene z Wiena 24. meje:

Po zastupje wójnskoho stawa započachu so na někotrych městnach **Tirolskeje mjezy mjeńše wojowanja.** W **nabrjoznej krajinje** pokaza so italska kavallerija pola namjeznoho města **Strassoldo.**

Naše **łódźe** započachu w nocy, kotraž na připowědźenjo wójny sćěhowaše, wot 23. na 24. meje **akciju** přećiwo **italskomu rańšomu brjohej** mjez Benatkami a Barletta a su při tym na mnohich městnach wojeńscy ważne objekty z **wuspěchom wobtřěleli.**

W samsnym času mjetachu naše **mórske lětaki** na **ballonowy stan w Chiravalle,** kaž też na **wojeńske wustawy w Ancona** a na **arsenal w Benatkach bomby,** přez čož bu widźomna škoda načinjena a wohenje nastachu. (b)

Z Wiena so pisa 24. meje:

Dotalny italski pósłanc wójwoda z Avarna je dźensa wječor 9 hodź. 20 mjeńš. ze swojimi wosobami z wosebitym ćahom přez Šwicu do Italskeje wotpućował. Sta so wšitko cyle měrnje.

Lugano jako sydło našich pósłancow pola swjatoho Stoła.

Bern, 24. meje.

Šwicski politiski departement je knježerstwu w Tessinje zdźělił, zo budźetaj pósłan-

---

wotleći: „Wón b'dźe ći pomhaći
K třom stam tych toleri,
Hišće k tym pisanym
Poslcškam tež."

W druhej pěsni spěwa nawoženja takle:

„Witaj k nam, witaj k nam, rjana Hanka!
Hdźe dha maš swojeho staroh' nana?
Wjezeš nam joh'? Ja wjeselu so!"
„„Za mnu wón jědźe a skoro tu je,
Wón wjcze mi wšo, ja wjeselu so!""

Dźěłać a so za swój statok starać wuči nan też swojoho syna, kaž nam to Ćišinski tak rjenje w basni „Při swačini" powěda:

1. Dźensa bur sam wora z konjomaj.
   Pod so walach, Lisa w brózdźe khodźi ...
   W myslach dźens ma starych časow raj
   A tak z horda pluh a konjej wodźi.
2. Na wuwróćach stoji, Jurij je
   Swačić přinjesł. Do trawnatej' hrjebje
   Bur so syda, jě a złožuje
   Woči na Jurija pódla sebje:
3. Runje spominach, mój Jurjo, hlej,
   Kak su dobri naši prjedownicy
   Dźěłali na tychle polach sej
   Za wótcowski statok wšitcy, wšitcy.
4. Nan a dźěd a pradźěd telko lět
   Jow za dom a hródź su sebi syli;
   A njech wšelako so wjerćał swět,
   Krući stali su a swěrni byli.
5. Ty też po mni, Jurjo --- Bóh dał! —
   Swěru dźeržeć budźeš, kaž my wšitcy,
   Statok naš! „Nětk běž!" A pluh je wzał
   Nan a brózdu wala wot radlicy ...

Nan česći sebi a waži stare wašnja a wuči je swojich synow a zaščěpjuje jim lubosć k tutym starym wašnjam a lubosć k narodej do młodych wutrobow. Posłuchajmy tu na wučby Ćišinskoho w basni „Dźědowe jutry":

1. Wotućiło w cyrkwinskim je zwonje
   Haleluja.
   Z gratom jutrownym sej pyša konje.
   Hólcy sedła na šabraku kładu,
   Holcy sekle ze swojeho składu
   Přiwjazuja ...
2. Nan so syda, jemu syn po boku:
   „Nět so přimaj!"
   Wokoł' njeju khodźi dźěd. We woku
   Tupym hewak dźensa woheń swěći
   So, hdyž dźěći widźi, dźěćowdźěći.
   Rěči k nimaj:
3. Moje dźěći, wótcow wašnjo česćće,
   Zakhowajće!
   Mortwym jutrow wysk na kerchow njesće!
   Dóńž přez rowy budźe křižeŕ wyskać,
   W rowje tam jim njebudźe so styskać.
   Wjele dobroh' našim wótcam prajće!"

Zo tajke wučby, kotrež z wutroby wukhadźeja, też k wutrobje du a dobre a bohate płody njesu, so skoro samo wot so rozemi. Rjenje nam to samsny basnik powěda khwalo „młodoho hospodarja", kotryž chce po wótcow wašnju dźěłać a hospodarić:

1. Mjezy swojich wótcow rowom
   A mjez dźěći kolebku
   Stać a hospodarić chcu
   Z duchom ze serbskim a słowom.
2. Sebi chcu a swojim kować
   Zbožo z ruku dźěławej.
   Statok w pyše směwawej
   Na dźěći chcu swěru khować.
3. Jowle, hdźež je nan stał w kašću
   A nětk koleba so synk,
   Jow njech zbožo luby zynk
   Spěwa w čerwjenym sej płašću.
4. A hdyž ponjesu mje z dwora
   K mojim wótcam na kerchow,
   Wótcow wotkaz w dźěćoch jow
   Budźe stać kaž skalna hora.

Tajkoho prawoho dobroho serbskoho nana rysuje nam zasy Ćišinski w basni „modlitwa staroho bura":

Stary bur prosy Boha:
Haj a škitaj, Knježe Božo,
Statok mojich wótcow mi,
Mjc hdyž za wsu wita łožo:
Pój a lehń so k nam a spi!
Mojim dźěćom dawaj khlěba,
K dźěłu móc a strowotu!
Z tebje wutk njech statok sněba,

caj Pruskeje a Bayerskeje při Vatikanje we času wójny w Lugano bydlić, a je knježeŕstwo prosył, nuzne zarjadowanja postajić.

Rom, 25. meje.

Španiske pósłanstwo pola Vatikana přewza, kaž katolske časopisy pisaja, škit nad awstriskim cyrkwinym wobsedźeństwom.

Němske wobsedźeństwo w Italskej

njedyrbi so zebrać, kaž bu nowinka rozšěrjana; wjele bóle wěmy z wěstoho kužoła, zo budźe so z němskimi łódźemi činić po postajenjach Haagskoho wučinjenja a też němske wobsedźeństwo so njebudźe, po prawje ludow, ani brać ani škodować. (b)

Italska je zawěsćiła,

zo chce **neutralitu Šwicy** wobkedźbować.

Dla wobdźělenja Italskeje na swěta-wójnje

budźa so w **Americy** jara krute hospodarske sćěhwki pokazować. W Zjednoćenych Statach přebywa na 1300000 Italskich, z kotrychž je 35 procentow reservistow. W mnohich fabrikach, při twarach železnicow a pućow zastupi wulka nuza wo dźěłaćerjow.

Wójna.

Južno-rańše wojowniśćo.

Wójsko generalnoho wyška z Mackensen je 24. meje zasy offensivu k połnocy wot Přemysla wobnowiło. Ta měješe zasy dospołny wuspěch. Sylnje wobtwjerdźene městna Drohojo, Ostrow, Radymno, Wysocko, Wietlyn, Makowisko a hórki k dołhomu wječoru wot Bobrowki, kaž też k ranju wot Cetowy buchu z nadběhom wzate. Dotal padźe našomu zjednoćenomu wójskej do rukow **21000 jatych wojakow, 153 officirow, 39 kanonow, mjez nimi 9 ćežkich, a z najmjeńša 40 mašinskich třělbow. Rusojo poćerpichu wulke škodowanjo.**

Najwyšše wjednistwo. (b)

Wo wojowanju w Haliču

wozjewja awstriski dopis:

Bitwa pola Přemysla traje dale. Wójsko generalnoho wyška z Mackensen kroči na wobćmaj stronomaj Sana ke krótkomu ranju dobyćerscy dale. Překhód přez San, k ranju wot Radymno, je wubćdźeny. Awstrisko-wuherski 6. korps doby z nadběhom mostowu hłowu Zagrody k ranju tohole města. K połdnju a ke krótkomu ranju Přemysla postupuja naše wójska přećiwo sylnym, z dźěla betonowanym stojišćam Rusow pomałku dale. **Ličba jatych,** kotřiž buchu poslednjej dwaj dnaj popadnjeni, je na **25000 zrostła,** a wójnskoho materiala mějachmy hač do srjedy wječora: 54 lohkich, 10 ćežkich kanonow, 64 mašinskich třělbow a 14 municijowych wozow. — K połdnju Dnjestra a w ruskej Pólskej su powšitkowne wobstojnosće njepřeměnjene. We wojowanju k połnocy Wisle bu 998 Rusow popadnjenych.

Zasy dwě jendźelskej wójnskej łódźi zničenej.

Z turkowskoho hłownoho kwartěra so 25. meje zdźěli:

Dźensa popołdnju bu jendźelska pancerowana wójnska łódź „Triumph“ w přistawje Saros před Ari Burun torpedowana a so podnuri. (b)

Pancer „Triumph“ z lěta 1903 bě 123,9 m dołhi, 21,6 m šěroki a dźěše do wody 7,5 m. Wobrónjeny bě tónsamy ze 36 kanonami wšelkoho kalibra. Wobsadka bě w měrnym času 700 muži, we wójnje drje bě sylniša.

27. meje:

Jendźelska wójnska łódź „Majestic“ bu dźensa rano před Sedül Bahr podnurjena (zničena). Zawčorawše zničenjo „Triumph“ sta so po hamtskim turkowskim wozjewjenju přez jedyn němski podmórnik.

„Majestic“ z lěta 1895 bě 118,9 m dołha, 22,9 m šěroka, dźěše do wody 8,4 m a bě 15140 tunow wulka z 12000 kónskimi mocami a bě ze 36 kanonami wšelkoho kalibra wobrónjena. Wobsadka w měrje bě 750 muži sylna.

*

(K. M.) **Při swojim wopyće na narańšim wojowniśću**

postrowi Joho Majestosć naš kral 19. meje wjacore domjace bataljony, kotrež k wobsadcy twjerdźizny Wrótsławja słušeja, z kotrychž wjele wyškow a muži hižo druhim dźělam wójska w ranju a na wječoru přisłušachu a tam sobuwojowali běchu.

20. meje wopyta Joho Majestosć kral ze Sybillenorta Joho k. a k. Wysokosć arcywójwodu Friedricha w awstriskim hłownym kwartiru.

21. meje móžeše Joho Majestosć naš kral wjetšomu dźělej wobsadki twjerdźizny Póznanja, kotraž k sakskomu wójsku přisłuša, swoje připóznaćo za jeje, byrnjež też na druhim městnje stojace ale tola často nic mjenje ćežko wukonjace dźěło wuprajić. Wotdźěle wójska, wobstojace z pěškow, pěšeje artillerije a pionirow, běchu zdźěla we kasarmje grenaděrow, zdźěla na wuwučowanskim městnje zestupane. Potom buchu hišće wšelke twary twjerdźizny wobhladane, wo kotrychž mějachu tamniši officirojo rozjasnjowace přednoški. — Popołdnju poda so kral na dompuć a přijědże wječor w 11 hodź. do Drježdźan. Kral bě wo pućowanju jara spokojny, dokelž bě na nim móžno było, skoro wšitke sakske wójska, kotrež so na narańšim wojowniśću namakaja, wosobinscy postrowić.

Dla wosebitych wójnskich skutkow

je Joho Majestosć naš kral 19. meje 1915 na dwaj wotdźělaj sakskoho wójska sćěhowacej telegramaj pósłał, a to na

I.

7. pěši regiment „Kral Jurij“ čo. 106:

„Wuprajam regimentej swoje cyle wosebite připóznaćo a swój najhorcyši dźak za wul-

---

Čas hdyž spina z drohotu!
Tebje njech so, Knježe, boja,
Po česći njech žiwja so,
Swěru za krala njech stoja!
Serbske zdźerž jim dno a žro!
Rad so lěham, dobre łožo —
Njech je zdych mój posledni:
Haj a škitaj, Knježe Božo,
Statok mojich wótcow mi.

Haj, dobry nan dźerži so přecy po starym słowje: „Štož pěknych nałožkow wot nana maš, nawuč też swojoho syna“; chce dźěn, zo by přecy wjeselo nad swojimi dźěćimi měł, přetož „nadobny syn je nadoba nanej“. Zdaluje pak so wšoho złoho, wosebje před dźěćimi; widźa-li dźěći tajke něšto na nanje, njese to nanajhórše płody a nanowe hrěchi su hišće z njezbožom hač do dalokoho přichoda. Woćehnjenjo dźěći je, kaž hižo widźachmy, krute w lubosći; tuta krutosć pak přisłuša so wosebje nanej; pobrachuje-li nanowa krutosć, dha njeje woćehnjenjo cyle prawe a njezměje wšěch dobrych płodow kaž hewak a byrnjež mać jandźel była. Nan njeboji so pruta, dokelž wě, zo tón husto khmańšo skutkuje hač wulke wuměčowanjo: „Strowišo je pod nohi prut hač do wušow papot“; wón wě też derje, zo „je lěpje, hdyž dźěći na nana płakaja, hač zo wón pozdźišo na dźěći płaka“. W tajkej swójbje pak je też kóždo pleńčenjo njeznate, přetož „Pleńčakec dźěći kipre pleńčata rostu“; krutosć w lubosći tam knježi, přetož njećasna sobuželnosć a mjehkosć je ze zahubu dźěćom: „Polěkuj hólčkej a njeplecha změješ“. Dobru wučbu dawa kóždomu nanej přisłowo: „Nan Eli zlemi sej šiju, dokelž njebě synow z krutobu přimał.“ Nan swari a khosta, hdźež a kaž je trjeba, ale wšitko wukhadźa z lubosće: „Nanowy swař je kaž pupk, w kotrymž spi róża lubosće“; mysli při swojim khostanju też na stare słowo: „Chceš-li swojoho syna teptać (kopać), wzuj so prjedy črije.“ „Prawa lubosć dźěći šwika, wopiča 'nož na nje mika.“ We wšěm dobrym pak je nan z krasnym přikładom; tajki powučuje a pohonja wjele lěpje hač najrjeńše słowa: „Z najlěpšej radu njepomhaš synej, hdyž so sam po njej plesć njechaš.“ Hdźež je nan tak we wšěm dobrym prěni, tam móža dźěći potom z połnym prawom prajić: „Pod nanowej třěchu najlubši přebytk.“ Jedyn z najrjeńšich wobrazow pak so ći skića, hdyž widźiš nana wosrjedź swojich dźěći, prjedy hač so do wšědnoho dźěła poda, zo by sebi Bože žohnowanjo wuprosył. „Předźenak“ nam khwali tajkoho nana we spěwje: „Rańša nutrnosć“ (pobožnosć):

1. Nóc ćemna je so minyła,
Škórc hwizda pod woknom,
A ratař khwata na pola,
A škowrončk spěwa jom'.

2. W swojej jstwičcy jednorej
Nan stary zwosta sam,
Ma rucy swojej styknjenej
A mysl dźe k njebjesam.

3. A pěkna holčka pobožna
Jom' čita z biblije,
Kak nutrnje wón posłucha
Na słowa njebjeske!

4. Njech ptački wjes'le spěwaju,
Njech strowi naležco,
Wón złoženu ma wutrobu
Na Boha sameho.

5. Tuž „hamjeń!“ čita holička,
Nan rychły postany.
„Nět chcu też ja hić do dźěła,
Wot Boha sylnjeny.

6. Tak činjach hižo w dźěćatstwje
We domje staršeju,
Tak dźens 'šće spěwam paćerje
A na to dźěłać du.

7. Hdyž hić mam drohu poslednju,
Tehd', Božo, to mi daj,
Zo prjedy k tebi zezdychnu,
Tak dobudu twój raj.“

A zawěsće je nanej nuzne a trěbne, zo wo Božu pomoc prosy, nima dźěn lohko tu na swěće, hdyž dyrbi dźěłać a so starać wo črjódu dźěći, přecy swoje winowatosće dopjelnjeć a wšěm z dobrym přikładom być. Je-li pak tak žiwy był, budźe joho myto krasne, kaž nam to rjenje rozpisuje naš Ćišinski „Při njebjeskich wrótkach“:

kotne dobyćo Loretto-hórki. Regiment je so z tym hódny wopokazał wulkeje česće, mjeno jenoho našich najważnišich wjednikow lěta 1870 a swěru staroséiwoho krala za swojich wojakow wjesć." Friedrich August.

II.

2. bataljon hajnkow čo. 13:

„Wuprajam bataljonej swoje cyle wosebite připóznaćo a swój najhorcyši dźak za nowy skutk bróni na Loretto-hórcy.

Moji hajncy su přecy, hdźežkuli, swoju winowatosć činili." Friedrich August.

(K. M.) Hdyž bě 2. regiment grenaděrow čo. 101 w ćežkich dnjach w měrcu pola Perthes z wulkim wuspěchom wojował a najwyšše připóznaćo Joho Majestosće kejžora a Joho Majestosće sakskoho krala dócpěł, tónsamy 10. meje w nadběhu z rjekowskej zmužitosću dwě za sobu ležatej njepřećelskej třělnej hrjebi doby.

To je nowe sławne łopjeno w stawiznach sakskich kejžorowych grenaděrow.

Joho Majestosć sakski kral pósła regimentej sćěhowacy telegram:

2. regimentej grenaděrow čo. 101:

„Wuprajam regimentej swój najlěpši dźak a swoje najhorcyše připóznaćo k zbožownomu nadběhej. Po zdźělenjach kommandowacoho generala su jich też mało spadali."

Friedrich August.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Swjatkowničku, 23. meje, wudźěleše naš najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann w tachantskej cyrkwi swjaty sakrament firmowanja. Bě to z cyła prěnje firmowanjo, kotrež nowy knjez biskop měješe. Firmujomnych bě so 213 zešło.

— (Kralowe narodniny.) Minjenu wutoru swjećeše Joho Majestosć naš kral Friedrich August swój 50. narodny dźeń. W cyrkwi bu tutón dźeń hižo póndźelu sobu swjećeny a po dopołdnišich kemšach we woběmaj našimaj dioecesomaj khwalbny kěrluš „Te Deum" spěwany, mjez tym zo běchu jón šule hižo pjatk woswjećiłe, dokelž so sobotu započachu swjatkowne prózdniny. Wulke hosćiny, kaž hewak, so wójnskoho časa dla nihdźe njewotměwachu. Bóh spožč našomu wjelelubowanomu kralej a krajnomu wótcej prawje mnohe zbožowne lěta knježenja, hdyž ze swojim krajom, ludom a wójskom dožiwi najprjedy rjane dobyćo a prawje wozbožacy měr!

— Z přičiny swojoho 50. narodnoho dnja je Joho Majestosć kral 46 přez wojeński sud zasudźenych wobhnadźił.

Z Khrósćic. (Wysoka staroba.) Zańdźenu srjedu pokhowachmy na tudomnym kěrchowje najstaršu wosobu cyłeje wosady — zwudowjenu Madlenu Kralowu, rodźenu w Bóšicach. Wona docpě starobu 94 lět 9 měsacow a 26 dnjow. Z dobom je 52 lět na podrožnistwje na Wjeńkec wumjeńku (srjedź wsy při rěcy) bydliła, wurjadnje swěrna podrožnica.

Rěča hižo tute ličby za to, zo so w serbskej zjawnosći na nju spomina, dha też někotražkuli episoda z jeje žiwjenja. Tak nastaji so před 49 lětami — runje zajimawe za přitomny čas — z mužom a 3 dźěćimi na wujčzd do Serbiskeje. Zhoniwši přez ludźi a nowiny, zo so w tamnym kraju póda a rola na interessentow darmotnje přewostaja, předachu swoju khěžku w Bóšicach a sahachu na njewěsty přichod k juhu. Jeje wola to po prawym njebě, ale njebočički muž, znaty blidař Mikławš Kral, tłóčeše na to, swoje zbožo w cuzbje spytać, štož pola nas džensniši dźeń hišće ze wšelakim wuspěchom a njespěchom so stawa. Na dobrym połpuću přez Awstrisku (Wuherśku) přemyslichu sebi wěcku. Pjenježne srědki drje też ke kóncej dźěchu. We Wienje — najskerje też kejžor sam — so na jich dóńće smilichu a zmóžnichu, zo z najmjeńša hač do Sakskeje so wróćichu. Wot Budyšina pósła we swojej nuzy próstwu na tehdomnišoho, jara darniwoho sakskoho krala Jana wo pjenježnu podpjeru. Wón dósta 10 toleř, kotrež běchu ze zakładom za dalše materialne zbožo. Po krótkim přebywanju w Pančicach (pola Kocorec) přesydlichu so do našeje wsy. Hač do swojeje wysokeje staroby wobstara zemrěta, jako pilna a dźěława znata, poselnistwo mjez Khrósćicami a Klóštrom. W poslednim połdra tydźenju skorje lohcy a wumrě lohkeje smjerće. W rukomaj swojeje džowki wudycha měrnje ducha. Njech wotpočuje w měrje!

— W B. N. čitachmy, zo je so w **Pančicach** jedyn hólčec tepił. K tomu nam naš tamny dopisowař sćěhowace pišo: Tutón podawk je so hižo **9. meje** stał. Zady Pančičanskoho hosćenca jězdźachu někotre hólčata z wjetšim rjeblowanym wozyčkom nimo lodoweje pincy dele k rěcy. Při tym zhubi najstarši syn Kukowskoho hejtmana Wojnarja móc nad wozom a zjědže pod drjewjanym wobłoženjom runu smuhu do rěki, kotraž je tam na meter hłuboka. Najhórje bě, zo hólčec pod wóz přińdže. Druhe dźěći wołachu hnydom wo pomoc. To wusłyša moleŕ Peška, kiž pódla bydli. Hrabje wzawši sćahny hólca, kiž bě mjez tym pod wozom so wudrapał, k brjohej a wućahny joho z wody. Dokelž je tu brjoh nimale wysoki a jenož słabe wobłoženjo jón wobhrodźi, bě wuswobodźenjo z mokroho elementa khětro wobćežne. Tola je so zbožownje radźiło a hólcej njeje zažna kupjel ničo ześkodźiła.

Z Wudworja. Zo by so wašnjo poswjećenja kralowych narodninow w nawječornych Serbach přez wójnski čas njepřetorhnyło, zeńdźe so třeći dźeń swjatkow črjódka Serbow — samo z Lipska a z Drježdźan — w herbskej grychće. Přez dwaj lětdźesatkaj hižo zjednoća zwjazk lubosće a swěry napřeco našomu kralowskomu dworej mnohich Serbow k zhromadnomu swjedźenjej tutoho ważnoho dnja. Wójnske wobstojnosće zadźěwachu wšelakim, kotřiž hewak stajnje witachmy, tu přitomni być.

Při wječornej hosćinje wjedźeše nas knjez zapósłanc Michał Kokla w swojej rěči 50 lět wróćo, na prěni narodny dźeń našoho lubowanoho krala, a ćehnješe paralellu mjez tamnym dnjom a nětčišim časom. 25. meje

---

1. Pětr słucha, swjatych wrotow pan:
„Kajki khuduch kašluje tak khorje? —
Što je wonka?" „„Z khěžki Starcec Jan.
Mje mój jandźel pósłał k wam je horje.""

2. „Starcec Jan? — To mjeno znate mi —
Što sy delka činił za njebjesa?"
„„Luby knježe, prawdu znaju ći:
Z horjom swět so myje, drasći, česa —

3. Doma běchmy črjódka dźěći my —
Khodźił sym dźeń wote dnja na dźěło,
Dźeń by dobry był, by był też zły.
Dźěło přec' je něšć a jstwu nam hrěło.

4. Haj, wěř, njezrědka też prošerjej;
Mějach dźěn też k běrnam wosrjedk role —
Tak sym dźěłał, spěwał wjes'ły sej
Podaty do Božej' swjatej' wole.""

5. „Prawda; w knizy takle čitam wšo;
Też, zo dźowčičcy sy pěknje wudał,
Zo syn na khěžcy je ženił so,
Zo z was ženje nichtó njeje ludał —

6. Pój, nětk jěz a pij! A hłuboke
Zmorski jandźel twój ći z čoła zhładźi,
Z rukow mozle ztrěje wysoke
A hlej, tamle k maćerćy će sadźi."

Tola človjeska słabosć je wulka, tak zo spytowanja človjeka předobudu a wón hłuboko, jara hłuboko padnje. Ale lubosć k dźěćom njewuhasnje też we wutrobje złóstnika, kaž to słyšimy z Ćišinskoho „W jastwje". Knjez je skónčnje wbohoho jatoho pohnuł, kotryž bě swoju mandźelsku morił, zo by so tola před smjerću hišće z Bohom wujednał; docpěwši to, přiwjedže jomu też joho dźěšći, zo by jeju hišće jónu widźał a žohnował:

— — — — — — — — — —

„Za mnu z jatym potom přińdźće do njej'*
Dele do jstwy pokhwatajće po njej,
Po tej dźěšći jeho!" — „„Mojej dźěšći!?""
Jaty zakřiknje. „Haj, Bóh ći zwěšći,
Zo ze swěta pójdźeš wujednany!"

— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Tak bě w kapali knjez modlił so,
Jaty wosrjedź dźěšći kleči z nim
Žadajo za khlěbom njebjeskim.

— — — — — — — — — —

Też w ludowej pěsni skorži holca na swojoho nana, kiž je zabył na swoje swjate winowatosće, kotryž je, mjez tym zo by dyrbjał być ze škitarjom jeje česće, so stał z jeje ničerjom a zawjedźerjom:

„Budź Bohu skoržene | Na to Lučibara,
Na mojeho nana, | Kiž je česć mi kranył,
Na Wujrjowskoh' pana, | Zeleny mój wěnašk."

Hdyž pak je nan dobry, dowěrja jomu dźěći wšitko a nimaja před nim mjelčenja, ale jomu z wjesołosću powědaja, štož su zhoniłe. Ludowa pěsnička nam n. př. takle powěda:

„By běžał staremu nanej dom,
By horje wołał stareho nana:
Stawajće horje, wy nano mój!
Ja chcu wam něšto powědać
Wot mojej' lubeje lubčički."

Na nanowu zrudobu při smjerći dźěsća smy hižo w prěnim dźěle spominali; na zrudoby a podeńdźenja po nanowej smjerći, kotrež wudowu a syroty potrjechja, budźemy pak we wosebitym dźěle dźiwać. Zawěšće, hdyž je ból staršeju wulka při smjerći dźěsća, zawěšće njeje mjeńše žarowanjo dźěći wo staršeju, wosebje wo nana a zastaraćela; njebjeski tróšt potom žarowacych wutorhnje z njesměrnoho želenja, kaž to M. Urban spěwa „K česći zemrětoho":

Zoba, mandźelski a nan, so zahe miny,
W lětach kćejacych bu wbohej swójbje wzaty,
Jěra ból so želacym do duše liny,
Hdyž jim do ruki bu kheluch hórki daty.
Božo! njewuslědźomna je twoja rada;
„Pótajny sy Bóh ty woprawdźe!"
Njech do dušow wurudźenych jasnosć pada
Njebjeska — na zasowidźenje!
Zachodnosć so z horjow jónu minje.
Želenje a sama smjerć wšak zhinje.

(Přichodnje dale.)

* Do kapale.

1865 howrješe njewšědne sylne njewjedro a hrimanjo, ale na wječor so změrowa njebjo a swjata ćišina wobdawaše cyłu stwórbu a mile swěćeše Bože słónčko na nju. Po 50 lětach ruja kanony a błyskaja třělby, synojo a nanojo stoja w horcym boju za wótcny kraj. Bóh dał, zo by z tuteje zasakłeje wójny, kajkuž hišće swět widźał njeje, so nakhilił wječor měra a lubosće na dołhe časy. Rěčnikowe słowa wukónčichu do třikróćnej sławy na Joho Majestosć a jej přizamkny so sakska hymna, kotruž přitomni stojo wuspěwachu. Do dalšeje zabawy plećechu so khutne a wjeselše spěwy a tak woswjećichmy tutón wurjadny dźeń jednorje po serbsku.

Dokelž njechachmy krala z depešu wobćežować, pósćele so jomu wosebity ručny dopis, w kotrymž Serbja w tutym bědnym času swoju wosebitu lubosć a swěru z nowa wobkruća.

Z Janskeje Kupjele. Też tu spominaše so wosebje na swjedźeń kralowych narodninow. So lěkowacy zanošachu při dołhej tafli, kotraž pod zelenymi štomami stoješe, wšelake patriotiske spěwy a ke kóncej poswjeći krasny wohnjostroj dźeń, kiž běchu jim wobsedźeŕ a hosćo zmóžnili, za čož so z jich strony zjawny dźak wupraji. Wutřěle namakachu mnohi wothłós w serbskej holi a dolinje, a błyšćate škrě wobswětlichu we wšelakich barbach Kupjel a wokolnosć. We wšěch wutrobach hori so lubosć k našomu wjelelubowanomu kralej.

*

Z Radwořskeje wosady bu ranjeny:

Jakub Šołta z Radworja (z aleja), pěšk w pomocnym (reservnym) regimenće čo. 242, w Budyšinje zastajanym. — Wón bu 9. meje při nadběhu na njepřećelske stojišća pola M... z granatowej třěsku do hłowy, bliko prawoho wóčka, lohko zranjeny. Dowjezechu joho najprjedy do lazareta do Genta a pozdźišo do Brüssela, hdźež so hišće nětko lěkuje. (Gent a Brüssel stej belgiskej měsće.)

W samsnej bitwje buštaj ranjenaj:

Jakub Lisnaŕ z Radworja, dobrowólnik w reservnym regimenće čo. 242; njepřećelski šrapnel jomu prawu ruku a prawu nohu zrani.

Jan Wrobl z Nowych Boranec, tohorunja dobrowólnik w reservnym regimenće čo. 242 (wšitcy w 6. kompaniji); bu z njepřećelskej kulku do lěweje ruki trjechcny.

W tutych bitwach wot 6. hač do 11. meje wosebje 5., 6., 7. a 8. kompanija spomnjenoho regimenta čo. 242 khětro wjele ludźi zhubi. Z nich njech su naspomnjeni:

Jakub Khórjeńk z Ralbic, narunanski reservist, lohko na nozy ranjeny.

Rudolf Salm z Budyšina, dobrowólnik, je padnył.

Ernst Frencl z Khwaćic, mandźelski Marije rodź. Handrikec z Łupoje, nětko w Měrkowje, je padnył.

Naše towaŕstwa.

Towaŕstwo Pomocy za studowacych Serbow

měješe srjedu po swjatkach w Serbskim Domje w Budyšinje swoju lětušu 35. hłownu zhromadźiznu. Přitomnych běše 16 sobustawow. ½3 hodź. wotewri předsyda k. faraŕ Räda zhromadźiznu. Prěnju rozprawu poda pismawjedźeŕ k. praelat Skala. Z njeje zhonichmy, zo je Towaŕstwo w minjenym lěće 740 hr. na 17 studowacych jako pomoc wudźěliło, a to na 10 studentow abo kandidatow na universitach, 1 gymnasiasta a 6 wučeŕskich seminaristow. Hačrunjež nětčiša surowa wójna wot wšitkich wulke wopory žada a hišće žadać budże, dha tola też na ważne winowatosće, kotrež za swoju lubu Łužicu a wosebje jeje studowacych mamy, zabyć njesměmy. — Wo pokładnicy rozprawješe město pokładnika k. wučerja Polana, kiž njebě přińć mohł, k. Smoleŕ. Towaŕstwo je měło dokhodow 1867 hr. 72 pj. a wudawkow 1851 hr. 12 pj., tak zo je pokładnicy 16 hr. 60 pj. zbyło. Mjez dokhodami běše 118 hr. lětnych přinoškow sobustawow. Zamoženja ma Towaŕstwo 26385 hr. 73 pj. Zličbowanjo, kotrež staj kk. Nowak a Smoleŕ w Budyšinje za prawe spóznałoj, so přija a pokładnik so wuswobodźi. W dalšej rozmołwje so přitomni wo skutkowanju Towaŕstwa rozrěčowachu. Wosebje so należnje přeješe, zo byštaj předsydstwo a wubjerk pomoc studowacym wudźělałoj, poskićenja požčonkow pak po móžnosći so zminyłoj, potom też dale za tym šłoj, zo tajkich Serbow, kotřiž su prjedy wot Towaŕstwa pomoc dóstawali a nětko wunošne zastojnstwa docpěli, k tomu dobudźetaj, zo dóstatu pomoc Towaŕstwu wróća. Ta móže so potom zasy druhim potřěbnym studowacym přiwobroćić.

Lětny přinošk za Towaŕstwo je jeno 1 hr. Tuž mohł tola kóždy Serb k njomu přistupić; wšak kóždy pjenježk zasy našim serbskim studowacym k wužitku přińdźe.

Posedźenjo, w kotrymž so lětuša pomoc wudźěli, budże 8. junija.

Radwořske towaŕstwo knježnow

wotmě swjatki póndźelu swoju měsačnu zhromadźiznu, na kotrejž běše po zwučenym wašnju najprjedy přednošk, potom jednanja wo towaŕstwowych należnosćach. Z poslednišich njech su tele drobnosće naspomnjene:

1. Sobustawy, kotrež chcedźa so na wuléće wobdźělić a kotrež hišće za njón zapisane njejsu, njech so hač do njedźele mjez Božim Čełom zamołwja. 2. Štóž chce na jenotliwych njedźelach abo swjedźenjach róže na wołtaŕ wobstarać, bukety abo pjeńki w horncach (poł metra wysoke), njech to předsydźe wozjewi. 3. Dalšich zhromadźiznow w lětnim połłéće wjacy njeje.

Madonna w bitwowej hrjebi.

Prjedy wona wonka stoješe při pólnym puću, srjedźa mjez němskim a francózskim stojnišćom, stajnje z kulemi wobhrožena. Štyrjo ramjenići Bayerjo zwažichu so po nju w ćmowej nocy a přinjesechu ju do hrjebje: wulku kaž žiwu mać Božu z dźěśćom na rukomaj, čornu ze železa latu. Štóž bě ju dźěłał, je po połojcy wumjełc, po połojcy bur być dyrbjał. Něšto proste hnujace wukhadźa z něžnoho wuzkoho wobliča Marijnoho jako też z hrajkaceju ručkow dźěśća Božoho. Nětko tale čorna madonna (t. r. moja knjeni) kulam wukhowana w hlinjanym přitulku němskeje třělniskeje hrjebje stoji a je (w zymje!) z kruwy-mórom (buksom) wobwěncowana a ze štanowom (efojom) wobwita — a naši šěri nazeleńk tu, prjedy hač so lěhaju, kleča, z čapku na wutrobje.

Směrki sydaju so husćiše a husćiše na postawu. We mni kaž by mysliło, tak pobožnje, tak wjesele, jako by było wěriwe modlenjo.

Tak pišc njekatolik basnik Ludwik Ganghofer w knižcy: „Reise zur deutschen Front.“ Njeje to hnujace? M. N. R.

Wozjewjenja.

Póstowy, telegrafiski a dalokorěčny wobkhad mjez **Němskej** a **Italskej** je cyle zastał a njestawa so też přez druhe kraje wjacy. Tohodla so też žane posyłki a telegramy do Italskeje wjacy njepřijimaja, hižo přepodate abo w listowych kašćach wotedate posyłki so wotpósłarjam zasy wróća.

*

(M. J.) W někotrych nowinach bu wozjewjene, zo maja so přichodnomu sejmej předmjety dla zwěsćenja přichodnych žnjow a k wotwobroćenju lichownistwa z cyrobu předpołožić, štož pak je, kaž je tu prajene, wopak. To też hižo z toho sćěhuje, zo ma prawo zakonje dla hospodaŕskich wobstojnosćow we wójnje kejžorstwo postajeć. Knježeŕstwo pak je slubiło, zo chce přichodnomu sejmej swoje stojnišćo k prašenjam zežiwjenja ludu a wo swojich naprawach k tomu rozprawu podać.

*

Njepřećeljo wótcnoho kraja přećiwo woli.

(M. J.) Hdyž we wukrajnych časopisach časćišo čitamy, kak jara dyrbimy my tu w Němskej pječa hłód ćerpjeć, kak wobydleŕstwo skoru wot štomow rymza, abo kajke „hnujace“ podawki so w Barlinje při předawanju psyčoho mjasa stawachu, drje so my, kiž wěmy, zo smy tola po móžnosći ze zežiwjeńskimi srědkami zastarani, wójsko kaž lud, k tomu smějemy, zo móža ludźo we wukraju tak hłupe bajki jeno wěrić. Za njemóžne pak dyrbjało so měć, zo su we Němskej ludźo, kotrychž synojo su do zajeća přišli a so w njepřećelskim kraju namakaja, a zo so ćile ludźo njehańbuja w listach do njepřećelskoho kraja na jich synow, kotrychž listy wčzo njepřećeljo sami najprjedy přečitaja, někotre parowanja a wuzkosće, kotrychž so wčzo zminyć njemóžemy, jako wulku nuzu předstajeć a łžeć a skoržić, zo je petroleum drohe, rajs žadny, khleb nic kaž hewak atd. Někotři pisaja woprawdźitu njewěrnosć, łžč, zo žanych běrnow wjacy nimamy, zo budże mjaso skoro wšě ... Tajke počinanjo a šmóranjo mjezuje skoro z přeradu kraja, přetož sćěhwki wo tom swědča. Njepřećelske časopisy woćišćuja tele šmóranja na napadnych městnach prawje tučnje, jako dopokazy, zo w Němskej hłód knježi a pozběhnje z tym zmužitosć a wutrajnosć njepřećelow. **Kóždy, kotryž tajke listy pisa, podlějša potajkim wójnu!** Dyrbjało-li tele napominanjo bjez wuspěcha być, njewostanje drje ničo druhe wyše, hač wšě listy, kotrež na jatych do njepřećelskoho wukraja dźeja, krutej censurje (přehladowanju) podćisnyć a po móžnosći wot pisarjow tajkich njewěrnosćow, kotrež móžeš po ćmě namasać, krute zamołwjenjo žadać.

Swj. Anton z pomocu we wójnje.

Lěto 1732 so pisaše. Oran, twjerdźizna na brjozy połnócneje Afriki, kotruž běchu před wjele lětami mohamedanscy Maurojo Španiskim z njeprawom wzali, bě přecy hišće w mocy njewěriwcow. Kral Filip V. njemóžeše to dlěje znjesć. Wón swojoho admirala zawoła a přikaza jomu twjerdźiznu dobyć.

Ale admiral, Don Mondamar, raznje praji, zo to móžno njebudże. Kral pak na

swojim wobsta a žadaše doraznje dobyćo Orana. Admiral z ramjenjomaj sćahnywši a so pokłoniwši, woteńdźe. Ćežko bě jomu ducy k swojim łódźam; přetož bě přeswědčeny, ʒo jim tuta wójna jeno njećesć, hańbu, snadź samo zahubjenjo přinjese. Byrnjež by ličbu łódźi podwojił, by tola hišće njewěrił, zo by tele sylnje wobtwjerdźene město njepřećelej wotdobyć mohł.

Łódźe wujědźechu na morjo. Dołho wšak njejědźechu; přetož před přimórskim městom Alicante da Mondamar přistać. Wón poda so do města a zastupi do jomu znateje klóštrskeje cyrkwje, kotraž bě swj. Antoniej poswjećena: tomu chcyše swoje předewzaćo poručić. Po přeću admirala buchu swjatočne wulke kemše wotměte, na kotrychž so wón najnutrnišo modleše. Wjele ludu bě so zešło. Po Božej mši Mondamar k P. guardianej (wyššomu) přistupi a wo rěbl prošeše. Mnich so směješe, ale admiral wobsta na tym, zo bychu jomu rěbl přinjesli. Tuž so sta. Rěbl bu wulkomu wołtarjej přilehnjeny; na wołtarju stoješe pak postawa swj. Antonia, wulka kaž žiwa, rjenje dźěłana.

Wšitcy přitomni so spodźiwachu, hdyž admiral sam po rěblu k postawje přistupi, ju swój pjerjaty kłobuk staji, jej přez ramjo čestne znamjo rozkazowacoho admirala powsny, ju ze swojim mječom wopasa a na posledk jej rozkazny kij do ruki da. Na to z wótrym hłosom přede wšim ludom zawoła: „Ty móžeš, ty, o swjaty Antonio, zamóžeš Oran dobyć, ja to njedokonjam!“ A ruku na swjatoho położiwši pokračowaše: „O swjaty Antonio! Wot nětka sy ty z admiralom a ja sym z twojim służownikom a wojakom! Tajki stoju pod tobu a wočakuju twoje rozkazy. Po Bohu dźe moja dowěra cyła na tebje, swjaty dźiwoskutkowarjo!“

A nawjednik łódźi zlěze z rěbla, poruči so hišće pobožnym modlitwam mnichow a ludu, wróći so skrućeny k swojim łódźam a wujědźe na morjo. Bliže a bliže připłowachu k Oranej, z murjemi wobdatomu, a bojachu so prěnjoho postrowa z kanonow sylneje twjerdźizny. Ale ničo so njepikny. Tuž admiral ze swojich kanonow wutřělić da. Ale wotmołwy so njewutřěli. Što to rěka? Nětko přikaza wojakam na kraj wustupić. Ale też nětko so hišće njepřećel njepokaza; haj, samo wšě wrota stojachu šěroko wotewrjene. Bě to jeno wójnska lesć Maurow? Nanajkedźbliwišo španiscy łódźnicy do města kročachu. Ale wšudźe na drohach ćišina kaž w rowje; ani człowjeka njebě widźeć.

Hakle po khwili pokazachu so někotři Maurojo, wustupiwši ze swojich khowankow. Tych popadźechu a přiwjedźechu jich k admiralej. Tón so wopraša, čohodla je město tajke wopušćene. Woni prajachu: „Lědy so křesćanske łódźstwo před městom pokaza, zjewi so w samsnym wokomiku też w powětře njeličomne wójsko, kotrež wšěch z hrózbu napjelni. Joho wjednik bě podobny mnichej w brunej sukni, w španiskim pjerjatym kłobuku, z mječom po boku a rozkazny kij w rucy. A tónle spodźiwny admiral pohrozy městu z dospołnym wutupjenjom, jelizo so hnydom njepoda. Po tymle strašnym napohładže a surowym hroženju wšitcy, wulcy a mali, młodźi a stari, wojacy a měšćenjo ze wšim khwatkom wostajiwši wšoho ćeknychu.“

Takle sławna twjerdźizna Oran přez swjatoho Antonia, njebjeskoho admirala, bjeze wšoho wojowańčka křesćanam zasy připadźe. Njewuprajne bě wjeselo nad tymle njekrawnym dobyćom, kotrež wšitkich překwapi. Khwatnje Mondamar kralej wo dźiwje powěsć pósła. Runje bě 13. junija 1732, na swjatoho Antonia, hdyž so dobyćo sta.

Po dokładnych přepytowanjach bu tale wěc 1770 w Romje wuraznje skhwalena. A w Alicante w Španiskej, we wonej cyrkwi stoji na wulkim wołtarju hišće swjaty Antonius w pyše admirala Mondamara.

Też tebi chce pomhać, jeli chceš. Noveny su hišće dóstać pola kk. fararjow a kapłanow, w Pančicach a Róžeńće pola kk. 1. wučerjow.

M. N. R.

Wšelčizny.

Dwaj jataj wyškaj ze zajeća ćekłoj.

Z twjerdźizny Königstein běštaj dwaj wyškaj ze zajeća ćekłoj. Ducy po puću do Čech běštaj něhdźe civilnu drastu lepiłoj a tak přez mjezu přišłoj. We Wustju (Aussig) zadźerža jeju cłownik a so za passom prašeše. Tón wězo njeměješe, a dokelž so hewak podhladnaj być zdaštaj a tež němskeje ręče njemócnaj, buštaj zajataj. Při přesłyšowanju wuznaštaj, zo staj ze smjertnym strachom z twjerdźizny Königstein ćekłoj; tuž buštaj tam zasy dowjedźenaj.

*

Časopisy a nowinarstwo we wójnskim času.

Wšudźom, samo w nowinarstwje so sćěhwki wójny pokazuja. W Běłej Wodźe wukhadźeše też nowina „Anzeiger für Weißwasser“. Dla wobćežnosćow a sćěhwkow wójny přińdźe nowina do tajkich wuzkosćow, zo dyrbješe přestać wukhadźeć. Wo zamoženju nakładnika a wobsedźerja knihićišćerńje bu konkurs wotewrjeny. Nowina stoješe w 22. lětniku wobstaća. — Podobnje je so hižo mnohim časopisam abo nowinam tak zešło, a je z toho widźeć, kak ćežke stojnišćo je we wójnje też za naše časopisy, hdyž je wot spočatka wójny hač dotal jeno w Němskej hižo 900 časopisow přestało wukhadźeć.

*

Prawo khostanja.

Často słyšiš haru, hdyž njekhmane hólčisko cuzy człowjek pokhosta. Tola nětko je „Reichsgericht“ spomnjenja hódne wusudźenjo wuprajił, po kotrymž je poměrne khostanjo njekhmanosćow hólčiskow připóznate. Wobsedźeŕ w Barlinje, widžo kak so wjacy hólcow před joho bydłom młóća, jim tule haru zakaza. Jedyn z tychle hólcow wohani joho. Wobsedźeŕ jomu na to jenu na prawy blak wotłoži. Staršej wobskorźištaj muža. Dla ćělnoho ranjenja dósta wón 5 hr. khostanja. Wón zapołoži protest pola komornoho suda, kotryž wusudźi, młodosć dyrbi so k přistojnosći a k porjadej woćahnyć. Nadawk ma z dźěła swójba, z dźěła stat. Tohodla ma kóždy poddan prawo poměrnoho khostanja. Staršej zapołožištaj revisiju pola kejžorstwowoho suda (Reichsgericht) přećiwo tajkomu wusudźenju, kotryž pak tónsamy nahlad wupraji, kaž komorny sud a wobkrući, zo ma kóždy poddan prawo khostać.

*

Njekhmanstwa.

W spočatku wójny bě samo wěsty čas kónc z hromadami njekhmanstwow, kaž mordarstwow, rubježnistwow a podobnych njeskutkow. Nětkle pak so zda, kaž chcyli njedušnicy to zasy zarunać; dźeń wote dnja přinjesu nam časopisy tajke zrudne podawki.

Dźensa tydźenja běchu skóncowali a wurubili žonu póselnika Prozela w Halli. Jako mordar bu zajaty artist (my snadź bychmy prajili kekleŕ) Friedrich Schäfer, rodź. 1878 w Kölnje nad Rhynom. Tón też k tomu stoji. Hižo prjedy bě junu dla rubježnistwa z kłódu khostany był.

W Grünbergu je so policiji skónčnje radźiło nutřłamarjow zasłapić, kotřiž hižo měsacy dołho tajke wopyty we vilach a zahrodnych khěžach činjachu a wulki njeměr zawinowachu. Su z tym cyłu swójbu wuslědźili, kotraž tajke nadpady a nutřłamanja derje přihotowaše, na kotrychž so też wšě sobustawy swójby mjenje bóle wobdźělachu.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

25. meje 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	70 - 72	120 - 123
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	61 - 63	111 - 114
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	56 - 59	104 - 109
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 71	117 - 118
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	61 - 65	112 - 116
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	53 - 56	105 - 110
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	45 - 48	100 - 103
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	38 - 42	91 - 95
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	66 - 70	110 - 114
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	49 - 53	94 - 98
3. snadnje picowane	46 - 47	90 - 92
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	70 - 75	123 - 128
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	60 - 65	113 - 118
3. snadnje wuwite wot cyca	—	—
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	65 - 67	130 - 135
2. starše korme borany	—	—
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	115 - 119	150 - 154
2. mjasne	103 - 108	137 - 142
3. snadnje wuwite	88 — 98	123 - 133
4. rancy a kundrosy	105 - 113	135 - 147

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 22. meje				w Kamjencu 27. meje			
		wot		hač		wot		hač	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.				23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.				19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.				19	78				
Pšeńca				14	—				
„ nowa									
Rožka				12	—				
„ nowa									
Ječmjeń				14	13				
Wows				13	20				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo centnar								
Woka									
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny								7	—
Pšeńčna muka				21	20				
Ržana muka				17	50				
Syno		4	25	5	25	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	3	75	4	15			4	33
	z mašinu	3		3	60			4	—
Prosata 582 (w Kamjencu —)		20	—	38	—				
Butra 1 kg		3	40	3	80	3	40	3	70
Jeja, mandl		1	50	1	65			1	65
Pšeńčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				7	50				
Pšeńčny gris									
Ržany gris									

Bayerski kral dari 50000 hriwnow za zastaranjo wójnskich invalidow.

W kralowskej residency we Mnichowje bě 28. hapryla posedźenjo krajnoho komiteja za zastaranjo wójnskich invalidow. Kral a kralowna a druhe sobustawy kralowskeje swójby, kaž tež wšitcy ministrojo, zastupnicy wyšnosćow a krajnoho sejma kaž rjemjeslnistwa so na tym wobdźělichu. Minister znutřkownoho, swobodny knjez ze Soden, wozjewi kralowski připis, po kotrymž kral **50000 hr.** dari k tomu, zo bychu ći, kotřiž buchu we wójnje ranjeni abo běchu tam skhorjeli, skerje zasy strowotu dócpěli a tak khmanosć k dźěłu a k warbje, a so jim puć k tomu tak połóžił.

*

Wo dźěćoch zamordowanoho awstriskoho trónskoho naslědnika.

Rjany podawk wopisuje wojak z Brunjowa w Čechach na pólnej kharće: Po zranjenju na polu česće jědźech z wjacy ranjenymi z Wiena do Prahi. Na tutej čarje bu tež salonwóz připinjeny, w kotrymž běchu dźěći morjenoho trónskoho naslědnika. Dźěći, zhoniwši, zo so w ćahu tež ranjeni wojacy namakaja, njedachu so wotdźeržować, zo bychu jich wopytałe. Z kóždym jenotliwym so rozmołwjachu, pokazowachu najwutrobniše sobučuća a wobdarichu jich z kwětkami. Na jenej z přichodnych stacijow dóstachu potom wojacy na zličbowanjo dźěći bohaće jěsć a pić a buchu wobdarjeni. Tutón hnujacy podawk je na wšitkich wojakow wulki začišć činił. Na kóncu spomni dopisowař, zo tutón podawk čas žiwjenja njezabudźe.

*

Překročenjo najwyššich płaćiznow

běštaj w Plawnje w V. dwaj překupcaj skućiłoj, za čož buštaj ćežko khostanaj a wot krajnoho suda zasudźenaj. Překupc Karl Kreis bě přestupił zakońske postajenjo wo najwyššich płaćiznach běrnjacych sušeńkow a běrnjaceje sterkoweje muki, a bu zasudźeny k 2000 hr. abo k 100 dnjam jastwa. Překupc Alfred Schnöckel dla tohosamoho přestupjenja při předawanju běrnjaceje sterkowcje muki a bu zasudźeny k 1500 hr. abo k 75 dnjam jastwa.

*

Khodźće w drjewjancach.

Hižo před něšto měsacami pisaše lěsny mištr wjetši nastawk w „Köln. Volksztg.“, zo bychu so ludźo zasy na drjewjancy zwučili. Wopisuje tam bohatstwo našich lěsow na wšelkich drjewach, a kak so te tež na wšelakore wašnjo nałožować hodźa a móža něštožkuli zastupić, štož hewak z wukraja dóstawachmy. Pokazuje so tež na to, kak je wosebje nětkle koža so předrožiła, zo za jednoroho človjeka skoro hižo por pódušow za luxus płaći. A štó wě hač hišće hórje njebudźe, hdyž tola nimale wšě kože a wšu kožu nětko wójsko trjeba.

Tu rěka so zasy wróćić k tamnomu jednoromu a praktiskomu wašnju drjewjancow, kaž na wsach, hdźež so hodźi, samo k tamnym cyle z drjewa připrawjenym drjewjancam abo k tamnym, kotrež maja zwjercha kožu a kotrež so hodźa hižo jara wušiknje zhotowić, zo radšo w nich khodźiš hač w hewak někajkim zawrjenym wobuću. Koža móže dźě tu jara wšelaka być a hodźi so k tomu tajka wot staroho, dodźeržanoho wobuća, wosebje roły wot starych škórni derje wužić. Tajke derje zhotowjene drjewjancy njejsu na žane wašnjo tak njelepe a móžeš je samo w městach trjebać, dokelž tež přejara njeklepotaja. Zawěšće mohłe so tež hišće dale khmańšc a přihodniše wutworić, hdy by wulka žadańca za nimi była. Tak bychu snadź tež wšelke ze šewstwom zwisowace rjemjeslnistwa so mohłe w tymle ćežkim času někak zdźeržeć. Za krajiny na drjewje bohate by to zasy było nowe žórło warby abo wunoška.

Tak bychmy so móhli zasy k tomu staromu strowomu a tunjomu wašnju zastaranja z wobućom wosebje doma a na dźěławych dnjach lohcy přiwučić. Wězo na wsach wšak so tele wašnjo wobuća ženje cyle zhubiło njeje a je tež jara přijomne, wosebje hdyž su drjewjancy prawje wušiknje a derje wudźěłane, dawa to lóšt to w nich khodźić, w zymje tak derje kaž hakle tak prawje w lěće, hdyž móžeš je tež na bosy nohi wužiwać.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 643. Jan Krons z **Khróšćic**; 644. Madlena Nowakowa z **Jasenicy**; 645. Jakub Brycka z **Kopšina**; 646. Pawoł Šěrak ze **Smječkec**; 647. Jak. Kušk z **Worklec.**

Za fond towarstwa: Madl. Nowakowa z Jasenicy 1 hr.

Za wbohich Polakow su dale darili:

Madlena Nowakowa z Jasenicy 1 hr., wot Kozarčan gmejny 16 hr. 50 pj., Molokanaj w Lubiju z pomocu dweju hosći 3 hr., D. ze Smjerdźaceje 3 hr., M. B. z R. 2 hr., M. P. z N. 4 hr., M. B. z R. 1 hr., N. N. z N. 5 hr.

W přichodnym čisle Posoła wobzamknjemy hromadźenjo darow za Polakow.

Kónc redakcije za přichodne čisło: pjatk rano!

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

„Serbosław“ tow. kat. Serbow **w Khróšćicach** změje njedźelu **30. meje (na swj. Trojicu)** wječor w 7 hodź. swoju **měsačnu zhromadźiznu.** Přednošk je přilubjeny. Wo bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Dla wobšěrnoho składu!

wobkedźbujće prošu

tute tunje płaćizny:

Košlacy barchent
meter wot 32 pj. — (łohć 18 pj.)
Cychowy płat
meter wot 35 pj. — (łohć 20 pj.)
Wupjeŕki
meter wot 45 pj. — (łohć 25 pj.)
Módroćišć
meter wot 35 pj. — (łohć 20 pj.)
Meblowy kattun
meter wot 35 pj. — (łohć 20 pj.)
Meblowy krêp
meter wot 60 pj. — (łohć 35 pj.)
Stoffy ke klejdam
Kašiměr k rubiškam
Muslin k falam
meter wot 50 pj.

— Za lěpše twory wyšše płaćizny. —

Emil Wehrle, Jerjowa hasa 7.

Budyšin. **Założene 1870.**

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčcak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisčełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 23. | **Budyšin, 5. junija 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

66. Měšnikowy jandźel.

V.

Jandźel praji k japoštołej: „Kajke zbožo, hdy by winowomu pjeńkej, kotryž sy sadźał, ze swojej krewju přiliwał a jomu z tym nowy zrósť wobradźił!“ Japoštoł z radosću zarža.[1]

W hodźinje po Božej radźe za přihotowanjo wopora postajeny bu japoštoł zajaty a do jastwa wjedźeny.

Nimo měry spodźiwaše a radowaše so jandźel. Rjećazy, kotrež měšnikowe stawy putachu, njemóžeše dočesćić. Za Jězusa Khrystusa nošene zdachu so jomu bóle błyšćate, dyžli złoto; běchu před joho wočomaj čestny bant, krasna wozdoba, kroj lubosće bjez runjeća; najradšo běše sebi přał, sebi je za swoje křidła wumčnić směć.[2]

Lohcy bě so jomu radźiło, kaž wuswobodźacym jandźelam, tele puta rozłamać, tele wrota wotewrić. Ale widźeše radšo, zo so hodźiny, ze zasłužbami a sławu bohate, we tymle zajeću minychu. Mjez tym pruhowaše ranow hłubokosć, měrješe łačnosće a hłodu stupy, sćěhowaše z kedźbliwym wóčkom přibjeranjo bolosći.[3]

Zo by hordźinowu zmužitosć zdźeržał, rozmnožeše pokojenja. Rozswětleše jastwo z jasnosću, kotraž same murje předobywaše, napjelnješe je z luboznymi wónjemi, bjez runjeća słódšimi, dyžli su wónje wšěch kwětkow po zemi. Wón zanošowaše spěwy a přewodźeše so ze šumjenjom swojeju křidłow; tale wuskutkowana harmonija wobaraše wosłabjenju pruhowaneje duše.[4]

Hdyž wuznawař psalmy zajeća a bolosće wospjetowaše, wotmołwjachu jomu jandźelojo z psalmami wuswobodźenja a zbóžnosće.[5]

Wječor před swojej martrařskej smjerću měješe měšnik njewuprajnu duchownu bolosć. Hišće jónu běše sebi přał, swjaty wopor swjećić móc a so z khlěbom sylnych wobstarać; ale wón ležeše dźě na samej zemi ze sputanymaj rukomaj a njeměješe za wopor ani khlěba a wina, ani wołtarja. Jandźel kopješe jomu dźiwy, kotrež běše hižo druhim přećelam Božim skutkował. Srjedź kule swětła zjewi so jomu ze sněhbělym khlěbom a z winom we złotym sudobju.[6]

„A wołtař, hdźe je wołtař?“ wopraša so měšnik. — „Wołtař tu je“, wotmołwi jandźel; „wón je přihotowany a zyboli so z dejmantami a rubinami; Jězus sam je sebi jón wuzwolił. Hdźe je pyšnišoho wołtarja dyžli wutroba z krewju a z ranami debjena!“

Jandźel złoži khlěb a wino na wuznawarjowu wutrobu. Tón pak wupraji swjate słowa, a dósta z jandźelowych rukow khlěb žiwjenja a keluch spomoženja a potom doda:[7]

Na mnje je so dóšoł rjad, kaž pšeńca mlěty być, zo bych Jězusa Khrystusa hódny khlěb so stał! Zbóžna, tysac króć žohnowana budź ruka, kotraž mje z tohole swěta wuswobodźi a z Jězusom zjednoći! Sčini drje so winowata, hdyž mi tele zbožo wobradźi; ale ja budu tak horliwje k Bohu wo smilnosć wołać, zo mi zwoli ju něhdy w njebjesach wokošeć móc.[8]

VI.

We wysokosćach, hdźež su hwězdy syte, zjewi so wójsko čistych duchow. Woni złožowachu na kupu hač dotal ćěmnu, kotraž běše runje swětło dóstała. Kalvarska hora běše tam přihotowana. Cyłe njebjo stupi na nju dele.[9]

Jandźel podpjeraše wuznawarja a njeseše joho krónu. Wokrasnjeni martrarjo khilachu swoje palmy na znamjo bratrowstwa; srjedź nich stoješe Jězus rucy wupřestrěwajo, zo by joho wobjimał.[10]

Hdyž krej běžeše, hromadźachu njeličomne rucy jeje krjepki. Woni tworjachu z njeje pokład, kotryž budźe bohatstwo přesćěhacoho ludu. Krej budźe runja dešćikej hnadow a žohnowanjow, rozzeńdźe so nad dušemi, zo by je nakazał a wumožił. Tak so martrař wjeći.[11]

Při poslednim dychnjenju martrarjowym zjědźe błysk z čorneje mróčele do hłubiny. Satan bě z tróna storčeny. Železna žerdź bě so do kruchow złamała. Tak dołho z poklatej nohu tłóčeny lud wodychowaše. Kaž spodźiwny wolij krej woheń bójskeje lubosće we wutrobach stotory króć rozpłomjeni.[12]

Jandźelojo zanjesechu radostny kěrluš: „Što je, kiž přikhadźa wodźety do purpuroweje drasty a z błyšćatymi ranami debjeny? Kak krasny je tónle wojak, kiž helu předoby, kiž swojomu wjerchej je kralestwo dał a so z dobytkom wobohaćił! Cyrkej, kotruž wón założi, je joho maćerje hódna: wona ma znamjo wopora.“[13]

A druzy jandźelojo, martrarja wobdawajo, dodawachu: „Wotewrjejće, o njebjescy wjerchojo, wrota wěčnoho města. Nowy dobyćeŕ budźe swojim dobyćam k znowanatwarjenju wyššoho Jeruzalema służić dawać. We wašich rjadach wuprózdnjene městna so wupjelnja. Wot złych duchow wopušćene městna w lubosći wot měšnika nakazane duše zasydla.“[14]

Skóržby měšachu so do khwalbnych kěrluši a spěwow: „Přečo njejsy tež nam ćěła dał? Čohodla smě człowjek sam toho zboža wužiwać za tebje wumrěć.“[15]

Ale tymle skóržbam wotmołwješe druhi hłós: „Za człowjekow je Bóh wumrěł: dóńdźe so tež na człowjeka rjad, zo by za Boha wumrěł.“[16]

Tysac hodźinow wot tejele Kalvarskeje hory zdaleny zbudźi dźiw wutroby ze spodźiwanjom a radosću.

Při wótcnym wohnišću běše po zapućowanju měšnika citara, z kotrejž přichodny martrař so přewodźeše swójbu ze swjatymi spěwami wokřewjejo, ćicha a němа wisała. Tale citara poča sama wot so luboznje zynčeć, a njebjeski hłós ju přewodźeše prajo:

„Zbóžni su swjeći, kiž stopy jehnjeća su sćěhowali. Jich duše budźa so w swjatych přitwarkach radować. A dokelž su swoju krej za Jězusa Khrystusa přeleli, budźa w joho krasnosći knježić na wěki!“[17]

VII.

Na swojej krónje móžeše měšnik telko dejmantow ličić, kelkož běše dušow wumožił. Tele duše strowjachu joho z radostnym juskanjom:

„Sława japoštołej, wuznawarjej, pastyrjej, martrarjej!“[18]

Mjez tym zo bu martrař w klinje Božim krónowany, dóstawaše joho wopomnjeńco a joho smjertna powostanka na zemi česće, kotrež jenož cyrkej sama wopokazać móže.

K nohomaj bójskoho mištra běše lubosć z luboznymi wónjemi napjelnjene sudobjo rozłamała a wónje běchu so rozšěrjałe. Drohotne powostanki so hromadźachu, zo bychu lětstotki lubozne wónje rozsywałe.[19]

Tyran, kotryž bě martrarjowej duši runje njebjesa wobradźił, chcyše joho ćěłu zemju zapowjesć. Wón poruči je daloko do morja dowjesć a do zmohow pohrjebać.

Widźachu je na wobzorje kaž słónco, kiž ze zmohow wustupuje a swoje prěnje wóhniwe pruhi na zemju sćele.

Jandźelojo přinjesechu je zasy na brjóh, wokoło njoho křidła hibajcy a kěrluše zanošujcy wo dobyću, kotrohož nastroj běše wón był.[20]

---

[1] Swj. Augustin, wo psalm 40. Tertulian, rěč zakit. 50. Swj. Epitanius, přećiwo njewěriwym 2. — [2] Swj. Khrysostomus, wo lisće Efeskim. Žiwjenjo swj. Felixa z Noly, swj. Juliana z Mans, swj. Restituty, swj. Majola. — [3] Žiwjenjo swj. Viktora, swj. Eleutheria z Tournai, swj. bamža Alexandra. — [4] Žiwjenjo swjatoho Furseja, swj. Vincenca ze Saragossy, swj. Romana, swj. Lawrjenca, swj. Vita, swj. Theopompa. — [5] Žiwjenjo swj. Theogena, swj. Anastasia Magundab.

[6] Žiwjenjo swj. Klementa z Ankyry. — [7] Žiwjenjo swj. Luziana, měšnika z Antiochije, swj. Zosima. — [8] Žiwjenjo swj. Ignacija z Antiochije. — [9] Žiwjenjo swj. Nolumbana. — [10] Žiwjenjo swj. Juliana, swjatoho Handrija Sala, swj. Timothea, swj. Maura, swjatoho Trifonia a swj. Respicia. — [11] Swj. Augustin, wo před. na horje. — [12] Swj. Augustin, wo psalm 4. — [13] Is. 42. Swj. Efrem, khwalba martrarjow. Swjaty Cyprian, napominanjo martrarjam.

[14] Psalm 2, 3. — [15] Michał Vivien, Tertulian přědař. [16] Swj. Arterius, khwalba martrarja Foka a Tertulian, wo horjestaću. — [17] Žiwjenjo swj. Dunstana. — [18] Žiwjenjo swj. abta Wilhelma. — [19] Swj. Paschasius Radbertus, wo Mateju. — [20] Swj. Theodor Studites, rěč wo njebjesk. rjadach. Žiwjenjo swj. Klementa z Ankyry ss. Agathangela, Thyrsa, Andeola, měšnika Juliana.

Človjekojo, z tymle hołdowanjom wubudźeni, hromadźachu so z črjódami, česćowne powostanki toho runja česćić. Wukhadźeše z nich bójska móc, kotraž swjatosć budźeše a dźiwy skutkowaše.

Row, kotryž je pokhowa, bu bórzy sławny. Wón rosćeše do wysokosće, do šěrokosće, do dołhosće a přeměni so do wulkeje cyrkwje, kotraž budźe pod martrarjowym mjenom lětstotki stać.

Pod wołtarjom za wopor přihotowanym wotpočuja swjate powostanki. Wšědnje přińdźe w běhu časow Zbóžnik, zo by so nad ćěłom za swojoho Boha poddatoho měšnika woprował.

Martraŕ budźe we wopomnjeću swojich nawobroćenych žiwy. Woni budźa swojim dźěćom joho stawiznu powědać a je wučić, joho khwalić a kóžde lěto joho sławne dobyćo swjećić. Hač do dalšoho potomnistwa budźe joho wopomnjećo połne lubosće.[21]

[21] Sirach 44.

(Přichodnje dale.)

Swětne podawki.

Sakska.

Wunošk darow ke kralowym narodninam. Chcemy tola hišće tež tu spomnić na wunošk darow, kotrež so 14. a 15. meje w Sakskej hromadźachu jako dar kralowym narodninam k lěpšomu ranjenych němskoho wójska. Cyła summa wučinješe: **1210000 hriwnow.** Na zdźělenjo tohole nadobnoho wuspěcha je kral předsydźe krajnoho wubjerka hrabji Vitzthum z Eckstädt sćěhowacy telegram pósłał: „Na wčorawše wozjewjenjo, kotrež wo wunošku darow za „Čerwjeny Křiž" k mojomu narodnomu dnjej dóstach, kotryž najwjetše wočakowanja přetrjechi, buch na najwjeselšo překhwapjeny. Prošu Wašu Excellencu, zo byšće wšitkim tym, kotřiž su so na poradźenju tohole skutka wobdźělili, mój cyle wosebity wutrobny dźak wuprajił. Bóh dał, zo by tutón wulkotny dar prawe žohnowanjo našim ranjenym a skhorjenym wojakam přinjesł. Friedrich August."

Němska.

Kejžorstwowy sejm zestupi jara sylnje wopytany pjatk 28. meje ke krótkomu, ale ważnomu zeńdźenju. Prjedy hač do dźeńskoho porjada zastupi, rěčeše kancler Bethmann-Hollweg wo wójnje, předewšěm wo nowym njepřećelu, Italskej. Z wótrymi słowami šwikaše kancler zadźerženjo italskoho knježeństwa, kotrež je wójnu započało, njesprawnu a bjezrozomnu.

Nichtó njeje Italsku wobhrožował, ani Němska ani Awstriska. Bjez krjepki krewje bě Italska telko kraja dóstać mohła, kaž je sebi po někak rozomnych narodnych přećach žadała. Rozomni ludźo w Italskej su tohodla hač do kónca přećiwo wójnje byli. Ale we Italskej knježi hara, kotruž zapłaćeni šćuwarjo na měsćanskich hasach ćerja. Italski wójnski manifest mjenowaše kancler dokument, we kotrymž so złe swědomjo za prózdnymi frazami khowa. Ze zacpěćom spominaše kancler na tajenstwo a šibawstwo italskich ministrow, kotřiž za khribjetom swojeju sobuzwjazkarjow hižo z jeju njepřećelemi jednachu, hdyž trojozwjazk hišće wobstoješe.

Za přichod wupraji kancler dowěru, zo też tutón nowy wichor wutrajemy. Z kóždym dnjom smy z towaršnej Awstriskej krućišo zrostli a smy wšudźom dobyćerscy postupowali. W Turkowskej wotuća nowe wojerske žiwjenjo. Dawno připowědźene francózske předobyćo našich linijow njeje hišće přišło a też njepřińdźe. W Jendźelskej wudawaja jenož mało powěsći, kak na wojownišćach stoji. W Francózskej njezwěrja sebi z cyła zapiski padnjenych, ranjenych a jatych wudać a žana powěsć z wukrajnych nowin njesmě so wozjewić — strach před wěrnosću wobknježa knježeństwo. Zjebany lud pak přecy hišće měni, zo Rusojo dobyćerscy na Barlin ćahnu a němski lud z hłodom hinje. Mjez tym dźemy my z dobrym swědomjom a kruće swój puć a chcemy wutrać, doniž njejsmy wěstosć dobyli, zo žadyn z našich njepřećelow sam abo w zwjazku z druhimi sebi zasy na nas njezwěri.

Kanclerowa rěč bu wot wšěch stron z mócnym přihłosom připóznata a po namjeće hrabje Westarpa bu dalše wuradźenjo hač na sobotu wustajene.

Sobotu měješe sejm dołhe posedźenjo, w kotrymž bu najeński zakoń w třećim čitanju přiwzaty. W debaće rěčeše socialdemokrat Ebert přećiwo tomu, zo by so za dobyćo nowych krajinow wojowało, na čož wosebje konservativni nimale wótrje wotmołwjachu.

— Kejžorstwowy sejm je so hač do 10. augusta rozešoł.

Na amerisku notu „Lusitanije" dla je němske knježeństwo 30. meje přećelnu, ale też dosć krutu wotmołwu dało něhdźe z tymile mysličkami:

Neutralne łódźe němske podmórniki njepřimaja, khiba zo so ze samsneje winy podhladne činja. Hdyž so přez njezbožowny připad tola njewinowata neutralna łódź přez němski podmórnik wobškodźi, je němske knježeństwo kóždy čas k zarunanju hotowe. Z někotrymi přikładami nota to dopokazuje.

Štož „Lusitaniju" nastupa, zda so němskomu knježeństwu, zo su tu wěste dopokazane wobstojnosće ameriskej kedźbliwosći so skhowałe. Knježeństwo Zjednoćenych Statow sudźi, jakož by „Lusitanija" wšědna, njewobrónjena łódź była. Wona pak bě pomocny křižak, jako tajki zapisana a z kanonami, municiju a druhimi brónjemi wuhotowana. Jendźelske překupske łódźe běchu też wot knježeństwa k tomu namołwjene a buchu za to mytowane, zo bychu němske podmórniki podnurjeli. Nimo toho běchu na „Lusitaniji" wojacy a wójnska nadoba, mjez njej nic mjenje hač 5400 kašćow municije. Hdyž „Lusitanija" na tajku łódź ludźi bjerje, ma sama wšě sćěhwki zamołwjeć. Hdyž ameriske knježeństwo na tute wustajenja wotmołwi, chce Němska dale jednać.

Rom.

Awstriski, pruski a bayerski zapósłanc pola swjatoho stoła su Rom wopuścili. Buchu wot swojich knježeństwow wotwołani, dokelž swoje zastojnstwo wjacy wukonjeć njemóža, kaž joho hódnosć sebi to žada; njemóža dźě sebi wjacy ze swojimi knježeństwami dopisować.

Stojnišćo swjatoho wótca je w tu khwilu nimo měry ćežke. Wone sebi žada, zo mohł wón bjez zadźěwka z katolikami wšěch krajow wobkhadźować; kak chcył hinak cyrkwinske należnosće wjesć. To je jomu nětkle njemóžno. Italske knježeństwo ma póst a telegraf w swojej rucy. Što budźe bamž činić, hač w Romje wostanje — při skoro wěstej revoluciji njeje tam ani žiwjenja wěsty —, abo hač so do Španiskeje abo do Šwicy přesydli — do Jendźelskeje zawěsće nic —, to nichtó njewě. Tukhwilne wobstojnosće pokazuja jasnje, zo z bamžom njemóže wostać, kaž to wot lěta 1870 je. Tehdom njejsu druhe mócnarstwa, też katolske, Italskej wobarałe, hdyž bamža wurubi. Nětk čuja sćěhwki swojoho zanjechanja na samsnym ćěle. — Při přichodnym měrje budźe so też bamžowe prašenjo rjadować dyrbjeć.

Vatikan (swj. wótc) wobkhowa prawo potajnoho telegrafiskoho wobkhada (korrespodency) z nuncijomaj we Wienje a Mnichowje. „Jdea Nazionale" so hórši na tajku „lohkomyslnosć" napřećo podhladnomu Vatikanej.

Wšelake wozjewjenja so rozšěrjeja wo zadźerženju a stojišću Vatikana. Wšitke maja so jara wobhladniwje přijimać. Nětkle bamž we Vatikanje wostanje, haj, budźe drje jeno před mocu cofać. Hdyž italske knježeństwo też dźensa sebi hišće njezwěri bamža přimać, dóstanje drje wójna za něšto njedźel abo měsacow, tak daloko kaž to Vatikan nastupa, tola hišće wosebje wěstu barbu. Za to rěča hižo tamne „ćěmne mocy", kotrež za tutej wójnu stoja a jako swój nastroj hižo puć přez Italsku wužiwaja.

Italska.

Njeměry nastawachu we wšelakich městach po započatku wójny přećiwo Němskim. Najhórše běchu drje w Milanu. Tam buchu mnohe Němcam słušace klamy, předawarnje, twornje atd. wurubjene, zapusćene a zapalene. Za wjele millionow škody bu wot rubježnych črjódow načinjene. Też w susodnych městach, na př. w Monzy, zakhadźachu Milanscy njekhmanicy podobnje. Policija přihladowaše abo wobaraše jenož słabje. — Pozdźišo hakle su wyšnosće krućišo do njeporjada přimali. Wjednik Milanskoho wójska, prjedawši wójnski minister general Spingardi, bu wotsadźeny a Milanski praefekt a policajski president buštaj za khostanjo přesadźenaj.

Jendźelska.

Z jendźelskoho liberalnoho ministeria su někotři sobustawy wustupili, zo bychu zastupjerjo druhich stron do ministeria zastupili. Nadźijeja so, zo budźe ministerium na šěršim podłožku wójnske należnosće lěpje spěchować a hrožace zadźěwki wotstronić móc. Mjez dźěłaćerjemi a druhimi mjeńšimi ludźimi rosće drohoty a wójnskich ćežow dla njespokojnosć dźeń wote dnja. Stawkowanja zastupuja a hroža wšědnje.

Minister zwonkownych należnosćow Grey je na khwilu służbu złožił, dokelž jomu woslepjenjo hrozy. So jara praša, hač so zas do zastojnstwa wróći. Grey drje je na surowej wójnje najbóle wina.

Grichiska.

Grichiski kral bě ćežko skhorjeł. Khwilu bě wulki strach za joho žiwjenjo. Po poslednich powěsćach so z nim porjedża. — Někotre wukrajne nowiny pisaja, zo je kral z mječom ranjeny.

Zemrěty pólny duchowny.

12. meje 1915 je w khorowni swj. Jadwigi w Barlinje katolski divisionski farař dr. theol. Blacha na ćežku ranu, pola Dixmuiden 18. novembra 1914 dóstatu, wumrěł. — Reserve-divisija, pola kotrejež je stał, wo nim wozjewja:

„Divisija hłuboko žaruje pře smjerć tohole wutrobitoho muža, kiž je z nihdy njezaprajacej swěru wo dnjo a nocy winowatosće swojoho powołanja dopjelnjał. — Běše nam wšitkim luby kamerad. — Joho wopomnjećo budźe přecy w česći.

Kommando Reserve-divisije."

Kaž officir, kiž je pola Dixmuiden sobu wojował, powěda, bě k. dr. Blacha při nadběhu přecy prědku, zo by padacym wojownikam w smjerći k pomocy być mohł.

Wójna.

Na wšěch wojownišćach stoji za naše wójska derje.

Na **wječornym wojownišću** spytuja drje Jendźelčenjo a Francózojo bjez přestaća nadběhi přećiwo našim stojnišćam, wopruja wjele wojakow, wosebje čornych, do prědka pak njepřińdu. Hdyž tež tu a tam přerow wozmu a někotrych Němskich popadnu, dha zhubja na druhim městnje ćim wjacy. Tak wozjewja naše hłowne wjednistwo 31. meje:

Wčora spytowachu Francózojo k połnocy wot **Arrasa** a w **měšniskim lěsu** ze sylnymi mocami našu frontu předrěć. Pola **Arrasa** bě so njepřećel poslednje dny na fronće **Neuville—Roclincourt** z podrywanjemi zbližił. Nadběh bu tohodla na tutej liniji wočakowany, hdyž so jomu ze wšěmi pospytami njebě radźiło, nas dale k połnocy z našich stojnišćow wottłóčić. Wón přińdźe wčora popołdnju po hodźiny dołhich přihotach z artilleriju a wjedźeše přez zmužitosć rhynskich a bayerskich połkow k dospołnej poražcy njepřećela. Joho zahuby su wurjadnje wulke. W měšniskim lěsu dobychu so Francózojo jenož do někotrych prědkownych słabje wobsadźenych hrjebi; hewak so tež tu njepřećelski nadběh zwróći.

Železniski viadukt **Dammerkirch** bu wčora wot našeje artillerije z někotrymi kulami zasy roztřělany; po měsacy dołhich prócowanjach bě so Francózam hakle před něšto dnjemi radźiło, jón zhotowić. (WTB)

Pospyty, dale k połnocy pola **Souchez—Bethrone** a **Carency-rěčki** so předobyć, so Francózam runje tak mało poradźichu. — Tež pola Yperna stoja Němscy kruće a su posledni hižo zasy postupowali. W Ypernje njeje žana kněža wjacy njewobškodźena. Civilni wobydlerjo su wšitcy město wopušćili. Posledni, kiž woteńdźe, bě měsćanosta. (b)

Na italskich wojownišćach

so wšitko hišće přihotuje. Na mjezach běchu mjeńše wojowanja, kiž za woprawdźitu wójnu mało płaća. — Za najwyššoho wjednika Awstriskich bu arcywójwoda Eugen pomjenowany, štož bu w Tirolskej z radosću witane. Wón je najmłódši bratr arcywójwody Friedricha. — W Tirolskej knježi wulke zahorjenjo. Tysacy muži wot 50 hač do 60 lět a hišće staršich je so k wójsku zamołwjało. Z namjeznych městnow buchu wobydlerjo z wjetša dale do kraja wotwjedźeni, zo njebychu do strachow a spytowanjow k přeradźe přišli. — Wjele Italskich we wukraju, wosebje w južnych němskich statach njeje so na namołwjenjo konsulow domoj wróćiło, dokelž njechadźa wo wójnje swojoho „wrótnoho knježerstwa“ ničo wědźeć.

Na narańšim wojownišću

běchu w Kurlandskej pornjo Haličej jenož mjeńše, ale w krajinje połnej jězorow a tonidłow jara wobćežne a ćežke wojowanja, wosebje na woběmaj stronomaj **Njemena**. Mały wuspěch mějachu Rusojo při Dubissy, hdźež při njewočakowanym nadpadźe wjes **Sawdymiky** dobychu a słabomu němskomu wodźělenju 4 kanony wzachu. Wjes bu wot Němskich zasy dobyta a njepřećel zahnaty. Dalše wojowanja běchu za našich zbožowne. (b)

Jako dobytk za měsac meju wozjewja naše hłowne wjednistwo:

K połnocy wot Njemena: 24700 jatych, 16 kanonow a 47 mašinskich třělbow.

Mjez Njemenom a Pilicu: 6943 jatych, 11 mašinskich třělbow, 1 lětadło. (WTB)

W Haliču bliži so z Rusami ke kóncej.

„Przemysl je wot štwórtka w nocy ½4 hodźin zasy w našich rukach“,

tak awstriske wjednistwo štwórtk wozjewja.

Hobrscy je so poslednje dny při rěcy San a k połdnju mjez Sanom a Dnjestrom wojowało, z njewotražomnej zmužitosću na našej, ze zadwčłowanskej wutrajnosću na ruskej, krawnje na woběmaj stronomaj. Naše hłowne wjednistwo wozjewja 1. junija:

Na połnócnej fronće Przmysła buchu wčora wobtwjerdźenja 10a, 11a a 12 (při a k wječoru Dunkawiczki ležace) ze 1400 wojakami ze zbytka wobsadki a 2 kabatowymaj, 18 ćežkimi a 5 lohkimi kanonami wot bayerskich wojakow w nadběhu dobyte. Rusojo spytowachu njezbožo z tym wotwobroćić, zo z črjódami naše stojnišća k ranju wot Jaroslawa nadběhachu. Wšě napinanja běchu podarmo. Njesměrne syły padnjenych kryja bitwišćo před našej frontu.

Z wójska generala z Linsingen su přewinjerjo Zwinina — garda, rańši Pruscy a Pomorscy — pod wjednistwom bayerskoho generala hrabje Bothmera sylnje wobtwjerdźene město Stryj z nadběhom dobyli a ruske stojnišćo při tutym městnje a k sewjernomu wječorej přełamali.

Dotal bu 53 offiicirow, 9182 muži popadnjenych, 8 kanonow a 15 mašinskich třělbow dobytych. (WTB)

Dwě dalšej wobtwjerdźeni buštej nazajtra wzatej. Awstriske 30,5 mörsary su w Przemyslu nadběh přihotowałe a hdyž běchu wot połnocy sebi puć k hłownej twjerdźiznje wurubali, njemóžeše twjerdźizna přećiwo jich surowym kulam so džeržeć. — 4 měsacy su Rusojo podarmo Przemysl wobłěhowali; hłód hakle ju k podaću nuzowaše. Za 3 dny bu Rusam zasy wutorhnjena.

Naše wójska na puću do Lwowa.

Z předobyćom města Stryj a nětko tež Przemysla je Awstriskim a Němskim nětko dwoji puć do hłownoho města **Lwowa** wotewrjeny. Rusojo změja činić, zo je wopušća. Hižo su wójska wot Stryja daloko k rańšej połnocy postupowałe. Wo dalších ruskich zahubach drje bórzy zhonimy.

Petrolejowe kužoły zasy w awstriskich rukach.

Petrolejowe kužoły pola Drohobysza maja Awstriscy nětko zasy cyle w swojich rukach. Rusojo běchu je při ćěkanju zapalili; woheń bu pak wot wojakow zahašeny.

Rusojo cofaja tež w ruskej Pólskej.

Haličske dobyća skutkuja tež na pólske wojownišća. Powěsće praja, zo su Rusojo hižo Radom, 80 km za Kielce, wopušćili.

Kelko Rusow bu w meji zajatych?

Naše hłowne wjednistwo wozjewja 2. junija:

W měsacu meji bu na južno-rańšim wojownišću 863 offiicirow, 268869 muži popadnjenych, 251 kanonow a 576 mašinskich třělbow dobytych.

Z toho přińdźe na wójsko pod generalwyškom z Mackensen 400 offiicirow, mjez nimi 2 generalaj, 152254 muži jatych, 160 kanonow, mjez nimi 28 ćežkich, a 403 mašinskich třělbow. Z wčora wozjewjenymi jatymi na narańšich wojownišćach wučini potajkim ličba wot našich zjednoćenych wójskow we měsacu meji popadnjenych Rusow něhdźe 1000 offiicirow a přez 300000 muži. (WTB)

W Dardanellach

bu po łódźi „Majestic“ hišće druha jendźelska łódź z rjadownje „Agamemon“ — něhdźe 19000 tunow — z najmjeńša ćežko wobškodźena přez torpedo němskoho podmórnika. Z toho časa sebi wulke jendźelske łódźe wjacy tak blizko njewěrja a za wusadźenych wojakow na połkupje Gallipoli je ćim hubjeńšo. Rěka, zo dyrbi nětko francózske łódźnistwo bóle do wohnja. — Turkojo chcedźa Suezkanal bórzy krućišo přimać, dokelž njetrjebaja wjacy na Italsku dźiwać.

Wójnscy wjednicy francózskeje republiki.

Kaž wjacore nowiny w poslednich měsacach pisaja, su najwustojniši a najznaćiši wójnscy wjednicy, kotrychž ma Francózska, wěriwi katolikojo, a nic swobodni murjerjo. Najwyšši rozkazowař, general Joffre, njeje ženjc a nihdźe swoje křesćanske přeswědčenjo zaprěwał; wón je samo lěta 1907 do hnadownoho města Lourdes pućował. A tež nětko, hdyž stoji na čole cyłoho wójska, stara so po móžnosći za duchownych, kotřiž maja w Francózskej służić kaž druzy wojacy, a prócuje so, zo bychu swoje powołanjo jako półni duchowni wukonjeć móhli. Tež za wšej njekničomnosću hlada kruće a je lěkarjow pod přisahu wuwjazał, zo maja jomu kóždoho na hanibnu khorosć ćerpjacoho officira woznamjenić. Hdyž swobodni murjerjo w francózskim knježerstwje mnichow a knježny z jich klóštrow wuhonjachu, bjerjechu často wójsko na pomoc. Joffre njedowoli, zo bychu wojacy z joho korpsa při tajkim počinanju na někajke wašnjo pomhali. Jenož njerad je swobodnomurjerske knježerstwo jomu najwyšše kommando dowěriło, a hnydom by joho wotstroniło, hdy by sebi hinajšeje rady wědźało a mjez swojimi ludźimi a přiwisnikami někoho měło, kotryž by generalej Joffre, štož wójnsku wustojnosć nastupa, zrosćeny był. Nimo Joffre staj najwustojnišej a wjelemjenowanej wjednikaj generalaj Pau a Castelnau. Tež tutaj staj wěriwaj katolikaj. Swobodni murjerjo běchu w prěnim wójnskim měsacu z pomocu jim poddatych generalow pospyt sčinili, Joffre wotstronić — ale skónčnje pušći knježerstwo tola radšo třoch joho přećiwnikow, zo by Joffre-a dźeržeć mohło. Na kóždy pad je to jara napadne, zo je njewčriwa republika w najwjetšej nuzy wosud wójska do rukow jej njeluboho klerikala położiła, dokelž swobodno-murjerscy generalojo wšitcy do hromady ani trubki tobaka hódni njeběchu.

(K. M.) **Próstwy dla wojakow**

zo bychu so pak **pušćili, wróćostajili** abo **dowol** dóstali dla domjacych abo rjemjesłniskich wobstojnosćow, so njezrozemliwje **přecy zasy** njeposrědnje na ministerije wójny jenotliwych zwjazkowych krajow abo na kejžorski mórski (Marine) hamt sćelu, zo bychu próstwy pisarjow abo pisarki ćim wěsćišo a khětřišo swój zaměr docpěli. Tutón nahlad je **cyle wopačny**. Město zo by so wěc spěchowała, so wona podlěši, dokelž tele próstwy dyrbja so wróćo dać a na prawy puć pokazać.

Tohodla so z nowa raznje na to pokazuje, zo maja so reklamacije a próstwy wo wróćostajenjo abo dowol dla domjacych abo rjemjesłniskich wobstojnosćow jeno wokrjesnomu kommandejabo gmejnskomu předstojićerjej přepodać, kotrymž je jeno móžno, spomnjene wobstojnosće pruhować a rozsudźeć. K tomu so hišće wosebje přispomni, zo móža so wotpušćenja jeno wurjadnje, hdyž je woprawdźe wulka nuza, stać.

Ze Serbow.

Wuwoženjo běrnow,

kotrež bu pod 21. haprylom t. l. z Budyšskoho hamtskoho hejtmanskoho wokrjesa a sobu z města Biskopic kruće zakazane, je nětko zasy wot 27. meje t. l. **dowolene** a tele zakazanjo wot Budyšskoho hamtskoho hejtmanstwa zběhnjene.

*

Z Budyšina. Ruscy Polacy, kotřiž pola nas hišće přebywaja a służa, njesměďża bjez policajskeje (abo gmejnskoho předstojićerja) dowolnosće wjes abo městno wopušćić. Dźěłaćeŕ Kaszrowski pak bě swoju słužbu na ryćeŕkuble w Małsecach wopušćił a so do Bórka podał, z wotkelž joho pólcaj wróćo dowjedźe a kruće napominaše. Tola dźěłaćeŕ bě zasy šoł do Bórka a za to dósta sudniscy připrawjene khostanjo: měsac jastwa. Tym ludźom njemóžeš často dorečeć, kak strašnc za nich je, tule wójnsku přikaznju přestupić.

Z Baćonja. (Wuznamjenjenjo.) Štwórtk 27. meje wotmě so drje mała, ale ćim wutrobniša a za našu wosadu wćšće tež wurjadna a ważna swjatočnosć na Baćońskej šuli. Kralowski šulski dohladowaŕ, knjez wyšši šulski rada Bach přepoda našomu česćenomu a zasłužbnomu knjezej kantorej **J. Symankej** w přitomnosći joho swójbnych a sobustawow šulskoho předstojićerstwa čestne wuznamjenjenjo wot kralowskoho ministeria kulta přez pomjenowanjo na **wyššoho wučerja.** We swojej rěči rysowaše knjez wyšši šulski rada dołholětne swěrne a žohnowane skutkowanjo wuznamjenjenoho w šuli a cyrkwi, we wosadźe a nalutowaŕni. Předewšěm khwaleše na knjezu kantoru joho ćiche, měrne sympathiske wašnjo, kotrež je runje tohodla też razne a energiske. Też joho zasłużby za nastaćo Baćońskeje cyrkwineje wosady kaž za Serbstwo powšitkownje a serbsku hudźbu wosebiće wón z khwalbu a připóznaćom wuzběhowaše. Po tutych rjanych a wobšěrnych słowach poréča hišće knjez farař Delan, wuzběhujo wosebje dołholětne skutkowanjo knjeza kantora jako cyrkwinoho wučerja a tamny wliw a móc joho dobroho přikłada póććiwoho křesćana za zjawnosć, kotryž hakle wšěm słowam prawy wuznam dawa, ćim nuzniše w našim času, hdźež je dobrych přikładow tak mało. Knjez farař spominaše hišće też na knjeza kantorowu zasłužbnu dźěławosć za stawizny a lěpše zeznawanjo serbskeje domizny, wo čimž jasnje swědči njedawno wudata kniha: Nětkle a něhdy.

Hdyž bě knjez kubleŕ Robl Čornečanski jako předsyda šulskoho předstojićerstwa hišće w mjenje tutoho swoje wutrobne zbožopřeća wuprajił, dźakowaše so knjez wyšši wučeŕ kantor Symank hnuty za wuznamjenjenjo a wšě słowa připóznaća joho skutkowanja w šuli a cyrkwi, w zjawnosći a towaŕstwach a poniżnje měnjo, zo tola też joho sobudźěłaćerjam sobu płaći tute wuznamjenjenjo, a chce tak zwonkownje to nosyć, na čimž maja wšitcy podźěl, kotřiž su z nim dźěłali.

Hačruniž bě tute počesćowanjo njenadźicy překhwapiło wobydleri Baćońskeje šule, bě sebi knjez wyšši wučeŕ sobustawy šulskoho předstojićerstwa k wječeri zdźeržał a mnohe přećelne a dobre słowo so hišće praji.

Dopisowaŕ doda, zo tute počesćowanjo našoho luboho knjeza wyššoho wučerja ćim bóle waži, dokelž so hewak wučerjam na dwejuklassnych šulach wot ministerstwa njespožča, a zo tute wuwzaćo ćim bóle rěči za hódnosć wuznamjenjenoho.

Knjezej wyššomu wučerjej přeje Baćońska wosada też z tutym z połneje wutroby, zo by mnohe lěta w čiłosći ćěła a ducha wužiwał tute derje zasłużene počesćowanjo, a zo by so dopjelniło joho same, nutrne přeću, po tutym žiwjenju zarjadowany być do swěrnych wotročkow Knjezowych tam horjeka, kotrychž chce Knjez postajić nad wjele, dokelž běchu swěrni nad małym.

Też „Towaŕstwo ss. Cyrilla a Methodija“ wupraja nowomu knjezej **wyššomu wučerjej** najwutrobniše zbožopřeća k tutomu wuznamjenjenju, so radujo, zo je zasy jedyn z joho sobustawow so tak počesćił, kotryž njeje jeno był stajnje swěrny sobustaw, ale so też tak často derje postarał za organ towaŕstwa, Posoł, kaž też za druhe towaŕstwowe należnosće. Tuž też dalše — ad multos annos!

— (Poswjećenjo khorhowje.) Kralowske sakske wojeŕske towaŕstwo za Baćoń a wokolinu bě sebi w Dillingen w Bayerskej we wustawje za hłuchoněme dźěći, hdźež so pod nawjedowanjom wěcywustojnych miłosćiwych sotrow wot tajkich dźěći krasne cyrkwinske wušiwanja zhotuja, rjanu khorhoj skazało, kotraž bu zańdźenu njedźelu swjatočnje poswjećena. Hačruniž je wójnski čas, chcyše sebi towaŕstwo tola swoju nowu khorhoj woswjećić dać, dokelž poswjećenjo khorhowje runje we wójnskim času je hižo same prědowanjo za sobustawy. Njech tajke poswjećenjo wjele, wjele přisadźi na zwonkownej pyše, swjatočnosće a wšoho toho paruje, štož so hewak wšo stawa a wotměwa při tajkich poswjećenjach a při čimž so często dosć nutŕkowny, nabožny wuznam poswjećenja zaćěmnja, a při wšej pyšnosći, při wšitkim hołku a tołku so pozabywa na to, štož je jadro tajkeje swjatočnosće: tu bě wězo přez khutny wójnski čas samo wot so so zakazała wša zwonkowna swjatočnosć a bě so jenož dźiwało na to, cyrkwinsku swjatočnosć tak zarjadować, zo so hódnje přidružowa swjatočnomu skutkej. Samo wot so přez to bu skutk poswjećenja nabožniši a khutniši, a zawěsće nic ke škodźe cyłoho zaměra. Khorhowjow je so za čas měra wjele swjećiło a często dosć z wulkim apparatom. Naše towaŕstwo kaž cyła wosada njezabudźetej pak na poswjećenjo **prěnjeje** khorhowje we wosadźe a to wosrjedź wójnskoho časa, a khutnišo klinči kóžde słowo, kotrež runje w tajkim času khorhoj předuje. K tomu přińdźe za towaŕstwo rozmyslenjo, zo chce tola něhdy po Bóh dał zbožownje skónčenej wójnje towaŕstwo z poswjećenej khorhowju tych domoj witać, kotřiž z towaŕstwa a wosady nětko hižo telko měsacow wojuja z njepřećelom, a zo chce ze swojej khorhowju tym w Božim domje wěčny wotpočink a wěčne swětło wuprosyć, kotřiž so

Našim serbskim wojakam!

Je tomu něšto lět, zo naš Posoł přinoša porjadnje nawěštki, a mjez nawěštkami też posmjertne powěsće. Hdyžkuli smy nowe čisło Posoła do ruki wzali, hladamy bjezdźak na poslednju stronu, zo bychmy zhonili, štó mjez lubymi Serbami pak je w běhu tydźenja swój zeński běh dokónčił. Smy-li tam namakali powěść z čornej kromu wobrubjenu, tu přečitawši zdychnjemy po dobrym serbskim wašnju za zemrětoho krajana: „Budź jomu Bóh tón Knjez hnadny!“

Wot loňšoho lěta sem nakhadźamy w našim tydźeniku přecy zasy posmjertne powěsće wosebitoho raza. W rózku nawěštka stoji křižik a powěść sama započina so: „Rjekowskeje smjerće je wumrěł . . .“ abo „Na polu česće je za wótcny kraj padnył . . .“ abo podobnje.

Kajka česć a wuznamjenjenjo za człowjeka, kotrohož dyrbimy mjenować „rjeka“, wo kotrymž dyrbimy wuznać, zo je skónčił swoje žiwjenjo jako rjek „na polu česće za wótcny kraj“. Hižo pohanscy Romjenjo, kotrymž tola hišće njeswěćeše štwórta kaznja Božoho zakonja, spóznawachu, zo je smjerć za wótčinu poćerpjena česće połna, — tohodla wo njej dźachu: „Słódko a čestno je, za wótčinu wumrěć.“

Njebudźe drje skoro hižo serbskeje wsy, kotraž njeby syna měła mjez rjekami. Ličba tych, kotřiž so wukrawichu na polu česće, rosće dźeń wote dnja. Krawna wójna žada wopor po woporje. Njećesćimy so tu sami, hdyž w česćownosći a dźakownosći wospjet a zasy spominamy na tamnych zmužitych wojowarjow, kotřiž swoje žiwjenjo woprowachu za wótčinu? — Ćežki, tohodla pak z dobom nimo měry drohotny a nadobny wopor su woni ze swojim žiwjenjom přinjesli.

Hdyž człowjek žiwjenjo zańć nima, hdyž měni, zo nad tym ničo njezależi, hač dale wobstoji abo nic, hdyž sudźi, zo zeńske žiwjenjo docyła wjetšeje hódnoty nima, tón njepřinjese wulke wopory, hdyž žiwjenjo da za samo nadobnu wěc. Su ludy w rańšim kraju, kotrež sebi žiwjenjo mało waža, tak zo so tomu dodźiwać njemóžemy. Při smjerći činja mjenje hary a hołka hač my, hdyž sebi zub torhać dawamy. Khinski kuli, stojo skoro na skhodźeńku njewólnika, mrěje mjelčo bjeze wšoho zwuka a žałosćenja, bjeze wšoho rozhorjenja kaž wobželnosćenja, ma-li traš ze smjerću pokućić ćežki njeskutk. Też pola čornuchow w Africy, pola potomnikow Španskich w južno-amerikanskich krajach nakhadźamy tute lohke mrěćo. Tu njemóžemy rěčeć wo rjekowskej smjerći, hdźež žiwjenjo sebi njewaža.

Su dale lohkomyslne natury — wosebje młodźi ludźo —, kotřiž so počinaja, jako by smjerć była hrajka, kotřiž z njezrozemliwym khwatkom swojomu žiwjenju kónc činić pytaja, jako bychu na duchu skhorili. Zrudne podawki stawaja so w tutej bojaznej lohkomyslnosći: Tu je so njedorosćeny hólc zatřělił, dokelž je na přemoh sadźał a přěhrał, abo dokelž je w šuli sedźo wostał, też, dokelž je dyrbjał porok słyšeć, byrnjež tón bóle zasłużeny był. Tu je skočiła holca do wody, zo by knježstwo mjerzała, dokelž jej njeje njedźelu popołdnju wukhod dowoliło, tu staj lubowarjej šloj do smjerće, dokelž rozomnaj staršej wo jeju znajomstwje ničo wědźeć njechaštaj.

Časopisy pisaja często dosć při tajkich zrudnych podawkach wo dramach lubosće, wo wopačnym wukubłanju atd., město zo bychu bjezbóžnu lohkomyslnosć zjawnje wobskoržowałe a do dna zasudźałe. Tajcy lohkomyslnikojo zdadźa so potom skoro jenož hišće njewinowate wopory zwonkownych wobstojnosćow być. We woprawdźitosći pak su tajke wobžarujomne podawki tola dospołne błaznosće lohkomyslnych ludźi, kotřiž pod zaćišćom wokomiknitoho horja stoja a ničo druhe njewidźa, hač přitomnu wobćežnosć. Tuta, byrnjež hódna njebyła do huby ju brać, zaslepja człowjeka a wjedźe joho k skutkej, kotryž by wón sam hižo po hodźinach za hotowy njerozom měł.

Też tajka lohkomyslna smjerć nima ničo činić z rjekowstwom.

Něchtóžkuli ćisnje swoje žiwjenjo wot so,

domoj njewróća, ale drěmaja w cuzej zemi spar dobroho, swěrnoho wojaka.

Před mejskim nyšporom bě so towarstwo pola Smolic zhromadźiło a we swjatočnym ćahu kěrluš spěwajo poda so do Božoho domu. Šěsć družkow njeseše w pletwje zawalenu khorhoj, za njej dźěše kmótra, mandźelska towarstwowoho předsydy, k. Robla Čornečanskoho. Też jedyn „pólnošěry“, knjez kubleŕ Rjeda Stróžičanski bě sobu w ćahu. Po mejskim nyšporje měješe wosadny farař prědowanjo na zakładźe słowow swj. Pětra: „Wšitkich česćujće, bratrstwo lubujće, Boha so bójće, krala mějće w česći!“ a rozestaja, što chce khorhoj towarstwej a kóždomu sobustawej prajić: Ty słušeš Bohu, kralej a wótčinje, tuž słuž też Bohu, kralej a wótčinje.

Po prědowanju sta so poswjećenjo před wołtarjom, khorhoj wobdawaše cyłe předsydstwo z družkami. Požohnowanjo z Najswjećišim skónči swjatočnosć a w ćahu poda so towarstwo zasy k Smolicom, hdźež bě towarstwowa zhromadźizna. Knjez wyšši wučeŕ kantor Symank měješe swjedźeński přednošk. Rozestaja nastaćo kralowskoho sakskoho wopona a stawizny krajnych sakskich barbow a rozłoži też, kak khorhoj namołwja k idealnomu zmyslenju, zmužitosći, k wutrajnosći a woporniwosći.

Zańdźeny štwórtk, Božoho Ćěła, přewodźeše khorhoj prěni króć swojoho njebjeskoho krala a knjeza na joho puću po cyrkwinej wsy.

Z Marijneje Hwězdy. Napohlad ranjenych a so lěkowacych wojakow dopomnja nas na wsach, kotřiž smy zdaleni wot wójnskoho hołka a hary, kak hrózbna tola wójna w jeje sćěhwkach je. Zańdźenu wutoru wopyta na 53 tajkich wojowarjow z reservnoho lazareta w Arnsdorfje tudomny klóštr, hdźež běchu cyły dźeń z hosćom. Pod nawjedowanjom knjeza fararja Čornaka z Radeberga, kotryž je hižo k druhomu razej tutu ćežu na so wzał, přińdźechu w dopołdnišich hodźinach pěši wot Kamjenca. Wjetši dźěl z nich běše katolskoho wěrywuznaća a tuž poswjećichu přikhad najprjedy z Božej mšu a z prědowanjom, na čimž pak so też druzy wobdźělachu. Sebi cyrkej a klóštr wobhladawši, wobjedowachu potom w klóštrskej pjekarni a čeladnicy. W popołdnišich hodźinach dóńdźechu sebi do Lipja, hdźež nětko wšitko we swojej nalětnej pyše stoji. Dalši čas wěnowachu žortej, hram, spěwej a druhej zabawje a tak khwatachu hodźiny, doniž so wječor přibliži a z nim čas wotkhada. Prjedy pak bu wulět we wobrazu za přichod wobkhowany, z dobom też jako dopomnjeńka za wobdźělnikow, kotrymž so něšto njewojakow přidruži. Běše dźě jedyn z nich z fotografiskim aparatom wobrónjeny. Před wotkhadom dźakowachu so hosćo w rěči a spěwje a wunjesechu na Hnadnu Knjeni třikróćne hrimotace „hurra!“ Spěwajcy ćehnjechu před wječorom ze wsy, přewodźeni wot wjesołych zynkow wulkeje harmoniki, kotruž jedyn wojak mištrscy hraješe. Někotři, trochu słabši na nohi, buchu z wozom do Halštrowa dowjezeni a wot tam ze železnicu wróćo do Arnsdorfa. Zawěsće wostanje jim tutón nalětni wulět stajnje w dobrym wopomnjeću.

Mjez zranjenymi běše też jedyn dobrowólnik, hakle 15 lět a 2 měsacaj stary, syn jenoho hosćencarja w Königsbergu. Jedyn druhi běše 4 razy z ruskoho zajeća ćeknył, jedyn třeći wjacy króć ćežcy ranjeny. Tak zeńdźechu so tu z rańšeje Pruskeje, ze Sakskeje, ze Šlezskeje, z Durinskeje a druhich němskich krajow jako jedyn lud jeneje mysle. Z dźěła wojowachu tući na wječornych, z dźěła na narańšich bitwišćach. Najhórje bě w Karpatach. Štó z nas móže dosć začuwać, što su tući rjekoju na krawnych bitwišćach w Francózskej, Belgiskej, Pólskej a Haliču za nas ćerpjeli! Tuž su tajke wjesołe hodźinki, kajkež bě jim klóštrske knježstwo wuhotowało, mały dźak za jich rjekowstwo a rad k popřeću.

Z Pančic. Tu je jedyn hólčec w běhu měsaca meje přez 10000 mejskich brukow nazběrał. Lětsa wšak runje dosahachu. Kury dachu sebi je derje słodźeć. Přez nje bu trósku njedostatk na kurjacej picy zarunany. Přewjele je też tu škodźało, kaž při wšěm druhim.

Naše towarstwa.

Wozjewjenjo.

Podpisane předsydstwo wobswědča z tutym po přeću knjeza fararja Delana w Baćonju, zo wón w posedźenju předsydstwa a wubjerka w Budyšinje 3. měrca t. l. njeje ničo rěčał, štož by było přećiwo Khrósćičanskej wosadźe, wsy Khrósćicam abo jenotliwym wosobam było.

Knjez farař Delan je jeničcy rěčał wo předpołoženym zličbowanju lokalnoho komiteja za jubilejnu zhromadźiznu towarstwowu a wo wobzamknjenjach, kiž staj předsydstwo a wubjerk doprjedy wo samej należnosći mělo. **Předsydstwo.**

*

„Serbosław“ w Khrósćicach

měješe zańdźenu njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Knjez předsyda wotewri zhromadźiznu ze sławu na Joho Majestosć krala Friedricha Augusta a spomni na kralowe narodniny. Knjez zapósłanc Kokla poda hnujacu a powučacu idylku ze serbskoho žiwjenja, kotraž mnohich hač k sylzam pohnu. Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila přeješe sebi, zo by so idylka woćišćała w Posole a Łužicy. Dale rěčeše tónsamy we wulkosći nětčišeje wójny, w kotrejž něhdźe 30 millionow přećiwo sebi wojuja a kak zasy tysacy sanitetari surowosć wójny połóžeja. Dale wopomni, kelko čłowjeskich a materielnych woporow je sebi wójna hižo žadała a hišće sebi žada. Skónčnje poda knjez zapósłanc Kokla nekrolog wo zemrětej serbskej knježnje, kotruž sobotu 29. meje na našim kěrchowje pokhowachmy a kotraž je 10 lět pola bura w Khrósćicach służiła. Wona čuješe so jako staw swójby a dźěleše wjesela a zrudoby tuteje swójby; wukonješe najswěrnišo winowatosće swojoho powołanja k dobromu příkładej jeje sobusłužownych. — Tutón přednošk by so jara za towarstwo knježnow

---

dokelž so boji winowatosćow žiwjenja, boji so zamołwjenja, kotrež ma na so brać; traš tłóči joho dołh, tak zo so w nim zapadnje; měni traš, zo je joho česć a dobre mjeno wot njedušnikow roztorhane, abo joho čišći ćeža staroby, traš też ćělna khorosć.

W kim njejsu při tajkich wobstojnosćach też hižo ćěmne mysle wotućałe?

Bědnicy a bojazliwcy su tajkim myslam často podleželi a žiwjenjo ćisnyli, rjekoju pak su je přecy rozsudnje přewinyli. —

Samomordarstwo njeje rjekowstwo, ale skutk zadwělowanja. Tohodla njenuzuje nas k wobdźiwanju, ale wubudźa wjele bóle we nas začuća wobžarowanja a dźělbraća za njezbožowny wopor. A mjez tym zo Bóh smjerć křesćanskoho wojaka, za wótčinu poćerpjenu, jako sobu najnadobniši skutk mytuje, móžemy so jenož nadźijeć, zo změje ze samomordarjom ze wšelakich winow, kotrež su našomu wóčku tu zakhowane, wótcowsku smilnosć.

Rjek je sebi jasnje wědomy, što podawa, hdyž wopruje swoje žiwjenjo. Čim drohotniše je jomu žiwjenjo, ćim wjetšeje hódnoty ma joho wopor. Kóždoletnje ćahnu horliwi missionarojo po stach do cuzych, dźiwich krajow, zo bychu mjeno Zbóžnikowe přinjesli k pohanam; młodźi, strowi to ludźo, mužojo połni zmužitosće a idealow — ćahnu do krajow ze zahubnym podnjebjom, du napřeco zažnej smjerći.

Nikomu z našich serbskich wojakow, kotřiž so wukrawichu na polu česće, njebě žiwjenjo na předań. Kóždy sebi je ważeše jako drohotny dar Boži a někotražkuli wutroba je styskniwje zatřepotała při mysličcy, zo traš budźe so dyrbjeć rozžohnować dočasnje ze swětom. Hórcy so dźělachu wot lubeje serbskeje domizny, kotraž je jich wupłodźiła, wot swojoho statoka, kiž je jich tak lubje hospodował, wot swojich honow, polow a łukow, kotrež su jich tak swěrnje žiwiše, wot módrych horow, kotrež tak přećelniwje strowja do serbskeje Łužicy.

Mnozy z našich wojowarjow běchu woženjeni. Mandźelstwo dawa čłowjekej wěstu sebjewědomosć, wubudźa zamołwitosć a z tym też wěstu samostatnosć. Ćežcy su so dźělili wot mandźelskeje, wot njezastaranych, často dosć hišće drobnych dźěćatkow. —

Ale kruta winowatosć jich wołaše — tuž ćehnjechu do wójny, drje z khutnej myslu — z dobom pak też z rozsudnej wutrobitosću. Kak wjele wjacy waži jich wopor žiwjenja dyžli afrikanskich čornuchow abo dźiwich turkosow abo brunych synow Indiskeje, kotrychž su njekhmani Jendźelčenjo na bitwišćo přiwjedli.

A w nadobnišim swětle hišće předstaja so nam smjerć za wótčinu poćerpjena, hdyž wopominamy, kak mało dźaka ma často wočakować wojak, kiž za wótcny kraj sadźi wšitko. Ćerpjeł a wojował je z najwjetšim napinanjom, tradał často dosć mócnje, rjane, w dołhim dźěle natwarjene žiwjenjo zastajił — a nětko leži w francózskej zemi abo na z krewju napojenych polach Pólskeje abo něhdźe na dnu njewuměrjomnoho morja, w smjerći zjednoćeny z přećelom a njepřećelom. Khwilu budźe domizna na nich spominać z horcym dźakom — jich mjena zaruba traš do wopomnjeńskich taflow a čestnych pomnikow. — Ale kak poměrnje bórzy budźe jenotliwy rjek zabyty w tej wulkej ličbje! A na khude duše, hdyž swěčki zaswěćamy na rowach domjacoho kěrchowa a ze znamjenjemi lubosće městno wotpočinka swojich lubych debimy — też tu bywa rjek přeskočeny. Nichtó njepřikhadźa k njomu, kiž tam spi w cuzej zemi pod młódnej zeleninu, zo by so za dušu swěrnoho wojaka pomodlił, kotryž je młodosć a wšitku nadźiju, traš krasne dary ducha woprował, zo bychmy my w měrje a wěstosći žiwi byli. —

Kak jasne swětło pada tola při tajkich mysličkach na rjekowsku smjerć! — Je-li dźakownosć swěta słaba a zachodna, ćim bohaćišo budźe mytować Bóh luby Knjez swěrnoho wojowarja, kotryž je swoju ćežku winowatosć dopjelnił hač do poslednjoho zdychnjenja, kotryž we swěrje njeje khabłał. Płaći tola swěrnym joho słowo: „Budź swěrny hač do smjerće, a dam tebi krónu žiwjenja!“

přihodźał. — Po jenohłósnym wobzamknjenju změje „Serbosław“ hač na dalše swoje prózdniny. m. š.

Swjaty wótc

je kardinalej dekanej Vanutelli list pisał, w kotrymž wobžaruje, zo konsistorium dźeržeć njemóže. Zo pak by tola ważne wotpohlady wozjewił, jomu samomu pisa.

Swjaty wótc spomina na swoju prěnju encykliku, w kotrejž je surowu wójnu, zatrašne krewjepřeleća wobžarował a nutrne přećo wuprajił, zo bychu knježeŕstwa wojowacych mocow dźiwajcy na mnohe sylzy, mnohu přelatu krej khwatałe swojim ludam měr dać. Joho wótcowski a přećelski hłós so njeje słyšał, hrózbny wójnski woheń je so też do Italskeje rozšěrił. Sylzy a njezbožo sćěhuja wójnu. Bamž spomina na to, kak je so prócował, zrudne sćěhwki wójny wołóžeć, a dźakuje so Bohu, zo je docpěł, zo jeći, kotřiž so wjacy do wójny njehodźa, so wuměnjeja. Joho starosć pak so poćahuje bóle hišće na spomoženjo dušow, kotrež su drohotniše dyžli ćěła. Tohodla wudźěla pólnym duchownym połne dowolnosće nastupace swjećenjo božeje mšě a zastaranjo ranjenych abo mrějacych, privilegije, kotrež so hewak při wurjadnych přileżnosćach spožčuja. Wšitkich tych duchownych wopřisaha pře miłosć Khrystusowu, zo bychu swój nadawk dostojnje dokonjeli a žaneje prócy njelutowali, tak zo žadyn wojak njetrjebał tróštowanjow swojeje wěry parować.

Potom napomina swjaty wótc k hišće nutrnišim modlitwam k Bohu a dowěrnomu wućekanju k Maćeri Božej. Wobroćmy so dowěrnje na zrudźenu čistu wutrobu Marije, zo by ze swojim mócnym zastupowanjom swojoho bóžskoho Syna pohnuła, zo by skoro wójnski prut so wotwobrośił.

Z modlitwu dyrbitej zjednoćenej być wopor a pokuta. Tuž prosy swjaty wótc wšitke dźěći katolskeje cyrkwje, zo bychu z nim hromadźe tři dny za sobu abo jenotliwe, kaž so spodoba, so kruće posćili. Za to wudźěła swjaty wótc dospołny wotpusk, kiž móže so pod znatymi wuměnjenjemi (spowědź a woprawjenjo) dobyć, też khudym dušam so přiwobroćić.

Hospodarstwo.

Synowe žně so bliža,

kajke budźa, njewěmy. Lětsa we wójnskim času dyrbimy wšitko k rjadu brać. W saksk. rat. nowinje so na wulku hódnosć lisća a hałžkow pokazuje za picowanjo skotu. Hnydom pak so też na to spomina, zo hódnosć wotwisuje wot prawoho časa, hdy so hałžki wotrězuja a lisćo dźernje. **Najlěpši čas** je nětkle **započatk junija**, kaž je so přez mnohe experimenty wupokazało; potom pak wotebjera hódnosć tejele picy stajnje hač do nazymja. Započatk junija dobyta lisćowa a hałžkowa pica móže so jara derje z najlěpšim synom měrić. Potajkim lisćo a hałžki móža a dyrbja so też sušić, njetrjebaja so zelene přetrjebać. Po khmanosći so tu jeno někotre družiny štomow abo keŕkow pomjenuja: bozanka, klon, wjaz, lětnja lipa (z wulkimi łopješkami), libotawa (wosyca), wólša, wjerba, zymska lipa (z małymi łopješkami), dub, wjerabc, hrab, jarow (kostonja), bréza atd. — Tohodla so wšitcy wobsedźerjo keŕkow należnje napominaja, nětkle lisćo dźernyć a hałžki rězać a sušić, zo by tele sušene lisćo mohło w nuzy z dźěła syno zastupować. Dokelž su přikupne picowanske srědki rědko a jara droho dóstać, je potrěbnosć syna ćim wjetša. Nětkle njewěmy hišće, kajke synowe žně budźa a jich wunošk, tohodla wšo k rjadej brać a hnydom so za to postarać, prjedy hač lisćo swoju picowansku hódnosć z najwjetšoho dźěła zhubi, kaž by to po synowych žnjach było. Z tym so też nuzy napřećo dźěła. Jeli snadź dyrbjała też za wójsko nuza wo syno zastupić, nima wojeŕska wyšnosć dźěn druhoho puća, hač zo też potom syno zebjerje, kaž je so to lětsa resp. loni stało z wowsom.

Čerwjena woš,

kotraž jabłučinam jara škodźi, so we wulkej ličbje pokazuje. Tuž rěka z časom štomy čisćić, zo so přejara njerozšěrja. Njećakajmy hakle na wukaz wot wyšnosćow, hladajmy so sami swojeje škody. Dokelž je petroleum žadne, dha bjerje so z wuspěchom kalkowe mloko.

Naše zeživjenjo

w času wójny wostanje tola přecy hišće sobu hłowna starosć nimo druhich starosćow. Wjeselachmy so, zo snadź tola wójna so w tutym lěće skónči. Tola tu nasta nam zasy nowy njepřećel w Italskej. Njebudźe to wójnu zasy podlějšeć? Njeje to też nowe napominanjo, zo so prócujemy dale zlutniwi być, swoje zeživjenjo tomule khutnomu časej připrawić. W tutej należnosći dyrbjałe też naše towaŕstwa prawje wužitnje skutkować přez časćiše ludowe zhromadźizny, kaž wosebje naše burske towaŕstwa, nalutowaŕnje a samo Bjesady. Wšitcy dyrbjeli so też na tajkich zhromadźiznach wobdźěleć, młodźi a stari, mužojo a žony, hólcy a holcy. Wšako mamy tola we wójnskim času, hdźež ma też młody lud wjacy khwile, hdyž njetrjeba jeno na reje a bale myslić, kak z nimi rjane njedźele zabije, časa dosć, zo mohłe so tajke powučace zhromadźizny prawje často wotměwać. Maćizny k tomu mamy zawěsće też nadosć we wšelakich pismach, časopisach, brošurkach a spomnjeńskich lisćinach, kotrež su hižo wušłe. Wězo wšak tuta wěc kóždomu jara njesłodźi. Tu rěka přecy zasy a zasy lutować, lutować! Haj, lutuj! lutuj! hdyž njejsy to ženje wuknył a nawuknył.

Dotal dźě njebě skoro nikomu wjacy ničo hódź. Z najmjeńšim dźěśćom so hižo kaženjo započinaše a započina. Wšo možne a njemožne so do njoho tyka, hač je to strowe abo njestrowe, za tym so nichtó njepraša, je wšitko jene, być žiwe abo wumrěj, jeno jěs wšo do so!

Z drastu njeje a njebě hinak. Dźěćo dźěłaćerja abo wulkoho knježstwa, khěžkarja, podrožnika abo bura, štó mohł je wjacy po drasće rozeznawać?

Runje kaž pola dźěći je też pola młodosće, njedorosćeneje a dorosćeneje. Komu dha bě što wjacy dobre dosć k jědźi a k piću, a z kajkimi hromadami dyrbješe wšitko być, komu so chcyše wjacy najstrowšoho, warjenjow? Štó mohł tu dokładnje wšě hubjeństwo a njedostatki w tymle nastupanju wopisać! Kajka wołańca bě potom něhdźežkuli, hdyž so poča Boži khlěb wodźěleć a dyrbješe so kóždomu přiwažić abo wotwažić. Tak z najmjeńša zasy jónu nazhonimy, što nam Boži khlěb je a što je hódny, a tosamo płaći też wo wšitkich žiwjeńskich srědkach, warjenjach atd. A kak je so zakhadźało z Božim khlěbom, kak ważachu sebi jón dźěći? Z hromadami walachu so we wšěch kutach lute pomazki, w šulach njebychu so ławki mohłe dorjedźić a dorumować wot tajkich kruchow khlěba a pomazkow. A też dorosćeni, — komu by kruch khlěba hišće hódź był? — Nětko smy nawukli Boži khlěb sebi hakle zasy ważić, kaž też druhe wěcy, hdyž bywaja žadne a jara drohe.

Wstd. Ldw. pisa a namjetuje:

„Wosebje mohł so też rozjasnić jendźelski wotpohlad wuhłódnjenja Němkeje, kaž je Jendźelska hižo też prjedy mćła tajke wotpohlady (pola Irlandskeje, Indiskeje a Burow).

Kak móže so tomu wotpomhać?

a) **Ze strony ratarjow.**

1. Ličba skotu so wo něšto poniži (swinje wo 35 procentow, howjazy skót snadź wo 10 procentow atd.). Čohodla? Přikład: Hdyž swinjeću 10 puntow běrnow dam, dóstanu za to w mjasu najwjacy zeživjeńskeje hódnoty štyrjoch puntow běrnow. Potajkim je swinjo wo prašenju zeživjenja wěsty konkurent človjeka, tola pak ma so warnować před lohkomyslnym rozpředawanjom, dokelž su naměstne wobstojnosće tola jara wšelake.

2. Móže so też rozpominać zhromadne skazanjo hnojow, žitow, picowanskich srědkow; pokazować zlutniwosć z hnojom. Z njerodnym wobkhadźowanjom z hródźnym hnojom dźe na 30 procentow dusyka k zhubjenju, štož so lětnje naliči na 600 millionow hriwnow. Kak móže so tomu wotpomhać? Tajke zhubjenjo móže so přez sypanjo bahnowiny (Torfstreu) hač na 7 procentow ponižić.

3. Organisowanjo přez nalutowaŕnje abo gmejny, zo so wšitkón kraj (ležomnosće) derje wužije, zo ničo puste njewostawa. Jedyn za wšěch, wšitcy za jenoho.

b) **Ze strony wšitkich přez zlutniwosć.**

1. Tu ma so powšitkownje rozpominać rozdźěl mjez přetrjebanjom a potrjebu. Wjele drje so přetrjeba, ale mało so woprawdźe potrjeba. (Dotalne přetrjebanjo $^{5}/_{5}$, potrěbnosć $^{3}/_{5}$ a štož mamy wučinja $^{4}/_{5}$).

2. Wobhladować móže so přečinjenjo, brójenjo. (Kelko bu brójene z picu za skót, ze žiwjeńskimi srědkami za lud, w Barlinje na 1200 centnari dobroho tuka wšědnje. Jedyn hosćencaŕ w Barlinje předa lětnje za 8000 hriwnow jědźnych zbytkow z talerjow!)

3. Što mamy wosebje wužiwać! (Cokora přetrjebamy 16,1 kilogramow za hłowu a lěto, w Jendźelskej 40 kg; wuzběrane mloko, twarožk atd. wužiwać!)

4. Za trajace srědki so starać! (Mjaso sušić, pokurjeć, naseleć, płody nutŕkłasć z cokorom . . ., tola ma so warnować před přewjele nakupowanjom, hdyž dobre rumy brachuja abo hdyž je strach, zo so wěcy skaža.)

5. Mjenje jěsć so přiwučić! (Přewjele ničo njepomha, je samo škódne; zlutniwosć z Božim khlěbom, z mjasom — 1816 přińdźe za lěto na hłowu mjasa 13,6 kg, 1873: 29,5 kg, 1907: 46,2 kg, a dźensa tu stojimy z runje 52 kg na hłowu a lěto skoro na čole wšěch ludow; wotwučenjo pódlanskoho jědźenja, hdźež je móžno — přirunaj njetrěbne swačiny.)

Skónčnje ma so kóždy jenotliwy napominać, zo by so wobdźělił na starosći a dźěle prašenja zeživjenja. Přirunać móže so tele hospodarske bědźenjo z wojowanjom w třělnych hrjebjach, hdźež so też žadyn wotwlakować njesmě, zo by k skónčnomu dobyću dóšło.“

To su předmjety a pohnuwanja ratarskoho časopisa, kotrež maja zawěsće wjele dobrych mysličkow we sebi. Na kóždy pad by tajke rozjasnjace dźěło we wjetšich zhromadźiznach,

hdźež ma kóždy přistup a so też k tomu přeprosy a pohnuwa, zo přińdźe, wulki wužitk mělo. Dobre nawjedowanjo k tomu poskićuje też kniha: „Die Ernährung im Kriege.“ Mnozy bychu potom tola skónčnje spóznali, wo čo so tu jedna a zo ma kóždy po swojim wašnju njesć ćeže wójny a sobu wojować za skónčne dobyćo, jeni w polu, druzy domach, hewak njepřińdźemy k žanomu zbožownomu kóncej.

Wozjewjenjo.

(M. J.) 21. meje bě so pod předsydstwom joho excellency knjeza statnoho ministra hrabje Vitzthum krajny wubjerk za wójnsku pomoc zešoł. Hłowny předmjet wuradźowanja a wobzamknjenja bě **starosć wo wobdźělnikach na wójnje.** Krajny wubjerk přihłosowaše načiskej wustawkow założenja, kotryž bě znutřkowne ministerium po dołhich jednanjach z towarstwami zestajało, a postaji, zo so jako zakładny kapital wotpohładanoho założenja **„Wótčinski dźak“ („Heimatdank“)** summa 100 000 hriwnow připokaza.

Założenjo z towarstwami dyrbi přezjene zarjadowanjo socialneje starosće wo wójnskich invalidow a zawostajenych zaručić. W posedźenju bu dale přizwolene: Jenomu wosebje potrěbnomu hamtskomu hejtmanskomu wokrjesej 40 000 hriwnow, potom pod předsydstwom Joho kralowskeje Wysokosće prynca Jana Jurja stojacomu wubjerkej k zastaranju wójska z materialom k čitanju 20 000 hr., a centralnomu městnej w Barlinje k zastaranju dotal zanjechanych dźěłow wójska z darami lubosće druhi přinošk wo 10 000 hriwnow. — Dale bu za zaměry zeživjenja ludu k spěchowanju wšelakich zarjadowanjow k lěpšomu zawěsćenju wobstaranja polow a žnjow wjacore summy, w tu khwilu wšo hromadźe hač do 120 000 hr. přizwolene.

Krajny wubjerk, kotryž privatnym wosobam žaneje podpjery njedawa, je dotal k wurunanju khudšim abo přez wójnu wosebje potrjechenym dźěłam kraja abo hewak druhim powšitkownje wužitnym wójnskim zaměram wjetše summy přizwolił, a to na 650 000 hr. podpjery wěstej ličbje hamtskich hejtmanskich wokrjesow, kaž jenotliwym městam a druhim gmejnam, 80 000 hr. za dary lubosće, wosebje přez nakupjenjo materialow a płaćenja dźěła tamnoho pod předsydstwom jeje excellency knjeni hrabiny Vitzthum stojacoho šatowoho wotrjada krajnoho wubjerka, 24 000 hr. na warjenske kursy žónskich a holcow, kotrež su bjez dźěła, 50 000 hr. zastaraćerstwu wójnskich invalidow a 3000 hr. za wójnske tanitätne psy.

Prostwy maja so přez přisłušne hamtske hejtmanstwa, pola městow z revid. porjadom městow pak přez wokrjesne hejtmanstwa na wobkhodne městno krajnoho wubjerka w kralowskim ministeriu znutřkownoho słać. Přinoški njech so kassam wokrjesnych a hamtskich hejtmanstwow a měšćanskich radow kaž Sakskeje banki wotedawaja.

Za wbohich Połakow su dale darili:

Njemjenowana z Radworja 5 hr., H. Bělkowa z Boranec 1 hr., Mikławš Wólman z Łuha 15 hr., z Wotrowa: swójbje Čornakec a Jóršec po 5 hr., swójba Rabec 50 pj., Mikławš Symank (Lebza) 3 hr., Marta Běrkec a Kukańkowa po 2 hr., Marja Handrikec 1 hr., njemjenowana 25 pj., Marija Mětkec z Kašec 3 hr., ze Žuric: Marija Krawžowa 3 hr., Jurij Cyž (Jakubaš) 10 hr., swójba Cyžec (Janec) 4 hr., Jurij Rjeda 5 hr., Hana Knjeźkowa z Krjepjec 2 hr., Hana Winklerowa z Boršće 3 hr., Wawrikowa z Koslowa 3 hr., Mikławš Šołta ze Šunowa 3 hr., H. K. ze Š. 1,50 hr., wunošk mjedźanoje zběrki w Ralbicach 29 hr., njemjenowana z Jawory 2 hr., njemjenowana swójba z Khelna 20 hr., H. R. z Khelna 5 hr.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Hermann, dr. phil. Hermanna Róle, wyššoho seminarskoho wučerja w Budyšinje, s. — Robert, Józefa Rosznavskoho, kowarja na Židowje, s. — Marhata Paula, Michała Šołty, kowarja w Budyšinje, dź. — Marija Elsa, njemandź. dź. — Jan Felix, njemandź. s.

Zemrěći: 17. meje: Hermann, dr. phil. Hermanna Róle, sem. wyššoho wučerja w Budyšinje, s. — 20.: Robert, Józefa Rozsnavskoho, kowarja na Židowje, s. — 22.: Jurij Julius Kynast, stólcypleěer w Budyšinje, 75 l. 24 dn. — 21.: Hildegard Hertha Kühnec w Biskopicach, 10 m. 3 dn. — 27.: Pawoł Jurij Just, wučeŕ w Seitendorfje, † w Budyšinje, 23 l. 3 m. 3 dn. — 29.: Johanna Eleonara Hana Šołćina, mandźelska zamkarja w Budyšinje, 54 l. 5 m. 20 dn. — 3. junija: Herta Nisselec, šulerka w Budyšinje, 7 l. 13 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 648. Jakub Manjok z **Ralbic**; 649. Pawoł Krawc z **Dźěžnikec**; 650. Pětr Ledźbor we **Warmbrunje**; 651. kapłan Rudolf Pařik w **Młodej Bolesławje**; 652. Handrij Handrik z **Baćonja**; 653. 654. ze **Šunowa**: Jurij Žur, Hana Krawžic.

Dary atd. za towarstwo: Rudolf Pařik, kapłan w Młodej Bolesławje 40 pj.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**

Dalokorčćak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**

Dalokorčćak 307.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:

Stare wašnjo molowanja.

Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.

Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.

Polichromowanjo a pozłoćenjo wołtarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.

Wobličenja a skicy darmo.

Z prima-referencami mózu służić.

Kónc redakcije za přichodne čisło: pjatk rano!

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

31. meje 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	70 - 72	120 - 123
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	61 - 63	111 - 114
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	56 - 59	104 - 109
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 71	117 - 118
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	61 - 65	112 - 116
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	53 - 56	105 - 110
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	45 - 48	100 - 103
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	38 - 42	91 - 95
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	66 - 70	110 - 114
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	49 - 53	94 - 98
3. snadnje picowane	46 - 47	90 - 92
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	85 - 90	138 - 143
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	73—78	126 - 131
3. snadnje wuwite wot cyca	65 - 70	118—123
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	65 - 67	130—135
2. starše korme borany	—	—
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	125 130	160 - 165
2. mjasne	103 108	145 - 150
3. snadnje wuwite	88 98	125 - 135
4. rancy a kundrosy	105 120	144 - 155

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 29. meje wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 3. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	80				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	20				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	78				
Pšeńca			14	—				
„ nowa								
Rožka			12	—				
„ nowa								
Ječmjeń			14	13				
Wows			—	—				
„ nowa			—					
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny							5	
Pšeńčna muka			21	20				
Ržana muka			17	50				
Syno	4	25	5	25	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	75	4	15			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3		3	60			4	—
Prosata 672 (w Kamjencu)	23	—	55	—				
Butra 1 kg	3	40	3	80	2	90	3	30
Jeja, mandl	1	50	1	80			1	65
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Hłowna zhromadźizna
Towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

budźe **njedźelu 20. junija 1915** popołdnju w 4 hodźinach

w Pančicach.

Porjad: 1. Rozprawy pokładnika a redaktora. — 2. Přednošk. — 3. Rozmołwa wo přednošku. — 4. Přeměnjenjo wustawkow. — 5. Namjety.

Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje

předsydstwo.

Nierth & Förster
w Budyšinje
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Nowa Jězusowa Winica
płaći wot nětka dla podroženja wjazanja a wosebje kože w srěnim zwjazku **7,50** hr., w cyle dobrym zwjazku **8** hr.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Sportwóz předa **Lukaš** Nouartstr. 9.

Zešitu dobru čornu khutu
za žonu abo holcu předa za 20 hr.
krawski mištr **Vitalis**
Budyšin, před šulerśk. wrotami 21.

Wosebity wobkhód z cigarami
Kurt Schreckenbach
w Kamjencu w Sa. :: Budyšska dr. 17
Zastupjeŕ: **Pawoł Freisleben**
poruča so při potrjebach.

W tutych klamach so wšitke nawěški za „Katolski Posoł“ a „Krajan“ přijimaja.

Wšě
čišćeŕske dźěła
za towarstwa
nalutowarnje
rjemjeslnikow
atd. atd.
w serbskej a němskej rěči
w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo
wobstara
L. A. Donnerhakec knihićišćeŕnja
Dalokorečak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Hroch
ma płaćizny hódno na předań
Pawoł Šołta nasl. w Budyšinje.

Čišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjatcju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčcak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 24. | **Budyšin, 12. junija 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

67. Maćerny jandźel.

Ze starobu wosłabnywši a swój blizki kónc předwidźo khwaleše mać Boha za wšitke dobroty, kotrež běše ji z jeje dźěćimi wopokazał. Jeje jandźel pěston zwoła jandźelow swójby k njej a prašeše so jich, kajke su hač dotal wjesela jich zastojnstwow byłe. Kóždy wotmołwješe z khwalbu wo swojim khowancu.

Jandźel małoho wuzwolenoho wupřestrě drastu njewinowatosće; jandźel knježny rozwali błyšć różow bóžskeje lubosće; jandźel wojaka wuzbčhowaše nadobnje zakitanu khorhoj; jandźeł sławješe zbóžnosć na zemi; jandźel měšnika wupřestrěwaše ruku pokazujo k wołtarjej, k skhodej spomoženja, k jastwu, k woporniśću.

„Dźak, wulki dźak, lubowani bratřa“, dźeše maćerny jandźel, słódcy so posměwajo. „Moje pokłady sće runje wustajeli. Kak by so hodźało, maćeri krónu krasnosće přihotować a někotre pruhi z krónow jeje dźěći sobu do njeje njezměšeć? Njeje wona zdonk, na kotrymž su wone zakćełe, a njejsu wone z njeje prěnje wónje swojeje swjatosće dóstawałe?[1]

„Wona dźě slubi je Bohu před jich narodom, poswjeći je na dnju jich křćeńcy a wobnowješe pozdźišo pospochi swojej wěrje drohi wopor.[2]

„Sym widźał, kak wona jich wjesela wužiwaše, jich bolosće ćerpješe, jich sylzy ronješe, kak wona bóle w nich, dyžli sama w sebi běše žiwa.

„Ta přihotowaše je k tym woporam, kotrež jim wy radźešće, kotrež wona sobu z nimi dźěleše. Wona běše swobodny nastroj, kotryž Boža hnada wužiwaše, zo by te skutki dokonjała, kotrež was raduja.[3]

„Kak słódko je mi, najlubši bratřa, hdyž was swójbneje maćernu sławu khwalić słyšu! Bórzy budu so na waše swědčenjo před Bohom wołać. Wo jeje žiwjenju prašany dam jandźelam jeje dźěći rěčeć. Jeje dźěći a jich pócćiwosće budźa dejmanty a drohotne kamuški, z kotrymiž budźe so do njebjes zastupiwši debjena widźeć.[4]

To běše tón jandźel, kotrohož najbóle lubowach a wot kotrohož běch też ja najbóle lubowany. Wón spózna mje za jandźela patriarchi Jakubowoho, a ja widźach jandźela Rachelinoho.

[1] Swj. Teresija, kniha założ. — [2] Žiwjenjo swjatoho Hrjehorja Naziaz. — [3] Swj. Pětr Damiani, před. 17. — [4] Swj. Hieronymus, list Eustochijej.

68. Służownikowy jandźel.

Z hrubych drastow swěrnoho służownika dawaše joho jandźel nadpřirodźenomu błyšćej so zybolić, kotryž joho duša rozsywaše. Pócćiwosć, kotraž joho debješe, běše čista a rjana, ale wón njeběše sebi ju bjez prócy dobył.

Tajnje šukotaše jomu jenoho dnja satan do wutroby: „Čohodla też su woni knježa, a ty jenož służownik?“ — „Aj, čohodla też su w ćěle woči jeno woči a rucy jenož rucy?“ wotmołwi hnydom jednory służownik po radźe swojoho jandźela.

Satan chcyše joho do njeswěry zawjesć. „Ty sy samlutki“, rjekny k njomu, „nichtó tebje njewidźi, nichtó njemóže na tebje tukać.“ — „A z kotroho časa dha je wóčko, kotrež wot wěčnosće strażuje, so zaćěmniło?“ wotmołwi zasy jandźel z hłosom służownikowym.

Dokelž satan widźeše, zo joho pócćiwosć njekhabła, hladaše jomu česćelakomnosć do wutroby kipić. Wón praji ze swojej zełharnej rěču:

„Ty sy poniżny, pobožny, posłušny, swěrny we wšěm. Njeje wjele tak dospołnych służownikow, kaž ty. A hižo dołho wjedźeš swjate žiwjenjo, ja sym jandźel wot Boha pósłany, zo bych tebi twojich dobyćow nad złym duchom dla zbožo přał a tebi nadobnosć twojich zasłužbow zjewił.“[5]

Zo by joho před padom zakhował, pokaza jomu jandźel pěston w duchu špihel, kotryž wšelakore njeswěry joho cyłoho žiwjenja a njeličomne njedospołnosće wobrazowaše. Służownik wustróža so sam před sobu a khwataše zawjednikej prajić:

„Rjany jandźelo, su tebje zjebali. Krasny wopis, kotryž sy mi podał, njesłuša na moju wosobu. Ja sym khudy hubjeny hrěšnik.“[6]

Satan bě ćeknył, a dobry służownik dósta wot swojoho jandźela wokoš lubosće.

Wón staraše so mało wo swětne wědomosće, kotrymž joho powołanjo zdalowaše; ale we wědomości duchownoho spomoženja běše spodźiwnje pokročił. Z pomocu swojoho jundźela, swojoho wučerja, a Božeje martry, swojeje knihi, běše nawuknył wěrnu pócćiwosć.

Z tuteje šule a z tejele knihi čerpaše swoje poslednje pokojenjo. Hdyž smjerć sebi po njoho přińdźe, nadeńdźe joho, kak swojomu jandźelej připosłuchaše a hłowu na wobraz křižowanoho Jězusa złožowaše.

Ženje njeje liwki bohaty při swojim khowanju tak česćowny přewod měł. Přewodźenjo wobdawachu jandźelojo Boże słowo wospjetujcy:

„Aj, ty swěrny służowniko, dokelž sy w tychle małych wěcach swěrny był, postaju tebje na wjele. Zastup do wjesołosće swojoho Knjeza.[7]

[5] Paralipomena swj. Pakomija a swj. Theodora. Swj. Jan Klimakus, njebjeski skhód. — [6] Kniha wučby cyrkw. wótcow.

69. Wyšši jandźelojo.

Naša służba jandźelow pěstonow naš towaršny wobkhad z njebjeskimi bratrami njepřetorhny. Runje rozmnoži jón. Dyrbjachmy dźě často swój wućek k jich srědnistwu brać, nic swoje dla, ale dušow dla, kotrež wodźachmy.[8]

W tymle šěrokim rjedźe, kotryž Bóh mjez duchami założi, podawaše so hnada wot najwyššich k najniżšim. Zbóžnik je kužoł hnady. Wona běži z joho wutroby do wutroby Marijineje, stupa dele přez Serafiny, Cherubiny, Tróny, Knjejstwa, Sylnosće, Mocy, Wjerchowstwa, Arcyjandźelow, Jandźelow a dostupi hač k člowjekej.[9]

Wšitko w tymle nadobnym zarjadowanju zwisuje; tak tworimy my žiwu předwidźiwosć Božu.

Člowjekojo wopominaja so spodźiwajcy kužoł, z kotrohož hnada žorli a widźa z njeje rjanosć, žiwjenjo, spomoženjo skhadźeć. Ale štó mysli na zybolatu rěku, po kotrejž tele płódne wody k nim doběža?

Kajku radosć měješe swójbny nan tón dźeń, hdyž njesměrny rjećaz wuhlada, kotrohož prěnje bidmo běše w Božej wutrobje a poslednje w rucy, kotruž jomu joho dobry jandźel podawaše.[10]

Što by z člowjeka so stało bjez tychle poćahow mjez zemju a njebjom wobstojacych?

Zły duch njeby wulke nadpady činić trjebał, zo by so dušow zmocował, kotrež wobběha. Njepłódnosć a hłód byštej joho bórzy jomu přepodałoj.

Jandźelow z nižšoho swěta wuhnać, by rěkało jón krasnosće a wozdoby wurubić. Nic ze swětłom a žiwjenjom by so błyšćił, ale ćma a smjerć byštej byłoj joho podźěl. Člowjekojo bychu krasnych pozbčhowani k njebjesam, kotrež jandźelojo nawjeduja, pozabywši jeno do hłubinow zemskeje maćizny so podnurjeli.[11]

Bjez jandźelow by nižši swět ani nadobnoho znošowanja ani wulkosće njeměł, ani by hdźe nadźije postrowjeć mohł. To zły njepřećel derje wě, kotryž wšudźom wonješesćacu njewěru do njeličomnych dušow rozsywa. Wón njetupi a njezniča duchowne a nadpřirodźene wěrnosće, ale zdaluje je wočomaj a wobara wutrobam, so k nim pozbčhować.

(Přichodnje dale.)

[7] Matej 5, 11. — [8] Swj. Dionysius, wo njebjeskich rjadach 3. 4. Swj. Domaš, wo jandźelach 107 a 111. — [9] Niketas Choniates, pokład pr. wěry 2, 60. — [10] Swj. Hilarius, kom. wo ps. 118. — [11] Swj. Klemens Alex., stromata. Swj. Ambrosius, wo Lukašu.

Wóina.

24 milliardow frankow

je Francózska dotal wot započatka wójny wšo hromadże wudała. Z kóždym měsacom bywa wójna dróžša. Wot augusta hač do decembra 1914 wuda Francózska měsačnje 1340 millionow frankow, w prěnim štwórće lěta 1915 měsačnje 1665 millionow frankow, nětkle 1870 millionow. Čiste wojeńske wudawki su w běhu wójny wot 850 millionow na 1300 millionow zrostłe, dokelž so wójsko powjetša a wojownišća přibjeraja. (b)

Na wječornych bitwišćach

wotměnjeja so wšědnje nadběhi z wobeju stronow, wšědnje wotměnja so tež wuspěch, ale jenož w małych wěcach. Tu zhubi abo dobudże so w horcym bědźenju krótki přerow, tam wojuja dny, tydźenje dołho wo rozpadanki někajkeje wsy abo twornje. Francózojo a Jendźelčenjo drje bychu rady swoju štwórty króć připowědźenu wulku offensivu wuwjedli, ale njepřińdu do prědka. Němscy spokoja so w tu khwilu z tym, zo so jich wobrója. Trjebaja swojich wojakow nětkle druhdże k wjetšim skutkam. Woporow a napinanja wšak tež tuta drobna wójna dosć a nadosć žada. A k tomu wutrajnosć, kiž človječu móc husto bóle drjebi hač najsurowiši nadběh na swobodnym bitwišću.

Naši lětarjo w Jendźelskej.

Při rjanych nocach spytuja lětarjo wosebje rady nadběhi na njepřećela a dalše wulěty. Francózojo wozjewjachu 4. junija, zo bě 29 lětarjow na hłowne lěhwo němskoho kronprynca 178 bombow mjetało a wjacy tysac lětańskich kłokow. Wo načinjenej škodźe je jenož znate, zo bu něšto wojakow morjenych. — Nimo mnohich francózskich městow wopytachu naši lětarjo posledni čas tež zasy husćišo jendźelske. Tak wozjewja naše wjednistwo 5. junija:

W nocy wot 4. k 5. junijej činjachu naše mórske lětaki nadběhi na wobtwjerdźenja [illegible] Přistawne twory w Harwichu buchu bohaće a z dobrym wuspěchom z bombami pomjetane. Wjele wohnjow a rozbuchnjenjow bě widźeć, mjez nimi wosebje sylne z wolijowoho abo płunowoho kótlišća wukhadźace. Dale bu železniska stacija z bombami pomjetana. Na naše lětaki bu wot kraja a wot łódźi sylnje z kanonami třělane, njebuchu pak trjechene a su so njewobškodźene wróćiłe. (WTB)

6. a 7. junija pobychu naše powětrniki we łódźnych twornjach w **Kingstown** a **Grimsky** při Humberu. Po jendźelskich powěsćach bu 5 wosobow morjenych a 40 ranjenych; na dwěmaj blakomaj nasta woheń. — Tute wopyty na jich rańšich mjezach a k tomu hišće tak blizko při Londonje činja Jendźelčanam wulki njeměr.

Němske podmórniki tež njeswjeća.

Dokelž sebi jendźelske wójnske łódźe wjele na morjo njewěrja, dyrbja so naše podmórniki z překupskimi łódźemi spokojić. Wot 18. februara hač do 18. meje bu 111 tajkich łódźi podnurjenych. Mjez nimi je drje wjele małych, ale tež hobrska „Lusitanija“, a mnohe druhe ze 4000—5000 tunami, haj tež tajke z 8000 10000 tunami. Kóždy dźeń nětkle naše podmórniki někotre łódźe podnurja. (b)

Tež w ruskim narańšim morju naše podmórniki dźěłaja. Naše wjednistwo wozjewja 5. junija:

4. junija je němski podmórnik ruski **křižak za miny** z rjadownje Amur pola Baltischporta podnuril. Tutón ruski přistaw leži k wječoru wot **Revala**. Před němskimi wójnskimi łódźemi tam ruske cofachu.

Na narańšich bitwišćach

rostu naše dobyća wšědnje. Wosebje w Haliču njedadźa naši wjednicy Rusam wodychnyć. Po stach hanjeja druhdy automobile z wojakami do prědka, zo bychu Rusam stajnje na pjatach wostali. Jenož pola ruskich wojakow [illegible] přecy zasy stoja a so zmužiće wobaraja, hdźež wjednicy to žadaja. Z druhimi njeby dawno žane dźerženjo wjacy było.

50000 Rusow popadnjenych.

Naše hłowne wjednistwo wozjewja 7. junija:

Narańše bitwišćo:

K połnocy wot Kuršany wunuzowachu sebi naši jězdni překhód přez Windawu a postupowachu k južnomu ranju. K južnomu ranju wot Kurtowiany a k ranju wot Sawdyniki dale derje pokračowachmy. Dalše 3340 jatych a 10 mašinskich třělbow padże nam do rukow.

K połdnju Njemena bu njepřećel wot rěčnych brjohow hač k liniji Tolawsie-Sapiezyszki wotehnaty.

Južno-narańše bitwišćo:

Při wojowanjach wokoło Przemysla bu **33805** Rusow zajatych.

K ranju wot Przemysla wojowachu zjednoćene wójska z wuspěchom dale a zahnachu njepřećela k sewjernomu wječorej wot Mościski na Wiszniju (rěku) wróćo.

Dźěle wójska generala z Linsingen su pola Zurowna Dnjestr překročili a hórki na sewjerno-rańšim brjozy nadběhali. Dale k połdnju je sćěhowanjo hač k liniji Nowica—Kalusz—Tomaszowce došło. Popad je tu na **13000** jatych zrostł. (WTB)

Wojowanja z cofacymi Rusami dźěchu dale. W Przemyslu samym bu poměrnje mało Rusow popadnjenych, dokelž bě so wjetši dźěl zahe dosć z procha měł. Pola Grodeka před Lwowom chcedźa so Rusojo z nowa stajić. Z čežka pak budźa tutu liniju dźeržeć móc, dokelž general z Linsingen wot połdnja sem k połnócnomu ranju přećiwo Lwowej ćehnje. Je Dnjestr překročił a dobywa jene městno po druhim. Rusojo, kiž

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(4. pokračowanjo.)

III. Serbska mać.

Najwjetši wliw pak ma we swójbje mać; wona je wutroba a duša swójby; tohodla spomina so tež na nju najhusćišo. Słódke a česćene je słowo „mać“ pola wšěch ludow, samo pola tych dźiwich, kotrež hewak žónskeje njećesća. Čim bóle w serbskim ludźe, kotryž dźěn je „nadobny lud“. Słuchajmy tohodla na słowa, z kotrymiž Čišinski khwali móc a słódkosć tutoho mjena w basni „Maćeri“:

Maći! Słódcy słowo tuto wuchej zwoni,
W duši cunje wobrazy a sony budźi;
Wšě sej słowa jako mócnař k służbje kludźi;
Kuzła móc a bóžski dych so z njoho roni.

Maći! Ty sy jandźel pěston mi, hdyž honi
Duch mój w strachotach a njezbožach so rudźi,
Ty sy hwězda mi, hdyž w ćmach a dwělach błudźi.

Přez mysle a sony wobraz twój mi hroni:

Čeje woko z tajkej swěru na mnje hlada?
Čeje słowo bóle k wutrobje sej žada?
Čeja ruka wjedźe, škita mje tak rada?

A što zamóžu drje tebi za wšo daći?
Prošo duša zdychuje: Njech Bóh ći płaći
Lubosć, prócu wšu a starosć, luba maći!

Mać dźěn je dźěći pod wutrobu nosyła, je z bolosću porodźiła, z lubosću wothladała; z maćerneje ruki přikhadźa na kóždoho prěnje a najwjetše žohnowanjo. Dźakowne dźěćo pak też ženje njezabudże na maćernu lubosć. Swjata lubosć je lubosć maćerje, kotrejež sam Bóh parować njeje chcył. Abo njeje najrjeńša kwětka w zahrodźe křesćanstwa lubosć Maćerje Božeje napřećo swojomu Bóžskomu synej? Haj, maćerska lubosć dósta tehdom swoju swjećiznu a dyrbi być wotbłyšć tamneje swjateje lubosće. Swjate je też zastojnstwo maćerje, ważne za čas a wěčnosć jednotliwcow a cyłoho luda, kaž to tak krasnje předuje Čišinski „Serbskim žonam“:

Žony w žiwjenju kaž róže stoja;
Wonjeja a wabja, ktu a haja
Swoju pychu z ćernjemi sej swěru.
Z dychom lubosće a z kćěwom hraja
Žony, pócćiwje pak pře njón boja
So a zašćěpjuja česće wěru
Z kuzła mócnej měru,
W domje dychaja najrjeńšu žony
Wóń a měr a žohnowanje syja.
Lubosće a zboža hněžko twarja,
Česć a přistoj maja za škitarja.
Z něžnym wodźěwčkom móc swoju kryja,
Wodźa mužow mysle wšě a sony.
Pobožnje a kedźbnje mólčkich črjódki
Stoja, hdyž je maćerny ert słódki
Wuči a jim lička koši rjane.
Maja město měšniske we domje,
Twarjo swójbje, jako brěčka w štomje,
Zeleń, wóń a kćěw a płody. — Žane
Njejsu truny k khwalbje jich dosć khmane!
Serbske žony, wulka waša hlejće
Ważnosć, dostojnosć a swjate dźěło.
Drohe kubła maće kublać, škitać.
Zo by mjeno serbskej' žony kćěło
Z wónju słódkej, pilnu starosć mějće,
Zo mohł kóždy z hordosću was witać
A česć wam čitać!
Hajće žónskoh' splaha něžnu pychu!
Město jandźelowe zastawajće!
Mužam pócćiwosće špihel budźće!
Boha, prawo, česć a narod wučće
Dźěći lubować a zańč měć! Hajće
Lubosć k serbskej zemi w kóždym dychu!
Doniž w swójbnej swjatnicy so swěći
Lampa lubosće a mać doňž dźěći
Serbscy ćěši, koleba a nosy:
Ludej serbskemu krej njezaprahnje,
Smjertny wosud Serbow njedosahnje — —
Klinčće do wutrobow, trunow hłosy!
Serbski pěsnjeř, Serbowki! was prosy.

Maćeř prawje spóznać je dźěsću jara čežko, skoro njemóžne; wono čuje jenož někak, što jomu mać je. Přisłowo praji: „Hdyž budźeš nan, zrozymiš hakle, što twoja maćerka bě.“ Stajnje je človjek zwjazany z maćerju a to wosebje přez jeje swěrnu, starosćiwu lubosć, kotruž maćerna wutroba zakhować njemóže; tuta lubosć a starosć njewuhasnje, wona znjese też njedźakownosć dźěći a ma přecy nadźiju na lěpši přichod: „Maćerna lubosć z kóždymi zerjemi skhadźa.“ Najwjetšu starosć ma wo najmjeńše, wosebje w prěnim času joho žiwjenja, mějo so po přisłowje:

su hišće na južnej stronje Dnjestra, tłóča so přecy sylnišo k tutej rěcy.

Při rěcy Pruth běchu mjez tym Rusojo ze sylnymi mocami wójsko generala z Pflanzer-Baltin přimali, buchu pak wšudźom z ćežkimi zahubami wotpokazani. Tute awstriske wójsko móže nětko hižo z generalom z Linsingen hromadźe dźěłać.

Neutralne staty a Przemysl.

Zo bu Przemysl tak khětře zasy dobyty, je w neutralnych krajach najwjetši zaćišć činiło. Rumunska a Bołharska stej přez to přećiwo lubjenjam a wabjenjam našich njepřećelow wjele krućišej. Strowy rozom dyrbjał jej po prawym na našu stronu wjesć. Ale strowy rozom přecy njepłaći, kaž so to we Italskej jasnje pokazuje. Dobyća kaž w Haliču skutkuja wěsćišo. Ruske nowiny čuja, zo Rumunska a Bołharska so wot Ruskeje wotwobroćatej. Někotre z nich šćuwaja runjewon wobydleri, zo njebychu na krala a knježerstwo dźiwali a po samsnej woli Ruskej so přizamknyli. Potom mohło być kaž we Italskej. Nadźijomnje pak budźetej knježerstwje tu krućišej. (b)

W Dardanellach

buchu też dale wšě nadběhi Francózow a Jendźelčanow krawnje wotpokazane. Su z cyła z najmjeńša nakhwilu něšto popušćiłe. Hišće 4. junija bě njepřećel we wotrězku Sedul Bahr mócnje přimał, bu pak po dwajdnjowskim wojowanju wot Turkow pod wulkimi zahubami zbity. (b)

Na italskich wojownišćach

njeje też tón tydźeń k wjetšim podawkam dóšło. Při rěcy Isonzo přihotuja Italscy po zdaću powšitkowny nadběh. Jenotliwe wustorki pola Gradiski a Zagrada buchu krawnje wotpokazane.

Na korutanskich a tirolskich mjezach italska artillerija bjez wuspěcha třěleše. Wodźěl alpinow, kiž bě Monte Piano (k połdnju wot Landra) wobsadźił, bu wot našich zahnaty.

Wokoło Ala pokazowachu so rubježni Garribaldianojo. (WTB)

Italski powětrnik zničeny.

Italski powětrnik „Citta de Terrara“ bu 8. junija so z Fiume wróćejo wot łódźnoho lětaka L 48 (wjednik łódźnistwowy leutnant Glasing, wobkedźbowař kadett z Fritsch) potřělany, zo so zapali, a zničeny. 2 officiraj a 5 muži bu popadnjenych. (WTB)

Je to prěni króć, zo bu powětrnik wot lětaka zničeny.

Samsny dźeń mjetaše druhi awstriski lětak bomby na wojerske dźěle Benatkow a na łódźe. Nastachu wohenje. (b)

Italscy zbići.

8. junija přimachu Italscy něhdźe brigadu sylni Awstriskich pola móstnoho wobtwjerdźenja pola Goricy (Goertz), buchu pak pod jara ćežkimi zahubami zbići. Dyrbjachu we wohnju kanonow cofać a někotre kanony stojo wostajić. Podobnje zeńdźe so njepřećelskim nadběham pola Gradiski a Monfalcone. (b)

Jendźelski křižak podnurjeny.

Jendźelski křižak bu w Adriji wot awstriskoho podmórnika podnurjeny, runjež bě k swojomu škitej wot šěsć torpedowych łódźi wobdaty.

Joho Majestosć kral Friedrich August na nawječornym bitwišću.

(K. M.) Joho Majestosć kral Friedrich August je derje a zbožownje 8. junija do hłownoho kwartěra generala kavallerije, z Laffert, dojěł. Ducy po puću postrowi Joho Majestosć kral črjódku sakskich zastojnikow na železnicy w Brüsselu a rozmołwješe so na wšelakich stacijach z pućowacymi sakskimi wojakami. Na někotrych belgiskich dwórnišćach běchu sakske landsturm-kompagnije zestupane.

(K. M.) Joho Majestosć kral je 6. junija t. l. dla wojowanjow pola Jablonna sćěhowacy telegram na krajnowoborniski pěši regiment čo. 133 pósłał:

Krajnowoborniski pěši regiment 133 divisija Bredow.

Wuprajam regimentej swój najlěpši dźak a swoje najdospołniše připóznaćo za wubjerne zadźerženjo we wojowanjach pola Jablonna. Moji dobri krajni wobornicy su mojomu wójsku a našomu wótcnomu krajej połnu česć činili. Najwutrobnišo wobžaruju, zo njejsym regiment wohladał.

Friedrich August.

(K. M.) Dla ćežkich wojowanjow pola Loretto-hórki w meji t. l. je Joho kralowska Wysokosć kronprync Rupprecht-Bayerski, wjednik 6. armeje, na kommandanta 2. sakskoho bataljona hajnkow čo. 13 sćěhowacy připis pósłał:

„Ze žarowanjom změšanu wjesołosć mějo čitach zbožopřeća wašomu rjekowskomu bataljonej, kotryž je sebi přez swoju wutrajnosć na Loretto-hórcy, wo kotruž bu tak horco wojowane, njezakhodnu sławu dobył a kotromuž ja mój dźak a najdospołniše připóznaćo wuprajam.“

Telegram Joho Majestosće našoho krala dla tohole podawka na bataljon hajnkow čo. 13 smy hižo wozjewili.

Swětne podawki.

Grichiska.

Pola grichiskoho krala bě nowa operacija třebna. Je ćežko khory, tola njeje nadźija zhubjena. (b)

Amerika.

Statny sekretar Bryan je wotstupił, po zdaću „Lusitanije“ dla. Bě přećel Jendźelčanow, njechaše pak po zdaću tola na němsku notu tak wótrje wotmołwić kaž president Wilson, zo njeby wěc k wójnje hnał. — Za nas Bryanowy wotstup ničo njepřeměni. Też wójna ze Zjednoćenymi Statami njeby nam bóle škodźała hač nam woni tak škodźa.

„Mać njesmě wot dźěśća stupić, doniž z nim ke mši pobyła njeje.“ Něžna lubosć tujka wosebje małe dźěćatko; a byrnjež mać wjacy starosće a dźěła měła: posměwknjenjo luboho dźěśća da maćeri na wšo zabyć. Tutu lubosć słyšimy tak prawje ze spěwow při kolebcy. Rjenje spěwa nam takle Zejleŕ:

1. „Spi, złote dźěćko, mój jandźelk sy ty,
   Začiń sej módrej tej kukuladcy,
   Ćicho a změrom, kaž w rowje wšo je,
   Spińkaj, tym mucham ja wobaram će.
2. Nětk, moje wóčko, 'šće złoty je čas,
   Tajki ach nihdy wón njepřińdźe zas';
   Łožo, hdyž starosće wobstupja ći,
   Njećiše, kurko, ach tehdy so spi.
3. Jandźelki z njebjes tak lesne kaž ty
   Tujku wobsmawuja posměwajcy;
   Pozdźišo dele też stupaju drje,
   Ale trěć sylzy ći wuronjene.
4. Spi, lube kurko, a přińdźe też ćma,
   Při łóžku sedźi mać wotućita;
   Zahe ab' pozdźe njech, hołbiko, je,
   Maćerki lubosć wšak njepozdrěmnje.

Rjany wobraz, runje tak nježny a lubozny, rysuje nam druhdźe samsny basnik:

Při kolebcy mać lube kurko spěwa
Do ruki spanja moškowej';
Na spěwanje so hižo hólčik směwa
A posł'cha z dušu nutrnej;
Nowy swět bórzy jom' wotamka so,
Stawy so zběhaju pozradujo.

Też na druhi spěw Zejlerowy hišće posłuchajmy, kotryž młoda mać při swojim dźěćku spěwa:

Jandźelko naš lubozny,
Nětk spinkaj, złoty hołbiko, też ty!
Lubosć maćerna
Njespi, njedrěma. Haj!
Tuj, tuj, złote dźěćatko,
Nank, maćerka za tebje stara so,
Strachi zdaluje,
Mjehcy póśćele. Haj!

Haj, lubosć maćerna je dźěćom, štož wokřewjaca rosa luboznym kwětkam, kaž nam Ćišinski praji:

Nóžku runa, hłójčku zběha,
Jako nad kolebku mać,
K dźěśću khoremu so lěha
Tuhu koši z wobliča.

Tuta starosćiwa maćerna lubosć je dźěćom po słowach samsnoho basnika kaž škit jandźelski:

Jako w maćerinym klinje
Něhdy dźěćo w pokoju,
W jandźelowych křidłow sćinje
Zbožownje a měrnje spju.

Rjenje wšak je we złotym času dźěćatstwa, tak rjenje, zo człowjek najradšo na tute dny spomina. Měrny je to čas a bjeze wšeje starosće, tak zo so hišće pozdźišo wo człowjeku, kotryž tak prawje bjezstarostnje wotpočuje, praji: „Spi kaž dźěćo na maćernym klinje.“ Zawěśće wěrne je też te přisłowo: „Na maćernej wutrobje je najsłódši pokoj“, hdyž dźěn „přez maćernu lubosć njeje žana pod cyłym njebjom“. Na tu lubosć dźěćo njezabudźe; hišće we wysokej starobje spomina wone na lubu maćerku, kotrejež lubosć joho přewodźeše přez cyłe žiwjenjo. „Maćerska lubosć je kaž kuzło, kotrež wjesołoho hólčeca pozběhuje k njebjesam, žohnuje młodźenca w běženju za zbožom, škituje muža w spytowanjach a w boju žiwjenja.“ Słódke je dopomnjeće na tutón čas a swjate zawostajenstwo maćerne słowa hač do wysokeje staroby, kaž nam to powěda Jan Skala w basni „Nawuměnku“:

1. Ja na wuměnku bydlu sam
   Muž šědźiwy a kipry, stary,
   A šěre pisma přehladam
   W ćichej jstwičcy, prózdnej hary.
2. Tu leži lisćik maćerje,
   Kiž dóstach, hdyž běch w cuzym kraju,
   Te słowa su kaž paćerje,
   Kiž hdys a hdys sam k sebi praju.

Lohke pak maćerne powołanjo njeje; we wšěch swojich małych nuzach pyta dźěćo tróšt a pomoc pola maćerje. „Mać je wšudźom znać.“ Haj, mać ma dźeń wote dnja starosće wo swoje lubuški, zo by sebi myslił, zo pod tajkej ćežu podleži: „Ptačkej pěsnički zańdu, hdyž ma dźěćom do horleška nosyć.“ Ale dobra křesćanska mać wě, hdźe je kužoł, z kotrohož so nowa móc a wjesołosć a lubosć žórli. Pilnje wopytuje wona tón kužoł, kiž so žórli w pobožnej modlitwje; a nic podarmo,

Ze Serbow.

Z Budyšina. Štwórtk 10. junija bu tachantskomu šosarjej **Karlej Gruhlej** w posedźenju konsistoria wot najdostojnišoho knjeza biskopa dr. Franca Löbmanna jomu wot Joho Majestosće krala spožčene wuznamjenjenjo sl̆ěborna „Friedrich August medailla“ přepodata. Knjez šosař Gruhl je mnohe lěta w tachantskej służbje był a swoje winowatosće z wulkej swěru dopjelnił, štož bu wot najdostojnišoho knjeza biskopa při přepodaću też připóznate. Přejemy knjezej šosarjej Gruhlej też wjele zboža k tutomu wuznamjenjenju, zo by je hišće prawje wjele lět mohł nosyć. Knjez Gruhl chce 1. julija t. l. na wotpočink hić.

Z Budyšina. Kralowski proviantny hamt wozjewja, zo nětkle syno hač na dalše wjacy njekupuje, dokelž žanoho ruma za nje nima.

Z Radwořskeje wosady bu dale ranjeny: **Jurij Krawc** z **Bronja,** dobrowólnik w reservnym regimenće čo. 242 (7. komp.). Wón dósta w zymje železny křiž, bu pak započatk hapryla pola M . . . dwójcy z tesakom kłóty, jónu do ruki, druhi raz pod pažu. Dokelž pak zranjenjo strašne njeběše, dźěše bórzy zasy do pola, hdźež bu 8. meje pola B . . . z nowa ze šrapnelskej kulku zranjeny. Krawc lěkuje so w lazarece w München-Gladbachu (w nawječornej Němskej, niže Kölna nad Rheinom).

Přispon..,enjo. Wosadne swójby z nowa napominamy, zo bychu zranjenjo abo zhubjenjo swojich wojakow hnydom na farje wozjewili.

— Z druhich serbskich wsow buchu lohcy ranjeni: Jurij Běmař a Pawoł Wirt z Noweje Jasenicy, Michał Krawčik z Worklec.

— Serbscy jeći, kotřiž běchu prjedy we Toulousu, Tarbesu abo Lourdesu (grěnaděrojo, Budyšscy a Žitawscy pěšcy), buchu do twjerdźizny Rouen (mjez Parizom a połnócnym morjom) přewjezeni. Chcedźa drje jich tam k dźěłu wužić, snadź k powjetšenju wobtwjerdźenjow abo snadź też k ratařskomu dźěłu. — Štož słyšimy, wjedźe so jim tam derje.

Z Libonja. Jurij Mróz, bywši sr̆ěnk na Hilic kuble, dósta jako přehonjeŕ (Auskundschafter) a kiwař při ćežkej artilleriji, kotraž hewak w Mecu leži, železny křiž 2. rjadownje. Tući maja na njepřećelej najbliższich městnach joho městnosć, sylnosć a hibanjo wobkedźbować. Potajkim khětro strašna

Hłowna zhromadźizna

našoho towařstwa ss. Cyrilla a Methoda so bliži. Byrnjež też čas struchły był, dyrbimy tola tule lětnju hłownu zhromadźiznu wotměć, zo bychmy zhonili, kak z towařstwom a joho nalěžnosćemi stoji. Něštožkuli ważne ma so wuradźić a wjele ważnoho drje też zasy nazhonimy. Tohodla je trěbne, zo so zhromadźizna **njedźelu 20. junija** w **Pančicach** prawje **bohaće wopyta.** Hladaj też nawěštk. Předewšitkim pak dyrbjeli to činić sobustawy towařstwa, to su abonentojo Posoła; wězo je kóždy Serb witany, też hosćo, tohorunja žónske a knježny, kotrež sebi často mysla, zo přistupa nimaja. Tuž přińdźće w prawje bohatej ličbje ze wšěch našich serbskich wosadow, zo by so też tale naša hłowna zhromadźizna derje poradźiła **našim Serbam k wužitku!**

służba. K tomu služi někajki kěrčk abo štom, wětrnik a druhe. Hdźež žana natursk̆a připrawa njeje, tam so něšto tajke podobne natwari. Hdyž njepřećel tajkoho wuslědźi, so na njoho hnydom joho třělby měrja a toho po móžnosći wotstronja.

Z Khrósćic. Někotre swójby maja přez ličbu swojich wobdźělnikow wosebitu zasłužbu při přitomnej wójnje. Tak stoja sydmjo synojo tudomnoho kněžkarja Jakuba Hendricha (mjenowany Kašpor) pod brónjemi a wojuja na wšelakich bitwišćach. A žadyn njeje ani ranjeny, ani zajaty. Wězo je kóždy wšelake nazhonjenja činił. Tak je jedyn, při nadběhu Francózow kónc augusta wot swojoho regimenta wotstorčeny, so na tydźeń srjedź njepřećela khował pod kěrčkami a lisćom a skónčnje po 8 dnjach zasy k swojomu regimentej so přidał, při tym nadosć hłodu so natradał. Wyše mjenowanych stoji hišće jedyn druhi syn na bitwišću, tak zo by potajkim ličba 8 docpěta była. Zawěsće něšto wurjadne w našim serbskim kraju. Bóh dał, zo bychu so wšitcy zasy zbožownje do swojeje domizny wróćili.

Z Marijneje Hwězdy. Zańdźenu srjedu wopyta najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann, přewodźany wot knjeza praelata Skale, tudomny klóštr k prěnjomu razej w swojim nowym zastojnstwje. W popołdnišich hodźinach so zasy wotsali a dojědźe też knjeza kanonika Herrmanna we Worklecach wopytać, kaž też knjeza administratora P. Romualda, knjeza kapł. Papeža a tamnišu khorownju. — Kaž słyšimy, je so knjez P. Romuald dźensa zasy do Różanta wróćił, zo by zasy po móžnosći swoje zastojnstwo zastarał.

Z Kukowa. Před někotrym časom padźe při tunkanju šatow Madlena Hodankowa do klóštrskeje wody, hdźež je khětro hłuboka. Njezbožo sta so přez to, zo deska, na kotrejž stoješe, zo přełama. W blizkosći dźěłaca holca Marja Bjenadźic přiskoči hnydom a wućeže zestarjenu a ćežku žonu, kotraž bě hižo do womory padnyła, z wulkej nuzu z wody, při tym skoro sama do njezboža přišedši. Khwalobny skutk so najskerje hišće wot wyšnosće zmytuje.

Kulowska wosada bywa woprawdźe we wójnskim času přecy sławniša, kaž B. N. pisaja. Železny křiž 2. rjadownje dósta nětkle zamkařski pomocnik Alwin Bulank z Kulowa, kotryž je dobrowólnik pola Goslarskich hajnkow, tohorunja narunanski reservist Pětr Kochta, žiwnosćeŕ w Salowje, kaž też musketěr Józef Kaplan, służowny w Dubrjeńku. Kulowska wosada ma dotal 24 ryćerjow železnoho křiža. Z tutych přińdźe 19 na Kulow sam.

Z Kulowa bě też **Jakub Hanč,** kotryž bě 18. hapryla 1913 do noviciata towařstwa Jězusowoho (jesuitow) we Wienje zastupił jako bratr. Tam bě wubjerny novic a bě pola swojich wyššich kaž też bratrow woprawdźe wurjadnje lubowany. Po wudyrjenju wójny dyrbješe też wón sobu do wójska. Tam potom poćerpi rjekowsku smjerć 24. hapryla pola V . . . w Francózskej. Wón bě potajkim też syn našoho serbskoho naroda. Joho listy, kotrež často na swojich sobubratrow do klóštra pisaše w swěrnej přiwisnosći k swojomu powołanju, swědčachu wo rjanym, dospołnym podaću do Božeje wole, do wole swojoho knjeza a mištra. Tak je dawał Bohu, štož Bože je, a kejžorej, štož bě kejžorowe. Joho smjerć hnuješe wšitkich, wosebje też bě myslička zrudna, zo je tak klóštrej zhubjeny tajki nadźijepołny a dobry frater. — Bóh daj jomu wěčny wotpočink! — Fr. Jakub Hanč je wot 40 sobustawow jesuitskoho rjada (awstriskeje

---

njeje dźěn „ničo tak mócne, kaž maćeŕna prózstwa“. Bóh wusłyši mać, kotraž so za swoje dźěći modli: „Hdyž hišće pobožna maćeŕka za syna prosy, njeje wón hišće do cyła zhubjeny syn.“ Dobreje maćerje, kotraž so modliła njeby, sebi po prawym myslić njemóžeš, přetož „nutrne paćerje — počinkow maćerje“. We wšěch nuzach woła so maćeŕka k njebjesam, a někotrežkuli dźěćo by było zhubjene, njeby-li je maćeŕna modlitwa wot njezboža wumožiła. Haj, maćeŕna modlitwa saha k njebjesam, kaž nam to M. Domaška spěwa:

1. Najrjeńši zynk, kiž klinči do swěta,
   Najmilša pruha, jasnosć njebjeska,
   Najlubša kwětka, kotraž zakćěje,
   A płomjo, wot wšitkich najčisćiše:
   To modlitwa je sprawna maćeŕna,
   Za dźěćo lube k njebju pósłana.

2. So sylzow horcych wjele wupłače
   Přez cyłe ćesne, človske žiwjenje
   A jandźel někotry je pósłany,
   Zo naše ćiche sylzy ličił by.
   Wšěch sylzow najswjećiša pak je ta,
   Kiž mać za swoje dźěćo wupłaka.

3. Na khěžku pohladajće móličku,
   Tak nizku, khudobnu a zacpěnu!
   A tola je to mała swjatnica,
   We kotrejž Bóh Knjez swoje bydło ma;
   Tam su ći swjeći Boži jandźeljo,
   Hdźež maćeŕ modli so za dźěćatko.

Zejleŕ pak khwali sebi modlacu maćeŕ takle:

Kajki je to rjany wobraz,
Wot tebje, naš smilniko,
Maćerje před tobu kleča,
Dźěći steja wokoło.

W tajkej swójbje je zawěrno njebjeski měr a pokoj, přetož Boži jandźeljo su tam z domom a nawjeduja wšěch k dobromu žiwjenju:

Dom wot domu wón khodźi
Po pěknych dźěćatkach,
Kiž z maćerju, pak z nanom
Su w ćichich komorkach.
Tam bydli rad a wostanje
A tajkom' dźěśću blizko je.

(Přichodnje dale.)

(K. M.) Po nowšim postajenju njesmědźa so wjacy **dobrowólnicy,** kotřiž hišće 20 lět stari njejsu, přijimać. Wšitcy rekruća lětnika 1915, kotřiž maja **wopismo,** zo móža jako **jenolětni dobrowólnicy** służić, so 1. julija 1915 nutrśćahnu. Přeća dla zastupjenja pola wěstoho dźěła wójska móža so na wokrjesne kommanda přepodać. Na prašenja pola zastupjerskoho generalkommanda so njewotmołwja. Při přidźělenju na jenotliwe dźěle wójska ma so na prózstwy, kaž daloko je to po wojerskich zaměrach móžno, dźiwać. Tohodla so poruča a je radźomne, zo bychu ćisami, kotřiž chcedźa jako jenolětni dobrowólnicy służić a maja też wuswědčenjo **khmanosće,** ale nic hišće wuswědčenjo, zo maja też **prawo** k tomu, zo bychu sebi tele posledne też **hnydom** wobstarali, zo by so jich přiwzaćo jako dobrowólnikow stać mohło.

provincy), kotřiž su w polu, druhi wopor smjerće. Jesuića přinjesu też wulke wopory we wójnje z dušepastyŕstwom kaž też doma. We Wienje samym su přewzali cyły reservny lazaret z 200—300 ranjenymi, a w kollegiu samym maja 40 tajkich wojakow zastarać, štož też najlěpje wukonjeja ćělnje kaž duchownje.

Z Noweje Wsy pola Kulowa. Tu porjedźeše połkubleŕ Jan Nikolaides słomjanu bróžninu třěchu a padźe při tym z rěbla, wobškodźi sebi ćežko hłowu a złama sebi hišće nohu a ruku.

*

Procesijón do Krupki bě lětsa swjatki so też na puć podał. Škoda, zo ženje žadyn do dis wo tychle pobožnych pućowanjach nas ich Serbow so Posołej njepřipósćele. Lětsa by zawěsće zajimawe było zhonić, z kajkimi wo ćežnosćemi je procesijón so měł bědźić a kak so tamni, kotřiž chcychu tam po železnicy dojěć, njejsu w Bodenbachu přepušćili bjez dospołnoho wopisma (pass). S. V. pisa, zo je procesijón lětsa jeno 80 wosobow sylny był.

13. junija.

1. Z wójnskoho lista.

Před bitwu běch slubił, swj. Antonej 1 hriwnu jałmožny přiwobroćić, zo by mje zakitał. A kajki dźiw! Smjerć ćežki dźeń přińdże. Francózske kanony sylnje na nas třělachu. Na prawo a na lěwo runje pódla mje padźeštej granaće. Ze žałosnym łuskom na zemju padźechmy, a hdyž zasy k sebi přińdźech, wuhladach hrózbne wěcy. Jenomu z mojich towaŕši bě hłowa na kuski roztorhana; je hnydom wumrěł. Druhoho bě nimale 20 kulkow přešło, bě mortwy. A šesćo běchu ćežko ranjeni. Ja pak sym wšón čiły!! Luba ćeta! Hnydom chcu swój slub wuwjesć, a prošu će, pósćel swj. Antonej do Banjaluki w Bosniji tu hriwnu na khlěb khudych jako mój dźak za spodźiwne wumoženjo ze smjerće a njezboža. Modli so też dale za mnje, zo čiły zwostanu, je-li Boža wola. Modli so też 13 dnjow ze mnu něšto mało dźaka k swj. Antonej, přetož to njeje prěni króć, zo buch (kaž) z dźiwom smjerći wukhowany. Ležimy tu w Ardenskich horach, ćmowych lěsach, hižo njedźele dołho před njepřećelom, wodnjo a nocy w třeleńcy, we wohnju. Wšěch tych granatow a kulkow, kotrež su mi hižo nimo hłowy hnałe, njeje móžno zličić, ale přecy je mje Boža ruka škitowała a wodźiła. Najhórše su nócne wojowanja a to hišće w tołstej ćmi w lěsu; ani minuty njejsy před smjerću wěsty. Haj, nihdy na nihdy njemóžu zabyć, kajki dźak Bohu dołžu . . .

2. Naš bamž Benedikt XV. je wulki česćowaŕ swj. Antona Paduanskoho. „Dopominamy so hišće, tak wón njedawno pisaše, „na pokojenja, kotrež začuchmy w cyrkwi Swjatoho. Naše přeco je, zo by pobožnosć wěriwych k Paduanskomu dźiwyskutkowarjej bóle a bóle přibjerała . . .“ Sće słyšeli? Zo by pobožnosć přibjerała, to rěka wěra na joho móc, dowěra na joho dobrotnosć, sćěhowanjo joho wobdźiwa hódnych póćiwosći; abo z druhimi słowami: dyrbimy wožiwić to, štož wuznawamy tak často prajicy: Wěrju zhromadźeństwo swjatych!

Cyrkwinske powěsće.

Radwoŕ.

Zemrěći: Marija Pawłowa z Nowoho Bronja, 76 l. — Jakub Henka z Khelna, 69 l.

Ralbicy.

Křćeni (w meji): Jan, mandź. s. Jakuba Žura, kublerja w Róženće. — Madlena Veronika, mandź. dź. Jurja Matika, žiwnosćerja w Smjerdźacej.

Wšelčizny.

Wulka suchota,

zjednoćena ze smalacej horcotu, kotraž nětko hižo wjacy njedźeli traje, našim nazymnym žitam z nahłej zrałosću hrozy a nalětnje sywy wosebje na łóžšich połach wupaluje. Běrny z dźěła ani zeskhadźeć njemóža. Synowym žnjam, kotrež su so započałe, wšak derje tyje. Kaž so słyši, je sušata horcota w mnohich dźělach Němskeje, w Francózskej, hdźež naše wójska stoja a w Pólskej rozšěrjena. W južnych krajach, kaž w Haliču a Wuherskej su wjele dešća měli. Dźensa pjatk so wot připołdnja nazdala hrima. Bóh dał nam płódny dešć, za kotrymž wšo zdychuje.

*

Z Lubija. Tudomne hamtske hejtmanstwo je 6. junija t. l. z přihłosowanjom kralowskoho ministeria znutŕkownoho tamne postajenjo, zo so běrny k jědźi skotej dawać njesměd́ża, hač na dalše zběhnyło.

Z Drježdźan. Ministerium znutŕkownoho je tamnu zakaznju zwjazkoweje rady 14. hapryla t. l. přeměniło, a přikaznju dypk 5a, wotrězk 2 a 3 zběhnyło a město toho postajiło: Wuwzate wot zakaznje su běrny, kotrež so po swojej hódnosći za ežiwjenjo ludu njepřihodźa.

Dalše wuwzaća wot picowanskeje zakaznje móža hamtske hejtmanstwa a měšćanske rady při potrěbnosći postajeć.

Hdyž je lud z běrnami k jědźi dospołnje zastarany, móža komunalne zwjazki za swój wokrjes zakaznju na čas powšitkownje zběhnyć.

W Gubinje bu wojak Měrćin Vetter z Barlina, hdyž bě na straži, zo by jatych Rusow wobstražował, při wulkim njewjedrje wot błyska zaraženy.

W Barlinje bu 31ětna dźowka dźěłaćerja Šołty, kotraž, sebi do přaha koni zabčžawši, padźe wot koni poteptana a z tym tak zranjena, zo hnydom wumrě.

W Mnichowje je so 27lětna žona Hana Šmitowa ze swojej pjećlětnej dźowčičku we swojim bydlenju z płunom zajědojćiła.

W Češkej wudawaja so na wšelakich městnach też ke kupowanju mjasa marki, kaž pola nas khlěbowe znamki. Mjaso smě so tam jeno dwójcy za tydźeń kupować. Zakładna měra je tam 4 punty mjasa na tydźeń za swójbu, štyri wosoby sylnu.

Należnosće našoho towaŕstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 655. Hana Rězakec z **Budyšina**; 656. kapłan Alois Dunek w **Kožowje** (w Č.); 657. 658. z **Haslowa**: Michał Zopa, Jurij Libš; 659. Pětr Liška z **Now. Łusca**; 660. 661. z **Khrósćic**: Hana Kronsec, Marija Křižankowa; 662. Michał Frencl ze **Stareje Cyhelnicy**; 663. Jak. Handrik z **Hórkow**; 664. Jak. Mjechela z **Łusca**; 665. Jakub Žur z **Noweje Wjeski**; 666. Pětr Ledźbor z **Worklec.**

Wulki wubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Zběrku za Polakow

smy w poslednim čisle Posoła (čo. 23) skónčili. Smy tu hromadźili za Rusko-Pólsku, kaž bu w 11. čisle 13. měrca t. l. wozjewjene w nastawku: **Nuza w Pólskej.** Po wobzamknjenju zběrki dóstachmy hišće někotre dary, kotrež njech su tu hišće wozjewjene. — Marija Wenclowa ze Słoneje Boršće 5 hr., Pětr Lešawka z Nuknicy 5 hr., Njemjenowana z Khróšćic 10 hr. a Njemjenowana z Budyšina 5 hr. Wšo hromadźe je so nawdało 775 hr.; prěnja posyłka bu we meji wotpósłana, 600 hr., tyrnjež hišće cyle telko hromadźe njebě, a nětko 175 hr.

Zapłać Bóh wšěm dobroćerjam!

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

7. junija 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	74 - 76	128 - 130
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	65 - 67	126 - 128
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	59 - 62	118 - 124
4. snadnje picowane kóždeje staroby	-	-
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	73 - 75	128 - 130
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	64 - 68	126 - 128
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	54 - 57	110 - 116
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	46 - 49	100 - 108
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	35 - 43	90 - 98
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 73	117 - 120
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	51 - 55	102 - 105
3. snadnje picowane	47 - 49	95-100
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	85 - 90	138 - 143
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	73 - 78	126 - 131
3. snadnje wuwite wot cyca	65 - 70	118 - 123
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	68 - 70	136 - 140
2. starše korme borany	59 - 61	118 - 122
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	-	-
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	125 - 130	160 - 165
2. mjasne	110 - 115	145 - 155
3. snadnje wuwite	90 - 100	123 - 130
4. rancy a kundrosy	105 - 120	140 - 155

Wićne płaćizny:

		w Budyšinje 5. junija wot		hač		w Kamjencu 10. junija wot		hač	
		hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.				25	11				
Rožka, kórc po 160 punt.				20	43				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.				21	37				
Pšeńca				14	75				
„ nowa									
Rožka				12	75				
„ nowa									
Ječmjeń				15	25				
Wows				13	20				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo centnar								
Woka									
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny								7	- -
Pšeńčna muka				21	32				
Ržana muka				17	67				
Syno		4	25	5	25	4	50	5	
Słoma 100 kg, młóćena z cypami		3	75	4	15			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu		3		3	60			4	
Prosata 60 (w Kamjencu)		25	- -	55					
Butra 1 kg		3	-	3	50	2	80	3	30
Jeja, mandl		1	55	2	05			1	95
Pšeńčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšeńčny gris									
Ržany gris									

Hłowna zhromadźizna
Towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

budźe **njedźelu 20. junija 1915** popołdnju w **4** hodźinach

w Pančicach.

Porjad: 1. Rozprawy pokładnika a redaktora. — 2. Přednošk. — 3. Rozmołwa wo přednošku. — 4. Přeměnjenjo wustawkow. — 5. Namjety.

Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje

předsydstwo.

Nierth & Förster
w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Sportwóz předa **Lukaš** Nouartstr. 9.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Zuby porjedźenjo z kawčukom a zlotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow. **Zuby ćahanjo** (bjezbolostne). **Johanna Stahl, dentistka** w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Jeja
štuku po 10 pj.
kupuje **konditarnja**
Jurij Wolf, Kamjenc.

Stare płaćizny
w płatowych, wołmjanych a połwołmjanych tworach
dla wulkoho składu!
Emil Wehrle
Budyšin. Jerjowa hasa 7.

Wšě
ćišćerske dźěła
za towarstwa
nalutowarnje
rjemjeslnikow
atd. atd.
w serbskej a němskej rěči
w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo
wobstara
L. A. Donnerhakec knihićišćerńja
Dalokoreč. čo. 893. Budyšin. Před šul. wrotami 21.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč. 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč. 307.

Knižka:
Křižowy puć
a někotre modlitwy
-- za čas wójny --
je k dóstaću za 25 pj. we wšitkich expedicijach Posoła, potajkim tež na wšěch farach.

Nowa Jězusowa Winica
płaći wot nětka dla podroženja wjazanja a wosebje kože **w sreńim zwjazku 7,50 hr., w cyle dobrym zwjazku 8 hr.**

Čišć. knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 25. | **Budyšin, 19. junija 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.
Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

70. Boże wobličo.

Naše służby njezdalowachu nas tež Božoho wobliča. Wone běše stajnje před našimaj wočomaj, a w joho swětle zjewješe so nam wšitko štožkuli je.[1]

Naše hibanja stawachu so w Bohu. Přez błyšćate rumy njesmjertnosće stupachmy horje, stupachmy dele, złožowachmy swój swobodny zlět.

Wótčina wozbožowaše nas ze swojimi radosćemi samo srjedź wuhnanstwa, hdyž swojich njepřećelow sćěhowachmy.

Ani dalokosće njesłabješe našej woči, ani zadźěwka njezadźeržowaše, ani sćina njemyleše, ani mnohosće njedźěleše, ani połnosće njewusrěba, ani maličkosće njezminy so jeju.

Njeje na zemi ani wački, ani zornjatka pěska, ani krjepki rjosy, kotrejež dóńt by nam mjenje znaty był, dyžli dóńt swětow.

A tak nima też njebjo palmow, ani krónow, ani juskanjow, kotrychž stawizna njeby nas za swědkow měła, a njeby nam hnujace dopomnjeńki budźiła.

Starosćiwosć, kotruž kažkuli duši přiwobroćachmy, njewobaraše nam, koncertam jandźelow připosłuchać a so na nich wobdźěleć, triumfam sprawnych so přidružić a jim přihłosować, modlitwy człowjekow k njebju stupać widźeć a rozdźělenjo hnadow wobdźiwać.

Njebjo a zemja a hela su před nami wotkryte. Nam njeje wojowanjo, khostanjo, myto potajnosć. Bože wobličo rozsywa po cyłej stwórbje jasnosć, kotraž njeje z ničim našimaj wočomaj zawodźeta.

We swojim nětčišim stawje je človjekam ćežko, tónle wuznam dorozemić. Krasnosć sama może duchej móc a šěrokosć wobradźić, kotrejž stej třěbnej, zo by jasnje a z jenym dobom wěcy widźał.

71. Šědźiwa staroba.

Kóždy staw tejele swójby dopjelnješe swój wosud a dźěše po tej drózy, kotruž běše jomu Bóh pokazał, wokoło swójbinoho nana pak bywaše prózdno. Rojenkojo joho dźěćatstwa běchu so pominyli. Wón stoješe samlutki, kaž powostank zańdźenych časow.

Jedyn přećel běše při nim wostał, jara stary přećel, a tola połny młódneje mocy, tón, kotrohož běše jomu Bóh, hdyž do žiwjenja stupi, na stronu dał, kotryž běše joho kolebku strażował a joho žiwe dny při nim był.

Moje přećelstwo njeběše, dokelž na dušu złożene, z nakaženjom po ćěle woliwknyło. Słabosće a dołhe lěta njeběchu je ani zraniłe, Starcowa duša běše čiła a strowa kaž na prěnim dnju. Widźach w njej jenak čiste wóčko, jenak jasne čoło, jenak miłu wutrobu.

Mój podźěl běše z nałoženej prócu rostł: Čim wjacy běše mje stała, ćim drohotniša mi běše. Njechach, zo bych ji podarmo telko zdarniwosće wopokazał. Njelubuje pčołka swój pokład ćim bóle, čim dlěje je za nim po kwětkach zlětowała?[2]

Posylnjowach přećela Božoho přećiwo stysknosći a ćežkim myslam. Hdyž zemja jomu jenož zakhodne wěcy skićeše, pokazowach jomu błyšć njebjes a dobywach joho za to, štož njezańdźe.

Moja přitomnosć rozećěri wokoło njoho sćiny a pokoješe joho za časy njemocy. Wona zastupowaše jomu městno přiwuznych a přećelow. Ja sam běch jomu cyły swět.

Njemóžach bjez žiweje wjesołosće na joho blizki zastup do krasnosće myslić. Tola njeżadach přez měru za tym, zo by joho poslednja hodźina přišła. Dołhe žiwjenjo je předrohe kubło tym, kotřiž je w přećelstwje Božim wjedu. Z dołhim žiwjenjom może duša swoje zasłužby rozmnožeć a so nad jandźelow pozběhnyć. Jandźelojo mějachu, zo bychu sebi zasłužby dobywali, jenož jedyn wokomik.[3]

72. Khorosć.

Bóh chcyše joho z poslednim woporom čisćić a jomu wjetše myto dać. Khorosć joho wopyta.

Ja njewotsalich so wot joho łoža. Moje městno běše při šćěpowcu, na kotrymž mějachu so zbytki joho njedospołnosći spalić.

Hdyž joho pohnuwach, zo by swoje bolosće z ćerpjenjom Zbóžnika zjednoćał, widźeše wón w duchu jandźelow z njebjes přikhadźacych, zo bychu so wokoło joho łoža hromadźili.

Jedyn měješe w rucy křiž, druhi hlebiju, třeći hozdźe, štwórty sćinu, pjaty stołp, šesty rjećazy.[4]

Hdyž tele wot jandźelow jara česćownje njesene nastroje wuhlada, čuješe z dobom, zo bóžske bolosće wulki pokoj jomu budźachu, a wón přeješe sebi jenož, zo by swoje bolosće sćerpnje njesł.

Ani hódnotu joho wujednawacoho wopora njepomjeńšejo wołóžach hórkosće khelucha.

„Jenož budź zmužity!“ prajach k njomu, ze słabosću a khorosću twoje ćěło do procha spadnje. Murja mjez tobu a wótčinu natwarjena khabła a pada. Budźeš skoržić, hdyž kročele po puću, přez murju wułamanym, tebi někotre wokomiki prócy a napinanja zawinuja? Zbožowny łódźniko, budźeš tu hodźinu, hdyž so přistawej bliziš, so zrudobje a tyšnosći přewostajeć? Njeje wokomik přišoł, zo by radšo swoje sylzy zetrěwał a kěrluš radosće zaspěwał?“

Tele mysle z ćicha do joho wutroby położich, zo so same wot so stawać zdachu, a wón měješe je za swoje samsne mysle.

Tak buch nastroj bóžskeje miłosće, zo bych twjerdu podłohu zmjehčił, na kotrejž wón leżeše. W samej měrje, kaž joho bolosće přibjerachu, rozmnožachu a rosćechu moje sobučuća a starosćiwosć.[5]

73. Přizjewjenjo smjerće.

Jenu nóc, hdyž so prócowach, jomu wołóženjo přihotować, widźach w domje Božim jandźelow. kotřiž fijałki, lilije a róže po drohach swjatnicy sćelechu.

„Što tola činiće, zbóžni bratřa?“ prašach so jich, „što znamjenjeja waše prócy?“

„Bórzy“, wotmołwichu woni, „budźemy tu swjedźeń swjećić a činimy přihoty k tomu.“[6]

Rozemjach, komu so tónle swjedźeń přihotuje, a kajki podźěl ja na nim změju. Swjedźeń budźe pod sylzami zemje a pod radosću njebja so swjećić.

Wokomik bě přišoł, šědźiwcej dobrotu wopokazać, kotruž Bóh swojim najnutrnišim přećelam khowa.

Hač dotal běše njewěstosć wo skóńčenju žiwjenja a wo joho smjerći dobrota była. Wona běše joho ke kedźbliwosći a horliwosći pohonjała. Wón swjatosćeše wšitke dny swojoho žiwjenja, dokelž móžeše kóždy dźeń joho posledni być.

Ale na předwječoru smjerće běše wěstosć hnada. Što njemóžeše wuskutkować, hdyž joho woči na kruty blizki zaměr złożowaše? Kak wottorhowaše joho wot wšoho, štož je zemske! Kajke pozběhowanjo mysli, kajka želnosć nad hrěchami, kajki zlět lubosće?

Zjewich jomu dźeń a hodźinu, w kotrejž zwjazki jastwa so roztorhnu. „Raduju so nad słowami“, dźeše wón, „kotrež buchu mi prajene: Do domu Knjeza pójdźemy!“[7]

74. Próstwa.

Hdyž wón wjacy mocow njeměješe, k Bohu rěčeć, dyrbjach ja to w joho mjenje činić. Za čas połnych mocow běše wón do mojeje wutroby sćěhowacu próstwu zapołožił:

„Mój dobry jandźelo!

„Njewěm, w kotrym času a kak nědhy wumru. Budź, zo budu nahle wotwołany, budź, zo budu za čas mojich poslednich zdychowani wšoho rozoma wurubjeny. Kelko pak bych sebi přał, zo bych Bohu na brjozy mojeje wěčnosće prajić mohł!

---

[1] Mark 18 10.

[2] a [3] Swj. Domaš z Vill., wo jandźelach. — [4] Žiwjenjo swj. Lidwiny.

[5] Psalm 40, 4. Swj. Pantaleon, rěč wo swjatym Michale. — [6] Žiwjenjo swj. Roberta. — [7] Psalm 121, 1.

„Dźensa tuž wšoho stracha swobodny, du k tebi prosyć, ty chcył w tymle strašnym wokomiku za mnje rěčeć. Prajiš jomu potajkim, o mój dobry jandźelo:

„Zo ja w romsko-katolskej a japoštołskej cyrkwi wumrěć chcu, w kotrejž su wšitcy swjeći po Jčzusu Khrystusu wumrěli, zwonka njeje njeje spomóženja;

„Zo wo hnadu prošu, zo bych na njeskónčnych zasłužbach mojoho Wumóžnika podźěl měł, a zo ducha wudychać chcu, křiž wokošejo, kotryž bu z joho krewju mačany;

„Zo swoje hrěchi hidźu, dokelž so jomu njespodobaju, zo z lubosću k njomu wšitkim swojim njepřećelam wodawam, kaž sam sebi přeju, zo bychu mi wodali;

„Zo rady wumru, dokelž wón to poruča, zo z dowěru do joho modlenja hódneje wutroby so khowam a wšitko wot joho miłosće wočakuju;

„Zo chcu z njewuprajnej žadosću, zo bych do njebjes zastupić mohł, z pomocu joho hnady wšitko ćerpjeć, štožkuli budźe so joho najwyššej sprawnosći mi napołožić spodobać.

„Skónčnje, zo joho přede wšěm, nade wšitko a joho samoho dla lubuju a joho ze wšěmi wuzwolenymi, z joho jandźelemi a z najzbóžnišej knježnu Mariju na wěki lubować chcu a joho lubować móc so nadźijam.

„Njezapřej so mi, o mój dobry jandźelo, zo budźeš takle za mnje pola Boha rěčeć a jomu zawěsćeć, zo su to moje začuća a zo je to moja wola!“[8]

Moja wutroba a mój hłós zjednoćištej so za postajeny čas Bohu tele rjane zawěsćenjo wospjetować. Bóh pak přijima je hnadnje, kaž by w samym wokomiku z duše mrějacoho wukhadźało.

(Přichodnje dale.)

[8] Swj. Karl Borrom., prošwa jandź. pěsć.

Wójna.

Nowa amerikanska nota dla „Lusitanije“

bu pjatk před tydźenjom němskomu knježeŕstwu wot amerikanskoho pósłanca w Barlinje přepodata. Z jendźelskeje strony bě so do prědka hižo powěsć rozšěriła, zo budźe jara wótra, zo budźe kaž „ultimatum“ Zjednoćenych Statow na němske knježeŕstwo. Tomu tak njeje, kaž by to Jendźelska snadź rady widźała. Krótki wobsah wobšěrnišoho je tónle:

Amerika poskića swoju pomoc, zo byštej Jendźelska a Němska sebi wujednałoj, po kajkich zasadach měła so mórska wójna přichodnje wjesć. — Nota dopomnja tu na prjedawše němske přilubjenjo, zo bychu němske podmórniki přestałe překupske łódźe přimać, hdyž by Jendźelska cuzym cyrobam zastup do Němskeje njewobarała. — Mjez tym pak žada Amerika wot Němskeje přilubjenjo, zo so amerikanscy statakojo na pućowarskich łódźach, tež wójnskim mócnarstwam słušacych, přez podmórniki njebychu wobhroženi, a zo bychu při „Lusitaniji“ škodowani Američenjo zarunanjo dóstali. Nota je přećelnje pisana a němske knježeŕstwo móže po njej dale jednać. (b)

Kak wotstup statnoho sekretara Bryana z notu zwisuje, njeje tež přez jeje wozjewjenjo cyle wujasnjene. We wěcy samej stojitaj Wilson a Bryan na stronje Jendźelčanow a chcetaj jich dale podpjerać dać, a wšo, štož nota w mjenje Američanow a človjestwa žada, služi jenostronscy k jendźelskomu wužitkej. To chce zawěsće Bryan runje kaž Wilson. Słowa pak tež pola Wilsona njejsu njepřećelne. K wójnje z Němskej drje tež wón njepoćeri. Potajkim bě tež Bryan notu podpisać mohł. Zo dyrbjał wón sprawniše stojnišćo napřeću Němskej pytać, njeje jara wěrje-podobne.

Kak stoji na wojowniščach?

Na **nawječornych** njejsu wulke přeměnjenja. Rusojo so hórša, zo jich zwjazkarjo tu dosć njepřimaja, a zo tohodla němska přemóc cyle na Rusach leži. Wulkowjerch Nikolaj je pječa wosebitoho pósłanca do Pariza pósłał, zo by tam pohonjował. Pola Francózow drje to woprawdźe trěbne njeje. Woni činja, štož móža, a jich wopory su bjez dwěla surowe. Bjeze wšoho wjetšoho wuspěcha přimaja woni hižo njedźele dołho přecy zasy. W neutralnych krajach dźiwaja so hižo dawno, zo Němscy francózske nadběhi tak dospołnje wutraja, jakož bychu jich tola nic přesylne mocy njewotebjerałe.

Zańdźenu njedźelu so to z nowa pokaza. W hustych kolonach nadběhowachu Francózojo na woběmaj stronomaj Lorettohórki a na frontu Neuville-Reclincourt. Tutón posledni nadběh dźěše zawěsće na wjelemjenowany „labyrint“, zaplećene přěrowy, kotrež mjez Reclincourt a Arras leža, a hdźež Francózojo hižo dołho postupy wozjewjeja a tola ke kóncej njepřińdu. — Po nowšich powěsćach buchu tam docyła zas wuhnaći. — Wobaj francózskej nadběhaj buštaj pod nanajćežšimi poražkami wotpokazanej. (b)

Runje tak bě póndźelu. Němske wjednistwo wozjewja 15. junija:

Francózojo wčora z nowa přěhrachu. Njedźiwajo na ćežku poražku 13. junija činjachu nowe pospyty, so na liniji Livien-Arras předobyć. Z njesměrnje wjele municiju přihotowane a wot wulkich syłow wuwjedźene nadběhi Francózow rozsypnychu so we wohnju našich wojakow bjez wuwzaća pod najćežšimi zahubami za njepřećela. (WTB)

Na druhich dźělach wojowniščа běchu mjeńše wojowanja.

Wosebje ćežke wojowanja wozjewja naše wjednistwo 16. junija:

Zasy jónu, nastorčeni přez ruske poražki, přimachu Jendźelčenjo a Francózojo na wjele

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(5. pokračowanjo.)

Sławny muž sudźi takle wo pobožnej, bohabojaznej maćeri: „Najwjetša dobrota, kotruž móže Bóh dźěsću wopokazać, drje je, zo jomu da dobru wěriwu křesćansku mać. Njepraju, lubosćiwu mać, přetož je-li ta swětna a lohka, njebudźe to dźěsću k wužitkej, ale samo k zahubje. Křesćanska wěriwa mać pak je najwjetši dar Boži. Tuta hakle ma prawu wěrnu lubosć. Tež njewěriwe maćerje lubuja swoje dźěći, ale tale lubosć njeje prawa, wěrna, je najbóle sebična, na zemńske złožena, njewukhadźa wot Boha a njewjedźe tež k Bohu. Křesćanska lubosć njepyta swojoho, njeje zawistna, sebična. A jenož tuta rozswětli ćěmne a struchłe hodźiny, je tróšt a pomoc we wšěch nuzach.“

Tajka mać woćehnje swoje dźěći wosebje za Boha. „Prawa mać prosy: Daj, Božo, zo budźe moje dźěćo też twoje.“ Přiwuči je hižo zahe nabožnomu žiwjenju, přetož je stara wěrnosć, zo tón ženje so modlić njenawuknje, kotryž to prjedy njemóže, hač to też rozemi; štóž njebjesa prjedy njeznaje hač zemju a wěčnosć nic prjedy hač zańdźenosć, tón ženje, abo tola jara ćežko, wěčnosće a njebjes njespóznaje. Najwjetše zbožo je tohodla za dźěći pobožna mać, kotraž so sama wěry dźerži jako krutoho škita a też wěru zaščěpi hižo w prěnich lětach do młodostnych wutrobow. „Jandźel pěston dźěsćowu modlitwu rad słyši.“ Haj, tajke skutkowanjo w duchu wěry a lubosće je za dźěći najrazniši přikład a najlěpše napominanjo k sćěhowanju. Za dobru mać su dźěći kwětki, kotrež je ji Bóh luby Knjez dowěrił, zo by je za njebjesku zahrodu wothladała a pěsćiła. Ale wutroba chce wothladana być: „Wutroba je małe pólko, ale wšo dobre a njedobre płodźi.“ „Maćeŕna wučba Bože symješka syje.“ Wona wě, zo je dźěsćowa wutroba najkhmańša zemja, w kotrejž dobre symjo stotore płody přinjese; rostliny, w młodości do dźěsćowskeje wutroby zesadźane, zakorjenja so kruće, tak zo jich wichory powalić njemóža. Tak dźerži też wěra, zahe zaščěpjena, človjeka we wšěch wichorach; wona je kaž dobra, kruće twarjena łódź, kotraž človjeka zbožownje dowjedźe do přistawa. „Při krutej wěrje sy w Božim měrje.“ Tajke myslički su maćeri podpjera w ćežkim woćehnjenju. Wona pak so wjesceli, hdyž móže wjele dźěći Bohu woćahnyć: „Wjacy dźěći za blidom, wjacy „Wótčenašow“ k blidu“. Hižo ludowa pěsnička nam powěda, kak mać dźěći wuči so k Bohu modlić:

Kak so tam w Božim raju rjenje zwoni,
To so tom' našom' nanej ke mši zwoni.
Chcemy nětk hići do zahrody,
Tam chcemy spěwać, so modlići.
Tam chcemy spěwać, so modlići,
Našeho Boha njezabywać.

W Božim mjenje zastara mać wšě swoje winowatosće a poruča swoje dźěći Božomu škitej, kaž nas to Radyserb tak rjenje wuči:

W Božim mjenje
Maćeŕka ćehnje
Z dźěsćom prěni šulski puć,
Ducy k njebju pozdychuje
Bohu małke poručuje:
„Knježe, ty je pěkne zwuč!“

Mać wuči swoje dźěći lubosć k Bohu a pohonja je k póćiwomu žiwjenju, přetož „póćiwe wóčka su njebjeske hwěžki“. Za mać pak su pěkne dźěći też česć a khwalba: „Pěkne dźěći su za maćeŕ najrjeńša pycha“, a „česć so maćeri swěći, hdyž ma z Boha pěkne dźěći“. Mać je sebi derje wědoma, zo dźěći na jeje přikład hladaja a cyłe jeje činjenjo wobkedźbuja a tohodla „mudra mać z ruku wjac' wuči hač z hubu“; njezabudźe też ženje, zo „mać, kiž z prawym časom swari, dźěćom puć do zboža (do njebjes) twari“. Też njenaboji so, dźěćo pokhostać, hdyž je trěbne: „Maćeŕka, naćehń so za prutom, spochi swarić je za wuši smjerć.“ Maćeri dźěn je Bóh Knjez dźěćatko dowěrił, zo by z njoho swjatoho, jandźela sčiniła. Mać je prěnja woćehnjeŕka, wučeŕka dźěsća, kaž nam też Čišinski powěda:

„Mać do hłowy najprěnšu wučbu dawa
A wutrobu najrjeńšo dźěsću hrěje,
Hdyž z wobeju dźě sama lubosć wěje,
Najlěpša wučeŕka mać bywa prawa.“

městnach našeje nawječorneje fronty z wulkimi mocami. Jendźelčanam so poradźi, pola Yperna naše stojnišća při haće Bellewaarde něšto stłóčić. Tam so hišće wojuje. Dwaj nadběhaj štyrjoch jendźelskich divisijow mjez drohu Estaires—La Bassée a kanalom La Bassée so dospołnje złamaštaj. Naše šwarne, zmužite westfalske połki a runje přikhadźace dźěle gardy wotpokazachu nadběh po horcym blizkim wojowanju lohko. Njepřećel měješe ćežke zahuby. Wón wostaji wjacy mašinskich třělbow a mjetak minow w našich rukach. Na stojnišća Badenskich, kotřiž so jara wutrajnje dźeržachu, při Loretto-hórcy, sebi njepřećel po swojich poražkach 13. a 14. junija zasy njezwěri. Pola Moulin sous Touvent so hišće wojuje. Njepřećelski pospyt we Vogesach w dole rěčki Fecht-Lauch so předobyć, so njeporadźi. Tam so k sewjernomu ranju wot Metzerala a při Hilsenfirtu hišće wojuje. Hewak su nadběhi w tu khwilu wotražene. (WTB)

10955 officirow a 258069 muži

je Jendźelska hač do 31. meje t. l. na bitwišćach zhubiła. W juniju samym zhubi wona hač do 14. w Francózskej a w Dardanellach 1287 officirow a 33369 muži. (b)

Francózscy lětarjo w Karlsruhe.

Z Karlsruhe so piše:

Wutoru rano přimaše pjeć francózskich lětari njewobtwjerdźene město Karlsruhe ¾ hodźiny dołho. Štož je dotal znate, bu 19 człowjekow morjenych, 14 ćežko a wjele druhich lohko ranjenych. Wjele škody bu na twarjenjach načinjene, wosebje blizko wulkowójwodskoho hrodu, w kotrymž runje šwedska kralowna na wopyće přebywa. Morjeni ludźo su wšitko civilistojo, też žony a dźěći. — Jedyn z lětakow bu wot němskoho potřělany a lětarjej so zarazyštaj.

Je hoła złósć, město nadpadować, kotrež je docyła njewobtwjerdźene a njewobrónjene, a hdźež so skoro žana wojeńska škoda načinić njemóže. Němscy so wšće za to wotrunaja, a to ze wšěm prawom. (b)

Němski podmórnik „U 14“ zahubjeny.

Z Barlina so wozjewja:

Kaž je jendźelski prěni admiralny lord 9. junija w sejmje wozjewił, bu započatk junija němski podmórnik podnurjeny a joho cyła wobsadka zajata.

Z nětkle wozjewjeneje noty jendźelskoho knježeństwa wo wobkhadźe z jatymi z podmórnikow je widźeć, zo so wo podmórnik „U 14“ jedna.

Dokelž so tuta łódź wot swojich poslednich skutkowanjow wróćiła njeje, ma za zahubjenu płaćić. (WTB)

Na łódźi bu 6 officirow a 21 muži zajatych.

Jendźelska je wozjewiła, zo chce z jatymi z podmórnikow nětk runje tak wobkhadźeć kaž z druhimi jatymi, a nic kaž ze złóstnikami. Němska je sebi to wunuzowała.

Na narańšim bitwišću

běchu Rusojo posledni čas přećiwo Hindenburgej nowe mocy dóstali a Němskich wjacy króć přimali. Bórzy pak dyrbjachu swoju offensivu pušćić a so k połnocy a k połdnju wot Njemena přećiwo němskim nadběham zakitać. K sewjernomu wječorej wot Szawle pola Kuzowimie běchu někotre njepřećelske stojnišća dobyte a k južnomu ranju dróhi Mariampol-Kowno, hdźež běchu wot połdnja sylniše wotdźělenja Rusow přićahnyłe, buchu jim prědkne linije w nadběhu wzate. — Też při Rawcy na puću Bolimow—Sochaczew dobychmy so do njepřećelskich stojnišćow a popadnychmy 500 Rusow.

15. junija wozjewja naše wjednistwo:

K wječoru wot Szawle nadběhowachu naši wojacy wjes Duksze a wotpokazachu na to wjacore wot 2 a 3 ruskich połkow wuwjedźene napřećne nadběhi. 4 officirojo a 1660 muži bu popadnjenych.

Naše nowe stojnišća k połdnju a k ranju dróhi Mariampol—Kowno buchu wčora wjacy króć wot sylnych njepřećelskich mocow podarmo přimane.

My wupadźechmy z fronty Lipowo—Kalwarja a dobychmy w ruskich linijach prěnje hrjebje. Też nad Orzycom poradźi so našim nadběhowacym wojakam wjes Jednorozec (k južnomu ranju wot Chorzlel), Czerwonu Goru a móst k ranju wot njeje z nadběhom dobyć; dotal bu 325 jatych.

Njepřećelske nadběhi přećiwo našim postupam k połnocy wot Boliwowa so njeradźichu.

16. junija:

Ruske nadběhi přećiwo němskim stojnišćam we wotrězku Dawiny k južnomu ranju wot Mariampola, k ranju Augustowa a k połnocy wot Bolinowa buchu wotwobarane. Naše nadběhi na fronće Lipowo—Kalwarja přińdźechu do prědka. Wjacore wsy buchu dobyte. **2040 jatych** a **3 mašinske třělby** wzachmy. (WTB)

Z Haliča

přikhadźeja z nowa najwažniše a zwjeselace powěsće. Po krótkim wodychnjenju započachu so tam wojowanja 13. a 14. junija zasy. Rusojo běchu hišće jónu wšě móžne mocy zhromadźili, zo bychu awstrisko-němski postup zastajili. W hobrskim bědźenju pytachu njepřećela pola rěki Sana a dale k połdnju Dnjestra zadźeržeć. Snadne wuspěchi mějachu na někotrych městnach a też te jenož nakhwilnje. K połnocy wot Przemysla dobychu druhi króć Sieniawu při Sanje wróćo a při Dnjestru Zurawno.

14. junija pak móžeše němske wjednistwo hižo wozjewjeć:

Wójsko generalnoho wyška z Mackensen je 70 kilometrow šěroko ze swojich stojnišćow mjez Czerniawu (k sewjernomu wječorej wot Mosciski) a Sieniawu nadběh započało. Njepřećelske stojnišća su na cyłej fronće

---

Kak je mać wučeŕka a što wona swoje dźěći wuči, powěda nam zasy tak rjenje naš Ćišinski:

1. Mać kubłuje we swójbje dźěći,
   Jim prěnja bywa wučeŕka;
   Kaž słónco we swójbje so swěći,
   Hdyž počinkow je pěsćeŕka.

2. Hdyž wuči putki rěčeć k Bohu
   A modlić so za wótčinu,
   Hdyž twari do přichoda drohu
   A kryje krasnosć dušinu.

3. A nichtó přez mać dźěćom njeje,
   A ničo nihdźe na swěće;
   Kaž jandźela so dźerža jeje,
   Hdyž dušow z njej' dźe zahrěće.

4. Haj, raj je dźěćom při maćeri,
   A samo swětło, samón jusk. —
   O kedźbuj, zo jón njezešeri
   Ći žanej' złósće žadyn kusk!

5. Šćěp do wutrobow bohabojosć
   A serbskich wótcow zdobny raz!
   Dźerž z domu rěčow škódnu dwojosć,
   Złych nałožkow so cuzych pas!

6. Dóńž dźěći mjehke su a drobne,
   Twař złote jim a krute dno!
   Hdyž bjerješ z cuzby wašnja zdobne,
   Też serbske wostać dyrbi žro!

7. Tuž skutkuj swěru w mólčkej šuli
   A jako jandźel zbožo haj,
   Žo raj by był dom kóždyžkuli
   A w dźěćoch kčeł nam serbski kraj.

Samsny basnik předstaja serbskim maćerjam mać Gracchow w Romje, kotraž bě swojeju synow za dobreju wótčincow woćahnyła a kotraž so jenož jeneje pychi khwaleše a ta pycha běštaj tutaj derje woćehnjenaj synaj:

W Romje we Gracchow bě šlachće hódnej
Dobra mać a zdobna wótčinka;
Synomaj do dušow wučby hłódnej'
Šćěpješe kaž założk počinka
Bojosć bohow, lubosć k zemi ródnej. —

Serbowka, měj jako swětłosć dźiwa
Mać Korneliju před wočomaj!
Runja jej budź dźěćom swojim žiwa!
Serbski syn ći sława budź a raj!
Serbski narod prošo tebje kiwa.

Hej, nas ćežki wosud pnje a haći;
Zakitarjow kubłuj móc a swěra šaći!
A hdyž torhnu z bědow nas a ćmow,
Jusk klinč tebi, serbskich Gracchow maći!

Hižo do młodych wutrobow zašćěpi mać swěru a lubosć k wótčinje a ke kralej po słowach Ćišinskoho:

Tuž Serbow pobožnych je znata swěra;
Mać hižo do wutrobow nam ju sadźi,
Serb žadyn kraj a krala njepřeradźi!
Kral za nas, my za krala — prawa měra.

Mać wuči dźěći lubosć k narodej a joho rěči; je to čisće po přirodze: ptačk wuči swoje młodźata tak spěwać, kaž wón sam fifoli; ćim bóle ma so to wot człowjeka wočakować, kotremuž je rozom daty:

Kaž mać do wucha je z prěnja šukła
Jej, hdyž hrješe so w hnězdašku,
Kaž je wot maćerje dale wukła,
Hdyž z njej skakotaše w kerjašku;

Kajkež hłosy z cyrobu do šijki
Mać jej pleńčiła ji spěwata,
Tajke zynki zybine a ćiki
Zyba nětko wuči młodźata.

Z maćerinym słowom, serbska maći,
Tak sej dźěćatka kaž zyba wuč,
— Nic, štož z cuzym daji so a haći —
Serbske zynki ze rtow serbskich budź!

(Přichodnje dale.)

Wozjewjenjo.

Wozjewić chcemy hišće zasy,

zo su po postajenju a zarjadowanju wyšnosće hižo w januara t. l. **wšitke wojeńske namakanki a dobytki wobsedźeństwo němskoho wojeńskoho zarjadnistwa.** Tohodla njedyrbja wojacy w polu też žane tajke wojeńske wěcy domoj słać. Přiswojenjo dźělow municije atd. je zakazane a so khosta w zmysłu § 126 wojeńskoho khostanskoho zakonja jako padušstwo, jebanstwo abo samostatne dobytkičinjenjo. Štóž tajke wěcy kupuje abo jako dary bjerje, móže so přez to jako khowaŕ winowaty činić.

předobyte. 16000 jatych padže wčora do našich rukow.

Tutón nowy mócny a wuspěšny postup z wječora k ranju na hłowne město Lwow wołóži potom też dale k połdnju stojacym a wojowacym wójskam, awstriskim a němskim, jich nadběhi hač daloko dele do Bukowiny. Wšě napinanja Rusow a też nakhwilne małe wuspěchi móža drje naše postupy něšto zadźeržeć, docyła zastajić je wjacy njemóža. Wójsko generala z Mackensen popadny samo wot 12. hač do 15. junija **40000 Rusow.** (b)

Wo postupje zjednoćenych wójskow wojewja awstriske wjednistwo 16. junija:

W Haliču njemóžachu Rusojo powšitkownomu nadběhej zjednoćenych wójskow při wšej najwutrajnišej zmužitości wudźeržeć. Wot našich dobyćerskich wójskow kruće sćěhowani ćahnu so zbite ruske wójska přez Cewkow, Lubczow a Jaworow wróćo.

K połdnju Lwowskeje dróhi je wójsko Böhm-Ermolli dźensa w nocy ruske stojnišća na cyłej fronće nadběhało a njepřećela přez Sadowa-Wisznia a Rudki wróćo ćisnyło.

K połdnju Dnjestra wojuje so w krajinach před mostowymi wobtwjerdźenjemi. Wojacy wójska Pflanzer su wčora rano Nizniow wzali.

Dotalne bitwy a wojowanja měsaca junija su bohaty dobytk přinjesłe. Wot 1. hač do 15. junija bu wšo hromadźe **108 officirow** a **122000 muži** popadnjenych, **53 kanonow, 187 mašinskich třělbow** a **58 municionskich wozow** dobytych. (WTB)

Z Bukowiny

su Rusojo hač do poslednjoho muža zahnaći a awstriscy wojacy su hižo městna w Besarabiji dobyli. W Bukowinje bu wjele skotu a žitow Rusam wotewzate.

W Dardanellach a na italskich bitwišćach

buchu pak wšudźom krawnje wotpokazani. Italscy wobydlerjo su njespokojni, zo jich wójska za 4 njedźele hišće ničo wuskutkowałe njejsu.

Italski podmórnik „Medusa“

bu wot awstriskoho podmórnika w sewjernej Adriji podnurjeny. To je prěni pad, zo bu podmórnik wot podmórnika zničeny. (b)

Joho Majestosć kral Friedrich August na nawječornym bitwišću.

(K. M.) Srjedu 9. junija přebywaše Joho Majestosć kral na nawječornym wojownišću a płaćeše joho wopyt přede wšitkim wójskej 19. armeekorpsa, kotromuž Joho Majestosć swoje wutrobne připóznaćo wupraji za zmužitosć. Potom wopyta kral a wobhlada sebi dokładnje jedyn wustrowjacy wustaw za officirow a jedyn za wojakow, kaž też wjacy lazaretow, při čimž bu wjele khorych z přećelnymi narěčemi wuznamjenjenych. Popołdnju postrowi kral hišće jedyn sakski landsturm-bataljon a wopyta bayerskoho krónprynca kaž też würtembergskoho wójwodu.

10. junija wobhlada sebi Joho Majestosć kral zestupane saksko wójska, wosebje wotdźělenja 27. reservekorpsa a jich prědkowne wojowanske stojišća. K tomu přizamknywši kral wojownišćo pola Yperna z časa kónc hapryla a ze spočatka meje, hdźež su sakske wójska wurjadne wukonjałe, dokładnje wobhlada, kaž też pólny lazaret, kiž bě w cyrkwi zaměsćeny, hdźež kral mnohich khorych Saksow z přećelnymi słowami tróštowaše a woživješe. Na wječor bu wot Joho Majestosće hišće jedyn bataljon 105. regimenta pěškow postrowjeny.

11. junija wopyta Joho Majestosć kral regimenty pěškow 133, 106 a 107 a wupraji jim z wutrobnymi słowami swoje připóznaćo dla jich wubjernoho wojowanja. Joho Majestosć spožči też 11. junija někotrym wyškam

wojowanja. Italscy spytachu wšelake nadběhi, | poslednjeju mjenowaneju regimentow buchu

też, so přizamknywši powitanju, přednoški wo poslednich wojowanjach dźeržane. Tohorunja wopyta kral dwaj pólnej lazaretaj.

12. junija wobhlada sebi Joho Majestosć dźěle jeneje runje w druhej liniji so namakaceje sakskeje infanterie-divisije. Popołdnju zahe bu potom z Lille wróćojězd do Drježdźan nastupjeny.

13. junija je Joho Majestosć kral krótko do 11 hodźin dopołdnja zbožownje zasy do Drježdźan so wróćił.

Ze Serbow.

Z Kulowa. Tři rusko-pólscy dźěłaćerjo sedźachu njedźelu popołdnju w korčmje hosćencarja R. a hrajachu kharty. Jedyn z třoch falšnje hraješe, a hdyž so jomu to k druhomu razej dopokaza, rozhori so, hewak jako nahły človjek znaty, a dyri wobskórźbnika z palencowej blešu. Nadpadnjeny so wobaraše ze samsnej brónju a trjechi tamnoho tak njezbožownje, zo so bjez wědomja k zemi zwjeze a za krótki čas wudycha. Njedočink wostaji swój wopor ležo a njestarajo so wo njoho dźěše swojoho puća. Tola policiji so radźi, joho dosćahnyć a zajeć. Při zajeću so njemało dźiwaše, zo je joho towarš mortwy a měnješe, zo to móžno njeje. Po lěkarskim přepytowanju je mordar tamnomu nop přerazył a mozhy ćežcy zranił.

Z Němcow. Dźiwajo na njedostatk na dźěławych ludźoch dyrbješe 60lětna wumjenkarka Dubrawa při natykowanju syna pomhać. Dokelž stara žona z połnoho woza zlězć njemóžeše, wosta horjeka a chcyše hakle doma z pomocu rěbla dele zalězć. Domoj dojěwši zawi pohonč wotežki wokoło wóski, wostaji konjej stejo a dźěše po rěbl. Njeměrnej młodej skoćeći tłóčeštej wóz dale a dale nazad a wotežki so při tym stajnje přiwoz so strase a zona padny dele a złama

Što je wójna?

Štó mohł to dokładnje wšo wopisać? Štó njeje hižo takle swěta stawizny studował, abo tajku knihu w rukomaj poměł abo z najmjeńša wo tym słyšał? A što wone z najwjetšoho dźěła wopřijeja? Wójny, wójny a zasy wójny. A hdyž do hłubiny wobsaha hladamy, dyrbimy skónčnje tola wuznać, zo je woprawdźite a najhłubše thema swěta stawiznow wojowanjo mjez dobrym a złym. Je tola hižo wulki znaty **Goethe** prajił: „Swěta stawizny su wójna wěry z njewěru. Wěra twari, njewěra zniča.“ Hladaj do knihi tutych stawiznow hdźež chceš, štóž ma woči wočinjenej, tomu bywa jasne, zo je tu dobre złoty zakład a zło čorny zakład wšitkich podawkow, na kotrychž su človjekojo wobdźěleni. Na někajke wašnjo je kóždy jenotliwy človjek w rynkach wojowacych za dobre abo přećiwo dobromu postajeny abo zarjadowany. Na někajke wašnjo dyrbi wón wulki bój swěta stawiznow we małym wokrjesu přebědźić. Na jene abo druhe wašnjo dyrbi so wón za dobre abo přećiwo dobromu rozsudźić.

Njedajmy so tola přecy z frazami mylić, zo hłód a lubosć, t. r. z druhimi słowami sebje samoho zdźerženjo a zdźerženjo ludow swět wobknježi.

Samo też, hdźež so wo zdźerženjo sebje abo ludu jedna, přińdže človjek na mjezu złoho abo dobroho — kak daloko je tule nakhilnosć dowolene spokojić abo nic — zo by joho duchowneje powahi dostojne było. Nětko pak je stare nazhonjenjo: Na swoju samsnu móc pokazany, wjaznje tu človjek w tutym wojowanju často. My trjebamy Božu pomoc. Też najbóle hordy a sebje wědomy človjek ma słabe hodźinki, hdźež jomu joho pad rozjasni, zo je wón bjez Božeje pomocy słaby a njemócny. To človjekojo też we wšitkich časach wědźachu, a tohodla so woni też we wšitkich časach w swojim prócowanju za dobrym k boham abo k wěrnomu Bohu wołachu, zo bychu pomoc dóstali we wulkim bědźenju, kotrež mamy tu na zemi wjesć.

Kak stoji nětko Bóh napřeco tymle človjeskim bědźenjam? — Zawěsće nic bjez interesy, jeli smě so tele słowo trjebać. To je cyle wěste, zo Bóh dobromu k skónčnomu dobyću pomhać dyrbi. Tu nimamy wo tom rěčeć, hač a kajki Bóh je, ale to je wěste, hdyž tu Bóh je, potom njemóže so też na tym dwělować, kajki wukónc wojowanjo mjez dobrym a złym zmčje a měć dyrbi. Njech so też w tysacorych padach hinak być zda, ale zdaćo tu cyle wěsće jeba. Bóh je dobry a dobre je tohodla Boža należnosć, a Boža wěc dyrbi też dobyćerska wostać. Hdźežkuli su človjekojo, kotříž za wěrnosću a sprawnosću žadaja, dyrbi so też jich žadanjo dopjelnić, štož w połnosći wěrnosće wobstoji a štož so z křesćanskim žiwjenjom a dóńtom znjese.

Bóh stupi pak powšitkownje před človjestwo, hdyž so jomu wozjewi jako wjednik we wojowanju. Bóh stupi človjestwu powšitkownje napřeco, hdyž chce jomu pomoc pósłać. Za Boha je tak rjec zemja, na kotrejž my človjekojo bydlimy, wulke polo za joho wotpohlady; wón wora tele polo, hdyž tu brózdy swojeje předwidźiwosće wuryje, a wón syje do tychle brózdow swoje symjo, zo by skhadźało a płód njesło a zo by so z tymile płodami človjestwo žiwiło.

*

Wojowanjo zwonkowne a duchowne zda pak so być herbstwo človjekow. Wo tym swědča stawizny a natura človjeka.

Tehdom, hdyž bě naš prawótc Boži měr paradiza přez swój hrěch złamał a přećiwo Bohu so pozběhnył, bu wot horjeka wójna připowědźena: „Njepřećelstwo staju . . .“ (Gen. 3, 15.), a z tam sem je stajna wójna mjez swětłom a ćmu, mjez dobrym a złym, a do tohole bědźenja su wšitcy človjekojo zaplećeni. Bědźić a wojować dyrbja mjez sobu a też we sebi wo swěcu wěrnosće kaž wo kralestwo dobroho. — Razny přikład mamy też hižo pola Kaina a Abela a wójnu mjez nimaj. Čohodla zarazy Kain swojoho bratra? tón jomu ničo činił njebě. Jenička wina bě, Abel bě dobry, lěpši hač Kain, a tohodla bu zaraženy. Potajkim wojowanjo mjez dobrym a złym. Tosame namakamy też w stawiznach cyłoho človjestwa.

Móžemy pak so dowěrnje nadźijeć, zo Bóh stawizny swojoho swěta přez wšitke šmjaty tak powjedźe, zo na kóncu tola swjate

sebi při tym nohu. Přez njezbožowny připad padny też jedyn kóń do brónow a wobškodźi so tak, zo wjacy měsacow do dźěła khmany njebudźe.

Z Delnjoho Wujezda. Ći 3. junija z Kinsbórkskoho lěhwa ćeknjeni Rusojo su so tu popadnyli a do Wojerowskoho sudnistwoho jastwa wotedali.

*

Pólny duchowny z našeje Łužicy (knjez kapłan Apelt ze Šěrachowa) pisa z Francózskeje, zo je tam Bože służby měł, při kotrychž su naši serbscy wojacy swoje rjane serbske kěrluše spěwali, štož je jara dobry a natwarjacy začišć činiło. Tak stej też w dalokej cuzbje, hdźež hišće ženje serbskoho zwuka zasłyšeli njejsu, serbski spěw a serbska pobožnosć swoju khwalbu namakałoj.

Dajće nam něšto k čitanju!

Tak tu často słyšimy hortnje a pisomnje ze strony našich wojakow, we wójnje wonka stojacych abo z lazaretow, kotřiž so tam lěkuja. Jara wjele so za to čini. Wulke syły knihi a pismow, nowin a časopisow so za našich zmužitych wojakow abo sćerpnych ćerpjerjow kupuja a jim připósćełaja, nabožnych kaž swětnych. Njebychu snadź naši serbscy wojacy też druhdy rad nimo Posoła něšto serbske počitali? —

Tohodla chcemy tu jónu zasy spomnić na našu započatu **„Serbsku knihownju“**, kotruž naše towarstwo wudawa. Mamy dotal 5 knižkow, z kotrychž su 4 hotowe, druha njeje hišće dohotowjena, je pak dźiwadłowy kruch. Knižki su brošurowane a płaći jena 20 pjenježkow. Prěnje čisło wopřija črjódku **legendow**, třeća **„Stara jabłučina . . .“** wšelke rjane powědańčka, štwórta **„Plista . . .“** dwě rjanej stawiznje, a pjata je krasna novelka **„Marja abo wjelk w kralowskej holi“**.

Tola što nam pomhaja spisy a knižki, hdyž so potom njekupuja a nječitaja? Zo by tohodla kóždy skerje přileżnosć měł tajku knižku sebi kupić, chcemy do našich expedicijow Posoła wšudźom něšto exemplarow pósłać a naši knježa budźa zawěsće tak dobri, zo mału prócu předawanja na so wozmu.

Hłowna zhromadźizna

našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda so bliži. Byrnjež też čas struchły był, dyrbimy tola tule lětnju hłownu zhromadźiznu wotměć, zo bychmy zhonili, kak z towarstwom a joho należnosćemi stoji. Něštožkuli ważne ma so wuradźić a wjele ważnoho drje też zasy nazhonimy. Tohodla je třěbne, zo so zhromadźizna **jutře 20. junija** w **Pančicach** prawje **bohaće wopyta**. Hladaj też nawěštk. Předewšitkim pak dyrbjeli to činić sobustawy towarstwa, to su abonentojo Posoła; wězo je kóždy Serb witany, też hosćo, tohorunja žónske a knježny, kotrež sebi často mysla, zo přistupa nimaja. Tuž přińdźće w prawje bohatej ličbje ze wšěch našich serbskich wosadow, zo by so też tale naša hłowna zhromadźizna derje poradźiła **našim Serbam k wužitku!**

Haj, hdyž nimamy, dha wołamy, zo tu ničo serbske njeje; a hdyž mamy, so zasy za tym ani njeprašamy. Tak je też nimale z knižku **„Křižowy puć za čas wójny“**. Najprjedy hara, zo chcemy tola też něšto tajke serbske měć, a hdyž tu je, wostajimy ležo, wo to njerodźimy. A tola je tuta knižka cyle připrawjena tomule žałostnomu časej swětawójny, nas pokazuje na ćerpjacoho a sćerpnoho Zbóžnika a joho přitomnosć w najswjećišim sakramenće; wšitko drje z krótka ale raznje. Jeno tu pokazka: IV. Stacion. Jězus zetka swoju zrudźenu maćeř. Rozpomnjeńčko tu rěka:

„O najčisćiša maćeř Marija! Ze Swojim bóžskim Synom sy też Ty ćežki křižowy puć w njesměrnej bolosći kročiła!

Kelko tysac maćerjow, kotrychž synojo we wójnje stoja, kroča dźensa tohorunja tutón ćežki puć! Tróštuj, o tróštařnica zrudnych, wšěch płakacych a budź jim a wšěm našim wojakam mócna škitařka! Nam pak wuproš hnadu, zo bychmy přez husćiše hódne swjate woprawjenjo a wopytowanjo najswjećišoho sakramenta našich wojowarjow tak rjec duchownje na jich ćežkich pućach přewodźeli.“

Tu je tola zawěsće z krótkimi słowami wšitko prajene. A štóž sebi wěc trochu rozmysli, namaka tu tróšta a pohnuwanja dosć. A tak je wobsah pola kóždoho staciona, jedyn rjany a rjeńši hač druhi.

Tuž možemy jeno prajić:

Wzmiće tola a kupujće sebi to!

we wójnskim času ma někotryžkuli wjacy zbytnoho hač hewak!

Wozjewjenjo.

(M. J.) Wobaj sakskej zastupowacaj kommandowacaj generalaj zakazujetaj, za jeju korps-wokrjesaj wukhwalowanjo a předawanjo tamnoho wot chemiskeje fabriki Labor w Póznanju zhotowjenoho potajnoho srědka **„Plagin“** mjenowanoho, kotryž ma so přećiwo drastowym wšam a druhej njerodźe nałožować, dla za strowotu škódnoho skutkowanja na čłowjeske ćěło.

Štóž přećiwo tomu čini, so po § 9 wobłěhanskoho zakonja 4. junija 1851 z jastwom hač do 3 měsacow khosta.

kralestwo, kralestwo wěrnosće a sprawnosće, pokoja a hnady so wšudźom rozšěri a dobyćerske wostanje. Njech čłowjekojo howrja kaž chcedźa, Boža wola so tola skónčnje dopjelni.

Kak Bóh puće stawiznow powjedźe, to možemy my čłowjekojo jeno hudawać, přichod je a wostanje nam zakhowany. A štóž chcył wo tym z wěstosću rěčeć, tón by dyrbjał město měć w radźe Božej. W małym Israelu je wón wosebje tele puće nastupił — na kóncu swěta budźa wone wobjimać cyłu zemju a potom so pokaže, zo su Bože puće tamne drohi, po kotrychž tu ćahachu čłowjescy wojowarjo, kotřiž wojowachu za njoho a přećiwo njomu. Wšitko, štož mjez tym leži, je tamne wulke drama Bože na tutej zemi.

Wulke drama? Haj, wone je wulke. Z poćahowanjom na Boha drje je mało. Dokelž što woznamjenja skónčnje tale mała so błyšćata škrička, kotraž tu we wulkim rumje swěta šwórči a so „zemja“ mjenuje? Što woznamjenja, po Božej njeskónčnosći měrjene, wšitke tele hudanjo a wojowanjo, tele ćerpjenjo a martrowanjo, tele howrjenjo, zasakłosć a jebanstwo, štož so tu na zemi hižo sta a stawa a hišće stawać budźe? Je to jeno mały akt, episoda w stworićerskich wotpohladach Božich — dale ničo!

Ale z čłowjeskoho stojišća bywa to njesměrny napohlad, drama wšitkich dramow, kotrež so na tymle swěće we wulkim boju mjez dobrym a złym wotměwa. Joho jewišću njeje žanoho runjeća. Joho róle njemóže a njebudźe też žadyn najwobdarjeniši basnik zapisać, zabywši je hakle sam wudźěłać. Joho postawy su kejžorojo a kralojo, bamžojo a biskopja, diplomatojo a demagogojo, rjekojo a njepřechojo, Boha-łubowarjo a Boha-hidźerjo, japoštołojo a zawjednikojo, martrarjo a zapleńćeni, wužiwarjo, kotřiž za hodźinku zmyslnoho wjesela swoju dušu předadźa, a woporniwi, kotřiž poslednju krjepku krewje wopruja za Božu swjatu wěc, abo też česćelakomni, kotřiž za kus kočoho slěbra abo kočoho złota swojoho Knjeza a Boha přeradźa. Na tutym jewišću hraja swjeći a złostnicy; čłowjekojo jasnoho rozoma a kruteje wole, kotřiž druhim puće rubaja, a wowrótnjeni, kotřiž swjate wěrnosće a wobory potorhaja. Na tutym jewišću woła tu a tam zasy jedyn ze zahorjenosću genija, kotryž je hač na mjezu wrótnosće došoł: „Ja sym knjez swój Bóh a nichtó njeje mi runjeća!“ zo by potom hižo za por dnjow ležał předobyty w rowje, hdźež čerwje žeru kralow kaž prošeri. Na tutym jewišću su wustupy často sto lět trajace, so kulissy wot hobrskich rukow přesuwaja, a hudźba je tu pak njebjeski spěw, pak zasy zbčžkańske wućo revolucije. Hdźe namakamy drama, kotrež by so runjeć mohło z tymle drama Božim na tutej zemi? —

Jeno njepřihladuje tutomu drama žadyn přihladowař wot spočatka hač do kónca. Někotry widźi jeno jedyn akt, druhi jedyn wustup, někotry hraje hodźinku sobu, a so potom z jewišća zhubi na přecy. Jeno mało pohladnu za kulissy — a cyłk njepřewidźi nichtó. Někotry rěči wo akće abo wo wustupje, kotryž widźi, a někotry wo tym pisa, a kóždy ma to, štož rěči abo pisa, za prawe wukładowanjo wulkotneje hry. Ale nichtó njemóže wjacy činić hač jeno mały pohlad do skutkowaceje mocy tohole drama. Žadyn njemóže wjacy činić hač so prašeć, što je po prawym posledni a najhłubši zmysł za tymile zwonkownymi podawkami tohole wulkotnoho drama. Ale su to jeno prašenja — žane wotmołwy.

Čohodla dyrbješe być telko drohotneje krewje přelateje, prjedy hač křesćanstwo, to najdrohotniše, štož swět znaje, so předoby w starym času? Čohodla dyrbješe telko tysacow a tysacow křesćanow woprować swoje žiwjenjo? — Snadź, dokelž bě Boža wola, zo by to najlěpše, štož je wón swětej dał, wohnjowu pruhu wobstało . . . haj snadź . . .

Čohodla dyrbješe tale wójna křesćanstwa přećiwo romskomu pohanstwu trać na 300 lět prjedy hač přińdźe tamna dobyćerska wójna Konstantina z Maxencijom, kotrohož předobywši potom Konstantin tamny sławny edikt wuda w Milanje a z nim swobodu cyrkwi Jězusowej w romskim kralestwje? Čohodla — štó mohł to rozsudźić! A tak móhli přeńć cyłe swětne a cyrkwine stawizny a te syły wójnow a běhdźenjow mjez ludami, poslednja wina a wotpohlady Bože wostanu nam ćěmne.

Serbske kěrluše w Francózskej.

Wo tutym njewšědnym podeńdźenju so nam z pola sćěhowace piše:

. . . So wě, zo rad na našu drohu serbsku domiznu spominamy, wosebje při Božich službach, kotrež so nam, dźak našim předstajenym, po móžnosći husto poskićeja. Potom pak damy našomu znutřkownomu pobožnomu zmyslenju přez spěwanjo serbskich kěrlušow wuraz. Kak to přińdźe? — W septembru zańdźenoho lěta, po krawnym wojowanju pola Chalons, doćežechmy do krasneje wjeski, St. Farbury mjenowaneje. Dokelž pak bě wjes z wojakami přepjelnjena, wostachmy přede wsu a wobćehnjechmy biwak. Městno našeje straže bě katolska cyrkej, kiž na małej hórcy stoji. Dohlad a postny běchu z wjetša Serbja. Wot předstajenych buchmy wšitcy na to kedźbni činjeni, zo je wójnska poručnosć za kóždoho němskoho wojaka, w cyrkwjach so nanajpřistojnišo zadźeržeć, při zastupje do nich sebi hnydom hłowu wotkryć!

Mjenowana cyrkwička njebě wulka, za to pak jara rjana. Na prawicy wot wulkoho wołtarja stoješe postawa maćerje Božeje z Lourdes a jej napřećiwo knježny z Orleans. (Jeje woprawdźite mjeno je Jeanne d' Arc, wuswobodźerka Francózow wot jendźelskeje kwakle a česćena jako swjata.) Hdyž běchmy sebi swjatu nadobu w cyrkwi wobhladali, poklaknychmy so ke krótkej modlitwje a prošachmy mać Božu wo dalši škit w tutym hrózbnym wojowanju. Tu wuhladachmy mały harmonium a towarš Kral z Jawory, kiž so trósku na tutón instrument wustoji, zapiska po wšelakich pospytach kěrluš: „Mariju ja khwalić a lubować chcu.“ Hnydom zanjesechmy kaž z jeneje šije tutón nam jara luby serbski kěrluš k swjatej Mariji po cyłej cyrkwičcy. Hdyž běchmy druhu štučku skónčili, wozjewi nam jězdnik (Meldereiter) listaŕ Šołta z Khrósćic, nětko podwyšk, zo smy alarmowani. Hišće krótke wohladnjenjo a małe zdychnjenjo k maćeri Božej a za wokomiki leżeštej cyrkej a wjes cyły kónc nazad.

Pozdźišo přeżiwichmy ćežke, tola pak też rjane hodźiny a smy we wjetšej wsy mjez Reimsom a Rethelom wot oktobra we kwartěrach. Wot tam zastaramy našich wojowarjow w fronće z trěbnym materialom, we zbytnym času wobdźěłamy pola a łuki. Husto mamy přileżnosć, Bože służby wopytać. Mamy tu jenoho pólnoho duchownoho, też jenoho francózskoho. Na Božich mšach zanjesemy sebi naše serbske kěrluše, kaž w domiznje, a podwyšk Wjenka ze Sernjan, kiž je trompejtaŕ při stabje, nam kantori. A jomu su k rucy podwyškojo Jawork z Nuknicy, Zarjenk z Khrósćic, dźesatnik Bjeńš ze Sernjan, wobornicy Kral z Jawory, Pjech z Njebjelčic, Młynk z Hórkow, Zynda a Šworca z Miłoćic, Rynč a Wornač z Kukowa a hišće někotři druzy wot druheje kolony. Bohužel zmėje tute wjeselo bórzy kónc. Mnozy z nas powołaja so k druhim formacijam a dźělenjo budże nam tak ćežke, kaž něhdy při wopušćenju lubeje domizny. Smy kaž bratŕa na so zwučeni a hłuboko ćěsni wutrobu, hdyž rěka, wotsal ćahnyć. Bóh wě, hač na zasywidźenjo! Tola wostanu nam cyrkwička w Pauvres a spěwanjo serbskich kěrlušow na cuzej dalokej zemi we wěčnym wopomnjeću. Haj, ničo njeńdźe přez maćernu rěč. To hakle začuwamy tu, zdaleni wot narodneje wjeski, wot serbskeje khěžki. A kajki tróšt je, hdyž nam kiwa Katolski Posoł, kiž nam lube powěsće z domizny do cuzby přinjese. Swětłe wokomiki we hrózbnym času! Na cuzej zemi hakle wěmy, kak je nam serbska zemja luba, droha! W.

Tak je też pola nětčišeje žałostneje wójny, wo kotrejž z najmjeńša nětko wěmy, zo maja ju přede wšitkim swobodni murjerjo na swědomju, kotrychž wotpohlad je, wołtarje a tróny spowaleć, a potom swěta-republiku bjez Boha założić. Tola Bóh tu hišće je, wón je też dopušćił tule žałostnu wójnu — wona je tak prawje jasny dopokaz, zo je wójna bój dobroho přećiwo złomu, wěry přećiwo njewěrje; to je jeje hłowny zaměr. K tomu wězo přińdźe ličba wšelakich druhich přičinow, čohodla je Bóh tule wójnu dopušćił.

Tuž njech přińdźe, štož chce, najkhmańše je tu za nas dowěrna nadźija, zo dobyćo słuša dobrej, Božej wěcy, a njeje ničo khmańšoho za nas, hač to, zo přisłušamy do wojowarjow za Božu, dobru wěc a tohodla dyrbimy też swěru swój nadawk dopjelnić, zmužiće a njebojaznje sobu wojować, njech smy mjez wojowarjemi na bitwišću abo za bitwišćom doma. Mnozy drje njejsu hišće spóznali cyłu hrózbnu khutnosć tejele wójny, to nazhonimy z jich zadźerženja a žiwjenja. Nochcemy Boha nućić, zo by dyrbjał za tajkich hišće druhe pruty trjebać, zo bychu skónčnje k rozomej přišli.

(K. M.) **We wokrjesu zastupowacoho generalnoho kommanda XII** dyrbi w přichodnym času **lětnik 1916** na měru hić.

Z nutŕćehnjenjom tohosamoho njeje pak na čas žanoho wotpohlada, jedna so wjele bóle wo to, zo by so ličba tajkich zhoniła (postajiła), kotřiž su k wojeŕstwu khmani.

Swětne podawki.

Saksko.

Přichodnu wutoru zestupi sakski sejm.

Serbiska.

Serbojo su jara njespokojni, zo so Italska prawow w Albaniskej mocuje a zo su jeje nowi přećelojo jej tam wěste lubjenja činili. Přez Albanisku chcedźa woni k morju a maja po swojim měnjenju k tomu starše prawa wot mócnarstwow. Jako energiscy ludźo su hnydom do Albaniskeje zaćahnyli a tam mnohe města wobsadźili. Budźe zajimawe, kotry přećel pola Ruskeje, Jendźelskeje a Francózskeje wjacy hnady namaka, hač stary abo nowy.

Grichiska.

Z kralom so tak daloko porjedźa, zo su cuzy lěkarjo wotpućowali. Bjez stracha pak hišće njeje.

Nowe wólby su hišće njewěste. Po někotrych powěsćach su přiwisnicy Venizela dobyli, po druhich knježeŕstwo. By-li Venizelos wjetšinu dóstał, by hnydom zasy za wójnu dźěłać počał.

Swjedźeń różoweje kralowny.

Junij je měsac różow. W promenadach a zahrodkach stoja różowe pjenki, debjene ze syłu pupkow; tule wočakuja wokomik, zo bychu so košacomu słóncej wotewriłe a swoju swěrnje khowanu krasnosć k wjeselu człowjeskoho wóčka pokazałe.

Róża pak njeje jenož lubušk człowjekowy swojoho krasnoho, něžnu wóń dychacoho kćenja dla — wona je nam luba też jako symbol — znamjo.

Róża je nam znamjo lubosće, póćiwosće, njewinosće. Tak strowimy najbóžnišu knježnu w litaniji: „Potajna róża, proš za nas!“ — Je traš knježny abo z cyła człowjeka, w kimž su tute póćiwosće rjeńšo, něžnišo zakćěte? Je traš róže, kotraž by so tutej duchownej róži na pyše, wóni póćiwosćow runać mohła? —

Tutoho jeje wuznama dla wužiwamy różu też rad k pyšenju domu Božoho — wosebje joho wołtarjow. Hori so tola na wołtarju najhłubša, najwoporniwiša, najčisćiša lubosć — přebywa tola na wołtarju Jehnjo njewinowatosće, na křižu za nas morjene.

Někotrežkuli nabožne wašnjo zwisuje z tutym wuznamom różow; mjez druhimi też swjedźeń różow abo swjedźeń różoweje kralowny, kotryž bě swjaty Medardus, biskop Noyonski w Francózskej — joho wopomnjeću swjećachmy 8. junija — założił. Najpóćiwiša knježna wosady dósta při tutym swjedźenju wosebity dar čestnosće, wobstojacy z róže a 25 lirow.

„Różowu kralownu“ wolachu na njedźeli po swjedźenju swjatoho Jana, 24. junija, wšitcy čestni mužojo w cyrkwi po popołdnišich Božich službach z cedulkami. Na druhej njedźeli po swj. Janje, na woprawdźitym różowym swjedźenju bu mjeno wuzwoleneje z klětki wozjewjene a różowa kralowa w swjatočnym ćahu do cyrkwje wjedźena. Najstaršej mužej wosady dźěštaj jej po boku, knježny a młodźency sćěhowachu a před njej njeseše čestny młodźenc na zahłwčku krónu z běłych różow, kotruž w cyrkwi na wołtarjowe skhodźeńki połoži. Wšitcy wobdźělnicy zestupachu so potom w połkole wokoło wołtarja.

Na to dźeržeše měšnik khutne, napominace prědowanjo. Swjedźeńske kěrluše so zanošowachu. Potom bu wuzwolena krónowana z różowej krónu k mytej za njewinosć a póćiwosć, při čimž wšitke knježny a młodźency klečachu. Ze swjatočnym spěwom skónči so swjedźeński wobrjad. Wšitcy přewodźachu w swjatočnym ćahu różowu kralowu do jeje doma. Reje a hosćiny běchu při tom zakazane.

Kóžda różowa kralowna měješe, hdyžkuli cyrkej abo kajkužkuli swjatočnosć wopytowaše, před kaž po woženjenju, bělu różu nosyć. —

Zemrě-li różowa kralowna, zwostawši póćiwosći swěrna hač do smjerće, bu jeje čoło wobwěncowane z wěncom běłych róži — a druhi wěnc z jeje mjenom bu położeny na kašć a k wopomnjeću w cyrkwi khowany. —

Naslědnica, kotraž bě po zemrětej myto póćiwosće dobyła, bě winowata, swojej zemrětej towarščy pjenčk běłych róži na row sadźić.

Tute něžne różowe swjedźenje, kotrež służachu česći njewinosće, su so w Němskej zhubiłe. Różowe swjedźenje našoho časa nimaja wjacy nabožnoho raza — służa často swětnej pyše, traš też zaměram wumjełstwa a rjanosće. W druhich krajach wobstoja hišće tajke lubozne wobrjady. W St. Denis pola Pariza bywaja kóždolětnje na sweček Marije štyri różowe knježny krónowane, z kotrychž nimo różoweje krony prěnja 800 frankow, tamne kóžda 600 frankow jako čestne myto póćiwosće dóstanu.

Ćežke njewjedro ze zliwkom

bě w **Oberammergau**. Tamna mała rěčka Laine, kotraž přez wjes běži, bu torhaca rěka. Łuki přikrywachu wysoko kaž khěže wšelake drjewa a wukorjenjene štomy a tysacy kubikmetrow kamjeni a pjeršće. Synowe žně su zničene a też cyła wjes je powodźena. Škoda wobliča so nanajmjenje na 300000 hr.

Wšelčizny.

Z Drježdžan. Dźensa tydźenja sta so tu ćežke njezbožo na Freibergskim naměsće. Skleńčeŕ Gašler z Ottendorfa chcyše na swojim kolesu wóz elektriskeje čary přešćahnyć, wosta pak z kolesom mjez šěnami tčacy. Wóz joho k zemi potorhny a kolesař złama sebi hornju nohu.

— Też w Drježdžanskej kralowskej wulkej zahrodźe so pilnje lisćo dźernje a hałžki wotrězuja, z dowolnosću ministeria, zo by so też tu sušene dobywało. Štož so hnydom njepředa, budźe so w tamnych twarjenjach, wosebje w oranžeric-kheži“ we „zahrodźe wójwodki“ khować. Wyšši zahrodniski direktor je jeno poručił, zo so njesmědža při tym ptače hnězda wobškodźeć, a tak přez zničenju wužitnych ptačkow so wulka škoda načinić. Zawěsće je tutón příkład starosće wo sušenu picu hódny, zo by so też druhdźe wšudźom po možnosći sćěhował a tak so nuzy na sušenym hižo doprědka zaraćiło.

*

W Francowych kupjelach w Čechach wutřěli 60 lět stary dźiwadłowy hrajeŕ Ferdinand Dekelmayer, kotryž bě bjez zasłužby, na dwórnišću do ćaha, kotryž z Egera přijědźe, bjez toho, zo by někoho trjechił. Potom da so měrnje zajeć a dwě starej dźiwadłowej pistoli wotewzać. Wina bě hłód a zo njeměješe žanoho bydła.

*

Njewjedra z krupobićom

su tydźenja howriłe w Sauerlandźe. Wosebje w Vollmetale padachu kruchi pječa hač do wulkosće kurjacoho jeja. Do nizkoležacych twarjeni dobywaše so woda, tak zo bu wohnjowa wobora na pomoc wołana.

*

Njezbožo z błyskom.

W Oberdorfje pola Marijanskich kupjel w Č. bě ratař 10. junija započał syno na wóz dawać, při čimž joho wulke njezbožo potrjechi, hdyž nadobo błysk do joho runje pozběhnjenych widłow dyri, jomu ruku spali a też na wutrobnje wulki spaleny blak zawostaji. Jenož jenički tajki błysk bě z mróčele wuprasnył a dešća też pódla njebě. Syn, kiž bě na wozu, bu dele čisnjeny a poćerpi strašenjo mozhow. Wóz so zapali a bu ze synom na nim wopor płomjenjow. Też zapřehnjenej kruwje běštej mortwej. Znjezbožena, nan a syn, buštaj doma wobstaranaj a běštaj tón tydźeń hišće žiwaj.

*

Časopisy a nowiny dróžše.

W Šlezskej bywaja časopisy a nowiny hižo dróžše. Wot 1. julija powyši 51 šlezskich časopisow swoju płaćiznu, dokelž je so stojišćo časopisow w provincy wot spočatka wójny jara pohubjeńšiło. Nic jeno inseraty su jara wotebjerałe, ale też materialije buchu hladajcy powyšene a też wuhotowanjo časopisow je nětko tójšto dróžše. — Z našim Posołom njeje hinak. Hižo prjedy bě płaćizna pornjo wudawkam mała, a wot posledńjoho powjetšenja sem je so to wo wjele pohóršiło, a wo inseratach we wójnskim času też ničo wjele wjacy činić njeje.

*

Započatk wójnow w tejle swěta-wójnje.

1.	Awstriska	přećiwo	Serbiskej	28. jul. 1914
2.	Němska	„	Ruskej	3. aug.
3.	Němska	„	Francózskej	4. aug.
4.	Jendźelska	„	Němskej	5. aug.
5.	Němska	„	Belgiskej	5. aug.
6.	Awstriska	„	Ruskej	7. aug.
7.	Serbiska	„	Němskej	7. aug.
8.	Montenegro	„	Awstriskej	12. aug.
9.	Montenegro	„	Němskej	12. aug.
10.	Jendźelska	„	Awstriskej	13. aug.
11.	Francózska	„	Awstriskej	13. aug.
12.	Němska	„	Japanskej	19. aug.
13.	Awstriska	„	Japanskej	22. aug.
14.	Awstriska	„	Belgiskej	28. aug.
15.	Ruska	„	Turkowskej	30. aug.
16.	Jendźelska	„	Turkowskej	2. nov.
17.	Francózska	„	Turkowskej	2. nov.
18.	Serbiska	„	Turkowskej	2. nov.
19.	Italska	„	Awstriskej	23. meje 1915

*

Njehańbite drasćenjo.

Njedaloko Paderborna jědźeše woborny wyšk we wozu železnicy. Jomu napřećo sedźeše žónska w jara wurěznjenej drasće — to dyrbi dźensniši dźeń móda być. — Ze zadźerženja bě spóznać, zo chcyše žónska rad měć, zo by so wyšk z njej zabawjał. Dokelž so to njesta, počinaše sama na wyška piwćeć: „Što dha měniće, měra drje hišće wočakować nimamy?“ — „Moja knježnička“, rěkaše wotmołwa, „doniž wy hišće tajkule drastu nosyće, nic!“ — Horjeskočić a do druhoho wotdźělenja běžeć, wšo to sta so ze strony žónskeje w samsnym wokomiku.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 12. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 17. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			25	11				
Rožka, kórc po 160 punt.			20	43				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	37				
Pšeńca			14	75				
„ nowa								
Rožka			12	75				
„ nowa								
Ječmjeń			15	25				
Wows			13	20				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny							7	—
Pšeńčna muka			21	32				
Ržana muka			17	67				
Syno	4	25	5	25	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	75	4	30			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3	—	3	60			4	—
Prosata 690 (w Kamjencu —)	22	—	46	—				
Butra 1 kg	3	10	3	80	2	80	3	30
Jeja, mandl	1	55	2	05			1	95
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

(M. J.) Zastupowacaj kommandowacaj generalaj XII. a XIX. armeekorpsa staj hač na dalše wuwožowanjo słomy kóždeje družiny z jeju wokrjesow do druhich korps-wokrjesow zakazałoj.

Zastupowace intendantury XII. a XIX. armeekorpsa maja połnomóc, zo móža na pisomne prózstwy, kotrež maja płaćiwe winy za to, wuwzaća dowoleć. Tuta dowolnosć pak móže so powšitkownje jeno potom wužić, hdyž předawař słomy dopokaže, zo je tasama wot jenoho wojeńskoho zarjadnistwa kupjena.

Za cyrkej kralowny swjatoho różowca w Radworju

z Bačońskeje wosady k wotpłaćenju dołha **100 hr.** (D.)

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

14. junija 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha
Woły:	
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	74 - 76 128 - 130
2. młode, mjasne, njewukormjene, starše wukormjene	64 - 66 125 - 127
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	57 - 60 116 - 122
4. snadnje picowane kóždeje staroby	— —
Jałojcy a kruwy:	
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	73 - 75 128 - 130
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	64 - 68 126 - 128
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	52 - 55 108 - 114
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	44 - 47 98 - 106
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	33 - 41 88 - 96
Byki:	
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 73 117 - 120
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	51 - 55 102 - 107
3. snadnje picowane	47 - 49 95-100
Ćelata:	
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	80 - 85 133 - 138
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	68 - 73 121 - 126
3. snadnje wuwite wot cyca	60 - 65 113 - 118
Wowcy:	
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	68 - 70 136—140
2. starše korme borany	61 - 73 122—126
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	49—50 106—108
Swinje:	
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ léta	117 122 152 - 158
2. mjasne	102 107 137 - 142
3. snadnje wuwite	82 92 117 - 137
4. rancy a kundrosy	97 112 142 - 147

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Hłowna zhromadźizna
Towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

budźe **jutře njedźelu 20. junija 1915** popołdnju w 4 hodźinach

w Pančicach.

Porjad: 1. Rozprawy pokładnika a redaktora. — 2. Přednošk. — 3. Rozmołwa wo přednošku. — 4. Přemčnjenjo wustawkow. — 5. Namjety.

Wšěch sobustawow z blizka a z daloka wutrobnje přeprošuje

předsydstwo.

Khrósćanska nalutowarnja

změje **njedźelu 27. junija 1915** popołdnju w 4 hodź.
we Wjeńkec sali w **Khrósćicach**

46. hłownu zhromadźiznu.

Dźeński porjad:

1. Zličbowanjo a bilanca wot lěta 1914.
2. Připóznaćo zličbowanja a wuswobodźenjo předsydstwa a dohladowarstwa wot zamołwjenja.
3. Rozdźělenjo čistoho wunoška.
4. Wólby do dohladowarstwa.
5. Sobudźělenja abo namjety.

Zličbowanjo a bilanca stej w pisarni k přehladej.

M. Kokla, předsyda.

W prjedawšej Halbic khěži při serbskej cyrkwi w Budyšinje ma so k 1. oktobrej 1915 přenajeć:

1. kofejownja a korčma,
2. khlamy z přisłušnymi městnosćemi, trjebaj też z bydlenjom.

Wšo dalše zhoniš hač do 1. 7. 1915 na Budyšinskej farje.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 26. | **Budyšin, 26. junija 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

75. Posledni nadpad.

Satan widźo, zo je na mjezu dóšoł, hdźež ma so wojowanjo ze mnu rozsudźić a skónčić, zjewješe zadwělowace złoby.[1]

Što běše jomu wo to, zo běše hač dotal z hańbu podležał? Hdy by so jomu radźiło poslednje wojowanjo dobyć, njeby so přeswoje stare přěbraća pokojał?

Wón njeběše łódź podnurić a zahubić mohł, hdyž po strašnych wodach jědźeše a mjez skałami brjoha a mjez žołmami šěrokoho morja płowaše; tuž wočakowaše ju w přistawje.[2]

Wón je wšitke pomocne srědki, nad kotrymiž poruča, zhromadźił, nětko zwaži so z najhrózbnišim swojich nadpadow.

Po joho poručnosći přikhwatachu legiony ćěmnych duchow jomu pomhać. Wón dawa tym prěnje městno, kotřiž su dobroho křesćana čas joho žiwjenja najbóle ćwilowali. Ći budźa najlěpje wědźeć, z kim maja činić.[3]

„Dopomnjejće joho", rěčeše k nim, „na wšitke hrěchi, do kotrychž sće joho zawjedli. Přehnajće před joho wočomaj tak sylnje, kaž sće je něhdy pomjenšeli. Přeměnjejće do złosćow, štož sće jomu za njewinowate wudawali. Zadušće joho z čežu tychle zrudnych dopominanjow. Dokelž je z khorosću hižo poraženy, njebudźe so wam dołho wobarać móc. Tyšnosće a zadwělowanjo, to su naše brónje; hdyž te nam dobyćo njepřinjesu, je po nim! Dźiće tuž a dźěłajće na přemoh! Kotryž joho zahubi, dobudźe sebi to wjeselo, joho w heli ćwilować směć."[4]

Runja dźiwim worjołam, kiž pod mróčelemi so znošujcy nad čistymi rěčkami, smějatymi polami, złotymi žnjemi ćahnu a nadobo do błóćanoho bahna za někajkimžkuli njećistym popadom třěleja, tak walichu so zli duchojo, tele rjane žiwjenjo pruhujcy, přelećawši na złe, kotrež je słabosći wuskočiło, a zańdźeleja woći nad wšěm dobrym, kotrež je móc póćiwosće skutkowała.[5]

Tyšne mysle přesćěhachu mrějacoho. Wón, kiž je po někotrych bórzy wobželnosćenych hrěchach swjate žiwjenjo wjedł, słyšeše wodnjo a w nocy hrózbne hłosy: „Běda tebi, zastorčeny, žadyn hrěch njebu tebi wodaty!"

76. Pokojenjo.

Srjedź tychle ćěmnotow pokojach sprawnoho.

„Daj złym ducham ruć a dowěrjej so wutrajnje! Za koho su tele bolosće a tale smjerć Zbóžnikowa, khiba-li za tych, kotřiž z krutej wěru k jich pomocy wućek bjeru a sebi jich skutkownosće přiswojeja? Měniš dha, zo wón z tejle z lubosću k tebi překlótej ruku tebje z tejele z lubosću k tebi ranjeneje wutroby wustorka?"[6]

„Dopomnjećo na twoje hrěchi dyrbi tebje ponižeć, ale nic porażeć. Wšako sy je do klina miłosće położił, nětko směš smilnosć Boha wočakować, kotryž je přećel rozkatych wutrobow. Bojiš-li so, zo njejsy dosć kruty w swojim wobskoržowanju był, přepytaj z nowa kućiki swojoho swědomja, a poslednje wotwjazanjo wutupi poslednju njećistosć.

„Wobžaruješ, zo za wodate přestupjenja njejsy dosahaceje pokuty činił? Pokuta dźe sama k tebi, je tule w bolosćach, kotrež ćerpiš. Twój Zbóžnik je ju tebi wuzwolił, a wona drje je telko hódna, kaž by ju sam wolił. Ćerp a nadźijej so; nadźijej so, dokelž ćerpiš!"

Wón złoži swojej woći na rany Jězusowe a słyšeše hłós, kotryž hišće wěsćišo přećelej cyłoho žiwjenja, dyžli tomu přećelej, kotryž so posledni wokomik nakaza, prajić móžeše: „Dźensa budźeš ze mnu w paradizu!"[7]

Tak připnywach joho za bant, kotryž z njebja wuzwolenych na zemju wisa a so nadźija mjenuje. Wón pak z mocu jón k sebi sćahujo zwěri so spytowarjej wotmołwić:[8]

„Podarmo, o surowa bestija, sy přišoł na moju dušu łakać! Wona tebi nihdy na nihdy njesłuša. Ničo w njej njenamakaš, za čož by twoja złosć zakusnyć mohła. Ja słušam mojomu Bohu, joho miłosći, joho lubosći; w tejle lubosći sym a budu na wěki!"[9]

77. Pućna cyroba.

Zbóžnik njespokoji so z tym, zo by mrějacoho před nadpadami satanowymi škitał, wón sam chcyše joho sylnosć a wobora być.

Tón, kotrohož widźachmy jako Boha njewinowatosće, jako Boha hrěšnika, jako Boha pokutnika, jako Boha sprawnoho, napjelni měru swojeje dobroty hač do kromy, podawajo so mrějacomu křesćanej jako pućna cyroba.

Přewodźany wot jandźelow, kotřiž płomjenjate swěcy njesechu, wustupi z tabernakla, dźěše ze swojeje swjatnicy po drohach, khwataše po sćežkach, zastupiwši do nizkoho wobydlenja wopyta přećela, kotryž běše joho prjedy přečasto tak přećelnje wopytował.[10]

Hdyž na njoho prěni króć pohladny, widźachmy joho wóčko słódke kaž lubosć, nutrne kaž sobuželnosć, miłe kaž sama miłosć. Před wočomaj tychle njebjeskich wjerchow, kotřiž do joho eucharistiskoho dwora słušeja, zjewješe lubosć mužej, w ćěmnosći wšědnoho žiwjenja skhowanomu.

Wón skićeše jomu nic jenož pomoc swojoho służownika abo podpjeru swojeje sylneje ruki, ale praji k njomu:

„Wotewř mi swoju wutrobu! Do nutrinow twojoho ćěła, twojeje duše chcu so posydnyć. Njepóndźeš bjeze mnje, ale ze mnu bjez bojosće. Štóžkuli by přećiwo tebi stawał, začuje bórzy, zo je so na Bohu přepinał."

Njebjeska pućna cyroba wobradźi pućowarjej swětło, sćerpnosć, zmužitosć, wšitko, štož jenož móžeše sebi přeć, wšitko, čohož mějachu so joho njepřećeljo bojeć.

Zli duchojo njemyslachu ani wjacy na to, so jomu bližić. Čujachu, zo je w tejle wutrobje jich knjez a sudnik skhowany. Widźachu sebi brónje z rukow wuražene a wuznachu swoje přěhraćo.[11]

Ja wjeselach so nad jich stróżelemi a dowěru starcowej.

„Čoho by so bojał?" dźach k njomu; „wšako maš we swojej wutrobje Knjeza žiwjenja a smjerće, krala časnosće a wěčnosće!"

78. Poslednje wolijowanjo.

Mrějacy křesćan běše napřemoh wojowar, kiž měješe swój posledni bój bědźić. Zo by swojej winowatosći zrosćeny był, wudźěleše jomu cyrkej poslednje wolijowanjo.

Zastupiwši rjekny měšnik: „Pokoj budź z tymle domom a ze wšitkimi, kotřiž w nim bydla. Zli duchojo so joho zdalujće, dobri jandźelojo přikhwatajće, a jandźel pěston tohole domu zaćěř wšitku bojosć a strachoćiwosć z njoho!"[12]

Z napołoženjom rukow w mjenje Wótca a Syna a Ducha swjatoho wotećěrja wudźěleŕ Božich pokojenjow wliw złoho ducha. Potom woła jandźelow, arcyjandźelow, patriarchow, profetow, japoštołow, martrarjow, wuznawarjow, knježny, poručejo khoroho jich zakitej.

Ja jako jandźel pěston tohole wobydlenja a swójbnoho nana zhromadźam jandźelow swójby. Woni přikhadźeju z radosću zasy pod tutu třěchu, kotraž běše swobodne městno rjanych póćiwosćow. Woni njesu w mjenje dźěći drohotnu pomoc za mrějacoho sobu.

Na kóždy staw a zmysł jako na durje ćěła do duše woznamjenja so swjaty kříž. Móc tohole znamjenja wutupja poslednje zbytki hrěchow, kotrež so z widźenjom, słyšenjom, nuchanjom, słodźenjom, z rěču, z khodźenjom a ćućom stachu.

Dźiwachmy so při tutych swjatych znamjenjach luboznosći Božeje miłosće. Wona běše njewučerpna na pomocy, kaž kužoł, a

---

[1] Jan Lopez, krótka wučba swjatych wótcow. — [2] Swj. Khrysostomus, kom. wo: widźach Knjeza. — [3] Jan Lopez. — [4] Swj. Domaš, wo jandźelach, 113, 4. — [5] Swj. Basilius z Cesareje, kom. wo zawisći. — [6] Jan Lopez. — [7] Luk. 23, 43. — [8] Khrysostomus Theodorej. — [9] Žiwjenjo swj. Měrćina. — [10] Žiwjenjo swj. Veroniki z Binasco. — [11] Swj. Khrysostomus, kom. wo ps. 41 a hom. 61. Žiwjenjo swj. Makarija. — [12] Wobrjady poslednjoho wolijowanja.

připrawi ju kóždej potrěbnosći duše. Swoje pokłady zestajejo kedźbowaše na wšitke człowjeske słabosće.

Křiž běše za złych duchow nasypk, kotryž sprawnoho wodźewaše a jomu dowoleše, so jim stajeć; abo kaž mječ, kotryž jim lětstotki hižo prawe rany biješe; abo kaž njezranliwy hamor, kotryž jich hadace hłowy rozćěpješe; abo kaž prudło, do kotrohož so popadowachu, hdyž myslachu, zo Boha-człowjeka z nim popadnu.[13]

Woni wšak rujachu dale, ale jich ruco přeradźeše jenož jich njemóc. Kaž běchu so njedawno skhrobli zjewjeli, tak bojazni běchu nětko. Woni počachu třepotać, lědma widźawši, zo so duša zasy posylnješe a jim zmužiće hrožeše. Skhrobli před bojaznymi, budźa woni přecy bojazni před zmužitymi.[14]

(Přichodnje dale.)

[13] Swj. Khrysostomus, wo Mateju. Žiwjenjo zbóžneje knježny Bagnesije. [14] Ps. 88.

Wójna.

Na wječornych wojownišćach

dźerža naše wójska ze samsnej wutrajnosću kaž hižo měsacy dołho swoju frontu přećiwo wšěm njepřećelskim napinanjam z njekhabłatej wutrajnosću. Dale njemóže w tu khwilu jich nadawk hić a tón woni dospołnje dopjelnja. Hdźež je trěbne abo wužitne, cofaja wo něšto a nakhwilnje; nadběhaja a postupuja, hdźež so k tomu někajka přileżnosć poskićuje. Tak wozjewja n. př. naše wjednistwo 21. jun.:

Na hórkach při rěcy Maas činjachu Francózojo na naše stojnišća při Grande Tranchee k wječoru wot Les Esparges wječor 5 sylnych nadběhow, kotrež so k wječoru wot drohi w našim wohnju złamachu; k ranju wot drohi doby so njepřećel do dźěłow našich stojnišćow; je z dźěła hižo zas zahnaty. 70 jatych wosta w našich rukach.

Na nawječornej kromje Argonow my nadběhowachmy. Württembergscy a sewjernoněmska krajna wobora dobychu na dwaj kilometrow šěrokej fronće wjacore za sobu ležace wobaranske linije a přihotowachu Francózam při jich podarmnych napřećiwnych nadběhach nanajćežše zahuby. Popadnychmy při tutych wojowanjach 6 officirow, 623 muži, tři mašinske třelby a tři mjetaki minow. (WTB)

Francózske porażki su jara ćežke.

Wobličić so njehodźa, dokelž Francózojo zapiski njewudawaja. Hdyž buchu njedawno wot knježeŕstwa žadane, wotmołwi wójnski minister, zo mohłe přezahe wozjewjenja k njepřihodnym rozmołwam wjesć. — Z Havre so piše: Kaž francózscy ranjeni, kotřiž běchu při mordarskich wojowanjach pola Lievin, prajachu, su lazarety w Amiens a Abbeville tak přepjelnjene, zo žane mysle njejsu, tam bjez přestaća přikhadźace transporty přiwzać abo wothladać. Nichtó njepřeje surowe zahuby při poslednich wot hustych črjódow wuwjedźenych nadběhach. Wot Arras hač do Souchez wupřestrěwa so surowe polo ćěłow. Z hromadami leža tu mortwi. Štó budźe je khować? — So rozemi, zo też naši tam padaja. Jich służba je tam z cyła njewuprajomnje ćežka a napina wšě ćělne a duchowne mocy bóle hač krawne pólne bitwy. (b)

Po wozjewjenjach našoho wjednistwa 23. junija wojowaše so wšudźom z podobnym wuspěchom za nas dale. Při rěcy Maas zajachmy 280 Francózow, mjez nimi 3 officirow a dobychmy 7 mašinskich třelbow a 20 mjetakow minow.

Też we Vogesach je so posledni tydźeń žiwje wojowało. Při rěcy Fecht dźěchu naši na narańši brjóh wróćo lěpšoho stojnišća dla, njenuzowani wot njepřećela. — Hórka 631, wo kotruž bě so měsacy dołho z wobeju stronow wojowało, bu wot našich dobyta a 193 njepřećelow tam zajatych.

Ke khostanju za Karlsruhe

buchu na Nancy a druhe města bomby mjetane. — Też pobychu naše Zeppeliny wjacy króć w Jendźelskej. We wulkich wojerskich twornjach sławnoho Armstronga bu 14 bombow ćisnjenych, kotrež 17 wosobow morichu, 40 ranichu a wulku škodu načinichu.

Na wulki jendźelski křižak,

po zdaću z rjadownje Minotaur (něhdźe 15000 tunow wulki) wutřěli jedyn z našich podmórnikow 20. junija něhdźe 100 mórskich mil wot Firth of Forth k ranju — při Šotlandskej — torpedo. Torpedo trjechi, što pak wuskutkowa, njemóžeše naš podmórnik wobkedźbować. (WTB)

Na přistawnu twjerdźiznu Dünkirchen

bu wutoru z nowa z wulkimi němskimi kanonami třčlanc. Tohorunja na wšelake městna, hdźež njepřećelscy wojacy leža, na Bergues, Hondschoote, Furnes a Cassel. (b)

Narańše bitwišćo.

Lwow dobyty!

Tuta powěsć roznjese so wutoru w nocy a srjedu rano přez cyłu Awstrisku a Němsku, wšudźom radosć zbudźejo. Z wěstosću wočakowana bu dźě powěsć hižo dlěžši čas, ale tohodla nic mjenje wutrobnje witana. A kajki wysk hakle knježeše w Lwowje samym, hdyž wutoru připołdnju wuswobodźeni wobydlerjo prěnim awstriskim wojakam róže sčelechu, a hdyž popołdnju w 4 hodźinach general jězdnych Böhm-Ermolli před měšćansku radnicu přićahny.

Nimale 9 měsacow bě Lwow pod ruskim knjejstwom.

3. a 4. septembra 1914 bu město wot Rusow wobsadźene a po ruskim měnjenju na wšón čas z Ruskej zjednoćene. Jako hłowne město „Čerwjeneje Ruskeje" wopyta je před někotrymi měsacami kejžor Mikławš

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(6. pokračowanjo.)

Wo wšěm a při kóždej přihódnej přileżnosći powučuje mać swoje dźěći a nawjeduje je k dobromu, přetož „maćerna wučba čini wutrobu złotu". Njech je nam tu z přikładom też Radyserbowa pěseń „Jurk a młode šěrački":

1. Při zahrodźe w płoćiku
Šěrač hněžko měješe,
A w tym hněžku sedźachu
Jeho štyri młoduške.

2. Po zahrodźe dundajo
Jurk to hněžko namaka,
Zwjeseli to jara so
A te małke zwubjera.

3. Wo te wbohe dźěćatka
Stary Šěrač płakaše,
Pytaše je žałosćo
Po cyličkej zahrodźe.

4. Jurk je domoj přinjese;
Maćerka joh' naswari:
„Ruče zasy donjes je
Do jich mjehkej kolebki!

5. Hdy by wzał će rubježnik
A će njesł do daloka,
Z nanom bych ja płakała
Wo tebje čas žiwjenja."

6. Jurkej zarža wutroba;
Sylzy wukulichu so.
A te małke donjese
Wón tam ptačkej khwatajo.

7. „Wboni ptačko, njepłakaj!
Tu zas twoje žatka su.
A mi dźerž to k dobremu,
Štož ći skućich z hłuposću!"

8. Maćerćynu powučbu
Je wón k wutrobje sej wzał,
A njej' ptačkam młodźata
Ženje wjacy wubjerał.

Posłuchajmy też na Ćišinskoho, kiž nam w „Serbskich wobrazach" předstaja mać na puću do cyrkwje, powučujo swoje dźěći:

1. A hłójčki k zemi khileja
We smjertnej boli kwětki wbohe;
A z duškow zdychi waleja
So jim a z wóčkow sylzy mnohe.

2. Žel Bohu wbohich kwětkow je —
A jandźel pyta běłe duški
A khowa do poslešćow je,
Hdźež njetřasu tak zymne huški.

3. A koleba je w poslešćach
A majka, koši je a hrěje.
Pře kóždźičku ma jandźel strach,
Hdyž k njebju domoj z nimi spěje . . .

4. Mać z dźěćatkami ke mši dźe
A dźěćom rěči kaž knjez z klětki:
„Tak jandźel was też ponjese,
Hdyž pěkne budźeće kaž kwětki!"

Wjeselo pak je to potom za mać, hdyž widźi, zo jeje wučby njejsu podarmo byłe, hdyž su dźěći pěkne a posłušne a so prócuja maćeri k pomocy być, kaž to „Předźenak" tak rjenje spěwa:

Hanka, pěkna dźowčička,
Maćerćy je pomocna,
Płóče, rjedźi, nosy wšo,
Nima časa prózdneho.

Kóždemu je posłušna,
Tuž ju kóždy lubo ma:
Tajke dźěćo za dom je
Same słónco njebjeske.

Rosć a dźěłaj, Hančička,
Z kóždym dnjom budź pilniša.
A njech tebi runa so
Kóžde serbske holičo!

Ale „zbóžne lěta dźěćatstwa so kóždom' spěšnje minu", a potom rěka husto, wopuščić staršiski dom, dźělić so wot lubeje maćerki. Najnutrniše wučby a prostwy drje mać swojomu dźěsću dawa, hdyž so tute hotuje, zo by šło do cuzby, do swěta won, dźěłać a a wuknyć a so wudospołnjeć; wě dźěn, zo runje w cuzbje jomu hrozy tak mnohi strach, hdyž tam samo stoji, zdalene wot starosćiweje wutroby maćerneje. Haj, maćerna wutroba sćěhuje luboho syna do dalokosće a jeje žohnowanjo škita joho wodnjo a w nocy; wo snje je wona při nim a hdyž njespi, modli so za njoho: „Mać so doma za dźěćo modli." „Maćerka, zwjazaj spěwarske sobu, hdyž twoje młodźo do prečkow dźe." Prjedy

zo by wot swojich nowych poddanow sebi hołdować dał. Ruski „porjad“ bu za město a cyłu krajinu zawjedźeny. Prěnja starosć Rusow bě, zo by „prawa wěra“ so w cyłym Haliču zawjedła. Kiewski arcybiskop Eulogius z cyłej świtu swojich duchownych chcyše cyrkwinske należnosće rjadować. Z lesću a z mocu buchu katolikojo wabjeni, k ruskej cyrkwi přistupić. Katolska cyrkej bu na wšě wašnjo přesćěhana. Wulkoho wuspěcha wšak Eulogius njeměješe. Jenož někotre zhniłe jabłuka wot katolskeje cyrkwje wotpadnychu. Ruski gouverneur, hrabja Bobrinski, je husto na to skoržił.

Město same njeje jara ćerpjeło.

Rusojo mějachu dźě je za swoje. Jenož při swojim wotkhadźe su woni dwórnišćo, wšelake twornje a petrolejowe a bencinowe składy zapalili. Z ludźi su Rusojo wšěch muži wot 20 hač do 58 lět sobu wzali, kotřiž so njeběchu skhowali, tež wjele dźěći. — Njech so zrudny čas Lwowskim wobydlerjam wjacy njewróći!

Wojowanja před Lwowom a w dalšej wokolinje, wot połnocy přez Zarograd w Ruskej, Rawu Rusku a Zolkiew hač k połdnju přez Mikolajew k dołhim brjoham Dnjestra, hdźež Rusojo nakhwilnje samo zas dobywachu, a dele k Bukowinskim mjezam, hdźež přecy z nowej mocu zasy přećiwo Pflanzerowomu wójskej nadběhowachu, běchu surowe. Štož su z cyła w Haliču němske a awstriske wójska w nětk skoro dwaj měsacaj trajacych nadběhach a na druhej stronje stajnje cofacy Rusojo w přecy nowym wobaranju wukonjeli, njemóžemy ani domyslić. To zda so nam skoro človjeske mocy přesahać.

Što je so při wojowanju wokoło Lwowa dobyło, njehodźi so přewidźeć. Kanonow drje nic telko, kaž mohło so to wočakować. Je woprawdźe k dźiwanju, zo móžachu tak husto zbići Rusojo tola wjele wjetši dźěl swojich třělbow w prawym času hišće wotwjesć.

Wojowanja za Lwowom du wězo dale.

Rusojo budźa drje nětk bórzy też z poslednjoho dźěla Haliča zahnaći. Cofanjo pola Lwowa tłóči pak też dale na ruske stojnišća. W kuće mjez Sanom a Wislu, kaž też na druhej stronje Wisle w krajinje za Kielce počinaju Rusojo na Waršawu cofać.

Arcywójwoda Friedrich a generalny wyšk z Mackensen

buštaj wot němskoho kejžora za pólneju maršalow pomjenowanaj.

Při Dardanellach

běchu tón tydźeń, wosebje póndźelu sylniše wojowanja. Francózojo a Jendźelčenjo běchu nowu pomoc dóstali, wosebje wukrajnikow. Z pomocu ćežkich kanonow přimachu z mocu turkowske hrjebje pola Sedül-Bahr. Po wotměnjacych ćežkich wojowanjach buchu w nocy wot Turkow też z poslednich dobytych hrjebji zasy wuhnaći, runjež běchu njesměrnje wjele municije wutřěleli.

Z italskich bitwišćow

wozjewja awstriske wjednistwo:

W nětk minjenym prěnim wójnskim měsacu njejsu Italscy žanych wuspěchow měli. Naši wojacy na južno-wječornym bitwišću dźerža swoje stojnišća na a blizko při mjezach. Na fronće při Izoncu we wobtwjerdźenej namjeznej krajinje Flitsch-Malborgeth, na karniskich horach a na wšěch tirolskich frontach rozrazychu so wšě njepřećelske pospyty, so dale dobyć, pod ćežkimi zahubami.

Zbožopřejacy telegram Joho Majestosće krala.

(K. J.) Joho Majestosć kral Friedrich August je 19. junija na regiment pěškow čo. 134 sćěhowacy telegram pósłał:

„Kaž sym dźensa přez swojoho wojerskoho zastupnika zhonił, je regiment w poslednich dnjach na wurjadne wašnjo so na jara ćežkich wojowanjach wobdźělił.

Wyšše kommando 6. armeje spomina česćownje, zo bě regiment na wosebite wašnjo při wotwobaranju njepřećelskich nadpadow wobdźěleny. Wuprajam jomu za to swoje cyle wosebite připóznaćo a swój najhorcyši dźak. — Bóh pomhaj nam dale!“

Swětne podawki.

Němska.

Němscy biskopja přećiwo francózskim łžam. Kardinalaj z Hartmann w Kölnje a z Bettinger w Mnichowje staj kejžorej tutón telegram pósłałoj:

Rozhněwanym na hanjenja němskeje wótčiny a jeje sławnoho wójska w knizy „Němska wójna a katolska wěra“ je nam wutrobna potrěbnosć, Wašej Majestosći w mjenje wšěch němskich biskopow naše bolosćiwe rozhorjenjo wuprajić. Budźemy so pola bamža wobćežować.

Kölnjanski kardinal dósta na to sćěhowacu wotmołwu:

Džakuju so Wam a kardinalej z Bettinger wutrobnje, zo sće mi hněw němskich biskopow wuprajili nad hanibnych literariskich přisłodźenjach, kiž su so němskomu ludej a wójskej wot njepřećelow stałe. Też tute nadběhi wotraža so wot dobroho swědomja a moraliskeje mocy, z kotrymiž němski lud swoju sprawnu wěc zakituje a wróća so na swojich zawinjerjow.

W telegramje jedna so wo francózsku knihu „La guerre allemande et le Catholicisme“, kotruž „katolski wubjerk francózskeje propagandy we wukraju“ wudawa. Kniha winuje němske wójsko ze słowami a wobrazami husto dosć na cyle zehłańe wašnjo wšelakich njeskutkow přećiwo katolskej cyrkwi, mjez tym zo so francózske wójsko jako jeje horliwy zakitař wopisuje.

---

hač pak wotcńdźe, da jomu wona swoje najrjeńše napominanja sobu, kaž to Jakub Skala (praelat senior) wopomina w „Božemje maćerne“:

1. Tuž dha khodź zas, syno luby,
   Do zemje tam dalokej',
   Boži škit će wšehomócny
   Na wšěch pućach přewodźej!

2. Nowe zas tu před wočomaj
   Widźiš lěto přestrjene,
   Do wutroby kruće skhowaj
   Wěrne wučby maćerne:

3. Zdaleny, hlej, kraj je tamny
   Wot maćerneje' starosće,
   Tuž měj zakoń Boži, kruty
   Začišćany wutrobje.

4. Dźerž so k Bohu we wšěch skutkach,
   Jemu poruč próc'wanje.
   Přećiwnosće na wšěch pućach
   Jeho pomoc přewinje.

5. Wukń też pilnje wědomosće,
   K kóncej khwataj krasnemu;
   Zabywši přec' na prózdnosće
   Měj so ke wšom' dobremu.

6. Złósćow wšitkich nam'kaš kužoł,
   We towarstwach bjezbóžnych:
   Synko luby, do tej' rukow
   Slub mi, zo so zdališ tych!

7. Druhdy też so domoj dopomń
   Na mać, tebje žohn'wacu,
   Jeje lubosć, starosć wopomń,
   Njezrudź jeje wutrobu.

8. A tuž wjedź će jandźel Boži
   Na wšěch pućach zbožownje,
   Zo, hdyž minył čas so dołhi,
   Mohł so wróćić wjesele.

Zawěsće, njepřećel wšoho dobroho łaka wšudźom na njenazhonitoho młodźenca, zo by joho po hrěšnych pućach dowjedł do njezboža za čas a za wěčnosć. Přejara snadnje wěri to młodźenc lesnym rěčam, wabjacym towarśam a da so zawjesć. Z bolosću widźi mać, kak je so syn zaběžał a wuroni mnohu sylzu. Ale njepřihladuje bjez pospytow joho wumóc; dowěriwje zhladuje na dobroho pastyrja Jězusa a pyta z nim zhubjenu wowcku. Njemóže-li pak wjacy činić, dha modli so wona z najmjeńša za zawjedźenoho. Sławny wótc rjemjeslniskich towarśow Kolping praji wo swojej maćeri: „Wěsće, što je mje we wšěm hubjenstwje na dobrych pućach zdźerżało? Mějach khudu mać, ale mać, wot kotrejež ničo njesłyšach a na kotrejž ničo njewidźach, štož njedyrbjał česćić a sebi ważić. A běch-li jónu w spytowanjach, trjebach sej jenož na nju pomyslić a wědźach, što mam činić. Po jeje smjerći pak hakle prawje zrozemich, što mam so jeje woćehnjenju a jeje modlitwje dźakować.“ A zawěsće je mnohi hižo wěrnosć tutych słowow sam na sebi nazhonił, je pytnył, kak husto mysl na maćerku hižo dosaha, zo na prawym puću zwostanješ, kak husto nas slubjenjo, kotrež smy maćeri zawdali, před padom zakhowa.

Kajke wjeselo pak potom wšěm, hdyž je syn so derje měł po napominanjach maćerje; zbožownje dócpěte powołanjo je potom rjane myto a zarunanjo za wšu haru a prócu a starosć, kotruž staj mać a nan mějoj, kaž nam to po Čišinskim rjenje powěda mała sotřička:

Džak wulki we wutrobach nam so zběha
A z kěrlušom chce k Bohu zlećeć z huby,
Zo zaswitał je dźeń ći, bratře luby,
Kiž róže budźi z mróza też a sněha.

Hlej, dobry bratřiko a knježe měšny,
Ty do Božeje nět sy służby spjaty.
Dźens prěni króć chceš swjećić wopor swjaty,
Kiž Jězus dokonjał je za swět hrěšny.

Smy přišli po tebje do teje khěže,
Hdźež nan a mać staj z tobu prócu mějoj
A za tebje so lěta dołho drěłoj —
To nihdy njezapomni, měšny knježe!

Hlej, bratřa my a sotry ze staršimaj
Za tebje toho prosyli smy wjele,
Kiž dobru mysl a mudrosć z njebjes scele —
Na Božej mši to mytuj nam a jimaj!

Słyš, zwony du. — Pój, bratře, do swjatnicy,
Hdźež Bohu służić maš po swjatym rjedźe!
Njech jandźel pěston derje tebje wjedźe! —
My dźak a khwalbu spěwać pójmy wšitcy!

Haj, starosćow a dźěła ma mać wot ranja hač do wječora, a to nic jenož, hdyž su dźěći hišće małe, ale też, hdyž su hižo wotrostłe, haj potom traš druhdy hišće wjacy hač prjedy.

Małe dźěći — małka hara; wulke dźěći — pótna kara. (Přichodnje dale.)

Zo na francózskej stronje też dobri katolikojo, haj duchowni a biskopja tajke stojnišćo zastupuja, je zrudny dopokaz, kak zaslepjeni su, kak mało nabožne žiwjenjo mjez katolikami w Němskej znaja a kak wysoko narodnosć stajeja nad wěru. (Hladaj też nastawk!)

Přećiwo tutomu „katolskomu wubjerkej“ w Francózskej je w Němskej zjednoćeństwo z najnahladnišich katolikow zestupiło, zo by naše wójsko a našu katolsku cyrkej přećiwo njesprawnym wobskorżowanjam škitało. Biskopja njebuchu do tutoho zjednoćeństwa prošeni, zo njeby jich hódnosć w nuznych wojowanjach ćerpjeła. Z telegramom pak su dosć raznje swoje stojnišćo wuprajili. To budźe też wukraj rozemić, a też jich słowa pola swjatoho wótca zawěśće njebudźa podarmo.

Španiska.

Španiska a bamž. Španiscy biskopja su swjatomu wótcej w prostnym lisće wuprajili, zo by cyły kraj jomu z horliwosću přihłosował, hdy by wón nakhwilnje w Španiskej so zasydlił, dokelž snadź njeby mohł w Romje swój wysoki nadawk wukonjeć. Podobne připisma z tysacami podpismow buchu bamžej ze Španiskeje připósłane. Samo hrabja Romanones, wjednik španiskich liberalnych, je swojich přiwisnikow namołwjał, zo bychu tutym prócowanjam so přizamkli.

Ruska.

Zběžki w Moskwje. W Ruskej spóznawaja pomału, zo z ruskimi wójskami derje njestoji. Runjež wjednistwo hišće husto wo dobyćach pišc, dyrbi tola wuznać, zo so Rusojo w Haliču přecy bóle ruskim mjezam bliža, haj zo so też tam, runje kaž w Pólskej a Kurlandskej, z dźěla hižo na ruskej zemi wojuje. Tute powěśće zbudźuja we Ruskej dale wjetši njeměr. Knježeństwo wuradźa mjez sobu a ze zastupnikami dumy wo srědkach k pomocy. Duma so najskerje bórzy k trajacym posedźenjam powoła, zo by so lud skerje změrował.

Rozhorjenjo je w nčkotrych městach hižo k njeměram a zběžkam wjedło. Najhórje běše w Moskwje. 10. junija započachu so tam njeměry, najprjedy přećiwo nčkotrym němskim twornjam a wulkim překupstwam. Nčkotři wyšši zastojnicy abo jich žony buchu zabići. Tysacy zběžanoho ludu walachu so potom přez hasy. Přez 60 khěži bu zapalenych, wjele přez 200 docyła wurubjenych. Najrjeńše a najdrohotniše wěcy buchu kradnjene. Najprjedy dźěše zapusćenjo po wěstym rjedźe. Wjednicy mějachu zapiski khěžow, kotrež dyrbjachu so zapusćić. Bórzy pak běchu wjednicy móc nad črjódami zhubili a nětk njebuchu jenož němske a židowske, ale też ruske twarjenja nadpadowane.

Policija so při njeměrach nihdźe njepokaza. Wona bě z wojakami wokoło nčkotrych statnych twarjeni zhromadźena, zo by tute škitała. Hakle za nčšto dnjow poča gouverneur Jussupow přećiwo zběžkarjam wustupować a je nětko wozjewił, zo wojacy dalše njeměry z brónjemi podtłóča. — Po nowšich powěśćach su so zběžki wospjetowałe a přeńdu při hubjenych powěśćach z bitwišćow drje bórzy też na druhe města. Lohko budźa wone Rusku runje tak k měrej sobu nuzować kaž přěhrawanja wójska.

Bołharska.

Bołharska a wójna. Kaž wšudźom, šćuwa štworo-zjednoćeństwo — Ruska, Francózska, Jendźelska, Italska — też w Bołharskej k wójnje přećiwo nam. Nimale kruće bě wone skónčnje žadało, zo by Bołharska so jomu hnydom přizamknywši swoje wójska přećiwo Turkowskej wupósłała. Za to lubi jej štworo-zjednoćeństwo serbisku Macedoniju, grichiski přistaw Kawalla z přisłušacje krajinu, Turkowsku hač k liniji Enos-Midia a přećelne předstajenjo w Rumunskej, zo by Dobrudšu zas Bołharskej wotstupiła.

Bołharska pak njecha so z nowa lepić dać kaž po balkanskich wójnach. We swojej wotmołwje njepraji tohodla ministerpraesident Radoslawow ničo, zo Bołharojo do wójny zastupja, praša pak so za wšelakimi wěcami, kotrež dyrbjałe trochu njewěste lubjenja štworo-zjednoćeństwo hakle zawěsćić. Spušćliwa wotmołwa na tajke prašenja budźe za zjednoćeństwo drje njemóžna, a tuž budźe nadźiju na horco žadanu bołharsku pomoc spušćić dyrbjeć. — Z Rumunskej dźe so zjednoćeństwu podobnje.

Šwedska.

Khorowata šwedska kralowna bě při njekhmanym nadpadźe francózskich lětarjow na Karlsruhe w straše za žiwjenjo. W Šwedskej je tohodla francózski wot wojeńskoho wjednistwa poručeny njeskutk wulki hnčw zbudźił. Rozhorjenjo je ćim wjetše, dokelž ma Šwedska hižo druhe ćežke skórżby přećiwo Jendźelskej a Francózskej. Wonej, wosebje Jendźelska, krudujetej mjenujcy cyle samowólnje šwedski póst a šwedske łódźnistwo. Šwedske nowiny hižo wot swojoho knježeństwa žadaja, zo by jendźelskomu póstej puć přez Šwedsku zakazało, jeli wobćežowanja njepřestanu. Snadź Jendźelska, „kralowna morjow“, hišće poniżnosć nawuknje.

Grichiska.

Při wólbach je strona prjedawšoho ministerpraesidenta Venizela wjetšinu dóstała, a wón budźe tohodla najskerje zasy do swojoho zastojnstwa powołany. Nastupi drje je wokoło 20. julija. Njeje pak z tym prajene, zo so Grichiska nčtk našim njepřećelam přizamknje. Wobstojnosće su so tola wjele přemněniłe, a Venizelos hlada so hewak strašnych wěcow. Wosebje njeje też wulke přećelstwo mjez Italskej a Grichiskej.

Z kralowej strowotu so dale porjedźa.

Ze Serbow.

W Třělanach bě kolesař so dał 41ětnomu hólcej zady na koleso stupić, zo by joho sobu wzał. Hólcej buštaj palc a druhi porst praweje nohi wottorhnjenaj. To je sćěhwk tohole hłupoho a strašnoho wašnja, kotrež móžeš často wobkedźbować.

Z Radworja. (Żelezny křiž.) Zasy staj tudomnaj wojakaj żelezny křiž dóstałoj, a to:

IX. Huzar **Loka z Nowoho Bronja**, reservist pola Wulkohojnskich huzarow (reg. čo. 18). Wón so 28. septembra w bitwje pola Ch . . . (w połnócnej Francózskej) z wurjadnej zmužitosću wuznamjeni, bu pak při tym ćežcy ranjeny a wot Francózow zajaty. Za „zmužitosć před njepřećelom“ dósta żelezny křiž. Loka sam pak čestneje pychi wjacy njewohlada, dokelž je mjez tym w lazareće we Limoges (w połodnišej Francózskej) wumrěł.

X. Grenaděr **Hanč z Radworja**, krajny wobornik pola mašinskich třělbow. Wón we bitwje pola ..... wulku zymnokrejnosć wopokaza. Jako běše regiment hižo dowolnosć dóstał, zo smě před surowym njepřećelskim wohenjom wróćo hić, třěleše Hanč ze swojej mašinu měrnje dale, jako by w Drježdźanach na Helleru był, a načini z tym Francózam wjele škody, bu pak skónčnje sam ćežcy ranjeny. — Dokelž je w bitwje prawu ruku zhubił, wuknje nětko w Drježdźanach z lěwej ruku na mašinje pisać, zo by pozdźišo zastojnstwo jako pisař zastać mohł.

Ranjenaj staj:

Jakub Winař z Radworja, podwyšk pola grenaděrow. Wón měješe w nocy 16. junija pola .... strašnu patruliju wjesć, na kotrejž bu do nohi ranjeny. — Lěkuje so w lazareće w Malmaison (mjez městomaj Montmédy a Longwy, njedaloko belgisko-luxemburgskich mjezow).

Jurij Brankačk z Radworja, matroza na wójnskej łódźi „Seydlitz“. Hižo w mórskej bitwje pola Helgolanda w februaru joho kruch granaty zrani. So wustrowiwši přińdźe pak zasy na swoje městno, ale bu 12. junija pola .... z nowa ranjeny a hóji so nětko w mórskej khorowni we Wilhelmshafnje (na brjozy Połnócnoho Morja).

Khory je:

Jurij Rostok z Radworja, wojak pola mašinskich třělbow Budyšskoho regimenta. Wón je na tyfus skhorjeł a leži w lazareće w Brienne (w połnócnej Francózskej).

*

Z druhich serbskich wosadow njech su naspomnjeni:

Grenaděr Emil Manna z Baćonja; lohcy ranjeny;

Reservist Jurij Domš ze Zejic; dotal zhubjeny, je khory;

Reservist Jurij Herbrich z Hórkow; dotal lohcy ranjeny, je jaty.

Ze Zdźerje. W měsacu najswjećišeje Wutroby Jězusoweje sym so zmužił z należnej prózstwu kłapać do wutrobow našoho serbskoho ludu. Zdźeŕ, drje nčkotromužkuli jenož po mjenje znata, w narańšim kućiku našich katolskich Serbow, njeje tohodla mjenje katolska kaž žana druha serbska wjes a wosada. Też tu cyrkwinc žiwjenjo knježi a přecy rjeńšo rozkćěwa, štož też ličba swjatych woprawjenjow z poslednich lět dopokazuje: 1910 wokoło 200; 1911: 414; 1912: 562; 1913: 642; 1914: 744. Mamy tu w tachantskim hrodźe horjeka našu swjatnicu, hdźež so k Božim służbam zhromadźujemy, kotrež so wot 1½ hodźiny zdalenoho Radworja wobstaraja. Štož nas boli je to, zo nimamy nastajnje, kaž druhdźe, wosrjedź nas Najswjećiši Sakrament, ale dyrbimy so spokojić z krótkim wopytom našoho Zbóžnika, hdyž so tu njedźelu a srjedu Boża mša swjeći. Tola wěrće, lubi Serbja, też my mamy swoje należnosće, kotrež bychmy rad na swojich nyšpornych pobožnosćach a druhich přileżnosćach Jězusej přednjesli. Žadamy za tym, zo bychmy tu stajnje swojoho Zbóžnika měli. Ale hdźe měł bydlić? Wěčna lampa drje wisa z wjerha dele, njeswěći wšak so ženje. Nimamy tu přihodnoho wołtarja. A tole je bě! Bychmy-li wołtař měli z khmanym tabernaklom, by nam też potom cyle wěsće naša duchowna wyšnosć Najswjećiši Sakrament do njoho dowoliła. Ale smy khudźi. Njech tohodla hlada naš serbski lud do swojoho zamoženja, hač njeměł za swojich sobubratrow w Zdźeri mjeńši abo wjetši dar, zo bychmy też tu dóstali přihódny wołtař a potom Najswjećiši Sakrament. Snadź chcył sebi bóle zamožity tu runje pomnik swojeje šćedriwosće stajić. Najswjećiša Wutroba Jězusowa pak njech mytuje a žohnuje wšěm dobroćelam!

Wšě dary za spomnjenu należnosć njech so scelu na: Mikł. Dórnika, kapł. w Radworju.

Z Marijneje Hwězdy. Lětuša Janska kermuša so zańdźenu njedźelu cyrkwinscy woswjeći. Dopołdnja bě wulka Boża mša a předowanjo měješe knjez kapłan Mič, kiž ważnosć a rjanosć domu Božoho wěriwym nadrobnje rozkładowaše. Po tym bě wobkhad po klóštrskim dworje.

Wot swětnoho hołka a tołka ničo njewohladachmy. Druhe lěta sebi myslachmy, zo bjez reji a karusela a druhich rozpjeršacych wustawow njeńdźe, haj zo to hakle kermušu wučini. Kelko pjenjez je so we druhich lětach rozmjetało, wosebje też ze strony dźěći. To dźěše do stow. Bóh dał, zo by so po wójnje kermuša na dalše tak wotměwała, kaž lětsa. To wašnjo přihodźa so swjedźenjej poswjećenja cyrkwje. Swětne zmyslenjo a juskanjo podusy lěpšu mysl.

Kaž so zda być, su sebi mnozy kermušny kofej a wójnski tykanc (!) dołho słodźeć dali. Hewak by wopyt zhromadźizny towarstwa ss. Cyrilla a Methoda ze strony domjacych zawěsće lěpši był. Tak dyrbjachu nam z wjetša cuzy žurlu pjelnić. Česć to za nas njebě.

Z Jawory. Póndźelu připołdnju sypny so třěcha na hródźi wjesneje korčmy. Hižo dźeń prjedy daše so tajke spodźiwne pikotanjo a wrjeskotanjo słyšeć. Na dobre zbožo je hródź wjelbowana a tak wudźerža ćežu spadanych hrjadow a cyhelow. Skotej so ničo stało njeje. Jena mašina je so trochu wobškodźiła a syno z rozpadankami so zakryło. Na samym dnju dyrbješe so tam hišće wjacy přiwozyć. Tak běchu móhli też ludźo do njezboža přińć. Dodźeržane hrjady njemóžachu napołoženu ćežu wjacy znjesć a tak budźe elementarne podeńdźenjo nastork k ponowjenju, na čož so dawno čakaše. Rozłamanki a rozpadanki činjachu zaćišć, kaž by tam „bomba“ rozbuchnyła.

Z Rakec. Tu běše štwórtk tydźenja, 17. junija, wulki woheń, kotryž wječor w 6 hodźinach wudyri. Najhórje potrjecheny bu kubleŕ Pawlik, pola kotrohož woheń wuńdźe. Potrjecheni buchu wšo hromadźe pjeco mjenje abo bóle. Zawinyli běchu woheń tŕo wósom- a dźewjećlětni hólcy, kotříž běchu ze zapalkami hrajkali a zady Pawlikec bróžnje, hdźež běchu walčki byłe, sebi woheńčk zadźěłali, kotryž měješe potom tak zrudne sćěhwki. Na bróžni hnězdźeštej hižo dołhe lěta baćonaj. Šwarna mać zakrywaše swoje štyri młodźata z křidłomaj, doniž płomjenja nad hnězdom hromadu praskachu. Potom hakle je wopušći a wućekny tak blizkej smjerći.

Z Barta. Minjenu póndźelu tŕěli tu w napadźe duchownoho zamylenja praktiski lěkaŕ dr. Schlottmann do swojeje žony a trjechi hornju nohu; sam pak trjechi so smjertnje, tak zo na sćěhwkach toho wumrě.

We Wósporku budźa póndźelu 28. junija skótne wiki. Wuswědčenja wo sempřińdźenju po § 17 wotrězk 1 po postajenjach zwjazkoweje rady maja so sobupřinjesć.

Z Kulowa. (Njezbožo.) Na brunicowej jamje Klara III pola Čisowa sta so njedawno njezbožo. Hdyž někotři wójnscy jeći, kiž tu dźěłaja, z tym so zaběrachu, jenu železnu čaru přepołožić, pušći so 4 metrow dołhe skalnišćo a trjechi 4 jatych, 1 Rusu a 3 Jendźelčanow. Mjez tym zo so posledni lohko wobškodźichu, dyrbjachu Rusu (Polaka) do tudomnoho miłosćiwoho wustawa přewjesć.

Z Wojerec. (Wopory wójny.) Hač do 9. junija su tu 30 wojowarjo rjekowsku smjerć za wótcny kraj namakali w starobje wot 17 hač 38 lět, mjez nimi 13 woženjenych.

Z Delnjoho Wujezda. Ze zajeća w Kinsbórku ćeknywši buštaj tu Rusaj popadnjenaj. Gmejnskomu předstojićerjej so zdźěli, zo na Bjerwałdskich honach podhladnaj mužskej so překhodźowaštaj. Ludźo so za nimaj nastajichu a dosćeżechu jeju. Wonaj zběhnyštaj hnydom rucy a daštaj so popadnyć a buštaj hamtskomu předstojićerjej přepodataj. Po dwěmaj dnjomaj wotwjedźe wojeŕska straž ćeknjencow ze zajeća wróćo. Tak so złoteje swobody dołho njezwjeselištaj.

Hłowna zhromadźizna

towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda

w Pančicach

njedźelu 20. junija.

Kaž bu w posedźenju předsydstwa a wubjerka towarstwa ss. Cyrilla a Methoda, 3. měrca t. l. w Budyšinje, postajene, wotmč so lětuša hłowna zhromadźizna našoho towarstwa w Pančicach. Knjez předsyda, praelat Jakub Skala, bě z Kamjenca, hdźež bě runje z knjezom biskopom sobu na firmowanskim pućowanju, přikhwatał a nawjedowaše našu hłownu zhromadźiznu.

Wotewriwši zhromadźiznu z katolskim postrowom, powita přitomnych a pokaza na to, zo smy so zhromadźili w zrudnym času (ale bychmy wšak tohodla też połnu salu wočakowali), a zo přeżiwjamy nětko jara zrudne a ćežke časy. A tola, byrnjež su mnozy našich wonka w polu, dyrbimy my tola wšě nuzne dźěła dokonjeć kaž hewak, a tohodla strowi a krući być w našich mocach. Tuž dyrbi też naše towarstwo dale dźěłać we wójnskim času, a tohodla smy so tu też dźensa zhromadźili, zo bychmy dźěłali a zhonili, kak z towarstwom stoji, zo bychmy so z nowa zahorjeli za naše ideale a dźěła a tak wšitko też dale so stało „Bohu k česći a Serbam k wužitku!“

Knjez wučeŕ Słodeńk so zamołwješe, zo sala bóle połna njebě, zo na nim njeleži, je wšo možne činił, zo bychu ludźo prawje bohaće přišli; něšto mało snadź je też wina Janska kermuša, kotraž so runje tu njedźelu swjeći, wón měnješe. (Wčzo tykanca wšak ani skibki wohladali njejsmy. Přisp. red.) Tohorunja powita knjez Słodeńk zhromadźiznu do Pančic a wočakuje wot njeje też nowe zahorjenjo za naš Posoł w tamnych stronach.

Knjez předsyda bě też wutrobny postrow z Kamjenca sobu přinjesł wot najdostojnišoho knjeza biskopa dr. Franca Löbmanna, kotryž je so jako student jara za našich Serbow zajimał a kotryž też Posoł sobudźerži wot swojeje młodosće.

Na to spomni knjez scholastikus Žur, zo je zhromadźizna porjadnje powołana (z tŕikróćnym wozjewjenjom w Posole, mjez tym zo je jeno jene wozjewjenjo předpisane).

Nětko sćěhowachu jenotliwe dźěle po dźeńskim porjedźe.

I. Rozprawy pokładnika.

Mamy abo mějachmy dotal pola towarstwa tŕi wšelake pokładnicy: za Posoł, fond redaktora a Krajan, k tomu přińdźe nětko bórzy hišće štwórta pokładnica abo kassa wo čišćeŕni, za kotruž matej so wězo też Posołowa kaž Krajanowa kassa starać, mjez tym zo fond-kassa wostanje sama za so, zo by tola jónu mohła swój nadawk wukonjeć a nam k samostatnišomu redaktorej dopomhać.

a) Posoł.

Dokhody Posołoweje kassy su jara wšelakore; to su přinoški sobustawow, wunošk inseratow a wunošk wšelakich knihi, kaž Žiwjenja Swjatych, Nowoho Zakonja, Małych bibliskich stawiznow a druhe. Hłowna wěc sobu pak je Posoł a joho abonentojo kaž też nawěški. Přede wšitkim mamy sebi wobhladać Posoł a joho płaćiznu. Posoł płaći we swojej nětčišej wulkosći wob lěto (papjera, stajenjo a čišć) 4680 hriwnow, a pódlanskich wudawkow je lětnje na 600 hr., potajkim hromadźe 5280 hr. Sobustawow (abonentow) mějachmy l. 1914 na 1130 po 3 hr., to wučinja 3390 hr., tuž pobrachuja nam k hornjej sumje 1890 hr., kotrež maja so k abonentnomu pjenjezej připłaćić. To wučinja potajkim za kóždoho wotebjerarja Posoła lětnje 1 hr. 67 pj. To je so nětkle płaćiło z nawěškow, a dokelž też tych wunošk k tomu njedosahaše, też z dokhodow knihi. Nětko pak trjebamy tute wunoški přede wšitkim za čišćeŕnju a njemóže so tak za kóždoho čitarja Posoła hišće wjacy hač połojca cyłoho přinoška kóždolětnje připłaćić. Hdyž tohodla Posoł, kotryž bu wjacy króć powjetšeny hač na nětčišu wulkosć, też w płaćiznje z najmjeńša na 4 hr. powyšimy, njećinimy z tym ničo njeprawe, ale to woprawdźe sprawnosć žada, a tak z najmjeńša deficit trochu ponižimy, dokelž też po 4 hr. wostanje nam hišće k dopłaćenju, hdyž ličba abonentow 1130 wostanje, na 760 hr., štož je hišće šwarna summa, a trjebamy k tomu tójšto nawěškow, zo bychmy też tón deficit hišće zarunali. A tak njemóžachmy też fondej ničo z Posołoweje kassy darić, dokelž nětko to wšo za čišćeŕnju trjebamy. Też zbytk z lěta 1913 bu jako dokhod do lěta 1914 přiwzaty (1334 hr. 97 pj.), zo by so tak mohł čišćeŕni přiwobroćić. Też mějachmy loni hišće rjanu summu z nawěškow, kotrež pak nětko we wójnje so jara pomjeńšichu, haj nimale wuwostachu. Wupłód cyłoho zličbowanja Posołoweje kassy pak bě: dokhodow 8413 hr. 39 pj. a wudawkow 8359 hr. 32 pj., tak zo zbytka w kassy wosta 54 hr. 7 pj.

b) Fond za redaktora.

Kaž bu hižo spomnjene, je tónle fond k tomu założeny, zo bychmy tola jónu dóstali bóle samostatnoho redaktora, zo by dóstał wěste zarunanjo abo mzdu, a njeby trjebało redaktorstwo přecy jeno přiwisk druhoho zastojnstwa być, kotrež samo hižo mocy cyłoho muža žada, ale traš jeno by mohł lohke zastojnstwo zastarać a hłowny nadawk by był redakcija. Potom hodźi so też skerje něšto žadać a by też njesło rjane płody. Na tónle fond wšak smy so trochu pozdźe dopomnili, hewak bychmy zawěsće dale byli. Hromadźi so nětko 9 lět, lětsa 10. lěto. Wězo njebychmy ani to měli, njebychmy-li minjene lěta też přecy po tysacach z Posołoweje kassy do tuteje dawali a fondej přiwobroćeli.

Wupłód lěta 1914 bě nětko sćěhowacy: dokhodow bě wšo hromadźe: 3935 hr. 27 pj. a wudawkow: 3911 hr. 27 pj., tak zo jako zbytk w kassy zwosta 24 hr. W tutych ličbach běchu woprawdźite dary lońšoho lěta: 414 hr. 68 pj., z přirunanjom 1913 - tedom bě tajkich darow 430 hr. A zajimawe pódła je, 1913 bě mjez tymile darami: 267 hr. hodownych abo nowolětnych darow, a 1914, potajkim we wójnskim lěće, wučinješe tale spomnjena summa 289 hr., potajkim wjacy hač w dobrym měrnym lěće. — Cyłe zamoženjo fonda wučinja hakle nětko 9729 hr. 67 pj. Potajkim z najmjeńša dobry nadběh k wotpohladanomu kóncej, ale za samostatnoho redaktora je to hišće mało wuhladow, dokelž po 4% by dań hakle wučiniła nin ale 400 hr.

Při tutej składnosći přispomni rozprawjeŕ też, zo je naše towarstwo „sudniscy zapisane towarstwo (E. V.)“ a tuž ma też prawo zawostajenstwa přijimać. Tu by za někotrohožkuli była přileżnosć, so w swojim testamenće też na naše towarstwo ss. Cyrilla a Methoda (Cyrill- und Methodius-Verein) dopomnić a za naše najważniše duchowne należnosće něšto zawostajić, štož by zawěsće stotore płody njesło.

c) Krajan.

Naša protyka Krajan je so też porjadnje wuwiła a je też z nawěškami nětko trochu pokračowała. Dokhody Krajana wučinjachu

z inseratami 1188 hr. 40 pj. a wudawki 866 hr. 35 pj., tuž bě zbytka 322 hr. 5 pj. Krajan wězo ma tež čišćeńnju sobu podpjerać a dyrbi so joho wunošk nětkle za tusamu nałožować.

Zličbowanja buchu wot tachantskich knjezow wučerjow podwyška Šołty a Wjeraba přehladane a za prawe spóznate, za čož budź jimaj tež z tutym wutrobny dźak wuprajeny. Pokładnikej wupraji so tež dźak towarstwa z postanjenjom za tak sprócniwe dźěło a jenohłósnje wuswobodźenjo za zličbowanja. (Pokračowanjo přichodnje.)

Njekhmane pismo francózskoho komiteja.

Žałosne přisłodźenja. — Wopačne nahlady wo kulturje a cyrkwi. — Francózska cyrkej w straše.

Sćěhowacy nastawk w Oc. V. chcemy tola tež našim čitarjam zdźělić, zo trochu nawědźa, što je na swěće wšitko móžno.

Francózscy katolikojo su zawinowanjo žałostnych łžow sebi na swědomjo wzali. Tak mjenowany „katolski wubjerk za francózske zajimanjo we wukraju“, kotromuž ličba francózskich biskopow, swětnych a rjadnych duchownych, wučencow, politikow a spisaćelow jako čestni předsydojo a sobustawy přisłušeja, je woprawdźe žadławu knihu wudał z titulom: „Němska wójna a katolicismus.“ Tasama mjerwi so z wumyslenymi podawkami a złymi přisłodźenjemi, ma cyle jasny wotpohlad, zo by so wukraj přećiwo Němskej a tež katolstwu w Němskej hišće bóle rozhorił. Kniha, kotraž ma so bórzy do jendźelskeje, italskeje, španskeje, portugiskeje a němskeje rěče přełožić, chce dopokazać, zo so Němska w cyłym swojim kulturnym wuwiću a wosebje přez wašnjo swojoho wójnu-wjedźenja jako njepřećel katolstwa a wšoho křesćanstwa wopokazuje, mjez tym zo nam Francózsku předstaja jako kraj, kotryž je cyrkwi swěrnje poddaty, kaž to ze zadźerženja jeje duchownych, wojakow a wulkeje mnohoty ludu pječa sćěhuje. Hnydom nimo knihi wuńdźe tež album, kotreż ma rozjasnić zadźerženjo němskoho wójska na jenej a francózskoho wójska na druhej stronje napřećo katolskej cyrkwi. Móžemy sebi myslić, što tele fotografije z wojownišća, potom rukopisnje wozjewjene dopisy wojakow atd. w zwisku tutoho wobskoržowacoho pisma, štož kniha „La guerre allemande et le Catholicisme“ tola je a być chce, woznamjenja.

Tola wobora přećiwo tomule šćuwanju bu wot strony Němskeje, wosebje katolskeje strony, hnydom započata; mjez druhim je pod wjednistwom zapósłanca Erzbergera wubjerk němskich katolikow hromadu stupił, kiž dokładne napřećiwne pismo wuda, w kotrymž po zakładźe hamtskich a wobswědčenych žórłow so wopačne wobskoržowanja a winowanja francózskoho pisma do prawoho swětła postaja.

Spisaćeljo šćuwanskoho pisma chcedźa tule wójnu, kotruž přećiwo zjednoćenju katolskich, protestantskich a schismatiskich krajow, kotreż chcedźa nas zatłóčić, zjednoćene hišće z dźiwimi a połdźiwimi přiboham-służerjemi, wjedźemy, k nabožnej wójnje sčinić, k wójnje protestantisma, haj pohanstwa. Kak mócna tale mysl je, kóždy spóznaje. We wójnje, kotruž wjedźemy, jedna so tola najprjedy wo politiske a hospodarske wěcy, a potom wězo tež wo nabožnosć, wěru, ale na cyle hinaše wašnjo, kaž dźěn wěmy, hdyž chcedźa swobodni murjerjo runje nawopak wěru do Boha zničić a trony kralow a kejžorow spowaleć z pomocu njewěry, kaž je wona wosebje w Francózskej a Italskej atd.

Wosebity zaćišć dyrbja w knizy tamne ze słowom a wobrazom předstajane wudawane njekhmanosće Němskich w Belgiskej činić. Francózski spisaćel njemóže dosć wjele činić we wobskoržowanju a wumjetowanju přećiwo němskomu wójskej. Dźe samo tak daloko, zo praji, zo je tónle hruby francózski antiklerikalismus mjeńši (?!) strach za cyrkej hač tele podtłóčowanjo duchownstwa, kaž to čini němske a awstriske katolstwo. Kóždy, kotryž cyrkwinske wobstojnosće we Francózskej na jenej, a tamne w Němskej a Awstriskej na druhej stronje znaje, wě tež tele francózske přehnaco prawje važić. Štož pak so w knizy wo tamnych „grawoćiwych njekhmanosćach“ bledźi, dyrbimy prajić, zo so nihdźe žadyn podawk njestroniscy njepřepyta, ale jeno blady časopisow a wućahi z dźenikow němskich wojakow so jako dopokazy trjebaja, zo by so cyły lud dla najhóršoho barbarisma wobskoržował a so jomu systematiska krewjelačnosć přicpěwała. Přispomnić dyrbimy, zo so woprawdźe němske dwělomne wupłody w časopisach, kotreż buchu wot patriotow wotpokazane a jako łžě dopokazane, jako zakład tychle njehańbitych knihi wužichu.

Cyle křiwe nahlady so tu wuwiwaja wo kulturje z počahowanjom na katolstwo; po nahladach spisaćela Goyan dyrbiš nazhonić, zo w Němskej z cyła wo kulturje ani rěče njeje. Kak so to ma? Goyan čini sebi dopokaz lohki: Najprjedy njedźiwa docyła na dwě pjećinje katolikow w Němskej, či tu za njoho njejsu; potom rozjasnja, zo su mjez křćenymi křesćanami Němskeje tajcy, kotřiž přećiwo cyrkwi a cyłomu křesćanstwu k starym přiboham Germanow swój wuček bjeru a chcedźa Wotana česćić. Wot wěriwych protestantow khětře wothladajo sudźi wón cyle powšitkownje a wólbrnje, protestantismus je njekřesćanstwo, dokelž pak je němska kultura protestantismus, tuž njeje němska kultura ničo druhe hač pohanstwo a służba Wotana. (Přisp.: Wotan bě stary pohanski přibóh.)

Što dyrbja sebi dobri protestantojo, što dyrbi sebi kóždy, kiž rozomnje mysli, wo tajkichle francózskich bladach, tajkej njehornosći, kotraž katolske mjeno najžadławišo womaza a wonječesća, myslić!

A k tomu wozjewja tale hanjaca kniha, zo je wona wudata wot komiteja, kotryž nam předstaja wuzwolenych muži katolskeje hierarchije a intelligency, kaž por kardinalow, něšto biskopow, wjele wučenych, potom sobustawy akademije, senatorow, wotpósłancow, basnikow a spisaćelow . . . Najwjacy tamnych njekhmanosćow su so, kaž wudawaja, w Belgiskej stałe, wo kotrychž tola mjenowani biskopja runje tak mało wědźa jako swědkojo kaž tamni najenkojo, kotřiž su knihu našmórali. A wobžarujomnje njemóže so dwělować, zo francózscy biskopja tomule njenjeskutkej cyłych knihi přihłosuja. Za to swědča přihłosowanske adressy na kardinala Mercier-a w Mechelnje a pastyrske listy francózskich biskopow, z kotrychž je samo dźěl w knizy wućišćany.

To je jara zrudźace, zo je francózski nacionalismus w rynkach wysokoho duchownstwa tajke zaslepjenjo wuskutkował. Hdyž so tam nabožne wobstojnosće na tele wašnjo a w tajkej měrje dale wuwija kaž dotal, potom móhli skoro tym wěrić, kotřiž praja: Francózska cyrkej njehodźi so před zahubu wjacy zakitać. Tajke pisma a knihi swědča wo wulkim zapadnjenju.

Cyrkwinske powěsće.

Z Kamjenca. Minjenu njedźelu 20. junija běše w Kamjencu swj. firmowanjo. Sobotu popołdnju w 3 hodź. přijědźeštaj najdostojnišej knjezaj biskop dr. Franc Löbmann a praelat Skala ze železnicu z Budyšina přez Biskopicy do Kamjenca. Na dwórnišćo běše knjez farař Žur k powitanju přišoł. Hdyž so wóz z knjezom biskopom a přewodnistwom cyrkwi a farje bližeše, joho swjatočne zwonjenjo powita. Na farje so knjez biskop a duchowni cyrkwinsku drastu zwoblekachu a potom běše swjatočny ćah do rjenje pyšeneje cyrkwje. Tam knjez farař Žur najdostojnišoho knjeza w mjenje wosady powita, na čož knjez biskop wotmołwi a tež swoju radosć wupraji, zo móže tudy w Kamjencu swoje prěnje zwonkowne firmowanjo (prěnje z cyła bě w Budyšinje było) wudźělić. Swoje słowa wobzamkny z biskopskim požohnowanjom; k tomu so potom krótka pobožnosć a požohnowanjo z Najswjećišim přizamkny. Na to sćěhowaše hnydom pobožnosć po mortwych w cyrkwi, a w dołhim ćahu so poda wobkhad na zdaleny kerchow: korhowje, šulske dźěći z wučerjemi, duchowni a biskop a wjetša ličba wosadnych. Na kerchowje so předpisane wobrjady dokonjachu kěrluš a zhromadne modlitwy swjatočnosć wobzamknychu. — Za wječerju zwjeseli Caeciline towarstwo knjeza biskopa z někotrymi spěwami, a knjez kantor Weclich postrow swojich spěwarjow a spěwarkow z wutrobnymi słowami wupraji.

Njedźelu do 9 hodź. bu najdostojniši knjez biskop swjatočnje do cyrkwje wjedźeny, hdźež hnydom před wołtarjom so paramenty zwobleka a potom pontifikalnu Božu mšu swjećeše. Na Božej mši Caeciline towarstwo z nawjedowanjom k. kantora Weclicha a z pomocu k. kantora cm. Braunera Singenbergerowu missu jara wustojnje přednjese. Bórzy po Božej mši měješe najdostojniši wyšši pastyr hnujace předowanjo na firmujomnych a spominajo na ćežke časy, w kotrychž smy žiwi, jich napominaše ke krutosći a swěrje w swjatej wěrje. Kaž bě postajene, po přihotowanskich modlitwach wšitcy firmujomni ze swojimi kmótrami do cyrkwineje zahrody wustupichu, hdźež knjez biskop jenotliwym swjaty sakrament wudźěli. Wšo hromadźe bu 221 wosobow firmowanych, mjez nimi bě 28 z Njebjelčanskeje wosady. Po firmowanju běchu wšitcy firmowani zasy so do cyrkwje wrośili, hdźež so skónčne modlitwy a požohnowanjo dokonjachu. Te Deum a požohnowanjo z Najswjećišim swjatočnosć wobzamkny. Po kemšach přija najdostojniši knjez předsydstwo a z knjezom praelatom někotre wopyty pola wyšših zastojnikow wobstara.

Wječor w 7 hodź. běše wosadna zhromadźizna w sali hosćenca pola złoteje Hwězdy. Knjez farař Žur w swojej powitanskej rěči najdostojnišomu knjezej swoju wosadu předstaji, na čož knjez biskop z wótcowskimi słowami swoje spokojenjo a tež napominanjo k dalšomu swěrnomu prócowanju w nabožnym žiwjenju wupraji. Spěwy Caecilineho towarstwa tute rěče rjenje wobrubjachu.

Póndźelu běše wot 8 hač do 11 hodź. pruhowanjo. z nabožiny w 6 wšelakich rjadownjach Kamjenskeje šule. Popołdnju we 3 hodź. najdostojniši knjez biskop a praelat Skala Kamjenc zasy wopušćištaj.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 667. Michał Domš z **Bozankec**; 668. Jurij Hejduška (pohonč) z **Budyšina**; 669. Cyrill Mikan z **Nowoho Łuska**; 670. Franc Kocur z **Wutołčic**; 671. Marija Larasec z **Haslowa**.

Wozjewjenjo.

(K.M.) **Założenjo městna za wupokazy wo zhubjenych za přisłušnych sakskoho wójska.**

Wupokazowacy büro ministeria wójny ma jedyn ze swojich najnuznišich nadawkow, wšo, štož je čłowjescy móžno, spytać, zo by so wujasniło, hdźe zhubjeni přebywaja abo hdźe su wostali, a nochce to přewostajić přiwuznym a privatnym, zo bychu starosći a njewěstosći tych wotpomhali, kotřiž su swoje najlěpše wótcnomu krajej woprowali.

Tohodla je wupokazowacy büro też wupokazanjo za zhubjenych připrawił.

Je so stało, zo su starosćiwi přiwuzni dla swojoho zhubjenoho **nadobo** na wjacy wot wyšnosće připóznatych městnach kaž też pola tajkich privatnych bürowow z dźěla ze zapłaćenjom so naprašowali, tak zo so jenoho jeničkoho pada dla potom z 5 6 stron naprašowanja stawaja. Z tym njewobćežuja jeno naše wójska, lazarety atd. z hromadami naprašowanjow a z njesměrnym pisanskim dźěłom, ale też hamtske městna w njepřećelskim wukraju, tak zo je strach, zo so wupokazy z njepřećelskeje strony wobmjezuja abo zapowědu, z najmjeńša pak nic wjacy z trěbnej swědomitosću so njestanu.

Zo bychu so nětko tele spomnjene njedostatki wotstroniłe a system naprašowanjow so **přezjene** wutworił, njebudźe büro ministeria wójny za wupokazowanjo wo zhubjenych jeno naprašowanja činić pola dźěłow wójska a w lazaretach, ale tosame też činić pola hamtskich a privatnych městnow w njepřećelskim wukraju, posledniše wosebje w zjednoćenju z městnom za wokrjes Lipsčanskoho wokrjesnoho hejtmanstwa a z wupokazowacym městnom „Čerwjenoho křiža“ w Drježdźanach, Marijna droha 17, kotrejž matej hižo jara připóznaća hódne wuspěchi wo rozjasnjenju zwostaća zhubjenych.

Přiwuzni zhubjenych so z tutym namołwjeja, zo bychu namjety pytanja za zhubjenymi **jeno** stajeli pola

Nachweisbüro des Kriegsministeriums, Abteilung für Vermißten-Nachweis,

a to hdyž so pisomnje stawa:

Dresden N. 6., Königstraße 15,

a hdyž hortnje:

Dresden N., Hauptstraße 27 I. (Café Pollender).

Pola pisomnje zapósłanych próstwow dyrbi so wozjewić mjeno, předmjeno, narodny dźeń, narodne městno, dźěl wójska a postajenjo (hač wojak, džesatnik, podwyšk atd.) zhubjenoho. Dale ma so přispomnić, hač a što je so hižo stało wo namakanjo zhubjenoho a z kajkim wuspěchom. Podłožki maja so po móžnosći w prěnjotnym pismje připołožić, kotrež so po trjebanju hnydom zasy wróća.

Wšelčizny.

Z Wulkoho Hojna. Tu w Bierlingen wumrě 8lětna dźowka hosćencarja Albusa. Holčka bě njezrałe janske a černjowe jahodki jědła a na to wodu piła. Bórzy přińdże bluwanjo, kolika atd., a dźěćo padźe do womory a zemrě. Kaž kóždolětnje, tak też tu zasy tasama njezmylnosć, wužiwanjo njezrałych jahodkow, potom wodu-picо a smjerć. Njech tola kóždy, kohož nastupa, wosebje pak starši swoje dźěći warnuja a jim kruče zakazaja, njezrałe jahodki abo sad jěść a potom na to wodu pić.

Cyrkej Božoho Ćěła w Barlinje přez woheń zničena.

W Barlinje nasta póndźelu popołdnju po 2 hodźinomaj w cyrkwi Božoho Ćěła (Corpus Christi) woheń. Cyrkej so spali, jeno kapala bu zdźeržana. Najskerje bu woheń złóstniscy założeny.

Wulki woheń

bě tamny tydźeń też w Duderstadt, na 40 khěžow so spali. Škoda wučinja na połdra milijona hriwnow. Bydło přisadźi z tym 72 swójbow z 240 hłowami. Dźesaćlětna holčka bu wot padacych powostankow zaražena.

Dla falšowanja lisćinow a jebanstwa

wotsudźi khostanska komora w Žahanje ryćerkublerja v. Markewitsch w Delnich Mednicach k 2 lětomaj kłódy a 5lětnomu zhubjenju česće. Wobskorženy bě jako předsyda nalutowarnje w Delnich Mednicach sobustawy přez falšowanja wo 60000 hriwnow zjebał.

Preč z přiwěrkacymi modleńskimi listnami a cedlkami!

Tak napomina też Oe. V. swojich čitari w č. 92, 11. jun. t. l., kaž dźěn je to też Posoł hižo něšto króć činił. Potom pisa spomnjeny časopis dale: „Je to zrudny podawk we wójnje, zo **přiwěra** z kóždej wójnu počina **krućiše korjenje hnać,** a zo ma so tu stajnje z rozjasnjenjom před tym warnować. Wosebje su to tamne **„rjećazowe listy“,** kotrež zmysły jenotliwych často jara rozhorjeja a zamyla. Tohodla preč z nimi, a kóždy, kotryž tajki **„list“** dóstanje, dyrbi jón spalić.“ Tak pisa tale awstriska nowina, a tak też zhonimy, zo su tele njerozomne přiwěrki daloko rozšěrjene. Nó haj, tam wšak by to čłowjek mohł skerje zrozemić, dokelž tam často z wěru hubjenje stoji, a něšto dyrbi čłowjek tola wěrić; hdyž njewěri prawe, wěri potom njerozomnosće a hłuposće. — Ale pola našich Serbow su nam tajke njezmysłnosće tola njezrozemliwe!

Hospodarstwo.

Konjaca pica njesmě so namačować.

Často namakamy wašnjo, zo so pica za konje mjenje abo bóle namačuje. Husto stawa so tohodla, zo njebychu pluwy abo sykanjo tak wokoło lětałe abo, kaž so měni, zo bychu konje bóle za sobu žrali. A tola je tajke mačenjo konjacеje picy jara njehódne, škódne přiwučenjo. Je čyle nuzne, zo wows, bohaće ze sykanjom naměšany, so wot konja derje přesłěni a dokładnje rozkusa, dokelž jeno tak móže žołdk picu přecyrować. Sleny maja ważny nadawk, přecyrowanjo přihotować. Hdyž pak so nětko pica namača, kaž so často stawa, potom ju kóń najbóle bjez wulkoho rozkusowanja spóžera, potajkim so pica docyła njepřesłěni abo jara połojčnje a też njerozkusa. Z tym so žołdkej hobrske dźěło nakładże, kotrež často wudokonjeć njemóže. Tak hrozy konjej wulki strach, zo strašnje na žołdk skhorje, a sćěhwki toho su tamne bojane widlišća (kolika). Sylniše konje pak skaža sebi žołdk a khorja a njejsu potom k dźěłu khmane. Tohodla njedyrbi so konjom pica ženje namačować, jeli zo chcemy strowe a čerstwe konje měć.

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

21. junija 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	74 - 76	128 - 130
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	62 - 64	123 - 125
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	55 - 58	114 - 120
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	72 - 74	127 - 129
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	62 - 65	124 - 128
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	49 - 52	105 - 111
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	41 - 44	95 - 103
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	30 - 38	85 - 93
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	68 - 71	115 - 118
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	48 - 52	99-104
3. snadnje picowane	44 - 46	92—97
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	84 - 88	145 - 155
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	72 - 77	125 - 130
3. snadnje wuwite wot cyca	63 - 68	116—121
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	68 - 70	136—140
2. starše korme borany	61 - 63	122 126
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	125 129	159 - 165
2. mjasne	110 115	147 - 150
3. snadnje wuwite	95 105	130 - 140
4. rancy a kundrosy	105 120	150 - 155

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 19. junija wot		hač		w Kamjencu 24. junija wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	09				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	47				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	77				
Pšeńca			14	15				
„ nowa								
Rožka			12	15				
„ nowa								
Ječmjeń			14	13				
Wows			13	20				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny							4	50
Pšeńčna muka			21	45				
Ržana muka			17	75				
Syno	4	25	5	25	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	15	4	30			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3		3	60			4	—
Prosata 642 (w Kamjencu —)	20	—	40	—				
Butra 1 kg	3	40	3	80	3	—	3	30
Jeja, mandl	1	95	2	25			2	10
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

——— *Kóžde čisło 20 pjenježkow.* ———

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

W prjedawšej Halbic khěži při serbskej cyrkwi w Budyšinje ma so k 1. oktobrej 1915 přenajeć:

1. kofejownja a korčma,
2. khlamy z přisłušnymi městnosćemi, trjebaj też z bydlenjom.

Wšo dalše zhoniš hač do 1. 7. 1915 na Budyšinskej farje.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

zmĕje **srjedu 7. julija** wot popołdnju ½4 hodź.
zhromadźiznu pola **Wjenkec** w **Khrósćicach**.

1. Přednošk wjcled. k. kapł. Rjedy: „Też pohanstwo znaješe hłownu zasadu wěry, zo je človječa duša njesmjertna“. 2. Zdźělenja. 3. Namjety.

Wo bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Jeja

štuku po 10 pj.
kupuje **konditarnja**
Jurij Wolf, Kamjenc.

Žarowanske swjećatka

za padnjenych wojakow (z čornej kromu) su hišće na składze **na farje w Radworju.**

Wutrobny dźak.

Pólske towarstwo **„Rada narodowa“** w Póznanju, kotrež za ćežko domapytanych Polakow w ruskej Pólskej a Galiciji dary hromadźi, dósta přez knjeza scholastika Žura z Budyšina 26. meje 600 hr., 22. junija 178 hr. a 24. junija 30 hr., hromadźe **808 hriwnow**, kotraž summa bu přez časopis **„Katolski Posoł“** nahromadźena.

W **mjenje towarstwa „Rada narodowa“** wuprajam serbskomu ludej we Łužicy, kotryž je ze swojimi darami ćežko domapytanym a do nuzy přińdźenym Polakam bratrowsku ruku poskićił a jim we jich wulkej nuzy k pomocy přikhwatał, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W Póznanju, 22./23. junija 1915.

Dr. Feliczan Niegolewski,
posel do parlamentu i sejmu.

Dźak.

Za mnohe wopokazma lubosće a česćownosće, kotrež su so našomu drohomu synej, bratrej a swakej

Pawołej Opicej

kotrohož Bóh hakle 18 lět staroho wotwoła, přez wopytanjo na khorołožu a pustywječora, přez bohate wobdźělenjo na pohrjebje a přez tak mnohe dary wěncow stałe, wuprajamy z tutym naš

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

We **Worklecach**, na dnju pohrjeba,
21. junija 1915.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Žita dyrbja kóždomu swjate być!

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 27. | **Budyšin, 3. julija 1915.** | **Lětnik 53.**

Swjedźeń Domapytanja s. Marije

swjećachmy wčora. Kelko jeje česćowarjow khwatachu na tym dnju zasy na jeje hnadowne městno — do Róžanta a běchu z tym też zawěsće wopor přinjesli: sebjezapréća na dalokim a dalšim puću. Marija njebě so też wopora bojała, hdyž so na daloki puć přez hory nastaji, zo by na pohnuwanjo Ducha swjatoho Hilžbjetu wopytała a jej posłužowała, maćeŕ Zbóžnikowa maćeri służownika. Dźiwajo na tutón swjedźeń maćerje Božeje, njech też dźensa je tu rozpominanjo poswjećene k jeje česći. Jandźel pěston zawěsće za zło njewozmje, hdyž tu přetorhnje joho dopomnjeńki — dopomnjeńka na kralownu jandźelow, kotraž je też naša kralowna a za nas krasny přikład w našim zemskim žiwjenju, ćerpjenju, woporniwosći a we wšěch druhich póććiwosćach, wosebje też za naše knježny a žony, kotrež dyrbjeli też nětkle w času hrózbneje wójny prawje zasy nawuknyć maćeŕ Božu też česćować a sćěhować jako

Kralownu rjekowskich dušow.

Wšitko woprawdźe wulke w swěće a štož ma zwostawaceje hódnosće, njebu wulke a hódne přez słowa a w hołku zwonkownosćow. Ně! Jenož přez krutu wolu w poniżnej ćichoće hłubokoho znutřkownoho zapřimnjenja, a potom přez wudospołnjenjo, přez ćerpjenjo, přez zdalowanjo, přez wotrjeknjenjo, přez so samoho woprowanjo — w prawym času hač do poslednjoho wokomika. Jenož přez to! Tak bě to pola wšitkich swjatych, kotřiž wšak su najwjetši człowjekojo zwostawacych, njesměrnych hódnosćow dla, kotrež jich žiwjenjo swětej zawostaji. Za tebje, serbskeje maćerje dźěćo, njemóže to też hinak być, dyrbi-li też twoje žiwjenjo zwostawacu hódnosć wopřijeć za wěčnosć; njechaš-li też ty, ze swj. Pětrom k brjohej twojoho žiwjeńskoho morja docpěwši wuznać: cyłoho žiwjenja a dźěła čas sym kruće dźěłał a ničo njejsym popadnył! Podarmo, podarmo! Kroč tohodla přez wyšiny, přez hory wopora, bywaj wulka, rjekowska duša! A k tomu njech je ći Marija kralowna, kotraž před tobu kroči z woporniwym duchom wotrjeknjenja, wudospołnjenja a skrućenja w šuli křiża.

„Při křižu Jězusowym stoješe joho mać.“ Jězus: „Žónska, hlej twój syn.“ „Hlej twoja mać.“ Wona stoji „žiwe znamjo rjekowskeje sylnosće a wopora. Wona njeleži bjezmócna na zemi; dušina přezjenosć z křižowanym ju zepjera, jako by z nim sobu na křiž přibita była. Wona stoji k stronje wyššoho měšnika, hdyž tutón swojomu Wótcej krawne woblatko swojoho ćěła woprowaše, podobnje kaž diakon stoji k stronje woprowacoho měšnika.“ Tu, na Golgoće chcyše a smědźeše přitomna być, smědźeše a chcyše tón keluch pić, kotryž chcyše wón pić. Na wyšinje Tabora, wobdata z bójskim swětłom a njebjeskim žiwjenjom wona njewoła: „Knježe, tu je derje być.“ Na nopowišću pak, z nocu ćerpjenja a ćěmnosću smjerće přikrytym, so wona modli: „Twoje ćerpjenjo je moje ćerpjenjo, twoja smjerć je moja smjerć, a hdźež ty wumrješ, chcu też ja być pohrjebana.“ Tak bě to přecy pola maćerje Wumožnika. Wona, kiž jomu při narodźe woporne ćěło dari, so přecy bóle a bóle do joho wopornoho ducha zrosće. Nětko, we hodźinje wulkoho pjatka bě k połnosći dozrawiła. Nětko stoji jako najswěrniša njewjesta krawnoho nawoženje při wěrowanskim wołtarju. Swědkaj stej kříž a hrózbna nóc; ručany wěnc je ćernjowa króna, šlewjeŕ pak wutrobna krej Jězusowa. Nětko je wona kralowna! Kralowna wšěch swjatych, kralowna wšěch ćerpjacych a martrarjow; přetož wona je kralowsku potajnosć Zbóžnika, potajnosć ćerpjenja najhłubšo zapřimnyła. Nětko je horjeka, na kóncu swojoho pućowanja. Wona, bolosćiwa maćeŕ, je najwutrajnišo kralowski puć evangelija, křižowy puć, kročiła. Ach, kak dołhi tola běše! kak ćežki a sylzow połny! Wot tamneje hodźiny, zo bě dźěćatko 40 dnjow stare na wołtař położiła a z mječom we wutrobje so domoj wróćiła, njebě žadyn dźeń bjez bolosći a horja. Tamna surowa wěstosć: Njewotwobroćomnje wěsće dyrbi na křižu wumrěć, njemóžeše prawoho wjesela samo w kćějatym dźěćatstwje a zbóžnych hodźinach Nazaretha zbudźić. A nětko stoji wona wudospołnjena we šuli křiża, při ćěle swojoho njewinowatoho syna. „A płače a dowěrja so a wěri.“ Wot tuteje hodźiny bu kralowska wjednica tamnych rjekowskich dušow, kotřiž kroča po wyšinach wopora. Žónska, kotraž na wjeršku hnadowpołneje žónskeje dostojnosće stoješe, woznamjenja też wyšinu rjekowskeje woporneje sylnosće.

Hlej, luby serbski žónski splaho! Dostojnosć knježny a žónskeje rosće w tej měrje, w kotrejž so ty najnadobnišej wšitkich žónskich w rjekowskej woporniwej sylnosći bližiš. Nuznje pak sćěhuje z toho: Žónska, kotraž njekroči po wyšinje woporniwosće, njekroči też kwětkojty słónčny puć wěrneje a ryzy žónskeje dostojnosće. Tohodla leżeše a leži žónska dostojnosć tak hłuboko w tonidłach lóštarstwa a zacpěća, dokelž je žónskeje bojosć před woporami tak wulka.

Wěste je, zo mać, kiž dźěśću žiwjenjo a wukubłanjo skića, po wyšinje wopora kroči. Mać, kiž je telko dźěćom mać, kaž to Boži zakoń w mandźelstwje wužada, kroči po wyšinje wopora, ćežcy, daloko, sylzow połnje. A tajka mać je kralowna, rjekowka, martrarka, na dostojnosći stojo tak wysoko, zo jandźelojo so před njej kłonja. Ale „modern“ žony boja so tohole woporno puća a hańbuja so po nim kročić. A swjata dostojnosć žónskeje? Poteptana! Ale žona, kiž wosobje, mužej służi, so jomu podawa hač k sebjewoprowanju, zo by Bože skutki dokonjała, človjestwu służiła, swjate powołanjo dopjelnjała, ta kroči po wyšinje wopora. Kotražkuli jako holca abo žona we lubosći za druhich skutkuje a ćerpi, w darniwej, so podawacej, so wuswojacej lubosći, ta kroči na Golgotu. Ta pak je wulka a hódna kaž kralowna, swjata kaž rjekowska martrarka. Ale te „modern“ boja so tych woporow, ćěkaja ćernjowy puć! A tohodla . . . !

Směm kłonić swoju hłowu před twojej žónskej dostojnosću, luba serbska holca, žona? Je twoje žiwjenjo nalěpjene na błaznosć zwonkownosćow abo začopjene do poniżneje ćichoty hłubokoho znutřkownoho zapřimnjenja a nabožnistwa? Jenož modlenjo, posłuchanjo na słowo Bože, rozpominanjo, swjate sakramenty poskićuja zdobnu woporniwu sylnosć k chcyću, k dokonjenju, k ćerpjenju, so zdalowanju, sebi zapowědźenju a woprowanju sebje samoho. Hewak ničo! ně, hewak ničo! Jenož hłuboke znutřkowne zapřimnjenjo a nabožnistwo zamožitej tohodla zhubjenu žónsku dostojnosć a spadnjenu čestnu krónu wróćo přinjesć. Jenož duch Khrystusowy, nabožina, móžetej ći dopomhać, zo kročiš po wyšinje wopora, kiž na wjeršk žónskeje dostojnosće wjedźe.

Hišće jónu: Směm kłonić swoju hłowu před twojej žónskej dostojnosću? Zhromadnje chcemy so modlić k bóžskej Wutrobje Jězusowej, zo by tónle wójnski čas našim žonam a holcam zasy hłuboke znutřkowne zapřimnjenjo a nabožinu, ducha Khrystusowoho a z tym też woporniwu sylnosć přinjesł. Dyrbja dźěć po stach a tysacach swoje najlěpše a najlubše woprować: swojich synow, nawoženi a muži. Bohu dźak, wjele wjele wopruje jich tak swěrnje, tak rjekowscy, tak swjeće. To su tamne, kotrež so prjedy hižo w šuli křiża wudospołnjachu. Z Mariju stoja tele rjekowki pod křižom; drje w sylzach ale z wěru, nadźiju a lubosću. Před nimi kłonja so jandźelojo trójcy z česćownosću před jich žónskej dostojnosću. Tymle rjekowskim dušam bě a je wosebje nětko bolosćiwa maćeŕ Marija kralowna na wyšinach wopora.

O, swjata Maćeŕ, proš za nas! Budź tola też kralowna mnohim wopora-bojaznym, bjezčestnym a bjezdostojnym žónskim! Nětko abo ženje! A běda nam! Kak móhli my po wójnje, kiž našich rjekow roztrěła, spožera a pohrjeba, bjez rjekownicow jutrownu sobotu mortwoho swěta přeživić? Smy zhubjeni! O Marija pomhaj! Kralowna rjekowskich dušow, pój, wjedź naše holcy a žony zasy wróćo k Wutrobje Jězusowej, ke kotrejž sy so pod křižom najprěńša modliła. Přez tebje k Jězusej, k Jězusej w najswjećišim Sakramenće. Tu je žórło woporniweje sylnosće a škitař žónskeje dostojnosće.

Wójna.

Rusojo w Haliču cofaja dale.

Z najwjetšej wutrajnosću wobarachu so woni při Dnjestru. Tutu rěku dyrbjachu dźeržeć, zo njebychu Němscy wójskam, kiž z Lwowa k ranju cofachu, do strony přišli. Dnjestr je też k zakitanju wosebje přihodny. Ma wysoke nahłe brjohi, z dźěla z hustymi lěsami porosćene. Jenož w nocy a při kurjawje móžachu w njesměrnych napinanjach naši wojacy přimać a po pjećdnjowskim bědźenju mostowe wobtwjerdźenja pola města Halič předobyć a z tym Rusow k cofanju nuzować. Wot Dnjestra dźěchu Rusojo wróćo na rěku Gnilu-Lipu, kotraž wot połnocy do Dnjestra so wuliwa a to pola Haliča. K tutomu wotrězkej přizamknje so potom k połnocy linija rěki Bug.

Wo wojowanjach na tutymaj linijomaj wozjewja naše wjednistwo 29. junija:

Wójsko generala z Linsingen je njepřećela na cyłej fronće mjez Haličom a Tirlejowom přez Gnilu-Lipu zahnało. W tutym wotrězku so hišće dale wojuje.

Dale k połnocy je krajina Przemyslani-Kamionka docpěta. K połnocy wot Kamionki njewučaka njepřećel naš nadběh, ale překroči niže toho města rěku Bug.

K połnocy a k wječornej połnocy wot Mosty-Wielkie (50 kilometrow k połnocy wot Lwowa), kaž k rańšej połnocy a k wječoru Tomszowa zastaji so wčora njepřećel. Bu wšudźom poražený. Stojimy nětko też tu na ruskej zemi.

Wot našich postupow w tutej krajinje nuzowany počina njepřećel swoje stojnišća we wotrězku Tanewa a při delnim Sanu wopušćeć. (WTB)

Wot 23. hač do 28. junija zaja wójsko z Linsingen **6470 Rusow.**

Najdale k połdnju při rěcy Pruth bědźi so přecy hišće w ćežkich wojowanjach wójsko generala Pflanzer-Balin z wulkej ruskej přemocu. Njewustawajcy nadběhuja wulke syły Rusow awstriske wójsko, kotrež móže z hobrskej wutrajnosću so jich lědom wobruć. Nakhwilnje dyrbi tu abo tam před ruskimi črjódami dźěl Pflanzerowoho wójska wróćo hić. Woprawdźitoho wuspěcha njejsu Rusojo nihdźe měli; syły wojakow pak su woprowali.

Rusam pobrachuje na zbožo municija; hewak bychu wojowanja hišće wjele ćežše byłe. Ruski wójnski minister Suchomlinow je wotstupił. Kuropatkin dyrbi joho naslědnik być.

Na wječornych bitwišćach

wostawaja wšědne njepřećelske prócowanja přećiwo našej żeleznej muri podarmo. Wona je za francózsko-jendźelske wójsko to, štož běchu Karpaty za Rusow. Pomału so njepřećel před našim njepřewinjomnym stojnišćom wukrawi a to w času, hdyž naše hłowne wójska dobyćerscy přećiwo Rusam wojuja. Přecy hišće pisaja a rěča Jendźelčenjo a Francózojo wo wěstym dobyću, někotři pak dyrbja tola wuznać, zo wuhlady za nich njejsu najlěpše.

Tak piše francózska nowina „Guerre Sociale" 29. junija:

W prěnim naléću wotpočowachu naše nadźije na štworych so wuwiwacych operacijach: blokadźe Němskeje, Karpatskej bitwje, wojowanju w Dardanellach a nowej offensivje na wječornej fronće. Jeli pak so sami jebać njechamy, dyrbimy bohužel wuznać, zo tute štyri skutki wočakowany wuspěch njemějachu. Blokada so njeporadźi. Rusojo, město zo bychu Wuhersku dobyli, dyrbja Halič wopušćić. Dardanelle njejsu přecy hišće dobyte, a najebać hobrsku zmužitosć a wulke wopory njemóžachu naše wójska njepřećelske linije přełamać .... Nowina praša so potom za přičinami hubjenoho wuspěcha a praji, zo dyrbja so z dźěla zasłužbam centralneju mócnarstwow připisać. Wo mocy Němskeje a jeje wutrajnosći su so njepřećelojo mylili ... Njebudźa-li zjednoćeni dosć hladać, je móžno, zo nowa němska offensiva też lětnje wojowanja powjedźe. — Nowa němska offensiva by wězo potom přećiwo Francózskej šła. (b)

Na italskich wojownišćach

njeje so też zańdźeny tydźeń ničo wjetše podało, hač zo stej njepřećelskej artilleriji na so třělałoj. Italscy spóznawaja dźeń a lěpje, zo je wójna ćežša, hač su sebi to myslili.

W Dardanellach

su njepřećeljo 29. junija pola Sedul Bahr a Ari Burun zasy ze sylnymi mocami přimali, buchu pak wot Turkow pod ćežkimi zahubami wotpokazani. (b)

Čornohórcy

wobsadźichu 27. junija město a twjerdźiznu Skutari. Nichtó jim to njewobaraše a wo wulkomócnarstwa so Serbojo a Čornohórcy we wójnje njebudźa wjacy prašeć hač hdy prjedy.

Swětne podawki.

Sakska.

Sakski sejm zestupi wutoru 22. junija. Wobě komorje měješ wječor wokoło 6 hodźin swojej přihotowanskej posedźeni. Mjez nowymi zapósłancami, kotřiž mějachu přisahać, bě w prěnjej komorje też nowy tachant w Budyšinje, knjez biskop dr. Franc Löbmann. — Nowowolene předsydstwo we druhej komorje je so něšto přeměniło. Město dotalnoho 2. vicepraesidenty, swobodnomyslnoho Bara bu socialdemokrat Fräßdorf woleny. Joho strona bě sebi to žadała a druhe přihłosowachu, zo njebychu we wójnskim času překory dóstali.

Swjatočnje wotewrjeny bu sejm srjedu 23. junija w 10 hodź. přez kultusministra dr. Becka. Zapósłancy wobeju komorow běchu přitomni hač do socialdemokratow. Z jich strony přińdże jenož vicepraesident

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(7. pokračowanjo.)

Starosć maćerjow wopisuje nam Zejler šibale a wjesele:

1. Naša mać a waša mać
   To su štyri kolena;
   Měła kóžda dźowčičku,
   Na hermank by wjedła ju.

2. Naša mać a waša mać
   Dyrbitej tu pódla stać;
   Kóžda swoju dźowčičku
   Dyrbitej dać na rejku.

3. Naša mać a waša mać
   Dyrbitej tu šaty prać;
   Kóždej dźowcy na reju
   Čistu bělu košulku.

4. Naša mać a waša mać
   Dyrbitej to płótno tkać;
   Hdyž te holcy wulke su,
   Přińdu hólcy na žeńtwu.

5. Naša mać a waša mać
   Dyrbitej tu łoža słać;
   Přińdu hólcy do domu,
   Holcy khwile nimaju.

Čas starosće přikhadźa pak maćerjam wosebje, hdyž so dźěći k žeńtwje hotuja. Mać potom dyrbi najbóle słyšeć te přeća a nadźije a dyrbi husto pomhać, zo bychu so wšě nanajlěpje dopjelniłe. Posłuchajmy tu na rjany epos „Nawoženja", w kotrymž nam Ćišinski rozpisuje maćernu lubosć a starosć, kotraž sebi přecy rady wě a wšě zadźěwki předobywa a wotstroni.

Michał je sebi khudu njewjestu zhladał, mjez tym zo chce nan jenož bohatu holcu do domu witać. Michał bě na zahrodu wušoł, zo by so tam wuskoržił a wupłakał; mać sćěhuje joho a słyši tu skóržbu, zady płotu skhowana, potom pokročuje epos takle dale:

„Mać njebě tuž pytnył też Michał w zrudobje swojej,
Kiž bě přidružiła so, wuhladawši jeho tule,
Po zahrodźe już pytawši po wšitkej lubowaneho.
We wutrobje bě žel jej štož* wšak maćeri dobrej
Michała, na kotrehož běše nan wutřasł njesprawny
Dźens so. Ze swojej lubosću też wulećć chcyše dobra
Na Michała wšak křewjateho wjelesłódkeho trósta,
Zo wubudźiła hrudź** by jom' ze sna mysličkow ćežkich,
Zo wukošał by ze zrudnišej' jemu płačitej' woči
Słowičkow dych najcunišich ze rta maćerineho
Želniwu sylzu, do wobliča jom' česnemu wějo.
Rěč, kiž wudobyła bě so z hrudźe Michałoweje,
Wšak wusłyšała też tu žałosćacu běše wšitku,
Potulejo so za płotom rabičkowym, tola z ćicha
Pozběhnywši so nětk ze skhowa, kročeše
z kročałku ćichej
Na Michała jom' na ramjo złožejo ruku najmilšo.
Zastróženy wšón wohladny na nju so ze spěchom Michał,
So začerwjenjejo, jej ze styskniwym dźeše słowom:
Čomu po zahrodźe moje, maći, khodźiš mi slědy?"
Do płakanja już so z nowa zas da, wohladnywši na mać
Ze słowami so tajkimi. Mać wotmołwi pak tak jom':
„Do płača zas' sy najzrudnišeho so ponurił wšitkón,
Michale! Tak njejsy 'šće mi na swěće płakał, štož dźensa,
Hlej, wusłyšach wšak za płotom rěč, kiž rěčeše zrudnu.
Michale, praj, što we wutrobje tola takle će rudźi,
Čom' rozliwaš mi do studničkі wjelebohate sylzy?"
A syn wotmołwjejo jej ze skoržacym dźeše słowom:
„Maći, wšak wěš, kajki we wutrobje bój wojuju ćežki
Wjele już lět; dźěž přemjeniła je ze synom łuka
Na třeće już so, zo na žeńtwu na stajnosći nimo měry
Nuzujetaj mjez bohatymi jeno holcami wbohoh',
Pak njemóžu sej pře to, hdyž hrudź njekaza sej k hrudźi — —"

* štož = jako. ** hrudź = wutroba.

Fräßdorf. We swojej wotewrjeńskej rěči wupraji minister kralowe přeća k sejmowym wuradźowanjam a joho dźak za pjenježny dar, kiž bě so jomu při joho 50 lětnych narodninach za „Čerwjeny kříž“ přepodał. Potom spominaše z dźakom na wšě wójnske wopory a namołwješe k wutrajnosći. — Sławu na krala wunjese praesident 1. komory, hrabja Vitzthum z Eckstädt.

Druha komora započa z porjadnymi posedźenjemi srjedu popołdnju; jednotliwe deputacije buchu wolene a zarjadowane.

Štwórtk a pjatk wuradźeše druha komora wo knježeŕstwowych namjetach, zo bychu wšelake nowowólby wójnskoho časa dla so wotstorčiłe. Tež do druheje komory sejma njedyrbi so nazymu wolić, ale nětčiši zapósłancy maja hač do 20. oktobra 1917 wostać. Komora budże tomu wěsće přihłosować.

Socialdemokratiski namjet, zo by so za druhu komoru powšitkowne, jenajke, tajne a direktne wólbne prawo wšěm w Sakskej bydlacym přisłušnym němskoho kejžorstwa spožčiło, njenamaka wězo na žanej druhej stronje lubosće.

Konservativny Schanz namjetuje ze swojimi towaršemi, zo by so nowy zakoń za cyrkwinski a šulski dawk, kiž wójny dla hižo lěto čaka, so dale z najmjeńša wo jene lěto wotstorčił. Za naše katolske šulske wosady by to wulka škoda była. Je jara k wobžarowanju, zo dyrbi tajki namjet runje z konservativneje strony wuńć, kotraž nam katolikam hewak ze wšěch druhich najbliže stoji. Mohła tola tež wědźeć, zo su naše cyrkwinske a šulske wosady přez wójnu najćežšo potrjechene. Nadźijomnje knježeŕstwo słabje zamołwjeny namjet wotpokaza.

Kralowski dekret 9 chce čas hajenja za zwěrinu přeměnić a dźiwim korniklam krućišo za žiwjenjom hić. Za ratařstwo by to dobre wołoženjo było.

Pruska.

Nowy Póznański arcybiskop budże dotalny generalvikar dr. Edmund Dalbor. Wón njebu po zwučenym wašnju woleny, ale wot swjatoho wótca knježeŕstwu namjetowany a wot njoho přiwzaty.

Dr. Edmund Dalbor bu 1869 w Ostrowu rodźeny a 1893 na měšnika wuswjećeny. Hižo jako seminarista bě sebi wón přez swoje duchowne dary lubosć njebohićkoho arcybiskopa Stablewskoho dobył, a tutón pomjenowa joho tohodla hižo lěta 1902 za kanonika, konsistorialnoho radu a tachantskoho prědarja. Lěta 1909 bu wón za generalvikara pomjenowany. — Nowy arcybiskop je rodźeny Polak a wulka wjetšina joho wěriwych wita joho tohodla z wosebitej radosću. Bóh spožč jomu hnadypołne skutkowanjo na mnohe lěta!

Ze Serbow.

Z Budyšina. Srjedu 30. junija je najdostojniši knjez biskop dr. theol. Franc Löbmann w tachantskej cyrkwi prěnju měšnisku swjećiznu wudźěłał. Swjatu swjećiznu, kotraž bě na dopołdnišich kemšach w 9 hodź., dóstachu kk. dr. phil. Wałtař Jehne z Lipska, Wilhelm Soppa z Huski a Jan Wałda z Prawoćic. Knjez Jehne je najprjedy na tudomnym wučeŕskim seminaru na wučeŕstwo studował a studije z khwalbu dokonjawši někotre lěta jako wučeŕ w Lipsku skutkował. Pódla je tam dale studował, na gymnasiju maturku wobstał a po dokonjanych paedagogiskich studijach na doktora filosofije promowował. Swoje nutrne žadanjo jako měšnik w dušipastyŕstwje skutkować dopjelni z tym, zo so hišće bohosłowstwu přiwobroći; swoje studije w Münsteru dokonjawši přeby poslednje lěto z knjezomaj Soppu a Wałdu w biskopskim seminaru w Paderbornje, hdźež swjećizny hač z diakonatom dóstaj. Knjez Jehne, kotrohož prjedownicy su Češa byli (mjeno je po prawom Jehně = jehnjo), tež čěsku rěč móže. Swój prěni wopor Božeje mšě chce přichodnu njedźelu w Lipsku swjećić. — Knjez Soppa ze Šlezyskeje wukhadźa a je so w Kuchelnje pola Raćibora narodźił. Joho nan je knježski pohonč pola hrabje Schall z Riaucourt w Huscy był a před lětami z njezbožom wo žiwjenjo přišoł. Swoju primicu chce knjez Soppa w Kuchelnje, hdźež je joho dźěd hišće žiwy, přichodnu srjedu swjećić. — Knjez Jan Wałda je so w Prawoćicach narodźił. Kaž knjez Soppa je gymnasium jako khowanc serbskoho seminara w Prazy studował; wobaj buštaj na theologiske studije do Wrótsławja pósłanaj a po dokonjanych studijach loni do alumnata w Paderbornje. Prjedy hišće dóstaštaj we Wrótsławju wot swjećacoho biskopa Augustina nižše swjećizny a subdiakonat; na diakonow buštaj w Paderbornje swjećenaj. Knjez Wałda změje swoju primicu w swojej farskej cyrkwi w Khrósćicach njedźelu za tydźeń 11. julija. Radujemy so, zo zasy nowi dźěłaćerjo do winicy Božeje zastupja. Njech jich přewodźa, to z wutrobu přejemy, najbohatše žohnowanjo Bože.

*

W Budyšinje sebi **sadowa-zahrodniska šula** wjele prócy dawa, zo by so wosebje tež plahowanjo a wutrjebanjo sadu mjez ludom na wsach prawje rozšěriło. Tak bě tu pódźelu a wutoru (21. a 22. junija) tajki wuwučowacy kursus za ratarjow a přećelow sadu. Na 15 wosobow bě so na tym wobdźěliło. Wšelake praktiske wěcy buchu wučene a pokazowane, tak wurězowanjo w lěće, přiwjazowanjo a šćěpjenjo. Tež přiliwanjo a hnojenjo štomow bu rozkładźene. Pjatk samsnoho tydźenja bě zasy wuwučowanjo za hospodarske wučeŕki wo sušenju sadu, zo bychu tesamne na to skutkowałe, zo by so sušenjo sadu a warjenja w hospodarstwach na wsach hišće bóle wukonjało hač prjedy. Tež krajna kulturna rada po 100 hr. pomocy přizwoli za apparaty k sadej sušenju a tež za pódlanske apparaty, dźiwajo na to, zo ma so runje nětkle we wójnskim času wjacy sadu a warjenja khować a nakopić. Hižo spadany sad dyrbi so k rjadej brać a zběrać a so k sadowej mucy a želejej wužić. K tomu budźetaj so 5.—6. a 8.—9. julija rozwučowacej kursaj za dobre wužićo a warje-

---

A nětko skorži wón maćeri wšě swoje starosće a kak je so přecy prócował, zo by wšitko po nanowej woli sčinił. Ale z cyłej wěrnosću hišće njecha won:

Žel zajała bě maćerinu hrudź při słowach tajkich;
Po licomaj wula so ji sylza ze želnoh' woka.
Na Michała wobroći so na to pak ze zrudnym wokom,
Za prawicu jeho wza, wułušćejo ke tróštej słowa:
„Michale, čom' zamjelčeć dha chceš dźens čistu mi wěrnosć?
Praj mi stysk, kiž na nowe hrudź přepjelnja ći dobru,
Praj, što zarudźiło je dźens' će bóle hač hdy što?
Bjez tajenja praj mi wšitko, zo bychmoj wědźałoj wobaj
To; wšak dźělena ból je najćežša poł jeno bole.
Kak, zo wunamakam tebi ja traš pućow a sćežkow,
Kiž wuwjedu će do wyska ze styska, Michale luby.
Na lubosćach roztał maćerinych bě zasy Michał
A tež změrowany zas trochu ji nětk dźeše słowo:
„Maći, pohladała sy mi do hrudźe; z wěrneju hubu
Wšo njejsym tebi rjekł; tola daj — ach njewuréč mi jich —
Daj spać, prošu će, we wutrobje mi předrohim čućam,
Kiž zahinu njech ze žiwjenjom mojim zrudoby połnym.“
„Michale, hdyž počał sy mi hrudź a myslički swoje
Wotwodźěwać, njedaj tola nětko so zatrašić, zmuž so,
Praj mi wšitko, štož na wutrobje 'šće ći ćeži tak ćežko!
Lubosć maćerina najlěpšich wuslědźi srědkow,
Zo by wumožiła sebi z horja lubowaneho
Syna; zamylići so mi tuž njedaj tola, rjec wšo!“
Ze želniwej' bě wutroby mać jemu rěčała takle,
Michał wułušćeše pak ji na to tajkele słowa:
„Ze słowami dźens hrubymi nan wutřasł je so na mnje,
Na wboheho bjeze wšeje winy; hrudź chce mi puknyć
To, pomyslu-li, zo tola po možnosći so najlěpšej
Prócuju na hospodarstwje, dźěž na polu kóždźički dźeń hač
Do slepeje ćmy dréju so sam, hdyž z polow je dom wšo.

— — — — — — — — — —

A nětko powěda, kak Bóh wšě dźěła žohnuje a kak so bohatstwo množi. Ale nan wostanje swojoho měnjenja a Michał njemóže sebi joho přikhilnosće dobyć Byrnjež wšitko najrjeńšo stało: Michał nima na ničim wjesela, kaž to maćeri praji, swoju skórźbu skónčiwši:

„Nětk nimam nade wšěm pak, ach, wjacy wjesela žanoh'.
Zapusćene kaž hrudź so mi moje wšitko tu być zda;
Na statoku wšak mandźelšćinej' 'šće mi lubosće njeje.“
Mać pak z wjesołosću wobjimaše Michała swojoh',
Z radowacej' wułušći jom' wutroby wjesołe słowa:
„Michale luby mój, što tola ze zrudobu so tu nosyš,
Njepřeješ-li sebi na swěće wjac' štož* njewjesty dušnej'?
Na třeći raz już zawróciłe su so w naléću škórcy
K nam, zo powědałoj smój ći nastajnje, zo tola dyrbiš
Wo dźowku hić, kiž z lubosćemi by ći pyšiła dom twój.
Zestariłoj wšak wobaj już smój a na wuměnk wězo
Časnaj drje; za žiwjenje smój so nadrěłoj na kuble nadosć.
Na třeći raz wuhotuja na puć so łastojčki čiłe
Na kraj z nazymu na južny, zo posł'chał namaj njejsy
Na radźičku, kiž tři ći mój lěta radźachmoj dobre.
Hrudź wohrěć ći njemóžachmoj nihdy na swěće twoju
Za holečo, kiž z lubosćemi by sej do domu přiwjedł,
Ach wuronił tójšto drje ze zrudobu sy mi sylzow,
Zo hrudź njestoješe tebi za holečom ani jenym
Ze wšěch, z kotrymž najradšo sej woženiłoj tebje bychmoj.
Bjez tajenja chcu rjec tebi, Michale, już sy sej zhladał

* štož = hač.

nja w sadowej a zahrodniskej šuli (ratařskeje šule) w Budyšinje wotdźeržeć; njemóže so dosć jara na ważnosć tajkich rozwučowanjow w našim času pokazować. Kelko z našich Serbow też to so na tychle ważnych a wužitnych kursach wobdźěleja?

Z Wotrowa. Jězdźeŕ w 32. artilleriskim regimenće, Pawol Cyž, kotryž hižo wot wšoho spočatka na nawječornym bitwišću wojowaše, je za swoju zmužitosć před njepřećelom a za swoje wuspěchi Železny kříž II. rjadownje dóstał. Bohužel leži z rozraženej a dwójcy złamanej nohu w reservnym pólnym lazareće. Kóń je joho tak njezbožownje do podkoleńcy dyrił, zo je kósć rozražena. Wuhojenjo budźe wězo dlějši čas trać. Bóh dał, zo by so naš krajan zasy do čista wulěkował a strowy do swojeje domizny wróćił. K wuznamjenjenju wjele zboža!

Do Wojerec bu, kaž słyšimy, knjez **Viktor Otremba,** dotal kapłan w Kulowje, jako farski administrator přesadźeny. Wuprajamy nowomu knjezej administratorej wutrobne „daj Bóh zbožo!“

*

W Prazy je 5. junija w klóštrje swjateje Wórše wumrěła sotra Hana rodźena Hańža Bětkec z Wudworja w 78. lěće swojoho žiwjenja. W klóštrje je 52 lět nimale dokonjała, 48 lět swj. professije. Sotra Hana bě hač do poslednjoho wokomika swojoho žiwjenja horcu lubosć k swojej serbskej domiznje wobkhowała, a by so wutrobnje wjeseliła, hdy by něšto wo lubej Łužicy zhoniła. Njeboh kapłan Róla bě hišće jako student w Prazy jej přijećo w klóštrje Wóršulinkow na Ferdinandskej drózy wuskutkował (do našoho klóštra njebě mohła přijata być, dokelž bě jeje sotra, knjeżna Ottilija, hižo w nim). Tuž bě sotře Hanje kaž potrěbnosć, swoju dźakownosć z nutrnej lubosću wosebje studentam serbskoho seminara wopokazować, kotřiž mějachu pozdźišo w domiznje jako měšnicy skutkować. Wšelacy z našich duchownych su tam jako studenći do klóštra Wóršulinkow přikhadźeli, sotru Hanu wopytować, kotraž je so za nich woprawdźe jako mać starała.

Holečo; hrudź wšak we zrudobach a w mysličkach dźiwnych
Nuri dźensa so na dźěćace najmiliše sony
Spominajo, kiž wěncowachu so ći z lubosću mlódnej.
Michale, zdowuznawaj so mi; widźu to na tebi, zo sy
Za mandźelsku wubral sebi holečo po swojej mysli!“
Začerwjeniwši so we wobliču jej wotmołwi Michał:
„Luba maćerka, na čim to wothladała je ći hrudź sej?
Haj wuhladał sym sebi holečo; z nim jeno hić chcu
Přez žiwjenje puć, stowaršiwši sej ju na wšitke časy.
Njezwolitaj-li pak do toho mi, zo wo dźowku šoł bych,
Po kotrymž žedźi mi z lubosću hrudź, wupusćena wěčnje
Ach potom wostanje mi. Do polow, do kubła rjanoh'
Wam wohladam so, na pjenjezy, byrnjež było najwjac' jich.
Haj traš maćerina by mje sama njemohła lubosć
Dlić ach, na statoku, kiž prěnju mi rodźeše lubosć
Ke staršimaj; nětk' horliwišu 'šće mi wutroba moja
Začuwa.“ — — — — — — — —

(Přichodnje dale.)

Wo Łužicy, jenotliwych wosadach a duchownych bě sotra Hana derje wobhonjena. Často smy so spodźiwali na jeje strowym rozsudźe wo našich należnosćach. Hdyž drje też njezamóžeše wjele činić za naše zhromadne žiwjenjo, dha je so tola wjele modliła za swoju lubu Łužicu a jeje měšnikow. Tak je wona wulki podźěl měła na wukubłanju našich přichodnych měšnikow. — W klóštrje měješe sotra Hana wšelake służby, kotrež wustojnje zastawaše. Dlějši čas měješe holcy zastarować, kotrež běchu w klóštrskim wustawje abo so na wučerstwo přihotowachu, potom běše lěta dołho při klóštrskich durjach, k čomuž je wosebita rozhladnosć trěbna. Poslednje lěta měješe wjele ćerpjeć, štož pak je wšitko ze spodźiwnej sćerpnosću znjesła. — Jeje ćěło wotpočuje nětko na wysokim Wyšehradźe; jeje duši daj Bóh widźeć a wužiwać wěčnu zbožnosć. R. i. p.

Naše towarstwa.

Radwořska Bjesada

wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Wona wobstoješe w prěnim dźělu z přednoška, w kotrymž wopytowař z belgiskich bitwišćow tute města, wosebje zapusćenja w Löwenje a Antwerpenje, wopisowaše. Poskićene wobrazy wěc hišće bóle wujasnichu.

Na to poda knjez cyrkwiny wučeŕ Andricki měsačnu rozprawu, kotraž tohorunja přede wšěm wo postupach na jenotliwych bitwišćach jednaše; přetož bjez dwěla w tu khwilu wójna wšěch připosłucharjow najbóle zajimuje.

Posedźenjo w juliju žnjow dla wuwostanje; přichodna zhromadźizna budźe potajkim poslednju njedźelu augusta.

*

Radwořske towarstwo knježnow.

Swjedźeń swjateju Pětra a Pawola je po zwučenym wašnju dźeń zhromadnoho wuleta. (Katolski swjaty dźeń je za wulět do njekatolskeje krajiny jara přihodny). Tón raz wotwjeze nas železnica přez Arnsdorf hač do wulkeje a rjaneje wsy Lohmen. Wottam sahachmy pěši po Uttewaldskej dolinje dale. Wuzka šćežka wiješe so mjez wjacy stow metrow wysokimi skalami. Skónčnje dóńdźechmy na hobrske skaliska „Bastei“, najrjeńši dźěl Sakskeje Šwicy. Krasny wuhlad na Łobjo a napřećne hory, mjez nimi twjerdźiznu Königstein, wokřewi ducha, swačina pak lačne žołdki. Potom nas w blizkim městačku Rathen łódź přija, kotraž serbsku črjódku za hodźinku do Schandawy přiwjeze. Jězba na łódźi běše wězo wjetšinje pućowařkow něšto cyle nowe. Ze Schandawy wróćichmy so po železnicy do Drježdźan a wottam do Budyšina a domoj.

Přispomnjenjo. Tutón wulět, kotryž wosebje z Budyšina husto wulcy a mali činja, móžemy našim serbskim towarstwam poručeć. — Štóž chce jón trochu přikrótšić, móže też město do Schandawy horje, wot Rathena hnydom po Łobju dele do Drježdźan a wottam ze železnicu domoj, haj też z łódźu jenož hač do Pirna a potom hnydom do Arnsdorfa a do Serbow jěć.

*

Hłowna zhromadźizna Khrósćanskeje nalutowarnje.

Najebać wójnskoho stawa dyrbja hospodarske towarstwa, kiž pod krajnym dohladom stoja, swoje zakońscy postajene zhromadźizny w běhu lěta wotměwać. Tak ma so tež z našej nalutowarnju a wupožčerńju. Tuž zeńdźechu so jeje sobustawy zańdźenu njedźelu k 46. hłownej zhromadźiznje we Wjenkec hosćencu. Tukhwilny předsyda, zapósłanc Kokla, pokaza w swojej powitanskej rěči na wuzkosće časa, hinak hač před lětkom. Nanojo a synojo stoja na 11 měsacow před njepřećelom a jeli tak wostanje, dóńdźe wójna k dobromu kóncej za nas. Runje před lětom sta so žałostne mordarstwo w Serajewo, kiž bu z přičinu za hobrsku wójnu. Z dobom je to wojowanjo njewěry přećiwo wěrje. Mějmy sćerpnosć, přinjesmy wopory, pomhajmy sebi jedyn druhomu, podpjerajmy potrjebne swójby. Z hesłom „z Bohom za krala a wótcny kraj“ skónči swoje powitanske słowa.

Do dźeńskoho porjada wuzwoli so tón raz wosebity zapisowař, knjez wučeŕ Słodeńk z Pančic, za ličerjow hłosow kubleŕ Leider z Kozarc a skótny wikowař Bělk z Noweje Wjeski, kotrajž pak do dźěła stupić njetrjebaštaj, dokelž so trěbne wólby přez aklamaciju wotměchu.

Najprjedy přednjese předsyda dohladowarstwa, kubleŕ Jakub Cyž z Prawoćic, zličbowanjo a bilancu na lěto 1914. Bě

350511,89 hr. dokhodow,
323344,56 „ wudawkow, potajkim
zbytk w kasy 27167,33 hr.

Bilanca staji so na 670342,88 hr. aktivow,
667367,09 „ passivow,
čisty wunošk 2975,79 hriwnow.

Po wustawkach přićisny so wot njoho 1983,86 hriwnow do założeńskoho fonda, 198,38 hriwnow do reservnoho kapitala, k rozdźělenju zwosta potajkim 793,55 hr. Wšitcy sobustawy bjez wuwzaća dóstachu po 1 hr., mjez tym zo zbytk do powšitkownoho fonda (gemeinnütziger Fond) dóńdźe, zo by so sylnił, dźiwajo na njewěsty přichod.

Po namjeće so zličbowanjo a bilanca za prawej spóznaštej a tak so dohladowarstwo a předsydstwo jenohłósnje wuswobodźištaj. Sobustawow je towarstwo w běhu lěta 1914 tšoch přibyło, tak měješe jich z kónc lěta 374.

Při wólbach do dohladowarstwa wosta při starym. Pjekarski mištr Rychtař z Pančic, kublerjej Symank ze Smječkec a Ćěsla ze Zejic so jenohłósnje zasy wuzwolichu a wólbu přijachu.

Ze zdźělenjow bě ważne, zo ministerium znutřkownych należnosćow podpjery potrjebnym buram a žiwnosćerjam při kupowanju ratařskich mašinow a nastrojow poskićuje. W dwěmaj padomaj je so to w towarstwowym wokrjesu podpjera připokazała a to we Wudworju a Khrósćicach. Tute mašiny smědźa so susodam wupožčeć.

Krajna kulturna rada chce w zwjazku z krajnym sadowym towarstwom kursy za wutrjebanjo sadu a nawarow wotdźeržować. Na to wosebje žony a dorosćene holcy kedźbne činimy. Wšo dalše wobstara towarstwo. Štóž chce so na nim wobdźělić, dyrbi so hač do 15. julija pola předsydy zamołwić.

Po mnohich wunošowanjach měješe so dyrbjeńska wójnska požčonka w kraju wupisać. Zličbowař k. wyšši wučeŕ kantor Hila rozłoži tajku požčonku a namołwješe tutoje wěcy dla měrnu krej wobkhować. Z dalšich zdźělenjow njebě powěsć zwjeselaca, zo su k druhomu razej skažene neple hižo wo 1 hriwnu w plaćiznje postupowałe.

Dokelž dalšich namjetow njebě, skónči předsyda zhromadźiznu z dźakom za bohate wobdźělenjo a nadrobne zapisowanjo a wupraji nadźiju, přichodnu zhromadźiznu we měrje wotměć móc. Zhromadźizna bě wot 132 sobustawow wopytana.

Hłowna zhromadźizna

towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda

w Pančicach

njedźelu 20. junija.

(Pokračowanjo a skóńčenjo.)

Ia. Rozprawa redaktora.

Hdyž bě rozprawa pokładnika zbožownje nimo, dyrbješe tónsamy tola też hišće rozprawjeć zasy jako nakhwilny, přinućeny redaktor, dokelž wójna a druhe wobstojnosće su też tu wšitko spowróćałe. Hdyž pak by tajka redaktorska rozprawa dyrbjała dokładna być, by to była wěc bjez kónca. Tola najwažniše wěcy dyrbja so přecy zasy prajić, hewak čitarjo a sobustawy też přecy zabydu, zo tajki kus redakcije žana Janska kermuša njeje, ale je to jara wobćežna wěc. Tajki redaktor ženje hotowy njeje. (Je to kaž pola kuchařki, hdyž ma jene jěsć hotowe — zjědźa — a dyrbi hižo zasy na druhe myslić, što chce zasy kucharić.) — Jena wosoba pak nětkle njemóže Posoł sama dopisać, wosebje hdyž ma hišće hromadu druhich nadawkow, a hdyž so też pola nas njemóže tak redaktorić kaž snadź pola němskich časopisow, hdźež móže so wjele z nožicami dźěłać, t. r. možeš sebi hromadu dopisow, kotrež so runje přihodźa, wurězać a do swojoho časopisa woćišćeć. To pola nas njeńdźe, dokelž tajkich časopisow w serbskej rěči nimamy. Tuž dyrbi so kóžde słowčko a kóžda sada hakle sprócniwje pisać. Tohodla njedyrbi so tu zabyć, też na tych spomnić, kotřiž nětkle redakciju wosebje podpjeraja, a tu so wosebje spomni na knjeza praelata Jakuba Skalu, kotryž nimo tam a sem poskićenych dopisow pak jara ważne dźěło nad Posołom dokonja, to je korrektura, kotraž dźěn je trochu wostudła, ale tola ważna a nuzna. Tohorunja bu hišće z wosebitym dźakom spominane na knjeza direktora Nowaka, kotryž Posoł z politiskimi a wójnskimi wěcami zastara; na knjeza fararja Bjedricha, kotryž je nam ze swojej prócu rjane stawizny wo „Jandźelu pěstonu“ wobradźił a tak sprócniwoho knjeza kapłana Justa na khwilu wolóžił; też na knjeza Raba, kotryž je tak pilnje zhromadźił „Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje“. Nimo toho bu też wopomnjene pilne dopisowanjo někotrych knjezow, kaž fararja Nowaka w Radworju, wučerja Słodeńka w Pančicach a kublerja Šołty we Khrósćicach, kaž też spomnjene na fararja Libša w Žitawje a fararja Delana w Baćonju, kotryž je też přecy starosćiwy za Posoł a joho wěc. Tola wšitcy so tu ani mjenować njemóža, kotřiž maja zasłužby wo naš Posoł.

Rozprawjeć pak też jara wobžarowaše, zo z powšitkownym dopisowanjom tola přecy klaca. Kelko nowinkow z našich Serbow dyrbi so brać a hromadu łójić z němskich časopisow a so potom hakle něhdy post festum snadź hišće wozjewjeć. Też na cyrkwine powěsće bu spomnjene, dokelž so časćišo ludźo hórša a wobćežuja, zo z rědka w Posole stoja. Njemóža pak so woćišćować, hdyž je Posoł nima, je tu wotwisny wot našich knježich duchownych, ale nućić jich też zasy njemóžemy, ale móže so jeno wo to prosyć. Wobzamkowała so ta sama wěc też hižo je. — Druzy zasy žadaja druhe wěcy měć woćišćane, wosebje wójnske wěcy, na čož rozprawjeć praji, zo so wšelakore wěcy we wójnskim času ćišćeć njemóža, dokelž so přez wosebite dopisy wyšnosćow kruće zakazuja, a by to było z wulkej škodu za Posoł.

Nětko bu pokazane na wšelake naše brošurki, dokelž často réka: Nimamy dha ničo k čitanju? W Posole buchu tesamne też z nowa wozjewjene. Tajka brošurka płaći 20 pj. Też na „Křižowy puć w času wójny“ bu dopomnjene, a też naše serbske pohladnicy njebuchu zabyte, kotrež su wosebje wumjełscy zhotowjene, dźiwace na serbsku drastu. — Lokalne zhromadźizny buchu tohorunja naspomnjene, kotrež drje su wusnyłe, štož pak njeje derje. Nětkle we wójnskim času bychu so wosebje wužić mohłe, zo bychu so ludźom, wosebje też žónskim, wšelake powučowace a rozwučowace wěcy a nadawki předstajałe.

II. Přednošk

rékaše w postajenym porjedźe zhromadźizny, kotryž bě dobroćiwje přilubił knjez kapłan Just z Njebjelčic. Wulcy ważny a zajimawy přednošk bě přimérjeny našomu časej a wobstojnosćam. Stojimy w času hrózbneje wójny, tuž też knjez réčnik bě hnydom sebi tole wzał k předmjetej swojoho přednoška — „Wójna, što nas wuči, k čomu pohnuwa?“ Dokelž ma so přednošk woćišćeć, podamy tu jeno joho hłowne dypki. Réčnik wuwjedźe, kak mamy sebi: 1. kruće dźeržeć serbsku zemju, naše statoki; 2. swjećić a swjate dźeržeć mandźelstwa; 3. so zdalować njepoměrnoho pića (alkohola). Kak stoji z našej młodosću? Trjebamy hišće wjetšu a lěpšu organisaciju a dyrbimy wuknyć znjesć kritiku, a nic wšitko za zło brać, hdyž so wěrnosć praji abo pisa. — Horcy a wutrobny dźak dósta knjez kapłan Just ze strony předsydy a cyłeje zhromadźizny.

III. Rozmołwa wo přednošku

stoješe potom na programje, a wona bu khětro žiwa a traješe dlěji čas. Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila přeješe sebi přede wšitkim, zo by so cyły přednošk w Posole wozjewił, štož so też přislubi, a knjez kapłan Just připrawi jón za ćišć. — Hdyž też alkohol, njepoměrne pićo, tak často njesměrnu škodu přinjese našomu wobsedźeństwu kaž też ćełu a duši, runje tak pak je też škódne kurjenjo, wuwjedowaše knjez dr. Rachel a praješe, zo je za strowotu hišće škódnišo, dokelž tak jara wutrobu słabi. Pokazowaše potom na mnohe dopokazy, wobžarowaše naš młody lud a mjenowaše wšelake přikłady na našich wojakach, kotřiž też wosebje nětkle we wójnje přewjele kurja wonka w polu a w přěrowach. Knjez kantor Šewčik spomni dla kurjenja na našich pokračowanskich šulerjow a na poćahi dla tohosamoho k šulskej wyšnosći. — Potom spomni hišće dla zdźerženja našich statokow na nalutowarnje, kotrež dyrbjeli tu hišće bóle pomhać. Knjez wučeŕ Słodeńk naspomni podawk z nowšoho časa, kak smy sebi też dali dobru wěc nimo hić, a nětko je mjerzanjo, ale přepozdźe. Knjez administrator P. Romuald Domaška pokaza na někotre njedostatki dla čeledźe też pola hospodarjow abo ratarjow. Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila zakitowaše Khrósćansku nalutowarnju, dokelž bě so po zdaću mały porok nalutowarnjam činił. Raznje poréča tohorunja knjez zapósłanc Kokla, přihłosujo słowam přednoška, pokazowaše zasy na škodu, kotruž zawinuje předawanjo našich serbskich statokow, naši prjedownicy před 100 lětami, hdyž běše też ćežka wójna, su kruće dźerželi našu serbsku zemju, tak zo so žadyn statok zhubił njeje; sćěhujmy jich tola, wón napominaše. Wo čeladnych dyrbješe wuznać, zo z nimi wěcy jara špatnje stoja, a njeleži to na hospodarjach samych — naša čeledź je skažena —, leži to na našim času — kolesa a druhe wunamakanja škodźa wjele. Też na nuznosć serbskeje banki so pokazowaše. Po dosłowje knjeza kapłana Justa wupraji hišće knjez kubleŕ Pjech z Miłoćic jara ważnu mysličku, pokazujo na to, zo mamy na wsach přemało ludu, praješe, zo mamy našim młodym Serbam (n. př. hdyž wot wojakow přińdu) přileżnosć dawać a poskićeć, zo bychu so wonka na wsach zasydlić a woženić móhli. — Tak bě přednošk jara žiwu rozmołwu zbudźił, z kotrejež možachmy wězo jeno to najwažniše tu podać.

IV. Přeměnjenjo wustawkow

kaž na programje stoješe, sćěhowaše nětko a jednaše so tu wo dwaj dypkaj, kotrejž knjez scholastikus Žur pomjenowa. Staj to §§ 4 a 12, kotrejž měještaj so wo něšto mało přeměnić. § 4 měł nětko na započatku rěkać: **„Kóždy sobustaw ma lětnje swój přinošk, kotryž hłowna zhromadźizna postaja a po potrěbnosći přeměnja, płaćić . . .“** § 12 po 5. dypku dyrbjało so zasunyć po sadźe: „Předsydstwo a wubjerk mataj so na 3 lěta wolić,“ sćěhowace wudospołnjenjo: **„Jeli pak w tymle času jedyn abo druhi z wuzwolenych woteńdźe abo wumrě, sebi předsydstwo a wubjerk na wuprózdnjene město na zbytny čas zastupjerja koopujetaj, doniž zasy porjadne wólby njejsu.“** Wobě přeměnjeni wustawkow buštej jenohłósnje přiwzatej. Z tym běchmy nětko k poslednjomu dypkej programa dóšli, kotryž rěkaše:

V. Namjety.

Tón dypk bu bórzy wotbyty, dokelž njebě namjetow wjacy hač jedyn, kotryž staji knjez scholastikus Žur: „Sobustawski pjenjez abo přinošk ma so wot lěta 1916 na 4 hriwny powyšić.“ Knjez kantor Šewčik prošeše wo to, zo bychmy tutón namjet jenohłósnje přiwzali. Knjez wučeŕ Słodeńk prošeše, zo bychu so winy powyšenja w Posole rozpisałe. (Hladaj poslednje čisło Posoła, rozprawu pokładnika: a) Posoł, tam namakaš dokładne rozličenjo a wobličenjo!) Knjez wyšši wučeŕ kantor Hila měnješe, zo je 4 hriwny mało dosć, 6 hriwnow bychmy płaćić dyrbjeli. Namjet so potom jenohłósnje přija. Z tym bě też nadawk hłowneje zhromadźizny wučerpany. Knjez předsyda dźakowaše so hišće wšitkim, kotřiž běchu z blizka a z daloka přikhwatali a zhromadźiznu wopytali. Haj samo z pola mějachmy tu wopyt, knjeza kapłana Jana Cyža, divisionskoho fararja, kotryž běše w tu khwilu na dowolu w dominzne. — Zo by so wšitko stało k Bohu česći a Serbam k wužitku, bě poslednje přećo knjeza předsydy, na čož so k wobzamknjenju wuspěwa kěrluš: „Chcemy jenej knježnje spěwać.“

Njewjedra — deščik.

Swjedźeń swjateju Pětra a Pawoła přinjese nam tak požadany a wulcy třěbny deščik. Hižo na předwječoru so započinaše miłolić, a tak mějachmy tele dny, wosebje też hišće poslednjoho junija rjany deščik, byrnjež też wo domoknjenju rěče njebyło, bě tola rjane wokřeco, a to bjez njewjedra a zliwka, kajkež njezboža mějachu w druhich krajach. Jene wuwzaco tu jeno bě: W **Słonej Boršći,** hdźež so hižo dźensa tydźenja kruch pohrima, ale bjez dešća wosta, dyri błysk do konjenca kublerja Křižanka, kotryž so z pódlastojacej kólnju wotpali a so też na 100 centnari syna sobu spali.

Hórje bě pjatk wječor we Vogtlandźe, hdźež sylne njewjedro dołhowočakowany deščik přinjese, ale w Grobawje (wjes na čarje Lipsk—Hof) dyri błysk a zapali. Tři

kubła so dospołnje wotpalichu a štwórte so poł spali. Jeno mało móžeše so wohenjej wukhować. Też we Wellengrün pola Pausa wotpali so domske, bróžnja a hródże z njewjedrom.

W Kamjenicy a wokolinje zakhadźeše dźensa tydźenja tohorunja wulke njewjedro. Wosebje howrješe wone w Hohenstein-Ernsthal, hdźež bě tesame zjednoćene ze zliwkom a krupobićom. Meter wysoko waleše so woda do nižšich dźělow města a powodźi drohi. Wohnjowa wobora dyrbješe na pomoc khwatać a pincy wukluмpować. Wentoki njemóžachu wšitku wodu přijimać a tuž buchu roły roztłóčene. Pola buchu zanjesene, zahrody su čežko čerpjeće. Wjacy króć dyri błysk do elektriskoho woda, tak zo dyrbjachu so wo hinaše wobswětlenjo starać. Bě to tak wulke njewjedro, kajkohož lěta dołho tam wjacy njepomnja. Też bu jedyn muž wot błyska zaraženy.

W Hermsdorfje wotpali so přez błysk žiwnosć a też jena kruwa bu zaražena.

W Allgäu bě tohorunja žałostny zliwk a w staće Alberta zniči cyklon město Redcliffe. Škoda so na 2 milijonaj hriwnow wobliči.

Štóž pola wobškodźa, přehrěši so na wótčinje!

Stary recept za wojakow a druhich.

Kóždy katolski wojak wě tola hižo z dźěćowskich lět a też je so to jomu za čas wójny wosebje poručało a wón so na to kedźbny činił, zo je najnuzniši a najwubjerniši srědk w duchownej haptycy wojaka křesćanska, přeznaturska dospołna želnosć. A tola nješkodźi ničo, hdyž so na tutón srědk přecy zasy dopomina.

Pólny duchowny pisa w D. V.: Wěm hišće cyle wěsće, kak sym posledni króć wo tym pola ... dragunarjow rěčał, zo duchowny pola kóždoho wojaka nadobo być njemóže, a zo ma tohodla kóždy sam so přiwučić a nawuknyć, zo móže so kóždy čas hnydom z Bohom rozrěčować a přede wšitkim jomu khětře wotprosyć, hdyž snadź je so što njeporjadne abo njekhmane stało. Přetož na tym wšo zależi, zo smy dobri přećeljo ze swojim sudnikom, hdyž zličbowanjo wot nas žada. Přede mnu, w prěnich rynkach wojakow stoješe cyle młoduški dragunar, kotryž ze swětłym wóčkom na mnje zhladowaše a widźomnje kedźbujo na mnje posłuchaše. Znajach joho jeno po wobliču. Njetraješe dołho, bě naša divisija zasy srjedźa we wohnju. Jenu hodźinu po druhej přinošowachu ranjenych a muži ze zmjerznjenymi stawami na wobalnišća. Bě hižo ćmowa nóc, hdyž wonka so zasy powědaše a wołaše. Dźěch z lěkarjom won a widźach někotrych dragunari z nosydłami, kotříž běchu pola nas zastali. Stajichu nosydła z na nim ležacym na zemju, a štó bě najnowši wopor bitwy? Naš dragunar z poslednich Božich službow. Lěkar wočini prědku košlu, a tu bě widźeć krawy bleček, hdźež bě wutrobno do smjerće ranjene. Čerstwy młodostny wojak bě hnydom był mortwy. Dyrbjach sebi na poslednje Boże służby pomyslić, a dokelž při wuprózdnjenju zakow hnydom zwjercha wjele trjebanu paćerjacu knižku padnjenoho namakach, tróštowach so z krutej dowěru, tón zawěšće na tón recept zabył njeje. A tak njemóžeše jomu zawěšće prawo na njebjeske myto přez žane ćežke zawinowanjo być dwělomne.

Njedaj so też ty, luby přećelo, wotdźeržować, swoju duchownu haptyku derje we rjedże měć, a wosebje staraj so, zo hłowny srědk njepobrachuje. Měniš snadź, zo za wojaka njeje cyle lohko, dospołnu želnosć měć? Ale prošu jeno. Chcu ći cyle jednore wašnjo prajić: **Modl so tak prawje pobožny Wótče naš!** Potom maš prawu želnosć, kajkaž so žada. Mysl sebi a praj z cyłej wutrobu: „Wótče naš!“ Njedopomniš so tu na wšitku lubosćiwosć, wšitku dobroćiwosć našoho stworićerja? A hdyž potom so dale modliš: „Wodaj nam naše winy!“ njeje tu potom žaneje želnosće z najdostojnišich přičinow a zakłada, mjenujcy z lubosće k našomu wótcej? A předewzaćo tu też je. Ty dźěn sy so modlił: „Twoja wola so stań, kaž na njebju tak też na zemi!“ A z tym budźeš nadźijomnje tola pola tebje khutnje chcyć započeć a ju też činić. Tak dha sy, měnju, na cyle tunje wašnjo k tomule receptej přišoł. Jeno nčšto přispomnju: Staraj so, zo twoje lěkarstwo čerstwe wostanje! Kóždy Wótče naš njeskutkuje to, čohož so tu nadźijamy. Waž sebi Wótče naš a rozpominaj jón trochu, kaž ći prajach, kóžde ranjo, kóždy wječor. Potom móžeš wěsty być, zo změješ jón tak k rucy, kaž jón w najwjetšej nuzy trjebaš, a potom budże też twoja duša přecy najlěpje škitana.

G., pólny duchowny.

Wšelčizny.

W Moricburgu je naš kral srjedu tydźenja popołdnju na 70 ranjenych wojakow z jich wothladarjemi a sotrami w hrodże pohospodował a wokřewjał. Wječor wokoło 8 hodźin buchu ćisami potom zasy z wosebitym ćahom do Drježdżan dowjezeni.

Powyšenjo płaćizny mloka

je towarstwo k spěchowanju mlokarskoho hospodarstwa w Žitawje a wokolinje postajiło, tak zo so 1 liter dobroho mloka wot 20 na 24 pjenježkow powyši.

Wulki wopor za wótcny kraj

staj přinjesłoj kubleŕ Erber w Niederalsbach (Unterfranken) a joho mandźelska. Šesćoch synow běštaj do pola pósłałoj, štyrjo běchu hižo padnyli a nětko je też pjaty na polu česće smjerć namakał, tak zo wosta jimaj jeno hišće posledni syn, kotryž tohorunja přećiwo njepřećelej wojuje.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 672. Madlena Rachelowa z **Ralbic**; 673. Pětr Krawc z **Koslowa**; 674. Pětr Paška z **Jitka**; 675. Michał Mět ze **Šunowa**; 676. Marija Wjacsławkec z **Konjec**; 677. Jurij Frencl z **Nižeje Wsy**; 678. Hana Frenclowa z **Khrósćic**; 679—695. ze **Smječkec:** Michał Džisławk, Mikławš Šneider, Michał Henčl, Hana Kudźelowa, Pětr Matek, Michał Pjech, Michał Symank, Jurij Šiman, Pětr Šołta, Jakub Šuster, Jurij Tryčk, Mikławš Delan, Michał Šiman, Michał Krawža, Jurij Handrik, Michał Straws, Jurij Nowak; 696. 697. z **Kukowa:** Jurij Šneider, Jakub Narćik; 698. Jakub Wawrij z **Jawory**; 699—704. z **Wotrowa:** Madlena Čornakowa, Michał Hermann, Hana Lebzyna, Jakub Nowak, Jan Symank, Michał Weclich; 705. 706. z **Krjepjec:** Hana Knježkowa, Jakub Lebza.

Dary atd. za towarstwo: njemjenowany z Budyšina 14 hr.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Charlotta Marianna, Augusta Tiapala, klampnarja w Budyšinje, dź. — Mikławš Rudolf, † Mikławša Hajny, dźěłaćerja w Budyšinje, s. — Mietek, Antona Adamusa, dźěłaćerja w Zemicach, s. — Jadwiga, Jakuba Haše, žiwnosćerja w Małej Boršći, dź. — Jan, Franca Jasinskoho, dźěłaćerja w Zemicach, s. — Franc, njemandź. s. — Antonija, njemandź. dź.

Zemrěći: 12. junija: Klara Hilžbjeta Thielowa, privata w Budyšinje, 75 l. — Karl Misera, invalid we Dobruši, 40 l. 7 m. 13 dn. — 20.: Khrystina Hašina, wumělkarka w Ratarjecach, 89 l. 1 m. 11 dn. — 28.:

(Dalše hl. str. 192.)

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

28. junija 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	72 - 74	126 - 128
2. młode, mjasne, njewukormjene, starše wukormjene	58 - 60	121 - 123
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	51 - 54	112 - 118
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 72	125 - 127
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	59 - 62	122 - 125
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	44 - 47	101 - 107
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	36 - 39	91 - 99
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 30	81 - 89
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	66 - 69	113 - 116
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	44 - 48	96-101
3. snadnje picowane	40 - 42	89—94
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	72 - 75	125 - 128
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	62—66	115 - 119
3. snadnje wuwite wot cyca	52 - 57	105 110
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	68 - 70	136—140
2. starše korme borany	60 - 64	125 120
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	46—48	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	105—110	140 - 145
2. mjasne	97 - 99	127 - 132
3. snadnje wuwite	80 -88	115 - 123
4. rancy a kundrosy	90-105	130 - 140

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 26. junija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 1. julija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšenca, kórc po 170 punt.			23	09				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	47				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	77				
Pšenca			14	15				
„ nowa								
Rožka			12	15				
„ nowa								
Ječmjeń			14	13				
Wows			13	20				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny							6	—
Pšeńčna muka			21	45				
Ržana muka			17	75				
Syno	4	50	5	75	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	75	4	30			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3		3	60			4	
Prosata 612 (w Kamjencu —)	19	—	38	—	15	—	34	50
Butra 1 kg	3	30	3	80	3	—	3	30
Jeja, mandl	1	95	2	25			2	—
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Jězdny rjad železnicow

wot 1. meje 1915.

Z Drježdžan do Zhorjelca.

	1-4	D1-3	2-4	1-4	1-4	2-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-3	1-4
Z Drježdžan-St.	1220	133	—	550	602	700	845	858	1221	112	124	303	509	520	800	833	1058	—
„ Drježdžan-N.	1231	145	—	600	614	711	853	909	1235	122	135	314	519	532	810	841	1106	—
„ Arnsdorfa . .	110	—	—	639	647	754	—	950	108	159	226	346	—	615	845	922	1144	—
„ Biskopic . . .	137	—	—	—	716	819	930	1017	134	—	—	410	—	643	911	947	—	1150
„ Zemic	145	—	—	—	723	—	—	1024	141	—	—	417	—	—	918	—	—	1157
„ Žičinka . . .	152	—	—	—	731	—	—	1033	150	—	—	425	—	—	927	—	—	1205
„ **Budyšina** . .	201	236	—	—	746	—	947	1046	204	—	—	439	610	—	940	—	—	1214
„ Kubšic	—	—	—	—	756	—	—	1056	214	—	—	449	—	—	950	—	—	—
„ Pomorc . . .	—	—	—	—	804	—	—	1104	222	—	—	457	—	—	958	—	—	—
„ Lubija	—	256	542	—	825	—	1009	1124	241	—	—	515	631	—	1018	—	—	—
do Zhorjelca . .	—	317	636	—	903	—	1031	1200	319	—	—	550	652	—	1056	—	—	—

z 4. maja do 1. okt. pjat. 12.

z Žitawy do 1. okt. pjat. 11.

z Žitawy do 1. okt. pjat. 12.

z Žitawy do 1. okt. pjat. 901

z Žitawy do wot. 4. maja

Ze Zhorjelca do Drježdžan.

	1-4	1-4	1-4	D 1-3	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	2-4	1-4	2-4
Ze Zhorjelca	417	—	746	858	1115	212		424		700	853			1120
z Lubija	459	—	830	923	1148	237	ze Žitawy wotj. 110	507		745	915			1156
„ Pomorc	511	—	846	—	1204	—		522		801				1213
„ Kubšic	522	—	854	—	1211	—		529		808				1221
„ **Budyšina** . . .	536	644	908	944	1224	258		542	ze Žitawy wotj. 528	822	935	1020		1226
„ Žičinka	548	655	920	—	1236	—		554		835	—	1032		
„ Zemic	558	704	930	—	1246	—		604		845	—	1042		
„ Biskopic	609	713	940	—	1257	—	326	613	750	856	—	1050	1059	
„ Arnsdorfa	629	741	1000	—	120	—	347	643	811	921	—		1124	
do Drježdžan-N. .	654	812	1025	1035	147	351	413	701	835	945	1022		1136	
„ Drježdžan-St. . .	707	824	1037	1044	159	400	424	715	848	957	1031		1207	

Z Radworja do Lubija a wróćo.

Tu maja wšitke čahi 2., 3. a 4. rjadownju.

	750 / 748		442	834 / 830	Z Budyšina do / z Rakec do	636 / 1013		227	812 / 817	
—	—	817	1225	509	901	Z Radworja (dwórn.) do	609	1037*	159	743	—
—	—	823	1232	515	907	„ Radworja (zastan.) „	603	1032*	153	737	—
—	—	829	1238	521	913	„ Lutowča . . . . . „	557	1026*	147	731	—
—	—	834	1243	526	919	„ Wulkeje Dubrawy . „	552	1021*	141	726	—
—	—	843	1252	535	927	„ Klukša (Zdžerje) . . „	543	1012*	131	717	—
—	—	851	100	543	936	„ Hučiny . . . . . „	534	1004*	122	709	—
—	—	900	112	552	944	„ Barta . . . . . „	525	955*	113	700	—
—	—	909	121	601	953	„ Hrodźišča . . . . . „	517	947*	103	652	—
†545	739	1034	147	650	959	„ Wósborka . . . . . „	519	940*	1256	645	827
†551	744	1040	153	656	—	„ Malečic . . . . . „	—	905	1231	553	822
†557	750	1046	159	702	—	„ Łutow . . . . . „	—	859	1225	547	816
†604	756	1053	206	709	—	„ Hłušiny . . . . . „	—	852	1218	540	810
†609	801	1058	211	714	—	„ Radmeric . . . . . „	—	848	1214	536	806
†617	809	1106	219	722	—	„ Ketlic . . . . . „	—	841	1207	529	759
†625	817	1114	227	730	—	do Lubija . . . . . z	—	832	1158	520	750

† Jězdźi jenož štwórtk abo hdyž je tón swjaty dźeń, potom srjedu hač do 31. augusta.

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydženja a njedźelu a swjate dny.

Z Biskopic do Žitawy a wróćo.

556 wot Lubija	720	1040		226		642	947	Z Biskopic . . . . . do	856	817	320	228	547	747		1049
	739	1101		244		702	1006	„ Delnjeje Wjazońcy „	841		303		531	731		1033
	756	1120		300		719	1025	„ Wjelečina . . . . . „	824		244		512	714		1013
	802	1126		306		725	1031	„ Šěrachowa . . . . „	815		234		503	706		1003
	809	1132		312		731	1037	„ Sohlanda . . . . . „	810		228		457	700		958
	834	1201		338		802	1104	„ Habrachčic . . . . „	748		206		436	639		938
	842	1209		346		809	1112	„ Neugersdorfa . . . „	739		155		426	631		926
607	903	1230	1240	406	716		1131	„ Hornich Oderwitz „	714	734	131	145	404	—	820	857
626	922	1249	1259	425	736	907	1149	do Žitawy . . . . . ze	654	712	110	125	340	528	800	836

z 4. maja do 1. okt. Lubija 117 w. Lubija

z Lubija wot 4. maja do 1. okt.

(Khoćebuz-) Wojerecy-Rakecy-Budyšin.

Tu maja wšitke čahi 2., 3. a 4. rjadownju.

					800	100			610	Z Khoćebuza . do	900		1223	524		1106										
			555		855	137			645	„ Wikow . . . ,	805		1150	455		1020										
			623		944	224			733	do Wojerec . . . z	708		1102	407		920										
500				704	1011	231		620	741	Z **Wojerec** . . . do	654		1057	357		907										
507				711	1018	238		627	748	„ Němcow . . . z	648		1051	351		901										
514				719	1026	246		634	756	„ Kulowa . . . „	640		1043	343		853										
				726	1037	253			803	„ Hóska . . . . „	633		1036	336		846										
				733	1044	300			810	„ Zdžarow . . . „	626		1029	329		839										
				740	1051	307			817	„ Komorowa . . „	619		1022	322		832										
				746	1057	313			823	do Rakec . . . z	612		1015	315		825										
				748	1058	317			830	z Rakec . . . do	610		1013	310		817										
				754	1104	324			837	„ Sešowa . . . ze	604		1007	305		810										
				801	1111	331			844	„ Njeswačidła . „	557		1000	258		803										
				809	1119	339			851	„ Khasowa . . . „	550		953	251		754										
			609	814	1124	159	344	743	857	do Radworja . . z	545	817	948	246	509	748	901									
		545§	611	816	1039	1125	201	345	746	900	z Radworja . . do	544	815	946	245	506	745	859								
		557§	619	826	1047	1135	210	355	754	910	„ Mał. Wjelkowa z	536	807	938	238	458	737	851								
	✕	✕	626	832	1054	1141	217	401	801	916	„ Židowa . . . „	530	801	931	231	452	731	845								
			630	836	1058	1145	221	405	806	920	„ Ratarjec . . . „	526	756	926	227	448	726	840								
	616§		636	841	1104	1150	227	410	812	925	do Budyšina . . z	520	750	920	221	442	720	834								
			747	1113		234	505	505	1007		1007	do Wjelečina . . z	—	605§	825	1153	303	525	725								
			903	1031		319	550	550	—		1026	„ Zhorjelca . . „	—	417	746	1115	212	424	700								
			812	1025		147	351	701	945		1022	„ Drježdžan-N. „	145	614	—	1235	314	519	—								
			824	1037		159	400	715	957		1031	„ Drježdžan-St. do	133	602	—	1221	303	509	—								

§ Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydženja. ✕ Zastanje po potrěbnosći.

Z Budyšina do Wjelečina a wróćo.

430*	720	1047	906	439	641	941	Z	Budyšina	do	631*	854	1217	338	550	719	1018										
438*	728	1055	914	447	649	949	„	Džěžnikec	„	624*	847	1200	329	543	712	1011										
445*	735	1101	921	453	655	955	„	Budestec	„	616*	841	1204	319	537	706	1005										
502*	740	1106	926	458	700	1000	„	Rozwodec	„	612*	833	1159	311	532	701	1000										
511*	747	1113	934	505	707	1007	do	Wjelečina	z	605*	825	1153	303	525	725	1021										

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydženja.

Z Kamjenca do Biskopic a wróćo.

Tu maja wšitke čahi 2., 3. a 4. rjadownju.

545	1130	204	702	Z	Kamjenca . . do	834	256	645	1022																	
607	1149	222	725	„	Thonberga . z	817	239	628	1007																	
617	1158	230	736	„	Halštrowa . . „	810	227	621	1000																	
640	1221	252	803	„	Porchowa . . „	747	203	557	935																	
703	1244	315	827	do	Biskopic . . z	725	140	535	913																	

Z Lubija do Habrachčic (Ebersbacha) a wróćo.

545	856	307	840	Z	Lubija . . . . do	815	1116	157	457	1010																
631	921	331	846	do	Habrachčic . z	751	1055	112	434	938																

Z Kamjenca do Arnsdorfa a wróćo.

542	838	1212	300	712	1030	Z	Kamjenca	do	735	1046	159	431	650	902												
603	900	1231	318	733	1054	„	Połčnicy	„	718	1028	144	414	636	847												
624	922	1251	338	756	1118	do	Arnsdorfa	z	654	1005	123	352	615	827												

Lubij—Herrnhut—Žitawa a wróćo.

522	1157	310	635	Z	Lubija . . . . . do	817	228	459	905																	
523	1226	340	701	„	Herrnhuta. . . . „	749	200	431	857																	
607	1240	406	716	„	Hornich Oderwitz „	734	145	416	820																	
626	1259	425	736	do	Žitawy . . . . . z	712	125	340	800																	

Zhorjelc—Nikrisch—Žitawa a wróćo.

452	900	215	855	Ze	Zhorjelca do	738	1152	359	829																	
510	917	233	913	„	Nikrischa „	725	1134	341	812																	
520	925	242	921	„	Wostrowca, „	717	1125	332	804																	
526	930	248	926	„	Rusdorfa „	711	1119	327	759																	
556	959	320	951	do	Žitawy ze	648	1054	300	735																	

Khlěbowe znamki (marki)

maja so wotedawać, hdyž něchtó swoje bydlenjo přeměni, t. r. dale čehnje. W Auerbachu w Hr. H. bu žona wot suda k 3 hr. khostanja (abo hdyž njemóže płaćić, měješe dźeń w jastwje sedźeć) a k zapłaćenju wšěch wudawkow zasudźena, dokelž bě njepřetrjebane khlěbowe marki jeje syna, kotryž bě městno wopuščił, sama přetrjebała, nic pak gmejnskomu předstojićerstwu wróćiła, kaž bě dyrbjała.

Marhata, Hildegard Gawlytec we Wuricach, 3 m. 24 dn. — 29.: Karolina Helena zwud. Poppowa, privata w Budyšinje, 83 l.

Ralbicy.

Křćenaj: Pětr Pawoł, m. s. Bernharda Rehorka, žiwnosćerja w Koslowje. — Pětr Pawoł, m. s. Mikławša Waldy, žiwnosćerja w Sernjanach.

Zemrěł: 13. junija: Mikławš, m. s. Jakuba Mikławška, žiwnosćerja w Šunowje, 5 m. 2 dn.

Wotrow.

Prěnje połłěta 1915.

Křćeni: Pawoł Józef, Jakuba Rjedy, žiwnosćerja we Wotrowje, s. — Hana Borbora, njem. dź. w Bukowcu. — Felix, njem. s. w Nowym Dworje. Bernard Adolf, Jurja Rjedy, žiwnosćerja w Žuricach, s. — Marija, njem. dź. we Wotrowje. — Pawoł Jurij, Jurja Rychtarja, kněžkarja we Wotrowje, s.

Zemrěći: 20. januara: Marija Šwarcowa, wudowa Augusta Šwarca, wuměńkarja we Wotrowje, 71 l. 3 m. 14 dn. — 26. hapryla: Marija Lebzyna, wudowa Pětra Lebzy, kublerja w Krjepjecach, 89 l. 10 m. 26 dn. — 28. hapr.: Jurij Handrik, kněžkař w Nowym Dworje, 34 l. 12 dn.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

změje **srjedu 7. julija** wot popoldnju 1/24 hodź.
zhromadźiznu pola Wjenkec w **Khrósćicach.**

1. Přednošk wjeled. k. kapl. Rjedy: „Tež pohanstwo znaješe hłownu zasadu wěry, zo je človječa duša njesmjertna". 2. Zdźělenja. 3. Namjety.

Wo bohaty wopyt prosy **předsyda.**

Wšě
čišćerske dźěła
za towarstwa
nalutowarnje
rjemjeslnikow
atd. atd.
w serbskej a němskej rěči
w dobrym wuwjedźenju spěšnje a tunjo
wobstara
L. A. Donnerhakec knihićišćerńja
Dalokorečak čo. 893. **Budyšin.** Před šul. wrotami 21.

Žita dyrbja kóždomu swjate być!

Jeja

štuku po 10 pj.
kupuje **konditarńja**
Jurij Wolf, Kamjenc.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Jednota w Budyšinje

zmeje **jutře** njedźelu **4. julija**
wječor w 8 hodźinach swoju
měsačnu zhromadźiznu.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarńje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje ćety

Khrystiany zwud. Hašineje
rodź. Diesnerec

wuprajamy z tutym wšitkim, kotřiž su tusamu w jeje khorosći wopytowali a ju w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!"

W **Ratarjecach**, na dnju pohrjeba,
24. junija 1915.

Zrudni zawostajeni.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 28. | **Budyšin, 10. julija 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

79. Zbóžna smjerć.

Duša dyrbješe so skónčnje dźělić.

„Wostańće tu, wšitcy, kotřiž ju lubowašće! Njebudźece ju ani z wočomaj scenować móc, ani tych pući spóznać, kotrež wona dźe. Wona sama njebudźe wam ani znamjenja radosće, ani tyšnoho wołanja zjewić móc. O samota, o hrózbne dźělenjo!"

Ale ně, samota a dźělenjo dźě stej jenož wumyslenej. Tale duša njeje zasudźena, zo by sama a bjez wjednika strašny brjoh překročić měła. Towarš ju wočakowaše, dobry towarš jeje cyłoho žiwjenja, kiž běše ji pomhał, telko ćežkich kročeli stupać.[1]

„Podaj mi ruku, duša, kiž sy mi droha, kaž sotra! Dźensa tebje njewopušći jandźel, kotryž běše tebi přecy podaty. Znaju tónle puć přederje, kotryž hić maš; sym dźě jón přečasto přeběžał, hdyž twoje modlitwy k Bohu, a tebi Bože hnady nošach."[2]

Ja hišće rěčach ... „Ćiše!" zawoła mrějacy; „njesłyšiće tule harmoniju, tele spěwy?"

Pódlastojacy mjelča, posłuchaja, widźa, kak wón swojej wosłabjacej rucy k njebjesam pozběhować so prócuje, słyša joho bórbotać:

„Postrowjam tebje, o mój jandźelo pěstonje, postrowjam tebje z rańšim strowjenjom wěčnosće! Postrowjam tebje, o Marija, moja maćeŕ, tebje, o Jězuso, mój Zbóžniko, was, o zbóžni wuzwoleni, kotřiž sće króna mojoho Boha! Postrowjam was z rańšim strowjenjom wěčnosće."[3]

Tu wotmjelkuja joho słowa, wóčko zastawa do jeneje strony złożene, kaž by widźenjo sćěhowało.[4]

Bliža so jomu z pobožnej česćownosću, dźiwaja so joho pokojnomu wobliču, posměwkej joho horta, joho nadpřirodźenej rjanosći. Boja so joho ćichu radosć mylić, wěrja sebi lědma dychać, čakaja ...

A wón čaka tež, ale na druhim brjozy. Joho duša z ćicha ze zemskoho procha so wužłobiwši je swój zlět do čistych duchow nastupiła.

80. Přikhad.

Poslednje dychnjenjo bě wudychane; zawěšk mjez časnosću a wěčnosću so roztorhny: hdźe běše tehdom starcowa duša? W rukomaj swojoho jandźela. Přeni króć so ji zjewich, kajkiž sym, a dach ji bratrowski wokoš.

Kajku słódkosć začuwaše wona w mojej přitomnosći! Moja swjatosć, moja wulkosć, moja widźanosć pola Boha, wšitko budźeše ji pokojenjo. Wona widźeše so nětko njerozdźělomnje ze mnu zjednoćena.

Hdyž prěnje kročele do wěčnosće stupachmoj, zetkachmoj radostne črjódy, kotrež přińdźechu naju witać a namaj naju dobyćow dla zbožo přeć. Woni ćahachu swoje błyšćate koła přecy wužšo wokoło naju, wožiwjachu swoje harfy a rozsywachu swětło, kotrež naju kaž zhromadny błyšć swjatosće wobdawaše.[5]

Japoštołojo mějachu na čole tamnu kralowsku majestosć, kotruž budźa na sudnym dnju, hdyž woni jako nadobna rada z Jězusom Khrystusom cyły swět sudźić přińdu, wšitcy z wočomaj widźeć.[6]

Martrarjo bližachu so kaž wójsko dobyćerjow, wuznamjenjeni z drastami, bělšimi nade sněh, a z błuznami, jasnišo zybolatymi nade słónco.

Wuznawarjo z přeměnjatymi barbami, swojeje rjanosće zjewjejo njewobmjezowanu wšelakorosć swojich pócćiwosćow błyskotachu so z dospołnej čistotu runja sněhbělym lilijam, jich čoła wěncowatymi.

Knježny z rukomaj kleskajo, zanošowachu radostne wołanjo a wospjetowachu khwalbny kěrluš jehnjeća, z kotrohož krjewju je duša wumožena.

Na wjeršku njebjeskich legijonow stoješe arcyjandźel Michał, nawjednik wójskow Božich, kotryž sprawne duše do wěčnosće wodźi. Wón njeseše z jenej ruku płomjenjaty mječ, z druhej khorhoj bóžskoho dobyća.

Dokelž buchmoj při zastupje do njewidźomnoho swěta z tajkim rjanym přewodom witanaj, njetrjebachmoj po žanej ćmowej krajinje kročić. Zane prudło naju njełóješe, žadyn njepřećel namaj njewobaraše po cyłym puću. Satan a joho satelitojo, z nazdala wukónc smjertnoho bědźenja wohladawši, běchu rozćěkali wołajcy: „Ty sy zasy duša, kotraž budźeš djabołam njepřistupnu zbóžnosć wužiwać."

81. Sud.

Wjedźech dušu k jeje sudnikej. Wón poda ji ruku: „Lubowana duša, njeboj so! Spóznaj Knjeza, kotromuž sy swěrnje służiła, kotrohož sy sebi za dołžnika sčinila. Mje sy w časnosći přede wšěm lubowała, kak nochcył tebje we wěčnosći znać?" — „Lubosć a khwalba mojomu dobromu Zbóžnikej!" zawoła duša k Jězusej khwatajo.[7]

Dokelž je mojim wučbam posłušna była, je sebi we swojim sudniku najlěpšoho přećela přihotowała. Před nim njetrjebaše so krutosće bojeć. Zbóžnik njeda so z wulkomyslnosću přetrjechić.

Djaboł zjewi so hišće jónu, nic pak, zo by dušu, kiž je sebi zbóžnosć dobyła, do zahuby storčił, ale jeje wusprawnjenjo wokrasnił. Zawjednik dyrbješe posledni króć wohańbjeny być. Wón rozwali knihi smjerće. Kajke wjeselo činješe jomu to, jako skóržbnik přestupjenjow dla wustupić, kotrež běchu z joho winu skućene! Wón ani njedopózna, zo hrěchi, jónu wodate, njemóža nihdy z přičinu zatamanja być.[8]

Ja wotewrich knihi žiwjenja. Mjeno tejele duše zyholeše so w nich z njesmjertnymi pismikami. Jeje pócćiwosće a jeje skutki běchu starosćiwje do nich zapisane. Jeje přestupjenja zjewjachu so jenož pod krewju wumoženja, kotraž běše je zmyła. Dopomnjećo na nje so jenož khowa, zo by miłosć, kotrejež předmjet běchu, so zjewiła. Sudnik spominaše na nje, zo by jich wodaćo wobkrućił.[9]

Waha sprawnosće bu stajena. Na stronu dobroho połožich ja wšitke pokłady pócćiwosćow; podarmo mjetaše djaboł na druhu stronu złe skutki. Dobre přeważi ze swojej połnej hódnotu: spušćene złe njeje ženje wahi měło.[10]

Přepokazany wo swojim zbožu, zo směm swojej horliwosći dospołnu swobodu zwolić, njespokojach so jenož z tym, njesprawne poroki wobarać: ja sławjach pócćiwosće mojoho khowanca a pokazowach, kak rjane a wulke dyrbi joho myto być. Joho zbožu, kotrež kaž swoje ważach, so dospołnje wěnujo a miłosć a dobrotu sudnikowu znajo, wuliwach cyłu swoju wutrobu do swojeje rěče.[11]

Njeběše wšak mi trjeba, tomu wujasnjeć, kotrohož bytosć je swětło, ani dobroćiwosć budźić tomu, kiž je kužoł wšeje lubosće: ale wón sam chcyše mi česć a wjeselo popřeć, zo bych lubowanej duši rozmnoženjo krasnosće dobył.

Wusud bu wuprajeny, wusud žohnowanja, kiž njebju wuzwolenoho dari a mojej wutrobje rozmnoženjo zboža wobradźi.

82. Čisć.

Někotre próški je Bože wóčko spóznało; štóžkuli chce před njeskónčnej swjatosću so pokazać, dyrbi cyle čisty być. Duša sprawnoho njemóžeše k swojomu trónej dóńć, khiba-li přez městno pokuty. Wjedźech ju do čisća. Wona čitaše pokojacy napis nad wrotami:[12]

„Přebytk nadźije."

Wona běše sebi wěčneje krasnosće wěsta a lubosć ju pojimaše; tohodla přiwza bjeze stróżeli napołożenu pokutu.

Samowólnje a z lubosću stupi do wóhniweje pjecy. Hdy by ji tež dowolene było,

---

[1] Swj. Bernard, kom. wo psalmje 90. — [2] Tob. 5, 7. 8. — [3] Žiwjenjo swj. Servula, swj. Veroniki. Žiwjenjo swj. Redempty. Swj. Hrjehoŕ Wulki, Rěče. Smjerć Ludwika XVII. w Beauchéne. — [4] Žiwjenjo swj. Silvina.

[5] Modlitwy cyrkwje za mrějacych. Žiwjenjo swjatych. — [6] Modlitwy cyrkwje za mrějacych. — [7] Swj. Augustin, konfer. z Maximinom. Swj. Domaš z Vill., wo jandźelach. Abt Gottfried, homilije.

[8] Hilarius, wo psalmje 11. — [9] Žiwjenjo swj. Jana z Botzena. — [10] Žiwjenjo swj. Hilžbjety ze Sconange. — [11] Jan Lopez, wučba cyrkw. wótcow. Boudon, česć dźew. khor. jandź. — [12] Žiwjenjo swj. Franciski Rom.

wona njeby dospołnoho widźenja Božoho wobliča wužiwać chcyła, khiba-li najwyššej sprawnosći dospołnje zarunawši.[13]

Płomjenja čisća njejsu ćmowe, kaž płomjenja hele, ale jasne a błyšćate. Jich błyšć je jenož słabši pornjo dušam, kotrež w nich bydla. Zawinuja pak wulke bolosće, a ja dyrbjach jich wótrosć wołóžeć.[14]

Zły duch, pola sudu skóržbnik pobywši, přewodźeše naju hač na kromu. Tam zastawši poča dušu hanić a wusměšeć słabosćow dla, kotrež tu zapokućić měješe.[15]

Ja podušach skutkownosć tohole hroznoho směšenja často so zjewjejo a wopokazy přećelstwa dawajo.[16]

Z potajnym pohnuwanjom dobywach so do wutrobow žiwych, zo bychu na jatu dušu spominali. Jandźelojo swójby skutkowachu tohorunja dobywajo pomoc modlitwy a jałmožny. Njebjescy jandźelojo sćěhujcy moje nutrne próstwy namołwjachu dušc, kotrymž běše něhdy pomhane było, zo bychu nětko ze skutkom swój dźak wotłožiłe.

Telko zastupnych próstwow wotewri mi kužoł bóžskeje krewje. Ja ju hnydom wulinych kaž čerstwu rjosu.[17]

Duša měješe hišće khwilu ćerpjeć; nadobo jeje płomjenja hasnychu.

Do kelucha, kotryž ja porjedźach, běchu někotre krjepki wujednawaceje krewje kapnyłe a jón hač do kromy napjelniłe. Z wotkel tale krej? Wona bě z daloka přišła na wjeršku Kalvarskeje hory pod železom morjacoho nastroja hromadźena: běše to krej martrarjowa.

Tuž wróć so zasy do swojoho kužoła, o nadobna krej! Nan, tohole mjena woprawdźe hódny, budź z přehnadnymi zasłužbami swojoho krasnoho syna wumoženy!

(Přichodnje dale.)

[13] Ludw. Blosius. Žiwjenjo swj. Herty. — [14] Žiwjenjo swj. Franciski Rom. — [15] Žiwjenjo swj. Marhaty z Cortony. — [16] J. Marchant, zahr. pastyrjow. Bondon, česć. dźewj. khor. jandź. — [17] Žiwjenjo swj. Katyrny z Bologny.

Italska

abo lěpje wjetši dźěl italskoho ludu ze swojej wójnu je woprawdźe k wobžarowanju, a wón ju tež na žane wašnjo měć njechaše, kaž to po wudyrjenju wójny nahladny italski politikař w „N. Zür. N." pisaše.

Wjele italskich poddanow njeposłuchachu powołanju do wójska, wostachu zwonka wótcnoho kraja, dokelž chcedźa radšo we Němskej abo druhdźe dóńt Italskeje wočakać hač kaž bjez domizny w Italskej wokoło błudźić.

Tute słowa woznamjenja tak prawje začuća Italskich, kaž daloko su woni rozomni a lubowarjo česće. Zawěsće je duša tychsamych rozdwojena, ranjena, štož so też tak bórzy njebudźe zahójić hodźeć. Spomnjeny politikař pak pisaše: „Je cyle hinak přišło, hač sym so nadźał... Nětko je wójna tu, wójna přećiwo zwjazkej, kotryž je na tři ceći lět wobstał, a kotryž je Italskej w tymle času był z přećelom a jej jeno dobre wopokazał... Je to wójna zapřisahancow a zapřisahanja, wójna ćěmnych mocow, kotrež w tydźenju do swjatkow hišće terrorismus zbudźichu, kotrohož wulkosć hakle pozdźiši čas cyle wujasni.

Wo zmyslenju a začuwanju pře wudyrjenjo wójny bych wótře do swěta wołał: Dobry, strowy lud też dźensa tule wójnu njecha, rozomny wučeny swět ju njecha a wobkhodnistwo runje tak mało. Tuta wójna so tama a wjetšina je rozhorjena přećiwo njej; napřećiwna nowinařska hara je njewěrna a chce jeno slepić, runje tak też hołe frazy politiskich bledźakow, z kotrymiž so nětkle italske města mjerwja.

A tola, wójna tu je, a kóždy woprawdźity italski budźe swoje móžne činić, zo by ju Italska z česću wobstała. Ale stanje so to z rozkłótej, ranjenej wutrobu, pod njewidźomnej ćežkotu, zo je so z tym moraliska wina, kotraž so wjacy wotwalić njehodźi, na Italsku a na kóždoho napołožiła. Z rozkłótej, ranjenej wutrobu też pola wulkeje ličby officirow! Na tři ceći lět buchu woćehnjeni, zo w němskich a awstriskich officirach widźachu jeno swojich towaršow a sobuwojowarjow; wuzke a najwužše zwjazki přećelstwa so dla tohole zwjazka mjez awstriskimi a italskimi officirami wutworichu. Naši officirojo drje budźa też tohodla swoju winowatosć činić; ale z ranjenej wutrobu a z wěstym dwělom, zo dyrbja swojim brónskim přećelam wot wčora nětko z njewěstym pohladom napřeco stupać. Wjele jatych italskich officirow drje njezmějemy. „Ja sebi přeju, zo bych padnył na krawnym polu; to budźe dosćčinjenjo", praješe mi zpřećeleny, dobry major tele dny.

Nochcemy wójny, a mamy ju tola, ale zawěrno nic wot nětčišoho njepřećela přinućenu, kiž bě wčora hišće nam z přećelom, a kotrohož, štož Němsku nastupa, też nětko hišće woprawdźe sebi wysoko ważimy a samo wobdźiwamy, a štož Awstrisko-Wuherśku nastupa, skónčnje tola njehidźimy, wosebje nic Wuherśku, dokelž ta lubuje Italsku z kónca štyrcetych lět poslednjoho lětstotka, při čimž jeno na mužow kaž Deak, Kossuth a Andrassy spomnju, kotříž Italsku wysoko česćowachu. To su wobstojnosće, kotrež dobyćo njelubja. Rusow honjachu křudy kosakow do wójny, nas honi křud wulkoho — zawinowanja.

A tola my dyrbimy dobyć, dobyć, byrnjež dyrbjeli połojcu cyłoho wójska přisadźić.

Kóždy pola nas wě, zo by Italska ze swojim přehraćom nic jeno zhubiła Veneciju, dźěl Lombardije a Tripolisa, kotrež telko dobreje italskeje krewje spóžera, ale zo by też było po jeje wulkomócnarstwu, kotrež je sebi tak ćežcy dobyła, a zo by sćěhował k tomu hišće hospodarski ruin.

Kóždy wě dale, zo drje by italskomu přehraću hišće něšto žałostniše sćěhowało, mjenujcy revolucija a jeje z najmjeńša nakhwilne dobyćo. Štóž naš kraj znaje, widźi ju hižo w městach a po kraju ze sapacym wóčkom dundać. Nic jeno na města by była wobmjezowana, ale kaž mutna zmoha by so walała po cyłym kraju.

Potom běda tak mjenowanomu čłowjeskomu towarstwu, běda nětčišomu statej a dynastiji, ale běda też cyrkwi a swjatomu stołej, hdy by tónle howrjacy wichor zasakłosće nastał, kotryž by wšěch helskich duchow wotwjazał a dobyćerskich činił. Pódla chcu jeno přispomnić, budźemy jara bórzy, też bjez revolucije, sylne hibanjo přećiwo wšomu křesćanstwu začuwać. (Přisp. To dźěn so hižo stawa.)

Tak stoji mój wbohi wótcny kraj na žałostnym rozpuću. Ma wójnu, kotruž lud nochcyše. Je to napadna wójna kaž žana druha. A tola nochcemy Awstrisku rozmjećenu a Němsku nic poraženu widźeć. Njesměmy swojich samsnych interessow dla ani na to myslić. A my dyrbimy, dyrbimy tola dobyć. Hewak hroža nam strachi bjezdna bjeze wšoho kónca. Wboha Italska!

Nětko dyrbimy sebi lubić dać, zo nas hanja a zacpěwaja. A tola dyrbjała tragika našich wobstojnosćow skerje sobučućiwosć zbudźeć...!"

Rozemimy skorženjo katolskoho politika a nochcemy njewinowatym a też nic zawjedźenym naše wobžarowanjo a sobučućo zapowěsć, wo kotrež dźe kóždy italski jara bórzy prosy, hdyž joho nuza ćišći. Ale Italscy dyrbja wědźeć, zo ma lud najbóle jeno te knježeństwo, kotrež je sebi zasłužił. Wobžarujomnje je so italski lud přejara z bjezbóžnymi, swobodomyslnymi prawizniskimi (ufkotskimi) stronami nasadźował, je sam dlěje hač 40 lět dołho bjeze wšoho khutnišoho napinanja přećiwo tomu na njedostojne a zrudne wobstojnosće swjatoho stoła přihladował a je nětko do rukow tych padnył a přepodaty, kotříž su jón přez hanibnu přeradu do hubjenstwa a hańby storčili. Swobodni murjerjo so wjesela, dokelž měnja, zo njeswěra Italskeje zjednoćenej centralnej mócnarstwje skónčnje předobudźe, dokelž sebi też mysla, zo móhli nětko kónc činić z bamžowstwom, z cyrkwju, z křesćanstwom a z wěru do Boha. Tute ličenjo budźe wšak wopačne, dokelž móža katolikojo so spušćeć a twarić na Knjezowe słowo: „Hlej sym pola was wšitke dny hač do skónčenja swěta." Wězo, prjedy hač so wšitko k lěpšomu wobroći, prjedy hač Boža ruka do tuteje njesměrneje šmjatańcy pomhajo a wumožerscy zapřimnje, ponjese też Italska swój dobry dźěl ćerpjenjow, bolosćow a hubjenstwa. Nadźijomnje też italski lud přez to telko nawuknje, zo potom tajkich njedočinkow wjacy na čole cyłoho kraja njećerpi.

Wójna.

Jendźelska dosć municije nima,

runje kaž Ruska a też Francózska. W sejmje připisuja so jendźelske ćežke zahuby a snadne postupy tutomu njedostatkej. Wosebite ministerium za municiju bu założene. Wone hromadźi a wuwučuje dźěłaćeri. Ale tajka wěc trjeba tola swój čas — Amerika přiwožuje přecy hišće wjele municije. Ale też tam so dale bóle přećiwo tomu hórša. Wosebje wotstupjeny statny sekretar Bryan přećiwo tomu zjawnje skutkuje a mnozy jomu přihłosuja. Škoda, zo njedźiwajo na to wěc tola při starym wostanje. (b)

Wuměnjenjo ćežkoranjenych jatych.

Z Jendźelskeje wróći so 1. julija 187 jatych němskich invalidow. Woni buchu w Aachenu jako prěnjej němskej staciji wot wojeńskich, statnych a duchownych wyšnosćow swjatočnje powitani a bohaće a přećelnje hospodowani. Też němska kejžorka bě jim powitacy telegram póslała. Wjeselo, so z ćežkoho zajeństwa domoj wróćić, bě na nich widźeć.

Helgolandska kupa

měješe 1. julija 25lětny jubilej, zo bu z Němskej zjednoćena. Jendźelska ju před 25 lětami za někotre afrikanske wobsedźeństwa wotstupi. Dźens, hdyž sebi jendźelske łódźstwo k surowje wobtwjerdźenej kupje njezwěri, njeby drje to wjacy činiła.

220000 jatych Rusow

je nam měsac junij přinjesł a k tomu wjele wójnskeje nadoby. Na rańšim wojownišću dobychmy **2 khorhoji, 25695 jatych,** mjez nimi **121 officirow, 7 kanonow, 6 mjetakow minow, 52 mašinskich třělbow, 1 lětak** a wjele druheje nadoby.

Na južno-rańšich bitwišćach (w Pólskej a Haliču) dobychu pod najwyššim awstriskim wjednistwom stojace němske a awstriske

wójska: **521 officirow, 194 000 muži, 93 kanonow, 364 mašinskich třělbow, 78 wozow za municiju, 100 železniskich wozow** atd. (b) — Ličba officirow je poměrnje mała, dokelž na tych Rusam jara brachuje.

Wojowanjo w rańšim morju.

Wjednistwo našoho łódźstwa wozjewja:

Z wonkownych stojnišćow so domoj wróćejo zetka so 2. julija rano bliže 6 hodźin dźěl našoho lohkoho rańšo-mórskoho łódźstwa, kiž po swojim nadawku rozpušćeny jědźeše, mjez Gothlandom a Windawom při z dźěla mhowym wjedrje z ruskimi kabatowymi křižakami. Nastachu jednotliwe wojowanja, při kotrychž naše słabše mocy spytowachu, tam ćahnyć, hdźež mějachmy sylniše mocy k podpjerje.

Při tutych jednotliwych wojowanjach njemóžeše J. M. Ł. „Albatros“ so našim łódźam wjacy přizamknyć. Po dwěhodźinskim ćežkim wojowanju přećiwo štyrjom křižakam, kotrež też w šwedskim morju hišće dale třělachu, dyrbješe łódź, wjele króć trjechena, so skoro podnurjejo při Ostergarnu na Gothlandźe na brjóh zajěć. Wona měješe 21 mortwych a 27 ranjenych, wo kotrež so šwedscy zastojnicy a wobydlerjo jara luboścíwje starachu. (WTB)

„Albatros“ bě parnik za miny z 2200 tunami. (1907 dotwarjeny.) Měješe něhdźe 200 muži. Ruska přemóc bě potajkim wulka. — Šwedske nowiny su rozhorjene, zo su Rusojo w šwedskim morju dale třěleli a tak šwedske prawa ranili. Šwedske knježerstwo budże drje za winowatych officirow khostanjo žadać. — Mortwi z „Albatrosa“ buchu srjedu z wojerskimi česćemi pokhowani. Wjele šwedskich wobydleri so na pohrjebje wobdźěli. Živi dyrbja za čas wójny w Šwedskej pod statnym dohladom wostać.

Bayerski kral Ludwik III.

pobywši pola wójska w Haliču, wopyta 1. jul. na dompuću awstriskoho kejžora w Schönbrunje. Wopyt swědčeše wo lubosći, kotraž mjez wjerchomaj knježi.

Naše podmórniki

su poslednje tydźenje mjez jendźelskimi překupskimi łódźemi wosebje sylnje dźěłali. Tak bu 1. julija 4656 tunow wulki jendźelski parnik „Inglemoor“ podnurjeny; dale 3048 tunow wulki parnik „Lomas“, kiž chcyše majs z Buenos Aires do Belfasta wjesć; potom parnik „Welbury“, kiž měješe 3000 tunow cokora, a 4656 tunow wulki „Cancasian“ z petrolejom. Tute łódźe mějachu z wjetša też municiju z Ameriki. Ludźo dóstachu čas, zo móhli wućeknyć. — Na parniku „Armenian“, kiž bu póndźelu před tydźenjom při cornvalliskim brjozy podnurjeny, służeše też 11 abo 16 Američanow, kotřiž buchu při třělenju z dźěla morjeni. Jendźelčenjo bychu tohodla rady zasy Ameriku přećiwo Němskej našćuwali. Winowaty na smjerći amerikanskich namórnikow pak je jeničcy jendźelski kapitän, dokelž spytowaše podmórnikej ćeknyć. Na ćěkacu łódź pak ma wójnska łódź prawo třěleć. (b)

Na wječornych bitwišćach

běchu w Argonach wojowanja, kiž wšědnje po wuspěchu daloko přesahachu. Naše hłowne wjednistwo wozjewja 2. julija:

W nawječornym dźělu Argonow mějachu dźěle krónpryncowoho wójska rjany wuspěch. Njepřećelske hrjebje a zepjery k sewjernomu wječorej wot Four-de-Paris buchu 3 kilometry šěroko a 200—300 hłuboko wot würtembergskich a elsaß-lothringskich wojakow z nadběhom dobyte. Dobytk je **25 officirow, 1710 muži, 18 mašinskich třělbow, 40 mjetakow za miny a 1 revolverska kanona.** Porażki Francózow su nahladne. (WTB)

4. julija wjednistwo wozjewja:

W Argonach su naši wojacy offensivu dale wjedli. Dobytk je so wjele powyšił; wučinja za prěnjej dnjaj w juliju: **2556 jatych** (mjez nimi 37 officirow), **25 mašinskich třělbow, 72 minymjetakow, 1 revolversku kanonu.** (WTB)

Też mjeńše wojowanja na druhich dźělach wojowniščow so poradźichu. — Naši lětarjo wojowachu dobyćerscy přećiwo jendźelskim a francózskim.

W lěsu měšnikow wojowachu naši z dobrym wuspěchom 4. julija.

Wjednistwo piše 5. julija:

Na woběmaj stronomaj wot Croix des Carmes (na wječornej stronje lěsa měšnikow) nadběhowachu naši wojacy wčora njepřećelske stojnišćo něhdźe 1500 metrow šěroko a předobychu so přez šmjatańcu hrjebjow hač do 400 metrow doprědka. Pod ćežkimi poražkami dyrbjachu Francózojo, kotřiž so ze zadwělowanjom wobarachu, jenu hrjebju po druhej wopuščić a něhdźe **1000 jatych** (mjez nimi stab jenoho bataljona), dwě połnjej kanonje, 4 mašinske třělby, tři lohke a štyri ćežke mjetaki w našich rukach wostajić. (WTB)

Nazajtra přińdźe k dobytkej hišće jena kanona, štyri mašinske třělby a pioněrski wuhot.

Lětaki wojuja nad morjom.

Naše wjednistwo wozjewja 6. julija:

4. julija rano spytowachu Jendźelčenjo sylniši nadběh z lětakami přećiwo našim zepjeram w němskim sewjernym morju. Pospyt so njeporadźi. Naše lětaki přeradźichu so bližace jendźelske mocy, někotre łódźe za lětaki, přewodźane wot křižakow a zničerjow torpedow, hižo při switanju blizko kupy Teršelling a nuzowachu je so wróćić. Jenički jendźelski lětak, kiž bě so pozběhnył, bu wot našich honjeny a wućekny jenož z tym, zo přez hollandski kraj lećeše. (WTB)

4. julija:

Lětarjo běchu wčora jara živi. Němske lětaki mjetachu bomby na Landguard-Fort pola Herwicha na łódźstwo jendźelskich zničeri a přimachu wobtwjerdźene Nancy, Revi-remont a železnicu w Dombasle. Jendźelski lětak padźe k połnocy wot Genta při hollandskich mjezach k zemi. Němski lětak nuzowaše pola Schluchta francózski dele. Njepřećelski lětak mjetaše bomby na Brügge, njenačini pak wojerskeje škody.

Dom w Arras

so 6. julija wotpali. Němscy běchu na město sylnje třěleli, hdyž pytnychu, zo so tam francózscy wojacy hromadźa. Při tym so město zapali.

Na rańšich bitwišćach

su hłowne wojowanja přecy hišće w Haliču a přez joho mjezy w Ruskej na prawych a nětko też na lěwych brjohach Wisle. Mjez Wislu a Bugom je so wójsko arcywójwody Józefa Ferdinanda a dźěl Mackensenowych wójskow bóle wot ranja k połnocy wobroćiło. Stajnje ze sylnje so wobaracym njepřećelom wojujcy su při Wisli k połnocy hač k městej Krasnik přišli, hdźež běchu w započatku wójny hižo ćežke wojowanja.

Nowu bitwu pola Krasnika

wojowaše arcywójwoda Józef Ferdinand wot 4. julija. W horcym bědźenju předrě joho wójsko krutu rusku frontu při rěčcy Wyznicy. We wjacydnjowskim wojowanju popadnychu tam Awstriscy **41 officirow** a **11 500 muži** a dobychu **6 kanonow** a **17 mašinskich třělbow.** Wot Krasnika wjedźe droha, a kaž rěka, też nowa natwarjena železnica do wokrjesnoho města Lublina, ważnu srjedźiznu za železnicy. Bjez dźiwa, zo Rusojo hižo zbići přecy nowe reservy přiwožowachu, zo bychu Krasnik zdźerželi. Bě pak wšo podarmo.

W samym času bě hłowny dźěl Mackensenowoho wójska k rańšej połnocy dale ćahnył k rěcy Bug dele wot Kamionka-Strumilowa a je Bug pola Krylowa — hižo w Ruskej — docpěł. Pola Krylowa mějachu Rusojo derje wobtwjerdźeny móst, kiž bu wot našich z nadběhom dobyty. Krylow bu na to wot Rusow zapaleny a wopušćeny. Wot Buga přez Wieprz z woběmaj brjohomaj hač k Wisli — Józef Ferdinand — wojuja potajkim naše wójska dobyćerscy. — Z dobom postupuje na lěwej stronje Wisle wójsko generalwyška z Woyrsch.

Dale k połdnju je wójsko generala z Linsingen přez rěku Gnila-Lipa k ranju k Zlatej-Lipje postupowało. Hdźež so tuta do Dnjestra wuliwa, leži Nisniow. Hač blizko k tutomu městej bě ćežko wojowace wójsko Pflanzer-Balin přišło, kotrež budże drje nětk něšto wołožene. (b)

W Dardanellach

dźe so Jendźelčanam a Francózam dale a hubjeńšo. Jendźelske nowiny „Times“ praja, zo je knježerstwo bjeze wšoho rozmyslenja tam wojować počało. Nowše powčsće praja, zo je 7 wulkich němskich podmórnikow we tamnych morjach so pokazało. Před nimi bychu wšě wulke wójnske łódźe cofać dyrbjałe a bjez łódźi je wójsko na Gallipoli zhubjene. — Štož su Jendźelčenjo a Francózojo dotal při Dardanellach zhubili, wobliča so na 85000 muži. — 4. julija podnuri němski podmórnik před Sedil-Bahr wulku łódź z wojakami. Skoro wšitcy so zatepichu. — Też w Kaukasu a Mesopotamiskej su Turkojo z dobrym wuspěchom wojowali. (b)

Na italskich wojowniščach

běchu ćežke a za Italskich docyła njezbožowne wojowanja. Wšelake mjeńše nadběhi buchu krawnje wotpokazane. Pola Görza hač k morju dóńdźe skónčnje 5. julija k wulkej bitwje. Z najmjeńša štyri italske korpsy walichu so na Awstriskich, buchu pak dospołnje zbići a mějachu surowe zahuby. (b)

Na nowu awstrisku požčonku

bě so 2630 millionow krónow zapisało. Wuspěch wjeseli ćim bóle, dokelž bu požčonka wupisana, hdyž bě nowy njepřećel, Italska, wójnu připowědźiła.

Z italskej požčonku cyle klaca. Po zdaću so jara mało wo nju zamołwjeja. Jena nowina hižo přizjewja, zo budże knježerstwo požčonku přinuzować dyrbjeć.

Italski křižak podnurjeny.

Italski kabatowy křižak bu w Adriji wot awstriskoho podmórnika podnurjeny; bě přez 10000 tunow wulki a měješe něhdźe 680 ludźi. (b)

W prawym času (z dypkom) dawki-płaćenjo powyša wobornosć (móc) wótcnoho kraja!

Ze Serbow.

Z Budyšina. Minjeny štwórtk bě tudomne tachantstwo wjetšej ličbje ranjenych wosebity swjedźeń w **Šěrachowje** wuhotowało. Popołdnju z ćahom 2 hodź. jědźechu 100 ranjenych, z nimi tři wojeńscy lěkarjo a 10 wothladarkow na Wjelećin do Šěrachowa. Tam ćah 1/4 4 dojědźe. Na dwórnišću běchu knjez měšćanosta Vogt, hamtski sudnik justicny radźićel Leidler, kapłan Mühr a direktor Rösler so zhromadźili hosći powitać. Wjele ludźi bě na dwórnišću a w měsće zhromadźenych. Hnydom so hosćo w ćahu podachu do parka tachantskoho kubła. Tam so wšitcy do połkoła zestupachu, a senior tachantstwa knjez praelat Skala jich z wutrobnymi słowami powita. Pod krasnymi wysokimi štomami běchu blida nastajane, hižo na nich přihotowane stojachu kofej a tykancy, w Šěrachowje z rumunskeje muki pječene. Jědnaće sobustawow Budyšskoho katolskoho towarstwa žónskich běchu wšitko rjenje přihotowałe a hosćom posłužowachu. Też knjez farař Kretschmer bě mjez tym přišoł. Po kofeju so hosćo rozeńdźechu a sebi město wobhladowachu.

Wječeŕ bě w herbskej grychće (pola Kulika) na krasnej wulkej sali přihotowana a poča so 1/2 6. K wječeri so poskići warjena šinka z kisałymi neplemi a dobre Šěrachowske piwo. Huj, to běše wjesoła dobyćerska bitwa! Po krótkej modlitwje dachu so naši zmužići wojowarjo do tychle nasypkow šinki a nepli, a kotřiž su tak husto njebojaznje před njepřećelom stali a nad nim z knjezom byli, woni so też toho nadawka njestróžichu. Dobra wječeŕ, nic ćežke a jara słódne piwo wubudźištej we wšitkich dobru mysl, zasy a zasy nam wobkrućachu: „Toho rjanoho dnja njezabudźemy.“ Ze wšěch stron Němskeje tu běchu, wot Rhyna hač do Königsberga, mnozy běchu hižo wjele razow před njepřećelom stali, wšelacy ranjeni a zasy wuhojeni běchu z nowa ranjeni do lěkowanja přišli, někotři mějachu rucy na rubišku, druzy so wo kij zepjerachu. Město Šěrachow swój podźěl z tym wopokazowaše, zo běchu mnohe kněže korhowje wupowśe. Z ćahom 7^{04} so wšitcy zasy do Budyšina wróćichu.

Z Budyšina. (Woheń.) Póndźelu wječor hnydom po 10 hodźinach wozjewjachu wěžerjo z dwojim přebiwanjom woheń — potajkim na **Židowje.** Spaliła je so prózdna bróžnja rězniskoho mištra Křižanka tam. W tejsamej bě zatwarjeny khłódny rum (drje mała lodownica), kotryž bu wobškodźeny. Hewak drje dalšeje škody nastało njeje. Kak je woheń nastał, je njeznate. Dalša škoda bu přez sykawy a wohnjowe wobory wotwobroćena. Wězo přihladowari je při tajkich přileżnosćach přecy nadosć.

— (Woheń.) Minjenu srjedu připołdnju hnydom po 12 hodźinach wudyri woheń pod třěchu tyšeŕskeje fabriki Klemensa Schmidta na hrodowskim naměsće (prjedy Schmidt & Sohn). Fabriske twarjenjo so wupali, mjez tym zo bu bydleńske twarjenjo zdźeržane, w kotrymž su delka też dźěłarnje. Tuž móže cyłe dźěło w tutej wumjelskej tyšerni tola dale hić.

— (Powyšenjo piwoweje płaćizny.) Towarstwo hosćencarjow w Budyšinje a za wokolinu wozjewja, zo su hosćencarjo nućeni, płaćiznu piwa powyšić.

— (Darmotne wotedaćo hnoja z jamow.) Budyšinska rada bě hižo prjedy jónu wobzamkła, zo chce hač na dalše hnój z jamow darmotnje wotedawać, hdyž sebi tajcy, kotřiž chcedźa jón měć, sami po njón přijědu, tak zo radźe žane wudawki njenastanu. W posedźenju 1. julija bu postajenjo wobnowjene, zo ma to nětk płaćić hač do kónca augusta, zo so tónle hnój hišće darmotnje přewostaja.

Ze Židowa. (Woheń.) Štwórtk rano do 5 hodźin počinaše hižo parna truba papjerńika trubić a tak wo pomoc wołać, dokelž bě na Židowje zasy woheń; za khwilu počinachu potom też wěžerjo w Budyšinje dwójcy přebiwać. Paleše so zasy pola rězniskoho mištra Křižanka. Woheń bě też tu pod třěchu na łubi wušoł a bu bórzy wot sykawow zalaty, tak zo so jeno třěcha spali.

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Z našeje wosady buštaj dale ranjenaj: **Mikławš Brycka z Radworja** a **Jurij Bělk z Boranec**, kanoněraj pola 21 centimetrskich merzerow w bateriji čo. 202. — Jako 11. junija pola ..., njedaloko Middelkerke na brjozy Połnócnoho Morja njepřećelska granata jich škitace twarjenjo roztrěli, přileća Bryccy kruch rjady do hłowy, Bělk pak sebi ruku rozrěza, jako chcyše zasypnjenoho towarša z twarjenjowych rozpadankow wućahnyć. Wobaj buštaj jenož lohcy ranjenaj a činitaj hižo zasy službu.

Też Ota Libšer z Radworja, dobrowólnik pola mašinskich třělbow pěšoho regimenta čo. 118, bu lohcy ranjeny.

Khory běše:

Michał Šćapan z Radworja, reservist pola Budyšskoho pěšoho regimenta čo. 103. Wón na žołdk skhorje a lěkuje so w lazareće w St. Hilaire. (Tute St. Hilaire leži w prawym róžku mjez Rethelom a Reimsom. Druhe St. Hilaire, nazymu husćišo mjenowane, nadeńdźeš bliže pola Chalonsa.

Přispomnjenjo. Pismikaj „St.“, kotrajž před mnohimi francózskimi mjenami stojitaj, njerěkataj „Stadt“, ale Sankt (Swjaty); na přikład: St. Martin = Sankt Martin; to je město swjatoho Měrćina — k joho česći tak pomjenowane.

Z Marijneje Hwězdy. Pjatk 16. julija budźe 25 lět, zo je knjez oekonomiski inspektor Fiedleŕ do klóštrskeje służby stupił. Wón je znaty jako swěrny zastojnik, nazhonity ratař a dobroćiwy předstajeny, štož dźěławy lud najlěpje začuwa. Lěta dołho běše předsyda Pančičanskoho ratařskoho towarstwa, kotrež zastojnstwo je khorowatosće a swójbnych podeńdźenjow dla loni złožił, štož sobustawy njerad widźachu. Zastojnskomu jubilejej wjele zboža!

Mać spinka.

We wulkim měsće, w tej wulkej a šěrokej kněži, hdźež tak wjele ludźi na podrožstwje bydli, na dworje sebi mała Hanka z popku hraje. Wšitcy tu mału holčku z kudźerjawymi włóskami znaja, je tak ćicha a měrna. Dźeń wote dnja tam deleka na hečcy syda a hodźiny dołho so ze swojej popku rozrěčuje. Lubozny napohlad lubozneje holčki někohožkuli nawabi, zo zastanje a jej přihladuje. Hanka wšak toho dale kedźbu nima, ma dźěn ze swojej popku starosće dosć. Jeno hdyž něchtó k njej poréči abo jej khłóšćeńku poskići, by postanyła a so pokornje podźakowała.

Z woknom z druhoho poskhoda časćišo bléda młoda žona za njej pohlada, jeje mać, kotraž dźeń jako dźeń za mašinu sedźo fale za překupstwo šije. Mzda, kotruž muž, kiž w fabricy dźěłaše, sebi zasłuži, bě drje dosahała, mału swójbu zežiwić, ale druhdy běše bjez dźěła. Přikhadźachu tydźenje, hdźež bě mało dźěła, a potom bě derje, hdyž žona někotre sléborny přizasłuži, zo by nuza so do duri njekłapała.

Tak bě to wjac lět šło. Tu wójna wudyri, a muža wutorhny z dźěła a wot joho swójby. O, běše to dźělenjo! Słabuška žona bě třepotała, hdyž muž jej božemje dawaše, a nětk so wo dnjo a nocy wo njoho staraše. Z wjacorych bitwow bě čiły a njezranjeny wušoł, a listy a kharty, kotrež domoj sćeleše, přec zas žonu pokojachu. Potom pak přińdźe čas, a listy žane wjac njepřikhadźachu, wboha žona bu dźeń a njemérniša. Hdyž za swojej mašinu sedźeše, nadpadźe ju druhdy tajka stysknosć, poča jeje wutroba dźěłać a hłowa so wjerćeć, zo dyrbješe dlějši čas z dźěłom zastać, Hdy by tola lisćik přišoł, kiž by jej prajił, zo je muž hišće žiwy, — tola dźeń jako dźeń ničo!

Mała Hanka ničo njewědźeše wo starosći maćerje. Też nětko zas na dworje sedźeše, hrajkaše sej, směješe so a swarješe popku. Nic wokomik mała hubka njezasta. Hanka so wo nimokhodźacych njestaraše, njewidźeše ani listnošerja ani poselnika, wona sebi dale hrajkaše. Jeno jónu hłówčku zběhny posłuchajo. To bě tola cyle, jako by něchtó tak dudławje, bolostnje zakřičał! Tola dokelž dale wšo ćicho wosta, njeměješe toho dale kedźbu; jeje popka płakaše a dyrbješe ju čumpać, zo by wusła.

Hdyž připołdnju w blizkej fabricy zahwizdachu, Hanka swoje wěcy zhraba a dźěše horje. Wona wědźeše, zo ma mać w tym času jěść hotowe. Tola hižo pjeć minutow pozdźišo Hanka zas ze swojej popku na dworje sedźeše; pilnje swoje dźěćko na rukomaj čumpaše a do spanja spěwaše. Tołsta domownikowa, kotraž holčku wuhlada, přistupi zadźiwana:

„Na, Hanka, ty dźens wobjed skomdźiš.“

Mała holčka z hłowu zatřase: „Ty dyrbiš mjelčo powědać, maćerka spi, wona žno mje zawoła.“

Domownikowa z hłowu wijo so wotsali.

Mjez tym běštej so dwě hodźinje minyłoj. Dźěćo tola hłód čuješe; dźěše zas horje — tola mać přecy hišće spaše. Sedźeše we wulkim stole, w kotrymž by nan hewak přec sydał, hdyž by z dźěła dom přišoł, sedźeše ze zańdźelenymaj wočomaj, hłowa znak wisaše, w rucy list dźeržo. Ćiše Hanka mać wołaše, hdyž pak žanoho wotmołwjenja njedósta, so zas mjelčo wotsali, zas dele do dwora. —

Hwiždk w susodnej fabricy zas zahwizda a wozjewi čas swačiny, a Hanka swój wobjed hišće dóstała njebě. Nětk ju też hrajka z popku wjac njewjeseleše, přec zas horje běhaše, ale kóždy raz zas ćiše woteńdźe, dokelž mać přecy hišće spaše. Skónčnje pak jej to tola předołho traješe. Wótřišo a přecy wótřišo ju wołaše, hdyž pak so mać njewotwoła, poča holčka so bojeć a płačo přiběža do dwora. „Maćerka tak kruće spinka“, žałosćeše. Domownikowa holčku za ruku wzawši z njej do jich wobydlenja horje dóńdźe. Wuhlada tam sněhbělu žonu, wuhlada začinjeny list a wza jón jej z ruki. Dwě słowčcy na wobalcy „Adressat padnył“ jej wšitko wujasništej. Hłuboko hnuta list zas mortwej žonje do rukow połoži.

„Haj, Hanka, maćerka spinka, jej je derje!“ Kruće holčku k wutrobje přitłóči, wona widźeć njetrjebaše, zo so jej sylzy z wočow kuleja. Potom swoju ruku na zymnu ruku zemrěteje położiwši rjekny: „Spi wo měrje, luba susodźina; hdźež so pjeć dźěći najě, tam so też šeste nasyći. Bóh nas njewopušći. Wójna je holčcy staršeju wzała, ale wójna ma ji też staršeju zasy dać.“

Z Kukowa. (Woheń.) Na swjedźenju domapytanja swjateje Marije wudyri popołdnju w třećej hodźinje woheń w domskim Mikławša Hicki, kiž je pola wojakow. Też joho žona njebě doma. Kak je woheń nastał, hač dotal wujasnjene njeje a drje też so njewujasni. Hdyž so ludźo dokładnje na njón dohladachu, njebě wjacy móžno, jón zaleć. Pódla wjesneje sykawy bě tu Kanječanska prěnja a Wotrowska druha, mjez tym zo Hornjo-Wujezdźanska do dźěła stupić njetrjebaše. Domske bě wot pjeć swójbow wobydlene. Dokelž so horni poskhod nahle paleše, njeběše tam bydlacymaj swójbomaj móžno, swoju nadobu wukhować. Jim so nimale wšitko spali a tak škoduja jara. Smilne ruki, wosebje klóštr, su jim hižo k pomocy byli. Tola pak je hišće přileżnosće, swoju lubosć k bližšomu šćedriwje wopokazać. Jenej podróžnicy je so samo wójnska (pjenježna) podpjera spaliła. Dary přijima gmejnski předstojićeŕ knjez kubleŕ Woleńk. W delnim poskhodźe móžeše so wšitko wukhować. Wězo so při nahłym rumowanju něšto wobškodźi. Njech je wšitkim dźak wuprajeny, kotřiž su z pilnej ruku k pomocy byli. Wosebity dźak pak słuša też žonam a holcam, kotrež su kruće sykawu tłóčili a wodu hač na 25 metrow wysoko čišćeć pomhałe. Wšelacy mužojo a młodźi hólcy so też „tłóčachu“, ale zdaleni wot sykawy. Přihladowarjow je při wohnju stajnje nadosć, ale mało dźěłaćeri. To widźimy też tu hišće dźensa na zateptanych polach. — Jenož hołe murje su stojo wostałe. Wotpaleni su tak dołho pola wjesnych hospody namakali, štož je wšeje česće a dźaka hódne. Rjenje wšak za nich njeje, tak njenadźicy swojoho přiwučenoho wobydlenja a statoka wurubjeni być.

Z Pančic. Přitwar k tudomnej šuli je tak daloko dokonjany, zo móžeše so minjenu póndźelu zběhać. Z wuspěwanjom dweju kěrlušow a z třikróćnej sławu na šulsku gmejnu so tutón ważny podawk dźiwajo na wójnski čas cyle jednorje woswjeći a to w přitomnosći wobeju wučerjow a duchownoho. Při znatym njedostatku na dźěłaćerjach

Nowomu měšnikej
knjezej Janej Wałdźe z Prawoćic
k dnjej primicy
njedźelu 11. julija 1915 w Khrósćicach.

Drasta měšniska Će nětko pyši,
Naměstniko Boži na zemi.
Dźensa ničo Tebje njezatyši,
Hdyž so stało zbožo wulke Či.
Hodźinki tej' wěčnje wopominaj,
Wutroba so Twoja přeco wyše spinaj!

Służowniko Knjeza žałbowany
K měšnistwu, tom' swjatom' zwjazkej sy
Přez móc japoštołsku powołany,
Bože hnady wudźěleć wšěm Ty.
Wutrobu njech Tebi Bóžska mudrosć jasni,
Wotbłyšć njewinosće wobličo njech krasni!

⁘

Wot nazdala křidłow pjerchot słyšu,
A ja widźu z wyšin njebjeskich
Knježny rjane ćahnyć drohu wyššu,
Zlětować na křidłach jandźelskich.
Nětko, Nowoswjećeny, so zraduj, spěwaj,
Z darami jich we winicy Knjeza dźěłaj!

W rucy njese **liliju** tu bělu
Prěnja. Z běłej, čistej wutrobu,
Z wotmyslenjom njesebičnym k dźěłu
Namołwja Će, k swěrnom' zastojnstwu.
Čistota dźěn najlubši je počink Bohu,
Do njebjesow rjanych wjedźe runu drohu.

Z jasnym wóčkom tu 'žno druha strowi;
Jeje dar je **róża** čerwjena,
Kotruž ćernje dźerža. Khrystusowi
Sćěhowarjo — herbja žiwjenja.
Bóžska lubosć zemske zwjazki niči,
Na Boha a Joho hnadu jenož liči.

Hišće druhe kročić widźu k Tebi,
Kluče Pětrowe ta jena ma,
Druhu **mječ** tón płomjenity debi
A ta kniha swjata prědarska.
Z **wolijowym sudobjom** zas druha khwata
We lubosći za splah človjeski wša jata.

A we wysokosćach widźu khory
Keluch dźeržo zawodźety,
A ja słyšu spěw, haj tysacory,
Wulkotny a miły, wozbožacy:
„Měšnik swjaty budźeš Ty nětk do wěčnosće,
Prědar mócny, syjeŕ wěčnej' wučenosće!“

Swědomjo — pokład wot maćerje.

W čisle 22. derje znatoho, jara dobroho časopisa za křesćanske maćerje a hospozy „Monika“ sym sprostu ale jara powučnu stawizničku namakał, kotruž chcu našim lubym čitarjam tu wozjewić.

W Barlinje jónu rano khudy muž na stražu policajskoho hamta přińdźe. Wón zastojnikej poda jara pyšnu tašku za listy a z krótka praji: „To sym prjedy runje namakał.“ Khwatajcy chcyše so zas wotsalić. Kommisar pak joho zadźerža prajo: „Wočakńće wšak! Jeli su w tašcy pjenjezy, dyrbju Waše mjeno a druhe trěbne zapisać.“ Lědma bě zastojnik tašku wočinił, pohlada zadźiwany na namakarja. Joho wobhladujo so přec bóle dźiwaše a rjekny k njomu:

„Wěsće Wy, luby mužo, što w tej tašcy je?“ — „Haj!“ — „Sće dha też woprawdźe kruće za tym hładał?“ —

„Ja sym w njej štyri bankowki po tysac, dwě po sto hriwnach namakał a też něšto slěbra, hewak ničo.“

„Hewak ničo! To wy tak prajiće, jakož bychu někajke prózdne cedulki w tej čerwjenej koži ležałe. Wy so mi za tym njezdaće, jakož byšće pokłady měł.“

„Ja žanoho pjenježka wjac nimam a ćerpju hłód hižo tři dny dołho.“

„To so mi dale a potajniše zda. Tola móžemoj potom dale rěčeć. Najprjedy něšto pojěźće. W mojim khamorje drje hišće telko budźe.“

Khudźe zhotowany a jara blědy muž sej dołho kazać njedawaše. Cyle wuhłódnjeny za jědźu hrabaše. Hdyž bě někak so posylnił, poča zas kommisar:

„A wy sebi wot wulkeje sumy pjenjez ničo skhował njejsće?“

Ně, hewak dźěn běch sebi lěpje wšo zdźeržeć mohł.“

„Ale, mužo, wujasńće mi tola, kak so to ma. Wy cyłu hromadu pjenjez namakawši ničo njezdźeržišće, hačrunjež was hłód ćwiluje. Ja sym hižo dołho w policajskej służbje, tola tajke něšto sym hišće njedožiwił.“

„Dajće być, luby knježe, wy drje mi njebyšće rozemił. — Tola, ničo wo to, byrnje byšće cyłu wěc zhonił, hewak sebi podarmo hłowu łamaće někajkoho hudańčka dla.“

A nětk poča muž powědać; z woprědka trochu so zarjekujo, potom pak dale a běžnišo: „Najprjedy dowolće, zo so za jěsć wutrobnje podźakuju. Tak mi dołho wjac słodźało njeje. Wězće, ja sym jedyn z tysacow, kotřiž su něhdy lěpše dny wohladali. Mój nan běše tyšeŕski mištr w małym městačku provincy. Moja mać pak běše najlěpša wšitkich maćerjow. Hdyž před dobrej hodźinu listowu tašku namakach, dóńdźech mjelčo na samotnu ławku w blizkim parku; nichtó mje widźał njebě. Tam wuhladach te pjenjezy a běch kaž dźiwi z wjesołosću. Nětk měješe hłód kónc měć. Wuličich sebi, kak dołho mohł z tym žiwy być, bjez starosće. Na jene dobo so dopomnich, kak je moja mać, hdyž běch hišće mały pachoł, mje do łoža wodźiła. Tehdom bychmoj so přecy hromadźe modliłoj a potom pak by wona mi hłówčku hładźicy kóždy raz prajiła: „Sy-li dźensa što zło skućił, dha njewusń prjedy, hač sy Boha luboho Knjeza wo wodaćo prosył.“

W tym wokomiku na tej ławcy w parku njemóžach so myslički wobruć: Dźensa njeby mohł swojej maćeri do jeje swětłoho wóčka pohladać, jeli pjenjezy zdźeržiš. Tuž dha sym skónčnje sem doběžał z krutym wotmysłom radšo hłodu wumrěć, hač wot njesprawnoho kubła žiwy być.“

Zastojnik ničo njepraji, ale swěrnomu mužej ruku da a hnuty do wočow hladaše.

Namakanjo a sprawnosć pak jomu tola wulke zbožo přinjese. Knjeni, kotrejž pjenjezy słušachu, bu bórzy wuslědźena. Wona khudomu mužej nadobne myto poda, a hišće wjac. Wustara jomu służbu, w kotrejž móžeše so derje zeživić. Zo bě wón tak do nuzy přišoł, njebě joho wina była. Dołha khorosć bě joho wo dźěło a zasłužbu přinjesła, a potom joho nichtó njechaše wjac do dźěła wzać, dokelž běše tak jara zesłabjeny, blědy a w hubjenej drasće.

Z toho zas widźiš, što maćerna wučba zamóže.

je so twar tola khětro spěchował. Hač dotal je wšo zbožownje wotešło. Bóh dał to też za přichod!

Z Wudworja. Na wićežnym kuble knjeza Nowaka dźěłaja jeći Rusojo, a to 18 muži, 1 tołmač a 1 dohladowař (stražowař). Woni dóstawaju dospołne jěść a na dźeń 40 pj., dohladowař 50 pj. Wčzo dyrbi też wo to postarane być, zo je lěharnja tajka, zo jatym njeje móžno, w běhu nocy ćeknyć. Woni su z Kinsbórkskoho lěhwa. Štóž žanych trjeba, njech so na tamnišu kommandanturu wobroći.

Z Kulowa. Za druhoho kapłana při našej farskej cyrkwi bu postajeny knjez kapłan Jan Labus z Oppelna, kotryž drje tutón tydźeń swoje nowe zastojństwo nastupi.

Naše towařstwa.

Budyšinska Jednota

wotmě minjenu njedźelu 4. julija zhromadźiznu zasy w towaršnej jstwi kat. towaršnje, kotraž też za ličbu zhromadźenych dosahaše; sala też njeje swobodna, hdyž tam w tym času na 50 wojakow přebywa. — Knjez wučeŕ Rječka, kotryž bě krótki čas w domiznje pobył, da towařstwo wutrobnje postrowić.

Předsyda poda wójnski wobraz „w fronće a zady fronty“, kotryž nam ducha a zmyslenjo našich wojowarjow předstaješe. Džak dweju sobustawow z pola za dóstate dary so wozjewi. Potom spomni so hišće na ćežke a strašne wobstojnosće, w kotrychž so naš swjaty wótc w Romje namaka. Při skónčenju zhromadźizny bu wozjewjene, zo drje nětkle w času žnjow zhromadźizna njebudźe.

Cyrkwinske powěsće.

Z Różanta. Lětuši swjedźeń Domapytanja swjateje Marije, na kotryž processiony z našich serbskich wosadow na hnadowne město přikhadźeja, bě wosebiće z tym wuznamjenjeny, zo naš najdostojniši knjez tachant biskop dr. Franc Löbmann z najdostojnišim knjezom praelatom Skalu do Różanta přińdźe. Knjez biskop a tachant bě na hnadowne město přišoł, zo by tu prěni króć jako tajki wosrjedź swojich serbskich wćriwych a z nimi pokhwalił a poprosył našu Rožeńcansku mać Božu. Też wón, pastyŕ, trjeba kaž joho wowcy Bože žohnowanjo a w joho wutrobje hori so tasama dowěra k njebjeskej maćeri. A tak bě joho horca žadosć, hnydom při započatku swojoho wyššoho pastyŕstwa sebje a swoje wowcy stajić pod škit Marije w poswjatnym Róženće. K njej je měł dowěru wot dźěćacych dnjow a jeje pomocy je we swojim žiwjenju nadosć zhonił. Hižo joho nan a wosebje joho mać staj kóžde lěto ze Šěrachowskim processionom khodźiłoj do Różanta k maćeri Božej, a też sam je hižo jako student husćišo w Róženće pobył, zo by tu swoju česćownosć a swoju dowěru k njej wuprajił. A tak je nětko wjesoły, zo je tutón dźeń jomu popřaty, hdźež móže na Rožeńcanskim wołtarju maćeri Božej k česći woprować jeje Bóžskoho syna a ju prosyć wo jeje zastupnu próstwu, zo by přez jeje zastupowanjo poła Boha jomu, wyššomu pastyrjej našeje dioecesy, móžno było, wšěch dowjesć k tomu kóncej, za kotryž smy wot Boha postajeni: do wěčneje zbóžnosće. — Takle poréča najdostojniši knjez, hdyž bě joho knjez P. Romuald, administrator při Rožeńcanskej hnadownej cyrkwi, přewodźany wot rjaneje čŕjódki serbskich duchownych při wulkich wrotach do Różanta powitał a w mjenje wšěch tych syłow, kotrež běchu joho wobstupiłe abo běchu hižo w cyrkwi zhromadźene, so nutrnje podźakował za joho lubosć, kotruž ze swojim wopytom Rožeńcanskomu hnadownomu městu a katolskomu serbskomu ludej wopokaza. Też najdostojnišoho knjeza praelata Skalu knjez administrator do Różanta powita a so dźakowaše za přećelnu zwólniwosć, z kotrejž je prědowanjo na dźensnišim swjedźenju na so wzał. — Přewodźany wot mnohich družkow a duchownych dóńdźe knjez biskop potom do cyrkwje, hdźež so před wołtarjom biskopsku drastu zwoblekawši bórzy swjatočnu Božu mšu započa. Při tym assistowachu jomu: jako paranymf knjez probst Kocian, faraŕ Just a kapłan Just jako diakon a subdiakon, mitru měješe knjez kapłan Rjeda, biskopski kij dźeržeše knjez Jakubaš, kiž je tón čas duchowny w Zeithainskim łazareće. Po Božej mši měješe knjez praelat Skala prědowanjo, w kotrymž wułoži, zo dźensniši swjedźeń, kiž je mnohich zastupjerjow ze wšěch serbskich wosadow w lubym Róženće zhromadźił, nas pohnuwa wopominać, kak Marija nas lubuje, zo bychmy też my z nowa nadobywali w lubosći k njej, a to też wosebje nałožowaše na nětčiši wójnski čas. Po prědowanju bu najdostojniši knjez biskop swjatočnje na administraturu dowjedźeny. — Hakle po nyšporje, na kotrymž běštaj też přitomnaj, knjezaj biskop a praelat zasy wotjědźeštaj.

*

Baćoń.

Druhe štwórćlěta.

Křćeni: Jurij, njemandź. dźěćo serbskeje maćerje. — Benno, Pětra Liški, žiwnosćerja w Nowym Łusću, m. s. — Marija Madlena, njemandź. dźěćo pólskeje maćerje. — Marija Marta, njemandź. dźěćo pólskeje maćerje. — Zofija, Michała Pupera, dźěłaćerja w Sulšecach, mandź. dź. — Wanda, Kazimira Pacha, dźěłaćerja w Debiškowje, mandź. dź. — Pětr Bohusław, Michała Kule, dźěłaćerja w Debiškowje, mandź. s.

Wobstojnosće swj. wótca su njewěste.

W započatku italskeje wójny bu hižo na to pokazowane, zo je tež swjaty wótc we strašc, a zasy spominane, zo prócowanjo swobodnoho murjerstwa, kotrež ma wosebje tule wójnu na swědomju, a kotrež skónčnje italski lud kaž k rězu wjedźeše a so hišće žałostnje prócuje, też druhe ludy do njezboža přinjesć, je předewšitkim na to złožene, w tymle wojowanju bamžowstwo zničić. Za to swědčešc też zadźerženjo awstriskich swobodnomurjerskich časopisow, kotrež nětkle dostojnu musiku činja k šćuwanju přećiwo bamžej w italskich přeradniskich nowinach. — Nochcemy so tu hakle nasadźować z časopisami kaž „N. Fr. Pr.“, „Arb.-Ztg.“ a „Abw.“, kotrež w Awstriskej ze znatymi łžemi dźěłaja přećiwo bamžcj, kotrohož tola milliony katolikow česćuja a kotromuž samo najhórši njepřećeljo připóznaćo zapowěsć njemóża.

Tola njeje hadanjo w nětčišim času dowolene, tajke počinanjo so we wočomaj přistojnoho człowjeka samo sudźi. Ale z tym je dopokazane, zo tamne wojowanjo njepřestanje, kotrež hižo skoro na 2000 lět traje přećiwo tomu, wo kotrymž słowa płaća: „Ty sy Pětr a na tule skału natwarju swoju cyrkej a helske mocy ju njepředobudu.“ Tole wojowanjo howri pak nětkle zasy hórje hač hewak jako sćěhwk škaranja swobodnych murjerjow. W Italskej njehroža hižo wjacy na papjerje přećiwo Vatikanej, ale pokazuja so widźomne přihoty, zo chcedźa z mocu so na njón walić.

Tak wozjewja liberalna „München-Augsb. Abendztg.“ w romskim lisćez Roma:

„Wulke syły ludźi, złostniske elementy, kotřiž so k wšomu hodźa a kotřiž buchu do měšniskich drastow stykani abo jako mniša zdrasćeni, ćahaja po hłownych drohach w Romje a žadaja w najspodźiwnišich wozjewjenjach, zo bychu so ludźo bamža wotrjekli, wot njoho wotpadnyli a hnydom nowoho naslědnika wolili, kotryž njeby był „nastroj němskoho lutherskoho kejžora“. Ludej je so hobrska hluposć nabala, bamž je „z Barlina wobtykany“. Vatikan drje so wobstražuje, tola je škit njedosahacy, tak zo je strach, zo mohle so njedušnosće přećiwo wěstosći bamžoweje wosoby a joho domjacych stać. Bjez dźiwa by było, by-li bamž wobzamknył, Rom wopušćić. Lud so posypuje z hromadami brošurow, často w francózskej rěči spisanych, kotrež su polne hanjenja přećiwo bamžej a swjatomu kollegiji.

Rozrěčowanjo bamža z Latapie-jom bě italskomu knježeŕstwu jara njewitana wěc. Knježeŕstwo bě runje na tamne z bohatymi srědkami wuhotowane a Vatikanej blizko stojace wustawy wulku nadźiju stajiło, zo budźa dobri wotběrarjo wójnskeje wupisaneje požčonki. Tuta nadźija pak přez wustupowanjo swjatoho wótca rozpławi.

Dale so wozjewja, zo je italske knježeŕstwo za wotmołwu na skorženja swjatoho wótca 20 praelatow swjatoho stoła jako jednorych wojakow do wójska powołało, hdyž běchu hižo hewak přez 18000 italskich katolskich měšnikow a mnichow do wojeŕskeje służby z brónju po francózskim přikładźe zwołali. Z toho tola widźimy, kajki duch w Italskej knježi, a zo mamy my katolikojo wšitku winu, so wo swjatoho wótca strachować a bojeć.

Słowa, kotrež bě bamž Latapie-jej rěčał, buchu wot tutoho hižo z dźěła zpřewobroćane, zdźěła słowa bamžej připisowane, kotrež ani rěčał njebě. Cyła wěc bu nětko přez bamžowoho statnoho sekretara kardinala Gasparri prawje rozprawjena.

Italske knježeŕstwo je so też tu blamowało, hdyž so Salandra pola bamžowoho statnoho sekretariata zamołwješe, zo stej so dwaj listaj z přehladanjom wočiniłoj, a tu khwilu je so wukopało, zo bu hižo 86 vatikanskich listow wot Italskich zwočinjanych. Zo potajkim tajkele wobstojnosće za bamža su zrudźace a tele zadźerženjo přećiwo njomu joho njesměrnje boleć dyrbi, móžemy sebi myslić. Tola wón wostanje kruty na swojim neutralnym stojnišću. Joho zadźerženjo a słowa samo też přistojne njepřećelske nowiny připóznawaja, kaž „N. W. Tgbl.“, kotryž je cyły artikl wěnował bamžej a joho słowam. Na kóncu tam rěka: „**Smy dožiwili**, kak samo tajcy, kotrychž **mějachmy** za wjednikow ducha a přistojnoho žiwjenja, za khorhowjenošerjow człowjestwa a sprawnosće, zo ći před křičenjom na hasach a hrubosću njezdźěłanoho ludu **kolena zhibowachu**, z tym ławrjencowy wěnc człowjestwa do procha mjetajcy, z kotrymž bě jim dźakny lětstotk hłowu wobwił. A w tymle samsnym času, kotryž je tole widźał, je so bamž, a to dobrowólnje a bjez nućenja, dokelž hinak njechaše, na to dopomnił, zo je joho zastojnstwo — wjećha měra a pokoja, a słowa rěčał, kotrež bychu zasłužiłe, zo bychu so nad portalemi wšitkich twarow błyšćiłe, kotrež su wěnowane sprawnosći.“

Bamžowe wozjewjenjo, zo chce so při prěnjej so poskićacej přileżnosći prócować wo měr, powita mjenowany časopis ze słowami:

„Tu je potajkim Benedikt XV. też jako srjedźićeŕ měra w swojim dostojnym postajenju, a tele joho krute předewzaćo přewodźeja tohodla też wutrobne přeća tych, kotřiž při wšitkej wědźe, zo budźemy a dyrbimy wutrajni być, tola stajnje skóńčenjo tohole krewjepřeliwanja sebi přeja a so nadźijeja.“

Wozjewjenja.

Wupomoc w času žnjow.

Kralowske hamtske hejtmanstwo w Budyšinje je wozjewiło, zo je ličba prózstwow wo dowol ratarjow, kotřiž su we wójsku, tak zrostła, zo dyrbi wone na sćěhowace pokazać:

Wosebity dowol za ratarjow, kotřiž su w polu, je so w swojim času jeno wurjadnje za nalětni syw přizwolił; za čas žnjow so to po postajenju zastupowacoho poručacoho generala wjacy stać njemóže.

Tola pak je zastupowace generalkommando zwólniwe, zo by so wulkomu njedostatkej mužskich dźěłaćeŕskich mocow w času žnjow wotpomhało, ratařstwu wjetšu ličbu muži ze zastupnoho wójska a z bataljonow druheje krajneje wobory, kotřiž w domiznje přebywaja, poskićić.

Žadanja wo dowolnikow w času žnjow maja so pola gmejnskich předstojićerjow wozjewić, kotřiž maja to potom na hamtske hejtmanstwo dale dać; pola gmejnskich předstojićerjow su też dalše postajenja za tajkich dowolnikow zhonić.

Prózstwy na wšelake dźěle wójska abo njeposrědnje na generalkommando pisać, je cyle bjez wužitka.

*

Žně lěta 1915

1. su, so poćahujo na postajenjo zwjazkoweje rady wot 28. 6. 1915, we wokrjesu Budyšskoho hamtskoho hejtmanstwa a města Budyšina, tak khětře hač su žita posyčene, **dospolnje za komunalny zwjazk Budyšskoho města a kraja wzate.**

2. Wšitcy wjednicy ratařskich hospodařstwow su **winowaći**, nětčiše žně w prawym času a porjadnje domkhować, a też wšitke dźěła k zdźerženju płodow wukonjeć. Maja prawo a su winowaći po požadanju hamtskoho hejtmanstwa, wzate žně womłóćić.

3. Wo **pokupjenju** płodow, kaž też postajenja, kelko smě so zdźeržeć k wusywej, k samsnomu zastaranju a přisłušnych, so hišće wosebite postajenja wozjewja.

4. Z jastwom hač do lěta abo pjenježnje hač do 10000 hr. so z poćahowanjom na tute wozjewjenjo **khosta**:

a) štóž bjez dowolnosće tajke wzate žita potaji, wosebje z wokrjesa komunalnoho zwjazka, za kotryž buchu wzate, wotstroni, wobškodźi, zniči, předźěła abo přetrjeba;

b) štóž bjez dowolnosće tajke płody předawa, kupuje, abo hewak přepředawa;

c) štóž k zdźerženju płodow trěbne dźěła přećiwo swojej winowatosći zanjerodźi.

Budyšski komunalny zwjazk za město a kraj.

*

(M. J.) **Jara wobkedźbowanja hódne warnowanjo**

dósta časopis K. V. wot zastupowacoho generalkommanda VII. armeekorpsa:

Kaž bu wěsće zhonjene, honja so wšelke wosoby po namołwjenju njepřećelskich statow po kraju wokoło, zo bychu přiwuznych tajkich wojakow, kotřiž su w polu, naréčeli, jim jich pólne listy abo wotpiski tychsamych darili. Wudawaja při tym, zo so tu jedna wo wótčinske spisy, w kotrychž maja so listy woćišćeć, abo nałža někajke druhe winy. Też pjenjezy lubja za to, zo bychu swoje přeradniske zaměry docpěli.

Listy wužija woni wosebje k tomu, zo bychu stojišća jenotliwych, k wěstym korpsam přisłušacych regimentow zhonili, kaž też wulkosć ličby jenotliwych padnjenych a tohorunja přesuwanjo wójska a podobne. Tohodla so ludźo **najkrućišo warnuja, zo nimaja pólne listy tajkim druhim wosobam dawać** abo **wotpiski z tychsamych dowoleć.** Stanu-li so tajke žadanja wot podhladneje wosoby, ma so to hnydom a najkhětřyšo najbliższej wojeŕskej abo policajskej wyšnosći wozjewić.

*

(M. J.) **Z Barlina wukhadźace zjawne hromadźenjo darow lubosće za U-łódźe njeje** so w **Sakskej přizwoliło,** dokelž so wot organisacije „Čerwjenoho Kříža“ hromadźene dary lubosće porjadnje na wšitkich pola mariny kaž w polu stojacych wojakow rozdźěleja.

(Tosame płaći też wo **hromadźenju kapitala** k podpjeranju **woslepjenych wojakow na kraju a morju,** kotrež też z Barlina wukhadźa, a so tak jeno wšitko rozšćěpi.)

*

(M. J.) Smy zwučeni, wulku mnohosć rostlinow z wukraja kupować, kaž samo lipowe a bozankowe kćenjo, kamilki, kózlik (Bitterklee), wołmjane łopjena (Königskerze), arnika, želbej, narkotiske zela, tuchorske (holanske) jahodki, mnohe koruški a symjenja, byrnjež tele rostliny też pola nas rostłe. Na hromadźenjo a wěcywustojne sušenjo lěkařskich rostlinow, kotrež wonka dźiwje rostu, dyrbjała so nětko najwjetša kedźbnosć złožić a też wšelke położenja při hromadźenju dowolić. Też měli so w prawym času starać, zo by so w přichodnym lěće plahowała mjetlčka (Pfeffermünze), bjenchl (Fenchel) a bałdrijan. Też wšelke płodowe juški budźa we wulkej mnohosći trěbne, tuž ma so zhotowjenjo tajkich bóle hač hewak spěchować. Byrnjež też Němska lěkařskich srědkow nadosć měła, njedyrbi so tola ničo přemało važić, štož móže k spomóženju ludu służić.

*

(M. J.) W **Plaue-Bernsdorf** (hamtske hejtmanstwo Flöha) so w spočatku julija t. l. dom za wojeńskich invalidow **„König Friedrich August-Stift** wotewri. Je drje to prěni tajkeje družiny w Sakskej. We wustawje přijimaja so wójnscy invalidojo wšěch družinow za poměrnje tunje zarunanjo, kotřiž po dokonjanym lěkařskim hojenju načasne abo stajne přebywanjo w tajkim wustawje trjebaja. Wosebje přihodźa so wustaw po swojim zarjadowanju a dla stroweje a ćicheje ležomnosće wosrjedź parkej podobneje zahrody a blizko lěsa za nervosnych, na wutrobu a na žołdk khorych atd., přede wšitkim pak za wójnskich invalidow, kotřiž sebi ničo wjacy zasłužić njemóža, kotřiž tu sami stoja a stajnje cuzeje pomocy a wothladanja potrjebaja. Też za tajkich je wustaw nakhwilny wućek, kotřiž móža hišće něšto wuknyć.

Wustaw ma tu khwilu 40 łoži za jednoriše a 4 łoža za wjetše žadanja. Zastup móže so hnydom stać.

Štóž chce wjacy wědźeć, ma so wobroćić: An den Ausschuß für das Kriegsinvalidenheim „König Friedrich August-Stift“ in Plaue-Bernsdorf (Post Flöha).

*

(K. M.) **Prózstwy wo podpjeru**

so wot bywšich wojakow a nižšich zastojnikow wojerstwa a jich zawostajenych často njeposrědnje na ministerium wójny scelu.

Zo by so dlijenju we wobstaranju a postajenju podpjerow zadźěwało, dyrbi so mjenowanym prózstwu-stajerjam k jich samsnomu wužitkej zdźělić, zo bychu so dla pruhowanja a dalewotedaća tajkich prózstwow na přisłušne městna wobroćili, to su za prjedawšich wojakow atd. jich wokrjesne kommanda, a za zawostajenych jich wjesne wyšnosće (gmejnscy předstojićerjo). Tute městna maja potom prózstwy po předpisanym puću ministerijej wójny předpołožić.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

5. julija 1915.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	72 - 74	126 - 128
2. młode, mjasne, njewukormjene, – starše wukormjene	58 - 60	120 - 123
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	51 - 54	112 - 118
4. snadnje picowane kóždeje staroby	—	—
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	68 - 70	123 - 125
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	59 - 63	122 - 125
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	44 - 47	101 - 107
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	36 - 39	91 - 99
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 30	81 - 89
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	66 - 69	113 - 116
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	44 - 48	96-101
3. snadnje picowane	40 - 42	89—94
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	70 - 73	123 - 126
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	60—64	113 - 117
3. snadnje wuwite wot cyca	50 - 55	103 108
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	68 - 70	136—140
2. starše korme borany	60 - 64	125 120
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	115- 120	150 - 155
2. mjasne	101- 106	136 - 141
3. snadnje wuwite	85 - 92	120 - 127
4. rancy a kundrosy	95-115	135 - 150

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 3. julija wot		hač		w Kamjencu 8. julija wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	17				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	47				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	77				
Pšeńca			14	23				
„ nowa								
Rožka			12	15				
„ nowa								
Ječmjeń			14	13				
Wows			13	20				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnaŕ							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny							6	—
Pšeńčna muka			21	45				
Ržana muka			17	75				
Syno	4	50	5	50	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	3	75	4	30			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3		3	60			4	—
Prosata 229 (w Kamjencu —)	20	—	40	—	20	—	60	—
Butra 1 kg	3	40	3	70	3	—	3	40
Jeja, mandł	1	95	2	25			2	03
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Přizwolenjo pomocy za wobdźělerjow na wójnje (veteranow) stawa so přez civilne wyšnosće. Tajke próstwy maja so přecy na gmejnskich předstojićerjow wotedawać. Přez słanjo tychle próstwow na ministerium wójny dźe też tu jeno čas k zhubjenju.

Wšelčizny.

Běrnjace płaćizny.

Město Bonn poskića najlěpše běrny k jědźi po 2 hr. 50 pj., we wjetšej mnohosći samo po 2 hr. 25 pj. a 2 hr.; dobre běrny za skót po 1 hr. Też druhe města nad Rynom atd. njewědźa, kak bychu swoje běrny wotbyłe za płaćizny, kotrež su wjele nižše hač to hewak w tymle času bywa, a so prócuja, zo bychu z najmjeńša přez předźělanjo tychsamych na sušeńki zdźerželi, štož so hišće zdźeržeć hodźi. To by potajkim była nuza na běrnach we wójnskim lěće 1915. Pola nas pak so zasy wšelako skorži, zo běrny ani dóstać njejsu!

W Driesenje (Neumark) žadaše překupc z Eschbrucha na tydźeńskich wikach za centnar běrnow 7 hriwnow, kajka to tola wšelakosć pornjo Bonnej! Ale tu w Driesen nasta też wulke howrjenjo mjez žonami, dokelž też w susodnych městach Friedebergu, Arnswaldźe a Landsbergu płaćeše centnar jenož 2 hr. hač do 2 hr. 50 pj. Rozhorjene žony dachu so do běrnjacoho wobkhodnika na joho wozu, tón pak so wobaraše ze swojim křudom. Ale tón jomu wutorhnywši dachu so žony z křudom nětk do muža, pjerjechu joho do hłowy a rozdrapachu joho mjez woči. We wojowanju přimnychu joho žonu widlišća a žona dyrbješe so z wikow wotnjesć. Skónčnje zakroči policija a wza běrny preč. Běrny buchu potom pod škitom wyšnosće centnar po 4 hr. a 4 hr. 50 pj. rozpředate a bórzy so też wšitke pominychu.

*

Woheń přez dźěći założeny.

W Kottmarsdorfje bě tydźenja popołdnju na ryćerkuble woheń wudyrił. W starej paleńi běchu sebi ze zapalkami hrajkace dźěći woheńčk zadźěłałe, kotryž hnydom na tam so namakacym synje, wowsu a drjewje dosć cyroby namaka. Bórzy stoješe cyłe twarjenjo w płomjenjach. Służownym, kotřiž tam bydlachu, je so wšitko spalilo. Skót w hródźi móžeše so hišće spalenju wutorhnyć. — (Ale njebě dha hižo w spočatku wójny kruty wukaz generalkommandow wušoł, zo so njesmědźa dźěćom (małym a wulkim) žane zapalki přewostajić, ani předawać so dźěćom njesmědźa, t. r. překupcy njesmědźa jim žanych wotedać, byrnjež snadź jich starši po nje póslali. Bychu-li so starši a druzy kóždy króć kruće khostali, njebychu drje dźěćom wjacy zapalki do rukow přišłe.)

*

Policajske postajenjo.

W Arnstadt (měsće) bu sćěhowace policajske postajenjo wudate, kotrež hnydom płaći. Dźěći do 14 lět smědźa wječor po ½9 hodźin jeno hišće z přewodom staršich a druhich přiwuznych, kotřiž su hižo 25 lět stari, abo zastaraćerjow na hasach přebywać abo so pokazać. Młodym ludźom hač do 20 lět je zastup a přebywanjo w zjawnych měšćanskich zahrodach (anlagach w Budyšinje praja) wot wječor 10 hač do ranja 5 hodźin zakazane. Štóž přećiwo tomu čini, khosta so hač do 60 hr. abo dwě njedźeli z jastwom. (Přisp.: To je woprawdźe něšto rozomne, škoda, zo wšudźom tajki wukaz njepłaći.)

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 707. zličb. radź. Piazza w **Zhorjelcu**; 708. Hańža Strawsowa ze **Zdźerje**; 709. 710. z **Brěmjenja**: Michał Hołdrich, Marija Hartichowa; 711. Jan Rjeńč z **Jasenicy**; 712—714. z **Worklec**: Marija Metichowa, Mikławš Kěr, Jan Grubert.

Za Zdźerjanski woltař: Marija Rjedźina z Nowoho Łusča 2 hr.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Kaž daloko skład dosaha hišće stare srěnje płaćizny!

Na přikład **meter**

płatu za košle	wot	**35** pj.
barchenta za košle	„	**32** pj.
cychowych tkanin	„	**35** pj.
módroćišća	„	**40** pj.
meblowoho krèpa	„	**60** pj.

Wšitke tute tkaniny też w lěpšich družinach za wyšše płaćizny.

Emil Wehrle, Jerjowa hasa 7.

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju

wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja

Budyšin :: :: :: Před šulerskimi wrotami 21

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:

Stare wašnjo molowanja.

Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.

Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.

Polichromowanjo a pozłoćenjo woltarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.

Wobličenja a skicy darmo.

Z prima-referencami móžu służić.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,

krónowe a mosćikowe dźěła,

plomby wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreccak čo. 893.

Wukhadża kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 29. | **Budyšin, 17. julija 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radlubin.

(Pokračowanjo.)

83. Triumf.

Hdyž duša čista z płomjeni wustupi, wobjimach ju a pokazach ji njebjesa.

Zbóžni njebjes khwatachu namaj napřećo.[1]

Jenički jandźel by w swojej rucy cyłe swěty njesć mohł. Zo bychu jenu dušu njesli, pósła Knjez tysacy. Z tym chcyše ju při jeje donjebjesspěću česćić a wokrasnić.

Kóždy běše žarliwy, so tejele nadobneje ćeže dótknyć.[2]

Mnohe duše, kotrež mějachu so modlitwje abo přikładej nowoho dobyćerja swojeje zbóžnosće dla dźakować, wuprajachu swój dźak swoje krony jomu k nohomaj kładźicy.

Jena z nich, kotraž měješe so jomu za zbožo dobroho prěnjoho swjatoho woprawjenja dźakować, wuznawaše jara wótře swoju dźakownosć z krasnymi hrónčkami. Běše dźě zhoniła do njebjes zastupiwši, zo bě bjez tejele dobroty w hrěše žiwa a zhubjena była.

Ale kajke su to rucy, kiž starca wobjimaja? Kajke su to zwuki, kiž joho raduja? Kajke su to wutroby, kiž so k joho wutrobje tłóča?

Jomu njeje ćežko, je spóznać:

„Budź postrowjene, moje małe dźěćo! Budź postrowjeny, o mój martrarjo! — Česć tebi, wjelelubowany nano! Nano martrarjowy, nano małoho wuzwolenoho!“

Kajke zbožo w klinje Božim za stawy jeneje swójby!

A kajka radosć za mnje, hdyž smědźach dušu, kotruž sym tak dołho přez wšitke strachi a tyšnosće žiwjenja wodźił, skónčnje do wěčnoho pokoja mjez jeje lubych dowjesć![3]

84. Padnjeny jandźel.

Trón, kotryž duša dósta, běše z woprědka jandźelej přihotowany. Wón pak běše so na dnju pruhowanja joho wotrjekł, a my přenjesechmy lubosć jomu khowanu na dušu, kotraž sebi joho herbstwo doby.

Wón běše khwalbu zakhowanja spěwał; wona budźe khwalbny kěrluš wuswobodźenja spěwać. Koncert njebudźe mjenje dospołny, ale ćim wšelakoriši.[4]

Z tohole tróna wuhnaty běše pak jandźel, kotryž běše dušu z tajkimi złobami přesćěhał, so ji za pjaty wěšejo, runja sćinej ćěła, a njewustawajcy so napinajo, zo by ju do zahuby sćahnył.

Wona jomu skónčnje wućekny. Wón widźeše ju ze wšěch joho spytowani wuswobodźenu. Wona budźe w krasnosći knježić, wón we hłubinje zakliwać; mjez hłubinu a krasnosću je njepřestupne bjezdno.

Hdyž wón tónle posledni napohlad wopominaše, wjerćeše so mječ zawisće surowje w joho ranach a padnjeny jandźel začuwaše bolosće, kotrychž so sam njebě nadźał.[5]

Poslednje zwuki, kotrež z njebjes jomu do wušow klinčachu, běchu tele moje słowa:

„Haj, o bjezbóžny, mój smój nad twojej złósću dobyłoj a dobyćo budźe na wěki trać.

„Knjez je so poniżił; wón je njeznate próšne zornjatko přijawši na městno hwězdy stajił, a zornjatko je so zabłyšćiło, je swětło nosyło, wone nětko Lucifer (swětłanošeŕ).

„Ty pak, padnjena hwězda, njebudźeš dnja wjacy zjewjeć. Čorna ćma budźe twoja drasta a twoje bydło. Nóc budźeš nosyć a twoje mjeno budźe Noktifer (nócnošeŕ) rěkać.[6]

„Postrowjej dha na čole tejele duše krónu z poniżnej mudrosću dobytu, a dźi do hłubiny hele hańbu dóstać, hordej błaznosći zakhowanu.“

85. Prěnje wohladanjo.

Jenohłósne zbožopřeća postrowjachu naju přikhad; w tym khorje so wosebje wospjetowachu, do kotrohož so duša posydny. Wona pak posydny so na moju stronu!

Jandźelojo a duše přejachu ji zbožo jeje powyšenja dla. Ći, kotřiž nad njej stojachu, wjeselachu so, zo je tak wulcy česćena.

Kajke zbóžne začuća měješe duša, hdyž prěni króć swojej woči złoži wokoło so do luteje njesměrnosće! Zdaše so, zo jeje hłubiny pruhuje a za nowotami slědźi, a widźeše z kóždej kročelu nowe potajnosće so wotkrywać.[7]

Kak so radowaše při kóždym zjewjenju tohole krasnoho swěta, hdyž su khory a hierarchije z tajkej wšelakorosću rozdźělene! Njebjo je wočomaj njesměrnje wulka róža, kotrejež łopjena su wuzwoleni, kotrejež zdonk je Zbóžnik, kotrejež žiwjenjo je Bóh.

Kak běše z wjesołosću přewzata, hdyž sebi tych so bliżić widźeše, kotrychž běše za čas swojoho putnistwa znała a lubowała, a kiž běchu z njej ze zwjazkami krewje a přećelstwa zjednoćeni byli!

Kak radosćiwje ji wutroba pukotaše, hdyž k nohomaj teje kralowny bjez runjeća dóńdźe, kotraž z dostojnosću a krasnosću nade wšitkich je nadobna, a tola z lubosću a dobroćiwosću wšitkim je blizko!

Kajka słódka zbóžnosć, hdyž ju bóžske pruhi přemóžachu, kotrež z ranow Jězusowych wukhadźeja, swětły płašć wokoło njoho tworjo!

Kajke žiwjenjo skónčnje je w duši, hdyž nadobo do srjedźizny njesměrnosće so přesadźi a tam prěni króć wjeselo a zbóžnosć z kužoła čěra!

Jenož jena rěč by to wuprajić mohła, štož wona w tymle wokomiku začuwaše, ta rěč mjenujcy, kotruž Bóh znutřkownje přez swojoho Ducha a přez swoje słowo sam ze sobu rěči.

(Přichodnje skónčenjo.)

[1] Swj. Domaš z Vill., wo jandźelach. — [2] Swjaty Khrysostomus, hom. wo bohatych. — [3] Swj. Domaš z Vill., wo jandź. — [4] Swj. Domaš, wo jandź. 108, 8. Swj. Bernard, kom. wys. spěw.

[5] Žiwjenjo swj. Adelgundy. — [6] Pětr z Blois, rěč wo swj. Michale. — [7] Swj. Bernard, kniha rozpominanjow 5, 4.

Wójna.

Nowu notu dla „Lusitanije“

je němske knježerstwo ameriskim Zjednoćenym Statam pósłało. Nota je jara přećelnje pisana, swoje dotalne stojnišćo wo wójnje podmórnikow pak Němska w njej njespušći.

Němska přede wšěm njemóže amerisku žadanku dopjelnić, zo bychu němske podmórniki přestałe přećiwo překupskim łódźam wojować. Jendźelska njepušći cyroby do Němskeje, zo by cyły lud hłodu mrěł. Podmórniki su jenička bróń, z kotrejž móže so Němska přećiwo tak surowej njesprawnosći wobarać. Tutu bróń nałožeć, je tohodla jeje prawo, haj jeje winowatosć.

Dalša přičina, zo naše podmórniki wójnu tak wjesć dyrbja a powjedu kaž nětkle, je ta: Jendźelske překupske łódże su wobrónjene a pytaja podmórniki zajeć abo potrěleć a dóstawaja za to hišće wot jendźelskoho knježerstwa wustajene myta. Njejsu potajkim wjacy překupske, ale su wójnske łódże. Je kóždy króć warnować, prjedy hač je přimaja, by za naše podmórniki wěste zahubjenjo było.

Štož móže Amerika po prawdże žadać, chce Němska radlubje zwolić: Ameriske łódże njebudźa so torpedować, hdyž přez wosebite, Jendźelčanam njeznate znamjenja jako tajke so wupokazaja a ameriske knježerstwo za to rukuje, zo žaneje kontrebandy njewjezu. Pod samsnym wuměnjenjom chce Němska tež neutralne, haj samo štyri, wot Američanow trjebaj najate, njepřećelske łódże šonować, hdyž pod ameriskej korhowju jězdźa. Potom maja Američenjo woprawdże přileżnosće dosć, so po morju wozyć. Chcedźa-li pak tola na jendźelskich łódźach jězdźić, dyrbja to na swoje samsne zamołwjenjo činić. Na nich potom hišće wosebje dźiwać Němska, kiž wo swoje wobstaćo wojuje, njemóže.

Nadźijomnje budźe z tajkimi notami nětko kónc. Wilson budźe widźeć, zo Němska swoje stojnišćo spuščić njemóže a jeli chce, budźe tež widźeć, zo je sprawne, sprawniše hač jendźelske.

W nawječornej Africy

su so po jendźelskich powěsćach němscy wojacy afriskim Jendźelčanam podać dyrbjeli. Měsacy dołho su wutrajnje wojowali. Dokelž pak běchu cyle wot morja a wot druhich krajow wuzamknjeni, brachowaše jim najskerje cyroba a municija, a wot wšěch stron wot sylnišoho njepřećela wobdaći njemóžachu so dlěje wobarać. Přećiwo Němskim wojowacy unionscy (kaplandscy) wojacy stojachu pod prjedawšim generalom Burow Bothu, kotryž pak jako nětčiši minister w jendźelskej Africy wězo cyle z Jendźelčanami dźerži. Měješe snadź dźesać króć tak sylne wójsko kaž Němscy a tuž so rozemi, zo dyrbjachu naši skónčnje podležeć.

Kaž so z Praetorije 13. julija wozjewja, wučinja ličba zajatych Němskich 204 officirow a 3293 muži. Też dobychu Jendźelčenjo 37 kanonow a 22 mašinskich třělbow.

Wuměnjenja, pod kotrymiž su so Němscy podali, su čestne. Officirojo zdźerža swoje brónje a móža sebi na čestne słowo swoje wobydlenja wuzwoleć. Wojacy dóstanu je připokazane. Reservistojo podpisaja pismo, zo njebudźa w tutej wójnje wjacy přećiwo Jendźelčanam wojować a móža so potom do swojoho powołanja wróćić. — Što z cyłej němskej južno-wječornej Afriku budźe, rozsudźi so wězo hakle při skónčnym měrje. (b)

Němski křižak „Königsberg“

bu po jendźelskich powěsćach **zničeny**. Wón ležeše hižo wot nazymja w rěcy Rufidji we rańšej Africy. Jendźelske wjetše łódźe njemóžachu niłkeje wody dla na njón. 4. julija pak přimachu ju někotre mjeńše łódźe a 11. julija bu potřělana. Też někotři jendźelscy namórnicy buchu morjeni a ranjeni. Z „Königsbergom“ je drje poslednja němska wójnska łódź na dalokim morju swój puć šła.

Na rańšich bitwišćach

wojowaše so posledni čas najsylnišo pola Krasnika před Lublinom. Z nutřkowneje Ruskeje a ze susodnych twjerdźiznow běchu tu Rusojo nowe wójska zhromadźili a awstrisko-němski postup zastajili. Wot 5. julija započachu samo nadběhi a dźěl wójska arcywójwody Józefa Ferdinanda, kiž běše přez Krasnik nimale daloko do prědka přišoł, dyrbješe wo někotre kilometry cofać. Ruske a druhe njepřećelske nowiny pisachu hižo wjele wo nowej ruskej ofensiwje. Nětko je krótki postup Rusow hižo zasy w ćežkich wojowanjach přewinjeny, a awstrisko-němske wójska kroča swój dobyćerski puć dale. Wot Lublina su hišće wokoło 40 km zdaleni. Druhe wójska dale k połdnju wojuja hišće při Złotej Lipje a z dźěla při Dnjestru. Stojnišća njejsu so poslednje dny wo wjele přeměniłe. (b)

Město Przesmysz wobsadźene.

Město Przesmysz, wo kotrež je so hižo wjele wojowało, bu wot nas wobsadźene.

3000 Rusow popadnjenych.

We wšelakich mjeńšich a wjetšich wojowanjach w Kurlandskej, pola Windawy, Kalwarje, Suwalkow, Kolna atd. bu posledni tydźeń přez 3000 Rusow popadnjenych a 8 mašinskich třělbow dobytych.

Na wječornych bitwišćach

trajachu wojowanja ze wšědnymi surowymi napinanjemi a wotměnjacymi poměrnje snadnymi wuspěchami na wšelakich dypkach njesměrneje fronty dale. 14. julija pak wozjewja naše wjednistwo wjetše dobyćo, při kotrymž bu w **Argonach**

3000 Francózow popadnjenych.

Wone piše:

W Argonach wjedźechu naše nadběhi k połnomu wuspěchej. K sewjernomu ranju wot Vienne-le-Chateau bu francózska linija 1000 m šěroko wzata. 1 officir a 137 muži bu popadnjenych, 1 mašinska třělba, 1 mjetak minow dobyty. K južnomu wječoru Bourenilles nadběhachu naši njepřećelske stojnišća, nahórku 3 km šěroku a 1 km hłuboko. Hórka 285 (La Fillemorte) je naša. Njezranjenych jatych padže 2581 Francózow, mjez nimi 41 officirow, do našich rukow; nimo toho bu 300—400 ranjenych do našoho wothladanja přewzatych; dwě hórskej a dwě revolverskej kanonje, šěsć mašinskich třělbow a wjele naprawy dobychu. Naši wojacy dobychu so hač k stojnišćam njepřećelskeje artillerije a skóncowachu 8 kanonow, kotrež nětko mjez woběmaj linijomaj stoja. (WTB)

Ličba jatych w Argonach

powyši so na **68 officirow** a **3688 muži**. Wšě napinanja Francózow tu a na druhich městnach běchu podarmo. Naši swój nahladny dobytk dźerža.

W Dardanellach a na italskich bitwišćach so dale wojowaše.

Wuspěchow njepřećeljo nihdźe njemějachu. Šwicska nowina piše, zo su Italscy před Isoncom samym na 80000 ludźi zhubili. Jich zwjazkarjo nuća jich też bjez přestaća, zo bychu jim w Dardanellach pomhali; tola so dotal kruće přećiwo tomu wobarachu. — Italska požčonka je so hač do 18. julija podlějšiła, dokelž so mało na nju zapisuje.

Jendźelska wójnska požčonka

je něhdźe 12 milliardow hriwnow wunjesła. To zda so wjele być, je pak za bohatu Jendźelsku mało a to wosebje wšelakich pódlanskich wobstojnosćow dla. Jendźelska dawaše dotal za swoje statne papjery $2\frac{1}{2}$—3 %; za nowu požčonku $4\frac{1}{2}$ %. Runje tohodla zhubja też wšě dotalne papjery wjele na płaćiznje a jich wobsedźerjo na pjenjezach. Jendźelska financna nahladnosć spaduje. K tomu póńdźe wjele požčenych pjenjez za brónje, municiju atd. do wukraja. Pola nas wostanu w kraju.

Ćežkoranjeni Němscy

počinaja so z Francózskeje wróćeć. Dwaj ćahaj staj hižo do Konstanca dojěłoj, hdźež buchu ranjeni wot wyšnosćow lubosćiwje witani.

Wojeńske służby italskich duchownych

njemóža so tola přirunać z francózskim wašnjom služenja. W mnohich časopisach bě pisane, zo tam duchowni z brónju służa, a zo je na 18000 duchownych (swětnych a klóštrskich) hižo we wójnskej službje. Tute wozjewjenjo njebě prawe a bě njedorozemjenjo italskoho zakonja. W italskim wójnskim zakonju so z přirunanjom francózskoho tola hišće na duchowne powołanjo dźiwa. Po § 358 mobilisaciskoho zakonja maja so nabožni służownicy, pola katolikow, započate wot subdiakona a wyše, do sanitetnych kompagnijow připokazać. Woni maja so trjebać w sanitetnych wotdźělenjach, w połnych špitalach a lazaretach, hdyž do wotrjadow połnoho wójka słušeja; hdyž pak do rjadownje druheje krajneje wobory słušeja (landsturm), potom maja so připokazać wojeńskim territorialnym khorownjam a tym, kotrež su w twjerdźiznach, abo lazaretnym ćaham atd. Potajkim so po słowach zakonja w Italskej duchowni k woprawdźitej wojeńskej službje z brónjemi njetrjebaja.

Swětne podawki.

Saksa.

Sejm bu zańdźeny štwórtk z rěču ministra dra. Becka zawrjeny.

Pruska.

Hrabja z Wedel-Piesdorf, president prěnjeje pruskeje komory, pobywši też president kejžorstwowoho sejma wot 1884—86, je njedźelu w Barlinje wumrěł.

Němska.

Wojeński biskop dr. Vollmar je štwórtk 8. julija w Kölnje **wumrěł**. Rodźeny 1839 bě wón 1870 hižo jako wojeński duchowny sobu w Francózskej a je skoro swoje cyłe žiwjenjo wójsku służił. 10. februara 1904 bu na titularnoho biskopa Pergamon wuswjećeny. W starościwej lubości je wosebje exercicije za wojakow a rekrutow spěchował. 1. okt. 1913 dźěše na wotpočink a bě potom w Kölnje žiwy. R. i. p.

Socialdemokraći a wójna. Z krutosću a zahorjenjom su kaž wšitke strony też socialdemokraći do nam přinuzowaneje wójny zastupili a su hinak hač w prjedawšich měrnych létach wšě srědki za wójsko w sejmje sobu zwolili. Tale jich přezjednosć njeje bohužel cyle wobstajna wostała. Nic jenož zawjerćany Liebknecht, ale też někotři wjednicy jich strony, kaž Haase, Kautsky atd. rěča a pisaja za měr, jakož dyrbjało němske knježeŕstwo njepřećelam měr podtykować abo wo njón prosyć. Z tym woni našej wěcy njesměrnje škodźa. Njepřećelojo dźě sej potom mysla, zo je prěnja přezjenosć w němskim ludźe so zhubiła, a zo móža nětk lóže nad nim dobyć. Tajke mysle njepowjedu jich wězo k měrej, ale k ćim zasaklišomu wojowanju přećiwo nam, zo bychu nas zbili. Jenož njekhabłaca wutrajnosć hač k dospołnomu dobyću służi měrej. Wulka wjetšina socialdemokratow, wosebje tych na bitwišćach, to też widźi a njećini ze zaslepjenymi wjednikami sobu.

Ličenjo nepli. 15. měrca a 15. meje buchu neple ličene. 15. měrca naliči so **103 mill.** dwójnych centnarjow. Hdyž so k sadźenju něhdźe 68 mill. wotliči, wosta 35 **mill.** k zežiwjenju. To bě mało. Hač k 1. aug. bě to na hłowu lědom $\frac{3}{4}$ punta přišło a za skót ničo. Dwaj měsacaj pozdźišo, 15. meje, wuliči so runje 35 mill. dwójnych centnarjow. Při prěnim ličenju bě so potajkim wjele nepli zamjelčało abo přehladało. To je za šěroke woršty ludu wulku hospodarsku škodu přinjesło. Zežiwjenjo za přichodne lěto pak je wo něšto wołožene.

Na lichownistwo z cyrobu abo druhimi wšědnymi potrjebami je wjednistwo bayerskoho I. wójska khostanjo z khłódu postajiło. Druhe wjednistwa drje budźa sćěhować.

Awstriska.

Notu na knježeŕstwo Zjednoćenych Statow je Awstriska 29. junija pósłała. W njej baron Burian z jasnymi a raznymi, ale wězo přećelniwymi słowami njesprawnosć dopokazuje, zo Amerika jenostronscy našim njepřećelam wšitko předawa, štož žadaja, wosebje kopicy bróni a municije, nam pak ničo. A tola mohła wona Jendźelsku lohko k tomu nuzować, zo też překupstwo z nami njeby wobarała, hdyž by Jendźelskej pod tutym wuměnjenjom dale z Ameriki wuwožować dała. Pomhać wšak też to njebudźe. Wilson ma drje sprawnosć w horće, ale nic w skutkach.

Bołharska.

Prjedawši minister Genadiew bu zajaty. Wón bě podhladne poćahi k tamnym złóst-

nikam měł, kiž běchu atentat z bombami w měšćanskim kasinje w Sofiji wuwjedli. Z tutych buštaj dwaj k smjerći a druzy k ćežkomu jastwu zasudźeni.

Jendźelska.

Nowy zakoń je sejm přiwzał, po kotrymž dyrbi so kóždy Jendźelčan a kóžda Jendźelčanka w starobje 15—60 lět do lisćiny zapisać a přistajić, hač chce na přeco stata přihodne dźěło přewzać. Mjez dotal před statom tak swobodnymi Jendźelčanami wobaraja so mnozy přećiwo tajkomu zakonjej, dokelž so boja, zo dyrbi so z tym jenož powšitkowna wojeńska służba přihotować. Jendźelska ma dotal jenož najatych wojakow. Při nětčišej ćežkej wójnje pak z najimanjom klaca a tuž drje knježeństwo woprawdźe na powšitkownu wojeńsku službu mysli. Wobarać so Jendźelčenjo přećiwo njej ze wšej mocu budźa.

Ruska.

Nowe ministerium. Po njezbožownych wójnach dósta ruski lud hižo wjacy króć wěste swobodne prawa. Po krymskej wójnje 1855 bu ratarske njewólnistwo zběhnjene. Přećiwo Japanskej přehrata wójna přinjese 1905 wustawu a dumu. Přewulkeje mocy wšak duma ženje měła njeje a štož měješe, je po něčim zasy zhubiła, wosebje pod poslednim ministerpresidentom Goremykinom. Wójnski minister Suchomlinow, minister znutřkownych naležnosćow Maklakow, justicny minister Ščeglowitow a prokurator swjatoho synoda, Sabler, so mało wo dumu prašachu.

Ćile ministrojo nětko wotstupja a na jich město přińdu druzy, kotřiž chcedźa z dumu hromadźe dźěłać. Prěni wotpohlad při tym wězo je, zo by lud z měrom wostał, hdyž joho wuzwoleni zastupnicy zamołwjenjo sobu njesu. Hač so poradźi hrožacej revoluciji na to wašnjo dowobarać, dyrbi přichod pokazać. Bychu-li Rusojo dobywali, dha by knježeństwo wšě zamołwjenjo lohko samo njesło, a duma mohła wot nazdała přihladować.

Přeměnjenja w ministeriu so hakle přihotuja a dyrbja so pomału přewjesć. Też duma je hakle k augustej powołana. W zjawnosći nowych ministrow přećelnje witaja z nadźiju, zo z nowymi mužemi tak nowy duch do knježeństwa zaćehnje a lěpše wuspěchi na bitwišćach přinjese. — Štó nowy ministerpresident budźe, njeje hišće wěste. Najwjacy wuhladow mataj nětčiši minister ratarstwa Kriwošin a minister wobkhoda Wassiltšikow.

Ze Serbow.

„Pólny duchowny z našeje Łužicy (knjez kapłan Apelt ze Šěrachowa) pisa z Francózskeje atd." — tele małe zdźělenjo stoješe w 25. čisle Posoła 19. jun. t. l. Tute krótke připismo je zaposłał jedyn z našich duchownych. Knjez kapłan Apelt, nětkle duchowny w polu, so na to hórši a pisa: „zo wón wo swojim skutkowanju w polu ničo sam w Posole wozjewjał njeje, ale zo je so to z druheje strony stało", štož dźěn je też tomu tak. Tuž so to z tutym wozjewja, kaž sebi wón žada.

Hnydom pak so přispomina, zo so tohodla też ničo wjacy w Posole wo našich pólnych duchownych pisać njebudźe, khiba zo sami Posołej što pisaja abo póscelu.

*

Wo Khróšćanskej primicy dotal ničo zhonili njejsmy.

*

Z Budyšina. Štwórtk 15. julija swjećeše tudomny wyšši měšćanosta dr. Kaeubler 25lětny jubilej swojoho skutkowanja jako hłowa a wjednik našoho starosławnoho Budyšina. Wjetše a wulke swjatočnosće dźěn so nětkle w času wójny njezarjaduja a njeswjeća. Tuž so to też při tutej składnosći njesta. Ale při wšěm tym je so tola tutón ważny wopomnjeński dźeń w mjeńšim wobsahu dostojnje w salu tudomneje kupnicy dopołdnja w 10 hodźinach woswjećił. Wot wulkich zjawnych swjatočnosćow běše so wothladało. Ale też tale nic zjawna swjatočnosć, ke kotrejž so też žane přeprošowanja stałe njejsu, bě so tola wuwiła k wulcy swjatočnej zhromadźiznje. Skhody kupnicy a sala, wšitko bě krasnje wupyšene. Wšelake wyšnosće, kaž też šule a towarstwa běchu z deputacijemi zastupjene. Narěče a zbožopřeća wotewri wokrjesny hejtman ze zbožopřećom kralowskeje wyšnosće (ministeria), wokrjesnoho hejtmanstwa a ze swojimi samsnymi přećemi. Jomu sćěhowaše měšćanosta dr. Zahn a tak wustupowachu zbožopřejacy hač do 1/412 hodźin. Też wšelake krasne dary buchu wězo při tom jubilarej poskićene. Ze spěwom bu zhromadźizna wotewrjena a ze spěwom też zasy skónčena.

Ze zdźerje pola Radworja. (Njezbožo.) Tudomny tachantski hajńk, knjez Kunca, je z tym do njezboža přišoł, zo joho susodny Kupjanski inspektor na kačej hońtwje z njezbožownym připadom mjez woči třěli. Zranjeny da so hnydom do Budyšina do kliniki wočowoho lěkarja Eicherta dowjesć. Na dobre zbožo njeje wóčko tak strašnje trjechene, zo mohło so widźenjo na nje zhubić.

Klóštr Marijna Hwězda je w zańdźenych dnjach njesměrnu škodu poćerpił přez spalenjo wulkoho jomu słušacoho lěsa pola Kulowa-Ćisowa-Dubrjeńka. (Wobžarujemy, zo njejsmy ničo wěste zhonili hač do pjatka wječora, hdźež je Posoł hižo hotowy a so ćišći. Pisomnje nichtó ničo zdźělił njeje, a na hołe powědanjo nochcychmy na njewěste něšto wozjewjeć.) Srjedu tydźenja, 7. julija, popołdnju w 4 hodźinach so započa palić na wobsedźeństwje „Jamy Klara 3" pola Ćisowa a woheń rozšěri so při tehdom sylnym wětřiku a při tak wulkej suchoće jara spěšnje na wobsedźeństwo fiska a potom Klóštra Marijneje Hwězdy mjez

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(8. pokračowanjo.)

Powěda, kak začuwa lubosć k wuzwolenej holcy a zo chce radši staršeju a kubło wopušćić, hač sebi druheje mandźelskeje wzać. Tola je jomu najbóle žel, zo joho nan njecha wjacy widźeć:

— — — —. Najzrudniša žel pak mi jima
Wutrobu, zo nan ze surowymi 'nož słowami lubosć
Zapłaćuje mi, kiž za tym 'nož dźe, zo lubeju staršeju
Zwjeselała by. Ze statoka dźě ze surowosću
Wupokazał je dźens' najnjezbóžnišeho mje nan ach
Prajiwši, zo njesměm jemu na woči přińć do wěčnosće
Z njewjestu, kiž njemohła sej z fórotom dwaj nakłasć mi
Wozaj. Za mandźelsku pak Różańćikec sym sej zhladał
Nětko Hańžu. Zo za žiwjenje tuž zwjazk je najrjeńši
Roztorhnjeny, zo ze synom wamaj, maćerka luba,
Być njemóžu, to widźiš; chcu na cuzbu hić w Božim mjenje."
Na wutrobu bě Michałowu so zas' na nowe čorna
Zrudźba waliła z ćežu najćežšej, a ze zrudnoh' woka
Zas' wula so jom' po licomaj wjelezrudnuška sylza.
Na Michała so wobroćejo mać zjewi jom' tole:
„Michale, ach njepušć tola nadźěje! Z nadźěje swět wšón
We žiwjenju sej ze studnje čerpa trósta najsłódšoh'.

— — — — — — — — — —

A mać powěda jom' wšelake přičiny, zo njesmě so ze zrudobu přewinyć dać, a pokazuje joho kedźbnosć na přirodu, kotraž přecy zasy dale do prědka kroči. A dale praji:
„Michale, kij je nadźěj, a zepjerajo so mi z dowěru človjek
Na njón, na swěće přiměrjeny jemu dokonja běh swój.
Njezadwěluj mi, Michale, tuž; wšak maćeri khroble
Wěř, zo wuhotuje 'šće ći kwas też z holcu najkhudšej
Nan, runjež dźens' so ći staji. Najposledniše jemu słowo
To być njemóžeše nihdy na swěće, Michale luby.
Wěř mi, we wutrobje jemu płomjeni za tebje lubosć,
Zo by na rukomaj tebje z lubosću nosył najradšo.
Sam pak wěš tola, zo nan na pjenjezy nimo měry
Hlada, a zo je do česće, to nazhonił sy sam już.
Dźi 'nož k njom' a daj jemu posłušny słowa najlěpšoh'!
Z nanom popowědać tola wo tym dyrbiš najprjedy.
Wułožowanja, so spušćej mi na to, njebudźe činić
Wulkeho, rozestaješ-li jom' wšitko. Praji drje dźensa,
Zo njesměš přiwjesć jemu do domu bjez pjenjez holcy.
Wusłyši-li pak, zo Różańćikec sy sej wuhladał Hańžu
Za mandźelsku, budź přeswědčeny mi, zo do toho zwoli;
Wukhwalował je někotry raz mi ju pilnosće dla jej'.
Hrudź naprosyć drje tuž so jom' da, zo nje-b'dže tak kruće
Naprašować so, što do pjenjezow b'dźe ji nan sobu dać móc."
Do wutroby běchu Michałowej' też woprawdźe słowa
Maćerine zawěłe najlěpšu nadobo nadźěj.
Maćeri dźak pak wuznawajo dźeše z lubosću słowa:
„Maćerka, dźens njemóžu pak na nihdy před nana stupić;
Ach přejara 'šće pukota hrudź mi moja w najwjetšim
Njeměrje. Móc wuprosyć chcu wot Boha jutře sej na to
Na kemšach; budź pak mi ze srědnicu, moja maćerka luba,
A přihotuj już do časa nana na moju žentwu!"
Maćerina hrudź zajuskny tuž, a ze směwkom dźeše:
„Michale, prjed' hač na zahrodźe 'šće mi na štomach hustych
Jabłuka začerwjenja so najprěnje, na słóncu ćopłym

Čisowom a Wojerecami. Ludźo a sykawy drje z cyłeje wokoliny přikhwatachu, a zdaše so, zo so woheń zaměšći. Tola wot srjedy k štwórtkej w nocy nastawacy wulki wětřik wožiwi woheń z nowa, tak zo bě tón štwórtk hakle so tak prawje rozwalił a rozpřestrěł na wjacy kilometrow a hač k Drježdźanskej—Wojerowskej statnej drozy so přiblížił.

Kaž słyšimy, njejsu w Michałkach trjebali ani ludźo, ani skót čěkać; ale najbóle pod kurom je ćerpjeła Nowa Wjes a Němcy, a też w Kulowje a we Wojerjecach njebě rjenje, hdyž bě město połne kura.

Štwórtk připołdnju přińdże też wotdźělenjo wojakow Kamjenskoho pěšoho regimenta na pomoc. Woheń bywaše přecy wjetši, tuž bu hišće sylniša wojeńska pomoc z Kamjenca požadana, a přińdźechu štwórtk wječor a pjatk rano hišće wjacy kompanijow wojakow z Kamjenca. Tohorunja bu z Budyšina a Hródka wojeńska pomoc wuprošena. Po wulkich napinanjach a ćežkim dźěle zda so, zo je nětko woheń tola zamjezowany, kaž so z Wojerec 12. julija wozjewješe. Wokoło cyłoho wohnjowoho blaka, na 6 kilometrow dołhoho a 3—4 kilometry šěrokoho buchu hłuboke hrjebje wuryte spody hač do wody, tak zo so směmy nadźijeć, zo woheń při nastaću wětřika tola wjacy dale přeskočić njemóže, wosebje hdyž bu też hišće wobhroženy lěs spušćany. Škoda je jara wulka, Wojerowske nowiny měnja, zo do millionow dże, hdyž je wjetši dźěl tamnišoho klóštrskoho lěsa zničeny. Mjezowaca kralowska Wojerowska hola je mało ćerpjeła. Kak je woheń nastał, budźa drje tamni domjacy w blizkosći najlěpje wědźeć.

Z Marijneje Hwězdy. Naša hewak ćicha wjeska bu zańdźenu wutoru nahle překwapjena přez přikhad 110 ranjenych z reservnoho lazareta w Kamjencu. Popołdnju w třećej hodźinje nawali so najprjedy 30 pěšich a jim sćěhowaše wjetši dźěl we wozach, samo w „landauer“ so štyrjo cyle na nohi hubjeni — jedyn z nich z jenej nohu — přiwjezechu. Wšitcy wobydlerjo, wosebje šulska młodosć, jich z radosću witachu. W klóštrje pod štomami stojachu dołhe přikryte tafle a ćopły kofej z přikuskom čakaše hižo na hosći, kotřiž sebi to a hišće lěpše wěcy derje słodźeć dachu. Čełnym sćěhowachu bórzy duchowne wokřewjenja. Wojacy sami spěwachu w khorje wšelake wojeńske spěwy a do nich plećeštaj wumjelcaj knježna koncertna spěwarka Walde z Drježdźan, tu khwilu z hosćom w Janowych Kupjelach, a knjez operetny spěwar sanitetny dźesatnik Feinler, nam znaty wot Khrósćanskoho cyrkwinoho koncerta, wjacore spěwne sola. Jedyn z ranjenych přednjese swoje basnje, z wjetša nabožnoho wobsaha. Na klavěrje, wot knjeza dr. Rachela dobroćiwje požčenym, přewodźeše wumjelscy knjez lazaretny inspektor Dorner, jara wubjerny hudźbnik. Wół, ale nic musikalny, přiwjeze instrument z hosćenca na „trojcy“ do klóštra, štož powšitkowny směch wubudźi. Po sytnej wječeri a dobrym piwje kiwaše hodźinka dźělenja. Tuž zestupachu so wojacy w rynkach před konventom a podofficir Keller dźakowaše so Hnadnej Knjeni za wulkotnu hospodliwosć a joho słowa wuklinčachu do třikróćneje sławy na němskoho kejžora a sakskoho krala, kotrejž so spěw „Němska, Němska pře wšěch druhich“ přizamkny a wot wšitkich přitomnych mócnje sobu spěwaše, tak zo cyły klóštr rżeše. W dźewjatej hodźinje wopušćichu wojeńscy hosćo městno, hdźež při wjesołej zabawje khwilku na přětrate hubjenstwo w Karpatach pozabychu. Jedyn dźěl winy so po puću do Njebjelčic, hdźež buchu hišće raz překwapjeni, wo čož bě so wosebje knjez kubler Žur postarał, kiž bě ze swojim synom z brězyčkami wupyšenaj wozaj ranjenym šćedriwje poskićił. Zawěšće wostanje wšitkim wobdźělnikam tutón prěni wulět do Kamjenskeje wokoliny stajnje we dobrym pomjatku. — Zajimawe je, zo je jedyn z nich nimale žiwy pohrjebany był. Jena bomba bě joho ćežcy zraniła a z pjeršću zamjetała. A hdyž po třoch dnjach wojacy bitwišćo přepytowachu, namakachu też joho. Joho za mortwoho mějo, chcychu joho hižo do zhromadnoho rowa położić. W poslednim wokomiku wotewri woči. Nošerjo so toho dohladawši, donjesechu joho hnydom do lěkarnje. A dźensniši dźeń wjeseli so hišće swojoho žiwjenja, kiž jeno na nitcy wisaše.

Z Wotrowa. Prěni z našeje wosady, wo kotrymž je znate, zo je na bitwišću padnył, je Jan Jórš z Kašec, kotryž bě njedawno hakle do pola přišoł. W třělnej hrjebi pola B... joho 6. julija francózska mina cyłoho roztorha, tak zo bě hnydom mortwy. Bóh daj jomu wěčny wotpočink!

Z Janowych Kupjel. Žadnych hosći mějachmy zańdźenu njedźelu w našich kupjelach. Přez 100 sobustawow Caecilianskoho towarstwa z Drježdźan (Kotta), ke kotromuž běchu so črjóda wot towarstwa „Dźěławych žonow a holcow“ pod nawjedowanjom knjeza kapłana Feßlera a hišće druzy přizamkli, wopytachu zapadny dźěl našeje katolskeje serbskeje Łužicy. Rano z prěnim ćahom do Kamjenca přijěwši, mějachu tam we 8 hodźinach swjatočnu Božu mšu. Potom nastajichu so droharjo na hnadowne městno do Róžanta, hdźež jich knjez administrator P. Romuald powita a w procesijónje do cyrkwje wjedźeše. Tu wotmě knjez kapłan Šindler krótku pobožnosć a knjez kapłan Feßler poprědowa přitomnym wěriwym. Tak wutwori so cyła jězba k wójnskomu procesijónej. Po wobjedźe ćehnjechu do Kupjel a zwjeselichu našich ranjenych wojakow přez wubjernje přednjesene spěwy, wjeseloho a khutnoho wobsaha, nawjedowane wot knjeza wučerja Beitla. Drježdźanscy hosćo njepřińdźechu z prózdnymaj rukomaj. Z nutrnym dźakom přiwzachu ranjeni poskićene dary. Wopyt cuzych hosći bě też wokolne wobydlerstwo na nohi stajił. W šestej hodźinje nastajichu so pućowarjo do Klóštra,

---

Dozrawjejo, b'dźe mandźelsčina już ći we domje lubosć
Posłaničko słać, wo blido, wo skót starać so, wo hródź."
Wobaj pozběhnyštaj so, ze spěšnej kročelu kročo
Přez zahrodu, sebi radźičku na žeńtwu radźo najlěpšu.

Samsnu mysl, kak je mać wućěk dźěći we wšěch jich wuzkosćach žeńtwy dla, wupraja też ludowa pěsnička:

Hólčik, tón zawróći konika,
Płačo wón čerješe maćeri dom.
„Maći, och luba stara maći,
Moja mje lubka njecha měć!
Wona so swětneho wostajiła
A so pod njebjeske postajiła."
„Mjelč wšak a njepłać ty synko mój, atd.

Dušan nam wo tymle předmjeće takle spěwa:

1. Načěr'waše holčka wodu
Na wsy ze hrjebije...
Zazdychny a z wóčka so jej
Hórka sylza lije.

2. Što ta sylza w twojim wóčku,
Praj mi dźěćo lube?
Štó tón złóstnik, kiž by činił
Bolosće ći hrube?

3. Tak so praša mać jej dobra,
Koši jeje ličcy —
Podarmo wšo; přecy bóle
Holička ji płače.

4. Twoje słowa, luba maći,
Twoje wokošenje,
Njezahoji bólnu ranu,
Kaž ty chceš, mi ženje.

5. Zamóže to jenož jedyn,
Wutrobu, kiž zrani;
Jenički wón najlubši,
Hewak ludźo žani.

6. Mać so stróži, płače sobu,
K njebju zběhny rucy:
Božo Wjeršny, pomhaj ty sam
Mojej wbohej dźowcy!

7. A Bóh, kiž wšě prostwy słyši
A wšě sylzy liči,
Pomha rady hnydom swěru
Maćeri a holčcy.

Tónle čas čini dobrym maćerjam wulkich starosćow, zo traš dźowka njeby swoju česć a dobre mjeno přisadźiła, přetož „rjeńšu maš holcu a spěšnišo nadpjera čert“; přecy dyrbi mać na dźěći kedźbne wóčko měć, rěka dźěn: „Rjeńša je knježna a swěrnišo dyrbi so pasć“; a to je husto jara ćežko: „Radši z pyrja židu přasć, dyžli młode holcy pasć.“ Čišinski spomina na tule maćeřnu starosć takle:

Mać z woknom hlada z radosću
Na róžow sotru, dźowku pyšnu...
Što zdobom kaž ze žałosću
So hrabny za wutrobu tyšnu?

„Ty Wótče njebjeski, ju pas,
Kiž starosćiwje sym sej kryła,
Zo, hdyž jej zakće kwasa čas,
Kaž pupk by ze zahrodki była!“

Wosebje kedźbować ma mać potom we nocy: „Štóž ma rjanu holcu pasć, dyrbi z mjehka spać.“

Holca znaje maćerne zasady a dźerži so po nich; je dźěn też k jeje lěpšomu:

„Tebje ja njesměm hospodować,
To njepřida mi stara mać."

Druha ludowa pěsnička nam powěda, kak njeposłušna holca za wurčču pyta, ale podarmo, mać njezhubi dźowku z wočow. Ale maćeřna lubosć je časćišo też zaslepjena a pyta dźěsćowe zbožo tam, hdźež tola njeje, haj hdźež je za nje najwjetše njezbožo. Wosebje stanje so to potom, hdyž maćeřna wutroba njeje rozpłomjenjena z wohnjom wěry a njebjeskeje lubosće.

Nic přecy je wólba dźěći po maćeřnej woli a mać nuzuje je potom, zo bychu prěnju lubosć wopušćiłe a tak woliłe kaž mać chce. Też wo tym nam spěwa pěsnička:

„Wostaj so luboh' swojeho,
Swojoh' luboh' prjedawšoh'.
Njechaš so lubeho wostajić,
Dha će ja dam zatwarić,
Dha će ja dam hišće zatwarić
Do toh' nowoh' klóštra."

(Přichodnje dale.)

Sydom wosobow so spaliło.

W Sorawje pola Waldenburga bě pola pjekarja Hellera w třěše woheń wudyrił. Dokelž ludźo hižo spachu, možeše so woheń přez cyłu hornju khěžu rozpřestrěć. Sydom wosobow, mjez nimi pjećo z jeneje swójby, so spalichu a dwě so wopalištej.

hdžež w cyrkwi pospěwachu. Wotmyslene postrowjenjo pak wěsteje winy dla wuwosta, štož jich runje zwjeseliło njeje. Wot tam podachu so na dwórnišćo do Thonberga, z wotkelž jich železnica zasy do Drježdžan wróći dowjeze. Z našeje serbskeje Łužicy su najlěpši zaćišć domoj wzali.

Z Janowych Kupjel. Štwórtk popołdnju bu wosebity pomnik poswjećeny, kotryž su tu bydlacy ranjeni zhotowili. Wobšěrnišu rozprawu přinjesemy za tydźeń.

Z Różanta. Njedźelu 11. julija přińdźe sem prěni raz procesijón z Drježdžan. Pobožni pućowarjo mějachu dopołdnja w Kamjencu Bože služby, na kotrychž wjetši dźěl z nich k swjatomu woprawjenju dźěše. Pěši khwataše potom nahladna črjóda, bě jich 110 wosobow, do Różanta, nawjedowana, wot knjezow exposita Šindlera z Drježdžan-Kotty a dwórskoho kapłana Feßlera. W Różenće wozjewichu zwony přikhad procesijóna, hdyž z Pěskowskoho lěsa wustupi, a při cyrkwinskich wrotach wočakowaše jón po zwučenym wašnju duchowny knjez z hólčkomaj a z khorhojemi. Knjez administrator powita z wutrobnymi słowami z daloka přikhadźacy procesijón a spomni, zo drje njeje hewak tu wašnjo kóždy procesijón z narěču postrowjeć, ale dźensa je wuwzaćo, dokelž tutón procesijón prěni raz přikhadźa. Pod zwonjenjom zwonow a zaklinčenjom pišćeli zastupi procesijón do cyrkwje. Wysokodostojny knjez dwórski kapłan měješe narěč k pućowarjam. Wón pokaza na winy, čohodla su na tute hnadowne městno so podali: su to, zo bychu wo zakit swjatu knježnu Mariju prosyli w tutym wójnskim času a wo tróšt w zrudobje, kotraž je mnohich potrjechiła, dokelž je smjerć tomu abo tamnomu najlubšoho w krawnej bitwje rubiła. Swjata Marija pak zamóže wšitke sylzy wutrěć, kaž to wusłyšenja na hnadownych městnach dopokazuja. Potom měješe knjez expositus Šindler pobožnosć, kotraž so ze swjatym požohnowanjom skónči. Njech je natwarjacy přikład najdostojnišoho knjeza biskopa też zdalenym wosadam nastork, zo bychu so też na naše jeničke hnadowne městno w Sakskej dopomnili a je wopytowali, zo by to było k wjetšej Božej česći, a pobožne česćowanjo najzbóžnišeje knježny jim k wužitku.

Naše towarstwa.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

měješe 7. julija swoju 3. lětušu zhromadźiznu. Předsyda, knjez kantor Šewčik, přitomnych 14 sobustawow wutrobnje powita a přečita dźakny list knjeza wyššoho wučerja kantora Symanka, kotryž běše zadźěwany na zhromadźiznu přińć.

Knjez kapłan Rjeda přednošowaše wo předmjeće: „Też pohanstwo znaješe hłownu zasadu wěry, zo je človjeska duša njesmjertna.“ Zajimawy přednošk wuklinča do radostneje nadźije, zo nam křesćanam po smjerći kiwa radosć njebjeska. —

Wot kralowskeje zjawneje knihownje we Drježdžanach je dóšoł dźak za přepodaty eksemplar „Einst und Jetzt“. — Tuta kniha so też pola Krawže w Kamjencu předawa. Přichodnje dyrbi so w trochu rjeńšim kabaće pokazać, kotryž knjez scholastikus Žur dobroćiwje wobstara.

Sobustawy so napominachu, zo bychu swój lětni přinošk do podpjeraceje kasy (3 hr.) bórzy zapłaćili a też na dobrowólne dary njezabyli.

Potom bu § 8 našich wustawkow jenohłósnje přeměnjeny a ma nětk rěkać: „Předsydstwo woli so na 3 lěta, a to na poslednjej lětnej zhromadźiznje.“

Skónčnje jednaše so hišće žiwje wo někotrych znutřkownych należnosćach, a też na znatu serbsku „přezjenosć“ spominachmy.

Přichodna zhromadźizna budźe w prěnjej połojcy septembra w Radworju.

Hdyž so hola pali.

(Dopis.)

Tydźenje dołho smudźeše słónčko na zemju, sušeše lěs a rolu. Rostliny žedźachu za dešćom a tužnosć lemješe lud a skót. Hola wotpočowaše, kaž do spara wukolebana.

Nadobo rozliwaše so srjedu 7. julija po kraju powěsć: Hola mjez Dubrjeńkom, Kulowom, Wojerecami a Čisowom so pali! To dźěše kaž błysk wot huby k hubje. Khwatnym zhromadnym mocam so poradźi, štrašny wohoń zahašeć.

Strach zdaše so nimo być. Tola pod pódu paleše so dale. W nocy pozběhny so wětřik, wurosće so k wichorej a namaka hišće škru w bahnišću. Wona wuprahny, přimaše jehlinu, hałžku, kěrašk a za hodźiny stoješe lěs w płomjenjach. Tołsta mróčel nad holu wozjewješe njezbožo daloko a šěroko. A lud khwataše na hrózbne městno. Wot Pisanoho Doła sem předobych so štwórtk 8. julija nawječor přez nizki a wysoki lěs hač k palnišću. Tu hižo wojacy z Kamjenca mócnje hašachu, z namačanymi brězowymi hałozami pjerjechu do płomjeni a dušachu je. Tola na druhim městnje sahachu nowe płomjenja do powětra a žerjechu so po wusušenych hałzach a zdonkach wyše a wyše. Tu ryješe so z łopaču, tam kopaše so z motyku, ale nihdźe žanoho zastaća, žanoho kónca. Kaž by so woheń snopił, tak dźe swój hrózbny puć, so smějo človjeskim prócowanjam. Hdyž sta dźěłachu, běchu trěbni byli tysacy, zo bychu skónčnje z knjezom nad wohnjom byli. A tohodla powołachu so wojacy z Budyšina a Hródka hišće na pomoc. 6 kilometrow w dołhosći a 3—5 kilometrow w šěrokosći paleše so z wjetša klóštrski lěs. W Michałkach bě jara złě dla wulkoho kura, a Wojerecy a Kulow tež pod nim ćerpjachu. Što wě, kak je woheń nastał? Někotři měnja přez škru z lokomotivy, kotraž mjez Pisanym Dołom a Čisowom jězdźi. Na ležomnosćach jamy „Eintracht“ je, kaž so powěda, wudyrił. Po druhich powěsćach je so žehliwa zapalka preč čisła a tak njesměrnu škodu načiniła. Njeje to nowe napominanjo za wšěch, ze zapalkami w holi kedźbliwje wobkhadźeć, při zapalenju trubki so hladać? Jenož wokomik, a tysacy a tysacy škody je přez to nastało. Dymka z cyła do lěsa njesłuša. Kak lohcy njeje njezbožo hotowe.

Hakle po dnjach so poradźi, přez porubanjo štomow a wuzběhnjenjo hrjebjow hač na wodu woheń zaraćić. Zo so pod popjełom a tymjom hišće dale žehli, to měješe hakle njedawno jedyn wobsedźeŕ automobila přileżnosć nazhonić. Hdyž wot wohnja ničo widźeć njebě, sypny so ze swojim samokhodom do tymja a spali sebi gumij wot kolesow, a sam so lědma wukhowa. Tola strach wjacy njewobstoji, zo mohł woheń na palnišću z nowa wudyrić. Hišće nětko khwataja sta a tysacy, zo bychu sebi wupalenu holu bliže wohladali, štož prjedy při horcoće možno njebě. Pruski fiskus a Čisow najmjenje škodujetaj, wo wjele wjacy pak klóštrske knježstwo.

Poslednja wola francózskoho wyška.

Francózski wyšk Armagna, kiž je na ranu, kotruž bě w bitwje dóstał, w Mnichowje zemrěł, je k dźakej za sprócniwe a staroćiwe wobstaranjo a posłužowanjo, kotrež bě tu w Němskej nazhonił, we swojim testamenće postajił, zo ma so joho zawostajeństwo za Němsku, a to za bayerske swójby nałožować, kotrychž synojo su we wójnje padnyli.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdžanskich skótnych wikach.

12. julija 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjonjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	73 - 76	127 - 130
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	58 - 60	121 - 123
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 53	111 - 117
4. snadnje picowane kóždeje staroby	40 — 45	102 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	68 - 70	123 - 125
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	59 - 62	122 - 125
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	43 - 46	100 - 106
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 38	90 - 98
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	24 - 29	80 - 88
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	66 - 69	113 - 116
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	42 - 46	94—99
3. snadnje picowane	38 - 40	87—92
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	70 - 73	123 - 126
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	56—60	101 - 105
3. snadnje wuwite wot cyca	42 - 47	87—92
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	68 - 70	136—140
2. starše korme borany	60 - 62	120—125
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	113—118	148 - 153
2. mjasne	100—105	135 - 140
3. snadnje wuwite	85 - 92	120 - 127
4. rancy a kundrosy	95 - 115	135 - 150

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 10. julija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 15. julija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.				23	17				
Rožka, kórc po 160 punt.				19	47				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.				19	77				
Pšeńca				14	23				
„ nowa									
Rožka				12	15				
„ nowa									
Ječmjeń				14	12				
Wows				13	20				
„ nowa									
Hroch	50 kg abo centnar								
Woka									
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny		4	—	6	—			6	—
Pšeńčna muka				21	45				
Ržana muka				17	75				
Syno		4	50	5	50	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena	z cypami	4	—	4	80			4	33
	z mašinu	3	40	3	90			4	—
Prosata 393 (w Kamjencu —)		18	—	38	—	14	—	27	—
Butra 1 kg		3	50	3	80	3	50	3	80
Jeja, mandl		1	95	2	25			2	03
Pšeńčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšeńčny gris									
Ržany gris									

Hospodarstwo.

(M. J.) Njezrałe a połzrałe lěsne a zahrodowe płody

njesmědźa so we wójnskim času šćipać. Tak n. př. by wunošk holanskich a druhich jahodkow wjele bohatši był, hdyž so płody hakle dospołnje zrałe hromadźa. Zežiwjenjo ludu a hospodarske přětraco tohole časa žadatej, na to dźiwać, prawje bohaty dobytk we wšěm docpěć, štož polo, lěs a zahroda njesu.

*

(M. J.) Sušće warjenja a sad!

Nadźijomnje změjemy powšitkownje dobre žně warjenjow a sadu. Přetrjebać może so tola najbóle jeno dźěl toho nadobo, a tola je nětkle we wójnskim času jara ważne, zo so wšitke cyrobinske srědki hač do poslednjoho zbytka wužija. Tohodla rěka nětko, warjenja a sad też k pozdźišomu wužiwanju khować a so wo to starać, zo so też wšo derje dźerži. To stawa so najlěpje přez sušenjo. Nutřkładźenjo budźe trochu wobćežne a druhdy njemóžne, dokelž pobrachuja škleńcy, tyzy a gumijowe rynki. Sušenjo warjenjow a sadu pak je něšto jednore, bjez pjenježnych wudawkow a našim nětčišim wobstojnosćam jara připrawjene. Sušene wěcy móža so lohcy w płatowych měškach khować, zapakować a rozesłać. Skoro wšě družiny warjenjow a sadu móža so sušić. Kóžda hospoza dyrbjała tónle lohki, najwěsćiši a najtuńši srědk za khowanjo prawje derje wužić. Tale mała próca płaći so bohaće, dokelž móže na tele wašnjo kóžde hospodarstwo so też přez zymu z dobrym a syćacym warjenjom a sadom zastarać a tak rad tola přecy drohich konservow parować.

*

Syre domwožene žito (trejda)

ma so hnydom młóćić, hewak wone plěsniwi, hroznje wonja a so njehodźi předać. Na łubi dyrbi so zorno cyle ćeńko sypać a so husto wobroćeć abo přemjetować. Poruča so też, zorno z wuhlowym prochom naměšeć. To hubjenu wóń wotstroni. Po dwěmaj abo třoch njedźelach so tutón proch z rjedźacej mašinu zasy wotstroni.

*

Šćernišćo ma so bórzy podworać.

To ma wulki wužitk: 1. so rola lóže wora; 2. njewuskhnje tak jara; 3. póda była lěpša a na humus-zemi bohatša a 4. njerodź rostlinska kaž zwěrinska so podusy a zniči.

Wšelčizny.

Petroleum.

Nowe postajenjo zwjazkowcje rady dla najwyššich płaćiznow petrolea płaći wot 15. julija. Po tutym njesmě so we wulkopřekupstwje za 100 kilo petrolea wjacy hač 30 hr. žadać. W překupstwje w małym njesmě přichodnje liter płaćiznu 32 pjenježkow přestupić. Jeli pak so petroleum do domu přinjese abo přiwjeze, je najwyšša płaćizna 32 pjenježkow. Čohodla bu tute postajenjo wobzamknjene, so tam wupraji — dokelž bě so telko wobkhodnikow nadobo za petroleum namakało, kotřiž hewak ničo z nim činić nimaja, a ći běchu wina na njesprawnym předroženju.

*

Lěsny woheń w Drježdźanskej holi.

Štwórtk tydźenja bě w Drježdźanskej holi we wokrjesu Langebrücka w blizkosći Lausa wjetši lěsny woheń nastał, kotryž móžachu jeno z wulkej prócu dla wětřika zahašeć.

*

Wulke njewjedra

su minjeny tydźeń w Šwedskej zakhadźałe, wosebje w Južno-Šwedskej. Na 50 burskich kubłow so z njewjedrom wotpali a wjacy wosobow bu zaraženych. Wjetša ličba telegrafow a dalokoréčakow bu zničena. Deščik pak je tola wuhlady na žně jara polěpšił.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 715—717. ze **Šernjan:** Mikławš Ryćerja, Mikławš Beńš, Jakub Čornak; 718. Michał Šejda ze **Smjerdźaceje**; 719. 720. z **Rózanta:** Handrij Frencl, Jurij Nuk; 721. Jakub Lawkus z **Drježdźan** (seržant w polu).

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Hišće

stare płaćizny

kaž daloko skład dosaha

w płatowych, wołmjanych a bałmjanych tworach

Emil Wehrle

Budyšin. :-: Jerjowa hasa 7.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoréčak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoréčak 307.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, plomby wšěch družinow. **Zuby ćahanjo** (bjezbolostne). **Johanna Stahl, dentistka w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.**

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju

wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja

Budyšin :: :: :: Před šulerskimi wrotami 21

Přećelam a znatym wozjewjamy z tutym, zo je naš luby syn a bratr

Jan Jórš z Kašec

rodź. w Miłoćicach 22. novembra 1894, pola B . . . . w Francózskej 6. julija rjekowskeje smjerće za wótčinu wumrjeł a bu na tamnišim kěrchowje pokhowany. Čitarjow tuteje powěsće prosymy, zo bychu na wotemrětoho w modlitwach spominali.

W **Kašecach**, 14. julija 1915.

Zrudźena Jóršec swójba.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 30. | **Budyšin, 24. julija 1915.** | **Lětnik 53.**

Jandźela pěstonowe dopomnjeńki.

Wopisał G. Chardon, generalny vikar w Clermont.

Swobodnje po serbsku Radłubin.

(Skónčenjo.)

86. Přewodźenjo.

Z wysokosćow, hdźež duša nowoho zbóžnoho so radowaše, widźach česće, kotrež so joho ćełu stawachu. Ja běch při dopjelnjenju swjatych wobrjadow cyrkwje a nawjedowach je. Běch kolebku žohnował, chcych tež nětko joho row žohnować.[1]

Lědma bě šěd'iwc žiwjenjo wudychał, podwojichu so sylzy, a zwony, swoje žarowace zwuki do dalokosće znošujcy, wubudźachu we wutrobach wěrnu bolosć. Njewobžarowachu drje sprawnoho, ale parowachu joho přitomnosće. Zrudoba běše powšitkowna a kóždy měnješe, zo je sam njezbožo ćerpjeł.[2]

Wokoło mje zebrachu so želace rozmołwy: „Wón wjacy njeje! Što smy tola zhubili! Njezda so, kaž by ženje wumrěć njedyrbjał? Hdyž tón wumoženy njeje, što budźe? Dyrbjeli nic za njoho so modlić, ale joho wo zastupnu prostwu prosyć.“

Ći, kotřiž joho zakhowane póćciwosće znajachu, wotewrjachu prěni króć swój hort a powědachu, štož běchu mjelčenju a pokornosći skradźu wotnjesli.

Ale kak njedospołna zdaše so mi tale khwalba a kelko druhich zjewjenjow bych ja podać mohł! Štož je najdospołniše před Božimaj wočomaj, wosta před člowječimaj wočomaj zakhowane. Cyły swět jenoho dnja bohatstwa tohole nadobnoho žiwjenja zhoni.

Njewědźachu, kak bychu tajkule smjerć mjenowali. Kónc rjanoho dnja? Ně, ale kónc rjaneje nocy a spočatk jeničkoho wěrnoho dnja; ćiche drěmanjo tu delcka a po nim hnydom krasne wotućenjo tam horjeka. Jandźelojo chcychu hołdowanjam, kotrež so póćciwosći přihotowachu, člowjekam so přidružić.

Na dom, hdźež smjertne powostanki sprawnoho wotpočowachu, posydny so lubozna črjódka małych ptačkow. Wone zanošowachu melodije njewuprajnje lubozne a přewodźachu so wjesele z křidleškomaj pjerchotajcy. Ženje njejsu žiwiše barby wóčko wabiłe a lubozniše hłosy wucho wokřewjałe. Hdyž ludźo z črjódami so hromadźachu, myslachu, zo budźa ptački čěkać: wone wšak stanywši do powětra lětachu rjane koła nad domom a zasy posydnychu so na lubowanu tšěchu.

Bórzy wšak ludźo spóznachu, z wotkel su přišłe a hdźe jich domizna je. Hdyž běchu swój nadawk, pusty wječor a přewodźenjo přećela Božoho sławić, dopjelniłe, zlětowachu hišće khwilu nad zemju, kotraž joho ćełu khowaše, potom pozběhnychu so nadobo k njebjesam.[3]

[1] Žiwjenjo swj. Simona Stylita. — [2] Žiwjenjo swj. Adetarda, abta.

87. Ćełu wuzwolenoho.

Lubuju proch swojoho wuzwolenoho. Wón běše dźěł dźěl joho samoho, tohodla njemóžu joho liwcy zabyć. Jako nadobny pomocnik dobytych zasłužbow budźe dóńt duše sćěhować a so do njoho dźělić. Ja budu nad nim jako zakitař a wjećeř strażować. Skhrobłym, kotřiž bychu jón wonješešili, budu strach budźić; tysacore dobroty wopokazam tym, kiž budźa jón česćić.[4]

Hač do znamjenja horjestaća wostanje mojej starosći dowěrjeny. Sigl jomu zatłóčeny je njewuhašomny. Wšudźom tele próški, kotrež su palny wopor lubosće, čistoty a pokuty byłe, přez kotrež su sakramenty duši nadpřirodźene žiwjenjo dawałe, zasy spóznaju.[5]

W klinje zemje, we hłubinje wodow, na křidłach wětra, we wónjach kwětkow budu je z wočomaj sćěhować. Budź, zo bychu do mjezhy rostlinow stupałe abo we słónčnych pruhach zehrawałe, budź, zo budźa do worštow tłajacych rostlinow zahrjebane spać abo do suchoho pěska so měšeć, přecy změja mi tusamu wubjernu hódnotu.

Satan so jich zdaluje. Wone ranja jomu woči, kaž swětłe pruhi woči nócnych ptačkow, wone pala joho runja žehliwomu wuhlu, hdyž dźe do nich stupi.[6]

Wone rozsywaju wóń, kotraž jandźelow wabi a zwjeseluje, wutroby člowjekow pobudźuje a polěpša. Tele stawy, za žiwe słabosći podćisnjene, maja po smjerći móc, słabosće hojić.

Khwalu Boha za hnadu, zo je powostanki wuzwolenoho tak česćił, samo za tón čas, hdyž maja tłajo hłuboko poniżene swój čisć wustać.

Sudny dźeń, hdyž wohoń přińdźe zemju zasy womłodźić, hdyž zwuki trubow zaklinča, změju hišće jara słódku winowatosć dopjelnić. Z tejele hromady popjeła zwubjeram proch, předmjet mojoho česćowanja, a wutworju z njoho ćełu, kotrež Bóh do krasnosće zwobleka.[7]

Z pruhami swětła zapisa najwyšša dobrota tomule ćełu stawiznu tych póćciwosćow, kotrež běchu moja radosć. Wona je z dospołnosćemi wudebi, kotrež za časy pruhowanja njeměješe. Stwori je lohke, nadobne, jasne, njepřetłate. Ani słabosće, ani fałdow njebudźe so wjacy bojeć trjebać. Wěčnosć njeznaje ani staroby ani skaženja.

[3] Žiwjenjo swj. Simeona Stylita, swj. Hilžbjety Wuheńsk., swj. Georgia z Clermonta. — [4] Swj. Theodor Studitos, wo zwisku njebjeskich rjadow. Žiwjenjo swj. Konstantina z Peronny. Žiwjenjo swj. Vincenca ze Saragossy. — [5] Swj. Ambrosius, Předowanja 93. — [6] Swj. Khrysostomus, wo swj. Julianu a wo Machab. — [7] Swj. Domaš, wo horjestaću 78 a 8.

Błyšć tohole ćełu budźe wuzwolenomu wudospołnjenju joho krasnosće a wobradźi jomu z čistym duchom njeznate zbožo. Z wočomaj duše člowjestwo Zbóžnika wopominajo budźe sebi je z dobom z ćělnymaj wočomaj wobhladować a z tymle nowym widźenjom dobudźe kužoł nowych wokřewjenjow.

Z klina Božoho widźi duša w zemi towarša swojoho putnistwa a žada, zo by so zasy z nim zjednoćić mohła; tale žadosć wšak njeje wobožna ani njesćerpna a tuž jeje zbóžnosće nanihdy njekazy.[8]

88. Wěčna jednota.

Zbóžnje čakajo, zo budźe naju krasnosć na sudnym dnju wobkrućena, wužiwamoj nětk hižo njepřeměnite, njeskónčne zbožo.

Što wopisa słódkosć jednoty, kotraž bu za časne žiwjenjo spočata a tworjena, zo by we wěčnym žiwjenju so dale wjedła?[9]

Runjež nimam napřećo tejle duši žaneje winowatosće spomoženja wjacy dopjelnjeć, njepřestawam tola ji swoju lubosć zjewjeć. Ze swojej lubosću hišće k jeje zbóžnosći přinošam. Spodoba so mi, na tónsamy trón z njej so sydać, tusamu krónu z njej so stajeć, jedyn duch a jena wutroba z njej być.[10]

Ja rozwalam před jeje wočomaj plan bóžskeje předwidźiwosće w skutku jeje swjatosćenja a wobnowjam hnujacy wobraz swojich prócow, zo by ju zakhował w dobrym.

Wona wotmołwja mi zawěsćejo, zo tale zbóžna zańdźenosć je stajnje w jeje pomjatku wotućena, a zo tele zbóžne dopominanja ji tworja rjane wónje, kotrež z radosću dycha.[11]

Často kłonimoj so mjez tymile luboznymi bjesadami jedyn k druhomu z dychom bóžskeje lubosće a naju wutrobje srěbatej wuliwy přejimaceje radosće runja njebjeskej rjosy.

Tak widźa člowjekojo w zemskich zahrodach dwě susodnej kwětcy, kotrejž z přijomnym dychom wětra so sotrowscy wokošatej sebi swoje pokłady wuměnjejo.[12]

Dokelž Boha w sebi a sebje w Bohu lubujemoj, bywa tež zbóžnosć tejele njewuprajneje lubosće pospochi rozmnožana.[13]

Tuž budź ze zhromadnej jednotu jandźela a člowjeka w njebjesach Najwyššomu samomu khwalba, česć a žohnowanjo do wšitkich wěčnosćow! . . .

[8] Ludwig Blosius. — [9] Swj. Domaš z Vill., wo jandź. — [10] Swj. Domaš, wo jandźelach 108, 8. — Swj. Domaš z Vill. — [11] Swj. Domaš z Vill. wo jandźelach. — [12] Blot, zasywidźenjo w njebjesach. — [13] Swj. Domaš z Villanowy, rěč wo swj. Michale.

Wójna.

Na francózske njesprawnosće

skorža ranjeni jeći, kiž so w tu khwilu domoj wróćeja. W lazaretach běchu mnozy hubjenje wothladani a mrějachu dla zanjerodźenja. Jeći němscy wothladarjo njesmědźachu swojich krajanow wothladać, ale dyrbjachu ćežko dźěłać při špatnej cyrobje.

Druhich njesprawnosćow dla je němske knježeŕstwo hižo zakročiło. Wšelacy jeći buchu do Afriki pósłani, hdźež při surowej horcoće a ćežkim dźěle surowje ćerpjachu. Druzy buchu njesprawnje k jastwu zasudźeni, n. př. zabłudźena patrouilla, kotraž bě přez hłód sebi cyrobu requirowała. Němske knježeŕstwo je nětko jatych officirow do jastwa tykło, doniž so sprawnosć njestanje. (b)

Joho Majestosć kejžor na bitwišću.

Z Póznanja piše so 15. julija: Njedawno přebywaše tu Joho Majestosć kejžor na pućowanju k bitwišćam k połnocy wot Pilicy. Z dobom přijědźe sem pólny maršal z Hindenburg. Joho Majestosć měješe z nim a ze šefom generalnoho staba, generalom z Falkenhayn, dlějšu rozmołwu w hrodźe. (WTB)

Jendźelski statny sekretar Grey

je 15. julija swoje zastojnstwo w Londonje zas nastupił. (WTB)

Jendźelskej hrozy stawkowanjo.

W jendźelskej krajinje Wales chce na 200000 dźěłaćerjow we wuhlowych podkopkach dźěłać přestać, dokelž jim wobsedźerjo wjacy mzdy zwolić njechadźa abo njemóža. Knježeŕstwo je so podarmo prócowało wujednać a rěči tohodla wo tym, zo by dźěłaćeri pod tak mjenowany municionski zakoń stajiło. Tutón nowy a kruty zakoń chce wosebje dźěło z municiju, kotraž Jendźelčanam tak jara brachuje, spěchować. Pod nim mohło so stawkowanjo z pjenjezami a samo z kłódu khostać. Dotal hroženjo z tutym zakonjom ničo pomhało njeje, nawopak je dźěłaćeri jara rozhoriło a woni wobstoja nětk ćim krućišo na swojej woli. Strajk by Jendźelčanam w hospodarskim a wójnskim žiwjenju ćim wobćežniši był, dokelž też jich zwjazkarjo, wosebje Italscy, jendźelske wuhlo nuznje trjebaja.

Stawkowanjo bě drje so potom započało, ale kaž pisaja, je nětko zasy skónčene. Wěsta wysoka mzda so postaji. Nichtó njedyrbi so dla wobdźělenja na stawkowanju khostać. Konferenca hórnikow je so rozsudźiła, dźěłaćerjam radźić, hnydom zasy do dźěła stupić.

Italscy na rańše bitwišća?

Italski general Porro je njedawno we Francózskej pobył, zo by ze Joffrom a Frenchom wo wójnje wuradźał. Po zdaću bu wón nimale kruće k tomu nućeny, zo by Italska z łódźemi a wójskom w Dardanellach pomhała. Po dalšich powěsćach je italski generalissimus Cadorna za to, kral pak so ze wšej mocu přećiwo tomu wobara. Salandra podpjera Cadornu a je hižo z wotstupom hrozył, jeli kral njenochuje. Italscy drje w Dardanellach też z ćežka wjele wuhraja.

Dokelž Italscy w Tirolskej a Korutanskej do prědka njemóža, přińdu na wšelake mysle. Tak rěka, zo chcedźa wójsko do Serbiskeje pósłać a ze Serbami hromadźe Awstriskich přimać. — Hewak wšak přećelstwo mjez Italskej a Serbiskej tak najwjetše njeje.

Jendźelska lutuje.

Jendźelska je najbohatši kraj swěta. A tola je po jenolětnej wójnje nuzowana lutować. Wosebity wubjerk bu wot knježeŕstwa postajeny, kiž ma přepytować, hdźe a kak móže što lutować. Jendźelska trjeba njesměrnje wjele pjenjez k wójnskim wudawkam sama za so a wosebje za swojich zwjazkarjow. Bóle pak hišće ćišći k lutowanju špatna překupska bilanca. Jendźelska wšědnje skoro za 20 millionow hriwnow wjacy z wukraja kupuje hač do wukraja předawa. 20 millionow wšědnje wjacy wudać hač dóstać, to też najwjetšu móšnu po času wukluka.

Kak tomu njedostatkej wotpomhać? Export, wuwožowanjo, powyšić, so we wójnskim času hubjenje čini. Potajkim ŕeka import, dowožowanjo, ponižić, a to je jenož móžno, hdyž ludźo mjenje kupuja, mjenje trjebaja, hdyž lutuja. Na to je Jendźelčan při cyrobje a wěcach wšědnoje potrjeby mało zwučeny. Hač to nětk we wójnje nadobo nawuknje, so jara praša. A byrnjeż to też mnozy chcyli, bjez wjele cuzych wěcow tola njepóńdźe.

K tomu přińdźe, zo přiwožowane wěcy dźeń a dróžše bywaja. To je zas wosebita zasłužba našich podmórnikow. Hdyž wone też wjele łódźi njezničeja, hdyž jenož přiwožowane wěcy tak kaž dotal podróžšeja, činja wone Jendźelskej surowu škodu. Z ćežka žane jendźelske lutowanjo tutu škodu wuruna.

Bayerskomu kralej

je kejžor stab pruskoho pólnoho maršala spožčił. Sobotu 17. julija přijědźe wot kejžora pósłany generalny wyšk z Kessel do Mnichowa a přepoda kralej w swjatočnej audiency wysoke wuznamjenjenjo.

Jendźelska a neutralne staty.

Jendźelska chce Němsku wuhłódnić. Wobara tohodla wšěm móžnym tworam do Němskeje. Dokelž pak so boji, zo mohłe wěcy přez neutralne kraje k nam přińć, wobstražuje tohodla dale a krućišo překupstwo tutych krajow, přepytuje jich łódźe a kazy jim wobkhod na wšelake wašnjo. Wosebje ćerpja pod tym sewjerne staty. We norwegskich morjach wala so nětkle přede wšěm wjele jendźelskich křižakow, dokelž su za tym přišli, zo su němske łódźe, najskerje podmórniki, hač do Běłoho Morja přijěłe a tam miny wusywałe. Šwedska a Norwegska a też druhe neutralne staty počinaju so tohodla khětro kruće na jendźelsku kontrollu hóršić. Wosebje Šwedska njecha jendźelske wěcy wjacy po swojich železnicach do Ruskeje puščić, jeli jej Jendźelska dale překupstwo kazy. Najrjeńše při tym je, kak Jendźelska stajnje wobkruća, zo wona wójnu wosebje za „swobodu małych statow“ wjedźe.

Hobrska bitwa w Ruskej.

Wo Hindenburgu bě měsacy dołho tak mało słyšeć, jakož by na wotpočinku był. Naši njepřećelo so hižo wjeselachu, zo je z kejžorom rozpadnył.

Też Mackensen pola Krasnika před Lublinom khwilu wodychny. Dyrbješe swoje wójska a jich potrjeby hromadźić a z nowa rjadować. Mjez tym bu dowuradźene, što ma so dale stać. Kóždomu wjednikej bu joho nadawk připokazany.

Wozjewjenja našoho hłownoho wjednistwa wot 17. julija pokazuja, kak wšě zjednoćene wójska Němskich a Awstriskich po jenym zmysłu počinaju postupować.

Z tym je so we wjacorych wotrězkach bitwa započała wot sewjernoho morja hač do Bukowiny.

Při sewjernym morju je ŕeku Windawu general z Below překročił. — Přistawne město Windawa so paleše a po zdaću tam naše łódźstwo dźěłaše. — Tu wojowachu najbóle jězdni a němscy wotewzachu ruskim hnydom w prěnich bitwach 2450 jatych, 3 kanony a 5 mašinske třělby.

18. julij wozjewja dale 3620 jatych.

Mjez tym přimaštaj generalaj artillerije z Gallwitz a ze Scholz w sewjernej Pólskej přećiwo ruskej fronće při ŕěcy Narew. Pola Łomže, Ciechanowa, Krasnosielce, Zielowy atd. zbići cofaja Rusojo wot 16. jul. k Narewej. Hižo 17. julija běše tu 22500 Rusow popadnjenych a 16 kanonow, 58 mašinskich třělbow a 7 minymjetakow dobytych. Dobytk wšědnje rosće.

Wójska generala Mackensena postupuja na cyłej liniji, byrnjež so Rusojo ze wšej mocu hač k ručnym wojowanjam wobarali. Samo cyle nowe sibiriske wójsko njemóžeše postup zahaćić. Bu pola Krasnostawa zbite a město wzate. Hižo 17. julija bě přez 6000 Rusow zajatych a ličba rosće dale.

Też mjez Pilicu a Wislu předobywa wójsko generalnoho wyška z Woyrsch wobtwjerdźene ruske stojnišća a ćehnje přećiwo Waršawje. — Wójsko Pflanzer-Baltin najdale k połdnju je Dnjestr překročiło. (b)

Iwangorod je wot našich wójskow cyle wuzko wobdaty. — 8364 Rusow buchu jatych, 20 mašinskich třělbow dobyte a wjele bagažc. Njepřećel bu z pomocu awstrisko-wuherskoho wójska po cyłej fronće do twjerdźizny ćisnjeny, kotraž je nětko cyle wuzko wobdata.

Nawječorne bitwišćo.

W nawječornym dźělu **Argonow** činjachu naše wójska dalše postupy. Žiwe wojowanja artillerije stachu so mjez Maas a Moselu. K połdnju Leintrey buchu francózske nadpady před zadźěwkami našich prědkownych stojišćow zraženc.

We **Vogesach** přimaše njepřećel srjedu ke krótkomu wječoru Reichsacker-hłowy šěść króć. Wón bu wot bayerskich wójskow wulcy krawnje wotpokazany. Při napřećiwnym nadběhu dobychmy tamny kruch hrjebje, kotryž bě hišće w njepřećelskich rukach, wróćo a zajachmy 137 alpskich hajnkow (mjez nimi třoch officirow). Też pola Sondernacha bu wječor njepřećelski nadpad wotpokazany.

Njepřećelski lětak padže we wohnju našich wobornych kanonow do lěsa pola Parroy. We wojowanju w powětře nad Münsterdołom běchu tŕo němscy lětakojo z dobyćerjom nad třomi njepřećelskimi lětakami a dwaj buštaj nućenaj so dele puščić w Thanner-dole. (b)

Italski křižak „Giuseppe Garribaldi“ bu wot awstriskoho podmórnika 18. julija podnurjeny; bě 7350 tunow wulki.

Swětne podawki.

Němska.

Najwyšše płaćizny za žita zwjazkowa rada bórzy postaji. Budźa drje něšto wyšše hač dotal, dokelž je plahowanjo dla žadnych dźěłaćeri, wyššich płaćiznow za hnoje atd. za ratarjow dróžše hač prjedy. Zo so płaćizny

njebychu přejara přemčnjałe, budże jich hornja mjeza najskerje na cyłe lěto postajena. K najwyššim płaćiznam stupja drje w běhu lěta přiměrjene přirażki, zo njebychu ratarjo hnydom po žnjach trejdy wupředali, ale wjetše dźěle na pozdźiše měsacy khowali. Bur sam wě žita lěpje před skaženjom wukhować hač překupske towarstwa. Leża też pola bura tuńšo hač pola towarstwow, kotrež dyrbja husto hakle wulke khowanki za nje twarić. Cyle jenake přez cyły kraj postajene płaćizny drje njebudża, ale budża po wěstych wjetšich wokrjesach tomu přiměrjene, kak droho ta abo tamna krajina žita plahuje. (b)

Hollandska.

Nowe wojeńske zakonje Hollandska přihotuje. Wona chce neutralna wostać; chce a dyrbi pak runje tohodla wojerscy derje přihotowana być, zo žana strona sebi zwěriła njeby, jeje neutralnosć někak ranić. Knježerstwo chcyše najprjedy wšěch hišće njewuwučenych muži hač do 40 lět k wójsku powołać, dokelž pak je wubjerk druheje sejmoweje komory so přećiwo tomu wuprajił, wostanje drje nětk pola 30. lěta. Wuzběhnjeni dyrbja 4 měsacy wuknyć a potom do wójska zastupić. Najstarše lětniki dóstanu potom dowol, dyrbja pak na nowe powołanjo, budźe-li trěbne, přihotowani być. — Je widźeć, zo wójna też neutralnym statam wulke wopory nakładuje.

Portugalska.

Alfonso Costa je na swoje rany wumrěł, kotrež je 3. julija při njezbožu w Lissabonje dóstał. Wón je revoluciju w Portugalskej zawinył a bě wjednik rubježnych Carbonariow. Zo buštaj kral Carlos a krónpróne zamordowanaj, a kral Manuel zahnaty, ma tutón rěčnik bjez swědomja wosebje zamołwjeć. Jako justicny minister a wot lěta 1913 ministerpresident je njesprawnosć na njesprawnosće kopił. Lětsa w januaru zahnaty, přińdże wón tola bórzy zas k mocy. Hač joho njedušni přiwisnicy dale knjejstwo zdźerża, přichod wupokaže.

Rumunska.

Žně w Rumunskej su, runje kaž we Wuherskej, jara žohnowane, a dokelž njemóže swoje žita přez zamknjene Dardanelle wuwožować, budże lohko Němskej rady předawać. Hižo su mnohe łódże w přistawach nad Dunawu na wuwožowanjo přihotowane. Jendźelske nowiny so hižo na to hórša, ale rumunske knježerstwo měni, zo z hospodarskich winow wuwožowanjo trejdy do Němskeje cyle zakazać njemóže.

Grichiska.

Ze strowotu krala Konstantina so dale porjedża. Tola lěkarjo hišće ničo njechadża dowolić, štož mohło joho rozhorić. Zeńdźenjo sejma, kotrež bě na 20. julija postajene, je so tohodla do augusta wotstorčiło.

Venizelos, kiž bě při wólbach wjetšinu dóstał, najskerje ministerpresident njebudże. 30 joho přiwisnikow je joho stronu wopušćiło. A samo, hdyž by Venizelos zasy ke knježerstwu přišoł, njeby drje wjacy z našimi njepřećelemi šoł. To mamy so Italskim dźakować. Tych přećeljo mjenujcy Grichojo na žane wašnjo njejsu. Italscy žadaja dźěć za knjejstwom w Adriji, a to je wězo Gricham cyle na překi. Mjez italskimi a grichiskimi nowinami knježi jara rozhorjeny hłós. Samo diplomatiska rozkora mjez Grichiskej a Italskej hrozy Albanije dla, a dokelž su italske łódże w Adriji jebanscy pod grichiskej khorhowju jězdźiłe.

Italske kralestwo.

Wustawa italskoho stata je so wuwiła ze sardinskeje wustawy, z tak mjenowanoho statuta krala Karla Alberta wot 4. měrca 1848. W njej su jasnje rozłožene daloke prawa, kotrež krónje při dawanju zakonjow a knježerstwu přistoja. Po wustawje ma wjerch ważny podźěl na wobknježenju kraja. Italski kral może ministrow powołać po swojim spodobanju, też muži, kotřiž parlamentej njepřisłušeja — a njedźiwajo na přeća parlamenta. Žadyn zakoń njeżada wotstup ministrow, kotřiž dowěru wotpósłancow wjacy njewobsedźa. Kral by mohł po wustawje statne žiwjenjo ze wšelakimi wukazami a zarjadowanjemi runjewon zahaćić a zlemić, bjez toho, zo by přećiwo tomu zakońskich srědkow było. —

Tak praji wustawa. We woprawdźitosći pak stoja wěcy cyle hinak. Móc parlamenta je rostła lěto wot lěta a kralowskim prawam přecy wužše mjezy naćahała. Wjerch ma jenož hišće po zdaću móc w rucy. Pomjenuje drje ministrow — tola parlament woznamjenja mužow a dźerži jich wosud w swojej rucy. Wliw kralowskeje krony je tak dale a bóle spadował, tak zo je džensa jenož scin woprawskeje mocy. Hdyž je ministerium k wěstomu rozsudej došło, njezbywa kralej ničo hač zo jomu přistupi, byrnjež samo na sebi jomu přećiwniši był. W poslednich 50 lětach je kralowska móc w Italskej dźiwne přemčnjenja nazhoniła.

Italska monarchija je dźěćo revolucije. Viktor Emanuel II. docpě italsku krónu z pomocu Cavoura, Garibaldi-ho a Crispi-ho, kotřiž běchu wšitcy do hromady zběžkarjo. Też republikanojo najčisćišeje wody so jomu přizamknychu wědźicy, zo kral skónčnje tola jenož wobstara jich dźěło. Tutón nahlad bě tak powšitkowny, zo móžeše Crispi wuwołać: „Republika dźěli, monarchija nas zjednoća!“ a zo mnozy khabłacy so za monarchiju rozsudźichu. Prěni kral zjednoćenje Italskeje měješe jako „dobyćerski wótc wótčiny“ wěstu nahladnosć a wulki wliw na statnu politiku. Joho politiske nahlady pak so husćišo z politiku ministrow njekryjachu; měješe swojich wosebitych diplomatow, kotřiž hinaše puće khodźachu hač zamołwići ministrojo. We ważnych prašenjach pak so wón z wjetša wzda swojoho měnjenja. Hrabju Cavoura je kral jara česćił. Minghetti a Sella móžeštaj joho za wukazy dobyć, kotrež běchu joho nahladam přećiwne. Je wěste, zo Viktor Emanuel II. do prědka ničo njewědźeše wo septembrowym wučinjenju z lěta 1864, w kotrymž Napoleon III. přilubi, zo chce w běhu dweju lět swoje wójsko z cyrkwinoho stata wróćo wzać, mjez tym zo Italska so zwjaza, zo chce zbytk cyrkwinoho stata připóznać a dźěl dołha přewzać. Wušedši z wójnskoho splaha njeměješe wón wjele zrozemjenja za ludowe swobody. Najebać to měješe so wón po nowych wobstojnosćach, njepytaše parlamentarne zarjadowanja wotstronić a knježeše po wustawje.

Joho sćěhowaše lěta 1878 Umberto I. Pod joho knježerstwom bu komora wotpósłancow skoro wšohomócna, a nahladnosć senata (prěnjeje komory) a wliw krony so zhubjowaše hladajcy. Cichi kral běše bjez česćelakomnosće a přesłaby, zo by swoju móc po duchu wustawy wukonjał. Často žadachu horliwi patriotojo, zo ma kral kručišo wustupować. Parlament wón na žane wašnjo njelubowaše. Z wostudy chcyše wospjet krónu złožić. Jenož w dwojimaj wěcomaj běše Umberto rozsudny: wón dźerżeše so trojozwjazka a staraše so wo sylne, derje wobrónjene wójsko. Hdyž předsyda ministeria di Rudini w meji lěta 1892 so wupraji, zo ma mysle wojerske wudawki pomjeńšić, spjeći so raznje kral tajkomu wotpohladej, a hižo z druhich winow wosłabjene ministerium dyrbješe wotstupić.

Hdyž bě Umberto I. wot njedočinka skóncowany, nastupi trón joho jenički syn Viktor Emanuel III. lěta 1900. Młody wjerch prócowaše so wo to, zo by też přikhilnosć lěweje strony, kotraž za monarchiju wjele lubosće njehaješe, dobył. Tohodla počinješe so wón časćišo jako demokrat, jako prěni mjez krajanami. Amerikanej praji wón jónu: „Też Italska je republika!“ Tak móžeše předsyda ministeria Giolitti, zo by čućiwosć lěweje strony přelutował, přećiwo wěstym demonstracijam monarchiskich studentow wustupić. Dokelž so kral před lěwymi stronami we swojej zamylenosći tak kłonješe, přeńdźe 18 radikalnych, dotal napřećiwnych wotpósłancow k monarchiji. Giolitti też to běše, kiž 1904 radikalej a garibaldijej Marcora k předsydstwu w komorje wotpósłancow dopomha. W přichodnym lěće wobdźěli so kral Viktor Emanuel III. při stołětnym swjedźenju k česći Mazzini-ho, hotowoho zběžkarja, kiž bě hač do poslednjoho zdychnjenja monarchiju woprawdże wohniwje hidźił. Za woblubowanosću łójo je kral hač dotal stajnje lěwej stronje połěkował. Tak móžachu sej při wólbach do komory wysocy dwórscy zastojnikojo lěta 1909 zwěrić, w tamnym wólbnym wokrjesu, hdźež su wšelake ministerija a Quirinal (kralowski hród), za wjednika socialistow Bissolati wustupować přećiwo dotalnomu kraloswěrnomu wotpósłancej Santini, runjež bě Bissolati w scjmje něhdy rejił: „Smjerć kralej!“ Haj, kral přija Bissolati-ho a poskićeše jomu samo jene ministerium.

Dom Savoyski njeje w Italskej powšitkownje lubowany. Wo horliwej přiwisnosći wjele njeje pytnyć. Často storka so wina na mnohich nuzach Italskeje na monarchiju. Wuńdźe-li wójna njezbožownje, ma so kralowski dom wo wšo bojeć. Viktor Emanuel III. njetrjeba so potom wobćežować a skoržić, hdyž tola dawno hižo płowa we wodach swobodnych murjerjow. Tući zakusani njepřećeljo monarchije a cyrkwje wědźa, hdźe puć wjedźe. Mazzini je swój program cyle jasnje wozjewił w swojim lisće na Parboni-ho, 10. junija 1869, hdźež praji:

„Bamžowstwo zničić, to je naš wobstajny zaměr. Ale móžemy so nadźijeć, zo je zničimy z pomocu monarchije, kotraž je tola jenož politiski přełožk bamžowstwa? Republika jeničcy może a chce . . . Monarchija njemóže napřećiwo bamžej wójnu wjesć... Rom budże hakle na tom dnju swobodny, hdźež změje Italska republikanske knježerstwo. Dwě njedźeli po założenju zběžkarskoho knježerstwa budże 30000 muži přećiwo Romej postupować. Bamž budże ćěkać. Zwonka Italskeje je bamž jenož prosty biskop. Rom njepřipušći wjacy konklave (wólbu bamžowsku). Bamžowstwo přestanje po lětach. To je wěrny a jenički puć.“

(M. J.) **Njezboża při delepušćenju lětakow.**

Njeprawe zadźerženjo ludźi při składnosćach delepušćenja lětakow na kraj je w poslednim času wjacy króć njezboża zawinowało. Wašnjo přihladowarjow, zo prawje blizko k lětakej, kotryž chcyše so na kraj dele pušćić, přiběhnu, njeje jeno strašne za přihladowarjow, ale přinješe też lětarjow do wulkoho stracha.

Ludźo so tohodla cyle raznje napominaja, zo wokolinu (městno), hdźež snadź chce so lětak delepušćić, prawje skoku wopušća a so prawje daloko wotsala. Wosebje so přeje, zo starši a wučerjo jim poručenych a šulerjow wo zadźerženju při delepušćenju lětakow powuča.

Ze Serbow.

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) We wójnje wumrěł je:

Karl Gomm z Hale, wojak w krajnowobornym regimenće čo. . . . Joho 11. julija, jako runje w třělnej hrjebi list domoj pisaše, pola Termes (w Argonach, k połnocy wot města Ste. M . . .) granata ćežcy zrani. Wón wumrě nazajtra w tamnišim lazareće a bu tež tam pokhowany. — Zemrěty zawostaji mandźelsku, Hanu rodź. Hickec z Radworja, a dźěćo.

Ranjeny bu:

Pawoł Pjetaš (Zmijec) z Radworja, podwyšk pola narunanskoho pěšoho regimenta čo. . . . Jomu 4. julija we Vogesach roztrělena francózska mina šijinu kósć złama a joho znutřka lohcy zrani. Wón lěkuje so w lazareće w Saarburgu (w Lothringskej).

Do njezboża je přišoł:

Jan Šrama z Kamjenjeje, poselnik (Meldereiter) pola ulanskoho regimenta čo. . . . Wón 2. junija pola M. . . při jěchanju do njezboża přińdźe, z wotkelž joho z autom do Okeny do lazareta dowjezechu. (Wjes leži pola Ypern w nawjećornej Belgiskej.)

*

Z druhich wsow njech su naspomnjeni:

Michał Kušk z Miłoćic, wojak w brigadnym narunanskim batajlonje čo. 45. Běše dotal zhubjeny; je w francózskim zajeću.

Pawoł Haška z Nowych Bóšic, reservist w pěšim regimenće čo. 241, bu ćežcy ranjeny.

Max Schütza z Němskich Pazlic, we krajnowobornym grenaděrskim regimenće čo. 100, je ćežcy do njezboża přišoł.

Z Libonja. K našomu dopisej k dóstaću železnoho křiża dźesatnika Jurija Mróza, rodźenoho w Khrósćicach, mamy hišće dodać: Tute wuznamjenjenjo so jomu spožči za to, zo je z jenym khorhojnikom jenu hłownu pódlansku hrjebju Francózam wzał, njedźiwajo na granaty a miny, kotrež wokoło njeju lětachu. Zmužiće wuhna njepřećela, a potom zasydlichu so tam naši wojacy. Hač dotal je wšě krawne a horce wojowanja zbožownje přetrał, štož tež jomu w dalšim přichodźe přejemy.

Z Khrósćic. Njedźelu 11. julija swjećeše w našej farskej cyrkwi nowoswjećeny měšnik knjez Jan Walda z Prawoćic swoju primicu. Cyła wosada bjerješe na tutym swjedźenju nutrny podźěl. K wjesołosći wšitkich běše wysokodostojny knjez praelat a senior Jakub Skala z Budyšina na tutón swjedźeń přijěł. Do 8 hodźin poda so swjatočny ćah: khorhowje, 8 ministrantow, 3 kněbětarjo a přitomni duchowni knježa na faru, hdźež w delnjej jstwi knjez primiciant při Božej matrje a zaswěćenymaj swěčkomaj klečo a so modlo na ważnu hodźinu so přihotowaše. Zhromadźeni běchu tu primiciantowaj staršej, sotra, krejni přećeljo, 6 małych a wjele wulkich družkow. Najdostojniši knjez praelat Skala porčča nutrne słowa a šuleńka Hańža Wawrikec z Nuknicy postrowi primicianta z rjanej basnju. Hdyž bě primiciant hišće staršiske požohnowanjo dóstał, nastaji so ćah pod zwonjenjom zwonow a spěwanju kěrluša do cyrkwje, hdźež krasne zynki pišćelow swjatočny ćah postrowichu. Při wołtarju so předpisane modlitwy wuspěwachu. Na to měješe knjez farař Bernard Hicka swjatočne předowanjo. Ze zahorjenymi słowami rěčeše wo měšnistwje katolskeje cyrkwje a pokaza, kak nadobne a spomožne wone je, hdyž je měšnik wučeŕ, lěkaŕ a pastyŕ wěriwych. Na to měješe knjez primiciant swjatočnu Božu mšu, při kotrejž běchu kk. praelat a senior Skala paranymf, farař Just z Ralbic diakon a kapłan Rjeda subdiakon. Na Božej mši spěwaše Khrósćanska Jednota z pomocu někotrych knjezow wučerjow jara wustojnje 2hłósnu missu wot Michała Hallera. Po Božej mši bě Te Deum a Bože požohnowanjo. Na to k. primiciant nowoměšniske požohnowanjo wudźěleše, kaž też na nyšporje. Přitomni duchowni, knjez wyšši wučeŕ kantor Hila a kněbětarjo běchu na farje k wobjedu, mjez tym zo bě w Prawoćanskim młynje za druhich mała kwasna hosćina. W 3 hodźinach bě swjatočny łaćonski nyšpor, kotryž měješe knjez praelat z assistencu knjezow fararja Justa a kapłana Rjedy. Po nyšporje dóńdźe też hišće knjez kapłan Mikławš Just z Njebjelčic. — Při tutej swjatočnosći w cyrkwi, kotraž bě wulkotna, dopominachmy so z dźakownosću na † knjeza monsignore kanonika a fararja Wernera, kotryž je so za powjetšenjo a wudebjenjo farskeje cyrkwje tak nadobnje postaral. Jenož tutej wótcowskej starosći, kotraž žanych srědkow njelutowaše, mamy so dźakować, zo mamy tak krasny dom Boži, w kotrymž móže so kóžda wurjadna swjatočnosć tak krasnje wuwiwać. — Njech Bóh tón Knjez prawje wjele dobrych młodźencow z našich wosadow sebi wuzwoli, zo bychu w joho swjatej winicy swěrnje dźěłali, wo to chcemy so často modlić. —

Z Różanta. Póndźelu přićežechu do našeje wsy wjesele sebi spěwajo wojacy, kotřiž běchu cyłu zymu w Karpatach přebywali a tam ranjeni, so nětko we Worklečanskej khorowni lěkuja, zo bychu tu někotre wjesołe hodźinki přebywali. Z nimi přińdźechu knjeni předstojićeŕka Worklečanskeje khorownje ze sotru Zosimu a knjez kanonikus Jakub Herrmann, kiž bě přez swoju šćedriwosć wulět zmóžnił. Też knjez wosadny farař Jan Just přikhwata, zo by sobu tu z wojakami pobjesadował. Na administraturje poskići so wšitkim kofej z dobrym pječwom, a dokelž wojacy rad kurja, dóstachu też trubki. Na to sebi wobhladachu našu hnadownu cyrkej a wuspěwachu někotre kěrluše. Też wopytachu swjatoje Marijnu studničku a khwalachu dobru wodu. Jedyn podwyšk měješe nastroj k fotografowanju sobu a tak zhotowi wobraz jako dopomnjeńku na tutón wjesoły dźeń. Mnozy wobhladachu sebi też krajinu z najwyššoho wuhlada wěže. Tak bě bórzy čas k wječeri, kotraž wšitkich dospołnje spokoji, dokelž bě wšo w dobrej měrje a derje přihotowane. Knjez kanonikus sławješe kejžora jako najwyššoho wójnskoho wjednika a našoho luboho krala Friedricha Augusta, kiž so tak lubosćiwje za wojakow stara, a skónči swoju rěč z třikróćnym hurra. Podwyšk so wutrobnje za hospodliwosć podźakowa a wunjese hurra na knjezow kanonika Herrmanna a administratora P. Romualda. Na to knjez P. Romuald powita wšitkich jako lubych

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(9. pokračowanjo.)

Hdyž mać swoju dźowku derje strażuje, dopjelni jenož swoju najswjećišu winowatosć; njewinowatosć dźěćn je najdróžše kubło človjeka: „Česć je twój wěnc najkrasniši, tuž na kedźbu ju pěknje wzmi.“ Spomjatkujmy sebi hišće krasne słowa, z kotrymiž něchtó tónle wěnc sławi: „Jedyn wěnc je jenož jónu zeleny. Jón pleće Bóh sam ze swojimaj swjatymaj rukomaj z nježnych łopješkow a běłych kwětkow, kotrež sebi wušćipny we měrnje zakhowanym kućiku swojoho njebjeskoho raja; jón położi Bóh Knjez na hłójčku dźěsća, hdyž dźe prěni raz na swět. We ćichich hodźinach widźi človjek tutón wěnc a swětacuza wóń z dalokich kwětkowych zahrodow našeje nadźije a žedźenja stupa do duše. Maćerka widźi tón wěnc na čole swojoho dźěćatka, kotrež w kolebcy so smějkotajo spinka. Přećel njewinowatych dźěći widźi jón na hłowje wjesołych młodźatow, widźi tón zeleny wěnc z tymi běłymi różičkami, kak kruće wón na nich wotpočuje. Młodźenc widźi jón a sréba zbožowny joho wóń, hdyž dowěrliwje prěni króć khila so k čistomu čołu swojeje lubowaneje. Khuda, stara knježna čuje jón, kaž krónu, wotpočować na swojej hłowje a pokhila so směwajo k swojomu njenahladnomu dźěłu, kaž zakhowane kralowske dźěćo, kotrež je na służbje. Duchowna knježna jón z česćownosću widźi, hdyž strażuje při marach zemrěteje sobusotry, kotraž w čornych drastach tam leži ze sněhběłym njewinowatym wobličom, kaž rjana njewobškodźena róża.

Haj, něšto krasne je tutón wěnc. Ale mnohej so kradnje tuta pycha, mnohim storhnje jón dele wětr žiwjenja, druhim zwjadnje přez přenahlenjo; mnohe pak njeznaja joho drohosće, hewak jón preč dałe njebychu, z nim lohkomyslnje hrajkajo. A tym, kotrymž je so zhubił, je zyma; čakaja, zo by tón, kiž jón rubi, přišoł a jich škitał před zymu a jim spletł z palmowych hałžkow krónu mandźelsku a maćerśku.“

Ow, zo bychu sebi wšitcy tute rjane słowa do wutroby zapisali! Někotražkuli mać njeby telko sylzow wuroniła a holca sama by sebi zrudobu a hańbu zalutowała. Kajki njeskutk pak skući tón, kotryž holcy rubi jeje najdrohotniše kubło! Haj, wón je wjacykróćny złóstnik, wón je mordaŕ! „Žony měj w česći, to sebi maćerku česćiš.“

Dobra serbska knježna ma tamne přisłowo před wočomaj: „Čestnu knježnu njećini rućany wěnc, ale póćiwa duša.“ Zawěśće tajka je woprawdźe zbožowna, přetož „do póćiwych wóčkow jandźelk lubjerad hlada“; haj „čestne je to, štož w njebjesach swjeći a jandźeljo česća“.

Kak njezbožowna je holca, kotraž tole wopomina, kak zrudny je jeje dóńt. Ćišinski je nam zadwělowanjo tajkeje zhubjeneje wowcki wopisał w basni „Płakacy hat“:

1. Nóc ćicha, ćopła. — Při haće —
   Po brjohach potač při potaču;
   A běłe róže po haće,
   Kaž byłe wšitke w ćichim płaču.

2. To duški dźěći njekřćenych —
   Jim měsac sylzy z wočow trěje,
   Hdyž z hata třepoce jich zdych
   A z mocu smilnosć z njebjes drčje.

3. Tam khodźo błudźi holičo
   A dźěćko nosy zababjene.
   Stysk cyłuške je wobličo
   A stawy hraju rozhorjene.

4. „Do tajkej' nurić zrudoby
   Ja nihdy njemóžu će, žatko;
   Krej prasła by mi z wutroby
   A wóz mje wjezł na ćiche ladko!

5. O Božo, mi chce zecnyć so!“
   Płač wokoł' hata słyši nowy,
   Kaž khore płače dźěćatko . . .
   We starych dubach skiwla sowy —

towaršow, dokelž su tu wšitcy wojacy, kaž knjez kanonikus, kiž je sam we wójnje pobył, a knjeni předstojićerka, kotraž je loni we wójnje była, a też druzy, a sławješe přezjenosć w Němskej. Při piwje a trubkach zanjesechu so wojeńske spěwy a poskićichu so też někotre hnujace spěwy solisty. Tak so čas khwatnje miny a z hudźbu a ze spěwom wopušćichu wjeseli wojacy wječor našu ćichu wjesku.

Swjedźeńske hrono

při primicy knjeza Jana Wałdy

w Khrósćicach, na dnju 11. julija 1915.

Basnjene wot

knježny wučerki Marije Kubašec w Khrósćicach, přednjesene wot Hańžki Wawrikec z Nuknic před wotkhadom k. primicianta do cyrkwje.

Krasny dźeń Wam zaswita
Dźensa z Božej' hnady,
K wołtarjej Was powoła
Bóh Wótc wšeje rady.

Wěnc a krónu njesemy
Wam na puću česće,
Nic wěnc zemskoh' wjesela,
Krónu swětnej česće.

Wěnc Bóh sam Wam napleće
Z róžow dobrych skutkow,
Krasnišich hač naleće
Wobradźi nam kwětkow.

Krónu rjanoh' dobyća
Bóh Wam zapołoži;
Na zemi je ćernjowa,
Často ćežcy tłóči.

Něhdy pak we njebjesach
Krasnišo Was debi
Po wšěch ćežach, hórkosćach,
Přetratych na zemi.

Miła ruka najwyšša
Daj Wam zbóžne dźěło!
Žohnuj syw a syjerja,
Zo by wšitko kćěło!

Poswjećenjo wojeńskoho lěska w Janowych Kupjelach

Wosebity swjedźeń zhromadźi tu so lěkowacych wojowarjow a hosći, kaž wokolne wobydlerstwo, wosebje z Klóštra a Kamjenca, a samo jedyn prjedawši ranjeny z Gera bě přikhwatał. W blizkej khójnicy su tu přebywacy pólnošěri na (25) na namołwjenjo a po naćisku tukhwilnoho zarjadowarja knjeza Edelmana zatwar připrawili, kiž jich wumjełstwje, wušiknosći a wutrajnosći wšu česć čini a njedźělomne připóznaćo sebi zasłuži.

Kamjeńtny pomnik, z tukrajnoho zornowca wosrjedź groteskneho natwara, debi w złoćanych pismikach napismo (wyše njoho železny kříž): „Wěnowane wot zranjenych we wójnskim lěće 1914—15.“ K joho nohomaj wupřestrěwa so němski worjoł, nad hłowu stoji kejžorska króna, wobej wot móra wutworjenej. Joho wutrobno pyši němski wopon (čorny mór, běły šćerk a čerwjeny cyhel). W róžkach widźimy železne kříže z ličbami 1813 a 1914 a pismiki F W a W (Friedrich Wilhelm, we wuswobodźeńskich wójnach pruski kral, a Wilhelm nětčiši kejžor). Na podłozy, wutykana ze zelenym mochom a wobstajana wot jednorych pólnych kamjenjow, błyšći so w slěbornym móšc hesło: „Bóh je z nami!“ Čiste šćežki a wobłoženjo z naturskoho drjewa (z brězy) wobrubuja cyłk, kiž krasny zaćišć čini.

Tutón wójnski lěsk bu štwórtk 15. jul. při bohatym wobdźělenju wobydlerstwa wosebiće poswjećeny. Dołhi ćah — jenoho kromoho pólnošeroho njesechu na khribjeće — ćehnješe wokoło kupjele na swjatočne město, na čole wojeński połk, kiž w blizkosći swoje zwučowanja wotměwaše. Po wupiskanju kěrluša „So modlu k mocy lubosće“ přepoda k. feldwebelleutnant Hartig stwor zjawnosći a wunjese sławu na němskoho kejžora.

Hdyž k. feldwebel Fiedler so słowa jimaše, kidaše so dešć kaž w zliwkach. Tola dokónči swoju rěč, w kotrejž so knjezej dr. Rachelej a joho swójbje kaž też wšitkim Kupjelanskim hosćom za wopokazane dobroty a lubosć wosebje dźakowaše, ze sławu na wótcny kraj.

Na to wotmołwi knjez dr. Rachel, so nutrnje dźakujo pólnošěrym za přepodaty stworjeny lěsk, kiž budże sobu najrjeńši bleček cyłeje wokoliny, a přewza jón pod swój škit. Wułožujo symbole worjoła, kejžorskeje króny a železnoho křiža, rozrisa naše hesło „Bóh je z nami!“ dokładnišo. Při tym žadaše, zo by zasy wjacy nabožnoho čuća a zmyslenja do luda přešło. Wěra a nabožina njesmětej być prózdna fraza, nic „privatna wěc“, kaž někotři do swěta trubja. Cyły stat a joho wobydlerstwo dyrbi być překisane z prawym nabožnym přeswědčenjom. Wójna je někotrohožkuli zasy nawučiła so modlić, wěrić. Hdyž naši zmužići wojowarjo wonka swoju strowotu a samo žiwjenjo za nas wopruja, dha dyrbimy też my w domiznje wopokazać woporniwu mysl, hospodarscy a socialnje dźěłać a skutkować. W swjatočnej hodźinje slubi njekhabłacu swěru napřeco trónej a wołtarjej a skónči swoje jadriwe a wótčinscy zmyslene słowa ze sławu na kejžora a němskich zwjazkarjow, kotrejž so sakska hymna přidruži.

Dalši swjedźeń wotměwaše so we verandźe rumnoho domskoho. Kapała piskaše a přitomni spěwachu patriotiske spěwy. Porjeńšeny bu swjedźeń přez wjacore přednoški koncertneje spěwarki knježny Doris Walde z Drježdźan, kotraž ze swojim nadobnym a we wšěch wyšinach jenak připrawnym hłosom, kaž też přez hłuboke začuće a temperament přitomnych wobkuzłaše a sebi mócny přiklesk doby.

Njewjesołe wjedro popušći na wječor a tučel zhladowaše měrnje z njebjeskich wyšin na dokonjane dźěło. Njech je, kaž něhdy w prastarym času, předznamjo bórzownoho měra, zo bychmy našich kulturnych dobytkow njepřikrótšeni so zasy wjeselić móhli. Wukonjany wójnski lěsk pak budże, hdyž wo tutej hobrskej wójnje so jenož hišće w stawiznach spomina, našim potomnikam powědać wo wumjełstwje, pilnosći, dźakownosći a swěrje něhdy tu přebywacych wojakach. Wobrazowař Born z Kamjenca je wójnski lěsk, kiž je hódny sebi jón wobhladać, foto-

---

6. A k hwězdam wboha pohlada:
„Hdźe sym, što chcu, što ze mnu budźe!
A hdźe mi, hdźe je zarada.“
We dźiwich myslow ćěka błudźe.

7. A dom so wleče ćežki puć
A tłóči dźěćko na wutrobu:
„Mje njezasudź, mi smilny budź
A pomhaj njewinnemu drobu!“

8. Hdyž stupiła bě z posleńcu
A padła za mortwu do łoža,
Dźeń honač spěwa w kurjencu —
O njepušć wbohu, ruka Boža!

Mać je tajka holca, ale hdźe je zbožo a wjeselo maćerje? Też w njej bije wutroba z lubosću k dźěsću, tola tuta lubosć přinjese jenož bolosće a želenjo a to druhdy tak sylnje, zo tutej přinarodźenu lubosć zadusytej, zo mać wobeńdźe wulki, wulki njeskutk na swojim dźěsću. Ale Bóh luby Knjez widźi wšo a wjeći też te njewinowate dźěćatka, kaž nam to ludowe pěsnje powědaja:

Hdyž wona přińdźe tam na kerchow,
K njej so přec' přiwda dźewjeć dźěći,
Dźewjeć haj dźěći, dźewjeć synkow,
Dźewjeć haj synkow, wšě bjez hłójčkow.
„Och maći, luba naša maći,
Wšako 'šće přecy wěncu khodźiš.
Dźewjeć sy synkow skóncowała,
Wšitkim sy hłójčki zwotrubała,
A dźesatemu zasy mysliš.“

Tutón podawk je za złóstnu, njećłowjesku mać z přileżnosću wobrota k Bohu; wona prosy dźěći a potom też Boha wo wodaćo:

„Och dźěći, lube moje dźěći,
Wodajće wy mi moje hrěchi.“

Tola druha je zatwjerdnjeneje wutroby a njesčini tajki dźiw žanoho zaćišća; wona chce, zo by čert po nju přišoł, je-li tamne słowo wěrne; tón pak sebi njeda dwójcy kazać, hdźež móže dušu šlapnyć:

„Moja mać ma dźensa kwas
A w wěncu zelenym.“
„Dobry wječor, kwasni hosćo,
Njewjesta je moja mać.
Dźewjeć je nas porodźiła,
Dźesate ma pod wutrobu.“
„„Dyrbju ja być twoja mać,
Dyrbi čert přińć z woknom nutř.““
— — — — — — —

Ale dosć tych přikładow wo zabłudźenosći a zaslepjenosći njezbožownych a husto zawjedźenych maćerjow. Tajke žiwjenjo njeje maćerjam přinarodźene; wjele bóle hori so wutroba maćerina z lubosću a sobuželnosću napřeco tym dźěćom, kotrež su njezbožowne abo khore, a kotrež sebi wosudna smjerć za wopor žada; tehdom pokaza so maćerina lubosć w najrjeńšim swětle a wodnjo a we nocy stražuje a hlada swoje dźěćo, zo by je zdźeržała. Wosebje najmłódše a najsłabše su maćerne lubuški, kaž nam to ludowe pěsnje hižo powědaju wo dźěćoch wódnoh' muža a wo jich maćeri:

„Mi nic njej' žel nowoh' hrodu,
Mi nic njej' žel młodoh' pana,
Mi nic njej' žel dróbnych dźěći,
Štož jenož małoh' Michalatka.
Michalatko, njebožatko,
We tujawcy ćiše spaše,
Khatržinka mólička,
Ta jeho rjenje kolebaše.
Tej stej dwě młodej syrotcy,
Tymaj wy křiwdy njećińće!“

Podobnu mysličku wupraji też druha ludowa pěseń:

„Njeje ći twojich dźěći žel,
Twojich drobnych dźěćatkow?“
„Mi njej' mojich dźěći žel,
Mojich drobnych dźěćatkow,
Štož jenož tej' jeničkej'
Khatržinki mojeje.
Ta běše ta najmjeńša,
Ta běše ta najrjeńša,
W kupjawcy so kupaše,
Z jabłučkom sej hrajkaše.
Tej je mi najbóle žel.“

Też na druhim městnje skorži mać wo swoje najmłódše dźěćko:

„Pře žane njeje mi tak žel,
Dyžli pře najmłódše.“

(Přichodnje dale.)

grafował, a tak je móžno, jón z najmjeńša we wobrazu widźeć, štóž tam dóńć njemóže abo njecha. Ke kóncej swjedźenja — w dźesatej hodźinje — přiśeže hišće wjetši wotdźěl Kamjenskich pěškow, kiž mějachu w blizkosći swoje nócne wojeńske wuwučowanja, a běchu tak ze swědkom swjatočnosće, kotraž wšitkim wobdźělnikam zawěśće we dobrym wopomnjeću wostanje.

Hospodarstwo.

Kisało, kotrež bě nětkle tež ćežko dóstać, móže so w hospodarstwje tež na jara jednore wašnjo přihotować. Wšitke sadowe bělizki a wohryzki, kotrež při bčlenju sadu a přihotowanju zbywaja, zmjetaj do wulkoho hornčerskoho (kamjeńtnoho) hornca, nalij z warjacej wodu, tak zo woda so runja z bělizkami. Přichodne zbytki zmjetaj tohorunja do hornca, a dolij zasy z warjacej wodu, dóniž hornc njeje połny, potom staj hornc z rubiškom wodźety na słónco (hdyž je zyma, ke khachlam); za 6—8 njedźel maš jara dobre kisało hotowe.

⁘

Truskalcowe zelo dyrbi so nětko po žnjach truskalcow wurjedźić, dokelž je tu najbóle wjele žołtych łopješkow. Su-li rostliny starše hač tři lěta, so preč zmjetaja, dokelž stare rostliny wjacy wjele njenjesu. Pola kóždeje rostliny wostajitej so 1—2 wotnožkaj, druhe so wotrězaja. Młode rostliny dyrbja so škitać; hdyž so same njepřimnu, so zasadźa, ale so wot swojoho prěnjotnoho keřčka njewotdźěla.

⁘

Sadowa zahroda njesmě so zabyć. Jahodkowe keřki dyrbja so nětko hnojić, zo bychu też přichodne lěto derje njesłe. Pak so tu zaryje krótki hnój abo so sylnje jucha nalije a za někotre dny zemja přeryje; też na hnojenjo sadowych štomow njesmě so zabyć. Na hnojenjo dyrbi so přecy zasy myslić, byrnjež wšak hnój też drohi był. Ale tomu dyrbi so přecy zasy napřećo stupać, zo štomy a keřki same wot so njesu, zo žaneje cyroby abo hnojenja njetrjebaja.

⁘

Radiski móža so nětkle hišće junu na khłódnych blečkach syć.

Nizke buny (keřčkate) móža so też nětkle hišće zasy sadźeć, a mamy w septembru z nich nowe płody.

⁘

Kopřiwy jako pica za swinje so trochu rozsykaja, potom z womješkom posypaja a wšo so z horcej wodu napari. Kopřiwy derje słodźa. Njejsu jeno strowe ale też dobry picowacy srědk, kotryž ma też tójšto bělka we sebi.

⁘

Koliku pola koni móže też zawinyć jara krótke sykanjo. Najkrótše smě nanajmjenje 1 cm być, krótše je zawěśće škódne.

⁘

Zlemjenjo w křižu pola koni, wosebje belgiskich a z cyła ćežkich koni ma najbóle winu, zo předołho prózdne stoja. Na to pokazuje też, zo tajke zlemjenjo (započina so z tam a sem khabłanjom zadka a z nahłym padnjenjom, bjez toho, zo by skoćo wjacy stanyć mohło) porjadnje zastupi po 1- abo 2dnjowskim njezwučenym staću. Ćežke, měrnokrejne konje bywaja też, hdyž wěsty čas stoja, njeměrniše, hač konje dobreje rasy. Tomule njeměrej a dźiwosći ma so też dźakować, zo su potom zasy při započatku dźěła žałostnje rozhorjene, tak zo potom druhdy so stanje, zo so w rjapje abo blizko njoho mała žiłka puknje. Zadźěwać móže so tutej khorosći, kotraž najbóle ze smjerću skónči, zo so mjenje picy dawa, hdyž skót stoji; a tajke staćo ma so też po móžnosći přikrótšić.

Wšelčizny.

(Zběrajće kłóski.) Při nětčišich zežiwjeńskich wobstojnosćach je jara ważne, zo wot nadźijomnje bohatych žnjow so ani zornjatka njezhubi. Snopy dyrbja so prawje kedźbliwje na wóz dawać a na wozach měte wšudźom plony być. Lětsa dyrbjało so wobšěrnišo dowolić, zbytkne kłóski zběrać. Tola bjez dowolnosće wobsedźerja so to stawać njesmě, hewak móže so po § 368,9 krajnoho khostanskoho zakonja khostać (pjenježnje hač do 60 hr. abo hač do 14 dnjow kłódy). Zběrać smě so, hdyž je dowolene, hakle po zahrabowanju. Wězo hišće dosć kłóskow po nim zbywa. Hdyž so na kórc jenož 2 puntaj liči, to wučini w cyłej Němskej wjele stowtysac centnari žita. A zawěśće je škoda, hdyž na polu kónc wozmje abo so zawora. Tohodla so prosy, zo bychu wobsedźerjo powšitkownu dowolnosć k zběranju Božoho žita dali.

⁘

(Zhniłe neple.) Zo bychu radšo z dźěła hobrske płaćizny za neple so ponižiłe, su tu a tam w městach wulke składy neplow zhnili. Tak piše so z Hanau-a nad Majnom (we Hessenskej), zo je tam wjele tysac centnari w lěće 1914 za město nakupjenych nepli zahinyło. Chcychu je w času před nowymi neplemi za tuni pjenjez khudšim wobydlerjam přewostajić, štož pak z njeznatych winow wuwosta. W pincach sudniskoho jastwa su zhnili a wóń wobjědojći wokolnosć tak, zo dyrbjachu blizki gymnasium na poručnosć wokrjesnoho lěkarja do prózdninow hižo zawrjeć. Nětko woža zhniłe neple na pola k hnojenju. Škoda wobliči so na 25000 hr. Njeje so to też w druhich městach stało, štož pak so skradźu zamjelči? Podobnje je so też ze žitom zešło. Ječmjeń je na wšelakich dwórniščach samo w lowrijach zastuchnył. Přez zničenjo nepli a žita je ludowomu zežiwjenju wulka škoda nastała. Nadźijomnje budźe so w přichodźe mudrišo wobkhadźeć.

⁘

Hdyž hikawka storka, štož je druhdy jara wostudłe, mamy jara jednory a tuni srědk přećiwo tomu w cokóru. Tu wozmješ łžičku drobnoho cokora do huby a spóžeraš jón za sobu. Najbóle skutkuje to hnydom derje, jeli pak nic po jenej łžiccy, wospjetuj to hišće hnydom, a potom zawěśće pomha.

⁘

(Hobrska štuka.) W rěcy Wjazońcy pola Stołpina popadny tamniši korčmar radneje pincy Domška štuku, kotraž bě 1 m dołha a 11 puntow ważeše. Wot wjele lět sem we tutej rěčcy tajkeje ryby popadnyli njejsu.

⁘

(Tunje mjaso.) W Kainsdorfje pola Cwikawy předawa jedyn rěznik punt howjazoho mjasa za 60 pj. a ćelacoho za 90 pj. Přirunajmy z tym naše płaćizny!

⁘

(Ćežke khostanjo.) Dla přestupjenja postajenja zwjazkowcje rady 25. januara 1915 je krajny sud w Konicach (w nawječornej Pruskej) wobsedźerja Karla Lockstädta k 1000 hriwnam khostanja zasudźił, dokelž bě wón bjez dowolnosće wyšnosće „khlěbowe žito" přetrjebał; wón bě mjenujcy ržane snopy na sykanjo rozrězał a skotej zdawał. Joho zapołożena revisija bu wot kejžorskoho suda zaćisnjena.

⁘

(Móst so přełamał.) Při jězoru Wannsee blizko Barlina złama so móst, hdyž ludźo na motorny čołm čakachu, a na 20 wosobow padźe do hłubokeje wody. Jedyn prěčny kolik bě so přełamał a tak sta so njezbožo. Dokelž bě tu hnydom dosahaca pomoc, woteńdźechu ludźo z mokrej kupjelu, kiž jim při ćopłym počasu zeškodźiła njeje.

⁘

(Přez 1000 časopisow wukhadźeć přestało.) W kak wuzkich wobstojnosćach časopismowstwo w běhu wójny tči, widźimy z toho, zo je k 1. julijej zasy 200 časopisow dla předroženja materiala a mnohich druhich wudawkow, pomjeńšenja nawěštkow a přez to dokhodow wukhadźeć zastało. Wot spočatka wójny je to přez 1000. Wjele časopisow móže jenož přez to dale wobstać, zo abonentny pjenjez a — płaćizny za nawěštki poměrnje powyšichu, a też wšelake přiłohi wuwostajichu. Z toho drje kóždy čitar spóznaje, zo ma naš Posoł też z tajkimi njedostatkami wojować a tola khodźi porjadnje do našich domow a nimale stajnje w samej wulkosći, kaž před wójnu. Tuž njech so nichtó njehórši, jeli traš raz štyristronski přińdże.

⁘

Črjódka ruskich jatych oficirow ćekła je w Němskim Jabloncu w Čechach. Přepytowanjo a zdźělenja jatoho officira wujasnichu, zo běchu tydźenja w nocy wot srjedy na štwórtk 16 officirojo a jedyn ruski korprola ćekli. Běchu sebi z lěhwa w baracy podzemsku khódbu hač do blizkoho žitnoho pola wuryli, a tak so jim poradźi při wšitkim kałacym groće a wustajenych stražach do swobody so wotsalić. Wězo bu hnydom za ćeknjeńcami slědźene a pytane.

⁘

Cyrkwinske zwony za wójnske potrěbnosće.

W dioecesy Seckau w Awstriskej bu dotal 71 cyrkwinych zwonow darmo wojeńskomu zarjadnistwu za wójnske potrěbnosće přepodate. Hromadźenjo zwonow traje dale.

Wjerchbiskopski ordinariat w Trienće je postajił, zo maja so wšitke zwony, kotrež za Bože służby nuznje trěbne njejsu, ministerijej wójny přewostajić. Wulka ličba wosadow biskopstwa, kotrež ma z wjetšoho dźěla wěriwych z italskej rěču, bě też tomu zwólniwa. Z tym dopokazachu też biskop, měšnicy a lud swoju swěru a přiwisnosć k Awstriskej.

Žita dyrbja kóždomu swjate być!

Zajaty Rothschild dyrbi syno dźěłać.

W lěhwje jatych pola Lechfelda w Bayerskej namaka so też sobustaw swójby Rothschildow z Pariza, kotryž je ze swojim autom do zajeća přišoł. Tutón dóstawa nětko dźeń wote dnja z Francózskeje wjacore pakety z delikatesami, z kognakom a z dobrymi winami (wudawane jako woda za włosy, zuby a podobnje). Za tohole bohačka bu wšo móžne činjene, zo by so jomu derje zešło. Samo španiske pósłanstwo bu nadběhowane, za njoho so postarać, ale z tym wuspěchom, zo dyrbješe wón na druhi dźeń rano w 4 hodźinach z druhimi jatymi nastupić, zo by so na syno-dźěłanjo podał. Bě drje to jara strowe, byrnjež też za tohole židowskoho millionara njezwučene dźěło, hdyž móžeše tajki židowski millionar widźeć a nazhonić, kak wjesołe a wunošne tajke burske dźěło w palacym słóncu je. — Tute postajenjo a zarjadowanjo za Rothschilda sta so dla njehódnoho zadźerženja a wobkhadźowanja z němskimi jatymi w Francózskej.

(K. M.) Kupowanjo koni za wójsko.

Na zjawnych wikach, kotrež wojeńske zarjadnistwo postaja a wupisuje, so přecy bóle płaćizny žadaja, kotrež hódnosći koni ani připrawjene njejsu. Mnohe za wójsko so přihodźace konje dyrbja so dla přewysokeje płaćizny wot kupa wuzamknyć. Po zdaću też wšelacy konje, so nadźijejo hišće wyšše płaćizny docpěć, wot předaća wróćo dźerža. Wojeńske zarjadnistwo budże kaž dotal so prócować, trěbne konje po móžnosći kupować, zo njeby so trjebało wuzběhowanjo zarjadować; njemóže pak njepřihódnomu předroženju sćěhować, kotrež je ćim mjenje po prawdźe, dokelž dźěn kajkosć koni, kaž so samo rozemi, na hermankach so njepolěpša. W tej samej měrje, kaž so kupowanjo njemóžne čini, bližimy so k tomu, zo dyrbja so konje zasy wuzběhować.

W prawym času (z dypkom) dawki-płaćenjo powyša wobornosć (móc) wótcnoho kraja!

(M. J.) Žebrjace listy won do pola nimaja žanoho kónca!

Hižo časćišo je so na njehódne wašnjo pokazowało, zo mnozy, kotříž su doma wostali, swojim mužam, bratram a synam wonka w polu wutrobu ćežku činja z dwělowacymi listami, z małomyslnymi skóržbami a z přewobroćenjom wobstojnosćow, kajkež wone doma su. Wobžarujomnje pak njeje wo lěpšim spóznaću wobstojnosćow pola tajkich listypisarjow wjele začuć. Štož dyrbješe so njedawno hakle skoro wěrje njepodobne wozjewić, zo běchu so w listach na jatych wojakow cyłe njewěrne wobstojnosće wo hrožacym strachu hłoda wopisowałe, wospjetuje so też w listach do pola. Hdyž to słyšimy a potom napřećo tomu přirunamy woprawdźe cyle dosahace móžnosće zežiwjenja w kraju, móžemy pisarjow tajkich njewěrnosćow jeno snadź z tym zamołwjeć, zo wobstojnosće njemóža přewidźeć, přetož hewak bychmy jich dyrbjeli za zełhancow měć, kotrychž počinanjo móže našomu wótcnomu krajej jeno wulku škodu přinjesć. Hdźe dha začuwamy w Němskej něšto wo hłodowej nuzy? Wězo su wšelke płaćizny powyšene. Ale we wójnskim času dyrbi sebi kóždy nčkotre ćeže a zapřeća napołožić. Ale je to dosahaca wina za tajke žebrjace skóržby? A potom, kajka njeprawda přećiwo našim zmužitym rjekam w fronće! Ći, kotříž tu wodnjo a w nocy w najćežšim běděenju a wojowanju stoja, žadaja za tym, zo bychu w listach z domizny słyšeli luboznc, radostne a pozběhowace słowo. Město toho maja tam čitać žebrjace litanije, kotrež su wutykane z přehnaćemi a njewěrnosćemi, a kotrež jich činja cyle zmutnych. Tychle małomyslnych, njepatriotiskich listypisarjow pak dyrbimy so prašeć: Njehańbujeće so před rjekami w polu, kotříž tysacore strapacy bjeze wšoho skorženja a sylnje znjesu? A za koho to wšo znjesu? Za was!

Wotwlakowarjow w Němskej nimamy. (M. J.)

Duch, kotryž w němskim wójsku knježi, je tak wubjerny a z wótčinskim zmyslenjom napjelnjeny, zo su pady, hdźež jedyn abo druhi spyta so wojeńskeje służby wotwlakować bo so zminyć, jara rědke. A hdyž snadź běchu w spočatku wójny někotři tajcy, kotříž so służby we wójsku wotwlakowachu a so „tłóčachu", a kotrymž traš so na čas poradźi, tutej winowatosći wućeknyć, je to pola tohole hobrskoho a tak wobšěrnoho zarjadowanja, kaž ma je němske wójsko, też bjez dźiwa, ale tola bórzy zasy wjećenjo a khostanjo winowatych překhwata.

Dźensa pak nětko, po zasy a zasy wospjetowanym dokładnym pruhowanju wojeńskich wobstojnosćow wšitkich w cyłej Němskej, kotříž su w tajkej starobje, w kotrejž maja służić, móže so prajić, zo w Němskej z cyła žanych wotwlakowarjow abo tłóčakow wjacy nimamy.

Štóž we wojeńskej drasće njetči, ćerpi pak na někajkim ćělnym brachu, kotryž jomu służić zadźěwa, zo so ani k służbje njehodźi, pak nima hišće trěbnu starobu, pak je hižo přestary, abo je w tym času wosebity dowol wot wojeńskeje wyšnosće dóstał, zo njetrjeba służbu činić we wójsku, dokelž njehodźi so we swojim civilnym zastojnstwje parować. Přetož k dospołnomu dobyću słuša, zo też znutřkowne wobstojnosće a dźěła w staće, hdyž bychu so wšě, samo najnuzniše mocy zebrałe, njezastanu.

Přecy pak hišće dóstawaja wyšnosće anonymne listy (bjez podpisma) z přisłodźenjemi bjeze wšeje winy, po kotrychž je so tón abo tamny wojeńskeje służby wotwlakował abo so před njej tłóčił. Haj, stawa so też, zo bywaja wosoby, kotrež traš zwonkownje maja strowy napohlad a so zdadźa k służbje khmani być, prašane, čohodla hišće „pola wojakow" njejsu, abo hač traš bu při nutřćehnjenju „na nich zabyte".

Z prěnja je tajke prašenjo ćežcy ranjace za prašanoho, a z druha je tajke prašenjo z cyła njerozomne, dokelž štóž jeno trochu znaje krutu swědomitosć a sprawnosć wojeńskoho porjada, wě, zo je tajka podhladnosć bjeze wšoho zakłada. Nimo toho sebi też jeno pomyslmy na to, zo je wulka ličba ćělnych khorosćow, kotrež čłowjeka k wojeńskej służbje njepřihodnoho činja, štož pak so zwonkownje hnydom spóznać njehodźi. Wojeńske wyšnosće běchu wobžarujomnje hižo wjacy króć nućene, přećiwo rozšěrjenjam tajkich podhladow bjeze wšoho zakłada sudniscy zakročeć, na čož też ćežke sudniske khostanjo sćěhowaše.

Tohodla wostajmy tola tajku nětko cyle njetrjebawšu hońtwu za wotwlakowarjemi na bok. Kóždy wopokazuje wótčinje wjetšu służbu, hdyž jako sobustaw stata swoju winowatosć dopjelnja, starosć pak wo nutřćehnjenjo k służbje khmanych přisłušnym wyšnosćam přewostaji.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

19. julija 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	73 - 77	128 - 131
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	59 - 61	122 - 124
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 53	111 - 117
4. snadnje picowane kóždeje staroby	40 - 45	101 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 72	125 - 127
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	62 - 65	125 - 128
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	45 - 48	102 - 108
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	37 - 40	92 -100
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 30	81 - 89
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	68 - 71	115 - 118
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	46 - 50	98 -103
3. snadnje picowane	40 - 42	89 - 94
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	68 - 72	113 - 117
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	63—67	108 - 112
3. snadnje wuwite wot cyca	55 - 60	100 - 105
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	70 - 72	140 - 145
2. starše korme borany	65 - 68	130—135
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	116—121	152 - 156
2. mjasne	103—108	138 - 143
3. snadnje wuwite	88 - 95	123 - 130
4. rancy a kundrosy	98 -118	133 - 153

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 17. julija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 22. julija wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	17				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	47				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	77				
Pšeńca			14	23				
„ nowa								
Rožka			12	13				
„ nowa								
Ječmjeń			14	12				
Wows			13	20				
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny	4	—	6	—			6	—
Pšeńčna muka			21	70				
Ržana muka			18	—				
Syno	4	50	5	50	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	4	—	4	80			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3	40	3	90			4	—
Prosata 269 (w Kamjencu —)	18	—	38	—	13	—	26	—
Butra 1 kg	3	60	4	20	4	—	4	10
Jeja, mandl	1	80	2	25			1	95
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju
w serbskej a němskej ręči
wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja
Budyšin :: :: :: Před šuleŕskimi wrotami 21
Dalokoręčak čo. 893.

Hišće
stare płaćizny
kaž daloko skład dosaha
w płatowych,
wołmjanych a
bałmjanych tworach
Emil Wehrle
Budyšin. :-: Jerjowa hasa 7.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

400 měchow
płatowych (za zorno)
jenotliwje a w dźělbach
předawa
Pětr Čornak,
młyn w Konjecach.

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoręčak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoręčak 307.

Kheżkarska žiwnosć
za jenu kruwu (přihódna za skałarja) ma so **přenajeć.** Bliže je zhonić w **Hórkach** pola **Buša.**

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje mandźelskeje a maćerje

Marije Grubertoweje
rodź. **Hickec**

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w jeje khorosći wopytowali, na pósty-wječoru so za nju modlili, ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli a z wěncami počesćili, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Radworju**, na dnju pohrjeba,
17. julija 1915.

Zrudźena Grubertec swójba.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarńje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 19. oktobra 1915.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je też rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.
Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Zjawny dźak
a najnutrniše „Zapłać Bóh“

wuprajam wšitkim, kotřiž su k porjeńšenju a k powyšenju **swjatočnosće mojeje primicy** na tak swědomite a pozběhowace wašnjo sobuskutkowali, wosebje najdostojnišomu knjezej prälatej J. Skali za počesćowacu wupomoc, wjeledostojnomu knjezej fararjej B. Hiccy za prědowanjo a sobuskutkowacymaj duchownymaj kk. fararjej Justej a kapłanej Rjedźe, dale kk. spěwarjam, čestnym družkam, mjez nimi wosebje Wawrikec družcy z Nuknicy za hnujace hrónčka, kotrež je před wotkhadom do cyrkwje na něžne wašnjo přednjesła. Najpodwolniši dźak też hnadnej knjeni klóštra Marijneje Hwězdy a wšěm klóštrskim knježnam, kotrež su wulcy wumjelsku krónu zhotowiłe a dariłe. Wutrobnje so dźakuju knjezej fararjej Hiccy za wuhotowanjo wobjeda na farje a Młyńkec kwasnomu domej we wobsedźenstwje J. Hórbanka w Prawoćicach za přihotowanjo na kóžde wašnjo wokřewjacych hodźinkow kwasa, skónčnje wšěm mnohim dobroćerjam, kotřiž su mje w běhu studijow tak darniwje podpjerali a też při přileżnosći kwasa ze šćedriwej ruku mi wupomhali.

Bóh luby Knjez chcył wšitkim mojim dobroćerjam z wěčnymi a časnymi kubłami zapłaćić, wo čož chcu swěrnje w modlitwach Boha prosyć.

J. Wałda, primiciant.

Čišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšč dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik

Čisło 31. | **Budyšin, 31. julija 1915.** | **Lětnik 53.**

Lěto wójny je so minyło.

Jutře, prěnjoho augusta budźe tomu lěto, zo je wójna wudyrila, wójna, kajkejež hišće było njeje, doniž swět stoji. Ważny wopomnjeński dźeń je **najdostojniši knjez biskop** wužił, zo by k swojim wosadnym porěčał. **Joho pastyŕski list** rěka:

Lubowani wosadni!

Prěnjoho — přichodnoho měsaca — je so lěto minyło, zo je naš sławnje knježacy kejžor synow našoho luda zwołał, zo bychu wótčinu přećiwo nadpadam jeje njepřećelow zakitowali. Rozkora mjez wobydlerstwom wonćmi, woborni mužojo khwatachu k brónjam, lud nadbćhowaše njebjesa, zo bychu wopory žohnowałe, kotrež za sprawnu wěc přinjese. Nabožne wobnowjenjo přeńdźe wšitke wutroby. Wojak dźěše prjedy, dyžli ćehnješe do wójny, k blidu Knjeza a z nim starosćiwaj staršej, bratřa, sotry abo tyšniwa mandźelska.

Lubowani wosadni! Wot toho časa wy njejsće přestali, za swojich wojowacych sobubratrow so modlić, Božu mšu a swjate woprawjenjo za nich woprować. Kak krasnje zjewješe so waše žiwjenjo wěry a modlitwy na dnju poswjećenja Najswjećišej Wutrobje Jězusowej, kak wjesele khwatašće wy na słowo swjatoho wótca k wołtarjam!

Podarmo njejsće z njebjesami bědźili; přetož wone su naše brónje žohnowałe, swěru a zmužitosć našoho njepřirunajomnoho wójska z wulkotnymi dobyćemi krónowałe, našu wužšu wótčinu před surowosćemi wójny wukhowałe. Ale tola hišće njestojimy na kóncu.

2. augusta abo na sćěhowacej njedźeli, 8. augusta, poskića nam cyrkej porciunkula-wotpusk, to je dospołny wotpusk, kiž móžemy po płaćiwej spowědźi a dostojnym swjatym woprawjenju tak často na jenym z tutych dnjow dobyć a zastupujcy dušam w čisću přiwobroćić, kaž w domje Božim modlitwy k dobyću wotpuska dokonjamy.

Tohodla, lubowani wosadni, prošu was najnaležnišo, zo byšće dźiwajcy na dźeń, na kotrymž před lětom najmócniša wšitkich wójnow nas podeńdźe, prawje bohaće a horliwje hnadowne pokłady cyrkwje dobywali. Z nutrnosću wołamy so k Bohu, zo by nam wobstajny měr borzy zasy był wobradźeny. Modlmy so nutrnje k Bohu za našu swjatu cyrkej a za bamža w tutych rozsudnych dnjach, za kejžora, krala a wótčinu w tutych časach najwyššeje ćěsnosće. Modlmy so z hłubiny swojeje wutroby, zo by Bóh našich zmužitych wojowarjow, wosebje pryncow kralowskoho domu, też dale hnadnje škitał, ranjenym a khorym ze swojej pokojacej mocu k pomocy był, wudowy a syroty tróštował a škitał, a jatych njewobškodźenych zbožownje zasy domoj přiwjedł. Spominajmy wosebje na tych, kotřiž su we wěrje do swojoho Zbóžnika rjekowsku smjerć za wótčinu poćerpjeli, a prošmy Boha, zo by jim wjesela njebjeskoho raja wobradźił. Z hłubiny swojeje duše pak dźakujmy so Knjezej za wulke hnady, kotrež je nam w tutych dnjach domapytanja daril a zanjesmy tamny khwalbny spěw: „Tebje my Boha khwalimy."

Hdyž Bóh nas bije, hoji wón też naše rany; hdyž nas šwika, pozběhuje nas zasy. „Dźensa, hdyž joho hłós słyšiće, njezatwjerdźće swoje wutroby." Ps. 94, 4.

Tak njech hłós Boži, kiž z njewjedrow wójny k nam rěči, naše wuši a wutroby wotewrjene namaka, zo by nas spomožnje zatřasł, zo bychmy winu swojich hrěchow přecy lěpje spóznali a zapokućili a kruće sebi wotmyslili, přecy swěrnišo po puću joho kazni khodźić.

Hišće jónu was wutrobnje prošo, zo byšće so při generalnym woprawjenju na jenym spomnjenych dnjow prawje bohaće wobdźělili a wotpusk horliwje dobywali, wudźělam wam w lubosći biskopske požohnowanjo w mjenje † Wótca † Syna a † Ducha Swjatoho. Amen.

⁘

Přizamkujo k tutomu so za njedźelu 1. augusta wosebiće připoruča:

1. Najswjećiši sakrament ma, kaž daloko so to hižo njestawa, wot rańšich hač do wječorneje pobožnosće k zjawnomu modlenju wustajeny być.
2. W prědowanju ma so na našu dwoju winowatosć pokazać: wěrnosćiweje dźakownosće napřećo Bohu za joho našim wójskam wopokazany widźomny škit a najnutrnišich modlitwow wo dalšu pomoc Božu a wo wobstajny spomožny měr. —
3. Na kóncu hłownych Božich służbow ma so „Te Deum" z versiklom a oraciju spěwać.
4. Popołdnju abo z wječora ma so swjatočnosć z wosebitej wójnskej pobožnosću a sakramentalnym požohnowanjom skónčić.
5. Porciunkula-wotpusk hodźi so dobyć: wot připołdnja njedźele 1. augusta hač do słónca khowanja 2. augusta, abo wot připołdnja soboty 7. augusta hač do słónca khowanja njedźele 8. augusta.

W Budyšinje
W Drježdźanach ' na swjedźenju swjatoho Jakuba 1915.

Titularny biskop dr. theol. **Franc Löbmann.**

Són wuči, swědomjo wótři.

We wsy je mjez dźěćimi natykowaca khorosć wudyriła. Też wjetši ludźo póčnu so bojeć. A w poslednjej nocy je też na Krawcowu přišło a cyle derje čuje, zo budźe wumrěć dyrbjeć. A tak khětře to dźěše, zo ani po knjeza doběžeć njemóžachu. Tu nadobo wuhlada před swojim łožom jandźela stojo a tón k njej rěči: „Pój sobu!" A nětko wě, zo je mortwa. Won z woknom lećitaj, přez cyrkej přecy wyše, doniž před wulkimi, złotymi wrotami njezastanjetaj. Jandźel zaklepa do duri a z nimi wustupi stary, šědźiwy mužik, z dwěmaj klučomaj w rucy. A hnydom Krawcowa spóznaje, zo je to swjaty Pětr; přetož wón je hač na włósk podobny tomu swjatomu Pětrej, kotryž w jich cyrkwi na wulkim wołtarju stoji. A k njomu praji jandźel: „Tu je duša, ta chce rad do njebjes!" — „Što dha sy činiła, zo by mohła k nam nutř do zbóžnosće?" wopraša so na to swjaty Pětr Krawcowu. A wona, wboha duša, by rad něšto prajiła. Ale na ničo so njemóže dopomnić a je tola prjedy přecy ze sobu tak spokojom była a ničoho sebi njeje trjebała porokować. Skónčnje so dopomni, štož je za žiwjenjom tak husto mysliła a też rěčała: Wot ranja zahe hač do wječora pozdźe sym dźěłała a te dźěći wothladała a za čeledźu hladała, zo by tola prózdna njestała, a hdy njeběch přecy wšudźom zady a prědku była, njeby nam nětkle tak było, kaž so bohudźakowano mamy." — „Sy pak to też wšitko Bohu k česći činiła?" praša so swjaty Pětr dale. Ale hdyž tole wusłyši, so postróži. Přetož nadobo so jej w duši rozswětli, kaž hdyž so w ćmowej nocy zabłysknje. A wona widźi, kak nahrabna je přecy była, a kak je sebi na swoje zamoženjo přecy tak wjele być zdała, a lědom zo

je słyšeć, wotmołwi: „Nĕ, k Božej česći to činiła njejsym.“ — Tu praša so swjaty Pětr dale: „Nó, njejsy dha hewak ničo dobroho činiła, z čimž sy sebi prawo na njebjesa dobyć mohła?“ A wona póčnje rěčeć podobnje kaž farisej w dźensnišim swjatym sćenju: „Sym přecy na njedźelach a přikazanych swjatych dnjach ke mši khodźiła; ženje njejsym sakrowała, a nikomu njejsym ničo kradnyła, kaž to druzy husto činja, a tež sym susodow a susodźinki na pokoj wostajiła a wo nikim ženje žane złe słowo prajiła.“ — „Ach, moja luba“, wotmołwi swjaty Pětr, „wjele jich je, kotrež přecy do cyrkwje běhaja, a kotrež su při wšěch wotpuskach, a dokelž te najhórše nječinja, mysla sebi, zo su sprawne. Ale při tym na najwažnišu kaznju w zakonju zabywaju: nimaju lubosće, kajkejež sebi Bóh žada. Kajka dha sy była přećiwo starej maćeri?“ Tu zastróži so Krawcowa a smjertny strach ju hrabny a wona njewěrješe sebi ničo prajić. Přecy mjenujcy bě na nju dźeržała a ženje jej wona njeje mohła ničo prawje sčinić, a hdy by jeje muž jej po woli był, njeby dawno wjacy w domje była. A nětko hišće je skhorjeła a snadź wšitkich natyknje, a to hišće runje na žnjach. A nadobo je cyle ćma wokoło njeje, a jej je, jako by přecy hłubšo a hłubšo do wulkoho bjezdna spadowała, a nětkle póčnje so tajka čefwjena swěca předobywać — to zawěsće je tón woheń, kotryž so w heli pali.

A w samym wokomiku wona wotući a wuhlada swoju dźowku, kotraž ze swěčku před njej stoji. Wona mjenujcy njebě hišće mortwa a tež khora njebě. Jenož dźało so jej bě. A jeje holca stoješe před njej a so prašeše, hač tola za wowku njeměli po knjeza dóńć, dokelž je z njej přecy hubjeńšo.

Haj, luby čitarjo, ty tež jónu změješ tajki són, hdźež so kaž w špihelu wuhladaš a hdźež so wohladaš, kajkiž wěrnje a woprawdźe sy. Haj, to njebudźe ani són, ale sama wěrnosć, a to so stanje we wokomiku, hdyž twoja duša swoje ćěło wopušći a do jasnoho swětła wěčnosće zastupi. Tu móžeš swoje skutki ze złotom wobćahać, kaž so worjechi za hodowny štomik pozłoćeja. Tam pak pozłotk so zhubi a wone so ći pokaža, kak čorne po prawom su. A byrnjež sebi samomu zamjelčał, čohodla tole abo tamne činiš, a byrnjež tež ludźi zamylił, a woni sebi rjenje wo tebi myslili: tam so wšo wotškrěje a wšě te potajne wotpohlady a wšě mysle so ći tam pokazaja, kajke su po prawom byłe. Ach, kak wjele tola, štož je před swětom jako dobre, nabožne a wěrne płaćiło, so potom jako łža a hrěšne wupokaza. Potom wšě tajenjo a wšě mylenjo přestanje a duša budźe so widźeć a dušu budźa widźeć, kajkuž Boža swjatosć a sprawnosć ju widźi a sudźi. A kak potom kaž ze sona duša wotući!

Njeby lěpje było, hdy by ty hižo za žiwjenjo sebi swoju dušu ze swětłom wěčneje wěrnosće rozswětlił a do wšěch kućikow a rózkow pohladał? A snadź by potom tam z časom widźał te pałčiny a te pałki a druhe překasancy a jich njerjad, kaž su hrěšne nakhilnosće, samopašnosć, tajenjo přećiwo sebi a druhim. A potom snadź by sebi wuznać dyrbjał, zo nic ze zlutniwosće, kaž sebi přecy mysliš, ale z nahrabnosće a lakomnosće telko za khudych nimaš, kaž woprawdźe měć měł, dokelž mohł měć. A ty by sebi wuznać dyrbjała, zo njeje lubosć k swjatej čistoće a zrudoba nad hrěchami, z kotrymiž ludźo Boha na česći ranja, była, zo by wo swojeje towaršcynej hańbje tak zatamacy rěčał, ale zo bě to skerje wjeselo nad jeje njezbožom. A před swětom chcyše tak doprědka so wusprawnjeć a swjatosćić.

Ale też, štož sy dobroho činiła; hač je přecy też wotpohlad tak čisty był, zo by so skutk Bohu spodobać mohł? Hdyž sy njedawno jałmožnu dała, njejsy to runje tohodla jenej dała, wo kotrejž doprědka wědźeše, zo to potom cyła wjes a wosada zhoni?

A hdyž snadź sy nětkle tu abo tam pomhał cuzej žonje zahon požnĕć, dokelž je muž we wójnje a druhoho człowjeka nima, kiž by jej to sčinił: njejsy snadź to runje won činił, dokelž sebi mysleše, zo ći derje zapłaći? A potom ći njeda tolerja, ale z wutroby ći praji: „Zapłać Bóh tón Knjez!“ a kazać so ći njechaše.

Praj sam, što maš z toho, zo sebi swoje dobre skutki takle kazyš? A zo sebi samomu wěrnosć njewuznawaš a před sobu samym so tajiš? Hdy by twój wotpohlad při wšěm přecy čisty był, potom bychu twoje dobre skutki so před Bohom błyšćiše kaž złoto a dejmanty. A zbóžnosć, kotruž bychu ći w njebjesach přihotowałe, by njewuprajna była. Hdyž pak so pilnje a swědomiće njewobhladuješ a wšě swoje skutki, potom budźeš skerje podobny tomu mužej, kotryž po dźensnišim sćenju do templa so modlić dźěše, ale njewosprawnjeny so domoj wróći.

A štóž so tudy na zemi njewosprawni, tón so też we wěčnosći njewosprawni, khiba w čišću přez bolosć a woheń.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann je so kónc zańdźenoho tydźenja do pola k wjećoru na wojownišća podał.

Z Budyšina. Wčora pjatk tydźenja so přez škrě z lokomotivy spěšnoho ćaha lětace pšeńčne polo z wjetšoho dźěła wotpali, t. r. pšeńca na tutym polu, kotrež měšćanskomu kublerjej Jokušej słuša a njedaloko překhoda pod železnicu a tam na polu stojaceje wulkeje bróžnje při Drježdźanskej čarje leži. Syccy drje też runje na polu syčechu, ale woheń paleše so tak spěšnje a sylnje a wětřik bě też khětro sylny, zo njemóžachu jón dohašeć. Tuž běžeše woheń wot železnicynoho brjoha hač k Drježdźanskej drozy a zniči rjany kruch pšeńcy.

Z Bělšec. Tohorunja wčora pjatk tydźenja wotpali so tu z njewjedrom masivna bróžnja zwud. kublerki Bjenadoweje a z tym też rožkowe žně, kotrež běchu hižo domzwoženc. Tohorunja zarazy błysk konja. Přez sykawy bu woheń wobmjezowany.

⁂

(M. J.) Joho Majestosć kral je 26. jul. zbožownje do wokrjesa XII. armeckorpsa dojěł.

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(10. pokračowanjo.)

Zawěsće so maćeri wjetša zrudoba přihotować njehodźi hač hdyž ji zemru jeje najlubše dźěćatka, wo kotrež so tak staraše a za kotrež telko bolosćow a strachow wutra. To widźimy też z tych pohrjebnych kěrlušow, kotrež hižo słyšachmy. Samsnu mysl skića nam ludowa pěseń, kotraž nam powěda, kak bychu małe dźěćatka, na puću do njebjes widźicy maćernu zrudobu, so najradšo zasy na zemju wróćiłe:

„Chcemy so zasy domoj wróćić;
Kak naša maćerka pře nas płače.“

Na tutu žałosć spomina też Radyserb, nam wopisuje znatu biblisku podawiznu wo zbudźenju zemrětoho młodźenca a nam pokazuje, kak je Jězusej wboheje maćerje tak žel, zo jej přez dźiw syna wróći:

1. Knjez Jězus běše na puću
Do města Naima,
Hdyž runje ćěło njesechu
Tam z wrotow do rowa.

2. Tón mortwy běše jenički
Syn wbohej' wudowy,
Ji nadźija na podpjeru
Za jeje stare dny.

3. A přewodźerjow k pohrjebu
Bě wjele ludźi z njej,
Kiž sobu dźěchu z maćerju
Pře syna płačitej.

4. A Jězusej bě jeje žel
We hnutej wutrobje.
„Wjac njepłač dale, maćerka!“
Wón zhroni (rjekny) miłotnje.

5. K tom' kašćej bliže stupiwši
Wón toho dótkny so,
A spodźiwani zastachu
Ći k rowu nošerjo.

6. A Zbóžnik z hłosom zazběže
Na njebućičkeho:
„Ze spanja wotuć smjertneho
A stawaj młodźenco!“

7. Hlej kajki Boži dźiw so sta!
Tón mortwy wožiwi,
A zbudźeŕ Jězus zasy da
Joh' zbóžnej maćeri.

8. To zapopadźe bojosć wšěch
A přewza dźiwanje
A žarowarcy wjeselo
We duši kćěješe.

9. A ludźo z hłosom wysokim
Česć k njebju nošachu:
„Profetu wulkoh' Bóh nam da!
Budź z dźakom khwalba 'mu!“

Zejleŕ spěwa też wo bolosći maćerje při smjerći lubeje dźowki, ji tule baseń poswjećujo:

1. Hula praji: „Što so khowa
Spłóšeny dźens hołbik mój?“
„Što so tam tak zrudnje woła!?“
Dźeše mać, „pój posł'chać pój!“

2. Słyša hłós też Lichońčenjo,
Dobri lubi susodźenjo:
Wšitko leći tam na łuki
Wumóc Hanku ze złej' ruki,
Mać tam prěnja dopadźe,
Płačo rucy łamaše.

3. W Klukšu zrudny „jenu“ bije
Zwón we dołhim brinčenju,
Maćeri přez dušu dřeje
Mječ so z hórkej bolosću.

4. Jako rjeńšich kwětkow jena
Hanka bě też posyčena,
A swój karan dźeržo w rucy
Jako běła lil'ja spjucy
Na wutrobje maćeri
Wóčko bleda zańdźeli!

* * *

5. Přilećichu na łučku jandźeljo tři:
Prěni tu maćerku potróštujo:
Karan Hancyny druhi tam zahrjeba,
Studničku „Zeleńku“ wudźěła,
Třeći, ze złotymaj křidleškomaj,
Njese jej' dušu dom w njebjeski raj.

Wójna.

Jatych wopytaja

w Němskej a Ruskej tř'o zastupjerjo danskoho čerwjenoho křiža. Z wobčmaj knježerstwomaj je so tajki wopyt w dlějšich jednanjach wučinił. Wuzwoleni zastupjerjo su znamjenići officirojo wójska abo łódźstwa. Sotry čerwjenoho křiža z wobeju krajow budźa jich přewodźeć. Přez tajki neutralny wopyt wujasni so najlěpje, kak so jatym dźe. (b)

Pětrohród škitać,

to dyrbi po ruskich nowinach „Ruskoje Slowo" hłowny nadawk nowoho wójskowoho wjednika, generala Ruskoho, być. Ruski płaći za wosebje dobroho generala. (b)

Italska je w Tripolis

skoro wšitko zasy zhubiła, štož bě w poslednjej rubježniskej wójnje přećiwo Turkam z wulkimi woporami dobyła. Tam bydlace arabiske a berberske splahi běchu wězo bórzy wo nowej italskej wójnje zhonili a zběhachu so přećiwo swojim podtłóčerjam. Italscy njemóžachu tam nowych wojakow słać a štož tam bě, dyrbješe dale a dale cofać. Dźěl z nich dyrbješe samo do susodnoho francózskoho Tunis čěkać. W Tripolis dźerža jenož hišće wuzke krajiny při morju, hdźež jich łódźe z kanonami dosahaja. (b)

Italska požčonka

je 117500000 lirow wunjesła. Něšto přinjese hišće wukraj, hdźež zapis hač do 31. augusta traje. Na z najmjeńša dwě milliardźe bě knježerstwo ličiło. Wulke zamoženja njeběchu so skoro do cyła na požčonku zapisowałe, jenož srjedźne a małe. Knježerstwo budźe drje dyrbjeć bórzy nowu požčonku wupisać.

Million wojakow

je lord Kitchener hač do 1. julija nimale nahromadźił. To je za jendźelske wobstojnosće, hdźež jenož najimane wójska znaja, wjele, a nichtó druhi hač energiski Kitchener njeby drje to dokonjał, za přitomnu wójnu pak to njedosaha. Druhi a třeći million zwjesć, kaž je sejm zwolił, budźe wězo přecy čežše, drje njemóžne. Skónčnje njewostanje ničo wyše hač powšitkowna wobora. Přećiwo tej pak so mnozy Jendźelčenjo z nohomaj a rukomaj wobaraja.

Jatych italskeje rěče

chcetej Ruska a Serbiska Italskej přewostajić. W Ruskej dyrbi jich 6000 a w Serbiskej 500 być. Hač jeći, kotřiž su tola awstriscy poddanojo, do Italskeje chcedźa, so jich po zdaću njeprašeja. — Bołharska bu prašana, hač smědźa jeći na puću z Ruskeje přez nju pućować. Bołharska je to zapowěła. (b)

Na 30 millionow hriwnow

wobliča jendźelska nowina škodu, kotraž je z tydźeń trajacym stawkowanjom w krajinje Wales nastała. Škódniše drje hišće je, zo buchu dźěłaćerjam tak derje kaž wšitke jich žadanki dopjelnjene, a zo sebi knježerstwo njeje zwěriło, municionski zakoń přećiwo nim nałožować. Woni drje sebi spomjatkuja, zo móža knježerstwu swoju wolu přinuzować.

Pod danskej khorhoju

jědźeše 20. julija w sewjernym morju jendźelska łódź. Hdyž so jej němski podmórnik bližeše, zo by ju přepytał, poča nadobo z prjedy skhowanymi kanonami na njón třćeć a wupowsny potom jendźelsku khorhoj. Jenož přez zbožowny připad so podmórnik zahubjenja zminy. (b)

Što by Wilson k tomu prajił?

Na němsku notu „Lusitanije" dla

je Amerika pjatk 23. julija w Barlinje wotmołwu wotedała. Wona njeje wězo w njepřećelnych słowach pisana, je pak khutna a kruta. Wilson žada, zo dyrbja němske podmórniki žiwjenjo amerikanskich pućowari na kóždy pad na pućowarskich łódźach šonować. Americy by to za njepřećelnosć płaćiło, hdy bychu Němscy z nowa łódź podnurili, na kotrejž bychu Američenjo žiwjenjo přisadźili. — Němske podmórniki dyrbjeli potajkim kóždy króć cuzu łódź zastajić a přepytać, prjedy hač ju snadź potom potřěleja. To by wězo za podmórnikow njemóžne abo strašne było. — Němski namjet, zo dyrbjeli Američenjo jenož na wěstych łódźach jězdźić a rukować, zo so na nich po wójnskim prawje zakazane wěcy njewoža, je Wilson wotpokazał.

Što so nětk dale stanje, je njewěste. Móžno je, zo budźe so z nowa dopisować. Na žadyn pad njepřestanu naše podmórniki po dotalnych zasadach přećiwo jendźelskim łódźam wojować. (b)

Mócny postup na rańšich wojowniščach.

Mjez tym zo wojowanja na wječornych bitwiščach so pornjo dotalnym mało přeměnjachu a Francózojo jenož we Vogesach wokoło Münstera kručišo, ale njezbožownje přimachu, přikhadźeja z rańšich wojowniščow wšědnje nowe powěsće, kak mócnje naše wójska skoro na wšěch dźělach přez 1500 km dołheje fronty postupuja.

Přehlad wo tutych postupach dawaja wozjewjenja našoho hłownoho wjednistwa 24. a 25. julija:

Wójsko generala **z Below** doby nad 5. ruskim wójskom pola **Šawle** (w Kurlandskej). Dobytk tutych wojowanjow wot 14. julija započatych je zrostł na **27000 jatych, 25 kanonow, 40 mašinskich třělbow, přez 100 połnych municionskich wozow ze zapřahami, wjele bagaže a druheje wójnskeje nadoby.** Při dalšich wojowanjach wójska z Below z cofacym njepřećelom popadnychu naši **6000 Rusow.**

Při rěcy **Narew** buštej twjerdźiznje **Rozan** a **Pultusk** we wutrajnym, njezastajomnym nadběhu wójska generala **z Gallwitz** dobytej a překhód přez tu rěku mjez tutymaj městomaj wunuzowany.

We wojowanjach mjez Njemenom a Wislu bu wot 14. julija **41000 jatych, 14 kanonow, 90 mašinskich třělbow** wzatych. Što bu we Rozanu a Pultusku wójnskeje nadoby dobyte, njechodźi so hišće přewidźeć.

Narew je na cyłej fronće wot **Ostrolenki** (twjerdźizna, kiž bu mjez tym wobeńdźena)

Ćišinski pak nam zanjese rjany spěw, kak wudowa žaruje a płaka wo syna, kiž zemrě w cuzbje, daloko wot žarowaceje lubosće maćerneje; jandźel njebjeski donjese jeje sylzy na „wojakowy row":

1. Nichtó z wokom zmačenym
Na row khudy njepohladnje:
W cuzym kraju zdalenym
Wojakowe ćěło wjadnje. — —

2. Doma stara sedźi mać,
Zrudna sedźi, sedźi sama;
Towarš jej' je jeno płač,
Žałosći a rucy łama:

3. „Božo, tróšto zrudneho!
Prózstwu wusłyš wudowinu:
Na row syna lubeho
Lubosć donjes maćerinu!

4. Sylzy wbohej' wudowy
Do sudobja jandźel khowa,
Mihel pak je dešćowy
Skrjepi wojakej do rowa.

Maćerka njezabudźe tež po dołhich lětach swojoho zemrětoho dźěsća. Hewak rěka: „Štož je z wočow, je tež z mysli." Hinak pola maćerneje lubosće: mać ma přecy swoje dźěćo před wočomaj a mysli na nje, kak rjenje to běše, hdyž so hromadźe wjeseleštej. To widźimy zasy tak rjenje z našoho Ćišinskoho „Prošerka":

1. Na wšěch dušow po kerchowje
Khodźach w myslach ponurjeny . . .
Želerjow na kóždym rowje!
Dźeń to mortwym poswjećeny. —

2. Khodźach . . . hladach . . . Njedaloko
Murje nizkej' na želerćy
Zrudne tu mi zasta woko,
Na staruškej maćerćy.

3. Rowičk hoły, bjez pomnika —
Kamuški ze sćežki zběra
Maćerka a do křižika
Kładže je na městno měra.

4. „Maćerka, što činiš, droha,
Z kamuškami na tym rowje?"
Prašeć zmužich so, a wboha
Tajkule mi powjesć powje:

5. „Syna sym tu pokhowała.
— Poł sta lět to być już móže —
Na wšěch dušow přecy słała
Na łožko sym jemu róže.

6. Ruka wusta pak do dźěła.
Prosyć khodźach khlěba skórku.
Tradach husto, zo bych mćła,
Kupić wěnčk na tule hórku.

7. Tola dźensa nimam gróša!
Z kamuškow tuž křižik kładu,
Zo by zemja była lóžša,
Zbóžnik na row zhladnył z hnadu."

8. Zdychny, sylzu zroni z woka,
Stykny rucy: „Knježe Božo,
Wzmi mje k sebi bórzy! Z boka
Syna moje póscel łožo!"

Zawěsće ćežko je maćeri we wutrobje, hdyž dyrbi lube dźěći mrěć widźeć; sama pak je dlěje žiwa; bolosć a sobuželnosć spina wutrobu, hdyž widźi khore dźěćo ćerpjeć; ale Bóh Knjez njewostaji ju bjez njebjeskoho trósta, kaž nam to Radyserb praji, khwalo „Służby jandźelow":

1. Hdźež človjek ćerpi bjez winy,
So jandźel zbliži k pomocy;
Hdźež pola dźěsća khoreho
Mać wo joh' strowosć modli so;

2. Hdźež trada wboha khudźinka,
Ze zymu, z hłodom dyrkota:
Tam jandźel z njebjes pósłany
A spěwać pomha paćerje.

3. Hdźež skorži ćěsna wudowa
Hdźež płače khuda syrotka:
Tam jandźel z njebjes pósłany
Da spokoja do wutroby.

(Přichodnje dale.)

Štóž pola wobškodźa, přehrěši so na wótčinje!

hač k Pultuskej překročeny. K južnomu ranju wot Pultuska bliža so naše wójska k rěcy **Bug**. K južnomu wječoru wot tuteje twjerdźizny bu njedźiwajcy na hobrske wobaranjo njepřećela linija **Nasielsk-Gzowo** docpěta.

K wječoru wot Blonie buchu wjacore njepřećelske stojnišća dobyte.

Němske a awstriske wójska general-wyška **z Woyrsch** (wot južnoho wječora při Pilicy k Wisli a Waršawje kročace) a wójska północno maršala **z Mackensen** (mjez Wislu a Bugom před Lublinom) popadnychu wot 14. julija něhdźe **50000 jatych**. Wěsta ličba a dobyta nadoba njehodźi so hišće přewidźeć. (b)

Cyła němsko-awstriska fronta

je w tu khwilu něhdźe tale: Při sewjernym morju započina so pola přistawnoho města **Windau**, wjedźe přez **Mittau**, **Šawle** (wottud je general z Below hižo daloko k ranju přećiwo **Wilnje** a **Dünaburgej** ćahnył), **Rosijenie**, před **Kownom**, **Grodnom**, **Ossowiecom** a **Lomžu**, za **Ostrolenku**, přez **Rozan** a **Pultusk** k twjerdźiznje **Nowi-Georgiewsk** (kiž drje so hižo wobléhuje) při Wisli (kiž wot Waršawy bóle k wječoru běži). Wottud dźe fronta hižo cyle *blizko při zwonkownych wobtwjerdźenjach* Waršawy zasy k Wisli a překroča ju před sylnej twjerdźiznu **Ivangorod**, kotraž je hižo sylnje woblehnjena a před surowymi 42- a 50centimetrowskimi mörsarjemi drje dołho njewobstoji. Potom ćehnje so fronta dale wot Wisle před **Lublinom** a **Cholmom** k Bugej. Na tej liniji mataj arcywójwoda Józef Ferdinand a Mackensen najsurowiše wojowanja, dokelž je wulkowjerch Nikolaj poručił, tu liniju na kóždy pad dźeržeć. Je tu mjenujcy ważna železnica do Waršawy. Dalšu frontu dźeržitaj potom před **Brodyemi** a **Tarnopolom** skoro při haličskich mjezach general z Linsingen a awstriski general Pflanzer-Baltin. Tu Rusojo hišće mócnje nadběhuja, wosebje přećiwo wójskej generala Pflanzera. Tak dosaha **němska fronta 1500 kilometrow daloko**, wot sewjernoho morja hač k rumunskim mjezam.

Za Rusow stoji wěc špatnje dosć, kaž też neutralne, haj samo jendźelske nowiny přidawaja. Hrozy jim strach, zo naši cyłu Pólsku wotrěznu a Waršawu wot zady přimnu. Hač su Němscy k tomu sylni dosć, hač Rusojo, jeli so dowobarać njemóža, hišće w prawym času twochnu abo w klěšćach pola Waršawy tčacy wostanu, wo to drje přichodne tydźenje pónźe. Wot toho móže pak wotwisować, kak cyła wójna wuńdźe.

Na italskich bitwišćach

traja hižo druhi tydźeń surowe wojowanja z małymi přetorhnjenjemi. Pola **Görza**, na **Doberdo** a druhdźe nadběhuja Italscy z přecy nowymi mocami a ćežkimi woporami. Do prědka pak njepřińdu. Hdyž je so jim z njewuprajomnymi napinanjemi druhdy wodnjo radźiło do prědkownych awstriskich stojnišćow so dobyć, wumjetaja jich w nocy zasy w ručnych wojowanjach. Zda so skoro, jako dyrbjałe tamne namjezne wobtwjerdźenja to zbywać, štož běchu Karpaty za Rusow. (b)

Awstriske křižaki

su 23. julija italske rańše mórske brjohi wopytałe. Něhdźe 160 km daloko su wšelake twary, mosty, čary, wozy atd. na železnicach wobtřělałe, n. př. w Chienti, Campo Marino, Fossacessia, Termoli, Ortona, San Benedetto a Grottamoza. Italske łódźe so njepokazachu.

W Dardanellach

běchu wojowanja mjeńše. Turkojo bóle přimachu hač njepřećeljo, kotřiž po surowych zahubach na nowu pomoc čakaja. Rady bychu sebi Italskich abo Bołharskich k tomu dobyli. Ale za tamnymi krawnymi polami wšak nichtó njeżada. Ze wšěmi lubjenjemi njemóża Jendźelčenjo žanu z balkanskich mócnarstwow přećiwo Turkam naščuwać.

Francózski podmórnik „Mariotte“

bu 26. julija w Dardanellach wot Turkow podnurjeny. 31 muži bu popadnjenych.

Grichiske łódźe

dyrbja sej jara husto wot jendźelskich přepytowanjo lubić dać. Grichiska so na stajne wobćežowanja hněwa, dokelž jeje překupstwo pod tym jara ćerpi.

Naše hłowne wjednistwo wozjewja 28. julija:

Nawječorne bitwišćo.

K dołhomu wječoru wot Souchez buchu někotre stojnišća, kotrež běchu z prjedawšich wojowanjow hišće w rukach Francózow, we nocy wot šlezskich wójskow z nadběhom wzate. Štyri mašinske třělby buchu dobyte.

We Vogesach běchu w liniji Lingekopf-Barrenkopf ćežke wojowanja. Francózske nadpady buchu po wjacyhodźinskim wojowanju, muž přećiwo mužej, wotpokazane. Při tym buchu też zawčorawšim wječor zhubjene hrjebje při Lingekopf hač do małoho kuska wot nas wróćo dobyte.

Narańše bitwišćo.

Mjez Mitawu a Njemenom bu wčora hišće na 1000 rozpjeršenych Rusow zajatych.

K ranju a ke krótkomu ranju wot Rozana stupa naše wojowanjo do prědka. Goworowo bu wzate. — K połnocy Seroka na woběmaj stronomaj Narewa a k poldnju Nasielska přimachu Rusojo dale; ale bě podarmo. Njepřećel wostaji tu a pola Rozana 2500 jatych a 7 mašinskich třělbow w našich rukach.

Před Waršawu bu k wječoru Blonie městno Pierunow z nadběhom wzate; we wokolinje ke krótkomu wječoru wot Gora-Kalwarja so wojuje. (b)

(Pierunow leži 24 km wot zwonkownych wobtwjerdźenjow Waršawy zdalene.)

Swjaty wótc

je swój strach wo italske Bože domy, pomniki a swjatnicy, wosebje při adriatiskim morju, awstriskomu knježerstwu wozjewił, zo njebychu přez wójnske operacije tola škodowałe abo so zničiłe. Awstriska je wotmołwiła, zo dóniž so tesame wot italskoho

Što wuči nas nětčiša wójna?

Spisał Mikł. Just po swojim přednošku, kotryž je dźeržał na hłownej zhromadźiznje towarstwa ss. Cyrilla a Methoda 20. junija t. l. w Pančicach.

Haj ma dha wójna też swoje dobre, zo mohła wučić? Myslu, z njej so ma kaž z wětřikom a njewjedrom. Tej, hdyž přińdźetej, powětr přetřasetej, a byrnjež też štomy mjetałoj a same khěže powalałoj, tola jón wučisćitej a płódny sčinitej. Tak dyrbi wójna človjeske wutroby přetřasć a přewobroćeć a wšo złe wotnosyć. Jenož dobre ma wostać. A kaž israelski lud, hdyž by so wot swojoho Boha wotsalił, hnydom zasy spózna, što je swojomu Bohu dołžny, hdyž tutón na njoho wójny pósła a hubjenstwo do kraja: tak dyrbimy też my Serbja spóznać, što je wopačne na nas, a što ma so tuž wotstronić. K tomu pak mamy sebi swědomjo přepytować.

Je wjele hubjenoho na nas. Ale wo wšěm tym pisać nochcu. To by přecy dale so pletło a přecy druhe spóznaća bych dóstawał, kaž človjek, hdyž so zanuri do přirody a jeje žiwjenja a rjanosćow. A tak by so wam čitać wostudźiło. Też přewjele napominanja a porokowanja nadobo človjek njeznjese. Tuž je lěpje, najhóršoho so dótknyć a za to wuspěcha so nadźijeć.

Hdyž njedawno přez Biskopicy do Lubija jědźech, njeběch w železniskim wozu sam. Bě połny wojakow, kotřiž z pólskoho bitwišća na něšto dnjow domoj jědźechu. Při mni sedźeše žónska a jej napřećo wojak. Z joho rěči bě słyšeć, zo bě akademiscy zdźěłany. A hdyž přijědźechmy k Budyšinej, započa rěčeć wo — Serbach. „Tu wokoło Budyšina ma tola lud bydlić, tak mjenowani Serbja. Sym jich wjele spóznał w Pólskej. Rjani, zróstni mužojo. A hdyž k přimanju dońdźe, potom běda, kotrohož přimnu. Sym widźał ze swojimaj wočomaj, kak jedyn třoch Rusow nadobo hrabny a wšěch k zemi wrjesny kaž jenoho muža. — Škoda, po wójnje drje też po tutym ludźe budźe.“ A z dalšich rěči bě słyšeć, jako bě měnjenja, zo tuta wójna naše najrjeńše mužske mocy zniči, a přez to budźemy wotemërać.

A što k tomu prajić? Wostać dyrbimy a też móżemy, hdyž so sami njezničimy. Tuta wójna nas njewutupi. Jenož swoju zemju dyrbimy sebi dźeržeć a samych so sylnych a strowych.

Zemju dyrbimy sebi dźeržeć.

To je hrózbne wojowanjo, kotrež nětkle mamy w ranju, k wječoru. Lud stawa přećiwo ludej: jedyn, zo by kraje dobył; druhi, zo by swój škitał. A wšo, štož maju, dawaju na to, zo bychu dobyli. Kajke wopory na zamoženju a pjenjezach; kajke wopory na strowoće; kelko krewje za to a kelko žiwjenjow. Kóždy wojuje, zo by na swěće a před swětom mohł eksistować a to z česću a zbožownje. A kajke wjeselo, hdyž je so zasy dobyło, štož bě do njepřećelskich rukow přišło (na př. Galiciska).

Njeje to porok a z dobom też pokiw za nas? Kak stoji z našej serbskej zemju, z našimi serbskimi statokami a wsami? Njedyrbimy sebi wuznać, zo naša zemja wotebjera; dokelž mnozy so přeněmčа? Nimamy sebi wuznać, zo wosebje też wjele zemje, rjane statoki, krasne kubła du do cuzych rukow, dokelž wobsedźerjo je ze wšelakich winow wjacy dźeržeć njemóža?* Budźemy pak potom jako lud hišće wobstać móc, hdyž swojeje zemje wjacy njezmějemy? Žid je swój slubjeny kraj zhubił a tuž so też do ludow wjacy njeliči. A mjez Jendźelčanami je žid Jendźelčan, mjez Francózami Francóza atd. Chcemy-li jako lud wobstać, dyrbimy naše statoki a kubła, naše hole a pola zdźeržeć we swojich rukach.

So wě, to drje husto dosć wšelakich winow dla njeje lohko. Někotryžkuli přećežko horje bjerje a njezboža do hródźe, khorosće, a z tym wulke wudawki abo žana warba, do swójbow přińdu. A kajki zmylk, cyłomu narodej do škody, so potom tak často stawa? Wobsedźeŕ předa swoje wobsedźeństwo na cuzoho, bjez toho, zo by sebi najprjedy kupca mjez swojim narodom pytał! Zawěsće by tola mjez katolskimi Serbami so kupc nadešoł. Tu maja wosebje zamožići a pjenježni swjatu winowatosć přećiwo swojomu narodej, zo tajke statoki pokupja. Snadź so bórzy

* Bohužel też njechadźa, dokelž njechadźa burja być. Přisp. korr.

wójska za wójnske operacije znjewužija, abo jich wokolina, budźa wone před wšitkej škodu wěste.

Přesćěhanjo duchownych w Italskej

přez cyrkwi njepřećelskich denuncijantow je woprawdźe njerozomne, kaž to romskomu dopisowarjej „M.-Augsb. Abendztg.“ 70lětny italski praelat powědaše; nimo druhoho tu jeno něšto přikładow:

„Najdźiwiše instinkty so w ludźe budźa a zdźeržuja přez rozsywanjo najnjekhmańšich bladow. Běda duchownomu, kotryž bu wot někajkoho wjećiwoho človjeka jako Němcam přećelnje zmysleny denuncirowany! Wón njeje wot toho wokomika ani w swojim bydlenju, ani na drozy a ani w cyrkwi swojoho žiwjenja wěsty. W San Lorenzo-wotdźělenju (běrtlu) a w małej kapali blizko Monte-Tertaccio su njedočinkojo, kotřiž hewak ženje žanu cyrkej njewopytaja, duchownych z kapale a wot wołtarja wotwjedli, a jako złóstnikow po drohach a hasach honili, bjez toho zo by policija tajkomu počinanju wobarała. W druhich padach buchu duchowni přez najhłupiše winowanja podhladni, zo mjez ludom zběžkarstwo přěduja, buchu často w nocy z bydlenja wotwjedźeni a w kasarmach do uniformy tyknjeni, byrnjež ćělnje za to njepřihódni byli. Tak so zeńdźe mojomu dobromu přećelej, 40lětnomu duchownomu, kotryž na wutrobny brach ćerpješe, štož móžeše kóždy lěkař hnydom spóznać, zo wón ducy po puću na dwórnišćo w Romje, dźeń do wotjědźenja, w swojej uniformje wumrě. Druhi duchowny bratr, 38lětny muž, kotrohož běchu tohorunja dla najnjezmysłnišich winowanjow do wójska tykli, byrnjež by cyle khorowaty był, móžeše na zwučowanišću jeno dwaj dnjaj wutrać. Wón wudycha swoju dušu pod pukami dźiwich podwyškow.

Tajke a tysacore podobne wěcy njestawaja so dźensa jeno w Romje, ale wšudźom we Italskej. Najhórje pak je, zo tajkim wbohim njezbožownym duchownym ani pomoc poskićeć njemóžemy. Woni bywaja zajeći a so na městna dowjedu, hdźež jich ani njenamakaš. Wšitke naše wobhonjenja za tutymi njezbožownymi a wobžarujomnymi woporami tajkoho njedušnoho knježenja su podarmo. Knježeństwo wě, čohodla nam khowanku njewozjewi. Hdźe tele šćuwanjo ludu powjedźe? prašam so kóždy dźeń. Najnjekhmaniši złóstnicy su listna duchownych, kotřiž so jim njelubja, zestajeli. A knježeństwo před tutymi elementami cofa. Štóž z nas njeje za wójnu a jeje zwjazkarjemi, tón bywa přesćěhany, krjudowany a złóstnikam hasow přepodaty. Najhórše pak hišće na nas čaka. Hišće wěrja šěroke woršty ludu do toho, zo Italska dobudźe. Ale ći, kotřiž hižo wjacy do toho wěrić nochcedźa, storkaja hižo dźensa wšitku winu na — Vatikan, zo ma tón wšě zamołwjenjo za njezbožowne podawki knjeza Cadorny. Sta „špionow“ stoja pječa we wobkhadźe z Vatikanom — tajke blady so rozšěrjeja z wotmyslenjom, zo bychu so potom hromady ludu, hdyž njezbožo zastupi, mohłe k nadpadej na Vatikan šćuwać.“

Zawěsćenjo zeživjenja ludu.

Najwyšše płaćizny za khlěbowe žito njejsu powyšene.

Přezjena płaćizna za wows a ječmjeń.

Zwjazkowa rada je we swojim posedźenju 23. julija 1915 najwyšše płaćizny za khlěbowe žita, ječmjeń a wows za přichodne hospodarske lěto postajiła. Hdyž bychu wjetše hospodarske wudawki produkcije a rozmnožene wobćežnosće ratarskoho hospodarjenja w tutym lěće a wosebje też, kaž so zda, mjeńši wunošk žnjow drje powyšenjo płaćiznow jako sprawne być dałe, je zwjazkowa rada tola, dźiwajo na po możnosći tunje zeživjenjo wobydlerstwa Němskeje, dotalne płaćizny za khlěbowe žita zdźeržała, a jeno ličbu dotalnych 32 wokrjesow z najwyššimi płaćiznami na štyri wjetše płaćiznowe wokolnosće pomjeńšiła a hnydom napinanjo płaćizny zawuzdźiła. Po tutym wostanje zakładna płaćizna za Barlinski wokrjes kaž dotal 220 hr. za tunu (20 centnarjow) rožki. Wot 1. januara 1916 přistupuja kaž dotal přiražki po 1 hr. 50 pj. połměsačnje k tomu. Płaćizna za pšeńcu je, kaž w tutym lěće, na 40 hr. nad płaćiznu rožki postajena. Za wows a ječmjeń su, zo by so z najmjeńša přibliženjo sylnje powyšenym płaćiznam za druhe picowanske srědki docpěło, přezjene płaćizny za cyły kraj na 300 hriwnow postajiłe, při tym pak njejsu ječmjeń za tajke wustawy, kotrež ječmjeń předźěłaja a runje tak też wšitke symjeńtne žita, kaž lětsa, na tute najwyšše płaćizny zwjazane.

* * *

Tute postajenjo zwjazkowcje rady předstaja nam wurunanjo mjez interessami konsumentow a ratarstwa. Hačrunjež dyrbješe ratarstwo w tutym lěće ze sylnje powyšenymi wudawkami dźěłać, a hačrunjež drje budźa žně lědma so srěnje mjenować, njebuchu płaćizny za khlěbowe žita powyšene; wone wostanu samo pod płaćiznami łońšoho lěta.

W lěće 1914 hibachu so rožkowe płaćizny mjez 209 a 237, w lěće 1915 mjez 215 a 230 hriwnami. Napinanjo poniži so potajkim wot 28 na 15 hriwnow. Płaćizna za tunu tukrajnjeje rožki z lěta 1915 njedyrbi při předawanju ze strony płodźerja přestupić:

215 hr. we Wrótsławju, Brombergu, Hdańsku, Hliwicach, Königsbergu w Pr. a Poznanju;

220 hr. w Barlinje, Drježdźanach, Lipsku, Magdeburgu, Rostoku, Schwerinje w M., Stettinje;

225 hr. w Braunschweigu, Bremenu, Emden, Erfurće, Kasselu, Hamburgu, Hannoveru, Kielu, Cwikawje;

230 hr. w Aachenje, Kölnje, Dortmundźe, Duisburgu, Frankfurće n. M., Mannheimje,

---

nječhtó druhi namaka, kotryž je jomu zasy wotkupi. A myslu, ta winowatosć je tak swjata, zo samo potom ju dyrbja wukonjeć, byrnjež widźeli abo so bojeli, zo něšto při tym přisadźa. Też nowych starosćow a wjetšeje prócy a wjacy dźěła so bojeć njesmědźa. „A ja budu! to hišće sebi też to na šiju powěsnyć!“ Tak je prózdna, lěnja wurěč, kotruž móžeš potom słyšeć wot tajkich, kotřiž móhli tu naspomnjenej narodnej škodźe do časa zadźewać abo z časom wotpomhać. Tu pak tola mělo so napřećiwić a k napominanju prajić, zo zamoženjo, ćělne a duchowne mocy wot Boha mamy, zo njebychmy je jenož za samych so, ale też k powšitkownomu zbožu wužiwali. A tón, kotryž to čini, wobkhowa a wukonja z tym swěru a lubosć k swojomu narodej, do kotrohož je Bóh joho stajił. Z tym pak też dźerži a wopokaza swěru a lubosć k bližšomu a swojej wěrje. A tak je to, zo w prawym času swoje pjenjezy, swoje ćělne a duchowne mocy na naspomnjene wašnjo nałoži, rjana služba Boža a posłušne dopjelnjenjo Božeje wole, kiž přez swj. Jana k nam rěči: „Njelubujće so jenož ze słowom a jazykom, ale ze skutkami.“

Njewidźimy dha we wójnje, kak tam wjacy muži za městno wojuje, kotrež maja na komando dźeržeć? A hdyž tón jedyn krawi, a hdyž k smjerći ranjeny padnje, tak druhi naskoči a wojuje. A wón nima kedźbu, zo też při tym dóstawa rany a krej rozliwa. Tuž je prěnja wučba, kotruž tu słyšimy: Hdyž ma so, kajkeježkuli winy dla serbske wobsedźeństwo předać, ma so 1. najprjedy serbski kupc pytać; 2. serbski kupc też namakać dać. —

Ale dale! Smy tu na zemi, zo bychmy w poće swojoho wobliča swój khlěb jědli. K tomu Bóh nas po prěnim hrěše wjacy postajił njeje, zo bychmy so tu rjenje měli, jenož někotři dźěłali a druzy wužiwali. Ale Bóh je dźěło nam přisudźił a žiwjenjo, zo bychmy w starosćach a běduenjach pokućili za hrěšne zawjeselenja a wužiwanja, zo bychmy přez nje k njomu so měli a přecy bóle so bližili; z nich sebi zasłužby dobywali a tak z ćernjow zemskich ćežow złotu krónu za njebjesa sebi pletli. A tohodla dyrbimy też tu zmužitosć a woporniwosć znać, zo we sćěhowacym dypku swoje dotalne narodnosocialne měnjenjo a zakhadźenjo přeměnimy. Zo bychmy mjenujcy statoki, kubła we serbskich katolskich rukach zdźerželi, njesmědźa so při žeńtwach jenož pjenjezy k pjenjezam ženić a wudawać. „Tam wšak je też khětro dołha; to so tu też tak khětře žana z pjenjezami dać njebudźe.“ Takle móžeš husto słyšeć, hdyž so druhdy wo tym abo tamnym nawoženju a joho wobsedźeństwu, kotrež hižo ma abo změje na so wzać, rěči. Tajke nahlady a zasady su narodej škódne. Hdźež je dźěra, ma so wona zatykać. Hłódnych dyrbimy syćić, a nic z hromadami do někotrych tykać, zo so móhli puknyć.

A też tole mělo so k zbožu naroda, a z dobom też jenotliwych swójbow naspomnić. Nic jenož z kubła do kubła ma so ženić a wudawać, ale čohodla njedyrbjał sebi też burski hólc w dobrych wobstojnosćach khudu khěžkarsku wzać? A bohata, z najmjeńša zamožita njewjesta małych ludźi mohła tola też na kubło přińć, hdźež mohła lěpje dołh zezapłaćeć, dyžli někotražkuli burska. A runje tak móhli so też holcy, hólcy z khudoho kubła na žiwnosće ženić a wudawać, hdźež k swojomu, štož sobu přinjesu, telko namakaja, zo k dobromu, zbožownomu žiwjenju ničo wjacy trěbne njeje, hač dźěława a zlutniwa ruka, nabožna wutroba a potom Bože žohnowanjo.

Ale hdźe tči špak, zo so wěc tak nima, kaž so mělo měć? To, štož je jandźelow z njebjeskeje zbóžnosće ćisnyło a prěnjeju staršeju z paradisiskoho zboža wuhnało, kazy też naše narodne derjemćo. To je hordosć! A ta je mjez žónskim splahom hórša, dyžli pola mužskich. Jenož na jedyn za dopokaz chcu naspomnić. Sće hižo hdy na kwasach „po kofeju khodźenjo“ wobkedźbowali? Potom sće móhli widźeć, kak kubleŕki tu kubleŕku za swojoho runjeća a kedźbu nimaju, kotraž njeje burskeje krewje. Docyła so hordosć na tule stronu jara do nas dobywa, we wěstej wosadze hižo skoro přez cyłe knježi. Hordosć pak so Bohu ženje spodobała njeje a tak też ludam njeje ženje k zbožu była. „Wopokazał je móc ze swojim ramjenjom, rozpjeršił je, kotřiž su hordźi w myslach swojeje wutroby.“

Druhu zasadu wučby, kotruž chcemy sebi do narodnoho swědomja zapisać, móžemy tak takle wuprajić:

Mnichowje, Saarbrücken, Straßburgu w E., Stuttgarće.

Zwjazkowa rada měni, zo ratařstwo tónle wopor, kotryž so jomu při postajenju tychle płaćiznow napołoži, w interessy wótcnoho kraja na so wozmje. Budże drje so jomu też při postajenju procentow wumlěća napřećo přińć móc a też słabe zorno k picowanju móc přewostajić. Strach, zo z khlěbowymi žitami njebychmy dosahali, njewobstoji zbožownje w tutym lěće; naša reserva z poslednjoho žnjowskoho lěta a wěsty wunošk nowych žnjow wuzamknu w tutym nastupanju wšitku starosćiwosć.

Te nětko postajene najwyšše płaćizny maja w cyłym přichodnym žnjowskim lěće płaćić; nadźijomnje też nětko mukowe płaćizny w interessy konsumentow wočakowanu srěnju wysokosć njepřekroča. Kommunalne zwjazki, kotrež budźa w tymle lěće najbóle same hospodarić, maja to, dokelž wone mukowe płaćizny postajeja, same w rukomaj.

Při postajenju najwyššeje płaćizny za wows a ječmjeń je zwjazkowa rada na wyšše wudawki produkcije w ratařstwje po móžnosći dźiwała a z tym wurunanjo sčiniła za nižše płaćizny khlěbowych žitow. (b)

Hospodařstwo.

Žně so domkhowaja. Na wsach rěka nětko so wosebje wohenja na kedźbu brać, zo so njebychu Bože dary spaliłe, přez woheń zničiłe. Na zapalerjow, wokołodundakow, cyganow atd. kedźbować, po móžnosći jich wotwjesć dać. Štóž hromady twari, ma je mjeńše twarić a po móžnosći daloko rózno. Wyšnosće napominaja wšudźom k wulkej wobhladniwosći, zo njebychu so naše žiwjeńske srědki zasy zničałe.

⁘

W zahrodkach njedyrbi ani hrjadki prózdne ležo wostać. Přecy zasy po wotstronjenju płodow hnojić, přerywać a z nowa druhe syć a sadźeć.

Dźiwajmy při žeńtwach też na zbožo cyłoho naroda.

A hišće něšto třeće mohło so tu dla našich statokow a ležomnosćow prajić. Je hišće jedyn třeći srědk, kotryž mamy, zo móhli serbsku zemju serbsku zdźeržeć.

Powěda a baje so přecy wjele wo centralnej serbskej bancy. Wona ma hospodarscy za Serbstwo so starać, přez to, zo by pjenježnje je krućiła; wobhrožene statoki a kubła kupowała. — Ale prašam so tola, njeje to też nadawk jenotliwych našich serbskich nalutowarnjow? Njeje też tym móžno, statoki kupować, je katolskim Serbam přenajeć, dale předawać? Baćońska je to pokazała. A myslu, hdźež k tomu jenotliwe mocy njedosahaja, tam měte so nalutowarnje zjednoćić a ze zhromadnymi pjenjezami wulki narodny skutk dokonjeć. Naše nalutowarnje njesměduża so z tym spokojić, jenož pjenjezy na dań brać a dale wupožčować a čisty zbytk potom mjez interessentow rozdźělić. Runje tón měł so ważić za fond, z kotrohož móže nalutowarnja brać, hdyž jónu při tym abo tamnym kupjenju něšto přisadźi. Potom by też někotražkuli nalutowarnja k tomu abo tamnomu skutkej wjacy kuraže měła. Hdyž přińdże měr po wójnje, a hdyž někotryžkuli hospodař so wjacy njewróći, abo dokelž snadź žona, kotrejež muž je we wójnje, njeje dań wotedać mohła, budże snadź k tajkomu narodnomu skutkowanju wjele přileżnosće.

(Přichodnje dale.)

Štomy, kotrež snadź su přez wozy so wobstorkałe abo buchu přez njekhmanikow wobškodźene atd., dyrbja so hnydom, hdyž bu rana hładcy wurězana, zawobalić. Najprjedy so rana namaza z měšeńcu z hliny, sykanja a kruwjacoho hnoja a potom so z kruchom sukna wobali a wobwjaza. Runje tak so też stawa ze spalenymi abo rakacymi blakami; wurězać dyrbi so hač do strowoho drjewa a skory.

⁘

Wišnjowe štomy dyrbja so nětkle wurjedźić a wurězać. Hdyž so to w druhim času stawa, zawinuje to tak mjenowane žiwicu-běženjo. Hdźež so to hižo namaka, dyrbi so khory blak wurězać a z drjewjanym terom namazać.

Žiwe płoty móža so też přirězować.

⁘

Wobkopowanjo w suchim času je jara dobre, dokelž kruta póda wjele bóle wuskhnje, a zo by so přezměrnomu wuskhnjenju zadźewało, dyrbi so w tajkim času też w zahrodkach pilnje wobkopować.

⁘

Njezrały, cyle hubjeny sad leži druhdy z hromadami pod štomami. Hdyž njeje z cyła hišće k ničomu, smilmy so tola nad nim; je dźěn najbóle też čerwy. Hrabajmy jón hromadu a zmjetajmy jón hnydom do juchoweje jamy, zo njebychu čerwje mohłe wulězć, hewak dźěn te hubjeństwo ženje njewotbudźemy a so njerodź stajnje přisporja. Też sadowa zahroda wšak chce być kusk wothladana a płaći to jara dźakownje.

Zarjadowanja přećiwo nahramnomu předroženju

W posedźenju 23. julija je zwjazkowa rada w Barlinje wozjewjenjo zarjadowanja wobzamknyła, kotrež je přećiwo přehnatomu předrožowanju we wobkhodźe z wěcami wšědneje potrěbnosće, wosebje žiwjeńskich a wužiwanskich srědkow wšěch družin, naturskich płodow, srědkow k tepjenju a k rozswětlenju złożene. — W postajenju je skónčnje też móžne sčinjene, zo smě zebranjo (wuswojenjo) zastupić za pady, hdyž něchtó tajke wěcy wróćo dźerži. Potom je tu też khostanske postajenjo přećiwo tamnym zhotowjerjam (płodźerjam) a wobkhodnikam, kotřiž za prjedy mjenowane wěcy, kaž też tajke za potrěbnosće wójny płaćizny žadaja, kotrež přewulki (přezměrny) dobytk, kiž so njemóže přez přezcyłne wobstojnosće a wosebje nic po powahach wikow sprawny mjenować, wopřijeja. Też khosta so, štóž składy tajkeje družiny w zmyslenju na wulki dobytk zadźeržuje, zniči abo druhe njedowolene wěcy čini. — Z wudaćom tohole postajenja so wšelakore přeća wšěch worštow ludu dopjelnja, kotrež dokładne zarjadowanja přećiwo nahramnomu předrožowanju, wosebje na wikach zežiwjeńskich srědkow, žadachu. Tute postajenjo ma so tohodla wosebje ze socialnoho stojišća powitać.

Wyšnosćam, kotrež maja to wuwjesć, so z tym wótra bróń do rukow dawa, nadźijamy so, zo budże so też wšudźom z poměrnej mudrosću nałožować. Hižo wobstaćo nowoho postajenja podusy mnohe honjenja płaćiznow samo w nastawanju.

Spomnjenja hódne su sćěhowace postajenja tohole zarjadowanja: Rozrysowanjo (rozsudźenjo) wot krajneje centralneje wyšnosće z wuwjedźenjom zarjadowanja postajeneje wyšnosće wo tym, zo su to dosahace winy za wuswojenjo, je njepowalne, bjez wuwzaća płaćace. Tele zarjadowanjo (wuswojenja, zebranja) ma so na wobsedźerja wěcow pósłać; wobsedźeństwo přeńdże hnydom, hdyž wobsedźeŕ tute zarjadowanjo dóstanje. Płaćiznu předewzaća, dźiwajo na prjedawši kupny pjenjez, hódnotu a trjebanjo wěcow, wyšša zarjadowanska wyšnosć, hdyž je też měnjenjo wěcywustojnych słyšała, kruće postaji.

Khostanjo za přehnaćo płaćiwosće a skutki, kotrež k tomu służa, móže po wobstojnosćach prawje ćežke być; hrozy so za to jastwo hač do lěta a pjenježne khostanjo hač do dźesać tysac hriwnow, abo jene z tychle khostanjow. To počahuje so na wobdźělenjo zrěčenja abo zwjazka, kotryž ma zaměr wuwjedźenja tamnych mjenowanych skutkow. Nimo toho móže so we wusudźenju też wotewzaćo tworow wuprajić, na kotrež so khostajomny skutk počahuje; też móže so postajić, zo ma so zasudźenjo na zapłaćenjo ze strony winowatoho zjawnje wozjewić. (b)

Wšelčizny.

Njewjedro, kotrež srjedu připołdnju w dole Łobja howrješe, bě přewodźane wot jara sylnoho wichora, ale też bohatšoho dešća, kotryž bě ze stronami z krupami naměšany. Runje tak bě też w Biskopicach, tola njejsu drje krupy dale škody načiniłe.

⁘

(Dla pošowanja zajaty.) W Nowym Oppachu bu pohonč Maška zajaty, dokelž je pječa tobak a zapalki we wulkej mnohosći do Sakskeje pošował.

⁘

(Z błyskom zaraženaj.) W Döbericach pola Regenwalde w Pomorskej dyri błysk do kubleŕskeje hródże. Jaty ruski dźěłaćeŕ a hólčec buštaj wot błyska trjechenaj a morjenaj, hdyž běštaj runje škit před njewjedrom w hródźi pytałoj. Druhi hólčec w blizkosći bě ze stróželemi wotešoł.

⁘

(Zasynamakany pjerśćeń.) Někotre hólčata kóncowachu mjez Ziegenhals a Niklasdorf (w Šlezskej) wrónace hnězda. Z jenoho storhanoho hnězda, w kotrymž ani młodźata ani jejka njeběchu, błyšćeše so něšto swětłe, a hdyž bliže pohladachu, wuhladachu wěrowanski pjerśćeń z pismikomaj A. K. 1892. Po dalšim slědźenju so wupokaza, zo tutón pjerśćeń ratarjej G. Oće słušeše, kotrohož mandźelska z jeje holčacym mjenom Koch rěkaše. Muž bě pjerśćeń před dlějšim časom na dworje zhubił. Najskerje je něhdźe do hnoja a z nim na polo přišoł, hdźež je jón wróna błyšćeć widźała a potom do swojoho hnězda donjesła. Tak přińdże tamny bur k swojomu wobsedźeństwu. — Znate je, zo też sroki rad błyšćate wěcy kradnu.

⁘

(Što nas jeći płaća.) Po wěstym zličenju mamy w Němskej na 1600000 jatych, kotrychž zežiwjenjo wězo rjany pjenjez płaći. Hdyž so za officirow a mužskich w přerěžku wob dźeń 50 pj. liči, wučini to 800000 hriwnow za dźeń. K tomu přińdże hišće připrawjenjo lěhwa, wobstražowanjo, wobswětlenjo a druhe, štož też hobrske sumy zežerje. Tute pjenjezy pak njejsu „z woknom won čisnjene“, kaž sebi někotři mysla. Po wójnje so wšitko wobliči, a wudawki maja njepřećelske kraje zapłaćić, ke kotrymž jeći přisłušeja. Liči so w přerěžku na muža 1000 hriwnow pjenježnoho zarunanja, wučini to za tukhwilnych jatych 1600000000 hriwnow. Dokelž pak jich ličba stajnje rosće, přiběra wězo też zarunanski pjenjez.

(Rjane knježnički.) Jedyn šěropólny powědaše sćěhowace podeńdźenjo: „Hdyž my na jězbje k ranju w Kamjencu (w Šlezskej) postachmy, běše na dwórnišću wjele rjanych knježničkow a dawachu nam kofej a druhe dary lubosće. Kaž by być dyrbjało, zasta naš wóz před třomi rjanymi knježničkami, kotrež so nam jara spodobachu. Běchmy jara hłódni a lačni, wzach swój ćwor a dach sebi jón wot knježny, kotraž so mi wosebje spodobaše, pjelnić za mnje a swojich towaršow a počach w swojej bayerskej naréči: „Haj, knježna, čińće mój ćwor połny, budźće tak dobra, sym wjedrowje lačny!" Dach sej šikowanje posłužić a ćwor do woza přinjesć a podźakowach so wutrobnje za to. Jeje jara zdźełane zadźerženjo bě mi napadne. Potom so nas wopraša, hač smě nas fotografować, dóstanjemy kóždy jedyn wobraz. My so zestupachmy a dyrbjachmy kóždy swoju adressu wotedać. Hdyž nam praješe, zo dyrbimy tež jej raz pisać, a nam swoju adressu da, wupokaza so jako pruska pryncesna Wilhelmowa, a tamnej dwě běštej jeje dwórskej damje. Sym so khětro stróził, to móžeće sebi myslić. Wona so stajnje směješe, a to bě hižo napadne."

⁘

(Wójnske ličby.) Při nětčišich wójnskich wobstojnosćach mjeta so w rozprawach z wurazami wokoło, na při. armeekorps, divisija, bjez toho zo by kóždomu čitarjej jasne było, wo kajke ličby so tu jedna. Najlěpje spóznaješ to, hdyž tajki wojeński zwjazk bliže sebi wobhladaš.

Jedyn jenički armeekorps ma 41000 muži, 14000 koni a 2400 wozow (z kanonami). Na wojowarjow přińdźe 36000 muži, 9000 koni a 1200 wozow, zbytny dźěl na train a municijowe kolony. Armeekorps po runej drózy w rjedźe zestajany je 50 km dołhi (nimale wot Budyšina hač do Drježdźan). Chce-li jedyn pěšk jón wot jenoho kónca k druhomu přeběžeć, trjeba k tomu 12—13 hodźinow.

Rumna šěr za armeekorps wučini 4—5 kilometrow. Po najnowšich nazhonjenjach pak so hač na 8 km rozćehnje, 10 trjeba nimale 80 km. A tola su tući jenož mały dźěl tych mocow, kotrež so na jenym wojownišću rozwiwaja.

Hdyž ma so jedyn armeekorps po železnicy přewjesć, je za wojakow 67, za kolony a train 41 ćahow trěbnych, potajkim dohromady 110 ćahow. Hdyž so na jenokolijatej čarje wob dźeń 15 ćahow wobstara, trjeba so za jedyn armeekorps 6—7 dnjow, na dwěkolijatej 3—4 dnjow, prjedy hač je wšitko do rjada. K tomu přińdźe hišće čas za jězbu. Tohodla je přewoženjo na železnicach jenož na dołhich pućach z wužitkom.

Na muža liči so na dźeń 1100 gramow cyroby. Pola 41000 muži wučini zastaranjo z jědźu kóždy dźeń 45100 kg (přez 900 centnari). Wójnska racija za konja je wob dźeń 6 kg wowsa, za ćežkoho konja 12 kg. Hdyž ma armeekorps 14000 koni a hdyž so na konja w přerězku 6 kg liči, wučini to 84000 kg (1680 centnari) wowsa. Za wojakow a skót staji so to hromadźe na 130000 kg, z ćežkimi konjemi 150000 kg (3000 centnari). Nakładźe-li so wóz z 20 centnarjemi, je k tomu 150 wozow trěbnych. Motorski wóz wjeze 60 centnari, by jich tajkich jenož 50 trěbnych było. Z toho je widźeć, zo mechaniska móc skótnu wo wjele přetrjechi.

Hdyž je horcota jara wulka, wjezu so też tornistry za wojakow. Na jedyn wóz dźe jich pječa 60 štuk. Kompagnija trjeba 4, bataljon 12 wozow. Bychu-li so wšitke tornistry jenoho armeekorpsa wjesć dyrbjeli, by jich 288 wozow trěbnych było. Chcedźa-li so wojacy też wjesć, trjeba bataljon 100 wozow.

Wjednicy dyrbja tute ličby wšitke we hłowje měć a je při swojich zarjadowanjach a wukazach wobkedźbować. Tola su wone za kóždoho ważne, kiž wójnske rozprawy čita a chce sebi woprawdźity wobraz při wšelakich wójnskich hibanjach a přeměnjenjach činić.

⁘

Žałostne njezbožo sta so na rěcy pola Chiccago. Wulki parnik z wulčtowarjemi so tam powali a podnuri. Z wjacy hač 2500 ludźi zatepi so přez połojca, snadź na 1800, wosebje wjele žonow a dźěći, za cyle krótki čas. Ludźo njemóžachu so z łódźnych komorow wumožić a žałosćachu surowje. Wina njezboža bě najskerje přepjelnjenjo łódźe.

⁘

Žně wotpalić je ruske wjednistwo poručiło, hdźež Němcy so bliža. Zaslepjenosć!

⁘

(M. J.) **Pčołaŕske hłowne towaŕstwo we sakskim kralestwje**, kotrež je so do służby zastaranja wójnskich invalidow stajiło, wotměwa k tomu zaměrej w **Borlas** pola **Rabenawa** 25. julija a 12. septembra **rozwučowanski kursus w pčołaŕstwje za wójnskich invalidow** darmo. — Dalše je zhonić pola 1. předsydy **Oberlehrer Lehmann** in **Rauschwitz**, Post Elstra i. Sa.

⁘

(H. D.) Što chce założenjo „Dźak domizny" (Heimatdank)?

Što su towaŕstwa „Dźak domizny"? Kajke poćahi maja mjez sobu? Wo tom je w ludźe hišće wjele njejasnosće a dwělow. Tuž drje budźe mnohim witane, něšto wo tym zhonić. Założenjo (přezcyłne) „Heimatdank" a towaŕstwa „Heimatdank" chcedźa samsnomu zaměrej, mjenujcy so starać za wójnskich invalidow a wójnskich zawostajenych, służić a jene to druhe dorunować. Towaŕstwa dyrbja zastaranjo same w městach a na wsach wukonjeć, maja wosebje wójnskim invalidam k radźe być w nastupanju powołanja, maja wuwučenjo w powołanju na prawy puć wjesć, wo zastaranjo z dźěłom so starać, je-li trjeba, też podpjeru poskićeć, jim městna wobstarać, wojeńskim wudowam a syrotam z radu a skutkom k pomocy być. Po móžnosći maja też srědki k tomu zwjesć. Kóžde towaŕstwo njebudźe móc to dokonjeć, byrnjež sylniše było na sobustawach a woporniwiše. Pod wšelakimi wobstojnosćemi dźe nadawk tola přez joho zamoženjo. Tu chce nětko założenjo (Stiftung) z dokhodow swojoho kapitala dorunać a wurunać. Nadawk dźěn je tak wulki a wjele wopřijacy. Wjele towaŕstwow — we wokrjesach z mjeńšimi dawkowymi mocami abo z poměrnje wulkej ličbu padnjenych abo ranjenych — budźe sylnu připomoc trjebać. Tohodla je nuzne, zo so za prawje wulki zakładny kapital nětkle a w času hnydom po wójnje staraja. Najprjedy dyrbi so nětkle prosyć wo přiwobroćenjo darow za założenjo (Stiftung) „Heimatdank". Dary přijimaja so wot wšitkich bankow, wot pokładnicow (kassow) statnych a gmejnskich wyšnosćow.

⁘

(H. D.) Wulka a hnujaca pokazuje so wšudźom woporniwosć wójnskeje pomocy, ale runje tak wobžarujomnje pokazuje so tu też rozšćěpjenjo. Kelkož hłowow, telko zmysłow. Kóždy dźeń přinjese nowe namjety, założenja, hromadźenja, wosebje k lěpšomu zastaranja wójnskich invalidow a wójnskich zawostajenych. Z Barlina sem n. př. su kaž woprawdźite pólne ćahi hromadźenja so zarjadowałe. Sakska je kaž powodźena z prótstwami wo dary, napominanjemi k přistupej, z póstnymi khartami, spomoženskimi markami (znamkami) atd. Při tym stawa so to často na prawje wostudłe wašnjo. Zapowě-li so ministerium znutŕkownoho, zo by rozšćěpjenju zadźěwało, tajke zjawne hromadźenjo dowolić, dha sćele so cyle bjezbojostnje po wupokazanju adresnych knihi kóždomu prótstwa wo dary do domu.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

26. julija 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	74 - 77	128 - 131
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	59 - 61	122 - 124
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 53	111 - 117
4. snadnje picowane kóždeje staroby	40 - 45	101 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	68 - 73	123 - 126
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	60 - 65	123 - 125
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	45 - 48	102 - 113
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90 - 102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 30	81 - 89
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	65 - 70	112 - 117
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	42 - 50	94 - 103
3. snadnje picowane	36 - 40	85 - 92
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	62 - 65	107 - 111
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	55 - 58	100 - 103
3. snadnje wuwite wot cyca	48 - 52	93 - 97
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	70 - 72	140—145
2. starše korme borany	65 - 68	130—135
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	- -	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	115—119	149 - 154
2. mjasne	98 - 103	133 - 148
3. snadnje wuwite	80 - 90	115 - 125
4. rancy a kundrosy	95 - 115	130 - 150

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 24. julija wot		hač		w Kamjencu 29. julija wot		hač	
	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.	hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	17				
Rožka, kórc po 160 punt.			19	47				
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	77				
Pšeńca			14	23				
„ nowa								
Rožka			12	13				
„ nowa								
Ječmjeń			14	12				
Wows			13	20				
„ nowa								
Hroch (50 kg abo centnar)								
Woka (50 kg abo centnar)								
Jahły (50 kg abo centnar)								
Krupy (50 kg abo centnar)								
Hejduš (50 kg abo centnar)								
Běrny, nowe (50 kg abo centnar)	9	—	10	--			12	—
Pšeńčna muka (50 kg abo centnar)			21	70				
Ržana muka (50 kg abo centnar)			18	—				
Syno (50 kg abo centnar)	4	50	5	50	4	50	5	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	4	—	4	80			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3	40	3	90			4	—
Prosata 269 (w Kamjencu —)	18	—	38	—	13	—	26	—
Butra 1 kg	3	80	4	40	4	—	4	20
Jeja, mandl	1	80	2	25			1	87
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Přećiwo tomule njerozomnomu a wostudłomu počinanju njemóžemy so dosć raznje wuprajić, zo je w Sakskej socialne zastaranjo wójnskich invalidow a wójnskich zawostajenych přezjene w „Heimatdank“ organisowane a porjadnje zjednoćene. Założenjo a towarstwa „Heimatdank“ maja tele zastaranjo we wšitkich swojich wotnožkach njesć a wukonjeć, towarstwa (jene za kóžde revidirowane město a jene za kóždy hamtskohejtmanski wokrjes), hdyž zastaranjo wukonjeja a po swojich mocach srědki k tomu poskićeja a zwjedu, założenjo (Stiftung), hdyž wone towarstwowe srědki přez wurunowace podpjeranjo ze swojich dokhodow wudospołnja. Preč nětko ze wšěm dźiwim hromadźenjom a towarstwami. Nětko kóždy wě, hdźe najlěpje swoju šerpatku woteda, hdyž chce dźak domizny tym, kotřiž ju zakitachu, wuprajić ze skutkom. Najprjedy so dawa za „założenjo dźak domizny“ (Stiftung Heimatdank). Přinoški přijimaja wšitke banki. Potom přistupi kóždy we wokrjesu swojoho bydlenja towarstwu „Heimatdank“, kotrež so w běhu přichodnych njedźel wutwori. Najprjedy pak je założenjo (Stiftung), kaž bu prajene, kotrohož kapital dyrbi po możnosći wulku summu docpěć. Dwójcy da — štóž bórzy da.

❖

(K. M.) Joho Majestosć kral je 26. julija generalmajorej z Decken sćěhowacy telegram pósłał:

„Kaž z wozjewjenjow wyššoho wjednika widźu, stej mojej kavallerie-brigadźe w bitwach poslednich dnjow wurjadnje wojowałoj a njepřećela do wobtwjerdźenoho M. zahnałoj. Wuprajam mojomu w kavallerie-divisiji stojacomu wójsku mój najhorcyši dźak a moje najdospołniše připóznaćo za joho dobre zadźerženjo.“

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 722. Madlena Cyžowa z **Nowoslic**; 723. Jurij Budař z **Koslowa**; 724. Michał Wowčerk ze **Šunowa**.

Za wołtař w Zdźeri: Hańža Hajdanec z Budyšina 2 hr.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Zaškleńcowanjo wobrazow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Wše čišćerske dźěła
w kóždym wuwjedźenju
w serbskej a němskej rěči
wobstara derje a tunjo
Donnerhakec knihićišćerńja
Budyšin :: :: :: Před šulerskimi wrotami 21
Dalokorečak čo. 893.

Młodoho muža,
kotryž móže hnydom nastupić, pytamy za
lohke dźěło w kontorje.
Aktiengesellschaft für Glasfabrikation
vorm. Gebr. Hoffmann, **Bernsdorf O.-L.**

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow.
Zuby čahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 19. oktobra 1915.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje, njezapomniteje maćerje, wowki a přichodneje maćerje

Hańže zwud. **Grólmusoweje**
w Budyšinje
(prjedy w Kamjenjej)

wuprajamy wšitkim za telko wutrobnoho sobužarowanja, za wopytanjo pósty-wječora, za kwětkowu pychu a w tak nadobnej ličbje k rowu přewodźenjo naš

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Budyšinje** a **Pěrnje**, na dnju pohrjeba, 27. julija 1915.

Zrudni zawostajeni.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčćak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošcny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik

Čisło 32. | **Budyšin, 7. augusta 1915.** | **Lětnik 53.**

Powěsć sakskoho krala.

Kral Friedrich August, kiž tučasnje pola sakskoho wójska na nawječornym bitwišću přebywa, je tutu powěsć wudał:

Wojacy! Dźensa před lětom to běše, zo cyły swět njepřećelow we złóstniskej přezwažliwosći našu lubowanu němsku wótčinu nuzowaše, mječa so přimać. 2. augusta 1914 započa na rozkaz Joho Majestosće kejžora mobilisacija němskoho wójska. W horcej zahorjenosći khwatachu synojo Mojoho kraja, kaž wšitkich němskich krajinow, k brónjam. W prěnich tydźenjach wójny su Moje wójska w njezastajomnym postupje přez Belgisku nutř hač do Francózskeje, z wjetša w sakskim wójnskim zwjazku zjednoćene, skutki dokonjałe, kotrež su w cyłych stawiznach wójska z njewuhašomnymi pismikami zapisane. Hdyž dyrbjachu Moji swěrni Saksojo pozdźišo měsacy dołho kaž w Francózskej tak w Ruskej přećiwo sylnomu njepřećelej w třělnych přěrowach ležeć a tam z dźěła hišće leža, tak su też w tutej dołhej stojacej wójnje kaž prjedy swoje wubjerne błyšćate wojerske počinki přecy w hordźinskim nadběhu kaž w zasakłym wobaranju zjewjeli. Je mi wěrna wutrobna potrěbnosć, wšitkim stawam wójska Mój najhłubši, najhorcyši dźak a Moje dospołne připóznaćo wuprajić za jich wubjerne zadźerženjo w tutej dołhej wójnje. Bóh, wšohomócny wodźićeŕ wšitkich swětnych należnosćow, žohnuj też w druhim wójnskim lěće nas a naše brónje a daj nam dale njepřećelej dopokazać, zo smy sylniši hač wón. Hdyž Wy w tutym zmysłu, njebojaznje a zmužiće, ćežku wójnu hač k skónčnomu dobyću přewjedźeće, potom budźe hišće we wjetšej měrje wótčina a Ja, Waš kral, ze sprawnej hordosću na Was spohladować. Je Mi wosebite wjeselo, zo mózu na dźensnišim dnju w srjedźiznje Mojich wójskow přebywać a wottud k Wam tute słowa poručeć.

Friedrich August.

Hižo lěto!

Sy so před tydźenjom dopomnił a sy spominała, što nam loni prěni dźeń augusta přinjese? Tehdy je so započało, a štó bě sebi myslił, zo za lěto hišće domoj njebudźa? Mało jich bě, kotřiž to wěšćachu, ale jim nochcychu wěrić. A hdyž nan so rozžohnujo swoje móličke košeše, a hdyž ze sylzojtymaj wočomaj a krawcej wutrobu muž mandźelskej ruku dawaše, tak so tróštowachu: „Na, dołho trać njemóže; ke kermušam tu zasy budźemy!“ A hdyž potom kaž wětr w južnych krajach přez Belgisku wujachu, a hdyž před nimi twjerdźizny padachu kaž štomiska, hdyž cyklon do nich torhnje, a hdyž kaž na křidłach nadobo při Marne stojachu, a Pariz třepotaše a jich knježeŕstwo do Bordeaux ćěkaše: tu so zdaše, zo zwony měr nam zazwonja, hdyž ze štomow budże lisćo padać.

Ale hinak je přišło. Nam so zeńdźe kaž jónu israelskomu ludej. Ći, lědom zo běchu z Egyptowskeje wućahnyli, žno skoro na mjezach slubjenoho kraja stojachu. Ale Bóh jich pósła wróćo do pusćiny a 40 lět jim tam dašo być a ćahać a wojować a ćerpjeć, doniž skónčnje potom doćahnychu přez Jordan do Jeruzalema. A tak skoro před Parizom stojo dyrbjachmy wróćo a też we Pólskej wot Waršawy, a nětko přińdźe bědźenjo w hrjebjach a z Italskej nowy njepřećel a doma wojowanjo přećiwo wuhłódnjenju a přińdźechu marki na khlěb a muku.

Israelskich chcyše Bóh rozwučeć a dyrbjachu so nakazać a joho jako swojoho wěrnoho knjeza a wótca dopóznać.

Lěto je nimo a bě nam k spomoženju? Njebě wjacy wšo rjane w našim žiwjenju a we swójbach a z čeledźu a w mandźelstwach a z wužiwanjemi. Njeběchmy we wšim, haj snadź mało, štož dyrbimy być: wukonjerjo Božoho słowa, sćěhowarjo joho přikłada. Wjele pohanskoho bě do nas přišło.

A nětko wołaše „efeta“.

Spominaš hišće na tamne nocy wšě te lěta před wójnu? Ćepješe jědnaće; ćepješe dwanaće, a přecy hišće muž domoj njebě. Tón sydaše w korčmje a tam žłokaše a hraješe, a za tebje měješe lědom čerwjenoho pjenježka. A što sy w tajkich nocach přětrała! Wonka howrješe wichor a z wokeńcami praskaše, a nčhdźe we wsy wuješe pos. Ty pak styknywši rucy spěwaše a žałosćeše a płakaše, zo by tola skoro Bóh so smilił a muž so nakazał. Hišće po prošenju budźeš ze swojimi dźěćimi khodźić dyrbjeć. A kak rjana bě tola žiwnosć; pola w rjedźe, a khěže wuporjedźane kaž nowe, a žadyn pjenježk dołha. Tak bě tehdom, hdyž sy sebi joho brała. O, hdy bě to doprědka wědźała! A nětko čakaš, a hdyž po wsy horje słyšiš hić, tak sebi mysliš, zo je wón, a skočiš z łoža a běžiš wočinić — ale dźěše nimo; běše druhi. —

A dopomniš so hišće, maći, swojich starosćow swojoho syna dla? O, wón bě dušny, hdyž k buram ćehnješe. A prěni čas też husto domoj přikhadźeše a k róčnym časam přinjese tykanca; wšón, kotryž bě dóstał. Hakle z tobu potom wot njoho sej kraješe. A hdyž bě lěto nimo, přinjese skoro cyłu mzdu, a ty donjese jomu do knižkow. Ale bórzy bu hinak. Při čeledźi bu skaženy a njekhodźi wjacy domoj, a mzda jomu lědom dosaha. Hdyž by było njedźelu po wobjedźe, by sebi wzał koleso a by jěł, Bóh wě dźe. A na wšěch rejach by był a rano pozdźe domoj. A kak so zatorhowaše, hdyž jomu porokowaše, a kak wšo lěpje wědźeše, hdyž joho napominaše a prošeše. A skónčnje měnješe, zo jomu ničo wjacy prajić nimaš; je sam stary dosć. A też přećiwo hospodarjej bě hruby.

Tak a podobnje stoješe do wójny z mnohimi nanami, synami.

A što wójna skutkuje?

Sy hižo hdy při morju stał? A to snadź sy mohł widźeć, kak z khwilemi woda so zběha a kak zmoha za zmohu so njese a k brjoham so wjezu a na kraj won. Njeje, jako by žadosć za krajom a zemju wšě te wody přimnyła? Žadosć za domiznu, kotraž nětko je k brjoham ćěri a přez nje samo do kraja? Tak žołmi a wala so nětkle z bitwišćow a wójnskeje zemje morjo lubosće k nam do domizny a skoro do kóždeje khěžčički a do kóždeje wutroby so njese zmoha za zmohu. Wonka su nanojo, synojo, kotřiž na domiznu spominaju a na tych swojich doma, a jich domoj ćehnje k swojim lubym. Nětko su so jim, kaž tomu slepomu w dźensnišim swjatym sćenju, woči a wuši wotewrjiłe. Při nanje być, při maćeri; swojej mandźelskej a swojim dźěćom móc do wočow zhladnyć, za nich směć so starać a za nich dźěłać, to zda so jim być jeničke zbožo a spokojenjo. A někotryžkuli by so rad zebrał a přez zahaćenja a jamy a woheń třělbow a wsow běžał, zo by swoju žonu mohł wo wodaćo prosyć a do ruki jej slubić, zo nětko chce być jej a jeje dźěćom, štož při wołtarju je jej přisahał. —

A tón syn, wón so wjacy njesměje, hdyž druzy so modla. Sam so wjeseli a začuwa tróšta, hdyž móže różowc z kapsy wućahnyć a nčhdźe ćiše jón wuspěwać. A kak by zrudny był, hdy by jón zhubił. Při tym wućom granatow je zabył sakrować a nawuknył, na Boha też zwonka paćeri sej pomyslić. Też přećiwo druhim je přećelny, a přińdźe-li zasy domoj, chce zasy być, kaž jónu jako dźěćo bě. Kaž tu wojuje přećiwo njepřećelej, tak chce čas žiwjenja swědomiće so wobarać přećiwo najhóršomu njepřećelej, kotryž zamóže samu dušu morić. A za to njebjeski

generalissimus jomu jónu spožči město železnoho křiža krónu swojoho domjacoho rjadu. Zawěsće sy listy wojakow, kotrež su domoj pisali, w rukomaj měł a čitał. A sy so přeswědčić mohł, kak nětkle někotryžkuli tak nabožnje pisa, kotryž prjedy njebě tak zmysleny.

Takle wójna wonka wuči a človjekow přetworja. Ale kak je z tobu, kiž sy doma, a što je z tobu docpěła? Njezabudź, zo dyrbi wona hodźina hnady być tež za tych, kotřiž njesłyša wonka kule lětać a rozbuchać, a njewidźa roztorhane ćěła a krawe, ranjene stawy a mrějacych towaršow. Tež z tobu chce nětkle Knjez porečeć, kaž jónu z tej samariskej žonu při Jakubowej studni abo kaž ze Zachejom na štomje abo z Pawołom před Damaskom. Tež tebi chce woči wotewrić, zo widźiš swoje słabosće, a chce wuši wotamknyć, zo lěpje słyšiš, štož tak husto k tebi rěči a je rěčał přez hłós twojoho swědomja a słowa Božoho z klětki a w spowědnym stole, přez napominanjo staršeju, zjewjenjow přirody, podawkow žiwjenja.

Hlej, twój muž je so nakazał. Ma najkrućiše předewzaća, zo chce cyle hinajši być, wróći-li so domoj. Budże pak potom mandźelstwo zbožowniše, hdyž by ty wostała, štož bě, hdyž wot tebje dźěše: njeroda, kleskawa, hubjena hospoza? A budźetaj dźěći lěpje wukubłować, hdyž by ty přez swój hubjeny přikład kaž dotal je kazyła? A by so žiwnosć, kubleško pozběhnyło, hdyž by pyšnosć dale lubowała a wulcyčinjenjo? We swětle wójnskoho wohnja a so palacych wsow a w błyskanju bajonettow wotewri so jomu wóčko a spóznа, kak prózdna je hordosć a što je žiwjenjo. A chcyła ty potom hinajše puće kročić dyžli wón, za kotrymž sy zdychowała jako swojeje duše žiwjenjom! A z wućom granatow a kwičenjom kulkow wołaše Bóh joho wuchu: „efeta“, a w joho wutrobje zasłyša a joho so kruće přimny, čohož prjedy njebě tak zapřimnył: „Jenož Bóh móže přecy pomhać, jomu jeničcy so přecy dowěř a joho so dźerž! Joho jeničcy so bój a nade wšim teje smjerće, kotruž wón ći wotsudźi, hdyž nimaš joho swjateje wole kedźbu.“ A byrnjež ty, byrnjež my tam njebyli, dyrbimy tola też słyšeć hłós Boži a joho „efeta“ z toho, štož hrózbnoho wo wójnje z jich listow a słowow zhonimy.

A ty, Božo, wotewř nam naše woči, zo bychmy twoju swjatu wolu spóznali! Wodaj nam našu dotalnu sleposć a hłuchosć a daj nam we wěčnosći hladać twoju majestosć a rjanosć a słuchać na jandźelow spěw a jón sebi sobu zanošeć na wěki! Popřej nam jónu po wójnje tutoho žiwjenja wěčny měr a ćichi pokoj!

Bamž Benedikt XV. napomina k měrej.

Dokelž 1. augusta je so lěto minyło, zo je zatrašna wójna wudyriła, kotraž je nimale cyłu Europu zapopadnyła, swjaty wótc na tón dźeń wojowace ludy a jich wjednikow napomina a wopřisaha, zo bychu wójnu skónčili. Joho namołwjacy list z 28. julija praji:

Hdyž buchmy drje to njezasłužiwši na japoštołski stoł powołani — jako nastupnik ćichomyslnoho bamža Pia X., kotrohož poswjatne, žohnowane žiwjenjo bu přikrótšene z bolosću, přez runje wudyrjenu bratrowmordarsku wójnu načinjenej — na z krewju napojene bitwišća pohladachmy, też my bolosć wótca začuchmy, kiž widźi swój dom z ćežkim hrimanjom zapusćeny a wopušćeny. Spominachmy z njewuprajitej bolosću na swoje duchowne dźěći, začuchmy we wutrobje z křesćanskej lubosću k bližšim poswjećenej cyłu surowu bolosć maćerjow a mandźelskich, kotrež su do časa zwudowjene, a njezměrujomne płakanjo dźěći, kotrymž je so přezahe rubiło wótcowske nawjedowanjo. Naša duša měješe podźěl na ćwilowacej bojosći mnohich swójbow a znaje ważny nadawk, kotryž je nam w tychle tak zrudnych dnjach z powołanjom měra a lubosće napołożeny; w tejle swojej duši hnydom so rozsudźichmy, zo chcemy swoju cyłu móc wujednanju wojowacych ludow poswjećić. To swjatočnje bóžskomu Zbóžnikej slubichmy, kiž chcyše za płaćiznu swojeje krewje wšitkich človjekow bratrow sčinić. Pokoj a lubosć běchu prěnje słowa, kotrež my jako najwyšši dušipastyř na narody a jich wjerchow złožichmy.

Tola našu wutrobnu a należnu radu jako wótca a přećela njewusłyšachu. To je našu bolosć powjetšiło, naš zamysł pak njeje zatřaslo. My so tohodla dale z dowěru k Wšohomócnomu wobroćachmy, kiž ma duše a wutroby poddanow kaž kralow w swojimaj rukomaj, a prošachmy joho, zo by zatrašny prut zastajił. Chcychmy, zo bychu našim pokornym, ale wutrobnym modlitwam wšitcy wćriwi so přizamkli, a zo bychmy je skutkowniše sčinili, starachmy so wo to, zo skutki křesćanskeje pokuty je přewodźachu.

Dźensa pak na tymle zrudnym lětnym wopomnjeńskim dnju wudyrjenja teje zatrašneje rozkory wudobywa so z našeje wutroby hišće horcyšo přeco,

zo by wójna skoro kónc měła.

Swój hłós hišće wótřyšo pozběhujemy, zo bychmy wótcowske žadanjo za měrom słyšeć dali. Njech tón hłós zatrašny wrjeskot brónjow přewoła, wojowace ludy a jich wjerchow dosćehnje a jich milišim a přećelnišim wotpohladam přistupnych sčini. W mjenje swjatoho Boha, w mjenje našoho Wótca a Knjeza w njebjesach, w mjenje žohnowaneje krewje Jězusowoje, płaćizny wumoženja čłowjestwa wopřisahamy wojowace ludy přez bóžsku předwidźiwosć, zo bychu hrózbnomu krewjepřeleću, kotrež cyłe lěto Europu wonjećesća, nětko kónc činili.

To je krej bratrow, kotruž po kraju a po morju přeliwaja. Najrjeńše krajiny Europy, teje zahrody swěta, su z ćěłami a rozpadankami posyte. Tu, hdźež před krótkim hišće su fabriki dźěłałe a pola so płodźiłe, nětko strašnje hrimaja kanony a njelutuja dźiwje zapusćejcy ani wsow ani městow, a wšudźom syja zahubjenjo a smjerć. Wy, kotřiž maće před Bohom a človjekami zatrašne zamołwjenjo za měr a wójnu, posłuchajće na naše prošwy, posłuchajće na wótcowski hłós naměstnika wěčnoho a najwyššoho Sudnika, wy, kotřiž zmčjeće wo wašich zjawnych počinanjach, wo wašim privatnym skutkowanju zličenjo dawać.

Nadobne bohatstwa, kotrež je Stworićel swěta wašim krajanam spožčił, činja wam možne, wójnu pokročować. Tola za kajku płaćiznu? Na to wotmołwjeja tysacy młodostnych človječich žiwjenjow, kotrež kóždy dźeń na bitwišćach hasuja. Za kajku płaćiznu? Na to wotmołwjeja rozpadanki tak mnohich městow a wsow, tak mnohich pomnikow, kotrež je pobožna mysl a wumjelstwo wašich prjedownikow postajilo. W domjacej ćišinje, při podnohach wołtarjow ronjene hórke sylzy njewozjewjeja też te, zo je płaćizna podlějšenja wójny wulka, přejara wulka?

A prajić so njemóže, zo by njećłowjeska zwada bjez bróńskeje mocy so njemohła wobzamknyć. Njech tale napřećna wola k zaničenju přestanje. Njech so wopomni, zo hdyž narody zańdu, hdyž so přejara poniža a podtłóča, wone jim napołożeny přah křipjo ponjesu a so wjećić zamysla wot splaha k splahej, zrudne herbstwo hidy a wjećenja podawajcy.

Čohodla so wot nětka z měrnym swědomjom njemčle prawa a sprawne žadanja ludow wotważeć? Čohodla nic z krutej wolu

direktnje abo indirektnje swoje měnjenja wuměnjeć

počeć z wotpohladom, štož jeno možno tamne prawa a žadanja spokojić, a tak ke kóncej teje zatrašneje wójny přińć, kaž je so prjedy pod podobnymi wobstojenjemi stało?

Žohnowany budź, kiž najprjedy wolijowu hałžku pozběhnje a njepřećelej prawicu poda a rozomne wuměnjenja měra poskići. Runowaha swěta, postup, wěstota, pokoj ludow, hišće wjele bóle wotpočuja na wzajomnej dobrowoli a na česćomnosći napřećo prawam a dostojnosći druhoho, dyžli na ličbje wobrónjenych a na krutosći twjerdźiznow.

Za měrom woła naša duša w tychle zrudnych dnjach. A my přeprošujemy wšitkich přećelow měra na cyłym swěće, zo bychu nam ruku podali, zo bychmy skónčenjo wójny spěchowali. Milosćiwy Jězus daj na zastupnu prószwu bolosćiweje maćerje, zo bórzy jasne zerja měra zeskhadźeja, wotbłyšć joho bóžskoho wobliča! O, zo bychu bórzy najwyšomu Dawaćerjej wšoho dobroho dźakne kěrluše so zanjesle za dokonjane wujednanjo! Zo bychu ludy so wróćiwši k měrej napřemo dźěłali we wědomosćach, wumělstwje a přemysłu, w zas postajenym kralestwje prawa! Njech wot nětka zwady rozsudźeć dawaja nic wjacy mječej, ale rozomnym přičinam runosće a sprawnosće, wšo rozważujcy z winowatym pokojom a měrniwosću.

We wutrobnej dowěrje, zo z nutrnje požadanymi płodami štom měra bórzy zas so postaji, zo by swět wozbožił, wudźělamy japoštołske žohnowanjo wšitkim, kotřiž su našomu mystiskomu (potajnomu) stadłu dowěrjeni, a też za tych, kotřiž hišće k romskej cyrkwi njesłušeja, Knjeza prosymy, zo chcył jich z nami ze zwjazkami křesćanskeje lubosće zwjazać.

⁘

Swjaty wótc Benedikt XV. wobroća so z tutymi słowami na kóncu prěnjoho wójnskoho lěta we swjatočnej powěsći na wojowace ludy a jich wjerchow, zo by jich we mjenje swjatoho Boha našoho Wótca a Knjeza w njebjesach, w mjenje žohnowaneje krewje Jězusa Khrystusa wopřisahał, zo bychu strašnomu krewjepřeleću, kotrež hižo lěto dołho Europu wonjećesća, nětko tola kónc činili.

Ze słowami, kotrež do wutroby přimaja, wupraja wjerch katolskeje cyrkwje zrudobu a čěsnosć swojeje duše nad tamnym strašnym hubjeństwom, kotrež je wójna wšitkim ludam Europy přinjesła. Wón dopomina we swojim dopisu na prócu, kotruž je sebi, stoł swjatoho Pětra nastupiwši, dawał, zo by tute swětowe bědźenjo zahaćił abo z najmjeńša joho surowosće zamjezował, a wón přeprošuje wšitkich přećelow měra, zo bychu jomu ruku zawdali a wo skónčenjo wójny skerje lěpje so starali.

My ważimy sebi nadobny wotpohlad swjatoho wótca a smy wutrobnje dźakowni za joho horliwu prócu wo bórzowny měr a přejemy z wutroby, zo by wot wšitkich wojowacych ludow zwólniwje a derje přijaty był, kaž su joho prjedawše namjety wot nas byłe přećelniwje přijate. Z horcym dźakom smy loni witali namjet swjatoho wótca, zo bychu hody, na swjedźenju lubosće a pokoja, mjelčałe brónje — ale dobry wotpohlad bamža naši njepřećeljo wotpokazachu. Dopominamy so też hišće z hórkosću, kak wšelakore zadźěwki naši přećiwnicy činjachu wo bamžowej dobroćiwosći swědčacomu namjetej, zo bychu

wojowace ludy mjez sobu jatych invalidow wuměniłe. Našeje duše je so też bolostnje dótknyło, zo někotre njepřećelske kraje so stajachu, tamnu bamžowsku modlitwu wo měr spěwać. W katolskich cyrkwjach Němskeje kaž też Awstriskeje spěwa so tuta modlitwa zwólniwje při njeličenych wójnskich pobožnosćach a nichtó njeje so na njej — samo nic cuzowěriwi — pohóršował. Tohodla namaka zawěsće też nětčiša swjatočna powěsć swjatoho wótca, z kotrejž chce měr a pokoj zasy wróćić, mjez nami wotewrjene wutroby; nichtó njebudże, kiž njeby bolosć swjatoho wótca sobu začuwał a joho nutrne přećo dźělił, zo by wójna skerje lěpje kónc měła.

My čujemy lěto dołho hižo sami na sebi, kak surowa je tuta wójna, a bychmy přećiwo sebi samym zakhadźeli, bychmy-li wójnu dale wjedli, hdyž by so nam poskićał měr. Ale bohužel dyrbimy spóznać, zo nuzny podłožk, na kotrymž by so naša žadosć za měrom mohła dopjelnić, hišće njeje docpěty. Hdyžkuli so mjez nami, runjež też jenož z ćicha a jenotliwje, za měrom wołaše, tu wyskaše njepřećelski wukraj, měnjo, zo smy wosłabili, zo wustawamy. Kóžde derje měnjene přećo za měrom je njepřećel wopak zrozemił a z njoho nowu nadźiju na našu poražku čerpał. Dźeń a jasnišo nam bywa, zo naši njepřećeljo, kotriž su nas, wójnu njerodźacych, lestnje nadpadnyli, so swojoho złóstniskoho wotpohlada wzdać njechadźa, nas zničić — a zo nam njezbywa ničo hač z mječom měr sebi wudobyć. My wjedźemy wójnu měra dla — ale tajkoho měra dla, kotryž naš přichod zawěsća. Njemóžemy lud a přichod woprować, zo bychmy njepřećelam lubosć wopokazali. Tohodla so modlimy z bamžom, zo bychu naši njepřećeljo so wzdali njekničomnoho wotpohlada a našej wótčinje jeje prawo, swobodu a přichod popřeli, kaž też my njepřećelskim narodam njezawidźamy róst a kćěw. —

Wozjewjenjo kejžora.

Němskomu ludej!

Lěto je so minyło, zo dyrbjach němski lud k brónjam wołać. Njewuprajnje krawny čas přińdźe na Europu a swět.

Před Bohom a stawiznami je moje swědomjo čiste. Ja wójnu njejsym chcył!

Po přihotach cyłoho lětdźesatka měnješe zwjazk mocow, kotrymž so Němska přewulka być zda, zo je wokomik přišoł, hdźež bychu kraj, kotryž so w sprawnej wěcy swěrnje k swojomu awstrisko-wuherskomu zwjazkarjej znaješe, ponižiłe a z přemócnym wobrukom zadusyłe.

Dobyćerska požadliwosć njeje nas, kaž to hižo před lětom wozjewich, do wójny zahnała. Hdyž w dnjach augusta wšitcy woborni mužojo k brónjam khwatachu a wójska wućehnjechu, k wójnje wobaracej, čuješe kóždy němski poddan na zemskim wokrjesu po jenomyslnym přikładže němskoho sejma, zo dyrbi so za najwyšše kubła naroda, joho žiwjenjo a swobodu wojować. Što na nas čakaše, běše-li so cuzej mocy poradźiło, wosud našoho luda a Europy postajeć, to su ćěsnosće mojeje lubeje provincy: narańšeje Pruskeje — dopokazałe. W přeswědčenju, zo je nam wójna nanuzowana, sta so dźiw: politiska rozkora nahladow woněmi; wšitcy přećiwnicy počinachu sebi rozemić a so česćić; duch swěrneje wzajomnosće napjelni wšitke sobustawy luda.

Połni dźakownosće smějmy džensa prajić: „Bóh je z nami.“ Njepřećelske wójska, kotrež so zwažliwje měrjachu, w někotrych měsacach do Barlina začahnyć, su mócnje zbite, k wječoru a k ranju daloko wróćo zahnate. Njeličene bitwišća w najwšelakorišich dźělach Europy, mórske bitwy při blizkich a najzdalenišich brjohach wobswědčuja, što němska rozhorjenosć w nuznym wobaranju a němska wójnska wuwjednosć zamóže. Přemocowanjo ludoprawniskich prawidłow přez našich njepřećelow njezamóžeše hospodarski podłožk našoho wojowanja podryć. - -

Stat a gmejny, rólnistwo, rjemjesło a wobkhod, wědomosć a technika dźěłachu na přemoh, wójnsku nuzu położić. Derje rozemjo, zo swobodny wobkhod z tworami bjez zadźěwkow njeje móžny, cyle so wěnujo starosći wo bratrow w polu, je wobydlerstwo doma wšitke mocy napinało k wotwobroćenju zhromadnoho stracha.

Z hłubokej dźakownosću spomina džensa a přecy wótčina na swojich wojowarjow, na tamnych, kotriž smjerće so njebojo njepřećelej so spjećuja, na tamnych, kotriž khori abo ranjeni so wróćeja, na tamnych předewšěm, kotriž w cuzej zemi abo na dnje morja wotpočuja wot bědźenja. Z maćerjemi a nanami, wudowami a syrotami začuwam bolosć wo lubych, kotriž za wótčinu zemrěchu.

Znutřkowna sylnosć a jenomyslna narodna wola w duchu założerjow kraja zarukuje dobyćo. Haćenja, kotrež woni natwarichu do předka widźo, zo změjemy hišće jónu zakitać, štož 1870 docpěchmy, su přećiwo najsylnišim zmoham swětowych stawiznow wobstałe. Po bjezpřikładnych wopokazach wosobinskeje wustojnosće a mocy narodnoho žiwjenja haju wjesołu dowěru, zo němski lud wobnowjenjo, kotrohož je so we wójnje dožiwił, swěrnje wobkhowa, zo budże na wupruhowanych starych a dowěriwje nastupjenych nowych pućach dale w zdźěłanosći a zmyslenju młódnje postupować.

Wulkich wěcow so dožiwić — to čini człowjeka česćownoho a we wutrobje krutoho. W hordźinskich skutkach a ćerpjenjach chcemy być wutrajni bjez khabłanja, doniž měr njepřińdźe — měr, kotryž nam nuzne wojerske, politiske a hospodarske wěstosće za přichod poskića a wuměnjenja dopjelnja k njezadźěwanomu rozwiću našich skutkowacych mocow w domiznie kaž na swobodnym moriu.

Tak wobstojmy we wulkim bědźenju za prawo a swobodu Němskeje, kaž dołho też by trało, z česću, a před Bohom, kiž chcył naše brónje też dale žohnować, budźemy hódni dobyća.

We wulkim hłownym kwartěrje,
31. julija 1915.

(b) Wilhelm I. R.

Wójna.

Italska a Turkowska

dźeržitej mjez sobu hišće měr, runjež Turkowska na awstriskej a našej stronje přećiwo nowym italskim njepřećelam wojuje. Turkowska ma samo swojoho zapósłanca hišće we Romje. Tola drje bórzy k wójnje dóńdźe. Snadź je general Porro w Parizu slubić dyrbjał, zo Italska w Dardanellach sobu pomha, a wona pyta nětk tohodla přičiny k wójnje. A někajka wina so bórzy namaka.

Tak winuja italske nowiny Turkowsku, zo njeje swojich officirow z Libyskeje (Tripolis) wotwołała, kaž wučinjenja w Lausanne postajeja, zo je tam nowych officirow słała, kotriž su pomhali w krawnych zběžkach Italskich z Libyskeje zahnać, zo Turkowska w jeje krajinach bydlacym Italskim z kraja njeda, zo je italske łódże zadźeržowała atd.

Njech su italske poroki wěrne, Turkowskej so nichtó dźiwać njemóže. Italska tola přećiwo njej poćehnje, tak khětře hač budże so jej to móžne a přihódne zdać. Je dźě też z Awstriskej tak činiła. Italska chce jej tohodla přihoty po móžnosći poćežić.

Druha bitwa při Isonzu

je za Italskich přehrata. Wo njej piše wójnski dopisowar:

Wšě móžne kanony kóždeje družiny wotewrichu na cyłej fronće čuwy morjacy woheń. Z njemdrym wohnjom posypachu Italscy wosebje naše južne linije, tak runinu pola Görza, hdźež z přecy nowymi črjódami spytowachu, naše stojnišća přetorhnyć. Skoro 36 hodźin traješe přez skaliska, lěsy, hory a runiny rejenjo třělbow a rućo kanonow, na kotrež bu z našeje strony runje tak sylnje wotmołwjane.

Na někotrych dźělach nadběhaše z wobdźiwanja hódnej zmužitosću hač do 10 italskich bataillonow, kotrež skoro wšitke spadachu. Italski połk pěškow, kiž bě prjedy hižo ćežko ćerpjeł, wobstoji jenož hišće ze snadnych powostankow. Runje tak zeńdźe so při nadběhu na wyšinu Doberdo pola Selza druhomu połkej. Surowych zahubow dla a dokelž dyrbjachu nowi wojacy a nowa municija so přiwožować, popušćowaše wojowanjo na sewjernej fronće.

Na južnym křidle zakhadźeja přecy nanajćežše bitwy, w kotrychž hakle dźensa we nocy (29. julija) k surowje krawnym ručnym wojowanjam dóńdźe.

Nadběhi wotrazyć pomhachu też naši lětarjo, kotriž z njewuprajitej zmužitosću zlěty k wobkedźbowanju činjachu.

Štož su naša styrska poslednja wobora (Landsturm), naši Honvedźi (wuherska wobora), naši Słowjency a Dalmatinojo we tutym surowym bědźenju skutkowali, to dopokazuje z nowa železnu krutosć awstrisko-wuherskich wojakow. K helskomu koncertej njepřećelskich kanonow, w kotrymž nětko hižo nimale dwaj měsacaj kaž skały kruće stoja, přistupuja surowe ćělne zatrašnosće tuteje wójny: stonanjo a skiwlenjo mrějacych a ćežkoranjenych njepřećelow, kotriž so z wjetša wotnjesć njehodźa, dokelž w našim a w njepřećelskim wohnju leža. Přez nich howri druhi a třeći nadběh a powjetša ličbu mortwych a ćežkoranjenych.

Wójna je wjetše a hišće važniše bitwy přinjesła hač tu nad Isonzom, ale žana njebě tak njesmilna. Dwójcy k wobdźiwanju je tohodla rjekowstwo našich škitari Isonza, kotrež, to móže so prajić, w stawiznach z ćežka podobnoho přikłada namaka. —

Štož su Italscy w druhej bitwje při Isonzu zhubili, wobliča so też we wukrajnych nowinach na **100000 muži**, hromadže potajkim we woběmaj bitwomaj, započatk a kónc julija **180000 muži**. To je hobrska ličba, wjacy hač dźesaty dźěl cyłoho přihotowanoho italskoho wójska. A što su z tym dobyli? Tak derje kaž ničo. Žane važniše wobtwjerdźenja njejsu wzali, wjele słabšoho njepřećela njejsu zahnali; su tak daloko kaž při započatku wójny.

Po jenym wójnskim lěće

móžemy z dźakom napřeco Bohu na to spominać, štož smy z joho škitom docpěli. Surowe a k sylzam ćežke su drje wopory, kotrež je naš lud dyrbjał přinjesć, ale bychu hišće ćežše byłe, hdy bychmy přehrawali. Žane ze złych wotpohladow a nadźijow našich mnohich njepřećelow njejsu so dopjelniłe. Jich přemoc njeje nas zatołkła. Jenož małe

dźěle našoho wótcnoho kraja móžachu njepřećeljo nakhwilnje wobsadźić a zapuścić. Naše a zjednoćene awstriske wójska stoja skoro wšudźom na njepřećelskej zemi. **180000 rózkowych kilometrow njepřećelskoho kraja** su naše wójska dobyćerscy **wobsadźile.** Najpłódniše a na přemysłu najbohatše krajiny w Francózskej a Ruskej su w našich rukach. **1672403 jatych přebywa w Němskej a Awstriskej, k tomu 7—8000 kanonow a 2—3000 mašinskich třělbow. Hišće njeje njepřećel přewinjeny, ale nadźiju na skónčne dobyćo nam prěnje wójnske lěto lubi.**

Na francózskich bitwišćach

wojowachu posledni tydźeń zasy wosebje we Vogesach, pola Yperna a też hišće w Argonach.

We Vogesach dźerža Francózojo někotre stojnišća při horje **Lingekopf**, druhe nakhwilnje zhubjene buchu wot Němskich zasy dobyte.

W Hooge pola Yperna wutorhnychu naši Jendźelčanam 30. julija poslednje kněže (k wječoru), kotrež běchu po 3. juniju hišće zdźerželi, a wobtwjerdźenjo k połdnju wot drohi do Yperna. 4 mašinske třělby a 5 mjetakow minow jim wzachu.

W Argonach dobychu Němscy wot 20. junija hač do 20. julija 125 officirow, 6610 muži, 52 mašinskich třělbow a jara wjele druheje wójnskeje nadoby.

Lětarjo běchu posledni čas wosebje žiwi. Jenotliwi a w črjódach hač do 30 a hišće wjacy mjetachu bomby a mějachu wopraw-dźite bitwy w powětře. Runjež běchu Francózojo w zlětowanju z wopředka přez našich, su jich tući tola dosćahnyli. Njewostawaja jim ničo wjacy dołžni. (b)

Wójnski póst w Francózskej.

Z Pariza 3. augusta pisaja, zo su francózscy kardinalojo wokolny list na biskopow wudali, w kotrymž woni k donjebjeswzaću swjatoje Marije dźewjećdnjowski póst zarjaduja, zo bychu so dobyćo francózskich bróni a dobroty trajacoho měra wuprosyłe.

Na ruskich bitwišćach

su Němscy ze wšěch stron dale přećiwo **Waršawje** a krajinam za njej pokročowali. Mackensen je přez **Cholm**, Ferdinand Józef přez **Lublin**, tak, zo je ta železnica Rusam zastupjena. Woyrsch je mjez Iwangorodom a Waršawu Wislu překročił a Iwangorod je z tym nimale wobzamknjeny. Mjez tym, zo generalaj z Gallwitz a Scholz wot wječora a sewjernoho wječora Wislu a Waršawu wobhrožataj, bliži so general z Below wot połnocy železnicy Waršawa—Wilna—Dünaburg—Pětrohrod. Wón ma při swojim wójsku wosebje wjele jězdnych. Jim hrožacomu „wobjimanju" pak Rusojo drje hišće wućeknu. Kaž so zda, wopušćeja khwatnje Waršawu a jeje krajinu.

Jatych bu Rusow w juliju: **222000.**

Waršawa a Iwangorod wot našich wójskow wobsadźenej

Rusojo su też woprawdźe nětko hišće hrožacomu wobjimanju wućekli a Waršawu wopušćili, kaž W.T.B. wozjewješe 5. augusta z wulkoho hłownoho kwartěra:

„W Kurlandźe a Samogitien zbi naša kavallerija rusku pola Genaize, Birshi a Onikšty. Při tym kaž we wojowanjach k ranju wot Poniewiez bu wčora a zawčorawšim 2225 Rusow, mjez nimi 2 officiraj, jatych wzatych.

Wójska generalow ze Scholtz a z Gallwitz postupowachu w ćežkich wojowanjach dale k drozy Lomza k ranju Wyskowa. Zmužite a zadwělowace wobaranja Rusow na woběmaj stronomaj drohi Ostrow—Rozan běchu bjez wuspěcha. 22 officirow, 4840 muži bu jatych, 17 mašinskich třělbow dobytych.

Wójsko prynca Leopolda-Bayerskoho předoby so a wza wčora a dźensa zwonkownu a znutřkownu twjerdźiznowu liniju Waršawy, w kotrejž ruscy posledni škitarjo so hišće sylnje wobarachu. Město bu dźensa dopołdnja wot našoho wójska wobsadźene.

K ranju Buga zaćahny němska kavallerija do Wladimir-Wolinska."

Z Wiena bu 5. augusta hamtscy wozjewjene:

Iwangorod bu wčora wobsadźeny.

⁘

Joho Majestosć sakski kral

postrowi 27. a 28. julija sakske dźěle wójska w jich wojowańskich postajenjach a khowankach. Tohorunja wopyta wón dale dwaj pólnej lazaretaj a wokřewjeński wustaw za podwyškow a wojakow. 28. julija popołdnju počesći Joho Majestosć generalnoho wyška z Heringen ze swojim wopytom.

Dale wobhlada sebi Joho Majestosć kral 31. julija mjez druhim też jedyn depot pioněrow a k tomu přizamknywši pólnu pjekarnju, rěznistwo a fabriku za selterwodu a lód jenoho armeekorpsa.

Na dompuću postrowi Joho Majestosć ranjenych jenoho lazareta.

1. augusta bě Joho Majestosć na dopołdnišich Božich służbach a postrowi pozdźišo sakskich officirow jeneje etappen-inspekcije.

2. augusta nastupi Joho Majestosć, wopytawši hišće generalnoho wyška z Einem, dompuć do Drježdźan, hdźež je też zbožownje zasy dojěł.

⁘

Naš najdostojniši knjez biskop dr. theol. Franc Löbmann na nawječornym bitwišću.

Z wulkej radosću, kaž S.V. piše, su naši sakscy wojacy najdostojnišoho knjeza biskopa na bitwišćach powitali. Hižo 28. julija bě dojěł, z Brüssela přišedši, do Lille, hdźež sebi bydło wuzwoli. Saksojo a nic Saksojo so wjeselachu, zasy jónu jenoho biskopa wohladać a wot njoho słowa trósta, dowěry na Boha, posylnjenja we wěrje a słowa pokoja słyšeć. Wot wšěch wojeńskich wyšnosćow bu knjez biskop jara derje přijaty.

30. julija wopyta třělne hrjebje 2. bataljona pěšoho regimenta čo. 139 a wobhlada sebi cyle zapusćene W.-M. z powostankami rjanoje cyrkwje; też postajenjo wotdźěla artillerije sebi wobhlada. Ze sakskimi pólnymi duchownymi 19. armeekorpsa a susodnych divisijow

Što wuči nas nětčiša wójna?

Spisał Mikł. Just po swojim přednošku, kotryž je dźeržał na hłownej zhromadźiznje towarstwa ss. Cyrilla a Methoda 20. junija t. l. w Pančicach.

(Pokračowanjo.)

II.

W tejle wójnje je so wjele wo tym rěčało a pisało, kak wjele k dobyću to přinoša, zo je lud kruty a strowy po ćěle a po duši. A tole płaći też wo našej narodnej wěcy: chcemy-li wobstać, nimamy jenož zemju a statoki a kubła sebi škitać a zdźeržeć, ale też hladać, zo strowy, sylny lud wostanjemy po ćěle a duši. — A što mamy k tomu činić?

Wšoho toho so hladać,
štož lud słabi a niči a mori.

Tohodla mamy předewšim hladać na to, zo bychu naše mandźelstwa byłe strowe, nabožne. Ženje njesmě so zabyć, zo su wone sakrament a wot Boha postajene, zo bychu přez nje človjestwo a z tym też ludy so dźerželi a rostli. Njeje spodźiwne, zo Rusojo najebać wšěch wulkich škodowanjow na ludźoch přez rany a smjerć a zajeću tola přecy zasy nowe wójska maju? Kak ćežko pak čini so to Francózam, a kak hubjenje stoja woni tu też pornjo Němcam, dokelž žórła jich mužstwa też poměrnje po ličbje jich wobydleństwa a wulkosći a płódnosći kraja ženje tak bohaće njeźórla kaž w Němskej.

Wina na tym je, zo so mandźelstwa wjacy w tej měrje k tomu njewužiwaju, k čomuž je Bóh je postajił, hdyž je Hadamej a Jěwje prajił: „Rosćtaj a množtaj so a napjelńtaj zemju!" To njetrjebam naspomnić, zo žana wina mandźelskeju zamołwić a jimaj prawo dać njemóže, zo směłoj ličbu swojich potomnikow na zakazane wašnjo, to je přez znjewužiwanjo mandźelstwa wobmjezować. Hdźež nawopačne nahlady so do ludu zažeru, tón ze spěšnosću do rowa khwata. Tajke něšto pak bjerje też kóždomu prawo, so na Boha a joho žohnowanjo nadźeć směć; wozmje potajkim prawo na tamnu wozbožacu móc našeje duše, bjez kotrejež by žiwjenjo drje za kóždoho było zadwělowanjo; kotraž pak je tomu, kiž ju smě mćć, jasne swětło, kotrež přez ćmu a nóc našoho žiwjeńskoho doła sylzow swěći k wyšinam, z kotrychž pomoc přikhadža. A wo tu mamy so my snadź bóle hač žadyn druhi lud prócować.

A kaž mamy hladać, zo by lud wostał, tak dyrbi na to so dźiwać, zo by też strowy był. Takle čitach njedawno w němskej brožurcy wo němskim, předewšim měšćanskim ludźe: „daß die Männerwelt vorab der Großstädte bis zu einer unglaublichen Zahl Geschlechtskrankheiten verfallen ist und was an reinem Frauenmaterial noch vorhanden, gewissenlos verseucht und selbst am häuslichen Herde das Siechtum ablagert und die hl. Flamme erstickt wird." Bóh dał, zo tónle porok a tale skóržba ani z prisku wěrnosće našich mužow trjechiło njeby! A Bóh też najlěpje wě, kak w tym nastupanju pola nas stoji a wón też je, kotryž jónu to budźe sudźić a khostać. Što prajitej Kamjenc a Budyšin k tomu? —

III.

Při započatku tuteje wójny a hižo njedźele prjedy móžachmy čitać, kak ruske wójnske ministerstwo cyłomu swojomu wójsku wužiwanjo alkohola nanajkrućišo zakazuje. Čohodla pak to?

Alkohol škodźi ćełu, tupi rozom, słabi wolu. Hakle njedawno čitach něhdźe tole: „Welche Überlegenheit über alkoholisierte Nationen würde es uns verschaffen, wenn unsere Männer all' die Körper-, Geistes- und

wotmě konferencu; běchu přitomni wójnscy fararjo: kk. Klesse, dwórski prědař Müller, kapłanojo Cyž, Plewka a Erdtel a P. Modestus Weinand O. Cap. Też jenotliwe lazarety, Friedrich-Augustowy dom a jedyn dom k wustrowjenju podwyškow w hrodže we W. wopyta.

Sobotu 31. julija wotmě knjez biskop we rjanej starej cyrkwi swj. Měrćina w R. Bože służby za 123. divisiju. Z wutrobnymi słowami połnymi trósta a zmužitosće zahori wutroby wojakow, w někotrymžkuli wóčku błyskotaše so sylza. Mjez officirami a podwyškami móžeše wjacorych swojich prjedawšich šuleri z wučerskoho seminara w Budyšinje powitać.

Njedźelu 1. augusta poprědowa knjez biskop na třoch Božich służbach a na hłownych Božich służbach, na kotrychž běše na 600 wojakow přitomnych, měješe sam Božu mšu. Z kajkej zahorjenosću spěwachu tu wojacy na kóncu: „Tebje my Boha khwalimy!“

31. julija poby knjez biskop też pola 53. reserve-divisije pola Y. a wróći so póndźelu 2. augusta zasy do Lille, zo by tam za 133., kotřiž běchu so z fronty wrócili, wosebite wječorne Bože służby wotměł. Potom poda so knjez biskop k XII. armeekorpsej.

Bóh přewodźej našoho najdostojnišoho knjeza biskopa na joho pućach a spožč jomu zasy strowe domojwróćenjo!

Z Kamjenca. Pod bohatym wobdźělenjom bu tu njedźelu pomnik železnoho křiža wotkryty. Dubowy křiž, na 200 hr. winojty, je płatowy fabrikant Arnold darił. Wotewrjeńsku rěč měješe hejtman z Zehmen, dalšu měšćanski radźićel dr. Siegismund. Tutón, major Gause a komercialny rada Müller zrazychu prěnje tři hozdže w płaćiznje po 500 hriwnach, hromadže potajkim 1500 hr. Zjednoćene měšćanske spěwarske towarstwa přednjesechu wšelake spěwy a wojerska hudźbna kapała zanošowaše přihódne štučki. Tutón pomnik je nowa pycha cyłoho města.

Z Drježdźan. Za założeństwo „Wótčinski dźak“ (Heimatdank) přizwoli rada w poslednim posedźenju jenokróćny dar 100000 hr. Nimo toho bu za towarstwo „Wótčinski dźak“ w Drježdźanach 25000 hr. k tworjenju zakładnoho kapitala a jako běžny dar přizwolene. Srědki buchu z powšitkownoho wužitkownoho fonda wzate.

Ze Serbow.

Z Budyšina. Naši nowoswjećeni měšnicy buchu bórzy po swjećiznje k wšelakim wupomocam postajeni. Knjez dr. phil. Jehne skutkuje w Hartensteinje w hrodže wjerćha Schönburg-Waldenburga. — Knjez Soppa z Huski je w tu khwilu w Budyšinje a zastupuje tachantskoho prědarja. — Knjez Wałda je w Šěrachowje a zastupuje knjeza kapłana Mühra. Po prózdninach pak přińdźe knjez Wałda do Budyšina na zastupowanjo a knjez Soppa póńdźe do Šěrachowa.

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na nawječornych bitwišćach bu ranjeny:

Michał Kubańk z Radworja (rodźeny z Khrósćic), reservist w Freibergskim hajńskim batalijonje čo. 12. Wón bu srjedź julija w bitwach pola .... lohcy do lěweje ruki ranjeny a lěkuje so w pólnym lazareće čo. 5 (w połnócnej Francózskej).

Khory je:

wučeŕ Felix Pětranc ze Zdźerje, reservist w pěšim regimenće čo. 179 (we Wórcenje). Wón skhorje na bitwišćach pola Ypern a strowi so w lazareće w Lěsniku (Leisnig) pola Lipska.

Z Khrósćic. Wučba za přihotowanjo a warjenjo sadu a druhich zahrodnych płodow a warjenjow budže so w tudomnej Wjenkec herbskej grychće podawać **9.** a **10. sept.** kóždy dźeń wot rano 8 hodź. Dotal je so 18 žonow a holcow k tomu zamołwiło. Jenož něhdže štyri hodźa so hišće přiwzać. Jeli maja hišće někotre lóšt, njech to pola předsydstwa našeje nalutowarnje bórzy wozjewja. — Što ma sebi kóžda sobu přinjesć, to też tam zhonja.

Z Khrósćic. Sad na gmejnskich pućach smy lětsa jara derje přenajeli a přez 800 hr. wuwikowali.

Z Wotrowa. 31. julija dóńdźe powěsć, zo bu Jan Zynda, žiwnosćeŕ we Wotrowje, na narańšim wojownišću w ruskej Pólskej na straži stojo přez třělenjo do wutrobna ćežko ranjeny.

⁘

Z Nowoho Leutersdorfa. Knjez farař Pawoł Knježk bu 1. augusta jako pólny duchowny 53. reservneje divisije do pola powołany. Joho zastupuje nětkle k. kapłan Hermann Mühr ze Šěrachowa.

⁘

Darmotny jězd po železnicy při kóždym dowolu.

Dotal bu jeno tym wojakam darmotny jězd po železnicy dowoleny, kotřiž so do domizny podachu k wustrowjenju abo kotřiž dźěchu nalětni syw wobstarać abo žně domojdźěłać. Nětko pak je za wšitkich wojakow, kotřiž dowol do domizny za čas wójny dóstanu, darmotne jědźenjo po železnicy so přizwoliło.

Zapósłane.

(Bjez zamołwjenja redakcije.)

Wóndanjo běch swědk wohidnoho wobraza w jenej serbskej wsy. Khuduška žónska, kotrejž je so při njezbožownym wohenju cyła nadoba spaliła, samo wójnska podpjera, přińdźe nawječor do dwora žiwnosćerja. Hospoza, dźěławši runje w hródźi, pokaza ju na swojoho muža, kiž we jstwi na konopeju leżeše. Přistojnje zastupiwši bě žona lědy swoju próstwu wuprajiła, postany muž kaž njemdry a zareji na nju: „Što ty chceš, ludźi přesćěhać? Hdźe maš wopismo, zo je so ći wšitko spaliło? Won z tobu, k gmejnskomu předstojićerjej z tobu!“ (Žónska bě z blizkeje susodneje wsy. Wona a też jeje wobstojnosće su jomu derje znate.) Při tym ju kruće za ruku hrabny, zo ju dźensa hišće boli, a ćehnješe ju hewrjekajo z dwora won. Wjesnjenjo, wosebje dźěći, běchu nětko swědkojo njerjanoho wustupa. Byrnjež so nastróžana žónska bóle wobarała, wjedźešc ju wón směch ludźom po wsy dele a wutorže jej skónčnje korb, hdźež měješe něšto darjeneje drasty. Z tym ćěrješe rejo k gmejnskomu předstojićerjej. Njeje to woprawdźity wobraz njesmilnoho wotročka z přirunanja swjatoho Pisma! Předstojićeŕ wotpokaza hewrjekarja a daše žónskej, kotraž bě skónčnje też dóšła, jeje korb wróćo, ju z tym tróštujo, zo je znaty hubak khětro pjany. Potajkim toho bě so napił, do kotrohož je so, po znatej pěsni, „čert sam zatyknył“, a nětk swoje

---

Willenskraft behielten, die durch den Alkohol im Laufe der Jahre verloren geht!“

Statistika dopokazuje, zo runje alkohol, w přemerje wužiwany, je wina na tak mnohich ćělnych a duchownych khorosćach; kak je alkohol wina, zo telko dźěći mortwych so narodźi, abo su ćělne khipre a hubjene, na rozom słabe; tak zahe mrěja. Haj, też to statistika dopokaže, kak runje přewjele alkohola je wina, zo człowjek do wšelakich hrěchow pada a husćišo do nich přińdźe. Je spodźiwnje, zo runje na dnjach, hdyž so najwjacy alkohola wužiwa, so też najwjacy njeskutkow stawa. (Sobotu wječor, njedźelu, póndźelu.)

Ale też tajki hrěši na swojich dźěćoch, kotryž drje na žadyn pad pičk njeje, ale kiž je runje alkohol k sebi brał -- njetrjeba wjele być — a potom swoje mandźelske prawo wužiwa.

A runje kaž staršej, maju so dźěći před alkoholom bojeć. Za dźěći je alkohol jedyn z najstrašnišich jědow a tohodla je drje powšitkowne měnjenjo mjez lěkarjemi, zo dźěći do 14 lěta alkohola, ani piwa, ani wina, ćim mjenje palenca, wužiwać njesmědźa, a pozdźišo w jenož cyle małej měrje.

Ze statistiki chcu tole přidać. Professor dr. Demme je přepytował dźěći z dźesać swójbow, kotrychž nanojo běchu pičcy, a dźěći z dźesać swójbow, kotrychž nanojo běchu poměrni. A što namaka? Prěni mějachu wšo hromadže 57, tamni 61 dźěći. Z tych 57 bě 25 w prěnich měsacach wumrěło, 22 z nich běchu hubjene na stawy abo ćežko khore; jenož 10 bě dospołnje strowych. Z tych 61 dźěći wumrě w prěnich měsacach jenož 5; hubjene na stawy a khore běchu 6; strowe po dźěle a duši 50.

Hišće jedyn přikład po dr. Legrain-u. Tón wobkedźbowaše 215 swójbow, kotrychž starši pijachu. Woni mějachu do hromady 819 potomnikow. Z nich bě so 174 mortwych narodźiło, abo w prěnim lěće wumrěło; 427 buchu pičcy, 130 běchu na ćěło abo ducha khore; 30 moraliscy skažene; 25 wumrěchu zahe na widlišća (Krämpfe); 37 mějachu padawu khorosć, 41 běchu duchakhori.

To njech dosaha k přeswědčenju, kak wulki njepřećel cyłoho człowjestwa alkohol je, hdyž so z měru njewužiwa. Tu tči sobu najwjetša wina, zo někotre dźěći w šuli ničo njenawuknu, su lěnje, nakhilene k njekhmanstwam, wosebje też k łžam, k padušstwu a předewšim k njećistoće. Kak mohło też hinak być! Čuwy su słabe, zo potom duša nima mocy, spytowanjam so dostajeć. K tomu přińdźe wosebje też hubjeny přikład, kotryž dźěći doma widźa; sakrowanjo, klećo, zakhadźenjo, hněw, njekhmane rěče a husto hišće hórše, samo njekhmane skutki.

Z krótka móžemy prajić, zo jedyn z najhórših człowjeskich njepřećeli je alkohol. Štó mohł prajić, što je wón hižo hubjenstwa, njezboża, zrudoby do swójbow přinjesł? A bohužel dyrbimy wuznać, zo tutón hrózbny njepřećel je so do našoho ludu zažrał kaž pijelca do mjasa, zo by dobru krej nam wucycał. Škoda jenož, zo nimamy statistiki, kelko so pola nas kat. Serbow přepije a přežloka. Ale štóž ma wotewrjene wóčko, tón dyrbi wuznać, zo je to hrózbne. A też to so njehodźi prěć, zo je tu ličba tak rjec professionalnych pičkow wulka. A što je husto dosć potom sćěhwk w hospodarskim žiwjenju? Cyłe sta a tysacy a z nimi rjane statoki a kubła přeběža přez šiju. Dźěći so wupósćelu prózdne do swěta; statoki a kubła pak du do cuzych rukow.

(Přichodnje dale.)

Žita dyrbja kóždomu swjate być!

„helske złoby“ na jenej wbohej khudej žónskej wutřase. Njeje to hańba za katolskoho křesćana! Z toho widźimy, zo surowa wójna hišće wšitke wutroby zmjechčiła njeje za hubjenstwo a nuzu bližšoho. A tajke něšto stawa so mjez nami Serbami! Bohužel!

Swětne podawki.

Ruska.

Duma bu njedźelu popołdnju w Pětrohrodźe jara swjatočnje **wotewrjena**. President Rodzianko wupraji při powitanju, zo dyrbja wšitcy w Ruskej přezjene być, wójnu w dospołnej přezjednosći wjesć hač k dobyću. Ministerpresident Goremykin spominaše na surowe wopory wójny a wuzna, zo Ruska njeje k wójnje dosć přihotowana była. Dumje předpołoža so zakonje k dospołnomu přewjedźenju wójny a to jenož na wójnu so počahowace zakonje.

Za **Polakow** slubi Goremykin w kejžorowym mjenje, zo po wójnje prawo dóstanu, swoje socialne, narodne a hospodarske žiwjenjo pod kejžorowym sceptarom samostatnje sebi rjadować. Też napřećo druhim narodam, kotrež we wójnje swěrnje ke kejžorstwu stoja, budźe njestronitosć a lubosćiwosć knježić. — Ruska je dotal druhe narody a wěrywuznaća dosć podtłóčowała.

We wobšěrnej rěči rozłoži w dumje minister zwonkownych należnosćow Sasanow, kak z wójnu stoji, a prócowaše so na wšě wašnjo, zo by neutralne strony, kaž Šwedsku, Rumunsku, Zjednoćene staty Ameriki, Japansku atd. za so dobył a sobu do wójny sćahnył. Runjež bu w dumje přecy zasy wuprajene, zo Ruska a jeje zwjazkarjo zawěsće dobudu, je tola ze wšoho widźeć, zo z tutej nadźiju sami sebi cyle njewěrja.

Japanska.

Ministerium hrabje Okumy je wotstupiło. Ministra znutřkownych należnosći Ouru winuja wobtykowanjow při wólbach. Hłowny sekretar sejma, Hajašida, bu zajaty. — Snadź też druhe wěcy za tym tča.

Wšelčizny.

Ze zezběranymi kłóskami so husto tak stawa, zo so zorno z nich pjekarjam abo młynkam předa. To po nětčišich postajenjach njeje dowolene. Zběranjo kłóskow pak njedyrbi wuwostać, dokelž přez to tola wulka mnohosć zorna so před zahinjenjom wobkhowa. Najlěpje je, zo pak burja zorno kłóskizběrarjow kupja, abo zo so městno w gmejnje postaji, hdźež móže so wone předać. Gmejnske wyšnosće zamóža to zawěsće wuwjesć, zo so na tajke wašnjo zorno na njesprawne wašnjo njenałožuje abo k zhubjenju njeńdźe.

⁘

(Šula za jenoručnych.) Za tych, kotřiž su w nětčišej wójnje jenu ruku zhubili, je z tym starane, zo někajke rjemjesło abo dźěło nawuknu, kotrež móža z jenej ruku wukonjeć. Tajka šula wobstoji w Laubegast pola Drježdźan w invalidnym domje pensionskeje kasy dźěłaćerjow na sakskich železnicach. Su hižo rjane wuspěchi dobyli. Přez 100 jenoručnych wojowarjow je, kotřiž su so w pisanju z ruku a mašinu, we wobdźěłanju drjewa a worcla wudospołnili a tak zasy k wšědnomu dźěłu so přiwobroćili. Tuta šula ma so nětko do Drježdźan přepołožić.

⁘

(Važne za rjemjeslnikow.) Sakske ministerium znutřkownych należnosćow wupožčuje pjenjezy pod jara lohkimi wuměnjenjemi wosebje na rjemjeslnikow, kiž su we wójnje pobyli a chcedźa swoje dźěło dale wjesć. Tuto prawo je jomu přez sejm date a požčonka traje za čas wójny a hišće tři měsacy po njej. Wupožčować móže so jenotliwcam hač do 5000 hriwnow.

⁘

(Wot błyska zaražene.) Před tydźenjom čehnješe ćežke hrimanjo přez Mišnjansku wokolinu. Při tym bu 18lětna čeladnica Trödler we Łuzy pola Krögis přez błysk zaražena. Dźěławši z wotročkom na polu, kładźeše snopy na wozu. Runje bě z tym hotowa, dyri błysk a wrjesny ju z woza a wosta na blaku mortwa ležo. Też wotročk a konjej buchu k zemi zraženi. Jedyn kóń wosta ležo, druhi lohko skhromi. Wotročk ze stróželemi woteńdźe.

(Čěkańcy.) Z druhoho wotdźělenja Wulko-Poričowskoho lěhwa pola Žitawy su 5 ruscy jeći w uniformje čekli, a to jedyn feldwebel, dwaj podwyškaj a dwaj wojakaj. Hdźe čara wjedźe, njeje znate. Kaž so zda, su so do hór wobroćili. Dołheje swobody drje so wjeselić njebudźa.

⁘

(Jastwo za lubkowanjo.) 21lětna służowna holca Theresa Fleischmann w Nürnbergu, kotraž bě so z jenym ruskim jatym w Schweinau do lubkowanja dała, bu k 6 njedźelam jastwa zasudźena.

⁘

(Nic do wopačneje klassy na železnicy zaležć.) Khostanska komora w Marburgu zasudźi pućowarja, kiž bě wot tam do Gießena z khartu štwórteje rjadownje do třećeje sebi zalězł, k jastwu na sydom dnjow dla škodowanja železniskoho fiskusa. Joho wobkrućenjo, zo njeje wóz štwórteje rjadownje wjacy dosćahnyć mohł, bu wotpokazane. Tuž so na kedźbu brać!

⁘

(Žałostne njezbožo.) Młoda (17lětna) holca Luise Nickel, kotraž na wjerchowskim kuble Rossla dźěłaše, přińdźe z nohomaj do słomoweje prasy, při čimž buštej ji nozy wot ćěła wottorhnjenej a delnje ćěło ćežcy ranjene. Po dwěmaj hodźinomaj žałostnych bolosćow wboha holca wumrě.

⁘

(H. D.) **„Džak domizny“ (Heimatdank).**

Byrnjež je so w zjawnosći hižo mnoho rěčało a pisało wo zaměrach a organisaciji tamnoho w juniju 1915 nastatoho założeństwa „Heimatdank“ — „Džak domizny“ — we Drježdźanach, knježi wo tym tola hišće njejasnosć, tak zo dalše rozjasnjenjo wo tym ničo škodźeć njemóže. Tamne z juristiskim prawom wuhotowane założenjo „Džak domizny“ ma wulkotny nadawk, w cyłym sakskim kralestwje tamne wot zakonjow cyłoho kejžorstwa zarjadowane zastaranjo wójnskich invalidow a wójnskich zawostajenych přez socialnu sobustarosćiwosć wudospołnjeć. K tomu ma tute założenjo wotpohlad, na wšitkich wjetšich městnach kraja zastaranske městna założić, a maja so tesame za mjeńše města a wsy na hamtskich hejtmanstwach, za wjetše města w radnicach připrawić. Zwonkowny zastupjeŕ założenja je

---

Zasywubudźenjo zmysła za swójbu,

kotryž tola w šěrokich worštach ludu khětro wotebjeraše, je też jedyn z dobrych sćěhwkow, kotrež wójna jako wobnowjerka ludowoho žiwjenja płodźi. Z mjelčiwej sylzu we wóčku čita wojak w hrjebi ze smjerću wohroženej drje trochu njelepje pisane rynčki wot swojeje maćerje, kotrež pak telko stracha wo njoho a telko lubosće k njomu wuprajeja. Wot maćerje, wo kotruž snadź so lěta dołho wjacy starał njeje, wot maćerje, wot kotrejež je so jónu dźělił z njeluboznymi, hrubymi słowami, hdyž jomu derje měnjo do swědomja rěčeše. A potom dóńdźe pakćik do rukow njedźakownoho, drje trochu khuduški, nic jara derje zawaleny, je pakćik wot domu. Ach, woni sami wjele nimaja, a tola dadźa, štož maja, a dadźa to z wutroby rad. Tu namaka por wołmjanych nohajcow, kotrež je sotra zhotowiła, a pódla někotre słowčka tróšta, kaž też zawěsćenjo, zo wona w modlitwach přecy na njoho spomina. To je samsna sotra, kotruž njemóžeše dla jeje jednoroho pobožnoho wašnja dosć hanić a kotraž z dźěłom swojeju rukow khudeju staršeju podpjera a sobu zežiwić pomha, štož běše wón jako syn winowatosć měł, a měješe też k tomu srědkow, njeje pak to činił a so wo njeju starał. A na dnje pakćika leži jednora fajfka a něšto tunjoho tobaka. To je wot nana, joho nana, kotrohož drje je so hańbował, dokelž dyrbješe so jako jednory dźěłaćeŕ khudźe žiwić.

„To dyrbi hinak być!“ mysli wojak, a potom sebi překładuje, što móže a chce činić, jeli jomu Bóh strowotu a žiwjenjo spožči. Nětko pak pisa na swojim tornistru khartu dom, kotraž jeno wo dźakownosći rěči a wo derjemću. Lubi njedyrbja so doma rudźić a strachować wo njoho.

Pódla njoho je krajny wobornik, kotryž też pisa. Je runje zastawka w třělenju. Před nim leži zažwany list, tón bě pisała joho žona, a bě jón tak pisała, zo ženje nichtó sebi myslił njeby, kak njeluboznje, njekhmanje je wón z njej a z dźěćatkami wobkhadźował. Bě wón muž, kajkiž ma być? Zastaraćeŕ swójby, kotryž je jeno za zbožo swojich starosćiwy? Na žane wašnjo. Ale joho swójbni, kaž so zda, su to cyle zabyli. Tu stoji: „Pakćik z ćopłymi drastami je po puću, budźeš je zawěsće trjebać móc, a wšo druhe też. Bóh će škituj!“ W dopisu sćelu jomu małe, njelepe rucy dźěći wutrobny postrow a proša joho, zo by bórzy zasy strowy dom přišoł.

„Što wě!“ bórči wón do swojeje brody, ale też wón slubi w hórkej želnosći: „To dyrbi potom cyle hinak być!“ Lětko swojoho žiwjenja by rad woprował za to, zo by nětkle takle mohł jeno hodźinku pola swojich přeživić. —

Haj wšak, ważimy sebi dobre hakle potom, hdyž smy je zhubili. A brodaty wobornik liči wobsah swojeje nawutrobneje móšnički, to chce přichodnje dom pósłać. Lěpje je lěpje, a zeznawaca marka (Erkennungs-Marke) pódla napomina: „Što wě, kak budźe!“

Podobnych přikładow nazhonimy nětkle jara wjele. Kak wotprošuje tu jedyn swojej mandźelskej wšu njeluboznosć, přečinjenjo, wokołosydanjo po korčmach a zawinjenjo domjacoho, swójbnoho hubjenstwa, a druhi zasy druhe njedušnosće, a kónc: slubjenja a lubjenja, kak dyrbi jónu wšitko hinak być, jeli zo živi wostanu a so domoj wróća. — Tak wjaza też wójna roztorhane a hubjene swójbne zwjazki z nowa a krućišo, a zawěsće budźa też lěpje dźeržeć, dokelž nuza je dobry kowaŕ.

minister znutřkownoho; namjedowanjo a zastaranjo cyłoho wobkhoda změje w rukomaj krajna rada, kotraž ma so ze wšelakich wokrjesow Sakskeje tworić. — Założeństwo ma wotpohlad ze swojej starosću wo wójnskich invalidow kóždomu invalidej po móžnosći zasy hospodarskej samostatnosći dopomhać a k tomu jomu pomocne być we wuradźenju powołanja, we wuwučenju za powołanjo, w připokazanju přileżnosće dźěła a też we radźe k dóstaću srědkow, kotrež ma prawo za so swoje zastaranjo dóstać, w přihodźacych padach jomu też z pjenježnej podpjeru, přinoškami za wustrowjeńsku kuru abo z wobstaranjom joho přiwzaća do swójbow abo invalidnych domow jomu pomhać. — Za zawostajenych (wudowy a syroty) padnjenych wojakow ma so też na přihodźace wašnjo starać. Při tym so dźiwanjo na politiske abo nabožinske wobstojnosće cyle z dźěła tutoho założeństwa wuzamknje a nima so wosebje při nałožowanju srědkow abo při powołanju organow założeństwa žadyn rozdźěl činić dla přisłušenja k wěstej politiskej stronje abo k jenomu abo druhomu wěrywuznaću.

Spomnjene zastaraćerske městna za města a wsy wukonjeja swój nadawk přez wosebite towarstwa, kotrež so tež „Dźak domizny“ (Heimatdank) mjenuja, w kotrychž móže sebi kóždy sobustawstwo dobyć. Tele towarstwa dyrbja naměstne dźěło wukonjeć a z wjednistwom założeństwa stajnje w zwisku wostać. Móžemy so nadźijeć, zo wone ze wšěch stron bohatu podpjeru nadeńdu, přetož z hromadu-skutkowanjom wšitkich móže so wulki nadawk docpěć. Tutón nadawk a zaměr je tón, zo, hdyž so našomu wótcnomu krajej jónu přez krej našich rjckow zasy zawěsćacy měr wobradźi, žadyn našich zmužitych wojowarjow a žadyn ze zawostajenych tychsamych njedyrbi na to pokazany być, hórki khlěb khudoby jěsć abo wo podpjeru khudych prosyć dyrbjeć, ale zo jim potom wjele bóle „Dźak domizny“ w swěrje tamne wopory mytuje, kotrež su woni w swěrje woprowali.

Zo su k tomu njesměrnje wulke srědki třebne, drje kóždy póznaje. Tuž njekomdź so nichtó, swoju šerpatku k tomu přinošować! Mjez tym zo wojowarjo w polu za česć a wulkosć Němskeje swoje žiwjenjo waža, chcemy my wojowarjo doma pytać, ze wšitkimi mocami w towarstwje „Dźak domizny“ swoje winowatosće napřeco wótcnomu krajej dopjelnić. Dotal wučinja kapital założeństwa „Dźak domizny“ (Heimatdank) jeno na 600000 hriwnow. Khwataj kóždy, kotryž hišće ničo k tomu dał njeje, so po móžnosći z wulkim přinoškom na założeńskim kapitalu wobdźělić. Ministerium znutřkownoho w Drježdźanach, statne zarjadowanske a gmejnske wyšnosće a kóžda banka je zwólniwa, přinoški přijimać. Njech je bórzy million tutoho wulkomyslnoho ludowoho założeństwa połny.

⁘

(H. D.) **„Dźak domizny“ (Heimatdank).**

Wot sakskoho knježerstwa zarjadowany — Dźak domizny — abo — Wótčinski dźak — je k tomu, zo by swoje wótčinske spomožerske zaměry: Staranjo za wójnskich invalidow a za zawostajenych tych, kotřiž běchu na wójnje so wobdźělili w kralestwje Sakskim sćěhowacu organisaciju wutworił.

Zakład a srjedźišćo za tutón skutk lubosće je założeństwo (Stiftung) „Dźak domizny“, kotrež bu 11. junija 1915 w Drježdźanach ze zakładnym kapitalom nimale poł milliona hriwnow założene. Tutón kapital wězo njeje na žane wašnjo zrosćeny wulkości nadawka tohole założeństwa. Tohodla wočakuja so z tamnych worštow, wosobow a towarstwow, kotrychž wobkhodne dokhody přez wójnu škodowałe njejsu, hišće sylne přiwobroćenja.

Přinoški za założeńske zamoženjo „Dźaka domizny“ so wot wšitkich bankow w Sakskej přijimaja. Założeńske zamoženjo je k tomu postajene, zastaranjo w cyłym kraju spěchować a wosebje tam wurunujo skutkować, hdźež wulkim potrěbnosćam małe naměstne srědki napřeco stoja. Wot założeństwa (Stiftung) so nětko na přezjene wašnjo w cyłym kraju towarstwa „Dźak domizny“ (Heimatdank) założuja, na kotrychž čole w městach měšćanosty, na wsach wokrjesni hejtmanojo stoja. Tale organisacija so nětkle wuwiwa, budże drje pak za někotre njedźele dokónčena.

⁘

(M. J.) **Zo by so lichownistwu we wulkim a małym překupstwje** z wěcami wšědneje potrěbnosće, wosebje ze srědkami zeživjenja a picowanja wšěch družin, też z naturskimi wupłodami, ze srědkami k tepjenju a rozswětlenju **zadźěwało,** staj zastupowacaj kommandowacaj generalaj XII. a XIX. armeekorpsa za swoje wokrjesy, hdyž tu zarjadowanja cyłoho kejžorstwa přećiwo tomu njewobstoja, sćěhowace postajiłoj:

Z jastwom hač do lěta so khosta:

1. štóž w rjemjeslniskim předawanju za wěcy wšědneje potrěbnosće bjeze wšoho poćahowanja wysoke płaćizny žada, přijima abo sebi slubić dawa;

2. štóž w rjemjeslniskim kupowanju tajkich wěcow bjeze wšoho poćahowanja wysoke płaćizny sadźa abo po rjemjeslniskim kupowanju tychle wěcow tajke płaćizny dawa;

3. štóž tajke wěcy na składźe wróćo dźerži, kotrež su k předawanju postajene, zo by z tym k wjetšim płaćiznam dopomhał;

4. štóž jako překupc tajkich wěcow bjez dosahaceje winy tomu, kiž chce kupować, tesame za pjenjezy dać so zapowč.

Tute wosebite zarjadowanjo wot 22. jul. bu zběhnjene, dokelž su wšitke tele zarjadowanja też wopřijate w postajenju zwjazkoweje rady wot 23. julija.

⁘

(M. J.) **Próstwy wo dowolnosć k zdźerženju kruchow dobytkow a municionskich dźělow w małej ličbje jako wopomnjeća** nimaja so we wokrjesu zastupowacoho generalkommanda XII tomule, ale najbližšomu garnisonkommando — w Drježdźanach kommandanturje — předpołožić. Z tym ma so też cyle swědomiće wozjewić ličba a družina wěcow, kaž też to, wot kajkoho wojeńskoho městna abo wosoby su wone do domizny přišłe.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Hildegard, Augusta Baucha, škleńčerja w Biskopicach, dź. — Bjarnat Alfred, Pawoła Bjarnata Wende, škleńčerja w Smilnej, s. — Hermann, Jana Delana, póstnoho rjadowarja w Budyšinje s. — Wilhelm Karl Rudolf, Rudolfa Jana Holfelda, dźěłaćerja w Biskopicach, s. Friedrich Erich, Friedricha Bauera, skałarja w Zemicach, s. Herta Hańža, Alfonsa Badeje, dźěłaćerja na Židowje, dź. Jan Pětr, njemandź. s. August Jan, njemandź. s.

Wěrowani: Jakub Čoch, wojak w 4. połku pěškow čo. 103 w Budyšinje, z Marju zwud. Narćikowej z Pěskec. — Jan Jakub Sibař, žiwnosćeŕ w Hrubjelčicach, z Kathu Hańžu Hajdanec w Budyšinje.

Zemrěći: 18. jul.: Lina Hana Janouchec, służowna, † w Budyšinskej khorowni, 25 l. — 24.: Hańža zwud. Grólmusowa rodź. Müllerec, privata w Budyšinje, 65 l.

Ralbicy.

Zemrěła: 15. jul.: Madlena, mandź. Mich. Rynčki, wumjeńkarja w Sernjanach, 68 l. 6 m.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

2. augusta 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjonjo	Žiwa	rěčna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	72 - 77	126 - 131
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	59 - 68	122 - 125
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 55	111 - 119
4. snadnje picowane kóždeje staroby	40 - 47	101 - 103
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 75	125 - 130
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	62 - 68	125 - 130
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	47 - 57	104 - 115
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90 - 92
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 30	81 - 89
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	65 - 70	112 - 117
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	42 - 50	94 - 103
3. snadnje picowane	36 - 40	85 — 92
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	66 - 70	111 - 115
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	59 - 62	104 - 107
3. snadnje wuwite wot cyca	52 - 56	97 - 101
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	72 - 74	145—148
2. starše korme borany	66 - 69	136—142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	115 - 120	150 - 155
2. mjasne	100 - 105	135 - 140
3. snadnje wuwite	80 - 90	115 - 125
4. rancy a kundrosy	97 - 117	132 - 152

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 31. julija wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 5. augusta wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			23	17			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			19	47			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			19	77			21	20
Pšeńca			14	30			13	—
„ nowa								
Rožka			12	30			11	—
„ nowa								
Ječmjeń			14	12			15	—
Wows			13	20			15	25
„ nowa								
Hroch (50 kg abo centnar)								
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	8	—	8	50			9	—
Pšeńčna muka			21	90				
Ržana muka			18	—				
Syno	5	—	5	50	5	—	5	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	4	—	4	30			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3	40	3	90			4	—
Prosata 221 (w Kamjencu —)	18	—	34	—	14	—	27	—
Butra 1 kg	4	—	4	40	3	80	4	20
Jeja, mandl	1	80	2	10			1	80
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Słanjo Posoła do pola.

Njech tola kóždy, kotryž Posoł na **wojakow do pola sćele,** też zady napisa mjeno wotpósłarja (Absender). Někotři wojacy dóstawaja Posoł wjacy exemplarow njetrjebawši nadobo a njewědźa sebi radźe. Mjeno wotpósłarja tam njestoji, tuž njemóža nikomu wotpisać, zo by potom jeno jedyn słał, to tola dosaha!

Młodźencowa smjerć na bitwišću.

Wy tysacy staršich, sotrow a njewjestow, kotrež wy při tutych słowach z nowa sylzy roniće, dokelž so sylzy lubowacych dlěje ronja, dyžli krej lubowanych; dokelž njemóžeće zabyć, kajke wěrne, zahorjene, njewinowate rjane wutroby młodźencow na wašich wutrobnach wjacy njebija, ale njeznajomnje změšane leža w jeničkim wulkim rowje při druhich mortwych wutrobach: Rońće přecy zasy waše sylzy! Ale hdyž su strěne, hlejće, krućišo a jasnišo na wojowarjow, kak su padnyli abo skerje horjestanyli.

Nano, maći, hlejtaj waju syna před smjerću. Njeje hišće wosłabjeny wot hroznoje zymicy, wot swojich wjedźeny, z wjesołym „božemje“ połnym sylnosće a nadźije, bjez čorneje zrudoby mrějacoho čisnje so do wohnjoweje smjerće kaž do słónca, z khrobłej dušu, kotraž chce helu znjesć; wot wysokeje nadźije wobdaty, wot zhromadnoho wichoriska česće sobutorhnjeny, we woku njepřećela, w duši wótčinu. Padacy njepřećeljo, padacy přećeljo zahorjeja z dobom smjerć, a šumjaca Smjertnica zawodźewa wichorsku zemju z młhu, błyšćom a tučelu. Wšo, štož je we človjeku bóžske, so w jich wutrobach błyšći: winowatosć, wótčina, swoboda, sława. Z dobom přileći na joho wutrobno poslednja rana tuteje zemje, móže wón ju začuć, kotraž wšitke čuća niča, hdyž w krawnym boju samo žanu bolosć nječu je? Ně, mjez joho smjerću a njesmjertnosću njedobywa so žana bolosć, a pyrjaca wutroba je nětko přewulka za wulku — a joho poslednja spěšniša myslička je tuta wjesoła: zo je padnył za swoju wótčinu. Potom pak kroči jako wěncowany dobyćeŕ do dalokoho kraja měra.

Njebudże tam horjeka za zemju žedźić a za jeje mytom: swoje myto přinjese sobu horje; ale wy je wužiwaće tu delcka na zemi; wy móžeće so nadźijeć, zo žana smjerć za něšto dobre z Božej pomocu bjez wuspěcha a bjez zboža za dalše časy njeje, a dyrbiće so nadźijeć, zo ze smjertnoho popjeła na bitwišćach Phöniks najswjećišoho wuńdże, zo su w rowach ležace nopy wojownikow symjo za přichodne dobre žně narodow.

Starši, chceće hišće jónu sylzy ronić nad wašimi synami, je rońće! Ale njech su jenož sylzy radosće nad wjeselom človječeje mocy, nad čistej słónčnej pruhu młodosće, nad zacpěćom žiwjenja kaž tež smjerće nad wašej człowjeskej wutrobu, kotraž chce radšo bóle sylzow znjesć hač wjesela parować, kotrež dobyća duchow skićeja. Haj, budźće samo hordźi, starši! sće sobu bědźili, mjenujcy woprowali; přetož wy sće we wašich starych dnjach lubšu wutrobu woprowali, hač je wam waša sama, a za wulku wutrobu wótčiny važili. A hdyž wutroba wašoho dźěsća dobywaše, waša pak bu zlemjena, sće jenož płakali a so nadźijeli, ale wobželnosćili waš wopor njejsće. A tak tež z wašej ranu waš wopor dale wobstoji.

Po němskim wobdźěłał Józef Nowak.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Janske Kupjele w Smječkecach.

Njedźelu 8. augusta:

wulki wojeŕski koncert

wuwjedźeny wot 2. wurunanskoho bataillona - pěšoho regimenta čo. 178 w Kamjencu. -

Nawjednik: Knjez bataillonski tambour Micklich.

Započatk w 4 hodźinach.

Zastup 50 pj. Wojacy 25 pj.

Zarjadnistwo.

Wšě čišćeŕske dźěła

w kóždym wuwjedźenju

w serbskej a němskej rěči

wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćeŕnja

Budyšin :: :: :: Před šuleŕskimi wrotami 21

Dalokorčćak čo. 893.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Kheżkaŕska žiwnosć

za jenu kruwu (přihódna za skałarja) ma so **přenajeć**. Bliže je zhonić w **Hórkach** pola **Buša.**

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Knižka je wušła:

Częstochowa — Pólski Różant.

Spisał **Pawoł Šołta,** faraŕ w Hajnicach.

Knižka je dóstać w našich expedicijach po 25 pjenježkach.

Čisty wunošk je za našich ranjenych wojakow.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčcak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik

Čisło 33. | **Budyšin, 14. augusta 1915.** | **Lětnik 53.**

Twój trošt a přikład.

Maćerje! mandźelske! chceće trošta, chceće přikłada w tymle zrudnym wójnskim času?

Znaju mać z wysokoho rodu. Ta měješe jeničkoho syna, kotrohož z wutroby lubowaše. Tón bu wuzběhnjeny k wojakam a dyrbješe do wójny přećiwo lesnomu, surowomu njepřećelej. A kaž wam, je też jej wutroba krawiła a duša třepotała. Ale wona přětra a bu bohaće mytowana, dokelž wšo to znjesy podata do Božeje wole. — Też ty znaješ tutu mać a wosobnu žónsku a ju lubuješ.

Dopomniš so, kak ći bě, hdyž wón bu wuzběhnjeny a dósta „ordru"? O, kak by to zabyć mohła! A někotražkuli ma to nětkle hišće přeživić. Za tři dny pójdźe. A ty widźiš, kak sej drastu do šranka khowa; kak sebi brěmješko wjaza. A bolosć wutrobu ći žerje. A wšudźom hladaš trošta. Ach, wšak dyrbi najprjedy do garnisony. A mjez tym móže kónc być. Ale tydźenje so minu. A tu pisa, zo so přińdźe rozžohnować; poslednje dny měsaca dyrbi won. A tak dyrbiš joho dać. Ach, hač so zasy wróći! je pěšk, a ći padaja kaž muchi. O, što sy joho dla wšo hižo přětrała. Skoro žaneje nocy njeměješe, hdyž bě mały. A wo dnjo sy joho hladała, a při tym połnej rucy dźěła. A nětko sy so nadźała, zo ći wotpłaći, hdyž budźeš stara. A też nan so wjeseleše: póčnje dźě hižo třepotaty być.

A přińdźe so rozžohnować. Hač so hdy zasy widźitaj? Ach, jomu so tak ćežko dźěše! A wot toho wokomika sy w myslach při nim. A přecy widźiš joho w smjertnym straše. Kak te kulki hwizdaja! kaž dešćik huste padaja! Hač joho žana trjechiła njeje? Hač granata joho njeje roztorhała? bajonet jomu wutrobu překłół? A kak so zawieseliš, hdyž khartka abo lisćik přińdźe a postrow, a wón wobkruća, zo je hišće strowy. Ale z nowym dnjom hižo zasy třepotaš. To su zrudne dny a tydźenje a měsacy.

W tychle styskach, maćerje, mandźelske, hladajće na Mariju, mać Jězusowu. Wona je tamna mać, wo kotrejž horjeka pisach. Hižo prjedy hač so narodźi, bě njebjeski wótc joho wuzběhnył za swojoho wojowarja, kotryž ma předobyć djaboła, joho přećiwnika a našich duši njepřećela. A wot wokomika joho naroda je wona wo njoho so strachowała. Simeon bě jej wěščił: „Twoju dušu přeńdźe mječ", a nětko wědźeše, što zmėje wón a wona joho dla přětrać. Wón je hišće dźěćo, a Herodes hižo chce joho morić. A wona ćěka do Egyptowskeje. Ale při wšěm běše tróštna a spušćeše so na Boha. Joho swjatej woli so podćisny a swěru dopjelni tak, štož bě Gabrielej slubiła: „Hlej, sym służownica Knjeza!" —

Dołho, 30 lět so wón přihotowaše na wojowanja a rozsudnu bitwu. W Bethaniji jej da božemje. Nětko dźe, dokelž je přišoł čas, w kotrymž ma po woli njebjeskoho Wótca započeć swój bój přećiwo njewěrnosći a hidźe a wšomu, štož je djabołski skutk a wupłód złoho. A wona widźi před sobu w tymle wokomiku rozžohnowanja a też potom přez wšě te tři lěta, hdyž je we wójnje stał, kak wón wojuje, a kak so bědźi, kak so za nich wopruje; dobroty jim wopokazuje, za nich so modli. A kajkoho ma dźaka? Mało jich je, kotřiž joho lubuja; najwjacy, kotřiž joho hidźa a chcedźa joho morić. A widźi před sobu, kak drje wón dobudźe, ale tola wumrje. A što potom wona bjez njoho? Što budźe so wo nju starać? Je dźě khuda wudowa! A hdyž takle z nim so rozžohnuje, a wšón tón čas, hdyž je preč, a też, hdyž so zasy druhdy na khwilu wuhladataj: před njej stoji wolijowa hora a tón smjertny stysk; wona widźi doprědka Judaša a Kaifasa a Pilata a jich złósć a njesprawnosć. Wona widźi joho šwikanoho, krónowanoho; widźi křiž a joho na nim mjez złóstnikomaj. O wutroba, što sy při tym začuwała! Kak sy so rudźiła, hdyž wot tebje dźěše! Kak sy so strachowała, hdyž wón potom so bědźeše na galilejskim — samariskim — judejskim bitwišću z djabołom a joho zwjazkarjemi mjez ludom a farisejami! Maćerje, mandźelske, zanurće so do jeje styskow a bolosćow; hladajće pak też na jeje posłušnosć napřeću Bohu a poddatosć do Božeje wole. A potom z nutrnosću prošće: „O Marija, tróštarnica zrudnych, proš Boha za nas!" A změjeće trošta.

A přińdźe powěsć, kotrejež sy so bojała: twój syn, twój muž je padnył. Što sy we tym wokomiku začuła! Ach, to wuprajić so njehodźi. A nimaš měra a wjesołeje hodźinki wjacy. Wobrazy widźiš před sobu; ach, tak krawnc a bolostne. A ty widźiš, kak nadběhuja; twój je mjez nimi, jedyn z najzmužićišich. A bajonety so błyšća a na njoho so měrja. A nětkle kłó joho jedyn do wutrobna a wón pada znak, a njepřećel wućehnje jón won a hnydom wulinje so ćopła, čerwjena krej. Ach, a kak dołho je tam potom ležał w smjertnym stysku! Ach, ta rana žehli; ty ju čuješ, a wón tam zdychuje a nihdźe pomocy! A „pić! pić!" wón žałosći, ale nichtó jomu njeda. Takle widźiš před sobu wo dnjo, a hišće bóle w nocy, hdyž wšitko spi, a ty njemóžeš wóčka zańdźelić! O, kak rady by jomu rany zawjazała a krej zastajiła a ćěkacomu žiwjenju zahaćiła. A do klina by sebi joho położiła a pić by jomu dała, a dyrbjała-li też běžeć přez woheń a ćěła a kulki. A palacej hubje by jomu khłodźiła. A što wě, hač je tam někoho při sebi měł! A paćerje by z nim spěwała a želnosć wubudźała, a hdyž by wudychał, sama by joho pohrjebała, a na rowčk by stajiła křižik a sadźiła róžičku. A nětko tam leži w cuzej zemi; nic na kěrchowje, hdźež nan leži a wowka. A na joho rowčk njebudźeš móc khodźić a tam so modlić za joho khudu dušu.

Haj, wboha maći, wboha mandźelska, to boli a to su hórke hodźinki a dny. A lěta zańdu, a njezabudźeš. A přecy zasy widźiš před sobu tajke wobrazy a je ći, jako by přecy hłubšo so dobywał mječ, kiž do wutroby ći kłó, hdyž zasłyša wo joho smjerći. Ale směš so zaryć do bolosćow a so přewostajić zrudobje? Njesměš a njetrjebaš! Hlej na Mariju, Jězusowu mać!

Jeje syn je so k rozsudnomu wojowanju nastajił. A wona widźi joho swój ćežki křiž njesć a pod nim padać, a kak joho njepřećeljo na njoho zakhadźeja a klija a joho směša. A rady by přiskočiła, jomu křiž pozběhnyć a pomhać njesć a ze swojim rubiškom by jomu wotrěła z wočow krej a pót — ale njemóže.

A dale z nim so torhaju. A za nim kroči a by joho wutorhła tym njekhmanikam — ale njemóže. Je dźě, kaž wě, to wola njebjeskoho Wótca a Jězusowa, zo ćerpi. A hdyž potom joho na křiž bija, rucy, nozy jomu přikowaju: ach, kak jej to do wutroby kała a rži; rozkoćić so jej mohła. Najradšo by hozdźe z rukow jim wudrěła a ze swojim ćěłom kryła joho stawy, zo njebychu joho trjechić móhli. Ale njemóže a njesmě; je tak Boža wola.

A nětko pozběhnu křiž a wón tam wisa. Što móže začuć jeje bolosće? Što, hdyž widźi, kak jomu stawy hraja a třepotaja a ćěło so wije a zatorhuje? Što mohł začuć jeje zrudobu a tyšnosć, hdyž zasłyša joho žałosći: „Mi chce so pić!"? Ach, kak rad by nopašk wody jomu poskićiła, kak rad hubje jomu mačała a krej a smjertny pót jomu trěła a tu krónu z hłowy wzała, zo by tola hłowu někak do zad abo na ramio złožić mohł. Kak rad by to chcyła! Takle blizko je, a wšo to widźi a słyši, a tola njemóže. Haj, prajće, maćerje, kotrež sće zhubiłe swojoho syna, snadź też jeničkoho; prajće, mandźelske, kotrymž je tam wostał swěrny muž, starosćiwy nan twojich dźěći, prajće: čeja bolosć je hórša a čeja zrudoba mjenje hórka, waša abo jeje? — O, wy njejsće pódla byłe, nic tak blizko při nim, kaž Marija při swojim synu. Wam wostawa trošt: snadź je hnydom wumrěł, abo wšće je z powěsće, kotruž sće dóstałe wot joho towaršow. Wy maće trošt: snadź bě miłosćiwa sotra při nim, je joho rany zawjazała; je jomu pić dała a joho pokojała a k smjerći přihotowała. Abo towařš bě jomu k pomocy, doniž njeje wudychał. — Hlejće, Marija je wjacy ćerpjeła dyžli wy! Runje tohodla pak móže wona wam też z přikładom być we wašich bolosćach a rudźenjach a starosćach. Na nju dha zhladujće a ju też prošće wo zastupnu prósstwu, prošće wo pokojenjo. A budźeće přecy měrniše, a přecy swjećiša budźe waša zrudoba a was samych budźeće

přez to swjatosćić. Mjenje budźeće potom też płakać a skoržić; město toho pak ćim bóle za njoho so modlić a pokućić a za joho khudu dušu ponjeseće křižik a wšu ćežu, a położiće jomu tak čisć a přihotujeće jomu puć do njebjes. —

A ke kóncej hišće nješto.

Hdyž sy takle zhladowała na Mariju a ju wobkedźbowała w jeje bolosćach a ćerpjenju: tak wobhladaj sebi ju na dźensnišim dnju: Nětko je wěčnje zbožna. Z jeje bolosćow buchu rjane, wonjate róže, a Bóh sam z nich zpletny wěnc a z nim zkrónowa ju za kralownu w swojim njebjeskim kraju.

Maćerje, mandźelske! Też z wašich bolosćow a styskow a rudźenja napleće Bóh wam wěnc za krónu njebjesku; a tón wěnc też poskići synej, mandźelskomu, hdyž też za nich sće poswjećiłe swoju ćežu. Ale sćerpnje ju dyrbiće njesć a podate do Božeje wole. A potom přińdźe też za was a nich donjebjeswzaćo kaž za Mariju. A z tym zetrěje so wša sylza a zeskhadźa bjezkónčna radosć.

Wójna.

Italski podmórnik a powětrnik zničenaj.

Awstriske wjednistwo wozjewja 6. augusta:

Jedyn z našich podmórnikow je wčora rano italski podmórnik typ Nautilus pola Pelagory natřělił a podnurił.

Italski powětrnik „Citti di Jesi" bu w połnocy wot 5. k 6. augustej, hdyž přez přistaw Pola lećeć spyta, ze šrapnelemi potřělany, prjedy hač móžeše někajkeje škody načinić. Cyła wobsada, wobstojaca z 3 officirow, 1 mašinisty (po italskich powěsćach), 13 muži bu zajata. Powětrnik přewjedźechu do Poly. (WTB)

To je druhi podmórnik a druhi powětrnik, kiž je italske łódźstwo zhubiło.

Jendźelski pomocny křižak torpedowany.

Njedźelu 8. aug. wječor bu we Vestjordu (wody mjez Norwegskej a kupami Loforten) jendźelski pomocny křižak „India", 7900 tunow wulki, torpedowany. Łódź měješe 340 muži wobsady, z kotrychž je so něhdźe 160 zatepiło. — „India" bě najskerje na puću do Archangelska. (b)

Bomby na London mjetałe

su němske powětrniki. Němske wjednistwo wozjewja:

W nocy wot 9. k 10. augustej přinmachu powětrniki našoho łódźstwa wobtwjerdźene městna na brjohach a w přistawach rańšeje Jendźelskeje. Najebać sylne wobaranja buchu jendźelske wójnske łódże na Themsy, łódźne twarjeńnje w Londonje, dale přistaw torpedowych łódźi w Harwichu a ważne připrawy nad Humberom z bombami pomjetane. Zo derje skutkowachu, bě widźeć. Powětrniki su po wuspěšnym skutku so wróćiłe. (WTB)

Je to pjaty króć, zo wotdźělenja němskich powětrnikow wobtwjerdźenja na jendźelskich mórskich brjohach nadběhachu.

Jendźelski zničeŕ podnurjeny.

Jendźelske admiralstwo wozjewja srjedu 11. augusta:

Britiski zničeŕ torpedowych łódźi „Lynx" je w sewjernym morju na minu zajěł a so podnurił. Štyrjo officirojo a 22 muži móžachu so wumóžić.

„Lynx" słušeše k nowišim łódźam a měješe něhdźe 100 muži wobsady, z kotrychž je so potajkim na 80 zatepiło. (b)

Wojowanjo w rańšim morju.

Naše admiralstwo wozjewja 11. augusta:

10. augusta nadběhowachu naše rańšomórske łódże kupu Utoe při zajězdu do atlandskoho archipla ležacu. Ze swojim wohnjom nuzowachu w zajězdźe stojace ruske łódże k cofanju, mjez nimi křižak Malakowskeje rjadownje, njepřećelske batterije na brjohu buchu derje trjechene a dyrbjachu wotmjelknyć.

Samón dźeń zahnachu druhe němske křižaki ruske torpedowe łódże, kotrež běchu so pola Zerel, při zajězdźe do rigaskoho mórskoho zaliwa, pokazałe, do njoho wróćo. Na njepřećelskim zničerju widźachmy woheń. Naše łódże buchu wjacy króć wot njepřećelskich podmórnikow nadběhowane. Wšě na nje wutřělene torpeda pak dźěchu nimo. Naše łódże njemějachu ani wobškodźeni ani poražkow. (WTB)

Francózscy lětarjo w Saarbrücken.

Z nawječornoho bitwišća wozjewja naše wjednistwo 9. augusta:

Zahe rano nasta wojowanjo pola **Hooge**, k ranju wot **Yperna.**

W **Argonach** njeporadźichu so francózske wustorki.

Wčora potřělachmy pola **Dammerkircha** a **Čornoho jězora,** dźensa rano pola **Yperna, Gondrexange** a **Harboney** po jenym francózskim lětaku. Poslednjej lětakaj słušćštaj do čŕjódy, kotraž bě prjedy na Saarbrücken, njewobtwjerdźene, zwonka wojowniščow ležace město, bomby mjetała. Kaž so rozemi, njebě wojeńskeje škody načiniła, za to pak 9 njewinowatych měšćanow moriła, 26 ćežko a wjetšu ličbu lohko raniła. (WTB)

W naspomnjenym Hooge buchu hrjebje, kotrež běchu Němscy 30. junija wobsadźili, wot Jendźelčanow zasy dobyte. — Wojowanja běchu hišće na wšelakich městnach, wosebje we Vogesach pola Lingekopfa, hdźež skoro njepřestawaja. Wjetšich wuspěchow žana strona njeměješe. — Z francózskich lětakow nad městom Saarbrücken so 4 domoj njewróćichu. Jedyn dyrbješe so w Świcy pola Payerne (w kantonje Waadt) k zemi puščić.

Francózski podmórnik

bu 9. augusta před Bulair wot turkowskich powětrnikow potřělany a podnurjeny.

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(11. pokračowanjo.)

Za křesćansku mać da w tajkich hodźinkach pohlad na přikład wšěch maćerjow: maćeŕ Božu, hdyž mać wopomina, što je Jězusowa maćeŕ ćerpjeła, potom začuje, zo je jeje bolosć jara mała. A hdyž zrudnosć přecy bóle rosće, zaspěwa sebi křesćanska mać tónle krasny kěrluš:

Stała maćeŕ bołosćiwa
Pódla křiža sylzosćiwa,
Hdyž syn Boži wisaše.

Też dla zawostajenych dźěći ma husto mać wjele starosćow a zrudoby pře jich njeposłušnosć a njedźakownosć; najwjetši křiž maćerje su njeporadźene dźěći. „Třoch synow móže mać zežiwić, tŕo synojo pak nic jeneje maćerje." Mnoha sylza padnje na zemju a mnoha skóržba stupa k njebjesam. A nic podarmo, přetož před trón Boži njese je jandźel njebjeski, kaž to Domaška spěwa w „Serbow jandźel":

— — — — — — —

Wón maćerjow so woprašuje,
Kak w domach stoji z dźěćimi
A naležnje so wobhonjuje,
Hač rostu w bohabojosći.
O někotru wón skóržbu słyši
Wot wurudźenej' maćerje,
Kiž so wo syna, dźowku tyši,
Kiž so tych swojich hańbuje!

Dha jandźel staji swoju nohu
A mócnje křidła rozšěri,
So wróći zasy k swojom' Bohu
A serbsku zemju wopušći;
A wšitke swoje nazhonjenja
Wón njese horje před Boha,
Někotry postrow pokorjenja
So zběha wot nas do njebja.

Rjany spěw wo dźěle a starosći a zrudobje maćerje zanjese nam też Ćišinski „Při njebjeskich wrótkach" a pokaza nam, kak krasne jeje myto budźe:

1. Pětr rěči sej: „Zda so mi drje,
Abo płače wonka něchtó tola? —
Štó tam je?" „„Daj khwilku, prošu će,
Čapnyć so mi; stawy wšě mje bola!""

2. „Jejderko, to Młynkec stara mać!
Syń so syń! Što płačeš takle jara?"
„„Dobry knježe, chcu ći z prawdu znać;
Njemysl sebi, zo sym skiwła stara! —

3. Dréła sym so sydomdźesać lět.
Wustorčiłoj staj mje syn a dźowka;
Skazył mysle jimaj zły bě swět —
Sama mrějach, sama dźěch do rowka. —

4. To bě hórje hač wša khudoba! —
Ach mi jako něšć je wupalena
Z horjom wurudźena wutroba,
Woči stej kaž studźeń wusaknjena.

5. Rucy wudźělanej stej kaž kósć;
Pohlej dźě, sym jako kósć a koža —
Sćerpnje pak sym njesła křiž a złósć;
Tróšt mój bolosćiwa mać bě Boža.""

6. A tak ćežko Pětr zadychny
Ze sylzu: „Ty dobra wowcka wboha,
Bohu dźak, zo dowutrała sy!
Wužiwać nět' budźeš radosć z Boha.

7. Jandźel přez zemju će swěrnje wjedł,
Dobyćeŕsku krónu dejmantowu
Z twojich zdychow ći a sylzow pletł.
Pój, mać Boža staji ju na hłowu."

W samsnym cyklu powěda nam Ćišinski wo synu, kotryž staršimaj starosć čini a zrudobu, přez to, zo podrywa swoju a jeju narodnosć a potłóčuje maćeŕnu rěč; wonaj njechataj wo nim ničo wjacy wědźeć, hdyž chce so wón před nimaj khwalić hić:

„Sy wopak činił a so myliš jara;
Jow horka w lubosći su ludy wšě."
„„Nan widźał rad by moju česć, mać stara!""
„Ach ně; je jimaj hižo tak dosć złě:

Hněw w njebjesach ći nana hišće přima,
Zo zaprěł krej sy jeho wótcowsku;
Mać žadosće za tobu žanej' nima,
Hdyž hanił rěč sy jeje serbowsku."

Wulcy njedźakowne, zawěrno, su tajke dźěći, kotrež zapomnja na posłušnosć a dźakownosć napřeco swojimaj staršimaj, wosebje napřeco lubowacej maćeri: „Drobne dźěći teptaja maćeri na klin, a hdyž su wulke, na šiju." Što pak hakle dyrbimy wo tych prajić,

W Dardanellach

bu wot 6. augusta z nowa sylnje wojowane. Francózojo a Jendźelčenjo běchu na třoch městnach nowych wojakow wuwozyli. Wulkoho wuspěcha nihdže njemějachu. Pola Sedil-Bahr leżeše jich po wojowanjach 2000 mortwych.

Turkowska wójnska łódź „Barbarossa Hairedin"

bu 9. augusta w Čornym morju wot ruskoho podmórnika podnurjena. Tuta łódź słušeše prjedy do němskoho łódźstwa a rěkaše „Kurfürst Friedrich Wilhelm". 1910 bu wona ze swojej sotru „Weißenburg" za 18 millionow hriwnow Turkam předata. „Barbarossa" bě 10060 tunow wulki, ale 24 lět stary. K ćežšim wojowanjam njebě wjacy khmany. (b)

Na awstrisku notu

je president Wilson nětk wotmołwił. Wón wostawa při tym, zo by přećiwo neutraliće było, hdyž by Amerika zakazała, municiju do Jendźelskeje wuwožować. Amerika předawa kóždomu statej. Zo centralnej mócnarstwje ju njemóžetej dóstawać a kupować, njeleži na Americy, ale na wójnskich wobstojnosćach. — To je po słowje sprawnje, po duchu je hoła njeprawda, kotraž Wilsonowu stronisku lubosć k Jendźelskej špatnje zakrywa.

Postupy na rańšich bitwišćach.

W ćežkich wojowanjach, ale bjez zadźerženja postupuja němske a awstriske wójska wšudźom přećiwo pomału cofacym Rusam. Z přiwyskom buchu dobyćerscy wojacy bayerskoho prynca Leopolda, 69 lětnoho bratra bayerskoho krala, wot wobydleri we **Waršawje** witani. **Iwangorod** dobychu Awstriscy. Twjerdźizna **Lomza** bu přewinjena a **Nowo-Georgiewsk** je drje ze wšěch stron wobzamknjeny. W połnocy bliža so Němscy k přistawej **Riga** a druzy tłóča so mócnje přez **Narew** k srjedźnomu **Bugej,** wot połdnja su hižo daloko wot Iwangoroda, Lublina a Cholma k twjerdźiznje **Brest Litowsk** spěchali.

Rusojo drje praja, zo dobrowólnje na lěpše stojnišća wróćo du, ale so samo rozemi, zo bychu do prědka a nic do zad šli, hdyž bychu dobywali. Jenož, zo zahe dosć cofaja a přecy hišće zmužiće wojuja, je jich dospołnej zahubje wutorhnyło. Hač pak cyle wućeknu, prjedy hač wotewrjene klěšće pola abo zady Brest Litowska zaprasnu, so hišće jara praša.

Kak wěc w tu khwilu stoji, widźimy z wozjewjeni našoho hłownoho wjednistwa. Wone piše 10. augusta:

Z rańšich bitwišćow.

Na wječornej stronje wot **Kowna** bu naš nadběh při stajnych wojowanjach twjerdźiznje zbliženy. Při tym popadnychmy zas něšto stow Rusow a dobychmy štyri kanony.

Wojacy wójska generala ze Scholtz přełamachu wčora wobtwjerdźenja před twjerdźiznu Lomza, wzachu fort 4 a dobychu dźensa při switanju twjerdźiznu.

K połdnju wot Lomzy bu droha do **Ostrowa** překročena. Ostrow njepřećel hišće dźerži. Wot **Bojanow** k wječoru wot Brok hač k wuliwej **Buga** su wojacy tutu rěku docpěli.

Wot 7. augusta bu tu 23 officirow, 10100 muži popadnjenych.

K ranju wot Waršawy je wójsko prynca Leopolda Bayerskoho blizko k drozy **Stanislawow—Nowo-Minsk** přišło.

Južno-rańše bitwišćo.

Wójsko general-wyška **z Woyrsch** docpě njepřećela sćěhujo krajinu k połdnju a k połnocy wot **Zelichowa**; jej přizamkny so lěwe křidło wot połdnja postupowacych wójskow pólnoho maršala **z Mackensen.** Na fronće wot Ostrow a hač k Bugej buchu zadnje straže njepřećela na jich hłowne mocy zahnate.

11. augusta so piše:

Rańše bitwišćo.

Wójska pólnoho maršala z Hindenburg.

Słabuške wustorki Rusow při drozy Riga—Mitau w poslednich dnjach buchu lohko wotpokazane. Hewak žane přeměnjenja.

Nadběh sylnych ruskich mocow z Kowna won so njeporadźi. Ličba popadnjenych Rusow wot 8. augusta sem powyši so na 2116, dobytych mašinskich třělbow na 16.

K ranju wot Lomże postupuja naši wojacy na liniju **Bobr—Narew.** Mostowe wobtwjerdźenjo pola Wizny njepřećel hišće dźerži.

K połdnju wot Lomże cofa cyła ruska fronta. Sylnje wutwarjene stojnišćo **Czerwony-Boz** njemóžeše njepřećel dźeržeć. Naši sćěhowacy wojacy překročichu Czerwony-Boz a postupuja k ranju. Železniska křižowanka k južnomu ranju wot Ostrowa bu wzata.

K ranju wot Nowo-Georgiewska bu wot njepřećela wopušćeny fort **Benjaminow** wobsadźeny. Na twjerdźiznje **Nowo-Georgiewsk** a **Brest Litowsk** buchu wot našich powětrnikow bomby mjetane.

Wójska pólnoho maršala prynca Leopolda Bayerskoho.

Zjednoćene wójska docpěchu w sylnym sćěhowanju z lěwym křidłom krajinu pola **Kaluczyna**; na prawym křidle nadběhowaše wójsko generalnoho wyška z Woyrsch dźensa rano zadnych njepřećelskich škitari na woběmaj stronomaj **Jedlanki** (k wječoru wot Lukowa). Přez 1000 jatych bu popadnjenych.

Wójska pólnoho maršala z Mackensen.

Zjednoćene wójska přimaja njepřećelske stojnišća za wotrězkom Bystrzycy k (južnomu wječorej wot **Radzyna**), Tysmienicy (k wječoru wot **Parczewa**) a w liniji **Ostrow—Uchrusk.** Při hornim Bugu a Zlotej Lipje njeje so ničo přeměniło.

Mjez tym zo Rusojo na jich dołhim cofanju z Haliča a přez Pólsku wobydlenja a žně — wšudźom wšak so jim to při wulkim khwatku njeporadźi — nanajnjerozomnišo palachu, to nětko tam, hdźež wjacy sami Polacy a Rusynojo njebydla, njećinja. (WTB)

---

kotrež sebi zwěrja — o běda! — ruku na maćer zběhnyć?! Ludowe přisłowo da kruty wusud: „Tu ruku, kiž chce so na maćer zahnać, dyrbi dračowa sekera wotćeć"; druhe pak praji: „Wot Boha poklata budźe ta ruka, kotraž so přećiwo maćeri zběhnje." O tajke počinanjo je z njezbožom za jenotliwca kaž za cyłe swójby a ludy, za přitomnosć a přichod! A tola — bohužel — też w serbskim ludźe namakaš tajkich njezbožownych. „Nimamy jeno zhubjenych synow, ale też zhubjene dźowki." Tajke dźěćo je husto zhubjene po ćěle a duši, za čas a za wěčnosć: „Zhubjenoho syna, jeli so njewróći, zežeru wši." Kelko zrudoby načini tajka holca maćeri! „Njedušna holca je maćernej wutrobje ćerń." Podarmo je potom wšě žarowanjo a želenjo, hdyž je zrudoba mać do smjerće přinjesła: „Što sylzy pomhaja holcy na maćernym rowje, hdyž je ju do rowa zrudźiła?" To je zrudny wobraz, widźeć tajke njeposłušne, njedźakowne dźěći, kotrež sebi ze zrudoby maćerje ničo njesćinja, a zawěsće njepraji Ćišinski bjeze wšoho podłožka:

„Ty piješ, jěš a juskaš w cuzbje,
A doma wutroba so nanej koći,
A w nuzy na tebje mać płače khuda."

Rjeńši a wutrobu pozběhowacy wobraz su pěkne dźěći, kotrež mać z lubosću wobdawaju. Prawje ma tamna mać, kiž měnješe: „Wšě wjesela swěta so skónča, jenož nic radosć maćerje nad dobrymi dźěćimi, hdyž widźi, zo njeje podarmo so prócowała, zo hižo bohate płody zrawja." Zawěsće dobre dźěći su najsłódše myto za wšě prócy a starosće hižo tu na zemi; w njebjesach pak je ji hižo zapołožena krasna njezakhódna króna. To wupraji też rjane přisłowo: „Maćerny złoćany wěnc su pěknje skubłane dźěći" a „tej maćeri króna so swěći, kiž z Boha ma porjadne dźěći". Pěkne dźěći prócuja so přecy maćeri wjesełu činić, wědźo, zo „štóž maćer drohu lubuje, też Bohu luby wostanje"; činja to dźeń wote dnja, njewotstorkuja to na přichod, přetož „dźensa hišće maćercy dobrotu čiń; Bóh wě, hač ju nazajtra změješ". Wosebitu lubosć pak, kaž to hižo widźachmy (I. dźěl), wopokazuje swojej starej a khorej maćeri: „Sćerpnje hladać staru maćer, to je Bohu luby paćer." Tajku dobru pěknu dźowku je nam naš Ćišinski zwobrazował w basni „Khora mać":

1. „Mi dźało dźensa je so w nocy:
Hdyž k křižej pójdźeš hišće raz,
Zo wróća potom mi so mocy
A strowa stanu z łoža zas'."

2. „„Ach telko króć już sym tam była!""
„Štož we snje słyšach, rjec ći chcu:
-Hlej, Hańžka tebi wuprosyła
Je z wutrajnosću strowotu.-"

3. „„Wšak, maćerka wěš, zo rada
Sym k křižej za wsu běhała.
Bóh daj, zo dźensa z njebjes hnada
By strowosć tebi pósłała!""

4. Ke křižej za wsu Hańžka běži,
Ke křižej rucy stykuje;
Na kolenomaj dołho leži
A z horcej dušu zdychuje . . .

5. Ji dušu hiba dźiwne hnuće,
Kříž wobjimuje, koši kříž:
„Mać prajiła je cyle kruće,
Dźens, Jězusko, mje wusłyšiš!"

6. A z mocu Hańžka naćahuje
So horje na kříž k Jězusej,
Ji rěka sylzow z wočow płuje,
Zo po zdonku so ronja k dnej.

7. Do Jězusowej' nohow skryła
Je ćežkej' hłowy horcotu . . .
„Hlej, maćercy ty wuprosyła
Sy z wutrajnosću strowotu!

8. Běž domoj, Hańžka, mać je strowa,
Běž domoj, čaka na tebje!"
Ze kříža rěčeć słyši z nowa;
A k křižej jeje woko dźe.

9. Kříž cyły w słónčnym błyšću stoji,
A Jězus lubje mika ji.
A z rukomaj kříž Hańžka łoji
A koši jón ze sylzami.

10. A domoj leći přewjesoła,
Kaž k młodym w hnězdźe leći ptak . . .
Mać do durjow pak hižo woła:
„Je Jězusk, Hańžka, rjekł ći tak?"

11. „„Haj, tajka Jeho rěč je była,
Hdyž płakach swoju bolotu:
Hlej, maćercy ty wuprosyła
Sy z wutrajnosću strowotu."

(Přichodnje dale.)

Na italskich wojownišćach

mějachu posledni čas pěšcy mjeńše wojowanja; třělenjo kanonow ženje njepřestanje. Hakle 10. augusta Italscy na wyšinu **Doberdo** zasy sylnišo nadběhowachu, mózachu pak runje tak mało wučinić kaž dotal.

11. augusta třělachu awstriske łódźe z nowa na wjacore městna italskoho rańšoho mórskoho brjoha.

Po italskich powěsćach bu awstriski **podmórnik U 12** wot italskoho podmórnika torpedowany a podnurjeny.

Najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann w polu.*

Nimale překwapjeni dóstachmy tu w polu njenadźity, nas wulcy zwjeselacy wopyt: naš najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann přijědźe na wječor 28. julija přez Belgisku do *wulkoho rjanoho města L. za našej frontu.* Swojich w polu stojacych duchownych a wojakow chcyše wopytać, zo by sam so přeswědčił wo duchownym zastaranju swojich po wšelakich jenotliwych formacijach rozpjeršenych wěriwych, zo by k nim poréčał pozbčhowace, pobudźace a posylnjace słowa, wurosćene z krutoho zakłada swjateje wěry, zo by jich žohnował a ćežke, woporniwe jich dźěło ze swojim biskopskim požohnowanjom poswjećił. Wo duchownym zastaranju našich wojakow přednošowachu najdostojnišomu knjezej biskopej na wosebitej, pjatk 30. julija do L. powołanej konferency šesćo pólni duchowni w dalšej abo bližšej wokolnosći tu zasadźenych sakskich divisijow, rozłožichu nadrobnje wšelakosć duchownoho dźěła, wuprajichu swoje nazhonjenja a swoje přeća. Jara zajimaše najdostojnišoho knjeza biskopa tute nowe polo duchownoho skutkowanja. Kak běchmy nući, hdyž wón swoju ruku pozběhnywši žohnowaše nas a naše duchowne dźěło.

Knjez biskop běše mjez nami tu wot 28. julija hač do 4. augusta. Dopołdnja wotmćwachu so pola jenotliwych divisijow za našich wojakow swjatočne Bože służby. Kak woni wjesele khwatachu samo z přěrowow wot krawnoho dźěła do Božich domow, tam wohladać swojoho biskopa a z joho horta słyšeć słowo Bože. Na 5—600 běchu w přerězku w kóždej cyrkwi: sobotu 31. julija w R. pola 123. reservneje divisije, njedźelu 1. augusta ½8 hodźin w Q., w 9 hodź. w A. pola 40. divisije, a w 10 hodź. w L. pola 24. divisije, póndźelu pak w M. pola 53. reservneje divisije. Kak knježeše swjata ćišina mjez tymi stami, hdyž by po swjatočnej Božej mši najdostojniši knjez biskop pozběhnył swój hłós a napominał k wutrajnosći a k dowěrje na Boha, hdy by pokazował na našoho Knjeza a Zbóžnika, kiž sam Bóh, tola swój kříž njeseše sćerpnje a podwolnje a přez swój kříž nam přinjese swobodu a dobyćo a sam přez njón zańdźe do wěčneje krasnosće. To wšak někotromužkuli so zabłyšći sylza we wóčku, hdyž wopominaše, kak je hižo lěto so minyło, zo njesemy ćežki kříž suroweje wójny, a kak je tola Bóh widźomnje z nami był a wšěch, kotřiž su tu přitomni, tak hnadnje a miłosćiwje wjedł. To wukónči w ponižnym dźaku napřećo Bohu přez swjatočne Te Deum „Tebje my Boha khwalimy". Też na našich padnjenych towaršow njezapomnichmy: pomodlichmy so nutrnje za nich a wopytachmy jich tu krasnje wudebjene rowy.

Popołdnju pak by najdostojniši knjez biskop wopytował swojich we wšelakich lazaretach rozpjeršenych ranjenych wojakow. Kak su ći hakle so zwjeselili, hdyž widźachu, zo też k nim, kotřiž swoju krej woprowachu za swoju domiznu a swój wótcny kraj, dóndźe jich biskop. Kaž balsam bě to za jich rany, hdyž wón k nim poréča a jich pozbudźowaše a posylnješe. Nihdy njezapomni nichtó na tutón wurjadny wopyt. Samo w přěrowach je najdostojniši knjez biskop pod wjednistwom excellency knjeza K. z N. samoho swojich wojakow wopytał a překwapił.

Jara spokojeny ze wšěm, štož bě widźał a nazhonił, spokojeny też přez cyle wurjadnu hospodliwosć, kotraž so jomu wšudźe we wšěch stabach wopokaza, wotjědźe najdostojniši knjez biskop srjedu 4. augusta, zo by wopytał też druhe w druhich dźělach fronty zasadźene sakske divisije. Bóh přewodźej knjeza biskopa a dowjedź też nas wšitkich po sławnym dobyću čiłych a strowych wróćo do našeje lubeje serbskeje domizny.

⁂

Też druhi dopis hišće dóstachmy wo wopyće knjeza biskopa w polu. Ze wšoho widźimy, kak jara wulku wjesołosć je knjez biskop našim duchownym a wojakam ze swojim njenadźitym wopytom tam přihotował.

Sobotu 31. julija bě za nas katolskich wojakow při połku čo. 178 wosebity swjatočny a radostny dźeń. Pjatk wječor pozdźe hišće zhonichmy, zo nas na druhi dźeń najdostojniši knjez biskop dr. Franc Löbmann wopyta. Tale njewočakowana powěsć wubudźi powšitkownje wulke wjeselo. Khwatachmy tuž sobotu dopołdnja do krasneje zastarskeje kathedrale swj. Měrćina w R., hdźež nětkle runje přebywamy. Też katolscy wojacy reservnoho pěšoho połka čo. 106 a wšelacy jenotliwcy z wokolnosće běchu sem přišli, tak zo běchmy tu nahladna črjóda zhromadźeni. Po zhromadnym kěrlušu k česći swjatoho Ducha postrowi nas najdostojniši knjez biskop, tołmačujo *nam wšě te strowjenja a dobre přeća*, kotrež bě nam ze sakskeje domizny sobu přinjesł. We swojich dalšich słowach pokazowaše nam, kak je Bóh tón Knjez, najwyšši wjednik wšěch wójskow, dotal stajnje z nami był, a kak też dale z nami wostanje, jeli jomu my swěrni wostanjemy. Po ćichej Božej mši a biskopskim požohnowanju poréča najdostojniši knjez biskop hišće ze wšelakimi znatymi — wšak joho tola mnozy z našich wojakow jara derje znaja. My smy najdostojnišomu knjezej biskopej z cyłeje wutroby dźakowni za tute woprawdźe wulke wjeselo, kotrež je nam wón ze swojim wopytom přihotował. Na joho dalšim wójnskim pućowanju — wón wšěch swojich sakskich wojakow w polu wopyta — přejemy jomu Boži škit a bohate žohnowanjo.

R.

* Tutón dopis hakle nětko dóstachmy a podamy jón k wudospołnjenju tydźeńskeje rozprawy.

Što wuči nas nětčiša wójna?

Spisał Mikł. Just po swojim přednošku, kotryž je dźeržał na hłownej zhromadźiznje towarstwa ss. Cyrilla a Methoda 20. junija t. l. w Pančicach.

(Skónčenjo.)

IV.

Wjacy hač jónu smy w minjenych wójnskich měsacach čitać móhli, kak wjednicy swojich wojakow k čistoće, k pócćiwosći napominaju. A smy čitali, zo zjawnje doma měsćanostojo a druzy skorža, kak mazanosć wosebje we wulkich městach, a wšudźom, hdźež su garnisony, knježi, a zo so z tym mocy niča a sylnosć a z tym zbožo ludu škoduje. Njeda so přeć, zo njećistota ludy niči; čini jich słabych po mocach ćěła a duše. Tajki lud, tajki człowjek też so za ničo wjetše zahorić njemóže, wosebje też nic k skutkam za cuze abo też zhromadne zbožo. Tajki człowjek pozabywa woporniwosće a z tym też zhubjuje so lubosć k posłušnosći a spaduje česćownosć před autoritu.

A kak stoji z tym pola našeje młodosće? Z najmjeńša, kak měješe so z tym do wójny? Zrudnje! Ow, kak husto móžeše skoržić słyšeć na te nócne wokołołaženjo a na te *ćahanjo. Što wědźachu hospodarjo, hospozy,* što susodźa a druzy wšo powědać! A hdyž ničo druhe so njeby wobkedźbowało a widźało, tak někotrejžkuli tola te plampace a njekhmane rěče mjez čeledźu bychu přeradźiłe, kak mało šestu Božu kaznju ći lubuja, kotřiž takle rěčeć so hrěcha njeboja.

Je pak w tym wójna polěpšenjo přinjesła? — Bóh dał, zo ći, kiž wonka ćeže a sebjezaprěwanja, kotrež wójna přinjese, nawuknu, a su hižo nawukli, też Božich kaznjow dla sebje přewinjeć a ze sobu samym zmužiće wojować. A dali Bóh su nawukli, toho sprawnoho Boha a joho khostanjow so bojeć, kotryž swoju móc jim pokazuje, hdyž wosrjedź kulkow a granatow jich škita, a hdyž před nimi a na boku towaršojo padaju, a hdyž samo jim kulki drastu smudźa, woni tola wostanu njezranjeni. Joho wšohomocy su so dowěrili a wótcowskej lubosći so přewostajili a njedyrbjeli nětko dźakowni też jomu slubić swěru a česćownosć přećiwo joho swjatej woli? — Bóh dał, zo bychu.

Ale kak je doma? Je so też wša młoda krej nakazała? Dobra wola wjele čini a hdyž so z njej zjednoća modlitwa wo Božu pomoc, potom też dowjedźe k dobromu kóncej. Tola jene je k tomu trěbne: čěkać bližšej přiležnosći. Ale je to přecy móžno? Wšelake wobstojnosće za čeledź su pola burow bohužel druhdy tajke, zo by Boži dźiw był, hdy bychu čeladni bjez hrěcha wostali. Tola tele wobstojnosće su da-li Bóh prawje zrědka a *hdyž někotři burja je ćerpja abo samo zawinuja,* njemóža druzy za to. Też mjez dwanaćemi japoštołami bě jedyn Judaš.

Ale wěste wobstojnosće trjechiš pola skoro wšitkich burow. Čeledź ma swoju wosebitu jstwu a tam su při jědźi a wosebje po swjatoku sebi samym přewostajeni. Tam pak potom nawuknje jedyn wot druhoho, štož hišće wědźał njeje; dźěćo, kotrež hišće njewinowate ze staršiskoho domu na służbu přićehnje, je hustodosć bórzy skažene. Myslu, tu by kruty dohlad ze strony hospodarja abo hospozy trěbny był. So wě, zo sebi tajka wěc też něšto woporow žada. Ale nima so bur też wo duchowne zbožo swojich podatych bojeć a starać? Nichtó njemóže burej prawo wzać a docyła přeć chcyć, zo njeby za swoju swójbu też wosebitu jstwu měł a tak čeledźi też druhu připokazał. Wón chce tola też z tymi lubosć pěstonić a předewšim so radować, kotrychž je Bóh joho wutrobje wosebje blizko stajił. To dźě je najrjeńše kubło mandźelstwa a swójby. Ale też na čeledź njesmě so při tym zabyć! Też w čeladnej jstwičcy matej hospodař a hospoza w prawym času jako starosćiwaj wukubłacaj za młoduške a młode čeladne duše přebywać; z najmjeńša tola jako škitarjej jich njewinowatosće. —

Tola, to njeje jenički strach za čeledź. Haj, wón je w čeladnych jstwach hišće mjeńši pornjo druhomu, kotrychž swjatok sobu přinjese. — Što po swjatoku činić? Te časy su bohužel nimo, hdźež hospoza z holcami předźeše abo šiješe, *doniž njebě wulki čas do* łoža. A tak bě jim přiležnosć k wokołołaženju wzata a z tym też hólcam k hrěšnomu wužiwanju swojoho swjatoka. Ale nětkle? Po

Ze Serbow.

Z Budyšina. (Dawajće kedźbu!) Po kraju hišće tam a sem dundakojo wokoło ćahaju, kotřiž sebi kaž praja, dźěło pytaja. Dźěła pak je wšudźe nadosć a tuž njetrjebaja dołho za nim slědźić. Tajcy wokołoćaharjo so ze strony našich njepřećelow (spionow) husto k zapalenju našich domojkhowanych bohatych žnjow wutrjebaja. Njepřećelscy agentojo jim tajke njekničomne, bohazabyte dźěło hišće derje zarunaja. Tohodla njech kóždy na tajkich škódnych dundakow kedźbuje. Štóž chce woprawdźe dźěłać, je bórzy namaka.

⁘

Z Khelna. Na swjatoho Ławrjenca, wutoru 10. augusta bu w cisterciskim klóštrje we Waldsassen nimo 4 druhich tež dźowka pjekařskoho mištra Jana Krawca w Khelnje, knjeżna Marija Krawcec zadrasćena a dósta klóštrske mjeno: Sapientia. Waldsassen je wulki klóštr cisterciskoho rjadu za knjeżny a leži w Bayerskej njedaloko češkoho města Eger.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na nawječornych bitwišćach je dale padnył:

Pawoł Hołbik ze Zdźerje, narunanski reservist w Budyšskim pěšim regimenće čo. 103. Jako wón 2. augusta wječor na straži stoješe, pódla njoho njepřećelska granata rozleća a joho tak ćežcy na ramjenju zrani, zo za poł hodźiny wumrě. Joho ćěło bu na blizkim wojeńskim pohrjebnišću w Orainville (k połnocy wot Reimsa) pokhowane.

Wón zawostaji mandźelsku Mariju rodź. Čórlichec ze Zdźerje.

Khoraj staj (běštaj):

wučeŕ Franc Kral z Radworja, podwyšk w Kamjenskim pěšim regimenće čo. 178. Wón běše hižo loni w septembru skhorjeł a so 2. nidźelu we Weselu (nad delnim Rhynom) a pozdźišo w Kamjencu lěkował. Zasy do pola přišedši je zańdźeny měsac z nowa skhorjeł a strowi so nětko w lazareće w Roubaix (k połnocy wot Lille).

Jurij Wincař z Radworja, pohonč (Fahrer) pola Drježdźanskoho telegrafowoho wotdźělenja, skhorje kónc junija na Galiciskich bitwišćach a leżeše 3 njedźele w lazareće w Stanisławje, čini pak drje nětko hižo zasy službu. (Město Stanisława leži w narańšcj Galiciji.)

*

Z druhich wsow njech su naspomnjeni:

Jurij Wjacsławk (Weclich) z Jawory, w pěšim regimenće čo. 178, bu lohko na prawej rucy ranjeny.

Michał Kašpork z Róžanta, w pěšim reg. čo. 182, je lohko do njezboža přišoł.

⁘

Z Wotrowa. (Wuznamjenjenjo.) Naš krajan Michał Rjeda, hewak zastojnik na dawkowni w Lipsku, je sebi hižo před dlějšim časom železny křiž a swj. Hendrichowy rjad zasłužił a bu tež za swoju njewšědnu zmužitosć k zastupjerjej officira pomjenowany. Njebojaznje wojowaše w Karpatach, před Přemyslom a naposledk před Waršawu. Swoje wuznamjenjenjo je wosebje tohodla dóstał, dokelž bě z jenym druhim z deskami zabity płót, zady kotrohož Rusojo skhowani do našich wojakow třělachu, z petrolom zapalił. Na 400 metrow staj dyrbjałoj po brjuše lěsć, z blešami petroleja a z třělbu. A byrnjež kulki hwizdałe, dokonještaj pod nawjedowanjom našoho krajana hobrski nadawk. Wone drje bě w nocy, ale wšudźe nadeńdźechu ruske patrolje, před kotrymiž dyrbjachu so wukhować. Kak lohcy móžeštaj do jich rukow padnyć, hdyž bě wšudźe přemóc. Khorowatosće dla lěkuje so w tu khwilu w kupjeli Warmbrunn w Šlezskej. Jomu hišće nětko wjele zboža k wuznamjenjenjam.

⁘

Z Wotrowa. We wjesnej korčmje zeńdźechu so zańdźenu wutoru zbywace sobustawy Lipy Serbskeje ke krótkej rozmołwje při składnosći dowola jenoho wjesnoho pólnošeroho. Živy duchowny zwisk knježi mjez sobustawami doma a w cuzbje. Wo tym swědčachu mnohe dopisy na towarstwo a jenotliwcow. Z dźakom kwituja porjadny přikhad „Katolskoho Posoła“ a też připósłanjo zabawjacych knižkow ze serbskeje knihownje, wudate wot towarstwa ss. Cyrilla a Methoda. Do wojerskeje suknje zdrasćene sobustawy so wšitcy čili a strowi z wuwzaćom jenoho, kotryž přez njezbožowne kopnjenjo konja so w Landawje w bayerskej Pfalcy na wšě wosm njedźel hižo lěkuje a so polěpšuje. Jenoho swěrnoho přećela budźe towarstwo drje jako zhubjenoho a mortwoho wobžarować dyrbjeć. Wšitke slědźenjo za nim wot spočatka septembra zańdźenoho lěta je hač dotal njewuspěšne wostało a poslednja kročel, kiž ma so činić, drje nadźiju wo wjele njezbudźi. Hdyž so hišće dale pod brónje woła, zwostanje wot towarstwa jenož jedyn wyše ze žołtej papjeru. Hewak je měnje pak bóle wo wšěch sobustawach wojerscy rozsudźene. Najstarši (nimale 46 lět) stoji hižo dlějši čas pod brónjemi. A samy wosud čaka też na druhich, jeli wójna hišće dołho traje a wótcny kraj sebi wojowarjow žada. Na „strowe a zbožowne zasywidźenjo“ stłóčichmy sebi ruku k božemje. Bóh dał!

⁘

Ze Serbskich Pazlic. Na puću do Pěskec, mjez našej wjesku a Smječkecami, wuhlada 13lětny hólčec Pawoł Nowak z Kukowa w keŕkach zmijicu, kotraž w trawje leža so na słóncu wohrěwaše. Bjez bojosće zmuži so na jědojtu waku, wobdźěłaše ju najprjedy z kijom a rozmjeće jej skónčnje ze škórnju hłowu. Zmijica bě wurjadnje wulki a sylny exemplar, kajkiž so z rědka namaka. Je nimale meter dołha. Njeby-li hólčec dosć kedźbliwy był, štó wě, hač njeby so njezbožo stało. Tutón pad wuči z nowa, kak rozhladniwi dyrbimy při pytanju hribow a jahodkow w Pěskečanskich lěsach być. Škódna waka khowa so w Pančičanskej šuli.

⁘

Z Róžanta. (Wuznamjenjenjo.) Dóstachmy wjesołu powěsć, zo je naš wjesnjan Mikławš Glawš, sležbornu Friedrich-August-medalju“ za wosebite zasłužby dóstał. Mikławš Glawš je tu w cyłej wokolinje znaty, dokelž

---

swjatoku njewědźa što činić. A woni pytaju zabawu a namakaja ju w hrěšnych znajomstwach, a wostawaju zwonka domu husto hač hłuboko do nocy. Wšak móža też kóždy čas nutř; kněža dźě njeje zamknjena abo jim so praji, hdźe so kluč khowa.

To měło so přeměnić! Ale, štó měł a mohł wobstojnosće polěpšić? Myslu burja! — Za tutymi słowami pak njesmě nichtó porok za burow pytać, jako bychu woni wina byli na tajkich wobstojnosćach. Te su jim k wjetšomu dźělej cyle wěsće samym njelube a hdyž hižo ničo při tym jich bolało njeby, tak tola ta wěrnosć, zo jich čeledź, kotraž nocy přehanja a njespi, nazajtra tak pilnje a swědomiće njedźěła, kaž sebi to přistojnosć žada a winowatosć, hdyž tola jich bur syći a jim rjanu mzdu dawa. Ale wěc je tale. Bur je wuwjazany. Wón trjeba čeledź za hródź a polo. Sam njemóže wšo dźěłać. To też čeledź wě a tak sebi wunuzuje swobodu. Je dźě znate, zo so same tu abo tam přistajeju pod tym wuměnjenjom, zo smědźa po swjatoku činić, štož je jim lubo a z wonka domu wostawać, kaž dołho chcedźa. A njedóstanu-li přilubjenja, so tajkomu hospodarjej njepřistaja. Dale je znate, zo husto dosć dobre blaki přistojneje a khmaneje čeledźe njedóstanu; abo hdyž, potom jenož po wulkim prošenju a přidawanju mzdy, kotraž hižo tak runje mała njeje. A čohodla?: dokelž hospodař a hospoza za porjad w domje hladatej, čeledź k dobromu namołwjataj, jej jenož wječor hač do 10 hodźin wukhod dataj; potom so kněža zamknje, kluča pak njedóstaneš, khiba ze sprawnoje winy.

Kak móhli burja nětko tomu wotpomhać? Dyrbja pokazać, zo su woni knježa na swojim kuble. Tola tu jenož potom něšto dócpěja, hdyž su přezjeni. Jedyn kaž druhi dyrbi na to hladać, zo ma čeledź w nocy, a tuž hižo wječor z wěstym časom (hinak w zymje, hinak nalěto, w lěće) doma być. A potom nichtó wjacy won njesmě. Potom njebudźe so k druhomu přistajić móc, hdyž k prěnjomu njecha, dokelž wot njoho žadanu swobodu njedóstanje.

Tajkale krutosć budźe tež čeladnomu, kotromuž je wo swoju dušu činić, prawje, dokelž so jomu z tym přilěžnosć wozmje, zo by swobodu wužiwać mohł, hdyž w słabych khwilach za njej žada.

Burja pak měli naspomnjene myslički zapřimnyć a rozmyslić. Potom też budźa wědźeć stracham wobarać, kotrež hewak nam młodosć ničа. A při tym njesmědźa so njeluboznosćow bojeć, kotrež z toho při započatku nastanu. Tu je přilěžnosć za hospodarjow a hospozy, swoju lubosć k bližšomu nanajrjeńšo pokazać. Z tym pak też wobswědča swoju wěru do Khrystusa, toho njeskónčnje čistoho a swjatoho, a lubosć k njomu. Přetož Khrystusa lubować, rěka też joho póćiwosć lubować, a tak wšitkomu wobarać, štož tutej so njeby lubić mohło: Za to je wulke myto wěste.

Tale wěrnosć płaći też hosćencarjam, kotřiž tak husto reje wuhotowachu, zo skoro husćišo wjacy njemóžachu. Ći tola njesmědźa jenož na swój wužitk sebi myslić, ale maju też na to dźiwać, zo přez njón nikomu škoda za dušu njenastanje. Wužitk pak, kotryž z tajkoho kužoła so žórli, zo druhich zajědojća, njemóže być čestny a po Božej woli. A škódne su reje, štó chcył to prěć! dawaju přilěžnosć k njećistoće; niča zlutniwosć, kotruž je naša młodosć hižo bjez toho jara woteznała; přez nje, hdyž su přehusto, rosće lubosć k wužiwanjam a z tym potom wšelake škody za strowotu a dušu a zamoženjo.

Ta wina pak njetrjechi jenož hosćencari. Myslu, też naše towarstwowe žiwjenjo přejara k zawjeselenjam přikhila. To mějachmy jedyn swjedźeń po druhim, khorhojswjećenja a załoženske jubileje. A bě samo tak daloko, zo hłowne zaměry towarstwow so pozabywachu, a sobustawy jenož potom při towarstwje wostać, abo nowi do njoho zastupić chcychu, hdyž mějachu tak a tak wjele a tajkich a hinašich zawjeselenjow wob lěto wěstych. — Też tu měło so přeměnjeć k zbožu jenotliwcow a cyłoho naroda. Hewak rostu njepočinki; woporniwosć, idealism so pozhubjujetej, a młody lud wotwuknje sebjezaprěwanju.

Wjele měło so hišće polěpšić mjez našim serbskim ludom. A k tomu mohło so wotpomhać, hdy by kóždy po zakonjach Božich a wučbje Jězusoweje cyrkwje sebje samoho sudźił a polěpšił. Z jenotliwym by też cyły lud so porjedźił.

je listynošeŕ. Wón je přeswědčeny křesćan a Serb, tohodla też tu přecy při nami wosta, byrnjež so jomu wjacy króć druhdźe zastojnstwa poskićałe. Hnydom w započatku wójny dyrbješe do pola a też tu doby sebi přez swoju wulku swědomitosć a horliwosć připóznaćo swojich předstajenych, tak zo bu bórzy jako zastupny stražny mištr (Vizewachtmeister) pomjenowany. Přejemy jomu wjele Božoho žohnowanja k joho wuznamjenjenju, zo by so strowy zasy k nam wróćił a nam zasy listy z dobrymi powěsćemi přinošowal.

⁘

Ze Smječkec. We wjesnej korčmičcy skhadźuja so husto hosćo ze susodnych kupjelow, zo bychu našoho mištra k. Kuška z joho serbskimi huslemi widźeli a słyšeli. Přileżnje předwjedźechu so tu z pomocu k. wučerja Słodeńka wotměnjace na harmoniju a dwojich huslach mnohe serbske reje a spěwy, štož přitomni hosćo, ze wšěch dźělow Sakskeje a Němskeje, z wulkim dźakom přiwzachu. Tak zeznaju so też cuzy z našej serbskej narodnej hudźbu a někotryžkuli je překwapjeny nad jeje originalnosću a bohatosću. Serbske husle widźimy bohužel z rědka na serbskich kwasach a při zabawach. Młodźi hercy njechadźa na nich wjacy wuknyć a tak zhubjuje so dźeń a bóle zasy narodny nastroj ze zjawnosće z dopokazom, zo ze słowami naše stare serbske naložki dodźeržeć njemóžemy, hdyž skutki njewobkrućeja. A tak jědźe jene po druhim nic k česći našoho ludu. Našomu wumjełcej na serbskich huslach sluša zjawny dźak, zo z tajkej wušiknosću za Serbow khwalbu a mjeno wustupuje. Zawěsće rozšěrja cuzy w jich domiznje, što su tu wosrjedź serbskoho krajika widźeli a słyšeli, a tak rosće znajomnosć Serbow, wo kotrychž wobstaću tysacy Němcow ničo (pak mało) njewědźa abo wopačne rozsudy maja wo slowjanskim ludźiku we wutrobje Němskeje.

⁘

Z Janskich Kupjel. Byrnjež njebjo trochu pokhmurjene a wjedro njewěste a zymne było, bě so tola zańdźenu njedźelu na **wojeński koncert** 2. wurunanskoho bataljona 13. pěšoho regimenta čo. 178 telko hosći zešło, zo bě kóždy stólčk w zahrodźe wobsadźeny. Tohodla wšak bjez dźiwa, zo jich zastaranjo z ćělnej cyrobu tak spěšnje njeńdźeše, kaž sebi to žadachu. Hnydom při započatku koncerta strowjachu nježne holiča přitomnych a přikhadźacych z krasnymi różičkami, za kotrež wězo klinčaty pjenjez prošachu, kiž so pokładnicy „Dźaka domizny“ w Kamjenskim hamtskim wokrjesu připokaza. Dobrowólne dary wučinjachu 79,55 hriwnow. Różički je wobsedźeŕ kupjele k. Sperling darmotnje poskićił, kaž je to hižo při druhich podobnych składnosćach činił.

Poskićenja hišće młodoho połka běchu jara spokojace. Hdyž dźiwamy na to, zo je při lětušich narodninach našoho krala hakle prěni raz w zjawnosći wustupił, zo su sobuskutkowacy ze wšěch różkow swěta hromadu zmjetani — mjez nimi jenož 5, kotřiž hudźbu we wšědnym žiwjenju jako swoje powołanjo wukonjeja —, zo je dirigent sam hišće njenazhonity w nawjedowanju tajkoho połka a zo je so jomu trěbne wšědne wuwučowanjo přez wobšěrnu wojeńsku službu khětro počežiło, su joho wuwjedźenja wšeje khwalby hódne a žnějachu tohodla też derje zasłużeny přiklesk, kiž ke kóncej přecy a přecy přiběraše, za čož wojeńscy hercy ze wšelakimi přidawkami so dźakowachu. Program poskićeše z wjetša znate wěcy, za to běchu wuwjedźenja dobre, też teju solistow na trompjeće a posaunje. Připosłucharjo wróćichu so spokojeni domoj a mamy nadźiju, zo so młody połk pod pilnym nawjedowanjom swojoho dirigenta, k. batajlonskoho tamboura Micklicha, rodźenoho z Kamjenca, hišće bóle a bóle wuwije. Snadź změjemy bórzy zasy přileżnosć jich słyšeć.

⁘

Z Janskich Kupjel. Wšudże hibaju rucy, zo njebychu našich wojowarjow we lěkowanjach jenož ćělnje a materielnje podpjerali, ale też duchownje pozběhali a wokřewjeli. Tak wuhotowa so pjatk tydźenja w sali tudomneje kupjele **mały zabawny wječor** za tu so lěkowacych wojakow. Hrajeŕka při měsćanskim dźiwadle w Lübecku knježna Helga Bally přednošowaše krótše a dlějše pěsničky khutnoho a wjesołoho wobsaha, runje tak też knjez leutnant Recke, kotrohož tučasne přednoški so bóle na wojeńske wěcy počahowachu. Sotra Lilli v. Wiedebach, kotraž tu dobrowólnje za lěkowacych wojakow so sobu stara, spěwaše wšelake spěwy. Wobornik Möbel, w swojim wšědnym stawje kuchaŕ, wukopa so jako žortny hrajeŕ a přednjese pódla druhich wjesołych wěcow pěsničky, kotrež je sam na bitwišću basnił. Knjez dr. med. Rachel zwjeseli přitomnych ze serbskim wojeńskim spěwom. Do tutych jenotliwych přednoškow plećechu so zhromadne patriotiske spěwy. Přewod na klavěrje bě knjez wučeŕ Słodeńk přewzał. A tak skónči so derje poradźena zabawa z přećom, bórzy zasy tajke wokřewjenjo našim wojowarjam wuhotować. Dobrowólna zběrka, kotraž 42 hr. wunjese, přiwobroći so z dźěla też wosłepjenym wojowarjam, a tak služeše zabawny wječor dwojomu dobromu zaměrej.

⁘

Z Kamjenca. Zańdźeny tydźeń bu tu nowe towarstwo k zastaranju našich wojowarjow a jich přiwuznych „Dźak domizny“ (Heimatdank) za hamtski wokrjes założene. Do wobšěrnoho předsydstwa buštaj też kk. propst Šćěpan Kocian z Marijnoje Hwězdy a kubleŕ Wawrik z Nuknicy wuzwolenaj.

Rozprawa „Serbowki“.

W howrjacych časach smy žiwi. Wobstojnosće nuća kóždoho a wšitko, sebi nowy porjad w swojim dźěle a žiwjenju pytać, dokelž stary wjacy njedosaha. Tola, štož so po starym dobrym rjedźe činić hodźi, to kóždy hišće rady wobkhowa. Tak běše też w našej „Serbowcy“ w Prazy. Hačrunjež je so přez wójnu něštožkuli změniło, móžachmy tola bohudźak z wulkoho dźěla po starym znatym rjedźe swoje winowatosće dopjelnić, a myslu sebi, zo wšitke wójnske njeměry našim wuspěcham přejara wjele škodźałe njejsu.

W započatku šulskoho lěta běchmy kaž loni nahladna čŕjódka (20 sobustawow). Tola w běhu lěta wopušćichu nas hač dotal pjećo, zo bychu kaž milliony druhich swoju winowatosć dopjelnili za kraj a krala. A kelko z nas budźa jich hišće sćěhować, njehodźi so doprědka prajić.

Towarstwo nawjedowaše kaž loni bohoslowc Beno Šołta; prěni podstarši běše bohoslowc Jurij Brusk a druhi wubjerkownik wyšši gymnasiast Franc Šołta. Knihownju a dopisowanjo hromadźe zastaraše z wulkej wušiknosću wyšši gymnasiast Józef Nowak. Pokładnik běše najprjedy abiturient Šołta-Smječkečanski. Po joho wotkhadźe k wójsku (we januaru) přewza joho dźěło druhi podstarši, Franc Šołta-Radworski. Jim wšitkim budź za njesprócniwe a swěrne dźěło hišće jónu wutrobny dźak wuprajeny.

Dźěło zarjadowachmy sebi zasy kaž loni, mjenujcy w dwěmaj wotdźělenjomaj. W prěnim běchu bohosłowcy a wyšši gymnasiasći. Starši přednošowaše systematiscy stawizny serbskoho pismowstwa (evangelskich spisowaćelow hač do Zejlerja). — Ryćerja přewza hač do jutrow (potom woteńdźe k wojakam) „serbske zynkowstwo na zakładźe rěčnicy“. Potom mějachmy kóždu hodźinu porjadnje předpisany přednošk. Nowak rozjasni nam w něšto přednoškach Ćěslowoho „Krala Přibysława“. Themata druhich přednoškow běchu z wjetšoho dźěla ze serbskich stawiznow a ze serbskoho pismowstwa wubrane. Wšo hromadźe słyšachmy jich 50 přednoškow a to 23 kritisowanych.

W druhim wotdźělenju zaběrachmy so bóle z elementarnymi wěcami, wosebje z rěčnicu a prawopisom. Hodźina wotewri so kóždy raz z deklamaciju; wšo hromadźe słyšachmy jich 22. Potom wuporjedźachmy najbóle zmylki diktata, kotryž běchmy w předkhadźacej hodźinje pisali. Nowy diktat napisawši, pruhowachmy a přednošowachmy rěčnicu. Też do serbskich kulturnych stawiznow smy druhdy hladali. Někotři z mjeńšich pospytachu so też hižo w přednoškach, štož chcu wosebje wuzběhnyć.

W prěnim semestrje nawjedowaše zhromadźizny pola mjeńšich starši, w druhim prěni podstarši. Hodźiny pola wulkich wotměwachmy porjadnje kóždu njedźelu dopoldnja wot 8—$^{1}/_{4}$10 hodźin; pola mjeńšich kóždu wutoru wot $^{1}/_{2}$6—$^{3}/_{4}$7 hodźin wječor w zymje, a $^{1}/_{2}$2—$^{3}/_{4}$3 hodźin w lěće. Wšo dohromady wotměchmy 40 hodźinow a to: 6 zhromadnych, 20 pola wulkich, 14 pola mjeńšich. Sobustawy dopisowachu też do našich serbskich časopisow, kaž do Posoła, do Łužicy a do Časopisa Maćicy Serbskeje.

W jutrownych prózdninach, wutoru 30. měrca 1915, wotměchmy w Serbskim Domje našu skhadźowanku pod nawjedowanjom knjeza fararja Libša, při kotrejž nas też wysokodostojny knjez praclat Mons. Skala ze swojim wopytom počesći.

Zo bychmy stajnje srědki k wudospołnjenju měli, prócowachmy so też wo wobohaćenjo towarstwoweje knihownje. Z dźěla kupichmy sebi najnowše za nas ważne knihi, z dźěla pak namakachmy pola dobroćelow šćedriwu ruku, kaž pola kralowskeje akademije wědomosćow w Prazy a knjeza fararja J. Nowaka-Radwořskoho, kotryž nam wulku mnohosć za kóždu knihownju ważnych knihi [nimo druhich: „Neues Lausitzisches Magazin“ wot 1900—1915, rjany exemplar „Pobožny spěwaŕ“ wot Jana Běmarja, z lěta 1715 do swinjacoje kože zwjazany, a zajimawy „Wendisch-deutsches Handwörterbuch von Bose“ (němc) z lěta 1840] dari. — Jomu wuprajam tudy hišće jónu w mjenje towarstwa najwutrobniši dźak a „zapłać Bóh tón Knjez“ za tute wobohaćenjo našeje knihownje.

Žiwych poćahow z druhimi towarstwami mějachmy dla wójnskich wobstojnosćow jara mało. Jenož z Budyšskej „Władu“ smy sebi dopisowali.

Tak smy potajkim dokónčili zasy lěto dźěławosće; wójnske běše tute 69. lěto wobstaća towarstwa. Haj, z dobrym prawom móžemy je mjenować wójnske lěto. Mamy dźěn tam za naše wobstojnosće wulku ličbu sobustawow. Jedyn (abiturient Jurij Mjechela z Budyšina) stoji hižo dołhi čas w polu (w Francózskej). Štyrjo druzy (abiturient Jurij Šołta ze Smječkec, gymnasiast Józef Rjeda z Kašec, gymnasiast Jurij Ryćerja z Łusća a gymnasiast Michał Młynk z Nowoslic) noša tohorunja kralowsku drastu. Jim wšitkim přiwołamy hišće jónu: „wjele zboža“, „Bóh Was škitaj“ a „na zasywidźenjo w Serbowcy“.

Dale mamy też „starych knjezow“ našoho towarstwa we wójnskich službach a to kk. kapłana Jana Cyža a kapłana Józefa Jakubaša. Knjez kapłan Cyž stoji hižo wot započatka wójny jako divisijonski farař w Francózskej

a je sebi tam za swoje njesprócniwe skutkowanjo dwě wysokej wuznamjenjeni (železny křiž a Albrechtowy rjad I. rjadownje z mječomaj) dobył. Knjez kapłan Jakubaš pak zastaruje městno wojeńskoho duchownoho we Zeithainje.

Prjedy pak hač skónču, njecham zabyć, so podźakować našomu protektorej, najdostojnišomu knjezej praelatej seniorej Skali, kotryž je přecy najwjetše zajimanjo za našu „Serbowku“ měł a hišće ma, a wysokodostojnomu knjezej fararjej Libšcj, našomu dohladowarjej, kotryž je nam kóždy čas z najwjetšej woporniwosću ze słowom a skutkom k radźe był. Dale też wutrobny dźak prjedawšimaj staršimaj towarstwa, kk. kapłanomaj M. Justej-Njebjelčanskomu a Jakubašej, kotrajž staj mje při mojim wjednistwje towarstwa w mnohim nastupanju podpjerałoj.

Tebi pak, luba „Serbowka“, kotraž sy mje 9 lět dołho kubłała a hač do poslednjoho wokomika wudospołnjała, tebi přiwołam hišće jónu „božemje“ a „zapłać Bóh tón Knjez!“

Beno Šołta.

Hospodarstwo.

(L. V.) **Dźiwajće na dobre symjo!**

Wosebje so napomina, zo by so symjo trukacych płodow hromadźiło, dokelž drje budźe k lětu wo tajke symjenja nuza. Tuž je ważne, zo so wobsedźerjo zahrodow a zahrodkow prócuja, sebi symjenja sami naplahować, kaž bunowe, hrochowe atd. Tohodla rěka hnydom na to dźiwać, symjeńtne rostliny wuzwolić a na nich truki dać zrawić, štož dźěn naš ratarski lud hižo sam derje rozemi.

Radźomne je, wosebje pola bunow, zo so symjo w trukach wostaji, doniž so nalěto njetrjeba; tak zdźerži lěpšu móc k skhadźenju. — Dalša ważna wěc je, zo nětkle kóždy kus kraja zasy wutrjebamy, w zahrodkach kaž na polach, zo bychmy tak hišće někotrežkuli warjenjo druhich žnjow zasy naplahowali, potajkim jedna so wo tajke warjenja, kotrychž płody spěšnje rostu, kaž keřčkate buny, špinat, morchej atd., a tak też nam hišće pózdnje płody poskića.

Wšelčizny.

Winowatosće napřećo wótčinje.

(H. D.)

Zahorjeny wótčinski spěwar Ernst z Wildenbruch je rjane słowo prajił:

Hdyž so wo wótčinu jedna, nima „nichtó prawa, potom ma kóždy jeno winowatosće.“

W tychle słowach namakamy ducha Bjedricha Wulkoho, kotryž nochcyše ničo druhe być, hač prěni służownik swojoho stata. A jako służownik swojoho stata, jako tajki, kotrohož hłowny nadawk ma być, swoje winowatosće napřećo wótcnomu krajej a napřećo tym, kotříž za nas před njepřećelom swoju krej a žiwjenjo waża, dopjelnić, jako tajki měł so nětkle kóždy, kotryž je doma wostał, čuć.

K tomu słuša so najprjedy wo to starać, zo njebychu tajcy, kotříž su wonka w polu swoju strowotu woprowali, a zawostajeni we wójnje padnjenych w přichodźe njebychu byli pokazani na tak mjenowanu podpjeru (jałmožnu) za khudych. Naši wojacy, kotříž za nas wojuja, dyrbja wědźeć, zo, hdyž woni w polu swoje žiwjenjo wopruja, so domizna wo jich wudowy a dźěći stara, a zo, hdyž so woni jako invalidojo domoj wróća, je wo domiznje za to starane, woni bórzy zasy swoju hospodarsku samostatnosć dobudu a z tym začuće wobkhowaja, zo su wužitne a połnoprawne stawy našoho ludu. Tutón zaměr docpěć je nadawk założeństwa **„Dźak domizny“** (Heimatdank), kotrež bu na pohnuwanjo ministeria znutřkownoho w Drježdźanach wot sobustawow wšelakich ludowych worštow a powołanjow założenc, a też tamnych towarstwow z tym samym mjenom, kotrež so nětkle wšudźom założuja.

To je potajkim organisacija, kotraž na jenej stronje w cyłym kraju hamtske a dobrowólne mocy na přezjene wašnjo a z tym samym wotpohladom zjednoća, a na druhej stronje su tu zasy naměstne towarstwa, kotrež maja tu zastarać a zaradźować po swobodnych wobzamknjenjach a při samsnym zamołwjenju. W nětčišim a přichodnym času je nadawk tych, kotříž su doma wostali, zo za to srědki nahromadźa a nawdadźa. [illegible] dźenja (zběranja srědkow), kotrež so nětkle wšudźom k tomu zarjaduja a stawaja, wočakowany wuspěch a prawje bohate žně. Zo kóždy po swojich mocach přinošuje, je po zmysłu Wildenbruchowoho słowa **winowatosć** kóždoho přećela wótčiny.

⁘

(M. J.) **Zastupowace generalkommando XII. a też XIX. armeekorpsa woziewjataj sćěhowace:**

Po § 9b wobłěhowacoho zakonja khosta so, jeli po powšitkownych zakonjach wjetše khostanjo njezastupi, z jastwom hač do lěta,

1. štóž so zwaži ćeknjenym wójnskim abo ćeknjenym civilnym jatym njepřećelskich krajow khowanku poskićeć, jich přijeć, jim cyrobu dawać abo jich hewak na kajkežkuli wašnjo z radu a skutkom w jich njedowolenym wotsalenju wot jich wobstražowacoho městna, ke kotromuž su připokazani, podpjerać;

2. štóž wo přebytku tajkoho zajatoho wě a zakomdźi to najbližšej wojeńskej abo policajskej wyšnosći hnydom wozjewić.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 796. 805. z **Budyšina:** Madlena Nowotnowa, Jan Pětrka; 797. Mikławš Šewčik, inspektor w **Lipiču;** 798. Madlena Grubertowa we **Worklecach;** 799. Mikławš Měrćink z **Hory;** 800.–803. z **Hórkow:** Jakub Hejduška, Mikławš Khěžka, Jakub Glawš, Pětr Kušk; 804. direktor dr. Grólmus w **Lipsku.**

Dary atd. za towarstwo: Madlena Grubertowa we Worklecach 40 pj.

Za cyrkej w Zdźeri: Mikławš Šewčik, inspektor w Lipiču 3 hr.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

9. augusta 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	72 - 76	125 - 130
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	57 - 63	120 - 126
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	49 - 54	110 - 118
4. snadnje picowane kóždeje staroby	40 - 47	101 - 108
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 75	125 - 130
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	60 - 66	123 - 129
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	47 - 57	104 - 115
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 30	81 - 89
Byki:		
nosće	63 - 68	110 - 115
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	40 - 48	92 -102
3. snadnje picowane	36 - 39	85 -91
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	73 - 78	118 - 123
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	67 - 71	112 - 116
3. snadnje wuwite wot cyca	60 - 65	105 110
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	72 - 74	145 –148
2. starše korme borany	66 - 69	136– 142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	128 133	158 - 163
2. mjasne	118 122	153 - 155
3. snadnje wuwite	100 120	135 - 145
4. rancy a kundrosy	115 130	150 - 160

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 7. aug. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 12. augusta wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—			21	20
Pšeńca			13				13	—
„ nowa								
Rožka			11				11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—			15	—
Wows			15	25			15	25
„ nowa								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	7	—	7	50			6	50
Pšeńčna muka			21	82				
Ržana muka			18	12				
Syno	4	50	5	50	5		5	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	4	—	4	30			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3	40	3	90			4	
Prosata 410 (w Kamjencu —)	15	—	32	—	13	—	26	—
Butra 1 kg	4	—	4	20	3	80	4	—
Jeja, mandl	1	80	2	10			1	44
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo ełektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

W Krajanu lěta 1916

ma so tež **zapis serbskich katolskich wojakow** wozjewić, kotřiž su w tutej wójnje **ranjeni, zajeći** a **padnyli** a tež tajkich, kotřiž su **wuznamjenjenjo** dóstali.

Wšě **třěbne data**, mjeno wojaka, z wotkel je, hdy, hdźe padnył, zajaty, wuznamjenjeny (a kajke je wuznamjenjenjo), njech so hnydom abo bórzy póšćelu **redakciji „Krajana“**, knjezej far. Wingerej w Lubiju (Löbau i. Sa.)

Wot dźensnišoho na wšitke družiny kožanych sandalow

10 procentow rabata w pjenjezach

Fabrikski skład Kalawskeje črijoweje twornje

Kamjenc. Rob. Schlesier Zwingerstr. 16.

Dołhe škórnje wulki wubjerk.

Dołhe škórnje jara tunjo.

Zaškleńcowanjo wobrazow

poła

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře za tydźeń, njedźelu 22. augusta** wječor w 8 hodźinach w kat. towaršni swoju

měsačnu zhromadźiznu.

Přednošk je dobroćiwje přilubjeny.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 19. oktobra 1915.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Knižka je wušła:

Częstochowa — Pólski Różant.

Spisał **Pawoł Šołta,** farař w Hajnicach.

Knižka je dóstać w našich expedicijach po 25 pjenježkach.

Čisty wunošk je za našich ranjenych wojakow.

We wojowanju za wótčinu wumrě naš luby mandźelski, syn a bratr

Pawoł Hołbik

ze Zdźerje.

Wón padny pola Reimsa na straži smjertnje zranjeny a bu na wojeńskim pohrjebnišću w blizkim Orainville pokhowany.

Joho dušu poručamy pobožnym modlitwam wěriwych.

Ty pak, luby mandźelski, spi w cuzej zemi w měrje! Na wjesołe zasywidźenjo w njebjeskej wótčinje!

W Zdźeri, w augusće 1915.

Hłubokozrudźeni zawostajeni:

mandźelska, nan, bratřa a sotry.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreczak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 34. | **Budyšin, 21. augusta 1915.** | **Lětnik 53.**

Njech zasy woživi.

Sy wo sprawnosći slyšał, što so jónu z njej sta? — Ta wumrě. A jedyn bur, kotryž bě ju mrěć widźał, da jej ze wšěmi zwonami k rowu zwonić. To wusłyša kral, a zhoniwši, čohodla so zwoni, zwoła ju zasy k živjenju. — Takle móžeš w lětušim „Krajanu“ w rjanym powědančku čitać. Mi pak so zda, zo wot tamnoho časa hač na naše dny so tak prawje wjacy zhrabała njeje.

Na tole so dopomnich, hdyž dźensniše swjate sćenjo přečitach, chcych sebi mysličku za rozpominanjo do „Posoła“ namakać. A při tym so mi zezda, podobnje kaž ze sprawnosću je so też z dźakownosću zešło. Lědom zo so hišće dźerži; hižo dawno wša wisa.

Handrij Zejler je tak rjanu pěsničku wo nazymje basnił. „Ach, spadłe, spadłe su ze štoma lisćička a róża kóžda je woblědnyła; lisćička zelene, róže te wonjate, ach, morił, morił je lodojty mróz!“

A njeje jako něhdy lodojty mróz padnył też na človjeske wutroby? A tam je zeškodźał živje so zelenjatym počinkam a rjenje wonjatym pócćiwosćam a mjez nimi morił też dźakownosć? Jenož tu a tam jej njeje škodźeć mohł; hdźež mjenujcy we wutrobje so želeše lubosć k Bohu a bližšomu.

Njedawno słyšach rěčeć staroho, nazhonitoho, pobožnoho duchownoho. Bě — tak powědaše — přez Regensburg jěł. Khwilku bě so tam zadźeržał a při tym sebi dóšoł do doma, t. j. do biskopskeje cyrkwje. Tam su pokhowani biskopja Regensburgskeje dioecesy. Na jenym tajkim rowje namaka rjane žiwe wěncy, hišće cyle młódne. A hdyž čitaše mjeno biskopa, kotryž tam pod nim pokhowany ležeše, tu widźeše, zo je tutón 1706 zemrěł. Hižo dwěsćě lět a hišće na njoho spominaju! A swoju dźakownosć wuprajeja też widźomnje. Najrjeńšu pak je zawěsće Bóh widźał, hdyž je přijimał paćeŕ, kotryž je so zawěsće też tu za njebocičkoho spěwał.

Koho to khwali? Toho biskopa! Ale też tych, kotřiž su takle dźakowni! A ty?

Znaješ swojoho duchownoho. A ty też wěš, što je wšo za tebje činił. A kak so dźakuješ? O, hdy by sebi hnady a dary, kotrež sy dóstawał wot Božeje lubosće, lěpje ważił, potom zawěsće by też tomu dźaka wědźał, přez kotrohož sy je dóstawał! Njebu ty přez joho ruku we swjatej křćeńcy dźěćo Bože a herba njebjeskoho kralestwa? A njeje wón w šuli a z klětki ći wučbu do wutroby šćěpił, kotraž, hdyž ju wobkedźbuješ, će wjedźe k wěčnej zbožnosći? A njebě wón, kiž k Jězusej će dowjedźe a potom we swjatym woprawjenju ći joho na jazyk połoži a z tym ći da zawdak zbóžnoho horjestaća a wěčnoho živjenja? A njeje wón podobnje kaž Jězus tych dźesaćoch w spowědnym stole će wustrowjał wot wusada, kotryž by će ćisnył do wěčneje smjerće? Zawěrno, dodźakować so njeby mohł! A kak sy činił? Sy też hdy za njoho so pomodlił? Sy wosebje *potom Boha za njoho prosył*, hdyž wohidźace słabosće na nim widźeše abo wo joho zabłudźenjach słyšeše? A je-li hižo na prawdźe Božej, spominaš też na joho khudu dušu? Ach, duša zemrětoho duchownoho je w čisću husto bóle zabyta dyžli někotrohožkuli druhoho. Wón dźě njezawostaji dźěći, kotrež bychu na joho khudu dušu spominałe. —

Tola, što rěču wo človjekach, kak ći njedźaka nazhonja! Zawěsće, toho njeje mało, a na kónc swěta mohł pućować a wšě kraje přeńć, nihdźe pak njeby nadešoł človjeka, kotryž njedźaka hišće nažiwił njeje. Ale što wšo to porno jenomu, kotryž najwjacy njedźaka widźi a tola najwjacy dźaka sebi zasłuži? By přeličić mohł wšě te kapki dešća, kotrež wokoło poslednjeje swjateje Marije so na zemju zeńdźechu? — A hlej, nic mjenje dobrotow njesćele nam Boža lubosć wšědnje z njebjes a stara so za naše ćěło a naše živjenjo a našu dušu. A my? Boju so, runje tak wjele njedźaka Bohu dawamy!

Alban Stolz powěda w jenej swojej knižcy tole: Wosobny knjez dźěše won přez kraj. Chcyše Božu stwórbu wobhladować a Božu krasnosć a móc a mudrosć wobdźiwać. Tu přińdźe k zahonej pšeńcy; bě hižo do kłosow, jena ćežša dyžli druha, wšě so khilachu. A při polu stoješe zasadźity muž, widły w rucy, a hladaše, kak zahon so žołmi a žołći. A najskerje hižo wobličeše, kelko jomu pšeńca wunjese, přińdźe-li derje pod suche. Wosobny muž joho postrowi. Ale wotmołwy njedósta. A hižo sebi mysleše, zo je tamny hłuchi abo němy. Tu pak skónčnje tamny kaž złe njedobro zabórča: „Dźeń dobry!“ Wosobny knjez bě přećelny mužik a so rady z burskim ludom zabawješe. Tuž poréča zasy na bura prajo: „Mamy rjane wjedro dźensa.“ — Bur wotmołwi: „Haj!“ — A zasy knjez: „Maće tu rjanu pšeńcu.“ — „Haj!“ zabórča z nowa bur. — A dale měnješe tamny: „To pak je wam Bóh tón Knjez bohaće žohnował!“ — A bur? „Hm, tomu so lohko žohnuje; ja sym dwójcy hnojił!“ a prajiwši wza widły na ramjo a dźěše. — Njerozomny človjek! Wot koho ma polo a wusyw a hnój? Što dawa jomu rozom, zo wě, kak ma rolu wobdźěłać, a što móc, zo móže pluh wjesć a druhe dźěła dokonjeć? A što je do symješka zapołožił móc, zo korjenje a stwjelco ćěri a tute zakćěje a zorno spłodźi? A što sćelc dešćik a słónco? Sy ty to, buro, kiž sy dwójcy hnojił?

Što mohł wupowědać wšě Bože dobroty? A za wšě maš so dźakować. A što činiš? Ach, nic jenož, zo so njedźakujemy swojomu Bohu: k hrěchej samo wužiwamy Bože dary!

Maš strowy rozom a strowu rěč. Z nim mysliš a sudźiš; wón ći praji, što maš činić tu; kak tam, zo by před njezbožom so zwarnował. Z nim móžeš rozpominać zemje rjanosć, njebja krasnosć; z nim přeryć stwórby potajne mocy a jich skutkowanjo. A z rěču? Z njej móžeš wuprajić wšo to, štož je rozom spóznał; z njej wunjesć wšo, štož wutrobu hori, štož ju ćeži; z njej ze sołobikom napřemo sebi zaspěwać; z njej z druhim so zrozemić. A dźakuješ so za wobeju? O, potom njeby tak łžał a njeby tak tamał a njeby bližšomu česće brał a njeby nječiste myslił a njeměł zawisć a hidu a njeby pytał za srědkami a wašnjom, zo by njesprawnosć worał.

Maš rjanej wóčcy a strowe widźenjo. Wšo z nimaj widźiš, štož je wokoło tebje. A widźiš swoje dźěći a widźiš swojoho mandźelskoho. Widźiš jabłoń kćěć a wšě kwětki; widźiš zemju so zelenić a widźiš ju běłu; widźiš, kak słónčko ju ze złotom wobliwa, hdyž za horami spaduje, a widźiš ju w slěbornym błyšću, hdyž měsačk swěći. A hakle tam horjeka, hdźež wón khodźi, mjez hwězdami! Praj, chcył swojej woči dać; chcył woslepić? Radšo by wšěch swojich bohatstwow so wzdał a wšěch swojich polow, a jako prošeŕ chcył khodźić a skórku khlěba sebi prosyć pola swojoho susoda! A tola; kak mało maš dźaka za tajki Boži dar! Hladaš, štož njesměš, a puć dyrbitej ći pokazować, kiž wjedźe k hrěšnomu wužiwanju; k tomu, štož Bohu so lubić njemóže.

Bóh je će žohnował z časnym. Rjane twarjenja; płódne pola, wunošne lěsy, połne hródźe. A hdyž je štwórć abo poł lěta nimo, njetrjebaš ničo zadanić. Też strowotu ći Bóh dawa a cyłej twojej swójbje, a njetrjebaš lěkarjam znosyć a za krjepki. A při wobjedźe njetrjebaš hłodu tradać; za cyły dźeń nic. Maš dźaka za to napřećiwo Bohu?

Za kóždy dźeń nanoša duchownomu na Bože mšě. A čohodla? Zo bychu Boha prosyli wo strowotu, wo Bože zwarnowanjo, wo Bože žohnowanjo. Ale jara z rědka ći přinjesu, so by dźeržał Božu mšu za dóstate dary Bože. — Smy prošerjo, kotřiž dźaka njeznaju.

Kak so dźakuješ? Hdyž khudy susod kłapa, zo by z pjenjezami jomu z nuzy pomhał, tak telko wyše abo doma nimaš. Bojiš so, zo mohł přisadźić. A hdyž měł khudej wudowje abo žonje, kotrejež muž je we wójnje, na rolu dojěć, tak nimaš khwile; dyrbiš tola też swoje hladać.

Haj, smy njedźakowny splah, a potom so dźiwamy, hdyž Bóh naše próstwy hnydom njesłyši. —

Wšo tole a dźeń a nóc, a naléto a zyma; kóžda rostlinka a wšě zwěrjatka; twoja strowota a twoje stawy; wšo, štož tu na zemi wobsedźiš a lubuješ: wšo to su dary našoho Boha a nastajnosći će namołwjeja joho lubo-

wać a jomu so dźakować. A tola! Što je wšo to porno tomu, štož Bóh našej duši dawa? Kaž nóc porno jasnomu dnju, kaž kapka porno njeskónčnomu morju, kaž swjatoho Janowa muška porno słóncu!

Mějachmy porciunkulski wotpusk! Sy sebi wědomy, što to rěka? Sy-li jón derje dóstał a by-li w tym wokomiku wumrěł: kaž worjoł k słóncu by so runy puć zběhnyła a lećała twoja duša horje, hdźež wěčna radosć je a njewuprajne zbožo.

K swjatej spowědźi khodźiš. O, kak husto! A přez swojoho měšnika će Bóh tam wučišći wot twojoho hrěšnoho wusada: a nětko płaći zasy kóždy twój skutk a kóžde zdychnjenjo, hdyž je k Božej česći wukonješ, a pokłady sej hromadźiš, kotrež njebjeske wrota će wotewrja. Sy so Bohu za to dźakował? Pokutu sy wuspěwał a snadź też něšto wjacy, a potom sy šoł a sy — zasy hrěšił. Abo sy činił, kaž tón jedyn wustrowjeny, a so też podźakował? a sy też druhomu za to wodawał?

Tola nochcu a njemóžu će wšě dobroty mjenować a wšě te dobroćiwosće narysować, kotrež Bóh twojej duši spožči. Jenož zanuř so do nich a zaprimń je z cyłej dušu. A potom też dźakownosć w tebi wotući a twoje cyłe žiwjenjo budźe dźak a khwalba Bohu a Jězusej.

Polacy po wójnje.

Kak je so Polakam w Pruskej a Ruskej dotal šło, je čitarjam Posoła znate. Lubosće, haj sprawnosće njenamakachu ani tu ani tam. We wójnje je so to nadobo přeměniło. We němskich sejmach so wupraji, zo dyrbja počahi k Polakam po wójnje, w kotrejž runja němskim poddanam swěrnje wojuja, z nowa a hinak rjadować. Ruske knježeŕstwo lubi Polakam samostatne knjejstwo pod carom, a duma rěči wo lubych pólskich bratrach.

Što praja k tomu Polacy? wosebje Polacy w Němskej? Hižo dawno do wójny bě so mjez němskimi Polakami dwoja strona wuwiła, radikalna a bóle měrna, konservativna. Přecy bóle bě — přez winu pruskoho knježeŕstwa — radikalna strona k mocy přišła. Pólskomu ludej služeše to runje tak mało k lěpšomu kaž pruskomu statej. Kak sebi wobej stronje počahi k statej po wójnje myslitej, njeje jenož zajimawe, ale też jara ważne. Z wobeju stronow je so to nětko nimale jasnje wuprajiło.

„Kuryer Poznański“, radikalna nowina Poznańskich narodnych demokratow, piše: „Dopjelnjamy swoje winowatosće napřećo statej. Knježeŕstwo bě nam położenja zwolić mohło, njeje pak to činiło. Powšitkownje je nowe rjadowanjo přizjewjene. Dyrbimy wočakać, što so po wójnje stanje. Přichod wotwisuje wot toho, hač, kak a hdy knježeŕstwo swoje přilubjenja wuwjedźe.“

Přećiwo tutomu programej wobroća so w nowinje „Katolik“ a z dobom w druhich nowinach swojoho wulkoho nakłada prjedawši zapósłanc Napieralski. Wón mjenuje tutón program negativny a tohodla njepłódny. Wobščrnje wón wułožuje, zo wočakować skutkować njeje. Hdźež pak dyrbi so něšto wuwjesć a docpěć, dyrbi so positivnje dźěłać a nic jenož čakać. Na přikładach wón pokazuje, kak Polacy we Waršawje, Wukrajnojo w Haliču, Italjenjo w Tyrolskej ze skutkami swoje należnosće spěchowachu a spěchuja.

Polacy w Šlezskej chcedźa po Napieralskim swoje zadźerženjo na sćěhowace rozpominanja złožować:

1. Počahi Polakow k pruskomu knježeŕstwu běchu do wójny špatne. Knježeŕstwo postaješe wuwzaćne zakonje přećiwo nam, dokelž měješe nas za njepřećelow stata. Wójna je dopokazała, zo je knježeŕstwo so myliło. Polacy su samsnu swěru statej wopokazali kaž Němcy.

2. Němske knježeŕstwo a němski lud staj to připóznałoj. Knježeŕstwo je přez ministrow připowědźiło, zo politiku napřećo Polakam přeměni. Zastupjerjo wšěch němskich stron w pruskim sejmje wuprajichu, zo dyrbja po wójnje nowe počahi k Polakam zastupić. Wuznaća wobeju faktorow buchu wuprajene před cyłym swětom.

3. Polacy w Šlezskej słowam ministrow a zastupjerjow němskoho ludu dospołnje dowěrjeja. By za nich ćežko ranjace było, hdyž njebychmy jich słowam wěrili. Nam płaća słowa za wupřestrjenu ruku, kotraž dyrbi k dorozemjenju mjez Němcami a nami wjesć. By njerozom był, ruku njepřiwzać. Wona móže a chce naš dóńt wołožić.

4. Při tutej nadźiji měnimy, zo mamy my Polacy nimo powšitkowneje za wšěch staćanow zhromadnje winowatosće hišće wosebitu přičinu — a dźiwajo na swoju samsnu wěc — jasnje a bjez tajenja centralnymaj mócnarstwomaj dobyće přeć a ćežko bědźacomu statej tamnu přikhilnosć a woporniwosć wopokazać, kotraž so wot staćana, za statny přichod starosćiwoho, wočakuje. Dobyće stata dyrbi też nam tamne swobody přinjesć, wo kotrež so lěta dołho prócujemy.

5. Hdyž so my takle ke knježeŕstwu stupimy, myslimy sebi, zo z tym pola knježeŕstwa a pola ludu dobre wotpohlady napřećo nam posylnjamy. Sylnimy pak na druhej stronje też swoje samsne stojnišćo napřećo knježeŕstwu a ćim swobodniše móžemy dopjelnjenjo přilubjenjow a spožčenjo wšěch prawow žadać, kotrež našomu ludej po Bóžskim a naturskim prawje přistoja.

6. Ale hišće wjacy. Němska je w tutej wójnje telko mocy a khmanosće pokazała, zo změje při jeje dobyću jeje hłós też zwonka mjezow kejžorstwa w pólskim prašenju najwjacy płaćiwosće. Hdyž so za dobre počahi ke knježeŕstwu a ludej w kejžorstwje staramy, zo też tute prašenjo za Polakow spomožnje wuńdźe. Rozomne zastupowanjo našeje wěcy je potajkim wužitne za wšěch Polakow. —

Napieralskoho program twari za přichod; radikalni bychu, kaž přecy, też tu jenož torhali.

Žort w struchłym času (Dźěćaca wójna).

Čerwjeny kříž. Mały Pětr dyrbi sej puki krydnyć. Tola wón sej wě pomhać. Hdyž so nan z kiješkom bliži a joho na koleno połoži — što wuhlada? Pětrk je sebi na zadk znamjo přilčpił, kotrež tež we wójnje so ranić njesmě — čerwjeny kříž na bčłym polu.

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(12. pokračowanjo.)

To je krasny wobrazk dźěsćowskeje lubosće a dźakownosće. Ale w žiwjenju wotměnjatej so też swětło a sćin: tak pokazuje nam Ćišinski druhu holcu, kotrejž dźe zawjeselenjo přez khoru mać. Tola kaž bu Hańžka bohaće mytowana, tak njeda za Hanu khostanjo čakać. Słyšimy tak basnikowoho „Wosudne reje“:

1. „Hana, dźens mi njekhodź z domu,
Na mysle mi dźe tak dźiwnje,
Zo je žiwjenje na kromu,
Bóh zo k sebi dźens mje kiwnje!“

2. „„Ty so myliš, maći luba;
Dźensa je ći lěpje wjele.““
Hana dźe, za hłowak skuba,
Běłe łožo lěpje sćele.

3. Do komorki skoči horje:
„„Dźensa poslednje su reje!
Ćichi běži póst tak sporje,
Traje lětsa bliže meje. —

4. Na khwilku tam tola skoču!
Naprošu sej susodźinku,
Zo by, dóńž so w rejcy toču,
K maćercy šła na hodźinku.““

5. Hana rěči sej, a hercy
Zapiskachu. Hana běži,
Kukny hišće po maćercy —
Kaž by spała, měrnje leži ...

6. Hercy hudźa, reje smudźa,
W rajskich hrodach mysle hraja,
Wšitke starosće so kludźa,
Hólcy holcam připiwaja ...

7. „Hanka!“ susodźina Hanu
Na bok kiwny. „Mać je jara
Hubjena. Pój, reju žanu
Njekhodź wjac'! Wěš, mać je stara!“

8. „„Hnydom přiběhnu puć runy““,
Hana slubi. Hanje kleska
Jan, z njej do rejow so suny.
Hanje herc mać z myslow wrjeska.

9. „Hana!“ Na skakańcu skoči
Susodźina. „Mać ći mrěje!
Njemóže bjez tebje woči
Začinić!“ Jan ji so směje.

10. „„Dorejwać daj ji tola;
Domoj dóńdźe dosć 'šće časa!““
A ju w reji hopsa hola
Kruće dźerži wokoł' pasa.

11. Hana do wočow so pyri,
Leći kaž by smjerć ju hnała;
Do jstwy z njemdrym skokom dyri,
Runje mać bě wudychnyła.

12. Woči stoještej ji hroznje
Wočinjenej. Hanu zaja
Do wutroby přeboloznje,
Z stróželemi stawy hraja.

13. Na mać z dźiwim styskom padny,
Křikny bjez hłosa: „Budź, Božo,
Miłosćiwy mi a hnadny!“
Wali mortwa so na łožo.

Hdyž tajke podeńdźenja čitaš, přima će zymnje za wutrobu, zo je tajke něšto możne na swěće. Ale to človjek njedyrbjał znać mohł rjec helsku móc rejow a tajkoho hrěšnoho zawjeselenja. Kohož je tuta požadosć zapřimnyła, tón njezastanje też při marach droheje maćerje, haj, hdyž druzy so modla za mać, ćěri wón do hrěšnych zawjeselenjow. To pokazuje nam tak raznje Ćišinskoho „Pusty wječor“; tola Bóh, kotryž je na horje Sinai štwórtu kaznju w hrimoće a błysku zjewił, njeda so hanić, ale khosta kruće:

1. „Dźensa tola njepóndźeš na reje;
Na marach dźě stoji njeboh' mać!“
Sotra prosy a sej sylzy trěje.
„„Wostaj njeboćičku, daj jej spać!““
Rěči bratr. „„Wšak rjenje ćěło jeje
Zhotowane. — K wutrobje sej brać
Ničo njesměš přez měru a jara,
Často rěčała mi wowka stara.““

2. „Njebojiš dha hańby so a hrěcha?
Cuzy budźa spěwać paćerje,

Wójna.

Balkanske staty a wójna.

Čim mjenje so prjedawšomu trojo- a nětčišomu štworo-zjednoćeństwu šlachći, čim należnišo prócuje so wo nowu pomoc. Lubi wšo móžne a njemóžne, zo bychu so wosebje neutralne balkanske staty naréčeć dale, jomu přećiwo Němskim a Awstriskim pomhać. Dotal bě wšo podarmo. Při wulkich němsko-awstriskich postupach mohłe sebi runje tak porsty wopalić kaž Italska, kotraž je wabjenjam sćěhowała.

W swojej nuzy je štworo-zjednoćeństwo nětko knježerstwam wšěch štyrjoch balkanskich statow: Rumunskeje, Bołharskeje, Serbiskeje a Grichiskeje, zhromadnu notu přepodało, w kotrejž je należnje k pomhanju nući. Najbóle prócuje so zjednoćeństwo wo Bołharsku, dokelž derje wě, zo bjez njeje na Balkanje ničo započeč njeje. Nadobo je štworo-zjednoćeństwo spóznało, zo bě wujednanjo, ke kotromuž bu Bołharska léta 1912 wot Serbiskeje w Bukaresće nuzowana, njesprawne. Bołharskej dyrbi so škodowanjo zarunać a zjednoćeństwo tohodla namjetuje: Bołharska dóstanje jej 1912 zapowědźene dźěle Macedoniskeje, Monastir, Ochrida, Kawala a krajinje Drama a Serres pod wuměnjenjom, zo prjedy Turkow zbić pomha.

Wjele zboža drje zjednoćeństwo ze swojim namjetom njezměje. Bołharskej su lubjenja njewěste. Nimo toho nima žaneje winy so na Turkow walić. Prjedy je wo Macedonisku wojowała. Zo ju njeje po swojim žadanju dóstała, njeje wina Turkow. A Konstantinopel Turkam wzać pomhać a Ruskej dać, při tym Bołharska wjacy zhubi hač dobudźe. Serbiskej a Grichiskej so namjet też njelubi, dokelž njechatej krajiny wotstupić za rjane lubjenja na přichod. Tuž móže drje so z wěstosću prajić: Balkanske staty wostanu neutralne.

10 milliardow noweje požčonki

budże knježerstwo wot kejžorstwowoho sejma žadać. Hdy so wuda, je hišće njewěste.

Němski podmórnik w nawječornej Jendźelskej.

Z Londona piše so 17. augusta:

Němski podmórnik je 16. augusta na Parton, Harrington a Whitehaven na wječornym jendźelskim brjozy z granatu třělał, bjez toho zo by wosebiteje škody načinił. Něšto granatow padże k połnocy wot Partona na železnisku čaru. Wobkhód so na krótko přetorhny. We Whitehaven a Harrington nastachu wohenje, kotrež buchu bórzy zahašene. Ludźo wo živjenjo njepřińdźechu. (WTB)

Runjež podmórnik — po jendźelskich powěsćach — wjetšeje škody načinił njeje, je tola Jendźelčanam z nowa pokazał, zo sebi nihdźe, też na swojich najdalšich mórskich brjohach, před němskimi łódźemi wěsći njejsu. „Kralownje morja“ budźe to dosć njelube.

W francózskim knježerstwje so mući.

W Francózskej knježi sejm a strony, kotrež maja wjetšinu, postajeja přez presidenta ministrow. Tohodla so ministerija też husto přeměnjeja. W měrnych časach to njeje tak złě, we wójnje pak je wěsta wobstajnosć trěbna. „Swjatu přezjenosć“ běchu sebi tuž też w francózskim sejmje při započatku wójny zawdali. Khwilu to dźěše. Čim hubjeńšo pak na bitwišćach stoji, čim radšo chcedźa jenotliwe strony sobu mudrować a pytaja za hrěšnikami, kotříž su hubjeny postup zawinyli. Hižo su wšelacy zastojnicy dyrbjeli wotstupić a běchu drje sebi to też zasłužili. Nihdźe dźě so wjacy njezarodźa a njejeba hač w francózskej republicy. Nětko pak je so hnėw radikalno-socialistow přećiwo wójnskomu ministrej Millerandej wobroćił a bychu joho najradšo wotstronili. Ministerpresident Viviani pak joho ze wšěmi druhimi ministrami zastupuje, a tuž je wěsta krisa za cyłe ministerium nastała. Wotstup cyłoho ministeria we wójnskim času pak by skoro wěsće k nutřkownym njeměram wjedł. President Poincaré je tohodla hrozył, zo sam wotstupi, jeli ministerium Viviani na pokoj njewostaja. Na khwilu budże drje to pomhać. Přińdže-li pak dalše njezbožo na bitwišćach, njejsu pola njewobstajnych Francózow znutřkowne njeměry, haj, snadź samo sylniše politiske přeměnjenja a powały njemóžne. 1870 bě podobnje. — Našim wójnskim postupam njeby drje to škodźało.

Hdźe su jendźelske wójska?

Tři milliony wojakow chcyše lord Kitchener zwjesć. To jomu dotal *móžno* było njeje, rjanu ličbu, wjele wjacy hač million pak jich dyrbi měć. Ale hdźe su? Rusojo wołaja wo pomoc, za offensivu na wječornych bitwišćach, zo by so dźěl němskich wójskow wot nich wotćahnył. Jendźelčenjo pak so njehibaja. Jich nowiny pisaja, zo w tu khwilu wšědnje 5000 wojakow přez kanal do Francózskeje so wozy. Wjele widźeć wot nich njeje. Jendźelčenjo maja w Francózskej 50 kilometrow wobsadźenych, za druhe 700 kilometrow fronty dyrbja so Francózojo sami starać. W Dardanellach je něšto jendźelskich wojakow, ale francózskich je tam wjacy.

Hdźe potajkim su jendźelscy wojacy? Zda so skoro, zo ma Jendźelska swojich wojakow jenož tam, hdźež chce swoje wěcy škitać, a so wo swojich zwjazkarjow mjenje stara. W Francózskej škita Calais, Dünkirchen, Boulogne a snadź Le Havre, dokelž drje chce te po wójnje najradšo za so skhować. Wulki dźěl swojich wójskow ma doma, dokelž so boji, zo móhli Němscy tola někak do Jendźelskeje so dobyć. Wulki dźěl ma zawěsće w Egyptowskej a Indiskej; přetož tam je žórło jendźelskeje mocy. Tak jeba Jendźelska nic jenož njepřećelow, ale też swojich přećelow.

Što stawa so na bitwišćach?

Na wječornych bitwišćach

je nimale wšo při starym, runje tak na **italskich.** Mjeńše a wjetše wojowanja stawaja so wšědnje, wosebje artillerija skoro ženje njewotpočnje. Wjetše přeměnjenja so nihdźe njestachu. Na woběmaj frontomaj wopokazuja so naše a awstriske wójska też dale sylne dosć, njepřećelske nadběhi wotpokazać, doniž Rusojo na rańšich bitwišćach njebudża dospołnje přewinjeni.

A ty měšeć do reji a směcha
Chceš so pusty wječor maćerje?“
„„Přestań! Ja měć dyrbju so do spěcha,
Zo mi druhi moju njebjerje.““
„Njekhodź, Jurko luby!“ płačo stupa
Jom' do puća. „„Z puća, holca hłupa!““

3. „„Pohončo, ćisń sedło na brunaka!
Za sobu!““ „Džens Jurko? Rozmysl sej!“
„„Hubu džerž, ty njekničomna waka!““
Zarewi, „„to twoja starosć njej'!““ —
Sotra prosy, žałosći a płaka,
Wšitcy w domje płačo proša z njej:
„Jurko, njekhodź! Wostaj džens so hary!
Njezabudź na maćerine mary!“

4. „„Jurjo, wostań doma! Jurjo luby!
Zjawne to ći znamjo njezboža.“
Proša wšitcy. Jurij šćěri zuby:
„„Hłupe přiwěrki mje njehroža.
K wótčenašam lutujće sej huby!
Spać dźě mortwi hewak njemóža.““
Konja wupřima a ćěri z dwora ...
W směrkach šćritej so doł a hora.

5. „Jurko, waša mać na marach stoji,
A ty žortuješ a zakhadźeš?
Cyłe lěto na reje so boji
Dobre dźěćo a ty rejwać chceš
Džens? Hu! Zyma tebje dla nas łoji! —
Daj sej rěkać! Rej'wać njebudźeš!
Domoj jěchaj! Njepodaj so złemu!“
Ze wšěch stronow rěča, radźa jemu.

6. A do kapsy z połnej horšću masnje,
Ćisnje do hercow horšć toleri.
Hercy zapiskachu. Nahle prasnje
Hrimot. „Ha! też to mje nješeri!“
Jurij křiknje, hrabnje holčo, młasnje
Z hubu, do srjedź łubje přićěri.
Zabłysknje a wrjesnje a so pali —
Mortwy na łubju so Jurij wali.

To su zawěsće zrudne wobrazki z ludowoho živjenja; ale, Bohu budź dźak, namakamy wjele druhich dźěći, kotrež so wjesela, zo móža dołho při lubej maćercy być a wopokazuja ji, kaž hižo widźachmy, na wšě móžne wašnjo swój dźak a swoju přikhilnosć. Jim je ćežko, so wot maćerje dźělić; su-li pak nuzowane, dlěji čas w cuzbje přebywać, potom je jich žadosć, zo mohłe so bórzy domoj wróćić a maćeri na stary dźeń wołožić, kaž nam to tak rjenje spěwa Jan Skala, z wutroby zanošujo „Domoj, domoj“:

1. Do domizny khwatam z cuzoh' kraja
Bjez wšoh' komdźenja dźeń wote dnja.
We wutrobje starosć hnězdźi zła,
Dźiwne mysle w mozhach mi hraja.

2. Stoji khěžka naša luba w holi
Hišće, hdźež je stała wjele lět,
Hdźež je brózdy worał nan a dźěd,
Kiž już dawno staj na Božej roli?

3. A što maćerka ta stara dźěła,
Kiž mje wukubłała z lubosću?
Na mnje wona čaka z žadosću
Zawěsće a k Bohu swěru spěwa.

4. Domoj, domoj leće dajće khwatnje
Mi, zo k maćercy bych sklaknył so
A ju horco košił na čoło:
„Maći, maći, wša njech starosć zwjadnje!“

(Přichodnje dale.)

(M. J.) **So na kedźbu brać!**

Kaž je słyšeć, w tu khwilu w jenotliwych wokrjesach kraja překupcy warjenja, sad a běrny we wjetšej mnohosći pokupuja a potom daloko so tu wo živjeńske srědki jedna, kotrež w samsnym wokrjesu hižo njedosahaja, njeje to bjezstrašne počinanjo. Na kóždy pad pak so při tajkim wobkhodźe wobhladniwosć poruča, dokelž jeli so tu płaćizny žadaja a dawaja, kotrež su z počahowanjom na wične płaćizny přewysoke a přewulki dobytk poskićeja, móže so tu krute zakročenjo wyšnosćow wočakować. Njemóže so też dosć raznje wšitkim, kotrychž nastupa, radźić, zo bychu tak khětře hač móžno też tamne postajenjo zwjazkoweje rady přećiwo předrožowanju znać wukli, zo njebychu do stracha ćežkich khostanjow přišli, kotrež je zwjazkowa rada za kóžde předrožowanjo postajiła.

Postupy na rańšich bitwišćach.

Wot 1. augusta sem su Rusojo dale wjacy jatych a wójnskeje nadoby zhubili. Hdyž 1. augusta k połnocy wot **Iwangoroda** hórki pola **Podzancze** wobsadźichu, popadnychu **1000** jatych a wzachu 8 mašinskich třělbow; 2. aug. k sewjernomu wječorej wot **Lomže 1003**, pola **Iwangoroda 2315**, k ranju wot Kurowa **600** jatych, k tomu pola Iwangoroda **32** kanonow, mjez nimi 21 ćežkich a 2 mörseraj, **11** mašinskich třělbow a hromadźeńku připrawow.

3. augusta bu pola **Mitawa 500**, k ranju wot **Ponewješa 1250**, pola **Lomže 3000**, při Wisli k połdnju wot **Waršawy 750**, k ranju wot **Buczny 2000** a mjez **Cholmom** a **Bugom 1300** muži popadnjenych a pola **Ponewješa** buštej **2** mašinskej třělbje dobytej; 4. augusta pola **Ostrolenki 4860** jatych a **17** mašinskich třělbow; 5. augusta pola **Powješa 2225**, a 6. augusta pola **Kowna 500** jatych a **2** mašinskej třělbje; wot 4. hač do 6. augusta při **Wisli 14300** jatych, **6** kanonow a **69** mašinskich třělbow; 7. augusta pola **Lubartowa** a **Miechowa 8000** jatych, **2** kanonje, **11** mašinskich třělbow a **2** wozaj za municiju; 8. aug. pola **Kowna 450** jatych a **8** mašinskich třělbow, pola **Lomže 1400** jatych, **7** mašinskich třělbow a **1** kabatowe auto, dale **Dnjestru 1600** jatych a **5** mašinskich třělbow.

10. augusta bu pola **Kowna 2116** jatych popadnjenych, **4** kanony a **16** mašinskich třělbow dobytych; wot 7. hač do 10. augusta při **Narewje 10100** jatych; 11. augusta k wječoru wot **Lukowa 1000**, 12. augusta we wotrězku **Dawiny 700**, pola **Wizny** wot 8. hač do 12. augusta **4950** jatych a **12** mašinskich třělbow; 13. augusta při **Wiznje 900** jatych, **3** kanony **2** mašinskej třělbje; pola wójska generala z Gallwitz wot 10. augusta **6550** jatych, **9** mašinskich třělbow a skład pioněrskich připrawow; 14. augusta k połnocy wot **Nowo-Georgiewsk 1800** jatych a **4** mašinske třělby, před **Kownom 350** jatych; 15. augusta pola **Kupiškow 2350** jatych a **1** mašinsku třělbu, mjez **Narewom** a **Bugom 4550** jatych, **10** mašinskich třělbow, a při sćěhowanju Rusow k ranju **Wisle** wot 8. hač do 14. aug. **4000** jatych a **8** mašinskich třělbow. Potajkim su Rusojo za poł měsaca **88500 jatych, 191 mašinskich třělbow** a **59 kanonow** zhubili. Najskerje su zahuby Rusow hišće wjetše, dokelž so we wšelakich mjeńšich wotdźělenjach tak lohko přewidźeć njehodźa. K tomu přińdu potom zhubjene twjerdźizny **Waršawa, Iwangorod, Lomža, Ostrolenka, Rožan** a **Pultusk.** (b)

Wšitke tute popady stachu so po horcych wojowanjach. Přecy zasy stajachu so Rusojo, njemóžachu pak so tola nihdźe dozapjerać. Krótke, krawne, druhdy surowe wojowanja běchu, a dyrbjachu zasy cofać. Z woprawdźe zatrašacej spěšnosću khwataja naše a awstriske wójska k ranju. Hižo je rěka **Bug** na wjacorych městnach překročena. Na liniji **Kowno — Bjelostok — Bielsk — Brest-Litowsk** chcychu Rusojo k nowomu wobaranju, snadź k rozsudnej bitwje zastać. Hižom pak je linija přełamana, **Kowno**, jeje połnócny róžkowy stołp, wzaty a Brest-Litowsk wot wječora wobzamknjeny. Potajkim dale wróćo!

Twjerdźizna Kowno dobyta.

Naše hłowne wjednistwo wozjewja srjedu 18. augusta:

Twjerdźizna Kowno ze wšěmi wobtwjerdźenjemi a njeličomnej nadobu, mjez njej wjele wjacy hač 400 kanonow, je wot dźensnišeje nocy w našim wobsedźeństwje. Wona bu najebać na krute zakitanjo z nadběhom wzata. (WTB)

Kowno bě sylna a ważna twjerdźizna. Nimo druhoho škitaše město Wilna z ważnymi železnicami. Też poslednja železnica, kotraž Pólsku a nawjećornu Rusku z Pětrohrodom zwjazowaše, budźe nětk borzy we němskich rukach. — Po zdalenych wojowanjach běchu Němscy póndźelu prěnje tři z dwanaće sylnych wobtwjerdźeni, kiž Kowno wobdawachu, na južno-wjećornej stronje ležace, dobyli. 24 hodźinow pozdźišo bě cyła twjerdźizna w jich rukach. Dokelž ju wobdać njemóžachu, su wšě wobtwjerdźenja nadběhowali. — Wjednikam, pólnomu maršalej Hindenburgej, generalnomu wyšokej z Eichhorn a generalej Litzmannej, kotříž nadběhowace wotdźělenja nawjedowachu, je kejžor wosebity dźak a wuznamjenjenjo spožčił. Też wojakam je khwalbny dźak wuprajił. Su sebi jón zawěrno zasłužili.

Nowo-Georgiewsk, skoro runje tak kruta twjerdźizna kaž Kowno, so hišće dźerži; dołho pak z njej njebudźe wjacy trać. Z najmjeńša dwě wobtwjerdźeni stej hižo wot Němskich wobsadźenej a cyła twjerdźizna cyle wot nich zamknjena. Tak žadyn Rusa njemóže ćeknyć, a naši njetrjebaja ludźi ze sylnymi nadběhami woprować. Hdyž potom też hišće twjerdźizna Ossowiec padnje — zminyć so nam njemóže - -, budźe Pólska hač do poslednjeje khěžki w našich a awstriskich rukach, a k tomu hišće wot Ruskeje wulki dźěl, kiž wšědnje rosće. Dobyća to, zawěsće krawne, ale też wulkotne, kotrež w surowej wójnje wahu na našu stronu skhileja.

Nowo-Georgiewsk bu wot Němskich wzaty.

Přez 85000 Rusow bu popadnjenych a 700 kanonow a wójnskeje nadoby dobytych. (b)

Na 4 milliony ćěkancow

je z nawjećorneje Ruskeje z dźěla swobodnje, z dźěla wot knježeństwa nuzowanych, do znutřkowneje Ruskeje zaćahnyło. Zo za tajku ličbu wyšnosć, wosebje ruska, so dostarać njemóže, so rozemi. Khorosće, hłód, zrudoba, zadwělowanjo, smjerć zakhadźeja mjez nimi. Što wěmy my porno nim wo wójnje? Njepytajmy so z najmjeńša wot hubjeństwa wójny wobohaćić! To Bóh nježohnuje.

W Dardanellach

su zjednoćeni nowe wójska na wjacorych městnach wuwožowali. Ćežko bu tam wojowane. Zahnali Turkow njejsu.

Jendźelska łódź podnurjena.

Jendźelska łódź z wojakami bu w aegejskim morju wot němskoho podmórnika torpedowana a podnurjena. Po jendźelskich powěsćach zatepi so wokoło 800 wojakow.

(Turkowska łódź „Barbarossa Hajredin" bu wot jendźelskoho podmórnika w marmaramorju potřělana, nic wot ruskoho w čornym morju.)

Nětčiša wójna

krawny bjezbóžny wusyw swobodnych murjerjow.

„Swobodne murjerstwo, njepócćiwe po swojim cyłym byću, porodźa zahubjace a nimo měry hórke płody." Tak pisaše Leo XIII. 20. hapryla 1884 we swojim wokolniku „Humanum genus". Jedyn z tutych „zahubjacych a pře wšu měru hórkich płodow" je nětko dozrawił a so nam k wuživanju poskića we wójnje Italskeje přećiwo Awstriskej a z njej zjednoćenej Němskej.

W sćěhowacych rjadkach woćišćamy cyłu sep swobodnomurjerskich dopokazow za to a što druzy k tomu praja. Při tom mjenje dźiwamy na politiske poćahi swobodnoho murjerstwa, čim bóle wobmjezujemy so na joho nabožne a cyrkwinske poćahi. Sólnohródske (Salzburg) cyrkwinske nowiny jasnje a nas na prawy puć pokazujcy pisaja:

Štož je so w Italskej stało, so wot nowinow wšěch politiskich a nabožnych stron připisuje „loži". Wšitko je w tutym kraju jenož „po zdaću"; jenož loža je tam woprawdźitosć, wěrnosć. Kralestwo je jim zdaćo; njeje dźěn ze sameje mocy, ale jeno wot ludoweje hnady. Ale też „lud" je tam jeno po zdaću; by-li tam był woprawdźe „lud", njeby tu wójny było. Lud tam njeknježi, ale potajne knježstwo někotrych (oligarchija) ma wšě niće w rukomaj. Je tam nětko tak daloko, zo dócpěchu, štož před lětami też francózski „wulkoorient" (najwyšši wjerš w swobodnomurjerstwje) jako zaměr swojeje česćelakomnosće wuda: Nichtó so wjacy njepiknje bjez našeje wole. Haj, też w Italskej nichtó so njemika; zwjazki a wučinjenja z druhimi krajemi, zakonje w samym kraju su jeno wumyslene, po zdaću; dyrbja padnyć w samym wokomiku, hdyž je móžno, zo jich knježstwo, kotrež po swojim prawje wužadaju, woprawdźe móža wuskutkować.

Što rěka: statne wučinjenjo? Što je tak mjenowany „zaručacy" (Garantie-) zakoń?

„Swjatočnje so w swojim času wupraji, zo so swobodne murjerstwo njezaběra ani z nabožnosću ani z politiku. Bě to tajenstwo? Njechał to tak mjenować. Dokelž běchmy wot zakońskeje mocy a policije k tomu nuzowani, zo tak činjachmy, jako to njebychmy činili, štož činić, haj, štož same a jeničcy to činić je nas wšěch nadawk."

Takle praji jich „wulkorěčnik" ze šumjacym přikleskom swojich swobodnomurjerskich bratrow.

Štož italsku revoluciju potrjechi, pisaše hamtski organ italskoho swobodnomurjerstwa: Je wěrno, zo mamy so swobodnomu murjerstwu, jeli nic runje jako zjednoćeństwu (!?), tola wěsće wot njoho wukhadźacomu swobodnomurjerskomu duchej wšitko dźakować, štož je so wot lěta 1859 hač do nětka we Italskej stało, zo by so politiski přah (kwakla) cuzbnikow (křesćanskich krajanow, klerikalnych) a moraliski (duchowna móc) Vatikana wottřasł.

Duch, kotryž we wonych dnjach před wójnu nad italskimi ministrami a jich wučinjenjemi zlětowaše, je duch Mazziniowy. Tohodla też italski kral w swojej depeši jako wotmołwje na hołdowanjo swobodnych murjeri w Quarto 4. meje tute mjeno zběžkarja Mazzinia wupraja, štož běchu so dotal wón a joho prjedownicy zjawnje bojeli wuprajić. Haj, wot Mazziniowoho ducha wožiwjana loža bě cyle swoju ruku złožiła na w Italskej knježacych.

Što chcyše Mazzini? Swobodnomurjersku zasadu, zo je človjek ze samym knježerjom na nabožnym, prawowym a duchownym polu, potajkim wójna přećiwo dogma (wuprajene wěrnosće wěry), přećiwo cyrkwinomu předstojićerstwu, přećiwo bamžowstwu, přećiwo zjewjenym 10 Božim kaznjam, přećiwo wšěm wurjadnym prawam swětnych knježerjow, zemjanow a wěstych worštow

Jendźelski podmórnik „E 13“

bu 19. augusta wot němskeje torpedoweje łódźe w Sundźe podnurjeny. (WTB)

Awstriski podmórnik „U 3“

bu wot italskeje łódźe zničeny.

Mórska bitwa pola Jütlanda.

17. augusta wječor w 10 hodźinach přimaše 5 našich torpedowych łódźi pola wohniskeje łódźe „Horns-Riff“ na jütiskim wječornym brjohu mały nowy jendźelski křižak a 8 zničeri torpedowych łódźi a podnurichu křižak a jedyn ze zničeri přez torpedo. Naše łódźe njemějachu žaneje škody. (b)

Naše powětrniki

pobychu w nocy wot 17. k 18. aug. zasy w Londonje a mjetachu bomby na City, najwosobniši dźěl města, a wšelake ważne fabriki a připrawy. (b)

⁘

(K. M.) Joho Majestosć kral dósta 17. aug. z wulkoho hłownoho kwartěra sćěhowacu powěsć:

„Brigada Pfeil a dźěle jeneje krajneje woborneje brigady wzachu wčora wječor jara wobarane prěnje stojnišćo wobstojace z dweju dźělow ruskeje linije na dołhorańšej fronće Nowo-Georgiewska. Dwaj mjez twjerdźiznami ležacej nasypaj buštej wzatej, 500 jatych, 4 kanony.“

Joho Majestosć je na to wjednikej brigady sćěhowacy telegram pósłał:

„Wyšej hrabi Pfeil. Zhonich runje přez wojerskoho wotrjadowanoho wo wašim wčorawšim sławnym wojowanju. Moji dobri krajni wobornicy su wurjadnje derje wojowali. Wuprajam wšitkim, kotřiž su so na tym wobdźělili, z cyłeje wutroby swój najhorcyši dźak a raduju so, zo je też Waša brigada mnohe sławne skutki mojoho wójska w tutej wójnje wo nowy krasny přisporiła.“

Mexiko.

Nowe zběžki su tu wudyriłe; cyle dźě njeběchu ženje přestałe. President Wilson chce tam wójsko pósłać.

Ze Serbow.

Najwyšše płaćizny za běrny (neple).

Pola mnohich producentow a překupcow snadź knježa njeprawe předstajenja wo najwyššich płaćiznach běrnow, pisa B. N. Zwjazkowa rada je 15. februara 1915 tajke płaćizny postajiła, kotrež w tu khwilu hišće płaća. Za zažne běrny, tajke wot 1. meje hač do 15. augusta, bě najwyšša płaćizna za centnar 10 hr. postajena, potajkim to je nětko spadnyło, a tak wobstoji nětkle hišće, doniž so njepřeměni, płaćizna běrnow centnar 4 hr. 25 pj. hač do 4 hr. 50 pj., kaž je tam w § 2 postajene.

⁘

Ze Serbow. Přećelow a znatych našoho krajana, knjeza gymnasialnoho wučerja Jana Bryla ze Starcje Cyhelnicy, budźe powěsć zajimać, zo wón čiły a njezranjeny w **Moskwje** přebywa. Wězo je tam jako němski poddan zajaty, kotryž wosud tysacy Němcow w tutym měsće z nim dźěla. Zhonichmy to přez joho žonu, kiž je z dowolnosću ruskoho knježerstwa do swojeje domizny so wróćiła. Po dwěnjedźelskim pućowanju na železnicy dóńdźe skónčnje do Pěrna, hdźež ma swojeju staršeju, a je po połčětnej ćežkej khorosći sama hišće kipra.

Wobćežna jězba wjedźeše ju wot Moskwy přez Kijew do Jassy w Rumunskej. Tu nazhoni, zo nam Rumunojo jara přećelnje zmysleni njejsu. Dyrbjachu tam we zawrjenych wozach jěć a wšelake njeluboznosće přećerpjeć. Jězba přez ruski dźěl wězo też mjedowa njeběše.

Kónc swojich lońšich prózdnin wróći so naš krajan ze swojej młodej žonu do Moskwy a hižo za někotre dny wudyri wójna, wot mnohich njewočakowana. Po wojerskim wukazu poda so na němski konsulat, hdźež bu na pólnokhmanosć lěkarscy přepytany a jako njewušny (untauglich) namakany. Tosame sta so hišće raz na ameriskim konsulaće, kiž bě po rozpušćenju němskoho zastupjerstwo za Němcow w Ruskej přewzał. Wo tym ma wón dospołnje płaćace wuswědčenja, kotrež so po wójnje našej wojerskej wyšnosći předpołoža. Třebne kročele pola wojerskich wokrjesnych kommandow je joho žona hižo činiła, wobstojnosće wujasniła a wšudźe prawoho dorozymjenja nadešła. Napřećiwne wunošowanja a tukanja, kotrež móžachmy při spočatku wójny a hišće pozdźišo we wokolinje joho narodneje wjeski w zjawnosći słyšeć, při čimž joho dołholětni znaći a přećeljo też derje njewotrěznychu, běchu hołe blady a łžě. Tute rjadki dyrbja tomu přinošować, zo so našomu krajanej prawda stanje. Kak bě tola wójna někotromužkuli mozhy zawjerćała, njemóžne zmóžniła!

Jako ruski zastojnik ma wón něšto wjacy swobody kaž druzy jeći Němcy, smě so swobodnje po měsće překhodźować, tola pak je stajnje pod policajskim dohladom. Z 1. aug. dyrbjachu so Němcy, kaž je so powědało, z Moskwy do Perm (pod europskim Uralom) přesydlić. Hač je so stalo, njewěmy.

Cyroba w Ruskej dosaha a je jara tunja, tola je tam wulki njedostatk na třělbach, municiji, chemikalijach, koži a płaće. Pod njedostatkom lěkarskich srědkow tam ranjeni khětro ćerpja. W meji wotmě so w Moskwje „pogrom“. Při tym buchu wukrajni wurubjeni, pak jich nadoba zničena. To je też naš krajan přetrać dyrbjał. Ruski „mužik“ (bur) pak njewě, čohodla wójnu wjedźe a tamniše nowiny rozšěrjeja wo njej lute łžě. Nadźijamy so, zo po jeje skónčenju so z našim krajanom zasy zbožownje wohladamy.

⁘

Z Radworja. (Železny kříž.) W běhu zańdźenych měsacow su zasy někotři synojo našeje wosady wuznamjenjenjo železnoho kříža dóstali, a to:

XI. Lěkař dr. med. **Max Pětranc ze Zdźerje.** Wón chcyše loni nazymu w Champagni (w Francózskej) ranjenoho wyška z njepřećelskoho wohenja wotwjesć, bu pak při tym při samym zajaty. Lědma ze swojim autom Francózam wućekny a přijědże po 24hodźinskim wokołobłudźenju zbožownje k swojomu wójsku. — Też joho bratr

XII. wučeŕ **Felix Pětranc ze Zdźerje,** je samsny rjad dóstał. Wón wuznamjeni so započatk julija pola Ypern z wustojnym mjetanjom ručnych granatow, z kotrymiž njepřećelej wjele škody načini.

---

ludu. Dogma je jomu — přiwěra, njeswoboda, ćěmnota ducha; nabožnosć, wěra, kotraž ma swoje žórło we wěrje do byća zwonka člowjeka (= Boha) je jomu njepócćiwosć. Štož sebi druhu móc a autoritu hač samočłowjesku požada, je usurpator, despot, tyran (= wumocowař, rubježnik). Swobodnosć, jenajkosć, bratrowstwo = nabožnje, politiscy, hospodařscy-socialnje!

Posledni zaměr wšoho bě jomu powšitkowna swětowa republika: člowjekojo wšěch krajow su bratřa a jenotliwe ludy maja sebi mjez sobu pomhać w dobywanju a zakitowanju zhromadneje swobody.

Mazziniowa wěra bě potajkim wěra do člowjestwa. A kak dyrbješe tale joho wěra w skutku žiwa być? Tuta swobodnomurjerska mysl měješe so rozšěrjeć ze słowom a z pismom; dyrbješe pytać wliwa dobyć na wučenjo a wukubłanjo młodosće (aha!), dyrbješe sebi šulu dobyć za swój emancipowany (wuswobodźeny) stat, přez nowinarstwo a ludowe pismowstwo, přez towarstwa za zdźěłanosć ludu, přez zjawne čitarnje, ludowe swjedźenje k wopomnjeću na to a druhe a tak dale, — ale też přez powrót wšoho toho, štož je jomu na puću, je-li trjeba, přez wšitke srědki mocy, lesće, přerady, haj revolucije, přez powrót dale, kiž w sebi wobjima we swojich přiwisnikach podobnu zahorjenosć cyłeje wosoby za wěc samu, kaž japoštołske skutkowanjo za wěc Božu? (Kajka złósć z bohahanjacymi słowami!)

Zo je to woprawdźe zaměr italskich swobodnych murjeri, zhonimy z před dwěmaj lětomaj wudateje knihi swobodnoho murjerja dr. Starke: Swobodne murjerstwo, joho wuwiwanjo po stawiznach a kulturny wuznam (za zdźěłanosć) pola wšelakich ludow. Tu rěka:

„Wobstojnosće, kotrež wšěm hibanjam do prědka w juhu (= połodnišich krajach) zběžkarske znamjo a podobu zaćišća, su też ložam w Italskej, Španiskej a Portugalskej předpisałe polo a wašnjo skutkowanja. Italske lože su so rozeznawajcy wot francózskich staru (!) formulu wo wěrje do B. A. W. (= Baumeister aller Welten — twarc wšěch swětow) drje wobkhowałe, ale stoja we swojich nahladach němskomu Haeckelowomu monismej (= hoła, čista njewěra) wjele bóle bliže dyžli francózska. Móže so prajić, zo je nabožne zmyslenjo italskich swobodnych murjerjow wjele hłubšo hač francózskich (jenajcy „bratřa“ = dopisowař) z hidu přećiwo bamžowstwu napjelnjene.“

Giovanni (Jan) Bovio, khorhojnik a spisowaćel dźensnišich italskich swobodnych murjerjow wupraja, zo „twarc wšěch swětow“ ničo druhe njerěka hač sebje wědomy, wotućeny rozom člowjestwa.

Přiwěra, kotraž so ani ćerpjeć njesmě, je jomu kóžda zjewjena wěra (= wulkomištr Lemmi). „Tak so (słowa Starkowe) wójna přećiwo klerikalismej (= katolskej cyrkwi) w Italskej wótrišo dyžli w Francózskej wjedźe, (wšo jene pasmo, wšo jedyn rój = dop.) a wjetšeje blizkosće bamžowstwa dla a dla joho wjetšoho politiskoho wuznama přetworja so wójna přećiwo bamžowstwu do prócowanja, zo bychu najradšo sami za so tajke bamžowstwo (swobodnomurjerske) założili.“ (Derje prajene!)

Professor Faßbender pisa w „Der Tag“ 3. junija takle: Wosebita lubosć italskich swobodnych murjeri za Francózsku a jich njepřećelske zmyslenjo přećiwo Němskej wujasnjeja tři wěcy, kotrež so wupraja ze słowami: Italscy swobodni murjerjo su njepřećeljo monarchije, njepřećeljo bamžowstwa a bjezbóžnicy. Jich njepřećelstwo přećiwo monarchiji (kraj z wjerchom) a jich bjezbóžne zmyslenjo ćehnje jich wutroby na stronu republikanskeje a nabožnosći přećiwneje Francózskeje; jich hida přećiwo bamžej zawdawa jim njepřećelstwo přećiwo katolskej Awstriskej a jich křesćanstwu přećiwne zmyslenjo wjedże jich přećiwo „centralnymaj mócnarstwomaj“: Němskej a Awstriskej, do boja.

(Přichodnje dale.)

XIII. Třělc **Robert Geissler z Łupoje,** aktivny wojak pola Drježdźanskich třělcow reg. čo. 108. Wón bu loni 9. sept. při nadběhowanju městačka ... pola Reimsa ćežcy ranjeny a zhubi prawe wóčko. Po dołhim lěkowanju w lazaretach wróći so skónčnje, ze železnym křižom wuznamjenjeny, do swojeje domizny.

XIV. Podwyšk **Pawoł Pjetaš** (Zmijec) **z Radworja,** njedawno mjez ranjenymi wopomnjeny. Wón wojowaše we Vogezach a dósta za zmužitosć před njepřećelom tohorunja železny křiž.

Přispomnjenjo. Wosadni, kotřiž chcedźa bitwišća abo kwartěry swojich wojakow studować, ale třěbnych khartow k tomu nimaja, móža sebi požadane města na wulkich khartach pytać, kotrež na farje na skhodźe wisaja.

⁘

Z Kukowa. Hubjene nazhonjenja z jenej Drježdźanskej wohnjowej zawěsćerńju je jedyn tudomny khěžkař činił, kotromuž bě so při njezbožownym wohnju 2. julija t. l. wjetši dźěl nadoby spalił. Swoje domjace a hospodarske wěcy bě z 2200 hriwnami zawěsćił, z kotryž je so — wysoko ličene — za 450 hriwnow wohnju wutorhło. Zawěsćacy agent bě hižo wot zbywaceje summy 370 hriwnow wotćahnył. To wučini na 20 %, štož je po prawym dosć na zawěsćenjo, kiž hakle jene lěto traje. Ale inspektorej tamnoho wustawa njebě to dosć a wón pomjeńši summu hišće wo 400 hriwnow, do hromady 770 hriwnow — potajkim 44 % na jene lěto. W zawěsćenju cyle njenazhonity muž podpisa škodowanske zličbowanjo a kwitowaše připokazane pjenjezy. Pozdźišo na to kedźbny činjeny so hakle dohlada, zo je zarunanjo přenizke. Wšitke protesty přećiwo tomu ničo njepomhaja. Wustaw wostanje při tym, zo je zarunanjo wysoke dosć a zepjera so na podpisanu kwitowanku. Hdźe potom wostanje prawda a sprawnosć!

⁘

Z Wotrowa. Sakske ministerium scěle wučerki po kraju z nadawkom, žony a holcy rozwučować wo warjenju w kašćikach (Kochkiste). Dokelž so při tutych kašćikach wjele tepjenja zalutuje, jědźe so dołho ćopłe dźerža a druhich dobrych wobstojnosćow dla je ta wěc nimo měry ważna. Nic jenož we wójnskim času, nč tež w měrnym budźe tónle kumšt mnohim hospozam witany. Žona přihotuje rano wobjed, zostaja jón do kašćika abo kisty a dźe cyłe dopołdnjo na dźěło. Hdyž připołdnju dom přińdźe, znosy w tu khwilu zwarjeny wobjed hotowy na blidu.

Tajka wučerka přińdźe tež do **Wotrowa,** najskerje 10. a 11. sept. Tu změje 2 wječoraj trajacy kursus, kotryž budźe docyła darmotny. Na prěnim wječoru budźa so jědźe zepřihotować a na druhim budźa so pruhować, kak su so radźiłe. Kotrež žony a dorosćeny holcy maja mysle, so na tutym kursu wobdźělić, njech so hač do **1. septembra na Wotrowskej šuli** zamołwja.

⁘

Z Kamjenca. Před něšto časom je so 50 lět minyło, zo je znaty serbski korčmař Jakub Hajdan do swojoho nětčišoho powołanja zastupił. Zo Posoł hakle nětko na tutón jubilej spomina, njeje joho wina. Jubilar narodźi so lěta 1834 na Wotrowskim młynje a najebać swojeje wysokeje staroby, 81 lět, je na wšě zmysły cyle strowy. Najprjedy bě sebi wotnajał znatu korčmu k „złotomu słóncej“ w Kamjencu a 1872 natwari sebi nětčiše wobsedźeństwo. Na 43 lět je wotcběrał klóštrskoho piwa a bu za tutu swěru wot klóštra wobdarjeny z krasnym drohotnym wobrazom a z wulkim sudom piwa. Za swoje k přisłušenjo hosćencařskomu towarstwu je hižo z 3 diplomami wuznamjenjeny a to za 25-, 40- a 50lětne sobustawstwo. Wot powšitkownoho sakskoho zwjazka dósta złotu čestnu jehłu a wot naměstnoho towarstwa slěbornu tobakowu tyzku, kotruž kóždomu rad poskića k wokřewjenju nosa. Knjez Hajdan je přepućował jako rězniski pomocnik Němsku, Česku a Dansku a je k druhomu razej woženjeny. Joho žona je ze wsy Eberwald, kotraž při najwjetšej horje Němskeje leži. Na wšě 30 lět je wón z tołmačom na Kamjenskim sudnistwje za serbsku rěč, kotrež zastojnstwo rědšo a rědšo wukonja, dokelž Serbja nčtko z wjetša němsku rěč w třěbnej měrje wobknježa. Tola pak je zajimawe, zo tute zastojnstwo hišće wobstoji. Kóždy raz so zwjeselu, hdyž při swojej jězbje do Kamjenca hižo nazdala wulku runu postawu na jeje wukhodźe wuhladam. Wón je znamjo staroho Serba njepowalneje, kruteje postawy, kiž je sebi swoju strowotu a čělnu krutosć hač do swojeje wysokeje staroby wobkhował. Tuž k jubilejej hišće wjele zboža! Byrnjež zapozdźene było, njeje mjenje přećelnje a derje měnjene.

⁘

Z Biskopic. W lěsu butroweje hory je tu krawski mištr Eisold zmijicu z 20 dospołnje wuwitymi młodymi dosahnył.

Hospodarska wučba w času wójny.

Hdyž bě krajny wubjerk za pomoc we wójnskim času loni nazymu sebi wotmyslił, hospodarske wuwučowanske kursy spěchować, bě joho wotpohlad wosebje tón, zo by žonam a holcam, kotrež běchu dla wójny dźěło přisadźiłe, přileżnosć k wužitnomu wutrjebanju časa a k dźěławosći poskićił a je tak před strachami wostudy a lěnjosće wobwarnował. Dotal bu tohodla po wotmyslenju pomoc k tajkim kursam dawana, na kotrychž so we wjetšinje tajke žony a holcy wobdźělichu, kotrež běchu bjez dźěła a tohodla žaneje zasłužby njemějachu. Bórzy pak začuchu też gmejny w kraju wužitk a žohnowanjo tychle kursow, kotrež, nimo prěnjotnoho zaměra, móže z tajkeje wučby wukhadźeć.

Přecy bóle spóznawachu, zo bě tu móžnosć poskićena, zo móžeše sebi žónske wobydlerstwo přecy bóle tamne wumjelstwo přiswojić a nawuknyć, kak so hodźi zlutniwje hospodarić a strowu cyrobu přihotować a tak za zbožo a spokojnosć we domjacym žiwjenju třěbnu wědomosć a khmanosć sebi dobyć a tak też tamny njedostatk, kotryž hišće w porjadnej zjawnej wučbje so namaka, — z wuwzaćom wjetšich městow — trochu wurunać.

K tomu přińdźe też hišće dobra přileżnosć, zo móžeše so z tam a sem nastawacymi kuchinjemi za čas wójnskeje nuzy, tohorunja wučba we warjenju zjednoćić, sebi tudomne šuleŕki (wuknjeŕki) k pomocnicam woćahnyć a tak skónčnje cyle nuznu wěc, tamne přez wójnu žadane zasady zeživjenja ludu a hospodarstwa z nětčišimi nam so poskićowacymi žiwjeńskimi srědkami přez přikład praktiskoho nałožowanja też do hospodarstwa dźěławoho ludu zawjesć.

Krajny wubjerk je tohodla też hižo před něšto časom k tomu přešoł, pomocne srědki k wotměwanju hospodarskich kursow wšudźom tam přizwoleć, hdźež so jedyn abo druhi spomnjeny ważny wotpohlad dokładnje spěchuje.

Wosebje pak podpjera krajny wubjerk spěchowanjo wučby zjednoćeneje z ludowymi abo kuchinjemi za čas wójnskeje nuzy, w kotrychž so sytne a derje słodźace jědźe za jara snadne płaćizny khudym ludźom wotedawaja. Też připrawjenjo kursow za wutrjebanjo sadu a warjenjow, kotrež k tomu służa, zo bychu so tunje trajace twory za khude swójby přihotowałe, podpjera wón rady.

Tule dobru přileżnosć, też zrozemjenjo žónskich jednoroho ludu k tomu pozběhnyć, njedyrbjało so nihdźe zakomdźić, ju też prawje derje wužić.

Swětny rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy sejm bu štwórtk popołdnju swjatočnje w přitomnosći mnohich zapósłancow a zastupjerjow knježerstwa a wjele ludu wot presidenta Kaempfa wotewrjeny. Po powitanju rěčeše kancler Bethmann-Hollweg wo politiskich wobstojnosćach a dźakowaše so neutralnym a wosebje swjatomu wótcej za to, štož su k wołoženju wojakow a předewšěm jatych činili.

Wot 160 studowacych katolskich theologow na universiće w Tübingen su jeno hišće 14 zbytni, kotřiž we wójnskej służbje njejsu. Kaž ze Stuttgarta pisaja, wobdźěli so ze 160 katolsku theologiju studowacych Württembergskeje university Tübingen na kóncu lěčnoho semestra jeno hišće 14 na wučbje, mjez tym zo 86 katolskich theologow w polu stoji, dalšich 26 so w kasarmach wuwučuje a 26 stoja w sanitätnej służbje. A 9 katolskich theologow je hižo padnyło.

Awstriska.

85lětne narodniny swjeće se 18. augusta kejžor Franc Józef pod wutrobnym podźělom joho poddanow a přećelow. Bóh škituj joho.

Linc dóstanje zasy bórzy nowoho biskopa. Wuzwoleny je dr. Gföllner, kotryž so 17. dec. 1867 we Weizenkirchen pola Welsa w Hornjej Awstriskej narodźi; 1893 bu na měšnika swjećeny a bě dotal professor pastoralki na theologiskim diöcesanskim wustawje. — Joho prjedownik bě tamny znaty biskop dr. Rudolf Hittmair, kotryž jako wopor swojeje lubosće a starosćiwosće wo ranjenych w lazaretach 5. měrca t. l. wumrě.

Rumunska.

Hdže su rumunske žita? Je znate, zo ma Rumunska wjele trejdy wyše. Něhdže 350000 železniskich wozow móže wona wuwožować. Čohodla so to njestawa, bu njedawno na skhadźowancy rumunskich ratarjow w Bukaresće wotkryte. Zjawnje winowachu rozhorjeni ratarjo financnoho ministra Costinescu, zo je ze swojimi pomocnikami wobtykany, zo njeby do centralnych statow žito a petroleja puščił. Pod wudawanjom, zo železniskich wozow k wuwožowanju nima — winu na tym storkaše na Awstrisku a Němsku —, nuzowaše minister burow, zo dyrbjachu swoje žita w kraju někotrym jebarskim spekulantam za hubjeny pjenjez předać, kotřiž je potom štyri a pjeć króć dróžšo dale předawachu. Wězo dyrbi ratarstwo při tajkich šibałstwach hinyć.

Hdyž su njedušnosće nětk na zjawne přišle, je nadźija na polěpšenjo. Direktor železnicow, Cottescu, kiž bě dotal jebanscy jenož 6000 wozow měsačnje wuwožować mohł, je přilubił, zo móže z pomocu awstriskich a němskich železnicow z najmjeńša měsačnje 25000 wuwožować. Wotpósłancy rumunskoho knježerstwa jednaja hižo we

Wienje wo přiwožowanju rumunskich trejdow a petroleja. Też němske knježeŕstwo je při jednanjach zastupjene. — Je tu zasy widźeć, kak njepřećelojo wšě srědki nałožuja, zo bychu Němsku a Awstrisku škodowali, a kak lohko za pjenjezy wšudźom pomocnikow namakaja.

Rumunska je wuwožowanjo žitow dowoliła, žada pak za wuwožowanjo wosebite cło, kotrež dyrbi so ze złotom płaćić. Z lubosće k nam njeje to činiła, ale nuzowana wot swojich ratarjow, kotřiž maja hišće trejdy wot lońšich žnjow a pjenjezy nuznje trjebaja. Tunja trejda też njebudże cła a — spekulantow dla. Na ratařskej zhromadźiznje w Bukaresće bu prajene, zo wěsći překupcy wot rumunskich burow železniski wóz trejdy za 800 frankow kupowachu a za 4000 dale předawachu. — Droha rumunska muka —. Naše knježeŕstwo pak móže so bjez stracha přećiwo předroženju wobarać. K nuzy wutrajemy też bjez rumunskeje trejdy. Rumunska pak ju druhdże njewotbudźe.

Grichiska.

Sejm je so w swojej wjetšinje za Venizela rozsudźił a kral je joho tohodla jako nowoho ministerpresidenta powołał. Hač pak so Venizelos zasy za wójnu přećiwo Turkam za štworo-zjednoćeństwo rozsudźi, so jara praša. Wobstojnosće na bitwišćach a w Grichiskej su drje też jomu tajke mysle zahnałe.

Hospodarstwo.

(L. V.) **Tuni wolij a tuk.**

Dokelž po morju ničo wjacy k nam njepřińdże, je to też we wobkhodże z wolijom a tukom jara čuć. Zo by so njedostatkej trochu wotpomhało, dyrbimy po možnosći też naše płody sebi k rjadej brać. Jara bohate na tuku su bóčki našoho kamjeńtnoho sadu; z tutych dobyty wolij derje słodźi a je so dotal jeno jara mało zwužiwał. Rozbrójenjo materiala drie je hłowna wina toho. W tutym pomhał k spomoženju wšitkich, dyrbjał też tónle zadźěwk spadnyć, a dyrbjeli so puće a srědki namakać, zo bychu so tele tak ważne płody we wulkej mnohosći hromadźiłe a wužiłe. W kóždym měsće našoho sakskoho kralestwa, we wulkim a małym, w kóždej wsy a wjescy dyrbjałe hromadźace městna za tele na woliju tak bohate bóčki wobstać, kaž też za druhe wolij dawace płody, kotrež hewak bjez wužitka wostanu.

Žónske towařstwa abo jenotliwe socialnje zmyslene wosoby su tola wšudźe k namakanju; a wone budźa zawěsće zwólniwe, w powšitkownym interesse też hnydom tele hromadźenjo do skutka stajić. Krajna radźeŕnja za zežiwjenjo ludu, Dresden-A., Lüttichaustr. 3, přijima nahromadźene hromadki rad, wobstara to, zo by so z toho wolij dobył a přiwobroći dobytk z toho potom „Čerwjenomu křižej“ abo „Heimatdank“.

Kotre bóčki maja so nětko hromadźić a što ma so činić, zo so wone při dlějšim khowanju njeskaža? Bóčki wišnjow (na, po tych tola hižo je), aprikosow, brjóškow, slowkow a winowych kićow, tohorunja płody słónčnych róži a też jara tukowe kyrpsowe bóčki so přihodźa, hdyž so dobre wotedadźa. Tuž dyrbja tajke bóčki, zo bychu wšě mjasne kuski so wotstroniłe, někotre hodźiny so do wody położić, potom w křidźe (dóšlaku) so wotrybować, wopłokać a na to wusušić, hewak so skaža a plěsniwja. Słónčne róže dyrbja so hižo wotrězać, hdyž znutřkowne zorna počinaja so čornić, a potom dyrbi so jim dać dozrawić. Tuž měte so hnydom wšudźom hromadźace městna připrawić, dokelž dźěn smy hižo w času, hdźež tute płody zrawja. Krajna radźeŕnja za zežiwjenjo ludu (Landesauskunft für Volksernährung, Dresden-A., Lüttichaustr. 3.) je přecy zwólniwa, dalšu radu za organisaciju sobudźěłić.

Wšelčizny.

(Njezbožowne přeměnjenjo.) Sebi myslo, zo ma blešku piwa před sobu stojo, napi so rězniski mištr Schleicher w Lauscha z bleše ze salmiakom, skhorje hnydom na to a wumrě po krótkim času.

⁘

(Zmijica skusała.) W blizkosći městačka Freiwaldau w Šlezskej šćipaše 14lětny syn jenoho rentnera z Böhmischdorfa jahodki w lěsu. Při tym bu wot zmijicy do nohi kusnjeny. Dokelž so z woprědka wo ranu jara njestrachowaše, nasta pozdźišo zajědojćenjo krewje, na čož hólčec pod žałostnymi bolosćemi w khorhowni wumrě.

⁘

(W khamorje sebi wusnył.) Hdyž hosćencař Simla w Libercu (Reichenberg) w nocy domoj přińdże, wusłyša w swojim wobydlenju, kotrež w prěnim poskhodże leži, sylne smorćenjo. Swojoho syna na pomoc zawoławši wuhladaštaj w drastnym khamorje młodoho człowjeka spjacoho. Zaspanc bě wěsty šewski pomocnik Kausche z Kaltauf (w Šlezskej). Wón chcyše sebi drasty nakradnyć a bě tohodla do domskoho zaléźł. W khamorje pak njeje trěbnu drastu namakał, jenož jedyn přewoblek, w kotrymž tam hižo woblečeny leżeše. Hdyž bě při swojim padušstwje ludźi wusłyšał, bě do khamora zaléźł a sebi tam wusnył.

⁘

Dwanaće synow zhubiła.

Kaž Meranske nowiny pisaja, su dwanaćo wumrěli: 12 zmužići pacholjo. Wšitcy běchu kejžorscy hajnkojo w lětach 18– 40, krasnje zróstni, dobroćiwi mužojo z jasnym wóčkom. Dwaj z nich padźeštaj w Pólskej, tři smjerć překhwata na krawnych bitwišćach w Haliču, dweju roztorhachu granaty na włóšskej zemi, dwaj padźeštaj w Bessarabiskej, tři swoju krej rozlachu pola Stryja. Wšudźe, hdźež zmužići Awstriscy dobywachu, běchu też naši Tyrolenjo pódla. Što je maćerna wutroba wutrać dyrbjała! Při kóždej zrudnej powěsći hrožeše so rozkoćić, tola dowěra na Boha a podaćo do Božeje wole ju zasy změrowa. Hdyž ju powěsć wo smjerći jeje poslednjoho dosćeže, drje so sylzy linychu z wóčka; wutrobita mać pak rucy stykny a hubje šepnyštej modlitwu: „Knježe Jězu Khryšće, ty wěš, hišće šesćoch bych podała, hdyž jeno dobyćo nam připadnje.“

⁘

(M. J.) Často sćelu so wojakam do pola jako dary lubosće **domjace a lěkařske srědki.** Tajcy maja drje dobru wolu, wojakow chcyć zakitać před wšelakimi wobćežnosćemi horcoho časa abo jim pomoc poskićeć we khorowatosći. Při tym pak so na to njemysli, zo so ze słanjom tajkich srědkow do pola runje nawopačnje skutkuje, město zo by so pomhało; to načini škodu, haj tomu polékuje, zo hakle so khorowatosć na khorosć wuwije. Hdyž ma wojak tajke domjace abo lěkařske srědki, je wulki strach, zo wojak, kotryž tola najbóle samsnu khorosć prawje njeznaje, potom tajke srědki mi a tebi ničo trjeba a z tym runje khorosć pohórši a też zakomdźi, so w prawym času hnydom k lěkarjej podać. Zo bychmy tajkim stracham wobarali, móžemy jeno należnje poručeć, zo so njebychu tajke domjace a lěkařske srědki do pola słałe. Wšak tola wójnske zarjadnistwo so wo to stara, zo su tajke khorosćam wobarace abo khorowatosć połožace srědki přecy k rukomaj.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

16. augusta 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	72 - 76	125 - 130
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	57 - 63	120 - 126
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	49 - 54	110 - 118
4. snadnje picowane kóždeje staroby	40 - 47	101 - 108
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće . .	70 - 75	125 - 130
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	60 - 66	123 - 129
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy . .	47 - 57	104 - 115
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy .	35 - 42	90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy .	25 - 30	81 - 89
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	65 - 70	112 - 117
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	42 - 50	94-103
3. snadnje picowane	38 - 41	87—93
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	75 - 78	120 - 123
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	68 - 72	113 - 117
3. snadnje wuwite wot cyca	62 - 65	107—110
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	72 - 74	147—150
2. starše korme borany	66 - 69	136—142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy .	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	130 - 135	165 - 170
2. mjasne	120 - 125	155 - 160
3. snadnje wuwite	100—110	135 - 145
4. rancy a kundrosy	115—135	150 - 170

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 14. aug. wot	hač	w Kamjencu 19. augusta wot	hač
	hr. pj.	hr. pj.	hr. pj.	hr. pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt. .		22 10		22 10
Rožka, kórc po 160 punt. .		17 60		17 60
Ječmjeń, kórc po 140 punt. .		21 —		21 20
Pšeńca		13 —		13 —
„ nowa				
Rožka		11		11 —
„ nowa				
Ječmjeń		15 —		15 —
Wows		15 25		15 25
„ nowa				
Hroch . . . . . 50 kg abo				
Woka . . . . . centnar				
Jahły				
Krupy				
Hejduš				
Běrny, nowe	7 —	7 50		6 25
Pšeńčna muka		21 82		
Ržana muka		18 12		
Syno	4 50	5 50	5 —	5 50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	4	4 40		4 33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	3 50	4 —		4 —
Prosata 261 (w Kamjencu —)	14 —	30 —	13 —	24 —
Butra 1 kg	3 80	4	4 —	4 30
Jeja, mandl	1 80	2 —		1 80
Pšeńčne wotruby		6 50		
Ržane wotruby		6 50		
Pšeńčny gris				
Ržany gris				

(Před zatepjenjom wukhował.) Ruski zajaty Goltz je w Tangermünde třilětnoho hólca před zatepjenjom wukhował. W tamnišim zaliwje dźěłaja jeći a tuž zhromadźuja so tam husto dźěći, kotrež jim přihladuja. Při tym přińdźe mały hólčec přejara blizko brjohej a padźe do hłubokeje wody. Goltz wuhladawši njezbožo, skoči za nim a wuswobodźi hólčeca z napinanjom wšěch mocow z wody. Zmužity Rusa je sebi při tym nohu wobškodźił. Zawěsće kiwa jomu derje zasłužene myto.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 806. Mikławš Propst w **Njebjelčicach**; 807. Hańža Pjetašowa z **Nowoho Łusca**; 808. 809. ze **Sulšec**: Mikławš Haška, Jurij Čornak; 810. Marija Fórchę z **Haslowa**; 811—814. z **Radworja**: Jakub Běrk, Jak Šmidk, Otilia Šenkec, Marija Zmijowa; 815. Jan Wj z **Hodlerja**; 816. 817. z **Bronja**: Mikławš Hančk. August Filip; 818. Mikławš Wólman z **Łuha**; 819. Marija Krempcyna z **Khasowa.**

Za fond: Mikławš Wólman z Łuha 2 hr.

Za nowy wołtař do Zdźerje darichu: K. K. z Budyšina **300 hr.**; Njemjenowany z Njebjelčic 10 hr.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Procesijón do Krupki

pójdźe **njedźelu 5. septembra.** Rano w 5 hodź. w Klóštrje Boža mša; potom wotkhad. Štóž chce sobu hić, njech so zastara z khlěbom a njech sebi wobstara wot **gmejnskoho předstojićerja** kus wopisma, jeli dyrbjało trěbne być. Ze železnicu nichtó přez mjezy njepřińdźe, khiba sebi dospołny pass wobstara. Štóž chce jěć, njech jědźe jenož hač do Gottleuba, tam njech so procesijónej přizamknje.

Narćik, wjednik.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 22. augusta** wječor w 8 hodźinach w towaršni **měsačnu zhromadźiznu.**

Přednošk je dobroćiwje přilubjeny.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:

Stare wašnjo molowanja.

Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.
Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.
Polichromowanjo a pozłoćenjo wołtarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.

Wobličenja a skicy darmo.
Z prima-referencami mózu służić.

Wapno (kalk) wuhlo brikety kamjeńtne wuhlo anthracit wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,

krónowe a mosćikowe dźěła, plomby wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju
w serbskej a němskej rěči
wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja

Budyšin :: :: :: Před šulerskimi wrotami 21
Dalokorečak čo. 893.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje ćety

Hany Cyžoweje

rodź. **Kmječec**

zaw. mandź. † **Jakuba Cyža** mjen. **Jurca,**
bywšoho ryćerkublerja na Horje,

wuprajamoj wšitkim za wšu lubosć w jeje khorosći a při smjerći, za wopytowanjo pustywječora a bohate k rowu přewodźenjo z tutym

swój najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Kozarcach** na dnju pohrjeba,
15. augusta 1915.

Jakub Kmječ, kubleŕ,
a **Hana** mandźelska.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoreč̌čak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 35. | **Budyšin, 28. augusta 1915.** | **Lětnik 53.**

Měj dowěru.

Ty sy na kraju abo z kraja a wšě je znaješ; wšě te lilije pola a ptaki pod njebjom. To je tón dobry dźećel, kotryž sebi lětsa bóle ważiš hač hdy, hdyž je tola tak mało za skót. Wot njoho šaka derje doji a butra je žołta kaž wósk a słodźi słódcy kaž měd. Te lilije na polu, to su te husace kwětki z tymi běłymi hłowčkami a žołtymi włóskami. A to je ta trawa w zelenej sukničcy a wšě te rjane nuchawki mjez nje. Kaž by najrjeńši persiski tepich na nju położił, tak luku wodźewaja a brjóžki a pućiki a po nim khodźa Bóh a joho jandźeljo a swjeći. Te lilije na polu, to su dale te fijałki w zahrodcy, kotrež tak rjenje wonjeju a wšě rjane róže te běłe a čerwjene, ta Maréchal Niel, a la France a kažkuli rěkaju. To su te asterki a naliki, na kotrež tak rad hladaš a je do kwěćela zwjazuješ a we jstwi do kuta za blidom swjatej Marcy staješ. Te lilije pola, to su wšě rostlinki a rostliny, tež te wysoke a šěroke duby při Pazličanskim wulkim haće, kotrež lědom tř̌o, štyrjo muže wobpřimnu. A to je khójna na Delanskich pěskach a te wulke lipy za hunami a topoły na wsy.

A tele lilije pola, štó je wšě sčinił a štó jim dawa pić, hdyž zemja trada, a štó słónčko? Tež wone njechadźa ćmu. A štó je sčini tak rjane, zo ći wutrobu rozwjesela, a byrnjež by na suchoćinu ćerpjeł a na khorołožu ležał? Štó tak sylne, zo wudźerža wichory a dešć a zymu? A štó tu trawičku tak zhibitu, zo so khila a njezłama, hdyž wětry přez nju a do njeje wuja? A štó sćele sněh, zo njebychu zmjerznyłe, a štó wšém dawa wotpočinka w zymje a naleto mocy, zo wotuća a dźěłaju a rostu a w lěće kćěja a nazymu přinjesu płody?

Wo tychle lilijach rěči dźensa Knjez a wón je, kotryž je sčini a za nje so stara.

A te ptaki pod njebjom, wo kotrychž wón rěči, tež te ty znaješ. A byrnjež njewusywałe a do brjóžnjow njewozyłe, wone tola maju jědźe a markow na khlěb njedóstawaju a za rumunskej muku njeżadaju. Maju zeżiwjenjo. A byrnjež kóždu sobotu něšto złotych domoj njepřinjesłe, maju tola drastu a bydlenjo. A też tón najhubjeńši z nich, za kotrohož po Jězusowych słowach ani dwaj pjenježkaj njedaš — tón worakawy wroblk — kak tola je přecy rjenje zdrasćeny! Kak rjany ma kabat: šěrobruny, smuškaty! Jendźelski płat njeje rjeńši a lěpši. A kholowčki, njejsu mjehke kaž pjerjo a mósk? A ženje njejstej roztorhanej, khiba hdyž je so z druhimi kusał. A kóžde lěto dóstawa nowu montironku: jenu lohku, zo njeby so pocił, a jenu ćopłu, zo njeby zymu mrěł. A też rjane škórnički ma a přecy rjenje wurjedźene, byrnjež służownoho njemeł a nic służowneje. Su z najlěpšeje kože a ženje njemačeju. A też z nim rostu a tuž ženje nowe njetrjeba a tak sej też nětkle staroscow njećini a na šewca njetrjeba so mjerzać, zo su póduše předrohe. A wšo jomu sedźi kaž přilate a też žadyn Parižski krawc a ani Budyšski Jurij Bjedrich a Kamjenski Müller njebyštaj mohłoj tak rjenje zešić. Bjez dźiwa! Kotryž je joho stworił, je joho też drasćił. Je dźě mištr na wšě boki a na wšo so wustoji.

A hlej tón nětko nochcył so wustojeć, hdyž ty joho trjebaš? A nochcył ći pomhać, hdyž trjebaš suknju a pikešu a nowe škórnje? A nochcył ći dać, hdyž maš płaćić a při drohich časach nihdźe njedosaha? A wón ći nochcył pomhać, hdyž na khorołožu ležiš a čŕjódka dźěći je wokoło tebje a muž so bije z Rusami abo w Francózskej, Flanderskej? A wón će njechał škitać, hdyž złósć so na tebje měri a lóze huby a wótre zuby?

Čohodla dha wšo te hornje pisam? Knjezowe słowo ći nadrobnje rozskubach, zo by so ći prawje hłuboko do mysli a do wutroby a do wole zaryło, a zo by sebi potom prajił z Knjezowym słowom:

„Njejsće wy wjele wjacy, dyžli wone? Jelizo pak Bóh trawu na polu, kotraž dźensa je a jutře so do pjecy ćisnje, tak drasći, čim wjacy was?“ A hižo profeta praji: „Wšo, štož je, Knježe, ty lubuješ a njezacpěwaš žane swoje stworjenjo; přetož ničo ty njejsy sčinił, zo by je hidźił.“ A hdyž nětko Bóh za wšo so stara, tež za wroblka, a trawičku, kotrejž tola do wěčnosće jomu za to dźaka prajić njebudźetej, a wo nim ničo njewěstej: nic potom skerje za tebje, kiž ty joho khwališ a k joho česći dźěłaš a kotrohož je wón sebi wukupił z drohej krewju swojoho syna, sčinił po swojej podobnosći?

Dowěru k njomu chce ći wón z dźensnišim swjatym sćenjom zaščěpić. A na njoho dyrbiš so spušćeć zwěrić a nic žałosćić a njetrjebawši so starać. Kak husto tola twoje mocy njedosahaju! Što hižo so staraš, kak so holca wuda, hdyž hakle je lědom ze šule? A čohodla płačeš, kak budźeš ze swójbu so zeżiwić, hdyž je muž we wójnje? Wšak je dotal derje šło, tak też z Božej pomocu — to chce Jězus dźensa prajić — dale póńdźe. Wón dźě chce pomhać, kotryž pomhać móże. A čohodla sebi hłowu łamać, hač budźeš dań přecy wotedać móc, hdyž sy dotal přecy mohł? Kiž je pomhał, budźe dale pomhać; to chce ći dźensa prajić z tym rjanym přirunanjom. A też hdyž muž ći padnje we wójnje a twojim dźěćom nan; hdyž jenički syn tam wostanje abo hubjeny domoj přińdźe, zo ničo wjacy sebi zasłužić njemóże: k njomu dyrbiš dowěru měć, to će dźensa wuči.

Jenož spokojom dyrbiš być z tym, štož ći da a kak ći da. Maju wroble kóždy dźeń pječeń a tykanc abo caltu? Hdyž sněh zemju kryje a pola, a hdyž puće su zawćte, tak sebi drapa na pućach ze sněha abo při bróžni pyta a prosy.

A tak też Bóh ći budźe pomhać. Wězo židźanu drastu a złote hrody ći njeda; wón luksus njelubuje. Tola kaž so přistoji, dawa kóždy čas. A wón też njepřinjese drastu zešitu a khlěb napječeny a krošiki a złotaki w móšni. Ale wón je ći dał rozom a dał rucy a dał pluh a motyku a symjo; a je ći dał šidleško a grat a kožu, a hěbl a tružnik a potom je prajił: nětk dźěłaj.

Dźěłać potajkim maš.

A hišće něšto! Też spěwać. Dopomniš so na Mójzesa a israelskich, hdyž mějachu we pusćinje z njepřećelom wojować? Zmužiće so bijachu, žadyn so njeboješe ranow a krewje; prócy a napinanja so njestróžichu; rucy a mječ, a rozom a móc wužiwachu swědomiće. A tola njechaše hić a njemóžachu so přebić. Hdy pak dobywachu a dobychu? Hdyž Mójzes na horje z wupřestrjenymaj rukomaj so modleše.

A tak też ty dźěłaj! K tomu spěwaj a potom móžeš Bohu so dowěrić. Přecy twoje zbožo budźe hladać a ty jomu wěř, byrnjež też druhdy dźiwnje so činiło.

Je wójna Jendźelskeje přećiwo Němskej nuzna a tuž też sprawna?

Wjele hižo je so wo nětčišej wójnje pisało; ze wšelakoroho stojnišća je so hižo posudźowała. Při tym je so wosebje dźiwało na podźěl, kotryž ma Jendźelska na tutej wójnje, a na přičiny, z kotrychž so tutón kraj za wójnu rozsudźi.

Jendźelčenjo chcedźa być křesćanski narod; hórcy bychu so ranjeni čuli, by-li człowjek chcył na jich křesćanstwje dwělować. Zwonkownje zda so to też woprawdźe tak być. Nihdźe na přikład njeswjeći so njedźela tak kruće kaž w Jendźelskej. Jendźelscy ministrojo a wjednicy stata su to přecy nanajwustojnišo rozemili, mjeno křesćanstwa a křesćanskeje kultury k tomu znjewužić, zo bychu swoje sebične wotpohlady w swětowej politicy ćim lóže — runjež tajeńscy — docpěli. Jeli štó w tutym nastupanju jich přetrjechi, dha su to traš Amerićenjo, kiž maja tučasnje wosud Zjednoćenych statow w Americy we swojej rucy. Njebudźe zawěsće bjez zajimawosće, hdyž jónu bjeze wšoho předsudka poměry pruhujemy, w kotrychž Jendźelska k nětčišej swětowej wójnje stoji. —

Je wójna Jendźelskeje přećiwo Němskej nuzna a tuž też sprawna?

Štóž chce nětčišu wójnu prawje rozemić a posudźeć, dyrbi jasnje přewidźeć přičiny, kotrež su k wójnje wjedle. Attentat w Serajewje bě jenož zwonkowny nastork; tamniše kulki a bomby, kotrež arcywójwodźe Francej Ferdinandej a joho mandźelskej rubichu

žiwjenjo, zadźěłachu woheń, kiž so po wšěm swěće rozpłomjeni. Woprawdźite winy wójnskoho wohnja pak tča hłubšo; maja so pytać w tamnych wliwach, kotrež w poslednich lětdźesatkach politiske žiwjenjo europskich statow wobknježachu. —

W europskej politicy zjewješe so hižo dlěje wěsta napjatosć mjez Francózskej, Ruskej, Jendźelskej na jenej stronje a Němskej a Awstriskej na druhej stronje. Italska khodźeše hižo před wójnu swoje puće, kotrež běchu často zaměram jeje zwjazkarjow napřećiwne. To je zjawne potajnstwo — tuž tu na nju jako zwjazkarja docyła njedźiwamy. Hdźežkuli měješe ważniše europske prašenjo so wujednać, tam stoještej sebi tutej mócnej politiskej stronje napřeco. Při tym wustupowaše napřećiwnosć mjez Jendźelskej a Němskej na hospodarskim polu dźeń a jasnišo; tuta napřećiwnosć přeradźowaše so wosebje we łódźniskej politicy wobeju statow. Tuta hospodarska napřećiwnosć je poslednja a hłowna přičina tuteje strašneje wójny, kotraž hižo lěto dołho wobličo Europy zapusća.

Wězo su też hišće druhe winy mócnje sobuskutkowałe a k wójnje hnałe. Francózska njeje wot porażki z lěta 1871 sem ženje z mysli spuščiła, na Němskej so wjećić. A runje w poslednim času rosćeše w republicy narodna přepjatosć strašnje, kubłana tajnje, ale stajnje wot šamawcje Jendźelskeje, kotraž do tutoho narodnoho, po cyłej Francózskej so dymjacoho wohnja z połnymi licami duješe.

Ruska złožowaše, poćerpiwši strašnu porażku přez Japanskich w Asiskej, swoje wóčko zasy dale a bóle na južnowukhodnu Europu, na Balkan a Konstantinopel. Na tute krasne, nad Dardanellami ležace swětowe město zhładowaše Ruska dźeń a požadliwišo — ma wone tola nimo hospodarskoho wuspěcha — wone by Rusku ze srjedźnym morjom zwjazało — za nju njesměrny kulturny wuznam. Tute město je kolebka prawosławneje cyrkwje — rusko-grichiskoho wuznaća. W 11. lětstotku bě patriarch Konstantinopelski rańšu Europu wot romsko-katolskeje cyrkwje wottorhnył. Balkan pak njemóžeše Ruska dobyć bjez toho, zo by Awstrisku porazyła, kotraž žarliwje z najważnišich winow na to kedźbowaše, zo njeby Balkan knjeza přeměnił. Cyle bjez wliwa na wójnu njebě też narodna dźělenosć a z njeje wukhadźaca napjatosć mjez Słowjanstwom a Němcowstwom. —

Najebać to je wěste a přez diplomatiske wozjewjenja dopokazane, zo ani Francózska ani Ruska sebi zwěriła njebě srjedźno-europskimaj kejžorstwomaj wójnu připowědźić, njeběštej-li sebi wěstej byłej jendźelskeje podpjery. Hdyž bě Jendźelska swoju pomoc přislubiła, wjedźeše Francózska swoje wójska přez němske mjezy a walichu so ruske črjódy do narańšeje Pruskeje. Z toho wukhadźa, zo Jendźelska njese zamołwjenjo na nětčišej swětowej wójnje.

Kajke poměry wobstojachu nětko mjez Němskej a Jendźelskej před wójnu? Připołożiwši sebi kolonije po cyłej wobydlenej zemi bě Jendźelska też po něčim za swoje překupstwo a rjemjesło najhłowniše wiki cyłoho swěta dobyła a takrjec bjez wuwzaća wobsadźiła. Po času rozrosće so zwonkowny wobkhod Jendźelskeje w tajkej měrje, zo žana móc ju njemóžeše dosćahnyć, wjele mjenje přesćahnyć. Ale tuta hospodarska přemóc Jendźelskeje khowaše za nju też wěste strachi. Jeje kčějate hospodarske žiwjenjo njewuwiwaše so porjadnje dale a njepostupowaše z požadanjemi časa. Jendźelsku móžemy w tutym nastupanju přirunować ze starej, swětoznatej firmu, kotraž so žiwi wot nahladnosće, kotruž su jej prjedawši mějićeljo z njewustawacej prócu a dźěławosću wuskutkowali a jej jako drohotny pokład zawostajili; z firmu, kotraž je, twarjo na swoje mjeno a swoju wuwołanosć, swojich kupcow sebi wěsta a měni, zo so wo stajnje přeměnjate potřěbnosće tak jara starać njetrjeba. To je tak trochu wobraz dźensnišoho jendźelskoho hospodarstwa.

Ale wobstojnosće so přeměnichu. Nowy konkurrent bě Jendźelskej na swětowych wikach postanył. Na bitwiščach Francózskeje běchu so lěta 1870/71 jenotliwe krajiki Němskeje zjednoćiłe k mócnomu cyłkej. Sćěhwk bě, zo mocy Němskeje, kotrež běchu so dotal w politiskich wojowanjach mjez sobu wucerpałe, na wšěch polach hospodarskoho žiwjenja dźěłać počinachu. Hospodarske žiwjenjo Němskeje bu cyle přetworjene a wobnowjene. Dotalny ratarski stat bu z dobom industrialny stat. Wědomosć stupi, kaž to prjedy njebě było, do służby rjemjesła. Šule buchu přeměnjenym wobstojnosćam přiměrjene a wučba po nowych potřěbnosćach zrjadowana. Wuspěch tajkich prócow a napinanjow njemóžeše wuwostać a zjewješe so bórzy. Łódże z khorhowju Němskeje přejězdźowachu wšitke morja, na wšěch swětowych wikach pokazowaše so němski překupc a wotewrješe swojej dźěławosći přecy nowe pola; němscy inženěrojo a technikarjo buchu po cyłym swěće znaći a pytani. Němska dobywaše sebi swět — nic, zo by tute dobyće wotpočowało na krajnym wobsedźeństwje abo politiskej mocy, ale na wuwjednosći a pilnosći cyłoho luda. Sćěhwki pokazowachu so wosebje na te wašnjo, zo zwonkowny wobkhod Němskeje stajnje rosćeše a so hotowaše wobkhod Jendźelskeje w běhu někotrych lět dosćahnyć, haj přesćahnyć. To pak by jendźelsku hordosć do smjerće raniło — tuž měješe so tajki sćěhwk na kóždy pad wotwobroćić.

Dwoju móžnosć měješe Jendźelska, zo by tutu starosć wotbyła. Pak móžeše spytać swojoho konkurrenta — Němsku — z joho *samsnymi brónjemi zbić — to rěka: na wu*stojnosći a pilnosći němskoho překupca přetrjechić a tak swoje wobknježace stojnišćo na swětowych wikach wobkručić, pak móžeše sebi na to myslić, Němsku přez wójnu tak wosłabić, zo njeby za dołhi čas wjacy jako konkurrent Jendźelskeje na swětowych wikach wustupować mohła. Prěniši jenički sprawny puć Jendźelska njeje woliła, budź zo njeměješe hižo mocy a energije dosć, ze swojim přećiwnikom na hospodarskim polu na přemoh dźěłać, budź zo sebi mysleše, zo z wójnu spěšnišo a wěsćišo swój wotpohlad docpěje. Eduard VII., předkhadnik nětčišoho jendźelskoho krala Jurja, započa tohodla ze swojej politiku wosamoćenja Němskeje. Francózska w swojej njeskludźenej wjećiwosći pokazowaše hnydom połne zrozemjenjo za tute jendźelske prócowanja. A też Ruska, kotrejež interessy so tola z tamnymi Jendźelskeje w šěrokim swěće skoro wšudźe křižuja, da so w swojej mocy-lakomnosći a njepřećelniwosći přećiwo Awstriskej zaslepić a za jendźelske zaměry dobyć. Tak stojachu politiske wobstojnosće w poslednich lětach. Trjeba bě jenož nastorka a hrožace njewjedro dyrbješe wudyrić.

Tak je tuta wójna wušła ze zawisće Jendźelskeje přećiwo Němskej. Hospodarske winy su ju přinjesłe. Hdyž tón zwisk mjez politiku a wójnu spóznawamy, wěmy, kak mamy wójnu posudźeć a lud, kotryž je ju zawinył. Je-li lud w swojej politiskej existency a njewotwisnosći wobhroženy a njewostawa-li jomu wjacy druhoho srědka hač wójna, zo by wobstał, prajimy wšitcy, zo je wójna za njón nuzna a zo je tohodla sprawna. Štóž pak jenož tohodla wójnu započina, zo by sebi ze šije wotřasł wostudłoho, strašnoho konkurrenta, tón hrěši ćežko na človjestwu. Jendźelska je tutu hanibnosć wobešła, wo kotrejž budźa stawizny swědčić hač do najdalšich časow.

Wójna.

Lord Kitchener přehladowaše francózsku frontu.

Srjedu 18. aug. přehladowaše lord Kitchener cyłu francózsku frontu. Joffre a wójnski minister Millerand joho přewodźeštaj. Zhromadne wuradźowanjo so přizamkny, při kotrymž Millerand w narěči praji, zo Němska wjacy dowěry na dobyće nima. To je Kitchenera na dompuću zawěsće jara tróštowało. (b)

Jendźelski parnik „Arabic“ podnurjeny.

Jendźelski parnik „Arabic“, White-Starliniji słušacy, bu na puću do Ameriki torpedowany a podnurjeny. Wobsadka a pućowarjo so z wjetša wumožichu. — „Arabic“ bě před krótkim wjele bróni a municije do Jendźelskeje přiwjezła. Też ameriscy pućowarjo běchu so z njej wjezli. Tehdom bě podmórnikam wućekła. Na dompuću ju nětko lepichu a jej njedušne dźěło zakazachu. Po „Lusitaniji“ je wona najwjetša z podnurjenych łódźi, měješe přez 12000 tunow. —

Po dalšich powěsćach je so při podnurjenju tola něšto ludźi zatepiło a mjez nimi štyrjo ameriscy pućowarjo. Praša so nětko, što budźe president Wilson činić. Je hnydom poručił, zo bychu wumoženi ameriscy pućowarjo so sudniscy přesłyšowali, kak je so podawk stał. Potom drje so rozsudźi, hač a kak by z němskim knježeństwom rěčał. Jendźelske a francózske nowiny šćuwaja wězo k tomu, zo by Němskej z wójnu hrozył. Wilson pak z ćežka zapomni, zo mohł z tym swojomu krajej wjacy škodźić hač nam. (b)

Naše łódże w přistawje Riga.

Naše łódźstwowe wjednistwo wozjewja 21. augusta:

Naše łódże w rańšim morju su do rigajskoho wuliwa so dobyłe; přez wušiknje nawlečene miny a saki dyrbjachu sebi najprjedy z wobćežnym a strašnym dźěłom puć přihotować. Při nastawacych prěnjotnych wojowanjach bu ruska torpedowa łódź z rjadownje „Emir Bucharstij“ zničena. Druhe łódże, mjez nimi „Nowik“ a jena wjetša łódź, buchu ćežko wobškodźene.

Hdyž Rusojo wječor 19. aug. do Moonsunda cofachu, buštej ruskej kanonskej łódźi „Siwuč“ a „Korojec“ po zmužitym wojowanju přez woheń našeje artillerije a nadběhi torpedowych łódźi podnurjenej. 40 mužojo wobsadki, mjez nimi dwaj officiraj, buchu, z dźěła ćežko ranjeni, wot našich torpedowych łódźi wumoženi.

Tři z našich torpedowych buchu přez miny wobškodźene. Z nich je so jena podnuriła, jenu móžachu na brjóh a jenu do přistawa zawjesć. Ludźi zhubichmy mało. (WTB)

Italska je Turkowskej wójnu připowědźiła.

Z Konstantinopla wozjewja so 20. aug.:

Italski zapósłanc marquis Gorroni je dźensa pforće notu přepodał, w kotrejž so wupraja, zo je Italska z Turkowskej we wójnje. Z dobom je sebi zapósłanc swoje passy žadał. Jako wina k připowědźenju wójny so wudawa:

Turkojo su zběžki w Libyskej podpjerali a w Syriskej zasydlenym Italjanam wobarali wotpućować.

Woprawdźe leži wěc tak, zo stej Jendźelska a Francózska Italsku k wójnje nuzowałoj. Khuda Italska dóstanje jenož pod tym wuměnjenjom trěbne pjenjezy. Złoto za krej! Nětko drje so bórzy pokaza, hač Italscy při Dardanellach wjacy wučinja hač nad Isonzom.

Turkowska a Bołharska

stej swoje jednanja dokončiłoj a podpisałoj. Bołharska njeżada Kirkilisse a dóstanje za to Karagatša we wěstym wobsahu wobej brjohaj Maricy. Tu chce Bołharska železnicu do Dedeagatša twarić. Z wujednanjom je drje wša přičina k překorje mjez Bołharskej a Turkowskej spadnyła. To zawěsća sobu bołharsku neutralnosć. — Kak z Rumunskej stoji, wostawa njewěste.

Serbija stoji před ćežkim rozsudom.

Ruska a jeje přećeljo žadaja nětko z hroženjemi, zo by Bołharskej postajeny dźěl Macedonije wotstupiła. Ministerpresident Pasič je skupštinje přewostajił, zo by rozsudźiła a wona nětko wuradźuje. Njeje jara k wěrje podobne, zo skupština žadanja štworo-zjednoćeństwa, kotrež chce Bołharsku dobyć, dopjelni. — Ruska žada też, zo by Serbija z nowa Awstrisku přimała. Serbija pak ma to po jeje dotalnych woporach za hołe samomordarstwo. (b)

Nadpad jendźelskich wójnskich łódźi na přistaw Zeebrügge.

Do belgisko-němskoho přistawa Zeebrügge přijědźe zańdźenu póndźelu rano něhdźe 40 jendźelskich wójnskich łódźi a wutrěli tam 60—70 granatow. Jedyn němski wojak bu morjeny, šesćo ranjeni a tŕo belgiscy wobydlerjo ranjeni. Hdyž naša přistawna artillerija na njepřećelske łódźstwo tŕeleše, cofaše wone k wječornej połnocy. (b)

Jendźelska kralowska swójba

chce swoje sydło do sewjerneje Jendźelskeje přepołožić, to drje němskich Zeppelinow dla, kotrež su w polednim času wjacy króć we Londonje pobyłe. Při poslednim wopyće morichu jich bomby w City 52 wosobow a ranichu 96.

Też ruski car

njećuje so w Pětrohrodźe wjacy wěsty dosć a chce hłubšo do kraja. W Pětrohrodźe rěči so zjawnje a khutnje wo tym, zo mohłe němske wójska hač tam přićahnyć. (b)

Ossowiecz při Bobru,

swoju poslednju twjerdźiznu w Pólskej, su Rusojo póndźelu wopušćili. Bě wulki čas, zo hišće k južnomu ranju wućeknychu. Ossowiecz bu wot Němskich wobsadźena. (b)

Bałma — wójnska kontrebanda Jendźelskeje.

Bałma bu wot Jendźelskeje za wójnsku kontrebandu wuprajena. Njesmě so potajkim do Němskeje docyła a do neutralnych přistawow smě so jenož pod wěstymi wuměnjenjemi přiwožować. W Danskej, Świcy atd. su z tym jara njespokojni. A Amerika? (b)

Na wječornych a italskich bitwišćach

bu też posledni čas bjez přetorhnjenja horco wojowane. K rozsudej wojowanja nihdźe njewjedźechu.

K rańšim bitwišćam

złožuja so dale wšitke woči. W stajnym zwisku mjez sobu dobywaja so naše wójska dale k ranju. Druha ruska linija při železnicy **Grodno Bialostok Brest-Litowsk** je wjacy króć přełamana. Rusojo drje Brest-Litowsk z wójnskej nadobu hižo wopušćeja. Za nich je strach, zo jich cyła fronta so roztorhnje do južnoho a sewjernoho dźěla. Njesměrnje ćežke a strašne su wojowanja, wosebje k južnomu ranju wot Brest-Litowsk, hdźež daloke Rokitno-tonidła po hubjenych wuzkich pućikach stajnje z wěčnym potepjenjom hroža.

Přehlad wo našich postupach sćěhowace wozjewjenjo našoho wjednistwa 25. augusta **z rańšich bitwišćow** poda:

Wójska pólnoho maršala z Hindenburg:

K **połnocy rěki Njemen** bu při zbožownych wojowanjach wokoło **Birski** 750 Rusow popadnjenych. Wójsko general-wyška **z Eichhorn** postupowaše dobyćerscy wojujo dale k ranju. 1850 Rusow bu zajatych, něšto mašinskich třělbow dobytych. Wójsko generala **ze Šoltz** přińdźe hač k Berozowcy, doby Knyszyn a překroči k połdnju wot Tykocina **Narew**. Wójsko generala **z Gallwitz** wunuzowa sebi na drozy **Sokoły**—Bialystok překhod přez Narew. Joho prawe křidło dóńdźe, njepřećela zahnawši, hač k Orlancy. Wójsko zaja 4700 Rusow, mjez nimi 18 officirow a wza 9 mašinskich třělbow.

Wójska pólnoho maršala prynca Leopolda Bayerskoho:

Njepřećel spytowaše wčora podarmo naše posćěhanjo zastajić. Wón bu přimany a do Bialowieska-lěsa zahnaty. K połdnju wot lěsa přińdźechu naše wójska hač do krajiny k ranju wot Wierchowicze. 1700 njepřećelow bu zajatych.

Wójska pólnoho maršala z Mackensen:

Wójska bliža so zbitomu njepřećelej sćěhujo wyšinam na wječornym brjohu Cesny (k wječoru wot Brest-Litowska). **Na južno-wječornej fronće Brest-Litowska pola Dobrynki přerazychu wčora awstrisko-němske wójska prědkowne stojnišća twjerdźizny.** Na rańšim brjozy Buga postupowachu dźěle wójska generala z Linsingen wojujo k połnocy.

Wierchowicze leži něhdźe 60 km k rańšej połnocy wot Gponiewicz.

Brest-Litowsk dobyty.

Hłowne wjednistwo wozjewja 26. augusta:

Twjerdźizna Brest-Litowsk je padnyła. Němscy a awstriscy wojacy nadběhachu wobtwjerdźenja na wječornej a sewjerno-wječornej fronće a dobychu so w nocy do hłownoho dźěla. Njepřećel na to twjerdźiznu wopušći.

Što je so w twjerdźiznje dobyło a kajke sćěhwki jeje dobyćo změje, njehodźi so hišće přewidźeć. Važne wostanje też, hdyž snadź su Rusojo z wjetšim dźělom swojeje nadoby ćekli.

Z Dardanellow

piše turkowske wjednistwo:

Na fronće pola Anaforty 23. aug. ničo važne. Po bitwje 21. aug. ličachmy na fronće

Nětčiša wójna

krawny bjezbóžny wusyw swobodnych murjerjow.

(Pokračowanjo.)

Čohodla chcyše loža na kóždy pad tutu wójnu Italskeje přećiwo Awstriskej a Němskej?

Dopis, kotryž dóstachu „Nowe Zürichske Nowiny“ wotkrywa ze žadławej jasnosću wšě te wěrne winy, zo swobodni murjerjo tak jara šćuwachu do wójny. Pruskim junkeram (wěriwi a kraloswěrni zemjenjo) a „wot duchownych bohužel wobknježenej Awstriskej“ so napřećo staja francózska republika, „kotraž před něšto lětami ze sylnej ruku zakroči přećiwo klerikalnomu pasmej popow“. Wupraja so kruta dowěra, zo „syina Italska za wšě časy kónc sčini ze swjatym keklerjom w Romje“ a tak „ludowomu knježenju (demokratiji) a duchownej swobodźe dopomha k dobyću“.

Cyle w samym zmysłu rěčeše też wot Milanskeje nowiny „Italija“ wozjewjeny potajny (čohodla tak tajnje?) wokolnik Milanskeje wulkolože na wšě lože w kraju a wukraju. „Wot trónow a wołtarjow wuswobodźeny čas powšitkownoho bratrowstwa ludow“ so tu jako zaměr tuteje swětoweje wójny předstaja, za čimž ma so kóždy sobu starać. „Francózska a Jendźelska pak“, tak po samym kužole „mištr stoła“ tutón program rozestaja, wojujetej nam k přikładej za demokratisku wěru a nabožnu swobodu a zasłužitej sebi tohodla mócnu a skutkownu podpjeru „bratrow“. Hdyž tu cyrkwi přećiwnu powahu romaniskich (= kotrychž rěč so wotwjeduje wot samoho kužoła romskoho jazyka) swobodnych murjeri wopominamy, njedźiwamy so też jara na tym, zo z dobom, hdyž do wójny trubjachu, sebi žadachu, zo so bamžej souverenowe (= wjerchowe) prawa zawěsćacy zakoń (Garantiegesetz) by wotstronił, zo bychu so zběhnyłe wšě diplomatiske prawa bamžowskoho stoła, haj, zo widźi (po nowinje „Corriere d' Italia“) wulkomištr lože w Florencu dr. Eduard Frosini, prawy wokomik za to, zakoń wotstronić a hižo kónc bamžowstwa: Nanajpozdźišo lěta 2000 zastanje bamžowstwo bywać.

K hižo naspomnjenomu tajnomu cirkularej Milanskeje wulkolože z 20. septembra 1914 (20. sept. 1870 zastupichu Garibaldiowe syły přez Porta Pia do bamžowskoho Roma!) přinjesechu liberalne „Berlinske narodne nowiny“ (čo. 111, 13. meje 1915) w artiklu: romaniscy swobodni murjerjo sćěhowace přispomnjenjo: Ženje njeby tuta spodźiwna přezjenosć, z kotrejž nimale cyły łaćonski swět, z mało wuwzaćemi, w Jendźelskej a Francózskej wumyslene njekhmanosće (přećiwo Němskej a Awstriskej) sobu wotmołwja, tak docyła była, njeby-li so k rozšerjenju tuteje zjednoćeństwo (swobodne murjerstwo!) k tomu podwoliło, kotrohož nadawk to bě, z předowanjom falšnoho čłowjestwa lubosć ludow k swojej wótčinje podrywać k lěpšomu zezdanoho mjeznarodnowstwa, kotrež dźensniši dźeń, hdyž so wšo to wukopa, je jeničcy a samón k podpjeranju sebičnych prócowanjow Francózskeje a Jendźelskeje: měnjene je wot Jendźelskeje duchownje a wot francózskeje pjenježnje podpjerane swobodne murjerstwo w krajach z łaćonskim jazykom.

Tutón tajny wokolnik, rozesłany wot Milanskeje wulkolože na wšě lože w kraju a wukraju, samo do Argentiniskeje, kotryž z dobom cyle spodźiwne swětło na stojnišćo skoro cyłoho mjeznarodnoho swobodnoho murjerstwa w nětčišej wójnje wusywa, rěka takle:

„Dźiwajo na krawnu kupjel přez Europu so zwuliwacu wotuća, hdyž dwě přećiwnej kulturje na so prasnjetej, hdyž so wróća wopomnjeński dźeń druhoho triumfa čłowjeskoho ducha nad ćěmnotu, zo bu swětowe knježstwo bamžowstwa spowalane, we wšěch wutrobach přećo, zo rěki ćečaceje krewje njebychu podarmo so zwuliwałe (cyle

třoch połkow přez 3000 mortwych njepřećelow. Naša dobytka njehodźi so přewidźeć. Pola Ari Burnu spyta njepřećel wječor 22. aug. nadběh přećiwo Kaulisirt. Naši wojacy zničichu z napřećnym nadběhom wulki dźěl njepřećelow. Druzy móžachu rozčkać. (b)

Turkojo wojuja zmužiće a wutrajnje. Tež z municiju stoji pola nich nětko derje, dokelž su pod němskim nawjedowanjom wobšěrne twornje sebi założili.

Chce Amerika łódźe „Arabic“ dla wójnu?

Wěste nowiny pisachu, zo chce Wilson ameriskoho zapósłanca z Barlina wotwołać, jeli Němska podnurjenjo łódźe „Arabic“ za njeprawe njewuznaje. Mjez tym je němski zapósłanc pisał, zo cyły podawk z našeje strony hišće wujasnjeny njeje. Na to dyrbjało so tola čakać. K wójnje z ćežka přińdźe. Americy njemohła wjele pomhać.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Měsćanska rada (wotdźělenjo policije) je wozjewiła wukaz, po kotrymž je młódšim wosobam hač 17 lět bjez přewoda staršich abo přiwuznych kóžde přebywanjo wječor po 10 hodźinach w korčmach, kofejownjach a automatnych restawracijach zakazane. Tohorunja je kóžde přebywanjo mužskich a žónskich wosobow, kotrež njejsu hišće 17 lět stare a hdyž njejsu pod přewodom dorosćenych přisłušnych, na hasach a měsćanskich naměstnach, w měsćanskim parku abo na druhich zjawnych městnach bjez dosahaceje winy wječor po 10 hodźinach zakazane. Přestupjenjo tohole postajenja khosta so pjenježnje hač do 60 hr. a ze zajećom hač do dweju njedźel.

⁘

Z Budyšina. Tudomne towarstwo kat. Serbow „Jednota“ wotmě minjenu njedźelu 22. augusta swoju měsačnu zhromadźiznu. Knjez bohosłowc Kětan ze Słoneje Boršće měješe přednošk wo stawiznach serbskeje farskeje cyrkwje Našeje Lubeje Knjenje we Budyšinje. Z raznymi słowami předstaji wobraz nastaća, podeńdźenjow a wuwića tutoho domu Božoho. Předsyda poda krótke słowa k lětnomu wopomnjeću wudyrjenja nětčišeje swěta-wójny.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na nawječornych bitwišćach bu dale ranjeny:

Mikławš Kliman z Bronja, reservist we pěšim regimenće čo. . . . Wón bu 2. augusta pola Souchez lohko do łohća ranjeny. Najprjedy hóješe so w blizkim Lille, přijědźe pak potom na dowustrowjenjo domoj.

Khory je: Pawoł Khilan z Khrósta, krajny wobornik w grenaděrskim regimenće čo. . . . Wón na jězbje do Ruskeje skhorje a leži nětko hižo přez dwaj měsacaj w lazareće w Mišnje.

⁘

Z Worklec. Podobny warjeński kursus, kaž we Wotrowje, budźe tež pola nas a to **13.** a **14. septembra.** Tasama wučeřka budźe tež wo warjenju w kašćikach (kistach) rozjasnjować. Štóž chce so při tym wobdźělić, njech to hač do njedźele 5. septembra na šuli wozjewi, hdźež tež wšitko dalše zhoni. Přistup maja žony a tež dorosćene holcy a tež druzy, kotřiž maja zajim za wěc. Kursus je cyle darmo. Warjenjo w kašćiku ma ważnosć za tajkich, kotřiž su přez připołdnjo wonka wot doma zdaleni, kaž skałarjo a dźěłaćerjo w lěsu a druzy. Tuž njech je kursus wšitkim należnje poručeny a wobdźělenjo prawje bohate. Budźe za wšěch z wužitkom, wosebje za čas wójny. Njekomdź so nichtó a njedaj sebi tajku přiležnosć nimo hić.

⁘

Kamjenski nazymski hermank budźe wot lětušoho nětko a w přichodźe druhu njedźelu oktobra a sćěhowacu póndźelu; potajkim lětsa 10. a 11. oktobra; nic kaž w protykach stoji 19. septembra.

⁘

Wobkhod z khlěbowym žitom a muku.

Předsyda direktorija kejžorstwowoho žitnoho městna je 21. augusta sćěhowace wozjewił:

Direktorium wobstaracoho wotdźělenja kejžorstwowoho žitnoho městna je z přihłosowanjom kuratorija po § 14 postajenja zwjazkoweje rady dla wobkhoda z khlěbowym žitom a muku z lěta 1915 wot 28. junija t. l., 19. augusta 1915 sćěhowace wobzamkło:

1. K dobyću muki ma so žito hač do 75 procentow wumlěć.

2. Mnohosć muki, kotraž smě so wšědnje za civilne wobydlerstwo přetrjebać, so z přidawkom za ćežkodźěławe wobydlerstwo na 250 grammow postaji; prawo komunalnoho zwjazka, při dalšim rozdźělenju tuteje muki wšelakosć činić za ćežkodźěławy lud, so z tutym njepřima.

3. Mnohosć, kotruž móže samozastarać trjebać, bu na 10 kg khlěbowoho žita na měsac postajena. Při tym runa so 1 kg žita 750 grammam muki.

Tele postajenja płaća wot 1. sept. 1915.

Dopis.

(Bjez zamołwjenja redakcije.)

Luby Pósle!

Wójna je wšěm ludam wobćežnosće, wopory a tradanja napołožiła, kotrež prjedy njeznajachmy. Mjez druhim je wšelake, štož je k jědźi, dwójcy a trójcy tak drohe, jako do wójny. Zo lichomstwo k mocy so njedobywa a zo by khudši dźěl ludu z hłodom zawutlić njetrjebał, je knježerstwo płaćizny rjadowało a za Boži khlěb měru postajiło, kotraž wšědnje na hłowu so dóńdźe. Zo to k njespokojnosći wjedźe mjez wjesnym ludom, kotryž bě w dobrych lětach na to so nałožił, zo Boži dar kóncuje — to so nichtó njedźiwa. Lětuše žitne žně su snadne a nimamy we přichodnym lěće wjacy khlěba wočakować, hač w lońšim. Rěka hižo, zo budźe tež jědźenjo mjasa přikrótšene, kaž so to hižo dawno w Awstriskej čini: dwaj dnaj za tydźeń njesmě mjaso so pola rěznikow předawać, ani w hosćencach k jědźi dawać. Tutón powšitkowny póst, kotryž je lědom napołożeny, tež njekatolskim, je wěsće wola Boža; cyrkej ludy wjacy njeposłuchaja, njestaraja so wo póstny čas do jutrow; za to přima nětko swětna wyšnosć do kolesa a nakładuje póst, wo kotrymž nichtó prajić njemóže, kak dołho budźe trać a hač hišće

---

naše měnjenjo!), ale zo by z nich postanył w krasnosći nowy čas, wot trónow a wołtarjow wuswobodźeny čas powšitkownoho bratrowstwa mjez ludami.

Žane swjedźenje nimaja so swjećić, žane rěče so wotměwać w tutym ćežkim času, w kotrymž, hdyž tež wutroby wyše bija, tola ma jazyk mjelčeć. Bratřa so tohodla wšitcy přeprošuja na 23. tutoho (= septembra 1914) wječor w 9 hodź. 30 min. do zjednoćenych ložow k třom templam, zo bychu w česćownosći (tak! a hdyž katolikojo na bamžowe słowa posłuchaja —?) słuchali na rozkazy, kotrež mištr wot stoła zjednoćeństwej poda.

Naše žně su přišle (štóž wuši ma, njech słyši!): hdyž je nětko symjo, wusywane na derje wobdźěłanu rolu a hnojene wot ducha disciplinowanoho (= hromadže naščuwanoho) zhromadnoho zmyslenja, zeskhadźało, budź kóždy bratr sylny w mjelčiwym woporje swojoho wosobinskoho přeswědčenja (a tu chcedźa nas winować, zo my swoje přeswědčenjo „woprujemy“, hdyž do dogmow wěrimy; dop.)

Wot dźensnišoho dnja njech njebywa hižo žanoho jenotliwoho murjerja, ale jeno hišće murjerski twar!“ (Wukńmy: jednota sylni!)

Podpisane je tute pismo wot republikana Stanisława Maggi a prjedawšoho sobustawa socialdemokratiskeje strony w Italskej, Ludwika Resnati; wobaj staj znataj jako wjednikaj italskich swobodnych murjeri.

Štóž njeznaje njesměrny wliw, kotryž ma swobodne murjerstwo na wšě hałozy zjawnoho žiwjenja, wosebje w romaniskich krajach a by chcył jón měrić po měrje tamnoho wliwa, kotryž cyle njepolitiske (?? — tak praji Barlinska National-Zeitung — my smy druhoho měnjenja) lože w Němskej a Awstriskej wobsedźa, kotrež so jeničcy zaběraja z powšitkownymi dobročinskimi prócowanjemi, mjezsobnej podpjeru, mohł lohko k tomu dóńć, wuznam, kotryž tute cyłe hibanjo bjez dwěla ma, přenizko wotważeć. Ničo njeby było zmylniše dyžli to!

Wulkomištr wulkeje ložе w Jendźelskej a w jendźelskich kolonijach (aha!) kaž tež tych dźesaći „metropolitanskich“ w Londonje, z kotrychž wot dawna swětło rozswětlenja wukhadźa na wšě ložе po šotskim wašnju, stej kral Jurij V. abo joho wuj, wójwoda z Counaught. W kajkim zmysłu rozswětlenjo z tajkoho kužoła runje w nětčišim času so stawa, njemóže dwělomne być. Zjawne wustupowanjo docyła wšěch notoriscy (= kaž je znate) pod murjerskim wliwom stojacych nowinow liberalnych krajow přećiwo Němskej a Awstriskej, štož w tajkej přezjenosći docyła ženje so hodźało njeby, njeby-li wulka přezjena organisacija za tym stała a ju podpjerowała, dopokazuje tola dospołnje, kak swědomiće, haj z dypkom tute z Jendźelskeje a z Londona přikhadźace rozkazy so wobkedźbowachu.

Što je to do rozkazow było, kotrež „mištr wot stoła“ w templu zhromadźenym bratram je podał, je Milanska katolska nowina „Italia“ hakle pozdźiso, po rozpuću přez Argentinisku mohła zhonić: Tute rozkazy su swojeje dźěšćowskeje wotewrjenjeje wutroby dla tak zajimawe, zo by woprawdźe škoda była, njebychmy-li tute podawane direktivy (pokazy za prawe zadźerženjo) tu wospjetowali. Přitomnym so wozjewi, zo ma **kóždy bratr při nětčišich wobstojnosćach winowatosć, zjawne měnjenjo** (šesta europska wulkomóc!) **w tajkim zmysłu wobdźěłać, zo su wšitcy za Jendźelsku a Francózsku, a zo ta winowatosć wosebje tym bratram należi, kotřiž skutkuja w pismowstwje.** (!)

Hdyž je wulka kedźbnosć trěbna, (a tola přińdźe wšo na zjawne — dop.) tuž dyrbi so tola ze **wšěmi srědkami** za to dźěłać, zo by jeli nic hinak tuž na **kumštne wašnjo casus belli** (= přičina k wójnje) mjez Italskej a Awstriskej nastał, zo by Italska wustupiła ze swojeje neutrality a so stupiła na stronu Francózskeje a Jendźelskeje.

(Přichodnje dale.)

hórje njepřińdźe. Dyrbi pak so prajić, po tym, štož je dotal na zjawne přišło, njeje to tola česć za nas, hdyž traš so postajenja a poručnosće wyšnosće lohkomyslnje zacpiwaja a mjelčo snadź přestupuja.

Slědźenjo wšak je našomu ludej hłuboko do stawow zajěło, a też tajkich je, kotrymž je pjatk časć swinjacoho mjasa lubša jako kralestwo Boże: prawi potomnicy Esawa. A je-li wěrno, štož čeledź jenoho abo druhoho wunošuje, mohła wěc tola zrudne a drohe sćěhwki měć, hdyž so zapřimnje wot wyšnosćow. Khiba zo snadź so to jeno z njeprawom stawa? Ale z tym zawjerći so hłowa čeledźi w druhich domach, a přikaznjow ma so tola kóždy dźeržeć, kotrež je swětna wyšnosć dała a kotrež měješe wjesny předstojićer naćišćane do kóždoho domu słać, zo by so po nich činiło. Tym pak, kotříž swědomitosć hospodarjow do směchow ćahnu a mućenjo přiwjedu do čeledźe, praju: čińće kónc z tajkimi wěcami a nječińće druhim čeledź njespokojnu! Jeli nic, dyrbi so wobćežowanjo stać pola wyšnosće: kajke sćěhwki to změje, kóždy sam wě.

Kóžda wójna je surowe njewjedro: njewěš, što přiwjedźe, kak so kónči. A domjace wójny też dobrota njejsu. Domjaca wójna pak to je: přećiwo postajenjam swětneje wyšnosće swojej čeledźi na hrěšne wašnjo poležkować, ze slědźenjom jej hubu zatykać a z tym wójnu donjesć do druhich domow. Čas wójny je čas wurjadneje pokuty za wšěch hospodarjow a za wšu čeledź.

Wězo z tym prajene być njedyrbi, zo měła čeledź nuzu tradać; ale do toho mamy wšitcy so namakać: za čas wójny suchi khlěb město tykanca a prostu syćacu jědź město slědźenjow!

nikow wukaz wudało, po kotrymž so wšitcy mužojo, kotříž wěstoho abo porjadnoho dźěła nimaja a po dopokazu tohodla wokoło dundaja a lěhnjoho pasu, maja so wot policije zajeć a do dźěłarnje dowjesć. W Halberstadt bu hižo dwanaće tajkich dundakow zajatych a do dźěłarnje dowjedźenych.

⁘

(Rusowka jako wojak.) Ruska 17lětna holca, kotraž bě jako jednory wojak w ruskim wójsku służiła, bě sobu mjez jatymi, kotříž so w poslednim času přez dwórnišćo Dirschau wožachu. Holca, ze Sibirskeje rodźena, bě w třělnej hrjebi, hdźež dalokorčćak posłužowaše, hdyž bu wot našich wojakow sobu zajata. Jara wjesoła bě, hdyž w Dirschau žónsku nadeńdźe, kotraž móžeše ruscy a kotraž ju też spokoji, hdyž ji dóńt wójnskich jatych rozestaja.

⁘

(Wysoka staroba.) Na Sofotskich kupach, k wječoru wot Norwegskeje, bydli rybak, kotryž je 119 lět stary. Wón je zawěsće wjele dožiwił a ma hišće wšitke swoje žiwjeńske podeńdźenja w dobrym pomjatku. Tři razy je so woženił. Do swojoho poslednjoho zwjazka zastupi w starobje 96 lět. Wyše toho je cyle čiły a strowy a wot někotrych lět trjeba k čitanju hakle brylu. Starc je pod sedmym norwegskim kralom žiwy.

⁘

(Khroblа francózska holčka.) Němski kejžor bě před něšto časom w francózskim městačku, tak pisa „Rhein. Kurier“, generalnoho wyška z Einem we hłownym lěhwje wopytał. Hdyž so kejžor z wójnskim wjednikom žiwje rozmołwješe, přitowarši so cyle njebojaznje mała holčka, klanku (popu) bjez hłowy na rukomaj dźeržo. Holčka přistupi khroble ke kejžorej, „Sy ty kejžor?“ Kejžor jej to wobkruči, da jej ruku, skhili so k dźěsću, kiž měješe bjez dwěla ważnu należnosć, zo by jej lěpje zrozemił. K powšitkownomu zawjeselenju připosłucharjow wobskoržowaše holčka, 5lětna dźowčička měšćanskoho lěkarja, z mnohimi słowami a žiwymi pohibowanjemi generalnoho wyška z Einem, zo je jeje popje hłowu wotrazył. Při tutej njewšědnej skóržbje wusmja so kejžor wutrobnje; też generalnomu wyškej, kotryž z woprědka zadźiwane wobličo činješe jomu wućisnjeneje hrubosće dla, běše wěc skónčnje k směcham. „Hlejće“, měnješe kejžor smějo, „nětko je so tola wukopało, kajki surowy barbar wy sće“. Skónčnje so wujasni, zo bě generalny wyšk z Einem, kotryž z wjetša uniformu kürassirow nosy, wopor přeměnjenja był. Nic wón bě so toho njeskutka winowaty sčinił, ale kürassir, kotryž běše pola dźěsćoweju staršeju w kwartěrje. Wězo njebě wojak njezbožo z wotpohladom zawinył. Najebać to bě kejžor zwólniwy, za swojoho wojaka škodu zarunać a dari małej Alberće błyšćate pjeć frankow, zo by nowu hłowu swojej popcy kupić mohła. Njemało sebi być dawajo na docpěty wuspěch, woteńdźe mała Francózska so pokłoniwši a khwataše k swojej maćeri, kotraž bě połna starosćiwosće z woknom swojoho bydlenja rozmołwje z kejžorom přihladowała.

⁘

(Leutnant jako kantor.) Wěrna pobožnosć je zmužitosć před sobučłowjekami. A štóž je tu zmužity, budźe hakle prawje jara też před njepřećelom. To so też často w tutej žałostnej wójnje wobwěrnosća. Hdyž officirojo wojakam dobry přikład dawaja, potom njetrjebamy so strachować. Bóh našu zmužitosć požohnuje a da našim brónjam dobyće. Zmužitosć a dowěru na Boha nadeńdźemy tak často pola našich rjekow zjednoćenej. Kak jene to druhe wudospołnja, za to jeno tu přikład.

Professor realki Hugo Berentely z Münstera we Westfalskej stoješe njedawno jako reserveleutnant a wjednik kompagnije ze swojim regimentom k połdnju wot Sedana. Wón njestaraše so jeno za zeživjenjo swojich poddatych, ale też wo jich duchowne potrěbnosće. Kak starosćiwy wón w tym bě, je z toho widźeć, zo so prócowaše, zo bychu joho mužojo też přileżnosć měli s. sakramenty dóstawać. To so jomu też poradźi hišće njedźelu do joho smjerće w Ablimont. Na joho prózstwu přińdźe pólny duchowny, słyšeše spowědź a wudźěleše na Božej mši swjate woprawjenjo. Po přežohnowanju wohladowachu so wojacy nadobo cyle zadźiwani, hdyž jim wjednik kompagnije woprawjeńske modlitwy předspěwaše, dokelž wojacy z dźěła modlerske knihi sobu njemějachu. Cyła kompagnija bě najhłubšo pohnuta, hdyž jich leutnant hišće samsny dźeń potom rjekowskeje smjerće wumrě, padže. Wo njoho žaruje wudowa z dźěsćom, kaž też katolski studentski zwjazk „Saxonia“, kotrejež horliwy sobustaw też Berentely bě.

⁘

Mzda wojakow, kotříž su do zajeća přišli.

(K. M.) Wjetša ličba prózstwow na ministerium wójny wo wupłaćenjo mzdy wojakow a podwyškow, kotříž buchu zajeći abo su zhubjeni, nuči tesame wozjewić, zo su te dopisy na wopačnu adressu złožene. Wone maja so jeničcy słać, jeli so stawa, na přisłušne bataljonske kommando abo na jomu runja stojacu wyšnosć, pod kotrejž je tajki tehdom stał, hdyž bu zajaty abo zhubjeny. Tajki pjenjez by so jeno směł potom přizwolić, hdyž ma so zeživjenjo přisłušnych z tym podpjerać, kotříž su woprawdźe potrěbni; potajkim žony, dźěći, jaty abo zhubjeny był. – A tajke prózstwy so potajkim njemóža na ministerium wójny abo druhu wyšnosć w domiznje słać, ale jeničcy do pola na bataljon abo kaž bu spomnjene, na přisłušnu wyšnosć.

⁘

Přez wozjewjenjo zastupowacoho generalkommanda XII. a XIX. armeekorpsa wot 30. jul. 1915 su **zadźeržane**: hotowe, trjebane a njetrjebane wěcy z **kopra**, **mosaza** a **čistoho nikla**. – Z kopra a mosaza wša nadoba a hospodarske wěcy, też kótliki a khachlowe pónoje, khachlowe durička atd., a runje tak też wšitko z čistoho nikla.

Wuwzate su jeno: čajowe, kofejowe a mlokowe khany, kofejowe a čajowe mašiny, cokrowe tyski, džeržaki čajowych šklenčow, menaže, nožowe ławki, připrawy za zubowe šparaki, blidowe nastajenja (nastawki) kóždeje družiny, blidowe sudobja, wumělske wěcy, durjowe klinki, metallowe wobbića, swěcowe připrawy, swěčniki, wobłoženja, gardinowe žerdźe, bloty, nadoba za kurjenjo, pisanske garnitury, stołpikate wahi, jědźne khamory, připrawy korčmarskich blidow, khachle za kupjele.

Wšitke zadźeržane wěcy a też tajke, kotrež njejsu zadźeržane, móža so wot 25. aug. hač do 25. septembra t. l. dobrowólnje wotedać. Potom pak wjacy nic, ale maja so potom wozjewić a so pozdźišo zebjeru.

Wšelčizny.

(Płaćizny za butru, mloko a jeja.) Krajna rada za Wojerowski wokrjes je na podłožy zakonja wot 4. augusta 1914 a po wozjewjenju wot 17. decembra 1914 za čłowjesku cyrobu najwyšše płaćizny postajiła. Wone maja płaćiwosć za předawanjo cyrobnych srědkow na tydźeńskich wikach, kaž we wšěch předawarnjach we Wojerowskim wokrjesu. Za punt (puł khany) burskeje butry ma so 1,80 hr. a za butru w mlokarnjach 1,90 hr., za liter njewuzběranoho mloka 20 pj., za jene jejo 12 pj. płaćić. Štóž postajene płaćizny přestupi, abo na druhe wašnjo so tutym postajenjam přećiwi, tón so po § 6 tohosamoho zakonja z jastwom hač do 1 lěta abo z pjenjezami hač do 10000 hr. khosta. Tutón wukaz ma so hnydom wuwjesć.

⁘

(Z hribami so zajědojćili.) Dwórski zahrodnik Rjelka na hrodźe Fantaisie pola Bayreutha (w Bayerskej), kotryž na bitwišću wojuje, bě swojeju staršeju k swojej žonje přińć dał. Tući dźěchu raz do lěsa, pytachu hriby a je też jědźachu. Po jědźi skhorještaj staršej, młoda žona a dźěsći. Mać je hižo zemrěła. Lěkar wobkruči, zo su so z hribami zajědojćili.

⁘

(Hobrski hrib.) Kowar Lebelt z Hornjoho Sohlanda namaka tele dny w šmrěkach hobrski hrib, kotryž 2375 grammow (4¾ punta) waženje. Prawak bě cyle strowy a je zawěsće k jenej wječeri dosahnył.

⁘

(Prózdne wokołostaco zakazane.) Zastupowace generalkommando 4. armeekorpsa je k zastróženju wšěch wokołostojakow a prózd-

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 820. Jan Bräuer z **Noweje Wjeski**; 821. 822. z **Dobrošic**; Jan Domaška, Michał Šěrak; 823. Jakub Žur z **Rózanta**; 824. Jakub Šołta ze **Sernjan**; 825. Jakub Khilank z **Hrańcy**; 826. Marija Hankec z **Hatow**; 827. Michał Čornak ze **Smjerdźaceje**; 828. 830. z **Budyšina**: Marija Mičkec, Mikławš Rjelka; 829. Michał Domaška z **Nowoslic**.

Dobrowólne dary atd. za towarstwo:

Njemjenowany 10 hr.

Žort w struchłym času (Dźěćaca wójna).

Čornuch wojak. Dźěći wójnu hraja. Tu so mać z wodu a mydłom bliži małomu Jankej, kiž je čorny kaž móraz. Cyle nastróžany woła Jurk: „Maći, nic myć, Jank dźěn je jenički mór w našich wójskach!“

⁘

Podaj so! Wóndy widźach w měsće małe hólcy wójnu hrać. Wjednik běše mały pachoł. Sylny hólčec běše Rusa. Tón so kruće wobaraše. Skónčnje zawoła mały kommandant: „Ty dyrbiš so podać, ty dźěn sy Rusa.“

Bohu dźakowano. Mać w měsće powědaše: Wóndy dźěch něšto kupować, mała Hertka ze mnu běžeše. Tu zetkachmoj wulku syłu ranjenych. Mała Hertka so jenoho z nich wopraša: „Je Hindenburg tu pódla?“ Wojak so smějo wotmołwi: „Ně, lube dźěćo!“ Hertka wodychny a praji: „Bohu dźakowano! Tón dyrbi tola najprjedy Rusku dobyć.“

⁘

Puki. „Maći, my wójnu wjedźemy ... Michał chce přecy „Němska“ być a ja dyrbju „Francózska“ być! A mje žno wšitko boli.“

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wične płaćizny:

		w Budyšinje 21. aug. wot hr.	wot pj.	hać hr.	hać pj.	w Kamjencu 26. augusta wot hr.	wot pj.	hać hr.	hać pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.				22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.				17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.				21	—			21	20
Pšeńca				13	—			13	—
„ nowa									
Rožka				11	—			11	—
„ nowa									
Ječmjeń				15	—			15	—
Wows				15	25			15	25
„ nowa									
Hroch	50 kg abo centnar								
Woka									
Jahły									
Krupy									
Hejduš									
Běrny, nowe		5	75	6	—			5	20
Pšeńčna muka				25	—				
Ržana muka				17	75				
Syno		4	50	5	50	5	—	5	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami		4	—	4	50			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu		3	50	4	—			4	—
Prosata 261 (w Kamjencu —)		17	—	38	—	—	—	—	—
Butra 1 kg		3	80	4	—	4	—	4	30
Jeja, mandl				1	80			1	80
Pšeńčne wotruby				6	50				
Ržane wotruby				6	50				
Pšeńčny gris									
Ržany gris									

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

23. augusta 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetše rězneje hódnosće hać do 6 lět	72 - 76	125 - 130
2. młode, mjasne, njewukormjene, starše wukormjene	57 - 63	120 - 126
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	49 - 54	110 - 118
4. snadnje picowane kóždeje staroby	40 - 47	101 - 108
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetše rězneje hódnosće	70 - 75	125 - 130
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetše rězneje hódnosće hać do 7 lět	60 - 66	123 - 129
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	47 - 57	104 - 115
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 30	81 - 89
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	65 - 70	112 - 117
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	42 - 50	94 - 103
3. snadnje picowane	38 - 41	87—93
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	78 - 83	123 - 128
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	70 - 75	115 - 120
3. snadnje wuwite wot cyca	65 - 68	109 - 113
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	72 - 74	147—150
2. starše korme borany	66 - 69	136—142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hać do 1¼ lěta	130—135	165 - 170
2. mjasne	120—125	155 - 160
3. snadnje wuwite	100—110	135 - 145
4. rancy a kundrosy	115—135	150 - 170

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)

wuhlo

brikety

kamjeńtne wuhlo

anthracit

wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoročak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoročak 307.

Procesijón do Krupki

póndźe **njedźelu 5. septembra.** Rano w 5 hodź. w Klóštrje Boža mša; potom wotkhad. Štóž chce sobu hić, njech so zastara z khlěbom a njech sebi wobstara wot **gmejnskoho předstojićerja** kus wopisma, jeli dyrbjało trěbne być. Ze železnicu nichtó přez mjezy njepřińdźe, khiba sebi dospołny pass wobstara. Štóž chce jěć, njech jědźe jenož hač do Gottleuba, tam njech so procesijónej přizamknje.

Narćik, wjednik.

Štóž je zwólniwy 31ětnu njemandźelsku holčku pólskeje maćerje přiwzać, kotraž je wostajiwši dźěsća ćeknyła a so wo nje njestara, chcył to w Kamjencu na farje dobroćiwje wozjewić. (Katholisches Pfarramt in Kamenz i. Sa.)

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje mandźelskeje, maćerje a sotry

Hany Rjelkoweje

rodź. **Pječkec**

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju w jeje khorosći wopytowali, na pósty-wječoru so za nju modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Budyšinje**, na dnju pohrjeba,
27. augusta 1915.

Zrudni zawostajeni.

Ćišć knihićišćerje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 36. | **Budyšin, 4. septembra 1915.** | **Lětnik 53.**

Ta wěc dźe dale.

Kotra? — Wo kotrejž posledni raz pisach. Čohodla njedyrbjał wo njej hišće jónu poréčeć. Też Jězus nas přecy zasy dowěru k sebi a Bohu, našomu knjezej, wuči. Wón derje wě, kak so tu na swěće a w žiwjenju husto tak dźiwno čini, a něštožkuli so ći zda dźiwno być, zo sebi mysliš, zo je Bóh cyle nas zabył a zo so žadyn kusk wo nas njestara a zo je njesprawny. Runje tohodla wón přecy zasy réči „dowěř so“; „proš a dóstaneš“; „waš njebjeski Wótc wě, što trjebaće“, atd. A hdyž sebi rozmysliš, što ze wšěch swj. sćenjow słyšiš, tak dyrbiš wuznać, to je lubosć a dobroćiwosć našoho Boha a joho wočłowječenoho syna Jězusa Khrystusa, a ze wšoho toho réči napominanjo, přecy a we wšěm na njoho swoju nadźiju stajeć; jomu potajkim so dowěrić.

Tola hdyž sy poslednje rozpominanjo čitał, snadź sy sebi tak wšelake mysle činił a tak spodźiwnje při sebi réčał, a we wutrobje začuwał.

Haj, khléba wšak mamy, Bohu dźak, a pola nas drje hišće nichtó njeje trjebał z hłodom wumrěć. A też drjewa mamy, a wuhla, zo njetrjebaš w zymje zymu mrěć, a też warby je, zo ći pjenjezy k tomu wšomu dosahaju. A hdy dha Serba widźiš po prošenju hić? Z nuzy drje žadyn njeńdźe, khiba z chcychadła a slědnosće po tykancach do Delan, hdyž su tam ke kermuši pjekli. To pak njeje prawje, a je hańba.

A też drasty mamy a z wjetša nic hubjeneje. Haj kóžda służowna khodźi kaž burska a fale a rubiška maja na wubjerk, wjacy za wšelake časy, a samo na canki dosahaju pjenjezy.

Haj w tym dźě so Bóh za nas stara a dawa nam wjacy hač trjebamy, a hdyž je něchtó khudy, tak so też přecy zasy dobroćerjo namakaju.

Ale we wšěm? A ty so dopomniš na tu wbohu holcu we wsy, kotraž hižo na wšě 6 lět je khora. Ow, što bě to tola rjany człowjek. Runa kaž swěčka! čerwjena kaž róža! Kóždomu so lubješe. A nětko? Bojiš so na nju pohladnyć a kaž by ći něchtó wutrobu spinał, tak je ći jeje žel, hdyž ju wuhladaš. Wić je jej stawy zwił a ani porsta njemóže zhibnyć a z blaka njemóže so hibać. A hdyž muchi ju žeru, njemóže sebi zehnać, a hdyž chce so jej pić, njemóže sebi wzać. A njeje Bóh, kotryž to sćele, abo z najmjeńša dopušći? Čohodla pak njepomha?

A zasy něšto druhe ći přińdźe na mysle. Njebě wčora, zo dóńdźe powěsć, zo je susod padnył? Wonka před Waršawu je był. A běše tola tak dušny człowjek! A wona, kak je přecy paćerje spěwała, a na Bože mšě je dawała a swj. Marcy lubić dała. A tola je joho kulka trjechiła. A nětko tu sedźi ta wboha žona z cyłej črjódku drobnuškich dźěći. Na wšě šěsć jich je. A też kubleško ma nětko sama na šiji a pjenjez je tam też trěbnych.

A zasy ći tak dźiwne na mysle lěze. Wuprajić sebi je runje njewěriš; bójiš so hrěcha. Ale dźiwno so ći tola čini tu na swěće — tak sebi zasy mysliš — a chce dha Bóh też we wšěm pomhać? Kak je docyła potom tajku wójnu dopušćić mohł? Kelko zrudoby, kelko njezboža z njej je přišło do swěta! A kak so tam přecy zasy kóncuja, a přecy hišće žadyn kónc: A to najebać wšoho modlenja a wšeje jałmožny a wšěch Božich mšow a swj. woprawjenjow.

A tola praju: też najebać wšoho toho dyrbiš měć dowěru k swojomu Bohu a k Jězusej, swojomu knjezej a mištrej.

Sy hižo słyšał sćěhowace powědańčko? To běše jónu něhdźe swójba a tej dźěše so hubjenje. Muž bě rjemjeslnik a kaž to bohužel je, zo tajkomu woteběrarjo też hnydom njepłaća a přecy jenož bjeru a dźěłać dadźa, a hdyž prosy a napomina, tak su hrubi a město pjenjez mjetaju lóze słowa, tak zeńdźe so też nanej tuteje swójby. A też dań dyrbješe wotedać a swojim překupcam, wot kotrychž wěcy bjerješe, płaćić. A při tym drohota w kraju a za wobjedom jene abo šěsć dźěći; wšě drje běchu strowe, ale přecy też hłódne. A tón nan póčnješe so z ćežkimi myslemi nosyć. A přecy skoržeše a žałosćeše, tak zo bě zlě poskać. A druhdy samo bojachu so ći joho, zo mohł sebi něšto sčinić.

Ale joho žona bě woprawdźe žona; tajka, kaž ju swj. Pismo khwali: zmužita a połna dowěry, a też wot najwjetšeje nuzy so njeda stulić. A běše přecy dobreje nadźije. A přecy zasy swojoho muža pokoješe, a hladaše, zo by też jomu zasy dowěru k Bohu Knjezej zbudźiła a skrućiła. A byrnjež też jej ćežko było, tak to tola ženje njepřeradźi. Ale wšo podarmo; muž nochcyše so tróstować dać.

Jónu hdyž so k blidu sydachu, sydny so też wona. Ale tajka hišće ženje była njebě. Wobličo tak zrudne, žaneje łžicy so njepřimaše a byrnjež tamni wjeseli na nju réčeli, tak tola njewotmołwješe. Ale muž jej njeda měra. A tak skónčnje poča réčeć. A što to? Mi je so dźensa w nocy něšto jara zrudne dźało. Mi so dźiješe, zo je Bóh tón Knjez wumrěł. A wšitcy jandźeljo dźěchu sobu k rowu, a běchu čorni zdrasćeni a wšitcy jara płakachu. A też mi bě, jako chcyła so mi wutroba puknyć a hišće nětkle je mi njewuprajnje jara ćežko. —

„Ale njeréč tola hłuposće“, praji muž, „to tola sama wěš, zo Bóh tón Knjez ženje njewumrje.“ To wusłyšawši bu žona zasy wjesoła a wjesele stanywši přimny joho za ruku, a kruće jomu do wočow hladajo, wopraša so hišće jónu: „Tak potajkim je Bóh tón Knjez hišće žiwy?“ Muž pak so njemóžeše dodźiwać, kak móže so takle dźiwnje prašeć a praji: „So wě, zo je hišće žiwy; kak dha móžeš so takle hłupje prašeć?“ A tu pohlada žona mužej hišće krućišo do wočow a praji: „A hlej, hdyž je tón stary Bóh, tón samsny, kiž je namaj hižo 40, haj 50 lět pomhał, hdyž je tón hišće žiwy, potom nochcył ty so na njoho wjacy nadźijeć a chceš zadwělować? — Kaž wón wumrěł njeje, tak so też přeměnił njeje. A hdyž je so za naju staral, doniž běchmoj hišće małej dźěšći, tak budźe so też za naju dźěći starać. Njebudź tola njedźakowny přećiwo njomu a njepřehrěš so!“ A hdyž ta žona takle k njomu réčeše, tu też Bóh tón Knjez njemjelčeše, ale réčeše jomu tak mjelčo we wutrobje a do wutroby, a tón muž bu zasy połny dowěry k Bohu a zasy wjesoły.

A tak też ty měj dowěru k njomu. Ale budź rozomny. Njemysli sebi, zo je w joho woli, zo bychmy tudy přecy kwasowali a kermušowali, a zo bychmy cyle tu bjez staroscow byli. A tak też ty tajkoho wočakować njesměš. A potom móžeš so dowěrić, też byrnjež ći něštožkuli so dźiwno zdało. Bóh je, kotryž je jeničcy mudry a wón też wě, zo wjele, štož nam so zda być njezbožo a čwěla, je tola srědk k našomu wěrnomu zbožu: k swjatosćenju našeje duše a z tym dobyću prawa na njebjesko kralestwo.

Praj, by za njebjesami žadał a by wo nje so prócował a by přecy zmužiće přećiwo hrěchej wojował, zo njeby wěčnu zbóžnosć přisadźił: praj, by to činił, hdyž by njebjesa hižo na zemi měł? Bóh, kiž je će stworił, wě, kajki sy, a wě, zo by potom wisał na tutej zemi a jeje kublach a wjeselach a zo tak bychu joho njebjesa jónu prawje prózdne byłe; w heli pak by so mrowiło a khopiło a lědom, zo bychu tam městna měli.

A je to prawje, zo so tak njerozomnje rudźiš, hdyž je twój syn ći wumrěł abo muž ći padnył w bitwje a twojim dźěćom nan! Nima Bóh joho zbožo też hladać a njeje snadź to runje jomu k zbožu, zo je tak młody wotešoł na prawdu Božu, abo zo je padnył tam we wójnje? W knizy mudrosćow réka: „Joho duša Bohu so lubješe; tohodla činješe sebi Bóh tak nuzne, zo ju khětře wotewza ze wšěch tych njekhmanosćow a hrěchow“ (kotrež na swěće knježa a jomu hrožachu). A praj, njejsy snadź hižo sama też sebi pomysliła, hdyž spytowanja će přimachu a k hrěchej će wabjachu a hdyž dyrkotaše a so boješe, zo mohła do nich padnyć; a hdyž so rudźeše, zo přecy a přecy zasy će nadběhowachu: njejsy to sebi też tak při sebi pomysliła: Ach, hdy by mje Bóh tola k sebi wzał! Tam dźě potom wjacy njejsu wojowanja, dokelž je kónc wšěch spytowanjow; tam je njebjeski pokoj; tam je ćichi měr.“ Tak sy zdychowała, tak sebi přała! A čohodla nic to nětko druhomu popřeć, kiž bě twojej wutrobje tak blizki? — My přewjele na samych so myslimy a nimamy přecy prawu lubosć k bližšomu. „Lubosć je woporniwa a njepyta

swojoho, ale też popřeje (druhomu)“, praji swj. Pawoł.

Sy snadź hižo słyšał wo jenej maćeri z časow swjatych martrarjow. Njedźiwajo toho a wosebje za tych, kotřiž wo njej njewědźa, chcu tu wo njej napisać. A kaž wona dyrbimy podobnje myslić, hdyž něchtó nam wumrěje, kotrohož lubowachmy. 40 wojakow z wójska pohanskoho kejžora Licinija běchu so za Khrystusa znali a nochcychu přiboham woprować. W nocy da jich nahich — běše w zymje — na lód zehnać. Nazajtra rano, hdyž wšitcy zmjerzli a mokri tam ležachu, poruči wón, zo bychu jich z karami wotwjezli a potom spalili. Hdyž to činjachu, widźachu jenoho, kiž hišće kusćičk dychaše. A woni położichu joho na bok, a zwodźewachu joho, zo by so zasy zhrěł a k sebi přišoł a nadźachu so, zo by potom přiboham woprował. Hdyž pak to joho mać wuhlada, wza joho a połoži joho na karu, zo bychu joho sobu wotwjezli a praji: „Dźi, mój syno, a dokónč ze swojimi towaršemi wojowanjo, zo, hdyž jako dobyćerjo do njebjes počahnu, by też ty mjez nimi był.“

Takle dyrbimy myslić. A podobnje, hdyž widźiš khoroho človjeka a sam sy hubjeny a wša modlitwa a wšě dobre skutki podarmo. Njezabudź, zo zemja njejsu njebjesa, ale zo je čisć, hdźež přez ćerpjenja so wurjedźić mamy wot hrěchow a khostanjow a puć sebi tak přihotować do njebjes.

Hdyž takle wopominaš, změješ dowěru k Bohu, też byrnjež to a tamne so ći dźiwne zdało. Też dźensniše swj. sćenjo zasy předuje, zo Bóh a Jězus mataj wutroby za naše hubjeństwo. Wuswobodźenjo wot njoho pak tohodla też přewostaj Bohu.

A jónu zasłyšiš: „Twoja wěra (to je dowěra) je ći pomhala.“

Wójna.

Rańše wojownišća.

Što bu w augusće dobyte?

W měsacu augusće bu wot němskich wójskow na rańšich a južnorańšich bitwišćach jatych a wójnskeje nadoby dobyte:

přez 2000 officirow,
269839 muži,
přez 2200 kanonow,
wjele přez 560 mašinskich třělbow.

Z toho přińdźe na Kowno: něhdźe 20000 jatych, 827 kanonow.

Na Nowo-Georgiewsk: něhdźe 90000 jatych (mjez nimi 15 generalow a přez 1000 druhich officirow), 1200 kanonow, 150 mašinskich třělbow.

Wšě kanony a mašinske třělby w Nowo-Georgiewsku njejsu pak hišće přeličene, z ličenjom mašinskich třělbow w Kownje njeje so hišće započało. Zhromadna ličba so potajkim hišće wjele powyši.

Municija, cyroba a wows we woběmaj twjerdźiznomaj njehodźi so nětkle hišće přewidźeć.

Ličba jatych, kotrychž su němscy a awstriscy wojacy wot 2. meje, hdźež so nalětnja wójna w Haliču započa, dotal popadnyli, je nětko jedyn million daloko překročiła. (WTB)

31. aug. wozjewja naše hłowne wjednistwo:

Wójska pólnoho maršala z Hindenburg:

Wo mostowe wobtwjerdźenjo pola **Friedrichstadta** so hišće wojuje. K ranju **Njemena** dobywachu so naše wójska bliže k železnicy **Grodna** do **Wilny**. Popadnychu 2600 jatych.

Na wječornej fronće twjerdźizny Grodno docpěchu naši krajinu pola **Nowoho Dwora** a **Kusnicy**. Pola **Grodeka** spušći njepřećel pod našim nadběhom swoje stojnišća na rańšej kromje lěsa **Bialowieski**.

Wójska pólnoho maršala prynca Leopolda Bayerskoho:

Překhod přez **horni Narew** bu wuwojowany. Prawe křidło našich wójskow postupuje na **Prusany.**

Wójska pólnoho maršala z Mackensen:

Njepřećela sćěhujcy přińdźechmy hač k wotrězkej **Muchawjec.** Zadnje njepřećelske škity buchu zahnate. **3700** jatych padźe nam do rukow. (WTB)

Wo wojowanjach na **južnorańšich bitwišćach** pisa **awstriske wjednistwo** 29. augusta:

Naše postupy k ranju města **Wladimir-Wolynski** a při rěcy **Złota Lipa** su na 250 km dołhej fronće njepřećelsku móc złamałe. Puć cofacych Rusow pokazuja wšudźom so palace městnišća a zničene sydła. Ličba jatych we našich rukach je so na 10000 powyšiła. Wójska generala **Pflanzer-Baltin**, w kotrychž při wčorawšich wojowanjach kroatiske połki a połk pěškow čo. 52 swoju znatu zmužitosć z nowa wopokazachu, sćěhuja njepřećela na **Buczacz.** Z němskich a awstriskich mocow zestajane wójsko generala hrabje Bothmera dobywa so přez **Podhajce** a na **Zborow**. Wot Rusow zapalene město **Zloczow** je wójsko generala Boehm-Ermoli wobsadźiło. Wójska generala z Puhallo přewinychu zadnje mocy njepřećela a wostawaja njepřećelej, kotryž so na twjerdźiznu Luck wróćo ćehnje, na pjeće. Pola Kobryna, hdźež naši zjednoćeni dale postupuja, su za Rusow jenož hišće puće k sewjernej połnocy swobodne. Awstriscy wojacy přińdźechu pola **Szereszowa** hač k južnorańšej kromje Bialowieczskaje-Puszize. (WTB)

Sylnje so Rusojo potajkim wosebje na woběmaj kóncomaj dołheje fronty wobaraja. W połnocy škituja hišće za Grodnom železnicu **Waršawa—Grodno—Wilna—Pětrohród** a jeje nabočnu **Polozk—Pětrohród.** Na tutymaj železnicomaj móža hišće wojacy z **Grodna** ćeknyć. Druhoho wupuća nimaja. Wojacy generala z **Eichhorna** su twjerdźiznje hižo jara blizko a hdyž so železnicy wozmjetej, prjedy hač twjerdźiznu wopušća, stanje so jim kaž tym w Kownje a Nowo-Georgiewsku.

Na južnym křidle buchu Rusojo mjez tym přez rěku **Strypy**, paralelnu k Złotej Lipje, ćisnjeni. Też k połnocy wot tam postupuja a kaž so 1. sept. wozjewi, dobychu Awstriscy twjerdźiznu **Luck**. Pěšcy 59. połka zahnachu Rusow z bajonetom z dwórnišća a dobychu so z njepřećelom na dobo do města.

Wójska na srjedźnych dźělach našeje fronty přecy wojujo dale postupuja. Rusojo honjachu jim samo swojich njezbožownych ćěkancow, žony a dźěći, do puća. Też to wězo postup njemóže zastajić, runjež dyrbjachu njewinowaći so woprować. Hač hłowne dźěle ruskoho wójska doćěkaja, so njehodźi přewidźeć.

53 290 Rusow

popadnychu w augusće wójska, kotrež pod awstriskim wjednistwom stoja, k tomu 34 kanonow a 23 mašinskich třělbow dobychu. Z tym přesahuje potajkim ličba w augusće zajatych hromadźe daloko přez 300000 muži.

Na wječornych bitwišćach

njebě wjetšich přemjenjeni. Na měsće **Compiegne** a **Dünkirchen** třělachu Němscy z ćežkimi kanonami. Do Compiegne přileća nimo mjeńšich 19 najwjetšich kulow. Kaž wěcywustojni měnjachu, su dyrbjałe z njewšědnje wulkeje dalokosće přińć. Kaž přez připad buchu jenož tři wosoby morjene. Ranjenych pak bu jara wjele. — Też w Dünkirchen bu wjele škody načinjene.

W Dardanellach

su Jendźelčenjo a Francózojo z nowymi sylnymi mocami spytowali so přez turkowske wobtwjerdźenja dobyć, ale podarmo. Wienski K. K. Tel.-Korr.-Bureau pišo wo tutych wojowanjach 31. augusta:

Po dospołnišich powěsćach z Dardanellow je njepřećel při wojowanjach z ranjenymi na 20000 muži zhubił. Jeći praja, zo je ličba hišće wjetša. Hižo prěni dźeń, hdyž njepřećel pola **Anaforty** na kraj stupi, měrješe so na wyšinu **Kodza Štemendaš**, kotraž stojnišća na prawym turkowskim křidle pola Ari Burnu wobknježa. Hdyž bě prěnje dny podarmo wojował, da njepřećel swojim wojakam wodychnyć a poča 26. aug. z nowymi nadběhami. Bu pak z nowa zbity.

28. a 29. aug. nadběhaše potom z 100000 mužimi wyšinu **Kirič Tepe.** Lord Hamilton (najwyšši jendźelski wjednik) nawjedowaše nadběh sam. Joho wotpohlad bě, so do Anaforty předobyć. Tak chcychu sebi Jendźelčenjo krutu podnóžku dobyć, z kotrejež móhli potom turkowskim stojnišćam za khribjetom do Maidos so předobywać. Po zwjeršnym wobličenju padźe na tutymaj dnjomaj něhdźe 600 officirow. Divisija jězdnych, kiž bu skoro cyle zničena, stoješe pod wjednistwom generala z Longfield. Jendźelčenjo su wot 6. aug., hdyž w mórskim wuliwje **Suvia** na kraj přińdźechu mortwych, ranjenych a jatych wjacy hač 50000 zhubili.

Na italskich bitwišćach

běchu Italscy kónc tamnoho tydźenja wosebje pola **Goerca** sylnišo přimali, ale kaž přecy buchu krawnje wotpokazani. Tón dźeń běchu wojowanja słabše. Italscy hotuja drje so do rańšoho kraja, po zdaću do **Smyrny**.

Nowa wójnska požčonka

je wupisana. Zapiski k njej započnu so 4. sept. a traja hač do 22. sept. a móža so na wšěch nalutowańjach, bankach a na pósće stać. Požčonka wuda so po kursu 99 a zadani so 5 %. Pjenjezy móža so po něčim płaćić, hač do 18. okt. 30 %, hač do 24. nov. 20 %, hač do 22. dec. 25 % a hač do 22. jan. 1916 poslednje 25 %.

Wótcny kraj dyrbi přihotowany być, jeli wójna dale traje. Kóždoho swjata winowatosć tohodla je, jomu dać, štož zamóže. Nimo toho su pjenjezy we wójnskej požčoncy też jara derje zapołożene.

Kelko běrnow abo nepli

štó lětsa nazběra, wo tym je ministerium znutřkownoho zarjadowało, zo dyrbi kóždy ratař atd., kiž ma z najmjeńša 1 hektar pola z běrnami posadźany, so hnydom při zběranju swědomiće wo to starać, zo wě, kelko centnari běrnow je nazběrał, a ma to potom w běhu tydźenja po skónčenju zběranja gmejnskomu předstojićerjej wozjewić. Při tym ma też wozjewić, na kajke wašnjo je so wobličenjo stało. Za wozjewjenjo maja wěste formulary wupjelnić. W kóždej gmejnje, też ryćerkubła sobu, stanje so wobličenjo wunoška přez gmejnsku wyšnosć. W kóždej gmejnje ma też być wubjerk ratarjow, kotřiž maja so wo to starać, zo so wobličenja swědomiće wuwjedu. Tutón wubjerk ma też prawo, jeli wobsedźer njeje wobličenjo wunoška činił, zo so to potom na khósty tajkoho wobsedźerja stanje.

Naš Rječka — padnył.

Njechachmy ju wěrić — struchłu powěsć, hdyž nam štwórtk 19. aug. wječor prěni króć ze strachoćiwym dwělom a tola hač do najhłubšeje wutroby zaržujo do hłucha kłapaše: Knjez wučeŕ Rječka je w předpolu před twjerdźiznu Nowo-Georgiewsk padnył. Snadź je zmylk, nadźijachmy so, kak lohko dźě móža w horcym wojowanju towaršojo so přehladać, tak husto so to stawa. Tola z přecy wjacy stron bu powěsć wobkrućena; jedyn je joho widźał padnyć, druhi joho sobu pohrjebał, třeći joho row rysował . . . Skónčnje podusy dopis joho feldwebla poslednju pod sylzami so miškorjacu škričku nadźije.

Wójna je njesmilna. Z hrubej ruku torha zwjazki lubosće a přećelstwa, z twjerdej pódušu tepta zakćěwate kwětki a kłóski, lubjeńki přichodnych płodow. Što praša so za dźěłami, kotrež chcyše něchtó hišće na zemi dokonjeć, za winowatosćemi, kotrež jomu swójba, zastojnstwo a narod nakładuje? Što stara so wo to, štó městno wupjelni, kotrež je wona do časa njesprawnje wuprózdniła? Wójna je woprawdźe khostanjo Bože. Kak mohła sebi hewak zwěrić tak surowje zakhadźeć?

Kak mnozy budźa žarować wo našoho luboho Rječku! Rudźić budźa so swěrna mandźelska, staruška mać a druzy přibłuzni. Ale daloko přez joho swójbu póńdźe žarowanjo. Bě dźěn tak mnohim přećel a podpjera. Njemčješe sam dźěći w swójbje, ale w šuli njebě jenož wučeŕ, ale kaž nan lubowaše dźěćo a staraše so za kóždе hač do najkhudšoho mazuška. A kak lubosćiwy bě wón towarš! Štó tež to je joho hdy podarmo wo někajku podpjeru prosył? Njewustawacy we swojej pilnosći móžeše wón dźěłać w šuli, w cyrkwi a towarstwach, ženje pytajo swojoho wužitka, ale přecy jenož lěpše jomu dowěrjenych. Wjele změje so wo tym hišće prajić. Dźensa njeje tu k tomu městna.

Joho wopomnjećo wostanje mjez nami žohnowane. Joho ćěło njech wotpočuje we zdalenej, ale bratrowskej zemi, za kotrejež swobodu je sobu wojował, joho duch wostanje žiwy mjez nami.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Dźensa za tydźeń, **sobotu 11. septembra,** budźe w tudomnej **farskej cyrkwi Našeje Lubeje Knjenje** dopołdnja w **9 hodźinach** swjatočny Requiem za w polu padnjenoho podwyška, knjeza cyrkwinoho wučerja Jana Rječku.

⁘

Z Budyšina. Město je přizwoliło za fundaciju „Dźak wótčiny“ (Heimatdank) 1000 hr. a jako lětny přinošk za tudomne towarstwo „Dźak wótčiny“ 2000 hriwnow.

⁘

Z Pančic. Ćežke njewjedro z liwkom a z krupami ćehnješe njedźelu popołdnju přez klóštrsku wokolinu, kajkež tu za wjele lět měli njejsmy. Wurjadna tužnota a też šklenca pokazowaše na to, zo drje so wjedro bórzy přeměni. Hnydom po připołdnju kopjachu so tołste a murjate mróčele k juhu a k wječoru a wisachu nad horami. Nazdalny hrimot wozjewješe přikhad a sylny wětr je bórzy přihna. W třećej hodźinje roztorhnychu so wołojšěre a šwabložołte mróčele nad wokolinu, dešć kidaše so kaž z khanami a woda běžeše z rěkami po pućach a drohach. Błyski praskachu raz na raz a krupy, w přerěžku kaž hroch wulke, pjerjechu do woknow, kaž stotory wutřěl z mašinskich třělbow. Woda waleše so do dworow a khěžow a napjelni pincy a jstwy, z polow drěješe pjeršć, z pućow pěsk a napławi šliprije, hdźež so trósku haćeše. Dokelž krupy z dešćom padachu, njejsu wjele škody načiniłe, khiba rěpjane a sadowe łopjena trósku přerazyłe. Ze štomow storhany sad leže kaž posyty na zemi. Tu a tam buchu štomy spowalane a zezłamane. Lědma poł hodźiny traješe njewjesołe njewjedro. W dalokosći ruješe hišće hrimot, a słónco swěćeše hižo zasy na hona, kiž běchu před krótkim swědk strašneje wjedrjency. Mnohosć dešća, kiž bě so za tutón krótki čas našoł, wučini 39 mm t. r. na kóždy kósny meter přińdźe 39 litrow wody. Hižo z toho móže kóždy widźeć, kelko bě so našło.

⁘

Z Wotrowa. Po tužnym dnju sćahny so njedźelu 29. aug. popołdnju wokoło 2 hodź. sylne njewjedro nad našej wokolinu hromadźe a traješe přez hodźinu. Při na zliwk podobnym dešću, dyri błysk do nimale noweje bróžnje wudowy Hany Rjedźineje we **Kašecach,** kotrejež mandźelski je před nčhdźe ¾ léta na smjerć z koła padnył. Bróžnja so hač na murje wupali. — Błysk samsnoho njewjedra zarazy w **Krjepjecach** kublerjej Michałej Lebzy najrjeńšoho konja w konjencu.

⁘

Z Pěskec. Hač dotal bě wójna našu wjesku z najhóršim přelutowała. Běchmy drje kaž tež wšudźom druhdźe wjele swojich synow a nanow dyrbjeli pósłać do krawnoho dźěła, tola hišće žadyn ani ranjeny njebu. Nětko pak dóńdźe z rańšoho bitwišća zrudna powěsć, zo je Jurij Wirth, syn Jurja Wirtha, wobsedźerja w Pěskecach, na francowskim bitwišću padnył. Wón bě 1. měrca 1894 narodźeny a bě jako wučeŕ w Kamjenicy. Wón bě so jako dobrowólnik k wójsku přizwał a bě hižo 1. septembra 1914 na francowskim bitwišću. Tam je 25. septembra 1915 padnył. Wón wotpočuje w swojej wótčinje, kotruž je tak lubował a za kotruž je swój młody žiwjenski puć wobjetował. Wón wotpočuje w swojej wótčinje, kotruž je tak lubował a za kotruž je swój młody žiwjenski puć wobjetował. Wón wotpočuje w swojej wótčinje, kotruž je tak lubował a za kotruž je swój młody žiwjenski puć wobjetował.

Naš krónprync Jurij w polu.

W sławnym Mnichowskim časopisu „Allgemeine Rundschau“ Maltesski duchowny Arand wo Joho Kralowskej Wysokosći našim lubowanym krónpryncu Juriju nastawk pisa, kotryž budźe zawěsće našich čitarjow wulcy zajimać. P. Arand piše:

„Do najpřećelnišich wosobow na nawječornym wojownišću bjez dwěla słuša krónprync Jurij ze Sakskeje. My smy hordźi na to, zo pola našeje armeje wójnu sobu wjedźe. Joho napohlad je kaž naležo, joho zwonkowna postawa w stotnikowej uniformje ryćerska, joho zadźerženjo dostojne, joho rěč wojerska, wotewrjene wóčko błyšćate. Samo Francózojo, kotřiž su joho jeno widźeli, z kotrymiž ženje rěčał njeje, dokelž tomu disciplina zadźewa, prajachu: „Wón je jara lubozny; wón ma wjele sympatije we V . . .“ Joho přećelnosć w cyłym joho wustupowanju a prawe zadźerženjo wšudźe a napřeco wšitkim jomu sympatije też cuzych dobywa. A kak lubosćiwje jednory wón je! „Wostajće jeno, prošu, -Kralowska Wysokosć- preč“, praješe wothladowacomu bratrej na staciji ćežkoranjenych, kotruž prync často wopytuje. To je kóždy króć wosebity swjedźeń, hdyž rěka: Krónprync do lazareta přińdźe. Jako kamrad tam přińdźe a chce za wokomik rozdźěl zabyć dać, kiž tola mjez nim a wšědnym wojakom wobstoji. Tohodla so kóždy raz na joho wopyt tak wjesela. A kak wón rozemi w małych wjeselach a darach za kóždoho runje to wuzwolić, štož je žanomu najlubše.

Wojerske zajimanjo, runje tak też wutrobny podźěl za našich wopornych wojakow joho pohonja, zo stracha njedźiwajo też najbližše třelne přerowy wopytuje. Tak też zmužitych Bayerow wopyta, kotřiž w přerowje jeno 80 metrow wot njepřećela zdalenych pola L. stoja. Ći tam njewědźachu, štó młody stotnik je, kiž sebi tak dokładnje jich stojnišćo wobhladowaše. Jedyn z nich bě sebi pódla swojoho třelnoho kukača běły drjewjany křižik do zemje stajił, druhi postawku swjatoho Józefa, swojoho patróna. Wobaj njewědźeštaj, kak so tale dźěćaca pobožnosć a dowěra njeznatomu wyškej spodobaše. W ćežkich hodźinach, hdyž k zakitej wótčiny za krala a kejžora w hrjebjach strażuja, su sebi wědomi, zo je jeno krótka kročel do wěčnosće. Tu chcedźa wumrěć jako křesćenjo pod křižom a zakitom swjatych. Tajke myslički zawěsće krónprynca jimachu, hdyž to wuhlada.

Do politiki so krónprync Jurij dotal měšał njeje. Wón po zasadźe čini: wšitko widźeć, wšitko słyšeć, ale mjelčeć! A tola! W lětach, w kotrychž druzy podarmo za tym slědźa, kajki nadawk maja sebi stajić, hdźež móhli duchowne mocy wutworjeć a w póćiwosći so wupruhować, je joho Boža předwidźiwosć powołała, zo by podźěł měł na wulkich wótčinskich skutkach. Swětowa wójna, na kotrejž so wobdźěla jako přichodny wjerch, joho młode lěta ważnje wupjelni a joho ducha na wysoke złoži.

Hdyž 1792 němsko-awstriske wójska we Champagni stojachu, runje tu, hdźež my dźensa stojimy, praješe Goethe po bitwje pola Valmy k swojim přewodnikam: „Wot toho města a toho dnja so nowy wotdźěł swětowych stawiznow počina, a wy móžeće prajić: ja sym pódla był.“ Tak budźe też krónprync Jurij něhdy prajić: ja sym pódla był, hdyž w ćežkej hodźinje Němska, wot přećela samoho přeradźena, jeno wot Boha zakitana wo swoje wobstaćo wojowaše. Kotřiž wokoło njoho su, wědźa, kak joho prašenjo jima: što Němska duchownje z tejele wójny dobudźe? To je wěste: Wjerchojo Němskeje so wjetši z teje wójny domoj wróća, a kral Friedrich August budźe ze spokojenjom duchowny zróst swojoho něhdušoho naslědnika na trónje witać.

Pjatnaće lět tomu je, hrabja Waldersee běše na puću do Chiny. Tehdom kejžor Wilhelm na łódźi „Hohenzollern“ prědowaše, winowatosć a móc modlitwy za wótčinu wułožowaše. Z dobom zawoła: „Štó chce modleŕ kejžorstwa być?“ Hišće bóle su znate słowa z 4. augusta 1914: „Nětko dźiće do cyrkwje, tam so poklaknće a modlće so za naše swěrne wójsko.“ Kajki wuznam, kajke zmyslenjo w tutych słowach! Krónprync Jurij so toho dźerži, přezjene z najwyššim wójnskim knježićerjom. Kak porjadnje ma so k Božim službam a kak horliwy je při nich, to je přikład za wšitkich. Na Božej mši abo při mejskej pobožnosći tu kleči nic z małej tajnej knižku, ale z prawej modlitnej knihu zmužitoho formata. Kaž stary Radecky też so njehańbuje różowc spěwać. Často přistupuje k swjatomu woprawjenju a z tym stoji jako jasny přikład na čole katolskich wyškow, kotrymž je też najlěpše znamjo aloisianskoho (čistotnoho) žiwjenja.

Před sto lětami stary Arndt pisaše: „Štó je muž? Kiž so modlić wě a k Bohu Knjezej so dowěrja.“ Tajki muž je krónprync Jurij. Tohodla směmy joho přichod nanajlěpši wočakować.

⁘

wěsć, zo je tam 13. aug. při nadběhowanju na .... Jurij Wincař (wojak w 4. komp. narunanskoho bataillona woborniskoho reg. čo. 101) padnył. Bu do hłowy třěleny; za něšto mjeńšinow bě wudychał. Nazajtra pokhowachu towaršojo joho z wjele druhimi pod wulkim dubom do pólskeje zemje.

Wšitcy, kotřiž joho znajachu, mějachu joho rady. A zawěsće też naš Knjez a Bóh, kiž je joho dušu sudźił. Wšak towařš, kotryž zrudnu powěsć wo joho smjerći pósła — ważeny Serb z Radworja — pisa, kak je njeboćički wšć ćeže a wopory wójnskoho žiwjenja Bohu jako pokutu poswjećał a jedyn dźeń kaž druhi połny dowěry na zastupnu prósstwu maćerje Božeje z nim swjaty różowc so modlił. R. i. p.

⁘

Z Kulowa. Ličba dotal wuznamjenjenych bu zasy wo dweju rozmnožena. Železny kříž 2. rjadownje dóstaštaj: podwyšk Pětr Wjerš, częsliski polěr a sanitetny podwyšk tyšeŕ Jurij Wach.

⁘

Z Kulowca. Na tudomnym poměrnje małym hońtwinskim revěrje běchu hnydom prěni dźeń hońtwy 85 kurwotow (loni 40) zatřěleli. (W Pruskej je hońtwa na kurwoty prjedy dowolena, hač w Sakskej.) Kaž so zda, je tamniša wokolina lětsa na kurwotach bohata.

Wozjewjenja.

Budyšinski komunalny zwjazk

za město a kraj je wot 1. septembra sćěhowace płaćizny za muku a khlěb postajił: za dwójny centnaŕ rżaneje muki 31 hr., za dwójny centnaŕ pšeńčneje muki 37 hr. 50 pj., w mjeńšim předawanju punt rżaneje muki 19 pjenježkow a pšeńčneje 22 pjenježkow a pšeńčny wućah 24 pjenježkow. Najwyšša płaćizna za 4 punty khlěba pak je na 66 pj. postajena, 6 pj. mjenje hač dotal.

⁘

Picowanske wokrjesy.

Dla lěpšoho zarjadowanja wobkhoda z picowanskimi srědkami (wowsom, ječmjenjom, wotrubami atd.) bu wokrjes Budyšinskoho komunalnoho zwjazka do 18 picowanskich małych wokrjesow rozdźělany, kóždy z wjednikom tajkoho wokrjesa. Wjednicy hromadźe tworja picowanski wubjerk na stronje hamtskoho hejtmanstwa a Budyšskeje rady při powšitkownym rjadowanju picowanskoho wobkhoda we wokrjesu. Do kotroho mjeńšoho wokrjesa štó słuša a hdy móže z wjednikom rěčeć, zhoni pola gmejnskoho předstojićerja.

⁘

Najwyšša płaćizna za mloko.

Z dowolnosću ministeria znutŕkownoho njesmě za město **Budyšin** płaćizna za 1 liter dobroho mloka při předawanju ludźom

22 pjenježkow

překročić. Přestupjenjo abo wobeńdźenjo tejele najwyššeje płaćizny so zakońscy khosta z jastwom hač do 1 lěta abo pjenježnje hač 10000 hriwnow. (Wozjewjenjo Budyšskeje rady 31. 8. 1915.)

Černjowe jahodki bě 12lětny syn brodutruharja Müllera w Hohenstein-Ernstthal jědł, na to so wody napił a wumrěł. Zo tola tole so njehodźi wotstronić, zo telko ludźi a dźěći lěto wot lěta zemru, hdyž su wšelki sad abo jahodki jědli a potom přecy zasy na to hnydom wodu pija. Cyłe lěćo njepřestanu nam časopisy tajke podawki wozjewjeć.

Naše towaŕstwa.

Katolska Bjesada w Radworju.

Po dwajměsačnych prózdninach so „Bjesada" prěni raz zasy zeńdźe. Přednošk měješe k. gymnasiast Franc Šołta-Radworski. Rěčnik jednaše wo zasydlenju němskich kolonistow (ratarjow) w Serbach a wo nastaću robotow. Na tutych němskich přikhadnikow dopomnjeja nas hišće wjesne mjena: Němcy, Frankental a Frankfurt (na Židowje).

W druhim dźělu posedźenja poda předsyda měsačny rozhlad, wosebje wo wójnje. Na khartach so nětčiše stojnišća jenotliwych wójskow rozjasnichu. — Sobustaw Khilan běše Bjesadźe postrow z Francózskeje pósłał.

Přichodne zhromadźizny započnu so we 5 hodźinach, a to wězo z dypkom.

Wšelčizny.

(Wot konja kopnjeny.) We wjescy Altstadt pola Wostrowca ćekny burej Keulej srjedu tydźenja wječor při gratowanju kóń a ćerješe do dwora žiwnosćerja Pfalca. Tu chcyše 12lětny Pfalcowy syn skoćo dosahnyć. Kóń pak kopny a trjechi hólca do spanja, tak zo wón hnydom mortwy na zemju padny. Hólčecowy nan, hewak w polu, bě runje doma na dowolu a dyrbješe tu tajkule zrudobu dožiwić.

⁘

Nětčiša wójna

krawny bjezbóžny wusyw swobodnych murjerjow.

(Pokračowanjo.)

Při k tomu zaměrej powołanych zhromadźiznach a zjawnych demonstracijach maja so wšě mocy zjednoćeć a so stajnje na to pokazować, zo **Francózska a Jendźelska w tutej wójnje jednatej a wojujetej jako příkładaj za demokratisku wěru, nabožnu swobodu a kulturelny postup wšěch ludow,** tola so — a to so kóždomu jenotliwomu z murjerskich bratrow hišće cyle wosebiće na wutrobu połoži — tak **mało kaž jenož so hodźi při tom wo Ruskej rěči.**" (Dokelž bratŕa sami čuja, kak so ze swojej zełhanosću do wočow bija. - dop.)

A płody tutoho swobodnomurjerskoho dźěła, zo so wobdźěłaše wbohi lud, kiž prjedy njebě w swojim cyłku přećiwo Awstriskej zmysleny a też za wójnu njeżadaše, wopisuje nam prjedawši aktivny italski w statnej służbje bywacy přiwisnik trojozwjazka a wěrny přećel Awstriskeje w swojim lisće na romskoho sobudźěłaćerja nowiny „Reichspost": „Kak wujasnja so tute spodźiwne přeměnjenjo, kotrež njemóžeše ćim mjenje na prawidłowym puću nastać, dokelž kóžda zwonkowna přičina k tomu pobrachowaše? Kotre tajne mocy su tu w dźěle a to z wuspěchom, zo dźensa hižo (= prěnje dny łońšoho septembra) ludowe swědomjo tak daloko sputachu, zo hižo wjacy so njehiba? A kak by so tón lud wčora hišće zepjerał přećiwo wohańbjenju abo też jeno přećiwo podhladej abo tukanju, jako by zwólniwy był za mały pjenježny dobytk swoje pisomnje date a w běhu 33 lět wjacy króć wospjetowane słowo złamać, jako by Italska kaž prawy bandit swojomu zwjazkarjej do khribjeta padnyć mohła! Hewak we swojim wašnju dobry lud, kotryž wjele na swoju česć dźerži, tak njemysli, ale jomu su so woči zamućiłe. Móc je so joho zmocowała, kotrejž wućeknyć je so přecy zasy ze wšej mocu prócował. A nětko, hdyž je so tutej potajnej mocy poradźiło, w ludże mysl za zamołwjenjo za přewzatu zwjazkarsku winowatosć potłóčić přez to, zo mozhy ludowe z njewěrnosćemi zamući, hdyž bě so to jej poradźiło, so da do dźěła, italskomu ludej narěčeć, zo je wójna přećiwo Awstriskej wot mocy wobstojnosćow požadana potrěbnosć."

Tuta potajna móc je **italske swobodne murjerstwo,** kiž je nanajwužšo zjednoćene ze francózskim a chce italski lud w swojim zmysłu znjewužić, zo by Italska Francózskej a tam knježacej loži na pomoc pokhwatała. Hižo je so **Belgiska** dała naśćuwać a ćežko za to pokućić dyrbi. Wězo je ta potajna sekta wot cyłoho italskoho ludu hidźena, hłuboko hidźena, a tola je wón dźensa w jeje mocy, bjez toho, zo to wě. Swobodne murjerstwo wobknježuje najwjetši dźěl italskoho nowinarstwa. Z dźěła, kaž nowiny „Messagero", „Secolo" a „Corrier dela Sera" su joho wobsedźeństwo a pisaja w cyle francózskim zmysłu. Druhi dźěl z nich so rediguje wot ludźi, kotřiž swoje rozkazy, kak maja pisać, dóstawaju w Palazzo Giustiniani (sydło italskeje wulkeje lože) a pod masku wšelakich politiskich stron zaměry swobodnoho murjerstwa spěchuja a třeći dźěl wěri jich njewěrnym rěčam a měni, zo narodny skutk dokonja, hdyž na te samsne truny hraje, kaž ći, kotřiž su joho najhórši njepřećeljo." —

Haj, też z **Vatikanom** chcychu **swobodni murjerjo hromadu prasć.** Vatikanski dopisowaŕ wě zajimawe wěcki powědać: Salandrowi a Sonninowi wotpósłancy a posrědnicy ćišćachu so měsacy dołho do Vatikana a njelutowachu z lubjenjemi, prašenjemi a tajnym hroženjom. Bě **4. februara,** hdyž znaty italski žurnalist, kotryž wšědnje pola **Sonninoweho sekretara** nutŕ a won khodźi, w dowěrnym rozrěčenju z wysokej cyrkwinskej wosobu jej Italskeje wotmyslenja rozestajeć so prócowaše. Sonnino sam je na protestantsku wěru wukŕćeny žid, syn Jendźelčanki, wjacory millionar. Hačrunjež sam najhórši přećiwnik wšeje wěry, chcyše tola **katolikow do swojich syći popadnyć.** W zmyslenju toho romskoho prálata bě pak so joho sekretar khětro jara zjebał a tak hodźi so nětko Sonninowy wotmysł za wójnu w swojich połnych sćěhach stawizniscy dopokazać. My jednamy z Francózskej a Jendźelskej, praji joho sekretar hižo 4. februara a přińdźemy k dobromu kóncej, mjez tym, zo su naše jednanja z Bülowom jeno pěsk do wočow. Přińdźe k wójnje, tola nic do meje, dokelž njejsmy prjedy hotowi. Bamžowa neutralita za politiskich katolikow žaneje wuznamneje ważnosće nima. We rozsudnym wokomiku změje knježeŕstwo wšěch w swojej rucy. Tak mysleše Sonnino 4. februara a srjedź meje ćisny wot so swoju masku.

Swobodnomurjerske nowiny hóršachu pak so hižo 27. meje na to, zo vatikanske nowiny tak mało wo italskej wójnje pisaja, a zo italscy biskopja a duchowni njepokazaja tu zahorjenosć, kaž duchownstwo druhich ludow we spočatku wójny. Měnja, zo vatikanska neutralnosć tola pokazuje swój škódny wliw.

Mjez tym je hižo dóšło k zajeću wšelakich duchownych, dokelž jich winuja přerady. Wězo wo přeradźe žana rěč njeje, ale jich neutralita je Italskej k nosej.

(Přichodnje dale.)

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wot dżensnišoho na wšitke družiny kožanych sandalow

10 procentow rabata w pjenjezach

Fabrikski skład Kalawskeje črijoweje twornje

Kamjenc. **Rob. Schlesier** **Zwingerstr. 16.**

Dołhe škórnje wulki wubjerk. **Dołhe škórnje** jara tunjo.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 19. oktobra 1915.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je też rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Wróciwši so wot rowa našoho luboho nana

Michała Dyrlicha ze Serrjan

wuprajam z tutym **wutrobny dźak** a **„Zapłać Bóh“** wšitkim, kotřiž su njebohićkoho w joho khorosći wopytowali, na joho pósty-wječoru za joho dušu so modlili a joho k rowu přewodźeli, wosobje česćenomu **wojerskomu towarstwu w Róženće a Ralbičanskej kat. Bjesadze.**

W mjenje wšitkich zawostajenych

Marija Čornakowa rodź. Rynčkec

w **Sernjanach.**

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, plomby wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolosćne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wulka tyšnosć a žałosć wutroby nas přewza, hdyž zasłyšachmy zrudźacu powěsć:

Podwyšk a cyrkwiny wučeŕ

Jan Rječka z Budyšina

je padnył na polu česće a swoje žiwjenjo woprował za wótcny kraj, nam pak je tu zhubjeny na přecy. **Naše towarstwo ss. Cyrilla a Methoda** ma za swoju winowatosć, tomule **swěrnomu sobustawcej, horliwomu wubjerkownikej** towarstwa za **Budyšinsku wosadu, wopornjwomu podpjerarjej našeje ćišćerńje,** za kotruž je zwjedł z najmjeńša k wupomocy wjetšu summu ze **samsnoho pohnuća,** a w kotrejž je z wulkimi woporami časa był sobu z hłownym **dohladowarjom**, tam porjadnje dźěłał a ji swoje mocy poswjećał, swój najnutrniši dźak wuprajić z prostwu, Bóh płać Tebi, lubowany bratře serbski, z wěčnym mytom njebjeskim, štož sy skutkował k **Joho česći** a našim lubym **Serbam k wužitku.**

W **Budyšinje,** w septembru 1915.

Předsydstwo towarstwa ss. Cyrilla a Methoda.

Jendźelski parnik „Sawsland“ z wojakami za Dardanelle bu w aegejskim morju wot němskoho podmórnika torpedowany a podnurjeny. Wulki dźěl wojakow so zatepi. (b)

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk. 831. Marija Młynkowa z **Dalic**; 832. 833. z **Khróšćic**: Jakub Kokla, Hana Wjacsławkowa; 834. Mikławš Hejduška z **Hórkow**; 835. Pětr Ryćerja z **Lejna**; 836. Jan Bjarš z **Łusča**; 837. Hana Wjacsławkowa z **Worklec**; 838. Jurij Lipič ze **Sulšec**; 839. Pětr Mawki z **Noweje Wsy**; 840. Jurij Michawk z **Kulowa**; 841. Marija Salowskec z **Dubrjeńka**; 842. Jurij Kral z **Baćonja** (t. č. w polu Francózskej); 843. Jurij Šrama z **Prěčec**.

Za fond: Njemjenowana 50 pj., N. N. 1 hr.

Přećelam a znatym wozjewjam, zo je Bóh moju jeničku dźowku

Mariju Domanic

we 38. žiwjeńskim lěće z tuteje časnosće wotwołał.

Z dobom wuprajam wopytowarjam pósty-wječora a přewodźerjam **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu zemrěteje poručamy modlitwam wěriwych!

W **Kamjenjej** pola **Radworja**,
na dnju pohrjeba, 28. 8. 1915.

Jakub Domanja, kubleŕ.

Dźeń 13. augusta je w **Rusko-Pólskej** wot granaty trjecheny padnył, hdyž bě so přez lěto na bitwiśćach bědźił, **podwyšk**

Jan Rječka

cyrkwiny wučeŕ při tachantskej šuli w Budyšinje.

Wo wopomnjećo na drohoho woteměrtoho w paćerjach prosy w mjenje hłubokozrudźenych zawostajenych

W **Budyšinje,** 1. septembra 1915.

Herta Rječcyna
rodź. Křižankec.

Rjekowsku smjerć je poćerpił a krasnišu krónu sebi dobył pola krala wěčnosće tón, wo kotrohož z **njewuprajnej bolosću žaruje** jako swojoho **najswěrnišoho sobustawa** a **hudźbnoho wjednika,** wo podwyška a cyrkwinoho wučerja knjeza

Jana Rječku z Budyšina

tudomne **towarstwo katolskich Serbow „Jednota“**. Wona wupraja Jomu za wšitku njesměrnu prócu, z kotrejž je tu spěwarske hodźiny nawjedował, za wšitke dobre rady, z kotrymiž je towarstwu służił, kaž za wšitku lubosć, kotruž je wšitkim jenotliwym wopokazował, a za swěrne dźěło, z kotrymž je so z cyła za towarstwo staral, swój

najhorcyši a najwutrobniši dźak!

W **Budyšinje,** w septembru 1915.

Towarstwo katolskich Serbow „Jednota“.

Ćišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěstki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 37. | **Budyšin, 11. septembra 1915.** | **Lětnik 53.**

K swjedźenjomaj swjateje Marije.

Znaju swjećo. Sławny Hoffmann je te molował. Wisy, kaž też wjele druhich joho swjećatow a wobrazow, w Drježdźanskej wobrazarni; někotryžkuli pak ma też wot njoho kopiju doma na sćěnje. A wjeseli so. Na tym swjećeću stoji Jězus jako dwanaćelětny hólčec wosrjedź farizejow w templu. A wón so jich praša a woni joho, a wón jim wułožuje swj. Pismo. A hdyž na tutoho hólčeca hladaš, dha njemóžeš so nahladać A zabudźeš, zo sy, a što je wokoło tebje a widźiš joho jasne wobličo a joho wóčko, wótre kaž dejmant a tola tak miłe, a z njoho sapa mudrosć a zahorjenosć za česć Božu. A te wóčko, a te cyłe wobličo: wone je měrne kaž hłuboke morjo, hdyž wětřika so njehibnje. A to póčnje ći być tak ćopło wokoło wutroby a je ći, jako by w templu při nim stał a zabudźeš, zo je to mólba a ćehnje će k njomu, zo by wokoło šije jomu padnył a joho wokošił. To je krasne swjećo.

Ale njeje najrjeńše swjećo Bože a Jězusa. A njetrjebaš też, hdyž joho sam nimaš, do Drježdźan do wobrazarnje. W kóždej wsy snadź nadeńdźeš, namakaš wjacy tajkich a hišće rjeńšich. Hdy by trošku kedźbliwy był, by žno je dawno widźał. Wone njeje molowane na płat a nic z wolijowymi a druhimi barbami; a też človjeska ruka je njeje molowała, ale Bóh sam je jomu dał wuraz a rjanosć. A štož wone nam pokazuje, to njeje ničo, štož je někajki človjek začuwał abo sebi wumyslił. Ně, to je Bože byćo same.

Sy hižo hdy małomu dźěśću do wóčka hladał, hdyž so na tebje směješe? Abo sy je widźał, hdyž w cyrkwi před Jězuskom we žłobiku ležacym klečeše abo hdyž njedawno před předposlednej swj. Marju do cyrkwje różički přinjese a před swj. Marku je staji a potom klečo so pomodli?

Abo sy widźał posledni raz, hdyž bě we Marijnej Hwězdźe zadrasćenjo, te novicki k wołtarjej přistupić a tam woprować złoto a swoje włosy, a sy widźał te wjesołe wóčko a te wobličo połne njebjeskeje radosće, hdyž na Božu martru hladachu, kotruž běchu při durjach přez měšnika jako kwasny dar wot swojoho Bóžskoho nawoženje dóstałe?

A njejsy znał toho staroho, šědźiwoho duchownoho wótca, a sy jomu do wóčka zhladnył, hdyž ći ruku poskićeše, abo hdyž jomu Božemje dawaše a wón při konopeju stojo so tola njesydny, byrnjež nozy bóle třepotałoj, doniž ty z durjemi won njebě, zo by ći tak swoju česćowuosć a lubosć pokazał?

A wjele by so mohło powědać wo někotrymžkuli mužu a joho nadobnym duchu, a wo mnohich ćichich žonach a jich sćerpnosći, a wo někotrejžkuli knježnje a jeje zadźerženju a žiwjenju a wo jeje woporach za staršeju a młódšich bratrow a za sotry. A wjele mohło so prajić, kak też młodźencojo běchu čisći kaž lilije a wo swoju njewinowatosć wojowachu, a wšo wopušćichu, same krony. Dopomń so na swj. Aloysia a swj. Franciska z Asissi a druhich. A spomń tych pokutnikow, kotříž po swojim nakazanju su tak krasni kaž słónčko, hdyž po ćežkim njewjedrje z mróčeli so předobudže.

Tola wšo to njejsu, hdyž prawje pomysliš, nic swjećata swojoho Boha, ale mohł prajić, joho špihele. Pohladaj na rjosu, hdyž z kapkami na trawičcy wisa a z ranja so tam błyšći a slěbori: to je słónco same, kiž w kapcy so błyšći. A hlej do rěčki, kotraž nimo was pluskota: to je módre njebjo, a te kwětki na brjozy a tón wysoki dub, kotrež we njej so špiheluja. A hdyž sy w horach a stojiš při jězoru, tak widźiš te wulke hory a widźiš mróčele w nim ćahać kaž na njebju a njebjo same widźiš, pokhmurjene abo módre, kajkež je. A we wóčku, hdyž do njoho zhladuješ, widźiš wotbłyšć dnja, ale też, štož wutroba začuwa, a widźiš jeje wjeselo a jeje zrudobu.

A hlejće, kaž nětko rjosa a ta woda we rěčcy, a tón jězor a te wóčko su špihele, tak znaju też jedyn špihel nic za słónčko a kwětki a wulke duby a ćmowe mróčele a wysoke hory. Ně, w tym špihelu, kotryž měnju, widźiš Boha. A kaž w nabožnym człowjeku Boža lubosć a rjanosć so khowa a so předobywa kaž měsačkowe swětło přez ćeńke mróčele, tak w Mariji rjeńšoho a krasnišoho widźiš Boha a Jězusa.

A hdyž nětko te Hoffmannowe swjećo, wo kotrymž prjedy rěčach, so ći lubi, a hdyž z njoho za Jězusa so zahoriš a z lubosću zapališ, a hdyž najradšo by joho wobjał a při nim był a z nim rěčał a wot njoho so dał powučeć: tak dyrbi też na tebje skutkować a ći do wutroby a do wole přimać, hdyž husto na mać Božu zhladuješ. Potom budźeš w njej Boha widźeć a po nim so tworić.

Tu je muž; lohko so rozhněwa. Što měniš: hdyž budźe tón wšědnje mać Božu strowjeć a ju z wutroby česćić, a hdyž w duchu budźe na nju, tu mać Jězusowu, kiž bě tola tak ćichomyslny, hladać: praj, wostanje to bjez zaćišća na njoho? Njebudźe to na njoho skutkować, jako by přecy z dobrym człowjekom wobkhadźował? Z čłowjekom, kotrohož lubuje? Joho hněw wustudnje a wotupi. Kaž winowa kić zrawi a přecy słódša bywa, hdyž słónčko na nju swoju ćopłu pruhu sćele, tak bywa też człowjek přecy słódši, to je měrniši, přećelniši, hdyž na tajki krasny přikład zhladuje, kajkiž mać Boža je dawała, a dušu před sobu widźi, kajkuž je Bóh w Mariji sebi přihotował.

Abo hdyž młody człowjek wšědnje najswjećišu knježnu strowi a přecy w duchu z njej wobkhadźuje, jako z dobrej přećelnicu a wustojnej wučerku: zawěrno tajki wostanje njewinowaty tajkoho swjatoho znajomstwa dla a njezhrěši a njepřińdźe na hłupe mysle a njeprawe puće, kaž ći husto, kotříž tu maja znajomstwa a pisanja a ćahanja z tym abo z tamnej.

Abo hdyž je ći ćežko do toho abo tamnoho so namakać, štož žiwjenjo ći wobćežnoho a bolosćiwoho přinjese; hdyž dyrbiš n. př. dobru służbu wopušćić, zo by bližšej přileżnosći k ćežkomu hrěchej wućeknyła, abo zo by domoj ćahnyła, dokelž je mać khora a nikoho nima, kiž by ju wothladał; abo hdyž je też tón twój ćahnył do wójny a tam bu ranjeny abo je padnył: ćesćiš-li mać Božu wěrnje a maš ju woprawdźe rady, potom njebudźe ći ćežko kaž wona prajić: „Hlej, sym służownica Knjeza, mi so stań po twojim słowje!“ a budźeš činić a so podwolić, kaž Bóh je chce.

Je kamjeń, wón rěka opal. Hdyž tón dołho na swětłom leži, tak srěba wón swětło do so a nasrěba so telko, zo potom hišće swěći a so jasni, hdyž je do ćmowoho położeny. A takle dyrbiš ty ze swj. Marijneje jasnosće srěbać jasnosć, to je swjatosć do so, a budźeš bórzy sam sapać swjatosć a so swěćić před swojim Bohom. Za to po tutym twojim žiwjenju ći wón pokaza swoju jasnosć w njebjesach, nic wjacy přez mać Božu jako přez swój špihel, ale wot wobliča k wobliču.

Wójna.

Nowy porjad we Waršawje

wšudźom nastawa. Kejžorstwowy kancler bě přeco wuprajił, zo bychu při noworjadowanju zjawnych należnosći wosebje domjace mocy sobu skutkowałe; je zwjesclace, kak wušikni a hibićiwi tamni Polacy so pokazuja. Hižo 24. augusta na př. wobzamkny wubjerk měšćanow, zo ma so hnydom powšitkowna winowatosć k wopytowanju ludowych šulow zawjesć. 1827000 rublow bu za wuhotowanjo šulow zwolenc a wosebity wubjerk wuzwoleny, kotryž ma šule rjadować. W měsće je ta powěsć wulki zaćišć činiła. Bjez swojeje winy běchu wobydlerjo dotal z wjetša analfabetojo. Nětko dyrbi hižo w běhu přichodnoho měsaca na 400 šulow so zawjesć. (b)

Amerika a naše podmórniki.

Němski zapósłanc hrabja Bernstorff je ameriskomu sekretarej zwonkownych należnosćow zdźělił: Łódźe za pućowari njebudźa přichodnje wot němskich podmórnikow podnurjane, hdyž su najprjedy warnowane a hdyž je njewojowarjam přileżnosć data, zo móža je wopušćić, khiba zo su spytowałe ćkać abo so wobarać. — Hněw přećiwo podmórnikam drje so nětko w Americy zlehnje. (b)

Sławny francózski lětař leutnant Pégoud,

kotryž so w swojim času tež w Drježdźanach ze swojimi kumštami pokazowaše, bu započatk septembra zatrěleny. Nad městom Petit Croix wojowaše w swojim lětaku přećiwo němskomu lětarjej, němska kulka joho trjechi, tak zo hnydom mortwy k zemi padźe. (b)

Z rańšich wojowniščow.

Twjerdźizna Grodno bu započatk septembra wot Němskich dobyta. Přez wječorne wobtwjerdźenja běchu so přez Njemen a do města dobyli a hłowne wobtwjerdźenja běchu Rusojo potom wopuščić dyrbjeli. Grodno bě poslednja ruska twjerdźizna při rěcy Njemen a jara kruće po nowšim wašnju wobtwjerdźena. Rusojo maja nětko na cyłej wječornej fronće jenož hišće na južnym křidle z tři-rózka wolhynskich twjerdźiznow słabe **Dubno** a sylniše **Rowno**. – Popad w Grodnje njebě wulki, 2700 jatych a 5 čežkich kanonow. Rusojo běchu zahe dosć cofali; popad pak hišće přibjera. Z cyła budźe za Rusow cofanjo w tutych krajinach wšědnje wobćežniše a strašniše.

Při Dünje, kiž přez **Dünaburg** (Dwensk) do **Rigi** běži, so Rusojo ze wšej mocu wobaraja. Dobydu-li Němscy Dwensk, zašlahaja dale k wječoru stojacym ruskim wójskam poslednju železnicu k ranju. Najebać ruske napinanja su naše wójska tola wobtwjerdźene mosty pola Lennewadena a pola Friedrichstadta wzali a z tym rusku frontu přełamali. Čežke wojowanja maja so tu na połnócnej fronće hišće wočakować. Rusojo su tu po zdaću swoje hłowne mocy zhromadźili. General Ruski, kotryž sewjerne wójska nawjeduje, bu wot cara za druhoho generalissima pomjenowany.

Na srjedźnej fronće khwataja naše wójska do prědka. General Gallwitz je na puću wot **Bialystoka** za železnicu ważny **Wolkowysk** dobył. Maršal prync Leopold je tymjenišća hornjeje **Jazoldy** pod horcymi wojowanjemi překročił a lěwe křidło wójska połnoho maršala Mackensena mostaj pola **Selez** a **Bercza-Kartuska** dobyło (při železnicy do Minska). Joho prawe křidło wojuje hižo blizko Pinska.

Južna fronta je **Strypu** a **Sereth** přewinyła a z tym Rusow tež při Dnjestru k cofanju nuzowała. Halič je hač do małych kromkow wot Rusow wuswobodźeny a naše wójska postupuja k ranju do Besarabije, k połnocy k wolhynskimaj twjerdźiznomaj Dubno a Rowno, přecy čežko wojujo. (b)

Twjerdźizna Dubno wot Awstriskich dobyta.

Jendźelski parnik podnurjeny.

Jendźelske powěsće wozjewjeja, zo bu parnik „Hesparian“ Allan-liniji słušacy (10920 tunow) z něhdźe 600—700 ludźimi 5. sept. wječor pola Fastneta torpedowany. Po dalšej powěšći je so nazajtra rano 6^{47} hodź. podnuril. Hač a kelko ludźi z pućowari a wobsadki so zatepi, njeje hišće wěste. Mjez pućowarjemi, kotrychž bě něhdźe 314, běchu major Barros, 12 officirow a 35 muži kanadiskoho regimenta, kotříž so k lěkowanju domoj wróćachu. Hdyž so čołmy do morja pušćachu, padźe něšto ludźi do wody, někotři ze strachom do morja zeskakachu; z nich snadź su so někotři zatepili. Čołmy přijědźechu do Queenstowna.

Zo nam podnurjenjo nowe wobćežnosće z Ameriku přihotuje, so njezda. Američenjo njejsu wo žiwjenjo přišli. Wobstojnosće, kak bu łódź torpedowana, njejsu hišće rozjasnjene, a jeli běchu přećiwo nowšim němskim wučinjenjam, njemóžeše němski podmórnik wo tutych drje hišće ničo wědźeć. „Hesparian“ přimać pak měješe prawo, dokelž je dopokazane, zo je łódź za Jendźelčanow wojakow a municiju přiwožowała. (b)

Car je k wójsku wotpućował,

tak pisaja ruske nowiny. Z druheje strony pak so wozjewja, zo je so do srjedźneje abo južneje Ruskeje podał, dokelž so w Pětrohrodźe wjacy wěsty nječu je. Telko je wěste, zo z mnohich hišće wječornych městow a tež z Pětrohroda zastojnstwa překładuja a zo mnozy wobydlerjo dale čěkaja. Přez 7 millionow ludźi, muže, žony a dźěći, čěka w njewuprajomnym hubjenstwje. Nimaja jědźe a drasty. Města sebi z přikładźacymi čěkancami žaneje rady njewědźa. Khorosće knježa mjez nimi a wosebje wjele dźěći mrěje. Druzy wróćeja so zasy do domizny, wosebje z mocu zabnaći Polacy. (b)

Na wječornych bitwišćach

běchu posledni čas sylniše wojowanja artillerije, wosebje pola **Arras.** Francózske lětaki mjetachu bomby na někotre njewobtwjerdźene města, na př. Saarbrücken a Freiburg w B. (b)

Na šwicskich mjezach

hromadźa Italscy wjele wojakow. Jeli maja z tym někajki wotpohlad, mohł drje to jenož tón być, zo chcedźa šwicskich wojakow wot sewjerno-wječornych mjezow na južne sćahnyć. Dyrbjeli snadź Francózojo někajke złe wotpohlady měć, při kotrychž bychu šwicscy wojacy jim w sewjernych stronach na puću byli? (b)

Na italskich mjezach

běchu čežše wojowanja jenož pola hory Kreuzberg w Tyrolskej. Tam nadběhaše pjeć italskich bataillonow; buchu pak zbići a zhubichu z najmjeńša 1000 muži.

W Dardanellach

wojowanja po surowych jendźelskich zahubach tež něšto wotmjelknychu. Po grichiskich powěsćach khorosće mjez wojakami zakhadźeja, wosebje tyfus. Indiscy wojacy su tež čorny mór přinjesli. (b)

Car Mikławš

je woprawdźe najwyšše wjednistwo nad wójskom a łódźstwom přewzał a to we wukazu dotalnomu wjednikej wozjewił. Wójskej pisa car 5. sept.: Dźensa sym najwyšše wjednistwo nad wšitkimi mocami na kraju a morju na wojowniščach přewzał. Z krutej dowěru na Božu hnadu a z njekabłacej wěstosću skónčnoho dobyća budźemy swoju swjatu winowatosć, wótcny kraj hač do poslednjoho škitać, dopjelnjeć a wótčinje nječesć nječinić.

Wulkowjerch Nikolaj bu z dobom za vicekraia w Kaukasu a wjednika tamnoho wójska pomjenowany. Hač je to powyšenjo? – Z Poincaré-om je car telegramy wuměnjał a tež Jendźelčenjo stajeja na joho wjednistwo wulke nadźije.

Dobyćerski nadběh w Argonach.

W Argonach wurazychu 8. sept. k sewjernomu wječorej wot Vienne Chateau naše württembergske a lothringske regimenty k nadběhej. Wot artillerije jara derje podpjerana infanterija doby na přez 2 km šěrokej a 300—500 m hłubokej fronće njepřećelske stojnišća a zepjery, mjez nimi wot Francózow wjele mjenowane „Marie Therese“. 30 officirow, 1999 muži bu zajatych, 48 mašinskich třělbow, 54 mjetakow minow, 1 revolverska kanona dobytych. (b)

W nocy wot 7. k 8. sept. mjetachu naše powětrniki bomby na London. (b)

(K. M.) Telegramm Joho Majestosće krala 31. augusta swojim na nawječornym bitwišću stojacym wójskam:

„Generalej artillerije v. Kirchbach. Generalkommando XII. reservekorpsa.

W tutych dnjach dopominamy so w sprawnej hordosći na čežke wojowanja, w kotrychž loni naša zmužita armeja sylnoho a derje wobrónjenoho přećiwnika předoby. Wšitke regimenty mojoho wójska su so tehdom z njezakhodnym ławrjencom pyšile. Čuju so pohnuty, wšitkim mojim rjekowskim wojakam wutrobny postrow do pola pósłać. Bóh spožč nam po dołhim, z njewuprajnej sćerpnosću znjesenym wočakowacym času hišće sławne skónčenjo tejele wójny. Prošu wašu excellencu jako najstaršoho generala w polu, zo byšće mojim dobrym, na nawječornym bitwišću stojacym wojakam wobsah tutoho postrowa wozjewił.

⁘

(K. M.) Při sławnym dobyću Nowo-Georgiewska su so wójska sakskeje wobory wurjadnje wobdźělile pod wyškom hrabju Pfeil, tak daloko kaž je to tu znate, z najmjeńša 6 bataillonow.

Joho Majestosći kralej bu wot dobyćerja twjerdźizny telegrafiscy zdźělene:

„Wašeje Majestosće mi dowěrjene zmužite wójska su z wulkim wuznamjenjenjom k poradźenju pomhałe.

General infanterije v. Beseler.“

Swětny rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy sejm je so pjatk před tydźenjom rozešoł hač k 30. novembrej. Powšitkownje pokazowaše so we wuradźowanjach mjez knježerstwom a sejmom zwjeselaca přezjednosć, kaž dźěn je to w čežkich wójnskich časach wosebje trěbne. Knježerstwo chce na přeća ludowych zastupjerjow po možnosći dźiwać. Khostanja po wójnskim zakonju dyrbja, hdyž so hodźi, miłe być, towarstwowy zakoń ma hač k wotstronjenju wěstych paragrafow, n. př. přećiwo cuzym rěčam w zhromadźiznach, so bjez krutosće nałožować, zjednoćeństwam a nowinam možna swoboda so spožčić atd. Knježerstwo přida tež, zo su při wojerskich a zastojniskich mzdach, při kupowanjach za wójsko, při postajenjach płaćiznow atd. njelube njerunosće a zo su tež po tukhwilnym zakonju možne. Knježerstwo chce na prawdu dźiwać. Dospołna sprawnosć wězo za človjeske mocy k docpěću njebudźe.

Hdyž so wo drohoće jednaše, bu tež wjele wo płaćiznach ratarskich wěcow rěčane. Stari přećiwnicy ratarstwa na lěwej stronje porokowachu buram, zo lichuja. Prawe strony jich přećiwo njesprawnym porokam zakitowachu. Burstwo pod wójnskim časom čežko ćerpi. Hnoje, picy, dźěłaćeri atd., wšo dyrbi droho płaćić a za drohe pjenjezy tola hišće trěbnych wěcow njedóstanje. Dyrbi swoje płaćizny tohodla tež powyšić. Na druhej stronje pak su so tež wot burow tu a tam dowolene mjezy při płaćiznach překročiłe. Wšě přehnaco škodźi, njech za wokomik tež pjenjez přinjese tomu abo tamnomu. Wjacy hač wulka wjetšina ratarjow ćerpja khudźi dźěłaćerjo a mali zastojnicy, rjemjeslnicy atd. Jich mzda njeje skoro nihdźe powyšena, płaćizny za wšědne potrjeby pak husto wjacy hač podwojene. Mnozy ćerpja hłód ze swojimi dźěćimi. Kak wjele mohłe so čežo wołožić, hdy by kóždy kaž na swoju tak tež na nuzu swojich bratrow spominał.

Jako zwonkowne znamjo přezjednosće mjez knježerstwom a sejmom je kejžor prjedy zapowědźenu dowolnosć dał, zo móže so na dom kejžorstwowoho sejma w Barlinje napismo stajić: Němskomu ludej.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Zańdźenu njedźelu swjećeše so w cyrkwi Našeje Lubeje Knjenje při šulskich kemšach wopor Božeje mšě za našoho bywšoho cyrkw. wučerja Jana Rječku. Na přepjełnjenej cyrkwi běše widźeć, kak wjele lubosće a přikhilnosće je sebi njebojčički mjez nami w Budyšinje dobył. Nimo šulskich dźěći a wučerjow tachantskeje šule a wulkeje ličby wosadnych běše tež přišoł k. senior praelat J. Skala jako zastupjer kollatury. Tež kat. seminar a šulske předsydstwo běštej zastupjenej. Na zakładze słowa njedźelskoho evangelija: „Hlej mortwy bu won njeseny", rysowaše k. direktor J. Nowak padnjenoho sobudźěłaćerja jako wučerja po wutrobje Božej. Štož je njebojčički nčhdy při nastupjenju swojoho zastojnstwa, 12. okt. 1898, slubił, je swěrnje dźeržał. Stajnje běše sebi wědomy, kak wysoke a swjate zastojnstwo je na so wzał. Ze swjatej lubosću, z njewšědnej wustojnosću a z njewustawacej pilnosću wěnowaše so swojim dźěćom. Kóžde běše joho wutrobje jenak drohe; wón njehladaše na zwonkowne, nic na khudušku drastu, widźeše w kóždym dušu Bóžskeje podobnosće. Jenož hdyž snadź te abo tamne so zabłudźi na puće njekhmanosćow, namaka krute słowa. Tola tež tu wosta lubosć k dźěsćowskej duši joho wodźićeŕka. A kak krasny přikład dawaše we swojim žiwjenju; kak swěrnje dopjelnješe swoje winowatosće jako katolski křesćan; kak husto přistupowaše k blidu Božomu a čerpaše tu nowe mocy z najswjećišoho sakramenta wołtarja. — Tak je wulka naša zrudoba, hdyž smy z nim tak wjele za našu šulu a wosadu zhubili. Joho smjerć na krawnym bitwišću pak je tež za nas z tróštom. Běše na wšo přihotowany. Hišće před někotrymi njedźelemi — hdyž běše z pola na krótku dowoleńku domoj přišoł — wjacy króć wobkruće še, zo je na wšo, tež na najhórše přihotowany. A nětko je Bóh wot njoho tutón ćežki wopor žadał. Za wótčinu je swoje žiwjenjo dać dyrbjał, za to pak je jomu Bóh spožčił krónu wěčnoho žiwjenja. Joho šulske dźěći, joho sobudźěłaćerjo, joho přećeljo a znaći a cyła šulska wosada wobkhowaju jomu dźakowne wopomnjeću. R. i. p. —b.

⁘

Z Radworja. (Dary za ranjenych wojakow.) Dwójcy su někotre dźěći tudomneje šule po wosadźe dary za ranjenych we Budyšskich lazaretach hromadźiłe. Prěni raz (swjatki) nazběrachu přez 900 jeji, drubi króć (kónc augusta) pak na 700 jeji, něšto měchow sadu, 5 puntow wjerćanoho mjedu, na 20 puntow drěnoho pjerja a 3 wačoki sušenych zelow. — Kóždy raz da so wubjerk „Čerwjenoho kříža" dawarjam z wosebitym připismom wutrobnje dźakować. N.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Jara witane wotmčnjenjo w jenajkorym žiwjenju našich ranjenych w lazaretach je tajki wulět do dalšeje wokoliny, wosebje hdyž so měri na tudomny klóštr, kiž je w běhu lětnoho časa hižo na 2000 wojakow hospodował, mjez nimi bě nimale połojca tajkich, kotřiž tu w blizkosći swoje wojerske wuwučowanja wukonjachu a tak přileżnosć wužichu. Štwórtk, runje na dnju sedanskoho swjedźenja, bě tu zasy na 63 ranjenych z reservnoho lazareta z Arnsdorfa z hosćom. Dopołdnja w dźesatej hodźinje přićežechu wot Halštrowa z dźěła pěši, z dźěła z wozom, kotřiž njemóžachu jenohodźinski puć doběžeć. Najprjedy nastajichu swoju nohu do cyrkwje, hdźež bě Boža mša z předowanjom, kotrež měješe k. farař Čornak z Radeberga, kiž so wo ranjenych jara stara a jich husto w tamnišim lazareće wopytuje a jim dóńt połóża. Potom podachu so do abtownje, hdźež buchu wot Hnadneje knjenje a wšěch knježnow lubosćiwje přijeći, a žiwa rozmołwa knježeše bórzy mjez domjacymi a hosćemi. Knjez farař Čornak dźakowaše so při tutej přileżnosći za lube přeprošenjo swojich „wójnskich hólcow" a předstojićeŕka wupraji swoje wjeselo nad bohatym wopytom, z dobom so dźakujo za wótčinske dźěło, přez kotrež su nas naši zmužići wojowarjo před nawalom njepřećela škitali. Swačinu a wobjed dachu sebi pólnošěri derje słodźeć. Popołdnišo hodźiny wužichu k wobhladanju wsy a hrodźišća a po wječeri podachu so zasy wróćo do Halštrowa a wottam do jich lékowarnje. Přikhad a přebywanjo wojakow wabi młodych a starych na

Nětčiša wójna

krawny bjezbóžny wusyw swobodnych murjerjow.

(Pokračowanjo.)

Krótki přehlad toho, kak italske swobodne murjerstwo hižo wot spočatka k wójnje šćuwaše, přinoša „Kölnische Volkszeitung":

Hižo před swětowej wójnu dopomni murjerska nowina (Revue internationale des Sociétés secrêtes) w čisle 22. julija 1914, zo je so **15. septembra 1912** w jeje rjadkach wozjewiło zdźělenjo murjerja ze Šwicy, zo bu wobzamknjene, **arcywójwodu Franca Ferdinanda zamordować.** (Tu mamy!)

Tež móžeše španiska nowina „La Lectura Dominicel" hižo 22. augusta 1914 ze wšej wěstosću wobkrućić tole: „Možemy kruće zawěsćić, zo bu wšitko přihotowane wot italskich swobodnych murjeri w zjednoćenej mysli z francózskimi. A njetrjebamy so bojeć, zo by štó to přěć chcył. Bórzy wohladamy, kak ta neutralita, za kotrejž chce so italske knježerstwo skhować, přeńdźe do připowědźenja wójny swojim dotalnym zwjazkarjam.

Hižo při spočatku wójny wobroći so francózski Wulkoorient na lože w romaniskich krajach, zo by je namołwjał k podpjeranju Trojozjednoćeństwa, kotrež zastupja ducha swobody a postupa, mjez tym zo Awstriska a Němska stej zepjerje reakcije (= kročenja do zady) a čěmnoty." Tute namołwjenjo měješe nic jeno w Italskej, ale tež w Španiskej tajki wuspěch, zo **cyle romaniske swobodne murjerstwo** so horliwje wobdźěleše na tutej wójnje hidy a łžě přećiwo Němskej, wójnje, kotraž tež w tym nastupanju nima přikładow w stawiznach, a zo swobodni murjerjo w romaniskich krajach w tym wjednistwo přewzachu.

Rěče, kotrež **20. septembra 1914** (lětnoho wopomnjeća dobyća Roma) swobodni italscy murjerjo mějachu, wšě do wójny přećiwo Awstriskej trubjachu. Wot septembra 1914 sem rezesćełaše komitej zwjazka swobodnych murjerjow łaćonskich krajow přecy należniše wokolniki na jenotliwe lože, zo by je k naščuwanju zjawnoho mčnjenja přećiwo centralnymaj mócnarstwomaj namołwjał. Italski wulkoorient při tym wuraznje napominaše, wšitko spytać, štož jeno móžno, zo by Italska swojeje neutrality so wzdała. Přichodna wójna přećiwo „srjedźnymaj mócnarstwomaj" so mjenowaše **„swjata wójna"** italskoho ludu. (Dop.: wšak tute hołe frazy nětko w jich nowinach stajnje nadeńdźemy!) Wottud so lud přecy bóle ščuwaše wot swobodnych murjeri, a je so jim to tak poradźiło, zo tež měrniši a rozomniši w ludźe sebi njezważichu přećiwo tomu wustupować, hdyž Salandra 20. meje w parlamenće sebi žadaše połnu móc za wójnu z jeničkim wuwzaćom katolskich a socialnej frakciji přisłušacych zapósłancow.

*

27. meje wozjewi „Reichspost" sćěhowace zdźělenjo jeje korrespondenta z Lugano wot 24. meje:

„Annale italskoho wulkoorienta" pisaja w haprylu pod napismom: Wojowanjo přećiwo „Wšoněmcowstwu":

„Chcemy wójnu přećiwo woběmaj centralnymaj knježerstwomaj, dokelž tutej předstajitej barbarstwo přećiwo postupej. Chcemy wójnu přećiwo Němskej w mjenje čłowjestwa. Chcemy wójnu přećiwo Awstriskej we mjenje italskoho prawa. Chcemy wójnu w mjenje swojeje murjerskeje wěry. Wójnu hač do zničenja militarisma (= wojerskeje mocy); wójnu bjez hnady Němcowstwu, wójnu bjez smilnosće za prawo a prawdu. **Němske swobodne murjerstwo njepřisłuša wjacy k swětowomu zwjazkej swobodnoho murjerstwa.** Je so stupiło zwonka zakonja přez to, zo rjadowe zasady přestupi a so podćisny pruskomu militarismej. Bankerott sčini lubosć k čłowjestwu němskich swobodnych murjeri."

Tu je wažne a zajimawe to, zo tu **hižo kónc hapryla so němske** a samo so rozemi tež awstriske swobodne murjerstwo **wottřasuje wot zwjazka.** A nětko dyrbjeli sebi myslić, zo su němscy swobodni murjerjo dawno hižo wšě poćahi k jeje italskej sotře roztorhali? Kak **spodźiwne**, zo hakle **29. meje** w Barlinje wuradźacy němski zwjazk wulkich ložow swoje poćahi k italskomu a francózskomu swobodnomu murjerstwu roztorha ze sćěhowacym zjawnym wozjewjenjom:

Dźiwajo na zadźerženjo italskoho swobodnoho murjerstwa, kotrež naščuwane wot swojich francózskich towaršow je so w swojim cyłku do politiskich, k wójnje wjedźacych wojowanjow swojeje strony zašmjatało a přez to postorčiło přećiwo zakładnomu swobodnomurjerskomu zakonjej, kiž tajke zadźerženjo wosebiće zakazuje, roztorha němski zwjazk wulkich ložow swoje dotalne poćahi k italskomu a francózskomu swobodnomu murjerstwu z tutym. Štož swobodnych murjeri druhich njepřećelskich krajow nastupa, zwostawa při hižo prjedy dokonjanym wobzamknjenju, po kotrymž wšě poćahi wulkich ložow mjez sobu wot spočatka wójny **wotpočuja.** (! Jenož wotpočuja?)

Cyle prawe su k tomu dlějše wuwjedźenja w „Germaniji":

„Tute wozjewjenjo němskoho zwjazka wulkich ložow **přikhadźa** tola **khětro pozdźe** a njemóže tež po swojim wobsahu **spokojić.** Dyrbimy so dźiwać, přispomnja protestantska nowina „Reichsbote", zo swobodni murjerjo germaniskich krajow **njejsu hižo dawno** wšě poćahi ze swobodnym murjerstwom romaniskich krajow roztorhali, dokelž rjad swobodnych murjerjow njebě w romaniskich krajach ničo druhe dyžli městna za zapřisahanjow a politiske potajne zjednoćeństwa a **kužoły revolucije** a **atheisma** (bjezbóžnosće)." To je jasnje dosć rěčane!

(Přichodnje skónčenjo.)

nohi a su potom wutrajni přihladowarjo při jich wjesołej zabawje. Dźěl ranjenych bě wojował před Waršawu, druzy w Haliču a Francózskej. Wosebite wjeselo za dźěći běše mały hólčec w połnej wojeńskej uniformje.

Třeća wójnska požčonka.

Dlěje lěta hižo ma Němska wójnu, ćežku wójnu. Njesměrne su wopory. Zo by wšo dotalne podarmo njebyło, je tež wjele pjenjez na dalšu wójnu hišće trjeba. Z nowymi dawkami so nětkole tute pjenjezy zwjesć njechodźa. Tohodla wupisuje knježerstwo třeću požčonku. Štóž potajkim ma, njech krajej požči; na žanu hypoteku wěsćišo njewupožčiš hač tu.

Dóstanješ **5 procentow danje**. Nětko maš něhdźežkuli jenož połštwórta, štyri abo połpjata procenta. Njepraju, zo by wšitko na wójnsku požčonku dał, ale něšto. Najmjenje hodźi so požčić 100 hr.; chceš-li wjacy, požč 200 abo 300, 400, ale přecy po cyłych stach. Woprawdźe płaćić pak maš město kóždoho sta — **jenož 99 hr.** Ale wěc je hišće lěpša. Poskaj! Dań budźeš **połlětnje** dóstawać; z rjanym čišćanym dołžnym listom dadźa ći tež cyłe listno dańskich kuponkow, kotrež jako kwitowanki wottřihuješ. Prěnju dań wupłaća ći 1. okt. 1916, za lěto; potajkim liči so dań wot 1. hapryla 1916. Dań do 1. hapr. 1916 pak móžeš sebi hižo, hdyž požčonku přepodaš, wotćahnyć a skhować, ta wučini 2,50 hr. na 100 hr. Tohodla maš, hdyž do **30. septembra** płaćiš, **město 100**: 99 hr. mjenje 2,50 hr. a to je **96,50 hr.** woprawdźiteje požčonki wupłaćić. Čakaš-li do **18. oktobra**, směš sebi 2,25 hr. danje wotćahnyć, potajkim **96,75 hr.** hotowych pjenjez położić.

Hdźe nětko pjenjezy bjeru? Wšudźe, hdźe bychu njebrali: wšě banki a pósty. Najlóže na wsach je, hdyž sebi na pósće abo wot listowoho zapisne listno skazaš (Zeichnungsschein), te dóstanješ darmo. Tam jeno wupjelniš, kelko stow hriwnow chceš požčić a podpisaš a tajke je póstej (bjez marki) wróćiš. Potom wšo dalše sćerpnje wočakuj. Na pósće je najposleńši dźeń přepodaća pjenjez 18. oktobra. Zapisowanjo pak traje jenož do 22. septembra.

Tuž njekomdź so. „Maš-li wjele, dawaj wjele, maš-li mało, dawaj tež z małoho rad.“ Jedna so wo naše, wo twoje a twojich lubych wobstaćo. Ćežke časy so lóže znjesu, hdyž je wjele ludźi njese. Čińmy **cyłe** dźěło; **połojčnosć** by nas zahubiła a naše **dobyća** přeměniła na **přěhraća**! M. Nawka-R.

Hospodarstwo.

Zběrajće žołdźe a kostonije.

Přecy zasy ratarjow napominaju, zo bychu wšo, štož je za zežiwjenjo ludu a skotu khmane, zběrali, hromadźili, sušili, khowali, předawali — kaž je najlěpje. Dźěći móža w tym dźěle wjele pomhać. Wulcy važne je, zo so **žołdźe** a **kostonije** zběraju — wosebje jich **mučki** dla. Žołdź je starodawne kormidło za swinje, ale tež konjom a kruwom, kozam a wowcam je dobry. Najlěpje je, kaž praja, hdyž do picowanja žołdźe, su-li čerstwe, roztołkaš, su-li sušene, tołkaš abo šrótuješ. Přewjele žołdźi njeswinjatam (t. r. konjom atd.) dawać, so wotradźa; kurom wone khmane njejsu, rěka, zo wot nich mjenje njesu.

Čerstwych kostoniji konje a swinje njerodźa, dokelž su hórke. Howjazy skót so skerje na nje zwuči. Dójny skót wšak hórkich kostoniji dóstawać njesmě. Wothórčić hodźa so wone wšelako; móžeš je parić a potom w kalkowej abo sodowej wodźe mokać — abo šrótować a potom 2 abo 3 dny w čistej wodźe mokać dać. Bělić je njetrjebaš, dokelž skora je cyrobna, lěpša hač žołdźowa. Wothórčene kostonije su dobra pica kurom we zymje.

Kostonije hodźa so tež k płokanju a plotowanju wužić. Kak to, napišu přichodnje. Mjez tym je hromadź a suš. N.

Karnikle dźeržeć k rozmnoženju mjasajědźenja.

L. V.)

Tute připismo dźiwa drje najprjedy na wobstojnosće w městach. Njech je tu powšitkownje na to spomnjene, štož ma tež trochu važnosće na wsach, dokelž karniklace mjaso dźěn so spěšnišo dobudźe hač žane druhe.

Karnikl ma wot šestoho abo wosmoho měsaca staroby lětnje tři abo štyri króć młode, snadź nadobo 7 abo 8 štuk, kotrež za poł lěta žiwe na 5 hač do 8 puntow po štucy waža. To by potajkim, hdyž so před dalepłahowanjom rězaja, za lěto było na mjasowym dobytku 63 hač do 100 kg wot jenoje sančki! Z tym by so potrjebje mjasa jenoje swójby ze 4 wosobow wobstojaccje wotpomhało, hdyž so po tamnym 1873 we Němskej wobličenym přerězku, kiž strowoće hišće tyje, liči. Hdyž ma kruwa w třećim lěće prěnje ćelo snadź 70 kg, je po wobhladniwym ličenju Caffaro-a dobra sančka pola karniklow w swojich młodych hižo 100 kg žiweje wahi přinjesła. A kak wjele jednorišc je tola picowanjo karniklow pornjo kruwje, kotrež so spokoja z wotrězkami a něšto wotrubami!

A kak słódnje móže so karniklace mjaso přihotować, wo tym budźa nam zawěšće naši „pólnošěri“ po wójnje powčdać móc, kajke nazhonjenja su w francózskich a belgiskich kwartěrach činili, hdźež su tež hódnosć koži w zymskej wójnje spóznali. Po nazhonjenju nima jeno karniklace mjaso ale tež koža wurjadnje wysoku hospodarsku hódnosć, kotraž so na jara wšelakore wašnjo wutrjebać hodźi. Za plahowanjo karniklow dóstanješ radu pola zwjazka (Verband deutscher Fleisch- und Nutzkaninchenzüchter, Dresden-A. 1, Rosenstraße 37 I, kaž tež namakaš w časopisu: „Allgemeiner Anzeiger für Kleintierzucht“, Dresden-A., Jakobsgasse 5.)

Pólny duchowny jako pomocnik při dobyću.

Oe. V. pisa, zo bě na spočatku wójny postajenjo pólnoho duchownoho jako něšto nowe wot někotrohožkuli officira z dwělowacym a hanjacym pohladnjenjom wopominane; tola je so bórzy pokazało, kak jara zamóže pólny duchowny zmysł wojakow pozběhnyć a ze zmužitosću zahorić. Někotrežkuli rjekowske postawy su nastałe, kotrež na Haspingera a Kapistrana dopomnjeja. Mnozy pólni duchowni su hižo wulke wuznamjenjenja dóstali a jich skutkowanjo je jara važene. Tak bu „Kärntenskomu dźenikej“ z južnoho wojownišća pisane: Po bitwje pola Plava, na kotruž budźe naše wójsko wěčnje ze sprawnej hordosću spominać, wopyta divisionski farař Lowrich swojich dobrych Dalmatinow, kotřiž běchu dźiwy rjekowskich skutkow wukonjeli. Hdyž tuči swojoho divisionskoho fararja wuhladachu, so njesměrnje zwjeselichu a prócowachu so napřemo, kotry prěni majorej T. wozjewi (je to wurjadny rjek, kotrohož skutki budźa jónu hišće potomnicy wobspěwać), zo je divisionski farař přišoł.

Kaž dźěći k nanej, hdyž maja něšto wjesołe zdźělić, tak běžachu rjekojo k majorej ze słowami: „Wón je přišoł, wón tu je!“ Major wobjima postrowjejo z wjesołosću duchownoho. Hdyž bě tón po wotdźělenjach k wojakam porěčał, poda so do jednoroho lokala officirow. Hłuboko hnuty pozběhny so tam rjek nad Drinu a Isoncom, major T. a porěča k divisionskomu fararjej ze sćěhowacymi słowami: „Bitwa nad Isoncom budźe jedyn z najrjeńšich kapitlow našoho sławnoho rjeka. Ty, naš lubowany dušipastyř, sy wjele, haj jara wjele k tomulc sławnomu a w stawiznach bjezpřikładnomu dobyću přinošował. Nic brónje, nic smjertne kulki njejsu dobyłe, ale duch mojich dobrych wojakow je dobył. Tohole ducha sy ty wutworił. Sy mojim wojakam heroisku zmužitosć zašćěpił, sy mojich rjekow, prjedy hač zaćehnjechu do třělnych hrjebow, zahorił za kejžora, trón a wótcny kraj: ty sy jich sčinił jako lawy! Po twojej njezapomnitej naréči sy sam doprědka prajił: Woni budźa dźiwy skutkować! Budźa wulku wjesołosć přihotować přelubomu knježerjej! Twoje doprědka prajenjo je so dopjelniło. Rjekowske skutki mojich dobrych nad Isoncom su twoje najlěpše myto. Ty sy z lawrjencowym wěncom debjeny regiment a wosebje mój bataillon sebi wěčnje dźakowny sčinił! ...“ Zawšće słowa, kotrež wšěm pólnym duchownym česć činja.

Slowki jědł a na to so **wody napił** bě we Bodelwicach pola Pössnecka dźěłaćer Hermann Ziewic, na čož w njesměrnych bolosćach wumrě.

(Wot błyska zaraženy.) W Podrzewicach w Poznańskej bu při ćežkim njewjedrje młynk Kattner w swojim wětrniku wot błyska zaražený a joho syn ćežko ranjeny.

Domaš z Aquino a wójna.

W pólnym wudawku sławnoho wědomostnoho časopisa (měsačnika) „Stimmen der Zeit“ (nakł. Herder-Freiburg) je w 1. zešiwku Mathias Reichmann S. J. sćěhowacu studiju, kotraž je nětkle w našim času jara zajimawa, wo wulkim a sławnym Domašu z Aquino wudał, kotruž tudy podamy.

Hodźi so wójna a wójnska służba zjednoćić z Božej kaznju a křesćanskej winowatosću? Tele prašenjo je hižo w starym času někotrohožkuli zajimało a napinało, a na to so tež dźensa hišće tam a sem wotmołwi „ně“, ale wězo nic wot katolikow. Někotre sekty, kaž Mennonitojo a Quäkerojo njezaćisnu jeno wójnu samu, ale tež wojeńsku službu w času měra, dokelž dźěn móže tónle jeno tola jako přihotowanjo na wójnu płaćić. Druzy, bóle modern naloženi theologojo z wonka katolskeje cyrkwje maja tohorunja nahlad, zo je wójna w evangeliju na kóždy pad zaćisnjena a zakazana, wupomhaja pak sebi potom z tym tróštom, zo njemóžemy so w praktiskim a wosebje w statnym žiwjenju přecy po předpismach křesćanskoho nabožnistwa złožować. K wobkrućenju tejele spodźiwneje wučby njejsu so ani hańbowali, wójnu a duell jako po byću jenak wjele hódnej, na samsny skhodźeńk postajić. Wobě wašni trjebanja brónjow drje stej přećiwo kazni křesćanskoho nabožnistwa, tola pak staj hač na dalše jako srědkaj k dobromu zaměrej nuznje trěbnaj, abo njemóžemy jeju parować, a tohodla za stat nuznaj. Dla přestupjenja kaznje Božeje ma to kóždy sam z Bohom a swojim swědomjom wučinić.

Tajke wučinjenjo z Bohom, zo by wón před hrěchom wóčko začinił, katolska cyrkej njeznaje. Dokelž pak je duell na' kóždy pad z hrěchom, žada wona, zo so jeje wuznawarjo toho zdźerža, njech płaći, štož chce, a njech su sćěhwki, kajkež chcedźa. Čohodla njepłaći tosamo tež wo wójnje?

Prašejmy so w tym wjerčha theologow (bohawučenych) jandźela šule, swj. Domaša. We swojim hłownym dźěle, Summa theologiæ, jedna hłowny kruch tež (2, 2, q. 40) de bello „wo wójnje".

Najprjedy mjenuje Domaš přičiny, kotrež móhli za nahlad, zo je kóžda wójna njedowolena, mjenować. Prěnju nam poskića słowo Knjezowe w evangeliju: „Wšitcy, kotřiž mječ wozmu, přez mječ zahinu." (Mat. 26, 52.) Druha namaka so w prědowanju na horje: „Ja pak praju wam, zo byšće so njepřećiwili złomu; ale jelizo će štó dyri na prawe lico, poskić jomu tež druhe (Mat. 5, 39.), z čimž tu słowo swj. Pawoła so runja: „Njewjećće so sami." (Rom. 12, 19.) Z třeća: wójna je napřećiwna póćiwosći pokornosće a lubosće bližšoho (wo tutej póćiwosći jedna Domaš na předkhadźacych listnach swojoho pisma); to, štož pak je přećiwo póćiwosći, je hrěch; potajkim je wójna hrěšna. Štwórtom skónčnje móže so prajić: By-li wójna dowolena była, dyrbjałe tež bróńske wuwučowanja jako přihoty na wójnu dowolene być. Nětko pak su tajke wuwučowanja, mjenujcy turněry a duelle, wot cyrkwje kruće zakazane. Potajkim je tež wójna na kóždy pad zakazana.

Na tele napřećiwjenja (Sed contra est) je hižo swj. Augustin wotmołwił: „Hdy by zakoń křesćanskoho žiwjenja wšitku wójnu za hrěšnu wuprajił, potom by so tež wojakam na jich prašenjo, što maja činić, radźić dyrbjało, zo maja bróńje preč ćisnyć a so wójnskeje służby cyle zdalować. Jim pak bu jeno prajene: „Njenamocujće nikoho a njećińće křiwdy a spokojće so ze swojej mzdu." (Luk. 3, 14.) Wójnska służba jim potajkim zakazana njeje." (Aug., Ep. ad Marcell. [Migne, Patr. lat. XXXIII, 531].)

Po tychle rozkładowanjach za a přećiwo wupraji Domaš nětko swój nahlad ze sćěhowacymi słowami: Dyrbimy prajić: zo by wójna była sprawna, su tři wěcy trěbne: z prěnja poručnosć přisłušneje statneje wyšnosće abo wjerčha, po kotrohož postajenju dyrbi so wójna wjesć; přetož njeje nadawk privatneje wosoby, wójnu započeć; ta móže a dyrbi wjele bóle swoje prawo pola wyšnosće pytać. Tež njeje wěc poddana, lud we wulkej ličbje hromadu zhonić, kaž ma so we wójnje stać. Starosć wo powšitkowne derjemčco je wjerčham dowěrjena, a jich nadawk je, stat, kralestwo abo provincu zakitać; a kaž woni swój kraj dowolenje z mječom přećiwo nutřkownym njepřećelam zakitaja, hdyž złóstnikow khostaja po słowje japoštoła: „Přetož nic podarmo nosy (wyšnosć) mječ. Boža służownica dźe je, wjećerka w hněwje nad tym, kotryž złe čini." (Rom. 13, 4.) Tak maja tohorunja prawo, powšitkowne derjemčco přećiwo zwonkownym njepřećelam zawěsćić. Tohodla płaći tež wjerčham słowo: „Wumožće khudoho a wuswobodźće hubjenoho z ruki rěšnika." (Ps. 81, 4.) Z tuteje přičiny prahji Augustinus: „Naturski na měr złoženy porjad mjez človjekami žada, zo je prawo, wójnu wobzamknyć, pola wjerchow." (C. Faustum 22, 75 [Migne XLII 448].)

Druhi zakład, zo je wójna dowolena, je sprawna wina; t. r. ći, kotřiž so z wójnu domapytaja, dyrbja nadpad přez swoju winu zasłużeny měć. Augustinus wo tym praji: „Wójny maja so potom za sprawne, hdyž njeprawdu khostaja, hdyž mjenujcy so lud wobara, za zło dosćčinić, kotrež su přisłušni tohosamoho skućiii, abo zasy wróćić, štož bu njesprawnje wotewzate." (Quæst in Heptat. VI., in Josue 10 [Migne XXXIV 781].)

Třeće žadanjo je prawy wotpohlad tych, kotřiž wójnu wjedu. Tutón ma być, dobre spěchować abo zło wotwobroćić. Tohodla rěka pola Gratiana: „Pola wěrnych służownikow Božich su samo wójny pokojne, dokelž ao njewjedu dla rubježnistwa abo hrubosće, lse dla měra, zo bychu zli zaputani a dobri tróštowani byli." (Deor. II, causa 23, c. 1.) Móže pak so stać, zo bu wójna wot prawidłowneje statneje mocy sprawneje winy dla připowědźena a tola była dla hrěšnoho wotpohlada njedowolena. Přetož z połnym prawom praji Augustinus: „Žadosć, zo by so škoda načiniła, hrubje wjećiło, potom duch, kotryž so wujednać nochce, dźiwi zběžk, zapalena žadosć knježenja a štož hewak tajke winy su, te maja so we wójnje z połnym prawom za hrěch." (C. Faust. 22, 74 [Migne XLII 447].)

Wotmołwu na napřećiwne přičiny, na spočatku mjenowane, dawa Domaš zasy přezcyłnje so přizamkujo wuprajenjam swj. Augustina, kotryž je wšě tele prašenja hižo rozjasnił a kotrohož mysle tež dźensa hišće za katolsku theologiju płaća.

Na prěnje napřećiwjenjo mčło so prajić: Štóž sam na swoju ruku a bjez toho, zo by wot wyšnosće połnomóc měł, mječ wozmje, tón jedna přećiwo přikazni Khrystusowej a zasłuži, zo by přez mječ zahinył, nic pak tamny, kotryž prjedy mjenowanym žadanjam dosćčini.

Podobnje je z druhim napřećiwjenjom: W zmyslenju dyrbi křesćan přecy hotowy być, radšo njeprawdu ćerpjeć, hač zło ze złom płaćić; nimo toho pak by we wjele padach było ranjenjo winowatosćow powołanja a křesćanstwa, by-li so ke kóždej njesprawnosći mjelčało a złomu połne prawo dało abo wšomu so dało hić.

Tohodla njewobstoji prawa pokornosć, měrniwosć, na kotruž třeće napřećiwjenjo pokazuje, w tym, zo ženje hadanjo a wójna njenastanje, ale w tym, zo zaměr wojowanja njeje wojowanjo, wójna, ale sprawnosć a trajacy měr a pokoj.

Wuwučowanjo w trjebanju bróni skónčnje je dowolene, hdyž so w rozomnych mjezach dźerži. Zo to dosaha, su stari Romjenjo swědcy za to ze swojimi wójskami. Turněry w swojim času (a dźensniše duelle) nimaja ze spomnjenym zaměrom wjele činić a maja jeno złe a zrudne sćěhwki.

Swjaty wučeŕ spomina potom hišće na tři jenotliwe prašenja z wójnskich kazni a zasadow, mjenujcy na wójnu a wójnsku lesć, na wójnu a njedźelski měr, a na prěnim městnje na prašenjo, hač smědźa też měšnicy wójnske służby činić, a tute prašenjo ma tež dźensa hišće swoju ważnosć. Móžachmy tola hakle w najnowšim času z pjera protestantskoho duchownoho nastawk čitać, kotryž na to jako hórku njeprawdu skorži, zo so duchownym wójnska służba z bróńjemi zakazuje. Tu je nětko woprawdźe powučace, widźeć, kak Domaš zakoń, kotryž duchownym tele wobdźělenjo zakazuje, jako rozomny a přisłušny dopokazuje. Wón to skoro z tymi samymi přičinami dopokazuje, kotrež tež „Realenzyklopaedie für protestantische Theologie und Kirche" (XI[3] [1902] 110) za tónsamy nahlad cyle raznje mjenuje. Jene, praji wón, njepřihodźa so za wšitkich, tež hdyž njeje samo na sebi njedowolene. Duchowni pak móža so wótčinje a sobučłowjekam we času wójny na druhe wašnjo wjele wužitniši činić, hač hdyž ze samsnej ruku krej přeliwać pomhaja. Tohodla je tež cyrkwiny zakoń, kotryž to zakazuje, cyle we swojim prawje.

Podobnu mysl wupraji tež prěni duchowny protestanskeje cyrkwje w Bayerskej přećiwo někotrym duchownym, kotřiž so na wšón pad k wojerskej służbje w liniji tłóčachu. „Zo duchowni so bróni přimachu", praji wón, „możemy zrozemić, byrnjež běchu woni wonka lóže so zastupić móhli a tohodla też běchu skerje k parowanju hač w domiznje, kotraž bě často dosć njedospołnje zastarana. Zo bychu fararjo jako transportěrojo jatych a wuwučerjo rekrutow nuzniši byli hač w domjacym zastojnstwje, njejsym mohł hač dotal zrozemić. Zo pak by skónčnje ćiche, njesprócne snadne dźěło we wjesnej farje, w často tak wopušćenym měsće, swěrne wopytowanjo khorych w lazaretach mjenje ważne a wótcnomu krajej mjenje wužitne było, móže jeno njeevangelske přewjele-ważenjo wurjadnoho wobkručeć chcyć." (Oberkonsistorialpresident Dr. Hermann v. Bezgel w „Neue Kirchl. Zeitschrift 1915, 1, 15.)

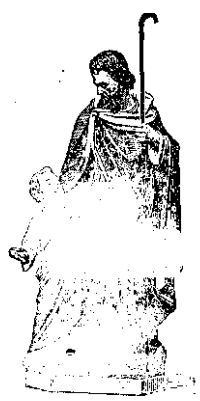
Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, **plomby** wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska** droha 1a.
Dalokoreč̌ak 307.

Cyrkwinske molowanjo.
Wosebitosć:
Stare wašnjo molowanja.
Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.
Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.
Polichromowanjo a pozłoćenjo wottarjow, klětkow, stacionow, figurow.
Hendrich Hinrichs.
Lipsk, Weststrasse 29.
Wobličenja a skicy darmo.
Z prima-referencami móžu służić.

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Křćeni: Hańža, Pawoła Pětra Krala, kublerja we Konjecach, dź. — Marija Notburga, Jakuba Buša, pohonča w Sernjanach, dź. — Michał Bernard, Michała Čornaka, kublerja w Nowoslicach, s.

Zemrěći: 3. aug. Hańža Otilija, Mikławša Krala, žiwnosćerja w Konjecach, dź., 3 m. 11 dn. - 11. aug. Jakub Rjelka, wumjeńkař w Šunowje, 75 l. 26 dn. - 11. aug. Hańža, Pawoła Pětra Krala, kublerja w Konjecach, dź., 10 dn. - 21. aug. Michał Rychtař, kněžkař w Smjerdźaccj († we Łazku), 77 l. 11 m. 18 dn. — 26. aug. Mikławš Bräuer, žiwnosćer a braška w Ralbicach, 72 l. 8 m. 23 dn. — 27. aug. Michał Rynčka, wumjeńkař w Sernjanach, 67 l. 5 m. 21 dn.

Radwoŕ.

Wěrowani: Jakub Kasper ze Zdźerje a wudowa Hańža Šołćina ze Zdźerje.

Zemrěći: Marija Grubertowa z Radworja, 49 l. - Jozefa Šewčikec z Khrósta, 23 l. - Marija Domanic z Kamjenjeje, 37 l.

Należnosće našoho towařstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk. 844. Michał Domaška z **Koslowa**; 845. Michał Kórjeńk z **Nowoslic**; 846. far. em. Mikławš Zarjeńk w **Kamjencu**.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

zmeje **srjedu 22. septembra** popołdnju 1/2 4 hodź. **zhromadźiznu** w **Radworju** pola **Domanic.** 1. Přednošk: Wójnske dopomnjeńki. 2. Zdźělenja a namjety. 3. Wólby (a to na 3 lěta).

Samsny dźeń budźe rano w Budyšinje spěwane Requiem za † sobustawa k. cyrkw. wučerja Jana Rječku.

Předsyda.

Wróćiwši so wot rowa našeje horcolubowaneje maćerje, přichodneje maćerje a wowki

Hany zwud. **Skalineje**

z Khrósćic

wuprajamy wšitkim, kotřiž su ju na khorołožu wopytowali, na pósty-wječorach so za nju modlili a ju w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, z tutym swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Khrósćicach,** na dnju pohrjeba, 28. augusta 1915.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

W ćežkich, hižo přez lěto trajacych wojowanjach namaka rjekowsku smjerć

knjez cyrkwiny wučeŕ

Jan Rječka z Budyšina.

Wot założenja našoho towařstwa sem běše z nawjedowarjom spěwařskoho wotrjada. Z njewustawacej pilnosću a wulkej sćerpnosću je nas w mnohich lětach wuwučował, njewočakujo dźaka a myta. Zapłać jomu Bóh tón Knjez prawje bohače wšo, štož je za nas, za naše towařstwo a cyłe Serbowstwo dźěłał.

„Wón wěčnu česć sej dobył je
A krónu njebjesku.“

Spěwařki a spěwarjo „Jednoty“ w Budyšinje.

Njesmilna wójna žadaše sebi też z našeje małeje čŕjódki wopor. 29. augusta poćerpi naš sobustaw a luby towařš, **gymnasiast** na Małostronskim gymnasiju w Prazy

Michał Möller z Nowoslic

rjekowsku smjerć při nadběhu na nawječornym bitwišću. Mjeno w boju za wótcny kraj a krala padnjenoho towařša je ze złotym pismom do dźenika towařstwa zapisane, zo bychu też ći, kotřiž po nami přińdu, na njoho spominali. Nam pak, swojim towařšam, wostanje njezapomnity.

R. i. p.

W **Budyšinje,** w septembru 1915.

Pražska „Serbowka“.

Wšitkim přećelam a znatym z tutym zrudnu powěsć dawamy, zo je naš luby syn a bratr

student

Michał Möller z Nowoslic

kotryž hakle před krótkim jako dobrowólnik w 13. sakskim połku pěškow čo. 178 do wójny ćehneše, po Božej woli 29. augusta na nawječornym bitwišću za krala a wótcny kraj swoje žiwjenjo dać dyrbjał a bu 30. augusta na wojeńskim pohrjebnišću w L... z wojeńskimi česćemi pokhowany.

Padnjenoho poručamy paćerjam joho znatych.

Zrudźeni starši, bratr a sotře a cyła swójba.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoréčak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 38. | **Budyšin, 18. septembra 1915.** | **Lětnik 53.**

To jene.

Zasy tu mamy te jene, štož dwójcy wob lěto raznje před nas stupi. To je něšto, štož nima ćěła a ma tola być w ćěle; a nima duše a njeje duša a tola ma być w duši. A z duše ma potom wukhadźeć won do žiwjenja a wobknježić swět a wozbožeć ludy. A ma hańić wšej złósći a zarunać křiwdy a trěć sylzy a hójić rany a ma rozwjeseleć wutroby a swjatosćeć duše. A tele jene dyrbi w tebi myslić a dyrbi z tobje rěčeć a dyrbi so zjewjeć we wšěm, štož činiš. A tele jene też jónu před trónom Božim budże stać, hdyž budże Knjez će sudźić. A z nim pójdźeš do wěčneje zbóžnosće, bjez njoho budźeš zatamany.

Tele něšto: što to je? — Też w Bohu wone je a joho dla je wón zaswěćił na njebju słónčko a měsačk a hwězdy; a přez to je wón „z wěstym zakonjom a wokrjesom wobdawał bjezdna, a mróčele wobkručał horjeka a ważił žórła wodow, a morju stajił joho mjezy a kaznju dawał wodam, zo bychu njepřestupowałe swoje brjohi“. (Přisł. Sal. 8, 27--29.) A přez to a tohodla spěwa škowrončk w powětře a wonja róža, a rosće žito, a kćěje lipa, a je pěsk w jamje, a wuhlo w zemi, a přińdże naléćo a nazyma, a pluskoce rěčka a šumi lěs.

Runje přez Boha je tele něšto tak krasne so wopokazało a mócne. Přez tele něšto lehny so Syn Boži do žłobika a je zymu cerpjeł a před Herodesom ćěkał. A přez to je wón zbudźił Lazara a dał wudowje zasy jeje syna a je wón pomhał slepym a khromym a khorym. A tole bě też, štož jomu wokoło hłowy zwi ćernje a na ramjo położi křiž a skónčnje joho samoho na křiž. Přez tele jene bydli wón też w tabernaklu a słyši nas hubjenych a syći nas hłódnych. Tele jene žadaše wón też wot Pětra tehdy, hdyž so joho prašeše: „Symanje, syno Jonasowy, lubuješ mje“, a to zapušći wón też druhim japoštołam do wutroby, hdyž jich wupósła: „Dźiće a wučće wšitke ludy a křćiće jich w mjenje Wótca a Syna a Ducha swjatoho.“

Kaž płomjo, hdyž statok so pali a wětr wuje, přeskoči k susodej a też tam zapali; abo kaž wone, hdyž w lěsu rjós zapališ, dale běži, a łóji za hałužku a hraba za zdonkom a so zběhnje k wjeršam a wot wjerška skaka k druhomu, kaž njedawno při wulkim wohenju w Delanskej holi: kaž takle škrička woheń zanjese, tak wot toho wokomika hrabny tele něšto tych, kotrymž japoštojo prědowachu wo Bohu, Jězusu a joho wulkej lubosći k nam človjekam. A to přimny jenoho, a přimny sto, a to zažehli so w tysacach a millionach, a swět so póčnješe přeměnjeć a přetworjeć a knjezojo wobkhadźowachu zasy človjescy ze swojimi poddatymi, haj jako bratrow jich mějachu, a bohaći buchu darniwi a khudźi dóstawachu pomocy, a hłódnych syćachu a jatych wukupowachu, a syrotnicy a khorownje buchu twarjene. Tehdy běše rjeńšo na swěće. Při khorołožu přećelne wobličo dawaše pić a lěkarstwo a mjehka ruka runaše zahłwk a trěješe pót. A wótre jazyki wotupichu a njepřećelam so wodawaše a dobre mjeno so česćeše. A też tak by hišće było, hdy by z nim so njemčło kaž tak husto: štož z mocu přimnje, z časom wosłabi.

Słónčko ma wulku móc a wšěm swěći a wšo wohrěwa. Ale to, štož k njomu so njewě a štož před nim so khowa a wot njoho leži, to wostawa zymne a wostawa ćmowe, a tam njeje žiwjenjo a nic płodow. A tak też wšitcy njejsu zahorjeni a wohrjewani wot tutoho něštoho, dokelž k Jězusej a joho wučbje so njejsu přiwobrośili. Ale też wjele, kotříž buchu zahorjeni, su te płomjo podusyli kaž z wodu a pěskom, mjenujcy přez zawisć a nahrabnosć a hidu. A tam njeje wjacy zboža a přez to nětkle też krawja kraje a dźěći žałosća za nanom a žony rudźa so wo mužow a njewjesty płakaju po nawoženju. To rěča kanony a měrja so bajonety a kulki lětaju a z nimi človječe hłowy a stawy, a do nich žałosća ranjeni a mrějacy. A ćěła so khopja a po njesměrnej přestrěni row za rowom. A statoki so pala a wsy su potřělane, hole a pola wupusćene. Ow wy swědkojo wšoho toho: wy mazurske jězory a pólska runina a wy sněhowe Karpaty a ty njezbožowna Belgiska, Francózska: wy wěsće powědać, a po lětach a lětach budże klinčeć a w zymje za kachlemi też po stach lět hišće wowka wnučkej powědać, kak je, hdyž je podušena škrička a woheń z płomja Božeje lubosće: hdyž je wotemrěła

lubosć k bližšomu.

Ta je te něšto a te jene, štož skutkuje naše zbožo na zemi a zawěsća też zbožo za wěčnosć. A hdyž też přecy ju nam Jězus přěduje w swj. sćenjach přez swoje žiwjenjo a skutkowanjo, tak dźensnišu njedźelu (12. njedźelu po swjatkach) raznje nas ju wuči a wot nas sebi ju žada, prajicy: „Dyrbiš Knjeza swojoho Boha lubować z cyłeje swojeje wutroby a z cyłeje swojeje duše a z cyłeje swojeje mysle. To je najwjetša a prěnja kaznja. Druha pak je tutej runja: Dyrbiš bližšoho lubować kaž sebje samoho.“

A nětko, hdyž sy dočitał, přemysl sebi swoje skutki a słowa a zmyslenja a prašej so: swědča ći wone wo lubosći k bližšomu? Po tym budźeš zbóžny abo zatamany.

Nowy arcybiskop Gnieźnjeńsko-Póznański.

Na wulki žadny swjedźeń hotuja a wjesela so naši bratřa Polacy we wjerchowstwje Póznańskim. Jeli je wulki a radostny dźeń za cyłu wosadu, hdyž biskop jeje syna na knjeza wuswjeći, hdyž we wosadnej cyrkwi młody měšnik prěnju Božu mšu swjeći, kak wulkotny budże hakle wutoru za tydźeń, na swj. Matcja, swjedźeń w Póznanju. Synaj dobroho, pobožnoho, swj. cyrkwi tak swěrnoho pólskoho ludu dóstanjetaj zdobom biskopsku swjećiznu, dotalny oficial a kanonik knjez praelat dr. theol. Edmund Dalbor, nowy Gnieźnjeńsko-Póznański arcybiskop, a předstojićeŕ duchownoho seminara w Póznanju knjez kanonik a praelat dr. Pawoł Jedzink, přichodny swjećacy biskop a sufragan Póznański.

Na swjatočnosć přijědźe Kölnjanski arcybiskop kardinal dr. Hartmann, kotryž knjezomaj swjećiznu wudźěli, a k pomocy jomu budźetaj, kaž sej to cyrkej při biskopskej swjećiznje žada, hišće biskopaj dr. Bertram-Wrótsławski a dr. Rosentreter-Chełminski (Kulm).

Z cyłeje wutroby radujemy so z bratrowskim pólskim narodom, zo změje po krótkim wosyroćenju zasy wyššoho pastyrja a to swojoho a runje tajkoho. Třoja to přičina radosće.

Změjeće, bratřa, pastyrja. Zlě je, nimaja-li wowcki pastyrja. Dyrju pastyrja a rozpjerša so wowcy stadła. Njeby prěni raz było, zo sće po smjerći njebohićičkoho so načakali na nowoho. Kak dołho traješe prjedy hač po Stablewskim Likowski slědowaše. A wosyroćeny być, je ćežko. Čim wjetša budże tuž waša radosć, zo so waše žarowanjo ruče skónči, zo změjeće zasy duchownoho wótca — a to swojoho.

Nowy biskop budże kósć z wašeje kosće, mjaso z wašoho mjasa. A toho so wjeseliće ze wšim prawom. Njejedna so tu jenož wo narodnosć, ně, přede wšim wo zbožo wašich wosadow, njesmjertnych dušow.

Što dha so wosebje žada wot dobroho pastyrja?

„Dobry pastyŕ“, praji Jězus, „znaje swoje wowcki — a dobry pastyŕ je lubuje a dawa swoje žiwjenjo za nje“. Štó pak może je lěpje znać, hač syn samsnoho naroda, kiž nima jenož jazyk ale też wutrobu swojoho ludu, kiž z nim mysli a čuje, kiž je wot małosće z nim zrostł, z nim spěwał, z nim dźěłał, z nim so wjeselił a płakał; kiž je kaž Ruth prajić mohł: „Hdźež ty dźeš, pójdu też ja, hdźež ty wostanješ, wostanu też ja. Twój Bóh je mój Bóh, twój lud je mój lud.“? K njomu budże so lud znać a kruće při nim stać. Jeju ničo njedźěli. A tak ma być.

Ale nic jeno znać — dobry pastyŕ dyrbi też swoje wowcki lubować, zo by, jeli trjeba, žiwjenjo za nje dał. To ničo małe njeje. Njedwěluju drje, zo by kóždy katolski biskop čeježkuliž narodnosće to činił — ale, jeli wěrno, zo so hnada złožuje na naturje, dyrbimy přidać, zo budże tajka rjekowska lubosć bóle można, haj přirodźena biskopej, kotrohož nimo biskopskoho pjeršćenja też krej a mjaso

z wosadnymi zwjazuje. Tohodla też swj. wótc sej Polaka za wyššoho pastyrja krajiny žadaše, kotraž je nimale cyła pólska, a knježerstwo tón króć bjeze wšoho droženja do toho zwoli, wědźo, zo mjez pólskim ludom nichtó lěpje też joho zaměram služić njemóže, hač pólski biskop. A runje tole, zo běštej při wólbje nowoho biskopa duchowna a swětna wyšnosć jeneje mysle, zbudźuje najwjetšu radosć, wěšći lěpši přichod.

A skónčnje hišće třeća přičina. Wjeseliće so, zo změjeće runje toho biskopa. Joho wosoba tajka miła sympatiska. Póznach najdostojnišoho knjeza před lětami ducy do Ostroroga, hdźež myslach pólski dowuknyć. Njeboćički knjez arcybiskop bě mje k swojomu oficialej doporučił. Čakaše na mnje před kněžu a witaše mje kaž bratra, staroho dobroho přećela. Běch w joho domje z hosćom a wužiwach woprawdźe słowjansku hospodliwosć. Jomu mam so dźakować, zo móžach 4 njedźele dołho pola joho přećela, knjeza dr. Sypniewskoho na farje w Ostrorogu přebywać a wucho a jazyk na zwuki pólskeje rěče přiwučić. Tehdom bě hišće cyle młody knjez a mi so wěrić njechaše, zo by štó we tychle lětach hižo w konsistoriju sydać mohł. Ale přestach so dźiwać, hdyž bliže so z nim zeznach. Spóznach knjeza miłoho, lubosćiwoho wašnja, nadobneje powahi, bjezporočnoho žiwjenja, muža hłubokeje wědomosće a wjetšeje traš hišće pokornosće. Bjez dźiwa, zo bě wubjerny znajeŕ ludźi, njeboh knjez arcybiskop Stablewski runje joho sebi za sekretara zhladał a zo bě biskop Likowski tohole młodoho kanonika za swojoho oficiala pomjenował. W tymle zastojnstwje je składnosć měł, starosće a dźěla duchowneje wyšnosće zeznać a je dopokazał, zo je jim zrosćeny. Njebudźe so nikoho naprašować dyrbjeć, dóstawši hoteški do rukow. Znaje puće a šćežki. Joho wosoba rukuje, zo swoje wowcki powjedźe na dobru pastwu a zo budźe je njebojaznje škitać před wjelkami. Tohodla te wjeselo.

Njech je też nam, z nazdala stojacym, dowolene, z Wami so wjeselić a Wam najdostojnišomu knjezej najwutrobniše zbožopřeća wuprajić a Boha prosyć, zo by ze swojim žohnowanjom přewodźał nowoho arcybiskopa skutkowanjo, a tak wšo so stawało k Božej česći a njesmjertnym dušam k zbóžnosći. Ad multos annos!

Wójna.

Awstriskoho zapósłanca Dumbu

njechadźa Zjednoćeny staty Ameriki wjacy měć a su tohodla awstriskomu knježerstwu přeco wuprajiłe, zo by joho wotwołało. Dumba chcyše mjenujcy w ameriskich fabrikach, hdźež so municija dźěła, dźěłaćeri, wosebje awstriskich poddanow, k stawkowanjam namołwjeć a běše to swojomu knježerstwu namjetował. To je jomu Wilson jara za zło wzal. Nima dźě čuća za surowosć, zo dyrbja husto dosć europscy dźěłaćerjo w Americy kulki leć, z kotrymiž so potom doma na jich bratrow třěla. Awstriska budźe drje ameriske přeco dopjelnić dyrbjeć. (b)

Balkanske staty

chcedźa bórzy konferencu w Saloniki wotměć. Venizelej je so po dołhich prócowanjach radźiło, ju zwjesć. Grichiski, serbiski, rumunski a bołharski ministerpresident dyrbja so tam zeńć, kóždy z jenym zastupjerjom generalnoho staba. K přezjednosći je też na skhadźowancy hišće daloko. (b)

Nowy Hnězno-Póznański arcybiskop dr. Edmund Dalbor

přisahaše 14. septembra kejžorej we hlownym lěhwje swjatočnje swěru, kaž je to za pruskich biskopow zakońscy předpisane. Z dobom bu jomu wot kejžora 11. sept. wustajene wopismo joho připóznaća přepodate. Swjećeny budźe arcybiskop Dalbor 21. sept. w Póznanju a z nim z dobom też swjećacy biskop praelat Jedzink.

Wobkhód na železnicach

je też we wójnskim času dobył. Tworow bu lětsa w juliju za 2,80 mill. hr. wjacy woženych hač loni a w přerězku je wobkhod z tworami w měsacach hapryl—julij jenož wo 1,98 % mjeńši hač loni. To je znamjo, zo hospodarstwo też při wójnje pokračuje a zo wšudźom ze wšěm napinanjom so dźěła. (b)

Zeppeliny nad Londonom.

Zeppeliny su London nětkole husćišo wopytałe. Jendźelske powěsće z wjetša praja, zo bu jenož w předměstach snadna škoda načinjena. Z hollandskich nowin pak je widźeć, zo bě škoda wjacy króć jara wulka, a to runje we hlownych dźělach města. W City buchu mócne twarjenja tak trjechene, zo rozpadowachu, so zapalachu a zo žane wokno w nich cyłe njewosta. W Londonje so boja, zo běchu dotalne wopyty jenož přihoty a wuslědźowanja a zo Zeppeliny skónčnje z čŕjódami přileća. Tohodla njewěrja sebi w přistawje w nocy swěcy swěćić a dźěłać. Pod tym zasy překupstwo ćežko ćerpi. (b)

Němske podmórniki su w srjedźnym morju

někotre francózske překupske łódźe podnuriłe. W Francózskej je wulki zaćišć činiło, zo móža naše podmórniki tak daloko wot domizny dźěłać. Też w atlantiskim morju su naše podmórniki dale k wječoru zajěle. W posledním tydźenju buchu pola wuliwa Girondy tři francózske łódźe torpedowane. Francózskomu překupstwu móže so tam wjele škodźeć. Samo w čornym morju su němske podmórniki přećiwo ruskomu łódźstwu so pokazałe. (b)

Na wječornych bitwišćach

njebě w poslednim času wosebitych podawkow. Ćežke wojowanja z kanonami, bombami wot hrjebjow k hrjebjam su dźě něšto wšědne. Francózske lětaki mjetachu z nowa bomby na wšelake njewobtwjerdźene města, kaž Trier, Marbach a Donaueschingen. Wjednistwo wudawa to jako zarunanjo, zo su Němscy na Luneville a Compiégne třěleli. (b)

Z italskich bitwišćow

wozjewja awstriske wjednistwo po ćežkich wojowanjach 14. sept.:

Po podarmych italskich nadběhach w poslednich dnjach zastupi wčora pola Flitša a Tolmeina přetorhnjenjo. Pola Plawy zahna woheń našeje artillerije njepřećela z někotrych kilometrow joho fronty. Čekacy Italianojo mějachu ćežke zahuby. Na tirolskej fronće spytowachu słabše njepřećelske wotdźělenja naše stojnišća při mjeznym mosće w dole Poheny a w tonalnym wokrjesu přimać, buchu pak wotpokazane. Z wjetša bě na južno-wječornej fronće měr. (b)

Na rańšich bitwišćach

traje powšitkownje němsko-awstriski postup dale. Tu abo tam stoji nakhwilnje, w južnym dźělu bu samo wróćo storčeny, ale ničo njepokazuje na to, zo móhli Rusojo jón też pod nowym wjednistwom zastajić.

Dünaburg a **Wilna** stej wot němskich wójskow wobhroženej. Hižo 13. sept. wozjewi naše hłowne wjednistwo, zo bě wójsko generala z **Below** mjez **Dünu** a **Wiliju** železnicu Wilna—Dünaburg na wjacorych městnach docpěło a pisaše potom wo dalšich postupach a wo wotpokazanych ruskich nadběhach. Runjež powěsće nadrobnišo njeróča, su wojowanja tola dyrbjałe wulke być, dokelž bu 5200 Rusow zajatych, ćežka kanona, 17 municijonskich wozow a 13 mašinskich třělbow dobytych.

Na **srjedźnej fronće** stoja Rusojo nětkle tak, zo maja za sobu železnicu **Wilna—Rowno** (we Wolhyniskej), kotraž so w měsće **Lida** z tej **Waršawa—Pětrohród** křižuje. Ruske wójsko nawjeduje tu general Ewert. Jomu napřeco stoja wójska generalow **Eichhorn**, **Scholtz**, **Gallwitz**, prync **Leopold**, **Mackensen** a **Puhallo**. Tute wójska bjez přestaća postupuja a bliža so na wjacorych městnach železnicy Wilna—Rowno, Gallwitz pola Lidy, prync Leopold, kotryž so po Zelwiancy Szczarje bliži, pola **Slonim**, Mackensen na liniji do **Pinska** a Puhallo k polnocy wot Rowna. Postup wězo njemóže khwatać, dokelž dyrbja sebi Němscy hakle husto puće přez njesměrne žumpadła pytać abo z drjewjanymi rjadami twarić. Rusojo sami wobdźiwaja wutrajnu energiju, z kotrejž němske wójska přez skoro njepřistupne krajiny so dobywaja.

Na **južnej fronće** su sylniše ruske wójska pod generalom Iwanowom posledni čas wosebje kruće a z dźěła też z wuspěchom wojowali. Wokoło 7. a 8. sept. běchu woni wójsko generala Bothmera, dwě němskej divisiji a awstrisku brigadu wot **Seretha** k Strypje wróćo stłóčili. Pisachu samo, zo běchu tysacy Němskich a Awstriskich zajeli a wjele kanonow a wójnskeje nadoby wzali. So rozemi, zo při wójnskich připadach też na našej stronje bjez zahubow njewoteńdźe. Zo pak běchu Rusojo tu přehnali, přidachu pozdźišo sami we wozjewjenju, wuznajo, zo je w ličbach zmylk możny. Jeli z cyła Rusojo pola Strypy a na swojej južnej fronće dosć krući a sylni njebudźa, móža jim lohko naši wot Dubna a Zbaracza dele do khribjeta přińć a potom by jim nakhwilnc dobyćo wjacy škodźało hač pomhało. (b)

Naše wódne lětaki

su 12. sept. w rigajskim zaliwje a joho blizkosći šwarnje podźčłałe. Na dwaj ruskej zničerjej, dwě łódźi za lětaki, dwaj podmórnikaj a na łódźnistwa při Dunamünde mjetachu z dźěła z widźomnym wuspěchom bomby. Jedyn z lětakow podnuri rusku płachtowu łódź, hdyž bě wobsadku najprjedy nuzował, ju wopušćić. (b)

W Dardanellach

přihotuja so po zdaću Jendźelčenjo a Francózojo k nowym sylnym nadběham. Rěka, zo su w přistawje Mudros a druhdźe na 350000 muži zhromadźili, z kotrymiž sebi mysla Dardanelle přewinyć. Myslili su sebi to hižo husćišo. (b)

⁘

(M. J.) Z dźiwanjom na poměrnje hišće ćopły čas, so raznje napomina, zo so njeby žadyn alkohol abo alkoholowe napoje přisłušnym jako dary lubosće do pola słałe. Njespominajo na to, zo ćopły palenc ani njesłodźi, njeskutkuje palenc w lětnim času też ani nakhwilnje derje ale čini človjeka zasparnoho; tohodla je škódny za strowotu, słabi wojaka, zo njeje potom wjacy tak kruty w znjesenju wobćežnosćow a też telko njedokonja kaž hewak, wosebje při wulkich napinanjach. Štóž tohodla palenc w lětnim času do pola sćele, njewopokaza wojakam žanu službu lubosće, wón jim wjele bóle škodźi.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Wot 16. septembra 1915 je na sudnistwje kaž pola druhich wyšnoščow wobkhodny čas jeno wot rano 8 hač do popołdnja 3 hodźin; sobotu pak jeno hač do 2 hodź.

⁘

Z Budyšina. Wutoru tydźenja mějachmy tu wopyt ranjenych, kotřiž so w Biskopicach lěkuja (w Hermannstift). Přewulka wšak črjóda njebě. Štóž bě mohł hić abo jěć, bě so też na puć podał; a tak wučinješe črjódka na 24 muži, kotraž z ćahom po 2 hodź. přijěđže. Tachantstwo bě jich dobroćiwje jako hosći přeprosyło. Tak dóstachu najprjedy swačinju w starym seminaru. Knjez praelat senior Skala jich jako hosći přećelnje z krótkej naréču powita. Po kofeju podachu so hosćo potom na wobhladanjo města Budyšina, při čimž mějachu dobroho wjednika w knjezu podwyšku Cyžu (prjedy wučeŕ w Njebjelčicach), pod kotrohož dohladom też hewak w Biskopicach stoja.

Dokelž běchu mjez ranjenymi wjele cuzych, z Westfalskeje a pola Rhyna z domom, bě jim Budyšin nimoměry zajimawy a njemóžachu sebi wukhwalić, štož běchu wšitko tu widźeli.

Wječor ½7 dóstachu wječerjeć z trěbnym piwom. Jedyn z podwyškow wupraji w krótkej naréči wjesołosć a dźak přeprošenych tudomnomu tachantstwu; też knjez praelat Skala zwjeseli hosći hišće z naréču, a tak bě so jim čas jara khětře tu pominył. Wječor w 9. hodźinje wotjěđžechu zasy do swojoho Biskopskoho lazareta.

⁘

Z Baćonja. Ze železnym křižom bu njedawno syn našeje wosady, Michał Smoła, podwyšk w połku ulanow čo. 18, za zmužitosć před njepřećelom wuznamjenjeny. Wjele zboža a zbožowne wróćenjo do domizny! přejemy młodomu ryćerjej!

⁘

Z Radworja. (Wuznamjenjenja.) Zasy staj wojakaj z našeje wosady čestne wuznamjenjenjo dóstałoj, a to:

15. **Jurij Mjeń z Khelna,** dźesatnik pola mašinskich tŕčlbow Drježđźanskoho pěšoho regimenta čo. 182. Wón je wšě bitwy swojoho regimenta wot prěnjoho dnja hač dotal sobu činił. Za zmužitosć a wutrajnosć w nich wopokazanu dósta z někotrymi podobnymi towaršemi, kotřiž su z prěnich wójnskich časow hišće žiwi, Friedrich-Augustowu medaliju.

16. **Mikławš Khilan z Khrósta,** reservist pola Drježđźanskoho grenaděrskoho regimenta čo. 100. Wón měješe wězo też wšč wójnske ćeže njesć, je pak sebi wuznamjenjenjo poměrnje z lohkej prócu zasłužił. Khilan stoješe w nocy pola hrodu Marchais njedaloko Reimsa, w kotrymž sakski kral přenocowaše, na straži. Jako myto za to dósta 1. augusta tohorunja Friedrich-Augustowu medaliju.

Přispomnjenjo: Na wjacystronske naprašowanja zdźělujemy wosadnym wojakam w polu, zo rowaj „Jurja Hajdana“ w Neufchatelu a „Jana Lorenca“ pola Reimsa njesłušatej tudomnymaj wojakomaj. Radworski Jurij Hajdan docyła hišće na bitwišćach njeje. Jan Lorenc pak (najskerje) w zhromadnym rowje pola młyna w Rousversville (k ranju wot Verduna) wotpočuje.

⁘

Z Wotrowa. Jako třeći wopor našeje wosady w tutej wójnje je 2. sept. pola S... w połnócnej Francózskej do hłowy tŕeleny padnył Jan Krawčik ze Žuric, rodź. tam 14. měrca 1885. Před něhdźe 6 njedźelemi bě hišće doma pobył. Zawostaji mać, kotraž je wudowa, a bratra, kotryž też w polu stoji. Bóh daj wotemrětomu wěčny wotpočink!

⁘

Z Njebjelčic. Krawna wójna je sebi druhi wopor z našeje wsy žadała. Při wojowanjach w Argonach padźe 9. sept. młodźenc Michał Kubašec. Bu při nadběhowanju njepřećelowych hrjebjow wot ručneje granaty trjecheny a na blaku morjeny. R. i. p.

⁘

Z Kulowa. Zasy dóstaštaj dwaj našej wojakaj wuznamjenjenjo. Musketěr Jozef Dubaw bu debjeny ze železnym křižom 2. rjadownje a wobornik Jan Hadank w res. pěš. reg. čo. 103 w Budyšinje dósta sŀěbornu Friedrich-August-medaillu. Wučeŕ Jozef Malecki pak bu jako offic. zastupjeŕ powyšeny na reserv. leutnanta.

Kak Rusojo Pólsku kóncowachu.

Francózski dopisowaŕ, kiž ruske wójsko po Pólskej přewodźeše, napisa w francózskich nowinach „Dépeche de Toulouse“ wo zakhadźenju Rusow w „bratrowskej“ Pólskej wěcy, kotrež hrózbniše skoro być njemóža. Powěśće su z julijowych dnjow 1915. Do wuprózdnjenja Waršawy bě general Smirnow rozkaz wudał, zo ma so wokoło města prózdnina abo pusćina zwutworić a to 300 km šěroka. To je po zdaću jenički srědk, postup 3 njepřećelskich armejow zahradźić... Lědy je rozkaz daty a hižo telefony klinkoceja a ordonancy do wšěch stron leća, někotři na konju, někotři na motorowym kole. Woheń, woheń, wšudźe woheń! Hěty a hrody so pala, hola a łuki so pala, haj samo kamjenje, hdy by móžno było, maju so zapalić. Buram so praji: „Zapalće swój dom!“ a wón dyrbi swoje kubło sapalić. Fabrikantam so přikaže: „Zničće zwoje fabriki!“ a woni to sčinja. Wšitkim płaći wukaz: „Zezawodźewajće studnje a spopušćejće štomy, rozkopajće drohi a posyćće žito, kotrež hišće stoji.“ A tak so sta. Ničo njebu přelutowane. Wulkotne krasnosće sławnych časow, hrody ze zběhajnymi mostami, kotrež su lětstotki přětrałe, buchu kaž kóžde burske twarjenjo na popjeł spalene. Stare meble, podobizny prastaršich, stare molowanja, tapety — haj cyłe stawizny buchu ze žratwu płomjeni. Ale z tym njeje hišće dosć. Ludźi bjez krywa zehnachu do kule a jim dźachu: „Nětko cyrkwje k zemi zrunajće!“ Tola nětko so wbozy Polacy na kolena zwjezechu prošo: „To njemóžemy, nětko nic, nihdy na nihdy!“ A na to zestajachu wjednicy wosebite wotrjady zapaleri. Ći cyrkwje z petrolejom poliwachu a z dynamitom rozbuchachu. Cyrkwje buchu zapusćene, k zemi zrunane. Dźensniša Pólska je jena pusćina, runje kajkaž bě zemja před stworjenjom człowjeka. Milliony ludźi — ničo njemějacych — wustajichu ruscy surownicy wětram a wjedram. Z třělbišćom honjachu wojacy wbohi lud wot spalenkow jich statokow. Kaž do hobrskeje syće ćěrješe ruska armeja tele žony, dźěći a starcow před sobu. Mnozy, mnozy z nich přepadźechu so w tonidłach a rěkach, mali a najstarši z nich! Człowječina waleše so přez nich — do Waršawy w nadźiji, tam wućeka namakać. Ale Němc hižo před Waršawu stoješe a też z Waršawy rćkaše: ćěkać! Rusojo ćeknychu, Polacy wostachu. W pusćinje pólskej stoji Waršawa, hłowniśćo wbohoho kraja, hišće njezranjena.

Za šule w Pólskej

na lěwej stronje Wisle je najwyšši wjednik w narańšich krajinach maršal Hindenburg něhdźe tole postajił:

Najwyšši dohlad nad šulemi ma kejžorsko-němske civilne zarjadnistwo za Pólsku na lěwej stronje Wisle. Tute postaja šulske dohladowarstwa. Šule założeć, wučerjow a wučeŕki přistajeć a wotpušćeć a šulske zastojnstwa tworić a wobsadźeć smědźa so jenož z jich dowolnosću abo z dowolnosću wot njoho postajenych zastojnstwow. To płaći też za założenjo privatnych šulow a postajenjo prózdninow.

Wšě ludowe a srjedźne šule su dźěćom wšěch worštow a wšěch wěrywuznaćow přistupne. Ludowe šule pak dyrbja po móžnosći konfessionalne być. Šule maja nabožnu mysl hajić, młodźinu k přistojnosći a porjadnosći zwučować, posłušnosć, pilnosć, měrniwosć a čiste zmyslenjo spěchować a póćiwu a sprócniwu powahu w dźěćoch wuwiwać.

Nabožne rozwučenjo wobstaraja a nawjeduja pod dohladom civilnoho zarjadnistwa jenotliwe nabožne zjednoćeństwa (katolske, evangelske a židowske). Hdźež so tute wo nabožne rozwučenjo dosć njestaraja, postaji je civilne zarjadnistwo, zo by dokładne nabožne rozwučenjo młodosći zawěśćene było.

Dotalne šule móža dale wobstać. Założenjo nowych abo přeměnjenja postaja předstojeŕ wokrjesa (policajski president). Kóžda šula dóstanje šulske předstojićerstwo, wobstojace z pjeć sobustawow, kiž šef wokrjesa pomjenuje. Šulske předstojićerstwo ma so za zwonkowne šulske potrjeby, kaž twarjenja atd. starać. Wudawki za šule dyrbja politiske gmejny njesć. Civilne zarjadnistwo móže podpjeru dać, hdyž je trěbna. Wučeri postaja a wotsadźa šeŕ wokrjesa; wón postaja też jich dokhody, kiž móža z dźěla z naturalijow wobstać. Privatne šule su dowolene, njesmědźa pak mjenje docpić hač zjawne.

Wučić ma so w němskich a židowskich šulach w němskej, hewak w pólskej rěči. W ruskej rěči so nihdźe wjacy njewuči. Pólscy wučerjo maja na srjedźnym a hornim skhodźeńku němsku rěč wučić, jeli ju dosć móža. Bliže postaja to dohladowarstwo. Ruske šulske knihi su zakazane. Zastojnska rěč je za němske a židowske šule němska, za pólske pólska abo němska. Tak wjedu so też knihi.

Njezabudźće na „třeću wójnsku požčonku!“

Zapisowanjo traje pola bankow hač do 22. septembra (najbóle hač do připołdnja).

Wšelčizny.

(Sprawne khostanjo.) Adolf Nemon, překupc wobuća we Wienje, bě kupowanskej komisiji wojeŕske škórnje předał, kotrež pak buchu, dokelž jara hubjene, wotpokazane. Nětko bě tónsamy tele škórnje na firmu we Pressburgu za tamniši połk pěškow předał a bu za to k 15 lětnomu ćežkomu jastwu zasudźeny. Wusudźenjo bě před wobornym divisionskim sudnistwom we Wienje.

⁘

(Nalutowane pjenjezy so spaliłe.) W Kluczewo w Poznańskej wotpali so kubło, ratarjej Witkiewiezej słušace, mjez tym zo běštaj wobsedźeŕ a žona na polu. Tuž so jimaj też jeju nalutowane pjenjezy, kotrež běštaj ze strachom před wójnu z nalutowarnje wotewzałoj, **1500 hriwnow,** sobuspaiichu. Tak

je so hižo wjacy ludźom zešło, kaž časopisy časćišo wozjewjachu, kotřiž běchu njemudrje, přećiwo wotradźowanju rozomnych, swoje pjenjezy z bankow zezběhali; jenomu buchu doma pokradnjene, druhomu so spalichu. Wjele pak je jich z toho wuknyło, donjesechu swoje pjenjezy khětře zasy do nalutowarnje abo na banku.

⁘

(M. J.) Po **zdźělenjach Wrótsławskich běrnjacych wikow** běchu tam na kóncu zańdźenoho tydźenja zažne družiny (Kaiserkrone, Frührosen, frühe Ertragsreiche) za 3 hr. hač do 3 hr. 40 pj. k dóstaću, srěnje zažne družiny (Up to date, gelbe Rosen, Imperator) za 2 hr. 80 pj. hač 3 hr. 20 pj. Wična rozprawa měni, zo płaćizny za běrny hišće bjez dwěla dale wróćo póńdu.

⁘

Zakazanjo rězanja sućelnych kruwow a jałojcow kaž też suprošnych rancow.

Zwjazkowa rada je 26. augusta postajiła, zo so njesmědźa sućelne kruwy a jałojcy kaž też nic suprošne rancy wjacy rězać, kotrež su w tajkich wobstojnosćach, zo to wosoby, kotrež maja skót wothladać, póznaja. Wuwzaća móža so w jenotliwych padach dla cyle nuzneje hospodarskeje potrěbnosće wot wyšnosće dowolić. Tute zakazanjo njepłaći pak, hdyž ma so skoćo dla stracha, zo hewak dla khorosće padnje abo dla znjezbożenja kónc wozmje. — Štóž přećiwo zakazni čini, so khosta hač do 1500 hr. abo z jastwom hač do 3 měsacow. — Tute postajenjo płaći wot 3. sept. 1915. Na wukrajny skót so wone njepoćahuje abo za tón to njepłaći.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbsk. Łužicy

změje **srjedu 22. septembra** popołdnju 1/24 hodź. **zhromadźiznu** w **Radworju** pola **Domanic.** 1. Přednošk: Wójnske dopomnjeńki. 2. Zdźělenja a namjety. 3. Wólby (a to na 3 lěta).

Samsny dźeń budźe rano w Budyšinje spěwane Requiem za † sobustawa k. cyrkw. wučerja Jana Rječku.

Předsyda.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, plomby wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Radworske tow. knježnow

ma tutu njedźelu zhromadźiznu.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Ratarska šula w Budyšinje

Přichodny **zymski semester** započnje so **wutoru 19. oktobra 1915.** Zamołwjenjo nowych šulerjow přijima podpisany direktor, kotryž je tež rad zwólniwy, wšo druhe wukazać.

Oekonomiski rada prof. dr. **Gräfe.**

Znatym a přećelam zdźělujemy, zo je 2. sept. w Francózskej w bitwje do hłowy trjecheny padnył

Jan Krawčik ze Žuric

w starobje 30 lět 5 měsacow 18 dnjow, a bu tam pohrjebany. Wo wopomnjećo wotemrětoho w modlitwach prosy

W **Žuricach,** 12. sept. 1915.

hłubokozrudźena mać
Madlena Krawčikowa
a **bratr** zemrětoho.

Ćežkoranjeny zemrě 19. augusta w lazareće w Robley (w Rusko-Pólskej) mój horcolubowany mandźelski, starosćiwy nan mojoho jeničkoho dźěśća, naš syn, bratr a swak, narunanski reservist

Józef Herrmann z Kukowa

w starobje 30 lět 6 dnjow a wotpočuje nětko w cuzej zemi. Poručamy zemrětoho do pobožnych paćeri wěriwych.

Njech wotpočuje w měrje!

Hłubokozrudźeni zawostajeni:

Madlena zwud. **Herrmannowa,**
Herrmannec swójba w **Pančicach** a **Drježdźanach,**
Kóžnikec swójba w **Khrósćicach.**

Za jara mnohe mojomu lubomu mandźelskomu, we wójnje padnjenomu

cyrkwinomu wučerjej

Janej Rječcy

wopokazane pobožne a čestne wopomnjećo a nam podate dźělbraćo wutrobnje

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

wupraji

W **Budyšinje,** 15. sept. 1915.

Herta Rječcyna rodź. **Křižankec**
w mjenje zawostajenych.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjatoju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 39. | **Budyšin, 25. septembra 1915.** | **Lětnik 53.**

Nazymny syw.

Hotuj grat, nastaj so k sywej; je čas, wo kotrymž rěka: „Syjeŕ wuńdźe, zo by swoje symjo wusył.“

Ž rjanej bajku do prědka! W starych časach, hdyž Bóh hišće po njewinej zemi kročeše, bě płódnosć w swěće wulka. Tehdom njeměješe kłós 30, 60 abo 100 zornješkow, ale wjele stow. Dokelž w tej dobje zapušći kłósk hnydom při zemi, njeměješe pšeńca stwjelca, ale wšo bě kłós. Wšak wěš, što na ludźoch je: maja-li nadobnje, njedźiwaja na to, zo je wšo žohnowanjo z Boha, nimajo njebjeske dary zańč. A tak dźěše też žónska nimo zahona rožki, jeje dźěćo pak skakaše před njej, skakaše hač so wobsmokny a do łuže padny a drasćičku sebi womaza. Mać pak wudrě horšć žita, trěješe z nim a rjedźeše dźěćo. Bóh pak kročeše njedaloko, wuhlada njerozomne činjenjo a dźeše: „Wot nětka njech nima ani pšeńca ani rožka ani ječmjeń kłosy, človjek wšak mojich darow so njehódny čini!“ Jandźelojo pak, kotřiž Boha přewodźachu, padnychu na kolena a na wobliča a prošachu Boha, zo by tola mały kłósk narosć dał, zo by njewinowate ptačstwo pod njebjom z hłodom njezawutliło. Bóh pak wědźeše, zo swět bjez kłóskow być njemóže; tak smili so a da jenož kušomu kłosej narosć, kaž to dźensa hišće widźimy.

Bajka — haj wšak bajka! Ale wona će tola w swědomju kole, jako hdyž w lěsu pytnješ, zo je će kusło a před nohomaj wije so zmijica. Wěš so hišće dopomnić? Tehdom, hdyž sy hišće dźěćo był, kaž te, kiž do łuže padny, to sy žołdk sebi natykał při blidźe a zbytnu skórku, kotraž z butru dosć tołsto namazana njebě — na dworje sy mjelčo ju snadź na smječe čisnył! Mać to z kruwarnje wuhlada, hrabny će za wuši, dowjedźe će do jstwy a powědaše ći hornju bajku. To bě ći jako cłownikej w templu, woči běšłej k zemi złoženej a wutroba klepaše, jako hdyž na wulkim zwonje dwanaće wubije. Nětko drje sy wotrostł a mać dawno hižo wjacy njeje, zo by ći swědomjo wótřiła; ale lěpši njejsy. Dokelž z mnohimi Božimi hnadami sy wobkhadźował, jako dźěćo ze skórku: sy winu hromadźił před Bohom jenu po druhej. Měra bu połna!

Wloha bajki a přirunanjo rozjasni so z wukładowanjom a wučbu. Človječa duša je rola Boža. Bóh njebjeski hospodaŕ sćele w swojim času jandźelow ze swětłym serpom, zo płody wožnjeja, do snopow wjazaju a do Božich bróžnjow dowjezu. Nětko khodźi joho swjaty Duch po swěće hišće jako syjeŕ. A wón trusy z połnej ruku zorna z njebjes: wšu sprawnosć a lubosć a wěrniwosć; sćerpnosć a čestnosć a swěru; pokornosć a poměrnosć a přezjenosć — to wšo ma zeskhadźeć, rosć a jako křesćanska póćiwosć dozrawjeć. Ale kak zeńdźe so njebjeskomu syjerjej? Běchu drje tu a tam, hdźež zorno padźe do dobreje a najlěpšeje wutroby, a samo stotore płody přinjese. Bě pak jich też wjele, wjacy jako derje a za tych běchu Bóh, njesmjertnosć duše a wěčnosć kaž mortwy pismik. W duchownej tuposći, nizkosći, požadliwosći, zasakłosći a njewěrje towaršichu so z mulom a wósłom (Ps. 31). A tak njebě rjenje na swěće: njebě spokojnosće ani pokornosće. Ale, štó hnady Bože njekhostany zacpěje? Swět bjez Boha, što móže to być, khiba pusćina z wóstom a ćernjom podušena — hdźe mohłe te sywy Bože zeskhadźeć a so zapřimać? Tak bě! Kóždy bohabojazny (a tych hišće bě) wiješe a třaseše z hłowu a rjekny: Njeje wjacy rjenje na swěće!

Tu prasny wójna do swěta, njenadźicy, tak kaž płomjo přez słomjanu třěchu, hdyž je w słomje dołho dosć so bało a hotowało: „A budźa wójny a lud stawać přećiwo ludej.“ A wójna hišće traje, njeje hišće přez horu z njej, a nihdźe tučel na njebju, kotraž by zjewiła, zo je hněw Boži skludźeny.

Tu dopomnju so, kak Zbóžnik na bołmončku na sedłanym zrěbjeću sedźo z wolijoweje hory do Jeruzalema ćehnješe. Bě to rjany dźeń, kajkiž je z rědka na zemi był. Puće su wupyšene, wšón lud juska a kěrlušuje, wšón jazyk a same dźěći spěwaja: „Hosannah Synej Davidowomu!“ Jasnje zyboli so słónco na njebju, cyła krasnosć marmorowoho templa so jewi, hrodźišća a murje wokoło swjatoho města so zybolachu — človječa móc to njezamóže. A srjedź radosće stupaja Zbóžnikej sylzy do wočow: to bě město, to lud, kotryž chcyše wón wokoło so hromadźeć kaž pata młoduške: tón pak nochcyše a dźeń domapytanja njespózna.

Bě snadź do wójny lěpje na zemi? Njeprezběhowaše so človjek w sleposći a zasakłosći prajo: „Njeje Boha!“ Tu zjewi so nadobo Bóh a praji: „Njech je dosć ze złósću na zemi!“ A storči swój žehliwy płuh na zemju a zapřahny do njoho 4 žehliwe konje, a zastaji jón do role, z pjanku a z ćernjemi wobrosćeneje.

Njebě pak hišće wšo špatne a zaslepjene na zemi, jako židowski lud w swojim času. Kaž Bože njewjedro, hdyž w nocy do domskoho wrjesnje, wšěch ze spanja wubudźi, tak spóznachu ludy, kotrež su do wójny zaplećene, čas domapytanja; mnozy dźěchu do so a bijachu so rozkaći na wutrobu.

A ty? ...

Je čas nazymskoho sywa. Kak často nastaješe so njebjeski syjeŕ, zo by twoju wutrobu wobsył; rola pak njebě hišće přihotowana. Jónu so zamołwjejo praji: Nimam nětko khwile na wěcy myslić, kotrež po smjerći přińdu; druhi króć rěkaše: Što sym złoho zworał, druzy też lěpši njejsu hač ja. Možno pak też, zo sy spytał, na wuzki puć kročele złožić, bě pak ći wobćežne, a hdyž bě domske z khošćemi wurjedźene, sy durje zasy tonu wotewrił a přistupa dał, kotryž rad ze „sedmimi so wróći a tući su hórši, dyžli wón.“

Daj pak sebi rěčeć: wójna njeje jenož za wojakow, ale za wšěch. Čas wójny je runje čas wusywa, jenož zo Bóh w tutym času swój hněw wusywa, dokelž ludy wo syw hnady a žohnowanja njerodźachu. A wón njezastanje ze sywom hněwa, doniž njebudźe swět přetworjeny a wjetšina ludu so zasy na puće sprawnosće a bohabojosće złoži.

Štóž dobreje wole je, njech zrozemi, što Bóh ze swojim sywom chce; njech so stara, zo mrózy młody syw njespala; zo zliwki narosćene k zemi njestłóča; zo krupy přede žnjemi wšo njerozćepu. Pas swoju wutrobu, njewustań w modlenju, skludź njeporjadne žadosće we sebi.

Wójna zakhadźa w swěće; a naše žiwjenjo ma być syw a wójna; woboje w sćerpnosći, doniž njepřińdźe dźeń žnjow a dobyća a radosće bjez přestaća.

Wójna.

Město Wilna dobyte.

Naše hłowne wjednistwo wozjewi 19. sept. wo Hindenburgowych wójskach:

Wobstupny nadběh wójska generalnoho wyška z Eichhorn přećiwo Wilnje je k **połnomu wuspěchej** wjedł. Naše lěwe křidło přińdźe hač přez **Molodezno, Smorgon** a **Wornjany**. Pospyty njepřećela, z khwatnje hromadu zhrabanymi mocami so na **Michališki** předrěć, so cyle zwróćichu. Přez njezastajomnje pokračowace wobstupowace pohibowanja a z dobom nahłym nadběhom generalow ze Scholtz a Gallwitz přećiwo fronće je njepřećel wot wčorawšoho k **spěšnomu cofanju** na cyłej fronće nuzowany. Sylnje **wobtwjerdźene Wilna padźe** do našich rukow. Sćěhujemy njepřećelej na cyłej liniji. (WTB)

Wilna, litwanske hłowne město z nimale 200000 wobydlerjemi, spomina na starosławne stawizny. Lěta 1128 prěni króć we wopismach mjenowane, bu wone 1323 na hłowne město wulkowjerchowstwa Litwy (Litauen) pozběhnjene. We wojowanjach němskich rjadnych ryćeri, Polakow, Tartarow, Rusow, Šwejdow, Kosakow bu wone wjacy króć zapusćene. 12. augusta 1794 bu po zmužitym wobaranju wot Rusow dobyte a 1795 z Ruskej zjednoćene. 1812 wobsadźi je při spočatku wójny Napoleon a sčini sebi je za podnožk dalšich operacijow. Z 15000 wojakami wróći so 6. dec. do njoho a ćekny wot tud přehotowany na burskich sankach přez Waršawu, Budyšin a Drježdźany do Pariza. A nětko je Wilna zasy w němskich rukach. Kajke su to tola wulke a spodźiwne časy, kotrež w surowej krawnej wójnje doživichmy!

Kajke sćěhwki dobyćo pola Wilny změje, njehodźi so hišće přewidźeć. Město same njebě twjerdźizna, bě pak wot Rusow k poslednjomu wobaranju po móžnosći wobtwjerdźene. Też wšelaka nadoba tam budże, kotruž su Rusojo z ćežka cyłu wotwozyć móhli.

Dotal je so wjetšim ruskim wójskam přecy hišće poradźiło, němskim wobjimanjam we polu wućeknyć. Kak daloko z tym pola Wilny su a kak daloko přińdźechu, je njewěste. Zawěsće pak běchu wokoło Wilny hišće nahladne ruske wójska. Hač do šestoho dźěla su němske wójska wobłuk wokoło nich zawrjełe a w tutym šěstym dźělu maja Rusojo jenož hišće jeničku železnicu **Boranowič—Rowno** (a tu kak dołho a kak daloko?) a někotre nic najwosobniše drohi k cofanju. To su za Rusow złe, za nas dobre wuhlady. 10 dnjow bě runje car najwyšši wjednik, hdyž Wilna padże a hižo rěka, zo chce wjednistwo generalej Ruskomu wotedać, dokelž při njeměrnych časach w Pětrohrodźe bjez njoho njeńdże. Snadź chce też hrožacym njezbožam nu bitwišćach ćeknyć.

Wokoło Dwinska wojuje so skoro hišće ćežšo hač pola Wilny. Jendźelski dopisowař pisa wot tam 19. sept.:

Jenož z krótkimi přetorhnjenjemi zakhadźa před městom surowa bitwa. Na někotrych městnach je fronta jenož 15 km zdalena. Ludźi prózdne hasy rža pod rućom ćežkich kanonow. Rusojo maja před Dwinskom tři jara dobre hrjebje wobtwjerdźene. Prěnja linija je hižom wjacy króć z jeneje ruki do druheje překhadźowała. Město je runje tak wuprózdnjene kaž Waršawa. (b)

Na južnorańšim bitwišću

stoji za Rusow w tu khwilu hišće něšto lěpje hač na sewjernorańšim. W Haliču buchu drje wot Strypy zasy k Serethej wróćo zahnaći, za to pak so jim we Wolhyniskej radźi, Němskich a Awstriskich z tak sylnymi mocami přimać, zo dyrbjachući do krutych stojnišćow dale k wječoru so wróćeć. Kaž dźěć so při ćežkich wojowanjach přecy stawa, zhubi při tym wčzo też naša strona jatych. Tola po zdaću Rusojo popadnjenych jatych z wjetša wjacy króć liča; přetož wot nich wozjewjane ličby su sylnje přehnate. (b)

W Serbiskej počinaja z nowa wojować.

Němske wjednistwo wozjewja 20. sept.:

Z połnócnoho brjoha Dunawy poča němska artillerija přećiwo serbiskim stojnišćam na južnej stronje rěki pola Semendria tŕčleć. Njepřećel bu zahnaty a joho kanony dyrbjachu wotmjelknyć. (WTB)

A samsny dźeń pisa awstriske wjednistwo:

Awstrisko-wuherske a němske batterije třělachu wčora na serbiske stojnišća na južnym brjohu Sawy a Dunawy; też twjerdźizna Běłohrad stoješe pod našim wohnjom. Blizko wuliwa Driny nadpadnychu naši wojacy prědkowne serbiske wodźele a zničichu je. (WTB)

Serbiska ma ćežke časy. Joho wójsko njeměješe drje nětkle měsacy dołho wjele wojować, běše pak wot prjedy dosć zesłabjene a k tomu khorosće w nim zakhadźachu. Ćežšo pak hišće ćerpi hordy lud pod žadankami swojich dotalnych přećelow a škitarjow, Rusow a jich zwjazkarjow. Zo bychu tući Bołharsku přećiwo Turkam za so dobyli, žadaja wot Serbiskeje přecy krućišo, skónčnje z hroženjemi, zo bychu Macedonisku Bołharskej wotstupili. Serbojo so stajeja, wija, přidawaja něšto, ćerpja a njespokoja tola ani Bołharsku ani swojich přećelow. Tak hrozy jej wójna wot hnčwapołnych Bołharow a jeje přećeljo drje budża jej z ćežka pomhać móc. A nětko přimaja jich też Němscy a Awstriscy, hdyž běchu před krótkim łakali, zo sami do Awstriskeje začahnu. — Daloko drje tam naši njepoćahnu. Snadź chcedźa jenož puć do Bołharskeje. — Serbiska ma snadź nětkle wokoło 220000 muži. (b)

Bołharska mobilisuje.

Wšě prócowanja štworo-zjednoćeństwa, Bołharsku přećiwo Turkowskej naščuwać, su podarmo byłe. Bołharska rjanym lubjenjam njewěrješe. W jednanjach z Turkowskej je sebi swoje mjezy k rěcy Maricy sćahnyła a tak na měrnym puću něšto kraja dobyła. Nima tuž winy k wójnje přećiwo Turkam. Za to pak pali stara rana přećiwo Serbiskej, kotraž bě jej před třomi lětami płód prěnjeje balkanskeje wójny wuwiła. Macedonisku chce Bołharska wot Serbiskeje wróćenu měć, jeli nic z dobrym, dha z mocu. Tohodla hotuje Bołharska k wójnje a wobydlerjo rady ke khorhojam khwataja. Wójnska zahorjenosć pokaza so wosebje 19. sept., hdyž cyły kraj 30lětne wopomnjeće na wuswobodźenjo rańšeje Rumeliskeje swjećeše. W Němskej bydlacy Bołharojo, też z Macedoniskeje, su k wójsku powołani. Diplomatojo štworo-zjednoćeństwa widźa, zo su w Bołharskej přehrali a jich zastupnicy drje Sofiju bórzy wopušća. Hač a hdy so wójna započnje, wostawa w tu khwilu hišće njewěste. Runje tak, što budża druhe balkanske staty činić. Z ćežka pak budźetej Rumunska a Grichiska Serbiskej pomhać, jeli k wójnje z Bołharskej dóńdże. Zo wšě štyri staty k zhromadnej konferency zestupja, bě jenož narěčane; njebě wšak też jara k wěrje podobne.

W Dardanellach

kaž też na italskich a francózskich bitwišćach wosta w zańdźenym tydźenju při zwučenych napinacych wojowanjach, ale bjez wosebitych podawkow. Wosebje sylnje a krawnje artillerija na francózskich a italskich bitwišćach dźěłaše. Na francózskim bitwišću a w Dardanellach stawaja so po zdaću přihoty k wjetšim wojowanjam. Na italskim bitwišću zažna zyma lohko Italskich bóle wobćežuje hač Awstriskich, kotřiž su jeje skerje zwučeni.

Pjenjezy z Ameriki

požčujetej sebi Jendźelska a Francózska. Ameriske banki pod nawjedowanjom znatoho Morgana chcedźa 3—5 milliardow hriwnow požčić. To je nowy dopokaz za amerisku neutralnosć. Našim njepřećelam brónje a pjenjezy, nam hroženja, hdyž zwažliwy Američan do škody přińdże. Tola też derje tak! Hdyž doma požčujemy, wostanje tola dań w kraju.

Nětčiša wójna

krawny bjezbóžny wusyw swobodnych murjerjow.

(Pokračowanjo a skónčenjo z čo. 37.)

Měsacy dołho, skoro wot spočatka wójny sem, bu w němskich nowinach wšěch politiskich stron wo Němskej přećiwnych šćuwanjach francózskich a italskich ložow rozprawjane. Samo „Nordd. Allg. Ztg.“, kiž tola němskomu knježeństwu služi za swoje wozjewjenja a měnjenja, před krótkim na to pokazowaše, zo su w Italskej revolucionarojo a swobodni murjerjo, kotřiž najbóle k wójnje přećiwo Němskej a Awstriskej šćuwaja.

22. meje wozjewi Amsterdamska nowina „Tijd“ sćěhowace: Njewosta njewobkedźbowane, zo je wulkomištr italskoho wulkoorienta w najnowšim času wjacy króć rozrěčowanja ze zastupjerjemi francózskich ložow wotmětwał a zo při tutych zrěčenjach so też wobdźělichu jendźelscy swobodni murjerjo. Na samsnym dnju, hdyž w Parizu swoju kekleŕsku demonstraciju za „łaćonsku civilisaciju“ wuhotowachu (= 12. małoho rózka), so też hižo we hłownym měsće Francózskeje krute a wjacore wobzamknjenja činjachu, kotrež běchu ze přičinu, zo so wójna přećiwo **katolskej** Awstriskej njehodźeše hižo wjacy wotwobroćić. Kaž w nowinach tak też w krutnych knježeństwa wědźachu najwjetši herjekarjo po něčim měnjenja druhich přeměnić.

Hdyž też tute wěste dokumenty hakle pozdźišo budża wotkrywać podźěl swobodnoho murjerstwa na swětowej wójnje po joho aktach, telko je hižo dźensa wěste, zo je tutón podźěl wulki. Njejedna pak so też jeno wo šćuwanja k wójnje ze strony francózskich a italskich ložow, też jendźelske swobodne murjerstwo je swoje rucy pódla měło. Tak pisaše Milanska nowina „Avanti“ spočatk meje:

Italske swobodne murjerstwo hłosuje za wójnu, je stajnje za nju było. Italski lud je za mištrow z kožanej falu jeno srědk k tomu. Runje w tom wokomiku swobodni murjerjo z jendźelskim kralom hłowy hromadu tykaja. Jendźelske a francózske lože ćišća na italske, zo bychu Italsku zahnałe do wójny a na stronu „trojozrěčenja“. Swobodni murjerjo, kotřiž maja w Italskej zjawne zastojnstwa abo kotřiž maja wliw na někajku politisku stronu, dóstawaju poručnosć, zo za wójnu skutkuja.

Tutym swědčenjam hodźi so hišće přidać dopokaz z romskeje nowiny „Concordia“ wot 20. meje. We wosebitym nastawku: „Krisa (l' ora suprena poslednja hodźina) dynastije Savoyen“ přepytuje J. G. Noto prašenjo, što wšitko w Italskej šćuwa k wójnje ze srjedźnymaj mócnarstwomaj. Mjez wšelakimi druhimi kaž republikanow radikalnych reformistow, nacionalistow, studentow a skónčnje tych, kotřiž su so „předać dali“ (derje prajenc) do Francózskeje, stoja na prěnim městnje mjenowani „swobodni murjerjo“. „Noto“ praji wo nich: Wójnu z Awstriskej a potajkim też z Němskej chcedźa na prěnim městnje swobodni murjerjo. Italske swobodne murjerstwo je dźensniši dźeń pokupne, kaž je to stajnje było. To so tu zjawnje wupraji, zo su italscy šćuwarjo k wójnje wot Francózow a Jendźelčanow za pjenjezy so kupić dali, je jara ważne.

Hdyž němske lože, kotrež přihladowachu tutomu zadźerženju, swoje „sotry“ na tamnej stronje Alpow, potajkim ultramontanske sotry, sebi na to pomyslichu, też wot nich bratrow pósłać přez Alpy, kotřiž dyrbjachu k měrej a rozomej radźić a hładkować, kelkož so hodźeše, tu dóstachu wotmołwu, kotruž sebi zawěsće za špihel tykli njejsu. Lěpje njezeńdże so Wuherskim. Wuherjo běchu stajnje najlěpši přećeljo Italskich, dokelž podobne spowróćerske ideje we hłowomaj wobeju strowy rozom mućachu. Samo loža wuherskoho přistawa a města Fiume, kotraž wobstoji z najwjetšoho dźěła z italskich bratrow po rěči, dósta krasny korbik. Kabinetski šef italskoho ministerstwa za ratarstwo měješe wjednistwo za wobdźěłanjo (= naščuwanjo) awstriskich dźělow na mjezach. A hdyž so jomu joho dźěło njeporadźi, njebě na tym wina, zo so tomu njepřihodźeše, ale tohodla, dokelž nanajwjetši dźěł wobydleri Trentina, Górz a Gradiska njecha nijo wědźeć wo swojim nowym knjezu.

Wo powšitkowne wojeŕstwo

w Jendźelskej přecy hišće wojuja. Jeni praja, zo so wójna bjez njoho dobyć njehodźi, druzy je na žane wašnjo njechadźa. W nižšim domje hrožeše zapósłanc Thomas, zo budźa železnicarjo a sta tysacy dźěłaćeri stawkować, hdyž so powšitkowne wojeŕstwo zawjedźe.

Na 5 milliardow hriwnow

je Jendźelska dotal swojim zwjazkarjam, Ruskej, Italskej a Serbiskej požčiła. Dyrbi-li wójna hišće dołho trać, budźe drje móšničku hišće husto třasć dyrbjeć. A kak chce na př. Ruska wróćo płaćić? Pola Francózskeje ma přez 20 milliardow dołha. (b)

Wo wojowanjach pola Dwinska

wozjewja naše wjednistwo 23. sept.:

K južnomu wječoru wot **Lennewaden** so hišće wojuje; při napřećiwnych nadběhach popadnychmy 150 Rusow. Tež k wječoru wot Dwinska so nam poradźi, so do prědknich ruskich stojnišćow dobyć; 17 officirow, 2105 muži, 4 mašinske třělby padźechu nam do rukow. Wobaranjo Rusow k połnocy wot **Ošmjana** hač k ranju wot **Subatnikow** (při Gawiji) je zlemjene; naše wójska cofacomu njepřećelej, kotryž 1000 jatych wostaji, sćěhuja. (WTB)

Swětny rozhlad.

Rom.

Kardinal Lorinzelli †. Njeboćičkomu kardinalej Vanutelli je nětko kardinal Lorinzelli do wěčnosći sćěhował, kiž bě před něšto časom hižo mortwy prajeny, tehdom pak so hišće jónu posylnił. Benedikt Lorinzelli bě hakle 62 stary. Wulki přećel wumjełstwa a wědomosće lubowaše wón wosebje scholastiku. Na wjacorych městnach je so wón w diplomatiskej šuli wukonjał. Awstrisku lubowaše přede wšěm z toho časa sem, hdyž bě při Wienskej nunciaturje lubu službu zastał. Čim hórcyše dopomnjećo měješe na Pariz, hdźež bě jako posledni bamžowski zapósłanc ćežke časy dźělenja stata a cyrkwje přetrać dyrbjał. R. i. p.

Ruska.

Duma hač do novembra rozpuščena. Cyle njenadźicy přińdże z Ruskeje powěsć, zo je car dumu dom pósłał a zo budże wona njewšědnych wobstojnosćow dla nanajpozdźišo w novembru zasy powołana. Duma bě zestupiła, zo by přez přehrawanja rozhorjeny lud w njej swoju njespokojnosć wuprajić mohł a so tak skerje změrował. Rěčała a kritisowała je duma dosć, z dźěła tak wótrje, zo buchu někotři socialdemokratiscy zapósłancy do Sibiriskeje pósłani; wuskutkowała a porjedźiła pak je mało.

Nětk bě so w njej „blok“ za liberalnu politiku wutworił a khwilu so zdaše, zo budże so po joho receptach knježić. Překonservativni ministrojo dyrbjachu wotstupić, ludej so wjacy swobody a dumje wjetše prawa spožčić. Blok bě swoje přeća šikwanje zestajał a joho zastupnicy pućowachu z nimi srjedu před tydźenjom k carej do hłownoho lěhwa. Z nimi jědźeše w rjanej přezjednosći ministerpresident Goremykin, po zdaću, zo by sebi wotstup wuprosył. Car rěčeše ze zastupnikom bloka a dwójcy z Goremykinom a tutón wosta ministerpresident a duma bu na cyłu khwilu zamknjena. Car chce potajkim samostatnje knježić, hač cyle po swojej woli abo po někajkim radźićelu, štó mohł to prajić. Runje po wotsalenju Nikolajewiča njebě to nichtó wočakował. Hač so carej to poradźi? Jeli změje zbožo na bitwišćach, najskerje; jeli pak budże dale přehrawać, kaž my so z dobrej dowěru nadźijamy, móže to k znutřkownej revoluciji wjesć.

Přez Stockholm wozjewja so z Pětrohroda, zo je 18 zapósłancow dumy w swojich bydlenjach zajatych. Dom dumy a wšě dwórnišća su wot wojakow wobsadźene.

Zemstwa (krajne abo wokrjesne wot ludu wolene wubjerki) w Moskwje, Permu, Chursku a Charkowje je car rozwjazał. Wone běchu jako wosebje swobodnje zmyslene znate. Ludowe zastupjeŕstwa chcedźa so přećiwo samowólnomu knježstwu wobaraś. 150 zapósłancow rozpušćeneje dumy je we Wiborgu zestupiło jako trajaca duma. Što budże knježeŕstwo přećiwo njej činić? A na kotru stronu stupi lud? Duchowni su w cyrkwjach cyle raznje za knježeŕstwo prědowali. Ale za nimi njestoji cyły lud. Štož wójnu nastupa, njemóže drje nam rozkora mjez knježeŕstwom a ludom w Ruskej škodźeć, skerje pomhać.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Kaž z nawěštka dźensnišoho čisła dowidźimy, je po wšěch Serbach znaty Halbic hosćenc z kofejownju zasy wotewrjeny. Njeboh Halbic Marja je sebi přecy přała, zo by po jeje smjerći farska cyrkej Našeje Lubeje Knjenje w Budyšinje jeje dom přewzała. Po jeje smjerći je so stało. Dokelž pak bě twarjenjo cyle zestarjene, dyrbješe so dokładnje zwuporjedźeć a přetwarić. Po dokonjanym twarje poskića so nam zwonkownje w cyle nowym wobleku, tak zo skoro njeje wjacy spóznać a kak přećelniwe znutřkowne městnosće su, to njechamy tu přeradźić. To najlěpje spóznaješ, hdyž sebi tam dójdźeš na wobjed, abo na piwo, abo na kofej. Nowy hosćencaŕ, k. Pětr Knježk a joho mandźelska, budźetaj tebje přećelniwje witać a nanajlěpje ći posłužować.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) W bitwach buštaj ranjenaj:

Jurij Mišnaŕ ze Zdźěrje (nětko w Budyšinje), dźesatnik w krajnowobornym regimenće čo. ... Wón bu 15. julija we wojowanju pola Prašnic (w ruskej Pólskej) do ruki třěleny a přińdże najprjedy do lazareta w Anklamje (w Pomorskej, při Rańšim Morju), pozdźišo pak do strowjeŕnje w Kalkhausenje pola Khelna nad Rheinom.

Jozef Feurer z Khrósta, wojak w pěšim regimenće čo. ... Jomu w nócnej bitwje wot 20. na 21. august pola Donai (k połdnju

---

A druha Barlinska nowina (Berl. Ztg. a. M.) přinjese druhi zajimawy dopis „wot wosebiteje strony“:

Hdyž hižo Filip, Macedonski kral, je prajił, zo žana twjerdźizna njeje njepřewinjomna, dokelž do kóždeje móže ze złotom nakładźeny wosoł nutř, tak so tež tajkomu tak napakowanomu šěromu skoćatku hewak tak kruće zawrjene pórty templa romaniskich ložowych bratrow wotewrichu. Camille Barrère, francózski zapósłanc w Romje, je hižo lěta dołho, potajkim nic hakle wot spočatka wójny, nanajhorliwišo z italskimi ložemi hromadźe maklował. Sam je wězo murjeŕ (Kak mohło to pola tajkich ludźi hinak być?) a dokelž „připad“ to chcyše, zo su tež skoro wšitcy italscy knježićerjo a politikarjo runje tak bratřa z lože, bu jomu joho podrywace dźěło jara wołóžene. Předewšěm „česć, komuž česć słuša“ — budź spomnjene na njesprócniwe skutkowanjo knjeza Ernesta Nathana, prjedawšoho romskoho měšćanosty, kiž wot dołhich lět sem za tym so prócowaše, swoju wótčinu do wójny z Awstriskej a Němskej na stronje Francózskeje a jeje zwjazkarjow zašmjatać. Tŕoji zaměr ma tute zapřisahanjo romaniskich ložow: **Němska** jako škit a skhow skrućeneje statneje wole ma so **rozbić, bamžowstwo ma w Romje samym na smjerć so porazyć** a socialdemokratow chcedźa na dołhi čas pod jich kwaklu měć; tři wězo jara mjez sobu rozdźělne, ale tola jenak mócne zakłady maja so přez to nanajhórje škodować. Hižo dlěje hač pjatnaće lět so we Parizu a w Romje dźěła za tón zaměr. Na pjenjezach njebě ženje nuza, haj njewobmjezowane pjenježne srědki běchu k tomu stajnje tu. Pismowstwo so w Italskej bórzy dobu za to, we sejmje smědźachu z cyle wěstym přiwiskom ličić, šćuwarjo a herjekarjo za lud so najimachu nadosć. Přecy dale so Italska wotsaleše wot swojeju zwjazkarjow, a hdyž swětowa wójna wudyri, stoješe Italska znutřkownje hižo dospołnje wocuzbnjena a wotkhilena jimaj napřeco. Lědma pak, zo bě wójna wubuchła, tu italske a francózske lože swoje knotowe dźěło z dźesatorym wotmachom zapřimnychu. Belgiscy, Francózojo, irredentistojo z Trentina (kotřiž chcedźa tutón dźěl južnoho Tirola z italskim jazykom wot města Trienta hač k mjezam wot Awstriskeje wottorhnyć) po cyłej Italskej pućowachu a hidy połne rěče přećiwo Trojozwjazkej dźeržachu, njesměrne summy za agitaciju nałožowachu, a kóždy srědk bě dobry dosć, khabłacych politikarjow na jich stronu sćahnyć. Němske a wuheŕske lože, kotrymž so woči wotewrichu (tak jara pozdźe — dop.) hroznje pobychu a njemało spěšnje „wotlećachu“, hdyž chcychu w Italskej za hižo zhubjenu wěc swojich krajow skutkować. W poslednich měsacach dócpě agitacija najwyšši skhodźeńk. Zo lud wójnu hižo tama, što stara to knježerjow w loži? **Chcychu cyłu móc w Europje na so torhnyć,** lud njesměrdźeše swoju wolu měć. Nětko je, kaž je wulki mišter „Grand orienta“ prajił, **dołho požadana a derje přihotowana hodźina přišła.**

Tola sněmy so nadźijeć, zo jich prócowanjo tutym šćuwarjam ničo dobre njepřizjewja, kotřiž njehańbićiwje wobkrućeja, zo wojuja přećiwo tyranstwu, mjez tym, zo su sami **najhórši a najstrašniši tyranojo,** kotřiž chcedźa dušu a ćěło ludow z dobom krjudować a sebi podćisnyć.

Tež na **Balkanje** su, samo so rozemi, swobodni murjerjo w dźěle, zo bychu balkanske kraje pohnuli k wójnje na jich stronje, kotraž so nětko mjenuje: štworozrěčenjo. Złoto při tom so wě žanu rólu njehraje!! Samo na w Genfu bydlacych Polakow su so agenći a wotpósłancy francózskich swobodnych murjeri zwěrili, zo bychu woni na swojich krajanow wosebje w „Kongresspólskej“ skutkowali.

A wo wšěch tutych wěcach, kotrež so w nowinach zjawnje rozprawjachu, njedyrbjałe němske murjeŕske lože ničo, cyle ničo wědźeć? Njedyrbjałe wone **wjacy** wědźeć, hač je zjawnosć wo tym zhoniła? A **hakle nětkle,** hdyž su francózske, jendźelske a italske lože z pomocu kupnych pjenjez swój zaměr docpěłe, hakle nětkle, **29. meje 1915** přičampa pomału zwjazk němskich wulkich ložow ze swojim khromym wozjewjenjom, zo **hakle wot toho dnja** swoje dotalne poćahi k italskomu a francózskomu swobodnomu murjeŕstwu — čohodla tež nic k jendźelskomu? — roztorha, hewak pak poćahi

wot Lilla) kruch granaty prawy palc wotторhny a hłowu nad lěwym wóčkom čežcy zrani. Wón leži we wójnskim lazareće čo. 6 w spomnjenym měsće Donai.

Khoraj staj:

Mikławš Konjecht z Bronja (nětko we Budyšinje), wojak w narunanskim regimenće čo. ... Lěkuje so we wojeńskej khorowni w Hirsons (k połnocy wot Rethela na belgiskich mjezach).

Mikławš Budař z Dubrawy (rodźeny z Wčteńcy), wojak w pěšim regimenće čo. ... Wón hižo před 4 njedźelemi we wójnskim lazareće w Lillu poby; wotkhorje tam; je pak znowa zasy skhorjeł a hoji so nětko we šuli w Lamsheimje (w rheinskej Pfalcy).

Do njeboža je přišoł:

Max Hesa z Radworja, wojak w pěšim regimenće čo. ... Wón sebi před 2 njedźelomaj we Vogesach při nadpadże dobrowólnikow na njepřećelske grotowe haćenja škodu sčini. Tuž bu w klinicy w Heidelbergu (we połnócnej Badenskej) operěrowany a strowi so nětko w hojeńni we Wilischthalu (pola Kamjenicy w Sakskej).

⁘

Z Worklec. Zańdźeny tydźeń póndźelu a wutoru wotměty kursus warjenja w kašćikach a w dybzaku bě wot 33 žonow a holcow ze wsy a z wokoliny wopytany. Wo joho zarjadowanjo je sebi knjez wučeŕ Renař wulku prócu dawał a tak sebi dźaka ze strony wobdźělnikow nadobył. Bě to jčdnaty kursus, kiž je wučeŕka za domjace warjenjo, knježna Nestlerec z Drježdźan, w Kamjenskim wokrjesu wodźeržała a to z wuwzaćom Halštrowa jenož na wsach. Krajny wubjerk za wójnsku podpjeru wotměwa tajke kursy po cyłym kraju z pjenježnej podpjeru wokrjesnych hejtmanstwow. Wobdźělenjo w jenotliwych kursach bě w přerězku spokojace, najbohatše w Hornim Lichtenawje (55), najsłabše w Šmorkawje (9). Najwažniše nětko je, zo so nawuknjene wěcy tež wuwjedu a snadź so hišće druzy k tomu namołwja, kiž pódla njeběchu. W kašćikach warić je za tajkich z wužitkom, kotřiž su přez připołdnjo zwonka domu abo kotřiž chcedźa sebi hižo rano, hdyž so khojej wari, wobjed zhotowić. Tak so lutuje na drjewje a času, a móžeš swoje warjenjo na khribjeće sobu na dźěło wzać a hdyž chceš, ćopłe pojěść. To ničo nowe njeje ale we wójnskim času zasy bóle k česći přińdźe, hdyž dyrbi so na wšěm lutować. Tak wójna starym nałožkam při warjenju polěkuje, kaž tež druhe zacpěte stare prawa k wobkedźbowanju pohonjuje. Do wšoho přima wójna z hrubej ruku a my so toho rad přimamy, štož prjedy zacpěwachmy.

Wšelčizny.

(Dwanaće koni zadušenych.) Z Essena do Oldenburga bu 12 koni w železniskim wozu přewjezenych. Wšitke so we wozu zadusychu, dokelž mějachu přemało powětra. Škoda wučini 18000 hriwnow.

⁘

(Njezbožo při hońtwje.) W Gerolsheimje bě hońtwa. Jedyn z hajńkow chcyše kurwotu zatřělić, trjechi pak sobuhajńka z dwěmaj połnymaj wutřělomaj šróta do wutrobna a ruki. Trjecheny padny do womory a zamóchu joho po dlějšim času hakle zasy k wědomju přinjesć. Čežko ranjeny bu wón potom dom dowjezeny. Na 100 šrótowych zornow tči w joho ćěle.

⁘

(Přez wulke wjeselo wumrěła.) W Saacu měješe wudowa swojoho jeničkoho syna we polu a njebě wot decembra lońšoho lěta ničo wjacy wo nim słyšała. Njesměrna bě jeje starosć a wulki jeje stysk, a skónčnje zastupi do służby w reservelazareće, so nadźijejo, kak snadź připadnje jónu wot ranjenoho něšto wo jeje synu zhoni. Tak minychu so měsacy. Nětko přińdźe žónska nadobo we wulkej wjesołosći do lazareta pokazujo khartu, kotruž bě wot syna dóstała, a na njej poselstwo, zo je wón žiwy a strowy w ruskim zajeću. Žónska bě z wjesolosću cyle přewzata, přecy zasy čitaše khartu. Nazajtra namakachu ju mortwu we łožu, w rukomaj dźeržeše khartu wot syna. Wjesołosć, zo je hišće žiwy, bě za maćernu wutrobu přewulka była.

⁘

(M. J.) **Listy do wukraja**, kotrež maja so wočinjene (nic zalěpjene) słać, njedyrbja tež dlějše być hač najwjacy 4 srěnje strony a tež nic z jara małym ale z wjetšim pismom a šěršo pisane, dokelž tak so pruhowanjo tychsamych położi. Jasne pismo so kruće žada, hubjenje pisane listy, kotrež so khmanje čitać njechodza a tež te, kotrež su předołhe, so wotpokazaja a wróćo scelu.

⁘

Što tola rozhorjenosć a přepjatosć nječini!

Što njeznaje lupu? to je nastroj ze škleńcu, kotraž wšitko pod njej powjetša. To bě tajka lupowa zymica zajěła do mnohich žónskich we Warnsdorfje. Před něšto njedźelemi dósta nadobo tamniši optikař wulku ličbu žónskich kupcow, kotrež wšitke žadachu dóstać dobru lupu. Tuž bu tamny optikař wćipny, što ma to rěkać, zo chcedźa jomu po zdaću nadobo žónske wšě lupy wukupić, a tohodla so jencje kupowařki wopraša, k čomu tola tele lupy tak nuznje trjebaja. Wobličo žónskeje so najprjedy cyłe z rozhorjenosću pyrješe a potom pak bu zwjazk jazyka wotwjazany a z horta so žórleše, štož dušu tak wobćežowaše: Wona je z tajkej lupu — wši a wački w mucy namakała. — Optikař so dźiwajo: „Je to możno?“ -- Žónska: „Też te druhe (kotrež běchu lupy kupowałe) su tosamo namakałe.“ Z rozhorjenjom a hněwom wona to wobkrućeše. — Optikař: „Sće dha wot teje muki něšto sobupřinjesła?“ Dobyća wěsta wusypa něšto muki z małoho měška. — A optikař wzawši sebi mikroskop, jón tak staji, zo bě k přepyto-

---

němskich swobodnych murjerі k wulkim ložam druhich njepřećelskich krajow zastaja (**„wotpočować“** dawa). Tute wozjewjenjo je na jenu kaž na druhu stronu tak khrome, zo němski lud **njemóže na žadyn pad spokojić.** Wón widźi tu zasy w mjeznarodnym swobodnym murjerstwje wěrnych šćuwarjow k wójnje a najhóršich njepřećelow Němskeje. To dyrbi so zjawnje wuprajić, byrnje też „hrodowny měr“ dalše wuwjedźenja zakazuje. Wot němskoho swobodnoho murjerstwa móže a dyrbi němski lud wočakować, zo so njewobmjezuje jeno na roztorhanjo z někotrymi a wotpočowanjo z druhimi w swojich poćahach k ložam njepřećelskoho wukraja, ale zo so nětko a kóždy dalši čas wšě joho poćahi k mjezynarodnomu swobodnomu murjerstwu, kotrež je so jako najhórši njepřećel Němskeje wopokazało, dospołnje roztorha a zo zadźerženjo z nim zjednoćenych italskich, francózskich a jendźelskich ložow runje tak zjawnje zasudźuje, kaž je to němski kancler činił nastupajo zadźerženjo dotal zwjazaneje Italskeje.

Tak daloko cyle prawe wuwjedźenja we „Germaniji“.

Mjez tym je po připowědźenej wójnje Italskeje Awstriskej wulki mištr italskoho rjada swobodnych murjerjow we wokolniku so wuprajił, zo je nětko horco požadana a přihotowana hodźina za Italsku přišła. Wšě mocy dyrbja so napinać, zo bychu so ludy wuswobodźiłe wot tyranow a pokoj, bratrowstwo a lubosć zasy do čłowjestwa přiwjedłe.

Kak tute šćuwanjo swobodnych murjerjow w tym njezbožownym kraju skutkuje, pisa Kölnjanska z Milana 4. junija:

Katolske nowiny Italskeje wobžaruja přecy bóle wustupowace duchownym njepřećelske zmyslenjo w ludu. W radikalnych nowinach su so wozjewiłe wšelake powěsće, po kotrychž so duchowni winuja, zo su namołwjeli k přeradźe, k ćěkanju, k bojosći, k spionaži za Awstrisku. Wězo je system (wotmyslene) we cyłej wěcy. Katolikoju dyrbjeli so do časa zakitować před tym.

A „Reichspost“ rozprawja:

Hižo prěni wójnski tydźeń je bamža do tajkich wuzkosćow přinjesł, zo so w cyłym italskim klerusu, we wšěch cyrkwinskich zdźěłanych a zmyslenych worštach kaž jedyn hłós pozběhny sprawne rozhorjenjo na tym. Z njesměrnej hrubosću buchu duchowni do uniformy tykani, samo mnozy Monsignori romskeje kurije jako jednori wojacy wuzběhnjeni, dušepastyrstwo pola wójska dobrowólnje njewobkedźbowane. Na khrobłosći nadobywajo hižo swobodne murjerstwo duchownych wobskoržuje agitacije přećiwo wójnje.

Też na direktnje Vatikanej njepřećelskich skutkach njepobrachuje. Jenož cyle krótke zdźělenjo swětej wozjewi, zo je romski lud (a kajki?) sydło awstriskoho zapósłanca při Vatikanje, znaty hród Palazzo Venezia, sebi přiswojił a za wobsedźeństwo italskoho ludu wuprajił. Žane słowčko njeda nam spóznać, zo je so wot italskoho knježerstwa też najmjeńše stało, zo by so tutomu padušstwu zadźěwało a Vatikanej zawěsćene prawo škitało. Lěpje a spěšnišo njemóžeše so swětej dopokazać, kak prawje činještaj zastupjerjej Němskeje a Awstriskeje pola Vatikana, hdyž w prawym času z Roma wotjědźeštaj a do Lugano so přesydlištaj. Lěpje a spěšnišo njemóžeše italske knježerstwo swětej pokazać, kak chce wone woprawdźe zaručacy zakoń dźeržeć. --

Woprawdźe, hodźina je khutna za ludy kaž za cyrkej Božu, haj khutniša dyžli hdy prjedy, hdyž křesćanstwu přećiwne mocy tak zjawnje wustupuja na jewišću. Ćim wjetša pak je też naša njepowalna nadźija na to, zo Wšohomócny nas njewopušći a zo naša wěc skónčnje tola dobudźe, dokelž je też joho wěc. O zo by bórzy zwěrnosćene było, štož na smjerć khory Pius X. krótko před swojej smjerću wupraji, hdyž Straßburgski biskop joho prošeše, zo by wójska Němskeje a Awstriskeje žohnował: „Nadźijam so, zo w tutej wójnje tamne kraje dobudu, kotrež w Božim mjenje wućahnychu a zo swobodne murjerstwo so porazy.“ (Reichspost 3. VI. 15.)

Po „Bonifatius-Korrespondency“, wukhadźacej we klóštrje Emausu w Prazy, čo. 6. 15. VI. 15. Jndc.

wanju wšo dosć jasne. Nětko hlada přez mikroskop a hlada a pyta. Ani próška muki so njchibnje w morju, kotrež ma so mjerwić ze žadławymi zwěriskami. Njewěriwje hlada też žónska do a přez škleńcu, wutrajnje, zo ji woči sylzujetej. Wši a wački pak njepřińdu. Su snadź so ze stratekskich winow wróćo sćahnyłe? Abo su snadź — skoro sebi njezwěrimy prajić, — su snadź žónske w rozhorjenosći ze samsnym dychom muku wožiwiłe, a potom tele hibanjo tamnym małym zwěrjatkam připisowałe. — Što tola tajka luba napjatosć a wulke rozhorjenjo wšitko njezhotowitej! Lupowa zymica je zasy přestała, a optikař je při tym swój stary skład pow wotbył.

Stary Pražski časnik we wójnje.

Znaty je Pražski časnik na staroměšćanskej radnicy. Přecy zasy a při kóždym joho biću widźi wón pod sobu wjele ludu, kotryž ze spodźiwanjom k njomu horje hlada, njeznajo tajkoho wumjełstwa a tajkeje techniki.

Tola nětkle we wójnje je wón hišće druhich hosći dóstał kaž tych njesprócniwych wopytowarjow. Najbóle su ći, kotřiž tam spody stoja, pólscy ćěkancy a naši khrobli wojacy, škitarjo našeju zjednoćeneju kejžorstwow; też z němskoho kraja su w Prazy wojacy, kotřiž so tu lěkuja. Woni chcedźa wšitcy tute spodźiwne dźěło widźeć, kaž dołho su hišće w stowěžatej złotej Prazy.

Bože słónčko je hižo w swój domčk tam za Ławrjencowej horu šło a z nim je so te złoto na Wołtawje płowace dele do hłubinow pušćiło. Ćmička swoje šlewjerje tołše a ćmowiše tkaje.

Pod khódbami před staroměšćanskej radnicu pak stoji też dźensa kaž hewak wšědnje tamny naměšany Pražski ludźik. Hrabja tam čaka pódla ranjenoho wojaka z Němskeje, wuherski wyšk pódla pólskoho žida. Kak pisany napohlad!

A wšitcy k časnikej horje hladaja. Jeni su wćipni, kajke to budźe, druzy su tu přikhwatali, zo bychu .... Woni dyrbja z časami tutón časnik widźeć, tónle wobraz tón stary a tola, stajnje nowy. Přetož časnik ma swój wuznam, ma swoje kuzło a w času wójny je wón mócniši a sylniši hač w měrnych dobach kčějacoho wjesela.

Krasny je tutón časnik wot wonka. Kak rjenje je jenož molowany. Ale kak spodźiwne tamne čary a znamjenja. Widźo njeznaje je tola tak mnohi. Su traš hieroglyfy na egiptowskich kamjenjach? Ně stary astronom, kotryž tam wot nazdala horje hlada, *wón je znajo, su dźěn to zwěrjace znamjenja* njebja.

Ze wšěch Pražskich wěžow zjewjeja časniki wosmu hodźinu. Tola naš časnik pokazuje třištwórce na pjeć. Hač rano abo popołdnju, nichtó njewě. Je snadź stojo wostał? Ně, hladaj, hižo je pjeć mjenšinow dale. Tutón časnik ma čas sam za so, ma swoje prawo, ma swój wosud, njestarajo so wo běžny, ćěkacy čas a wo hinite narody a ludy a wosudy tam deleka. Wón wostanje tón kiž je, wón so njepřeměnja, kaž so dźeń a nóc wotměnjatej, wobknježa wšo, štož so pod nim hiba a štož pod nim dycha.

Na wšěch wobličach žadosć, wćipnosć, njesćerpnosć. Skónčnje — skónčnje je wulki pokazowař XII docpěł a časnik porodźa swoje dźiwy ze swojim khutnym wašnjom, ze swojej dobyćerskej wěrnosću a mocu.

Jedyn, dwaj, tři ... šěsć. — A hišće druhe zwuki k našimaj wušomaj docpěja. Smjerć — tamna sucha kosćata postawa wot boka so hiba a ćaha za powjaz a ćaha. A wotmołwa je ji jasny zwuk małoho zwónčka. Dźiwny zwuk! Mócnje jima wutroby posłucharjow tam deleka a hnuje jich zmysły a wabi k přemyslowanju. Też mi tak spodźiwna ale wěrna, byrnjež też khutna myslička zeskhadźa: smjertny zwónčk w Serbach, kiž nam zjewja: tamny luby, derje znaty přećel a towařš — je njebohi. Też tutón Pražski zwónčk podobne mysle we mni wubudźi: Njeje mój luby přećel, mój swěrny Pawoł też tam, hdźež wodnjo a w nocy železne rołki smjerć a zahubu pluwaja a tysacy najlěpšich wojownikow našeje wótčiny niča? A smjerć njezwoni lěnje a pomałku; o ně, khětře, raz za razom wona torha, kaž su też hewak jeje skutki a stopy razne a wěste, kaž žanoho njepušći, kiž je jónu jeje zymny, morjacy dych začuł.

Nětko so też durička wyše časnika wotewrja, zo bychu tamnych dwanaćoch z Galileje deleka stojacym pokazałe — tamnych dwanaćoch, kotřiž su nam z bibliskich stawiznow derje znaći. W rynku, jedyn po druhim, tak woni přikhadźeja a so zasy zhubja. Je mi skoro, sym přeswědčeny, zo sym we wobliču mnohoho ćěkanca widźał něšto kaž radosć, wjesołosć. Jenož z napinanjom mózu čary, wot dóńta hłuboko zaryte, wobkedźbować na brunych a čornych wobličach w padacej ćmi a widźu, kak so mnoha fałdka na zmoršćenym čole zhubja. A sam čuju, kak so wobrazy, podawki a stawizny mojoho dźěćatstwa wobnowjeja. Hišće mócnišo snadź skutkuje tutón wobraz na wojakow a ćěkancow. Što je tu we wulkim z hołkom a tołkom napjelnjenym měsće, štož by jich bóle na jich młodosć dopominało, hač tute swěrne postawy na jich młodosć w rjanej domiznje, w ćichej wjescy, kiž traš je w dalokej Wuherskej, kiž traš je mjez hobrskimi ze sněhom pokrytymi horami Tyrolskeje abo w šěrokich pólskich runinach? Snadź wulkotne składy, hnuwace samokhody? Tutych swjatych muži woni lěpje znaja, ćile khudźi, lěpje, hač někotryžkuli wučeny a bohač, kiž dźeń wote dnja nimo časnika khodźi, kiž pak joho wučby njeznaje.

Je wotbiło a japoštołojo su zasy za duričkami.

Te najspodźiwniše pak hakle přińdźe. Honač — nic pak tajki z mjasa a krewje — spěwa z jasnoćěmnym hłosom „Kikiriki". Byrnjež pak by joho hłós škrěčacy był, jomu delekastojacy rozemja. Što pak ma honač do tuteje ważneje rěče wo sprawnosći a swjatosći a wěčnosći rěčeć? „Prjedy hač honač dwójcy zaspěwa, zaprješ mje ty tři króć." Dyrbi snadź tuta zwěrjaca postawa Jězusowoho přeradnika předstajeć? Zawěsće nic. Ale přeradu zjewja honačowy hłós.

Přihladowarjo znaja tutón jimacy wustup, wojacy tak derje kaž też ćěkancy. „Ty dyrbiš swój wótcny kraj lubować a jón zakitować!" Ale mnozy su pytnyli, što skuposć a nahrabnosć do duše lije, hdyž su widźeli tajkich Judašow za pjenjezy wótčinu předawać. Traš su sami tajkich čłowjekow z čornymi přeradnymi dušemi třělili, kotrychž myto je tu na zemi hańba a smjerć, we wěčnosći pak wěčne zatamanjo.

Honačowy spěw je jedyn z najhłubšich a najmócnišich hłosow, kotrež čłowječu dušu jimaja.

„Smjerć — japoštołjo — Judaš"

z tajkimi myslemi mnozy naměsto wopušća.

(Rjany wobrazk drje mnohich, kotřiž su hdy w Prazy byli abo pobyli, žiwje dopomni na spodźiwanjo, z kotrymž su na tónle časnik pohladowali, hdyž tam na staroměšćanskim Pražskim naměšće stojachu. Red.)

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 18. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w ... 23. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—			21	20
Pšeńca			13	—			13	—
„ nowa								
Rožka			11				11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—			15	—
Wows			15	25			15	25
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	3	50	4	50			5	20
Pšeńčna muka			18	75				
Ržana muka			15	50				
Syno	7	—	—		5	—	5	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	4	50	5	50			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	—	5	—			4	—
Prosata 261 (w Kamjencu —)	28	—	72	—	—	—	—	—
Butra 1 kg	3	80	4	—	4		4	20
Jeja, mandl	1	80	1	95			1	95
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

20. sept. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	76 - 80	129 - 134
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	60 - 66	123 - 129
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	52 - 57	113 - 121
4. snadnje picowane kóždeje staroby	42 - 49	103 - 110
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	71 - 76	126 - 131
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	64 - 70	127 - 131
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	50 - 60	107 - 118
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	38 - 45	93-105
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	26 - 31	82 - 92
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	68 - 73	115 - 120
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	46 - 54	98-107
3. snadnje picowane	42 - 45	91—97
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	82 - 85	130 - 133
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	73 - 77	121 - 125
3. snadnje wuwite wot cyca	65 - 69	113—117
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	73 - 74	145—150
2. starše korme borany	66 - 69	136—142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	—	—
Swinje:		
1. połnomjasne lěpših rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	132—136	170 - 175
2. mjasne	114—122	152 - 160
3. snadnje wuwite	92—107	130 - 145
4. rancy a kundrosy	110—120	145 - 154

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, plomby wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju

w serbskej a němskej rěči

wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja

Budyšin :: :: :: Před šuleńskimi wrotami 21

—— Dalokorečak čo. 893. ——

Emil Wehrle

7 Jerjowa hasa 7

zestaja wot

1. oktobra t. l.

zbytki (stare zbytki **k starym płaćiznam**)

hromadźe a poskića z tym přiležnosć

k płaćizny hódnomu nakupej

klejdowych a bluzowych tkanin, módroćišća, cychow, ložowoho kattuna, meblowoho kattuna, meblowoho krepa, wupjeŕkow wšelakich šěrow.

Hotowe nawoblečenja. **Šenillowe rubiška.**

Za našich wojakow štuka po 2 hr.:

košle — přikrywy — worjewaki za kolena — wobwjazy wokoło žiwota — worjewaki za wutrobno — šawle.

Dale

tykače 70 pj. **dypzačne rubiška** wot 25 pj. **nohace lapy** wot 35 pj.

soki wot 50 pj. **tykače na nohi** wot 60 pj.

Nic płaćizna ale twora je rozsudna; přeswědčće so prošu wo **hódnosći mojich tworow!**

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Na nawječornym bitwišću namaka 16. sept. přez granatowu třěsku rjekowsku smjerć mój jenički horcolubowany syn, dźesatnik lohkeje municionskeje kolony pólnoho artilleriskoho połka čo. 48

kubleŕ Jurij Wjeńka ze Zejic

w starobje 26 lět a bu na druhi dźeń w hrodowym parku Beral ze wšěmi wojeńskimi česćemi pokhowany.

Zemrětoho poručamy do pobožnych paćeri wěriwych.

Wotpočuj, luby syno, tež w cuzej zemi w měrje!

We wulkej zrudobje

Hana zwud. Wjeńkowa.

Našomu lubomu towaršej, swěrnomu přećelej, dobromu susodej a měrniwomu wjesnjanej,

knjezej kublerjej

Jurjej Wjeńcy ze Zejic

dźesatnikej při lohkej municionskej kolonje pólnoho artilleriskoho połka čo. 48, přiwołamy horce **„Zapłać Bóh“** za wšu wopokazanu lubosć a **„Wotpočuj w měrje“** do zdalenoho rowa.

Wostanješ nam w stajnym dobrym wopomnjeću a pomjatku!

W **Zejicach,** w septembru 1915.

W mjenje wjesnjanow

Jakub Špitank,
gmejnski předstojićeŕ.

Wšitkim Serbam wozjewjam z tutym podwólnje, zo sym prjedawši **Halbic**

hosćenc z kofejownju

při farskej cyrkwi Našeje Lubeje Knjenje w Budyšinje přewzał a wotewrił.

Swojim hosćom budu nanajlěpje posłužować a prošu, zo bychu mje lubi Serbjo ze swojim wopytom prawje často počesćili.

W **Budyšinje,** 22. sept. 1915.

Pětr Knježk.

Ćišć knihićišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki ścelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 40. | Budyšin, 2. oktobra 1915. | Lětnik 53.

Wójnske akcije.

Z wójnskeje pożčonki najskerje wjele njezměješ. Njejsy měł, zo bě pisać mohł. Tola prózdny też z wójny wuńć njesměš a ma ći něšto wjacy wunjesć hač jenož zrudobu a njeměrne nocy a wo dnjo połnej rucy dźěła. — Kak by takle z wójnskimi akcijemi było? Tych móže sebi kóždy něšto wzać a byrnjež ničo njeměł.* Też kóždy čeladnik a samo kruwař a kóžda dźowka móže sebi jich něšto kupić; telko, zo we swojim času změja wšoho dosć.

Ta wěc, hdyž ći ju trošku rozpisam, njeje tak dźiwna, kaž so po hornich słowach zda. A tež spušćomna ta wěc je: ničo njepřisadźiš a ženje njebudźeš škodowany přez někajki bankerott. Jenož hdyž sam akcije wupowědźiš, změješ škody; njezměješ ničo. Direktorium je jara dobre, sprawne a swědomiće też dividendy płaći: z woprědka něšto mjenje, po wěstym času pak jara wulke.

Kak je nastał założny fond k tym akcijam? — Z wotmołwy też zhoniš, hdźe je direktorium a na koho maš so wobroćić, zo by sebi tajke wójnske akcije kupować mohł.

Běše prync z najstaršoho kralowskoho domu. A tón bě widźał kak su poddani joho nana w najwjetšim hubjenstwje. Njepřećel bě jich přewinył a bě jim wzał wšo, štož běchu měli. — A běchu jara zamožići byli. Nětko njepřećel jich krjudowaše a z nimi zakhadźeše hórje dyžli Rusojo z Polakami a běchu khudši dyžli tući wbozy. To widźeše tón prync — joho mjeno potom zhoniš — a joho wutroba bolše a wón sebi wotmysli, zo jich wumoži. Tuž započa wójnu; samlutki chcyše wojować z wjednikami njepřećelskoho wójska. — Přińdże wječor před rozsudnej bitwu. Widźeše, kak mócny je njepřećel, kak surowy, kak złe budźe bědźenjo. Widźeše, kak budźa do njoho rubać, kak jomu ranu za ranu bić, kak krej poběhnje. A počinaše třepotać a so strachować a tyšić. Rad bě so zminył teje bitwy a zasy šoł k swojomu kralowskomu nanej a tam zasy wužiwał wjesela a zboža, kajkohož bě při nim měł, prjedy hač bě wot njoho wotšedši do wójny ćahnył. Ale při tym mysleše zasy na tón wbohi lud a na joho hubjenstwo a što jomu wot tak surowoho njepřećela a knjeza hišće hrozy. A spominaše, kak by tón lud zasy wožiwił a kak by so zhrabał a kak by był zasy zbožowny, hdyž by zasy pod knježstwom joho dobroćiwoho a mudroho nana stał. A w tychle styskach a znutřkownych bědźenjach što ma činić, hač sebje woprować abo tón lud: tu rozsudźi so, zo so njepřećelowym wjednikam staji. A wón přewiny sebje samoho a doby nazajtra w krawnej bitwje, sam k smjerći ranjeny. A wón wza njepřećelej zasy wšo, štož bě tutón jónu jim wurubił, a dobu njesměrne pokłady a njeličomne bohatstwa. Z tutych założi wón fond a z njoho kóždy dóstawa, kotryž bjerje akcije. A přez njón maju tute swoju płaćiwosć a z njoho bjeru so za te akcije dividendy a to wulke, kajkež žane akcijowe towarstwo hewak dawać njemóže. A je dołho tomu, zo tón fond so założi; běše lěta 33 po Khrystusu.

Kak pak nětko možeš akcije brać? Je najlěpje, zo ći někotrych mjenuju a z nimi pokažu, kak su woni činili, zo bjez pjenjez su tola dóstali wunošne akcije. Njezabudź pak, zo je wójnske mjenowach.

Běše něšto stow lět pozdźišo, hač bě tón prync swój fond założił. W Aleksandriji běše žiwa młoda knježna bohatoho rodu. Běše też jara rjana a jara mudra a w měsće jara sławjena. A tutu knježnu požada mócny romski kejžor za mandželsku. Kejžorka tuž možeše być a skoro cyły swět bě so jej kłonił, a česćow bě měła, a wšudźom prěnja, a wšitcy běchu jej hołdowali, a basnicy we spěwach ju sławili, a mócni rjekojo, přewinjerjo wjele a mócnych ludow prosyli wo jeje přikhilnosć a hnadu. Ale něšto so haćeše. Kejžor bě pohan a wona katolska a běše dyrbjała zapřěć Jězusa. Što wolić? Wutroba drje ćehnješe ju też ke kejžorej a tym česćam — kak mohło hinak być! Ale wutroba a rozom ćehnješe ju też k Jězusej. Tam bohatstwo, derjemčco, česće — tu, hdyž kejžora wotpokaza, bolosć, zrudoba, zacpčco, bolostna smjerć. A wona? Rozsudźi so za njoho, za Jězusa: wza wójnske akcije: bědźenjo, ćeže, hańbu, smjerć, přewiny požadosć wočow a hordosć žiwjenja a z toho dósta dividendy: njebjesku krónu a dobyćersku palmu a złoty stoł při trónje Božim. A jeje swjeco maš w Ralbicach na wulkim wołtarju.

A někajke 50 hač 80 lět pozdźišo bě we Africy a potom w Romje a Milanje muž, z mjenom Augustinus. Njekhmane, zo bóle njemóžeše, bě žiwjenjo, kotrež bě wjedł. A sam wuznawa, kak sebi porokowaše, zo je so wot swojich towaršow přetrjechić dał, hdyž tući powědachu, kajke mazaństwa a mjasne hrěchi su wukonjeli. A tohole muža přimny Boža hnada a chcyše joho přewobroćić. Ale kak ćežko za njoho! Chcyše Bohu służić a joho 6. kaznju kaž druhe kedźbu měć. Tola mjaso sebi žadaše, na čož bě so zwučiło wot joho młodych a młoduških lět. A započa so hórke bědźenjo. A bě hórje hač hdyž kulki hwizdaju a kanony wuja. Ale wón njepřesta wojować, a lěta dołho wojowaše a hdyž bě strach, zo podleži, tak so zasy namołwješe k wutrajnosći zhladujo na druhich, kotřiž su so też přewinyli a nakazali. A wón sebi wołaše: hdyž dokonjachu to ći a te (kiž běchu prjedy njoho z pohanstwa a hrěchow so přiwobroćili k swjatomu žiwjenju), čohodla nic też ty Augustino? — A wón dobu. Bě sebi wzał wójnske akcije, přewiny požadosć mjasa a z toho dósta dividendy: tu na zemi Božu hnadu, zo so přecy dale swjatosćeše a wjacy wróćo njepadny do swojoho přiwučenoho hrěšnoho žiwjenja, a po smjerći dósta njebjesku zbožnosć.

Chceš hišće wjacy přikładow, zo zapřimnješ, što su wójnske akcije a što dividendy z nich a kak maš sebi je kupować a hdźe dóstanješ wužitk z nich? Wjacy jich njeje trjeba. A hdyž je rozwučeny rozom, nětko njech zapřimnje wola, a kupuj akcije. Bóh ći jich dosć poskića a nimaš pjenježka za nje dać.

Sy we wójnje. A maš wšo sobu činić a wjele ćerpjeć a strachi wutrać. A husto so dopominaš, kak rjenje by nětkle doma było a kak by mohł ke mši khodźić swoju njedźelu a swjate dny. To tam nimaš a je ći husto tak ćežko. Tola wojuj wo scerpnosć. To maš wójnske akcije: wopruj wšo Božej česći; čiń wšo jako pokutu za zakazane zawjeselenja, a kóždy hrěch dźě je zakazane zawjeselenjo. A z toho dóstanješ dividendy: wodawanjo snadnych hrěchow, spušćenjo časnych khostanjow a wšo to ći wotnoša z puća, štož bě ći haćiło puć do njebjes.

A tole, njepłaći to też tebi a njemóžeš sebi też ty kupić wójnske akcije a dobyć same dividendy, kotraž sy ty doma, a tu so rudźiš, a maš ćerpjeć, dokelž je wón we wójnje, a maš dźěła, zo njewěš, što prjedy a skoro k wšomu sy sama? Budź scerpna, njes wšo Boha dla a wopruj jomu wšo jako pokutu za khostanja, kotrež sy sebi z hrěchami zasłužiła.

A te akcije a te dividendy dóstanje też kóždy mužski, kotryž njetrjeba z njepřećelom so bić, hdyž jenož doma wupomha tym, kotrež su do staroscow přišłe přez wójnu, a nimaju, štož by jim nepli wujězdźił a domoj zwozył a sywy wobstarał. Je přewinjenjo a a wójna přećiwo sebi samomu k tomu trěbne, dokelž z toho wurosće wjacy dźěła abo so škoduje zwučena warba, ale z tym zdobom kupuješ wójnske akcije a dobywaš prawo na wulke dividendy: tu Bože žohnowanjo za dušu a časne; jónu we wěčnosći myto.

A prajach, też čeledź, też holcy móža kupować wójnske akcije a sebi dobyć wysoke dividendy. — Kak to?

Měsačk tak rjenje swěći a zyboli so na wjes a na puće a zahrody a wokniešk. Po wsy dele dźe wojak z holičom. Je na něšto dnjow z fronty přijeł a nětko wopytuje swojich a też ze swojej je so skazał. A druha widźi, kak hromadźe dźetaj a kak sebi powědataj. A wona spomina, kak tola bě, hdyž hišće wójna njebě. To bě hólcow dosć a też rjanych.

Haj, a wokołołaženja njebě žanoho kónca. Nětko nadobo też hinak dźe. Njech je zrudny wójnski čas też tu z wučerjom, zo so tele dotalne njekhmane wašnjo přemčni, zo so nawuknje kruch sebjezapřeća; to by była też

* Jenož radźić dyrbiš sebi dać a dobru wolu měć.

wójnska akcija, kiž potom też rjane płody dale ponjese. A tak maš z toho też wulke dividendy: njepřińdżeš do stracha, zo mohła zhrěšić a česć přisadźić, a z dobom pokućiš. A přez to, zo do mandźelstwa sy, kaž dyrbi być, dobywaš sebi prawo za Bože žohnowanjo w mandźelstwje. A też bjez hromadźełaženja su wašnja a zo so spóznajetaj a njeje stracha, zo sedźo wostanješ, hdyž hewak k žeńtwje sy khmana.

A nětko bjeřmy wójnske akcije! Dóstanješ je też po 22. septembru a dóstanješ je kóždy čas, hdyž wojuješ přećiwo sebi Boha dla. Dividendy za nje ći Bóh da stotore.

Wójna.

Přez 12 milliardow hriwnow

je naša 3. wójnska požčonka přinjesła. To je hobrski pjenjez, kiž swědči wo tym, zo njejsmy khudy lud a też we wójnje naše hospodarske žiwjenjo dale so wuwiwa, swědči pak też wo tym, zo cyły lud za wójnu stoji hač k dospołnomu dobyću. Njepřećeljo pak budźa widźeć, zo Němska wutraje kaž we wojowanju tak też w płaćenju.

Kejžor je statnomu sekretarej financow Helfferichej telegram pósłał, w kotrymž swoju radosć nad wulkotnym wunoškom wójnskeje požčonki wupraja. — Też kultusminister dósta wot kejžora telegram z dźakom, zo su wučerjo a šulske dźěći za požčonku tak horliwje a spomožnje skutkowali.

Kejžor w Nowo-Georgiewsku.

Kejžor wopyta njedawno zasy twjerdźiznje Nowo-Georgiewsk a Kowno. W Nowo-Georgiewsku wuradźeše z generalom z Beseler a ze šefom civilnoho zarjadnistwa. W Kownje zetka so z generalomaj z Hindenburg a z Eichhorn. Po paradźe wopyta katolsku cyrkej, hdźež bu wot wšěch duchownych swjatočnje powitany. (b)

Grichiska mobilisuje.

Bołharskomu přikładej je Grichiska bórzy sćěhowała a je 20 lětnikow swojoho wójska k brónjam powołała. Čini drje to jenož, zo by na wšě pady přihotowana była. Z ćežka chce Serbiskej přećiwo Bołharskej abo Francózskej a Jendźelskej přećiwo Turkam pomhać, runjež po zdaću Venizelos tutu swoju staru lubosć zabyć njemóže. Kral drje by też nowe tajke pospyty přewinyć wědźał. — Rumunska so hišće njehiba, z najmjeńša nic zjawnje.

Ćežke wojowanja na wječornej fronće.

Wulka offensiva našich njepřećelow je so počała, nic jenož w cyłej Francózskej, ale też w Dardanellach. Rusojo su dołho dosć podarmo k njej čišćeli. Je bjez dwěla derje přihotowana a budźe tohodla ćežka. Też naši dźěn su přihotowani, runjež wjetšina jich wójskow w Ruskej wojuje.

Wo prěnich wojowanjach wozjewja naše wjednistwo 25. sept.:

Na cyłej fronće **wot morja hač k Vogesam** přibjeraše njepřećelski woheń na sylnosći a zrosće k ranju wot Yperna, mjez kanalom **La Bassée** a **Arrasom** kaž też w **Champagni** wot **Prosnes** hač k **Argonam** k najwjetšej sylnosći. Po z dźěla 50hodźinskim nanajsylnišim wohniskim přihotowanju wočakowane nadběhi su so započałe.

Mjez železnicomaj z **Yperna** do **Roulers-a** a **Comines-a** Jendźelčenjo dźensa rano přimachu. Jich nadběh na sewjernym křidle hakle po blizkim wojowanju při a w našich stojnišćach bu wotraženy. Dale přimaja k sewjernomu a južnomu ranju wot **Armentiéres-a** a k połnocy wot kanala La Bassée; spytowachu při tym płuny a smjerdźate bomby trjebać.

23. sept. dobychu so, kaž bu pozdźišo znate, do našich roztřělanych hrjebjow pola **Souchez**. Buchu hnydom zasy wustorkani. Wčora buchu zasy pola **Souchez** a z wobeju stronow **Neuville** wróćo zbići.

W **Champagni** wot Prosnes hač k Argonam stachu so francózske nadběhi, kotrež huchu na najwjacy blakach wotpokazane. Z dźěla buchu hižo přez našu sylnu artilleriju přewinjene, z dźěla złamachu so hakle mało kročeli před našimi zadźěwkami pod wohnjom našich pěškow a našich mašinskich třělbow.

Wróćo žołmjace njepřećelske črjódy mějachu pod surowym wohnjom našich kanonow a mašinskich třělbow ćežke zahuby.

Na někotrych dźělach fronty blizke wojowanjo hišće traje. Słaby francózski wustork pola **Bézangela—Grande** (k połnocy wot **Luneville**) njeměješe wuspěcha. (WTB)

26. sept. wozjewja naše wjednistwo:

Wojowanja měsacy dołho přihotowaneje francózsko-jendźelskeje ofensivy dźěchu na wjetšim dźělu fronty dale, njepřinjesechu pak nadběhari jich wotpohladam wjele bliže.

Při **mórskim brjohu** spytowachu jendźelske łódźe třeleć, wosebje na Zeebrügge. Njemějachu wuspěcha. Hdyž bě so jena łódź **podnuriła** a dwě druhej buštej wobškodźenej, cofachu.

W **ypernskim** wodźělu měješe njepřećel wulku škodu. W našich rukach wostajichu Jendźelčenjo 2 officiraj, 100 muži a 6 mašinskich třělbow.

K južnomu wječorej wot **Lille** radźi so njepřećelej **jenu z našich divisijow** z prěnjeje do druheje zakitarskeje linije **stłóčić**. Při tym mějachmy kaž so rozemi njemału škodu też na nastrojach wšěch družinow, kotrež běchu mjez stojnišća zatwarjene. Zastajeny napřećiwny nadběh derje postupuje. Rozpadanki prjedawšeje wsy **Souchez** wopušćichmy dobrowólnje. **Mnohe druhe nadběhi** na tutej fronće buchu **dospołnje wotražene**, na wjele městnach pod **ćežkimi zahubami za njepřećela.** Při tym wuznamjeni so wosebje 39. regiment krajneje wobory, kiž bě při předobywanjach w meji k połnocy wot Neuville hłowny wustork přetrał.

Smy tu přez **1200** jatych popadnyli, mjez nimi jendźelskoho brigady-komandeura a wjacy officirow, a 10 mašinskich třělbow dobyli.

Też we wojowanju mjez **Reimsom** a Argonami dyrbješe k połnocy wot **Perthes** jena němska divisija swoje předkowne stojnišća, kotrež běchu přez nimale 70hodźinske třělenjo roztorhane, wopušćić a 2—3 km zady ležace wobsadźić. Hewak pak so też tu wšě njepřećelske předrěwanja zwróćichu. Wosebje horco bu k połnocy wot **Mouzmelon—le Grande** a blizko k wječoru wot Argonow wojowane. Tu bu wšak też njepřećel wot našich dobrych wojakow najhórje škodowany. Sewjerno-němska a hessenska krajna wobora wojowaše wulkotnje. Wjacy hač 3750 Francózow bu popadnjenych, mjez nimi 39 officirow.

W powětrowych wojowanjach mějachu naši lětarjo dobre wuspěchi. Wojowarski lětar potřěla jendźelski lětak k wječoru wot **Cambrai**; k połdnju wot Metza powali leutnant Bölke, kotryž bě k pospytowanju zlećał, francózski **voisen-lětak.**

Tři francózske lětaki chcychu město Freiburg přimać; podwyšk Böhm, kotryž bě so ze swojim lětakom pozběhnył, zo by je zahnał, powali dwaj lětakaj k zemi, třeći jomu ćekny. (WTB)

30. sept. wozjewja naše wjednistwo:

Njepřećel pytaše so wčora jeno hišće we **Champagni** předobyć. K połdnju drohi **Menin—Ypern** bu wot dweju **jendźelskeju kompagnijow wobsadźene stojnišćo rozbuchnjene.** K połnocy wot **Loos** postupowaše naše **napřećiwne wojowanjo** pomałku. Ke krótkomu ranju wot **Souchez** radźi so **Francózam** na **dwěmaj mjeńšimaj blakomaj so do našich linijow dobyć.** Tam so hišće wojuje. Francózski podźělny napad k połdnju wot **Arras** bu **lohko wotpokazany**. Mjez **Reimsom** a **Argonami** běchu wojowanja jara krute. K połdnju wot **St. Marie-a-Py** předoby so njepřećelska brigada přez prěnju hrjebju a trjechi do našeje reservy, kotraž w napřećiwnym wojowanju njepřećelej 800 jatych wotewza a zbytnych zniči. Wšitke francózske nadpady mjez drohu **Sommepy—Souain** a železnicu **Challerange—St. Menchould** buchu wčora z dźěla w hórkim blizkim wojowanju z wulkej škodu pola njepřećela wotpokazane. Dźensa rano bu sylny njepřećelski nawal na frontu k dołhomu wječoru wot **Massiges** pobity. K **połnocy** wot **Massiges** bu **hórka 191**, kiž bě nabočnomu njepřećelskomu wohnjej jara wustajena, zhubjena.

Na druhich frontach wojowaše so z přeměnjatej sylnosću z kanonami a minami.

(WTB)

Sćěhowace dny trajachu wojowanja dale a tak pónđźa zawěsće hišće do oktobra nutř. Štož njepřećel chcyše, němsku frontu přełamać, kaž běchu to Němscy započatk meje při Dunajecu z ruskej činili, so jomu njeje poradźiło. Hdyž so jomu to w prěnim překhwatanju njeporadźi, budźe drje to při dalších wojowanjach ćim mjenje móžno. Bjez ćežkich woporow wčzo žana strona njewoteńdźe. Krawne porażki su drje pola njepřećela wjetše, dokelž nadběha. Jatych a wěcow smy snadź my — jeli njepřećelske powěsće cyle njełža — wjacy zhubili, dokelž dyrbjachmy na dwěmaj abo třoch městnach z najnjeńša nakhwilnje prědkne linije pušćić. Móžemy pak z dowěru dalše bitwy wočakować.

Na rańšich wojownišćach

dźěchu hižo dołho trajace wojowanja dale. Běchu wšudźom ćežke, najćežše pak za **Wilnu** a **Dwinskom**. — Naše wjednistwo wozjewja 28. sept.:

Wčora na južno-wječornej fronće pola **Dwinska** wróćo stłóčeny njepřećel spytowaše so w swojich zadnišich stojnišćach dźeržeć. Bu nadběhany a ćisnjeny. K połodnju wot **Dryswjat**-jězora wojowachu jězdni.

Wunošk wójska generalnoho wyška z **Eichhorn** w bitwje pola **Wilny**, kotrež njepřećela hač přez liniju **Narocz-jězor—Smorgon—Wišnow** wróćo ćisny, wučinja na jatych a naprawje 70 officirow, 21908 muži, 3 kanony, 72 mašinskich třělbow a wjele nadoby, kotruž dyrbješe khwatnje cofacy njepřećel wróćo wostajić. Při našim spěšnym postupowanju *móžeše so tutón dobytk hakle nětkle wobličić.* Dotal wozjewjene ličby njejsu w nim sobu. K połdnju wot **Smorgona** postupowaše naš nadběh. K sewjernomu ranju wot **Wišnowa** je njepřećelske stojnišćo přełamane. 24 officirow, 3300 muži bu popadnjenych a 9 mašinskich třělbow dobytych.

Wójska prynca Leopolda-Bayerskoho.

Mostowe wobtwjerdźenja k ranju wot Baranawičow buchu po wojowanjach wobsadźene. 350 jatych zwjedźechmy.

Wójska generala z Linsingon.

Překhod přez Styr niže **Lucka** bu wunuzowany. Přez to dyrbjachu k połnocy wot **Dubna** Rusojo na cyłej fronće cofać. (WTB)

30. sept. wozjewja naše wjednistwo:

Wójska pólnoho maršala z Hindenburg.

K połdnju **Dwinska** je njepřećel do jězorowych wuzkosćow k wječoru wot Wesselowo **wróco stłóčeny.**

Wojowanja kavallerije mjez **Dryswjaty**-jězorom a krajinu wot **Postawy** běchu za naše divisije z **wuspěchom.**

K ranju wot **Smorgon** bu njepřećelske stojnišćo z nadběhom přełamane. Na 1000 buchu jatych wzatych, mjez nimi 7 officirow, 6 kanonow a 4 mašinske třělby buchu dobyte. K połdnju wot **Smorgon** traje wojowanjo dale.

Wójska generala z Linsingen.

Rusojo buchu nad hornim **Korminom** k ranju wróco čisnjeni. Na 800 buchu zajeći.

Dwaj ruskej lětakaj buštej potřělanej. (b)

Ćežke wojowanja běchu tež we Wolhyniskej, hdźež běchu Rusojo we wulkej přemocy Awstriskich a našich něšto wróco stłóčili. Nětko pak zasy cofaja.

W Dardanellach

a na italskej fronće wojowaše so dale, tola njeběchu tam wosebite podawki. K wjetšim nadběham so tam po zdaću hišće přihotuja.

Świcske nowiny

pisaja wo francózskich wojowanjach: Dotal njehodźi so wojowanjo hišće přewidźeć. Kaž přecy při tajkich taktiskich wobstojnosćach je nadběhar do roztřělanych prěnich hrjebjow zakitarja so dobył, dyrbješe pak žałostne krawne wopory přinjesć, bjez toho, zo by skónčny wuspěch zawěsćeny měł. Nadběh pak bě tak sylny a wěsty, zo wuspěchi lubi. Nětkle tči nadběh mjez prěnim a druhim wobtwjerdźenjom ... Hakle hdyž nadběh hač k třećej najsylnišej škitarskej liniji Němskich dóńdźe, kotraž ma mnohe trajace zepjery, počina so pospyt k přełamanju hakle rozsudźeć. (b)

Wostanje drje tak: Nadběh je njepřećelej něšto kraja dobył, něšto wjacy jatych přinjesł hač nam, swój hłowny wotpohlad njeje dobył a njedobudźe.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. (Ćežko wopaliła.) Při šwablowanju konservnych škleńcow w měsćanskej swójbje běše kus šwabla drastu 15lětneje służowneje Lorencec zapalił. (Nan służowneje je w polu, mać je rodźena Rólic.) Holca so jara strašnje wopali a leži nětko na smjerć khora, we wulkich bolosćach w tudomnej khorowni.

⁘

Z Radworja. (Wuznamjenjenja.) Dalše wójnske wuznamjenjenja dóstachu:

17. **Pawoł Mišnař ze Zdźerje,** intendanturny wyšši podwyšk (Feldwebel) prjedy w Łodźu, nětko we Waršawje (w ruskej Pólskej). Wón dósta srjedź augusta za wurjadnu rozhladnosć a wustojnosć při zastaranju wójska z cyrobu železny křiž.

18. **Jakub Cyž ze Stróžišća,** podwyšk we krajnowobornym regimenće čo. ... Wón so z tym wuznamjeni, zo 15. augusta při krawnym nadběhowanju na rusku twjerdźiznu Nowy Georgijewsk hromadźe ze swojim leutnantom prěni njepřećelske groćane hańenja přeruba. Za to dósta tohorunja železny křiž.

19. Lěkař dr. med. **Max Pětranc ze Zdźerje.** Jomu bu hižo loni nazymu železny křiž spožčeny. Za dalšu wutrajnosć w zastaranju ranjenych dósta srjedź julija w Montaigu (we połnócnej Belgiskej?) wyšši rjad, mjenujcy: Ryćerski křiž I. rjad. Albrechtowoho rjadu z mječomaj, z krótka „Albrechtowy rjad" mjenowany.

⁘

Z Khrósćic. (Wójnske powěsće.) Přez połłěta njebě sebi surowa wójna w našej wosadźe žanych woporow wjacy žadała.

Prěni zasy, kiž namaka rjekowsku smjerć za swój wótcny kraj w Ruskej, bě **Józef Herrmann**, tyšer w **Kukowje**, swojeje staroby 30 lět (narun. reservist reg. pěškow čo. 329). Wón wumrě 19. aug. w pólnym lazareće we Wroble w ruskej Pólskej, hdyž běše w bitwje do hłowy třěleny.

Z Francózskeje dóńdźe struchła powěsć, zo je w bitwje pola Souchez 27. aug. padnył **Michał Rjehořk**, cyhelniski dźěłaćer w **Lejnje**, swojeje staroby 32 lět (reservist w 13. reg. pěškow čo. 178). Wón wotpočuje na wojeńskim kerchowje w Lens.

16. sept. připołdnju wumrě rjekowskeje smjerće přez granatowu třěsku trjecheny kubleŕ **Jurij Wjeńka** ze **Zejic**, swojeje staroby 26 lět — jenički syn — (dźesatnik lohkeje municionskeje kolony pólnoho artilleriskoho reg. čo. 48) a bu na druhi dźeń w hrodowym parku Belval ze wšěmi wojeńskimi česćemi pokhowany. — Wo domojpřewjezenjo na naš wosadny kerchow so prócuje starosćiwa mać.

Tak je so ličba padnjenych na 15 powyšiła!

⁘

Z Dźibrachćic (Geißmannsdorf) pola Biskopic. (Woheń.) Dźensa tydźenja dopołdnja w 11 hodź. wudyri tu woheń. Wotpali so domske a bróžeń a nimo toho njewobydlene pódla stojace twarjenjo; běchu to twarjenja staršoho statoka, kotrež gmejnskomu předstojićerjej słušachu. W domskim bydleše swójba Pešlec, w tu khwilu žona z dźěćimi, mjez tym zo je muž w polu. Woheń bu zawinowany přez dźěći. Dwaj Pešlec hólcaj, 7 a 8 lět staraj, běštaj sebi zady bróžnje woheńčk zadźěłałoj, přez kotryž so bróžnja zapali, a potom druhe twarjenja sćěhowachu a so cyle wotpalichu; z tym tež spali so syno a słoma, štož bě so tam khowało.

Naše towarstwa.

Z Radworja. Tudomna Bjesada wotmě njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej přednošowaše k. student Khětan z Boršće wo stawiznach Budyšskeje serbskeje cyrkwje, pódla tež naspominajo prjedawšu farsku cyrkej na Mikławšku a Husitske a Šwedske njeměry w Serbach.

Druhi dźěl skhadźowanki wupjelni rozmołwa wo wšelakich Budyšsko-Radworskich stawizniskich podawkach. — Tež dopomnjeńki na wójnu so pokazowachu: granatowe kruchi, šrapnelske a třělbowe kulki a kłoki, kajkež lětarjo na našich wojakow dele mjetaja.

Posedźenjo běše sylnoho dešća dla khětro słabje wopytane. Z nim běchu drje dalocy zamołwjeni; z blizkich pak běše hišće něchtóžkuli přińć mohł. — Přichodna zhromadźizna budźe na Wšěch Swjatych, a to wěčo z dypkom w 5 hodźinach.

⁘

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

měješe srjedu 22. sept. swoju 4. zhromadźiznu w Radworju. Krótko po 4 hodź. wotewrì předsyda, k. kantor Šewčik, posedźenjo z kat. postrowom. Na to wopominaše hnydom rjekowsku smjerć našoho Jana Rječki a rozwi krótki wobraz joho žiwjenja. Přitomni za joho khudu dušu ćichi Wótče naš wuspěwachu. (Samsny dźeń běše „Zjednoćeństwo" w Budyšinje za njoho spěwany requiem dźeržeć dało.) R. i. p.

Potom přednošowaše k. farař Nowak-Radwořski wo swojich nazhonjenjach na wšelakich bitwišćach k wječoru němskoho kejžorstwa. Najprjedy wopisowaše nam swój 5-dnjowski wulět do Vogesow a potom powjedaše wo swojich nazhonjenjach w dobytej Belgiskej. K přednoškej pokazowaše rěčnik wšelake wobrazy, pohladnicy, wojerske wuhotowanja a třělbowe kuski. — K. předsyda so za jara zajimawy přednošk w mjenje wšěch wutrobnje podźakowa.

Po namjeće k. direktora Nowaka a k. wuč. Wjeraba ma so za našu „Kriegsfürsorge" měsačnje składować, kaž so to w druhich towarstwach hižo stawa. W kóždej wosadźe móhli so dary hromadźić a potom přileżnje w Budyšinje abo w Khrósćicach wotedać.

Dale so sobustawy lubje proša, zo bychu so pilnje wo rozpředaćo knihow a knižkow našoho nakłada postarali.

Wšitke dopisy dla „Einst und Jetzt" njech so knjezej Wjerabej do Budyšina sćelu.

Wólby stachu so tónkróć prěni raz na 3 lěta. Po namjeće k. dir. Nowaka bu cyłe předsydstwo znowa wuzwolene. Tuž tež knjez kantor Šewčik, byrnjež njerad, předsydstwo zasy přiwza.

Přichodna zhromadźizna budźe w naléću w Ralbicach.

Cyrkwinske powěsće.

Bamžowe namołwjenjo za měsac swjatoho różowca.

„Observatore Romano" wozjewja **bamžowy list**, na direktora wěčnoho (žiwoho) **różowca** za Italsku w Florencu. Dopis so skónča:

Zrudoba a khutnosć přitomneje hodźiny, přibjeraca njemóc duchow a tamna jeno přehłuboko začuwana nuznosć, zamylenym (znjepokojenym) narodam zasy **dobroty měra wróćić**, zawěsćuja jasnje, zo Bóh chce, zo by so dźensniši dźeń bóle hač hdy nutrnje a bjez přestaća modliło, zo by so Boža hnada nadběhowała, wječacej sprawnosći w jeje zahubjacym pokračowanju tola skónčnje zastaćo miłosćiwje spožčić. Po tak ćežkim krewjepřeliwanju, kotrež njeje bratrowsku hidu zmjehćiło, ale hišće zahorjało, započina so, kaž na skazanjo, różowcowy měsac.

Wón je poswjećeny za ponižne prósstwy k maćeri Božeje hnady, ke kralownje měra. Tuž je naše přećo, zo by so w oktobrje we wšitkich k modlenju różowca postajenych Božich służbach tež wosebita modlitwa wo měr spěwała. Njech so wěriwi tak modla a wodnjo a w nocy swoje rucy k njebju pozběhuja, zo bychu wuprosyli wodaćo, bratrowsku lubosć a měr.

⁘

Z Radworja. (Wotpusk.) K rozjasnjenju zdźělujemy, zo je tu tež **druhu** njedźelu oktobra dospołny wotpusk. Wotpusk so wěžo tež w druhich cyrkwjach dobyć hodźi, tola jenož za tych, kotřiž su cyły tydźeń kóždy dźeń znajmjeńša jene rózarije spěwali. We rózarijowych cyrkwjach (w Radworju a Kulo-

wje) pak trjebaš jenož wotpuskne paćerje wuspěwać.

✣

Wojerjecy. Minjenu njedźelu běše we tudomnej nowonatwarjenej katolskej cyrkwi poswjećenjo dweju nabočneju wołtarjow. Swjatočnosć běše jara dostojna, prjedawšomu swjećenju zakładnoho kamjenja, zwonow a cyrkwjeswjećenja so přizamkowaca, kaž wobzamknjenjo njezapomnitych ceremonijow. Hdyž bě cyrkwiny khór z kěrlušom „Herr Gott dich loben wir“ swjatočnosć wotewrił, stupi zasłužbny twarjeŕ božoho domu knjez duchowny radźićel a arcyměšnik Krause z Kulowa na klětku a prědowaše wo ważnosći wołtarja w cyrkwi a žiwjenju jenotliwych člowjekow. Na to měješe wosadny duchowny knjez kuratus Otremba-Wojerowski serbske prědowanjo. W nim wosebje poćahi młodeje katolskeje wosady we Wojerjecach k maćernej wosadźe Kulowskej wułožowaše po wobrazu maćerje a nětko wudateje dźowki a napominaše přitomnych k dalšej lubosćiwej podpjerje, zo by hišće zbywacy twarski dołh so bórzy wotpłaćić a dalše wuhotowanjo cyrkwje runje tak bórzy dokonjeć mohło. Poswjećace modlitwy knjez duchowny radźićel Krause spěwaše, při čimž jomu knjez kuratus Otremba a knjezaj kapłanaj Wagner a Labus z Kulowa assistowachu. Ze spěwom „Die Himmel rühmen des Ewigen Ehre“ so poswjećenjo wobzamkny. Potom sćěhowaše nyšpor, w kotrymž khór prěni króć marianske nyšporne psalmy a dwaj hymnaj w němskej rěči spěwaše, po swj. požohnowanju pak spěw „Maria du Rose der Frauen“. Z tym so swjatočnosć wobzamkny. Poswjećenjo wołtarjow wšak hrozne wjedro khětro kažeše; njedźiwajcy toho pak běchu so mnozy pobožni zhromadźili. Wosebje z Kulowskeje farskeje wosady běše wopyt jara nadobny, štož dyrbi so dźiwajo na njelubozny počas jara wulcy připóznać. To je zawěsće dopokaz dale trajaceje lubosće a přećelstwa mjez wosadomaj: maćerju a dźowku. —s.

✣

Ze Žitawy. Tudomna katolska cyrkej, poswjećena k česći swj. Marije, swjećeše tutón tydźeń 25 lětny jubilej swojoho wobstaća. Poslednju njedźelu septembra je lětne wopomnjeśo jeje poswjećenja. Lětsa swjeći so [illegible] w tydźenju wječor ½8 prědowanjo a swjatočne požohnowanjo. Jutře je skónčaca swjatočnosć z prědowanjom a swjatočnymi kemšemi, kotrež změje najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann. Tale wulkotna cyrkej bu we lětach 1883—1890 wot Budyšskoho tachantstwa natwarjena.

✣

Wulkotny wójnski procesijón w Bambergu wotmě so minjenu njedźelu, zo by so wuprosył bórzy přikhadźacy česćowny měr. Na tutym wobdźěli so na 10 000 wosobow, mjez nimi na 6000 žónskich a wšitke katolske towarstwa ze swojimi khorhojemi. Procesijón ćehneše z cyrkwje swj. Otty do cyrkwje swj. Michała. Tam bu wójnska modleńska hodźina wodźeržana, před kotrejž najprjedy arcybiskop dr. z Hauck prědowaše.

✣

Budyšin.

Křćeni: Elfrida Lejna, Karla Rieperta, překupca w Budyšinje, dź. — Khata Hilžbjeta, Jana Bilka, dźěłaćerja w Budyšinje, dź. – Franc Waltař, Józefa Schoeppy, škleńčerja w Biskopicach, s. — Wórša Alma, Oswalda Bergera, póst. zastojnika w Budyšinje, dź. — Marija Khata, Bjedricha Schmidta, moleŕskoho w Budyšinje, dź. — Johanna Hildegard, Maxa Handriki, dźěłaćerja w Budyšinje, dź. — Hana Elfrida, Arthura Schneidera, kowarja w Budyšinje, dź. — Marhata Wilhelmina Marija, Otty Hampela, točerja w Budyšinje, dź. – Jan Michał, Mikławša Welsa, kublerja w Hněwsecach, s. Marija, njemandź. dź.

Wěrowani: Jan Gustav Rynč, dźěłaćeŕ w Budyšinje, t. č. jězdźeŕ w pólnym artill. reg. čo. 28, z Hanu Mariju zwud. Hazynu w Budyšinje.

Zemrěći: 7. aug. Gustav Max Jatzka, dźěłaćeŕ w Budyšinje, 33 l. 5 m. 14 dn. — 14. aug. Karl Otta Vogt, měšćanski pisaŕ w Budyšinje, 21 l. 6 m. 12 m. - 22. aug. Rudolf, Mikławša Rölki, dźěłaćerja w Budyšinje, s., 1 l. 6 dn. — 24. aug. Hana, Mikławša Rjelki, murjerja w Budyšinje, mandźelska, 54 l. 5 m. 4 dn. — 26. aug. Franc Banas, šewski z Wjelećina († w měsć. khorowni), 23 l. 8 dn. - Theofil Mohlek, dźěłaćeŕ w Židowskej zastaraŕni, 58 l. 4 m. 2 m. - Hana Paulina zwud. Hajnowa rodź. Tilcec w Biskopicach, 76 l. 7 m. 22 dn. — 3. sept. Jurij Graf, wyšši štrykaŕski mišter w Budyšinje, 68 l. 4 m. 17 dn. - 4. sept. Jan Herrmann, rězniski, † Bělćecach, 54 l. 4 m. 13 dn. — 5. sept. Franc Karl Hahn, šulef w Budyšinje, 12 l. 9 m. 9 dn. — 6. sept. Pawoł Pětr Stankiewicz, tyšeŕ we Spandawje, naposledk narunanski reservist, 26 l. 24 m. — 10. sept. Jan Theofil Pětranc, štud. med. w Lipsku, w Budyšinje pokhowany, 22 l. 1 m. 17 dn.

Wšelčizny.

Wěcy z kopra, mosaza a čistoho nikla buchu wot 30. julija 1915 zadźeržane, hladaj Posoł čo. 35, strona 251. Tam mjenowane wěcy smědźachu so hač do 25. septembra t. l. dobrowólnje wotedać. Tute postajenjo bu nětko přeměnjene a dobrowólne wotedaćo podlějšene hač do **16. oktobra 1915,** a wostanu też dotalne přijimace městna k tomu wotewrjene.

Přispomnimy tu hišće płaćizny nětkle dobrowólnje wotedatych wěcow, z kotrymiž je też přinjesenjo zarunane: za **koprowe wěcy:** bjez wobića (t. r. wuchow, rynkow, přimadłow atd.) **kilogram 4 hr.,** z wobićom: 2 hr. 80 pj.

Za mosazne wěcy:
bjez wobića 3 hr., z wobićom 2 hr. 10 pj.

Za niklowe wěcy:
bjez wobića 13 hr., z wobićom 10 hr. 50 pj.

Wěcy so z wobićom waža. Přesahuje waha wobića pola kopra a mosaza 30 procentow, a pola nikla 20 procentow cyłeje přepodateje wěcy, so potom tuta waha (30 abo 20 procentow) wot zhromadneje wahi wotćehnje a njepłaći. Za trěbne wutorhanjo kaž kotołow abo pónojow płaći so za tele dźěło za kóždy kilogram 50 pjenježkow.

Štóž tutón zakoń wo zadźerženju abo zebranju mjenowanych wěcow přestupi, tomu hriwnow abo hač do 6měsačnoho jastwa.

✣

(W nohajcy khowane nalutowane pjenjezy kradnjene.) W Jurjowym Dole (Georgental) zhubi khěžkarka Sieberowa swoje cyłe zamoženjo a nalutowanjo přez to, zo pjenjezy w nohajcy we łožu khowaše, bě to na 400 krónow. Jeje přirodny wnuk, pohonč Model, pokradny jej cyłu summu, wuhotowa so sam z nowa, wupyši też swoju lubku a přečini zbytk docyła. Wón a holca, kotraž so při přepytowanju jeje bydła też hišće jako padušnica pola jeje knjenje wukopa, bušta zajataj. — Ale zo ludźo też w našim času hišće mudriši njejsu, zo swoje husto tak ćežcy zasłužene kroški w nohajcach khowaja, potajkim bjez danje ležo wostaja a při tym tajkomu strachej zhubjenja wustajeja, je njezrozemliwe a njejsu też skoro k wobžarowanju, hdyž potom wšo zhubja.

✣

Wojeńske nućenjo, mloko dale předawać.

Čŕjódka ratarjow we wokolinje Darmstadta bě so stajiła, tomule městu mloko dale předawać, dokelž bě ji najwyšša postajena płaćizna přenizka. Generalkomando 18. armeekorpsa postaji pak krute zarjadowanja a nućeše tak liferantow, zo dyrbjachu zasy telko mloka kaž prjedy za postajene najwyšše płaćizny do města podawać.

Pancař mloka bu k jastwu zasudźeny.

Dla přestupjenja zakonja wo zežiwjeńskich srědkach bě w Erfurće wěsty Jan Klimmer hižo tři króć khostany. Nětko stoješe zasy před sudnistwom wobskorženy. W dwěmaj pruhomaj mloka namaka so 18 a 16 procentow wody. Klimmer bu k jastwu na 6 njedźel zasudźeny. Předsyda pokaza na to, zo ma so nětkle, hdyž je mloko tak drohe, wosebje też falšowanjo kruće khostać.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 25. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 30. sept. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—			21	20
Pšeńca			13	—			13	—
„ nowa								
Rožka			11				11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—			15	—
Wows			15	25			15	25
„ nowa								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnaŕ							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	3	50	4	25			3	75
Pšeńčna muka			18	75				
Ržana muka			15	50				
Syno	7	—					6	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	5	50	6	—			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	5	50			4	—
Prosata 690 (w Kamjencu —)	28	—	72	—				
Butra 1 kg	3	90	4	20	4	—	4	30
Jeja, mandl	1	80	1	95			2	—
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

27. sept. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha
Woły:	
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	74 - 78 127 - 132
2. młode, mjasne, njewukormjene, —	50 64 121 127
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 55 111 - 119
4. snadnje picowane kóždeje staroby	42 - 49 103 - 110
Jałojcy a kruwy:	
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	72 - 77 127 - 132
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	66 - 72 129 - 135
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	50 - 60 107 - 118
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	38 - 45 93-105
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	26 - 33 82 - 92
Byki:	
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	73 - 76 118 - 123
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	49 - 57 101 - 110
3. snadnje picowane	43 - 46 92 - 98
Ćelata:	
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	85 - 88 133 - 136
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	76 - 80 124 - 128
3. snadnje wuwite wot cyca	69 - 72 116—120
Wowcy:	
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	72 - 74 145 150
2. starše korme borany	66 - 69 136 —142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	58 - 62 120—130
Swinje:	
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	150—155 188 - 193
2. mjasne	140 —145 178 - 183
3. snadnje wuwite	115 125 153 - 163
4. rancy a kundrosy	120 —145 158 - 183

Jězdny rjad železnicow

wot 1. oktobra 1915.

Z Drježdžan do Zhorjelca.

	1-4	D1-3	1-4	2-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	1-3	1-4	2-4
Z Drježdžan-St.	1220	133	555	700	845	858	1221	124	303	509	518	800	833	947	1058	—	—
„ Drježdžan-N.	1231	145	607	711	853	909	1235	135	314	519	530	810	844	959	1108	—	—
„ Arnsdorfa . .	119	—	639	754	—	950	108	226	346	—	611	845	923	1028	1144	—	—
„ Biskopic . . .	137	—	708	819	932	1017	134		410	—	643	911	947	1116	—	1154	—
„ Zemic	143	—	715	—	—	1024	141		417	—	—	918	—	1123	—	1201	—
„ Žičinka . . .	152	—	723	—	—	1033	150		425	—	—	927	—	1132	—	1210	—
„ **Budyšina** . .	201	235	737	—	948	1046	204		439	609	—	940	—	1145	—	1218	1240
„ Kubšic	—	—	747	—	—	1056	214		449	—	—	950	—	1155	—	—	1245
„ Pomorc . . .	—	—	755	—	—	1104	222		457	—	—	958	—	1203	—	—	1253
„ Lubija	—	256	815	—	1010	1124	241		515	631	—	1018	—	1223	—	—	113
do Zhorjelca . .	—	317	853	—	1031	1200	319		550	652	—	1058	—	1243	—	—	153

	Jězdži jenož dźěławy dźeń.	Jězdži jenož dźěławy dźeń.	Jězdži jenož dźěławy dźeń.	Jězdži jenož dźěławy dźeń.
Z Drježdžan-St.	do Žitawy 4.25	do Žitawy 7.06	do Žitawy 11.45	z Lubija 12.40
„ Drježdžan-N.	do Žitawy 4.35	do Žitawy 7.16	do Žitawy 11.55	z Lubija 12.50
„ Arnsdorfa . .	do Žitawy 4.44	do Žitawy 7.25	do Žitawy 12.04	z Lubija 1.—
„ Biskopic . . .	do Žitawy 4.52	do Žitawy 7.33	do Žitawy 12.12	z Lubija 1.8
„ Zemic	do Žitawy 4.59	do Žitawy 7.40	do Žitawy 12.19	z Lubija 1.15
„ Žičinka . . .	do Žitawy 5.8	do Žitawy 7.49	do Žitawy 12.28	z Lubija 1.24
„ **Budyšina** . .	do Žitawy 5.17	do Žitawy 7.58	do Žitawy 12.37	z Lubija 1.33
„ Kubšic	do Žitawy 5.25	do Žitawy 8.6	do Žitawy 12.45	z Lubija 1.41
„ Pomorc . . .	do Žitawy 5.33	do Žitawy 8.14	do Žitawy 12.53	z Lubija 1.49
„ Lubija	do Žitawy 5.48	do Žitawy 8.29	do Žitawy 1.8	z Lubija 2.4
do Zhorjelca . .	do Žitawy 5.58	do Žitawy 8.39	do Žitawy 1.18	z Lubija 2.14

Ze Zhorjelca do Drježdžan.

	1-4	1-4	1-4	D 1-3	1-4	D1-3	1-4	1-4	1-4	1-4	D1-3	2-4	1-4	2-4
Ze Zhorjelca	417	—	746	858	1115	214		424		709	855			1120
z Lubija	459	—	830	923	1148	239		507		745	918			1152
„ Pomorc	514	—	846	—	1204	—		522		801	—			1208
„ Kubšic	522	—	854	—	1211	—		529		808	—			1215
„ **Budyšina**	536	641	908	944	1224	300		542		822	937	1010		1226
„ Žičinka	543	651	920	—	1236	—		554		834	—	1022		1238
„ Zemic	553	700	930	—	1246	—		604		845	—	1032		1248
„ Biskopic	609	714	940	—	1257	—	326	613	750	856	—	1042	1052	—
„ Arnsdorfa	629	743	1000	—	120	—	347	635	811	921	—	—	112	—
do Drježdžan-N. . .	657	817	1028	1037	150	354	415	700	839	948	1027	—	112	—
„ Drježdžan-St. . .	707	826	1037	1044	159	400	424	715	848	957	1036	—	120	—

	Z Zhorjelca do Drježdžan-St.	Z Zhorjelca do Drježdžan-N.	Z Zhorjelca do Arnsdorfa	Z Zhorjelca do Biskopic	Z Zhorjelca do Žitawy
Jězdži jenož sobotu abo poslednu dźěławy dźeń tydźenja a swjate dny.	1.—	1.10	1.20	1.30	2.—

Z Budyšina do Wjelećina a wróćo.

450*	714	1047	118†	206	439	641	831	941	Z	Budyšina	do	631*	857	1217	104†	331	550	742	952	1048
458*	722	1055	130†	214	447	649	846	949	„	Džěžnikec	„	624*	850	1210	1252†	324	543	742	758	1041
505*	728	1101	139†	221	453	655	851	955	„	Budestec	„	618*	844	1204	1242†	318	537	736	748	1035
510*	733	1106		226	458	700		1000	„	Rozwodec	„	612*	836	1159		313	532	731		1030
517*	740	1113		234	505	707		1007	do	Wjelećina	z	605*	828	1153		306	525	725		1024

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja.

† Jenož njedźelu a swjaty dźeń a posledni dźěławy dźeń tydźenja.

Z Biskopic do Žitawy a wróćo.

525	712	1040		226	635	843	947	Z	Biskopic	do	858	1320	547	747	902	1049		
wot Lubija	730	1101		244	wot Lubija	702	1006	„	Delnjeje Wjazońcy	„	843	303	531	731	do Lubija	1033		
	747	1120		300		719	1025	„	Wjelećina	„	826	244	512	714		1013		
	753	1126		306		725	1031	„	Šěrachowa	„	818	234	503	706		1003		
	759	1132		312		731	1037	„	Sohlanda	„	812	228	457	700		958		
	827	1201		338		802	1104	„	Habrachćic	„	750	206	436	631		935		
	836	1209		346		809	1112	„	Neugersdorfa	„	739	155	426	631		926		
607	857	1230	1240	406	716	—	1131	„	Hornich Oderwitz	„	714	724	131	145	404	—	820	857
626	915	1249	1259	425	731	907	1149	do	Žitawy	ze	654	703	110	125	340	528	800	836

(Khoćebuz-) Wojerecy-Rakecy-Budyšin.

Tu maja wšitke čahi 2., 3. a 4. rjadownju.

				743		100		607	Z	Khoćebuza	do		901		1223		530			
				845		137		645	„	Wikow	„		805		1150		455			
				944		224		733	do	Wojerec	z		708		1102		407			
455				1011		231		741	Z	**Wojerec**	do	532	649		1057		357		907	
502				1018		238		748	„	Němcow	z	533	643		1051		351		901	
511				1026		246		756	„	Kulowa	„	522	635		1043		343		853	
				1037		253		803	„	Hóska	„		628		1036		336		846	
				1044		300		810	„	Zdźarow	„		621		1029		329		839	
				1051		307		817	„	Komorowa	„		614		1022		322		832	
				1057		313		823	do	**Rakec**	z		607		1015		315		825	
	505*			1058		317		830	z		do		605		1013		310		817	
	513*		704	1104		324		837	„	Sešowa	ze		559		1007		305		810	
	522*		711	1111		331		844	„	Njeswačidła	„		552		1000		258		803	
	531*		719	1119		339		851	„	Khasowa	„		545		953		251		751	
	536*	609	814	1124	159	344	749	857	do	**Radworja**	z	540	817		948		246	509	748	901
	541*	611	816	1125	201	345	746	900	z		do	539	815		946	1223	245	506	745	859
	553*	619	826	1135	210	355	754	910	„	Mał. Wjelkowa	z	531	807		938	1215	238	458	737	821
	600*	626	832	1141	217	401	801	916	„	Židowa	„	525	801		931	1209	231	452	731	845
	605*	630	836	1145	221	405	806	920	„	Ratarjec	„	521	756		926	1204	227	448	726	840
	612*	636	841	1150	227	410	812	925	do	**Budyšina**	z	515	750		920	1158	221	442	720	831
		740	1113	284	505	505	1007	1007	do	Wjelećina	z	—	605*	828	—	1153	306	525	725	
		858	1031	319	—	550	—	1026	„	Zhorjelca	„	—	417	746	858	1115	214	424	709	
		814	1025	147	351	701	945	1024	„	Drježdžan-N.	„	145	607	—	909	1235	314	519	—	
		826	1037	159	400	715	957	1033	„	Drježdžan-St.	do	133	555	—	858	1221	303	509	—	

	Jězdži jenož dźěławy dźeń.	z Wósborka (wolj. 510)	Jězdži jenož poslednu dźěławy dźeń tydźenja a swjate dny.	z Lubija (wolj. 115)	z Lubija (wolj. 530)	Jězdži jenož dźěławy dźeń.	do Lubija (přij. 1114)	Jězdži jenož dźěławy dźeń tydźenja a swjate dny.	do Lubija (přij. 730)	do Wósborka (přij. 959)
Z Wojerec . . . do	455	704		1011	231	741	532	1057	357	907
„ Němcow . . z	502	711		1018	238	748	533	1051	351	901
„ Kulowa . . „	511	719		1026	246	756	522	1043	343	853
„ Hóska . . . „		726		1037	253	803		1036	336	846
„ Zdźarow . . „		733		1044	300	810		1029	329	839
„ Komorowa . „		740		1051	307	817		1022	322	832
do **Rakec** . . z		746		1057	313	823		1015	315	825
z „ . . do	505*	748		1058	317	830		1013	310	817
„ Sešowa . . ze	513*	754		1104	324	837	559	1007	305	810
„ Njeswačidła . „	522*	801		1111	331	844	552	1000	258	803
„ Khasowa . . „	531*	809		1119	339	851	545	953	251	751
do **Radworja** . z	536*	814		1124	344	857	540	948	246	748
z „ . . do	541*	816	1039	1125	345	900	539	946	245	745
„ Mał. Wjelkowa z	553*	826	1047	1135	355	910	531	938	238	737
„ Židowa . . „	600*	832	1054	1141	401	916	525	931	231	731
„ Ratarjec . . „	605*	836	1058	1145	405	920	521	926	227	726
do **Budyšina** . z	612*	841	1104	1150	410	925	515	920	221	720

* Jězdźi jenož sobotu abo posledni dźěławy dźeń tydźenja.

Lubij—Herrnhut—Žitawa a wróćo.

525	1157	310	635	Z	Lubija	do	807	228	459	905
553	1226	340	702	„	Herrnhuta	„	739	200	431	837
606	1239	354	715	„	Hornich Oderwitz	„	724	145	416	820
626	1259	425	731	do	Žitawy	z	703	125	340	800

Zhorjelc—Nikrisch—Žitawa a wróćo.

452	900	215	855	Ze	Zhorjelca	do	738	1152	359	829
510	917	233	913	„	Nikriscka	„	725	1134	341	812
520	925	242	921	„	Wostrowca	„	717	1125	332	804
526	930	248	926	„	Rusdorfa	„	711	1119	327	759
556	959	320	954	do	Žitawy	ze	648	1054	300	736

Z Radworja do Lubija a wróćo.

Tu maja wšitke čahi 2., 3. a . rjadownju.

| | | | | | | | | | | | | | | | | | | |

(Wotprawjenjo.) W Altonje bu w jastwowym dworje dźěłaćeŕ Oršin přez kata Gröplera z Magdeburga wotprawjeny. Oršin bě swoju njewjestu skóncował a ćěło zahrjebał.

⁘

(Pomocne čeŕwjene kholowy.) W Erfurće dósta měšćan khostanski list připósłany dla přestupjenja jězdźeŕskoho porjada na hasach, dokelž bě dał kónikej přeskoku běžeć. — Wón žadaše sudniske wotsudźenjo a wudawaše jako zamołwjenjo sćěhowace přičiny: Na tutej jězbje běše brunačk z woprědka cyle skrudny a měrny. Tola nadoba přiće̊že přez rózk čŕjódka jatych Francózow, a kónc bě z cyłej skrudnosću a posłušnosću. Haplk naboja a wustróža so telko čerwjenych kholowatych nohow a njehodźeše so wjacy dodźeržeć. Sudnistwo njemóžeše ničo napřećiwo tutomu raznomu dopokazej prajić a wobskorženoho wuwinowa. Tak wumóžichu čeŕwjene kholowy měšćana.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk. 847. Jurij Bergmann, lokomotivny wjednik w **St. Wendel**; 848. 849. z **Khrósćic**: Jurij Słodeńk, Marija Dinariowa; 850. Mikławš Hicka z **Hórkow**; 851. Hana Jeršikowa ze **Starcje Cyhelnicy**; 852. cand. theol. Benno Šołta z **Radworja**; 853.—855. ze **Smjerdźaceje**: Pětr Šneider, Michał Domaška, Jurij Ditlrich; 856. Michał Šäfer z **Dobrošic**; 857. Michał Šliž ze **Šernjan**; 858. Hana Lebzyna z **Budyšina**; 859. Madlena Kubašowa z **Drježdźan**; 860. Marija Fórmanec w **Trebnicach**; 861. Michał Kokla z **Khrósćic**; 862. Mikł. Pječak z **Jasenicy**; 863. Mikławš Rjehořk z **Wudworja**; 864. hrod. kapłan Jozef Papež we **Worklecach**; 865. Hańža Kochowa z **Noweje Wjeski.**

Za fond: Njemjenowany z Njebjelčic 5 hr., N. N. 25 pj.

Dobrowólne dary atd. za towarstwo:

Jurij Bergmann w St. Wendel 2 hr. 40 pj., Madl. Kubašowa w Drježdźanach 40 pj., Marija Fórmanec w Trebnicach 40 pj.

Zemrěty sobustaw: Pětr Ledźbor we Warmbrunnje w Ślezskej. R. i. p.

Za Zdźerjanski wołtař: Njemjenowana z Njebjelčic 2 hr.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Emil Wehrle Jerjowa hasa 7.

Zbytki (stare zbytki **k starym płaćiznam**)

Přileżnosć k płaćizny hódnomu nakupej

klejdowych a bluzowych tkanin, módrośišća, cychow, łožowoho kattuna, mebłowoho kattuna, meblowoho krepa, wupjeŕkow wšelakich šěrow.

Hotowe nawobłečenja. Šenillowe rubiška.

Meblowy kattun płat k roleauxam meblowy krep

we wšelakich šěrach.

Špachtlowe króski. Gardiny. Vitražowe tkaniny.

Za našich wojakow štuka po 2 hr.:

košle — přikrywy — worjewaki za kolena — wobwjazy wokoło žiwota — worjewaki za wutrobno — šawle.

Tykače 70 pj. **dypzačne rubiška** wot 25 pj. **nohace lapy** wot 35 pj.

soki wot 50 pj. **tykače na nohi** wot 60 pj.

Nic płaćizna ale twora je rozsudna; přeswědčće so prošu wo **hódnosći mojich tworow!**

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, plomby wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Rožku a pšeńcu

kupuje a płaći zakonisko najwyšše płaćizny

młyn w Kozarćach.

Wapno (kalk)

wuhlo

brikety

kamjeńtne wuhlo

anthracit

wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńših płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarńje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

——— *Kóžde čisło 20 pjenježkow.* ———

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćeŕni.

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

W bitwje pola S . . . w Francózskej zemrě 27. augusta za swój wótcny kraj rjekowskeje smjerće naš horcolubowany mandźelski, nan, syn, bratr a swak

Michał Rjehořk z Lejna

(reservist 13. regim. pěškow č̌o. 178) swojeje staroby 32 lět 6 měsacow. Wón bu na wojeŕskim kěrchowje w Lens pokhowany.

Dušu zemrětoho poručamy pobožnym modlitwam.

W **Lejnje, Kukowje, Khrósćicach, Serbskich Pazlicach** a **Koslowje,**
w septembru 1915.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Čišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: M. Žur.

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšč dopisy a nastawki scelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 41. | Budyšin, 9. oktobra 1915. | Lětnik 53.

Wojak a różowc.

Wojakow ma kóždy rady. A tak też wo nich rady něšto słyši. Tohodla chcu ći, luby čitarjo, něšto wo nich powědać. A sam za tym přińdźeš, čohodla. — Możeš mjenujcy też wot nich wuknyć a za měsac oktober trjebaš wučby a pohonjenja a přikłada.

Bayerski wobornik piše na katolskoho duchownoho w Straßburgu:

„W Francózskej, 17. oktobra 1914. Wjeledostojny knježe! Wodajće, zo Was z prostwu wobćežuju. Posledniu nóc zhubich w hrjebi swój różowc. A wšč pytanjo bě podarmo. Hdyž hač dotal mi hdźe zahubjenjo hrożeše, tak přimnych za różowcom a namakach přecy słódkoho trósta. Tohodla mje też ćim bóle boli, zo sym jón zhubił. Hdy bych móšnu z 20 hr. přisadźił, zawěšće so bóle rudźił njebych. We wsy so Francózow za różowcom doprašowach; ale podarmo. A hdyž domoj pisam, so zawěšće 14 dnjow pominje, prjedy hač što dóstanu. Prošu Was tohodla z wutroby, zo byšće mi tak khětře hač móžno jedyn póslał, a kruće Wam lubju, zo chcu na Was, dostojny knježe, čas swojoho žiwjenja w modlitwje spominać a ženje Was njezabudu. Sym nan a mam žonu a dźěći doma. Za Wašu prócu so doprědka dźakuju. N. N.“ („Nowy Mnichowski dźenik“ čo. 303, 1. IX. 14.)

* * *

Jedyn druhi bayerski wojak piše hody 1914 swojomu fararjej:

„Hdyž běchmy patoržicu woswjećili, prajach wokoło 10 hodź. swojim ludźom, zo bychu so lehnyli, ja chcu sam při kanonje strażować. Chcych ze swojimi myslemi sam być; woblečech so płašć, wzach sebi třělbu a wustupich won do ćmoweje nocy. Bórzy zjewi so też měsačk, hišće mały serpik, a wobswětli z magiskim swětłom krute francózske wobtwjerdźenja. Ani najmjeńšoho njebě słyšeć. A wobrazy ze zańdźenosće počinachu skhadźeć před mojej dušu. Před 20 lětami běše — běše też patoržicu kaž dźensa —, to dźěch jako młoduški wojak na wotpusć domoj po puću wot N. do P., nimo khěžčički, hdźež běše Hana. Hižo tehdy sebi přejach, zo bych jónu z njej so woženić mohł. Wšo so činješe, kaž sebi přejach. Lěta přińdźechu a přeńdźechu; 12 lět běchmoj zbožownje hromadźe, potom přińdźe te njezbožowne 1914. Ta dobra, swěrna duša, nětko leži w rowje, ja ze 40 lětami wojak, daloko wot domizny, dźěći doma bjez nana a maćerje. Što budźa te wbohe sebi dźensa pod štomom stojo myslić? ... Tak ćehnješe wobraz po wobrazu před mojej dušu nimo, runje jako by hakle wšo wčora było. A z mocu dyrbiš so potom wottorhnyć wot tajkich mysli; hewak je ći ćežko wokoło wutroby. Ale přecy zasy přikhadźeju. A potom je najkhmańšo, kaž sym hižo wjele razow nazhonił, zo so modliš. A tak wućahnywši różowc so modlach. Za krótke poł hodźiny sym dospěwał a pohladawši na časnik mam 5 mjeńšinow do 11 hodź. Pomodliš so bolostny rózarij! A też hnydom započnu a hdyž časnik 12 pokazowaše, běch też z hordoznym hotowy. A wuprajić njemóžu, kajki słódki měr bě mje přewzał. A potom khodźach hišće khwilku, spokojom ze samym sobu. To přehusto njejsym ... Rano potom dźěch k swjatym sakramentam do S. a we samsnej hodźinje bu doma za njebohu žonu — kaž mi knjez farař je lubosćiwje sobuzdźělił — Boža mša woprowana na prostwu mojich dźěći. Tak swjećach hody 1914 a myslu sebi, zo při wobstojnosćach, kajkež běchu, to rjeńšo a lěpje njejsym činić mohł.“ („Nowy Mnich. dźenik“ čo. 1. 1915.)

* * *

Jedyn officir piše w oktobru 1914:

„Wčora mějachmy hišće jene cyle wosebite wokřewjenjo. Pater C. bě mi prajił, zo budźe njedźelu rano za nas Božu mšu dźeržeć. Hnydom po 6. hodź. běch horjeka w cyrkwičcy, zo bych kusk zarjadował. Zaswěćichmy też něšto swěčkow a bórzy bě cyrkej połna wojakow. Spěwachmy němscy k Božej mši; jedyn wučeř nam krasnje na piščele zahra. Duchowny prědowaše wo różowcu, wo modlitwje wojakow. Prync Eugen* je jón wšědnje so modlił. A też my dyrbimy jón husto spěwać. A wón skónči z přikładom, kiž bě we lazarece nażiwił. Tam młody wojak we wulkich bolosćach mrěješe: wjacy kulkow běchu jomu wobej rucy roztřěliłe, jedyn šrapnel žiwot wočinił a wobej nozy wottorhnył. Jara dołho bě čakać dyrbjał, prjedy hač bě pomoc přišła a hrózbne běchu bolosće, kotrež měješe wutrać. Duchowny bě so joho prašał, kak je wšitko to takle dołho přětrać mohł. To bě wón něšto pod poslešćom pytał a skónčnje różowc wućahnył a prajił: „Bjez toho njeběch ženje přětrać mohł.“ A myslu, mjez tymi stami muži njebě jenoho, kiž njebě sylzy ronił. Potom dawaše so talerř wokoło, zo bychmy za roztřělanu cyrkej něšto nazběrali.“ (Köln. lud. nowina“ čo. 951, 3. XI. 14.)

* * *

Lazaretny duchowny P. Raymund Dreiling piše w „Köln. lud. nowinje“ čo. 277, 4. IV. 15.:

W mojim lazarece leži wojak, nic bjez stracha ranjeny, wobornik z Eichsfelda. A z wotewrjenej wutrobu powěda: „W nocy njemóžu spać. A zo njeby so mi po domu styskało, tohodla spěwam husćišo rózarije za swojich lubych doma, też za knjeza doktora a sotry a bratrow a też za Was. Dokelž pak sym swój różowc na polu, hdyž mje zawjazowachu, zhubił, liču nětko „Wótčenaše“ a „Strowa sy Marije“ na porstach. Tola to njeje rjenje a bywam při tym mučny a jara bych so zwjeselił a bych so Wam z wutroby dźakował, hdy byšće mi chcył rózarije wobstarać.“

Njeda so prěć, zo runje ći južnoněmscy wojacy rózarije lubuja, wosebje bayerscy. Bayerskich lohko spóznaješ, hdyž do lazareta zastupiš. Ćile sylni, krući mužojo noša skoro wšitcy rózarije z někajkim swj. Marijnym pjenježkom wokoło šije abo něhdźe na łožu abo na stólčku powěsnjene. A zda so, zo so wot nich dźělić njemóža.

Njedawno wumrě tu jedyn na zahorjenjo slepoho črjowka. Wbohi měješe ćežko ćerpjeć. Nutrnje nas prošeše, zo bychmy jomu różowc kruće wokoło praweje ruki zwili, zo „jón tola na žadyn pad zhubił njeby.“ Krótko před smjerću wza hišće jónu swjećatko swojeje žony a 4 dźěći, rozžohnowa so wot wšitkich, kotřiž wokoło łoža stojachu, prajiwši „na zasywidźenjo w njebjesach“ a započinaše so modlić: „Swjata Marija, maćer Boža, proš za nas hrěšnikow ...“ Dale njepřińdźe; we njebjesach je zawěšće swoju tak horcolubowanu mać Mariju postrowić směł.“

* * *

Što prajiš, luby čitarjo? Też ty spěwaj rózarije a zwij sebi je kruće wokoło ruki; to rěka; njepřestań so je modlić čas swojoho žiwjenja. Za to budźeš też ty swoju mać Mariju móc postrowić w njebjesach.

Bě w bitwje pola Mülhausen. Wšudźom ćěła a ranjeni a mrějacy. A też jedyn młoduški wojak tam leži k smjerći ranjeni. Joho wóčko žno so skoro łama, hižo ćežcy zdychuje. K wječoru słónco spaduje, jutře rano pak zasy zeskhadźa. A też tón wbohi wojak zhladuje za słóncom a nadźija so, zo ze rańšimi zerjemi je jomu zeskhadźało wěčne słónco w njebjesach. A wón spomina na Mariju, na wuček hrěšnikow a mrějacych. Tu dźe towarš nimo a chce jomu pomhać a jomu pić dać. Wón pak zdychuje: „Towaršo, wočiń tornistr a wućehń mi moje rózarije a zwij mi je wokoło ruki.“ A towarš, byrnjež sam druheje wěry był, to sčini. A z rózarijemi wokoło rukow čaka mrějacy, doniž jandźel smjerće joho njedonjese horje k joho njebjeskej maćeri. A z różowcom wěncowanoho pozdźišo towaršojo ćěło mortwoho połoža do khłódneje zemje.

Na nawječornych bitwišćach

w Francózskej nadběhuja njepřećeljo přecy hišće dale, wosebje w **Champagniji,** bjeze wšoho abo jenož nakhwilnoho wuspěcha. Po wozjewjenju 7. okt. zhubichu na jatych pola **Souaina 2 officiraj** a **180 muži**, při drozy **Sommepy—Souain** po krótkim wuspěchu **12 officirow, 29 podwyškow** a **550 muži** a **2** mašinskej třělbje. — Też pola **Beausejour** njepřećel z wulkej škodu nadběhaše. 3 officirow, 300 muži a 3 mašinske wostaji nam jako dobytk.

* Sławny dobywař nad Turkami.

Wójna.

Italska wójnska łódź zničena.

W přistawje **Brindisi** rozbuchny zadnja pulverska komora na łódźi **„Benedetto Brin“**, na čož so łódź zapali. Něhdže 440 muži z wobsadki bu při tym morjenych, mjez nimi kontreadmiral **Rubin de Cervin**. Kak je so njezbožo stało, njebu dotal hišće wujasnjene. Někajki zwonkowny nadpad maja Italscy za njemóžny.

„Benedetto Brin“ bu 1901 dotwarjeny a bě 13700 tunow wulki. Bě jena ze staršich italskich łódźi, měješe pak sylne kanony, štyri 30,5, štyri 20,3, dwanaće 15, wósom 5,7 a dwě 3,7 centimeterske.

W samsnym času zapali so w přistawje **Syrakus** parnik „Piemonte“, při tym tohorunja pulverska komora rozleća a w přistawje **Genua** nastachu wohnje na někotrych łódźach. Bjez dźiwa, zo w italskich nowinach khětry njeměr dla njezbožow na łódźach knježi. (b)

Pjata francózska offensiva

je **přehrata** kaž prěnje štyri.

14. sept. 1914 započa so na wječornych bitwišćach wojowanjo w hrjebjach. Na srjedź decembra spytachu Francózojo — w samsnym času kaž na rańšich bitwišćach Rusojo — naše linije přełamać a zhubichu z Jendźelčanami hromadźe w bitwje pola Soissons na 150000 muži. W měrcu sćěhowaše nowy pospyt w Champagniji, kiž bě 10. měrca docyła přewinjeny. Francózojo zhubichu při nim na 45000 muži. Jutry 5. hapryla a 9. meje nadběhachu Francózojo z nowa a bědźachu hač do junija. Potom bě jich móc wučerpana, a dyrbjachu přestać a swoje mocy wobnowjeć. W samsnym času přełamachu naše wójska rusku frontu 2. meje w sławnej bitwje pola Tarnow-Gorlice, z kotrejež su so hač k dźensnišomu dnjej hłuboko do Ruskeje dobyli. — Nětko su Francózojo a Jendźelčenjo 5. króć přećiwo němskej muri w Francózskej nadběhali a su přehrali, runjež jich nowiny wo wulkich dobyćach pisaja. Njejsu ani wjetši dźěl toho docpěli, štož chcychu!

Čoho běchu Francózojo a Jendźelčenjo ze swojim nowym nadběhom so nadźeli?

Němskomu wjednistwu je tajny wukaz generala Joffra do rukow padnył, z kotrohož je widźeć, zo chcychu Francózojo tón króć cyle wšće so přez němske linije dobyć. Wšě wojeńske srědki běchu **bohaće** a **nanajlěpje** přihotowane, wokomik bě wosebje přihódny, nadběh dyrbješe powšitkowny być. **Tute wobstojnosće**, skónča wukaz, **zawěsćeja wuspěch**. Bjez přestaća dyrbjachu wšě nadběhace wójska so **předobywać** přez druhu a třeću liniju hač do swobodneje krajiny.

Francózski wyšk doda wukazej, zo dyrbi wójna z tutym wustorkom **na jedyn raz so skónčić.**

A wyšk jendźelskeje gardy-divisije pisa: Na předwječoru najwjetšeje bitwy wšěch časow přeje wjednik gardy-divisije swojim wojakam zbožo. Wón njetrjeba słowam nawjedniskoho generala ničo přidać. Njech pak sebi kóždy muž tutej wěcy před wočomaj dźerži:

1. **zo wot tuteje bitwy dóńt přichodnych jendźelskich splahow wotwisuje,**
2. zo so wot gardy-divisije wulke skutki wočakuja.

Na tute nadźije a wotpohlady našich njepřećelow wotmołwja naše wjednistwo:

Z tychle dokumentow je najprjedy widźeć, kak so **ludźo jebaja**, hdyž so jim po njepodźenju 25. sept. započatoho nadběha wo joho woprawdźitych zaměrach přecy zasy wobkruća, zo je jendźelske a francózske wjednistwo wot spočatka na zastawki w postupach swojich wójskow ličiło.

Z wukazow pak je z wěstosću też hišće wjacy widźeć. Nadběh dyrbješe Němskich z Francózskeje wuhnać. Docpěło pak je so, zo buchu němske wójska na 840 km dołhej fronće na jenym městnje **23 km**; na druhim, a tu nic přez wojeńsku wubjernosć jendźelskich nadběhari, ale přez překwapjenjo z podušacymi dymami, 12 km šěroko z prěnjeje linije swojoho škitarskoho saka do druheje stłóčene, kotraž pak njeje poslednja. Po kedźbliwych wobličenjach **zhubichu** Francózojo na mortwych, ranjenych a jatych z najmjeńša **130000**, Jendźelčenjo **60000 muži**, Němscy pak ani pjaty dźěl tuteje ličby. Hač ma po tym njepřećel wuhlady, swój posledni zaměr docpěć, njechamy rozsudźić.

Zawěsće njemóža so tajke wuspěchi na jenotliwych městnach, wuwojowane ze šěsć a sydom-króćnej přewahu a přihotowane z měsacy dołho trajacym dźěłom wójnskich fabrikow połsweta — Ameriki sobu — „błyšćate dobyćo“ mjenować.

Hišće mjenje může so wo tym rěčeć, zo by nadběh nas nuzował, něšto činić, štož w našich wotpohladach njeležeše, **wosebje naše wojowanja přećiwo ruskomu wójsku po nim złožować.** Nimo toho, zo smy jenu divisiju, kotraž dyrbješe so wotwjesć, při započatku francózskeje offensivy na jeje městnje wostajili a za to druhu divisiju tam dowjezli, hdźež dyrbješe prěnja přińć, njeje francózski nadběh naše wjednistwo zamohł, ani jeničkoho muža druhdźe stajić, hač bě to před dołhim časom hižo postajene.

Na druhej stronje njeje nadběh ani w nocy a wodnjo dale pokračował, ani njeje na žanym blaku přez našu druhu liniju přišoł, ani njeje nam zadźěwał, zo njebychmy swoje reservy runje tak wšće a spomožnje přestorkowali, kaž móžachmy to při offensivje w meji k połnocy wot Arrasa činić. (WTB)

Wulka francózska a jendźelska offensiva je potajkim hižo přehrata. Z najwjetšimi napinanjemi je njepřećel něhdže 100 róžkowych kilometrow kraja dobył a za to na 200000 muži płaćił. To je skerje přehraćo hač dobyćo, samo hdyž je njepřećel wjacy ludźi jatych wzał hač naši. Dale wojować budże so wězo hišće dołho z wotměnjatym wuspěchom, ale něšto wulke, kaž nam w Ruskej, so njepřećelej njeporadźi, hdyž so jomu to w prěnim překwapjacym nadběhu radźiło njeje.

Na rańšich wojownišćach

wójna w tu khwilu bóle stoji. Wojowanja wostanu ćežke. Němscy pak tak do prědka njećišća kaž dotal. We wotměnjenju přimaja pak naši pak Rusojo. Wokoło **Dwiuska** a k **Smorgonej** wojowaše so najhorcyšo. Tu bu 6. okt. 6 officirow a 1300 Rusow popadnjenych. Při jězoru Dryswjaty bu ruska nadběhaca brigada jězdnych potřělana.

Na italskich bitwišćach

je po někotrych sylnych nadběhach Italskich na tyrolskich mjezach, kiž buchu kaž přecy wotražene, poslednje dny něšto měrnišo.

Ze serbiskoho bitwišća

wozjewja naše hłowne wjednistwo 7. okt.:

Němske a awstriske wójska su **Drinu, Sawu** a **Dunawu** na **wjacorych městnach překročiłe** a na **rańšim brjohu Driny** a na južnym **Sawy** a **Dunawy** kruće so zasydliłe. (WTB)

Francózski powětrnik potřělany.

Francózski powětrnik „Alsace“, kiž bě našim wjacy króć škodu načinił, bu 2. okt. pola Rethela potřělany a joho wobsadka zajata.

Zasłužene wuznamjenjenjo

wudźěli arcywójwoda Karl Jozef, hdyž we druhej połojcy septembra awstriskich wojakow na wječornej fronće wobhladowaše. W Karntniskej wopyta wón też wojakow, kotřiž běchu pola hory Findenigkofel dobyćerscy wojowali. Tu bu jomu też korporal Stückler ze 7. połka pěškow předstajeny, kotryž bě na patruili z dwěmaj mužomaj hodźiny dołho přećiwo njepřećelej wojował. Při tutym wojowanju w horach zhubichu Italscy 40 mortwych a na 100 ranjenych. Po narěči powisny arcywójwoda samoručnje złotu a sšěbornu medaillu I. rjadownje za zmužitosć zasłužbnomu podwyšej na wutrobno. (b)

Ruske ultimatum na Bołharsku.

Bołharska ma swoje wójsko přihotowane a dokelž wot Serbiskeje njemóžeše z dobrym dóstać, štož žadaše, bě widźeć, zo centralnymaj mócnarstwomaj přistupi. Hač do poslednjoho wokomika pak prócowaše so štworozjednoćeństwo, Bołharsku na swoju stronu sćahnyć. Hdyž so jomu to z lubjenjemi njeporadźi, je skónčnje z hroženjom spytał. Póndźelu popołdnju přepoda ruski zapósłanc ministerpresidentej Radoslawej, w kotrymž po dlějšim zawodźe rěka: **Ruski zapósłanc ma poručnosć, Bołharsku ze wšěmi zastojnikami na zapósłanstwje a konsulatach hnydom wopušćić, jeli Bołharska w 24 hodźinach wšě počahi k njepřećelam słowjanskeje wěcy a Ruskeje njerozwjaza a hnydom officirow njewotpušći, kotřiž statam přisłušeja, kiž ze štworo-zjednoćeństwom wójnu wjedu.**

Francózski a jendźelski zapósłanc běštaj so ultimatej přizamkłoj, tohorunja njepřitomny italski. Bołharske knježerstwo njeje na ultimatum docyła wotmołwiło. **Zapósłancy su tohodla wotpućowali, też serbiski a čornohórski.** Jenož jendźelski wosta w Sofiji, zo by bołharskomu knježerstwu poslednje namjety štworo-zjednoćeństwa předpołožił, kiž pak běchu nětk zapozdźene. (b)

Bołharska může nětko z kóždym dnjom do wójny zastupić. Wona ma na 500000 wojakow. Wšědnje přikhadźeja k nim Bołharojo ze serbiskeje Macedonije, kotřiž ze serbiskoho wójska ćěkaja k swojim krajanam. 5000 bě jich nadobo přišło. Nimo toho maja Turkojo pódla dardanellskich wójsko přihotowane, kiž může Bołharam pomhać. Rumunska a Grichiska staj po jenych powěsćach neutralnosć přilubiłoj, runjež francózske nowiny hinak pisaja.

Z Pětrohroda wozjewja so 5. okt.:

Wotmołwa bołharskoho knježerstwa na ruske ultimatum bu ruskomu zapósłancej 2,40 hodź. popołdnju přepodate. Dokelž bě jeje wobsah njespokojacy, wozjewi ruski zapósłanc bołharskomu ministerpresidentej, zo Ruska diplomatiske počahi zběhnje.

Francózojo w Saloniki.

Runjež je Grichiska neutralna, sćelu Francózojo a Jendźelčenjo wójska do grichiskoho přistawa Saloniki, zo bychu wot tam přez Macedonisku Serbiskej na pomoc přišli. Měnjachu drje, zo móhli tak Grichisku najlěpje nuzować so jim přizamknyć. Jich přećel Venizelos chcyše to też z prózdnym protestom ćerpjeć, ale kral Konstantin njećini sobu a **tuž dyrbi Venizelos wotstupić.** Kaž „Agance Havas“ z Athena wozjewja, je so to hižo stało. Kral je druhich wjednikow powołał, zo by so z nimi wo nowym ministeriu wuradźał.

Generalstab stoji kaž hižo prjedy na kralowej stronje a drje tež wjetšina ludu, runjež ma Venizelos wjele přiwiska.

Što budźa nětk Francózojo a Jendźelčenjo činić? Wostanu tež přećiwo woli Grichiskeje w Saloniki? Skoro so tak zda. Hižo je tam 30000 Francózow a dalše wójska dyrbja sćěhować. Jendźelčenjo staraja dźěn so mało wo prawa mjeńšich neutralnych statow, runjež wudawaja, zo su dla ranjeneje belgiskeje neutrality wójnu přećiwo Němskim započeli. Wjele drje Jendźelčenjo a Francózojo tež z nowymi kročelemi dobyli njebychu. Wójska, kiž do Saloniki sćelu, dyrbja z Dardanellow brać. Tak bychu jenož jene njepłódne bitwišćo z druhim přeměnili.

Dwě ruskej łódźstwje třělatej na bołharski přistaw Warna w čornym morju, tak wozjewja italska nowina „Tribuna“. (b)

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. (Petroleum žadne poruča so tohodla spiritus k swěćenju.) Za spiritus pak je wosebita připrawa trěbna na lampu, w kotrejž je so dotal petroleum swěćił. Tajki palak ze sužohom płaći 1 hr. Pódlanske k tomu słušace wěcy maja so wosebje kupić. Štóž pak chce tajki palak měć, ma to hač najpozdźišo srjedu 20. oktobra 1915 wječor w 6 hodź. wozjewić na měsćanskim twarnym hamće, žitne wiki čo. 3 II, dokelž chce Budyšinska rada khudšim wobydlerjam města to wobstarać. Tež smě so dźěl nadobo płaćić, štóž sebi to přeje a wozjewi.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na francózskich bitwišćach je jako 14. wopor wójny padnył:

Mikławš Rěčk z Radworja, krajny wobornik w narunanskim regimenće čo. ... Wón bu při wojowanju wo Fort Brimont (?) z granatowej třěsku na prawej nozy ćežcy ranjeny, wumrě 24. septembra w lazareće we Vouziers a bu na tamnišim wosadnym pohrjebnišću pokhowany.

Wón zawostaji mandźelsku Mariju rodźenu Winarjec z Radworja a 3 dźěći.

Ranjeni buchu:

Michał Kubica (Ryćerja) **z Radworja** (nětko w Budyšinje), krajny wobornik w pěšim regimenće čo. ... Wón bu hižo loni nazymu ranjeny; běše potom zasy na bitwišćach; bu pak 12. sept. pola Lorettskeje hórki z nowa z kruchom granaty na ramjenju ranjeny. Lěkuje so w lazareće w Hermes.

Jan Winař („Małych“ Winarjec) **z Kamjenjeje,** wojak w pioněrskim batalijonje čo. ... Wón hižo prjedy dwójcy w Bethenville khory poleža; wotkhorje wobaj razaj; bu pak nětko 17. septembra pola St. Masmes z kruchom granaty na woběmaj rukomaj, na prawym ramjenju a na hłowje lohcy (?) ranjeny. Wón přińdźe najprjedy do lazareta w Pont Faverger, strowi pak so nětko w hojeńni w Filipsburgu w Badenskej.

Mikławš Měrćink z Khelna, krajny wobornik w narunanskim regimenće čo. ... Wón bu 23. septembra pola St. Marie-à-Py do praweje ruki třěleny a hoji so w lazareće w Charleville (pola Sedana).

Městačka a wsy, při kotrychž tu ničo přistajene njeje, leža wšě mjez Reimsom, Rethelom, Ménehouldom a Châlonsom w połnócnej Francózskej.

Přispomnjenjo. Z Budyšskoho narunanskoho (reservnoho) regimenta čo. 103 a Kamjeńskoho (aktivnoho) połka čo. 178 njeje 23., 24. a 25. septembra telko ludźi spadało, kaž so tu a tam powěda; je pak jich něšto ranjenych a najskerje khětro wjele jatych. Powěsće wo padnjenych drje tu wšě su a tež wo ranjenych nimale wšě; wozjewjenja wo jatych pak tu wězo hišće njejsu a tež hišće tak bórzy njepřińdu.

⁘

Ze Stareje Cyhelnicy. Na wječornym wojownišću je so Jurij Müller, wobornik w pěšim regimenće čo. 178, zhubił. Ničo wěste njemóžachmy hač dotal zhonić. Dokelž je wulki dźěł joho regimenta zajaty, dha je móžno, zo w francózskim zajeću přebywa.

⁘

Z Wětenicy. Naš wjesnjan Michał Delan, jězdnik při jenej lohkej municionskej kolonje, lěkuje so hižo na 16 njedźel w reservnym lazareće w Jülichu w rhynskej provincy na zahorjenjo jatrow, kotrež je sebi přez zazymnjenjo na so sćahnył. Hižo prjedy bě přez njezbožowny připad abo njekničomnosć njepřećelskich wobydlerjow w Brüsselu skoro wo žiwjenjo přišoł a to na zajědojćenjo płuna. Njeby-li we jstwi, hdźež přenocowaše, połojca wokna wočinjena była, by drje přez z rołkow sapacy płun so zadusył. Lědma su joho lěkarjo zasy k žiwjenju zwjedli.

⁘

Z Kamjenca. Přez wrócopósłane posyłki a dopisy zhonichmy, zo je knjez wučer Franc Kral na wječornym wojownišću so zhubił. Hač je jaty abo rjekowsku smjerć namakał, njeje hač dotal wěste. Nadźijomnje njetrjechi so poslednje. Bě dźěn loni hižo mortwy prajeny, hdyž bě wosrjedź třělnoho wohnja padnył, jenož na słabosć wutroby, čohoždla dyrbješe so dlěji čas w domiznje lěkować.

⁘

Z Pěrna. Naš krajan, k. wučer Michał Zmij, kotryž jako dźesatnik w Pěrnjanskim wobornym batajlonje na narańšim bitwišću wojuje, bu za swoju wójnsku khmanosć a zmužitosć z Friedrich-Augustowej medajlu wuznamjenjeny. Wón je strašne wojowanja před Narewom zbožownje přetrał. Z dobom je so tak w pólšćinje wudospołnił, zo je nětko tam z tołmačom. Wjele zboža k wuznamjenjenju!

Cyrkwinske powěsće.

Z Budyšina. Srjedu 6. oktobra dóstachu tu štyrjo bohosłowcojo w biskopowej kapałcy na tachantstwje nižše swjećizny přez našoho najdostojnišoho knjeza biskopa dr. Löbmanna. A štwórtk 7. okt. wuswjeći jich najdostojniši knjez biskop w tachantskej cyrkwi na dopołdnišich kemšach na subdiakonow. Mjena tychle nowych subdiakonow su: Franc Schwarzbach z Blumberga pola Wostrowca, Jurij Brusk z Hórkow, Pawoł Löbmann ze Šěrachowa a Benno Šołta z Radworja. Swoje dopřihotowanjo na měšnistwo dóstanu w biskopskim alumnaće we Paderbornje, hdźež drje budźa tež na diakonow swjećeni, zo bychu potom k lětu w lěće měšnisku swjećiznu zasy tudy dóstali. — Bóh žohnuj jich dalše přihotowanjo a daj, zo bychmy w přichodnym lěće zasy měr měli!

⁘

Ze Žitawy. Na s. Michała, 29. sept., bě so 25 lět minyło, zo je so tudomna katolska cyrkej swjećiła. Kelko dźěła a prócy, kelko pjenjez a starosćow je trjeba, zo by so natwariła cyrkej, wosebje tak wulka, rjana cyrkej kaž je tuta. Wosada sama to dokonjeć njemóžeše, dokelž bjez mała ze samych khudych dźěłaćerjow a małych rjemjeslnikow wobstoješe. Tohodla je Budyšske tachantstwo, kiž je hižo prjedy za katolikow w Žitawje wjele činiło, tež njesměrnu ćežu twarjenja domu Božoho na so wzało. Z dobrym prawom tohodla tudomny wulcy zasłužbny k. farař Zentner w pisomnym přeprošenju praji, zo je tachantstwo wosadźe cyrkej dariło a, kaž z lista najdostojnišoho k. praelata seniora Skale, kotryž bě k jubilejej sem pósłał, spóznachmy, je při swjećenju njebo najdostojniši biskop Wahl prajił: „Tachantstwo je krej swojeje wutroby Žitawskej cyrkwi woprowało.“ Tola su pódla tež druhdźe, wosebje w Serbach, mnozy po swojich mocach něšto na to dawali, „Katolski Posoł“ je tež za Žitawsku cyrkej hromadźił. To bě tehdom ćim ćežša wěc, dokelž so z dobom tež Baćońska cyrkej twarješe a dyrbjachu Serbja wězo najprjedy dobru wěc we swojej domiznje podpjerować. — Z wulkej dźakownosću dyrbi so tohodla tež dźensa spominać wosebje na tehdomnišoho k. biskopa dr. Franca Bernerta a njebo k. seniora Kućanka, kotrajž staj tež wosobinscy wjele, nimoměry wjele, woprowałoj na twarjenjo wobeju cyrkwjow.

Tola směmy ze samsnoho wjelelětnoho nazhonjenja wuznać, zo su tute wopory jara derje nałożene a zo wobej wosadźe swojoho domu Božoho derje wužiwatej k česći Božej a k spomoženju dušow. — Zo by so sležborny jubilej z wužitkom a dostojnje swjećił, je so cyły tydźeń wosada k tomu přihotowała. Hižo njedźelu 26. sept. bě swjedźeńske prědowanjo, kotrež měješe k. farař Grohmann ze Seitendorfa, a wulka Boža mša, kotruž k. scholastikus Žur z Budyšina swjećeše. Potom běchu kóždy dźeń hač do soboty wječor misijonske prědowanja a směmy z radosću prajić, zo su wšitcy knježa, farař Grohmann, dr. theol. Kurze z Huski a direktor Neugebauer z Drježdźan z dobrym wuspěchom słowo Boże připowjedali, dom Boži bě kóždy króć, tež při špatnym wjedrje, połny a jara mnozy su swjatej sakramentaj dóstali. Njedźelu 3. oktobra bě hłowny swjedźeń, najdostojniši knjez biskop dr. Löbmann sam měješe prědowanjo a pontifikalnu Božu mšu.

Nadźijamy so, zo wšě prócy a dobre skutki, kotrež su so na tutón jubilej nałožiłe, tež hišće w dalšim přichodźe dobre płody ponjesu. Wěsće mohłe so druhdźe, tež we serbskich wosadach, wosebje nětkole w jara khutnym wójnskim času, při składnosćach, kajkež su lětne wopomnjeća swjećenja cyrkwje, podobne misijonske pobožnosće a prědowanja wuwjesć.

⁘

Aue. Njedźelu 26. sept. wukonješe knjez biskop dr. theol. Löbmann konsekraciju noweje cyrkwje w Aue. Aue je w rudnych horach tam, hdźež so Čornica z Muldu zjednoća, ležace industriellne město, kotrež ma něhdźe 22000 wobydlerjow.

W lěće 1173 założichu mniša cisterciensky prěnje sydlešća tu w płódnej dolinje. Tež nasta tu cyrkwička „Našeje lubeje Knjenje“ a klóštr k česći najswjećišeje Trojicy. W lěće 1429 buštej cyrkej a klóštr wot husitskich črjódow zapusćenej, ale po jich wotkhadźe wot sprócniwych mnichow z nowa natwarjenej.

W lěće 1529 porazy a wuhasny nowotarstwo Lutherowe rjenje zakćěwace nabožne žiwjenjo — kaž druhdźe — tak tež w tutej krajinje. Cyrkwje mocowachu so z wěry wotpadnjeni, a klóštr bu w lěće 1533 zběhnjeny. Katolske žiwjenjo w dalokich rudnych horach na lětstotki wusny, abo so tola jenož

tu a tam bědnje a struchle hibać zwěrješe, dokelž so jomu wšudźom a přecy wot přećiwnikow zadźěwki na puć kładźechu. A tak zwosta hač do nowišoho našoho časa. Nic dobra wola ale nuza kazaše, za katolskich dźěłaćerjow, zastojnikow a jich swójby, kiž w mnohosći přez mjezy našeje Sakskeje we krajinje so zasydlichu, zo bychu w industriji swój khlěb zasłužili, porjadne Bože służby a porjadnu nabožnu šulsku wučbu po něčim zarjadować — a nowe stacije za dušepastyrstwo (expositury) założować — a skónčnje też nowe cyrkwje natwarjować. Tak nasta cyrkej w Marienbergu, Mittweidze, Klingenthalu, Halštrowje, Auerbachu a jako najnowiša w Aue. 1. julija 1907 — to je po 375 lětach — zapušćichu so tu zasy prěnje korjenje porjadnoho dušepastyrstwa z tym, zo bu tu jako prěni měšnik k. Jan Wjeńka pósłany a kat. expositura założena. Joho njewustawacomu prócowanju poradźi so, zo móžeše so joho žadosć a žadosć wěriwych za Božim domom po krótkich lětach hižo dopjelnić; dyrbjachu so woni tola prjedy toho w njepřihódnej na nahłej horje ležacej sali, kotraž turnowanju służeše, [illegible]

Dźensa nětko přepoda k. biskop Auc-skej wosadze rjanu nowu cyrkej, kotraž bu po planach architekta Mayera z Plauena natwarjena. Cyrkej je po poslednjej woli wulkeje dobroćeńki knjenje Veroniki zwud. Fischerowje z Drježdźan „Bolosćiwej Maćeri Božej“ poswjećena. J. Symank.

⁘

Wulkotny wójnski procesijón.

W **Aachenje** bu minjenu njedźelu 3. oktobra wulkotny wójnski procesijón wotměty, na kotrymž so też kardinal z Hartmann wobdźěli. Hnadowny wobraz bu z doma też swjatočnje sobu njeseny. Wulkotna mnohosć ludu so na wobkhadze wobdźěli. W 2 hodźinomaj so procesijon započa a hakle wječor so skónči, dokelž bě njesměrnje dołhi. Wokoło 3/4 4 bě čoło procesijóna na wulkim naměsće, hdźež bě na k tomu natwarjenym wołtarju Najswjećiše wustajene, a hakle 1/2 6 dóńdże tam duchownstwo. Wobdźělnikow bě na 10000, štož je skerje přemała hač přewulka ličba.

Kardinal Kullen.

Podawk z hłownoho města Irskeje.

W Dublinje bě čorna nóc. Dešć so liješe a wichor do njoho šlipaše. W jenym hosćencu ležeše khory; bě katolski. Wón za knjezom žadaše. Pósłachu po duchownoho z pósłom. Duchowny so hnydom zhotowa a po brudnych haskach we wšim dešću přikhwata. Khoroho ze swjatymi sakramentami wobstara.

Po tym přeprosy hosćencař duchownoho do swojoho bydlenja — w njekhwalobnym zamysle, kaž hnydom zhonimy, a poča z tymile słowami:

„Pomyslće sej, knježe, kak su waši biskopja a kardinalojo mudri a kak rjenje so maja! Ja sym přeswědčeny, zo — hdyž sće wy w tajkimle wjedrje, w tajkej ćmi tajke puće šoł — zo to kardinal, kiž je was pósłał, měrnje za kachlemi sedźo punč pije.“

„Wy maće wo kardinalu wopačne předstajenjo“, duchowny praji.

„Čohodla?“

„Dokelž wón to njećini.“

„Z wotkel móžeće wy to wědźeć?“

„Z lěpšoho žórła. Wy so mje dotal za mjenom prašał njejsće.“

„Kak, knježe, rěkaće?“

„Mjenuju so kardinal Kullen.“

Na te słowa hosćencař poskoči a praji wšón ponižny:

„Waša eminenca wodaj mi; njewědźach, zo mam česć . . . Směm Wam wóz wobstarać?“

„Njeje trjeba; póńdu wróćo jako sym přišoł; sym tak zwučeny.“

Kardinal woteńdźe wostajiwši hosćencarja cyle zamyslenoho. Za nčšto dnjow hosćencař kardinala wopyta a wozjewi swoju hotowosć k nawuknjenju zasadow katolskeje wěry. Kardinal da jomu adressu duchownoho, na kotrohož ma so wobroćić, a za krótki čas bu hosćencař přijaty do klina katolskeje cyrkwje.

Wšelčizny.

Wysoke khostanjo dla předroženja mloka.

W Kamjenicy-Hilbersdorfje bě mějićel mlokarnje Hermann Hofmeister na dopisnicy najenkej ryćerkubła skoržił, zo jedyn z joho mlokowoteběrarjow w Kamjenicy dobre mloko hišće přecy liter za 25 pjenježkow předawa, hdyž je tola zjednoćenstwo mlokopředawariow wobzamkło, wot 1. augusta 28 pjenježkow žadać. Zawěsće dóstawa tamny předawař mloko přetunjo; tajke počinanjo škodźi pak tola cyłomu mlokopředawarstwu. Hofmeister chcyše přez tule dopisnicu ryćerkubleńskoho najenka namołwjeć, zo by płaćiznu za mloko powyšił; to pak so njesta; ale sudnistwo zasudźi předrožerja k 300 hriwnam pjenježnoho khostanja abo k 60 dnjam jastwa.

⁘

(Rubježnistwo.) W Khelnje nad Rhynom chcyše žona jenoho stražnika wuhotowanu jstwu wotnjeć. Při tym bu wot mužskoho, kotryž chcyše sebi jstwu wobhładać, k zemi pobita a wurubjena. Njekhmanikej padźe 400 hr. do rukow.

⁘

(Wurjadny jubilej.) We Walditz (Krs. Neurode) bě so prjedawši hamtski předstojeř, major z Tietze při wudyrjenju wójny jako 85 lětny starc dobrowólnje k wojakam zamołwił a bu jako inspektor lazareta w Altheide postajeny. Stary wojak móže nětkle swój 65 lětny officierski jubilej swjećić.

⁘

(M. J.) **Dom za wójnskich invalidow** „König Friedrich-August-Stift“ w Plaue-Bernsdorf pola **Flöha** je wot spočatka septembra t. l. hižo wobydleny, a to z wójnskimi invalidami, kotřiž buchu wot naměstnoho wubjerka za zastaranjo we wójnje do njezboža přińdźenych (wokrjesneju hejtmanstwow w Drježdźanach a w Budyšinje) ze sydłom w Drježdźanach a wot pomocnoho naměstna za we wójnje wobškodźenych w knježeńskim wokrjesu Kamjenicy do tohole domu připokazani. Jedna so tu hłownje wo tajkich invalidach, kotřiž buchu wot wojakow pušćeni, a kotřiž dla jich ranjenja, jedna so najbóle wo ranjenjo hłowy, hišće njezamóža swoje prjedawše dźěła zasy wukonjeć, ale hišće wosebity měr a posylnjenjo čuwow potrjebaja. Tutón dom so też za to wosebje přihodźa po swojim zarjadowanju a po swojej ležomnosći z parkej podobnej zahrodu a w blizkosći lěsa. Hižo nětko so pokazuje, kajke žohnowanjo „Dźak Domizny“ (Heimatdank) rozšěrja, ale też kak nuzne bě założenjo domu, kotryž wójnskich invalidow z cyłeje Sakskeje přijima. Próstwy wo přiwzaćo maja so pisać na: Ausschuß für das Kriegsinvalidenheim „König Friedrich-August-Stift“ in Plaue-Bernsdorf, Post Flöha; a też hewak dóstanješ wot tutoho wubjerka wujasnjenjo, hdyž tam napisaš.

⁘

(K. M.) **Wopomnjeńske listno.**

K přihotej wopomnjeńskoho listna za zawostajenych padnjenych wojakow bě ministerium wójny někotrych sławnych sakskich wumjelcow namołwjało, zo bychu předmjety zapósłali. Zapósłane předmjety buchu njedawno Joho Majestosći kralej k rozrisowanju předpołożene. Kral je při tom postajił, zo ma so předmjet professora Heina w Lipsku wuwjesć. Bjez komdźenja so nětko přihoty činja, zo by so wopomnjeńske listno přez wumjelski ćišć zhotowiło, tak zo móže so wudawanjo tohosamoho za někotre njedźele započinać. Tele listno so we swojim času potom na zastupowace wojeńske wyšnosće a wokrjesne kommanda rozesćelu a so potom wot naměstnych duchownych a gmejnskich wyšnosćow tym rozdźěla, kotřiž maja prawo, je dóstać, bjez toho, zo by wosebity namjet nuzny był, abo žadanjo so wuprajić mělo.

⁘

Na kedźbu so brać před njepřećelskim škodźenjom!

(M. J.) W poslednim času su při wšitkej kedźbliwosći tola hišće tam a sem wohenje nastałe w fabrikach, składach, bróžnjach atd., hdźež so tola njehodźeše zawinowanjo tychsamych wuslědźić. Zda so skoro być, kaž bychu so z njepřećelskeje strony k tajkim posyłkam abo tworam, kotrež ze železnicu abo z łódźemi dóstawamy, někajke zapalne wěcy abo nastroje předawałe, abo zo snadź tajke so wot njepřećelskich agentow też na kraju do twarjenjow a rumow ratarjow w njewobkedźbowanym wokomiku připrawjeja a potom přez samozapalenjo wohenje zawinuja.

Tohodla ręka we wšitkich tajkich domach a twarjenjach kedźbować! Posyłki ze železnicu a z łódźemi, hdźež traš je hižo po sempřińdźenju abo wašnju zapakowanja móžnosć, zo mohłe tajke so zapalace wěcy pódla być, dyrbja so, prjedy hač do składa přińdu, na to přepytać.

Tohorunja dyrbja ratarjo z wulkej kedźbliwosću na podhładne wosoby dźiwać, kotrež bjez přičiny snadź wokoło twarjenj a bróžnjow dundaja, a też tajke twarjenja časćišo přehładać abo přepytować, hač snadź znutřka abo zwonka nihdźe tajke zapalace nastroje připrawjene njejsu. Hdyž so tute rady wobkedźbuja, móže tajka wobhładniwosć tola wšelkim wohnjowym njezbožam zadźewać abo je cyle pomjeńšić.

⁘

Štož čeknjenych wójnskich jatych dosahnje, dóstanje myto.

(M. J.)

Zo by so přibjeracomu čakanju wójnskich jatych wobarało, so lud napomina, zo by so sobu na tym wobdźělił, tajkich čakancow wuslědźić a zajeć. Kóždy, kotryž wyšnosće w tym podpjera, wopokaže wótčnomu krajej służbu! Wobej kral. saksk. zastup. generalkommandże stej postajiłoj, zo privatne wosoby a pólcajscy zastojnicy, kotřiž su sebi wosebite zasłužby dobyli wo zasypopadnjenjo wójnskich jatych, nimo zjawneje khwalby też dóstanu pjenježne mytowanjo.

⁘

(K. M.) Hižo 12. sept. bě Joho Majestosć kral **generalnomu wyšskej swobodnomu knjezej z Hausen** sćěhowacy telegram pósłał:

Na dnju, na kotrymž dyrbješće wy před lětom wobžarujomnje dla khorosće Waše zamołwjenja połne městno jako wyšši wjednik 3. armeje wopušćić, spominam na Was, mój luby generaloberst z Hausen, z wutrobnej dźakownosću.

Wostanje za Was přecy pozběhowace dopomnjeńco, zo maće na doprědka kročenju,

z kotrymž so ničo přirunać njemóže, našoho zmužitoho wójska přez Belgisku a Francózsku na tak wysokim městnje wulcy zasłužbny podźěl.

⁘

(Pjeć pjenježkow ze železa.) Bórzy dóstanjemy železne pjeć pjenježki. Hižo dlějši čas so tale družina pjenjez přihotuje. Jednaše so wosebje wo to, je tak připrawić, zo njebychu zerzawiłe, štož je so pječa też derje poradźiło. Tak drje dóstanjemy tele železne pjenježki hišće w běhu tohole měsaca.

⁘

Na tysac pólnych listow wurubił bě póstowy wupomhar Lünen w Duisburgu a tohodla bu k jastwu na 3 lěta zasudźeny.

⁘

(Wulke njezbožo.) W Gelsenkirchen sta so wulke njezbožo w tamnišej železolijerni. Sudobjo ze škrěnym železom rozbuchny, přez čož bu dźěłaćer morjeny a sedmjo buchu ćežcy ranjeni.

⁘

(Naš kral ćěkacych ruskich jatych zajał.) Hdyž naš kral Friedrich August zańdźeny štwórtk do Altenburga pola Drježdźan jěchaše, zezda so jomu we kerčinje při puću někajki ropot a dohlada so na uniformy. Wón hnydom po rusku na nich zaréča a tuž jomu też tak wotmołwichu. Wobaj ćěkancaj buštaj do swojoho lěhwa wróćo dowjedźenaj.

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Křćeni: Hańža, Mikławša Bräuera, žiwnosćerja w Ralbicach, dź. — Pětr Pawoł a Jan Bernhard, Pětra Suchoho, žiwnosćerja w Konjecach, dwójnikaj.

Wěrowanaj: Wudowc Jurij Wawrij, ratarski dźěłaćer w Kulowcu, m. s. † Jakuba Wawrija, kublerja w Kóčinje, z wudowu Mariju Špitankowej, žiwnosćerku w Šunowje, m. dź. † Jakuba Kochty, ratarja w Kulowje.

Zemrěłoj: 6. sept. padny na nawjećornym bitwišću Michał Kašpork, m. s. † Jakuba Kašporka, khěžkarja w Róženće, 27 l. 4 m., khowany tam. — 29. sept. Madlena, zaw. mandźelska † Jakuba Krala, kublerja w Konjecach, 78 l. 5 m. 15 dn.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

866. Karl Holšeider z **Budyšina**; 867. Jakub Domaška z **Ralbic**; 868. Mikławš Bjeńš z **Nowoslic**; 869–871. z **Kukowa**: Mikławš Měrčink, Jakub Cyž, Józef Měto; 872. Marija Zarjeńkowa z **Jawory**; 873. Jan Mikela ze **Swinarnje**.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 2. okt. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 7. okt. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	
Pšeńca			13	—			13	—
„ nowa								
Rožka			11				11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	3	50	4	25			3	75
Pšeńčna muka			18	75				
Ržana muka			15	50				
Syno	7	—					6	50
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	5	50	6	—			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	5	50			4	—
Prosata 780 (w Kamjencu 282)	15	—	36	—	14	—	26	—
Butra 1 kg	4	—	4	40	4		4	60
Jeja, mandl	1	95	2	10			2	25
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

4. okt. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetše rězneje hódnosće hač do 6 lět	74 - 78	127 - 132
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	58 - 64	121 - 127
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 55	111 - 119
4. snadnje picowane kóždeje staroby	42 – 49	103 - 110
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetše rězneje hódnosće	72 - 77	127 - 132
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetše rězneje hódnosće hač do 7 lět	67 - 73	127 - 133
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	51 - 61	108 - 119
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	39 - 46	94-106
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	27 - 34	83 - 93
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetše rězneje hódnosće	72 - 77	119 - 124
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	50 - 58	102 - 111
3. snadnje picowane	44 - 47	93—99
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	80 - 85	128 133
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	70 - 75	118—123
3. snadnje wuwite wot cyca	64 - 69	111—115
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	73 - 75	145—150
2. starše korme borany	66 - 69	136—142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— - -	— - —
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	140—145	178 - 183
2. mjasne	120 125	158 - 163
3. snadnje wuwite	103 113	141 - 151
4. rancy a kundrosy	103 138	141 - 176

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

——— *Kóžde čisło 20 pjenježkow.* ———

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Bohu lubomu Knjezej je so spodobało, našu horco-lubowanu dźowčičku a sotřičku

Hańžu Pječkec z Khrósćic

tak njenadźicy z tutoho swěta wotwołać. W swojej zrudobje spominamoj z dźakownosću na wšu wěncowu pychu a mnohe křižiki na rowčku, darjene wot dobrych šuleŕkow a šulerjow. Zwjeseliło je naju, zo su ju tak mnozy k rowu přewodźeli, wosebje, zo bě — njedźiwajo na prózdniny — też jeje dobroćiwa knježna wučeŕka Marija Kubašec ze swojej rjadownju na přewodźenjo přikhwatała. Wšěm **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Khrósćicach**, 4. oktobra 1915.

Žarowacej staršej
Jan Pječka a mandźelska.

K hermankej **K hermankej**

w Kamjencu

poručamy swój wulki skład

črijowych tworow kóždeje družiny

Tunje płaćizny. **Najlěpše kajkosće.**

Dźěłanske škórnje. **Dołhe škórnje** wot 18,50 hr. Škórnje za ratarjow.

Wojeńske škórnje po předpismje.

Kalawska črijowa tworna

Kamjenc w Sa. **Rob. Schlesier.** **Zwingerstr. 16.**

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

změje **jutře njedźelu 10. oktobra** wječor w 8 hodźinach w towaršni **měsačnu zhromadźiznu.**

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby wšěch družinow.**

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:

Stare wašnjo molowanja.

Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.

Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.

Polichromowanjo a pozłoćenjo woltarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.

Wobličenja a skicy darmo.

Z prima-referencami mózu służić.

Kaž daloko hišće skład

zbytki k starym płaćiznam

kaž tež

w znatych nizkich płaćiznach

moje

płatowe, wołmjane a bałmjane twory

poskićeja wam tón čas hišće přileżnosć

k płaćizny hódnomu nakupej.

Emil Wehrle Jerjowa hasa 7.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)

wuhlo

brikety

kamjeńtne wuhlo

anthracit

wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**

Dalokoreč̆ak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**

Dalokoreč̆ak 307.

Při poslednich horcych nadběhach na francózskim wojownišću namaka naš swěrny sobustaw a luby přećel

Pawoł Cyž ze Žuric

wojak w pěšim regimenće čo. 178 smjerć na polu česće. Wón je prěni nam znaty wopor z našeje srjedźizny. Wobžarujemy w nim měrnoho towarša ze šlachotnej powahu a złotej wutrobu, za swój narod zahorjenoho Serba. Wón wostanje nam w stajnym wopomnjeću.

Wotpočuj, drohi towaršo, też w cuzej zemi w měrje!

Lipa Serbska serb. spěw. towarstwo **w Pančicach.**

Jakub Šołta, předsyda.

Wozjewjamy přećelam a znatym, zo je naš luby mandźelski a syn

Mikławš Rěčk

z Radworja

w bitwje smjertnje ranjeny, 24. septembra w starobje 34. lěta ze swjatymi sakramentami domawobstarany w lazareće we Vouziers w Francózskej wumrěł.

Dušu padnjenoho poručamy pobožnym modlitwam wěriwych.

W **Radworju,** w oktobrje 1915.

Wulcy zrudźeni zawostajeni.

Čišć knihičišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorččak čo. 893.

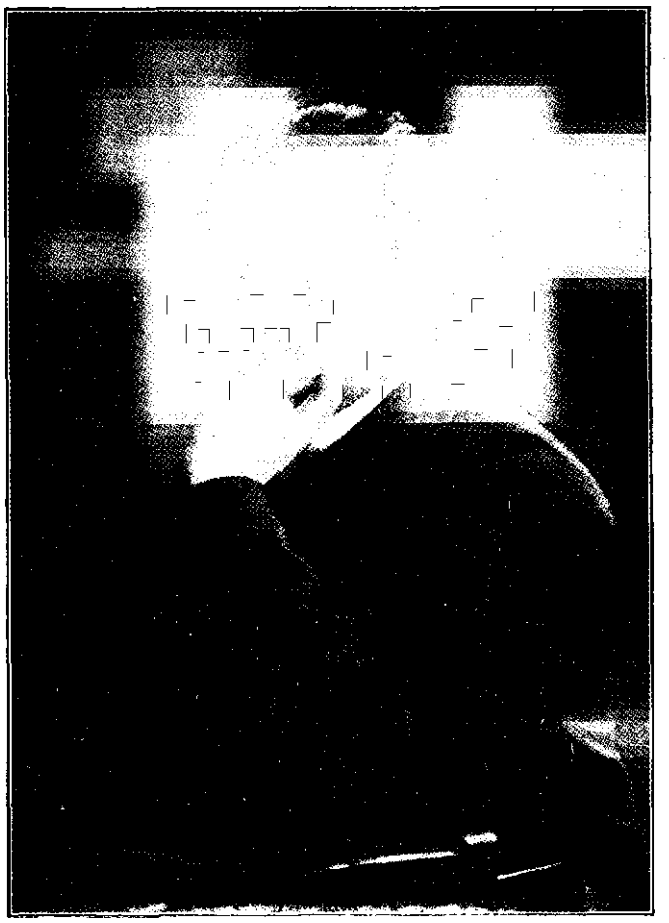
Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 42. | **Budyšin, 16. oktobra 1915.** | **Lětnik 53.**

† Cyrkwiny wučeŕ Jan Rječka w Budyšinje.

Tu poskića nam naš Posoł, organ našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda, hišće wobraz z poslednich lět našoho swěrnoho a pilnoho sobustawa, kaž też horliwoho wubjerkownika za Budyšinsku wosadu — štó by joho njeznał — knjeza cyrkwinoho wučerja **Jana Rječki z Budyšina.** (Hladaj też Posoł čo. 36, str. 255, 257, 258 a w dźensnišim čisle dopis z Budyšinskeje Jednoty.) Podawamy tu dźensa jeno hišće z krótka data joho žiwjenja, dalše přinjese nam na přichodne lěto Krajan.

Naš knjez **Jan Rječka** narodźi so 4. febr. 1878 w Małych Bobolcach, woženi so z knježnu Hertu Křižankec z Podhroda a bu wěrowany 28. julija 1903 w cyrkwi Našeje Lubeje Knjenje w Budyšinje, zemrě rjekowskeje smjerće 13. augusta 1915 na narańšim bitwišću w ruskej Pólskej při nadběhu na twjerdźiznu Nowy Georgiewsk, a tak docpě starobu 37 lět 6 měsacow 8 dnjow.

R. i. p.

Čitaj a smil so!

Z pólskeje pusćiny hłós wołacych! A biskopja su, kotřiž wołaju wo smilnosć a lubosć za swój domapytany lud. Pisaja takle:

Wšěch swojich dostojnych bratrow, arcybiskopow a biskopow cyłcje katolskeje zemje strowja pólscy biskopja z bratrowskim postrowom.

Pozběhnjeni we swojich wutrobach, pohonjeni přez woprawdźe japoštołske słowa našoho nětčišoho bamža Benedikta XV. wukonjamy to, k čomuž nas wón, naš lubowany wótc, tak rjenje a nadobnje namołwja, a prosymy Was, wjeledostojni bratřa, nutrnje wo Wašu waženu pomoc.

Z joho lubosće połnoho lista, kotryž Wam z dobom přisćełamy, sami spóznajeće, kak kruće so naš zhromadny wótc nadźija, zo „wšitke joho dźěći, tak khětře hač pólscy biskopja swój hort wotewrja, na tutón hłós posłuchajcy radźi a zahorjeni ze zhromadnymi modlitwami a woporami k pomjeńšenju a hójenju njezboža, kotrež je tutón nadobny lud potrjechiło, přinošować budźa."

Pólska, tutón wulki katolski kraj, ma přez tutu surowu wójnu njewuprajnje wjele a hórke ćerpjeć a je z wulkoho dźěła tak dospołnje zapusćena, přez tajku hrózbnu nuzu wobhrožena, zo tajkeje swět drje hišće ženje widźał njeje. Přetož milliony wojakow wojuja w našim kraju mjez sobu, a wšo to, štož wójna bjeze wšeje smilnosće cyle nuznje sebjedla sebi žada, zawinuja njesłyšane ćerpjenja. Roztřělane a spalene leža někotre sta městow, něšto tysac wsow a na tysac cyrkwjow. A też z tym njeje hišće dosć njezboža, zo we mnohich a wulkich kóncach kraja je wšo wušło, štož k zeživjenju je trěbne: zo by njezbožo połne było, dyrbja Polacy we třoch sebi znjepřećelenych wójskach wojować, a husto tak mori bratr bratra, syn swojoho nana, přiwuzny přiwuznoho, přećel přećela přećiwo swojej woli. Swjaty wótc dorozemi dospołnje, w kak cyle wurjadnje hrózbnym hubjenstwje pólski lud tči, hdyž wón praji, zo „tutón lud bóle dyžli žadyn druhi surowe ćeže tuteje wójny je njesć dyrbjał a hišće njese."

Tule Pólsku, kotraž bě přez lětstotki prěnja škitarka křesćanstwa a kotraž też w najhórših khwilach njepřesta najlěpša a najswěrniša dźowka katolskeje cyrkwje być, njeje najebać toho hrózbnoho njezboža, kotrež je Boža předwidźiwosć na nju dopušćiła, we swojej wěrje khabłała. Tola wona trjeba hóle hač so wuprajje ludzi, mohutnoje pomocy, zo by w njepowalnej wěrje też te ćerpjenja přetrała, kotrež na nju hišće přińdu, a wona trjeba też skutkowneje pomocy, zo by sta tysacy swojich dźěći před khorosćemi, před nuzu, před hłodom, kiž sebi hižo nětkle telko wjele woporow žada, wobkhowała.

Tola w tutym njezbožu njemóže so, kaž swjaty wótc praji, Pólskej hinak pomhać, hač zo so wšě ludy k zhromadnomu skutkej zjednoća. Tohodla wobroćamy so my podpisani pólscy arcybiskopja a biskopja z dowěru a ze sylzojtymaj wočomaj na Was, wjeledostojni bratřa, a prosymy Was w mjenje maćerje miłosće a w mjenje wšěch tych swjatych, kotrychž je Pólska swjatej cyrkwi dała, nutrnje wo tole:

Postajće, zo bychu wěriwi Wašich wosadow swoje modlitwy z paćerjom swjatoho wótca na měnjenjo cyłoho pólskoho naroda zjednoćeli, runje tak też swoje wopory zjednoćeli z woporom, kotryž je Jězusowy zastupnik ze swojoho dźěła, kiž je w tutych hrózbnych khwilach wosebje wobćežne, z wulkej lubosću za wbohu Pólsku poswjećił.

Też najkrótša modlitwa a najpokorniši dar budźetej z pozběhowacym dopokazom, zo katolikojo wšěch narodow swoju ćerpjacu sotru z wutroby lubuja, a namakatej zawěsće pola miłosćiwoho Boha bohatoho myta. Bóžski wumožnik sam je přilubił, zo změje zhromadny paćeŕ přecy wuspěch, prajiwši: „Hdźežkuli dwaj abo tři w mojim mjenje su zhromadźeni, tam budu ja mjez nimi."

A na tute swjate słowa so powołajo a spušćejo prosymy Was, zo byšće wosebite modlenja za Pólsku zarjadowali a za hromadźenjo darow tón dźeń postajili, kotryž Wam wuprajić sebi zważimy.

Njech so na tutym dnju cyły katolski swět zjednoći přez dary miłosće a w nutrnym paćerju, zo by so tola Bóh nad swojim tutym njezbožownym ludom smilić chcył.

Prosymy Was tohodla, zo byšće za swoje wosady předpisali, zo njedźelu 17. oktobra 1915 maju duchowni we wšěch cyrkwjach wozjewić, zo je sćěhowaca njedźela, potajkim 24. oktobra, za tute modlenjo a hromadźenjo postajena; dale też, zo swjaty wótc wšěch, kotřiž so při tym wobdźěla, wšěch miłosćiwych dobroćerjow Pólskeje, „z cyłcje wutroby z wosebitym swojim japoštołskim žohnowanjom žohnuje".

A naš dobroćiwy Bóh chcył tute naše zhromadne prócowanjo na moraliske a materielne derjeměćo wšěch našej starosći dowěrjenych wěriwych žohnować, wón chcył wšěm tym njeličomnym ćerpjacym rany wuhojić a swětej, z krewju nasyćenomu, bórzy trajacy měr popřeć, a lubosćiwje spožčić, zo by so bórzy wot tutcje surowcje wójny zasy zhrabał.

Pokoj Boži budź a wostań přecy z Wami, wjeledostojni bratřa.

Waši bratřa w Khrystusu.

Podpisani su: Na prěnim městnje arcybiskop dr. Dalbor Hnězno-Póznański; potom łaćonski a armeniski arcybiskop w Lwowje (Lemberg), Bilczewski a Teodorowicz; Waršawski arcybiskop Kakowski; titularnaj arcybiskopaj Symon a Hryniewicki; Krakowski wjerchbiskop Adam Stefan wjerch Sapieha; biskopja w Kielcy, Kališu, Plocku, Przemyslu, Sandomirje, Tarnowje; swjećacy biskopja Waršawski, Lwowski, Krakowski a skónčnje titularnaj biskopaj a kapitularnaj vikaraj Póznański a Hněznanski, Jedźink a Kloske.

NB. Dary móža so wotedać na farach, a najskerje budźe też hišće wot biskopow Němskeje za Pólsku wopor w cyrkwjach wupisany.

Grichiska.

Nowe ministerium je pod presidentom Zaimis zestupiło. Najnahladniši mužojo wšěch stronow wone we sebi zjednoća. Najsylniša strona, strona prjedawšoho ministerpresidenta Venizela njeje w nim zastupjena. Tola njeje wjele stracha, zo budźe wona nowomu ministeriej napřećiwo dźěłać. Grichiski lud njecha wójnu, ale měr. Venizelos bě jón pomału tola do wójny zapletł. Hižo jednaše zasy ze štworozjednoćeństwom. Kral Konstantin je swój kraj z krutosću druhi króć před tutym njezbožom wobkhował a lud stoji k njomu. Nadźijomnje při tym wostanje.

Nowe njepřećelske nadběhi w Champagniji.

W septemberskich nadběhach běchu Francózojo žałostnje wjele ludźi zhubili a dyrbjachu trochu wodychnyć. Lědom pak běchu swoje wójska zasy někak wupjelnili, počachu nowy nadběh. Z dźěła dyrbjachu samsni wosłabjeni ludźo zasy z nowa do wohnja.

5. oktobra započa so z nowa kanonada, hišće surowša hač w septembru — liče se so 900000 kanonskich kulow na hodźinu. — 6. oktobra nadběhachu francózscy pěšcy přećiwo mordarskomu wohnju našich kanonow, mašinskich a ručnych třělbow a to w hustych črjódach. Padachu z **rynkami, mortwi ležachu po dwu a po třoch, husće kaž płotowe łaty**, tak wopisowaše jedyn z našich ranjenych smjertne wopory. Francózske zahuby dyrbja surowe być a jich jeći, runjež běchu z wjacy hač človjeskej zmužitosću prěni raz nadběhali, su tón króć sami bjez nadźije na dobyćo. Naši pak, samo ćežko ranjeni, ćerpja skoro radostnje pod parolu: „Njedamy so jim předobyć. Žadyn so njepředobudźe".

Wosebje horco wojowaše so pola „Ferme Navarie" a „Marie-à-Py" a wyšinje „Butte de Tahure", hdźež ma hewak runa droha Souain-Py koleno. Dobytk pak je porno zahubam tón króć hišće mjeńši hač w septembru.

(b)

Wojowanja w Serbiskej

su so za naše wójska derje započałe. Hłowny wjednik tamnišoho nowozestajanoho němsko-awstriskoho wójska je naš sławny pólny maršal z **Mackensen**. Pod nim nawjeduje při Sawje hač přez Bělohród awstriski general **Kövers**, přewinjeŕ Ivangoroda, a němski general z **Gallwitz**, kotryž je při Narewje a Njemenu wojował, wot Semendrije k ranju při Dunawje.

Wójna.

Zhubjene lětaki.

Naše wjednistwo wozjewja 6. oktobra:

W jendźelskich powěsćach 1. oktobra bu prajene, zo su Jendźelčenjo w powětrownych wojowanjach přewahu nad našimi lětarjemi dobyli. Sćěhowacy přehlad to najlěpje rozjasnja:

W měsacu septembru bu našich lětakow zhubjenych:

W powětře přewinjene:	3
zhubjene:	2
wot zemje potřělane:	2
hromadźe:	7 lětakow.

W samsnym času zhubichu naši njepřećeljo:

	Jendźelčenjo:	Francózojo:
W powětře přewinjene:	4	11
wot zemje potřělane:	1	4
za našej liniju k zemi nuzowane:	3	7
hromadźe:	8	22 lětak.

Tak zhubichu Jendźelčenjo a Francózojo w septembru 30 lětakow. (WTB)

Bělohród dobyty.

Awstriske wjednistwo wozjewja 10. oktobra:

Awstrisko-wuherscy wojacy generala Kövers dobychu so wčora do połnócnoho dźěła **Bělohroda** a wzachu z nadběhom twjerdźiznu města, citadellu. Dźensa rano wurubachu sebi němscy wojacy wot wječora puć do konaka. Na hrodźe serbiskoho krala zmahuja so němske a awstriske khorhowje. Też při rěcy horje a dele njemóžeše so brjohi wobstražowacy njepřećel nihdźe přećiwo zjednoćenym dźeržeć. W serbiskej Posavinje a Macwje bu wón wot awstrisko-wuherskich mocow wróćo ćisnjeny. (WTB)

Naše a awstriske dobytki w Serbiskej.

Naše wjednistwo wozjewja 11. oktobra:

Nad **Drinu** wuwiwaja so dalše wojowanja. Na fronće mjez **Sabaćom** a **Gradistu** je překhod přez Dunawu dokonjany; k połdnju wot **Bělohroda** su wyšiny mjez **Zorkomom** a **Mirijewom** dobyte. Dale k ranju započina so nadběh. Anatema-stojnišćo we wobłuku Dunawy pola Rama bu z nadběhom wzate; dale dele k Orsowje wojuje tu a tam artillerija.

Němscy wojacy zajachu dotal **14 officirow**, **1542 muži** a dobychu **17 kanonow** (mjez nimi **2** ćežkej) a **5** mašinskich třělbow. (WTB)

Awstriske wjednistwo wozjewja 11. oktobra:

W **Macwje** a pola **Obrenowača** njeběchu wosebite podawki. Přez Bělohród pokračowace awstrisko-wuherske a němske mocy zahnachu Serbow z jich k južnomu ranju a k južnomu wječoru ležacych wobtwjerdźeni, při čimž naši wojacy **zelenu horu** a **Velky-Vracar** z nadběhom dobychu.

K **Semendriji** a **Pozarevačom** postupowachu divisije našich zwjazkarjow zasy nahladnje. (Nazajtra bu Semendrija dobyta.)

Při předobyću **Bělohroda** padże k. a k. wójskam **9 łódźstwowych kanonow**, **26 rolow** pólnych kanonow, 1 rozswětlak, mnoho třělbow, wjele municije a druheje wójnskeje nadoby do rukow, **10 serbiskich officirow** a přez **600 muži** bu zajatych. Krawne zahuby njepřećela běchu **jara wulke**. Dunawske łódźstwo zezběra něšto rěčnych a mórskich ruskich minow. (WTB)

Wosłabjeni Serbojo přecy hišće zmužiće wojuja.

Naše podmórniki w srjedźnym morju

běchu poslednje tydźenje wosebje pilne. Su wot srjedź septembra po spušćomnych powěsćach na dwanaće wulkich parnikow podnuriłe, mjez nimi wulke z wojakami. Pola Matepene na južnym kóncu Grichiskeje podnurichu 8000 tunow wulki parnik „Arabic".

Z druhich podnurjenych łódźi su wosebje spomnjenja hódne:

Jendźelske łódże:

Parnik „Ramarsan" z 500 indiskich wojakow 18. sept.
„Patagonia" (3000 tunow) 15. sept.
„Linkmoor" (4000 tunow) 20. sept.
„Cyrene" (3000 tunow) 1. okt.

Z francózskich łódźi buchu podnurjene:

Pomocny křižak „Indian" (800 tunow).
„L'aude" (3000 tunow).
„Provincia" (3000 tunow) 1. okt.
„Ville de Mostagnan" (2650 tunow).
„Ravitailleur" (3000 tunow), Awstriskim wzaty parnik.

Z Athena přikhadża zapozdźena tuta powěsć: Kapitan grichiskoho parnika „Patris" powěda, zo 7. okt. francózski parnik „Samblin Haver" wo pomoc wołaše. Wón bě wot němskoho podmórnika torpedowany a podnurješe so něhdże 100 mil k ranju wot kupy Malta z 2000 algěrskich třělcow. Hdyž „Patris" k městu njezboža dojěchže, bě „Samblin Haver" ze wšěmi wojakami so podnuril. Jendźelskim čołmam bě so jenož poradźiło, 90 muži z wjetša ranjenych wumožić. „Samblin Haver" bě na puću do Mudros. (b)

Što praji štworo-zjednoćeństwo k podawkam na Balkanje?

Z jendźelskich nowin je słyšeć, zo štworozjednoćeństwu cyle lohko njeje. Čuje, kajke strachi jendźelskomu knježstwu w Egiptowskej a Indiskej z balkanskich podawkow hroža. A za ničo so Jendźelčenjo tak njeboja kaž za Egiptowsku.

Hłowna jendźelska nowina „Times" ma wobstojnosće za **jara kritiske** a praji, Němska dyrbi **pak połna dowěry pak w zadwělowanju być. Skónčny wotpohlad Němskeje je, wěstosć jendźelskoho knježstwa w Asiji a puće k njomu wobhrožować.** Němskeje sony su wulkotne, wona pak ma daloke puće k nim.

Druha jendźelska nowina, nahladny „Manchester Guardian" pisa: Venizelos je přećiwo wuwožowanju wojakow w Saloniki protestował, runjež joho protest jara khutnje měnjeny njebě. Nowy kabinet budże najskerje protest wospjetować, z rozdźělom, zo je khutnje měnjeny. W kritiskim wokomiku, hdyž zjednoćeni — štworo-zjednoćeństwo — na liniji přez Saloniki postupuja, móže Grichiska jich podnošku wobhrožować. Nowina rozłožuje, kak ważna tuta linija je a pisa potom dale: Francózsko-jendźelske wójsko budże, jeli do zymy dale njepřińdże, we wulkich wuzkosćach a jeli so Němcy do Turkowskeje předobudu, w najwjetšich strachach. Za tutym wójskom dyrbimy **Egiptowsku** a **Suezkanal** zakitać. Mamy wšu přičinu sebi přeć, zo so tute hobrske wojeńske problemy w Europje, nic w Asiji, a radšo na liniji Saloniki hač blizko Konstantinopla rozsudża. Zjednoćeni měnjachu, zo budże Grichiska liniju Saloniki přećiwo Bołharskej škitać. Tuta nadźija njeje so dopjelniła. Wobstoji strach, zo nam Grichiska Saloniki, našu podnošku pod nohomaj, wotćehnje a nas powali. (b)

Wjele wjetšich jendźelskich nowin swojomu knježerstwu hórko porokuja, zo joho politika w Bołharskej a Grichiskej njeje lěpšoho wuspěcha měła a žadaja, zo bychu tam ze wšej raznosću wustupowali. W Bołharskej pak wša jendźelska diplomatija zawěsće ničo wjacy njedocpěje a w Grichiskej njejsu za nju też najrjeńše wuhlady. Jeničke, štož mohło jim pomhać, by wulke dobyće było a z tym skoro wšudźom klaca.

Jendźelske podmórniki w šwedskich morjach.

Karlskronaska nowina „Blekinge Längstidning" wozjewja, zo su k połdnju wot Oelanda tři jendźelske podmórniki. Němski parnik z wuhlom bu w Kalmersundże podnurjeny. Na parnik „Germania" z kowom bu třělane (póndźelu připołdnju) a zo njeby so podnuril, zajěchže pola Blekinge na kraj.

Na samsny podawk počahuje drje so powěsć z Kalmara, zo bu póndźelu popołdnju hamburgski parnik „Nicomedia" na južnym kóncu Oelanda podnurjeny.

Z Trelleburga so piše: Na južnym kóncu Oelanda bu němski parnik „Gutrune" z Hamburga z wuhlom podnurjeny, 3000 tunow wulki. 34 muži sylna wobsada bu wot parnika „Baltic" wumožena a do Trelleburga přiwjezena.

Bołharoju počinaju wójnu.

Z Niša so z krótka wozjewja: **Bołharoju su nas na fronće Knjazewač přimali.**

Město **Knjazewač** leži při rěcy Timok na serbisko-bołharskej mjezy. Z tym hrozy Serbam strach za **Niš**, jich residencu. Tu pak su hižo do **Pristiny** přepołožili.

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(13. pokračowanjo.)

Radować smě a dyrbi so kóžde dźěćo, kotromuž je dowolene, po dołhim dźělenju hišće z maćerku so dlěji čas wjeselić móc. Ale toho zboža nima kóžde; husto přimnje so (prjedy) smjerć droheje maćerje prjedy hač bě dźěsću možno, so domoj wróćić; smjerć njehlada na zwjazki lubosće a roztorhnje njesmilnje tež te najkrućiše. Tola mać tróštuje z njebjes dele zrudne dźěći, jim z kěrlušom prajo:

„Wy, moje lube dźěći!
Drje pře-mnje płakaće;
Wam zrudna hwězda swěći,
Zo wjac mje nimaće.
Wy běšće lubowane
Tu přecy wote mnje;
Nětk pak sće wopušćene;
To je, štož zrudźi mje.

Tón Knjez mje k sebi woła;
Wy dźěći, dobru nóc!
Ach, dźeržće moje słowa,
A khwalće Božu móc!
Bóh Knjez so za was stara,
Jom' swěrne wostańće;
Wón lubuje was jara,
Też joho lubujće!"

W druhim kěrlušu napomina mać nana, zo by mjeńše dźěći k bohuspodobnomu žiwjenju woćahnył, dźěći pak žohnuje wona hišće z njebjes je tróstujo:

Tak za dźěći so dale staraj
A dźerž je wšědnje k modlitwje;
Też rano, wječor napominaj,
Zo modla so wšě hromadźe,
Zo Bohu so tak dźakuja
A nikom' złoho nječinja.

Wam pak, o moje lube dźěći!
Wam Bóh daj swoje žohn'wanjo.
Njech joho trošt wam stajnje swěći
A wołóž waše žar'wanjo.
Wón daj wam čerstwym dale rosć,
Daj hnady a też khlěba dosć.

Smjerć roztorhnje zwjazki lubosće, ale jenož za tutu zemju: do wěčnosće pletu so wone dale. Maćerny wobraz zaryje so hłuboko do wutroby a stoji žiwy před nami. To powěda nam zasy naš Čišinski „Na maćerinym rowje":

1. Na fararjec ćichim ladku
W sylzach woko myju, stoju;
Na móličku hladam rjadku,
Kotraž mać mi kryje moju.

2. Žałosć do duše mi jima,
Tola skoržić njesměm jara;
Mać by wotućiła, nima
Ženje twjerdeho dźě spara.

3. Z dopomnjenjow duch sej čěra ...
Štož w nim hórkosćow a hary
Přery, jedyn wobraz měra
Hłuboko so jemu zary —

4. Miły wobraz maćerjny —
Wón kaž słónco swěći rjenje,
Honi z duše ćmowe sćiny,
Wabi do njej' wokřewjenje.

5. Haj, njech wšitko też mi skruši
We wichorach wosud slepje,
Ničo wobraz twój mi w duši
Njezaćmi a njerozćepje! —

6. Škórcy fifola na dubje
Lubej maćercy do rowa,
A mi wobraz jej' so hłubje
Do swjatnicy duše khowa.

Mać je zašła do domu měra; dźěćo pak wostaji wona w žiwjenju, wosrjedź boja. Ale wona žohnuje je z njebjes, sćele jomu škričku tamnoho njebjeskoho pokoja, hdyž chce so wbohomu dźěsću wutroba puknyć ze zrudobu a ze strachom. Hdyž sebi dźěćo pomhać njemóže, potom wobroći so wone z prózstwu na nju kaž Čišinski:

1. Do jstwički mi měsac swěći
A mi do wutroby kuka,
Zašłych časow mortwe dźěći
Budźi, stare rany puka.

2. A mje horce čoło pali,
Woko wulke sylzy płače,

Delcassé prosy wo wotpušćenjo.

Francózski minister zwonkownych należnosćow Delcassé je wo wotpušćenjo prosył wudawajo, zo je khory. Woprawdźita wina su drje za joho stronu hubjene stojnišća na bitwišćach a diplomatiske wuzkosće, wosebje na Balkanje. Delcassé bě jedyn z hłownych šćuwari za wójnu.

Wozjewjenja našoho wjednistwa 14. oktobra:

Wječorne wojownišćo.

Njepřećelske monitory třělachu na mórski brjóh pola **Westende** a njepřećelska artillerija na naše stojnišća pola **Yperna** bjez wuspěcha. Z dobom přimachu Jendźelčenjo na cyłej fronće mjez **Ypernom** a **Loos-om**, kur a płun rozšěrjejo; nadběh so cyle zwróći. Tu a tam so kurowe mróčele do njepřećelskich hrjebjow wróćachu. Jenož k połnócnomu ranju a k ranju wot **Vermelles** zasydlichu so w małych dźělach našich hrjebji, buchu pak z wjetša z ručnymi granatami zahnaći.

Pjeć nadběhow bjez kura, ale ze sylnymi mocami na stojnišća k wječoru na **Hulluch** buchu pod ćežkimi zahubami za njepřećela wotražene.

K połdnju wot **Angres** wzachmy při napřećnym nadběhu 2 mašinskej třělbje. Při rjedźenju małych hnězdow, kiž Francózojo na hórkach k ranju wot **Souchez** hišće dźeržachu, wosta 400 jatych w našich rukach.

W Champagniji Francózojo z wobeju stron Tahure **nanajzasaklišo dale nadběhowachu.** Pjeć nadběhow k połdnju, dwaj k połnocy drohi **Tahure—Souain** rozpadnychu pod ćežkimi zahubami. Nócne pospyty podusy naša artillerija w nastaću. Na Combres-hórcy bu 120 m dołhi njepřećelski přěrow rozbuchnjeny. We Vogesach spytowachu Francózojo jim 12. okt. wzate hrjebje při Schratzmännlu zasy dobyć; jich nadběha złama so při našich zadźewkach.

Rańše wojownišća.

Wójska maršala Hindenburga.

K wječoru a k južnomu wječoru wot **Illuxt-a** zahnachmy Rusow z jenoho dalšoho jich stojniščow, zajachmy **650 muži** a dobychmy 3 mašinske třělby. Ruske nadběhi k wječoru a k južnomu wječoru wot Dwinska buchu wotpokazane.

Wójska hrabje Bothmera

dobychu **Hajvoronku** (k połdnju wot Burkanowa) a zahnachu Rusow přez **Strypu** wróćo.

Balkanske wojownišćo.

K połdnju wot **Bělohroda** naše wójska postupuja. Wobtwjerdźenja Pozarevača su hač do dźěla južneje strony wzate. (WTB)

Franc Kral

Strach a bojosć tłóčeše so mi do wutroby, hdyž zańdźeny tydźeń z wróćopósłanych póstowych posyłkow zhonich, zo je naš Franc Kral „zhubjeny". Móžnosć drje bě, zo je w jendźelskim zajeću, dokelž bu wulki dźěl joho regimenta při žałostnych nadběhach we poslednich dnjach septembra zajaty. Toho so mnozy nadźachmy. Ale struchła powěsć 9. oktobra zniči wšu nadźiju. Bohužel! Z pisarnje 9. kompagnije Kamjenskoho pěšoho regimenta, ke kotrejž přisłušeše, dóstach dopis, zo je hižo 25. septembra před wyšinu pola L... swoju krej za wótcny kraj přelał a wotpočuje nětko na rjekowskim kěrchowje w Lens. „Kompagnija zhubi z nim jenoho z najlěpšich a najnjebojaznišich podwyškow. So žanoho siracha njewotwlakuje, dawaše wón wojakam stajnje dobry přikład. Też běše wón jara swěrny towarš. Cyła kompagnija měješe joho rad a tohodla wobžaruje jara joho smjerć." Tak sudźa wo nim joho předstajeni.

W poslednich dopisach mi zdźěli, zo na jara strašnym městnje stoja. Podaty do Božeje wole začuwaše swój dóńt. „Z horcej žadosću čakamy wězo na dźeń, kiž nas z tuteje hele zasy wuswobodźi. Hórje nihdźe druhdźe trjechić njemóžemy ... Kaž je Boža wola!"

Z nowa žaruja Serbja wo młodoho narodowca, kiž dyrbješe być hwězda na serbskim njebju. Z wótrym mječom bije nam smjertny jandźel rany, njehladajo na starobu, staw a ważnosć. Hakle 28 lět stary — 26. novembra by swoje 29. narodniny swjećił — bě tola hižo jedyn z najpilnišich a najpłódnišich serbskich spisowaćelow. Joho mjeno měješe dobry zwuk pola tukrajnych a wukrajnych. Štož bě wón za naše towarstwowe žiwjenjo, to rozpisować rěka dźěl stawiznow našich towarstwow wo posledních dźesać lětach spisać. Khrósćicy, Pančicy, Jaseńca, Njeswačidło, Wulke Zdźary, Łaz, Budestecy, Rakecy a hišće druhe serbske wsy, hdźež su narodne towarstwa zaměšćene, ważachu *sebi joho njesebićnu podpjeru a wušiknu* organisaciju. Wón da nastork k założenju wjacorych serbskich towarstwow, derje wědźo, *zo jenož přez nje je nam móžno*, rěč a narod zdźeržeć. We wšelakich bě ze sobustawom, a zjednoćenjo mnohich do zwjazka „Domowiny" je sobu joho skutk, hdźež wot wšoho spočatka do předsydstwa słušeše.

Joho płódna dźěławosć jewješe so wosebje na spisowaćelskim polu: Nadźija, protyčka za małe dźěći, Raj, spis za šulsku młodosć, Přiručna knižka za naše towarstwa, wšelake přinoški za serbsku knihownju, dźiwadłowe kruchi, připrawjene za serbske jewišćo (najznaćiši z nich „Burska krej") a hišće druhe su płody joho pilnoho pjera. Katolski Posoł, Krajan, Serbske Nowiny a wosebje Łužica, kotruž je wón wjacy lět redigował a jako redaktor duchowny zwisk z nami spřećelenymi Słowjanami dźeržał, podpjeraše joho pilna ruka, też němske nowiny, hdźež po trěbnosći Serbow přećiwo njepřećelskomu šćuwanju njebojaznje škitaše. Serbske zhromadźizny, skhadźowanki a swjedźenje wopytowaše pilnje a pomhaše wšudźom ze słowom a skutkom, a bě rad widźany a witany hósć swojoho přećelnoho a wutrobitoho wašnja dla. Wšitcy mějachu joho rad.

Byrnjež při swojim narodnym prócowanju też njewjesołe nazhonjenja činił, njezhubi tola nadźiju na lěpši přichod Serbowstwa. Narodna mysl překisa joho cyłe žiwjenjo. Zahe zahori so za swój serbski lud. To běštaj jomu dobraj a přeswědčenaj staršej kruće

---

Na mnje so kaž kamjeń wali,
Mysl so z mysłu wjerćo skače.

3. Bjez domizny — bjez staršeju —
Bjez lubosće — w cuzej zemi —
Hdže a k tróšteju dušu čeju?
Nadźčj mrje, so zbožo lemi —

4. Jandźelo mój z njebjes luby,
Leć na keřchow, přiwjedź z rowa
Maćerku, zo z jeje huby
Pokojenja pił bych słowa!

Hdyž wichor žiwjenja howri a žołmy chcedźa wojowacoho pózrěć, potom da dopomnjećo na maćerku wodychnjenjo a nowu móc k dalšomu bojej po słowach Ćišinskoho:

1. Maći, słyš, słyš maći złota, luba:
Dźěćo tebje prosy běđne twoje!
Hroznosć šwika mje a zawisć hruba;
Dušu rozcychnuja njepokoje.

2. Maćerka, wzmi na klin mje; na klinje
Twojim daj mi powodychnyć khwilu!
Tu mi rany hoja, běda hinje,
K wutrobje hdyž twojej hłowu skhilu.

3. Zemju, na kotrejž mje nan a mać
Wučeštaj čuć serbski, su mi wzali,
Tola lubosć, kiž so w duši pali,
Bohu dźak, zo njemóža mi wzać.

4. Při łožu ze zdychowanjom sedźi
Kaž mać, kotrejž po synje so styšće,
Kotraž k Bohu w stysknym horju žedźi
Wrót a pomoc jemu prošu — słyšće!

Haj, při rowje maćerným namaka krjudowana wutroba měr a pokoj w tutym swětnym boju. Kak lohko je syrotcy, hdyž móže so na maćerným rowčku wupłakać a sebi tróšta naspěwać; kak lohcy kroči młodźenc do cuzby, posylnjeny z požohnowanjom, kotrež sebi prjedy wuprosy na rowčku maćerným. A kaž słyšachmy z basni Ćišinskoho, da samomu wupruhowanomu mužej dopomnjećo na dny dźěćatstwa tróšt a pomoc a wjeselšo jomu bije wutroba, hdyž so při rowje maćerným dopomni na jeje lubosć, kotraž pod dornom spi. Połny zmužitosće wopušći wón swjate město, zo by dale wojował a njesł ćeže žiwjenja. Drohe wopomnjećo na maćernu lubosć přewodźa joho kaž jasna hwězda njebjeska; kaž łódźnik hlada za hwězdu na njebju, zo by po njej rjadował běh swojeje łódźe.

Hdyž wón widźi rjane hwězdne njebjo, mysli na dny dźěćatstwa, hdyž z maćerju kedźbowaše na rjane hwěžki. Rjany spěw je nam wot tym zanjesł Ćišinski:

1. Njebjesa so frinkola:
Telko swětłych wóčkow hlada.
Mi pak jara zabola:
Stary spěw mi na mysl pada.

2. Mać by mi jón spěwała:
„Spinkaj, dźěćko, Bóh će kryje;
Hwěžcy, zo by njespała,
Wóčko z rosu swětłe myje.

3. Spinkaj w měrje; mučny swět
Z ćopłym posleščom Bóh hrěje.
Sparnej zańdźel wóčcy nět.
Hwěžkow połne njebjo kčěje!" —

4. Hwězdy hišće swěća drje;
Wóčko pak, kiž lubje pasło
Jako swěrna hwězda mje,
Maćercy je dobrej hasło.

Mnohi je hižo nazhonił, kajki škit we strachach a spytowanjach dopomnjećo na maćerku je. Haj, hdyž je mać dawno hižo zemrěła, dźěći pak wosrjedź wichorow žiwjenja stoja a traš su w najwjetšim straše wěru a pócćiwosć zhubić, potom dowjedźe jich tute słódke dopomnjećo na prawy puć wróćo. Haj, po smjerći je maćerka hišće dobra pastyrka swojim dźěćom a dźěćowdźěćom, kotraž je z rowa žohnuje:

Hdyž pójdźeš na row maćerki,
Modli so za naju dźěsći!
Jej čista twoja modlitwa,
Spodobać so budźe wěsći.

So duša wróći z wěčnosće
Ze spěšnym zas křidłom ducy —
Za naju zbožo pod dornom
Styknjetej so lubej rucy ....

Rjany nastawčk wo poćahach mjez maćerju a dźěsćom přinjese „Raj" (1909, č. 12), powědajo wo „kolebcy a rowje":

do wutroby zaščěpiłoj. Štó by sebi myslił, zo z tuteje łahodneje postawy na Radworskej šulskej ławcy dorosće duchowny hobr, we lubosći wobjimacy cyły serbski lud.

Po jenolětnym wojerstwje w Budyšinje (1907—08) bu jako podwyšk wotpušćeny a přińdże za pomocnoho wučerja do Khrósćic, hdžež 3 lěta spomožnje za šulu a Serbowstwo skutkowaše. Jutry 1911 přesydli so do Kamjenca a bu tam bórzy k statnomu wučerjej pomjenowany.

Swojim šulskim dźěćom běše wušikny wučeŕ a starosćiwy nan. Wšitke stojachu jenak blizko joho wutrobje. Wosebje měješe nadawk z cuzymi słowjanskimi dźěćimi so zabjerać a je wukubłać. A tak bě widźany a lubowany w šuli a zjawnosći. Z tutymi naspomnjenjemi pak njeje joho wobšěrna dźěławosć dočěrpana.

Mała hórka na kěrchowje rjekow w Lens je smuha pod joho žiwjeński běh. Tam sahaju nětko mysle želneje wutroby. W bóle pišu swojomu wosobinskomu přećelej a narodnomu bratrej posmjertne wopomnjeco. Swěrnych Serbow dźak sćěhuje Tebje do rowa. Serbska Klio zapisuje w njewuhašitych pismikach Twoje mjeno do analow serbskoho luda. My rowjenkojo pak dołžujemy Tebi njezaprahnitu lubosć a wopomnjenjo do wšěch časow. Wotpočuj też w cuzej zemi nětko w měrje a pokoju! Jurij Słodeńk.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) W třinjedźelskej krawnej bitwje w krajinje Champaniji, 22. septembra započatej, je dale padnył:

Wučeŕ **Franc Kral z Radworja** (naposledku w Kamjencu), podwyšk w pěšim regimenće čo. ... Wón padźe, z granatu do wutrobna trjecheny, 25. septembra při nadběhu (štormje) na hórku čo. 70 (blizko Lorettskeje hórki) pola Arrasa we wojowanju přećiwo Jendźelčanam. Joho ćěło za někotre dny namakachu a na měsćanskim pohrjebnišću w blizkim Lensu pokhowachu.

Joho zasłužby wo serbsku narodnosć budźa na druhim městnje wopominane.

Ranjeni su:

Wučeŕ **Felix Pětranc ze Zdźěrje** (nětko we Lipsku), wyšši podwyšk (Feldwebel) w pěšim regimenće čo. 183 (we wójsku „Falkenhausen"). Wón bu 26. septembra pola ... z granatowej třěsku mjezwoči ranjeny a lěkuje so nětko w Trieru (w rheinskej provincy).

Mikławš Měšeŕ z Měrkowa, reservist we narunanskim pěšim regimenće čo. ... Njepřećelska kulka joho 25. sept. pola Ste. Marie à Py na lěwej rucy a nozy zrani. Strowi so w lazareće w Baireuće (w Bayerskej).

Jurij Štraws ze Zdźěrje, tohorunja reservist w narunanskim pěšim regimenće čo. ... Wón bu 27. septembra (6. bitwowy dźeń) wječor też pola Ste. Marie à Py ranjeny, a to na nimale spodźiwne wašnjo. Jomu přileća kruch granaty do kapsy (do zaka) a by najskerje, kapsu přerazywši, dale lećał, ale Štraws měješe w kapsy 45 patronow. Tute přez zraženjo z granatu rozlećachu a joho mjezwoči wopalichu a na prawej nozy zranichu. Hóji so w klóštrje w Aldersbachu (w Delnjej Bayerskej).

Pawoł Kunat z Měrkowa, wojak w krajnowobornym regimenće čo. ... Jomu 24. julija pola Nowoho Georgjewska ruska kulka šiju ćežcy zrani. Wón přebywa w lazareće we Thornje (w rańšej Pruskej).

⁘

Z Nowoho Bronja pola **Radworja.** (Woheń.) Zańdźeny tydźeń wotpali so tu wuměnk Lokec korčmy. Sylneje kurjawy dla w susodnych wsach lědma wo wohenju što pytnychu.

⁘

Z Pančic. Pjatk tydźenja 8. oktobra bu nowy přitwar tudomneje šule cyle ćiše poswjećeny.

⁘

Z Wotrowa. Wójna, kotraž bě hač do kónca zańdźenoho lěta našu wosadu nimale bjez zrudźenja wo z wosady padnjenych wostajiła, počina też do našich lubych wosadnych kruće přimać. Tak je póndźelu powěsć wo smjerći **Jana Šwarca ze Žuric** dóšła, kotryž je 27. sept. w Francózskej padnył. Wotemrěty ma khwalbu křesćanskoho w cyłej wosadźe a dale česćenoho młodźenca a dobroho syna. Joho smjerć staršeju ćim ćežo potrjechi, dokelž staj hižo přez lěto bjez powěsće wo druhim synu, wo kotrymž wěstaj, zo bu ćežcy ranjeny, dale pak ničo. Powěda so hižo dlěji čas, zo je jaty w Marokko. — Też wo druhich wosadnych so powěda zo su pak padnjeni pak jeći. Wěsta pak je jenož powěsć wo Michału Špitanku z Wotrowa, kotryž je jaty z Francózskeje pisał, zo so jomu hewak derje wjedźe. Wšě druhe powěsće su bjez krutoho podłožka.

⁘

Z Kulowa. Dalše wuznamjenjenja we wójnje dóstaštaj: wójnski invalida Jan Pjaca, murjeŕ w Kulowje, a feldwebel Pětr Narčik z Rachlowa (w Kamjenskim pěšim połku), mjenujcy železny křiž 2. rjadownje. Wobžarujomnje je posledniši po přepodaću wuznamjenjenja bórzy na polu česće padnył.

— (Nuza z petrolejom.) Dokelž tu we Kulowje ani płuna ani elektriskeje swěcy nimamy, začuwamy přecy bóle nuzu na petroleju, hdyž ćmowe nocy přecy dlěje bywaju. Hdyž pak wóz z petrolejom z Wojerec přikhadźa, so kóždy prócuje, zo by tak wjele hač jeno so hodźi wot tuteje požadaneje wodźički dóstał. Ći, kotriž też hewak wjele tworow trjebaja a pola wjacorych překupcow kupuja, móžachu to też nětko z pertolejom činić a dóstachu přez to wjacy hač druzy potrjebni. Zo pak by so wěc bóle zarjadowała, je město tohodla wobzamkło za petroleum khartki zawjesć. Hdyž sebi tajku za 1 pjenježk kupiš, ma kóžda swójba prawo, zo móže wot jenoho překupca ¼ litra petroleja wob tydźeń dóstać.

„Naše prěnje łóžko je kolebka, naše poslednje row. Do kolebki połoži maćerka lube dźěćo, do rowa dźěćo drohu maćerku. Při prěnim sparje ćichim, měrnym, spěwa zbožowna mać a sylzy wjesela a spodobanja kapaju z jeje wočow lubomu dźěsću na kolebku; při poslednim sparje spěwa so za tu maćerku, a dźěćo roni sylsy dźakownosće na drohi tón row. Štó też to mohł zarunać swojej maćeri wšu tu lubosć! Kak rjenje sćele wona kolebku a kładźe zahłwčki te małke, zo by lubušk derje spinkał. A hdyž maćerka po zemskim pućowanju wotpočnje w khłódnym rowje, štó pyši jeje row? Dźakowne dźěćo čini to zawěsće!

Maš-li luby rowčk, ow njezapomń jón! Dźi a pohladaj kajki je. Też to je dopokaz lubosće a dźaka, hdyž pyšiš drohim wotemrětym rowy. A pobožnje tam wuspěwaj ćichi „Wótče naš"!

(Přichodnje dale.)

Dla pancanja mloka

bu w Hanovru ratař Schild z Hildesdorfa **k 200 hr.** khostanja zasudźeny. Zastupjeŕ škórźby pokazowaše na to, zo při wšěm powyšenju płaćiznow mloka tola ličba skórźbow dla pancanja wobžarujomnje rosće. Tohodla je nuzne, zo nimo pjenježnoho khostanja też hišće so jastwo přida. Sudnistwo pak w tymle padźe, dokelž 60 lětny starc hišće khostany njebě, wot jastwa wothlada.

Naše towarstwa.

„Jednota", towarstwo kat. Serbow w Budyšinje

měješe minjenu njedźelu swoju měsačnu zhromadźiznu. Knjez bohosłowc Khětan ze Słoneje Boršće bě nam hišće, prjedy hač zasy na swoje studije woteńdźe, přednošk dobroćiwje přilubił. Po wuspěwanju kěrluša poswjeći předsyda najprjedy žarowace słowa našomu njezapomnitomu a swěrnomu sobustawej, hudźbnomu wjednikej našoho towarstwa, knjezej cyrkw. wučerjej **Janej Rječcy,** kotryž je nas nětko, w tutej žałostnej wójnje padnywši, wopušćił na přecy. Wopomnichmy w krótkim přehladźe joho njesprócne skutkowanjo a dźěło na tak wšelkich polach, we cyrkwi, šuli a w towarstwach a też we wšědnym žiwjenju. Jednota wšak wě, što je z nim zhubiła, wona też wo njoho žaruje z cyłeje wutroby w hórkej bolosći a tola dyrbi so podćisnyć Božej woli. Jednota je hižo swoje želenjo wuprajiła w nawěštku w Posole, je dała dźeržeć spěwane Requiem w cyrkwi Našeje Lubeje Knjenje, hdžež je zemrěty telko lět skutkował, kotrež bě bohaće wopytane, a Jednota wopokaza jomu swoje počesćowanjo, hdyž so na tutej zhromadźiznje wšitcy přitomni pozběhnychu. Bóh daj našomu lubomu knjezej Rječcy wěčny wotpočink a płać jomu wšitku joho lubosć a starosćiwosć a wšě prócy z lěpšim mytom njebjeskim!

Naše towarstwo ss. Cyrilla a Methoda pak podawa nam hišće w dźensnišim čisle joho wobraz z poslednich lět. Škoda, zo žanoho wosebitoho wobraza nimamy, by był wjele jasniši hač tutón, kotryž dyrbješe so hakle zhotowić a powjetšić z wobraza cyłoho wučerskoho kollegia.

Knjez bohosłowc Khětan přednošowaše nam wo stawiznach prawosławneje abo ruskeje schismatiskeje cyrkwje. Pokazowaše na přičiny tohole zrudnoho rozšćěpjenja a dźělenja wot stoła s. Pětra, romskoho bamža, na wšelakosć, kotraž wobstoji mjez tutej a katolskej cyrkwju a wěru, kaž też na wobstojnosće cyłoho nabožnoho žiwjenja w tutej cyrkwi, kotraž je so po času cyle wuwiła abo zapadnyła do statnoho wustawa. Za jara zajimawy přednošk bu knjezej rěčnikej wutrobny dźak wuprajeny a zhromadźizna k tomu postany.

Na kóncu spominachmy na našich w polu stojacych sobustawow a wupraji so też přećo, zo chcyli swójbni adressy tych sobustawow wozjewić, kotrež su so přemeniłe abo kotriž buchu hakle nětko pozdźišo nutřćehnjeni, a to pak k. Šipšikej abo k. zastojnikej Hejdušcy. — Zhromadźizna bě poměrnje derje wopytana.

Wot ćaha přejědźeny.

W Dubinje pola Drježdźan chcyše póndźelu rano wokoło 6 hodźin dźěłaćeŕ Kurt Šołta z Niederhäslich na dwórnišću hišće do ćaha skočić, hdyž tutón hižo počinaše jěć. Tola wón so z deski wobsuny a padźe na šćěny. Pytachu drje ćah hnydom zastajić, tola kolesa jenoho woza přejědźechu hižo ćěło njezbožownoho runje na srjedźa a tak joho też hnydom morichu.

Někotre wójnske listy.

1. list.

Wudowa, kotraž měješe jeničkoho syna we wójnje, kotrohož bě njepřećelska kulka trjechiła, přepoda posledni list wot njoho jenomu klóštrej. W lisće stoješe takle:

„Moja luba maćerka! Dźensa dyrbiš, moja lubowana maćerka, za dlěji čas zasy něšto wot twojoho horcolubowanoho syna słyšeć. Poslednje njedźele mějach wjele bolosćow a žałosćenja. Nadźijomnje dóstanješ tutón lisćik w najlěpšej strowoće. Nětko pak njemóžu so wjacy zdźeržeć, tebi prajić, zo ležu ćežcy ranjeny w lazareće. Bóh je mje za swojoho najlubšoho wuzwolił, dokelž pósła mi wulke bolosće. Křiž a ćerpjenjo dźěn su dary Božeje lubosće.

Moja luba maćerka! Dźensa pohladuj jenož hišće do tamnišoho žiwjenja; přetož moje rany njemóžu wjacy dlěje znjesć. Moja maći, by mi žel činiło, hdy by moje dla też jenož jenu jeničku sylzu płakała. Budź sylna mać! Budź podobna maćeri Božej! Dźi k dwanatej staciji křižowoho puća a praj z maćerju Božej: „Hlejće, hač je bolosć runja mojej bolosći.“

Wumru rady; přetož wumru za česć swojoho wótcnoho kraja. Ale twojedla je mi smjerć tak ćežka. To pak je mi k tróštej, zo Bóh, kotryž je mje tebi daril, mje też zasy tebi wozmje. To je jara wulki wopor za tebje, ale budź sylna!

Hišće jónu dźakuju so tebi za wšitko dobre, štož sy mi wopokazała. Bóh zapłać to tebi wjele tysać króć. Spěwaj prawje za mnje, zo by mje Bóh bórzy do swojich njebjes wzał. Nadźijomnje přińdźeš bórzy za mnu, potom budźemoj na wěčne zjednoćenaj: Žadam hižo za njebjom.

Hišće jónu, luba maćerka, praju tebi, tróštuj so! Wokřewjam tebje we duchu.

Strowi će hišće na smjertnym łožu horcolubowany syn.

Njemóžach tutón lisćik wjacy sam napisać, tohodla powědach to našej miłosćiwej sotře, kotraž so też po mojej smjerći postara, zo lisćik do twojeju rukow přińdźe.

Božemje! Na zasywidźenjo w njebjesach!

2. list.

Wučeŕ na universiće (wysokej šuli), kotryž — ze železnym křižom debjeny — jako wyšk pola pionirow we Frankfurće stoji, pisa na swojeju staršeju mjez druhim też sćěhowace słowa:

— — — Nětko chcu też směšk powědać, kotryž njeje wote mnje wunamakany. Dóstach poručnosć, z 15 kolesojězdźerjemi wot Br. k rěcy Marni jěć a wuslědźić, hač je móst wot njepřećela roztřělany abo nic. Je-li hišće cyły, dyrbjach jón tak dołho dźeržeć, doniž naši hač tam njedóńdu. Puć hač k njomu bě wokoło 20 km. Jědźech z mojimi pjatnaćomi a přijědźech, bjez toho, zo by mje njepřećel wuhladał, zbožownje k mostej. Hnydom roztorhachmy železniske šěny a nawalachmy před móstnej khěžku něšto měchow pěska.

Připad chcyše, zo dyrbjachu so Francózojo nazajtra na druhim brjozy rěki hromadźić a přez rěku hić. Běchu wjacy hač 100 muži. Ja dyrbjach nětko tutych 100 muži šěsć hodźinow dołho zadźeržować, zo njebychu přez móst přišli. Hnydom prajach Francózam, zo smy jendźelska patrólija a zo njesměmy hač do wječora 7 hodźin nikomu přez móst hić dać, zo bychu móhli Jendźelčenjo přez tutón móst hić. Tute měchi sym tu nawalał, zo mje njebychu Němcy widźeli, jeli sem přićahnu.

Tući ludźo wěrjachu woprawdźe mojim słowam a ja tłóčach kóždomu jako najlěpšomu přećelej ruku a swarjach prawje na tutych překlepanych Němcow. Wupowědachu mi też, hdźe Francózojo, hdźe Jendźelčenjo stoja a na posledku přinjesechu nam ze wsy telko jědźe a pića, zo so nasyćichmy a napichmy tak wjele, kaž kóždy chcyše.

W tajkich wobstojnosćach dyrbjach nětko šěsć hodźin dołho wostać. Hdyž we wsy zhonichu, zo Němcy ćahnu, radźachu nam Francózojo, so wotsalić, ale ja jim wobkručach, zo so na žadyn pad njeboju. „Je n'ai pas peur“ jim prajach. Hdyž potom Němcy přijěchachu, wzachmy jich wšitkich jatych a ze słowami: „Nous sommes aussi des Allemands“ („My smy też Němcy“) dźěchmy z našimi přez móst.

3. list.

W bitwach we Vogesach bu też prof. dr. Weuberer, kotryž do wójny na gymnasiju w Nürnbergu skutkowaše, přez granatu ćežcy ranjeny a wumrě něšto dnjow po tym. Hnuty, ale też přikład sylneje nadźije, zo Němska cyle wěsće dobyćerscy z tuteje wójny wuńdźe, zo změje so za to jenož Bohu, kotryž ze swojimaj wšohomócnymaj rukomaj wšitko wjedźe, dźakować, dźěleše so Weuberer wot swojeje žony a wot swojich šulerjow, kotrymž posledni, sćěhowacy list napisa: Lubi šulerjo! Je mi žel, so njemóžach wam wjacy božemje prajić. Zdźěluju wam rad, zo sym přepokazany, zo wšohomócny Bóh nad nami knježi, a zo my bjez dowěry na njoho ničo njejsmy. We tutej wěrje nadźijam so — dyrbjało-li być — zmužiće a połny tróšta smjerći do wočow hladać. Wy, lubi šulerjo, kotřiž pomałku wotrosćeće, dyrbiće po wójnje rany, kotrež nam wona nabije, hójić. Budźe to zawěsće ćežke dźěło, ale z Božej pomocu wšitko derje dokonjeće. Skónči-li so wójna, před čimž chcył nas Bóh zakitać, njezbožownje za nas, potom dyrbiće so wy hakle prawje za to starać, zo naš wótcny kraj bórzy zasy na tón skhodźeńk přińdźe, na kotrymž nětkle stoji. Hdyž pak wójna, čohož so wšitcy nadźijamy, za nas derje wupadnje, potom budźe naš wótcny kraj tak sylny, kaž to hišće žadyn kraj na cyłym swěće był njeje. Potom dyrbiće wy tule móc, za kotruž nětkle my wojujemy, dźeržeć. K tomu pomhaj wam wšohomócny Bóh!

Tutón bohabojazny muž, kotryž pjero a knihi wotpołožiwši wućahny přećiwo njepřećelej, njedyrbješe so wróćić k swojim lubym šulerjam; přetož padże 25. augusta na dobytej njepřećelskej roli.

4. list.

M., 15. septembra. Chcu wam z krótka wožiwjenjo z poslednich dnjow wopisać. Knjez lěkaŕ dr. M. poruči mi, z automobilom do St. M. (60—70 km) po jenoho abo dweju na tyfuskhoreju dojěć. Dopołdnja ½10 hodźin wotjědźechmy z jenym přewodnikom a přijědźechmoj tam popołdnju ½5. W tutym měsće so wšitcy jara bojachu: dokelž naši wojacy běchu wróćo šli, prajicy, zo Francózojo we wulkej přemocy přećiwo nim ćahnu: tu dyrbjachu ranjeni ze wšitkich lazaretow wotwjezeni być; ale njemějachmy dosć autow. Tych na tyfuskhorych njesměďźach hišće sobu wzać, a naš auto bu z lohkoranjenymi napjelnjeny. Lěkaŕ poruči mi, khwilku dočakać, dokelž stoješe tu hišće druhi wulki auto, kiž dyrbješe ćežcyranjenych sobu wzać, — tón dyrbjach ja přewodźeć. Hdyž pak do přichodnoho lazareta přińdźech, njenamakach tam auto wjacy. Słyšachmy hižo kulki wyše nas hwizdać. Mjez tym buchu lohkoranjeni z wozom a z konjom wotwjezeni. Ja smědźach z nimi jěć. We nocy w dwěmaj tam zasy přijědźechmy. To běše jězba! Na tutu budu hišće dołho spominać. Na druhi dźeń jědźechmy potom hromadźe do M. — We V. ležeše, kaž so mi zda, 500—600 ranjenych. Cyrkej běše z ranjenymi přepjelnjena. Na wołtarju ležachu wěcy, kotrež su k operaciji trěbne. Blido stoješe pódla; na tutym bu operěrowane. Cyła cyrkej bě połna. Zemja bě ze słomu přikryta tam a sem ležeše też kusk tepicha. Zrudoba a nuza stej wulkej!

Spěwajće za nas prawje paćerje. My nimamy skoro ani wokomika časa k tomu. Hdyž wječor k měrcj přińdźemy, smy tak mučni, zo stojo spimy.

Mamy pak wšitcy sylnu nadźiju na dobyćo; bojeć so nikoho njetrjebamy. Wojacy su nam přecy jara dźakowni za wšo dobre, štož jim wopokazamy. Smy hižo wjele, jara wjele wobstarali.

Nětko dyrbju přestać a zasy k mojim khorym hić. Strowi was přecy dźakowna sotra

M. F.

Wšelčizny.

Zemjerjenjo w Bayerskej mějachu minjenu njedźelu rano ¾5 na wšelkich městach, wosebje też w Regensburgu a Nürnbergu, hdźež sylne storki 4—5 sekundow trajachu. Też w Čechach buchu tajke storki začuwane.

W Italskej bě tohorunja zemjerjenjo, wosebje w Parma a Reggio-Emilia. Wjele wuhenjow spadachu, wobydlerjo čěkachu z khěžow won. W Reggio bě rjenjo wot sylnoho podzemskoho hrimota přewodźane.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, krónowe a mosćikowe dźěła, plomby wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Nierth & Förster
w Budyšinje
Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy
kóždoho wobsaha.

Za nazymu a zymu

poručam swój **wulki skład** modernych

pisanych mantlow a žaketow.

Elegantne čorne suknjane paletoty,
čorne žakety w kóždej dołhosći za wšě płaćizny.
Plišowe, somoćane a astrachanske žakety
jara pjenjez hódne.

Paletoty a wobleki za muži,

moderne ulstry za muži a młodźencow,
jopy w sportowych a hładkich fasonach.
Wjedrowe khornarje za muži, žony a dźěći
we wulkim wubjerku,
tołste zymske kholowy w kóždej wulkosći.

Holče žakety, hólče paletoty
módre a barbojte.

Wulki skład **dźěćacych woblečenjow.**

Jenotliwe kholowy za kóždu starobu.
Dźěłaćerske kholowy a lacy za wšě płaćizny.

Zhotowjenjo po měrje. Wulki wubjerk modernych tkanin.

Tunje płaćizny! **Reelne posłuženjo!**

Franc Mrštny

Bohata hasa 16. **Budyšin** **Rózk dźiwadłoweje haski.**

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje
11 Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Za čisty pčołkacy wósk

płaći so w **Róženće na farje**
za punt ***2* hr.**

Kónc septembra 1915 je na francózskim bitwišću za wótčinu padnył młodźenc

Pawoł Cyž mjen. Henec
ze Žuric

21 lět 10 měs. stary. Hłubokozrudźeni zawostajeni, kotrymž bě zemrěty dobry křesćanski syn a bratr, wuprajeja wšěm, kotřiž su jomu hdy, wosebje w času, hdyž w polu stoješe, **wopokazy lubosće** a **přećelstwa** dawali, mjez nimi tež towarstwu **„Lipa Serbska“** a k. wučerjej **Słodeńkej** w Pančicach, kotryž jomu Posoł do pola sćeleše, wutrobne **„Zapłać Bóh tón Knjez!“** a proša wo modlitwy za lubowanoho zemrětoho.

W **Žuricach**, 13. oktobra 1915.

Zrudni žarowacy: mać, bratřa a sotra.

Nimale 25 lět dóspěwši padźe za wótčinu we wojowanjach w Ruskej naš luby syn, bratr, swak a wuj

stud. theol. Jakub Cyž ze Stróžišća
podwyšk wobornoho regimenta čo. 101
ryćeŕ Železnoho křiža II. rjad.

Joho khudu dušu poručamy modlitwam wěriwych!

W **Stróžišću**, 14. X. 15.

Hłubokozrudźeni nan a přiwuzni.

Po ćežkim zranjenju při poslednich wojowanjach w Francózskej zemrě na polu česće 26. septembra naš luby syn a bratr

Jurij Nowak z Jasenćy

wojak w pioněr-komp. čo. 183 w starobje 25 lět 9 měs. Pohrjebany bu we Vouziers.

Dušu padnjenoho poručamy
pobožnym modlitwam wěriwych.

W **Jasenćy**, w oktobru 1915.

Jara zrudźeni zawostajeni.

Přezahe, zdaleny wot domizny a swojich lubych namaka **29. sept. 1915** smjerć na polu česće mój wjelelubowany mandźelski, starosćiwy nan swojich dźěći, naš luby syn, bratr a swak

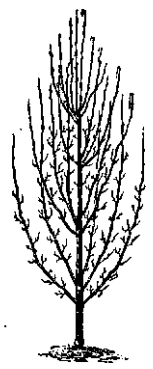
wobsedźeŕ młyna

Jan Kober z Kukowa

dźesatnik w pěšim regimenće čo. 192, mějićel železnoho křiža, swj. Hendrichoweje medalje a namjetowany za Friedrich-Augustowu medalju.

W **Kukowje**, 13. oktobra 1915.

We wulkej zrudobje
wjelepruhowana mandźelska
Kata Koberowa rodź. **Serbinec**
z dźěćimi a druhimi přiwuznymi.

5 % wójnska požčonka
a sadźenjo sadowych štomow
je najlěpše wupožčenjo kapitala.
W nětčišim času sadźenja poruča:
sadowe štomy
we wšitkich formach. Jeno najlěpše družiny.
Jahodki a **róže**, wysoke a keŕčki,
pyšne keŕki a **rostliny za płoty,**
kaž wšitke druhe **artikle štomownje**

štomownja a różownja Emila Sperlinga
„Bad Heil“. **Post Worklecy.**
Telefon Halštrow čo. 37. **Zapis płaćiznow darmo.**

Přećelam a znatym wozjewjamoj, zo je naju luby bratr

wučeŕ
Franc Kral w Kamjencu
podwyšk w pěšim regimenće čo. 178

při poslednich horcych nadbčhach na francózskim wojownišću 25. sept., z granatowej třěsku do wutrobnja smjertnje ranjeny, zemrěł.

Njech wotpočuje w měrje
a wěčne swětło swěć jomu!

Jurij Kral, faraŕ,
Hana Winklerowa rodź. Kralec.

Póndźelu 27. septembra 1915 je w Francózskej za wótčinu wojujo padnył młodźenc

Jan Šwarc mjen. Šulic
ze Žuric

21 lět 2 měs. 2 dn stary. Bě dobry křesćan a wjeselo swojeju staršeju. Hłubokozrudźeni nad joho přezažnej smjerću wuprajeja wutrobne **„Zapłać Bóh tón Knjez“** wšěm, wot kotrychž je znamjenja lubosće a přećelstwa dóstał a proša wo pobožne modlitwy za drohoho wotemrětoho.

W **Žuricach**, 12. oktobra 1915.

Zrudni žarowacy: staršej, bratŕa a sotry.

Hižo 8. septembra 1914 je po nětko wobkrućenej powěsći rjekowskeje smjerće za wótcny kraj wumrěł

Pawoł Winkler
ze Słoneje Boršće
wojak w pěšim regimenće čo. 177.

Wo njoho žaruja mać (wudowa), bratraj a tři sotry.

Dušu zemrětoho poručamy do pobožnych modlitwow.

W **Słonej Boršći**, w oktobru 1915.

Zrudni zawostajeni.

Naš **čestny sobustaw**, naš swěrny sobudźěłaćeŕ, naš drohi přećel

knjez wučeŕ **Franc Kral z Kamjenca**
podwyšk w pěšim regimenće čo. 178

wjacy njeje. Na francózskej zemi namaka 25. septembra 1915 při nadběhu na wyšinu pola L. přećiwo Jendźelčanam rjekowsku smjerć a leži nětko pokhowany na kěrchowje w Lens.

Tuta struchła powěsć trjechi nas přećežko. Towaŕstwo žaruje hłuboko wo swojoho sobuzałožerja, wo swojoho swěrnoho sobustawa a popřewaćela. Wón bě nam wjele, tohodla zhubimy z nim wjele. Rjek we wojowanju za swój serbski lud, wumrě nětko jako rjek za swój wótcny kraj.

Wzmi naš horcy dźak za wšě dźěło, za wšu prócu a lubosć do zdalenoho rowa. Twój duch wostanje přecy mjez nami a budźe nam kruty pohon za dalše narodne dźěło.

Spi w měrje!

Lipa Serbska, serbske spěwaŕske towaŕstwo w Pančicach.
Jakub Šołta, předsyda.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 43. | **Budyšin, 23. oktobra 1915.** | **Lětnik 53.**

Twój dom a twoja šula

Z kermušemi smy započeli. Kaž hewak tak wjesele, tak też nětkle zwony klinča do kraja na tutym swjedźeńskim dnju. Tola nic tak wjesele, nic tak lohko kročiš lětsa do domu Božoho. Kaž jónu před Egyptowčanow so čorna mróčel pušći a jim začěmnješe dźeń, tak nam začěmnja wójna wšu kermušnu radosć.

Ale něšto je nam pokazała w najrjeńšim swětle: Přez wójnu a jeje zrudobu a přez wšě te starosće lěpje sy spóznał, što je ći twoja farska cyrkej, što je ći kóždy dom Boži. A čisćiša, bóle duchowna je nětko na kermušach twoja wjesołosć, hdyž spominaš, kak tón dom z kamjenja a kalka a drjewa bu poswjećeny na wobydlenjo Bože.

Ty trjebaš, hdźež by so wućěkać mohł ze swojej zrudobu a tyšnosću. A hdźe to móžeš lěpje, dyžli nic do swojeje cyrkwje? tam do toho domu, hdźež wěš, zo tam bydli, kiž jónu tróštowaše tu wbohu mać w Naimje a kiž Jairusej da trósta a hišće druhim? Pomysli sebi, zo njeby we wsy, haj w cyłym kraju měł cyrkwičku. Što by započał w tychle zrudnych khwilach, hdyž je wutroba tak połna jěreje bojosće wo žiwjenjo twojich lubych; abo hdyž sy dóstał powěsće, zo je joho kulka wzała abo khorosć? Hdyž Rusojo před Němcom z Pólskeje cofachu, dyrbjachu — tak bě ruske komando poručiło — Polacy sami zezapaleć swoje statoki a khěže a domy. Wutroba jim krawješe, ale woni to činjachu. Na to přińdże rozkaz: też cyrkwje maju so spalić! Tu žałosćachu Polacy, woni prošachu wo smilnosć. A hdyž bě wšo prošenjo podarmo, tak so stajichu. Wšo chcychu dać a zničić, jenož swoje domy Bože nic. Wědźachu, što dom Boži za čłowjeske duše a wutroby je. A hdyž potom ruske kolony cyrkwje jim zapalichu, a hdyž widźachu, kak wone so pala a hromadu padaju, tak jim bě, jako by so jim wutroba pukała.

A njejsmy też w našich krajach, haj też pola nas Serbow nazhonili, kak runje tónle čas zasy čłowjeka storka do cyrkwje? A zbóžny čłowjek, zo wě, hdźe móže namakać swojoho Boha: nic we wysokich njebjesach njetrjebaš joho pytać, ně blizko, kaž su sebi nan a dźěćo doma, maš joho w cyrkwi. Tam, hdźež ta wěčna lampka so swjeći, tam je tón, kotryž lemi wichorow móc a pomha w zmohow šumjenju. Tam je tón, kotryž móže kulku zadźeržeć, hdyž so měri na čoło twojoho muža; kiž móže bajonet wotstorčić, hdyž chce twojomu bratrej překłóć wutrobu. A kak tróstne je też za tych, kotřiž stoja we wohnju a kotřiž wo žiwjenjo wojuja z njepřećelom, a hdyž wokoło nich kulki lětaju a šrapnele padaju kaž husty dešć; kak tróstne za nich, hdyž wědźa, zo mać a žona a dźěći a sotry doma za njoho tak husto so modla před wobličom a w domje toho, kotryž (wo sebi je prajił: „Ja sym žiwjenjo a horjestaćo") škitaše Daniela w lawjacej jamje a třoch młodźencow we wohnjowej pjecy. A kotre městačko w njepřećelskim kraju je, hdźež wě, tudy njełaka njepřećel na mnje, tudy smój wobaj, też Francóza a Rusa, před swojim zhromadnym Knjezom a Bohom.

Ale hišće wjacy maš ze swojej cyrkwičku. Wójna njetrjeba jenož muži, kotřiž njebojaznje so stupja njepřećelej a su zwólniwi, ze swojim žiwjenjom wobarać swój kraj a swoje statoki a swójby před njepřećelom a před njezbožom, kotrež přińdże, hdyž wón so do kraja předobudże. Wójna trjeba też nana, trjeba maćerje, žony, njewjesty, kotrež su zwólniwe, swoje najlubše woprować, hdyž Bóh sebi to žada. A hdźe to wuknu? Wojacy wědźa, zo w tabernaklu jedyn bydli, kiž bě swěrny a zmužity a posłušny hač do smjerće, hač do smjerće na křižu. A wón wě, zo tutón při Božej mši swój krawny wopor na njekrawne wašnjo wobnowja. Runje tak dyrbja při Božej mši maćerje a nanojo spominać, kak njebjeski Wótc swojoho jeničkoho syna, to najlubše, štož je měł, je woprował za naše spomoženjo, za naše wujednanjo a měr. A žony a sotry a njewjesty, wone dyrbja so dopominać, kak pod křižowanym, kotryž při kóždym woporje Božeje mšě mohł rjec zasy bywa křižowany: kak pod nim stojachu joho mać a žónske a Jan a kaž rjekojo wutrachu při nim w joho ćerpjenju a mrěću. W cyrkwi, při woporje Božeje mšě dyrbiš w tutym wójnskim času a za tutón zrudny čas dorozemić wuknyć, zo wopor, kotryž Boha dla přinjeseš, je najrjeńša służba Boža, a zo Bóh a Khrystus wopory wot kóždoho křesćana žadataj, kaž staj też samaj wopory přinjesłoj.

A w domje Božim, přez wopor Božeje mšě, bywaju też wopory lóžše. Ow, štó chcył prěć, zo njeje ćežko, swojoho syna, swojoho muža, swojoho nawoženju zwólniwje, sam wot so, Bohu poswjećić a jomu joho přewostajić. Kak je tola Abrahamej było, hdyž bě Bóh jónu prajił, „wzmi swojoho jeničkoho syna Isaka, kotrohož lubuješ a wopruj joho jako spalny wopor!" A što je začuwał we swojej wutrobje, hdyž je potom šoł tón daloki puć na horu Morija! Njeje snadź jomu też spytowanjo přišło, zo by tola so wróćił a Bohu žadany wopor zaprěł? A tak snadź też druhdy w tebi howri a zakhadźa, hdyž sebi pomysliš, zo mohł Bóh sebi toho, kotrohož lubuješ, wonka w polu wot tebje žadać. Tu dźi do domu Božoho a dźi na Božu mšu. A tu z wołtarja, z tych zasłužbow, kotrež Jězus přez swój krawny wopor na Kalvariji je dobył a kotrež wón nětko při swojim njekrawnym woporje wudźěla, tu dóstanješ posylnjenja a změješ mocow, zo też swojoho muža a syna Bohu poswjećiš a sama wot so jomu wopruješ. Tu budźeš čerpać mocy, zo cyle Bohu so podaš a jomu přewostajiš, što na toho dopušći, kotrohož maš wonka we wójnje. „Twoja wola so stań z nim a nadc mnu!" A myslu, to je też najrjeńša modlitwa za joho žiwjenjo. Bóh spokoji so husto hižo z woporom, kotryž we wutrobje přinjeseš a před woprawdźitym će za to wobkhowa. Njebě też z Abrahamom tak činił?

Hlej tole će wuči a tole ći dawa twoja cyrkej. Lubuj ju a kaž je Boži dom, njech je też tebi z domom.

Wójna.

Powětrniki w Londonje.

Naše admiralstwo pisa 14. oktobra:

Naše **mórske powětrniki** su w nocy wot 13. k 14. okt. **město London** a **ważne naprawy** w jeje wokolnosći a batterije w Ipswichu přimałe. Wosebje bu na **City w Londonje** we wjacorych nadběhach, **łódźstwowe** a **wodowe załožki, Hampton** pola Londona a **Woolwich** wjele zapalacych a rozbuchacych bombow mjetanych. Wšudźom běchu sylne rozbuchanja a wohnje pytnyć. Najebać sylne wobaranjo, kiž so z dźěla hižo při morju započa, wróćichu so wšě naše powětrniki njewobškodźene.

Bołharska připowědźa wójnu.

Z Barlina pisa so 14. oktobra:

Bołharske zapósłanstwo tu je officielnu powěsć dóstało, zo bołharske knježerstwo wot 14. okt. rano w 8 hodź. ze Serbiskej we wójnje stoji, dokelž su serbiske wójska našich wojakow pola Küstendila, Turna a Bjeloradźika nadpadnyli.

Bołharska, runjež hotowa, njeje potajkim wójnu započała, ale Serbiska.

Serbiska w klěšćach.

Kruće a wěsće postupuje němsko-wuherska offensiva wot połnocy do Serbiskeje. Po předobyću **Semendrije** a **Pozarewača** honi wójsko generala z Gallwitz Serbow z wyšinow při rěkomaj **Morawje** a **Mlawje**, runje kaž bě to wójsko Koeveß pola **Bělohroda** činiło. K połdnju Semendrije nadběhachu horu **Vranowo** a k ranju wot Pozarewača wjes **Smoljinac**.

Mjez tym su Bołharojo na cyłej fronće wot **Negotina** hač do **Strumicy** mjezne wyšiny na wšelakich městnach předobyli a rańše wobtwjerdźenja lěhwa **Zajezar** wzali. Negotin leži před sewjernym kóncom serbsko-bołharskeje mjezy w rózku mjez **Timokom** — mjezna rěka mjez Serbiskej a Bołharskej — a Dunawu, wot tuteje něhdźe 10 km zdaleny. K ranju wot Negotina, pola **Radujewača**, přińdże serbiska Timok-železnica k Dunawje a přez nju do **Rumunskeje**. To je **jenička železnica, kiž Rusku z wjećornym swětom zwjazuje**, hdyž je přistaw Archangelsk zamjerznjeny. Tutu

železnicu wobknježa potajkim hižo bołharske kanony. Dale horje leži při samsnej železnicy **Zajezar** a mjez nim a Nišom twjerdźizna **Knjazewač**, přećiwo kotrejž **Bołharojo** też hižo wojuja. Cyła bołharska fronta je **250 km dołha**.

Wosebje na puću budźa Jendźelčanam a Francózam Bołharojo w **Strumicy**. Tu bliži so Bołharska hač na 10 km železnicy, kotraž ze Saloniki do Serbiskeje wjedźe, přez Köprülü do Uesküpa (Skoplje). Bołharojo móža tu we Saloniki wuwoženym francózsko-jendźelskim wójskam puć do Serbiskeje zaraćić. Hižo so pisaše, zo su železnicu roztorhali. Tomu drje tak njeje, wěrno pak wěsće je, zo su tam z **Francózami do bitwy přišli.** Francózam přikhileny Reuter-bureau wozjewja mjenujcy z Athena:

Francózske wójska w Macedoniskej su wohnisku křćeńcu při železniskim mosće mjez Hudowom a Volandowom dóstali, hdźež buchu wot Bołharow přimani. Bitwa traje dale. Bołharska artillerija třěla na Valandowo, kiž so mócnje wobara. (b)

Rumunska do wójny

njecha zastupić. Knježeŕstwo je Bołharskej a rumunscy zapósłancy su druhim knježeŕstwam wozjewili, zo Rumunska njestroniska wostanje. Na naprašowanjo z Pětrohroda, hač by Rumunska dowoliła, zo bychu Rusojo přez Dobruču do Bołharskeje čahnyli, je knježeŕstwo wotmołwiło, zo budźe Rumunska swoju njestronitosć ze wšěmi srědkami škitać. (b)

Bołharska we wójnje z Jendźelskej a Francózskej.

Jendźelske ministerstwo zwonkownych należnosćow wozjewja 15. okt.:

Dokelž je Bołharska wozjewiła, zo je we wójnje ze Serbiskej a zo je zwjazkaŕ srjedźneju mócnaŕstwow, je Jendźelska přez šwedskoho zapósłanca w Londonje Bołharskej zdźěliła, zo wot 15. oktobra wječor w 10 hodź. wójna mjez Jendźelskej a Bołharskej wobstoji.

Z Pariza piše so 17. oktobra hamtscy: Dokelž je Bołharska na stronje našich njepřećelow přećiwo jenomu ze zwjazkarjow Francózskeje wójnu započała, postaja knježeŕstwo republiki, zo wot 16. okt. rano w 6 hodź. přez zawinjenjo Bołharskeje wójna mjez Bołharskej a Francózskej wobstoji. (b)

Italska a Bołharska

hišće do wójny zastupiłoj njejstej, runjež stej njepřećelej. Italska njewě, hač by wojakow na Balkan pósłała abo nic. Francózska a Jendźelska na to čišćitej, Italska njecha. Dotal je so dowobarała pod zamołwjenjom, zo swojim přećelam najlěpje pomha, hdyž swojich wojakow na italsko-awstriskich mjezach dźerži a tam po móžnosći sylne awstriske wójska zwjazuje. Druhdy so zasy pisa, zo Italska 150000 wojakow pósćele a to do Albanije. Tajka pomoc pak so Serbam njeby jara lubiła, dokelž chce sama z najmjeńša wjetši dźěl Albanije měć a derje wě, zo tam Italscy wostanu, hdyž so tam jónu zasydla. Tež Grichiskej bychu wězo tajcy susodźa jara mało witani byli.

Grichisku do wójny sćahnyć

w tu khwilu štworo-zjednoćeństwu najbóle na wutrobje leži. Lubjo a hrožo kłapaja joho zapósłancy do duri krala Konstantina a joho knježeŕstwa, a Venizelos jich prócowanja žohnuje. W swojich nowinach šćuwaja samo lud přećiwo kralej, zo by wójnu žadał. Dotal je knježeŕstwo krute wostało a drje też wostanje, ŕěka samo, zo hišće krućiši ministerpresident na Zaimisowe město stupi. Zaimis je drje přećiwo wuwožowanju wojakow w Saloniki protestował, njećini pak ničo přećiwo tomu. Wo protest pak so Jendźelčenjo mało staraja. Wostanje pak tola přecy jara ważena wěc, sebi daloko wot morja do kraja zwěrić, hdyž njewědźa, što móže skónčnje Grichiska za jich khribjetom započeć. (b)

Kak w Salonikach stoji,

wostanje nimale njewěste, samo, kelko wojakow stej tam Jendźelska a Francózska wuwozyłoj. Jeni pisaja wo 40000, druzy wo wjacy hač 100000 mužoch. Kak daloko su, kak so grichiske wyšnosće přećiwo nim zadźerža, hač na grichiskej zemi sydla abo na małym blaku, kotryž ma tam Serbiska wotnajaty atd., wo wšěm tym přikhadźeja mało spušćliwe powěsće. Přewjele wojakow tam najskerje njeje. Za to staraja so hižo podmórniki w srjedźnym morju, kotrež su posledni čas z nowa wjacy njepřećelskich łódźi podnuriłe a před kotrymiž maja wosebje transporty wulki strach. (b)

W Dardanellach

so po zdaću wojowanja pomału skónčeja, runjež běchu poslednje hišće jara mordaŕske, wosebje za zwjazkarjow. Woni su nětko też spóznali, zo tam ničo njewučinja a zo dyrbja do Saloniki, je jim cyle witany wupuć. Cyła expedicija do Dardanellow bě jedyn z najnjezbožownišich skutkow našich njepřećelow, kaž jendźelske nowiny same pod hórkimi porokami přećiwo swojomu knježeŕstwu wuznawaja. Jendźelčenjo sami su tam 96899 muži na mortwych, ranjenych a zhubjenych přisadźili. K tomu přińdu hišće zahuby łódźstwa a Francózow, kotrež z cyła znate njejsu. (b)

Jendźelske mordaŕstwo.

Ameriscy swědkojo powědaja wo njeskutku jendźelskeje wójnskeje łódźe. Němski podmórnik bě parnik, kiž mulatow za Francózsku wjeźeše, zadźeržał a chcyše jón podnurić, hdyž bě wobsadcy so dał wotsalić. Tu přijědźe wójnska łódź pod ameriskej khorhowju. Hdyž pak bě blizko, wutykny nadobo jendźelsku khorhoj a poča na podmórnik třeleć. Tutón bě wězo wobškodźeny a ludźo z njoho chcychu so podać, buchu pak po poručnosći jendźelskoho kapitana wšitcy zamordowani. To je přećiwo wšomu wójnskomu prawej, je hołc mordaŕstwo. Jendźelski kapitan ŕěka Mac Bride a joho łódź Barelong. Němske knježeŕstwo je so hnydom na Ameriku wobroćiło, zo by njeskutk so sudniscy přepytał. Što praji pak k tomu ameriske knježeŕstwo, pod kotrohož khorhowju je so njekhmanstwo stało? Njebudźe wone přećiwo tajkomu wonjećešćenju swojeje khorhowje so zběhać? (b)

Italska ma wójnu z Bołharskej,

to je italske knježeŕstwo nětko wozjewiło. Hač pak woprawdźe k wojowanju mjez nimaj dóńdźe a hdźe a hdy, so hišće praša.

Na wječornych wojownišćach

spytowachu njepřećelju wjacy króć sylniše nadběhi, tak na př. Jendźelčenjo pola **Vermelles**, Francózojo pola **Tahure**, **Leintrey** a we **Vogesach**, buchu pak wšudźom, z dźěla pod sylnymi zahubami wotpokazani a njemějachu nihdźe ani najmjeńšoho wuspěcha.

Na twjerdźiznu **Beliort** bu wot němskich lětarjow něhdźe 80 bombow mjetanych.

Na njewobtwjerdźene město Trier mjetachu francózscy lětarjo něhdźe 30 bombow. (b)

Na rańšich bitwišćach

stawachu so nadběhi z wobeju stronow. Naši su přećiwo městej Riga nahladnje postupowali a su z dźěla mjenje hač 20 km wot njoho zdaleni. (b)

Na italskich bitwišćach

bu poslednje dny sylnje wojowane. Po mócnym třělenju artillerije na cyłej fronće nadběhachu pěšcy na mnohich městnach. Při Krnu, Mrzli Vrhu a před wobtwjerdźenjemi tolmeinskoho mosta złamachu so wšě nadběhi před wohnjom našich třělbow a mašinskich a před křižnym wohnjom našich kanonow. Njepřećelska infanterija dyrbješe so pod ćežkimi zahubami do swojich přěrowow wrócić. Z dźěla njewopušći z cyła swoje khowanki a wołaše jenož „Avanti“. (b)

Poslednje powěsće ze Serbiskeje

ŕěča wo dalšich postupach Bołharow. Přez spěšny a wušikny nadběh wobsadźichu **Sultan Tepe** (k južnomu wječoru wot **Egri Palanka**); přećiwo **Kumanowo** postupujo zajachu 2000 Serbow a wzachu 12 kanonow.

W dolinje **Morawy** dobychu Bołharojo město **Wranja** a přeŕěznychu z tym železnicu (Uesküb) **Skoplje**—Niš. Při Bregelnicy wzachu **Kotšanu** a dobywachu so dale k wječoru.

W Macedoniskej wobsadźichu měsće **Istip** a **Radomist**. Je bjez dwěla, zo je też jenička železnica ze Saloniki do Serbiskeje w bołharskich mocach. Zjednoćeni Jendźelčenjo a Francózojo njemóža potajkim Serbam pomhać. Su drje k tomu přesłabi. W Saloniki pak maja jich Grichojo dawno sytych.

Też němsko-awstriske wójska postupuja najebać hrozne wjedro a surowe puće.

⁘

(K. M.) **Joho Majestosć kejžor je sćěhowacy telegramm na Joho Majestosć krala pósłał:**

„Při mojim dźensnišim wopyće na fronće widźach generalkommando a dźěle Twojoho XII. reservekorpsa. Jara mje zwjesela, zo móžu Tebi zdźěkić, zo wšitko, štož sym wo tymle korpsu, kotryž hižo wjele dnjow w najćežšich wojowanjach stoji, słyšał a widźał, nanajlěpši začišć činješe.“

Joho Majestosć kral je 16. oktobra na kommandowacoho generala XII. reservekorpsa, generala artillerije z Kirchbach, dźiwajo na wuspěchi w polu, kotrež běchu dźěle tohole korpsa pola Auberive dokonjeli, sćěhowacy telegramm pósłał:

„Po dołhich, přećiwo wjacorej přemocy wuwjedźenych wojowanjach, su někotre dźěle Wašoho korpsa dopokazałe, zo su staroho offensivnoho ducha wobkhowałe. Přeju wójskej zbožo k rjanomu wuspěchej wučišćenja francózskoho hnězda pola Auberive a wuprajam jomu swój najhorcyši dźak. Bóh pomhaj dale! Joho Majestosć kejžor je mi dźensa jara připóznawacy telegramm wo tutym korpsu připósłał.“

⁘

Krute wobstražowanjo mjezy mjez Awstriskej a Sakskej.

Přecy hišće poradźi so spionam ważne powěsće přez mjezy přinjesć. Tohodla bu wojeńske wobstražowanjo mjezy do Awstriskeje postajene.

Tesame je we wokrjesu XII. A.-K. **srjedu 20. oktobra** připołdnju do skutka stupiło. K tomu su so sćěhowace postajenja zarjadowałe:

1. Překročenjo mjezy je jeno na překročnych městnach a na blakach přepušćowacych póstnow dowolene. Přepušćowace městna namakaja so na hłownych wobkhodnych pućach, přepušćowace póstny služa jeno mjeńšomu namjeznomu wobkhodej.

2. Pućowacy smědźa mjezu jeno na překročnych městnach přestupić. Dyrbja měć předpisany pass abo pak wupokaz po kejžorskim zarjadowanju 16. decembra 1914 a maja też wočakować přehladanjo pućowanskich zmachow kaž też ćělne přepytanjo.

3. Za mały namjezny wobkhod zarjaduja so wot wyššoho wjednistwa namjeznoho wobstražowanja we wokrjesu XII. A.-K. wosebite postajenja po lokalnych wobstojnosćach.

4. Štóž so spyta, krajnu mjezu na druhim městnje, hač je dowolene, překročić, so po wobłęh. zak. 4. 6. 1851 § 9b z jastwom hač do 1 lěta khosta.

5. Zarjadowanjam namjeznеje straže, kotruž wojerske wosoby wobstaraja, dyrbi so na kóždy pad posłuchać.

Štóž na třikróćne zawołanjo njeje stojo wostał, do toho so třěla.

Štóž so spjećiwje zadźerži, so khosta po § 113 R.-Str.-G.-B. (Jastwo wot 2 njedźel hač do 2 lět).

W Drježdźanach, 15. oktobra 1915.

Kommandowacy general
z Broizem.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na ruskich bitwišćach, w Pólskej, je dale jako 16. (18.) syn našeje wosady padnył:

Kandidat duchownstwa **Jakub Cyž ze Stróžišća,** podwyšk w krajnowobornym regimenće čo. . . . Po zdźělenju wojerskeje wyšnosće bu hižo 12. septembra w bitwje pola twjerdźizny Wilny morjeny a hromadźe z druhimi padnjenymi swojeje kompanije mjez wsomaj Kiemielemi a Małunami na bitwišću pokhowany.

Padnjeny dósta po dobyću Georgiewska železny křiž. — Jako student je tež wot lěta 1911 sem pilnje w tudomnej „Bjesadźe“ a w „Towarstwje knježnow“ přednošował.

Ranjeny bu:

Jakub Wićaz (Lehmann) **z Boranec** (rodźeny z Konjec), reservist w narunanskim regimenće čo. 103. Wón bu prěnje dny krawneje bitwy w Champaniji ranjeny. Dokelž je z dobom jaty, njehodźeše so hišće zhonić, hdźe je we lazareće. Móžno, zo je jenož lohcy ranjeny a z druhimi jatymi hromadźe.

Khory je:

Jurij Roztok (Jakub Roztokec) z Radworja, wojak w Kamjenskim pěšim regimenće čo. 178. Wón hižo před něšto njedźelemi w polu skhorje a leži w lazareće w Tournay (we wječornej Belgiskej).

Zhubjeni, nadźijomnje jenož jeći, su:

Jurij Cyž z Kamjenjeje,
Mikławš Khilan ze Zdźěrje,
Jan Fórman z Lutowča a
Pawoł Krawc z Khelna (w Dźěžnikecach ženjeny). Wšitcy su reservistojo w reservnym regimenće čo. 103. Jeći tutoho regimenta přebywaja (z najmjeńša z dźěla) na rjanej mórskej kupje „Belle Ile“ při brjozy franzózskeje krajiny Bretagne.

1. Powšitkowne přispomnjenjo. Maš-li wojaka w tutym regimenće, kotryž je zhubjeny, możeš dźěn na dobre zbožo spytać jomu tam pisać, zo by zhonił, hač tam je abo nic. Adressa rěka: Kriegsgefangenensendung — nach Frankreich. — Prisonnier N. N. (křćeńske a swójbne mjeno) — Reserve-Reg. No. 103. — Dépôt des prisonniers de guerre — Belle Ile en Mer — Morbihan, France. Kedźbuj pak na tele wěcy: 1. wostaj list wotewrjeny, abo pisaj radšo khartu, a to dwójnu khartu, t. r. tajku, hdźež hišće druha kharta pódla wisa, kotruž może ći potom wojak wróćo pósłać; přetož husto wojacy njepisaja, dokelž žanych khartow dóstać njemóža. Za zadnju khartu hnydom swoju adressu sam napisaj! 2. Pisaj wšitko z łaćonskimi pismikami. 3. Hladaj, zo adressu prawje wotpisaš. Hdyž sy ju napisał, přirunaj kóždе słowo pismik po pismiku z předłohu; přetož hdyž jenož jedyn pismik wopak stajiš, możeš lohcy najwjetšu hłuposć napisać. Hdyž pak sy tam někajki Babylonski „Stiefel“ město adressy namazał, njedźiwaj so, zo tajki list wojaka njenamaka.

2. Přispomnjenjo: Strach, zo so našim jatym w Francózskej hubjenje wjedźe, so přecy zasy jako njetrjebawši wupokazuje. Runje zasy njedawno domoj wróćeni wuměnjeni jeći (Austauschgefangene) powědaja, zo drje běchu ludźo tu a tam njepřećelscy zmysleni, zo pak su so wojerske wyšnosće, (a jenož z tymi ma jaty wojak wobkhadźować) jara „nobl“ zadźeržałe, husćišo lěpje, hač napřećo swojim samsnym wojakam.

⁘

Z Radworja. (Pruhowanjo.) Runje zhonichmy, zo je Pražski student Franc Šołta z Radworja maturitnje pruhowanjo (poslednje pruhowanjo na gymnasiju), kotrež je wojerstwa dla dočasa činił, z wuznamjenjenjom wobstał. Wón zastupi minjenu srjedu do wójska a to jako jenolětny dobrowólnik do arttileriskoho regimenta čo. 28 w Budyšinje.

Z Miłkec pola Radworja. (Jaty.) Zańdźenu njedźelu je jedyn z ruskich jatych, kotřiž na tudomnym knježim dworje dźěłaja, ćeknył. Kaž so powěda, su pak joho hižo zasy lepili.

⁘

Z Wotrowa. K zrudnomu posedźenju zeńdźe so zańdźenu wutoru horstka sobustawow Lipy Serbskeje w tudomnej wjesnej korčmje. W běhu septembra 1915 zhubi towarstwo tŕoch swěrnych sobustawow. Tutón měsac budźe z čornymi pismikami do joho stawiznow zapisany. Želne wopomnjenjo tutych rjekow — kotrež něhdy ze słowom a spěwom so zahorichu za swój narod, nětko pak z mjećom w rucy škitachu wótcny kraj — česćachu přitomni z postanjenjom a z ćichim „Njech wotpočuja w měrje“ a mysle khwatachu do zdaleneje cuzby, hdźež w nadźiji na rjeńši přichod tući drozy namakachu zeński skhow. Budź jim cuza zemja lohka! Njedźelu 31. okt. rano w ½7 hodź. budźe we wjesnej cyrkwi pohrjebna Boža mša za našich zemrětych rjekow, na čož so wšitcy sobustawy kedźbni činja. Zawěsće budźa tež zdaleni sobustawy na bitwišćach abo garnisonach na dnju a w hodźinje w paćerjach na nich myslić. Našim padnjenym sobustawam so čestne městno w analach towarstwa připokaza. 17 rjadnych a 1 čestny sobustaw wukonjeja wojersku służbu pak před frontu, pak w kraju a 4 sobustawy (Jurij Šworca ze Žuric zhubjeny hižo spočatk septembra 1914) su swoju krej dali za wótcny kraj. W rozmołwje wo dopisach sobustawow a wšelakich hortnych nazhonjenjach a dowuradźenju nutŕkownych towarstwowych należnosćow skónči so posedźenjo.

⁘

Z kraja. Štož hońtwu na zajacy nastupa, njeje popad lětsa přebohaty. Tak zatřěla 21 třělcow na **Miłoćanskich** honach 50 karniklow, 52 bažantow, 30 zajacow, 10 kurwotow, 1 bakut a 2 sornje; w **Žuricach** pak 16 třělcow 22 zajacow, 23 karniklow, 13 bažantow a 2 sornje.

⁘

Wšelčizny.

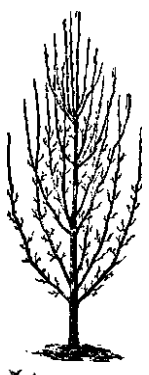
Wuznamjenjenjo jezuitow ze železnym křižom.

D. V. wozjewja, zo železny kříž II. rjad. dóstaštaj němskaj jezuitaj P. Wilh. Hutmacher a F. Heinr. Horstmann. Z tamnych z kollega němskeje provincy w Valkenburgu do wójny zaćehnjenych jezuitow dóstachu hač dotal dźesaćo měšnicy železny kříž.

⁘

Słanjo privatnych paketow a tworow k Bugarmeji

(K. M.) Privatne pakety a twory k Bugarmeji słać, je zasy dowolene. Z tym je tež zarjadowanjo zběhnjene, zo maja so pakety k Bugarmeji na paketne hromadźerske město w Frankfurće a. O. słać.

5 % wójnska požčonka
a sadźenjo sadowych štomow
je najlěpše wupožčenjo kapitala.
W nětčišim času sadźenja poruča:
sadowe štomy
we wšitkich formach. Jeno najlěpše družiny.
Jahodki a **róže**, wysoke a keŕčki,
pyšne keŕki a **rostliny za płoty,**
kaž wšitke druhe **artikle štomownje**
štomownja a różownja Emila Sperlinga
„Bad Heil“. Post Worklecy.
Telefon Halštrow čo. 37. Zapis płaćiznow darmo.

Dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Emil Wehrle :: Jerjowa hasa 7
Płatowe, wołmjane a bałmjane twory. Założene 1870.
Prošu, žadajće a kupće sebi **moje płaćiznowe łopjeno** ze w nim poručanymi tworami!
Wšelakorosć a płaćiznyhódnosć mojoho składu zaruča wam dobry nakup za
potrěbnosće wojaka.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Za čisty
pčołkacy wósk
płaći so w **Róženće na farje**
za punt **2 hr.**

Mloko dejnoho skotu so rozmnoži - wodźane mloko bywa tučniše -
hdyž so picy wšědnje tři króć horšć
mlokowoho pólvra
marka „Hrodowska haptyka“ (Schloß-Apotheke)
přida. To je so krasnje wobwěrnosćiło. Jeno dóstać
w Hrodowskej haptycy - Budyšin.

Za nazymu a zymu
poručam swój **wulki skład** modernych
pisanych mantlow a žaketow.
Elegantne čorne suknjane paletoty,
čorne žakety w kóždej dołhosći za wšě płaćizny.
Plišowe, somoćane a astrachanske žakety
jara pjenjez hódne.
Paletoty a wobleki za muži,
moderne ulstry za muži a młodźencow,
jopy w sportowych a hładkich fasonach.
Wjedrowe khornarje za muži, žony a dźěći
we wulkim wubjerku,
tołste zymske kholowy w kóždej wulkosći.
Holče žakety, hólče paletoty
módre a barbojte.
Wulki skład **dźěćacych woblečenjow.**
Jenotliwe kholowy za kóždu starobu.
Dźěłaćerske kholowy a lacy za wšě płaćizny.
Zhotowjenjo po měrje. Wulki wubjerk modernych tkanin.
Tunje płaćizny! Reelne posłuženjo!
Franc Mršny
Bohata hasa 16. **Budyšin** Rózk dźiwadłoweje haski.

Serbosław
towarstwo kat. Serbow
w Khrósćicach
změje štwórtk 28. oktobra (na ss. Symana a Judy) pop. w 3 hodź.
měsačnu zhromadźiznu.
Wo bohaty wopyt prosy
předsyda.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom,
krónowe a mosćikowe dźěła,
plomby wšěch družinow.
Zuby ćahanjo (bjezbolostne).
Johanna Stahl, dentistka
w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Njezabudźće
na
Křižowy puć a pók modlitwu za ćoho wójny
a
Częstochowa — Pólski Różant
Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać
w našich **expedicijach.**

Hižo zasy žaruje towarstwo wo jenoho swěrnoho sobustawa. Při wojowanju na nawječornym bitwišću namaka 27. sept. 1915

Jan Šworca ze Žuric

rjekowsku smjerć w młodostnych lětach. Wot wšitkich lubowany a česćeny swojoho měrnoho wašnja dla, bě joho dobre křesćanske žiwjenjo a swěra towarstwu přikładomna za mnohich. My wobkhowamy jomu česćowne wopomnjeśo do wšěch časow.

Bóh daj jomu ćichi wotpočink!

Lipa Serbska serb. spěw. towarstwo **w Pančicach.**
Jakub Šołta, předsyda.

Rjekowskeje smjerće za wótčinu je wumrěł naš luby **přećel** a dołholětny swěrny **towarš**

stud. theol. Jakub Cyž ze Stróžišća
podwyšk wobornoho regimenta čo. 101
ryćer Železnoho křiža II. rjad.

Zhubichmy w nim swěrnoho přećela, zahorjenoho za křesćanstwo a narodnosć, něhdyšoho pilnoho a přikładnoho sobustawa **Pražskeje „Serbowki“.**

R. i. p.

W mjenje sobustudowacych
Józef Jakubaš,
wojeński duchowny.

Wróćiwši so wot rowa mojoho horcolubowanoho syna, našoho njezapomnitoho bratra

Maksa Šołty

wuprajamy wšitkim, wosebje wjeledostojnym knježim: fararjej Nowakej, kapł. Dórnikej a Mičej, přećelstwu, susodam a Radworśkej młodźinje, za telko wutrobnoho sobužarowanja, za jara bohate wopytanjo pósty-wječora, za nadobnu kwětkowu pychu a w tak wulkej ličbje

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

W **Radworju, Budyšinje** a **Paderbornje,**
19. oktobra 1915.

Zrudni zawostajeni.

Ćišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

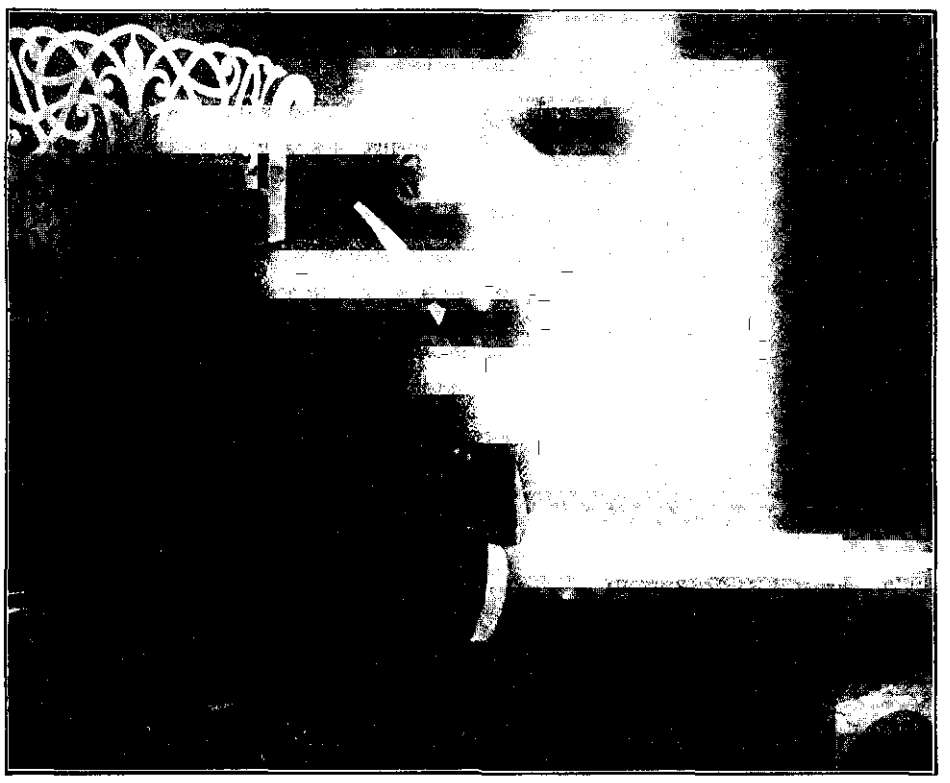
Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 44. | **Budyšin, 30. oktobra 1915.** | **Lětnik 53.**

† wučeŕ Franc Kral w Kamjencu.

Našomu Kralej.

Z wječorka so słónca jasnosć khowa
Wokošejo zeleń horow mócnych —
W nocy padny škódny mróz. — Do rowa
Pada lisćo žołte štomow sprócnych.

Lisćo zwjadnje, padnje w zymnym wětrje. —
Na krawnišćach krawja młodźencojo,
Jako lawy bědźa — dźiwje khětrje. —
Smjerć tam znjesu w młódnej meji stojo.

* * *

Khroble w sylnosći sy ćahnył mužnej
Do boja za narod a za swěru,
Bědźił z ruku worclowej a pružnej
Zakliwajo přeradu wam jěru.

W Prazy, 22. 10. 15.

Hišće so ći włosy njebělachu,
Staroba ći njećežeše stawy,
Tu ći w smjerći wótcy přikiwachu,
Přetož ty bč lubušk serbskej' sławy. —

A ja — Serbja — njemóžu tom' wěrić,
Zo je wubědźił naš wótčinc luby.
Hdźe je joho row, hdźež bychmy měrić
Móhli stołp a činje swjate sluby?

Sluby wótčinskeje krutej' swěry,
Bědźić do smjerće za narod krući?
W cuzej zemi dal'ko row je šěry. —
Wět' tam nad nim spěwy hrózbne huči. —

J. Nowak.

Pastyŕski list

najdostojnišoho knjeza biskopa k wopomnjeću wšěch dušow.

Franc Löbmann

z Božeje smilnosće a japoštołskoho słoła miłosće tit. biskop w Prienc, japoštołski vikar w sakskim kralestwje, administrator ecclesiasticus w sakskej Hornjej Łužicy, tachant kapitla swj. Pětra w Budyšinje, doktor theologije,

postrowja a žohnuje wšitkich wěriwych swojeju diöcesow.

Lubowani wosadni!

I.

10. augusta tutoho lěta je naš swjaty wótc bamž Benedikt XV. japoštołski wokolnik rozpósłał, w kotrymž za wopomnjeński dźeń „khudych dušow“ wurjadny wopokaz hnady spožča.

Njekrawny wopor wołtarja njepřisporja jenož zbožnym njebjes gloriju a njeje jenož žiwym spodźiwne lěkarstwo, ale přinoša też wurjadnje k tomu, zo bychu w Khrystusu zemrěte duše wumožene byłe. Powšitkowna cyrkwinska zhromadźizna Tridentinska wuči zjawnje, zo „w čišću jate duše wěriwych přez zastupne próstwy, najbóle pak přez wjelespodobny wopor wołtarja pomoc namakaja“.

Wospjetne a mnohe próstwy su so dlěje hižo swjatomu stołej wuprajałe, zo by so kaž na hordoznym swjedźenju hodow měšnikam dowoliło, trójcy Božu mšu čitać. Też nětčišomu bamžej su so tute próstwy přednjesłe, a ważne winy su swjatoho wótca pohnułe, je dopjelnić.

Mjez druhim pohnu joho k tomu starosć wo khude duše, cyle wosebje nětkole, hdźež je so wójnski woheń po cyłej Europje rozpłomjenił a pře wšu měru wulku mnohosć kćějatych žiwjeni zničił. Hdyž też přiwuzni na nich pobožnje spominaja, tak tola to swj. wótc předewšěm wočakuje wot měšnikow.

K Božej mudrosći so pomodliwši a přisłušne kongregacije słyšawši postaja swj. wótc:

W cyłej cyrkwi je měšnikam dowolene, na tym dnju, hdźež so wopomnjeću wšěch khudych dušow swjeći, **tŕojcy Božu mšu čitać**, tola pod tym wuměnjenjom, zo móža wosebite płody jeneje přiwobroćić komuž chcedźa, zo pak su winowaći, druhu Božu mšu jako zastupnu próstwu za **wšě duše** zemrětych a třeću po měnjenju swj. wótca woprować.

Z nowa wobkruća swj. wótc, štož je bamž Klemens XIII. ze spisom 19. meje 1741 spožčił, zo su mjenujcy wšitke wołtarje na tymle dnju khudych dušow **privilegowane**, to rěka, zo su wšitke Bože mšě z dospołnym wotpuskom za khude duše zjednoćene.

II.

K tutomu přisłušejo so wěriwym hišće sćěhowace wozjewja:

W ručnym lisće na kardinala Serafina Vanutelli-a dopomina swj. wótc z dźakownosću přećiwo Bohu na to, zo je so jomu poradźiło, wojowace mocy k wuměnjenju tajkich jatych pohnuć, kiž na wojowanjach so njemóža wjacy skutkownje wobdźělić.

Bohužel su joho prócy, požadany měr wróćić, dotal bjez wuspěcha byłe. Čim bóle dyrbja měšnicy a lud w horcych modlitwach wo dospołne skónčenjo suroweje wójny prosyć.

Dokelž pak modlitwy přez wosobinske wopory sebjezapŕéća před Bohom na skutkownosći dobywaja, napomina swj. wótc wšitkich, duchownych a wěriwych, z nim tři dny so posćić — budź tři dny za sobu, budź tři wot so dźělene dny. Za to spožča swj. wótc po znatych wšědnych wuměnjenjach dobudźomny dospołny wotpusk, kotryž so hodźi khudym dušam přiwobroćić.

Też za tutón skutk sebjezapŕéća je měsac khudych dušow wosebje přihódny.

Lubowanych wosadnych, měšnikow a wěriwych, přeprošuju należnje, zo bychu tute 3 póstne dny, kaž to kóždomu so přihodźi, w měsacu novembru dźerželi.

W Budyšinje a Drježdźanach,
15. oktobra 1915.

† **Franc Löbmann.**

Hdźe je, kiž je ći padnył?

Nazyma je a lěs stoji, jako by kćěł. A hdyž popołdniše słónčko wot Halštrowskich horow, a hdyž wot Kamjenca k nam swoju pruhu sćele, potom so zda, jako by so žehliło. A dub so bruni a buk je złoty a bréza žołta a cyła krajina so ći zda kaž ze złotom přećehnjena. A njejsy to sebi ženje pomyslił: što móže so runjeć tajkej krasnosći? Je rjeńša sama meja, je krasniše naléćo, kotrež tola kóždy khwali? Nalćto mamy jutry a kaž Wumožnik je z rowa stanył a z mortwych, tak też přiroda wotuća po dołhej zymje k nowomu žiwjenju. A k joho česći so debi a pyši a krasni.

A nětko je nazyma a přiroda zasy tak krasna. Komu k česći? Komu hewak, hdyž nic tym zbožnym w njebjesach, kotřiž bělu drastu wobłećeni, palmy we swojich rukach, krónu na hłowje tam hołduja swojomu Bohu. Wón je jich wjedł přez žiwjenjo a smjerć, přez bědźenjo a wojowanjo k dobyću a wěčnomu měrej a njebjeskomu mytej.

A štó je su? Su to jenož ći, wo kotrychž z klětkow słyšiš, a wo kotrychž w žiwjenju swjatych čitaš, a kotrychž swjećatko maš w modleńskej knižcy? Su to jenož ći, kotřiž za Nerona jako žiwe swěcy Jězusa dla so swěćachu a spalichu. Kiž w pusćinach pokućachu a so posćachu, abo w klóštrach Bohu khudobu a posłušnosć a wěčnu čistotu běchu přisahali?

Wjele jich tam je, kotrychž sy znał a lubował. Loni nazymu, poslednju zymu, lětsa nalćto a nětko też zasy w septembru je wjele, wjele jich zarjadowanych do tamnych zbožnych rjadow, kotrychž swjedźeń bórzy swjećić budźemy. Jim k česći přiroda so pyši. Na krawnych francózskich bitwišćach, we wohenju přećiwo Rusam skónči so jich žiwjenjo. A štóž je so bědźił w pokutnym zmyslenju, štóž wšu ćežu a zrudobu a wšě wopory je poswjećił Bohu na wotrunanjo, štož je zhrěšił přez hrěšnu zabawu a hrěšne wužiwanjo, zawěrno, tón je nětko w tym wulkim wójsku zbožnych, hdźež njeje wjacy njepřećela a nic wohenja a nic hłodu a nic smjerće.

A tuž njerudźće so wy, kiž sće jich lubowali a zhubili. Za čimž wšitcy horco žedźimy a za čimž wšě naše bědźenjo a wojowanjo dyrbi być złożene, to su woni docpěli. A nichtó jim to njewozmje. Wón je tam, z wotkelž wjacy wróćo nochce, a jenož to je joho přećo, zo by też tebje tam powitać mohł. Čiń tuž za tym!

Tola, su woprawdźe wšitcy so zminyli wojowanja a ćerpjenja? Su wšitcy nadešli měra a pokoja, kotřiž tam leža pokhowani w cuzej zemi?

Ty wěš, što jeći su. A byrnjež wućekli kulkam a ćežkej artilleriji, a byrnjež wjacy z bajonetom njetrjebali wo swoje žiwjenjo wojować, tak tola dospołnje spokojeni njejsu. A přecy su złożene jich mysle za domiznu, a zdychuja, zo by tola skoro był měr a woni potom zasy móhli wróćo k swojim lubym do wótcnoho kraja. A też ćerpjeć tam hišće wjele maja.

Hdy by był duch a hdy by widźał kaž duch, a hdy by potom lećał přez te pola a hórki a rowy, hdźež su pokhowani, kotřiž před njepřećelom padnychu: potom snadź by mohł widźeć, zo wšitcy hišće njejsu přetrali. Jich ćěło drje wotpočuje, snadź hižo tłaje a njeby wjacy spóznał, štó je wone było, hdyž so bědźešće na zemi, kotraž je nětko kryje. Ale jich duše? hdźe su te njesmjertne duše, kotrež njemóža zhnić, a kotrež row wobkhować njemóže? Ach, nic wšitke njejsu hišće dóšli do domizny njebjeskeje wótčiny. Nic wšitcy njebuchu wučišćeni přez wopory a ćeže a bědźenja jich wójnskich dnjow. Woni buchu jeći a přebywaja w čišću a tam ćerpja. A ćerpja jara. Woni drje wědźa, zo jónu budźa směć domoj horje k swojomu Wótcej a k swojej maćeri. Woni wědźa, zo też jónu dóńdu, hdźež hižo swojoho dobyća a myta so wjesela, kotřiž w samej bitwje na jich stronje wojowachu, a kiž su z nimi hłód ćerpjeli a z nimi hromadźe so bědźili. Ale woni su wbozy jeći, kotřiž maja hišće čakać na tamne njebjeske wjeselo. A kak runje tale žadosć za njebjeskej domiznu jich ćwěluje! Kak runje to jim čini bołosć a hórku matru, zo toho widźeć njemóža, kotrohož krasnosć běchu wuhladali, hdyž běchu před joho sudnym stołom stali. A też joho wułku lubosć běchu spóznali, a běchu widźeli, kak zbožni ći su, kotřiž při nim smědźa přebywać. A swědomjo jim porokuje, zo přez swoju liwkosć, přez swoju lěnjosć swoje zajeće su zawinyli a z tym ćerpjenja a bolosće, mjez tym zo jich towaršojo hižo so wjesela a swojoho Boha widźa wot wobliča k wobliču!

Słyšiš jich wołanjo? widźiš, kak za tobu rucy wija? Chcedźa twoju pomoc. A ty nochcył słyšeć? Maš dobru wutrobu a sćeleš, hdyž ći syn, towaršo, nan z Jendźelskeje, z Francózskeje, Sibiriskeje, piše, zo by jomu do zajeća něšto pósłał. A hnydom dźeš ke klamarjej a potom dźeš na póst a prjedy hač je sebi myslił, tamny hižo ma, wo čož je prosył. A mohł surowy być a twjerdeje wutroby přećiwo duši toho, kotryž za tebje je wojował a ćerpjeł cyłe lěto, haj přez lěto dołho w krawnej wójnje? Też nad nim so smil. A njetrjebaš hić klamarjej a njetrjebaš běhać na póst: pomodli so za nich, spěwaj nutrnje za nich rano a wječor, spominaj na nich na woporje Božeje mšě, dobywaj za nich wotpuski. A njebudźe twoja škoda.

Wójna.

Ruska pomoc za Serbow.

Kaž jich wječorni zwjazkarjo bychu też woni Serbam w jich hubjeństwje rad pomhali. Ale kak? Na kraju njemóža k nim hinak hač přez Rumunsku, a ta njeda jim přez swój kraj ćahnyć. Też přez čorne morjo njemóža na Bołharsku; bołharski brjóh je derje škitany, ruske łódźstwo je słabe a nimo toho hroža w čornym morju němske podmórniki. Ruska spytuje tohodla přez nowu offensivu na swojej domjacej fronće mocy ze Serbiskeje sćahnyć abo so sami něhdźe přez naše linije předobyć. Pak tu pak tam nadběhuja Rusojo naše fronty. Najprjedy přimachu naše linije pola **Smorgona** k ranju wot Wilny, potom w **Haliču** a při rěcy **Styr**. Wosebje sylnje

nadběhachu 21. okt. wokoło **Baranowiči** při železnicy Brest-Litowsk-Minsk. Wójska prynca Leopolda wotrazychu nadběh a popadnychu 1100 Rusow. Pola **Czartoriska** při Styru dyrbješe němska divisija před sylnišimi njepřećelskimi mocami do zadnjoho stojnišća cofać. Hižo nazajtra pak buchu Rusojo zasy zahnaći. Zo Rusam 6 němskich kanonow do rukow padźe, mohło so skoro njezbožowny připad mjenować. Rusojo běchu so přez słabu liniju dobyli a přińdźechu tak susodnym wojakam do khribjeta. Kak mało Rusojo při Styru dobywachu, je z toho widźeć, zo tam přez 3000 jatych, 1 kanonu a 8 mašinskich třělbow zhubichu. Hišće hubjeńšo dźěše so jim na fronće **Dwinsk—Smorgon**. Serbam potajkim njemóža pomhać.

W **Kurlandskej** su Rusojo 22. okt. pospytali z łódźi na wšelake městna třěleć. Na kupu **Domesmes** — na poslednim kónčku Kurlandskeje — wuwožowachu Rusojo wojakow. Dyrbjachu drje našim wojowarjam při Dwinje do khribjeta přińć. Hdyž pak naši wojacy přićahnychu, čěkachu Rusojo khwatnje zasy na swoje łódźe.

Pola **Dwinska** zahnachu naši wojacy Rusow z hrodowcje hory a dobychu 23. oktobra **Illuxt** k sewjernomu wječoru wot Dwinska. Illuxt bě jara kruće wobtwjerdźeny a wojowanjo wo njón bě krawne. Rusojo zhubichu tam 18 officirow, 2940 muži, 10 mašinskich třělbow a 1 mjetak minow. — Nazajtra buchu ruske nadběhi krawnje wotpokazane; ličba jatych powyši so na 22 officirow a 3705 muži.

K wječoru wot **Czartoryska** dobychu we nocy k 25. okt. wójska generala z Linsingen ruske stojnišća z nadběhom; na druhi dźeń postupowachu naši dale. Njepřećel zhubi 4 officirow, 1450 muži na jatych a 10 mašinskich třělbow. (b)

Z wječornych wojownišćow

wozjewja naše wjednistwo 25. oktobra:

W Champagniji nadběhachu Francózojo pola **Tahure** a přećiwo našomu k połnocy wot Le Mesnil wuzhibnjenomu stojnišću po nanajsylnišim wohnjowym přihoće. Pola **Tahure** njepřińdźechu jich nadběhi w našim wohnju wjacy k połnomu wuwjedźenju. Wječor pozdźe so w prědnim kuće k połnocy wot Mesnil hišće wojowaše, k połnocy a k ranju wot tam běchu nadběhi pod jara sylnymi zahubami za Francózow wotražene.

26. okt. wozjewja naše wjednistwo:

We wojowanjach wot 24. oktobra je při prědnim kuće k połnocy wot **Le Mesnil** 250 m stojnišća nakhwilnje njepřećelej do rukow přišło. Wčora buchu Francózojo zasy z njoho zahnaći. 5 officirow a 150 muži wosta jatych w našich rukach. K połnocy wot Le Mesnil dźerži njepřećel hišće mału němsku hrjebju wobsadźenu. (WTB)

Nowy wuspěch swj. wótca.

Kaž „Osservatore Romano" pisa, je swj. wótc wot wšitkich mócnarstwow, kotrež wójnu wjedu, formellnje přizwolenjo dóstał, zo so wójnskim jatym njedźelski měr spožči.

Wojowanja w Serbiskej.

Serbiska wojuje wo swoje wobstaćo, wojuje ze spodźiwnej zmužitosću a wutrajnosću, ale wojuje bjez nadźije. Dopjelnja so tam, štož je kronprync Alexander zapósłancam sobuzwjazkarjow pječa prajił: **My hinjemy, ale wy zahinjeće sobu a nichtó njebudźe was z česćowanjom mjenować.** Runje tak zmužiće kaž Serbojo wojuja přećiwo nim němsko-awstriske wójska wot połnocy a połnócnoho wječora a bołharske z cyłeje rańšeje fronty.

Skoplje (Uesküb), hłowne město Macedoniskeje, su Bołharojo dobyli. Surowje so na hasach a w khěžach bijachu, też wobydlerjo so přećiwo Serbam sobu wobroćichu, kiž běchu jich ćežko podćišćowali. Serbojo dyrbjachu na **Kočanik**, kiž něhdźe 30 km k połnocy na puću do **Mitrowicy** leži, cofać. Z tym su wot swojich „pomocnikow", Francózow a Jendźelčanow w Saloniki, dźěleni, dźěleni pak też wot swojich krajanow, kiž w sewjernej a sewjerno-rańšej Serbiskej wojuja. 120 km wot swojich mjezow su Bołharojo so tu hižo do Serbiskeje dobyli a maja wot Skoplje jenož hišće 60 km hač do Albaniskeje. Su woprawdźe po swojich samsnych wozjewjenjach „kaž błysk" khwatali.

Dale k połnocy na liniji **Pirot—Knjazewač—Zajecar** stoji wójsko generala Bojadjewa we ćežkich wojowanjach přećiwo wobtwjerdźenym serbskim stojnišćam w horach hač do 2000 m wysokich. Překhod mjez horomaj **Drenovaglawa** a **Mirkowac** je dobyty, twjerdźizna Pirot skoro wot wšěch stron wobzamknjena, **Timok** mjez **Knjazewačom** a **Zajecarom** překročeny. Bojadjew dobywa so potajkim do twjerdźiznoho tříróžka **Pirot—Zajecar—Niš**. Niš, kralowsku residencu, Serbojo hižo wopušćeja.

Najdale k połnocy w kuće mjez **Timokom** a **Dunawu** su Bołharojo po **Negotinu** też dunawiny přistaw **Prahovo** wobsadźili. 20 wozow wójnskeje nadoby a wjele druhich, też ruskich wěcow, bu dobytych.

Bołharskim wójskam w tutym wotrězku bliža so wot połnocy Němsko-Awstriscy, kiž su pola **Orsowy**, blizko rumunskich mjezow, Dunawu překročili a po zahnaću Serbow z bližšich horinow **Sip** wobsadźili. W sewjerno-rańšim kuće při Dunawje ležace město **Kladowa** su Serbojo wopušćili a do Rumunskeje ćekli. Puć po Dunawje je nětko hižo do Bołharskeje za našich wotewrjeny. Na kraju dyrbi so we wysokich a nahłych horach hišće wjele wojować, tola praja powěsće, zo su też tu němske a bołharske patrulje so hižo zetkałe.

K južnomu wječoru něhdźe 50 km wot Běłohroda stoji wójsko generala Koeveß, kotromuž so k połdnju wot Běłohroda general z Gallwitz přizamkuje. Na wječornej stronje dobywaja pak so Awstriscy też hižo wot **Visegrada** skoro při čornohórskich mjezach do Serbiskeje.

W rańšim połdnju wojowachu Bołharojo mjez **Krivolacom a Strumicu** z Francózami a Serbami, kiž buchu zbići. Móže so tu jenož wo mału ličbu Serbow jednać, kotřiž buchu wot swojich towaršow wotrěznjeni. (b)

Serbojo w najwjetšej nuzy.

Ze wšěch stron wot přesylnych napřećiwnikow wobdaći njemóža so Serbojo při wšej hobrskej a zasakłej zmužitosći nihdźe wjacy dźeržeć. Też derje wobtwjerdźene **Niš** a druhe wobtwjerdźenja w kraju nutřka móža jich jenož na khwilu škitać. Kak z nimi stoji, je widźeć z prostwy ministerpresidenta **Pašiča**, kotruž jendźelske nowiny wozjewjeja:

Serbiska so nječłowjescy napina, zo by swoju existencu škitała po woli swojich wulkich zwjazkarjow. Awstriscy, Němscy a Bołharojo su Serbisku k smjerći wotsudźili, a naši njepřećelojo prócuja so nětko hižo 20 dnjow dołho najebać rjekowsku zmužitosć našich wojakow nas zničić. Naše wobaranjo njemóže bjez kónca trać. Tohodla prosymy Jendźelsku, wona chcyła wšo činić za wěstosć, zo jeje wojacy nas dosćahnu a nam pomhaja zhromadnu wěc škitać, kotrejž wěrny strach hrozy. (b)

Njeje tak derje kaž žana nadźija, zo móhli sobuzwjazkarjo Serbiskej hišće někak pomhać.

Grichiska so njepodwoli.

Na wšě wašnjo prócuja so zapósłancy štworozjednoćeństwa pod nawjedowanjom jendźelskoho Grichisku na swoju stronu sćahnyć. Jich lubjenja — Jendźelska přilubi mjez druhim kupu Cypern — buchu ze samsnej krutosću wotpokazane kaž hroženja. Zapósłancy njeżadachu skónčnje grichisku pomoc, ale dowolnosć, zo smědźa w Saloniki swojich wajakow dale wuwožować. Grichiska pak wobstoji na tym, zo dyrbja bjez dowolnosće wuwoženi wojacy Sałoniki wopušćić a hrozy z wojeńskej mocu přećiwo nim. Wobstojnosće su za Francózow a Jendźelčanow jara kritiske. Přećiwo woli grichiskoho knježeństwa tam wostać, rěka sebi nowoho njepřećela zbudźić a skoro wěsće wšě tam stojace wójska zhubić; wojakow zasy wotwjesć, je hańba před cyłym swětom.

Na bołharske mórske brjohi

a na njewobtwjerdźene města Dedeagatš a Porto Lagos je jendźelske, francózske a italske wójnske łódźstwo z ćežkimi kanonami třělało. Wjele khěžow bu zničenych a něšto wobydleri morjenych. Wojeńska škoda so njemóže načinić, dokelž tam skoro žani wojacy njejsu. Česć to za wulke łódźstwo njeje a wužitka jomu też njepřinjese. Bołharske knježeństwo je přećiwo tajkomu njetrjebawšomu njekhmanstwu zjawny protest zapołožiło. (b)

Křižak „Prync Adalbert" podnurjeny.

23. okt. bu wulki křižak „Prync Adalbert" přez dwaj wutřělaj njepřećelskoho podmórnika pola Libawy podnurjeny. Bohužel móžeše so jenož mały dźěl łódźneje wobsadki wumožić. (WTB)

„Prync Adalbert" bě 1910 dotwarjeny a 9500 tunow wulki. Najbóle k wobžarowanju je, zo dyrbješe telko ludźi so sobu tepić.

Jendźelskej parnikaj z wojakami podnurjenaj.

Jendźelski parnik „Marketti" z tysac jendźelskimi wojakami, mutcmi a municiju bu pola Tragesi při Saloniki podnurjeny. Jenož 83 ludźi bu wumoženych.

20. okt. bu jendźelska transportna łódź pola kupy Wight wot němskoho podmórnika torpedowana a podnuri so. Wjele wojakow zeskaka do morja. (b)

Na cyłej italskej fronće

nadběhachu přez cyły tydźeń z najwjetšej njemdrosću. Surowe běchu jich wopory. Před jenym jeničkim awstriskim połkom ličeše so na 3000 italskich ćěłow. Hakle 26. okt. počachu nadběhi na někotrych městnach popušćować. Docpěli su Italscy tak derje kaž ničo.

Němski zapósłanc w Konstantinoplu z Wangenheim je 25. okt. w Konstantinoplu po krótkej, ćežkej khorosći **wumrěł.** Bě hakle 56 lět stary a słušeše k našim najwušiknišim a najzasłužbnišim diplomatam.

Rusojo před Warnu.

Bołharojo wozjewjeja 28. okt.:

Dźens rano přijědźe ruske łódźstwo před přistaw Warna a poča na město a přistaw třeleć, kaž wodźny lětak jim pokazowaše. Naše brjohowe batterije wotmołwjachu. Dwě ruskej łódźi z rjadownje Tri Swjatitelja buštej wot granatow abo torpedow trjechenej a podnurištaj so. Druhe łódźe cofachu, wot podmórnikow sćěhowane. Třělenjo mori někotre civilne wosoby a wobškhodźi něšto twarjeni. Wojeńskeje škody bu jenož mało načinjene.

„Tri Swjatitelja" bě łódź z lěta 1893 13500 tunow wulka. (b)

Twjerdźizna Zajecar je Bołharam do rukow padnyła.

Bołharske wójska wobsadźichu město Knjazewač. Nimo toho dobychu jara mócne stojnišćo Drenowa Glawa, kiž je kluč za wokrjes Pirot. (b)

Bołharojo dobywaja wšudźom hromady wojeńskich wěcow a wójnskeje nadoby, dopokaz, zo Serbow překhwataja.

Swětny rozhlad.

Sakska.

Sakski sejm je k porjadnomu zeńdźenju na 9. november powołany. Mjez předłohami, kotrež na njón čakaja, budźe tež jena na powyšenjo dokhodnoho dawka. Hižo 1914 wobradźi nam wójna deficit w budgetu a w tym lěće budźe deficit wězo hišće wyšši. Runjež so bóle na ćežke časy dźiwało, njebudźe so powyšenjo zminyć hodźić. Nižše rjadownje dyrbja pak so po móžnosći šonować.

Němska.

Jubilej. 500 lět dopjelni so tele dny, zo hrabja nürnbergskoho hrodu z hohenzollernskoho domu Friedrich jako „kurwjerch a kejžorstwowy komornik" knježstwo w Braniborskej nastupi. Hižo 8. julija 1411 bě kejžor Siegismund joho za swojoho zastupnika tu pomjenował. Ale Friedrich dyrbješe najprjedy z wojowanjemi přećiwo wšelakim zemjanskim swójbam a z jednanjemi sebi knježeńske prawa dobyć a wobkrućić. Hdyž bě to wubjernje wuwjedł, pomjenowa joho kejžor 15. hapryla 1415 na koncilu w Konstancu za wjerćha. Tu postajene a zhotowjene wopisma předpołoži Friedrich 18. oktobra 1415 w Barlinje zastupjerjam swojoho ludu, tři dny pozdźišo jomu swjatočnje hołdowachu.

Z tutoho spočatka je Bramborska pod hohenzollernskimi knježerjemi k dźensnišej mócnej Pruskej a k wjednicy nowoho němskoho kejžorstwa so wuwiła. Žadny jubilej dyrbješe wójnskoho časa dla so jednorje swjećić, we wutrobje wšitcy Pruscy joho ważnosć čujachu a z nimi tež sobustawy druhich zwjazkarskich statow.

Ze Sakskeje přewodźeštaj wójwodźe Albrecht a Rudolf kejžorowoho naměstnika Friedricha, hdyž tón na swj. Jana l. 1412 prěni króć do Branibora ćehnješe. Pozdźišo běchu poćahi mjez susodnymaj statomaj wšelake. Nětko pak zjednoća jej w njekabłacej swěrje nowe němske kejžorstwo we wójnskich a — Bóh daj je bórzy — měrnych časach.

✣

(M. J.) Pjatk 22. okt. bu w zwjazkowej radźe wo namjeće dla postajenja powšitkownych najwyššich płaćiznow za butru wuradźowane. Z tym přińdźe tež należnosć k swojomu kóncej, kotraž je za Saksku wosebje ważna, dokelž wotwisnosć kraja wot přiwožowanja butry z druhich wokolnosćow Němskeje samostatne postajenjo přećiwo stajnomu powyšowanju płaćiznow butry knježerstwu zadźěwaše kotrež so nětkle jedna, je tez cyle po woli knježerstwa, kotrež je tutón wotpohlad wjacy króć raznje wuprajiło. Tute postajomne płaćizny butry wotwisuja wězo tak wot přiwožowanja z druhich krajow, zo móže wotpohlad postajenja najwyššeje płaćizny jeno być, zo by so wšitka samowólnosć na butrowych wikach wuzamkła. A tón wotpohlad, kaž móže so z wěstosću wočakować, so tež dócpěje. Zwisujo z tymle zakročenjom so tež dalše wobmjezowanjo wo trjebanju mloka k wěstym parujomnym zaměram postaji, kaž tež z cyła we wobkhodźe z mlokom, štož za Saksku tež hnydom do płaćiwosće stupi.

Z Łužicy a ze Serbow

Mjasopředawanjo ze strony města Budyšina

na **jerjowej hasy čo. 5** je so nětko tež krućišo zarjadowało, zo njeby so to na wopačne wašnjo wutrjebało. Wot 19. oktobra předawa so mjaso jeno na mjasowe marki (khartki). Tesame so wudawaja w měšćanskej kupnicy, hdźež so hewak tež khlěbowe marki podawaja (w 2. poskhodźe), při čimž ma so khlěbowa wupokazowaca kharta předpołožić. Dóstać móže kóždy dom w Budyšinje, zwonkowni su wuzamknjeni.

Mjasowa kharta ma znamki (marki) na 12 njedźel. Kóžda płaći jeno za čas, kiž je na njej ćišćany a wob tydźeń móżetej so dwě znamcy trjebać. Kóžda marka dawa prawo na kupjenjo 1—3 puntow mjasa a ma so kóždy króć wotedać.

Na předań su sćěhowace mjasa:

sušene mjaso	punt po	1 hr.	50 pj.,
šinka (wot zadkow)	„ „	1 „	80 „
šinka (warjena)	„ „	1 „	80 „
howjazy gulaš w tyzach		1 „	— „

Předawa so wšědnje na dźěławych dnjach, z wuwzaćom póndźele, wot 8—1 a 4—8.

✣

Z Radworja. (*Wójnske powěsće.*) Ze zhubjenych (jatych) reservnoho regimenta čo. 103, na kotrychž posledni raz spomnichmy, je ranjeny:

Mikławš Khilan ze Zdźěrje. Jomu 25. sept. pola R... njepřećelska kulka prawu nohu (po zdaću lohcy) zrani. Wón lěkuje so jako ranjeny jaty w francózskim lazarećc w Lyonje.

Njezranjenaj jataj staj:

Jan Fórman z Lutowča a

Pawoł Krawc z Khelna (z Dźěžnikec).

Přebywataj w francózskim zajeću w měsće Blaye při wuliwje rěki Garonne do Atlantiskoho morja (w połdnišej Francózskej).

Wo zhubjenymaj: Cyžu z Radworja (z Kamjenjeje) a Wićazu (Lehmanu) z Boranec (z Konjec) dotal hišće wěstych powěsćow dóstać njemóžachmy. Jeli snadź by wojak z **druheje wosady** w swojim lisće přileżnje jenoho z njeju naspomnił, prosymy wo přećelne zdźělenjo tuteje powěsće (na adresu: Pfarramt Radibor, Sachsen).

Přispomnjenjo: Jeći z poslednjeje bitwy w Francózskej přebywacy nimo „Bele Ile" tež w Blaye a, kaž so nam z Wotrowa zdźěluje, tež w Rouen. By-li snadź tam za zhubjenym wojakom pisać chcył, piš adresu runje tak, kaž to w poslednim čisle stoješe; jenož město słowow „Bele Ile en Mer" napisaj „Blaye, Gironde" abo „Rouen, Seine Inférieure."

✣

Z Njebjelčic. Runje kermušny dźeń nawala so k nam hosćo. Nic pak jenož k jědźi a k piću. Tak tučna wšak kermuša we wójn- [illegible] a słowom nas zwjeselić. Nico wšak njewadźi, hdyž khutna wutroba w towarstwje małoho tróšta namaka. Tola raz cyłoho spěwanja budźe nětčišomu časej přiměrjeny. Na žort wšak nikomu njeńdźe, nic tomu, kiž je lubowanoho na polu česće zhubił, nic tomu, kiž z nuzu a hrozu so bědźi wo drohe wšědne žiwjenjo. Tola tu ma so šerpatka wěnować tym, kiž su stawy a strowotu wostajili wonka na wojownišću, kiž škitachu nas z mječom před nawalom njepřećela. „Džak domizny" so wo nje stara a wobroća so tohodla tež na tebje. A za twój mały dar lubosće poskića ći z dobom trósku přistojneje zabawy. Tuž přińdźće wšitcy domjacy, kermušnicy a wokolnicy njedźelu 7. novembra wječor ½7 hodźin do wjesneje korčmy. Tam poskići wam Kamjenske katolske spěwarske towarstwo „Caecilia" z pomocu wokolnych wučerjow a druhich spěwarjow rjany koncert. Zawěsće so nichtó toho kać njebudźe. Njech kóždy po swojich mocach dobru wěc podpjera.

Franca Kralowe posmjertne wopomnjeće w Kamjencu.

Njedźelu 17. oktobra běše so šula, z wučerjemi a dźěćimi, w cyrkwi na šulskich kemšach zhromadźiła, zo by wopomnjeću njeboho knjeza wučerja **Franca Krala,** kotryž je 25. septembra we wójnje přećiwo Jendźelčanam padnył, hódnje a z džakom swjećiła. Njeboh knjez wučer Kral běše jenak lubowany wot dźěći a wučerjow. Poslednim běše wón luby swěrny towarš we wobkhadźe kaž w dźěle, prěnim pak dobroćiwy a starosćiwy wučer a „wuj", kaž dźěn so rady mjenowaše a so mjenować daše. Krótki čas wot jutrow 1911 drje je jenož z wučerjom w Kamjencu był, tola wjele lubosće we wosadźe je sebi dobył a mnohi džak za prócy sebi zasłužił wo wosadne žiwjenjo. Kamjenčenjo wo njoho wulcy žaruja, wšitcy spominaja na joho lubosćiwy a poniżny wobkhad z kóždym, tež z najjednorišim a khudšim człowjekom.

Tež naše towarstwa je njeboćički horliwje podpjerał, swjedźenjam přez wubjerne dźiwadła wosebity wuznam dawał. Wjele časa, wjele prócy a woporow je nałožował na najlěpše wuwjedźenjo dźiwadłowych hrow. Wosebje pak su jomu džakne wopomnjeću dołžni naši Češa, za kotrychž je so wjele starał, jich rozwučował a jim pomhał. Běše jich zastupjeŕ před tudomnej politiskej wyšnosću, srjedźićeŕ mjez Němcami a Čechami. Po přeću šulskeje wyšnosće wučeše češke dźěći a češkich pokračowanskich šulerjow we wosebitych šulskich hodźinach w němčinje.

We z wjetša němskej wosadźe, w němskim Kamjencu je skutkował njeboćički, kotryž běše dobry, horliwy Serb. — Što je na narodnym serbskim polu dźěłał, je „Posoł" hižo pisał a snadź poda nam wustojne pjero hišće dospołniši přehlad. — Tola tu wobkhadźowaše z kóždym, z Němcom a Słowjanom jenak lubosćiwje. Ze Serbami pak so jenož serbsky rozmołwješe a strowješe; někotrohožkuli, kotryž bě lěta dołho hižo na swoju serbsku narodnosć zabył, toho zbudźi a rěčeše z nim serbscy. We hosćencach a w zjawnosći tež před Němcami rěčeše ze Serbami stajnje serbscy. Njehańbowaše so ženje swojeje narodnosće a za swój narod wustupić. A za to běše česćeny a widźany muž tež pola Němcow. Němcy mějachu joho rady. To nichtó prěć njemóže. W tutym nastupanju je wón nam Serbam najlěpši přikład zawostajił.

2. augusta 1914 wopušći knjez wučeŕ Kral naš Kamjenc. Wječor pozdźe přewodźany wot mnohich swojich wosadnych přećelow so rozžohnowaše z Kamjencom, zo by posłušny swojomu kralej w Kamjenskim pěšim połku do wójny přećiwo nawječornomu njepřećelej ćahnył. Sylzy stojachu někotromužkuli we wóčkach, hdyž wot njoho Božemje běrjechmy.

Přez napinace puće po Belgiskej a połnócnej Francózskej skhorjewši so kónc oktobra domoj wróći. Z posylnjenej strowotu krótko před hodami zasy do pola pućowaše, hdźež je nětko swoje žiwjenjo woprował za swoju wótčinu. Běše derje přihotowany. Doma hižo je so ze swojim Bohom wujednał, z Božej hnadu posylnjeny, z Jězusom we wutrobje

dźěše do wójny, zo by tam posłušny swojomu kralej a podaty do Božeje wole wojował za swojich přećelow a za kubła wótčinske. Je martrařskeje smjerće wumrěł za nas. Bóh budź jomu hnadny a nadobny mytowař z njebjeskej krónu. — Njech wotpočuje w měrje a wěčne swětło swěć jomu!

* * *

Dźensa přinjesemy wobraz našoho njezapomnitoho Franca Krala. Mało Serbow drje je, kotřiž njejsu joho zeznali. Po cyłym serbskim kraju bě z domom, tež w Delnjej Łužicy. Čita sedźo nowinu. Z nowinařstwom bě kruće zwjazany. Zahe spózna, zo wona zdźerži duchowny zwisk mjez ródnymi, přinošuje skrućenju Serbstwa a tak zdźerženju narodnosće. Jako redaktor „Łužicy" a dopisowař do serbskich, němskich a druhich časopisow zezna móc pisanoho słowa. Tohodla dźěłaše njesprócniwje za rozmnoženjo serbskoho pismowstwa. Wo wjele je pismowstwo wobohaćił. Nimo druhoho bě znaty zarjadowař dźiwadłow a hrajeř. Runje na tym polu njeměješe mjez Serbami tak wušiknoho předkhadnika. To njezačuwachu jenož serbske towarstwa, kotrymž dźiwadłowe kruchi pisaše a je jara wustojnje předstaješe, ale tež město Kamjenc, hdźež bě jara widźany nawjedowař tamnoho towarstwowoho jewišća. Mištrscy zabawješe swojich připosłucharjow, a tak su mnohe naměstne towarstwa z nim móc, kotraž so lohcy zarunać njehodźi, zhubiłe. Tež we Kamjenskim · čěskim towarstwje „Bjesada" skutkowaše sobu a bě tak srědnik mjez nimi a němskej wosadu. To samo Němcam imponowaše, zo so wšudźom swěrnje jako Serb wudawaše.

Hižo 2. augusta 1914 bu pod khorhoj zwołany a ćehnješe k zapadej na wójnu. Na wutrobu skhorjewši · srjedź bitwy padny nahle k zemi a tak roznjese so hižo tehdom powěsć, zo je zemrěł — lěkowaše so 7 njedźeli w Kamjencu. Na swjatoho Mikławša pobychmoj hišće hromadźe w Budyšinje, hdźež so ze sotru rozžohnowaše a wječor zawdawachmoj sebi w Halštrowje ruku na zasywidźenjo. Bóh je hinak chcył, je sebi joho žiwjenjo za wopor žadał a tuž njesměmy z nim so wadźić, byrnjež nas bóle wutroba bolała. Joho městno wupjelnić njebudźe tak lohko. My rowjeńkojo budźemy dyrbjeć swoje mocy podwojić, zo přez wójnu našomu narodej nabite rany wuhojimy.

Za sprawnu wěc je do boja ćahnył a tam rjekowsku smjerć namakał. Bóh budź jomu miłosćiwy sudnik a dobroćiwy mytowař. Joho smjerć bě wopor lubosće, a wjetšeje lubosće zawěsće nichtó nima hač tón, kiž swoje žiwjenjo da za swojich. Wěčna swětłosć njech jomu swěći!

⁘

Tuž wotpočuj wot dźěła, horja, bědy! —
Kak z dala ruja třělby žałostnje 'šće dźens!
Ból hórki pleće wokoł' Twojoh' rowa so w Lens.
Tam stawać budźeš k rjeńšom' byću něhdy.

Spi we měrje! Sy přetrał za nas dosć.
My přimamy nětk khorhoje so, gratu
A wjećić chcemy njepřećelsku złósć,
Kiž čini serbsku wutrobu nam spjatu.

Hdyž njepřećel b'dźe zbity, kiž nas bróji,
Hdyž wšitcy budźemy, kaž prjedy, zasy swoji —
Će w dźěle česćić chcemy, bratře drohi!

Sy wot nas šoł. Rad mysl zaběra so z Tobu.
Sy sprócnje dźěłał za ród, Twoju dobu.
Tuž z Twojimi wšak želi cyłe Serbstwo sobu.

Jurij Słodeńk.

Pražska Serbowka.

Jenož mała črjódka smy so lětsa ze struchłych wójnskich prózdninow zasy do kralowskeje Prahi wróćili, zo bychmy so w našich wědomosćach wudospołnjeli, so přihotowali za naše wysoke powołanjo. Pódla wšoho pak njesměmy tež na našu serbsku rěč zabyć, na lube Serbowstwo. 26. sept. so „Serbowka" k prěnjej zhromadźiznje zeńdźe. Za staršoho bu najprjedy Franc Šołta wuzwoleny, kotryž pak wólbu njepřiwza so zamołwjejo, zo dyrbi bórzy k wójsku woteńć. Na to bu Nowak jenohłósnje woleny. 1. podstarši bu Šołta, 2. Mět. Graf dósta pokładnicu, knihownju Jan Cyž. Dopisować ma Wjacsławk.

Tola prjedy hač sej štó mysleše, bu naše towarstwo přetworjene. Mět so hižo započatk oktobra zasy do domizny wróći; wčora je Franc Šołta maturu z wuznamjenjenjom złožił a jutře nas wopušći, zo by do wójska zastupił. Gratulujemy jomu, woběmaj sobustawomaj pak přejemy „wjele zboža" na dalši puć žiwjenja.

W „Serbowcy" pak chcemy tež lětsa na zwučene wašnjo pilnje za Serbstwo dźěłać a so z brónjemi ducha bronić, kaž prjedawše léta.

Tuž, bratřa Serbowčenjo, do dźěła — do dźěła za lubowany mały serbski narod. Čas prózdninow, čas wjesołosće je so minył, přibližiła je so hodźinka pilnoho, njewustawacoho dźěła; tež dźěło wozboža. Naša droha serbska maćerka hižo horco za nami žedźi, ćim bóle wona žadosći, hdyž je ji hrózbna, njesmilna wójna tak mnohich lubowanych synow rubiła. — Do dźěła

„Bohu k česći, Serbam k spomoženju!"

W Prazy, 10. X. 15. Starši.

*

K tomu přidamy tež hnydom **zapis** wšitkich našich **sakskich studowacych**, kotřiž chcedźa jónu we winicy Knjezowej skutkować. Njejsmy nětko wjacy tak wšitcy hromadźe, kaž w prjedawšich časach, w Prazy, ale theologoju so sćelu na wšelke university w Němskej a do tamnišich biskopskich alumnatow, zo bychu tam z najmjeńša poslednje léto so přihotowali na měšnisku swjećiznu.

Lětsa pak je wšitko hišće wjele bóle roztorhane; do Prahi smy zaćahnyli jenož mała črjódka. Wjele pak su ćahnyli k ranju abo k wječoru, zo bychu z brónjemi swoju wótčinu zakitali.

W **Prazy** studuja w tu khwilu:

Bohosłowcy w III. lětu:
Karl Krječmař ze Šěrachowa,
Hugo Franc z Kamjenicy.

Bohosłowc w I. lětu:
Karl Pilaček z Drježdźan.

Gymnasiastoju:
w VIII. rjad.: Józef Nowak z Wotrowa;
w VII. rjad.: Pawoł Nitsche z Petersbacha,
Waltař Zieger z Hajnic;
w VI. rjad.: Pawoł Grofa z Kulowa,
Beno Wjacsławk z Łazka,
Bruno Garsch z Pěrna,
Jurij Dybul z Dittersdorfa pola Kamjenicy,

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(14. pokračowanjo.)

IV. Wudowy a syroty.

Tak wopominajo widźachmy so rozwić krasny wobraz serbskoho swójbnoho žiwjenja w serbskim přisłowje a spěwje; widźachmy, kak rjenje serbski lud wo tym sudźi, kak khwali dobrych staršich, pěkne dźěći, kak zasudża napřećiwne počinanjo. Naš wobraz pak njeby dospołny był, bychmy-li wuwostajili wudowy a syroty.

Z česćownosću a z luboznej bojosću spohladuja dźěći na nana, kotryž jich kruće dźerži, kotryž pak jich z lubosću ze wšěm zastara. Što pak je nan za swójbu, pytnu hakle, hdyž je jim přezahe zemrěł. Człowjek je husto jara sebićny a hlada jenož na to, štož jomu samomu tyje; hač z tym bližšomu škodźi, wo to so dale njestara, khiba, zo jomu tón napřećiwo stupi. Tohodla pak zhlada sebi tajkich, kotřiž so jomu wulcy přećiwjeć njemóža, kotřiž nimaja škitarjow. A to su potom najbóle wudowy a syroty. Tak praja hižo přisłowa: „Jim zemrěł je nan, a konja wzał pan", abo druhe: „Nan je jim zemrěł, a pan je jim najlěpšoh' konika wzał". „Potrěbne wudowy za ruku brać, to su kemšace skutki." Cyłu człowjesku njesmilnosć rysuje tak prawje Čišinski, zdobom nam prajo, zo je Bóh luby Knjez wótc a škitař syrotow, přetož stara wěrnosć je: „Za wbohe syrotki je Bóh luby Knjez najlěpši nan." „Bóh njepušći so syrotki." To pokaže nam tež basnikowa „Hwěžka":

1. „Jutře wuj ma mjena. Zbožo přeć
K njemu rano z časom poběhnjeće!
Kak zo zmjehči jeho waše přeće,
Młynk měć požčenych chce toleŕ pjeć."

2. Dźěćom dźeše z łoža khora mać.
„Wuj k nam dźe!" Jank zawoła, „ja budu
Jeho prosyć prawje za mać khudu,
A wón naprosyć so dyrbi dać."

3. Do jstwički wuj suchi stupaše.
„Zasy we łožu mi stonaš khora?
To drje bórzy z khěžki was a z dwora
Poćerja!" Skupc z čertom tróšťwaše.

4. „Wujo, njerěč tak!" Mać zdyrkota,
„Bóh nas ćežcy pruhuje a šwika.
Boža stań so wola!" Hroznje pika
Wuj ji: „Bóh nic, waša lěnjota."

5. Jank so k wujej klakny: „Smil so mi,
Luby wujo, złoty, klinkotaty!
Pomhaj z nuzy maćercy, a swjaty
Michał budźe płaćić jutře ći!"

6. Wuj pak zbórča: „Z nohow so mi měj!
Swjeći hubjenje kaž wy mi danja;
Dźěło dani. Wam njej' dodawanja!
Po kruwičku k wam sym přišoł sej."

7. „Jězus pomhaj!" Styskhje zdychny mać,
„Ty dźeš po kruwu, po našu Hwěžku,
Kotraž žiwi nas a dźerži khěžku!?
To so z Božej wolu njesmě stać! —

8. Kak je khudym, to ty njewěš drje,
Bjez žony, bjez dźěći! K njebju woła
Nuza wudowow ze sylzow doła!"
Bjez hnuća wuj zymny ze jstwy dźe.

9. A mać dźeše dźěćom wrěšćatym:
„Dźěći, njedajće mi z dwora Hwěžcy!
Pomhać Bóh tónKnjez b'dźe khudej khěžcy,
Njeradźi-li z dobrym so, ze złym ..."

10. Z płačom dźěći kruwu majkachu:
„Njekhodź, Hwěžka! Budźemy ći nosyć
Dobre kuski, trawatu ći prosyć
Pastwu. Wostań Hwěžka z nami tu!"

11. Hwěžka staješe so styskniwje.
Přez khribjet wuj z rječazom ju zmorska.
Hwěžka wutorhny so, ćelčkny, sporska,
Z cyłym wotmachom na njeho dźe.

12. Z rohomaj joh' hrabny, wuzběže,
Rězny wo kamjeń. Wuj mortwy padny ...
Khudej khěžcy sprawny Bóh a hnadny
Hwězdu zboža z njebjes wupřeže.

Franc Heinze z Tamenhajna;
w V. rjad.: Jan Donat z Časec,
Jan Cyž ze Žuric,
Jurij Handrika z Jaseńcy,
Rudolf Ludewig z Dubina;
w IV. rjad.: Michał Cyž ze Žuric,
Jurij Wićaz z Budyšina,
Pawoł Aksman z Khrósćic,
Jan Ferenz z Drježdźan,
Rudolf Weidman z Drježdźan;
w III. rjad.: Jan Baumert z Marijnoho Doła,
Jan Spichala z Budyšina,
Pawoł Weber ze Šěrachowa.

W **Paderbornje** studuja:
Beno Šołta z Radworja,
Jurij Brusk z Hórkow,
Franc Schwarzbach z Blumberka,
Pawoł Löbmann ze Šěrachowa,
Friedr. Schmidke z Wurcena.

We **Wrótsławju** studujetaj:
Jurij Köhler ze Sohlanda,
Michał Kětan ze Słoneje Boršće.

We **wójsku** su:
Franc Lehmann z Wurcena,
Rudolf Fischer z Passawy,
Hermann Nowicki z Hainewalde,
August Kotowski z Mišna,
Max Eschinger z Plawna,
Jurij Mjechela z Budyšina,
Jurij Šołta ze Smječkec,
Franc Šołta z Radworja,
Józef Rjeda z Kašec,
Jurij Ryćerja z Łusća,
Pawoł Dittrich ze Šěrachowa,
Albert Mět z Worklec,
Edmund Gröschl ze Šedewic p. Cwikawy.

NB. Šćroko čišćane mjena su Serbja.

Pólska Golgata.

Tak mjenuja žałostne njezbožo, kotrež je nětčiša wójna na Pólske kralestwo zwaliła. Přetož w stawiznach cyłoho swěta njeje dotal ani jenoho přikłada podobnoho hubjenstwa, zo bychu cyłe milijóny jeničkoho ludu na jedyn raz z domu a domizny wuhnate byłe. Haj:

šěsć milijónow wusydlenych

Polakow, starych a dźěći, mužskich a žónskich, su w poslednim času na wšelakich drohach naličili, na drohach z Pólskeje do nutŕkowneje Ruskeje. Hdyž człowjek ruske wopisanja tohole hubjenstwa čita, kak woni woprawdźe z hłodom mru, dokelž ani skiby khlěba nimaja, kak dyrbja so waleć z hromadami w mazanych wagónach a wućekniśćach abo we wšim hroznym wjedrje stojo samo też wo škleńčku wody žebrić, to so ći prawje wěrić njecha, zo je martrarstwo njewinowatoho ludu takle žałostne, ale tola dyrbiš wěrić, přetož to njepišu Polacy ale Rusojo, kotrìž bychu zawěsće te surowstwa zamjelčeli, hdy bychu móhli. Pólski lud dźě to ćerpi jeno přez ruske wojerske nawjednistwo, kotrež je z tym swoju hłuposć a njeczłowjeskosć dopokazało.

Wojerska wyšnosć je wbohi lud wuhnać mohła, ale nic zastarać. W tym tči tónle do njebjes wołacy hrěch; štó dha ma tele wumrěća, kotrež su morjenja, na swědomju, hač wójskowe nawjednistwo, kotrež je nětko runje w Carowej rucy! Prjedy knježerstwa su so Polacy sami za swojich bratrow starać počeli, ale móža woni nětkole hubjenstwu milijónow wobarać? Telko woni sami njezamoža. K tomu dyrbi kóždy pomhać, też kóždy z nas! Milijóny su trěbne, wjele milijónow; přetož prjedy hač na kóždoho z tych wuhnatych so 1 hriwna dóńdźe — a što to je nětko w tej drohoće! — to je hižo 6 milijónow hriwnow trěbnych. Mnozy su hišće mjez nami, wučeni a njewučeni a jara bohaći, njecham z mjenom mjenować, kotrìž hišće złamanoho kroška jałmožny za pólski lud dali njejsu. Hač so njeboja słowow: „Ja běch hłódny, a ty mje njejsy nasyćił; ja běch nahi, a ty mje njejsy woblekał atd.“ Njepłaći we tychle dnjach 2. hłowna kaznja wjacy: „Lubuj swojoho bližšoho jako sebje samoho?“

M. N. R.

Wšelćizny.

Cyła swójba přez wójnu wotemrěła.

Z Pössnika so pisa: Po tym hač bě žona měsćanskoho běrca hižo dlěji čas wumrěła, padny w novembru zańdźenoho lěta najmłódši syn tuteje swójby we wojowanju napřećo Rusam. Bórzy po tym bu najstarši syn ćežko ranjeny. Zraženy wot hłubokeje zrudoby skhorje nan a skónčnje wumrě. Lědma bě so row nad nim zawrěł, přińdźe z pola nowa powěsć, zo je starši syn, kiž bě mjez tym zasy do wojowanja dyrbjał, padnył. Z nim je cyła swójba wotemrěła.

(Žónski listynošeŕ.) W Quedlinburgu bu žónski listynošeŕ dla přestupjenja w hamće k šěsć měsacam jastwa zasudźeny. Bě to listynošeŕka Hana Dippe. Pólne listy bě wočinjała, zo by khłóšćeńki z nich wubrała; paket bě sebi zdźeržała, dokelž bě z njoho wušiwany přikryw won kukał z jara rjanym mustrom. Wšelke listy bě z wćipnosću wočinjała; chcyše wědźeć, z kim sebi jej znate adressatki dopisuja. A pjeć listow, kotrež

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 23. okt. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 28. okt. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	—			13	—
„ nowa								
Rožka			11				11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	3	50	4	—			4	—
Pšeńčna muka			18	75				
Ržana muka			15	50				
Syno	7	—					7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	6	—	6	50			4	33
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	5	50	6	—			4	—
Prosata 824 (w Kamjencu 332)	15	—	35	—	14	—	22	—
Butra 1 kg	4	—	4	40	4	—	4	30
Jeja, mandl	1	95	2	25			2	55
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

25. okt. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	73 - 77	126 - 131
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	60 - 66	122 - 129
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 55	111 - 119
4. snadnje picowane kóždeje staroby	38 - 45	99 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	73 - 77	128 - 133
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	70 - 75	133 - 138
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	49 - 59	106 - 117
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	36 - 43	91 - 103
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 32	81 - 91
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	70 - 75	117 - 122
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	46 - 54	98 - 107
3. snadnje picowane	38 - 41	88—93
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	82 - 85	180—133
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	70 - 75	118—123
3. snadnje wuwite wot cyca	63 - 67	110—115
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	72 - 76	146—152
2. starše korme borany	66 - 70	136 142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	60 - 64	124 —132
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	145 150	186 - 193
2. mjasne	123 128	162 - 172
3. snadnje wuwite	100 110	140 - 150
4. rancy a kundrosy	105 135	145 - 175

Haj, Bóh je sprawny a škita potłóčenych; přisłowo nam praji: „Wudowine sylzy podmlěja kamjeńtny hród“. Mrějacy nan wć, zo joho zawostajeni čisće wopuščeni njebudźa, wón widźi, zo „su syrotki a wudowy Boži hosćo“, hdyž wšak „syrotki bohaty wuj bórzy woteznaje“. A tak tróštuje wón hišće z rowa zrudnu mandźelsku, žarowace dźěći z kěrlušom:

Ja znaju twoju wutrobu,
Ty sy mje lubowała;
Nětk pak maš wjetšu zrudobu,
Hdyž smjerć je mje preč wzała.
Pak tola wěš, zo Božeji
So woli dyrbiš podać.
Tak wěm, zo tola mojeji
Też słabosći chceš wodać.

Nětk mandźelski zwjazk rózno jo,
Smjerć je jón rozwjazała;
Hač runje je mi žiwjenjo,
Njej' tola wšo preč wzała.
Ći praji twoje swědomjo,
Zo dyrbiš swoje dźěći,
Kaž křesćijanstwo žada to,
Sej ćahnyć k Božej česći.

To čiń też wšitko z lubosću,
Kaž čini dobra maćeŕ;
A žohnuj Bóh ći prócu wšu,
Złe wot tebje wšo zaćeŕ.
Snadź budźeš druhdy zacpjena.
Kaž wudowam so zeńdźe;
So dowěr Bohu, zrudźena,
Wón wopuščeć će njeb'dźe.

Bóh słyši khude wudowy,
Hdyž přesćěhane budža.
Wón budźe twój škit, wěŕ to ty,
B'dźe pomhać, hdyž će rudźa.
Wšak slubił je, zo wón chce so
Nad syrotami smilić;
Dha dźi, pań před joh' wobličo,
Wón chce też tebje dźělić.

Tak dobru nóc! Bóh z tobu budź,
A přestań nětk so rudźić;
Wšak Bóh tón Knjez je też twój wótc,
Wón njeda so ći zhubić.
Ja wěm, ty budźeš činić to
A druhdy k rowcej stupić,
Kaž swěrnych žónskich wašnjo jo,
So k Bohu za mnje modlić.

(Přichodnje dale.)

buchu w měsćanskim štomowniku pod ławku w promenadach namakane, bě zhubiła, hdyž bě so tam w służbnym wunošowanju w ćmičcy z wojakom k małomu bjesadowanju posydnyła.

⁂

Wójnske pomniki.

Bayerski minister swobodny knjez ze Soden poruča gmejnam, zo bychu jako wójnske dopomnjeća jednore pomniki stajeli, n. př. wopomnjeński stołp z woponom městna abo z hozdźemi nabity (tak mjenowany) železny kříž, kotryž móže so potom w radnicy, we cyrkwinej předhali abo na přihodźacym městnje w šuli postajić a khować. Najbóle časej připrawne drje pak by było, hdyž bychu gmejny a města při cyrkwjach a kapalach abo w swobodnym polu, hdźež je daloko widźeć, drjewjane kříže, jako znamjenja hórkoho mrěća, ale tež jako znamjenja swěrneje lubosće a nadźije postajeli a kóždy by tam hozdźik zabił. Na druhich městnach bychu mohłe jene cyrkwine durje abo druhcje zjawneje khćže jako železne durje w jednorej formje na wójnski čas dopomnjeć. Tohorunja móže so k tomu wužić dźeržel khorhowje, kotryž móže so z hozdźikami wobić, abo tež mosty, na kotrychž móža so wopomnjeća postajić.

Mnichowski arcybiskop poruča wosadam předewšitkim dostojne kříže jako wójnske wopomnjeća, na kotrež mohłe so potom na přihodźace wašnjo tež mjena padnjenych rjekow napisać. Tež postawa bolosćiwcje maćerje z čełom jeje bójskoho syna na klinje (Pieta) abo kříž z Božej martru a pódlanskimi wosobami by było dostojne k modlenju a k dźakej napominace wójnske wopomnjećo za dalše časy, kotrež mohło so tohorunja pak w cyrkwi abo z wonka cyrkwje připrawić. Tamny biskopski ordinariat pak wosebje napomina, zo bychu so tajke fabrikske twory abo pomniki po šablonje za tutón zaměr njebrałe, kaž tohorunja pak tež wosadam so ćeža njenakładowała přez założenjo wulkotnych, błyšćatych pomnikow.

Cyrkwinske powěsće.

Budyšin.

Křćeni: Hana Hilža, Alfreda Emila Brauna, zamkarja w Budyšinje, dź. — Marija Martha, Franca Hnizda, kowarja w Bělćecach, dź. — Handrij Aloisius, Handrija Aloisia Radu, harwańskoho pomocnika we Biskopicach, s.

Wěrowanaj: Pawoł Rudolf Theodor Fischer, wojnański pomocnik w Pěrnje, t. č. wojak w res. reg. pěškow čo. 103, z Stanisławu Domanskec w Budyšinje.

Zemrěći: 30. sept. Herta, Józefa Meinhardta, mosazwjerćerja w Biskopicach, dź., 10 m. — 2. okt. Hańža Marija Lorencec, słužowna w Budyšinje, 15 l. — 3. okt. Pawoł Gašak, skałaŕ († na Ratarjowskich honach), 35 l. — 6. okt. Jozefa Banaszec, dźěłaćerka we Hućinje († w Budyšskej khorownі), 21 l. — 8. okt. Jozef Meinhardt, mosazwjerćeŕ w Biskopicach, 39 l.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Wšě čišćerske dźěła

w kóždym wuwjedźenju

w serbskej a němskej réči

wobstara derje a tunjo

Donnerhakec knihićišćerńja

Budyšin :: :: :: Před šuleńskimi wrotami 21

Dalokoréčak čo. 893.

Prošu, přeswědče so

wo bohatosći a płaćiznyhódnosći mojoho składu.

Worjewacu drastu

tak daloko hač skład dosaha

hišće k starym płaćiznam.

Žadajće sobi prošu moje **płaćiznowe łopjeno** za **wojeńsku potrjebu.**

Płatowe, wołmjane a połwołmjane twory

Emil Wehrle :: Jerjowa hasa 7

Za nazymu a zymu

poručam swój **wulki skład** modernych

pisanych mantlow a žaketow.

Elegantne čorne suknjane paletoty,

čorne žakety w kóždej dołhosći za wšě płaćizny.

Plišowe, somoćane a astrachanske žakety

jara pjenjez hódne.

Paletoty a wobleki za muži,

moderne ulstry za muži a młodźencow,

jopy w sportowych a hładkich fasonach.

Wjedrowe khornarje za muži, žony a dźěći we wulkim wubjerku,

tołste zymske kholowy w kóždej wulkosći.

Holče žakety, hólče paletoty

módre a barbojte.

Wulki skład **dźěćacych woblečenjow.**

Jenotliwe kholowy za kóždu starobu.

Dźěłaćerske kholowy a lacy za wšě płaćizny.

Zhotowjenjo po měrje. Wulki wubjerk modernych tkanin.

Tunje płaćizny! Reelne posłuženjo!

Franc Mrštny

Bohata hasa 16. **Budyšin** Rózk dźiwadłoweje haski.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Rózant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Mloko dejnoho skotu so rozmnoži - wodźane mloko bywa tučniše -

hdyž so picy wšědnje tři króć horšć

mlokowoho pólvra

marka „Hrodowska haptyka“ (Schloß-Apotheke)

přida. To je so krasnje wobwěrnosćiło. Jeno dóstać

w Hrodowskej haptycy - Budyšin.

Herbska grychta w Njebjelčicach.

Njedźelu 7. novembra (kermušu)

spěwny koncert

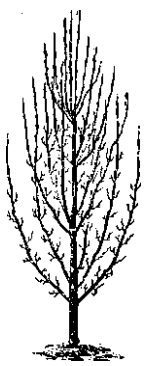
kotryž wuwjedźe cyrkwinski khor **Caecilia z Kamjenca** z podpjeranjom **solistki** a někotrych wokolnych **wučerjow** a druhich **spěwarjow.**

Započatk ½7 hodźin. **Zastup 50 pj.**

Čisty wunošk za **„Dźak domowiny“.**

Wo bohaty wopyt prosy

Kat. towarstwo „Caecilia“ z Kamjenca a hosćencarka.

5 % wójnska požčonka a sadźenjo sadowych štomow

je najlěpše wupožčenjo kapitala.

W nětčišim času sadźenja poruča:

sadowe štomy

we wšitkich formach. Jeno najlěpše družiny.

Jahodki a **róže**, wysoke a keŕčki,

pyšne keŕki a **rostliny za płoty,**

kaž wšitke druhe **artikle štomownje**

štomownja a różownja Emila Sperlinga

„Bad Heil“. **Post Worklecy.**

Telefon Halštrow čo. 37. **Zapis płaćiznow darmo.**

Dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Kupujemy wjetše póstny ržaneje słomy

(z **cypami** młóćeneje rožki) a płaćimy 3 hr. za centnar franko Njedźichow.

Aktien-Gesellschaft für Glasfabrikation vorm. Gebr. Hoffmann

Bernsdorf O.-L. — Bahnstation **Straßgräbchen.**

Po ćežkim zranjenju na dnju 5. oktobra na francózskim bitwišću zemrě 7. oktobra rjekowskeje smjerće naš luby syn, bratr a wuj

Jurij Lešaw z Prawoćic

narunanski reservist w reg. pěškow čo. 29 . swojeje staroby 31 lět 6 měs.

Dušu padnjenoho poručamy pobožnym modlitwam wěriwych.

W **Nuknicy** a **Kukowje**, w oktobru 1915.

Zrudźeni zawostajeni.

Zuby porjedźenjo z kawčukom a złotom, **krónowe a mosćikowe dźěła, plomby** wšěch družinow.

Zuby ćahanjo (bjezbolostne).

Johanna Stahl, dentistka

w Budyšinje, sukelnska dr. 1a.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Wjeledostojnomu knjezej

direktorej tachantskeje šule

Jakubej Nowakej

w Budyšinje

kotryž na dźensnišim dnju **30. oktobra** před 25 lětami měšnisku swjećiznu dósta, a tak dźensa

25lětny měšniski jubilej

swjeći, wupraja z tutym

najwutrobniše zbožopřeća

k tomule radostnomu swjedźenjej

Ad multos annos!

W Budyšinje, 30. oktobra 1915.

Předsydstwo towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

a **dźakowna redakcija našoho Posoła.**

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokoročak čo. 893.

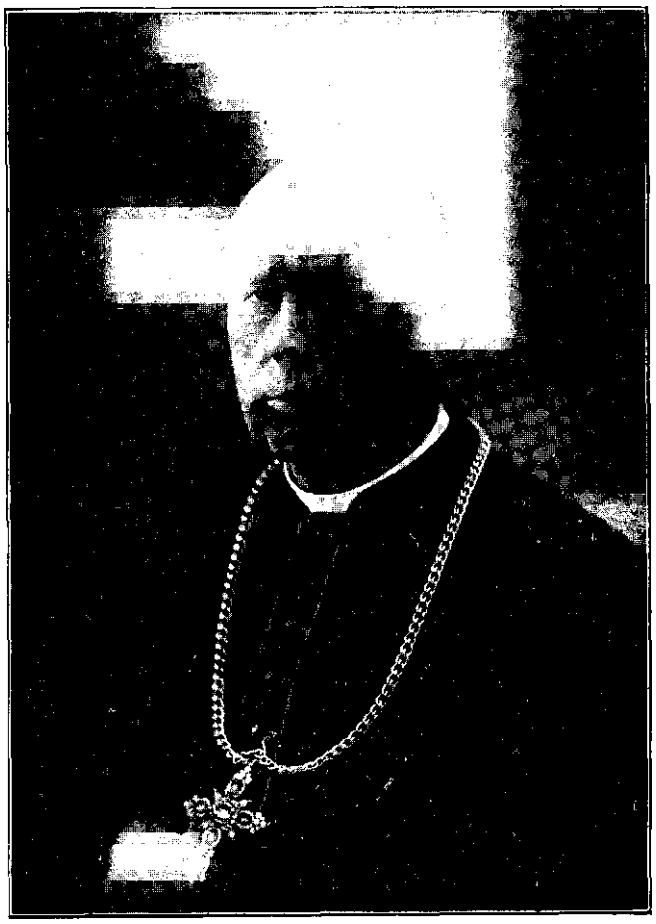
Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 45. | **Budyšin, 6. novembra 1915.** | **Lětnik 53.**

Dr. theol. Franc Löbmann

tit. biskop w Priene, japoštołski vikar w sakskim kralestwje, administrator ecclesiasticus w sakskej Hornjej Łužicy, tachant kapitla s. Pětra w Budyšinje, wyšši šulski radźićel atd., rodź. w Šěrachowje 14. januara 1856, wuswjećeny 15. oktobra 1881, na biskopa wuswjećeny 25. měrca 1915.

Kaž sněh tak miłe.

Dźensa so mi we mojej jstwičcy lubi. Je tu swětło, kaž sebi přecy tak husto přeju. Jako by mi zawisć trósku mysle přejěła a wutrobu přećahnyła, tak mi husto běše, hdyž něhdźe do małeje, swětleje jstwički zastupich. Nětko je so sněha našło, zo so mi skoro nizke črije nabjerachu, hdyž wot wobjeda dźěch. Telko sněha dźensa, na Symana a Judy! A tohole sněha wotbłyšć mi nětko jstwičku jasni, hdźež bě druhdy ćma kaž w jastwje. A wonka by było złote swětło oktoberske! To potom nutřka njewutraješ; to ćehnje won do Božeje rjanosće.

A też nazyma ma jeje dosć. —

Njeje pak hišće też něhdźe jene městno, hdźež duše tradaju za swětłom? Běchu jónu postałe we jstwičcy najjasnišoho swětła. A ta swětłosć so jim zalubi. Ale lědom, zo ju zawohładachu, běchu zasy woteńć dyrbjałe. Za tym swětłom pak so jim nětko styska. A byrnjež tam, hdźež nětko su, tola też runje w ćmi a sćinje njesedźałe: što te swětło pornjo tomu, kotrež jim jónu na wokomiki zaswěći? Što mohło so runjeć jasnosći a krasnosći, kotraž Bóh je a kotruž Bóh wot so dawa? Haj, za nim žadaju, a tale žadosć za nim, ta stysknosć po nim je jich njezbožo. Wšě bolosće nadobo; wšo, štož naši wojacy we wójnje ćerpja, by jena duša chcyła znjesć, hdy by jej za to zaswěćiło te njebjeske swětło a wona dóńć mohła do Božeje krasnosće w njebjesach.

Te pak jim zaswěćić może jenož Bóh sam. Přetož wón, kiž je tele swětło, może jeničcy sam so jim pokazać a jich sej k sebi wzać.

Ale ty směš a możeš a dyrbiš k tomu pomhać. Kaž sněh tak mile dyrbi so zeńć našich wutrobow lubosć nad nich w horcym paćerju, w pokućenju, ćerpjenju za nich. A tajka rozjasnja jim jich jastwo. Přetož tale lubosć wuprosy jim Božu miłosć a smilnosć, a nadźija jim bywa, zo přez to čas jich dźělenja so skrótši, a wokomik so bliži, hdyž njebjeska jasnosć jim zaswěći. Ta lubosć je kaž rańše zerja, kotrež rozjasnjeja młody rjany dźeń.

Tule lubosć su ludźo znali a dawali, skoro tak dołho hač lćco a zyma so wotměnjatej, a Bóh luby Knjez sněh padać da na našu zemju.

Na staru knihu so powołam, zo by mi wěrił. A to dyrbi će pohnuć, zo činiš, kaž za so z tych knihi přikład čitaš. Je spisana w druhim lětstotku do Khrystusa a rěka tam takle:

„Dnja po bitwje přińdźe Judaš ze swojimi, zo by ćěła padnjenych zezběrał a k jich přiwuznym do pohrjebnišćow jich wótcow pokhował. Při tym namakachu pola nich pod spódnej drastu někotre dary, kajkež so hewak přiboham w Jamnia woprowachu. To pak zakoń židam zakazuje. Z tym bu wšitkim wědomne, zo běchu tući tohodla padnyli. A woni khwalachu wšitcy sprawny Knjezowy sud, kotryž potajne wotkrywa.

Na to nastajichu so k modlenju a prošachu, zo by skućeny hrěch tola zabyty był. Judaš, tón rjekowski muž, pak napominaše lud, zo bychu so wšoho hrěcha zdźerželi. Maće dźěn před wočomaj, što hrěcha dla padnjenych bě potrjechiło. A wón nahromadźi 12000 drachmow slěbra a pósła je do Jeruzalema, zo by za tych mortwych na zapokućenjo so woprowało, prawje a nabožnje wo horjestaću myslo. (Přetož, njebyli nadźije měł, zo ći padnjeni zasy jónu z mortwych stanu, njebě tola trjeba było, za mortwych so modlić.) Potom pak też wopominaše, kajke hnadne myto tola tych, kiž derje su wumrěli, čaka. A tak je swjata a nabožna mysl, za wotemrětych so modlić, zo bychu wot jich hrěchow wumoženi byli.“

Takle mysleše a činješe žid. A ty, kiž sy křesćan a kotromuž je kaznja data, na kotrejž je cyłe naše wumoženjo złożene, ty chcył so komdźić, za wotemrětych, za padnjenych so modlić? „Nowu kaznju dawam wam, zo mjenujcy byšće mjeze sobu so lubowali.“ Lubosć ta pak njemrěje, ale wěčnje je žiwa. A kaž naša lubosć k našim njeje woteběrała, hdyž su do wójny wotšedši wot nas so dźělili, haj kaž je runjewon přez to přibjerała a tak jako wěrna so doswědčiła: tak też lubosć njesmě so zhubić k tym, kotřiž su wotešli do tamnoho swěta a nas hišće trjebaja. A na koho maš spominać? Předewšim na duše tych, kotřiž ći tu blizko stojachu. Ale z tym njeje dosć. Też na tych njesměmy zabyć, na kotrychž nichtó hewak njespomina. A přemysli sebi, što chceš w novembru, w tutym khudodušacym měsacu za nich činić! Modlitwa z posćenjom, to je ze skutkami sebjezaprěwanja, so Bohu spodoba a je mócna. Tuž přemysli a wotmysli! —

[„Podobnoho tola před tydźenjom hižo tu stoješe“, tak snadź budźeš myslić, hdyž zmječeš tute rozpominanjo přečitane. Na to pak sebi praj też tole: „Je husto derje a někotrym trěbne, zo so dwójcy a trójcy wo samej wěcy porěći.“]

Wójna.

Bołharojo a naši zjednoćeni.

Z hłownoho lěhwa generala z Gallwitz piše so 27. oktobra: Wčora wječor zetkachu so w horinach Dobra Woda, přez kotrež po překhodźe Dunawy pola Orsowa němsko-awstriske wójska mócnje do prědka sahachu, 2 officiraj a 25 muži bołharskoho wuslědźacoho wodźělenja z prěničkami našich wójskow. Cyle njenadźicy namakachu so patrulje, kiž wšak za sobu wuhladowachu. Bołharojo buchu hišće samsny wječor k najwyššomu wjednistwu wjedźeni, hdźež jich z njesměrnej radosću powitachu a přijachu. K sewjernomu ranju wot Brzy Palanki (30 km k połnocy wot Negotina) zetkaštej so zwjazkarskej wójscy a to mjez tutym městom a wjescy Milutinowac, kotraž při drozy přez horiny k južnomu wobłukej Dunawy so wijacej leži. Wokomik ważny za stawizny swěta so z tym dopjelni.

Puć do Bołharskeje a Turkowskeje swobodny.

Pjatk 29. oktobra je wot započatka wójny prěnja wuherska łódź, parnik „Berettio“, do bołharskoho namjeznoho přistawa Widdin dojěła. Wyšnosće ju swjatočnje witachu a wobydlerjo běchu połni žiweje radosće. Dopisowar wuherskeje nowiny k powěsći přispomina: **Na wuswobodźenej Dunawje móžemy nětk Bołharskej a Turkowskej wšo trěbne přiwožować; a z Małeje Asije, Turkowskeje a Bołharskeje sebi wšitko wozyć dać, štož móža naši zwjazkarjo ze swojoho zbytka nam přewostajić, žiwy skót, wołmu, balmu, žita, cyroby, kožu, mjedź a wšitko, štož wójnska industrija trjeba.**

Zapósłancy němskoho knježeństwa su hižo w Bołharskej, zo bychu tam žita a łušćinowcy kupowali. Też z Rumunskej budźe drje so nětko wo hospodarskich wupłodach jednać.

Kaž za hospodarstwo, tak je też za wójnu nowy puć do Turkowskeje ważny. Wot sewjernoho rańšoho morja hač k persiskomu morju dosaha nětko naša njesměrna fronta. **Wójna stupa z tym do nowoho a nadźijomnje poslednjoho wotrězka.**

Jendźelski křižak „Argyll“ zhubjeny.

Z Londona pisa so 28. oktobra:

Křižak „Argyll“ je na rańšich brjohach Šottiskeje škodu wzał. Wobsadka bu wumožena, łódź płaći za cyle zhubjenu.

„Argyll“ bě 1904 twarjeny a 11000 tunow wulki a měješe 655 ludźi. Joho sotra „Roxburgh“ bu 20. junija torpedowana. (b)

Nowe ministerium w Francózskej.

Bjez wjetšoho hołka je Poincaré nowoho ministerpresidenta a někotrych nowych ministrow pomjenował. Też lord Kitchener je přez jendźelskoho krala sobu radźił. Briand je nowy ministerpresident. Joho prawa ruka je prjedawši zapósłanc w Barlinje, Jules Cambon, nazhonity diplomat. Dyrbi Briandej pomhać, zwonkowne należnosće wjesć. General Gallieni ma wójsko, admiral Lacaze łódźstwo. W ministeriju sobu bjez wěstoho zastojnstwa, Freycinet, Bourgois, Combes a konservativny Denys Cochin. Mědlizanjo nowe ministerstwo njezměje.

Wojeński skandal w Parizu.

Wěsty dr. Achille Lombard, lěkař z radikalneje strony, měješe pola Pariza wojeński lazaret za wojakow. Přez jebanske wuswědčenja khowaše tam ludźi, kotřiž so wójny bojachu, hdyž jomu 10—20000 frankow płaćachu. „Khori“ abo „ranjeni“ činjachu sebi tam z njekhmanymi žoniskami při dobrej jědźi a piću wjesołe žiwjenjo. Hara, kotruž při tym činjachu, jich skónčnje přeradźi. Nětko je hižo na 300 wosobow zajatych, kiž běchu do tuteje njerjaneje wěcy zaplećeni. (b)

Na wječornych bitwišćach

su naše wójska na dwěmaj městnomaj z dobrym wuspěchom nadběhali. Zwjeselace a ważne je přede wšěm, zo bu hórka (**wyšina 192**) k sewjernomu wječorej wot **Tahure** dobyta. Hórku běchu Francózojo 6. okt. nadběhali a wot toho časa dźerželi. Jich stojnišćo tłóčeše so tu do němskeje fronty a woni so stajnje prócowachu, je přez sylne třělenjo artillerije a nadběhi pěškow do bokow rozšěrić. Naši wojacy su nětk 30. okt. popołdnju hórku w mócnym nadběhu wzali. Při tym popadnychu 21 officirow a 1215 wojakow. Cyłu nóc k njedźeli prócowachu so Francózojo, hórku zasy dobyć, ale podarmo. Wojuje so tam hišće dale. Druhi dobytk bě pola **Arrasa**. Bayerscy wzachu tu k sewjernomu wječoru wot **Neuville** francózske stojnišća 1100 m šěroko a popadnychu 200 Francózow, štyri mašinske třělby a tři mjetaki buchu dobyte. Druhe wojowanja wostachu we wšědnych mjezach. (b)

Wo surowych italskich wojowanjach

pisa awstriske wjednistwo 1. novembra:

18. okt. započaty a 28. okt. z nowymi mocami wobnowjeny třeći nadběh Italianow přećiwo našej fronće w přimórskim kraju počina wustawać. Wčora wurazy drje njepřećel hišće přećiwo połnócnej stronje našeje wyšiny Doberdo ze sylnymi, na wjacorych druhich stronach ze słabšimi mocami. Joho nadběh njebě pak wjacy powšitkowny.

Njech nadběh też hišće jónu wotući, ta wot italskoho wjednistwa z wulkimi słowami připowědana na **hłownej fronće z najmjeńša z 25 divisijami pěškow spytana offensiva** je so na njekabłacej muri našich dobyća wěstych zakitari złamała. Dwěnjedźelska bitwa při **Isonzu** je za naše brónje dobyta, naša wojowanska fronta njeje docyła přeměnjena.

Runje tak zdźeržachu zakitarjo **Korutanskeje** a **Tyrolskeje** swoje wot spočatka wójny

zmužiće škitane stojnišća kruće w swojich rukach.

Z tutymi wuspěchami je naša wójnska móc z nowa pokazała, kak hoće a prózdne wšě žadanja našoho něhdyšoho zwjazkarja na južnowječorne namjezne krajiny su, kotrež wón ze swojim samopašnym nadpadom we našim khribjeće lohko dobyć so nadźiješe. We wojowanjach druheje połojcy oktobra je njepřećel z najmjeńša 150000 muži zhubił. (WTB)

Dobytk měsaca oktobra

wučinja pola němskich wójskow na rańšich wojowniščach:

Pola wójskow Hindenburga:
98 officirow, 14482 muži, 40 mašinskich.

Pola wójskow prynca Leopolda:
32 officirow, 4134 muži, 2 mašinskej.

Pola wójskow generala z Linsingen:
56 officirow, 8871 muži, 21 mašinskich.

Pola wójskow generala hrabje z Bothmer:
3 officirow, 1525 muži, 1 mašinsku.

Pola wójskow hrabje z Mackensen:
55 officirow, 11937 muži, 23 kan., 16 mašin.

Hromadźe:
244 officirow, 40849 muži, 23 kanonow, 80 mašinskich třělbow.

Wójska pod awstriskim wjednistwom dobychu na sewjerno-rańšich bitwišćach:

149 officirow, 26000 muži, 44 mašinskich třělbow, 1 kanonu, 3 lětaki a druhu wójnsku nadobu. (b)

Na rańšich bitwišćach

spytowachu a spytuja Rusojo wótre nadběhi před **Dwinskom** pola **Czartoryska** a při **Strypje**. Wuspěcha nihdźe njemějachu, abo jenož nakhwilnoho a to z wulkimi woporami. Wo wojowanjach před **Dwinskom** wozjewja naše wjednistwo 3. nov.:

Před **Dwinskom** Rusojo dale nadběhachu. Před **Illuxtom** a **Garbunowku** buchu wotpokazani, štyri króć nadběhachu pod njewšědnymi zahubami přećiwo našim stojnišćam pola **Gateni**. Mjez **swentenskim** a **ilsenskim** jězorom dyrbješe so naša linija wróćo zwinyć, Rusam so poradźi, tam wjes **Mikuliški** wobsadźić. (b)

Pola **Czartoryska** bu ruski nadběh přez napřećiwny wójska generala z Linsingen wotraženy a po awstriskej powěsći 3. nov. dobychu so naši wojacy hač do **hłownych ruskich stojnišćow**. 5 officirow, 660 muži a 3 mašinske bě jich popad.

Wo wojowanjach při **Strypje** pisa naše wjednistwo 2. nov.:

Pola **Siemikowce** bě so Rusam nakhwilnje radźiło, so do stojnišćow wójska hrabje z Bothmera dobyć. Přez napřećiwny nadběh buchu naše hrjebje zasy dobyte a 600 Rusow popadnjenych. Wjes Siemikowce bu při ćežkich nócnych wojowanjach dźensa rano z wjetšoho dźěla zasy dobyta a při dalšich wojowanjach 2000 Rusow popadnjenych.

Rusojo přiwjedźechu potom zasy nowe mocy a wojowanja wo wjes a wo jeje jenotliwe twarjenja dźěchu dale. (b)

Za Serbisku bliži so kónc.

Wot sewjernoho wječora a wot połnocy dobywaja so němsko-awstriske a wot ranja bołharske wójska přecy dale a přecy spěšnišo do Serbiskeje. Po zdaću njemóža serbiske wójska při wšej zmužitosći, haj zasakłosći tola wjacy z tajkej krutosću so wobarać kaž prjedy; su přenapinane a wosłabjene. Wojakow, kanonow, bróni, municije a wšeje wójnskeje potrjeby su wjele zhubili. Samo derje wobtwjerdźene městna njemóža wjacy dołho dźeržeć. Tak bu hižo 1. nov. wozjewjenc, zo je město Kragujewač padnyło. Wone bě samo na sebi kaž twjerdźizna a k tomu hišće na wšě wašnjo wobtwjerdźene. Ze statnymi twornjemi za kanony a druhe brónje bě wone hłowny skład serbiskich bróni. Bu wočakowane, zo budźa je Serbojo ze wšej mocu dźeržeć. Su tam wjele wójnskeje nadoby zhubili. Z ćežka budźa druhe města, kaž Niš, so dlěje dźeržeć.

Budźe drje jenož hišće mału khwilu trać a serbiske wójsko budźe so dyrbjeć podać abo čěkać do horateje Albanije, hdźež zyma, hłód a njepřećelscy wobydlerjo na nje čakaja. — Hdźe je serbiski kral a serbiske knježerstwo, je njeznate.

(K. M.) **Joho Majestosć kejžor** je 29. okt. na **Joho Majestosć krala** sćěhowacy telegram pósłał:

„Wjeseli mje, zo móžu tebi sobudźělić, zo sym kronpryncej jako připóznaćo dobrych službow, kotrež je w poslednich wojowanjach wukonjał, po namjeće wyššoho poručerja Železny křiž prěnjeje rjadownje spožčił.

Swětny rozhlad.

Saksko.

Přesydlenjo kralowskeje swójby. Kralowska swójba je so 3. novembra z lěčnoho přebytka we Wachwicach zasy do kralowskoho hrodu w Drježdźanach přesydliła.

„Džak domizny“. Kronprync Jurij a prync Friedrich Khrystian staj z pola fundaciji „Džak domizny“ 5000 resp. 3000 hriwnow dariłoj. Pjenjezy buchu fundaciji „Džak domizny“ na wopomnjeńskim smjertnym dnju krala Jurija připokazane.

Němska.

Kejžorstwowy wubjerk němskeje centrumskeje strony jednaše 24. a 25. okt. w Frankfurće wo 1. zaměrach měra, 2. socialnych prašenjach, 3. zežiwjenju luda a drohoće.

K poslednjomu dypkej rěčachu so jara khutne słowa. Wobstojnosće su tu wšelake. W južnej Němskej na př. je k zežiwjenju ludu za přihódne płaćizny nepli dosć, w nawječornej Němskej maja nuzu. Tam žadaja, zo bychu najwyšše płaćizny so postajiłe. Ratarjo su to dawno hižo sebi přeli. Jomu předroženjo njepomha. Njeje je też zawinyło, ale wěšći překupcy. Knježerstwo je předołho přihladowało. Wina leži na kejžorstwowym sekretariaće znutřkownych należnosćow. Kaž prjedy při wołmje, koži a druhich wěcach, tak je nětko też płaćiznam za třebne cyrobne srědki njerozomnje zrosć dało, njeje lichownistwo raznje dosć potłóčiło. Kaž so hodźi, wójska w polu přihódnje zežiwić, tak by dyrbjało tež možno być, po nimi też dźěłaćeri we wulkich industrielnych krajinach zežiwić, bjez toho, zo by někotrym nahrabnikam so mózna pjelniła. Ratarstwo njeje za to zamołwite, dyrbi pak z wjetša njesprawne poroki za to njesć. — Mjez tym je dźěn knježerstwo trochu krućišo do tutcje należnosće přimało a něštožkuli so zawěsće nětko hišće polěpši.

K předawanju nepli napomina prjedawši zapósłanc wjednik bayerskich burow dr. Heim takle:

Bych burow, kotřiž maja neple, prosył, zo bychu w bližšich tydźenjach telko nepli na předań přiwjezli, kaž je někak možno. Ženje njeje rjeńšo, dowoleny dobytk spušćić, hač tchdom, hdyž so wo khlěb najkhudšich jedna. Prošu, njespominajće na šćuwanja,

---

Swjedźeń khudych dušow w lětach měra a lětsa — we wójnskim lěće.

Druhoho nazymnika, dźeń wopomnjeća khudych dušow swjećachmy. Zawěsće njenamakamy na cyłym dalokim swěće křesćana, kiž njeby winowatosć měł, spominać na khudu dušu — njech je na bratra abo sotru, najenoho z přiwuznych abo traš też na nana abo mać. Kóždoho prěnja winowatosć na tutym dnju běše tohodla přecy, khwatać do cyrkwje a tam za khude duše so modlić. Tak widźimy na tutym dnju ze wšěch rózkow khwatać modlerjow do domu Božoho — w rucy swěčki, rjane róže abo wěnc njeso. Hdyž su na Božej mši swoje horce modlitwy słali před trón Boži a Boha nanajnutrnišo wo wumóženjo khudych duši z jich ćwělow, kotrež maja za hišće njezapokućene hrěchi ćerpjeć, prosyli, khwataja na rowy swojich lubych, zo bychu so też tam hišće pomodlili. A zawěsće je wjele tysacam khudych dušow spožčene, krasnosć wobliča Božoho na tutym dnju k prěnjomu razej wohladać. Kajki napohlad pak so nam tu na kerchowje poskića. Skoro na kóždym rowje něchtó kleči ze styknjenymaj rukomaj — horco so modlo. Tu, hnydom na prěnim rowje klečitej bratr a sotra, za mać wótrc so modlo. Wona bě jeju jara lubo měła, jimaj njeličomnje wjele dobroho wopokazała, jeju prěni króć rucy stykować wučiła, a też wona bě, z kotrejež horta prěni: „Wótče naš“ słyšeštaj. Tu bě nadobo skhorjeła, khorosć — njedźiwajo na horce modlenja bratra a sotry přecy přiběraše, doniž ju Bóh njewumoži a k sebi njewza. Kajka zrudoba tu w domje knježeše. Na třećim dnju bu njesena na kerčkow a kašć ze zemju zawodźety. Tola wonaj na nju zabyłoj njestaj hač do dźensnišoho dnja, kóždy wječor běštaj za nju so modliłoj, doniž so sotrc dźało njebě, zo mać na prawicy Božej njewuprajomnu radosć dźeń wote dnja začuwa a za jeju zbožo tu na zemi so modli. Njedaloko wot jeju kleči mać na rowje swojeje dźowki, kotrejež licam bě smjerć we najrjeńšich lětach čerwjenosć a rjanosć wzała. Zasy dale kleči mać z črjódku dźěći pódla hromadki pjeršće, spody kotrejež leži w cichim měrje jeje mandźelski. Bě z nim před wjacy lětami před woltarjom přez měšnika na wěčne zwjazk zwjazała, bě z nim na najlěpje žiwa, dźěleše z nim wšitko, wjesołosć a radosć, ale też njezbožo a horjo. Nichtó na swěće njemóžeše jeju zwjazk rozwjazać. Ale štož swět njemóže, móže smjerć. Też ji so horce sylzy z wočow ronja. Někotre kročele dale wuhladamy row z wulkotnym kamjenjom. Mjeno wotemrětoho je ze złotymi pismikami do marmoroweje tafle zapisane. Tu leži wěsće bohaty — ale smjerć też joho, njedźiwajo na bohatstwa, wotwoła, a jomu — kaž najkhudšomu — jenož šěsć deskow sobu do rowa da. Na joho rowje pak nikoho njewuhladamy! Traš njebě tu na swěće rady widźany, traš nikoho ze swójbnych wjacy nima, — štó to wě? Dźemy hišće dale, tu wuhladamy holcu klečo na rowje staršeju. Nana a mać bě Bóh tón Knjez wotwołał. Wona pak njepłaka, přetož wě, zo ani płač ani rjana postawa na rowje ničo njepomha, ale jeno nutrna modlitwa. Štó budźe ji k hodom, kotrež so z kóždym dnjom bliža, wobradźeć, abo štom hotować? Myslu pak při sebi:

Dźěćo ty Bože, Wobradź ji wšitko,
Kiž w njebjesach sy, Štož tyło ji by,
Dary a zbože Njej'-li na blidko,
Ji wudźelej Ty. Budź do wutroby!

Kelko přičiny pak mamy runje lětsa, w tutym měsacu spominać na khude duše, hdyž hrózbna

kotrež so poslednje tydźenje husto na najnjesprawniše wašnjo přećiwo burstwu stawachu. Zabudźće to wšo a spominajće, zo je jich wjele, kiž su na tutym šćuwanju njewinowaći. Njepytajće wotrunanja a njezadźeržujće swoje nadoby. Njedajće k mocowanjam a wuswojenjam dóńć. Přinošujće dobrowólnje neple na předań. Dokelž nepli při khowanju wjacy njebywa, štož dźěn su wosebje města w zańdźenym lěće nazhoniłe, poručeja też hospodarske přičiny, prawje bórzy a prawje wjele nepli předawać . . . To burstwu njebudźe škodźeć, přetož je też hišće ludźi, kotřiž derje a sprawnje wo burstwje sudźa.

To su dobre słowa. Njech druhe powołanja za kóždym wužitkom hrabaja, kiž wokomik skića, bur trjeba najprjedy Bože žohnowanjo.

Z Łužicy a ze Serbow

Zymske dary 1915. Na hobrske wašnjo powjetša so bližacu zymu zasy potrěbnosć na wšelakorych darach a woporach. Dóńt našich wubjernych wojowarjow, kotřiž nimaja rnnjeća, a čežke wobstojnosće wójnskich a civilnych jatych z Němskeje w njepřećelskim kraju położić a znjesliwe činić, je nětkle wosebje nuzne, ale też wosebje čežke. Nadawki, kotrež z tym **Čerwjeny kříž** potrjechja, žadaja jara wobšěrne srědki, a nimo toho dyrbi so też wjele wutrjebanych wěcow we wšelakich hojerńjach wobnowić. Přez přećelniwosć **šwedskoho Čerwjenoho kříža** zmóžnjene posyłki na **jatych**, kotrymž nětkle **njesměrna ruska zyma hrozy**, so we wulkej mnohosći wotpósćelaja; přecy też wotkhadźeja wulke mnohosće darow lubosće na wšě fronty. Alc tamne hesło: „**wudźeržeć, jeno wudźeržeć na kóždy pad**“ może so jeno wuwjesć, hdyž wšitke wosoby našoho ludu so na tym z woporami wobdźěleja a tak tajke wudźerženjo zmóžnja. — Přichodny pjatk a sćěhowacu sobotu, **12.** a **13. novembra**, budźa so w cyłym sakskim kralestwje dary **po domach hromadźić** a **do listna zapisować** — tak mjenowany — **zymski dar 1915** — za **potrěbnosće Čerwjenoho kříža.** Njech kóždy po móžnosći tu swoju woporniwosć za wótcny kraj pokaže. Też najmjeńši dar je witany. Wotpohlad dyrbi so docpěć a srědki k zastaranju našich zmužitych wojowarjow a našich jatych bratrow dyrbja so zwjesć.

⁘

Z Budyšina.

Wčora 5. novembra bě lěto, zo bu tu naš najdostojniši knjez biskop dr. theol. Franc Löbmann za tachanta kapitla swj. Pětra w Budyšinje wuzwoleny. K lětnomu wopomnjeću tohole radostnoho podawka přinjesemy dźensa joho wobraz, dokelž nam to před létom možno njebě, a wuprajamy najdostojnišomu knjezej tachantej też najwutrobniše zbožopřeća k tomule lětnomu wopomnjeću. Wšak je wón też hižo wjele lět wotebjerał a čitał našoho Posoła. Smy też dali nětko pohladnicy z joho wobrazom zhotowić, ze serbskim a němskim napismom, kóždc wosebje, kotrež su so jara derje poradźiłe. Po móžnosći chcemy też hišće we „Krajanu“ jomu čestne wopomnjećo wěnować. — Bóh zdźerž nam joho strowoho, zo by hišće prawje wjele, wjele króć mohł tajke lětne wopomnjećo swjećić.

Dźěła wšak je wjele a napinanjo mocow wulke. Wšak tola dotal, wot joho biskopskeje swjećizny sem skoro ani njedźele swobodneje njeměješe a też lětsa hišće njezměje, hdyž je skoro we wšitkich wosadach herbskich krajow sebi předewzał lětsa swjatc firmowanjo wudźělcć a visitaciju wosadow a šulow wotměć a k tomu hišće jenu abo druhu cyrkej woswjećić. Bjez dźiwa tohodla, zo bě w poslednim času trochu přenapinany. Bóh posylń joho k dalšomu spomóžnomu skutkowanju w našej lubej Łužicy kaž w herbskich krajach.

⁘

Z Budyšina. (Wuznamjenjenjo.) Dźesatnik Kral z Hućiny, kandidat wučerstwa na katolskim seminaru w Budyšinje, nětkle w polu w pěšim regimenće čo. 192, dósta železny kříž 2. rjadownje.

— (Woheń.) Njedźelu 31. oktobra nasta w płokarni na różowej hasy woheń. Tam běchu pod kotołom zatepili a před nim mazane šaty stajili. Připadnje běchu drje škrički z tepjerńje na šaty zlećałe a tesame zapaliłe. Woheń móžachu hišće zahašeć, ale wjetša škoda bě tola hižo nastała.

⁘

Z Pančic. (Wuznamjenjenjo.) Michał Bryl, dźesatnik w pěšim regimenće čo. 329, bu ze železnym křižom hižo w spočatku oktobra wuznamjenjeny.

Z Kukowa. (Wuznamjenjenja.) Naš wjesnjan Franc Wornač, dźesatnik w jenej pionerskej kompaniji, bu za swoju njebojaznosć a zmužitosć ze železnym křižom wuznamjenjeny. W mócnym artilleriskim wohnju zwuporjedźa wón roztřělany powod (Leitung) k alarmowym zwónčkam we hłownych třělnych hrjebjach.

Tohorunja dósta Mikławš Rab, dźesatnik při pěšim artilleriskim regimenće čo. 19, Friedrich Augustowu medalju.

⁘

Z Wotrowa. Zańdźenu njedźelu zeńdźechu so tu wšitke zbytne sobustawy „Lipy Serbskeje“ — hišće 9 — k pohrjebnej Božej mši za padnjenych sobustawow. Wot towarstwa stoja **21** pod khorhoju, nic 17, kaž so w předposlednim čisle Posoła pisaše. Při tutej składnosći wuprajamy Cyžec (Henec) maćeri ze Žuric za poskićenjo snědanja pola klamarjec swój najwutrobniši dźak.

⁘

Z Njebjelčic. (Spěwny koncert.) Kaž je z dźensnišoho nawěška widźeć, započina so spěwny koncert we wjesnej korčmje hižo w **6 hodźinach**, zo bychu kermušni hosćo — wězo, kiž chcedźa — po nim hišće k wječeri sebi dóńć móhli. Štóž prošeny njeje, za toho změje korčmarka telko, zo budźe so móc nasyćić. Na khlěbowe marki pak njech so njezabudźe. Wosebite kharty so njerozsćelu. Potajkim je kóždy witany, kiž chce dobru wěc podpjerać. Ze wšěch stron wočakuje so bohaty wopyt. Postorkować so na spěwanju nichtó njetrjeba. Cyły program dycha raz časa — khutnosć, nadźiju, měr. Zo so derje přewjedźe, za to rukuja wubjerne mocy sobuskutkowacych. Tohodla njech nichtó tute hodźiny duchownoho wokřewjenja njezakomdźi. Zastup je poměrnje nizki — 50 pjenježkow —, zo je kóždomu zmóžnjene, so na koncerće wobdźělić. Štóž pak wjacy da, wjacy hnady ma. Čisty wunošk je dźěn, kaž hižo před tydźenjom pisachmy, za zaměry „Dźak domizny“ postajeny, potajkim k lěpšomu tych, kiž na strašnym městnje za nas wojuja, swoje stawy a strowotu přisadźuja. Tak zjednoća so zabawa hnydom z dobrym skutkom. Hižo to pohnuje zawšěsće mnohich, so na tutym koncerće wobdźělić a swoju šerpatku za spomožnu wěc woprować. Što bychu namjezni za to dali, hdyž bychu w tajkim měrje so nad spěwom

---

wójna nad cyłej Europu knježi, smjerć dźeń wote dnja surowe žně dźerži a njepřećelske kulki dźeń wote dnja wjele tysac žiwjenjam kónc činja. Wjele młodźencow, wot kotrychž sebi starši w přichodźe wulke wěcy wočakować so nadźijachu, dyrbja tu swoje žiwjenjo woprować! Jara mało swójbow je, z kotrychž njeby šoł na polo česće syn abo nan. A kelko swójbow žaruje hižo wo jenoho abo też we wjacorych, kotřiž woprowachu swoje drohe žiwjenjo za krala a drohu wótčinu! Kelko swójbow je bjez zežiwjerja, dokelž bě nan — wo ničo wjacy so njestarajo — wot wšěch božemje wzał, na ženje zasywidźenjo tu na swěće. Kelko je tych, kotřiž so ženje wjacy wróćić njemóža do lubeje domizny. Mamy tohodla lětsa w tym měsacu winowatosć, wosebje spominać na tych, kotřiž su na polu česće padnyli. Pohladajmy jenož w duchu na pohrjebnišća we cuzym kraju. Tam leža młodźencojo w najrjeńšich lětach pódla woženjenych muži, kotřiž zawostajichu črjódku drobnuških dźěći doma. Tu leži přećel pódla njepřećela! Kelko tam też hižo z našeje lubeje domizny, z rjaneje Łužicy. swoje žiwjenjo woprowachu! Jich rowy njemóža starši, bratr abo sotra z rjanymi kwětkami debić hić, jenož naše paćerje dyrbja jim wupomhać. Tohodla chcemy w tutym dnju měsacu wosebje jich w našich pobožnych modlitwach Bohu poručeć a jim ze Zejlerjom přiwołać:

Daloko wot wótcnoh' kraja, ležiće při wašich brónjach,
Ležiće při wašich swěrnych towaršach a wašich konjach;
Daloko wot wótcnoh' kraja, daloko wot wašoh' krala,
Daloko wot wašich lubych, kotrymž sylzy w wočach pala.
Serbsku krej je běžeć widźał, cuzy pěsk a cuza zemja,
Cuza zemja serbske ćěła do swojoho klina brała.
W jenej zemi, w jenej jamje, leži přećiwnik a přećel:
Na jich rowach w ćichim měrje čerwjeni so młody dźećel;
Zahrjebachu serbsku sylnosć, wutrobitosć młodoh' lawa
Z njepřećela zasakłosću: Smjerć je wšitko wujednała.
Ćišina tu bydli swjata, kaž na Božej roli doma,
Hdyž wot čerwjenoho słónca njebjeska so barbi kroma.
Doma njemóžemy pyšić z wěncom hórku rjekow rowa,
Njewjesta tam njem'že płakać, hdyž so słónco domoj khowa,
Staršej njemóžetaj k rowej jeničkoho syna khodźić,
Rucy łamajo te drohe město sotra njem'že wodźeć.
W duchu dźimy na tu rolu, hdźeź je smjerć žně wotdźeržała,
Hdźež je kula serbskim licam čerwjenosć a rjanosć wzała.
Dźak budź jim, zo wědźeli su, za wěc krala k smjerći kročić,
Hač so runje njejsu móhli ženje wjacy domoj wróćić.
Prošmy Boha, zo wón z hnadu na te krawne pola hlada,
Zo njej' darmo telko Serbow žadała ta hrózbna zwada,
Zo z tej' krwě bě přichod rodźił też za nas dźeń zboža młody.
Haj, za Serbstwo nowy korjeń, nowe hałzy, nowe płody!

Donat-Serbowčan.

a słowom zawjeselić móhli, kaž pola nas knježi! Tuž njedlij so nichtó. Njech so kóždy postara, zo je Žurec žurla — přepjelnjena. Tuž jutře, njedźelu, wječor na zasywidźenjo!

25lětny měšniski jubilej

swjećeše dźensa tydźenja 30. oktobra wjeledostojny knjez Jakub Nowak-Kaščanski, direktor tachantskeje šule w Budyšinje. Hižo pjatk bu jomu přepodaty rjany keluch we baroknym stilu, kotryž jomu wěnowachu joho duchowni sobubratřa. Najdostojniši knjez biskop přepoda jomu sam w přitomnosći tudomnych duchownych z wutrobnymi zbožopřejacymi słowami tutón krasny dar w mjenje joho sobubratrow, kotřiž běchu so na tymle daru wobdźělili. K tomu přepoda so jubilarej hišće šwarna sumka, kotraž bě po kupjenju kelucha hišće zbyła, zo by ju mohł druhim dobrym wěcam nałožić.

Sobotu, na jubilejskim dnju samym, swjećeše jubilar swoju jubilejsku Božu mšu rano we 8 hodźinach w farskej cyrkwi Našeje Lubeje Knjenje, hdźež dźěn tež hewak kóždu njedźelu šulske Boże służby wotměwa. Knjez praelat Skala do Božeje mšě z krótkimi a hnujacymi słowami k jubilarej poreča. We cyrkwi běchu so zešłe dźěći wobeju šulow, tachantskeje měšćanskeje a ludoweje šule, kotrež na Božej mši rjenje kěrluše spěwachu. Tohorunja bě tež knjez biskop dr. Franc Löbmann na Božej mši přitomny. Swój rjany nowy keluch trjebaše tu jubilar hnydom prěni króć. Boža mša bě z assistencu, kk. scholastik Žur a farař Hejduška ju zastaraštaj.

Potom wšak bu nimale cyły dźeń wot zbožopřejacych wobsadźeny. W 10 hodźinach bě w salu noweje tachantskeje šule wosebita šulska swjatočnosć, hdźež běchu so zasy dźěći wobeju šulow zešłe. Dźěći, spěwarjo, zanjesechu pod nawjedowanjom knjeza tach. wučerja Šwoppy žiwy powitanski spěw. Hnydom na spočatku bě tež přikhwatał kral. wokrjesny šulski dohladowař knjez wyšši šulski radźićel Bach. — Po někotrych deklamacijach šulskich dźěći wustupi knjez tach. wučeŕ Wjerab, zo by w mjenje dźěći a wučeri jubilarej k radostnomu swjedźenjej zbožopřeća wuprajił. Rěčnik rozemješe ze zahorjenymi słowami dźěćom ważnosć tohole dnja rozkłasć, hdyž jim wułoži dostojnosć měšnistwa a z toho dopokaza, kak wulka ma być wjesołosć a kak wutrobne dźělbraćo wučerjow a dźěći na tutym swjedźenju, wosebje tež tohodla, hdyž je jubilar skoro 20 lět, potajkim najlěpše lěta swojoho žiwjenja za tachantsku šulu woprował. Knjez šulki wyšši radźićel Bach spominaše w jara wutrobnych a připóznawacych słowach, zo móže wón, byrnjež tež swjedźeń bóle cyrkwinskoho raza był, tola jako šulski zastojnik na tym so wobdźělić, dokelž je tola jubilar wjetši a horcyši dźěl swojeje wutroby šuli poswjećił a přecy interessy tachantskeje šule najlěpje zakitował, štož móže jomu wón runje dźensa z najlěpšimi přećemi za hišće prawje dołhu dźěławosć w cyrkwi a šuli z połnej wutrobu wobkrućić a zawěsćić.

Cyle pohnuty dźakowaše so knjez jubilar rěčnikomaj a zawěsćeše wyšnosći, wučerjam a dźěćom, zo je so přecy prócował, z dobrym swědomjom a najlěpšej wolu swoje zastojnstwo zastarać. Z ruku podźakowa so wón wučerjam a dźěćom (kóždy króć prěnjomu z rjadownjow) za jomu wuprajene wutrobne zbožopřeća. Dźakny kěrluš wobzamkny jenoru a wutrobnu swjatočnosć. Mjez tym běchu so hižo mnohe wosoby a deputacije w joho bydłu zešłe, zo bychu wulcy ważenomu jubilarej swoje zbožopřeća wuprajiłe. Joho wučerjo přepodachu jomu rjany stojaty časnik, mužske towarstwo, kotrohož dołholětny předsyda jubilar je, poswjećí jomu jako dar drohotne ryzwo, šulske předstojićerstwo dari jomu plećeny stoł. Popołdnju bě přišła deputacija Swobodnoho zjednoćenstwa kat. wučerjow serbskeje Łužicy a přinjese jomu jako dar lubosće najnowši 4zwjazkowy brevěr w najlěpšim zwjazanju. Kelko dalšich zbožopřejerjow je tam ke knjezej jubilarej hišće swój puć nastupiło, nam znate njeje, tola wulka je črjóda była, cyły lěs rostlinow a kwětkow wo tom swědči a tež druhe wjetše a mjeńše dary wo lubosći a česćowanju powědaja, kotrež je tu na swjedźenju nazhonił, nic jeno drohotny rochet z albu bu zhotowjeny a přepodaty, samo tež na drastu ministrantow bě so mysliło.

Bóh spožč wjeledostojnomu knjezej jubilarej hnadu, zo by hišće prawje mnohe lěta mohł skutkować we winicy Knjezowej, w swj. cyrkwi, kaž tež w najrjeńšej zahrodźe Zbóžnikowej z tamnymi kwětkami joho lubuškow, pěknych dźěći.

Tež Posoł wupraja wjeledostojnomu jubilarej swoje najwutrobniše zbožopřeća. Ma dźěn wšitku winu k tomu, dokelž so knjez jubilar tež wo njón hižo lěta dołho z wulkej prócu stara a wosebje politiske wěcy Posoła spisuje. Bóh posylń wjeledostojnoho jubilara a zdźerž jomu strowotu a sylne mocy, zo by swoje nadawki mohł tež dale dopjelnić a z radosću potom mohł tež swjećić, kaž nětkle sležborny, tak jónu tež swój złoty jubilej!

Naše towarstwa.

„Serbosław“ w Khrósćicach.

Po dlějšich prózdninach měješe naše towarstwo zasy na ss. Symana a Judy swoju měsačnu zhromadźiznu. Knjez předsyda spomni na polu česće padnjenoho sobustawa knjeza wučerja Franca Krala z Kamjenca, za kotrohož so potom ćichi Wótče naš wuspěwa. Na to předčita so připis z Kamjenca, „Heimatdank“ nastupacy. Knjez farař wujasnješe potom zamysł tutoho towarstwa a namołwješe k přistupej. „Serbosław“ přizwoli 20 hriwnow k zakładej a 10 hriwnow jako lětny přinošk a přistupi korporativnje jako sobustaw tutomu towarstwu. Knjez kapłan rěčeše wo podtłóčowanju katolskeje cyrkwje w Mexiku. Knjez farař pak rozprawješe wo wójnje, wo surowych nadběhach, kotrež naši njepřećeljo na naše fronty činjachu. Knjez wyšši wučeŕ Hila rěčeše wo njekničomnym zakhadźenju našich njepřećelow z jatymi a ranjenymi, a kak Jendźelčenjo a Francózojo dźiwje ludy na naše wójska sćelu, kotřiž potom morduja a pala. Skónčnje předčita hišće list wojaka Jakuba Wingera z Khrósćic, kiž je surowe nadběhi w Champagni sobu činił. — Přichodna zhromadźizna budże prěnju njedźelu adventa. Budźa wólby. mš.

Katolska Bjesada w Njebjelčicach.

Při poslednim měsačnym zeńdźenju našeje Bjesady 1. novembra t. l. počesći nas knjez wučeŕ Słodeńk z Pančic ze swojim wopytom, zo by nam tu přednošował. Česćeny knjez poreča wo swětowym hospodarstwu: wo tworjenju a płodźenju wěcow hač do wikowanja z nim. Słyšachmy tu tež wo ludach, kotřiž běchu we wikowanju pře wšě druhe. Zawisć a bojosć před druhim, kotryž přez swoju wušiknosć a pilnosć prěnistwo na so torhnyć hrožeše, běštej tak husto wina k wulkim wojowanjam. A to je skónčnje tež to, štož je ludy do tuteje krawneje wójny zehnało. Jendźelska so boji, zo mohła Němska jej jeje nětčiše prěnistwo wzać, a zamući tuž ludy přećiwo njej, zo by ju z jich mocami a woporami porazyła. Rěčnik tež rozestaji, kak ważne za němske hospodarske žiwjenjo je zjednoćenjo němskich wójskow z bołharskim w rańšo-połnócnym rózku Serbiskeje. Hač do Indiskeje je přez to puć wotewrjeny k do- a wuwožowanju.

Přitomni sobustawy ze zajimom knjezej rěčnikej připosłuchachu. Knjezej wučerjej słuša wutrobny dźak za joho prócu.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 30. okt. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.	w Kamjencu 4. nov. wot hr.	pj.	hač hr.	pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	—			13	—
„ nowa								
Rožka			11	—			11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch 50 kg abo								
Woka centnar								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	3	50	4	—			4	—
Pšeńčna muka			18	75				
Ržana muka			15	50				
Syno	7	—	8	—			7	—
[illegible] (z cypami	6	50	7	—			7	—
[illegible] (z mašinu	6	—	6	50			6	50
Prosata 727 (w Kamjencu 244)	15	—	36	—	14	—	23	—
Butra 1 kg	4	20	4	40	4	—	4	30
Jeja, mandl	—	—	2	25			2	55
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

1. nov. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	74 - 78	127 - 132
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	60 - 66	123 - 129
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 55	111 - 119
4. snadnje picowane kóždeje staroby	38 - 45	99 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	73 - 77	128 - 132
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	69 - 74	132 - 137
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	48 - 58	105 - 116
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 32	81 - 91
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	63 - 70	112 - 120
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	38 - 44	88 - 93
3. snadnje picowane	— - —	— —
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	82 - 85	130—133
2. srěnjo kormjene abo tež dobre wot cyca	69 - 74	117—122
3. snadnje wuwite wot cyca	62 - 66	109—114
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	73 - 77	148—154
2. starše korme borany	65 - 71	134—144
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— - —	— -
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ lěta	137 - 143	180 - 185
2. mjasne	114—124	145 - 155
3. snadnje wuwite	100—105	132 - 134
4. rancy a kundrosy	100—132	132 - 162

Najwyšše płaćizny za butru

su nětko wot 1. novembra postajene

a njesmědźa so w małym předawanju na kupowarjow sćěhowace płaćizny překročić:

1. za **butru,** kotraž bu **w mjezach Budyšinskoho wokrjesnoho hejtmanstwa nadźěłana:**

4 hr. 60 pj. za 1 kilo w mlokarnjach nadźěłaneje butry I. družiny,
4 hr. 40 pj. za 1 kilo burskeje butry I. družiny,
4 hr. 20 pj. za 1 kilo w mlokarnjach nadźěłaneje butry II. družiny a burskeje butry II. družiny,
4 hr. — pj. za 1 kilo w mlokarnjach nadźěłaneje butry III. družiny a burskeje butry III. družiny,
3 hr. 80 pj. za 1 kilo hubjeńšeje butry (butry k warjenju).

Jako burska butra płaći ta, kotruž je štó nadźěłał z mloka, kotrež je w joho samsnym hospodarstwje dobyte.

2. Za butru, kotraž bu z **wonka** mjezow Budyšinskoho wokrjesnoho hejtmanstwa sem přiwjezena:

5 hr. 10 pj. za 1 kilo překupskeje butry I. druž.
4 „ 60 „ „ 1 „ „ „ II. „
4 hr. 40 pj. za 1 kilo překupsk. butry III. druž.
3 „ 80 „ „ 1 „ snadnišeje butry (butry k warjenju).

Jako předawanjo w małym płaći po postajenju zwjazkoweje rady předawanjo na woteběrarjow, hdyž mnohosć wjacy njewučini hač 5 kg.

Přestupjenja mjenowanych płaćiznow khostaja so zakońscy z jastwom hač do 1 lěta abo pjenjezny hač do 10000 hriwnow.

*

K tomu je hišće po postajenju zwjazkoweje rady k lóžšomu pruhowanju zarjadowane:

1. Kóždy **ratař**, **wobsedźer mlokarnje** a **překupc**, kotryž butru w małym wobkhodźe ludźom předawa, ma cyle swědomiće wo tym **knihu wjesć**, kelko butry je sam nadźěłał, kelko w krajinje Budyšinskoho wokrjesnoho hejtmanstwa kupował abo druhdźe sem dóstał, a kelko je we wulkopřekupstwje a kelko jenotliwym ludźom wotedawał. Při tym ma so tež městno a mjeno, hdźe je butra sem, kaž tež datum kupowanja a předawanja cyle prawje napisać.

Tele knihi a k tomu słušace podłožki maja so swědomiće khować a pruhowacomu zastojnikej na žadanjo předpołožić.

2. We wšěch wobkhodnych a předawarskich rumach ma so butra z kraja wokrjesnoho hejtmanstwa wot tamneje, kotraž je druhdźe sem pósłana, cyle kruće dźělena dźeržeć a so z wosebitym napismom znajomna činić.

Štóž přećiwo tymle zarjadowanjam čini, khosta so po postajenju zwjazkowcje rady 25. sept. 1915 z jastwom hač do 6 měsacow abo pjenježnje hač do 1500 hr.

*

Tute zarjadowanja płaća wot 1. novembra 1915. Buchu wozjewjene w Budyšinje 29. okt. 1915 wot kralowskoho wokrjesnoho hejtmanstwa a měšćanskeje rady.

Należnosće našoho towarstwa.

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 874. Józef Jakubaš, wojerski duchowny we **Zeithainje**; 875. Marija Piskerowa z **Budyšina**; 876. Jurij Kórjeńk z **Radworja**; 877. Jurij Mička z **Hodlerja** 878—880. z **Bronja**: Jurij Měškank, Jakub Pjech, Madlena Hesyna; 881 882. z **Wotrowa:** Pětr Kudźela, Hańža Bulankowa; 883. Marija Mětkec z **Kašec**; 884. Marija Handrikowa z **Nowodwora**; 885. Jakub Šołta z **Kanec**; 886. Hana Kolina z **Čěškec**; 887 888. z **Haslowa**: Jan Valten, Jan Knebel; 889. Michał Žur z **Ralbic**; 890. Michał Wels z **Koslowa**; 891. Pětr Šołta z **Łazka**

Za fond: Józef Jakubaš, wojerski duchowny w Zeithainje, 1 hr.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Kupujemy wjetše póstny ržaneje słomy

(z cypami młóćeneje rožki) a płaćimy 3 hr. za centnar franko Njedźichow.

Aktien-Gesellschaft für Glasfabrikation vorm. Gebr. Hoffmann

Bernsdorf O.-L. — Bahnstation **Straßgräbchen.**

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorčak 307.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Mloko dejnoho skotu so rozmnoži - wodźane mloko bywa tučniše -

hdyž so picy wšědnje tři króć horšć

mlokowoho pólvra

marka „Hrodowska haptyka" (Schloß-Apotheke)

přida. To je so krasnje wobwěrnosćiło. Jeno dóstać

w Hrodowskej haptycy - Budyšin.

Herbska grychta w Njebjelčicach.

Njedźelu 7. novembra (kermušu)

spěwny koncert

kotryž wuwjedźe cyrkwinski khor **Caecilia** z **Kamjenca** z podpjeranjom **solistki** a někotrych wokolnych **wučerjow** a druhich **spěwarjow.**

Započatk w 6 hodź. **Zastup 50 pj.**

Čisty wunošk za **„Dźak domowiny".**

Wo bohaty wopyt prosy

Kat. towarstwo „Caecilia" z Kamjenca a hosćencarka.

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa,** jara derje zhotowjene, su z nakładom towarstwa wušłe a k dóstaću po 10 pjenježkach ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćerni** kaž tež w našich expedicijach Posoła.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćernja,** kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeća** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Ćišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towařstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towařstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 46. | **Budyšin, 13. novembra 1915.** | **Lětnik 53.**

Hdyž tu, potom nic tam.

Hdyž nětkle, tak nic potom. A tale myslička ma spodźiwnu móc. Štož je hewak ćežke, bywa lóžše, a štož by rad wot so ćisnył, jeje dla dale njeseš. Dokelž dobyća so nadźija, a po nim domizna jim kiwa, tohodla nětkle naši wojacy też te najhórše znjesu.

Tale wěrnosć, lubi čitarjo, płaći też wo duchownym žiwjenju a réka z druhimi słowami takle: Štož tudy zapokućiš, njezměješ tam. A to też wěš, zo tudy je lóžšo. —

Runje su rózarije wuspěwali: mać a črjódka dźěći. November je, a to je khudodušacy měsac. A štóž je dobry křesćan, na nje njezabywa. A nětko khětře lehnyć! A bórzy słódcy drěmaju. Tak dźěći spja.

Ale maćeri je ćežšo, a njeje jej ani na spanjo. We połnocy zasy stanje a synje so k woknu. Wonka pak wětřik zakhadźa, a wokoło rózkow hwizda a z wokeńcami torha. Kaž by cyłu khěžu powalić chcył! A na njebju honja so mróčele, nimaju měra a nimaju byća. Čěmnje předobywa so druhdy měsačk. Nadobo wětřik wućichnje; skoro mać swoje dźěći w komorcy drěmać słyši.

Ale zasy wětr zaruje, a zasy kwiči a hwizda a winči. A tej žonje při woknje je, jako by z wětrow słyšała khude duše žałosćić, a wona dopomni so na swojoho muža, kiž w polu stoji přećiwo Francózam. Što z nim?

A zrudoba ju přewozmnje. Kruće ju přima a ju dźerži, jako by z wótrymi pazorami jej we wutrobje ryła. A sylzy so jej ronja a ze rta so jej dobywa žałosć a wona płače: „Ow Božo, ja wjacy njewudźeržu. To, štož mam njesć, je přewjele. Dźěła a starosće mje skóncuja.“ — Hdźež pak je zrudoba a hdźež też wěra, tam pak je też Jězus blizko. A njewidźany zastupi wón też tej žonje do jstwički, a wón přistupi k njej a ju měruje: Budź kruta, budź sćerpna. Hlej z woknom won na pohrjebnišćo. A wón ći wotmołwi, čohodla tudy dyrbi človjek ćerpjeć.

A žona pozběhnje woči a hlada na kěrchow. Tu a tam swěći so hišće swěčka, kotrež su wječor prjedy ludźo swojim lubym zemrětym na rowy stajeli. W jich čerwjenym swětle pozběhuja so kříže, jedyn za druhim, rynk po rynku. A na tych křížach su mjena: wšelakore. To su tam mjena bohatych. Ženje, też te najmjeńše, sebi njejsu zapowěsć trjebali. A wužiwali su też dosć. A to su tam druhe mjena, mjena khudych. A widźi tam mjena a so dopomina, što wšo su ći wbozy ćerpjeć dyrbjeli, kiž su tam pokhowani. Khorosće, njezboža, lědom hdy kusćičk wjesela. Cyły procesijón tych wotemrětych tak da ćahnyć přez swoje mysle. A wšěch jich znaje. Ach kak wjele tola je jich mjez nimi, kotrymž tu tak zawidźachu jich zbožo. Ale nic mjenje, haj hišće wjacy widźi jich, kotrychž kóždy we wsy wobžarowaše a z kotrymiž měješe jedyn kaž druhi sobuželnosće jich domapytanjow a tyšnosćow dla, kotrež su we swojim žiwjenju ćerpjeć měli.

A hdyž su lědom wšitcy ći mortwi takle so jej předstajili, a wona skoro na kóždoho zasy spomniła, tu póčnje Jězus zasy k njej a praji: „Hlej, wboha wutroba, to přińdże smjerć a wšitcy ći woni mějachu hić. A bohaty wopušći swoje pjenjezy a kubła a hrody; wjesoły swoje wjesela a wužiwanja. Khudy dźěše runje tak, też zrudny a njezbožowny. A w rowje je jedyn kaž druhi, wšitcy tłaju a hnija. Tola, mjez kotrymi by chcyła, zo by twoja duša kročiła? Přińdże smjerć a też tebi žiwjenjo skónči. A też ty budźeš jónu pohrjebana. — A duša?

Tu — što to bě. Pos bě zašćowkał. Žona stanywši wot wokna, dźe poskać. Ale wšo zasy ćicho, jenož něchtó hišće tam po rowach khodźi. Snadź jedyn, kiž z pola domoj přikhadźa a to, štož zawosta, hdyž won ćehnješe, nětko na kěrchowje pyta? A zasy synje so wona k woknu a z nowa póčnje Jězus k njej rěčeć: „A ty, luba dźowka, žałosćiš, zo maš ćerpjeć? Sy hižo zabyła, štož mój duchowny džensa z klětki je rěčał? Też najwjetše ćerpjenja, a też najhórše bolosće, što su wone tola pornjo tomu, štož maja duše w čisću ćerpjeć! Hdyž twój muž, kiž je we wójnje, by trójcy, džesać króć telko ćerpjeć měł, kaž nětkle dyrbi; hdyž byštej twoja zrudoba, twoja starosć wjele króć hóršej byłej, dyžli stej: potom so waju ćerpjenja tola hišće runjeć njebychu mohłe ćerpjenjam, kotrež dyrbja khude duše w čisću njesć. Ale před tutymi bywa najmjenje ludźi přelutowanych, přetož ničo nječiste njemóže do njebjes. A hdy bych nětko waju wolić dał mjez ćerpjenjemi tudyšimi a tamnišimi: ja so boju, wój byštej sebi přałoj ćerpjenja w čisću. Jenož nic tudy žane ćerpjenjo! A tohodla wamaj wolić njedam. Dokelž waju lubuju z bóžskej lubosću, wobeju bóle, hač ty swoje dźěći a też swojoho muža, tohodla wamaj ćerpjenja hižo tudy na zemi sćelu, zo byštaj tam před nimi byłoj přelutowanaj. A što tak žałosćiš? Z lubosću sym wamaj tutón kříž napołožił.“

A žona, to słyšawši, padny na kolena a prošeše: „O Jězuso, nětko widźu a spóznawam. Nětko chcu też sćerpna być a kříž dale njesć. Jenož ty mi pomhaj!“

A wy maćerje a žony, kotrymž su mužojo a synojo šli do wójny, prajće: sće podobne tej žonje? —

Dajće pak so też tróštować kaž wona. Štóž tudy pokući, změje tam hižo wotpokućene, a puć do njebjes budźe prózdny.

Wójna.

Puće w Serbiskej.

Dopisowař wulkeje němskeje nowiny rěčeše z generalom z Koeveß, kiž jomu praji, zo je wójna w Serbiskej njewuprajomnje hubjenych hórskich pućow dla, drje najćežše, štož je tuta wójna přinjesła. Hdyž dopisowař potom wot awstriskoho k němskomu wodźělej wójska jědźeše, móžeše so sam wo hubjenstwje na drohach přeswědčić a pisa:

Za dwaj dnjaj přijědźech tak daloko, kaž bych na druhich europskich pućach za hodźinu přijěł. Drohi su z ½ m wysokim błótom přikryte, při tym du bjez přestaća horje a dele z mnohimi cyle špatnymi mostami. Automobile wostawaja w błóće tčacy, wozy so zwróceja, mortwe z mučnosću padnjene konje leža na drohach a w přerowach. Ludźo dokonjeja nadčłowjeske skutki w tutych jězorach błóta, w kotrymž dyrbja so dale čwilować. Přewšu měru napinanja so wot nich žada, nimoměry mało cyroby a bydlenja so jim skića.

Z awstriskimi wojakami wutraja naše wójska w přecy dale so lijacym dešću napinanja a parowanja z krutosću, kiž so ženje dosć wobdźiwać njemóža a kotrež so w tajkej měrje w tutej wójnje hišće wot žanoho wójska žadałe njejsu. Kóždy dźěli swój posledni kusk khlěba z druhimi, njewodźewa so w nocy z ničim druhim, hač ze swojim mokrym płašćom, bědźi so wo dnjo přez hory błóta dale. Jenož „do prědka“ je powšitkowne hesło, w kotrymž su officirojo a wojacy jeneje mysle. (b)

Disciplina w italskim wójsku.

Kajke srědki italske wójsko trjeba a nałožuje, zo by porjad zdźeržało, je ze sćěhowacoho wukaza joho najwyššoho wjednistwa widźeć:

... 3. Kóždy wojak dyrbi sebi wěsty być, zo w trěbnym padźe w swojim předstajenym qratra abo nana namaka. Dyrbi pak też přeswědčeny być, zo ma **předstajeny swjatu połnomóc, spjećiwych abo bojanow zaničić.**

4. Kóždy njech wě, zo je jomu před njepřećelom jenož jedyn puć wotewrjeny: puć česće, kiž joho k dobyću abo k smjerći we njepřećelskich linijach wjedźe. Kóždy dyrbi wědźeć, zo, štóž dyrbjał spytać so podać abo cofać, nanajkhětršo, hišće prjedy hač je tutu hańbu na so sćahnył, budźe **wot wołoja za nim stojacych wojakow abo wot kulkow zady wojowacych k dohladej nastupjenych karabinieri překhwatany, jeli njeje hižo prjedy wot swojoho officira morjeny.**

5. Komuž dyrbjało so poradźić, tutomu spomožnomu přikrótšenomu khostanju wućeknyć, tón budźe bjez smilnosće exemplariskomu a hnydomnomu wotsudźenju přez

wojeńske sudnistwa podćisnjeny. K hańbje za tajkoho a k wottrašacomu příkładej za druhich ja postajam, zo maja so **smjertne khostanja** přecy w přitomnosći přisłušnych wojeńskich wotdźělenj dopjelnić.

6. Štóž so poda a žiwy njepřećelej do rukow padnje, budźe hnydom „in contumaciam" zasudźeny. **Smjertne khostanjo** budźe **po dokónčenju wójny** wuwjedźene. Předstajeni wšěch rjadow su mi wosobinscy zamołwići, zo so wšitke tute postajenja nanajswědomićišo přewjedu. Cadorna.

Tutón wukaz, kotryž bu pola padnjenoho italskoho officira namakany, dopokazuje jasnje dosć, zo z disciplinu w italskim wójsku najlěpje njestoji, a zo je też wěrno, štož so hižo prjedy tu a tam pisaše, zo Italscy do swojich samsnych wójskow třěleja.

Niš dobyty.

Bołharojo wozjewjeja 5. novembra:

Bołharska divisija je do Niša zaćahnyła.

Niš, druhe hłowne město Serbije, je potajkim w rukach našich zwjazkarjow; to je jasny dopokaz za wojowańsku móc Bołharow a za to, zo naša wěc w Orienće derje stoji. Z Nišom je nětko też orientska železnica za nas dobyta. Nic jenož po rěcy Dunawje, ale też po železnicy móžemy nětko z Bołharskej a Turkowskej wobkhadźować. Štož je na železnicy zničene, naši železnicarjo a pioněrojo bórzy natwarja a samo tu a tam hišće wokoło błudźace serbiske črjódy a francózske a jendźelske wójska, njech jich do Saloniki wuwožuja, kelkož chcedźa, njemóža naš wobkhad z Orientom wjacy wobarać.

Niš je starosławne město, hižo z romskich časow pod mjenom Naissus znate. Prěni křesćanski kejžor, Konstantin Wulki, so tu narodźi. 1189 přebywaše tu němski kejžor Friedrich Barbarossa na swojim ćahu do swjatoho kraja. Njeličomne wojowanja stawachu so přeze wšě lětstotki, wosebje też mjez Turkami a Awstriskimi.

Serbojo dale cofaja.

Zo dyrbja serbiske wójska nimale khwatnje cofać, a to skoro na wšěch stronach, wo tym swědča dalše powěsće našoho wjednistwa 7. a 8. novembra. 7. nov. wone pisa:

Awstrisko-wuherske wójska su njepřećela z wyšiny **Gracina** (12 km k sewjernomu wječoru wot **Iwanjicy**) wróćo stłóčiłe a su we dole wječorneje **Morawy** přez Slatinu pokročowałe.

Z wobeju stron **Kraljewa** je přestup přez rěku wunuzowany. Kraljevo, kotrež po sylnym wojowanju w hasach braniborscy wojacy wzachu, dobychu **130 kanonow**. K ranju wottud popadnychu awstriscy wojacy 481 jatych. Naše wójska stoja blizko před **Krusevačom**. Wójsko Gallwitz zaja wčora přez 3000 Serbow, doby nowu jendźelsku kanonu, wjele wozow z municiju, dwaj hójeńskej ćahaj a wjele wójnskeje nadoby. (WTB)

8. nov. wozjewja naše wjednistwo:

Awstriske wójska su **Iwanjicu** a **Vijenac** (896 m) 7 km k sewjernomu ranju wottud docpěli.

Němscy wojacy nadběhaju wyšiny k połdnju wot **Kraljewo**.

Krusevač bu hižo w nocy wot 6./7. nov. wobsadźeny. Přez 3000 Serbow bu njeranjenych popadnjenych, přez 1500 namaka so zranjenych w lazaretach. Dobytk maja, štož je dotal wěste, 10 kanonow, wjele municije, mnohe wěcy a hójidła.

W dole **južneje** Morawy bu **Praskovce** překročene. (WTB)

Serbojo chcychu drje ze swojej artilleriju přez Novipazar k čornohórskim mjezam ćeknyć, štož je so jim potajkim hubjenje radźiło.

9. nov. wozjewja naše wjednistwo:

K połdnju wot **Kraljewa** a k połdnju wot **Krusevača** bu njepřećel ze swojich do zady škitacych stojnišćow zahnały. Naše wójska dale postupuja. Wyšiny pola **Gjunis** na lěwym brjohu južneje Morawy buchu z nadběhom dobyte.

Dobytk w **Krusevaču** powyši so na **50 kanonow**, mjez nimi **10 ćežkich**, ličba **jatych na wjacy hač 7000**. Wójsko generala Bojadjewa je 7. nov. wječor k sewjernomu wječoru wot **Aleksinaca**, kaž też k wječoru a k južnomu wječoru wot Niša **južnu Morawu** docpěło a je hromadże z druhimi wot połdnja pokračowacych bołharskich wójskow **Leskovac** wzało. (WTB)

Z tym je posledni kónc jich linije při **Morawje** za Serbow zhubjeny. Cyły dźěl Serbiskeje mjez mjezu a Morawu je wot njepřećela wuprózdnjeny. Sylna nětk swobodna móc našich zjednoćenych wójskow tłóči nětk k južnomu wječoru na prjedawši **sandšak Novipazar** a **Kosowe polo**, ke kotromuž so Bołharojo też hižo wot južnoho ranja bliža, mjez tym zo z połnocy němske a awstriske wójska přez Kraljewo a w dole Moravicy postupuja. Tu su naši zwjazkarjo Ivanjicu docpěli. Z dźěla přez 1400 m wysoke hory k połdnju wot Kraljewa nadběhuja naše wójska.

10. nov. wozjewja naše wjednistwo:

Popad w **Krusevaču** wučinja, kaž je so nětko wupokazało, 103 skoro cyle nowych kanonow, wulke hromady municije a wójnskeje nadoby.

Wójsko generala Bojadjewa wozjewja 3660 serbiskich jatych; jako dobytk w **Nišu 100**, w **Leskovacu 12 kanonow**. (WTB)

Po bołharskich nadrobnišich powěsćach dobychu Bołharojo w Nišu 42 twjerdźiznjskich kanonow, tysacy třělbow, 700 železnjskich wozow, z wjetša połne cyroby, wjele automobilow, hojeńske wěcy, n. př. 12 mašinow za desinfekciju, 500 sykawow, 500 nowych khorhowjow, wjele wojeńskeje drasty a šatow. Też wjele składow za pólver bě we měsće a wokolinje. Brónje njejsu hišće wšě ličene. (b)

Kak stoji pola Saloniki?

Francózske a jendźelske nowiny činja z dźěla, jakož bychu hižo statysacy jich wojakow w Saloniki abo před nim stałe a sylne wójska hižo na puću do Serbiskeje abo přećiwo Bołharskej byłe. Woprawdźe njeje tam dotal wjele wjacy hač 80000 wojakow přijęło. Daloko do kraja njejsu hišće přišli: na južnej stronje rěki Wardar. We tamnych krajinach mějachu mnohe sylne wojowanja z Bołharami, wo kotrychž wjele spušćliwych powěsći znate njeje. Wěste pak je, zo Francózojo a Jendźelčenjo ničo dobyli njejsu, ale zo mějachu tam ćežke škodowanja. Ani jich pomoc za Serbisku ani jich nadběh přećiwo Bołharskej njepostupuje. (b)

Wojowanja w Čornych Horach.

W cyłym času wulkeje wójny běchu Awstriscy Čornohórsku w měrje wostajili a jenož swoje mjezy přećiwo njej škitali. Wot 5. novembra su nětk započeli ju wot wječora wot Avtovača sem a dale k połdnju ze sylnišimi mocami přimać. Wojowanja we wysokich, nahłych a roztorhanych horach su jara ćežke a wobćežne. Wot Avtovača k połdnju a wot Prileka a Trebinje k ranju so Awstriscy přećiwo městej Nikšič dobywaja.

Na wječornych a rańšich wojownišćach

běchu bjez přestaća krawne wojowanja. Tu a tam spytowachu wosebje Rusojo so předobyć; w napřečnym nadběhu buchu wšudźom husto z ćežkej škodu wotpokazani. Wosebitych podawkow njesta so na žanej fronće.

W Italskej

je třeća wulka offensiva přestała. Je Italskim surowe zahuby a jara mało wužitka přinjesła, runjež wosebje pola Görza přecy zasy z nowymi mocami přimachu. Mjeńše wojowanja traja dale.

Lord Kitchener,

jendźelski wójnski minister a prěnja wojeńska autorita, je na puću do Saloniki, po zdaću přez Pariz a Rom. Podawki na Balkanje činja wulke starosće.

Němski mały křižak „Undine"

bu 7. novembra na wuslědźanskej jězbje k połdnju wot šwedskoho brjoha wot 2 torpedow podmórnika potřělany a podnurjeny. Skoro cyła wobsadka bu wumožena. (WTB)

Naše podmórniki.

Naše admiralstwo wozjewja:

5. novembra bu při finiskim mórskim zaliwje prěnja z ruskich łódźi, kiž miny zběrachu, a 9. nov. k połnocy wot Dünkirchena francózska torpedowa łódź wot našich podmórnikow podnurjena. (WTB)

„Agenzia Stefani" wozjewja z Ferryville:

Póndźelu popołdnju bu pola Cap Carbonara parnik „Ancona" na puću do New Yorka wot wulkoho podmórnika z awstriskej khorhoju podnurjeny. Na nim bě 422 hosći a 60 muži wobsady. Dotal bu 270 wosobow wumoženych.

(Parnik bu podnurjeny, dokelž bě ćěkał.) (b)

Swětny rozhlad.

Sakska.

Sakski sejm bu štwórtk připołdnju w 12 hodź. wot Joho Majestosće krala Friedricha Augusta swjatočnje z trónskej rěču wotewrjeny. Hižo prjedy běštej wobě komorje přihotowanske posedźenja wotměłej. Budźemy w přichodnym čisle bliže wo tym rozprawjeć.

Awstriska.

Awstriska nowa wójnska požčonka je 4015 milijónow krónow wunjesła. To je wjacy hač je so štó nadźał a znamjo, zo z awstriskim hospodarstwom a awstriskej wójnu derje stoji.

Grichiska.

Ministerium Zaimis chce wotstupić. (Agence Havas wozjewja 4. nov.) Dokelž při jednanjach wo wojeńskich zakońskich namjetach k rozkorje mjez wójnskim ministrom a Venizelowej wjetšinu přińdźe, staji ministerpresident prašenjo na dowěru komory. Venizelos praji, zo je liberalnym njemóžne, knježeństwo podpjerać, kotrohož politika je za kraj škódna. Wjednicy wšěch stron přimachu do rozmołwy. Knježeństwo přińdźe z 114 hłosami přećiwo 147 do mjeńšiny. Na to prošeše Zaimis, zo by komora so rozešła, doniž njeby nowe ministeriuw zestupiło, a poda so ke kralej, zo by jomu wotstup ministeria wozjewił.

Kral móžeše nětko nowe ministerstwo powołać, wězo z Venizeloweje strony, abo sejm rozwjazać. Venizelos bě zjawnje wuprajił, zo by jako ministerpresident hnydom

Bołharskej wójnu připowčdźił. Prećiwo tomu je kral přecy był. Njecha wójnu, kotraž by za kraj njezbožo była a njecha jendźelskej stronje přistupić, štož by po joho přeswědčenju za kraj dwoje njezbožo było. Tuž je so rozsudźił, zo sejm rozwjaza. Ma potom na 3 měsacy časa k nowym wólbam a potom budźe nadźijomnje tak daloko, zo w Grichiskej wšěm lóšt k wójnje prećiwo Bołharam a nam zańdźe. — Předsyda nowoho ministeria je Skuludio, kotryž z dobom zwonkowne należnosće powjedźe.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Dźěžnikec su 8. nov. wječor z tamnoho dźěłaćerskoho kommanda štyrjo jeći Rusojo ćekli. Wšitcy běchu w ruskej uniformje.

⁘

Z Radworja. (Wójnske wuznamjenjenja.) Dalše wójnske wuznamjenjenja su z tudomnych wojakow dóstali:

21. **Mikławš Pawluš z Radworja.** Wón zasłuži sebi wosebite připóznaćo swojich předstajenych w bitwje pola ruskeje Wole (6. měrca); byrnjež su so ruske mašinske kulki kaž dešć na našich wojakow sypałe, postupowaše tola při nadběhowanju njebojaznje doprědka, doniž joho cyła kopica njepřećelskich wutrělow ćežcy njezrani. Za dobry přikład njebojaznosće, kotryž běše z tym swojim sobuwojowarjam dawał, dósta železny křiž.

22. **Max Stileŕ z Łupjanskeje Dubrawki,** dźesatnik w Strassburgskim (sakskim) pěšim regimenće čo. 105. Wón wuznamjeni so na wjacy razow z wustojnym nawjedowanjom ważnych patrulijow. Jako myto bu jomu tohorunja železny křiž spožčeny.

23. **Pawoł Birndt z Radworja,** krajny wobornik w reserwnym pěšim regimenće čo. .... Wón wopokaza 25. septembra w krawnej bitwje pola Reimsa (w Champagniji) wosebitu „zmužitosć před njepřećelom“. Za to dósta wot swojoho krala Friedrich-Augustowu medaliju.

⁘

Ze Žuric. Naš wjesnjan **Jurij Cyž** kotryž bě w poslednim času w Biskopicach był — dźesatnik při 12. batajlonje hajńkow, je za swoju rjekowsku zmužitosć před njepřećelom a wójnsku wušiknosć železny křiž II. rjad. dóstał.

Z Ralbic. Njedawno bu tu na cyrkwinsku murju přičinjena rjana z čornoho kamjenja (granita) zhotowjena tafla, kotruž bě nětko też hižo zemrčty braška Mikławš Bräuer z Ralbic pola Pječki w Budyšinje wudźěłać dał jako wopomnjeńku na swojoho jeničkoho loni pola Čorbeny w Francózskej padnjenoho syna Józefa.

Wozjewjenja.

Zastaranjo z běrnami abo neplemi.

Kaž je přez postajenjo zwjazkoweje rady znate, ma kóždy plahowar běrnow, kotryž je wjacy hač hektar (1,80 akrow abo dobre 3½ kórca) měł wobsadźane, 10% cyłoho wunoška běrnjacych žnjow hač do 20. februara 1916 k potrěbnosćam kommunalnoho zwjazka přihotowane měć. Dyrbja to běrny k jědźi być abo tajke, z kotrychž móža so běrny k jědźi wubjerać.

Do tejele měry pak so nětko też te běrny liča, kotrež je ratař dopokazawši po 10. oktobru 1915 jako k jědźi běrny předał.

Tajke předaća maja so pak hamtskomu hejtmanstwu stajnje **hnydom z wobswědčacym wopismom kupca wozjewić.** Tosame płaći też za te po 10. oktobru abo před tutym wozjewjenjom wobzamknjene kupy.

Formulary za tajke kupy a za wozjewjenja hamtskomu hejtmanstwu maja so pola gmejnskich wyšnosćow wotewzać.

Jeli so tajke předawanja jědźnych běrnow ze swobodneje ruki hnydom hamtskomu hejtmanstwu njewozjewja a njedopokazaja, so tamna mnohosć, njedźiwajo na tele předawanja, postaji a wosebje składźe a po potrěbnosći zebjerje.

Štóž prećiwo tymle postajenjam so přeńdźe, ma winowatosć zarunanja škody napřeću krajnomu z běrnami zastaracomu městnej.

W Budyšinje, 5. novembra 1915.

Kral. hamtske hejtmanstwo.

⁘

Mloko počina też žadniše być,

tuž je zwjazkowa rada też tu wšelake zarjadowanja postajiła. Za našich ratarjow drje budźe najważniše to (dokelž z našich ludźi ze wsow drje lědma štó, kaž móžemy so dopomnić, mloko wosebje do městow wozy) a wšo ważne so tak přez wyšnosć też na wsach wozjewja. Někotre dypki bychu hišće byłe k mjenowanju, zo so njesmě čerstwa smjetana předawać, khiba k butře dźěłanju.

Jako smjetana też płaći mloko, kotrež bu kumštuje tučne činjene.

Tak mjenowana bita smjetana njesmě so žana přihotować, też nic w samsnym hospodarstwje.

Zakazane je, z dobrym mlokom picować ćelata a swinje, kotrež su starše hač šěsć njedźel. Tohorunja njesmě so mloko trjebać k wěcam, kotrež k zeżiwjenju njesłuża, kaž kasein.

⁘

Dny bjez mjasa a tuka.

Póndźelu a štwórtk: w korčmach, towaršnjach a wokřewjacych lokalach je dowolene wužiwanjo kóždoho warjenoho mjasa, też je dowolene jědźe z tukom přihotować. Zakazane je pječene mjaso, pječene ryby, rozběžany tuk. Jako wuwzaćo je dopuščene pječene mjaso k pokładźenju na khlěb. Warjene pokładźenjo je swobodne za kóžde nałožowanjo. Zmysł zarjadowanja je: dyrbi so wulutować tuk.

Wutoru a pjatk: rěznicy, korčmarjo, klamarjo njesmědźa žane mjaso, mjasowe twory abo mjasowe jědźe předawać. Potajkim też zakazane kóžde z mjasom pokładźenjo. Ryby su dowolene. Wotpohlad postajenja je: zo by so nalutowało mjaso.

Srjedu a sobotu: srjedu njeje žane wuwjazanjo. Sobotu jeno to, zo korčmarjo a rěznicy žane swinjace mjaso podawać njesmědźa. Připuščene pak je ze swinjacym mjasom pokładźeny khlěb. Wšudźom, hdźež je wo mjasu rěč, je měnjene: howjaze, ćelace, wowče a swinjace mjaso kaž też pjerizna a dźiwina.

⁘

(M. J.) W někotrych wokolinach měnja, zo **najwyšše płaćizny běrnow** też nětkle jeno za tamne 20% běrnow płaća, kotrež móža so zebrać, abo zo su najwyšše płaćizny jeno za běrny k jědźi postajene. Nowe zarjadowanjo 28. oktobra postaja pak najwyšše płaćizny za wšitke běrny. Je potajkim mylenjo, jeli štó měni, zo snadź njeje te abo druhe předawanjo běrnow z tym potrjechene. Ratař, kotryž by běrny dróžšo předawał hač je za wokrjes postajene, by do khostanja přišoł, njedźiwajo na to, hač je kommunalnomu zwjazkej abo druhdźe předał, abo pod kajkim mjenom je běrny wotedał.

⁘

Rumunska.

Bóle dyžli hdy zajimaše so w poslednim času a zajima so hišće swět wo Rumunsku. Hdyž běchu naši njepřećeljo njezbožownu Italsku do wójny zapletli, nałožowachu wšitke srědki, też Rumunsku za so dobyć. Ze wšěmi możnymi prózdnymi slubjenjemi chcychu Bukarestske knježerstwo z neutrality, kotraž bě za statne hospodarstwo Rumunskeje tak wunošna, wuwabić, zo by so na stronje našich njepřećelow na wójnje wobdźěliła.

Dokelž Rumunsku, kaž něhdy Italsku, žana ważna wina k wójnje njenućeše, běštej tu kaž tam dwě politiskej stronje — jena za wójnu, druha prećiwo wójnje. Ani w Rumunskej ani Italskej njejedna so wo existencu, wo wobstaćo; jeničcy nahrabnosć, njenasytna lačnosć za cuzym krajom je Italsku do tuteje suroweje wójny zahnała.

Štož nětko politiske strony nastupa, stoji w Rumunskej wěc hórje hišće hač něhdy we Italskej. Mjez tym, zo móžeše so w Italskej Giolitti, kotryž běše hač do poslednjoho wokomika za měrniwe wujednanjo z Awstriskej, na nahladnu ličbu přiwisowarjow zepjerać, njejsu w Rumunskej tamne tři politiske strony: liberalni, konservativni a konservativni demokratojo — ženje přezjedniše byłe, hač hdyž so wo to jednaše, ma-li so mobilisować abo nic, zo by kraj swoju politisku płaćiwosć a ważnosć wopokazał a po możnosći też hišće něšto kraja přidobył. Hižo w poslednjej balkanskej wójnje, hdźež zjednoćene balkanske staty: Čornohora, Serbija, Bołharska a Grichiska Turkowsku pobiwši swoje mjezy rozšěrichu, žadaše Rumunska, runjež so njebě na wójnje wobdźěliła, swój podźěl, a to ćim bóle, dokelž wona dotal jako ratařski stat jenož ratařsku politiku znaješe. Němscy pjenježnicy wotewrichu, dokelž petrolejowu industriju mócnje spěchowachu, nowe bohatstwa Rumunskej, kiž bě dotal jenož jene žórło hospodarskich dokhodow znała: mjenujcy wuwožowanjo wšelakich žitow. Němski kapital je tam prěnje a hač dotal najwjetše petrolejowe towarstwo: Strana Romano — założił, kotromuž so bórzy druhe přidružichu.

Nic jenož w privatnym rjemjesle dźěłaja němske pjenjezy, stat samón je najwjetši dźěł swojich požčonkow w Němskej zaměšćił. Kaž wobkhodny wotdźěl „Frankfurtskeje Nowiny“ z krótka pisaše, je na Barlinskich pjenježnych wikach (burzy) 1984 milijónow lei rumunskich požčonkow a nimo toho 74 milijónow lei požčonki města Bukaresta notirowane, zawěšće nahladna to summa. W tutych ličbach wupraja so jasnje dowěra, kotruž je Němska k rumunskomu zarjadnistwu statnoho dołha stajnje měła. Žadyn druhi europski stat njeje tak wysoke summy rumunskich požčonkow na swojich pjenježnych wikach připuščił. Němska a Awstriska stojitej tu daloko před njepřećelskimi mocami, kotrež su so wo rumunske financy mało zajimałe. Wjele ważniše hišće hač tele pjenježne podpjery su tamne rumunsko-němske wikowanske poćahi, kotrež z domu Hohenzollern pokhadźacy kral Karol pilnje wutworješe. Wot toho časa zhubjowachu so lěto wot lěta dale a bóle francózske wliwy, kotrež běchu dotal statne a hospodarske žiwjenjo z wjetšoho dźěła wobknježałe. Zakonje so wudachu, kotrež překupcej wěstosć

Zawostajene wěcy padnjenych.

Přiwuzni padnjenych wojakow, kotřiž chcedźa jich zawostajene wěcy měć, dyrbja so na „Zentralstelle für Nachlaßsachen im Kriegsministerium zu Berlin“ (w Sakskej: An das Nachrichtenbüro des Kriegsministerinms, Dresden, Königstraße 15) wobroćić.

⁘

Njepředawajće worješiny!

(M. J.) Kaž bu zhonjene, khodźa w našim času překupcy po Sakskej a susodnych krajach, zo bychu **z njewěrnym wudawanjom worješiny,** kotrež su wosebita a drohotna pycha našeje wužšeje domizny, pokupili, a to za płaćizny, kotrež so hódnosći ani njerunaja. Woni wudawaja, zo wóteny kraj tute drjewo k dźerželam třělbow trjeba, a zo stat, jeli so tele štomy dobrowólnje njedadźa, tesamc zebjerjc. Zda so być, zo maja tajke rěče jeno k tomu służić, zo by so drohotne worješinowe drjewo za meble prawje **tunjo** nakupiło. Tuž ma so — přecy dźiwajo na to, jeli zo su tele powěsće wo zadźerženju kupcow wěrne — kruće před tym warnować, zo so njebychu rjane worješiny, kotrež dyrbimy jako pychu našeje domizny zdźerżeć, na tajke wašnjo rozmjetałe. Tohodla pokažće w městach a na wsach kupowarjam worješinow durje. Hižo wobzamknjene kupy bychu so z cyła potom móhłe jako njepłaćiwe wobhladować, hdyž je kupc přez njewěrne wudawanja k předaću pohnuł.

⁘

Zastojnicy, kotřiž woteńdźenja nimaja.

(M. J.) Hižo bu w časopisach na to pokazowane, zo mamy wšelkich zastojnikow, kotřiž njemóža so do pola powołać abo wotpósłać, dokelž su na swojich městnach cyle nuznje trěbni. Dokelž kak móhli hewak wójnu nic jeno wonkach w polu ale tež w domiznje dobyćerscy přětrać? Hdyž bychu so tak daloko rozšěrjenej a tak spodźiwnje cyle wěsće skutkowacej zarjadowanskej mašinje, kaž we Němskej, zadźełane, a při přenapinanju wšěch wyšnosćow, cyle njezarunajomne mocy wotewzałe, potom by zawěsće so wšudźom haćiło, a sćěhwki toho njehodźa so ani přewidźeć.

Na cyle njemudre wašnjo měnja mnozy, zo smědźa tajkim zastojnikam tohodla poroki činić, zo w kraju dźełaja, město zo bychu w polu stali, jako bychu woni najmjeńše za to abo přećiwo tomu činić móhli. Tysacy zastojnikow bychu zbožowni byli, było-li jim dowolene było, sobuwojować; njeličomne próstwy kotrež móža so jara z rědka dopjelnić, to dodokazuja. Jeli pak je stat přepokazany, zo je tón abo tamny zastojnik wótčinje wjele wužitniši, hdyž swoje městno njewopušći, njewostanje jomu ničo druhe zbytne, hač posłuchać. Njećini potajkim ničo druhe hač swoju winowatosć, a čini ju runje tak derje kaž žadyn officir abo wojak.

To maja sebi skónčnje tamni spomjatkować, kotřiž maja na tajkich, kotřiž woteńć njemóža, přecy nješto wustajeć abo snadź jich samo hanić a na wšelakore wašnjo ranić, štož pak ma so khostać. Tajcy bjezmyslni hanjerjo bychu najskerje zasy najpřeni byli, hdyž bychu so jich njemudre přeća dopjelniłe a wšitcy zastojnicy do pola pósłali, kotřiž bychu so zasy dla sćěhwkow toho hóršili. Što tež-to pak bychu potom zasy prajili, hdyž so njebychu žane listy wjacy expeděrowałe, wšě dopisy na wyšnosće ležo wostałe, železnicy wjacy njejězdźiłe, paduši a jebakojo swoje rjemjesło bjez zadźěwka a khostanja wukonjeć móhli, jastwa so wuprózdnić a złóstnicy rozpušćeć dyrbjeli, dokelž tu nichtó wjacy był njeby a jich wobstražował. Z tychle por přikładow je derje widźeć, kak hłupe a njewužitne tamne rěče a poroki su, zo ćile abo tamni zastojnicy woteńdźenja nimaja abo měć njedyrbjeli.

⁘

(M. J.) Wot **15. oktobra je słanjo privatnych paketow a wjetšich posyłkow po železnicy na wšitke wójska narańšoho a nawječornoho jewišća zasy dowolene;** jeno nětkle hišće je wuwzate słanjo na wójska, kotrež na Balkanje wojuja. We wobkhodźe z dołhim ranjom dyrbi so hišće z pomałku woženjom ličić a so tohodla poruča, mjez tym hišće tam jeno najnuzniše drastowe abo druhe nuzne kruchi słać.

Wšelčizny.

Drježdźany činja pospyty ze žónskimi listynošeńkami a je tam wyšša póstowa direkcija tón tydźeń tajke nošeńki postajiła. Ma potajkim być pospyt. Dźiwa so najprjedy na wudowy póstowych zastojnikow, kotřiž su we wójnje padnyli.

⁘

W Barmen zebra policija 20 500 puntow butry, kotruž běchu překupcy w pincach skhowali, a předawa tusamu nětko zjawnje.

⁘

Z Nowoho Gersdorfa. Na drozy do Rumbórka bu njedźelu rano młoda holca z Nowoho Gersdorfa napadnjena. Hruby človjek daješe kruće so wobaracu holcu a rani ju po zdaću z nožom na rucy. Wjetšu summu pjenjez holcy wudrěwši rubježnik ćekny.

⁘

Drježdźanske zjednoćenjo wobsedźerjow knihićišćeńnjow

měješe 19. okt. štwórćlětnu zhromadźiznu. Po přednošku předsydy bě póznać, zo su so wobstojnosće w ćišćeńnjach zasy wo wjele pohubjeńšiłe. Na to skutkowachu wjele zwołanjow do wójska, tuž knježi wulka nuza na dźełaćerjach, płaćizny materialow su so tohorunja wo wjele powyšiłe, tak za barby, mašinske wolije, rjedźace srědki atd. Papjera je so tež sylnje podrožiła a mnohe družiny njejsu ani wjacy dóstać. Tuž tež njehodźa so dotalne tunje płaćizny za ćišćeńske dźełaćerjow bywa přecy mjenje a škodźi jara cyłomu ćišćeństwu, wosebje je nuza na ćišćerjach hišće wjetša hač na stajerjach, a jeli bórzy so wobstojnosće njepřeměnja, budźe dyrbjeć hišće wjacy ćišćeńnjow cyle zastać.

⁘

(Dawk za nježenjenych.) Město Oschatz je wosebity dawk za nježenjenych wobzamkło, štož je tež Lipsčanski wokrjesny wubjerk wobkrućił abo dowolnosć k tomu wuprajił. Dawk wobstoji w přiražku k dokhodnomu gmejnskomu dawkej a je tež po dokhodach stupnjowany. Tež nježenjene žónske su sobu potrjechene, Wuswobodźeni wot tohole dawka su ći, kotřiž maja mjenje hač 4000 hriwnow dokhodow a maja po zakonju jenoho přiwuznoho ležiwić, hdyž k tomu z najmjeńša dźesaty dźěl dokhodow nałožuja.

⁘

Dla přelohkeje wahi při předawanju běrnow buštej w Lipsku předawarcy wot sudnistwa na dwě njedźeli jastwa zasudźenej, kotrejž běštej ze wsy njedaloko Lipska a tam po hasach jězdźo běrny z přelohkej wahu předawaštej, mysleštej, zo kupowarjo njebudźa běrny zasy ważić. Jenomu kupcej běštej wonej za 4 centnarje jenož dobre 3 centnarje wotedałoj. Při předawanju po centnarju parowaše najbóle 10 hač do 15 puntow na wazy. Sudnistwo bě měnjenja, zo ma so wot pjenježnoho khostanja wothladać a zo je tu jastwowe khostanjo cyle přisłušne.

⁘

W Kamjenicy mějachu tak mjenowany wobućowy tydźeń, w kotrymž šulske dźěći stare wobućo, črije a škórnje po domach hromadźachu. Wuspěch bě jara dobry. Kóžda ludowa šula bě na 500 hač do 600 porow nazběrała, štož hromadźe na 20000 hač do 30000 porow wobuća wučini.

⁘

(Hłupi ženje njewotemru.) W Aischdole pola Bamberga, w Hallendorfje, kotrež ma na 600 wobydleri, přińdźe cyganka k wudowje, kotraž měješe na jandźelsku khorosć ćerpjace dźěćo, pola kotrohož běchu lěkarjo nadźiju spuščili, a chcyše tele dźěćo wustrowić. K tomu wuprosy sebi cyganka a dósta też derje nasypane posleśćo, kotrež měješe pućowanjo do slubjenoho kraja činić, potom 35 hr. na Bože mšě a skónčnje 100 hriwnowsku papjeru, kotruž měješe wobsedźerka za 9 dnjow zasy wróćo dóstać. Ze wšelkim hłupym počinanjom wuliny cyganka syre jejo na dźěśćowu hłowu, da sebi wot žónskeje swjatočnje slubić, zo budźe mjelčeć a potom so wotsali na ženje zasy widźenjo.

⁘

---

poskićachu. Wustawa bu rozšěrjena, wólbne prawo rozmnožene, sudnistwo lěpje zarjadowane, železnicy buchu wot stata kupjene, nowe železnicy twarjene, banki założene, z kotrychž běchu najwjetše a najwažniše wotnožki němsko-awstriskich kreditnych wustawow. Wšitke tute kulturne postupy njepřinošowachu njemało k tomu, zo rumunske rjemjesło rozkćě a nahladny dobytk wotćisny, zo zwonkowny wobkhod mócnje so wuwi. Tak zrosće hódnota wšoho dowoza do Rumunskeje wot 82 milijónow w lěće 1870 na 569 milijónow lei we lěće 1911. Nic čisće tak spěšnje je postupował wuwoz tworow z Rumunskeje — wón so powyši wo tutón čas wot 177 na 691 milijónow. Najwjetši podźěl na rozrosće rumunskoho zwonkownoho překupstwa měješe Němska a po njej Awstriska.

Z toho so wujasnja, kak wulki hospodarski zajim ma Němska za Rumunsku. Tutón zajim je ćim ważniši, dokelž tamny balkanski stat wšelakore twory runje z Němskeje dowožuje, kotrež njeby wot druhich krajow dóstać mohł, by-li z Němskej překupske počahi rozwjazał. Najebać wšitke tute pjenježne a hospodarske wunoški zdaše so nakhwilnje, zo też Rumunska pomału do pasli lěze, kotrež bě tak mjenowana „ententa“ stajiła, zo so dale a bóle wot Němskeje a Awstriskeje, na kotrejž so tola jeje statne hospodarske žiwjenjo zepjera, wotwobroća. Wězo ma Rumunska też hišće mužow, kiž chcedźa dołhu a ćežku wójnu na kóždy pad wotwobroćić, dokelž derje wědźa, zo tajka wójna njebudźe jenož lohki a zajimawy wulět do wuherskeje „pusty“, kaž to lohkomyslni a njepowučomni šćuwarjo wudawaja.

Kaž so zda, su ruske poražki a naše wuspěchi na wječoru zamołwitym worštam rumunskim woči wotčiniłe a jim spóznać dałe, zo su wuhlady jara špatne, jeli wšě wěcy přećiwo srjedźnymaj mócnarstwomaj wustupja. Dokelž w Rumunskej monarchiska wustawa wobstoji, ma poslednje słowo wězo kral. We nowišim času so zda, jako bychu statni wjednicy dale a lěpje wo tym přeswědčeni byli, zo by njerozom był, neutralitu wopušćić. Tuž wobstoji nadźija, zo strowe rozmyslenjo kraj před zwažliwej kročelu wukhowa.

⁘

Pjeć synow z jeneje swójby padnyło.

Swójba wjeski w Lubańskim wokrjesu bě hižo štyrjoch synow dyrbjała za wótcny kraj woprować. Pjaty a posledni syn wojowaše hišće w polu. Staršej wobroćištaj so nětko z prostwu na kejžora, zo by poslednjoho syna wot wojeńskeje służby wuswobodźić a swójbje zdžeržeć dał. Kejžor bě tež prostwu přizwolił abo dopjelnił, tola syna bě mjez tym tež dóńt bratrow překhwatał. Njepřećelska

[redacted]

pisuje. Přetož často słyšiš w městach měnjenjo, zo dźensniši dźeń wšitcy burja bjez wuwzaća so prócuja, zo bychu ludowu nuzu na njehórne wašnjo wutrjebali. Tele powšitkowne winowanjo je pak njesprawne a čini so z tym přistojnomu dźělej ratarjow njeprawda, kotraž so za dobre spóznać njemóže. Často nadeńdźemy dźěn tež ratarjow, kotřiž na žane wašnjo z honjenjom płaćiznow někotrych z burskoho ludu spokojom njejsu a je raznje zasudźa.

[redacted]

pinace žadanjo přewysokich płaćiznow ze strony ratarjow mohłe skónčnje za ratarstwo same z najwjetšej škodu być. Dla tajkoho žadanja přewysokich płaćiznow by njeluboznosć, haj zasakłosć přećiwo ratarstwu we městach přecy přiběrała, a měsćenjo bychu so pozdźišo pytali na ratarstwje hórcy wjećić.

Je tohodla cyle sprawnje, hdyž so nimo wobžarujomnych padow, kotrež so z kraja wozjewjeja, tež na zwjeselace zadźerženjo burow spomina. Z mnohich tajkich padow njech je tu jeno na por přikładow spomnjene. Tak pisaše „Hann. Kurier“ 15. oktobra z Delmenhorsta:

Kaž „Delmenhorstka wokrjesna nowina“ pisa, wotedawa wjele burow we wokolinje Delmenhorsta swojim dołholětnym woteběrjam w měsće Delmenhorst butru za płaćizny, kotrež su runje létnjomu časej přiměrjene (za 1,60 hač do 1,90, a w jenym padže za 2 hr.) dale, dokelž z haru na butrowych wikach ničo činić měć nochcedźa, a dokelž nochcedźa, dźiwajo na to, zo maja sebi wšě woršty ludu tele předźerženjo — přetraćo jedyn druhomu połóžeć, za butru płaćizny žadać, z kotrymiž móža wobstać.

Dale su wosebje tež někotre ratarske naměstne a wokrjesne towarstwa khwalobne wopokazy napřećopřińdźenja do skutka stajiłe. Tak bě hižo po „Duisb. Gen.-Anz.“ srjedź julija ratarske wokrjesne towarstwo Iserlohn wobzamknyło, zo mlokowu płaćiznu liter po 20 pj. wostaji z wujasnjenjom, ratarstwo přinjese radšo mały wopor, hač zo by ważny a za małe dźěći njeparujomny zeżiwjeński srědk předrožił. Z wjacy stron słyšachmy, zo su burja slubili, zo chcedźa zeżiwjeńske srědki, wosebje běrny khudym swójbam darmo abo za tunje pjenjezy přewostajić. Tak n. př. rěkaše 25. okt. we „Westd. L.-Ztg.“: „Předstojićerstwo ratarskoho kasina w Krefeldźe wobzamkny, wjetšu mnohosć běrnow za płaćiznu po centnaru 2 hr. 50 pj. khudym a swójbam z wjele dźěćimi přewostajić. Je přejomne, zo bychu so tajke podawki tež po możnosći přecy w časopisach wozjewjałe. Snadź dobre přikłady tola tež druhich pohnuja a móža tež tak wjele k wotstronjenju dźensnišoho njeluboznoho zmyslenja skutkować.

Tři dźěći wo žiwjenjo přišłe.

Hdyž so žona wojaka Deckera w Khelnje nad Rynom, kotrejež muž je tu khwilu we zwonkownym lazareće, sobotu z wukhoda dom wróći, nadeńdźe tam swoje tři dźěći, hólcow wot 1 hač do 4 lět, mortwe. Korbowa kolebka najmłódšoho, kotraž cyle blizko při khachlach stoješe, bě so zapaliła. Dźěćo bě cyle kaž na wuhlo spalene a joho bratřikaj w pódlanskej komorje běštaj so zadusyłoj.

⁘

Dla pancanja mloka měješe so w Erfurće před sudnistwom zamołwjeć 19 lět stara Marija Hoffmannec z Büssleben. Wona wudawaše, zo je jeno tohodla wodu do mloka lała, zo by mohła wšěch kupowarjow spokojić. Za to dósta pak měsac kłody.

⁘

W Kleinreinsdorf bu bur přez šćowkanjo psa ze spanja wubudźeny. Z wočinjenym woknom won pohladawši, widźeše, kak třo mužojo runje jenu kruwu z hródže wuwjedźechu. Tři króć hnydom z revolvra wutřěliwši docpć, zo rubježnicy ćěkachu a skoćo stojo wostajichu.

⁘

Z Altenburga pisaja 8. novembra, zo je ličba za wótčinu padnjenych wučerjow w Turinskej hižo 300 překročiła. Nimale runje telko buchu ranjeni a tohorunja nimale tasama ličba wučerjow je sebi železny křiž zasłužiła.

⁘

W Čornych lěsach (Schwarzwald) a we **Vogesach** je so we wyšinach tójšto sněha našło, kotryž hač do 800 metrow dele dosaha. Temperatura je na mjerznjenjo spadnyła. Khribjety horow maja njepřetorhnjeny sněhowy wodźew.

⁘

Plista w prawym času a zasłužene khostanjo.

W Gottesbergu w Šl. słyšeše hórnik, zo wosobna žónska swojomu přewodźerjej na hasy praješe: „Tu dźe też tajki krypl, kotrohož dyrbi nětko stat žiwić.“ Nic khromy, wotłoži hórnik žónskej bjez komdźenja dwě klinčacej plisće. Nowiny městačka wuprajachu jenohłósnje přihłosowanjo k tomule trochu krutomu pokhostanju.

Hišće hórje zeńdźe so žónskimaj Wilhelminje Weinertec a Hanje Windolphowej ze Soesta. Tutej zasudźi khostanska komora w Dortmundźe k dwěmaj njedźelomaj jastwa, dokelž běštej ćežcy ranjenoho musketěra jako statnoho krypla haniłoj.

⁘

Zwjeselace zadźerženjo ratarjow.

Wjacy króć, kaž S. V. pisa, wo wšelkich padach čitaš, zo buchu ratarjo dla žadanja přewysokich płaćiznow k wjetšim khostanjam zasudźeni. Zo tajke podawki ratarskomu powołanju a joho nahladnosći škodźa, njemóže so přeć. Najbóle pak je k wobžarowanju, zo tajke pady nastork dawaja, zo so potom to ratarstwu powšitkownje njesprawnje při-

Cyrkwinske powěsće.

Za njesměrnu nuzu ćerpjacych Polakow

budże so też nětko w **cyrkwjach** wopor hromadźić, štož so jutře, njedźelu, wosadam z klětkow wozjewi. Wopor sam budże so za tydźeń składować. Tu změje kóždy přiležnosć, zo swoju sobuželnosć z wbohim ludom też w skutku wopokaže. Posoł je hižo lětsa wjacy króć na tule nuzu spominał; hladaj čo. 11: „Nuza w Pólskej“, čo. 13: „Wbozy Polacy“ a w předposlednim čisle 44: „Pólska Golgata“, a je też hižo něšto darow hromadźił. Dalše zhonimy nětko hišće z horta biskopow Němskeje. Njedajmy sebi wjacy dwójcy kazać a so k smilnosći a darniwosći napominać.

Budyšin.

Křćeni: Pawoł Benno, Franca Pawoła Šmidta, twarskoho dźěłaćerja w Budyšinje, s. — Johanna Marija, Kurta Mrozy, sudniskoho służownika w Budyšinje, dź. — Frida, njem. dź. — Bruno Wolfgang, njem. s.

Wěrowani: Jan Lorenc, skałař w Budyšinje, z Khatu Marju Natušec z Budyšina. — August Rudolf Willnitzer, tučasnje předmištr w k. a k. artilleriskim połku čo. 9, z Lejnu Hanu Kašporec z Hrubjelčic.

Wične płaćizny:

	w Budyšinje 6. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 11. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	—			13	—
„ nowa								
Rožka			11				11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo							
Woka	centnar							
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	2	85	4	15			4	—
Pšeńčna muka			18	75				
Ržana muka			15	50				
Syno	7	—	8	-			7	---
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	7	—	7	50			7	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	6	50	7				6	50
Prosata 900 (w Kamjencu 322)	15	—	36	—	14	—	23	—
Butra 1 kg	4	—	4	40	4	—	4	30
Jeja, mandł	—	—	2	25			2	55
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

8. nov. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	72 - 76	125 - 138
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	58 - 64	121 - 127
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	50 - 55	111 - 119
4. snadnje picowane kóždeje staroby	38 - 45	99 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	71 - 75	126 - 130
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	68 - 73	131 - 136
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	48 - 58	105 - 116
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 32	81 - 91
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	— - —	— —
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	49 - 55	99-108
3. snadnje picowane	38 - 41	88 - 93
Ćelata:		
1. najlěpše z młokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	77 - 80	125—128
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	64 - 69	112—117
3. snadnje wuwite wot cyca	57 - 61	104—109
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	73 - 77	148—154
2. starše korme borany	64 - 70	133—143
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— - —	— —
Swinje:		
1. połnomjasne lěpšich rasow a jich skřiženjow w starobje hač do 1¼ léta	100—105	127 - 132
2. mjasne	90 - 95	114 - 120
3. snadnje wuwite	80 - 88	105 - 118
4. rancy a kundrosy	90-100	112 - 125

Zemrěći: 14. oktobra: Jan Karl Holšeider, kněžeŕ a dźěłaćeŕ w Budyšinje, 69 l. — 16.: Jan Pawoł, Mikławša Konjechta, pohonča w Budyšinje, s., 1 l. 2 m. 2 dn. — 20.: Frida Michelec, njem. dź. w Budyšinje, 1 dź. — 22.: Augusta Karolina zwud. Andreazza, rentudósławafka w Budyšinje, 63 l. — 26.: Jurij Šenkaŕ, dźěłaćeŕ we wojeŕskim magacinje, 65 l. 7 m. 5 dn. — 1. nov. Khata Rotherec, privata w Budyšinje, 79 l.

Ralbicy.

Křćeni: Pawoł Jurij, mandź. s. Mikławša Hejduški, žiwnosćerja w Konjecach. — Mikławš, m. s. Mikławša Wowčefka, kněžkarja w Smjerdźacej. — Mikławš Jakub, m. s. Michała Šołty, pjekarja w Róženće.

Zemrěći: 10. okt. w Šunowje mortwy namakany Moric Pawoł Pettau (evang.-luth.), ratarski dźěłaćeŕ, rodź. we Łupoji, 65 l. — 4. okt. wumrě w pólnej khorowni w Harnes (w Francózskej) Jurij Suchi, wojak pěšoho połka čo. 178, mandź. zawost. syn † Michała Suchoho, kněžkarja w Róženće, 24 l. 8 m. 10 dn. stary, bu khowany w Harnes. — 19. okt.: Pawoł Jurij, mandź. s. Mikławša Hejduški, žiwnosćerja we Konjecach, 19 dn. stary.

Za cyrkej kralowny swj. różowca w Radworju (za elektrisku swěcu): Hana Rěčcyna z Radworja 3 hr., swójba Kurjec z Radworja 5 hr., Marija Fórmanec z Lutowča 2 hr., njemjenowani 7 hr.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towarstwa wušłe a k dóstaću po 10 pjenježkach ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćeŕni** kaž tež w našich expedicijach Posoła.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleŕskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeću** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Zaskleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Smjertnička

knižka modlitwow za **khude duše** je za 25 pjenježkow dóstać na farje w **Radworju**.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowaŕnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Mloko dejnoho skotu so rozmnoži - wodźane mloko bywa tučniše -

hdyž so picy wšědnje tři króć horšć

☛ mlokowoho pólvra ☚

marka „Hrodowska haptyka" (Schloß-Apotheke)

přida. To je so krasnje wobwěrnosćiło. Jeno dóstać

w Hrodowskej haptycy - Budyšin.

Swobodne zjednoćeństwo kat. wučerjow serbskeje Łužicy

Srjedu 17. nov. dopołdnja w 9 hodź. budźe w **Kamjencu** za na bitwišću z česću padnjenoho sobustawa † wučerja **Franca Krala spěwane requiem** dźeržane. Sobustawow prošu, zo bychu na tutym dnju w swojich paćerjach na joho dušu spominali.

Předsyda.

22. oktobra zemrě naš lubowany mandźelski, nan, přichodny nan a dźěd

žiwnosćeŕ Jakub Mikela

a bu 26. oktobra na Khrósćanskim kěrchowje pokhowany. Wuprajamy wšitkim přećelam, wjesnym a znatym za wopytowanjo pósty-wječora a za tak bohate k rowu přewodźenjo naš **najwutrobniši dźak** a

„Zapłać Bóh tón Knjez!"

We **Łusču**, na dnju pohrjeba,
26. oktobra 1915.

Marija zwud. **Miklowa**,
synaj **Jakub** a **Jan**, t. č. w polu,
a druzy přiwuzni.

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje mandźelskeje, sotry a ćety

Hany Rjenčoweje
z Jaseńcy

wuprajamy wšěm, kotřiž su ju w dołhej a ćežkej khorosći wopytowali, na pósty-wječorach so za nju modlili a w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, swój

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!"

W **Jaseńcy**, na dnju pohrjeba,
27. oktobra 1915.

W mjenje žarowacych
Jan Rjenč, mandźelski.

Čišć knihićišćeŕnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawčštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 47. | **Budyšin, 20. novembra 1915.** | **Lětnik 53.**

Pastyŕski list biskopow Němskeje wo wójnskim hubjenstwje w Pólskej.

Lubowani wosadni!

Wjele starosće, zrudoby a žarowanja je wójna na nas přinjesła. A tola, so přirunajcy z druhimi ludami so njesměmy wobćežować. Najćežše wójnske wosudy, zapuśćenjo, rubjenjo, wuhnanstwo, přehraća, čćkanjo, hłód a natykowace khorosće su so nam zalutowałe, a my móžachmy nimale w cyłej wótčinje tak měrnje a njezadźewani kaž za čas měra swoje dźěło wobstarać a zasłužbu pytać.

Za to so Bohu dodźakować njemóžemy. Nadobnišo a Bohu spodobnišo pak tón swój dźak wopokazać njemóžemy, hač hdyž ludej pomoc přinjesemy, kotryž, bjez winy do wójny zapleśeny, měješe pod wšitkimi tamnymi nuzami drje najćežšo ćerpjeć a je runjewon we swojej existency (wobstaću) wobhroženy.

K tajkomu skutkej dźakowneje lubosće chcedźa biskopja Němskeje wšěch swojich wěriwych přeprosyć. K tomu nam nastork dawa pohnuwaca prózstwa wo pomoc, kotruž su pólscy biskopja nam pósłali; k tomu nas pohnuwa najwyšša strona, naš swjaty Wótc sam, kiž połny wutrobnoho sobučuća so wo pólski lud stara a je, hačrunjež sam khudy a w najwjetšej ćěsnosći, jomu dar lubosće 25000 krónow poskićił. Joho najnutrniše přeće je, zo bychu wšitcy katolikojo joho přikład sćěhowali a ze zhromadnej modlitwu a zhromadnymi přinoškami ćerpjenja tohole ludu połóżeli.

Bóle dyžli žadyn druhi lud, tak swjaty Wótc skorži a skorža tamni biskopja, je pólski lud pod zrudnymi sćěhwkami wójny ćerpjeć měł. Katolska Pólska, kotraž je přecy twjerdźizna křesćanstwa była a lětstotki dołho Europu přećiwo dźiwim čŕjódam Tartarow zakitała, kotraž je přecy swěrna dźowka swjateje cyrkwje była, je nětko z najwjetšoho dźěla do čista zapuśćena a hubjenstwu wustajena, kajkohož swět drje hišće widźał njeje. Na jeje zemi přez lěto milliony wójskow wojuja; njesměrnje wjele městow, wsow a cyrkwjow je zapuśćenych; cyroba nimale cyła přetrjebana; nuza je tak zrostła, zo móža po słowach swjatoho Wótca ćerpjenja Pólskeje so jeno hišće z přezjenej pomocu ludow wołóžić, zo je pomoc statysacow trěbna, zo by statysacy ćežkim khorosćam, běduje a hłodej wutorhnyć mohła.

Hdyž potajkim swjaty Wótc starosć za ćežcy domapytany lud Polakow cyłomu katolskomu křesćanstwu na wutrobu kładże, a wšitkim swoje wosebite japoštołske požohnowanjo wudźěla, kotřiž so z modlitwami a darami lubosćiwi dobroćeljo Pólskeje sčinja, dha my zawěsće wěmy, zo budźa naši wěriwi so z wutrobu a dušu při tymle wumóžerskim skutku wobdźělić. Wy, hačrunjež sami we wójnskej nuzy, tola hišće šerpatku namakaće za tónle nadawk, abo hdyž sće cyle khudźi, ćim nadobnišo jałmožnu modlitwy podaće, přetož w tajkej jałmožnje, praji swjaty Augustin (serm. 206 č. 2), nichtó khudy njeje. Wy budźeće po namołwjenju swojich biskopow swoje činić, zo by w přezjenej prózstwje a podpjerje katolska jednota a bratrowska lubosć so jasnje zabłyšćiła w ćěmnych wójnskich časach, zo by z mócnym pukotom wutroby w přezjenej lubosći, zahubjenomu stawej na ćěle cyrkwje zas ćopła žiwjeńska krej so přiwjedła, zo by dobry, wěriwy lud po tymle bolostnym času wot nabitych ranow so zhrabał.

Tohodla za wšitke swoje diöcesy tuto postajamy:

1. Njedźelu 14. novembra ma so tutón pastyŕski list po prědowanju čitać.

2. Njedźelu 21. novembra ma so při dopołdnišich abo popołdnišich Božich służbach litanija wo Wšěch Swjatych modlitwje za měr přizamknyć; dale ma na tym dnju po zwučenym rjedźe so cyrkwiny wopor za Polakow wotměć; kotrohož wunošk ma so duchownej wyšnosći pósłać.

Na Wšěch Swjatych 1915.

Franc kardinal z Bettinger, arcybiskop w Mnichowje-Freisingu. Felix kardinal z Hartmann, arcybiskop w Kölnje. †† Domaš, arcybiskop w Freiburgu. †† Jakub, arcybiskop w Bambergu. †† Edmund, arcybiskop w Hněznu-Póznanju. † Adolf, wjerchbiskop we Wrótsławju. † M. Felix, biskop w Trieru. † Adolf, biskop w Straßburgu. † Ferdinand, biskop we Würzburgu. † Pawoł Wilhelm, biskop w Rottenburgu. † Augustin, biskop w Khołmje. † Anton, biskop w Regensburgu. † Willibrord, biskop w Mecu. O. S. B. † Maximilian, biskop w Augsburgu. † Jurij Hendrich, biskop w Mohuču. † Leo, biskop w Eichsteće. O. S. B. † Sigismund Felix, biskop w Pasawje. † Józef Damian, biskop w Fuldźe. † Augustin, biskop we Warmiji. † Karl Józef, biskop w Paderbornje, † Michał, biskop w Speieru. † Jan, biskop w Münsteru. † Augustin, biskop w Limburgu. † Wilhelm, biskop w Osnabrücku. † Franc, titularny biskop w Priene, japoštołski vikar w Sakskim kralestwje. † Józef, biskop w Hildesheimje. † Hendrich, titularny biskop w Cisamo a katolski pólny propst wójska.

Te poslednje sćenjo!

Dźensa w cyrkwi bu čitanc. A kak ći běše, hdyž je słyšeše? Kaž by špak do mjasa zakłoł a kaž će kała, hdyž potom hnydom sebi jón wućahnyć njemóžeš, tak snadź će do wutroby a do swědomja kłó te poslednje słowo w tutym poslednim swjatym sćenju cyrkwinskoho lěta: „Njebjo a zemja zańdźetej, moje słowa pak njezańdu.“

A hišće će kała. „Njebjo a zemja zańdźetej“: a što potom z tobu? Wostanješ tu, hdyž zemja wjacy njebudźe? — Dołho sy tu hižo a wjele sy tu widźał a spodźiwne nazhonił. A wjele je přišło a je zasy přešło, jenož ty sy wostał. A měniš, zo wostanješ? — Wěš, zo nic, ale činiš, jako by.

Hdźežkuli nětkle sy khodźił, tam měješe lisćo pod nohomaj. Na kóždym pućiku a brjóžku, při kóždym štomiku a kěrčku same lisćo. A po nim sy khodźił, a do błóta sy je teptał. Tam nětko leži žołte, zbrunjene, štož njedawno so hišće zelenješe a wšu krajinu a wšě zahrodki a wšě lěski tak debješe. Wša ta krasnosć a wšě te žiwjenjo: wotemrěłoj, spadłoj, hnijetej.

A kaž ta krasnosć ze štomow a kwětkow, a kaž wšě te žiwjenjo so pominyło: tak też ty so pominješ. Přińdźe nazyma, a ty wotemrješ, a woni će pokhowaju a tam zhniješ. Kermuše nětkle mamy w Serbach a po něšporje khodźimy na kěrchow. A hlej, kaž po tym lisću, kaž po pući po spadanej krasnosći a po wotemrětym žiwjenju khodźimy, tak tam mamy pod so te najwosobniše žiwjenjo a tu najdospołnišu krasnosć, kotrejž na zemju je Bóh sčinił. A po jich rowčkach khodźimy a na nich klečimy. Tale zeskhnyta krasnosć, tele wotemrěte žiwjenjo, to su naši nanojo, maćerje, to su naše žony, muže, dźěći, to su naši bratřa, naše sotry a přećeljo a towarški.

Wěš, što ma to rěkać? — To su ći, kotřiž su před tobu na kuble hospodarili, a kaž ty so tam drěli a so wjeselili. To su ći, kotřiž z tobu na šulskej ławcy sydachu, a z kotrymiž sće hromadźe won khodźili a wjeseli byli, kaž młodosć je. A wšitcy ći tam spody, byrnjež na wěčne zawrjeny był jich hort, k tebi rěča krute słowo a praja: „Štož ty sy, też jónu běch. Tola też ty jónu budźeš, štož ja nětkle sym.“

Też tale myslička słuša sobu do słowow: „Njebjo a zemja zańdźetej.“ Ale tele słowa njejsu najhórše, a jich dla njeby trjebał so tyšić a bojeć a wutroba by mohła jich dla měrna wostać. Ale je hišće jene słowo, kiž rěka „moje słowo pak njezańdźe“. A tele je poslednje a te, kotrež kała a pót ći z ćěła ćěri a tyšnosć do wutroby. Wězo, hdyž je prawje wopominaš.

W starych knihach móžeš čitać, što je so pječa jónu w Parizu stało. Wosobny, jara wučeny duchowny bě wumrěł. A wo nim rěkaše, zo je kaž swjaty žiwy był a kaž swjaty

wumrěł. Hdyž pak w cyrkwi na marach stoješe, a za njoho so Boža mša woprowaše, dha so nadobo mortwy zběhny, a z hołym hłosom zawoła, zo wšěch zyma woběža: „Ja sym wobskorženy.“ A na druhi dźeń na Božej mši mortwy zasy stany a zawoła: „Sym sudźeny.“ A hdyž na třećim dnju zasy při Božej mši za njoho so modlachu, dha stany wón k třećomu razej a bolostnje zawoła: „Sym zatamany.“

Njech tomu je kaž chce: to jene wostanje wěrne: Jězusowe słowo pak wostanje. A tele Jězusowe słowo je tele: „Po smjerći přińdźe sud.“

Kak so dźěćo boji, haj kak też někotryžkuli wotrosćeny, hdyž dyrbi sam do cuzby! Hdźe pak, luby čitarjo, je wšo tak cuze kaž runje we wěčnosći? Ke komu chceš so tam dźeržeć? — K Bohu? Ty snadź sebi mysliš, Bóh bě přecy tak dobry přećiwo mi, wón mje, hdyž tam k njomu přińdu, zawěsće derje budźe přijimać.“ Ale to njeje tak wěste. Tomu bohatomu mužej, wo kotrymž swj. Pismo powěda, a Herodej, Annasej a Kajfasej a hišće mnohim wulkim knjezam a małym knjezykam je so tu jara derje šło: a hdźe su nětko? — Njezabudź: Hdyž do tamnoho swěta přińdźeš, potom to njeje, kaž ze zhubjenym synom, hdyž so k nanej domoj wróći: to prěnje, štož tam dóstanješ, njeje postrow a wokošenjo a wjeselo, ně: to prěnje je zličbowanjo, je sud Boži. Swjaty japoštoł piše: „Človjekej je postajene, zo wumrje, a po smjerći přińdźe sud.“ A wón też praji, zo tam jara kruće sudźa: „Hrózbne a strašne je, padnyć do rukow živoho Boha.“

A tele słowo njezańdźe, hdyž też njebjo a zemja a človjek zańdu. Duša je nazhoni.

Wójna.

Lord Churchill

je z jendźelskoho knježerstwa wustupił. Wón bě dołho minister łódźstwa a je jako tajki wójnu pilnje přihotował a hdyž bě wudyriła, dosć přećiwo Němskej šćuwał a hanił. Hdyž buchu zastupjerjo konservativneje strony sobu do ministeria přiwzaći, dyrbješe Balfourej swoje městno wotstupić. To bě joho hižo raniło, cyle pak so rozhněwa, hdyž njebu do nowotworjeneje wójnskeje rady powołany. Rěka, zo chce jako officir na bitwišćo hić.

Jendźelska a měr.

Jendźelska je we swojej zawisći na němske hospodarske wuwićo nětčišu wójnu předewšěm zawinyła. Tam su so też prěnje słowa wo měrje rěčałe a to w prěnjej komorje. Z cyła dyrbi so prajić, zo jendźelska prěnja komora (w Francózskej bě podobnje), kotruž chcyše druha najradšo wotstronić, wo wójnje wjele rozomnišo a při tym też přećiwo swojomu samsnomu knježerstwu krućišo rěči hač druha, hdźež wot ludu woleni zastupjerjo sedźa. — Lord Loreburn spominaše na surowe wopory wójny, kiž ludy niči a praji, zo dyrbjał to dźiwny človjek być, kiž njeby kóždy čestny wupuć z tutoho njezboža wužić chcył. Druzy jomu přihłosowachu, wo jendźelskich woporach za měr pak žadyn ničo wědźeć nochcyše. Tohodla su rěče tu khwilu jeno hołe słowa.

Jendźelska a Amerika.

Nowu notu (je drje wosma w nimale samsnej wěcy) je ameriske knježerstwo jendźelskomu pósłało. Amerika protestuje přećiwo tomu, zo Jendźelska ameriske překupske łódźe zadźeržuje, blokadu postaja pod njepłaćiwymi wuměnjenjemi a ameriskich překupcow a łódźeri nuzuje, sebi swoje prawo před jendźelskim sudnistwom pytać. Jendźelske knježerstwo njecha ničo wotmołwić a ameriske drje sebi to też lubić da, zo njeby swojim předawarjam bróni a municije dobytk kazyło. — Neutralnosć!

Ze Serbiskeje

pisa naše hłowne wjednistwo 15. nov. z krótka:

Wšudźom njepřećelej dale sćěhuja. Wčora bu wšo hromadźe 8500 jatych a 12 kanonow přiwjedźenych, z toho wot bołharskich wójskow samych 7000 muži a 6 kanonow. (WTB)

Po awstriskich a bołharskich powěsćach dyrbja tam wojowace wójska njewuprajite wobćežnosće přewinyć. Skoro njepřistupne hory su Serbiskeje jenički zwjazkař, su pak też wina, zo je jeje wójsko dotal hižo wjacy hač 400 kanonow, na połojcu swojeje artillerije, zhubiło. Awstriske wójsko wojuje w krajinje Čemerno a w troglawskich horinach, němnske w dolinje Ibar, mjez tym zo druhe awstriske wójska na liniji Ploca—Brus stoja. K ranju wot nich ćahnu Němscy přez jastrebacske hory, ze swojim lěwym křidłom přez Prokuplje. Tute zjednoća so hižo z bołharskimi wójskami, kotrež wot Niša sem niže Leskowac k wječoru ćahnu. Postup je husto zadźeržany přez brójeńki, kotrež dyrbi serbiske ćěkace wójsko ležo wostajić. Droha Prokuplje-Kuršumlje je napjelnjena wot serbiskich wozownych kolonow, mjez nimi wbozy wobydlerjo, starc žony a dźěći. (b)

Wšu w Serbiskej dobytu nadobu je wójsko Mackensen Bołharam přewostajiło. Někotre posyłki kanonow, bróni a wójskowych znamjeni so hižo do Sofije přiwjezechu.

Na **„Kosowe Polo“** so po zdaću wosłabjene serbiske wójska wróćo ćahnu. Je to Serbam swjate městno, hdźež su wo swoju sławu a swobodu w běhu dołhich lětstotkow hižo wjele króć zbožownje a njezbožownje wojowali. Swoje najhordźiše sony su tu sonili, jich najhłubše spěwy a pěsnje tu hraja. Dyrbi snadź też tón króć na tutej lědom 100 km dołhej wot twjerdych skałojtych horow wobdatej wyšinje jich dóńt so dopjelnić? Jeli so to dopjelni, budźe drje „Kosowe Polo“, kiž je tak wjele skutkow hobrskeje zmužitosće, ale bohužel też krewje-łačneje njeswěrnosće widźało, z nowa swědk, zo pře wšě mjezy sahace narodne žadosće, ze srědkami njesprawnymi hač k mordarstwu pytane, so njedopjelnja, ale pod Božim poklećom rozpadnu.

Kejžor Wylem pola wójskow w pripjetskich tonidłach.

Započatk tamnoho tydźenja přijědźe kejžor Wylem do Brest-Litowska. Na roztřělanym dwórnišću powita joho čestna kompagnija wojakow poslednjeje wobory. W automobilu jědźeše kejžor na citadellu, hdźež bě 1886 jako carowy hósć při wojerskich zwučowanjach bydlił. Wulke kaserny běchu roztřělane, kaž wšě wobtwjerdźenja. Wot města, kotrež měješe 60000 wobydleri, stoji jenož pjaty dźěl. Wšo druhe su Rusojo spalili a wobydleri do hubjenstwa wotwjedli. W cyłej wokolinje twjerdźizny njeje jenička civilna wosoba, jenož wojacy.

Nazajtra dojědźe kejžor k prědknej fronće do Pinska. Jako čestna kompagnija stojachu tu na dwórnišću młodźi wojacy. Za dwórnišćom stojachu w paradże wjacore brigady, kiž swojoho knjeza z hrimotacym „hurrah“ witachu. Wottud poda so kejžor do kathedraly w Pinsku. Wobydlerjo, kotrychž je tu, hinak hač w Brest-Litowsku, 40—50000, witachu joho po tysacach na hasach. Na dalšej jězbje přińdźe kejžor hač k stojnišćam wojakow k ranju wot Pinska k rohodźinomu morju pripjetowych tonidłow. Hdyž bě kejžor wójskam přez wjednistwo swoju radosć a swój dźak za jich wutrajnu swěru wuprajić dał, jědźeše wječor přez Brest-Litowsk k druhomu wójsku. (b)

Z rańšich bitwišćow

wozjewja awstriske wjednistwo 15. novembra:

Wojowanja pola **Czartoryska** wjedźechu wčora k dospołnomu wuspěchej. Zbity njepřećel bu wčora ze štyrjoch wobłukow přez rěku wróćo ćisnjeny. Při swojim cofanju je njepřećel wšě zhubjene městna zapalił.

Z tym su štyritydźeńske ćežke a sławne wojowanja pola Czartoryska k cofanju Rusow do jich prěnjotnych stojnišćow wjedłe, runje kaž w swojim času z wulkimi nadźijemi připowědowane nadběhi Rusow pola **Siemikowce** při **Strypje**.

Hižo wčora wozjewjeny dobytk (1515 jatych a 4 mašinske třělby) so powyši. (WTB)

Z tym su prawe brjohi Strypy wot Rusow wuprózdnjene.

Na druhich dźělach rańšich bitwišćow njestachu so wjetše přeměnjenja.

Waršawska universita wotewrjena.

15. nov. bu při krasnym słónčnym wjedrje Waršawska universita a techniska wysoka šula wotewrjena. Swjatočnosć započa so z pontifikalnymi kemšemi, kiž arcybiskop z Kakowski z wulkej assistencu swjećeše. Přitomni běchu wučerjo wobeju šulow, kurator hrabja z Hutten-Czapsky, kotryž mjez woběmaj rektoromaj sedźeše, měšćanski president wjerch Lubomirski, awstriski zastupnik knjez z Andrian-Werburg a nahladni měšćenjo. Prědowanjo měješe kanonik Szlapowski wo moraliskej a wědomostnej ważnosći tutoho dnja, wosebje za theologiske studije.

Potom běchu wotewrjenske swjatočnosće pod wulkim wobdźělenjom. W universiće rěčeše rektor z Brudzinski, na technicy rektor Straszewicz. Na woběmaj swjedźenjomaj poréča też z wulkim připóznaćom general-gouverneur excellenca z Beseler. Z prjedawšeje ruskeje hłowneje šule běchu přitomni prof. Baronowski, sławny klinikař, humanist z Helewiski a prof. Miklaszewski, kotřiž na nowu universitu přestupja.

Z italskich bitwišćow.

Po lědom tydźeń trajacym wodychnjenju su Italscy na cyłej fronće pola **Isonza** ze wšej mocu z nowa započeli přimać. Dyrbja sejmej, kiž započatk decembra zestupi, někajki wuspěch pokazać. Też Francózojo a Jendźelčenjo najskerje mócnje pohonjeja. Najćežše běchu wojowanja zasy pola **Görza** a na wyšinje **Doberdo**. W Görzu, na kotrež město přez njepřewinjene wobtwjerdźenjo w swojich złobach třělachu, bu 58 civilnych ludźi (też dźěći) zatřělenych, 50 ranjenych, 300 khěžow a skoro wšě cyrkwje a klóštry wobškodźene.

15. nov. wozjewja awstriske wjednistwo:

Njepřećelske nadběhi při **Isonzu** su wčora, snadź lijacoho dešća dla, něšto popušćiłe, na wyšinje **Doberdo** bu z mocu dale wojowane.

Na sewjernej stronje **Monte San Michele** radźi so Italskim do škałby našich stojnišćow, wot ćežkeje artillerije wutřělaneje, dobyć. Sylne njepřećelske mocy, kiž wječor k połnocy wot toho blaka nadběhachu, buchu krawnje wotpokazane. Potom započa so naš napřećny nadběh, kiž njepřećelej dobyty kruch dospołnje zasy wza a jomu wjele zahuby přihotowa. Sylny italski nadběh na **Monte dei sei Busi** rozpadny, kaž wšě prjedawše. (WTB)

Na wječornych wojownišćach

wosta při wšědnych wojowanjach, kiž běchu wšak husto dosć horce. Pola Ecurie bu 14. nov. 300 m dołhi wustupowacy přerow po ćežkim bědženju wzaty a z našim stojnišćom zjednoćeny. (b)

To klinči jara jednorje, žada pak njesměrne napinanjo a dźěło a husto ćežke wopory.

Přez 23 millionow hriwnow

měješe Krupp lětsa wjacy dobytka hač we měrnych lětach. Za to pak njebuchu dividendy powyšene, kaž to mnohe druhe towarstwa na akcije činja, ale cyłe pjenjezy buchu k podpjerje dla wójnskeje nuzy darjene. Kejžor je Kruppej za darniwosć dźakny telegram pósłał. (b)

⁘

(K. M.) Joho Majestosć kral wobhladowaše sebi 15. novembra techniske připrawy a rekrutendepots zady fronty jenoho sakskoho armeekorpsa a přihladowaše tež wójnskim zwučowanjam rekrutow.

Swětny rozhlad.

Sakska.

Sejm. Druha komora měješe wutoru wječor w 6 hodź. w přitomnosći štyrjoch ministrow a mnohich připosłuchari swoje prěnje přihotowace posedźenjo. Dotalny president dr. Vogel spominaše w swojej powitanskej narěči na wulke skutki, kotrež naše wójska na dalokich wojownišćach dokonjeja a na wopory, kotrež za nimi tež lud w domiznje rady njese, porčča pak tež wo „swjatym a sprawnym hnéwje přećiwo tamnym jenotliwym, kotříž we hanibnej žadliwosći za pjenjezami a w lichowniskej nahrabnosći nuzu swojoho ludu wužija“, zo bychu so wobohaćili.

Na to rozdźěli so komora po zwučenym wašnju do pjeć wotdźěleni. Za předsydow jenotliwych wotdźělenjow buchu wozwoleni dr. Vogel, Fleisner, Opitz, Gleisberg a dr. Hähnel.

Srjedu popołdnju w 11 hodź. bě druhe přihotowace posedźenjo z wólbami. Za presidenta bu jenohłósnje wuzwoleny dr. Vogel, za prěnjoho vicepresidenta kons. Opitz, za druhoho soc. Fräßdorf, kóždy ze 60 hłosami, 26 listkow bě při wólbomaj vicepresidentow prózdnych. Konservativni běchu socialdemokratam z listom do prědka wozjewili, zo njebudža za nich hłosować, dokelž njejsu přećiwo knježeństwu a druhim stronam časej přiměrjeny měr dźerželi. Tutón list socialdemokrat Uhlig w posedźenju přečita a k njomu přispomni, zo maja jón socialdemokraći za připowědu wojowanja a zo chcedža so přećiwo konservativnym po tym měć. Dr. Böhme z krótka wotmołwi. Po tutym podawku jena strona za druhu njehłosowaše. Najrjeńše wuhlady za přezjednosć w sejmje to runje njewotewrja.

3. přihotowace posedźenjo měješe druha komora štwórtk w 11 hodź., hdyž běštaj presidentaj wobeju komorow před kralom přisahałoj. Hdyž bě w komorje nowy sobustaw přisahał, wupraji president dr. Vogel komoru za zestupjenu.

Popołdnju w 5 hodź. zhromadźi so druha komora k 1. zjawnomu porjadnomu posedźenju. W nim dyrbješe president wozjewić, zo bě konservativny zapósłane Däbritz w zańdźenej nocy wumrěł. Potom woleše komora porjadne deputacije.

Prěnja komora měješe přihotowanskej posedźeni srjedu popołdnju w 1 a štwórtk dopołdnja w 11 hodź. Štwórtk bu prync Friedrich Chrystian do komory přijaty a přisahaše před předsydu hrabju Vitzthumom na wustawu. Wón bě kaž krónprync w pólnej šěrej uniformje přišoł.

Trónska rěč, z kotrejž kral sam štwórtk připołdnju sejm swjatočnje wotewri, spomina w prěnim dźěle z rjanej měru a dowěru na Boži škit a joho pomoc w ćežkich wójnskich časach, na zmužitosć a wulke skutki našich wójskow na wojownišćach a na wutrajnosć a woporniwosć wobydleri doma. W druhim dźělu rěči wo statnych a sejmowych nadawkach dla wšěch statnych potrjebow a wosebje wo tym, štož je so stało a so hišće stawać dyrbi, zo by so drohoće a nuzy mjez ludom po móžnosći wotpomhało.

Statny hospodarski předmjet wobliča porjadne dokhody a wudawki za kóžde z přichodneju lět na 294009408 hr. W tym su přiražki k dokhodnomu dawkej sobu ličene, kotrež budža so zběrać dyrbjeć, dokelž na lěto 5840000 hr. deficita hrozy. Přiražki budža so w lěće 1917 tak brać, zo dyrbi kóždy, kiž ma wjacy dokhodow hač 1400 hr. 10 %, kiž ma wjacy hač 4000 hr. 15 %, kiž ma wjacy hač 12000 hr. 20 % a kiž ma wjacy hač 25000 hr. 25 % swojoho dokhodnoho dawka připłaćeć. Štóž ma mjenje dokhodow hač 1400 hr., njetrjeba přiražka płaćić.

W swojim 2. zjawnym posedźenju pónđelu popołdnju přiwza druha komora kralowski dekret čo. 5, kotryž dowola, dawki na 1916 mjez tym zběrać. Socialdemokratojo hłosowachu přećiwo dawkej na rězanjo a stemple.

Grichiska.

Sejm bu rozwjazany a nowowólby na 19. dec. postajene.

Turkowska.

Sejm bu 14. nov. wot sultana swjatočnje wotewrjeny.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. Dźensa tydźenja 13. nov. bu knjezej tachantskomu wučerjej Michałej Wjerabej wot k. wyššoho šulskoho radźićela Bacha we wučerskej jstwje noweje tachantskeje šule před zhromadźenymi wučerjemi wozjewjene, zo je kral. ministerium kulta a zjawnoho wučenja jomu titul **wyššoho wučerja** spožčiło. K tomu bu jomu ministerialny wyššowučerski dekret přepodaty z najlěpšimi přećemi za dalše spomožne skutkowanjo. Knjez Wjerab skutkuje hižo wot lěta 1892 na tachantskej šuli a lětsa jutry bu wón tež za zastupnika direktora postajeny. Tež naš Posoł wupraja nowomu knjezej wyššomu wučerjej wutrobne „daj Bóh zbožo!“ na mnohe lěta!

⁘

Z Budyšina. Hromadźenjo darow po domach za „Čerwjeny kříž“ 12. a 13. nov. wunjese dohromady 8252 hr.

⁘

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na wječornych bitwišćach (w Francózskej) buchu dale ranjeni:

Jurij Čórlich ze Zdźěrje, krajny wobornik w reservnym pěšim regimenće čo. . . , Wón so wokoło 1. novembra w bitwach pola Yperna w třělnej hrjebi zasypny a sebi při tym wutrobno stłóči. Strowi so nětko w lazarece w Courtray? (we wječornej Belgiskej).

Jurij Krawc z Bronja, dobrowólnik w reservnym pěšim regimenće čo. . . ., wobsedźer železnoho křiža. Bu 29. oktobra we Vogezach třeći raz ranjeny. Granata wottorhny jomu małšk a rozdrě jomu cyłu prawu ruku hač do ramjenja. Lěkuja joho w khorowni w Mühlhausenje w Hornim Elsasu.

Pawoł Šmarander z Łuha, reservist w pěšim regimenće čo. . . . Bu (najskerje 25. oktobra pola Loosa njedaloko Arrasa we wojowanju přećiwo Jendźelčanam) ćežcy ranjeny. Přebywa drje w hojerni we Vouziersu?

Jurij Libšeŕ z Brěmjenja, wojak w grenadirskim regimenće čo. 100. Je ćežcy ranjeny. Hdže je wojował a w kajkim lazarece leži, njehodźeše so dotal zhonić.

Khory je:

Jurij Buša z Boranec, wojak w Drježdźanskim trainskim batalionje čo. . . . Skhorje we Vogezach na zahorjenjo płucow a strowi so w nakhwilnej khorowni „Ludwigsfeld“ pola Nürnberga (w Bayerskej).

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Wojeŕscy hosćo su husćišo w klóštrje. W běhu wójny je so tu hižo na 2500 muži nawaliło. Tež zańdźenu wutoru dopołdnja witachmy wjetšu čŕjódku wojeŕskich „pachołow“, na 150, ale hižo we starobje wot 36—40 lět. Běše to II. rekrutski depot I. wurunanskoho batajłona z Kamjenca pod nawjedowanjom officirskoho zastupjerja Schnorrbuscha a vicefeldwebla Nučana, Přezpólne wuwučowanjo wjedźeše jich do našeje blizkosće a tuž wužichu přileżnosć, sebi raz klóštr wobhladać a so tu, kaž z wjetša wašnjo, najěść a napić. Hižo dźeń prjedy bě knježstwo na wopyt kedźbne činjene, a bě jomu lubje witany. Wobdźělnicy běchu z wulkoho dźěła ze zapadneje Šakskeje. Mnozy z cyła žanoho klóštra ani widźeli njeběchu. Mějachu druhdy spodźiwne předstajenjo wo nim. Prjedy hač woteńdźechu, podźakowa so wjednistwo pola Hnadneje knjenje za lubosćiwe přijeće a hospodliwosć a před šulu wotmě so hišće mała ovacija. W dwanatej hodźinje wróćichu so spokojeni na Halštrow wokoło do swojeje garnisony.

⁘

Z Njebjelčic. (Zapozdźene.) Hdyž nazyma so do kraja dobywa, a lisćo pada, tež ptačkow spěw wućichnje. A z nim človjek jene wjesele pohrjeba. Tola najebać toho spěw tež njepřestanje; človjek sam sebi a tež druhim k radosći zaspěwa. — Ale tež k spomoženju!

To nazhonichmy našu kermušu, 7. t. m., hdyž tu w herbskej grychće Kamjenske spěwanske towarstwo „Caecilia“ z pomocu wjele serbskich wučerjow a z dźěła jich mandźelskich koncert wuhotowa. Štož wječor wunjese, měješe so za ranjenych wojakow na „Dźak domizny“ wotedać. Runje tohodla drje — hewak dźěn w tutym zrudnym času koncerty so mało přihodža — bě so tak bohaty wopyt zešoł. Ale tež to, štož so spěwnoho poskići, bě wšoho myta hódne. Tuž bě wšě musikalne wuwjedźenjo, spěwne a klavěrne, w rozprawje w „Kamenzer Tageblatt“ 8. t. m. z wustojneje strony jara khwalacoho posudźenja dósta.

Mjez 12 spěwami, kotrež so po programje přednjesechu, běchu tež tři serbske: „Wonješko lubeje“ za mužski khor. Dale tenorsolo „Němski wojak a pólske holičo“, wot k. wuč. Słodeńka po podobnym serbskim ludowym spěwje zbasnjeny, kotryž k. wyšši wučeŕ kantor Hila ze znatej wustojnosću krasnje přednjese; runje tak „Wojeŕske pacholo“, k čomuž joho mužski khor z bórčenjom přewodźeše. Zo bychu tež přitomni němscy hosćo tute serbske spěwy zrozemili, bě je k. wučeŕ Słodeńk wustojnje do němskoho z rythmom a rymom přełožił. Prjedy hač so spěwachu, buchu z jewišća přednjesene. Tale zdwórliwosć přećiwo cuzym

měješe też to dobre, zo woni přez to něšto, hdyž też mało, z našeje serbskeje poesije spóznachu.

Runje tak kaž serbske běchu też němske spěwy, w khorje a jako sola spěwane, khutnoho, wójnskoho razu. Žadyn z nich pak drje najebać wšeje rjanosće, textoweje a musikalneje, so tak spodobał njeje, a drje nikomu bóle do wutroby přimał, dyžli tamnej, też kóždomu Serbej ze šulskich časow derje znatej spěwaj: „Morgenrot, Morgenrot, leuchtest mir zum frühen Tod“ a „Zu Straßburg auf der Schanz.“

Spěwy dirigowaštaj, so wotměnjejo, kk. kantor Wjacsławk z Kamjenca a wučeŕ Słodeńk z Pančic; wonaj přewodźeštaj też mištrscy spěwy na klavěrje.

A hdyž bě program skónčeny — dźěše spěw dale. Wosebje serbska zabawa plećše so dale; bě dźěn mjez nami k. wyšši wučeŕ kantor Hila, kotryž runje tak rady kaž rjenje — a što njeby wědźał, kak rjenje — serbscy spěwa. Kaž wšěm prjedawšim spěwarjam tak też jomu so posłucharjo z radosću dźakowachu.

⁘

Z Njebjelčic. Najstarši mjez wšitkimi serbskimi duchownymi w našej serbskej Łužicy, kotřiž hišće we swojim zastojnstwje skutkuja, nestor našoho duchownstwa w hamće, je naš wjeledostojny knjez farař Kubaš. Wón narodźi so 15. novembra 1845 w Šunowje a bu 30. novembra 1870 na měšnika swjećeny, a tak budże 30. t. m. też hižo 45 lět skutkować jako měšnik we winicy Knjezowej. Při wšitkich wysokich lětach je tola hišće, Bohu dźak, poměrnje čerstwy a mócny po ćěle, byrnjež so też tam a sem staroba ze swojimi wobćežnosćemi pokazowała, ale ćim čerstwiši a młódniši pak tola hišće po duchu. Bóh daj jomu hnadu, zo by tola za 5 lět też mohł swój złoty měšniski jubilej hišće w zastojnstwje swjećić. Dźensa pak přeje jomu Posoł, do kotrohož je też čas žiwjenja wjele dopisow a nowinkow słał, k joho **70 lětnomu narodnomu dnjej** najwutrobniše **„Daj Bóh zbožo!“** a **„Ad multos annos!“**

⁘

Kamjenc chce też, kaž hižo druhe města činja, k česći swojim we wójnje padnjenym synam čestny haj założić. Přihotowace dźěła dyrbja so bórzy započeć.

⁘

Z Kulowa. Kaž B. N. pisaja, je druhi kapłan, knjez Jan Labus, swoje tamniše městno po 4 měsacach zasy wopušćił a runje tajke městno w Lenšin pola Myslowic nastupił. Joho naslědnik je knjez kapłan Franc Nowak z Bismarckhütte (w Hornjej Šlezskej).

⁘

Někotre kontrollne zhromadźizny w Kamjenskim wokrjesu

w přichodnych dnjach, kaž je Kamzr. Tgbl. wozjewja, podamy też tu, na kotrychž maja so drje też někotři našich čitarjow wobdźělić; tuž też jeno **tajke wsy** wupisamy, kotrež našich Posołnikow nastupaja:

W Halštrowje na třeleŕni: **póndźelu 22. nov.** dopołduja w **10** hodź.: Miłoćicy, Krjepjecy, Jawora, Kašecy, Žuricy.

W Khrósćicach w herbskej grychće: **póndźelu 22. novembra** popołdnju w **3** hodź.: Khrósćicy, Pěskecy, Różant, Serbske Pazlicy, Smječkecy z Łuhom, Worklecy z Nowej Wjesku, z Třomi kněžemi a Hatami, Kozarcy, Wudwoŕ z kupjelu „Marijna Studnja“ a z hajńkownju na Winicy, Wětenca, Ralbicy, Nowoslicy, Sernjany, Hrańca, Hórki, Pančicy, Kukow ze Starej Cyhelnicu a z klóštrom Marijnej Hwězdu, Lejno, Nuknica z Kopšinom a Prawoćicami, Swinaŕnja, Kanecy, Nowoměstačko, Zejicy, Časecy, Wučkecy, Njeradecy, Mały Wosyk a Nowodwór, Wotrow.

W Jitru wutoru 23. novembra dopołdnja w **9** hodź.: Smjerdźaca, Šunow z Nowej Smjerdźacej, Konjecy, Tradow a Łazk.

W Kamjencu hotel „Złota Hwězda“: **srjedu 24. novbr.** dopołdnja ½10 hodź.: Kamjenc, Brunjow, Brěznja, Jěžow, Němske Pazlicy, Njebjelčicy a Schwosdorf.

Što ma na kontrollu hić, što ma so sobu přinjesć atd., stoji dźěn wšitko na wozjewjacych plakatach.

W Budyšskim wokrjesu,

kaž to Bautz. Nachr. wozjewjeja:

W Hodźiju w hosćencu „Jelenju“: **póndźelu 22. novembra** dopołdnja ½9 hodź.: Čěškecy, Prěčecy, Pozdecy z Čornecami, Sulšecy, Liboń.

W Klukšu: srjedu 24. nov. dop. ¾10 hodź.: Měrkow, Brěmjo, Zdźeŕ, Kamjenej pola Měrkowa.

W Njeswačidle w knježim hosćencu: **pjatk 26. novembra** dopołdnja ½11 hodź.: Jaseńca z Nowej Jaseńcu, Boranecy z Nowymi Boranecami, Miłkecy, Stróžišćo, Łahow, Wutolčicy z Banecami, Łusč z Nowym Łusčom, Hora z Nowej Horu, Khasow, Radwoŕ z Radw. Hajom a Čornym Hodlerjom, Lutowč, Bronjo, Liša Hora, Bóšicy z Nowymi Bóšicami a Wětrowom, Łuh z Nowym Łuhom, Koslow, Dobrošicy, Haslow, Baćoń, Jitk a Trupino.

W Budyšinje na „Třeleŕni“: **štwórtk 9. dec.** dopołdnja w **9** hodź.: Ćemjercy, Mały Wjelkow, Wulki Wjelkow, Khelno ze Šibjeńčnej korčmu a Čorny Hodleŕ, Hněwsecy, Bozankecy, Hornja Kina, Zajdow, Hrubjelčicy, Dalicy, Horni Wunjow a Słonja Boršć.

W Budyšinje na „Třeleŕni“: **pjatk 10. dec.** dop. w **9** hodź.: Ćemjercy atd. z tych runje mjenowanych wsow, jeno mužojo z druhich družinow, štož dźěn też plakaty wozjewjeja.

⁘

Najwyšše płaćizny za běrny

buchu sćěhowace postajene:

1. Pola předawanja **wulkopřekupca małomu překupcej** 3 hr. 40 pj. za centnar.

2. Pola předawanja **wulkopřekupca** abo **małopřekupca wužiwarjej** 3 hr. 70 pj. za centnar při předawanju wot 1—10 centnari, 4 pjenježki za punt při předawanju mjenje hač centnar.

3. Pola předawanja **plahowarja běrnow wužiwarjej** 3 hr. 35 pj. za centnar, hdyž so kupi 1—10 centnari, 3½ pj. za punt pola předawanja mjenje hač centnar.

Wozjewjenjo kral. hamtskono hejtmanstwa w Budyšinje a měsćanskeje rady w Budyšinje a w Biskopicach, dźeń 11. novembra 1915, wot kotrohož dnja też to płaći.

⁘

Njesprawne předroženjo jerjow.

Direktor přepytowaceje stacije w Bonnje, professor Neubauer, dopokazuje, zo tele wysoke płaćizny jerjow su cyle přez měru přepjate a dźiwajo na lětuši bohaty popad jerjow cyle njesprawne. We Hollandskej wučinja popad jerjow 438000 tunow napřećo 330000 tunow lěta 1912, tak zo po přerězku poslednich lět ličene, je lětuše łójenjo wulki wunošk přinjesło. Mjez tym zo w měrnych časach so płaćizny za zwučenu tworu „Prima-Original“ mjez 20 a 30 hriwnami hibachu, žada dźensa Hollandska za tu samu tworu 140 hr., potajkim 110 hriwnow za tunu wjacy. Hdyž też so připóznawa, zo je riziko stracha při lětušim łójenju wjetše hač w normalnych lětach, dha tola wunošk łójenja w tutym ľéće, kotryž je jara dobry, na to pokazuje, zo hollandscy rybakojo we swojim powołanskim dźěle jara zadźěwani njebuchu, tak zo je žadanjo tajkich płaćiznow njesměrnje wysoke.

80 lětne narodniny.

Zańdźenu póndźelu, 16. novbr., swjećeše naš sławny serbski wótčinc seminarski wyšši wučeŕ na wotpočinku knjez **K. A. Fiedler** w **Budyšinje** swoje 80 lětne narodniny. Byrnjež z katolskim Posołom we wužšim zwizku njestał, dha ma tola naš časopis wšu winowatosć, też na tutón wurjadny dźeń spominać. Saha tola jubilar kaž njepowalna skała wróćo do časow nowonarodźenja Serbstwa, do tamneje doby, hdyž naš njezapomnity Hórnik pod wliwom a na namołwjenjo tehdomnišich zahorjenych wótčincow naš časopis założi, kiž dyrbi katolske Serbstwo škitać a zdźerżeć pomhać. A tak ma jubilar posrědny podźěl na našim (katolskim) narodnym wotućenju, kaž dźěn ma wón njezachodne zasłužby wo cyły serbski narod. Boža hnada zjewja so widźomnje nad sławnym narodowcom. Hižo starc po ćěle, tola młodźenc po duchu je hač do poslednjoho časa wšě swoje wurjadne duchowne mocy wěnował swojomu horcolubowanomu ludej, z počesćowanjom a nutrnej dźakownosću zhladuje młódša generacija na narodny kharakter, na njekhabłacy stołp, kiž je swój hižo před wjacy hač šěsć lětdźesatkow rozrisany puć šoł, puć dźěła, boja a samo njedźaka. Jako wučeŕ serbšćiny na evangelskim seminaru wukubłaše serbskich wučomcow w maćeŕnej rěči a zaśćěpi mnohim narodne zmyslenjo do młodych wutrobow. Zo su so wšelacy z nich potom w zastojnstwje Serbstwa wzdali, njeje joho wina, je pak to stajnje a husto wobžarował, derje wědźo, „štóž ma młodosć, tón ma přichod.“ Rad spominam na krasne pozběhowace hodźiny, hdyž wuwučowanjo za serbske koncerty na „Třeleŕni“ nawjedowaše. Je wšak nimale 25 lět, hdyž započinach na nich so wobdźěleć. Widźu pak to hišće dźensa, hdyž z mištrom Kocorom, kiž dys a dys pruhi wopytowaše, spokojnje přihłosujo naše spěwanjo, kritisowaše też, hdyž njeběchmy z wutrobu a z dušu při wěcy. Bjez „swojeje praweje ruki“, kaž naš sławny komponista swojoho přećela a bratra mjenowaše, njebychu so tute spěwne swjedźenje tak wubjernje poradźiłe. Měješe wšak wulku sćerpnosć z młodym ludom, a tón tohodla rad pod joho nawjedowanjom wuknješe. Wulka narodna kročel doprědka bě zestajenjo a wudaćo „Towaršnoho spěwnika“ za serbski lud w lěće 1878, kiž je so lětsa k třećemu razej nakładował. Zo lud tak rjenje serbski spěwa, je jubilar z připrawjenjom tuteje knihi docpěł. Z časom přimaše so pjera a je do Łužičana, Łužicy, Serbskich Nowin a do Maćičnoho časopisa pilnje dopisował a wjele pěsnił. Wosebje pak ma zasłużby jako dołholětny soburedaktor nabožnoho časopisa „Pomhaj Bóh“, z kotrymž pěstuje so rěč a nabožina a dobre křesćanske žiwjenjo mjez evangelskimi Serbami. Štož je jubilar jako knihownik Maćicy Serbskeje tak mnohe lěta dźěłał, što chce a móže to rozsudźić? Wšudże přimaše do stpicow, hdyž něhdże narodny wóz wjaznyć chcyše, a tuž widźachmy joho na wšěch polach płódnje dźěłać. Hdyž traš nětko ćělne mocy bóle a bóle přestawaja a khorosć joho puta k łožej, dha wězo horco žedźimy, zo by Bóh tón Knjez našomu lubomu wótčincej dał strowotu a hišće dołhe žiwjenjo, hdyž runje nětko kóždeje mocy trjebamy. Swěrni Serbja wědźa jomu horcy dźak za woporniwosć, kotruž je swojomu ludej přinjesł. Nihdy so to jomu njezabudże a z błyšćatymi pismikami je hižo do analow serbskoho ludu zapisane, štož je za njón dźěłał a — ćerpjeł. A tuž hišće też na tutym městnje: Ad multos annos!

Jurij Słodeńk.

⁘

Swěrny hač do smjerće.

Dwanaće w nocy bije runje z blizkeje wěže. Sym ze swojim dźěłom hotowy ale hłowa mje boli a woči mi žehlitej a ruka mi dyrkoce — a tola — dyrbju hišće jónu za pjero přimać, dyrbju swoju wutrobu wołožić, wšoho so wuznać a wšo wuskoržić, potom hakle sym wěsty, zo so mi zbožo a měr do wutroby wróćitej.

W nocy. Tołsta ćma kryje zemju. Wonka howri wětr z dźiwim šumom, a do woknow šwika dešć. Z hłubiny je wostudły pluskot dešćowy słyšeć, kotryž ducha — mori. Tola dźensa nimam kedźbu toho hrajkacoho dešća, pomału a zaspanje na zemju padacoho. A tola ćmowa, čorna, pusta nóc moju dušu wobćežuje. Mysle ćmowe čorne, hórše dyžli nóc a ćma moju dušu jimaja a tyša a rudźa a duša.

Nóc a ćma a dešć ...

Tam daloko w Francózskej a njesměrnej Ruskej howri wójna, hórša dyžli nóc, hórša dyžli ćma, hórša dyžli dešć — hórša dyžli wšitke tři hromadźe. Jenož něčomu so wona runja, to je smjerć ze swojimi towaršami: ranami, khorosćemi a zrudźbami a tyšnosćemi. Nad wšěmi wona z jenajkim prawom knježeršim knježi, a wona knježi też — — nad mojim towaršom — mojim bratrom, přećelom — nad mojej samsnej wutrobu. Tam wonka na cuzej zemi snadź nětkle strażuje swěrny hač do smjerće, smjerće, kotraž snadź so hižo (z jenym wóčkom) šibale na njoho směje, na njoho měri. Bratře, kedźbuj, snadź ju wuhladaš, prjedy hač budźe přepozdźe, prjedy hač swój morjacy kłok do twojeje wutroby — do twojeje lubosćiweje, swěrneje, mócneje, miłeje wutroby wutrěli! Ale ty sej na žanu lesć njemysliš, snadź sej na mnje mysliš, na swojoho přećela. A mjez tym zo sy w tajkich myslach zajaty, njewidźiš ty swoju samsnu zahubu. Zdobom pak začuješ bolosć we wutrobje, njemócny so zwjezeš do zeleneje trawki mačejo ju ze swojej čerwjenej, najlěpšej krewju.

„Bratře — bratře, wodaj, ja sym wina nad Twojej smjerću. O, hdy bě ty tola ženje do tuteje mordarskeje, krawneje bitwy njećahnył! Tebi njeby nihdy twjerde železo lubowacu wutrobu roztorhało.“ A hłós dale swarjo hrozy: „Přeradniko — přećelowu krej sy rozlał, wo swoju sy so bojał. Za tebje je přećel swoju wutrobnu krej rozlał.“

To je přewjele — to človjek njeznjese. Wšě stawy mi rža a třepotaja, hłowa mje boli a mozhy so mi muća — skoro je mi njemóžne dale pisać. Wutroba w dźiwim skoku krej přez buchace žiły honi kaž z wětrom. Z dyrkotacymaj hubomaj a dybawo-wótrym hłosom wołam do nocy, do ćmy ... do wójny:

„Přećelo, słyš mojeje duše zrudźbu! Pohladaj na mnje mój bratřiko! Ja njejsym přeradnik, Tebje ja lubuju a wótčinu drohu. Ty sy žně hižo do bróžnjow khował; tohodla so změruj; Tebi je myto wulkotne, rjek rěkać a njebojeć so kosćateje smjerće. Mje pak ty njeswař přeradnika. Z tobu chcył stać a tebje škitać, škitać će ze swojim čełom, swoju chcył krej ja za Tebje ważić, za Tebje woprować poslednje mocy. Přetož ty sy mój přećel, přećel mi wostanješ wěčnje, njech sy też mortwy. Ja so Ći dowěrjam, a Tebje lubuju ...

Ty mi wodaš. Měj dźak!“ J.

„Česć wójska!“

W rhynskich nowinach w Siegen pisa rhynski wojak 23. okt. něhdźe tole z wojowanjow w Champagniji:

Nadběhi Francózow přećiwo našej fronće su popuščiłe, su při nich surowje ludźi zhubili. Runje přećiwo našomu stojnišću bu ze wšěmi srědkami dźěłane, naše tak krute krywy zničene, naše prědkne přěrowy 13 króć rozbuchane, při čimž wjele towaršow žiwjenjo přisadźi, jědojte pluny rozduwane atd. Najebać wšě srědki zaničenja njebu wot našoho stojnišća ničo ani wokomik zhubjene. Naši wojacy su rjekowscy wojowali; zemja mjez hrjebjomaj je kaž posyta z francózskimi ćełami. „Kóždy muž rjek.“ Mjeze wšěmi pak je so wosebje wuznamjenił, „česć cyłoho 18. zastupnoho wójska“, mjenowaše joho naš wyšk, woprawdźe mjez rjekami rjek, vicefeldwebel Marćin Vitt, jednory, poniżny, hłuboko křesćanski wojak. Štó by sebi myslił, zo we tutym ćichim, poniżnym wojaku mohła tak rjekowska duša bydlić? „Hdźež tón stoji, so žadyn Francóza njepřećišći“, praji mi wjednik joho kompagnije. Joho wotdźěl joho znaje a spušća so na joho wjednistwo, wón je z dobom wjednik a nan. Hižo dawno bě joho mjeno w połku znate a dale, ale jenož někotři znajachu joho wosobinscy. Joho rjekowstwo we wojowanjach septembra a oktobra, sćahny joho ze zakhowanja, joho wyšk wuznamjeni joho před officirami cyłoho regimenta. Joho wutrobno debi żelezny křiž prěnjeje rjadownje. Zbožopřećow so wón po możnosći zminy, ale prěni puć wjedźeše joho do Božoho domu z wonka wsy. Wěra a rjekowstwo! Wječor jako wječor kleči tam a wokoło njoho rjana ličba wojerskich modleri. Tak činješe też při přetorhnjenjach na bitwišću, modleše so ze swojim wotdźělom, wojowaše ze żiwymi, modleše so z mrějacymi, padnjenym wotewza ze wšej česćownosću jich znamku. Jomu mamy so předewšěm dźakować, zo bu njepřećel tu přewinjeny. „Hdźež Vitt stoji, njepřećišći so žadyn Francóza.“

Wšelčizny.

Drohe konje. Jara drohe buchu 9 koni, kotrež bě konjacy wikowař Steinert z Kamjenicy w Čechach kupił a je mjelčo přez češkosakske mjezy přiwjedł (pošwał). Na tajke konje drje njeje ze strony Němskeje žane cło położene, ale Awstriska je wšě wuwjedowanjo koni zakazała. Dla přestupjenja tohole zakonja bu Steinert wot Kamjeničanskoho sudnistwa k 29000 hriwnam khostanja zasudżeny, z kotrychž 18975 hr. dwójnu płaćiznu koni wučinja a 9487 hr. zapłaćenjo hódnosće tychsamych wurunaja.

⁘

Bjez mała żiwy pohrjebany.

Wo nawróćenju mortwoprajenoho pisa „Danziger Ztg.“: Jedyn rězniski bě we zapisu padnjenych na nawječornym bitwišću jako mortwy wupisany. Dokelž so też joho staršimaj hamtscy wot regimenta joho smjerć wozjewi, zdaše so bjez dwěla mortwy, tuž bu na stawnistwje a we farskich knihach do mortwych zapisany. Před někotrymi dnjami wróći so mortwyprajeny do wótcnoho domu, hdyž też nic strowy. Wón bu na bitwišću wot nic mjenje hač 9 kulkow ranjeny, měješe pak hišće tak wjele mocy, zo so do dźěry, kotruž bě granata do zemje wudrěła, zwleče. Hdyž po dołhej womorje zasy k sebi přińdźe, bě hižo ze zemju zawodźety. Při nim ležachu padnjeni towaršojo a wón widźeše, kak stary muž a żona dźěru zamjetujetaj a ćěła zahrjebujetaj. Hdyž so poča hibać, přińdźe żona k njomu, a wón bu na nosydłach do lazareta donjeseny, hdźež hišće so dołhi čas wo żiwjenjo abo smjerć bědźeše. Po swojim wustrowjenju bu při wuměnjenju ćežkoranjenych do domizny přiwjezeny.

Dźiwajće při kupowanju na nawěštki w Pósle!

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 13. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 18. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	—			13	—
„ nowa								
Rožka			11				11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch (50 kg abo centnar)								
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	2	85	3	70			4	—
Pšeńčna muka			18	75				
Ržana muka			15	50				
Syno	7	—	8	—			7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—			7	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75			6	50
Prosata 762 (w Kamjencu 322)	10	—	28	—	14	—	23	—
Butra 1 kg	—	—	4	40	4	—	4	30
Jeja, mandl	2	25	2	40			2	55
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

15. nov. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Żiwa rězna waha
Woły:	
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	75 - 80 128 - 134
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	62 - 68 125 - 131
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	53 - 58 114 - 122
4. snadnje picowane kóždeje staroby	38 - 45 99 - 106
Jałojcy a kruwy:	
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	73 - 76 128 - 131
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	68 - 73 131 - 136
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	48 - 58 105 - 116
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42 90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 32 81 - 91
Byki:	
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	72 - 76 123 - 128
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	47 - 55 99-108
3. snadnje picowane	38 - 41 88 -93
Ćełata:	
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	80 - 84 128—132
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	70 - 76 118 -123
3. snadnje wuwite wot cyca	60 - 65 107—113
Wowcy:	
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	73 - 77 148 -154
2. starše korme borany	64 - 70 138 -143
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	58 - 62 122 -128
Swinje:	
1. 80—100 kg	105
2. 100—120 kg	116
3. wyše 120 kg	120
4. 60- 80 kg	90
5. rancy a kundrosy	100

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Piista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Towarstwo młodźencow w Ralbicach

wuhotuje

njedźelu 21. novembra (kermušu) w herbskej grychće w **Ralbicach**

dźiwadłowy wječor

za „Dźak domowiny“.

Hrać budże so: **Na wumjeńku.** Hra w 4 jednanjach.

Započatk w 7 hodź.

Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

W ćežkich bědźenjach, kotrež so w měsacu septembru na nawječornym bitwišću bědźachu, dyrbješe tež 27. septembra tam (pola Souchez)

Pětr Bräuer ze Šunowa

— wojak w jenym sakskim połku pěškow — z mnohimi towaršemi za krała a wótcny kraj swoje žiwjenjo woprować jako druhi z našeje swójby.

Zrudni zawostajeni.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Wulkiwubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Mloko dejnoho skotu so rozmnoži
- wodźane mloko bywa tučniše -

hdyž so picy wšědnje tři króć horšć

mlokowoho pólvra

marka „Hrodowska haptyka“ (Schloß-Apotheke)

přida. To je so krasnje wobwěrnosćiło. Jeno dóstać

w Hrodowskej haptycy - Budyšin.

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modlerskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćerńja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeco** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Wróćiwši so wot rowa našeje lubeje, njezapomniteje dźowki a sotry, čestneje knježny

Hany Zyndźic

kotruž je Bóh tón Knjez z jeje ćežkeje khorosće pjatk 5. nov. w 34. lěće jeje žiwjenja z časnosće wotwołał, wuprajamy wšitkim, kotříž su ju na jeje khorołožu wopytowali, w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, za jeje khudu dušu so modlili, wosebje towarstwu knježnow w Baćonju, a tohorunja w tak wulkej ličbje k rowu přewodźeli, čestnym młodźencam za k rowunjesenjo, kaž też wšitkim přećelam, susodam a wšitkim, kotříž su ju k rowu přewodźeli, wuprajamy

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh tón Knjez!“

Jeje khudu dušu poručamy do pobožnych modlitwow wěriwych.

W **Panecach,** na dnju pohrjeba,
8. novembra 1915.

Zrudni zawostajeni
w Panecach, Baćonju, Pančicach
a Kinsbórku.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 48. | **Budyšin, 27. novembra 1915.** | **Lětnik 53.**

Słowo, kotrež žiwych mori a mortwych woživja.

Njeklinča ći spodźiwnje, te hornje słowa? Móža słowa morić? móža k žiwjenju zbudźeć? Haj! nad tym njedwěluješ. Hdyž sudnik praji: „Wón je k smjerći wotsudźeny“ — tak přińdźe kat, a wotsudźenomu wotrubnje hłowu. A hdyž je Jězus zawołał: „Lazarje, pój won“, stany mortwy a bě žiwy.

Ale dokonja woboje nadobo jene jeničke słowo? — Tež to! Njeje ći cuze, tute słowo. Kóždy lud snadź je znaje, a w kóždym słowniku móžeš je nadeńć. A sam je husto wužiwaš a słyšiš druhoho wužiwać. To je słowčko, kotrež tak z lohka prajiš, a njepomysliš, kelko waži a zamóže. A hdy by tež dźeń a nóc, hdy by měsacy, lěta dołho sebi je rozmyslał, njeby tola dozapřimnył, što wšo we sebi khowa. — Sy hižo hdy při morju stał? Potom sy hladał na te wody a jich njeskónčnu wustrěń. A hdyž potom widźeše morjo a njebjo so dótkać, dha tola wědźeše, zo tam hišće njeje kónca. A tež wody, kotrež widźeše, dospołnje njejsy přewidźał! Twojimaj wóčkomaj bě zakryte, što we nich so hiba a što je tam žiwe hač do hłubiny a do dna. — A tajke je tež tele słowčko. Štó dozapřimnje, kelko we sebi khowa zboža a wjesela a radosćow? Štó mohł tudy hižo dokładnje začuć, štož zbóžni w njebjesach wot wěkow na wěki budźa wužiwać? Ale štó mohł prajić a štó dorozemić, kelko njezboža, zrudoby, kelko styskow a porokow swědomja, kelko ćwilow a bolosćow a žadosćow tute słowo we sebi khowa! Prjedy morjo wučerpaš, a wšě te žiwjenjo we nim přewidźiš a přeličiš, prjedy hač dozapřimnješ, što je pohrjebane njezboža, što wobkhowane zbóžnosće w tutym małym słowčku: **wěčnosć.**

Naša wěra nas wuči, zo kóžda duša, kotraž hdy bu stworjena, přecy hišće je žiwa. A tale samsna wěra nas wuči, zo ja a ty a my wšitcy po tysac, po stotysacach, po milijónach lět tež hišće budźemy. Ale hdźe? „Človjek póńdźe do domu wěčnosće.“ (Eccl. 12.) Wěčnosć je, do kotrejež človjek zastupi, hdyž z tutoho swěta je wotešoł. Tak khětře hač je wumrěł, přewozmje joho wěčnosć; wěčnosć zbóžnosće, je-li wotešoł jako přećel Boži; wěčnosć khostanjow a zatamanja, hdyž w ćežkim hrěše je wumrěł. „Tute póńdźa do wěčneje ćwele, sprawni pak do wěčnoho žiwjenja.“

Tale wěčnosć, što wona je? — Něšto, štož přecy a zasy so počina; něšto, štož přecy běži a dźe a tola ženje njeskónči. A hdyž chceš ju měrić, tak to njemóžeš. Hdyž hewak wot něčoho něšto wotrěznješ, wotćehnješ, tak to bywa mjeńše. A hdyž něčomu a byrnjež kusčičk přidaš, tak bywa wjetše. Tola wěčnosći móžeš přidawać, jej móžeš wotewzać a byrnjež milijón lět było, přez to wona ničo njepřisadźi ničo njepřibudźe. Wěčnosć njemóžeš měrić, ju njemóžeš pomjeńšić, nic podlejić. A bjez kónca budźe tež, štož wona we sebi khowa. —

Pohladajmy wróćo do minjenych časow a pójmy do pusćinow Egiptowskeje a Palästiny: što chcedźa tam, kotříž wopuščiwši wšě wjesela a wšě žiwjenjo, a wšě bohatstwa a wšě wužiwanja, tam pokuća a tak ćežke žiwjenjo wjedu? Što chcedźa tam swj. Pachomius, što swj. Antonius, swj. Hieronymus? Pójmy přez hory a pohladajmy do jich dołow a prašejmy so: što chcedźa tam swj. Marija Egiptowska, što swj. Pelagija, Theodora? Prašejmy so wšěch tych pustnikow a pustnicow, što je jich wjedło do teje samoty, što jich pohnuło k tajkomu sebjezaprěwanju? Z kralom Davidom ći wotmołwja: „Spominach starych dnjow a pomyslich sebi na lěta wěčnosće.“ (Ps. 76.) Ta myslička na wěčnosć bě, kotraž krućeše swj. Hańžu, hdyž smjerć jej hrožeše; kotraž pohnu swj. Katernu, zo kejžorsku krónu wotpokaza a sebi wuzwoli ćwěle a zacpěćo. Ta myslička na wěčnosć bě, kiž sčini martrarjow a płodźeše njewinowatosć a haješe knježnistwo a z pócćiwosćemi debješe prjedawšich hrěšnikow.

Tale myslička pohnu Karla V., zo złoži krónu kralestwa, we kotrymž słónčko njespadowaše, a so zamkny do wuzkich klóštrskich muri. Ta myslička na wěčnosć bě, kotraž sčini, zo milijóny a milijóny swětej wotemrěchu, milijóny a milijóny za Boha zasy wožiwichu.

Wěčnosć je, njeskónčna wěčnosć. A najebać tu wěčnosć hrěši człowjek dale. Nima kedźbu, zo bjez kónca budźe ćwěla w heli. Najebać wšu wěčnosć bojimy so tak wšěch woporow a přewinjenjow. Ty wěš, zo wěčnosć je, a najebać jeje maš dale swoje hrěšne znajomstwo. Wěčnosć je, a tola drapaš tu hromadu a dźeržiš wšo kruće, jako by w časnych kubłach było spomoženjo. Wěčnosć je, a najebać tu wěčnosć sakruješ a kliješ a maš hidu a njepřećelstwo a nochceš so wujednać. Wěčnosć je, a tola bojiš so dobrych skutkow a njewažiš sebi Bože słowo a njewužiwaš dosć swj. sakramentow. Wěčnosć je, a wjele je hižo dokonjała: z hrožacoje zahuby dowjedła njeličomne črjódy k žiwjenju, z hrožacoho njezboža k njezachodnomu zbožu. A jenož tebje njemohła morić, tebje njemohła wožiwić?

Rozmysli sebi, što je wěčnosć a wobstojiš, hdyž budźe tón druhi Jězusowy advent, t. r. hdyž wón přińdźe sudźić žiwych a mortwych.

Z narańšoho bitwišća

wozjewja so z hłownoho kwartěra (wójska generalfeldmaršala z Hindenburg):

Bersemünde je kruće w našich rukach. Ličba jatych je na 9 officirow, 750 muži zrostła, dobytk so na 3 mašinske třělby powyšił.

Wójna.

Afghaniska a wójna.

W jendźelskej Indiji nastawaja tu a tam njeměry, kotrež su ćim strašniše, dokelž je Indija žórło jendźelskeje mocy. K tomu móža njeměry lohko podpjery dóstać wot susodneje Afghaniskeje. Tamniši Emir je při wšěch jendźelskich prócowanjach so samostatny dźeržał, njeje ani jendźelskich wučeri za swojich wojakow brał. Hižo do wójny a we njej je so wón dale bóle k Turkowskej přikhilał. Afghaniska ma na 5 milijónow wobydleri a mohła drje na 300000 wojakow zwjesć, z kotrychž je wokoło 100000 derje wuwučenych. W Kabulu su twornje, kotrež też za wójny, po europskim wašnju mjedźane, khmane brónje dźěłaja. Jendźelčenjo mějachu hižo wjacy króć wojowanja z Afghaniskimi, kotříž so jako hódni napřećiwnicy wopokazachu.

Też w Persiskej nastawaja Jendźelčanam a wosebje jich zwjazkarjam Rusam starosće. Rusojo su „k škitej“ persiskoho šaha ličbu Kozakow w Teheranu powjetšili. Šah pak je swojim škitarjam z puća šoł a swoje hłowne město mjelčo wopušćił. (b)

Němscy jeći w Sibiriskej.

Po ruskich powćsćach buchu němscy jeći z rańšeje Ruskeje, z wječorneje a srjedźneje Sibiriskeje do rańšcje Sibiriskeje wotwjezeni.

Z tym njeje prajene, zo je to za nich hubjeńšo, je traš skerje lěpje. W rańšej Sibiriskej su cyroby jara tunje a k bydlenju maja tam wjele skoro cyle nowych kasarmow, kotrež w tu khwilu prózdne stoja. Tam móža jich dohladowarjo z neutralnych krajow też derje přehladać, dokelž njejsu wjacy kaž dotal po dalokich krajinach rozbrójeni. (b)

Grichiska a štworozjednoćeństwo.

Štworozjednoćeństwo ma strach wo swoje wójska w Salonikach. Jeli so Grichiska přećiwo njomu wobroći, su wójska zhubjene. Tohodla so Jendźelska a Francózska ze wšěmi mocami prócujetej, Grichisku za so dobyć. Kitchener dyrbi w Athenach być, zo by tam jednał, a Francózska je tam ministra Cochin-a pósłała, kotryž je w orientalskej politicy wosebje nazhonjeny. Mjez tym hroža italske, francózske a jendźelske nowiny Grichiskej a jeje kralej a žadaja, zo by francózsko-jendźelske łódźstwo bjez komdźenja na přistawy třělało, jeli so Grichiska njepodćisnje. Rěka też, zo Grichiska ultimatum dóstanje. Grichiska pak budźe z ćežka posłuchać. Nimale wěste su powćsće, zo ćěkacym serbiskim wójskam přestup do swojoho kraja njedowoli a je wubróni, jeli to tola spytaja. Z tym pak by hižo přećiwo štworozjednoćeństwu so rozsudźiła. Dospołnu neutralnosć dźeržeć, budźe wšak jej jara ćežko, jeli nic njemóžne. (b)

Rumunske žita.

Po našich dobyćach w Serbiskej móžemy z Bołharskeje dóstać, štož ma wona na žitach wyše a bórzy drje tež hišće nahladniše zbytki z Rumunskeje. Dotal Bołharska njemóžeše k nam wuwožować, Rumunska pak njechaše z dźěla politiskich winow dla, z dźěla dokelž chcyše sebi njehańbiće wysoke płaćizny wunuzować. Tak ma Rumunska hišće k škodźe swojich ratarjow dwoje žně doma ležo. Lěta 1913 bě wona domoj khowała pšeńcy 2291300, ječmjenja 602300 a wowsa 551400 tunow. Poslednje dwoje žně běchu hišće lěpše. Tak su wuhlady, zo něšto wjacy khlěba a tež womješka za skót dóstanjemy. Hač so płaćizny z tym poniža, njehodźi so do prědka prajić, dokelž tu wšelake wěcy sobu rěča. (b)

Serbiska.

Francózska nowina „Guerre Sociale“ pisa 18. nov.: Balkan je w rukach 300000 Awstriskich a Němskich, 400000 Bołharow a 200000 Turkow, kotřiž su na tym, jón wot Adrije hač ke Konstantinoplej wupjelnić. Srjedź tutych njepřećelow 200000 Serbow, kotřiž podarmo přizamknjenjo k swojomu krajej spřećelenomu wójsku pytaja, za kotrež je wupjelnjenjo njewěste a ćežke. Mjez tutej zwjazkownej wójscy suwaja so strašni Bołharojo, twjerdźi burja, wojowanja swědomi wojacy a zahorjeni wótčincy. Tak rjenje stoji z orientskim wójskom, kiž budźe Kitchener wobhladować, kotrohož stojnišćo hišće strašniše bywa z Grichiskej w khribjeće.

„Ruskoje Słowo“ pisa: Ženje hišće stawizny njejsu lud widźałe, kiž wěstu smjerć přez njepřećela před wočomaj, hač do poslednjoho wudychnjenja wojuje. (b)

Stara Serbiska

bě wot našich zjednoćenych wójskow hižo 20. nov. nimale wobsadźena. Wot połnocy přez **Novu Varoš** a **Sjenicu** a přez **Rašku** postupowachu njedźiwajo na tute njepřistupne a k tomu wobtwjerdźene města z wulkej spěšnosću na **Novipazar**, hłowne město Sandšaka ze samsnym mjenom. Zo so Serbojo w tutych k zakitanju tak přihodnych krajinach bóle njewobarachu, pokazuje, zo su jara wosłabjeni. Dale k połdnju ćehnjechu druhe dźěle našich wójskow bóle wot sewjernoho ranja (wot **Niša** sem) na Mitrovicu w dole Ibara a přez **Kuršumlije** a **Přepolvu** na **Přištinu**. K tutomu městej bližachu so z dobom wot połdnja a skoro wot wječora Bołharojo. Hižo 16. nov. běchu centrum fronty **Kačanik—Gilan** přełamali a hač na 15 km k Přištinje so zbližili. K połdnju wot **Veleš-a** (Köprülü) wobsadźichu Bołharojo serbiske stojnišća w Babuna-překhodźe a **Přilep** a potom **Monastir**. Wot **Tetova** (Kalkandelen) ćehnjechu na Kicevo a wobsadźichu **Gostivar** blizko při albaniskich mjezach. Serbiske wójsko je tak dospołnje roztorhnjene. Sewjerny dźěl cofa po hubjenych hórskich pućach do **Černohorow**, južny dyrbi pak do Albaniskeje, pak do Grichiskeje. Na cyłych cofanjach Serbojo z wjetša hišće jara zmužiće, haj zasakle wojowachu, njemóžachu pak so nihdźe dźeržeć. Po tysacach, hač do 8000 nadobo, buchu zajeći. Wjetši dźěl swojich kanonow, wjele třělbow a wójnskeje nadoby dyrbjachu njepřećelej přewostajić. W Novipazaru n. př. samym dobychu naši přez 60 z dźěla ćežkich kanonow. (b)

Serbiska mrěje, mrěje bjez nadźije, wopušćena wot wšitkich swojich přećelow, ale mrěje hordźe a zmužiće, hač do poslednjoho wokomika wojujo. Kaž je wójnu započała po swojej woli, so nic na druhich hrěšo, zo bu k wójnje nuzowana, tak so njepoda, runjež ma zahubu před wočomaj. Joho wjednicy su ćežko hrěšili, lud ćežko, ale čestnje pokući. Kak hanibnje stoja pornjo njej jeje zwjazkarjo, kotřiž w prawym času wo pomoc za nju so njestarachu a nětko sebi wjacy pomhać njemóža.

Tři jendźelske wójnske łódźe podnurjene.

Naše łódźstwowe wjednistwo wozjewja 19. novembra:

Jedyn z našich podmórnikow je 5. nov. na sewjernych afriskich brjohach jendźelski pomocny křižak „Para“ (6322 tunow) z torpedom podnuril a 6. nov. w přistawje Sollum małej jendźelsko-egyptowskej kanonskej łódźi „Prince Abbas“ (300 tunow) a „Abdul Menen“ (450 tunow) njejabcy přimał a z kanonami potřělał. Samsny podmórnik je woheń wobrónjenoho jendźelskoho překupskoho parnika přewinył a joho kanonu jako dobytk domoj přiwjezł. (WTB)

„Wójnsku radu“

wotměchu w Parizu jendźelski a francózski minister z Joffrom. Wona dyrbi předewšěm přezjednosć mjez Zjednoćenymi spěchować, na kotrejž přecy brachuje. Italske a ruske knježerstwo njeběštej přeprošenej a stej to, kaž je z nowin widźeć, za zło wzałoj. Bu jimaj tohodla wozjewjene, zo budźetej přichodnje prošenej a zo so to tón króć khwatka dla njebě hodźało. Tajka rada ma so potajkim husćišo wotměwać. Přezjednosć wšak z wuradźenjemi njeje zawěsćena, hdyž su interessy wšelake. Zjednoćeni njewěda prawje, što chcedźa.

Kelko měšnikow je Francózska hižo přez wójnu zhubiła

pisa časopis „Tijd“ 13. nov. 1915 a wozjewja sćěhowace: Na 3500 měšnikow je hač do spočatka novembra w francózskej fronće spadało. K tomu přińdźe hišće 2300 seminaristow, potajkim přisadźenjo 5800 hižo wuswjećenych a hišće swjećomnych měšnikow. — To je žałostny sćěhwk tamnoho woprawdźe djabołskoho zakonja, kotryž w Francózskej měšnikow k wojeńskej służbje nuća̍eše a přez to duchownstwo z dušipastyrstwa do třělnych hrjebjow wlećeše.“ Tak daloko časopis „Tijd“. Kak budźe tola w Francózskej po wójnje z dušipastyrstwom?

Jendźelska a Grichiska.

Lord Kitchener je w Athenach z kralom a ministrami a wójnskimi wjednikami jednał. Po zdaću je so přeswědčił, zo pomocy za zjednoćenych wot Grichiskeje njedocpěje, a Jendźelska drje so nětko do toho podawa. Jendźelske knježerstwo wozjewja, zo grichiske łódźe njezadźeržuje a grichiskim přistawam z blokadu njehrozy, runjež bě prjedy tajke powěsće rozšěrjeć dało.

Na italskich bitwišćach

je so z cyle krótkimi přetorhnjenjemi z njewuprajitej zasakłosću dale wojowało. 24. nov. pisa awstriske wjednistwo:

Wobtwjerdźenjo před Görcom stoješe wčora pod wohnjom kanonow a mjetakow minow, infantrija njepřimaše. Čim zasakliše běchu wojowanja nad woběmaj stronomaj Monte San Michele. K połnocy wot hory dobychu so popołdnju sylne italske mocy do našich stojnišćow. Styrscy pěšcy a wuherske honved wuhnachu jich po wotměnjacych dźiwich blizkich wojowanjach zasy dospołnje. Nadběhi na horu a pola San Martino buchu pod jara ćežkimi zahubami za njepřećela wotražene. (b)

Po połletnej wójnje njejsu Italscy tak rjec ničo docpěli.

Na **wječornych** a **rańšich** bitwišćach njeběchu wurjadne podawki.

Awstriske wjednistwo wozjewja 24. nov.:

Při **Drinje** zańdźe dźeń měrnje. Pola **Přiboja** su so naši wojacy na južny brjóh **Lima** dobyli. K połdnju wot **Novipazara** ćahnu naši na čornohórske mjezy. W dole **Ibara** postupowace awstriske mocy zahnachu njepřećela w horcych wojowanjach z joho stojnišćow k rańšej połnocy wot **Mitrovicy** a dobychu so do toho města. Popadnychu 700 muži a 4 officirow. Tež **Přistina** bu Serbam wzata. Němske wotdźělenjo přićahny do njeje wot połnocy a bołharske sćěhowaše wot ranja. (WTB)

Powěsće ze Serbiskeje klinča druhdy hišće nimale dowěrliwje. Ze Saloniki pisaja na př. 22. novembra: Nowe posylnjenja přikhadźeja z **Gostivy**, **Kitcheva**, **Dibry** a **Ochridy**, kanony a municija ze Saloniki. Serbojo dźerža na južny wječor wot Přilepa stojnišća pola **Přilipeka**, **Krotcheva** a **Broda**. Wójnski minister Bojowič sćele ze Saloniki proviant přez Monastir do Serbiskeje. (b)

Hdyž by to wěrno było, mohło to kónc Serbiskeje drje zadźeržować, nic wotwobroćić.

Najnowša powěsć ze Serbiskeje wozjewja:

Pola **Mitrovicy** bu přez wójska armeje Koeveß **10000 Serbow jatych wzatych, 19 kanonow dobytych.** We wojowanjach wokoło **Pristiny** a nad **Sitnicu** padźe **7400 jatych** a **6 kanonow** do našich rukow. Dobytk wójnskich nastrojow a wěcow njeje snadny. — Potajkim bu wšo hromadźe zasy **17400 Serbow jatych** a **25 kanonow dobytych.**

⁘

Joho Majestosć kral Friedrich August na nawječornym bitwišću.

(M. K.) Joho Majestosć kral počesći 17. novembra pěši regiment ... a batajlon třělcow ... ze swojim wopytom a spožči někotrym officiram a wojakam ryćerske křiže a medajle wojeńskoho swj. Hendrichowoho rjadu. Popołdnju dojědźe Joho Majestosć po dlějšej jězbje ze železnicu k etappen-inspekciji ...

17. nov. postowi Joho Majestosć kral mjez druhimi tež zastupjerjow ... reservekorpsa. Při tym móžeše Joho Majestosć, připóznawši wubjerne zadźerženjo tohole korpsa, z wjesołosću generalej pěškow z Ehrental, generalleutnantej z Watzdorf a wyškam Vollert, Schmidt a Müller kommandeur-křiže druheje rjadownje wojeńskoho rjadu swj. Hendricha, kaž tež wjetšej ličbje officirow a wojakow ryćerske křiže a medajle tohole rjadu paršonscy přepodać.

18. novembra wopyta Joho Majestosć pěši regiment ... a móžeše tež tu, kaž poslednje dny, zasy wjetšu ličbu dekoracijow rjadu swj. Hendricha jako připóznaćo wurjadneje zmužitosće spožčić. Zbytny čas dnja bě hišće k wobhladowanju wjacorych lazaretow a wojeńskich fabrikow wěnowany.

Swětny rozhlad.

Sakska.

Sejm. Druha komora jednaše wutoru wo namjetach k drohoće. Zastupnicy jenotliwych stron rěčachu wo namjetach, kotrež běchu jich strony stajałe, drje kruće, ale měrnišo, hač bě so to po připowědźenjach wočakowało. Hdyž bě minister Vitzthum dokładnje wotmołwił, so rozmołwa skónči. Štwórtk jednaše so wo

socialdemokratiskim namjeće dla towarstwowoho a zhromadźeńskoho prawa.

Prěnja komora měješe wutoru a srjedu krótkej posedźeni.

Bamž Benedikt XV.

je minjenu njedźelu 21. novembra starobu 61 lět docpěl. Mjez kardinalemi na bamžowskim dworje su jenož 4 młódši hač bamž a z nowych pomjenowanych kardinalow też jedyn. Hišće nětkle wotzběha so běła bamžowska čapka cyle napadnje z hustych čornych włosow, dotal njezwučeny napohlad. Tak swjeceše swjaty wótc w dobrej strowoće w tutym wójnskim času swoje 61lětne narodniny. Bóh škituj joho dale w ćežkim zastojnstwje!

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. Wójnske wuznamjenjenjo je z wosadnych wojakow dale dóstał:

24. **Jakub Rjeńč z Kamjenjeje.** Wón běše w nocy z 9. na 10. novembra pola Tahure (k ranju wot Reimsa) 6 hodźinow dołho dobrowólnje w sylnym granatowym wohenju ranjenych z bitwišća wozył. (Hewak sanitätni wojacy tutu službu po bitwje wukonjeja). Za tajku „khrobłosć w službje“ dósta jako prěni a jenički z 92 muži Friedrich-Augustowu medaliju. Wuznamjenjenomu, wosadnomu kantorej, kaž też wšěm druhim wojakam, přejemy, zo bychu cyrkwinske kěrluše prawje bórzy zasy doma spěwać móhli.

⁘

Z Łuha pola Radworja. (Woheń.) We blizkim Póstnym rózku (Posthornje) wotpalichu so njedawno stare twarjenja hosćencarja Lehmana. Prěnje myto zasłuži sebi Miłkečanska sykawa. Kak je swěca nastała, wo tym je ćmička wostała.

⁘

Z Pančic. W běhu septembra t. l. dósta tudomny hosćencař Max Wels, wobornik w pěšim regimenće čo. 101 — znaty jako šerjacy regiment dla swojeje hibićiwosće a khwatnosće — Friedrich-Augustowu medaliju za swěrne a wobhladniwe dopjelnjenjo swojich wojeńskich winowatosćow. Je dźěn hižo wot spočatka wójny na rańšich bitwišćach. Byrnjež w třělnych hrjebjach njetčał, dha je tola při swojim wójnskim dźěle krótko za frontu mnohim stracham wustajeny, kotrymž je pak so hač dotal wšitkim zbožownje wuminył. Přez wjacy njedźelsku khorosć ćělnje khětro storhany budźe drje so přez dlěji dowol, kotryž je njedawno nastupił, zasy zhrabać, štož je jomu wězo rad popřeću. Nadźijomnje kiwa nam skoro palma měra, kiž nam našich wojowarjow zasy do lubeje domizny wróćo přiwjedźe, hdyž smy přez postupowanjo na južnych wojowniščach wulku kročel zasy doprědka. K wuznamjenjenju wjele zboža!

⁘

Ze Swinarnje. Lědom štwórć lěta na wječornym bitwišću wojujo je syn žiwnosćerja Bjarnata Kocora **Pawoł** rjekowsku smjerć namakał a to při žałostnych nadběhach we běhu septembra, kotrež sebi telko woporow žadachu. Najprjedy bě jako zhubjeny wuprajeny, nadeńdźechu joho towaršojo jenoho pruskoho regimenta, kiž k wurunanju do jich stojnišćow začahny, pozdźišo w jenej granatowej dźěrje mortwoho a to w blizkosći St. Souplet. Snadź je tam wukhow pytał a tola přińdźe na samsne městno druhi wutrěl, kiž joho smjertnje rani. Hižo při swojim wotkhadźe do wójny je susodam a wjesnym sam so jako prěni wjesny wopor woznamjenił a też prawo zdźeržał. Budź jomu cuza zemja lohka. Zańdźenu wutoru wotmě so posmjertna Boža mša w Khróśćicach. —

Wot 25. septembra sem je też naš wjesnjan **Jurij Walda** zhubjeny. Wón služeše pola wurunanskeje eskadrony ulanow Lippe. Staršej njejstaj hač dotal powěśće dóstałoj. Najskerje je padnył.

⁘

Z Ralbic. (Wuznamjenjenjo.) Syn serbskeje maćerje, Miklawš Rab z Ralbic, dźesatnik 6. komp. grenaděrskoho regimenta čo. 100, dósta za wobhladniwe zadźerženjo před njepřećelom wuznamjenjenjo „mjedźanu Friedrich-Augustowu medajlu“.

⁘

Z Kamjenca. Jara počesćowacej nekrologaj za našim † Francom Kralom z pjera universitnoho lektora k. professora Adolfa Černoho w Prazy, znatoho zahorjenoho přećela Serbow, přinjeseštaj tydźenik ‚Nowina‘, časopis za literaturu a kulturu a illustrowany tydźenik ‚Zlatá Praha‘. Wotmyslene přidaćo wobraza do poslednjoho je wšelakich zadźěwkow dla wuwostało. Snadź so pozdźišo hišće zmóžni. Přińdźemy w bliższim času na to wróćo.

Hospodarstwo.

W **zahrodach** a **zahrodkach** so mnozy prócuja, wšě drjewo prawje dołho zdźeržeć, kaž žerdki, koliki, spalěry atd., zo njepřetłaja. K tomu so wšelke srědki nałožuja. Najškódniši srědk mjeze wšěmi je **karbolineum.** Drjewo drje wone dołho zdźerži, ale za rostliny je to jěd, dokelž wšě rostlinske žiwjenjo w swojej blizkosći mori. Tohodla njesmě so karbolineum nałožować, hdźež drjewo z rostlinami hromadu přińdźe, kaž we zakrytych hrjadkach, pola spalěrow abo bunowych žerdkow.

⁘

Worješiny a też **kastanije** smědźa so jeno w novembru wobrězować, jeli nochcemy wulkeje škody načinić. Worješiny su radšo wysoko hač w nižinach. Kruch wobhladana; přinjese worješina wjele wužitka. Hdyž snadź też kćenjo jónu zmjerznje, přinjese potom na druhe lěto dwójcy telko płodow kaž hewak.

⁘

Hłowoncowe płoty drje su jara huste a hewak praktiske, tola hospoduja wjele insektow (překasancow), też tajkich, kotrež su sadowym štomam jara škódne. Tohodla tajke płoty njejsu jara radźomne.

Universita we Waršawje!

15. november 1915 běše za Polakow wulki dźeń a wostanje to nadźijomnje na wšě časy. Dwě wysokej šuli buštej na tutym jenym dnju wotewrjenej, w kotrymajž budźe wědomosć a wumjełstwo w pólskej rěči so wučić. Poł lětstotka su Polacy za universitu žadali. Štyri university měješe stare pólske kralestwo, w Krakowje, Lwowje, Wilnje a Waršawje. Waršawska sama měješe po zapiskach 3600 připosłuchari. Z pjećimi fakultami bu Waršawska 1817 wotewrjena, 1830 podtłóčena a 1862, nimale přerusčena, jako hłowna šula wobnowjena. Ruscy běchu wučerjo a w ruskej rěči wučachu. Polacy so university zdalowachu a 70 % wučomcow běchu Rusojo. Runje kaž universita bě techniska wysoka šula ruska. Přichodni ruscy officirojo na njej wuknjechu. Wot nawječorneje kultury bě Waršawa tak cyle wuzamknjena, a Polacy dóstawachu wědomosć a zdźěłanosć jenož w ruskej rěči a w ruskim duchu.

Kaž z wysokej šulu bě we Waršawje a cyłej Pólskej też ze srjedźnymi a ludowymi šulemi. Ruske gymnasije za hólcow a holcy stupichu na městno prjedawšich pólskich. Ludowe šule pak buchu wot Rusow bóle podtłóčowane hač spěchowane. Před 100 lětami měješe Pólska 35 % analfabetow, dźensa skoro 70 %. Privatne šule, w lěće 1905 wot Rusow dowolene, mějachu z tak wulkimi wobćežnosćemi bědźić, zo njemóžachu wjele wuskutkować. Ruska wustupuje tak rad jako škitarka mjeńšich słowjanskich narodow; z wjetša pak je jenož podtłóčuje. Hdyž bě Polakow w Haliču z awstriskoho „wotročstwa“ wuswobodźiła, bě prěnje, zo jich też wot cyrkwinskoho a šulskoho rozwučowanja „wuswobodźi“.

Po němskich dobyćach je za pólske šule so za krótki čas wjele stało. Wjele wjacy pak hišće čaka. Kaž to po ruskim zadźerženju přećiwo nim hinak być njemóže, nimaja Polacy ani zastojnikow, ani sudnikow, ani officirow, haj ani dosć wučeri a lěkari. Tu budźe rěkać dźěłać, štož što zamóže. A to budźe ćežko, dokelž je přichod njewěsty, lud zanjerodźeny a dowčra wot wšěch hižo husto zjebana. Njech płaći, štož gouverneur z Beseler při powitanju zastupjerjow nowinarstwa we Waršawje Napieralskomu praji: „Waše mjeno je mi znate, znaju też waše nowiny a nadźijam so, zo změja waše prócowanja k lěpšomu tutoho kraja wuspěch.“

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

22. nov. 1915.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa rězna waha	
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	79 - 84	132 - 138
2. młode, mjasne, njewukormjene, starše wukormjene	62 - 68	125 - 131
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	53 - 58	114 - 122
4. snadnje picowane kóždeje staroby	38 - 45	99 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	76 - 79	131 - 134
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	70 - 75	133 - 138
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	48 - 58	105 - 116
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 32	81 - 91
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	74 - 78	123 - 128
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	47 - 55	99-108
3. snadnje picowane	38 - 41	88 - 93
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	78 - 80	124—128
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	66 - 71	114—119
3. snadnje wuwite wot cyca	56 - 61	103—109
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	73 - 77	148 154
2. starše korme borany	64 - 70	138 —143
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	58 - 62	122—128
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

(K. M.) Wobkhodne jstwy immobilnejc etappen-kommandantury čo. 1 (XII. A.-K.) we Drježdźanach nowe město, je z Wulkeje Mišnjanskeje hasy 18 na Antonowu hasu čo. 33 tam (Hotel Schönfelder) přepołożene.

(Dny bjez piwa.) Korčmarjo w Nachodźe w Českej su mjez sobu postajili, dwaj dnaj w tydźenju žane piwo předawać a druhe dny tydźenja předawanjo na wěste hodźiny wobmjezować. (Přisp. Najskerje drje ludźo wjele pjenjez na piwo wjacy zbytne njezměja.)

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Gustav Thunig w Budyšinje

Założene 1865. **Dalokoreč̌ak 648.**

Najwjetši a najstarši wobkhod z hrajkami na městnje

Z tutym wozjewjam, zo je moja

wulka wustajenca klankow a hrajkow

zasy wotewrjena.

Kóždy kupc namaka w mojim hobrskim składźe to, štož pyta.

Moje 50lětne wobstaćo rukuje wam za swědomite a płaćizny hódne posłuženjo.

Znutřkowna lawska hasa 6. **Gustav Thunig** Znutřkowna lawska hasa 6.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Serbosław w Khrósćicach změje **prěnju njedźelu adventa, 28. nov.** popołd. w 4 hodź. swoju **měsačnu zhromadźiznu** z přednoškom k. wučerja Šustera wo narańšej Pruskej. — Wo bohaty wopyt prosy **předsydstwo.**

Nawoblečenjo z hłowakom 3,90

Mužace košle 2,00

Snadne płaćizny

za

normalne šaty, chenillowe rubiška.

Emil Wehrle

7 Jerjowa hasa 7

Bndyšin. **Założene 1870.**

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:
Stare wašnjo molowanja.
Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.
Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.
Polichromowanjo a pozłoćenjo woltarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.

Wobličenja a skicy darmo.
Z prima-referencami móžu służić.

Čišć knihičišćefnje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 49. | **Budyšin, 4. decembra 1915.** | **Lětnik 53.**

Rjeńša hač wšo druhe stworjena

„Spěwaj wšědnje a khwal hódnje, moja duša, Mariju.“ Tak abo podobnje přichodnu srjedu w našich serbskich cyrkwjach sebi zanjesu. Mariji spěwać je radosć, ju khwalić pak tež wužitk. A tak chcu k jeje swjedźenjej tu zaspěwać khwalobny kěrluš a hołdować jeje rjanosći a hódnosći. A wužiju k tomu słowa, kotrež namakach pola Albana Stolza, tak zahorjenoho česćowarja maćerje Božeje.

„Hdyž na wšě te sta a tysacy martrarjow spominam, na wšě te nadobne knježny, haj na same dźěći, kak z črjódami so dachu matrować swěrni swojomu Khrystusej; kak woni do zwěrjacych koži zašići a wot žadławych psow k smjerći honjeni buchu jako wosobna, Boža zwěrina — kak buchu woni ze smołu pomazani a žiwi zaswěćeni, spodźiwne Bóžske swj. Janowe muški — kak buchu pomału na wuhle a we wohnju na smjerć praženi a pječeni, kaž woruch z Arabije (před wołtarjom) — kak buchu zawutlenym lawam a tigram ćisnjeni, pšeńca wot zwěrjacych zubow rozmlěta — kak buchu jim zuby zražene, stawy z klešćemi wotšćipane, ćěło z wótrymi pazorami roztorhane, jazyk wurězany, dobry płód z winowoho pjeńka Jězusa Khrystusa: hlej, wšč te bolosće a wša ta krej su tola rjeńše a krasniše hač najrjeńša čerwjenosć na wječornym njebju, hdyž skoro hač do połojcy nad nim so žehli, abo dyžli rjećazk wokoło šije z čerwjenych drohotnych kamuškow a z parli, běłych kaž sněh. – Abo spominaj na tych, kotřiž před dobrymi tysac lětami ze Šotiskeje přijědźechu do tych lěsow a tonidłow, z kotrymiž bě tehdy Němska pokryta a začěmnjena, zo bychu njezdźěłanym pohanam křesćanstwo, rozswětlenjo a zbóžnosć přinjesli. Woni njemějachu kedźbu tu dźiwju njepłódnu zemju, njemějachu kedźbu tón hruby, pokhmurjeny splah, nic kedźbu te kurjawy a tu zymu, nic smjerć, kotraž přez mordarjow jim hrožeše. Woni su tam křesćanstwo prědowali, a jich skutk bě rjeńši, hač hdyž w oktobru słónco z kurjawu wojuje a ju roztorhnje a wotećěri, a rjana módra njedźela so zjewi.

A hlejće, tak su na swěće duše, te su rjeńše a spodobniše dyžli cyły widźany swět: jich rozswětleny rozom je jasniši dyžli słónco; přetož te ničo wo sebi njewě — jich měr je słódši dyžli ćicha nóc w lěće, tež tak khětře so njepominje — jich mysle rjeńše dyžli hwězdow frinkot a wone hišće wyše khodźa a dale dyžli hwězdy, k samomu Bohu — a štož činja, wunoša wjacy žohnowanja hač hórska rěčka, hdyž łuki a hona powodźa a młyny ćěri: te njewotběži do wodow morja, wone běži do morja wěčnosće — jich wutroba rjeńša dyžli zahrodka, połna kwětkow, přetož tam rosće a kćěje tak wjele lubosće a ponižnosće a přećelnosće a pokornosće. A kaž by škowrončk spěwał a pocpula wołała: tak so raduje duša k Božej česći a swoju knwalbu a swoj spew a swoj dźak scele wona horje k swojomu Bohu.

Kaž je swět potajkim połny krasnosće, tak je tež někotražkuli duša połna rjanosćow Božich. Rjanosće Bože, kotrež dušu debja, rěkaja pak Boža hnada. A hlejće, tejele hnady połna běše Marija, ta najrjeńša, najwosobniša duša mjez człowjekami. A we njej bě telko hnady, hač stworjena duša jeje wobsedźeć zamóže.

Tola njebě swj. Pawoł wjetši, kiž je tola cyłe pohanske kraje (k wěrje do prawoho Boha) přewobroćił a kotrež listy hišće nětkle nad křesćanstwom swěća a je rozswětluja kaž štyrnaće wěčnych lampkow před tabernaklom — abo swj. Pětr, na kotrohož je Knjez swoju cyrkej złožił — abo swj. Handrij, kiž z radosću so za Jězusowu wěru da křižować abo swj. Jan, tutón Jězusowy lubušk — abo swj. Franc Xaverius při swojim spodźiwnym skutkowanju w Asiji — abo hewak jedyn swjaty? Praj, kak z tym so ma?

Ach, što su wšě człowjeske skutki porno čistej, rjanej duši? A rjeńšeje, wot Bóžstwa přewzateje duše hač Marijneje na swěće tola ženje było njeje! Toho a tamnu abo druhich swjatych je bamž swjatych prajił — Marija pak bu swjata prajena wot Boha samoho. A to tež nic hakle po jeje smjerći: jandźel to na Božu poručnosć wozjewi: „Ty sy hnady połna.“

Druzy swjeći drje tež běchu połni Božeje hnady, ale hakle na kóncu swojoho žiwjenja. Marija pak bě to hižo wot spočatka swojoho byća. Marija bu bjez herbskoho hrěcha podjata.“

Takle khwali tutón wobhnadźeny spisowaćel mać Božu. A byrnjež na tak wustojne wašnjo, a byrnjež přez wšu krasnosć swěta Mariju wuzběhował: tak tola tež wón hišće dokhwalił njeje Marijneje duše rjanosć a krasnosć. Štó, luby čitarjo, što zamóže? Ty pak ju khwal, štož w twojich mocach je, a wona budźe spokojom z twojej khwalbu. Jenož njezabudź, zo sebi njeżada jenož khwalbu ze rtom a słowom, ale zo hódnje ju khwali, kiž jeje přikład sćěhuje. — A ty, Marija, wuproš nam k tomu wot swojoho Bóžskoho Syna hnady a pomocy. A potom budźemy ći jónu tež we wěčnosći khwalbu spěwać a z Tobu Twojomu Bóžskomu Synej, našomu Bohu.

Čistych dušow Kralowna.

Ludy bědźa. — W złóstnym howri tołku
Swět a zaslepjeny krej sej pyta. —
Wójna wusywa ze swojej dźowku,
Smjerću, skutki hrózbne helskoh' myta.
Njepřećel so łači z lesnej klamu,
Póžrjeć prawdu, njewinosć a swěru,
Zlemić ducha jasny zlět; — a jamu
Już je błyšću zrył a ćěmnu dźěru.

Ale njech też prudła zły duch wleče,
Njech też zuby křipjo z ješćom pěni, —
Njech so błyska, hrima w błudnym swěće,
Nam je z škitom jasna njebjes knjeni:

*

Słyš nas, čistych dušow lubowarka,
Napoj Serby Twoje z njewinosću,
Lubosću a swěru! Zakitarka:
Zakhowaj nas před złoh' ducha złósću!

Wójskow zbóžnych mócna wodźićerka,
Zhladuj na nas bědnych z wóčkom miłym!
Wójnu struchłu zastaj, Knježićerka,
Złósć wšu zlem, wróć pokoj z njebjes žiwym!

Zdźerž Ty naših synow serbsku spjatosć,
Sylń jich wolu, zašćěp do wutrobow
Čistosć, rjekowstwo a móc a swjatosć,
Bróni serbowskich množ sławu do wšěch dobow!

Kiž Ty swjatych wójska wodźiš, Maćer
Droha, budź też našich poručerka!
Wusłyš prostwu a naš horcy paćer:
Budź nam z nuzy wójnskej' wumožerka!

W Prazy, 29. XI. 1915. Józef Nowak.

Wójna.

Jendźelčenjo w Mesopotamiskej zbići.

Na wjacorych městnach w Asiji su dys a dys wojowanja. Spušćliwe powěsće wo nich pak kóždy króć njepřińdu. Nětkle wozjewi jendźelske ministerium za Indiju 25. nov. z Mesopotamiskeje (krajiny mjez rěkomaj Eufrat a Tigris), zo su jendźelscy wojacy, kotřiž běchu dźeń prjedy wo dnjo a w nocy wojowali, turkowske stojnišćo pola Ktesifona, 18 mil wot Bagdada zdalene, dobyli a při tym 800 Turkow zajeli a wjele bróni a nadoby dobyli. Štož běchu Jendźelčenjo zhubili, wobliča so na 800 mortwych a ranjenych. Skónčnje běchu Jendźelčenjo, dokelž woda njedosahaše, nuzowani, 3 abo 4 mil wot jich dotalnoho stojnišća cofać. (b)

To njerčka potajkim ničo druhe, hač zo buchu Jendźelčenjo zbići.

Rusojo na Balkanje.

Z wjacorych stron so piše, zo Rusojo w Besarabiskej 250000 muži hromadźa k wójnje přećiwo Bołharskej. Car je, kaž pisaja, wójsko wopytał a ministrej Pašičej pisał, zo bórzy ruska pomoc za Serbisku přińdźe. Jara wěrjo podobna wšak powěsć runje njeje. Kak chce Ruska tak sylne wójsko za krótki čas zwjesć

a wuhotować! A samo hdyž by so jej to poradźiło, puć přez Rumunsku so jej z ćežka wotewri, a tón přez čorne morjo njeje lóžši. (b)

Zo Rumunska mysle nima, so **před Ruskej kłonić**, dopokazuje powěsć, kiž 28. novembra z Bukaresta přikhadźa: Rumunske knježerstwo zakaza ruskim wójnskim łódźam, so Dunawje bližić. Při ruskej mjezy buchu we Dunawje miny kładźene. W energiskej noće wozjewi rumunske knježerstwo Ruskej, zo chce Rumunska pod wšěmi wuměnjenjemi neutralna wostać a namołwješe Rusku, zo by na tu neutralnosć dźiwała, kaž so słuša. (b)

Rumunski sejm bu 28. nov. wot krala wotewrjeny. W póselstwje, kiž kral čitaše, je wuprajene, zo wójnske wobstojnosće Rumunsku k wosebitej kedźbliwości napominaja.

Jasnišo wuprajeja tu nadótknjene myslički knježerstwu blizko stojace nowiny, wułožujo, zo su srjedźne mócnarstwa so wjele sylniše wopokazałe, hač je sebi to prjedy štó myslił. Njeby potajkim k lěpšomu Rumunskeje być mohło, přećiwo nim wojować. — To drje je powšitkowne přeswědčenjo w Rumunskej. (b)

Grichiska a štworozjednoćenjo.

Ze wšej mocu dźěła štworozjednoćenjo, zo by Grichisku na swoju stronu ścahnyło. Lubi a hrozy. Z čim lubi a što hrozy, što wot grichiskoho knježerstwa žada a što chce ze přizwolić, wo tym drje wšelake nowiny wjele pisaja, wěstosće pak z ćežka žane wědźa. Grichiska dyrbi swoje železnicy pola Saloniki do francózsko-jendźelskich rukow přepodać, swoje wójska pola Saloniki rozpuščić, wšě swoje mórske brjohi a wšě kupy wot jendźelskich łódźi za němskimi podmórnikami wuslědźować dać, k zjednoćenju słušace wójska njesmě na žadyn pad wubrónić atd. Milanska nowina „Secolo“ samo pisa, zo je štworozjednoćenjo Grichiskej wěste „přećelne“ ultimatum přepodało.

Lohke stojnišćo Grichiska zawěsće nima, dokelž francózsko-jendźelske łódźstwo před joho přistawami leži. Tu so tak prawje pokazuje, kak Jendźelska małe staty „škita“. Małeje Belgiskeje dla, kotrejež njestronitosć bě Němska „raniła“, Jendźelska Němskej wójnu připowědźi. Sama pak Grichisku wjele njesprawnišo a ćežšo podtłóčuje hač je to Němska z Belgiskej hdy činiła.

Kejžor Wylem we Wienje.

Prěni króć w běhu suroweje wójny wopyta němski kejžor Wylem swojoho swěrnoho zwjazkarja kejžora Franca Józefa. Póndźelu dopołdnja přijědže kejžor Wylem do Wiena. Schönbrunnske dwórnišćo Penzig a bližše dźěle města běchu rjenje wudebjene. Kejžorowy nastupnik arcywójwoda Karl Franc Józef a arcywójwodaj Franc Salvator a Karl Stefan kejžora na dwórnišću wočakowachu. We 11 hodź. bě kejžor na dwórnišću a radostny přiwysk přewodźeše joho na puću k hrodej. Powitanjo mjez kejžoromaj bě jara wutrobne.

Popołdnju přija kejžor Wylem ministra zwonkownych należnosćow barona Buriana, ministerpresidentow hrabju Stürgkha a hrabju Tisza, měsćanostu Weiskirchnera a wudźěleše wšelake wuznamjenjenja. Wječor w 7 hodź. kejžor Wylem zasy wotpućowa. Radosć nad wopytom bě na awstriskim kejžorskim dworje runje tak wulka kaž mjez cyłym awstriskim ludom.

Serbiskeje kónc.

Serbiske wójsko wjacy njewobstoji. Štož wojakow w albaniskich abo čornych horach w sněžy, zymje a hłodže wokoło błudźi, njejsu wjacy wójska, ale zrudne powostanki wójskow. Poslednje wojowanja běchu pola **Prizrena,** wo kotrychž so wot bołharskoho wjednistwa 29. nov. ze Sofije pisa:

Připołdnju bu po krótkim doraznym wojowanju město Prizren dobyte. 16000 hač do 17000 wojowarjow bu zajatych; 50 pólnych kanonow a hawbicow bu dobytych, tohorunja na 20000 třělbow, 148 automobilow a wjele wójnskeje nadoby. Ličba jatych rosće bjez přestaća.

Kral Pětr a ruski zapóslanc wjerch Trubeckoj staj 28. nov. popołdnju bjez přewoda wotjěchałoj; nichtó njewě, hdźe. Najskerje budźe z bitwu pola Prizrena, hdźež smy poslednje powostanki serbiskoho wójska zajeli, ze serbiskim wójskom kónc ze serbiskej wójnu. (WTB)

Monastir Serbojo hišće maja ale hižo so Bołharojo městej bliža a so jara praša, hač budźa Serbojo dołho dźeržeć chcyć abo móc.

Wo „kóncu Serbije“ pisa norwegska nowina „Morgenbladet“ takle: „Po podawkach poslednich dnjow dyrbi serbiske wójsko zadwělować. Poslednje dźěle joho kraja budźa bórzy dobyte. Joho wójska abo štož budźe z nich wyše, budźa dyrbjeć wućek w Albaniskej a Čornych Horach pytać. Joho móc k wojowanju, haj samo k wobaranju je złamana. Zjednoćeni a Bołharojo móža za někotre dny swoje wójska k druhim nadawkam wjesć. Prěni dźěl wulkeje wójny na Balkanje je wobzamknjeny. Tutu wójnu su zjednoćeni a Bołharojo z tajkej mocu a wubjernosću wjedli, zo ju do jenoho rynka z wubjernymi skutkami w prěnim času teje wójny stajmy: Wójsko z 250000 mužemi, drje najzmužićišim a cyle wójny swědomitymi, zbić a hač k dospołnej njemocy rozbrójić, k tomu hišće w kraju, kiž je ke krutomu wobaranju tak přihodny, z najšpatnišimi pućemi a z najwjetšoho dźěla w dźiwich horinach, hdźež z cyła žane puće njejsu a njepřestawace lijency a sněh wšě wojowanja nanajbóle wobćežuja. Wšitko to w běhu 6 abo 7 njedźeli dokonjeć, je tak wulkotny skutk, zo samo zmužite wojowanjo Serbow za swój kraj porno tomu haša. (b)

Wojowanja na italskich bitwišćach

přecy hišće njepřestawaja. Awstriske wjednistwo wozjewja 30. nov.:

Pokazuje so přecy bóle, zo chcedźa Italianojo tele dny, njech płaći štož chce, při Isonzu, je-li móžno, pola Görza někajki wuspěch wunuzować. Wčora nadběhachu na cyłej fronće wot Tolmein-a hač k morju, z wosebitej zasakłosću pak přećiwo našimaj wobtwjerdźenjomaj (pola Görza a Tolmein-a) a přećiwo sewjernej stronje wyšiny Doberdo. Wustorki přećiwo našim hórskim stojnišćam pola Tolmein-a so bórzy złamachu. Naše wobtwjerdźenja pola tolmeinskeje hłowy stojachu popołdnju pod přebiwacym wohnjom. Potom sćěhowaše pjeć sylnych wustorkow přećiwo sewjernomu, wjacore słabše přećiwo južnomu wotrěžkej. Runje tak mało pomhachu wjacore nadpady na Plawu. Wšě buchu pod jara sylnym škodowanjom za njepřećela wotražene. Před Görzskej hłowu su jara sylne mocy wšěch frontow zjednoćene. Njepřećel přimaše wčora pola Oslavije. Bu wotraženy. Jenož wuzki kusk fronty bu wo něšto wróćo wzaty. Görz dósta w nocy zasy něhdźe 100 ćežkich bombow.

Na wotrěžku wyšiny Doberdo započachu so po štyrihodźinskim přihoće z artilleriju nadběhi wosebje sylnje a wutrajnje na monte San Michele a San Martino. Na monte San Michele wotrazy Budapestski honvedregiment 1 wósom nadběhow krawnje. San Martino bu tři króć z wulkimi črjódami přimany. W surowym běděnju zdźerža tu honvedregiment 4 swoje stojnišćo. (b)

Dźeń jako dźeń tesame dźiwje nadběhi z přecy nowymi mocami, ale do prědka Italscy njepřiňdu. Štož tu Awstriscy traja a wutraja, nima runjeća we wójnskich stawiznach.

Na **wječornych a rańšich** bitwišćach njebě wjetšich přeměnjenjow.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wójnske powěsće.) Na wječornych bitwišćach je jako 19. syn našeje wosady we wójnje wumrěł:

Pawoł Čórtich z Boranec, dobrowólnik we pěšim regimenće čo. ... Wón běše hakle 6 njedźeli w polu, bu 22. novembra pola Yperna na straži do hłowy třěleny a přińdźe smjertnje zranjeny do lazareta we Werwicku na belgisko-francózskich mjezach, hdźež hišće samsny dźeń wumrě a hdźež bu tež nazajtra w předměsću Komin pokhowany.

Zbožo při njezbožu měješe

Pawoł Krawc z Měrkowa, wojak we pěšim regimenće čo. ... Wón so na Wšěch Swjatych pola Yperna w roztřělanej třělnej hrjebi zasypny. Dokelž pak bórzy druzy wojacy na stražu přińdźechu, joho tući wurychu, tak zo ze snadnymi zranjenjemi woteńdźe.

⁘

Z Khelna pola Radworja. (Knježna — Zapozdźene.) Knježna Khata Krawcec, dźowka tudomnoho kublerja Augusta Krawca, zastupi před dwěmaj lětomaj do klóštra benediktinkow w Endenichu pola Bonna nad Rheinom. Lětsa 30. julija bu po derje wobstatym pruhowanskim času zadrasćena (= za knježnu přiwzata) a dósta klóštrske mjeno „Borbora“. — Po našim přeswědčenju je we nowym powołanju swoje zbožo namakała.

⁘

Z Marijneje Hwězdy. Kónc zańdźenoho tydźenja witachmy tu pěškow 1. komp. I. wurunanskoho bataljona 4. regimenta čo. 103 z Budyšina. Wojeńscy hosćo wot Sprewje su khětro žadni pola nas. Dlějše pólne wuwučowanjo wjedźeše jich do našeje blizkosće, a tuž wužichu přileżnosć a wopytachu klóštr. Jako wjednik služeše jim wojeński wobdźělnik z Kulowa. Je dźěn tam cyła črjóda Serbow při Budyšskim pěšim regimenće. Wojacy chcychu swój wobjed, za kotryž mějachu trěbnu cyrobu sobu, sami přihotować. A tuž mějachu jich kucharjo połnej rucy dźěłać a khwatachu cyłkej doprědka. zo by jěść hotowe było, hdyž doćehnje. Při tym přińdźe znaty klóštrski kadob zasy k česći. K wupjelnjenju jědźneje kharty doda klóštrske knježstwo to a tamne a knježny zwjeselichu wojakow ze wšelakimi khłóšćeńkami. A dobre klóštrske piwo dachu sebi jako připitk słodźeć. Prjedy hač tych 150 wojeńskich „pachołow“ — hižo we wyššej starobje — wottud ćehnješe, buchu woni přez njewšědny dar překłapjeni. Knježstwo dari jim dwě sornje, kotrejž wojacy potom najprjedy po klóštrskim dworje na kijach wokoło nošachu k wobhladowanju po wašnju Kanaanskich a potom podachu so po drózy wróćo do Budyšina. Telefoniscy skazachu sebi połk, kiž jim napřećo přińdźe, a ćehnjechu z hołkom a tołkom do města nutř, powšitkowne spodźiwanjo a wjeselo wubudźejcy. Na tón dźeń budźa wobdźělnicy zawěsće rad spominać. Z tutymi wojeńskimi hosćemi je we běhu wójny ličba 3000 překročena, z dopokazom, zo rady tu přikhwataja a so tež lubje witaja.

⁘

Z Kulowa. Dwaj sobustawaj našeje wosady buštaj zasy we wójnje wuznamjenjenaj a dóstaštaj železny křiž II. rjadownje: zastupowacy reservist, kněžkař Jurij Močink z Nowoho Hóska a dźěłaćeŕ Měrćin Kubš z Kulowa, kotryž je wójnski dobrowólnik.

Prěniši dźěše z towaršom, hdyž hišće kulki jeno tak frunčachu, zo by wjednika kompagnije, kotryž bě ćežcy ranjeny, z tohole kulkatoho njewjedra wotnjesł a wumoži joho tak před zajećom. Wobžarujomnje přisadźi Močink při tym sam jene wóčko.

Naše towarstwa.

Serbosław w Khrósćicach.

Zańdźenu njedźelu 28. nov. měješe naše towarstwo swoju měsačnu zhromadźiznu. Knjez wučeŕ Šuster měješe jara wobšěrny a zajimawy přednošk wo swojim pućowanju we Mazuriskej a jeje bitwišćach. Wón běše na prózdninach cyły mazuriski kraj wot rańšoho morja hač do Galiciskeje z joho bitwišćami přepućował a pokazowaše wšelake wěcy, kotrež běchu Rusojo w třělnych hrjebjach ležo wostajili, kaž ruske patrony, knefle, jenu kozaksku čapku a hlebiju a druhe zajimawosće. Dale měješe knjez kubleŕ Špitank ze Zejic nic mjenje zajimawy přednošk wo swojim pućowanju na nawječornym bitwišću. Běše pobył w Sedanu, Chernewille, Lille a Laonje, w kotrymž poslednišim běše 3 dny přebywał. Rěčeše wo krasnej kathedrali tutoho města, wo kasarmach, kotrež su nětko wot našich wojakow wobsadźene, wo arsenalu, hdźež maja naši swój „Funkenstation“, a wo transportach z ranjenymi wojakami. Skónčnje namjetowaše knjez zapósłanc Kokla, zo by so zasy jónu założeński swjedźeń wotměł; zo bychu so tak wšitke sobustawy Serbosława hromadźe widźeli (je jich přez 120), rěčeše też wo wuradźowanjach sejma a wo provincialnych wustawkach, kotrež katolske hornjołužiske wosady přichodnje dóstanu. Předsydstwo a wubjerk Serbosława wostanjetaj w nowym lěće njepřeměnjenaj. mš.

Dźiwadłowy wječor w Ralbicach.

(Zapozdźene.)

Při rjanym wjedrje swjećachmy lětsa swoju kermušu, ćiše a měrnje, kaž sebi to wójnski čas žada. Zo pak njebychmy też při kermuši na swojich wojowarjow zabyli, wuhotowa towarstwo kat. młodźencow njedźelu we Waldźic hosćencu dźiwadłowy wječor za „Dźak domizny“. Přepjelnjena běše Waldźic žórla a knjez kapłan Mič móžeše we swojej powitanskej rěči hosći ze wšěch wosadow postrowić. Wón spominaše na zrudny wójnski čas a našich wojowarjow a rozłoži we dlějšej rěči wužitk a spomoženjo „Dźaka domizny“. Namołwješe přitomnych w bohatej ličbje k towarstwu přistupić a pokazowaše na winowatosć, kotruž mamy, swój dźak wotrunać z darom, zo bu naša domizna před njepřećelom zakhowana. Na to hraješe so knj. Wingerowa hra: „Na wumjeńku“. Tuta je tak powučaca za naše žiwjenjo, dokelž nam wobraz z njoho pozkića. Hrajerjo a hrajeŕki běchu sebi wulku prócu dawali a předstajachu hru jara derje, hačrunjež hakle prěni raz z wjetšej hru wustupichu. Powšitkownje žnějachu dźak a připóznaćo. Na započatku a na kóncu spěwachu so też někotre wójńske spěwy. Tak běše so wječor derje poradźił a wulcy spokojeni podachu so přitomni na dompuć wobkrućejo, zo je so wšitkim derje spodobało. Za „Dźak domizny“ pak móžeše so nahladny pjenjez wotedać.

Cyrkwinske powěsće.

Kardinal Bauer †.

We Wołomucu wumrě 26. nov. kardinal a wjerch-arcybiskop dr. Franc Bauer po dlějšej khorosći. Rodźeny 1841 bu wón 1863 po wubjernych studijach na měšnika wuswjećeny. Lěta 1872 powoła joho kardinal Schwarzenberg jako professora exegesy nowoho zakonja na universitu do Prahi, hdźež 10 lět spomóžnje skutkowaše. Też wjacori z našich sakskich duchownych su joho wučomcy. 1882 bu wón jako biskop do Brna a 1904 jako arcybiskop do Wołomuca powołany. Nadobo z tak zahe zemrětym Wienskim arcybiskopom dr. Naglom powyši joho bamž Pius X. 1911 na kardinala. Wón bě swěrny pastyŕ swojoho stadła. Jako nabožny spisaćel pisaše wón też do časopisa za katolskich čěskich duchownych. R. i. p.

Kardinal z Hartmann w Romje.

Drje po přeću swjatoho wótca je Kölnjanski arcybiskop kardinal z Hartmann so do Roma podał, zo by na přichodnym bamžowskim konsistoriu so wobdźělił.

Kardinal z Hartmann přijědże štwórtk 25. nov. do Roma a bydli pola ingenbohlskich křižnych sotrow. W Świcy bě Einsiedeln wopytał a tam też z biskopom z Chura so zetkał. Hač do Chiasso měješe wosebity wóz pruskeje železnicy a wot tam italski. Italske knježeŕstwo wopokaza so z cyła při joho pućowanju jara přećelne. W Milanje přenocowaše wón jako hósć kardinala Ferrari.

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(15. pokračowanjo.)

Bóle pak hišće hač nanowa smjerć trjechi maćerina smjerć dźěći, přetož zwjazki z maćerju su husćišo krućiše a nutrniše. Što běše mać, to zhonja dźěći hakle prawje, hdyž je hižo zańdźeliła lubej wóčcy k poslednjomu sparej. Wosebje začuja to, doniž su hišće njedorosćene, přetož „nad maćeŕnu wutrobu na swěće žana“. Po smjerći widźa, zo bě jich mać najlěpša a najlubša, zrozemja wěrnosć słowow: „Naša mać je tola přemo wšěch matkow“. Haj, „dźěći su žatka, hdyž zemrě jim matka“; za nje so potom husto nichtó starać njecha, wšudźom su na puću; na syrotkach potom njeje dobreje nitki; ale njech človjekojo też hroznje činja, Bóh na nje njezabudźe, je jim dobry nan a lubosćiwa mać: „Bože słónčko też na khudu khěžku luboznje hlada“; syrotkow křižik je ćežki, ale „Bože najlubše dźěći často najćežši křiž noša“. Zrudnje je w domje, hdyž je maćeŕka do wěčnosće wotešła, wosebje hdyž wokoło nana stoji čŕjódka drobnych dźěći; wutroba so jomu koči při prašenju dźěći za lubej maćeŕku kaž Zejleŕ to spěwa:

Tu spi sprawna mandźelska,
Tu we rowje khłódnym,
Zahe ty sy wumrjeła
Dźěćom swojim ródnym.

Hórke sylzy zapłače
Mandźelski, hdyž praša
So joh' dźěćo najmłódše:
„Hdźe je maćeŕ naša?“

Potom wšak móže trjebać trósta zemrěteje mandźelskeje, kotryž jomu w kěrlušu wupraji:

So tola pře mnje njerudź jara,
Zo sym ći zahe wumrěła.
Spomń, zo Bóh za tebje so stara;
A hdyž će boli wutroba,
Dha rjekń: tón Knjez je činił to,
Kiž jara mudrje wjedźe wšo.

Cyłu jěru ból a zrudoby wboheje syrotki při smjerći droheje maćeŕki wupraja nam Čišinskoho „Syrotka“:

1. Wjac nichtó njeswěći, wšo hižo k měrej.
Kónc wjeski jeno w mólčkej khěžcy, šěrej,
Hišće miškri swětleško so přez wokniješko.

2. Tam holčka hłowu khila na posleško.
Mać w smjerći zblědnjenu za ruku skuba,
A płače, rucy łama, stona ćežko:

3. „Ach wostań, ach wočiń woči, maći luba!“
A won, won styskna z mólčkej' khěžki khwata.
A „maći! maći!“ płačo šepta huba. — —

4. Hat w khójnach ćichi je a pola hata
Je kapałka a w kapałcy mać Boža - -
K njej wbohu holčku sćežka wjedźe znata.

5. Šepot přez rohodź tak cuni žołmy woža,
A w khójnach dźiwnuške so noša hłosy,
Kaž zrudne echo zhubjeneho zboža.

6. Tam holčka kleči, hraba so za włosy
A w moše wóčcy studźi wupłakanej
A hórcy skorži, žałosći a prosy:

7. „Nan na keŕchowje! Maćerje też žanej'
Nětk nimam wjac! A sama! — Zrudnu, maći,
Wzmi z maćerju mje sobu k lubom' nanej ...“

— — — — — — — — —

Tu holčku k njebju njese jandźel měra.

Też Zejleŕ spěwa nam, kak zrudnje je za syrotu, a kak wona wopuščena skorži stwórbje swoju bolosć:

1. Šła syrotka do haja,
Hdyž lisćo spaduje.
Ju wšitke keŕčki znaja,
K nim wona rěčeše:
„Praj brězyčka ty běła,
Ha hdźe maš lisćičko?“
„„Ja lisćičko sym měła,
Nětk je mi spadnyło.““
„O zróstna bréza běła,
Bjez lisća we hajku,
Ja sym też něhdy měła,
Ach lubu maćeŕku.“

2. Šła syrotka je k holi,
Tam pada wołmina,
Duž wutroba ju boli
A rjeknje zrudnuška:
„Ty jědła w lěsu rjana,
Praj, hdźe maš wołminu?“
„„Ach hladaj, hač njej' žana
Na mojim korušku?““
„O žołta wotpadana
Wot jědle wołmina,
Ja sym też měła nana,
Ja khuda syrota!“

3. Šła syrota je k roli,
Tam k roli pohrjebnej;
Ju wutroba tak boli,
Ma wóčcy płačitej.
„Praj, lipa lisćowata
Při wrotach keŕchowa,
Hdźe twoja pycha znata
Je z hałzy wostała?“
„„Z tym lisćom je so stało,
Z nim nanka, maćeŕku,
Zo by so derje spało,
Sym zwodźewała tu.“

Hdyž je maćeŕka zemrěła, su traš dźěći hišće drobjata a nan hlada potom, zo by jim druhu maćeŕku namakał. Ale ta traš přińdźe do domu, nic dźěći dla, ale kubła a wobsedźeństwa dla; dźěći su ji jenož njeluby přidawk, kotryž by najradšo wotbyła; hdyž pak to njeńdźe, potom njekćeja jim zbožowne

Ratařstwo a drohota.

Zajimawy nastawk namakachmy w „Augsb. Postztg.“ čo. 522 z napominanjom za ratarjow, kotryž chcemy tež tu woćišćeć:

„Njepřestawajcy postupowaca a přewulka drohota na wikach žiwjeńskich srědkow je w najšěršich worštach sprawne rozhorjenjo zawinowała. Ze wšěch stron napominaja liferantow žiwjeńskich srědkow, zo bychu we tutym času powšitkownych woporow spomoženjo cyłka (wšitkich) tola nad wužitk jenotliwych abo nad dźiwanjo jeno na paršonske interessy stajeli. W poslednim času běchu so tež wjacore burske towarstwa z prostwu na swoje sobustawy wobroćiłe, hdyž bě rozhorjenjo dla přewysokich płaćiznow běrnow a tež dla snadnoho poskićowanja běrnow na předań we wšelkich krajach a wokolinach, wosebje we nawječornej Němskej hižo jara postupowało. Wosebje spomnjenja hódne je napominanjo burskoho towarstwa w Trieru w zwjazku z nim zjednoćenoho Trierskoho towaršnoho zwjazka, kotrež časopis „Trierski bur“ čo. 10 wozjewja. Mjez druhim wón pisa:

„Płaćizny žiwjeńskich srědkow su w času wójny jara postupowałe.

Za małych ludźi su běrny (neple) hłowna cyroba. Je wučinjenc, zo nětčiše přiwožowanjo běrnow potrěbnosće małych ludźi njespokoja. Tuž je w khudych ludowych worštach nuza nastała.

Tohodla powołamy so na wótčinske zmyslenjo našoho ratařstwa a nadźijamy so kruče, zo wobsedźerjo wjetšeje mnohoty běrnow tesame tež hnydom na wiki podadźa. Ratařstwo njedyrbi porok na so sćahnyć, zo je přez zadźeržowanjo joho płodow so wójnska nuza pohóršiła.““

We wosebitym wokolniku, kotryž je Trierski zwjazk zjednoćeństwow na jomu podstajene towarstwa wudał, rěka dale:

„Z wjesołosću směmy wuznać, zo su lětuše běrnjace žně we wšelakich krajinach, kotrež tutón płód plahuja, po kelkosći a kajkosći spokojace byłe; w někotrych krajinach běchu samo wurjadnje bohate žně. Z połnym prawom wočakuja tohodla konsumentojo, zo lětsa za zymu wulku mnohosć běrnow po poměrnych płaćiznach dóstanu, a to ćim bóle, hdyž dyrbi so z druhimi žiwjeńskimi srědkami, kotrež su tež tak podróżene, ale so parować njehodźa, tola lutować.

Napominamy tohodla cyle raznje wšitkich běrny-plahowarjow nad Rhynom, zo bychu wšě běrny, kotrež za swój dom njetrjebaja, hnydom swobodnomu předawanju přepodali. Je to wótčinska winowatosć, zo so wšěch wosebitych přećow a wosebitoho wužitka wzdamy a w tymle ćežkim času pomhamy hrožacu katastrofu wotwobroćić, kotrejež sćěhwki bychu njepřewidźomne byłe. Burstwo nad Rhynom njemóže a njesmě so tu zapowěsć. Njezapomńmy też, zo su runje te woršty ludu, kotrež su najbóle na tunje zastaranjo z běrnami pokazane, też w swojim času za škitace cła, kotrež ratařstwo Němskeje žadać dyrbješe, wustupowałe.“ “

W tych słowach pokazuje so zwjeselace zapřijećo začuwanja winowatosće a zmysł za sprawnosć. Spomnjenja hódne za ratařstwo je pokazowanjo na to, zo konsumentojo, kotříž su w swojim času ratařstwu pomhali wo přizwolenjo zakitanskoho cła w interessu za zežiwjenjo luda, wosebje we wójnje, dźensa z prawom přisłušne zastaranjo ze žiwjeńskimi srědkami wočakuja, a zo je njemudrje, hdyž ratařstwo w swojim samsnym interessu na to njedźiwa.“

W samsnym časopisu so wozjewja, kak je zapósłanc krajny ökonomiski radźićel Herold w zhromadźiznje ratařskoho wokrjesnoho towarstwa w Münstru rěčał a drohotu wšelakich zežiwjeńskich srědkow wujasnjował. Nochcemy tu cyłe dołhe wułožowanja sobudźělić ale jeno na skónčace słowa spomnić, hdyž mjenowany přednošer praji:

„Hdyž pak w našim času burskomu ludej powšitkownje dla přewysokich płaćiznow telko porokow činjachu, maja so te cyle raznje wotpokazać, wosebje hižo hdyž ma knježeństwo rjadowanjo płaćiznow w rucy. Runje też zasudźamy, hdyž wobkhodnistwu, překupcej a přemysłu so zamołwjenjo toho z porokami připisuje. Hdyž su so někotři přešli, njemóža so tohodla cyłe klassy powołanjow zamołwite činić. Město toho, zo přećiwo sebi wojuja, dyrbja wšitcy přezjene skutkować, z dowěru jedyn k druhomu, zo bychu za powšitkowne spomoženjo skutkowali a je spěchowali. Kaž před njepřećelom wšitcy, bohaći a khudźi, wysocy a nizcy; měšćan a bur z jenajkej woporniwosću najwjetše ćeže znjesu, a jako rjekojo swoje žiwjenjo za wótcny kraj wopruja, tak maja tež doma wšě woršty ludu so wšěch wosebitych zaměrow wzdać a jeno w interessu powšitkownoho zboža skutkować. Tak potom tež wěsće wšěch našich njepřećelow pobijemy.“

---

dny, ale „macocha je cyły prut, zły prut“, a „žana macocha njeje hórša hač ta, kiž dźěći krjuduje“. Wěrno je, zo „wudowc skerje žonu namaka, hač syrotki mać“. Potom móže so stać, štož nam ludowa pěseń powěda, zo syrota k maćerńomu rowčkej běži a maćercy skorži a ju prosy, zo by so zasy wróćiła:

„Moja luba maćer,
Pój ty zasy domoj.
Macocha mje bije,
Pod ławu mje ćisnje.
Hišće mi rjeknje:
„Lež, ty zhniły sćerbje!“

Ćišinski nam spěwa wo horju a bolosći wboheje syrotki, kotraž sebi přeje, zo mohła z łastojčkami sobu lećeć, preč ze wšoho hubjenstwa do zbožownišoho kraja:

1. Łastojčki so hromadźa,
Rěča sej, kak přez wysoke
Horiska so podadźa
A přez morjo přez šěroke.
2. Kak njebjo módre kće,
Swojim młodym ćikoceja,
Kak tam słónco horce je;
Na puć tak je namołwjeja.
3. Ćikoceja Božemje
Tym, kiž z nimi dobri běchu;
Prečku puć jich dźensa dźe,
Z dwora wupjerchnu přez třěchu ...
4. Holčka hlada syrotka
Na dworje za łastojčkami,
Wóčko połne sylzow ma:
„O bych mohła lećeć z wami!
5. Macocha zła pospochi
Na mnje třase złósć a złobu.
Łastojčki wy dobre mi,
Wzmiće mje, ach wzmiće sobu!“

Hišće jedyn druhi nutrny spěw wo syrotcy je nam samsny basnik zanjesł, powědajo wo jeje podeńdźenjach „w Božej nocy“:

1. Bože dźěćo jězdźi po domach,
Dźěći we jstwach jima jusk a strach ...
„Tebje, njekničomnoh' hepjelu,
Z rumpodichom sobu pósćelu,
2. Zo bych z wočow tebje wěčnje měła,
Z přemjeńkom tym njeměła wjac' dźěła.“
Macocha na holčku bijo borka,
Z hroznym klećom kurjo ze jstwy storka.
3. Płačo z dworom běži syrota,
Płačo w snězy přez wjes tupota,
Běži w runej měrje do khójnow,
Hdźež ma Boža martra ćichi skhow.
4. Často bě tam w sylzow paćerju
Wołała za njeboh' maćerju.
Do sněha tam khudźinka so klaka,
Hraba za křiž, prosy, skorži, płaka:
5. „Jězusko, ty rad maš syrotki,
Wobradźeš jim wbohim dobrotki,
Dźensa jandźelkow jim z njebjes daš,
W šuli rjenje rěčał knjez nam naš.
6. Bože dźěćo dźensa z njebjes stupi,
Dobrym dźěćom wozyčk, wowcki kupi,
Krušwy, poprjancy a worjechi,
Z prutom wušwika pak njeplechi.
7. Posł'chaj, lube Jězudźěćatko,
Hdyž će khude prosy kurjatko!
Ja chcu posł'chać, wuknyć, dźěłać pilnje,
Ale dźensa tule zastań smilnje!
8. Hdyž z tym połnym wozom přijědźeš,
Dyrbiš jowle wobradźeć mi też.
Syroćinku mólčke bola tupki,
Zamkaju so wóčkow mučne pupki.
9. A kak rjeńko horka wulku jstwu
Ze swěčkami rozswěćili su.
Bože dźěćo z njebjes jědźe dele
A ma hrajkow telko, telko wjele.
10. Jandźelki tak rjenje spěwaja,
Na mnje z lubosću so směwaja,
Włóski, lička, čoło majkaja,
Z wowckami sej ze mnu hrajkaja.
11. Lube, złote Jězudźěćatko!“
Wo snje wjeseli so kurjatko.
Z dala klinča zwony Božej' nocy,
Khwala lubosć njebjeskeje mocy.
12. Na křiž, na holčku sněh popaduje,
Z hubu lodowej sněh w khójnach duje — —
Boži dźeń, hdyž ludźo ke mši dźěchu,
Zmjerznjenu ju namakali běchu.

Ze wšěch tych basnjow a prajenjow je widźeć, kak zakorjenjena je w čłowjeskej wutrobje lubosć k maćeri a kak ćežko je, maćerne město po jeje smjerći derje wupjelnić. Prěnje dźěći su přecy cuze, njejsu mjaso wot samsnoho mjasa, krej wot samsneje krewje a tak njejsu naturske zwjazki mjez prěnimi dźěćimi a přirodnej maćerju abo přirodnym nanom. Čłowjekej pak je ćežko, połnu, njesebičnu maćerśku, staršisku lubosć dać dźěśću cuzeje krewje. To čuje hižo też dźěćo, čuje, zo lubosć druheje maćerje njeje tak nutrna cyła, kaž lubosć prěnjeje, ródneje maćerje a to płodźi potom też hižo w dźěśću někajku njedowěru a dźěćo njeda też cyłu lubosć a tak nastanje njezbožowna wotkhilnosć. Hdyž rěka, zo „je lubosć bolacym wutrobam najlěpši balsam“ a „lubozne słowčko khorej wutrobje lěk“, kak wulku lubosć dyrbi to druha mać syrotkam přinjesć! Jenož wulka lubosć njedorozemjenjo wotstroni: „Štóž chce lubosće brać, dyrbi prjedy lubosće dawać.“ Křiwda by była, hdy bychmy chcyli přirodnym maćerjam lubosć k dźěćom wotprajić, ně nawopak, kaž też přisłowo praji: „Macocha (přirodna mać) dźe druhdy přez prawu mać.“ Ćežke, jara ćežke pak je jeje powołanjo, wosebje hdyž dźěći hižo trójšku rozemja abo hdyž „dobri“ ludźo wšelake rěče do dźěći duja.

(Přichodnje dale.)

Kak kejžor Franc Józef ze swojim staruškim lěkarjom wobkhadźuje.

Też w najkrućišej khorosći kejžora Franca [illegible] rukomaj wupruhowanoho swěrnoho staroho lěkarja dwórskoho radźićela dr. Józefa Kerzl-a. Staruški awstriski knježićer njeje pak zawěsće pacient lohkoho wobkhadu, dokelž joho njewustawaca dźěławosć a wjesołosć k dźěłu dowola jomu jara ćežko wotpočinka wužiwać a lěkarsku poručnosć wobkedźbować. Ale dr. Kerzl wšak njeje čěłny lěkař jenož, ale wón stoji monarchej też po čłowjesku jako přećel wosebje blizko, tak zo smě sebi tu a tam drje swobodniše a krućiše słowčko, dowolić, kotrež ze rta druhoho njeby dowolene było. Runje tutón njeceremonielny raz wobkhada mjez kejžorom a joho lěkarjom rukuje najlěpje za to, zo dr. Kerzl swój wulki wliw na kejžora stajnje a přecy přećišćeć zamóže. Najbóle je bjesada mjez wjerchom a lěkarjom na woprawdźe žortowacy tón zhłosowana, dorazne znamjo to, kak je dr. Kerzl zrozemił, sebi pola kejžora Franca Józefa cyle wosebite wuznamne stojnišćo wudobyć. A woprawdźe je dr. Kerzl w cyłej habsburgskej monarchiji jenički čłowjek, kotryž smě sebi bjeze wšoho požadanja w kóždym móžnym času za dźeń k monarchej zastupić. Wjele k tomu přinošowało, zo staj so kejžor a lěkař tak zbližiłoj, je drje přede wšěm to, zo staj wobaj jenak staraj a zo wobaj jenajkomu žiwjeńskomu nahladej hołdujetaj. Kejžor Franc Józef jako pacient pak tola swojomu lěkarjej často dosć ćežow čini, kotrež pak tón jenož přez energiske wobstaćo na swojim žadanju wostronić wě.

Hakle za čas poslednjeje khorosće dóńdźe wjacy króć k wjesołym připadam, w kotrychž přeća kejžora a woła lěkarja khětro ze sobu bodźeštej. Kejžor sebi najebać swojoho krutoho zazymnjenja přeješe, Schönbrunn wopušćić a to na kóždy pad, Kerzl pak jomu hrožace zahorjenjo płucow wozjewješe. Tola też to joho njepřeswědči, doniž jomu lěkař z Wienskim profesorom njehrožeše, kotrohož by dyrbjał hnydom k pomocy zawołać: „Poruča-li Majestosć druhu diagnosu a swobodny wukhod z hrodu, bych za to był, zo so jedyn profesor z Wiena spowoła.“ „Jenož tole nic“, wotmołwi spěšnje kejžor. „Tuž hižo radšo doma wostanu.“

We wysokich lětach dr. Kerzla je wězo zrozemliwe, zo je wón też druhdy wot zazymnjenja abo podobnych domapytanjow potrjecheny. Potom kóždy raz Franc Józef rólu lěkarja hraje. To je hnujace, kak so kejžor wo swojoho lěkarja w tajkich padach stara a kruće na tym wobstoji, zo by so Kerzl hladał a na so kedźbował. Junu přińdźe swěrny lěkař mócnje so zazymniwši ke kejžorej a skorženje, kak jara joho šija boli. „Haj, mój luby Kerzlo, tuž dźiće pěknje hnydom domoj, čińće Priesnicowe wobwjazki, a ja chcu was potom hakle zasy widźeć, hdyž budźe wam cyle derje“, běše kejžorowa wotmołwa. Hdyž chcyše lěkař runje woteńć, zawoła joho hišće kejžor w durjach wróćo, posydny so k pisakej a napisa regularny lěkarski recept a poda jón lěkarjej ze słowami: „Wot tohole wzmiće trójcy wob dźeń połnu łžicu!“ „Ale Majestosć!“ wopraša so lěkař starosćiwje, „sym dha hižo tak khory, zo mam lěkarstwo brać?“ Kejžor so směješe a čisny recept zasy na stronu: „Cyle prawje, hdyž sebi mój recepty zapisujemoj, potom dyrbi jedyn z naju hižo khětro strašnje khory być!“

Hdyž nětkle też w ćežkim času starosć a strach wo staruškoho kejžorowu strowotu woči cyłeje Awstriskeje a z njej też zwjazkarskeje Němskeje na Wien złožujetej, dha tola wědomjo wšitkich změruje, zo so pacient njemóže w lěpšimaj rukomaj namakać, jakož w rukomaj swojoho swěrnoho staroho lěkarja.

Renatus.

Wšelćizny.

Jara spěšne wotsudźenjo.

We Wulkim Lichterfeldźe na wikach zapowě so njedawno rěznik, zo nochcyše mjenje mjasa wotedać, hač punt. Žónska, kotraž jeno poł punta trjebaše, wozjewi to wyšnosći. Za dźesać mjeńšinow bě tam wohnjowa wobora, składže cyłe rěznikowe wěcki na swój wóz a dowjeze to do rěznikowych klamow, kotrež buchu hnydom na to policajscy zawrjene. Mjez wobskorženjom a wuwjedźenjom khostanja bě drje so mało přez dwaceći mjeńšinow minyło.

⁘

Při hońtwje do wóćka trjechena.

W Eckartsbergu bě hońtwa. Ćrjódka mjeńšich dźěći bě hajńkow z nazdala sćěhowała. Tu bu nadobo 7lětna šulerka Marta Wendlerec wot jenoho zabłudźenoho šrótowoho zorna do wóćka trjechena. Wo zbožu móže so rěčeć, kaž lěkař praješe, kotryž bě zorno zasy wućahnył, zo widźenjo njeje wobhrožene.

⁘

Student lěkarstwa dyrbješe z wočnym špihelom pacienta přepytować. Dołho hlada z nastrojom do wóćka a potom nadobo wurazy: „Spodźiwnje, cyle spodźiwnje!“ Zasy hlada a přepytuje a potom skónčnje z hłowu wijo dźeše: „Tajke wóćko hišće widźał njejsym. To dyrbi cyle nowa khorosć być. Sće so hižo tohodla někoho prašał?“ „Haj“, rěkaše krótka wotmołwa. „Muž, kotryž je mi tesame zasadźił, měnješe, zo je to rjany kus škleńcy.“

⁘

Wotćahować — (subtrahować) njeje tak lohke ličenjo. Knjez wučeŕ je w ličenju nětko k wotrěžkej wotćahowanja (subtrahowanja) přišoł a prócuje so tule družinu ličenja dźěćom rozkłasć. „Při wotćahowanju maja wěcy přecy jenajke być (jenajkeje družiny). Njemóžemy na přikład tři słowki wot šěsć jabłukow, abo wósm koni wot 10 kóčkow wotćahować (subtrahować). Sće rozemiłe?“ Mały hólčec so strachoćiwje pokaza. „Na, Jakubko, što chceš?“ „Prošu, knjez wučeŕ, njemóžemy 3 litry mloka wot 2 kruwow wotćahnyć?“

⁘

Česćowny muž. „Ně, z tym ja wjacy njewobkhadźuju. Sym słyšał, zo je hižo w jastwje posedźał.“ „To dźěn je wěrno, ale potrjechi to wěc, hdźež so wo wjacy hač wo milijón hriwnow jednaše, potajkim ničo česć ranjace, rozemiće?“

⁘

Woprawdźita wobhladniwosć. „Hańža, mi so zda, zo ty njejsy hišće geografiju wukła?“ „Ně, maći. Ale słyšach tola, hdyž nan praješe, Ewropska kharta móže so kóždy dźeń přeměnić, a tohodla chcych hišće khwilku čakać.“

Swětny rozhlad.

Saksko.

Sejm. W druhej komorje předpołoži financny minister ze Seydewitz etat, wo kotrymž so potom dale rozmołwjachu.

Němska.

Kejžorstwowy sejm zestupi wutoru ke krótkomu posedźenju. Statny sekretar Helfferich přizjewi dawk na wónjske dobytki.

Płaćizny rěznoho skotu

29. nov. 1915.

Skótnc družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	82 - 87	138 - 144
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	65 - 69	127 - 133
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	53 - 58	114 - 122
4. snadnje picowane kóždeje staroby	38 - 45	99 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	81 - 84	138 - 141
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	73 - 78	138 - 143
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	48 - 58	105 - 116
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 32	81 - 91
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	74 - 78	125 - 130
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	47 - 55	99-108
3. snadnje picowane	38 - 41	88 - 93
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	70 - 74	118—124
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	60 - 65	108—113
3. snadnje wuwite wot cyca	50 - 55	197—103
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	74 - 78	150—156
2. starše korme borany	— —	— —
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	— —	— —
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100 -120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Wićne płaćizny:

	w Budyšinje 27. nov. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.	w Kamjencu 2. dec. wot hr.	wot pj.	hač hr.	hač pj.
Pšeńca, kórc po 170 punt.			22	10			22	10
Rožka, kórc po 160 punt.			17	60			17	60
Ječmjeń, kórc po 140 punt.			21	—	21	—	28	—
Pšeńca			13	—			13	—
„ nowa								
Rožka			11	—			11	—
„ nowa								
Ječmjeń			15	—	15	—	20	—
Wows			15	—			15	—
„ nowa								
Hroch	50 kg abo centnar							
Woka								
Jahły								
Krupy								
Hejduš								
Běrny, nowe	2	85	3	70			4	—
Pšeńčna muka			18	75				
Ržana muka			15	50				
Syno	7	—	8	—			7	—
Słoma 100 kg, młóćena z cypami	—	—	5	—			7	—
Słoma 100 kg, młóćena z mašinu	4	50	4	75			6	50
Prosata 612 (w Kamjencu 195)	12	—	28	—	12	—	20	—
Butra 1 kg			4	60	—	—	4	30
Jeja, mandl	—	—	2	40			2	63
Pšeńčne wotruby			6	50				
Ržane wotruby			6	50				
Pšeńčny gris								
Ržany gris								

Ludowe towarstwo w Budyšinje.

K wopomnjeću 25lětnoho wobstaća „Ludowoho towarstwa“ (Volksverein) budźe **jutře njedźelu 5. decembra** wječor w 8 hodź. w kat. towaršni

přednoškowy wječor.

Rěčeć budźe: k. wyšši sem. wučeŕ dr. Rolle.

Też wozjewja so ważne přeměnjenja we našimaj cyrkwinymaj gmejnomaj, kaž też nowinki wo šulskim dawku.

Sobustawy a jich swójbni so z tutym přeprošuja. Hosćo su witani.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładżenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Krajan 1916

—— Katolska protyka ——

je doćišćana a wuńdże za tydźeń.

Wulki wubjerk

Božich matrow,

postawow a krjepjenčkow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

Bohata hasa 11.

Drjewowa awkcija.

W **Koslowje** budże so **wutoru 7. decembra** 1915 dop. w 10 hodź. **30 losow stojacoho drjewa** za hotowe pjenjezy na přesadźowanjo předawać.

Pětr Krawc w Koslowje.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.

Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Přećelam a znatym wozjewjamy zrudnu powěsć, zo bu naju luby syn

Pawoł Čórlich

z Boranec

dobrowólnik w pěšim regimenće čo. . . ., pola Yperna smjertnje zranjeny a zo je na dóstatu ranu 22. nov. w starobje 19 lět a 10 měsacow w lazareće we Werwicku w Belgiskej wumrěł.

Dušu zahe zemrětoho poručamoj pobožnym modlitwam wěriwych. — Z dobom wuprajamoj wšitkim, kotřiž su jomu „dary lubosće“ do wójny słali, najwutrobniše **„Zapłać Bóh!“**

Hłubokozrudźenaj staršej.

Wróćiwši so wot rowa našoho njezapomnitoho syna

Jurja Wjenki

kotrohož ćělne powostanki z dalokeje cuzby do domizny přewjesć dachmy, wuprajamy wšitkim za wopytowanjo pósty-wječora, za bohate k rowupřewodźenjo a za wulkotnu pychu wěncow a kwětkow, wosebje Zejičanskej gmejnje a k. předstojićerjej za přećelne wobstaranja, swój **najwutrobniši dźak** a horce

„Zapłać Bóh tón Knjez!“

Dušu drohoho zemrětoho poručamy pobožnym paćerjam wěriwych.

Zejicy, na dnju pohrjeba 24. nov. 1915.

Hana zwud. **Wjenkowa**
tež w mjenje druhich přiwuznych.

Njenadźicy zhonichmy zrudźacu powěsć, zo je naš horcolubowany syn, bratr, wnuk a swak

Karl Jenich

wojak w pěšim reg. čo. 178

rjekowsku smjerć na wječornym bitwišću w 21. lěće žiwjenja za wótčinu poćerpjeł.

Dušu padnjenoho poručamy pobožnym paćerjam wěriwych.

W **Budyšinje, Wostrowcu** a **Graudencu,** 21. nov. 1915.

Hłubokozrudźeni zawostajeni.

Čišć knihićišćerńje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

LUDOWY ČASOPIS

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćełany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 50. | **Budyšin, 11. decembra 1915.** | **Lětnik 53.**

List z njebjes.

List bu z njebjes na nas pósłany. A byrnjež wot tam pósta njejězdźiło a listynošeri njebyło, je tola k nam dóšoł. Bóh sam je jón do pjera powědał, pisali su joho pisarjo. Wjele, haj wšo, štož tam stoji, by će zajimało, hdy by jón čitał. Tam je tež wjele pisane wo mni a wo tebi a wo twojim nanu a twojej maćeri. Žadyn, kotrohož znaješ a z tych, kotrychž lubuješ, tam njeje zabyty. A to su tam rozpisane wěcki wo tebi a wo nich, kotrež budźeš rady słyšeć. Ale něštožkuli też z njoho zhoniš, štož ći najlubšo njebudźe.

Tak čitaj na př. tole, štož ći tu z njoho wopisach. W dźensnišim swjatym sćenju sy słyšał, kak so Jana křćenika prašachu: „Ty, štó sy?“ — A tak mohł so też ty samoho so prašeć, a tutón list z njebjes ći wotmołwi:

„Što je človjek, zo na njoho spominaš? abo syn človjeka, zo joho wopytuješ? Sčinił sy joho wo mało mjeńšoho dyžli jandźelow; z krasnosću a česću sy joho krónował a postajił joho nad skutkami swojeju rukow. Wšitko sy podćisnył pod joho nozy, wowcy a wšě howjada, wyše toho też wšón skót na polu a ptački njebja a ryby morja.“ (Psalm 8, 5—9.)

„Ličbu dnjow a čas postaji jomu (človjekej) Bóh a spožči jomu móc nad wšo, štož je na zemi. Wón sčini, zo so joho boji kóžde stworjenjo a zo bu knjez nad wšěmi zwěrjatami a ptačkami. Wón sčini jomu też z njoho samoho pomocnicu, kotraž bě jomu podobna. Wón da jomu rozom, a rěč, a wuši, a woči, a wutrobu a napjelni jich z mudrosću a swojej wučbu. Wón zdźěli jim wědomosć ducha, z čućemi wuhotowa nadosć jich wutrobu a pokaza jim złe a dobre. Wón złoži swoje wóčko na jich wutrobu a pokaza jim wulkotnosć swojich skutkow, zo bychu swjate měli w khwalbje joho mjeno a sławili joho spodźiwne dźěła a wozjewjeli krasnosć joho skutkow. Na wěčne sčini z nimi zwjazk a swoju sprawnosć a swoje sprawne sudźenjo jim pokaza.“ (Sirach 17, 3—10.) — „Wy sće templ žiwoho Boha“, kaž Bóh praji: „Budu přebywać w nich a mjez nimi khodźić, a budu jich Bóh, a woni budźa mój lud.“ (II. Kor. 6, 16—18.) „Přez Khrystusa nam (Bóh) přewulke a drohe slubjenja poda, zo bychmy přez nje podźěl docpěli bóžskeje přirody, ćěkajcy skaženosć teje požadosće, kotraž je we swěće.“ (II. Pětr. 1, 4.) „Bóh je človjeka stworił njesmjertnoho a po swojim wobrazu a podobnosći joho sčinił.“ (Mudr. 2, 23.)

Tola „přez jenoho človjeka hrěch do tohole swěta přińdźe a přez hrěch smjerć.“ (Rom. 5, 12.) A wot toho wokomika človjek mrěje. „Wot wčorawšoho smy a ničo njewěmy; kaž sčin su naše dny na zemi.“ (Job. 8, 9.) „Človjek, ze žónskeje rodźeny, je žiwy krótki čas a ma wjele hubjenstwa ćerpjeć. Kaž kwětka rozrosće a bywa poteptany a kaž sčin ćěka, a ženje njewostanje jenajki.“ (Job. 14, 1—2.) „Hlej, *měru sy stajił mojim dnjam*, a ja njejsym ničo před tobu; zawěrno, sama prózdnosć je človjek kaž dołho je žiwy!“ (Psalm 38, 6.) „Wšo dźe na jene město: ze zemje bu a do zemje so nawróći“. (Před. 3, 20.) „Wšo, štož ze zemje je, dyrbi zasy k zemi, kaž wšě wody zasy do morja běža.“ (Sir. 40, 11.)

„Hłós (ke mni) rěči: Předuj! A ja prajach: Što dyrbju předować? — Wšě mjaso je trawa, a wša joho krasnosć kaž kwětka na polu. Trawa zeskhnje, kwětka spadnje, hdyž Knjezowy wětřik duje.“ (Isaias 40, 6—7.)

„Ty pak, štó sy, kiž sudźiš bližšoho? Hlej nětko, kotřiž prajiće: Dźensa abo jutře pójdźemy do tamnoho města a pobudźemy tam lěto a budźemy předawać a kupować a dobudźemy. Što dha je waše žiwjenjo? Para je, kotraž so na krótko zjewi a potom so zhubi; město toho, zo byšće prajili: Jelizo Bóh zechce a žiwi budźemy, sčinimy to abo wono.“ (Jak. 4, 13.)

Čohodla pak takle so pominjemy? — Dokelž „Knjez sčini človjeka ze zemje“. (I. Mójz. 2, 7.) „Spomń, (Knježe), zo kaž hlinu sy mje tworił a do procha mje też jónu zasy nawróćiš?“ (Job. 10, 9.) „Bóh pomysli, zo ludźo su mjaso; dych, kotryž dźe a wjacy so njewróći.“ (Psalm 77, 39.)

Tola „duch wróći so k Bohu, kotryž je jón dał“ (Před. 127) přetož: „njesmjertnoho je Bóh človjeka stworił a po swojim wobrazu a podobnosći sčinił.“ (Mudr. 2, 23.) Woni pak „pójdu, kotřiž su dobre činili, na horjewstaćo žiwjenja, kotřiž pak su złe činili, na horjewstaćo sudu“. (Jan. 5, 29.) „Słyšach hłós z njebjes, kiž mi praji: Napiš: Zbóžni mortwi, kotřiž w Knjezu wumru. Wot nětka zawěrno, praji Duch, zo bychu wotpočowali wot swojich dźěłow, přetož jich skutki sćěhuja jich.“ (Zjewj. 14, 13.) „Tohodla pak „pytajće najprjedy njebjeske kralestwo a joho sprawnosć a to wšitko budźe wam přidate.“ (Mat. 6, 33.) „Tuž njehromadźće sebi pokłady na zemi, hdźež je zerzawizna a mola žerje a hdźež je paduši wukopaju a kradnu“ (Mat. 6, 20) ale „dawajće jałmožnu; wudźěłajće sebi ... pokład, kotryž njewotběra w njebjesach.“ (Luk. 12, 33.) „Štóž swoje žiwjenjo lubuje, zhubi je, a štóž swoje žiwjenjo hidźi na tym swěće, zakhowa je k wěčnomu žiwjenju.“ (Jan. 12, 25.) Přetož „wěrne je słowo: smy-li z nim (Khrystusom) wumrěli, budźemy też z nim žiwi. Znjesemy-li z nim, budźemy też knježić.“ (II. Tim. 2, 11. 12.) Njezabudźmy ženje: „Swět zańdźe a joho požadosć. Štóž pak čini wolu Božu, wostawa do wěčnosće“ (1. Jan. 2, 17).

Wójna.

W italskim sejmje

rozłožowaše minister zwonkownych należnosćow Sonnino — nic president Salandra — wójnske wobstojnosće. Wo italskich dobyćach njemóžeše wjele powědać. Čim krućišo wěšćeše skónčne dobyćo. Bołharska je so po joho měnjenju přećiwo štworozjednoćenju wobroćiła a Grichiska njecha so jomu přizamknyć, dokelž w swojim zaslepjenju njewidźitej, zo drje štworozjednoćenjo nětkle přehrawa, ale skónčnje dobudźe. Z tym so na tamnej stronje hižo wot započatka wójny tróštuja.

Kaž Sonnino praji, je Italska so w septembru w Londonje zwjazała, zo bjez druhich zjednoćenych měra činić njebudźe. Wo wójnje přećiwo Němskej Sonnino ničo njespomni. Italska njecha nam potajkim hišće wójnu připowědźić, kaž rěkaše. Snadź sebi w Italskej mysla, zo móhli so my přejara přestróžeć. —

Za wójnu zahorjeny, kaž pod surowymi šćuwanjemi před poł lětom, so sejm njepokaza, runjež bu politika knježerstwa skónčnje přećiwo hłosam socialistow z wulkej wjetšinu připóznata. Što chcył sejm też druhe činić, hdyž je wójnu prjedy wobzamknył? Mjez ludom je krótka sapaca zahorjenosć so dawno zlehnyła. A by najskerje hišće bóle hašała, hdy by lud wědźał, kak woprawdźe na bitwišćach stoji.

W Mesopotamiskej su Jendźelčenjo

dyrbjeli dale cofać. Štož běchu tam za cyłe lěto sebi wuwojowali, je za nich zhubjene. Wot persiskoho zaliwa běchu so ze sylnymi a derje wuwučenymi mocami na 400 km daloko do kraja dobyli. Běchu hižo blizko před hłownym městom Bagdad a myslachu je bórzy dobyć. Tu buchu w čežkim wojowanju zbići. Cofanjo je za nich ćim strašniše, dokelž je puć dołhi a nihdźe wobtwjerdźenych zepjerow nimaja. Hdźežkuli su dotal spytowali so stajić a wobarać, buchu hnydom wot Turkow za nimi khwatacych a Arabow přimani. Nic jenož wjacy tysac ludźi, ale też wjele bróni a samo łódźe na rěcy Tigris su přisadźili. Jendźelčenjo běchu měnili, zo móhli tu, daloko wot hłownych wojownišćow, rjany popad cyle sami za so sčinić, kaž je to jich wašnjo. Nětko budźa wjeseli, hdyž jich expedicija dospołnomu zničenju wućeknje, a jich přewaha w cyłej Mesopotamiskej a Arabiskej budźe ćerpjeć. (b)

W Serbiskej

wojuja Bołharojo we wjacorych wotdźělenjach, z dźěla naměšani z Němskimi, z powostankami serbiskoho wójska we južno-wječornej Macedoniji. Hdyž běchu Serbojo pola **Prizrena** 28. nov. něhdźe 17000 jatych z 50 kanonami

zhubili, stajichu so hišće jónu k južnomu wječoru wot Prizrena a přisadźichu tam z nowa přez 100 kanonow, 200 mašinskich třělbow a wjele nadoby. Štož hišće na wojakach tam wućekny, pyta drje so Italskim přizamknyć, kotřiž buchu w Albaniskej wočakowani, ma pak so mjez tym z njepřećelskimi Albanami, hłodom a zymu ćežko bědźić.

Monastir wobsadźichu 4. dec. bołharske a němske wotdźělenja, hdyž běchu Serbojo pod wyškom Wašičom je wopušćili. Wot Monastira su Bołharojo k połnócnomu wječoru so dale dobywali a měsće **Ochrida** a **Dibra** wobsadźili po horcych wojowanjach w jaminych horach.

Přećiwo **Francózam** wojowachu Bołharojo pola rěki **Wardar** a jeje přirěčy **Černo**. Francózojo dyrbjachu k połdnju cofać, dokelž běchu jich Bołharojo nimale wobešli a jim puć do Saloniki zapołožili. Francózam bě so tu serbiski batajlon, najskerje z wojowanjow pola **Babuna**-překhoda ćěkacy, přizamknył. Tak móže so lohko stać, zo serbiscy wojacy do Grichiskeje přińdu a ta změje so potom rozsudźić, hač jich wubróni abo nic. Jeli to njećini, njemóže potom tež Bołharam a jich zwjazkarjam wobarać, zo grichiski kraj nastupja a tam wojuja. Tak bywa za Grichisku dźeń a ćežšo neutralna wostać.

Tež za **Čornohórcow** je jich hodźina přišła. Ze wšěch stron ćišća so njepřećelojo do jich kraja. Ze sewjernoho wjećora a połnocy přez rěki **Drinu**, **Taru** a **Čehatinu**, wot městow Foča a Čajnica přez **Metalka**-překhod, wot **Přiboja** na **Plevlje**, wot **Přepolje** přez **Lim** k južnomu wjećoru wot **Sjenicy** a Nowipazara přez **Suchu Goru**, přez dolinu **Ibara** a skónčnje k južnomu wječoru wot **Mitrovicy** po dolinje Kliny přez **Mokru Goru** su wójska Koeveß čornohórske mjezy překročili, **Plevlje**, **Jabuku**, Boljanec a druhe městna wobsadźili a Čornohórcow po horcych bitwach na jich stare mjezy zahnali. Tež Ipek a Djakowa stej wobsadźenej, poslednje město wot Bołharow. (b)

Čornohora chce měr!

Překlepany kral Nikita čuje strach, kotryž joho krajej hrozy a by rady hišće z pasli wućeknył, prjedy hač so zaprasnu. W samoručnym pismje je zastupjerjam štworozjednoćenja rozestajał, zo při wulkej přemocy njepřećela dalše wobaranjo dobrych wuhladow nima a zo dyrbi na měr ze srjedźnymi mócnarstwami myslić. Zastupjerjo pak hroža, zo diplomatiske poćahi k Čornohorje rozwjazaja a jej wšu podpjeru zapowědźa, jeli chce sama měr činić. — Mali dyrbja so za štworozjednoćenjo woprować hač k dospołnomu zahubjenju. (b)

Joffre najwyšši wjednik wšěch francózskich wójskow.

Joffre bu za wjednika wšěch francózskich wójskow pomjenowany. Potajkim stoja pod nim nětko tež francózske wójska, kotrež na Balkanje abo w Africy wojuja; wón pak je wězo tež za wšě wojownišća zamołwity. Chcedźa drje z tym wjetšu jenosć we wójnskich podawkach docpěć. Najskerje budźe pod nim bórzy wosobity wjednik za wječorne francózske wójska postajeny. (b)

Awstriske łódźstwo

je při albaniskich brjohach rjany popad sčiniło. Z Wiena so wozjewja:

5. dec. je naš křižak „Novara“ z někotrymi zničerjemi w San Giovanni di Medua tři wulke a dwaj małej parnikaj, pjeć wulke a wjele małych płachtowych łódźi, kotrež wěcy na kraj wuwožowachu, z kanonami potřělał. Jedyn z parnikow rozbuchny. Na naše łódźstwo bu při tym z něhdźe 20 kanonami wot kraja sem sylnje, ale bjez wuspěcha třělane.

Njedaloko wot tam je naša łódź „Warasdiner“ francózski podmórnik „Fresnel“ zničiła a komandanta, druhoho officira a 26 muži zajała. Druha flotilla je w nocy k 28. nov. z třomi kanonami wobrónjeny parnik a wjetšu płachtatu łódź z motorom, wobej italskej, napjelnjenej na puću z Brindisi do Durazzo, podnuriła, kotřiž běchu z ludźi hišće žiwi, mjez nimi štyrjoch z wójnskoho łódźstwa, zajała a wobsadku płachtateje łódźe w čołmach puščiła. (WTB)

8. dec. wozjewja so z Wiena:

Jedyn z našich podmórnikow je 5. dec. dopołdnja w 10 hodź. před Valonu (na albaniskich brjohach) italski mały křižak z dwěmaj wuhenjomaj podnurił. (WTB)

Należnosć „Baralong“.

Před ameriskim sudnistwom su šesćo swědkojo wobswědčili, zo je jendźelski wjednik łódźe „Baralong“ mr. Bride we swojim času wobsadku němskoho podmórnika přez swojich ludźi njesprawnje zamordować dał. Němske knježerstwo je nětko jendźelskomu tutón sudniski rozsud připósłało a žada, zo by jendźelske knježerstwo tamnoho kapitana a joho ludźi jako mordari khostało. Hewak by němske knježerstwo na druhe wašnjo k sprawnomu wotrunanjo so rozsudźić dyrbjało. (b)

Na italskich wojownišćach

běchu bitwy jenož nakhwilnje něšto popušćiłe. Kanony pak počachu přecy zasy ze swojim surowym dźěłom. Tež pěšcy po krótkich přestawkach z nowymi mocami přimaja. Wjetšich přeměnjenjow žana strona njeměješe.

Na našich rańšich a wječornych bitwišćach

so wjele njepřeměni. Kak pak so bjez přestaća dźěła, pokazuje wozjewjenjo z wječornoho bitwišća 7. dec.:

Pola Berry au Bac radźi so wjetši rozbuch. Francózski přěrow je ze swojej wobsadku zasypnjeny, skoro dokónčeny twar minow zničeny.

K ranju wot Auberive (w Champagniji) bu něhdźe 250 metrow prědkownoho přěrowa dobytych, něhdźe 60 muži padže nam jatych do rukow. (WTB)

Na druhi dźeń bu Francózam 500 metrow wyšiny 193 wzate, 1 officir, 120 muži zajatych a 2 mašinskej třělbje dobytej.

Z Łužicy a ze Serbow

Butrowe a tukowe znamki (marki)

so tež nětko hišće zawjedu. W Budyšinje zastupja tesame z 15. decembrom a wudawaja so kóždy króć na 4 njedźele, 13. decembra stanje so prěnje wudawanjo tychsamych a dóstanu jenotliwi tesame tam, hdźež khlěbowe marki dóstawaja, pjekarstwa, konditorstwa atd. dóstanu je pak na kupnicy. Kóždy dóstanje na tydźeń jenu marku, z kotrejž ma prawo na ¼ kany (½ punta) butry na tydźeń.

Tež nětkle hižo hač do 14. decembra nima jenotliwy kupc wjacy butry nadobo dóstać hač běrtlk kany.

⁘

Z Čornec. Jurij Cyž, rodźeny z Radworja, kotryž před wotkhadom do wójny přebywaše we Čornecach pola swojeje čety a služi pola XII. reservnoho armeekorpsa we reservnym artilleriskim połku čo. 40 pola staba I. wotdźělenja, dósta za swěrnu službu mjedźanu Friedrich-Augustowu medalju! Bóh dał, zo by so zasy strowy domoj wrócił.

⁘

Z Pančic. Tudomne ratarske towarstwo wotmě zańdźeny tydźeń swoje prěnje nazymske posedźenjo, kotrež bě wot 14 sobustawow wopytane, někotři běchu zamołwjeni. Tukhwilny městopředsyda k. kubleŕ Woleńk je nawjedowaše a poda krótki přehlad wo zańdźenych žnjach, z kotrymiž móža burja spokojom być. Wójnski wliw na burstwo dźěn kóždy sam začuwa, zo dalšich słowow wo tym trjeba njebě. W běhu lěta zhubi towarstwo dwaj swěrnej sobustawaj: kk. kowarskoho mištra Wajzu a wobsedźerja młyna Jana Kobera w Kukowje, kiž je na francózskim bitwišću padnył. K jeju česći přitomni postanychu. Towarstwo přistupi k „Dźakej domizny“ a płaći wob lěto 10 hr. přinoška. Wot přednoška w přichodnej zhromadźiznje so tu khwilu wothlada, jeli pak so ze srjedźizny sobustawow přeco wupraji, skaza so Budyšski knjez z ratarskeje šule, kotraž bě porjad přednoškow w ćišću připósłała. Po namjeće k. kublerja Pjecha-Miłoćanskoho ma so protest na wokrjesne ratarske towarstwo a předsydstwo zwjazka ratarjow we Sakskej pósłać přećiwo žadanju wójnskoho žitnoho zwjazka w Barlinje, zo maju burja swoju dobru rožku za 11 hr. jomu předawać, šrótowanu pak za 16 hr. wróco kupować, potajkim z přiražkom wo 45 %. To je přewjele. To předrožuje jenož picu za skót a přez to cyrobu za lud. Čohodla dyrbjeli wulkoměšćanskich židow kormić? Namjet so jenohłósnje přija. Dalše wobstara předsydstwo. Wšelake připósłanki so rozdźělichu. Po dowuradźenju nutřkownych należnosćow so posedźenjo skónči.

⁘

Z Kukowa. K zarjadowanju wšelakich nutřkownych należnosćow zeńdźe so Lipa Serbska w běhu zańdźenoho tydźenja we Natušec korčmje. Zbytkna horstka sobustawow — přez powołanjo pod brónje bóle a bóle wotcbjera — witaše tež połnošěroho, kiž hižo přez dobre lěto na ruskich bitwišćach přebywa. Wjele wjedźeše nam wón powědać, wo złych a dobrych dnjach, wo zapusćenym kraju, wo žiwjenju a smjerći a druhim. Pisomne postrowy běchu pósłałe sobustawy wot ranja a wječora. Po wobstojnosćach so hač dotal wšěm derje wjedźe. Jedyn lěkuje so w lazareće w Charleville, druhi je zasy w službje pola swojoho kommando w Pěrnje, snadź so do Budyšina přesydli. Towarstwo sćele wottud wšitkim wutrobny postrow do kraja a do cuzby. Wulki wobraz našoho na polu česće padnjenoho čestnoho sobustawa Franca Krala, zhotowjeny wot fotografa Borna w Kamjencu, debi towarstwowu jstwu. Po wšelakich rozmołwach skónči so krótke posedźenjo.

⁘

Z Kamjenca. „Světozor“, sławny illustrowany tydźenik w Prazy, přinjese w 13. čisle mjeńši wobraz našoho njeboćičkoho Franca Krala, wuznamjenjeny jako serbski spisowaćel a redaktor „Łužicy“.

⁘

Z Pěrna. Knjez wučeŕ Michał Zmij, kiž hižo přez 8 měsacow bjez přetorhnjenja na rańšim bitwišću přebywa, bu w běhu novembra na podwyška pomjenowany. Dźiwajo na prjedawšu krótku wojerśku službu (jenož 20 njedźel) a tež na to, zo swoje dźěło jako pisaŕ a tołmač bóle we jstwi hač na wuznamjenitym městnje před frontu wukonja, je tutc powyšenjo ćim khwalobniše.

⁘

„Krajan“ 1916.

Protyka „Krajan“ za katolskich Serbow na lěto 1916 je hotowa. Mnozy, jara mnozy su na nju dawno čakali, tež ja, a nětko bě tu nadobo, kaž wulka woda. Kóždy dźeń hladach wjele króć na blidko, na kotrež mi listonoš wěcy kładźe, wčora wječor „Krajana“ wuhladach. Hnydom sej jón wobhladach a čitach. — Wosebje mamy so dźakować redaktorej, knjezej fararjej Wingerej w Lubiju; tež tutón lětnik je so jomu wubjernje radźił, sam je pilnje a wulcy wustojnje pisał, druhich, drje tež nowych, sobudźěłaćerjow dobył, wosebje zasy rjane a zajimawe wobrazy wobstarał, tak zo naša protyka móže ze wšej česću wobstać porno cuzym. Katolscy Serbja njetrjebaju cuzych protykow kupować, „Krajana“ pak budźa wšitcy trjebać, dokelž jara wjele wobsahuje, štož móže nas nanajbóle zajimować, haj! štož wědźeć dyrbimy, štož pak žana druha protyka nam njeposkića. Wulki dźak pak słuša lětsa tež knjezej stajerjej, dokelž, kaž sym słyšał, nimale sam lutki we našej ćišćeńi dźěła a tuž je wěsće dyrbjał wot zažnoho ranja hač do pózdnjoho wječora pilnje stajeć.

Ze wšěch wobrazow a nastawkow je bórzy póznać, zo je wójna, zo wójna nikomu z mysli njecha, spisowaćelam pjero a rysowarjam wołojnik wodźi. Tež samo do jara zajimawoho nastawka „Do i abo y?“ so pletu myslički wo wójnje, hačrunje krasnje wopisuje ćiche lubozne žiwjenjo w krajinje serbskich „Delan“, kiž je tola zdalena wot hołka a hary šěrokoho swěta. Wójna! Kak dołho budźa na tule surowu wójnu spominać! Do kóždoho kraja, do kóždoho města, do kóždeje wjeski, do kóždoho domu, do kóždeje wutroby saha wójna. Tohodla spomina tež lětuši „Krajan“ wobšěrnje na nju a wosebje z dobrym prawom wopisuje, što su tež Serbjo, přede wšěm katolscy Serbjo woprowali za našu wótčinu. Tak daloko kaž móžno, su zapisani wšitcy wojacy z katolskich serbskich wosadow, kotřiž su padnyli, ranjeni, zajeći abo zhubjeni. Jara mnozy pak su so też z wustojnosću a ze zmužitosću wuznamjenjeli, a je tu zapisanych 46 tajkich, kotřiž su dóstali wšelake rjady a čestne znamjenja; zawěsće to hišće wšitcy njejsu, kiž su sej podobnu česć zasłužili.

Wězo wšitkich padnjenych změjemy stajnje w dobrym wopomnjeću, dokelž su najdrohotniše, štož mějachu, swoje žiwjenjo, za nas woprowali, ale cyły lud jako lud budźe najbóle parować a tohodla też najdlěje žarować tych, kotřiž su nic jeno jenej swójbje, ale cyłomu serbskomu narodej swěrnje służili a za njón horliwje dźěłali. To staj wosebje cyrkwiny wučeŕ Jan Rječka a wučeŕ Franc Kral. Jeju derje trjecheny wobraz debi protyku a jeju žiwjenjo a skutkowanjo je dokładnje a rjenje rozpisane. Wulcy zrudźiła je też powěsć, zo je nětko hišće třeći zdźěłany syn serbskoho ludu, kandidat duchownstwa Jakub Cyž ze Stróžišća padnył pola Wilny. Wjele nadźijow je z nim šło do rowa, joho swěrna serbska powaha a wutrajna pilnosć lubješe nam, zo budźe we swojim času swěrny dźěłaćeŕ też na našim narodnym polu. Ze železnym křižom debjeny a hač najrjeńšo so na smjerć přihotowawši, wudycha swoje młode čerstwe žiwjenjo za kraj a krala. Hišće wjele zdźěłanych Serbow stoji w polu, Bóh daj, zo by bórzy měr přišoł, a naš mały lud hišće wjacy swojich přichodnych wjednikow a wótčincow njezhubił. Jara ćežko, haj, dlějši čas njemóžne je, zarunać mužow, kotřiž budźa podobnje spomožnje skutkować, kaž Rječka a Kral. —

Čitach hišće wječor pozdźe a njemóžach so nahladać na wobrazy; wosebje mje hnuješe wobraz našoho njezapomnitoho přećela Franca Krala. Cyle podobnje, kaž naš wulki basnik Jakub Bart-Ćišinski, předstaja nam wobraz też Krala, joho lube, ducha a čuća połne wobličo je złožene na časopis, kotryž z wulkej kedźbnosću čita. Jako prawy wučeŕ a kubłowaŕ wjedźeše sej pismowstwo važić, dokelž ženje njemóže šula za krótke młode lěta to człowjekej dać, štož móže sej pilny čitaŕ knihi a nowin za dołhe lěta přiswojić potom, hdyž ma połny rozom a šěrši rozhlad. Tohodla njemóžemy našomu ludej ničo spomožniše přeć, hač zo by bórzy zasy nječhtó do ruki wzał pilne pjero a so wudokonjał za ludowoho spisowaćela, kajkiž Kral bě. Hakle pozdźe położich „Krajana“ z ruki a wězo tutón luby wobraz bě so mi hłuboko do pomjatka začišćał a zedźa so mi rjany són wo nim. Naš luby a stajnje přećelny Franc Kral bě zasy žiwy abo hišće žiwy, wulcy wjesele joho witach. — Žiwy, haj, cyle wěsće žiwy hišće je, tak sej myslach, tak sej myslu, žiwy je wón hišće nětko po smjerći jako jedyn z najlěpšich wučerjow, wjednikow, dźěłaćerjow na polu serbskoho pismowstwa a cyłoho zjawnoho žiwjenja. Cyle dospołnje so na zemi ničo njezhubi, to wuči přirodopis; cyle dospołnje so też ničo dobre njezhubi, štož je człowjek we swojim žiwjenju dokonjał. Tak budźa wšitcy, kiž su woprowali žiwjenjo za swojich bratrow, žiwi w čestnym wopomnjeću hač do najdalšich časow, wosebje pak budźetaj też wučerjej Kral a Rječka dale žiwaj we wšěm, štož staj dokonjałoj jako přikłada hódnej wučerjej ze złotej wutrobu, jako wubjernaj spisowaćelaj a horliwaj narodowcaj.

49 lět je so minyło, zo je „Krajan“ prěni króć so na puć nastajił do Serbow, k lětu přińdźe jako złoty jubilar. Nadźijamy so, zo jomu wšitcy čitarjo swěrni wostanu, zo budźa sej naši Serbjo dźeń a bóle važić dźěło swojich wótčincow, a zo sej **kóždy**, štóž móže, **„Krajana“ kupi, čita a khowa!**

„Bóh škituj moje Serby!“ Tak Ćišinski spěwa, Bóh škituj też wšěch, kiž hišće swěrni dźěłaja za naš mały lud, zdźerž jomu wšěch dotalnych swěrnych wjednikow a zbudź jomu hišće wjele nowych! J. L.

⁘

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(16. pokračowanjo.)

V. Narod, domizna, narodna drasta, maćerna rěč.

Naše přepytowanjo njeby dospołne było, njebychmy-li też spominali na to, štož ze swójbu, z nanom a z maćerju zwisuje. Wšitcy mamy hišće zhromadnu maćeŕ: naš luby serbski narod z drohej maćernej rěču. A husto napominaja nas basnicy wosebje k lubosći k narodej. Kak rjenje khwali Ćišinski „Serbski narod“!

1. Hlej k połdnju zběhaju so módre hory,
   K połnocy ćěmna hola stražuje;
   A k nim a w njej so tula běłe dwory
   A zemja tuk a tyće daruje.
   Praj, serbski kraj hač njeje raj?
   Wón kryje nas, wón žiwi nas,
   Wón spochi z nami swjeći kwas.
2. A lud we wutrobach a kosćach kruty
   Je wukhował so w tymle krajiku;
   Je přětrał bolosćow a běd ow pruty,
   Ród zdźeržał nam a rěč w tym kućiku.
   Hej serbska krej, nam žiły hrěj!
   Kaž wótcojo my chcemy stać
   A Serbja wostać, w Serbach trać.
3. My česćić chcemy, lubować a hajić,
   Z čimž pyšił je so nan a z česću stał;
   A nihdy njedajmy sej w šiji dajić
   Rěč, kotruž z maćerju je Bóh nam dał!
   Pukń cuzy zwuk, dźerž w kraju tuk!
   Rěč serbska dyrbi khwalbu měć
   A zbožo Serbam w Serbach kćěć.
4. Štož dodźerželi smy sej z běbnej' nocy,
   Ze serbskich rukow nihdy njedajmy!
   Hdyž cuze do nas chcedźa dréć so mocy,
   Sej dom a dwór a hono škitajmy!
   Prut serbski lud sej bjeŕ a křud,
   Zo Serby serbske wostanu
   A wěčne mjeno dóstanu!

Drohe je kóždomu městno, hdźež je joho kolebka stała, hdźež su prawótcy dźěłali a spěwali, rjana je „Serbska zeńa“ kaž Rocha spěwa:

1. Serbska zeńa, ty moj narod,
   Mojich wošcow kolebka,
   Droge město huchwalone,
   Strona kčasna serbojska,
2. Twoje wsy a twoje města,
   Twoje pola, łuki še,
   Šykno mě tak jasńe wita,
   Sně mě suki pśijasne.
3. Twoje žowća hupyšńone,
   Twoje spiwy narodne,
   Twoje lěsa zatawjone,
   Šo tak lube domacne.
4. Tšuga Sprěwy, ta pśekšasni
   Twoje kšomy struskate,
   Žěli swoje žognowańe
   Gorejce kaž dołojce.
5. Zwěžo* nas ak lube bratśi,
   Gornu, Dołnu Łužycu;
   Sy mě droga, luba Sprěwa,
   Luba rodu serbskemu.

Drohi je wosebje kóždomu wótcowski dom; njech bychu druhe też drohotniše było a narodny dom jenož khuda khěžka, dha je tola tuta wjele lubša, kaž to Ćišinski spěwa:

„Přez hrody sej česću tute khěžki,
W nichž je wołtaŕ sta lět stał a stoji
Hišće serbskej lubosće, hdźež woči
Módre swěru pasu, nan hdźež hlada
Pola sebi, mać ze skotom khodźić
Wě, hdźež Serbja worclowi so strowja.“

Haj staršiski dom wostanje słódke dopomnjeńo hač do staroby:

„Kak rad na tebje so, khěžka mała!
Dopomnjam, hdźež sym wot maćerje
Słódke spěwać wuknył paćerje
A hdźež wowka je mi bajki bała.“

Najlěpši wotpočink namaka człowjek we domiznje:

Hdźež maćeŕka mje kładła do kolebki,
Hdźež w dźěle su so łałe potu krepki,
Tam spać najlěpje budu w ródnej zemi.

Lubosć k narodej, k wótčnej zemi je nam runje tak přinarodźena kaž lubosć k nanej, k maćeri. To hakle tak prawje zrozemiš, hdyž dyrbiš dołhi čas w cuzbje přebywać. Kak raduje so wutroba, kak liča so dny a hodźiny, hdyž móžeš zaso jónu domoj. To

* Zwjazuje nas jako lubych bratrow.

Wójna a kuchnja.

Dokelž je nam w nětčišim wójnskim času přiwóz wšelakich tworow wotrěznjeny, dyrbimy z něčimžkuli lutować, štož smy we měrnych časach móhli wužiwać po potrěbnosći. K tutym žadnym tworam słušeja też tuki. Njerad to widźi někotražkuli kuchnja, zo njemóže z tukom wjacy warić a pjec po zwučenym wašnju; mnozy — a to nic jenož njewučeni — boja so, zo človjeske ćěło so njebudźe móc třěbnje zhrěć w zymje při našim podnjebju, hdyž so wužiwanjo tuka sylnje zamjezuje. Tón nahlad je so hižo daloko a šěroko zahnězdźił — a njebudźe tohodla bjez wužitka, hdyž so dopokaže, zo je tajki nahlad hoły předsudk. Wšelakore wukazy wyšnosće, zo by so z tukom lutowało, z ćežka swój zaměr docpěja, jeli so tajkomu nahladej dale hołduje.

Kaž daloko naše wědomosće dosahaja a dotalne nazhonjenja nas wuča, maja žiwjeńske srědki, kotrež wjele šterki abo cokora wopřijeja, hdyž so w bohatšej měrje trjebaja, samsnu hódnotu za zhrěćo človjeskoho ćěła kaž tuki. Tajke žiwjeńske srědki mjenuje wědomosć „hydraty“. Rozestajało je so hižo husto dosć, zo móžetej jedyn gramm tuka zastupić dwaj grammaj šterki abo cokora. —

Zo bychmy to zrozemili, dyrbimy wědźeć, zo njeje docyła cyroby, kotraž by so w organach našoho ćěła — podobnje kaž we kachlach — spaliła, jeničcy, zo by ćopłotu wutworiła. To njećinja ani tuki ani hydraty. Je jenož jene žórło ćopłoty w človjeskim ćěle a to je **džělo** — a chcemy-li ćopłotu našoho ćěła stupnjować při nižšej zwonkownej temperaturje, dha dyrbja žiły sylnišo dźěłać. Při srěnjej zwonkownej temperaturje a přiměrjenej drasće wutworjeja dźěła, kotrež wutroba, płuca a druhe organy njepřestawajcy dokonjeja, telko ćopłoty, kaž človjeske ćěło na wokolinu wotedawa. Wotedawa-li pak človjeske ćěło při njedosahacej drasće přewjele ćopłoty, tu njezbywa človjekej ničo hač zo žiły sylnišo dźěłaja, zo by so zhubjena ćopłota zasy nahromadźiła.

Je znata wěc, zo, hdyž ćopłota človjeskoho ćěła spaduje, hdyž nas zyma łóji, z nohomaj teptamy, z rukomaj pod ramjenja bijemy, zo rucy sebi šudrujemy a podobne experimenty wukonjamy — my dźěłamy, zo bychmy sebi ćopłotu činili. —

A jeli takle abo podobnje njedźěłamy a zymu mrějacomu ćěłu na pomoc njepřińdźemy, wě sebi wone skónčnje samo pomhać — w tajkim padźe počinaja joho žiły dyrkotać a třepotać a dokonjeja tak wěste dźěło, zo bychu ćěło trochu zhrěło.

Dokelž nětko dale wěmy, zo cyroba, kotraž wjele šterki abo cokora wopřija — tak mjenowane hydraty — móže tuk zastupić, zo bychu naše žiły trěbne dźěło dokonjałe, njeje zrozemić, čohodla dyrbjał runje tuk spodźiwnu móc měć človjeske ćěło sylnišo zhrěć dyžli hydraty. Haj wěrje podobne je, zo by človjeske ćěło najskerje bjeze wšoho tuka so cyle derje mělo, dokelž so ćělny tuk z tamnych hydratow twori.

Přećeljo tuka napřećiwja tu traš, zo tamne ludy, kotrež w zymnych krajinach bydla, nimo měry wjele tuka wužiwaja. Wěrno je, zo na přikład: Eskimos, kiž połnócnu zemju wobydluja a tak rjec wěčnje w snězy a lodźe sedźa, kaž też wobydlerjo Tibeta w Asiji wjele tuka jědźa. Eskimos a Tibetojo pak njejědźa telko tuka swojeje zymneje wokoliny dla — ale dokelž hinašeje cyroby nimaja. W tamnych krajinach, hdźež žita njerostu, jědźa ludźo wjacy mjasnych jědźi. Tu rjaduje zeživjenjo nuzna. —

Nawopak njebudźa wobydlerjo horcych krajinow, hdźež najsłódniše płody jim bjez dźěła tak rjec do huby rostu, sebi wjele prócy dawać z plahowanjom skotu a z hońtwu — ale budźa wužiwać płody, kotrež jim přiroda poskića, potajkim rostlinsku cyrobu, kiž ma jenož mało tuka. —

Zeživjenjo jenotliwych ludow njezwisuje potajkim tak jara z temperaturu a podnjebjom jich sydliščow, ale z wupłodami, kotrež jim přiroda a kraj poskića.

Wužiwanjo tuka hodźi so potajkim cyle derje zamjezować, bjez toho, zo by strowota človjeskoho ćěła škodowała. My bychmy so na tajke wašnjo trósku a po něčim wróćeli k poměrnomu wašnju našich wótcow, kotříž su wjele mjenje tuka wužiwali dyžli my. Njeje-li w měrje přećiwo wužiwanju tuka wjele prajić, tak mamy nětko we wójnje po možnosći jón lutować, hdźež je žadny.

Cyrkwinske powěsće.

Rom.

Tajne konsistorium wotmě swjaty wótc Benedikt XV. 6. decembra w Romje. Po wšelakich přeměnjenjach w cyrkwinskich městnach měješe bamž naréč a pomjenowa potom šěsć nowych kardinalow. Mjez nimi běštaj bamžowskaj zapósłancaj w Mnichowje a Wienje: Frühwirth a Scapinelli.

W swojej naréči spominaše swj. wótc najprjedy na zadźěwki, kotrež dotal njedachu konsistorium wotměć. Dokelž pak bě ličba kardinalow nětk tak wotebjerała, zo cyrkej ćerpi, dyrbješe so to stać, runjež zadźěwki hišće njejsu zběhnjene.

Potom rěčeše bamž wo wójnje. Runjež hubjenstwo wšudźom čuja a za měrom žadaja, traje wójna dale. Też joho prócowanja, runjež z česćownosću přijate, njejsu k wočakowanym płodam wjedle. Dale dyrbi so wón tohodla rudźić a Boha wo pomoc prosyć. A mjez tym, zo so wón dale prócuje, zrudne sćěhwki wójny kaž dotal wotstronić, dyrbi bamž też na puć pokazować, kiž móhł k sprawnomu a trajacomu měrej wjesć. Jako tajki puć je wón hižo w juliju mjenował a to z nowa čini, zo bychu (knježeństwa) direktnje a indirektnje mysle wuměnjałe a zo bychu potom z dobrej wolu a čistym swě-

---

čuja też wšě ludy a sobu za najwjetši wopor maja, domizny parować dyrbjeć; česća tych, kotříž z lubosće k Bohu wopušća domiznu, nana a mać, zo bychu rozšěrjeli kralestwo Bože kaž naši misijónarowje a naše sotry-misijonarki.

Wosebity raz dawa najbóle serbskej domiznje narodna drasta, ta něžna, pócćiwa drasta našich Serbowkow; tuta „rjana kwětka na puću žiwjenja“, kotruž Serbowki dóstachu jako swjaty namrěwk wot swojich maćerjow. Tule drastu dyrbi sebi Serbowka česćić a ju nosyć kaž je to postajene přez stalětne wašnjo a stawizny:

Khwal sej holčo serbsku
Twoju drastu narodnu,
Maćerćynu herbsku!
Serbska khodźo maćernu
Česćiš drohu wosobu.

Čohodla pytać cuzu drastu, hdyž maš doma wjele pyšnišu!

Lud wopiči 'nož z drastu hłupje hraje.
Serb namrětu po wótcach drastu žada,
Mać serbska, nima cuzych trundlow rada,
Hdyž z nimi serbska česć a pycha tłaje!

Tohodla woła Ćišinski přecy a přecy Serbowki a napomina je:

O česćće sebi stare wašnja swjate
A wotkazanje dobrych maćerjow!
To k wutrobam pak jeno njeje spjate,
Też w drasće narodnej sej pyta skhow.

Tuž khodźće na křćizna, na čestne kwasy
Kaž maćerje su pycha khodźiłe,
A do Božeho domu róčne časy,
Kaž wone serbske su so modliłe.

Hlej, Serbowka, kiž po cuzym so babi
A na so tyka draby měsćanske,
Česć serbsku hani, přeje mać a słabi
We sebi dušne čuće křesćanske.

Najnutrnišo z maćerju pak je zwjazana rěč, kotruž dźěćo skoro wot maćerje do so sréba. Přez rěč so jedyn narod wot druhoho rozeznawa. Posłuchajmy, kak nam Jurij Libš rozpisuje rjanosć a ważnosć rěče: „Mnozy wučeni pytaju žadne rjane kamjenje, wjesela so nad jich barbami a błyšćom, khowaja je derje přezamkane w muscjach. Druzy hromadźa rostliny, něžne kwětki na serbskich łukach, honach a w hajach a wjesela so nad jich pisanymi łopješkami a jich luboznej wónju. Zasy druzy pytaju a łója žadniše mjetele a wjesela so nad jich pisanymi křidleškami a nad krasnymi barbami jich somoćaneje drasćički. Ale kamjenje su zymne a mortwe, njech so hišće bóle błyskotaju, rostliny drje su žiwe, ale pohibnyć so njemóža a wjadnu bórzy a mrěja. Mjetele drje su žiwe we słónčnym swětle, tola też wone nimaju ani ducha, ani čuća.

Ale naš wosławjenc studijny radźićel dr. Muka je pytał a hromadźił złotojasne, slěbroklinčace słowa ze žiwoho horta našoho cyłoho ludu, słowa, kotrež su nadychowane z duchom a z čućom, słowa, do kotrychž drasći myslacy duch swoje předstajenja a čujaca wutroba swoje čuća. W kóždym słowje potajkim je na najjasniše wašnjo dale žiwe, štož je hdy človjek wuprajić pytał. We słowach, w rěči je tohodla dale žiwy cyły lud wot naroda k narodej, wot lětstotka do lětstotka a z ludom zasy je dale žiwa joho rěč z tysacami mysličkow, čućow, nazhonjenjow a pokładow mudrosće, kotrež so tak dale podawaju a rozmnožeja wot horta k hortej, wot ducha k duchej. W rěči je we wěstej měrje cyły lud njesmjertnje, bjez přetorhnjenja žiwy. Rěč potajkim njewustawajcy přinošuje, podobnje kaž mócna réka na swojim sylnym khribjeće we žołmach pokłady zdźěłanosće a wědźenja z najstaršich časow hač do našich dnjow. Tohodla praji sławny češki rěčespytnik Hanka: „Národ nehasne, dokud jazyk žije — lud njezahinje, doniž rěč je žiwa!“

Kotre dobre dźěćo drje by nječitało lista, kotryž jomu lubosćiwa mać pisa z dalokeje domizny? Kotry herba mohł być tak njedźakowny, zo by spalił testament, z kotrymž je so jomu wotkazało wulke kubło joho wótcow? Hlej, tajki list je twoja maćerna rěč, kotryž je tebi zapisowała twoja serbska mać do pomjatka a do wutroby, tajki testament je rěč twojich wótcow, kóždy z nich je něšto ważne za tebje do njoho zapisał a tak twoje herbstwo přisporjał.

Rěč njeje ničo jeno zwonkowne, materialne, mechaniske, rěč je z wulkoho dźěła duch a žiwjenjo, kotrejuž sej nichtó dać njemóže, ale kotrejž je stworićel nam z dušu zdobom zadychnył. Tohodla praji sławny Žafařik: „Powědaj, štož chceš, rěč je tola wujow ducha Božoho.“ Tohodla też z dobrym prawom hižo prastara łaćonska sada réka: „Lingna non habet osorem nisi ignorantem (rěč nima žanoho njepřećela, khiba tajkoho, kiž jeje njeznaje).“

(Přichodnje dale.)

domjom kóždoho žadanki so rozłožiłe a a pruhowałe. Kóždy dyrbjał zwólniwy być, něšto z nadźanoho wužitka spušćić a samo wopor přinjeć, zo njeby před Bohom a čłowjekami zamołwity był za dalše mordowanjo.

Dale spominaše swj. wótc na njepřihodnosće, kotrež za swj. stoł z europskeje wójny nastawaja. Wone wobćežuja a ranja hódnosć bamža. Bychu hišće ćežše byłe, hdyž njeby tukhwilne italske knježeństwo dobreje wole mělo. Žadyn rozomny čłowjek pak njemohł žadać, zo su wobstojnosće bamžowoho stoła njewěste a wot dobreje wole so měnjacych wosobow wotwisne.

Skónčnje napominaše bamž k dowěrje na Boha, k modlenju, k miłosći a k pokuće.

Naše towarstwa.

Radworska Bjesada.

Tuta wotmě njedźelu tydźenja swoju měsačnu zhromadźiznu. Na njej přednošowaše knj. cyrkwiny wučeŕ Andricki wo nowym towarstwje „Dźak domizny“ (Heimatdank), kotrež chce so po wójnje za tych wojakow starać, kotřiž budźa na swojich stawach tak wobškodźeni, zo swoje prjedawše dźěło njebudźa wjacy zastać móc. — Rozmołwa wo přednošku a měsačna rozprawa, wosebje wójnski rozhlad, druhi dźěl skhadźowanki wupjelni.

Přispomnjenjo. Towarstwo „Dźak domizny“ bu zańdźenu njedźelu za krajinu 8. spomožeńskoho wubjerka Budyšskoho hamtskoho hejmanstwa, Njeswačidło-Radwoŕ, założene. Za předsydu wuzwolichu přitomni knj. barona z Vietinghoff-Riesch nad Njeswačidłom, za městopředsydu pak knj. cyrkwinoho wučerja Andrickoho w Radworju. Pola tutoho poslednišoho njech so nowe sobustawy našeje wosady zamołwjeja (Přinošk 1 hr. na lěto).

Należnosće našoho towarstwa.

Posoł stoji nimale **na kóncu lěta**, hišće por čisłow, a lětnik je skónčeny, ale **tola njeje hišće wot wšěch čitari** sobustawski abo **abonentny pjenjez zapłaćeny**. By nas wjeseliło, bychmy-li móhli pola wotrězka: **„Sobustawy na lěto 1915“** tola jónu wšitkich sobustawow woćišćeć. W nowym lěće so potom zastate přinoški wjacy njećišća, khiba so w prěnim abo druhim jeno hišće dočišći, štož traš so w poslednim čisle wjacy njehodźeše dočinić.

Wot **nowoho lěta (1916)** je **płaćizna** za **Posoł 4 hr.** na lěto, kaž je so na hłownej zhromadźiznje postajiło; tak změjemy potom jeno hišće přez 50 pjenježkow za kóždoho čitarja dopłaćić.

Tuž prosymy čitarjow Posoła, zo chcyli jomu swěrni wostać a jón podpjerać, zo by mohł z najmjeńša na skhodźeńku wostać, kotryž je dócpěł, a njetrjebał snadź samo wróćo kročić.

✣

Naš „Krajan“ tu nětko je, ma hišće 4 strony wjacy texta wjacy hač loni a k tomu hišće 8 stron wobrazow. Z wobrazami je rjenje wuhotowany. Pola wobraza „Patrólija nad rěku Isonzo“ dyrbjało podpismo na boku stać, hewak dóstanjemy cyle wopačny nahlad, hdyž sebi wobraz wot strony rězka njewobhladujemy.

Smy drje wostajili płaćiznu 40 pjenježkow, byrnjež so tak strachej wustajimy, zo so wěc njezapłaći, kaž dźěn často naše serbske pisma, dokelž maja přemało nakłada a wotebjerarjow. A nawěštkow je we wójnje nětkle přemało, zo bychu mohłe potom płaćiznu „Krajana“ wurunać. Lońše wudawki, t. r. za „Krajan“ 1915, so z dokhodami dotal hišće njerunaja. Ze wšěmi wudawkami płaći nas exemplar „Krajana“ přez 60 pjenježkow. Też prosymy, zo bychu předawarjo „Krajana“ płaćizny hnydom po rozpředaću t. r. po prěnich měsacach nowoho lěta zapósłali, dokelž dyrbimy jón tola čišćeŕni bórzy zapłaćić. — Protyčki na sćěnu lětsa přidać njemóžachmy.

✣

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 892. 893. 933.—935. 937.—940. 943. z **Budyšina**: Marija Špitankowa, listynošeŕ Jan Šołta, Hana Rjelkowa, Mikł. Mjechela, Jakub Hejduška, Józef Bräuer, Jurij Frencl, Jurij Włóski, Jakub Mjechela, Jakub Müller; 894. 904. 953.- 957. z **Khróšćic**: wyšši wučeŕ kantor Hila, wučeŕka Marija Kubašec, wučeŕ Jurij Šuster, Michał Kindermann, Jan Pječka, Pětr Krawža, Jan Dryml, Madl. Zelnakec, Michał Bjeńš, Karl Kurfürst, Jakub Mróz, Handrij Korjeńk, Hana Kóžnikec, Mikł. Zarjeńk, Jakub Hendrich, Jurij Wałda; 905. 961. z **Hory**: Jan Šuster, Jak. Młyńk; 906. 907. 963.—965. z **Hórkow**: Jakub Hejduška, Hana Jóršec, Jurij Rjehoŕ, Madlena Lubcyna, Pětr Šilak; 908. 966. z **Jasenicy**: Michał Wincaŕ, Madlena Sušcyna; 909. Jakub Bräuer z **Łusca**; 910. Mikł. Wałda z **Prawoćic**; 911. Marija Lipičowa z **Wudworja**; 912. Jakub Błažik z **Ralbic**; 913. Marija Pornadźec z **Łazka**; 914. 915. z **Konjec**: wučeŕ Mikławš Hajna, Jakub Brěžan; 916. 917. ze **Sunowa**: Mikławš Kral, Pětr Narćik; 918. Madlena zwud. Bräuerowa w **Drježdźanach**; 919. Mikławš Žur z **Pěskec**; 920. 921. z **Třoch kněžow**: Hana Khěžcyna, Michał Budaŕ; 922. 924. ze **Smjerdźaceje**: Mikławš Kućank, Mikławš Wowčeŕk, Michał Kurjat; 925.—929. ze **Sernjan**: Jakub Kokla, Michał Janca, twarski mištr P. Rocho, Jakub Šejda, Michał Wjeńka; 930. Marija Suchowa z **Różanta**; 931. Jurij Čornak z **Hrańcy**; 932. Jakub Šćapan z **Dobrošic**; 936. Hańža Gudowa z **Hrubjelčic**; 941. 942. z **Dalic**: Jurij Guda, Jakub Rychtaŕ; 944. Jurij Rachel ze **Židowa**; 945. Marija Pjechowa z **Kukowa**; 946.—952. z **Njebjelčic**: klamaŕ Hermann Kubaš, Jurij Kórjeńk, Jurij Wuješ, Jan Žur (kubleŕ), Jan Žur (khěžkaŕ), Jakub Žur (korčmaŕ), Jurij Brycka; 958. Michał Weidlich z **Nowych Bóšic**; 959. 960. ze **Stareje Cyhelnicy**: Hana Wóskec, Hańža Hěblakowa; 962. Pawoł Lippert z **Hatow**; 967. Michał Herrlich z **Noweje Wjeski**; 968. 969. z **Worklec**: Jakub Mencl, Michał Rjenč. (Přichodnje dale.)

Dary atd. za towarstwo: Michał Janca ze Sernjan 1 hr.

Płaćizny rěznoho skotu

na Drjaeždźnskich skótnych wikach.

6. dec. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	87 - 90	143 - 147
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	66 - 72	130 - 136
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	53 - 58	114 - 122
4. snadnje picowane kóždeje staroby	38 - 45	99 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	85 - 88	142 - 145
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	74 - 79	139 - 144
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	48 - 58	105 - 116
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	35 - 42	90-102
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	25 - 32	81 - 91
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	74 - 78	125 - 130
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	43 - 51	95-104
3. snadnje picowane	34 - 37	84—89
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	71 - 75	119—123
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	60 - 65	108—113
3. snadnje wuwite wot cyca	50 - 55	97—103
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	74 - 78	150—156
2. starše korme borany	66 - 72	140 - 142
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	55 - 58	130 - 136
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Žarowanske wobrazy a swjećatka

wšěch družin, přihodźace so do modleńskich knihi, ma na wubjerk **naša knihićišćeŕnja**, kotrež móža so **skazować** jako **wopomnjeco** na **lubych wotemrětych** abo w polu **padnjenych.**

Dźiwajće při kupowanju na nawěški w Pósle!

Njezabudźće

na

Křižowy puć a něk. modlitwy za čas wójny

a

Częstochowa — Pólski Różant

Kóžda knižka płaći 25 pj. a je dóstać w našich **expedicijach.**

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładženjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Swój wulki skład

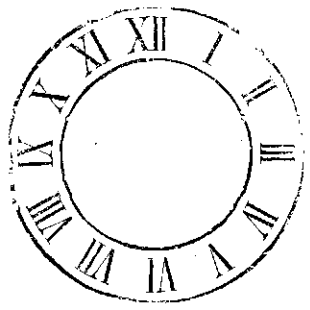
najlěpšich **časnikow,** časnikowych **rjećazkow** a **złotych tworow**

poruča najnaležnišo

R. Mersiovsky

časnikarski mištr

Budyšin. **Žitna hasa 9.**

Khrósćanska nalutowarńja

zmeje **njedźelu 19. decembra 1915** popołdnju w 4 hodź. w herbskej grychće w **Khrósćicach** swoju

47. generalnu zhromadźiznu.

Dźeńśki porjad: 1. Běžne wikowanjo w lěće 1915. 2. Protokol revisije. 3. Dźak domizny. 4. Wozjewjenja a namjety.

Předsyda **Michał Kokla.**

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

„Jednota“

towarstwo kat. Serbow

w Budyšinje

zmeje **jutře njedźelu 12. dec.** wječor w 8 hodźinach w towaršni **měsačnu zhromadźiznu.**

Kupuju jabłuka.

Wo pokazki (mustry) prosy

Emil Sperling

„Bad Heil“. Post Räckelwitz.

Štomownja a różownja.

Zjawny dźak!

Z Božej pomocu swój statok zasy natwariwši, wuprajamoj wšitkim, kotřiž namaj z fórami a z pjenježnymi srědkami, z radu a ze skutkom naju nadawk wuwjesć pomhachu, wosebje pak **klóštrskomu knježstwu najwutrobniši dźak** a horce **„Zapłać Bóh!“**

W **Kukowje,** 5. dec. 1915.

Mikławš Hicka a mandźelska.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorčak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorčak 307.

Cyrkwinske molowanjo.

Wosebitosć:

Stare wašnjo molowanja.

Wuwjedźenjo w kóždym stilu a wašnju.
Swědomite rysowanjo a zestajenjo barbow.
Polichromowanjo a pozłoćenjo woltarjow, klětkow, stacionow, figurow.

Hendrich Hinrichs.

Lipsk, Weststrasse 29.

Wobličenja a skicy darmo.
Z prima-referencami mózu służić.

Krajan 1916

Katolska protyka

je wušoł a płaći 40 pjenježkow.

Je dóstać w našich expedicijach a pola překupcow.

Wróćiwši so wot rowa našeje njezapomniteje maćerje, sotry a wowki

zwud. kubleńki

Marije Kraloweje z Miłoćic

wuprajamy wšitkim, kotřiž su zemrětu na pósty-wječoru wopytali a w tak bohatej ličbje k rowu přewodźeli, naš

najwutrobniši dźak a „Zapłać Bóh!“

W **Kanecach,** na dnju pohrjeba, 2. dec. 1915.

W mjenje zrudnych zawostajenych
Hana Pjechowa rodź. **Kralec** a
Jan Kral t. č. w polu.

Přećelam a znatym dawamy z tutym k wědźenju, zo je runje na swojich mjeninach (6. decembra) rano w 5 hodźinach naš lubowany syn a bratr

Mikławš Rachela

we wustawje St. Josephshaus pola Gemünden we Bayerskej, hdźež přez 13 lět přebywaše, w starobje 23 lět po dlějšej khorosći zemrěł a bu tam 8. dec. dopołdnja w 11 hodźinach pokhowany.

Joho dušu poručamy do paćeri wěriwych.

Pančicy, na dnju pohrjeba 1915.

Zrudni zawostajeni
dr. Mikławš Rachela,
mandźelska a dźěći.

Čišć knihićišćernje L. A. Donnerhaka w Budyšinje.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćělany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorčćak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 51. | **Budyšin, 18. decembra 1915.** | **Lětnik 53.**

A što wón?

Ty wěš, što sy. A wěš, zo sy wjele, a zo sy mało. W tym pismje połnym wěrnosćow sy to čitał. W nim pak stoji hišće wjacy. Tam je tež pisane wo tym, štóž je tebje k tomu sčinił, štož sy, a tebi dał, štož maš. Tón samón pak je tež, komuž maš służić jako swojomu knjezej a kotromuž tež ći su podaći a podćisnjeni, kotříž tu jenož rozkazuja a kotrychž móc je tak wulka, zo na jich słowo sta a tysacy a milliony du do hubjenstwa a smjerće. To je Bóh.

Što pak nětko swj. Pismo wo nim powěda? — Tež z toho jenož pokazku.

„Štó widźi joho, zo by mohł joho wopisać? A štó by dokonjał joho tajkoho sławić, kajkiž je wot spočatka?“ (Sir. 43, 35.) „Komu byšće Boha přirunali? abo, što stajić jako joho wobraz?“ (Isai. 40, 18.) „Bóh je duch, a kotříž k njomu so modla, dyrbja w duchu a prawdźe so modlić.“ (II. Kor. 4, 24.) „Kralej wěkow, njesmjertnomu, njewidźomnomu, samomu Bohu budź česć a khwała wěki na wěki. Amen.“ (I. Tim. 1, 17.) „Wón sam ma njesmjertnosć, a bydli w njepřistupnym swětle, kotrohož žadyn człowjek njeje widźał a widźeć njemóže.“ (I. Tim. 6, 16.)

„Móžeš snadź přimnyć Knjezowe stopy, a namakaš dospołnje Wšohomócnoho? Wón je wyše dyžli njebjo; a što chceš tohodla činić? Wón je hłubšo dyžli hela; z wotkel chceš joho póznać? Joho měra je dlěja dyžli zemja a šěrša dyžli morjo“ (t. r. wón měri wjacy, wón je wjetši dyžli dołhosć zemje, šěrokosć morja). „Štó mjez człowjekami wě, što je w człowjeku, khiba człowječi duch, kotryž je w nim? Tak też njespóznawa nichtó, što je Bože, khiba Duch Boži.“ (I. Kor. 2, 11.)

A tónle „Bóh stwori w spočatku njebjo a zemju“. „A tak bušćej sčinjenej njebjo a zemja a wša jeju pycha.“ (I. Mójz. 2, 1.) „Wón rjekny a wone bu; wón přikaza a wšo bě stworjene.“ (Ps. 32, 9.) „Twój je dźeń a twoja je nóc; ty stwori rańše zerja a słónco. Ty sčini wšě mjezy zemje; lěćo a naléćo sy sčinił ty. Twoje je njebjo, a twoja je zemja; zemje wokrjes, a štož jón wupjelnja, wšo sy ty założił, połdnjo a połnóc sy ty stworił. We twojej rucy su wšě mjezy zemje; a wyšiny horow su twoje. A joho je morjo; přetož wón je sčini; a wšo te suche stej tworiłoj joho rucy.“ (Ps. 73, 16. 17; Ps. 88, 12. 13; Ps. 94, 4. 5.) „Zemju je sčinił ze swojej mocu; zemje wokrjes zhotowił we swojej wědomosći a njebjo wupinył we swojej mudrosći.“ (Jer. 10, 12; 51, 15.) „Wón twori hory a čini wětry; człowjekam wozjewja swoje słowo; wón čini kurjawu z ranja a kroči nad zemje wyšinami; Knjez wójskow, Bóh je joho mjeno.“ (Amos 4, 13.) Tohodla „khwalće Knjeza, słónco a měsačk; khwalće joho wy błyšćate hwězdy; khwalće jo njebjow njebja, a wšě wody, kotrež su nad njebjom. Wone dyrbja khwalić Knjezowe mjeno.“ (Ps. 148, 3—5.) „Hódny sy, Knježe naš Božo, dóstawać sławu a česć a móc, přetož ty wšitke wěcy stwori, a přez twoju wolu běchu a su stworjene.“ (Zjewj. 4, 11.)

A tónle Bóh, kiž wšitko je stworił, a komuž tež słuša česć a sława wot wěkow na wěki, wón „přikrywa njebjo z mróčelemi, a přihotuje zemi dešć. Wón da trawu rosć na horach, a stwjelca za człowjekow. Wón skotej dawa žratwu, a młodym rapakam, kotrež k njomu wołaju.“ (Ps. 146, 8. 9.)

„Wón je sčinił małoho kaž wulkoho, a jenak stara so za wobej.“ (Mudr. 6, 8.) „Pohladajće na ptaki pod njebjom! njesyja a njeżnjeja, ani njehromadźa do bróžnjow, a waš njebjeski Wótc je žiwi. Njejsće wy wjele wjacy, dyžli wone?“ (Mat. 6, 26.) „Njeje sebje samoho bjez swědčenja wostajił, dobre činjo z njebja, dawajo dešć a płódne časy, a napjelnjejo z jědźu a wjesołosću naše wutroby.“ (Jap. skutki 14, 16.) „Wón je před wšitkimi, a wšitko wobstoji we nim.“ (Kol. 1, 17.)

A tónle Bóh „njeje wón twój nan, kiž je sebi će dobył, kiž je će sčinił a stworił?“ (V. Mójz. 32, 6.) A „wy dyrbiće takle so modlić „Wótče naš, kiž sy w njebjesach.“ (Mat. 6, 9.) „Njejsće dóstali ducha wotročstwa wospjet k bojosći, ale sće dóstali ducha dźěćatstwa, w kotrymž wołamy: Abba, Wótče.“ (Rom. 8, 15.) Dokelž je wón naš wótc, dyrbimy we ważnych należnosćach joho wo radu prosyć: „Při wšěm wołaj so k Najwyššomu, zo by twoje kročele wjedł po mudrosći.“ (Sir. 37, 19.)

Tónle naš Bóh nas lubuje. „Ja lubuju tych, kotříž mje lubuja.“ (Přisł. 8, 17.) „Z wěčnej lubosću lubuje tebje; tohodla nad tobu so smiluju a ćahnu će k sebi.“ (Jer. 31, 3.) „Tak je Bóh swět lubował, zo je swojoho jednorodźenoho Syna dał, zo by, štóžkuli do njoho wěri, njezahinył, ale měł wěčne žiwjenjo.“ (Jan. 3, 16.) „W tom je so lubosć Boža we nas wopokazała, zo je Bóh swojoho jednorodźenoho Syna do swěta pósłał, zo bychmy žiwi byli přez njoho. W tom je lubosć, nic zo smy my Boha lubowali, ale zo je wón nas prjedy lubował a swojoho syna pósłał, wujednanjo za naše hrěchi.“ ((I. Jan. 4, 9 – 10.)

A što mamy my činić? Dyrbiš Boha swojoho Knjeza lubować a swojoho bližšoho kaž sebje samoho. „Hdyž je Bóh nas tak lubował, dyrbimy so też my jedyn druhoho lubować.“ (I. Jan. 4, 11.)

Na italskich bitwišćach

so přecy wojowaše, tola nic cyle tak sylnje kaž poslednje tydźenje. — Na **francózskich** bě poslednje dny wojowanjo artillerije wosebje žiwe. — Na **ruskich** stachu so wšelke mjeńše nadpady Rusow, kiž buchu wotpokazane.

Francózscy lětarjo

pobychu w badenskim Mühlheimje. Wjele škody njenačinichu. 4 lětadła buchu potřělane.

Wójna.

Wójna a misijóny.

Pod wójnskim hubjenstwom maja misijóny wosebje w němskich kolonijach ćežko ćerpjeć.

W **Kamerunje** zaničichu čorni jendźelscy wojacy misijónske stacije a cyrkwje, rozbichu cyrkwinsku nadobu, łamachu a wurubjachu tabernakle a hanjachu a wonječesćachu kłóštrske sotry. Officirojo so wo skórźby mało starachu, měnjo, zo „je wójna“.

W **Togo** dyrbješe skutkowanjo misijónarow skoro cyle přestać, wosebje w francózskim dźělu; w jendźelskim bu jara pomjeńšene.

W **narańšej němskej Africy** móžachu so němscy wojacy njepřećela derje wobruć; tohodla so tam misijóny dźeržachu; runje tak w němskim **južnym morju**, hdźež z njepřećelskimi wojakami lěpje wobkhadźachu hač we Africy.

W **Tsingtawje** w **Kiawtšowje** buchu Bože domy rozbite; runje tak wohidnje zakhadźachu w jendźelskich kolonijach přećiwo němskim a awstriskim misijónam. W **Indiskej**, na př. w **Bombay**, buchu misijónarojo a jich domjacy w zhromadnych łěhwach zamknjeni, na **Ceylon** a jendźelskim **Borneo** wupokazani; jendźelske zastojnstwa zakazachu jim kraj na wšě časy. Wjele wobsedźeństwa je jim zhubjene. Kak surowa je to škoda runje w časach, hdźež so wěra poča mjez pohanami rozšěrjeć a hdźež je tohodla misijónstwo ważniše a trěbniše hač hdy. (b)

Wilson a Awstriska.

Dla łódźe „Ancona“, kotruž bě awstriski podmórnik w srjedźnym morju podnurił a na kotrejž běchu też někotři Američenjo byli, je president Wilson Awstriskej notu pósłał. Z mało zdwórliwymi słowami porokuje Wilson, zo je wjednik podmórnika zakonje ludowoho prawa a człowjestwa ranił a žada, zo by awstriske knježerstwo joho khostało a za morjenych Američanow zarunanjo płaćiło. — Awstriske knježerstwo drje budźe ameriskomu wotmołwić wědźeć. Po wuprajenju spušćliwych bu „Ancona“ ze wšěm prawom torpedowana, dokelž je ćěkała a pućowarjo mějachu nimo toho časa dosć, so wumožić. (b)

Z Balkana

wozjewja naše wjednistwo 12. dec.:

W **albaniskich namjeznych horach** wojowacym awstriskim wójskam padźe poslednej dnaj přez **6500** jatych a rozehnatych do rukow. Mjez **Rozajom**, kiž bu wčora wzaty, a **Ipekom** je njepřećel dyrbjał **40 kanonow** stojo wostajić. Po **rozsudnych přehraćach**, kotrež wójsko generala **Todorowa** we wjacorych khrobłych a sylnych nadběhach poslednje dny Francózam a Jendźelčanam přihotowa, cofaja ći w **zrudnych wobstojnosćach** na **grichiske**

mjezy a přez nje. Škodowanja njepřecela su po powěsćach našoho zwjazkarja **jara ćežke** na ludźoch, brónjach a nadobje.

13. dec. wozjewja naše wjednistwo:

Wobstojnosće njejsu so we hłownej wěcy přeměniłe. Pola wójska generala z Koeveß bu wčora přez 900 jatych přiwjedźenych. Pola **Ipeka** bu **12 nowych kanonow** dobytych, kotrež běchu Serbojo zahrjebali. **Za našej frontu** bu wčora **přez 1000 rozehnatych Serbow zajatych.**

W Macedoniskej je wójsko generala **Todorowa** měsće **Doiran** a **Gewgheli** dobyło. **Žadyn Jendźelčan** a **Francóza** njeje wjacy swobodny na macedoniskej zemi. Nimale dwě jendźelskej divisiji buštej w tutych wojowanjach zničenej. (WTB)

Bołharojo pisaja wo swojich **wojowanjach w Macedoniskej** 12. dec.:

Po poslednich přehraćach Jendźelčanow a Francózow na prawym brjozy **Wardara** a po přełamanju w centrje pola wsy Furka cofaše njepřećel k neutralnej grichiskej krajinje, wot našich wojakow sćěhowany hač k mjezam. Město **Dorian** bu připołdnju we 12 hodź. wzate. Wobydlerjo witachu našich wojakow z njewuprajomnym wjeselom. Bjez přestaća ržachu přihłosy na cara Ferdinanda přez město. Naši wojacy buchu z różemi posypani. Jeći, ranjeni a mortwi słušeja wosebje k 10. a 22. jendźelskej divisiji, kotraž z 29., 30., 31., 65., 66. a 67. brigadow pěškow wobstoji; te su dospołnje zbite a su při ćěkanju kanony, třělby atd. ležo wostajili. Cyłe bitwišćo je z wuhotowanjemi posyte. Dotal ličachmy přez 200 jatych jendźelskich wojakow.

Wodźělenjo, kiž Francózow na prawym brjohu Wardara sćěhowaše, zahna jich wojakow w khrobłym nadběhu z jich stojnišća a ćěrješe jich na grichiske mjezy, w 5^{20} hodź. bě město Gewgheli wot našich wojakow wobsadźene. Francózojo su před swojim wotkhadom kasarmy a město z dwěmaj khorownjomaj zapalili. Móst za železnicu přez Wardar k połdnju wot Gewgheli bu rozbuchnjeny. Jeći a dobyća njejsu hišće ličene. Wójsko generala Sarail bu z linije **Doiran—Gewgheli** na grichisku mjezu ćisnjene.

Dyrbi so připóznać, zo francózscy wojacy wjele zmužićišo wojowachu kač jendźelscy. W dźesać dnjowskich operacijach, kotrež budźa stawizny wojowanja při **Wardaru** a Karazu mjenować, wojowaše přećiwo našim wójskam **97000 Francózow** a **73000 Jendźelčanow,** wšo hromadźe potajkim přez **170000 muži** ze **600 pólnymi kanonami, 130 hórskimi kanonami** a **80 ćežkimi haubicami.**

Poslednje powostanki serbiskoho wójska, kotrež přez **Ochridu** a **Strugu** (měsće) do Albaniskeje ćěkachu, cofachu pola Ochridy zbite na lěwy brjoh čornoho Drina, při čimž wšě mosty přez tutu rěku zničichu. Dźens rano su naši wojacy pola Strugi rěku Drin překročili. K połdnju wot toho města Serbow kruće přimachu, zajachu 400 a wzachu 3 kanony. Du za njepřećelom přećiwo Elbassanej. (b)

Hač budźa Bołharojo wójskam štworozjednoćenja do Grichiskej sćěhować? Najskerje nic. Grichiska dyrbi sebi ze štworozjednoćenjom wučinić, zo swojich wojakow ze Saloniki wotwjedźe. Njebychu-li z dobrym šli, njeje njemóžne, zo bychu Němcy, Awstriscy a Bołharojo pomhać dyrbjeli.

10 milliardow

dalšeje požčonki je knježerstwo wot kejžorstwowoho sejma žadało. Sejm je wěc budgetowej komisiji připokazał. W komisiji móže so něštožkuli rozjasnić, wo čimž so w dalšej zjawnosći njerěči. So rozemi, zo so požčonka wot sejma přiwozmje a zo budźe lud ju płaćić kaž prjedawše. Z tym budźe 40 milliardow přizwolene, z kotrychž je dotal 30 wudatych. To je wjele pjenjez, ale přěhrata wójna by nas hišće wjele wjacy płaćiła. Za našich njepřećelow je přecy hišće hórje. Wjele jich pjenjez dźe do wukraja a wosebje do Ameriki, naše wostanu tola w kraju.

Wilson a Němcy.

President Wilson namjetuje w swojim póselstwje na kongress wurjadne zakonje přećiwo němskim Američanam, na nich tukajo, zo su přećiwo zjednoćenym statam so zapřisahali. Někotři Němcy buchu tohodla też hižo wobskorženi a ke khostanjam zasudźeni. Jich wina wšak bě z wjetša jenož ta, zo běchu z Wilsonowej stroniskej politiku njespokojom a zo snadź to zjawnje pokazowachu. Wurjadne zakonje bychu za hewak swobodnje zmyslenu Ameriku něšto cyle wurjadne było. Ale Wilsonej je w joho lubosći za Jendźelsku wšo k dowěrjenju.

Kejžor Wylem

wopyta 14. dec. město Wilna. W evangelskej cyrkwi bě w Božich służbach, potom bě wulka parada, při kotrejž kejžor sam mnohe wuznamjenjenja wudźěli. Skónčnje wopyta kejžor też kathedralu swjatoho Stanisława, hdźež joho biskop ze swojimi duchownymi powita.

Jendźelski maršal French

bu za najwyššoho wjednika jendźelskich wójskow pomjenowany. Joho nastupnik we Francózskej bu sir **Douglas Haig.**

Čornohórcy

buchu přez Taru wróćo zahnaći. Awstriscy bliža so w dobyćerskich wojowanjach městej Bjelopolje. (b)

Nutrny spěwař.

Tam blizko hłownoh' wójnskoh' wjednišća,
We wěncu kćenjow stoji krasna cyrkwička.
Hdyž z ćicha wóndy do njej' zastupich,
Da cuni Boži měr mje wokřewi.

Hdźež knježi ćichosć swjata, spodźiwna
A wěčna swěca přecy stražu ma,
Tu kleči w kutnej nježnej swětlinje
Hlej wojowař při wulkim wołtarju.

Płašć zeleny je woj'wař wodźety
A hłowu khila k nutrnej modlitwje,
Mi wutroba so zběhny nutrnje,
Hdyž widźach, kak wón z Bohom rěčeše ...

Nětk wukhadźa we směrkach wječornych
Tu nimo — z myslu zbóžnej zajaty;
A hdyž nětk kutnje na njoh' pohladam,
Je nutrny modleŕ — hlej! naš kejžor sam. —

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(17. pokračowanjo.)

Maćerna rěč je nam tak luba a droha, dokelž ju mamy wot droheju staršeju; tohodla pak dyrbimy ju też hajić a pěstować kaž nam to tak krasnje spěwa M. Urban:

1. Rěč maćernu serbsku wot młodosće lubu
Ći zazwonjeć do duše słyšało sy;
Hdyž wotewrjeć woči sy počało z hubu,
So z lubosću k staršimaj lišćeše ty.

2. Sy maćeŕ a nana sej wokošowało,
Kaž wašnje wšak pěkneho dźěśća to je,
A z nimaj sy serbski so rozrěčowało,
Kak radosć a wyskanje zběhaše će! —

3. By maćerje zapomnić lubeje směło
Ty dźěćo, mjez Serbami rodźene raz?
Ně, by so hač najlěpje na swěće měło,
Na zbožowny dźěćatstwa njezapomń čas!

4. A maćerna serbska rěč luboznje rjana
Njech zwoni a klinči najmócnišo ći!
Wšak rjeńša a bohatša woprawdźe žana
So njeje mjez mnohimi zjewiła mi.

5. So čerwjeniš runo najrjenišej róži,
Hdyž kubłało, dźěćo, so serbsćinje sy.
Duž zawostań swěrne a čerstwy šćěpk Boži,
Dóńž přińdźeš do zahrody wěčneje ty.

A čohodla njechał Serb swoju maćerščinu sej ważić, hdyž dźěn je wona po słowach samsnoho basnika naša najrjeńša deba a nam zawěśća naše zbožo:

1. Naléćo w młódnym zelenjenju
Duše změješ hač najrjeńše,
Hdyž w žiwym mócnym zahorjenju
Dźeržiš maćerje so lubeje;

2. Mać je twoja maćerna rěč droha,
Sy-li dźěćo čerstwje kubłane,
Dóstało ju sy za dar wot Boha,
Zo by rjenje było pyšene.

4. Lubuj, zakitaj sej pychu swěru,
Ze by nichtó njerubił ći ju! —
Zakhowaš-li wótcow rěč a wěru,
Zbože zakćěje ći w žiwjenju.

Urban nam też pokazuje, kajki njedźak to je přećiwo lubej maćeri, hdyž zacpěwaš jeje rěč: „Sy šamawa duša, je-li će serbskoho jazyka hańba“:

Rěč maćernu nic swěru hajić,
Je njedźak hroznje smjerdźacy;
So radšo z cuzej rěču dajić,
Budź wuznam wšěm dźě wohidny!
Štóž maćeŕ drohu lubuje,
Też Bohu luby wostanje.

Ćišinski pak nas wabi k lubosći k maćernej rěči z tymile słowami:

1. Měć w česći nana, mać je zakoń Boži,
Kiž w našich nutrinach swój wothłós khowa;
Krej wótcowu a maćerine słowa
Sej česćić nade wšo, česć mužej množi.

2. Rěč maćerinu mjetać do podnoži
A hanić ródnu krej, mysl njeje strowa
A běda na toho so woła z rowa,
A Bóh so z njebjesami tomu droži.

Handrij Dučman woła serbskich prjedownikow z rowa, zo bychu wotrodźencow, swojich potomnikow, wohańbili:

1. Z rowa ryjmy serbskich mužow,
Wótcojo su naši.
Wotrodźencej khribjet wobroćeja,
Přeradnikow tamaja.

2. Ći njech praja, što su byli,
Što za serbsku zemju dźěłali,
Što za serbsku rěč su přećerpjeli,
Serbske prawo, wašnjo zakitali.

3. Hač će znaja, hač će witaja?

4. Tu je bratr, nan abo dźěd,
Wuj, kmótr, dobry přećel.
Serb je był, Serb je wumrěł!
By će spóznał, witał wotrodźenca?

5. Stańće z rowa — swědkojo nam starych časow!

Swjata je maćerna rěč, tohodla dyrbimy ju lubować, nic preč mjetać:

„Posoł“ 1916.

Po mnohich přećach měło so tola w Posolc hišće jónu wočišćeć, dla płaćizny, štož je so na hłownej zhromadźiznje rozprawjało a wo Posole wučiniło, byrnjež dźěn je to tola kóždy hižo tehdom čitał a čitać móhł; ale po požadanju chcemy tu najważniše z čisła 26. Posoła t. l. hišće wobnowić:

„a) **Posoł.**

Dokhody Posołoweje kassy su jara wšelakore; to su přinoški sobustawow, wunošk inseratow a wunošk wšelakich knihi, kaž Žiwjenja Swjatych, Nowoho Zakonja, Małych bibliskich stawiznow a druhe. Hłowna wěc sobu pak je Posoł a joho abonentojo kaž tež nawěški. Přede wšitkim mamy sebi wobhladać Posoł a joho płaćiznu. Posoł płaći we swojej nětčišej wulkosći wob lěto (papjera, stajenjo a čišć) 4680 hriwnow, a pódlanskich wudawkow je lětnje na 600 hr., potajkim hromadźe 5280 hr. Sobustawow (abonentow) mějachmy l. 1914 na 1130 po 3 hr., to wučinja 3390 hr., tuž **pobrachuje** nam k hornjej sumje **1890 hr.,** kotrež maja so k **abonentnomu pjenjezej** připłaćić. To wučinja potajkim za **kóždoho wotebjerarja Posoła** lětnje **1 hr. 67 pj.** To je so nětkle płaćiło z nawěškow, a dokelž tež tych wunošk k tomu njedosahaše, tež z dokhodow knihi. Nětko pak trjebamy tute wunoški přede wšitkim za čišćerńju a njemóže so tak za kóždoho čitarja Posoła hišće wjacy hač połojca cyłoho přinoška kóždolětnje připłaćić. Hdyž tohodla Posoł, kotryž bu wjacy króć powjetšeny hač na **nětčišu wulkosć,** tež w płaćiznje **z najmjeńša na 4 hr. powyšimy,** njećinimy z tym **ničo njeprawe,** ale to woprawdźe sprawnosć žada, a tak z najmjeńša deficit trochu ponižimy, dokelž tež po 4 hr. wostanje nam hišće **k dopłaćenju,** hdyž ličba abonentow 1130 wostanje, na **760 hr.,** štož je hišće šwarna summa, a trjebamy k tomu tójšto nawěškow, zo bychmy tež tón deficit hišće zarunali. A tak njemóžachmy tež fondej ničo z Posołoweje kassy darić, dokelž nětko to wšo za čišćerńju trjebamy. Tež zbytk z lěta 1913 bu jako dokhod do lěta 1914 přiwzaty (1334 hr. 97 pj.), zo by so tak mohł čišćerni přiwobroćić. Tež mějachmy loni hišće rjanu summu z nawěškow, kotrež pak nětko we wójnje so jara pomjeńšichu, haj nimale wuwostachu. Wupłód cyłoho zličbowanja Posołoweje kassy pak bě: dokhodow 8413 hr. 39 pj. a wudawkow 8359 hr. 32 pj., tak zo zbytka w kassy wosta 54 hr. 7 pj.“

A k tomu słuša nětko hišće posledni staw rozprawy tamneje hłowneje zhromadźizny w Pančicach:

„V. **Namjety.**

Tón dypk bu bórzy wotbyty, dokelž njebě namjetow wjacy hač jedyn, kotryž staji knjez scholastikus Žur: **„„Sobustawski pjenjez abo přinošk ma so wot lěta 1916 na 4 hriwny powyšić.““** Knjez kantor Šewčik prošeše wo to, zo bychmy tutón namjet jenohłósnje přiwzali. Knjez wučeŕ Słodeńk prošeše, zo bychu so winy powyšenja w Posole rozpisałe. (Hladaj poslednje čisło Posoła, rozprawu pokładnika: a) Posoł, tam namakaš dokładne rozličenjo a wobličenjo!) Knjez wyšši wučeŕ kantor **Hila** měnješe, **zo je 4 hriwny mało dosć, 6 hriwnow bychmy płaćić dyrbjeli. Namjet so potom jenohłósnje přija.** Z tym bě tež nadawk hłowneje zhromadźizny wučerpany ...“

Potajkim to su wučinjenja na hłownej zhromadźiznje njedźelu 20. junija t. l. Ale ze škodu je, zo smy tak dołho čakali. To tola žane prawe hospodarstwo wjacy z Posołom njebě. Přirunach prjedawše lětniki, wosebje 1907 a 1908, tehdom płaćachmy hižo 3 hr. za Posoł. Přirunach wulkosć, wobsah z nětčišim, a woprawdźe je wjacy hač jónu tak wulki hač tehdom. Hdyž nětčiši format na poł zhibnješ, maš wulkosć tehdomnišoho Posoła, a hišće na kóždej stronje něšto rynčkow wjacy, a tak potajkim kóždy raz a z kóždym 8stronskim čisłom dwaj tehdomnišej Posołaj. A hdyž płaćizny přirunamy — nazhonimy tosamc. Tehdom płaćeše čisło Posoła na 57 hr. a nětkle płaći 90 hriwnow, wězo bywa tale płaćizna za čišćerńju tež poměrnje přemała a přetunja. A tola kak spodźiwnje samo so wěc sudźi, jedyn mčni, zo je w nětčišim 8stronskim Posole skoro přewjele nutŕka, druhi zasy hižo mórči, wosebje hdyž je nětkle we wójnskim hubjenstwje jónu 4 stron, zo tola ničo nutŕka njeje, to hódno njeje. Ale čiń jeno wšěm prawje. — Tola to jene pak póznajemy dźensa hišće lěpje hač w juniju tehdom, hdyž k. wyšši wučeŕ kantor Hila praješe, zo je 4 hr. mało dosć, 6 hriwnow bychmy płaćić dyrbjeli. Tehdom bě to mnohim njezrozemliwe, ale dźensa dyrbju sam wuznać, wón měješe woprawdźe prawje. — Ale 4 hr. je wobzamknjene, tuž při tom wostańmy a płaćmy jeno te najprjedy prawje porjadnje, něšto hišće tola pódla wuwikujemy, tak zo so nadźijamy, zo wěc pójdźe. By też za nas nječestne było, njechcyli ani čišć a papjeru a druhe nuzne pódlanske wudawki nimale zapłaćić, hdyž so tola hewak wšitko za darmo čini a pisa a dźěła. Wězo nadźijamy so też kruće, zo wójna tola wjacy tak dołho trać njebudźe, kaž je hižo dotal trała, dokelž při tej so też čišćerske wěcy přecy bóle podróża. Papjera bywa přecy dróžša, wot 10—50 procentow, barba je dróžša hač do 75 procentow. Dźěło je podróżene z tym, dokelž su nam ludźi zebrali a dyrbi so nětko přez čas dźěłać, štož wěc też jara podróži. Z tym njech je dźensa dosć!

Tak njech też Posoł w nowym lěće zasy rosće a přiběra, njeměnju na wulkosći a wyššich wudawkach ale na ličbje woteběrarjow a čitarjow, zo by tak mohł też dale skutkować Bohu k česći a Serbam k wužitku.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Radworja. (Wojeŕski wopyt.) Kermuše smy lětsa zasy ćiše a jednorje swjećili. Wurjadne doswjećenjo běše štwórtk tydźenja na tudomnej farje. Tam běchu tehdom město wšědnych kermušnych hosći wojacy Dubrawskoho lazareta přeprošeni. Ranjeni a khorowaći přijědźechu z dwěmaj wothladaŕkomaj z popołdnišim ćahom na małe dwórnišćo. Wottam přińdźechu, z wjetša so na kij

---

Kak lubuju će, słódka maćeŕšćina!
Ju do kolebki dóstach z božej ruki;
Mać do rta wabješe jej prěnje zwuki
Mi, hdyž tak zaskakowach ji do klina ...
Rěč maćeŕska też njebjesam je swjata!

Też serbska rěč je wot Boha; Bóh chce, zo bychmy maćeŕnu rěč hajili; serbska rěč je za Serba puć do njebjes, přetož „Serbam němski prědować, rěka njebjesa jim brać“; powučenja w cuzej rěči su podarmo: „Bože słowo so jeno w maćeŕnej rěči človjeka přima.“ Maćeŕnu rěč a narodnosć škita Bóh přez swojoho jandźela, kaž nam to Domaška powěda w „Serbow jandźel“:

1. Po kraju serbskim khodźi jandźeł
Dom wot doma, wjes wote wsy;
Sej, swěće, před nim wóčko zańdźel,
Mi je wón tola widomny.
Kaž zo by noha jeho hrała,
By po wětře so wozyła
A zemje by so njedótkała, —
Tak z ćicha, z waha postupa.

2. Wón khodźi posoł mjez Serbami,
Puć jeho přeco dale dźe
Nad horami a nad dołami
A runje tak po runinje;
Hdźež zańdźe, tam so swětło swěći,
Tam měr so lije po domje,
Tam widźiš starych, kaž też dźěći
We wozbožacym towaŕstwje.

3. Hač njese Serbam zakitanje?
Hač ma wón powjesć wjesełu?
Hač připowjeda zakćěwanje,
Ach, abo kónc snadź Serbowstwu?
We njebjesach mjez jandźelami,
Hdźež Serb je hižo někotry,
Tam dźěl so bjerje nad Serbami;
Duž jandźeł k nam je pósłany. —

* * *

4. „Wam Serbjo, postrow zwjeselacy
Wot Boha njesu wašeho:
Bóh chce, zo njeby nihdy wjacy
Was dótkało so přećiwstwo!
Bóh wšitku wašu nuzu znaje,
Bóh wě, zo lud sće mólički!
Zo swěrnosć Boža wěčnje traje,
To pokazać chce nad wami.

5. Słyš, ludo serbski, wolu Božu,
Tu wolu miłu, přećelnu,
Před Bohom klečo nad podnožu
Ja wusłyšach a zhonich ju.
Hdyž ja ju dźensa před was kładu,
O posłuchajće z lubosću
Na Božu swjatu, miłu radu
A wotewŕće ji wutrobu.

6. Ja wot Boha sym wupósłany
Na Serbow narod kedźbować,
Kiž, pola Boha lubowany,
So zdźeržćć ma a zastarać.
Bóh wšohomócny wšitke ludy
Je zakitować hotowy,
A je też narod mały, khudy —
Před Bohom njeje zacpjeny.

7. Bóh chce, zo byšće zakhowali
Sej swoju serbsku narodnosć!
Bóh chce, zo byšće wukubłali
Tych wótcow swěrnosć, pobožnosć!
Bóh chce, zo byšće lubowali
Rěč swoju swoje žiwe dny
A swěrni Serbja zawostali
Hač do poslednej' hodźiny.“

* * *

8. Tak jandźel Boži dale stupa
A překhodźuje Serbowstwo
A prosy, zo ta mała kupa
Toh' luda zdźeržała by so.
Dźens joho wóčko na nas hlada
A jeho ert so praša nas,
Hač smy my žiwi, hač so pada
Smy wobarali kóždy čas.

9. Do cyrkwjow jandźel zastupuje,
Kak słowo tam so předuje,
Hač lud so prawje rozwučuje,
Zo by měł wěčne žiwjenje;
Hač wosady so zastaraja
We rěči lubej, maćeŕnej,
Hač stadła pastyrjow hłós znaja,
Kaž zbožnosć jich to žada sej.

10. Wón serbske šule wopytuje,
Što dźěćom tam so podawa,
Hač wučeŕ serbscy rozwučuje,
Kaž serbska žada wučeŕnja;

zepjerajo, piskajo na faru. Po swačinje wobhladachu sebi staru a nowu cyrkej a štož je tu hewak widźenja hódne, wosebje tež serbsku drastu. Po wječeri wróćichu so z poslednim ćahom zasy do swojeje wustrowjeńnje.

Mjez wojakami běše wězo wulka wšelakosć po drastach a bitwišćach, po domiznje, wěrje a narodnosći. Najbliži běše serbski dźěłaćeŕ z Hodźijskeje wosady, najdalši katolski wučeŕ ze Saarburga w Elsass-Lothringskej.

⁘

Z Khrósćic. Kaž je z dźensnišoho nawěštka widźeć, wuhotuje „Serbosław“ druhi dźeń hodow popołdnju w 5 hodźinach swój założeński swjedźeń. Dokelž su naši hrajerjo wšitcy w polu, zastupja jich město šulske dźěći z předstajenjemi, kaž su wone to tež hižo lońše lěto wustojnje činili. Dale budźa zajimawe přednoški a druhe překłapjenja, kotrež so přeradźić njesmědźa. Njech tohodla wšitke sobustawy z mandźelskimi a dorosćenymi dźěćimi wěsće přińdu, kaž tež wosebje mandźelske našich sobustawow, kotřiž su we wójnje; kać so nichtó njebudźe, tohodla na zasywidźenjo druhi dźeń hodow we Wjeńkec sali w Khrósćicach.

⁘

Z Kinsbórka. Wšelke narody su hižo tu w lěhwje wójnskich jatych zastupjene, Francózojo, Belgiscy, Jendźelčenjo a Rusojo, a nětko ma so tuta črjóda hišće wo jenu narodnosć powjetšić, mjenujcy wo 4000 Serbow, kotřiž so tu w přichodnych dnjach wočakuja.

Naše towarstwa.

„Jednota“ w Budyšinje

měješe minjenu njedźelu zasy měsačnu zhromadźiznu. Předsyda měješe přednošk wo ćerpjenjach wosebje wójny, kotrež tež njewinowatych sobu potrjechja, a čohodla? Knjez wyšši wučeŕ Wjerab zdźěli k tomu wšelake myslički a nahlady padnjenoho k. wučerja Rječki, kotrež so na přednjesene wěrnosće poćahowachu. Nimo toho pokaza wón wšelake wobrězki tkaninow z Pólskeje, kotrež bě tež knjez Rječka jónu připósłał, zo bychmy widźeli, w kajkich pisanych drastach tam žónske khodźa a pruhowali, kak dobre te tkaniny su.

Knjez Robl dari towarstwu mały zaramowany wobraz našoho njezapomnitoho Rječki. Našomu sobustawej, knjezej wyššomu wučerjej Wjerabej wupraji tež towarstwo k joho dóstatomu wuznamjenjenju wutrobne zbožopřeća.

Přichodna zhromadźizna (hłowna zhromadźizna) budźe zasy w januaru (snadź 3. njedźelu 16. januara).

K hodam!

Kaž loni, dyrbimy bohužel tež lětsa hišće prajić, zo hody drje, hišće we wójnskim času, tak wjesołe njebudźa kaž hewak. Ale cyle bjez wuraza hodownoho swjedźenja ze swojim Božim dźěsćom tola tež njepóńdźe. Mnozy starši a druzy počinaja dźěn hižo zasy „Bože dźěćo“ honić. Njech pak so při tym tež njezabudźe na naše nawěštki; tuž wosebje namołwjejće překupcow, zo bychu do „Posoła“ nawěštk dali, njejsu-li to hišće činili. Dale sebi tež přejemy, zo by Bože dźěćo tež naše

serbske nabožne a zabawne knihi

prawje nadobnje wobradźało. Wšak hišće tola tu nětkle něšto mamy, kaž

Jězusowu Winicu — Žiwjenja Swjatych — Nowy Zakoń — Khwalće Knjezowe mjeno — Hwězdu — Křesćansku młodosć — Křižowy puć za wójnski čas; tež někotre zabawjace knižki: **„Częstochowa — Pólski Różant“, „Legendy a druhe powědańčka“, „Stara jabłučina a druhe powědańčka“, „Plista. Ducy z kowarnje“, „Marja abo Wjelk w kralowskej holi“**, a tohorunja **„Naša wowka“**, kaž tež **„II. dźěl Staroho Zakonja“** móžemy w našej Donnerhakec knihićišćerni dóstać. — **Wosadnik** je rozpředaty hač do 12 exempl. po 6 hr.

Tež na naše samsne nadawki nochcemy zabyć, na „Posoł“ a joho **fond** kaž tež na ćišćerńju. Kelko tysacow su Serbja hižo woprowali za wšć możne wěcy, a kak mało mysla často na swoje najnuzniše nadawki.

Tuž tež chcemy lětsa, njedźiwajcy na trochu hubjeńše časy, swój wopor jako Bože dźěćo abo wuswobodźenjo za nowolčtne zbožopřeća za **fond** darić. Našich **wubjerkownikow** a **dowěrnikow** prosymy, zo bychu **dary** zasy pilnje **hromadźili** a tesame pokładnikej připósłali. Kwitować budźa so dary w čisle, kotrež 25. decembra wuńdźe, ale so dźeń prjedy, 24. wuda.

Redakcija.

Vincencowe towarstwo

w **Budyšinje** měješe wčora tydźenja, 10. dec., swoju hłownu zhromadźiznu a z tutej swjećeše tesamo też swoje dźesaćlětne wobstaćo. Zaměr towarstwa je, podpjeranjo khudych a wukonjenjo wšěch możnych skutkow miłosće. Tele małe towarstwo bu 1905 założene a je swój nadawk jara spomožnje wukonjało, štož móžeše so jeno přez wulku woporniwosć sobustawow stać, kotrychž ličba bě přecy tak wokoło 50. Wudawało je towarstwo w běhu tychle 10 lět 11544 hriwnow za wšelake swoje nadawki, předewšitkim za Vincencowy dom (Vinzenzheim), w kotrymž małe a šulske dźěći wodnjo přebywaja, hdyž starši na dźěło khodźa a su pod dohladom dweju miłosćiwych sotrow. Za tónle wustaw (wotnajeński pjenjez) a za zdźerženjo sotrow je so wudało 5259 hriwnow, druhe wudawki běchu za khlěbowe a wuhlowe marki za khudych na 2700 hriwnow, a tak za wšelake druhe wudawki a podpjery so wupłaći tamna zhromadna summa. Nimo toho je so hižo zapołožił zakład małoho zamoženja towarstwa na

---

Hač wutrobow so wučba jima,
Hač njeje za nje zhubjena,
Zo duša ničo z njeje nima,
Kak pasu so tam jehnjata.

11. Wón maćerjow so wopraša̍uje,
Kak w domach stoji z dźěćimi,
A należnje so wobhonjuje,
Hač rostu w bohabojosći.
A někotru wón skórźbu słyši
Wot wurudźenej' maćerje,
Kiž so wo syna, dźowku tyši,
Kiž so tych swojich hańbuje!

12. Dha jandźel staji swoju nohu
A mócnje křidła rozšěri,
So wróći zaso k swojom' Bohu
A serbsku zemju wopušći;
A wšitke swoje nazhonjenja
Wón njese horje před Boha,
Někotry postrow pokorjenja
So wot nas zběha do njebja.

13. Hlej! wyše zemje, wyše swěta,
Nad krajom wótcnym Łužiskim,
Kaž worjoł Serbow jandźel lěta
We swětle nanajjasnišim.
Hdyž wón so wjerći a so zběha
Přec wyše k słóncu Božemu,
Kónc joho zlěta, joho běha
Ja z wóčkom wjacy njewidźu. —

12. Leć, Serbow jandźelo, leć k Bohu,
Wzmi wot nas swoje božemje!
Ty pokazaš nam tamnu drohu,
Hdźež škitowaŕ naš wěčny je.
Wón, wšitkich ludow Knjez najwyšši,
Swój sceptaŕ dźerži pola nas,
Imanuel, kiž próstwy słyši,
Naš Bóh je z nami kóždy čas.

Tohodla pak stawajmy a stójmy kruće a sprawnje za swój narod, z hortom a z wutrobu wosebje, přetož „serbski jazyk njećini će Serba, jeli-zo serbskeje wutroby njejsy“; woprawdźe lubujmy narod, nic kaž tamni, kotřiž „so khwala, kak Serbstwo twarja, z Němcami pak na Serbow swarja“, sprawnje wojujmy za naše najdróžše kubło: „Sprawna duša so za Serba słuša.“ „Zestawajće!“ přiwołuje nam wšěm M. Domaška:

1. Młodźencojo, zestawajće,
Kiž sće Serbow nadźija!
Mocy swoje napinajće
Za kćěw nowy Serbowstwa.
Njejsće jako dźěći pili
Lubosć serbskich maćerjow
A so přez nju posylnili
Nosyć khorhoj Łužicow?

2. Knježny serbske, dźowki krute,
Serbstwu swěrne, wobstajne,
Tak kaž skały nihdy hnute,
Różički wy kćějate!
Komu pjeršćeń zawdać chceće,
Komu ruku swoju dać?
Widźu, so so hotujeće,
Junu Serba sebi wzać.

3. Šědźiwco, hač hižo mrěje
Ćełło ći a wutroba,
Lubosć njech će hišće hrěje,
A će k Bohu přewodźa!
K njebjesam tym Božim ducy,
Kaž je twoje žadanje,
Zběhaj ty za Serbstwo rucy
Hišće w horcej modlitwje.

4. Štó dha mohł nam zakazować
Rěč wot Boha datu nam?
Štó so jeje hanibować,
Hdyž ju Bóh k nam rěči sam?
Jazyki, ow zawostańće,
Kajkež Bóh was stworił je,
Njeswěrni, do smjerće padńće,
Swěrni, wy pak stawajće!

5. Z nadźiju sej zaspěwajmy
Z hłosom serbskim po kraju.
Na Boha so zepjerajmy!
Wón nam sylni wutrobu.
Božo daj, zo zawostała
Rěč by serbska do kónca!
A kaž našich horow skała
Stoj Ty, serbska Łužica!

(Přichodnje skónčenjo.)

2710 hriwnow. Zawěsće je to rjany wuspěch tohole małoho towarstwa za prěni lětdźesatk. Zjawny dźak a připóznaćo bu tež wuprajene na hłownej zhromadźiznje prěnjomu porjadnomu předsydźe a wjednikej towarstwa, knjezej justicnomu radźićelej Cyžej za wšitku prócu, wobhladniwosć a tež joho wulku wopórniwosć, z čimž bě wón tak wšěm sobustawam sam z najlěpšim příkładom. Powšitkownje pak bu wobžarowane, zo je wjelečesćeny a zasłužbny knjez nětko swoje předsydstwo złožił. Při nowowólbach buchu nětko woleni jako předsydstwo: prěni předsyda knjez professor dr. Förster, druhi předsyda k. ökonomiski wyšši kommissar Dilger, pokładnik k. sekretar Schierack, joho zastupnik k. tachantski registrator Holka, kotryž ma tež drastownju towarstwa za khudych wobstarać a tež w času wójny druhoho pismawjedźerja zastupować; prěni pismawjedźeŕ k. seminarski wyšši wučeŕ Engler, a druhi pismawjedźeŕ k. tachantski wučeŕ Šołta, w t. č. pola wojakow.

Wjele so wosebje nětkle we wójnskim času wot towarstwa žada. Wone je tež próstwu wuprajiło, zo by so wosebje tež joho drastownja pola knjeza Holki prawje podpjerała a so jomu prawje bohaće tež tajke přiwobroćenja zbytnych drastow a wšelkoho wobuća stawałe, wosebje su jara žadane žónske němske drasty, kaž tež dźěćaca drasta a wobućo wšěch družin.

Jara nuzne by tež było, zo bychu hišće prawje wjele mužskich k tomule tak nuznomu a ważnomu towarstwu přistupili. Jałmožnu dawać dźěn je tola cyle kruta winowatosć a tu so tasama woprawdźe derje haj najwjac mohł to tohodla štóž nimo a njein- hišće sobustaw, zastup do tohole tak ważnoho towarstwa. Zamołwjeć móže so kóždy pola jenoho abo druhoho sobustawa předsydstwa, abo hewak pola jenoho sobustawa a tež pola tudomnych duchownych.

Přejemy towarstwu, zo by dale rostło a přibjerało a potom ćim bóle skutkować móhło k česći Božej a k spomoženju khudych. — Zhromadźizny so wotměwaja wot nazymja hač do lětnišoho časa kóždy prěni a třeći pjatk w měsacu w starym seminaru wječor we 8 hodźinach, hdźež móže sebi tajki, kotryž chce přistupić, dźěło towarstwa wobhladać, kóždy ma přistup.

Swětny rozhlad.

Němska.

Kejžorstwowy sejm měješe štwórtk 9. dec. wulkotne posedźenjo. Hižo zwonkownje so to pokazowaše. Wšě městna w sali, při knježerstwowym blidźe a na tribünach běchu wobsadźene, haj přepjelnjene.

Na čo wšitcy čakachu? Na to, što kancler wotmołwi na socialdemokratisku interpellaciju dla měra. Dwójcy Bethmann-Hollweg rěčeše, kóždy króć dobre poł hodźiny. W prěnjej rozłoži, kak za nas stoji na wojownišćach a zo tež doma so njetrjebamy bojeć w hospodarskim žiwjenju. Nimamy tohodla wosebitu přičinu za měrom so prašeć, runjež nichtó na krawnej wójnje wjesela nima.

W druhej pokazowaše kancler nimo toho na wuměnjenja, pod kotrymiž móžemy měr činić, hdyž budźa naši njepřećelojo wobstojnosće tak daloko spóznać, zo žadosć za měrom pokazaja. Wjac njemóžeše kancler z runymi słowami prajić, to a to žadamy, ale w zwisku z joho prjedawšimi rěčemi běchu joho słowa tola kaž program za přichodne jednanja wo měr. Wón rěčeše wo zawdawkach, kotrež mamy w rukach a kotrež móžemy hišće rozmnožić. „Ani k wječoru ani k ranju njosmědźa naši dźensniši njepřećeljo wrota zdźeržeć, přez kotrež móhli nas z nowa a sylnišo wobhrožować“, praji kancler, mjenowaše při tym wosebje Belgisku a Pólsku a lubješe, zo njebudźemy k druhomu razej pólske twjerdźizny z našej krewju dobywać dyrbjeć a zo so ze wšěm, štož budźe trěbne, přećiwo tomu zawěsćimy, zo njebychu Jendźelčenjo dale Belgisku za swoje wójnske přihoty wužili.

Kanclerowym słowam přihłosowachu na wšěch stronach sejma, haj při wosebje raznych městnach, n. př. hdyž z dźakom na našich zwjazkarjow spominaše, měšachu so tež připosłucharjo na tribünach z kleskanjom do přihłosa. W mjenje wšěch druhich stron wupraji centrumski zapósłanc Spahn, w mjenje socialdemokratiskeje strony zapósłanc Landsberg, ze sejm kanzlerowym słowam přihłosuje. Rnnjež potom dla někajkoho přehladanja presidenta mjez socialdemokratami wulka hara nasta, skónči so posedźenjo tola w połnej přezjednosći a pokaza krajej a wukrajej, zo ma Němska krutu dowěru na dalše a tež na skónčne dobyćo.

Cyrkwinske powěsće.

Ralbicy.

Křćeni: Jan, Michała Žurka, khěžkarja we Łazku, s. — Marija Veronika, Michała Krala, skałarja we Smjerdźacej, dź. — Pětr, Pětra Čornaka, młynka we Konjecach, s. (přez babu křćeny).

Zemrěli: 8. nov. Pětr, Pětra Čornaka, młynka we Konjecach, s., 2 hodź. — 10. nov. Jan Bernard, Pětra Suchoho, žiwnosćerja w Kopiecach, s., 2 m. 4 dn. — 14. nov. Madlena, † Pětra Brauera, žiwnosćerja w Sunowjc, zaw. mandź., 61 l. 9 m. 28 dn. — 26. nov. Jakub Pornadź, žiwnosćeŕ w Konjecach, 69 l. 9 m. 28 dn.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Koże

kóždeje družiny kupuje přecy
po najwyšších płaćiznach

Heinrich Lange
Budyšin
11 Žitne wiki 11
a Cyrkwine naměsto 4.

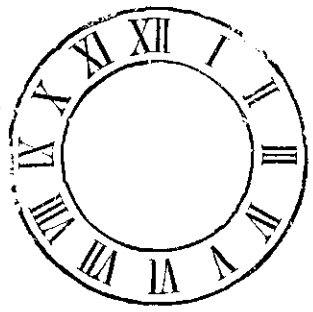
Wuharowanjo koži
wšěch družin
so nanajlěpje wobstara.

Kupuju jabłuka.

Wo pokazki (mustry) prosy
Emil Sperling
„Bad Heil“. Post Räckelwitz.
Štomownja a różownja.

Wšě čišćerske dźěła
w kóždym wuwjedźenju
w serbskej a němskej rěči
wobstara derje a tunjo
Donnerhakec knihićišćerńja
Budyšin :: :: :: Před šuleŕskimi wrotami 21
Dalokoreč̌ak čo. 893.

Swój wulki skład
najlěpšich **časnikow,** časnikowych
rjećazkow a **złotych tworow**
poruča najnaležnišo
R. Mersiovsky
časnikarski mištr
Budyšin. **Žitna hasa 9.**

Dźiwajće při kupowanju na naweški w Pósle!

Wulkiwubjerk
Božich matrow,
postawow a krjepjenčkow
pola
Maxa Mütze
w Budyšinje
Bohata hasa 11.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarńje
poruča po najtuńšich płaćiznach
Willy Mader
Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokoreč̌ak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokoreč̌ak 307.

Hač do hód na wšě artikle 10% rabata w pjenjezach.

Hač do hód na wšitke artikle 10% rabata w pjenjezach.

Wohladajće sebi naše wukładowańske wokna.

W tutym drohim času činja kóždomu

najrjeńše hodowne wjeselo

por derje sedźacych a krutych

škórni a čriji.

Też **filcowe škórnje** abo z **kamelowych kosmow** ze **spinkami, črije** a **tofle** su rady widźane **dary.**

Wulki wubjerk we wšěch artiklach.

Kalawska črijowa twornja

Kamjenc. **Rob. Schlesier.** **Zwingerstr. 16.**

Dźiwadłowy wječor

wuhotuje so

druhi dźeń hodow, 26. dec. w Měrćinkec hosćencu

w Haslowje

za **„Džak domizny“.** **Započatk w 7 hodź.**

Hrać budźe so: **Na wumjeńku.** Hra w 4 jednanjach.

Wo bohaty wopyt proša

Hrajerjo a **M. Měrćinkowa,** hosćencarka.

Serbosław w Khrósćicach

zmėje **druhi dźeń hodow** wječor z dypkom 5 hodźin w herbskej grychće w Khrósćicach swój

załoženski swjedźeń

wobstojacy z **hodownoho předstajenja šuiskich dźěći** a **druheje zabawy,** na čož so wšitke sobustawy ze swójbnymi, kaž też mandźelske tych sobustawow, kotřiž su w polu, najpřećelnišo přeprošuja. **Předsydstwo.**

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jablučina a druhe powědańčka.
„ 4. Plista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

Kóžde čisło 20 pjenježkow.

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Nowolětne khartki

serbske a němske

čišći derje a tunjo

L. A. Donnerhakec knihićišćerńja

w Budyšinje, před šulerskimi wrotami 21

Serbja, kupujće serbske knihi!

Krajan Katolska protyka 1916

je wušoł a je w našej Donnerhakec knihićišćerni a we agenturach Kat. Posoła na předań. —— Płaćizna 40 pj.

KATOLSKI POSOŁ

Wukhadźa kóždu sobotu. Płaći lětnje we našich agenturach 3 hr., z křižnym zwjazkom přisćěłany 4,60 hr., na pósće štwórćlětnje 1 hr., do domu nošeny 1 hr. 15 pj.

Wšć dopisy a nastawki sćelu so redaktorej.

LUDOWY ČASOPIS

Wudawany wot Towarstwa swjateju Cyrilla a Methoda w Budyšinje.

Redaktor: **M. Žur.**

Dalokorečak čo. 893.

Za nawěštki, kotrež maja so najpozdźišo štwórtk připołdnju wotedać, płaći so za mały rjadk abo joho městnosć 15 pj., wot sobustawow a našich towarstwow 12 pj.

Wšě skazanki a płaćenja přijima pokładnik.

Čisło 52. | **Budyšin, 24. decembra 1915.** | **Lětnik 53.**

Měr budźe, hdyž ty chceš.

„Kelko sy dołžny mojomu knjezej?“ prašeše so njeswěrny nuknicar dołžnika swojoho knjeza. A wón rjekny: „Sto tunow wolija. A rjekny jomu: Wzmi swój dołžny list, a sydń so khětře, a napiš: pjećdźesat.“ — A tamny ščini tak a z lohkosću napisa.

Też ja dźeržu pjero w rucy a chcu pisać. A hdyž sebi myslu, što, potom mi přecy zasy na mysle přikhadźa te dźěćatko, kotrež před 1916 lětami w Bethlehemje w hródźičcy so narodźi, a přecy zasy so mi do mysle tłóča te słowa, kotrež tam jandźelojo spěwachu: „A na zemi budź pokoj človjekam!“

A mózu nětko so sydnyć a z lohkosću wo nim pisać?

Kak dha je na swěće a što tu widźimy? Je te dźěćatko nam přinjesło tón pokoj a tón měr, kiž človjeka wozboža, hdyž joho ma? A njeje też tebi tale myslička přišła, hdyž wčora wječor Božo dźěćo wobradźeše? Sama stoješe z dźěćimi při štomje a spominaše, kak je też hewak nan tu sobu był a so wjeselił. A nětko mrěje zymu w Ruskej abo w balkanskich horach abo we Vogesach abo při flandriskej wodźe. A město spěwa „Ćicha nóc, swjata nóc“, kiž hewak sće sebi hromadźe při štomje zaspěwali, brunča a zynča a kwiča a hwizdaja jomu njepřećelske kule a kulki wo smjerći a zrudobje. A hdyž Božu nóc zwony do cyrkwje zwonjachu, dha ći bě, jako bychu tak rjenje a wjesele njezwoniłe kaž hewak, a zasy sebi mysleše na wójnu a na měr, a na te dźěćatko, při kotrohož narodźe běchu jandźelojo spěwali: „Na zemi budź pokoj človjekam!“

Hdźe je tón měr, za kotrymž běchu wjele tysac lět zdychowali? Hdźe je, kotryž tola měješe přińć, hdyž Zbóžnik swěta w Bethlehemje so narodźi? Njeje skoro, jako tu byli ći njemdri jěcharjo, wo kotrychž swj. Jan pisa? Kak wosebje taj dwaj jěchataj, zo lědom konjej dozahrabujetej? A na tym jenym sedźi žiwy kosćowc a z kosu ruba do ludźi a cyłe rjaby leža pod nim a za nim, też młodźi a rjani, žónske a mužscy, stari a dźěći. A pódla njoho jěcha druhi, a joho kóń zakhadźa a jako by ani zemje njenastupił, leći přez kraje. A tón jěchař na nim syka z wulkim mječom do ludźi a za nim leža hromady a hromady ćěłow. A wón so zahanja z tym mječom, jako chcył cyły swět porubać a jako by najradšo wšo nadobo chcył zbić. A zady njoho dale wohnjow a płomjenjow morjo, a wsy so pala a města a pola. A za tutymaj dwěmaj, haj skoro jimaj porno, jěchataj dwaj druhej. A jedyn ma wahu w rucy, a wón z njej mjeta a ju třase a ta waha je prózdna: zničene, štož by ważić mohł, a za nim zakhadźa hłód. A tón štwórty jěchař, wón třěla jedyn kłok po druhim do ludu, a te přinošeju khorosće a martry a bolosće. -- Je to měr, tón pokoj, kotryž z dźěćatkom měješe přińć na zemju?

Ach ty wboha Europa! Hižo na 1900 lět słyšiš ze rta dźěćatka słowa lubosće, kotraž jeničcy móže swět wozbožeć; kotraž jeničcy ludam dać a wobkhować měr a pokoj. A hlej, nětko so roztorhaš w najkrawnišej wójnje, kajkuž ani pohanjo widźeli njejsu, kotřiž tola ničo słyšeli njejsu wo tym dźěćatku a joho přikazni: „Lubujće so, kaž sym ja was lubował!“ Wuznać so dyrbi, što je wina njeměra: „Te swětło (t. j. Jězus ze swojej bóžskej wučbu) w ćmi swěći a ćma je njewobja. Na swěće bě, swět joho njepózna. Do swojoho přińdźe, a swoji joho njepřijachu.“ Wo joho kaznjach nochcedźa wědźeć.

Haj, Europa njeje zapřimnyła, što je k jeje pokojenju. A je-li zapřimnyła, tak tola po tym so njeje měła. Lubosć k bližšomu je zacpěwała a sebi hajiła hidu a zawisć a nahrabnosć a hordosć. — Hdźe je na zemi pokoj človjekam? —

A tola, tele słowo ze rta jandźelow, swětej připowědźene při narodźe joho Wumožnika, te dźensa pohrjebać njesměmy. Pokoj přińdźe a měr, a zaćehnje ći do wutroby, hdyž ty budźeš chcyć: Wo pokoj proš a Knjez jón ći da. „Pokoj wam zawostajam, swój pokoj wam dawam; nic jako swět dawa, ja wam dawam.“ (Jan. 14, 27.) A kajki to je? „Wosprawnjeni z wěry, mamy pokoj z Bohom přez našoho Knjeza Jězusa Khrystusa, přez kotrohož też smy dóstali přistup přez wěru k tej hnadźe, w kotrejž stojimy a so khwalimy nadźije na krasnosć dźěći Božich.“ (Rom. 5, 1—2.)

Tónle pokoj dyrbimy pytać. Wujednani dyrbimy być ze swojim Bohom. A też wo tutón dyrbimy zdychować a dyrbimy hladać, kak k njomu dóńdźemy. Też tón tu hač dotal njebě, wosebje też nic mjez našimi Serbami. A kaž profeta Osee wo swojim ludźe skorži, to snadź też wo našich ludźoch zdźěła prajić dyrbimy: „Žana wěrnosć; žana lubosć; žane dopóznaćo Boha njeje mjez ludom. Woni klija a łža, a kradnu a łamaja mandźelstwa!“ A přistajić so mohło „a woni žlokaja a přečinjeja namrěwk kubła, a činja njećistotu, a jedyn druhomu zawidźi a Božoho žohnowanja njepopřeje.“ Njemohł też nad nami Bóh skoržić: „Tajeńcy, derje je wo nas wěšćił Isaias prajo: Tutón lud česći mje z hubomaj, jich wutroba pak je daloko wote mnje.“ (Mat. 15, 7. 8.)

Hlejće, tónle měr a pokoj dyrbimy pytać. A k tomu je trěbne nakazanjo a wujednanjo z Bohom. A te kóždy namaka, kiž je dobreje wole. A kaž jedyn, tak tón druhi a tak cyły serbski lud. Potom přińdźe žohnowanjo, kotrež z Wumožnikowym narodom měješe přińć na zemju. A my budźmy joho lud, a wón budźe naš Knjez, Bóh pokoja a měra a njebjeskoho trósta.

Maći, twój syn w polu!

(Wójnska narěč maćerjam — wot Hendricha Mohra.)

Maći, ty bywaš w joho myslach wo dnjo a w nocy! W nocy, hdyž so woheń změrowa a wón přespróćny wusny, potom khwata sonjo do wótcnoho domu a sedźi při maćeri a čuje so zbožowny, zbóžny kaž dźěćo patoržicu, zo je zasy doma a zo je won z tuteje hele granatow a šrapnelow, roztorhanych ćěłow, bjez pomocy žałosćacych towaršow. A wosrjedź najrjeńšich sonow so postrózejo wotući, wubudźeny přez to, zo njeměrny susod sebi rum dźěła a hrózbna woprawda wójny so zasy złčha na dušu kaž ćežki kamjeń. Rano při kofeju mysli wróćo, kak derje tola słodźeše snědań pola maćerje, hdyž wona do šalki nala dobroho kofeja a z přećelnym wobličom mjelčejo mazaše — něšto tołšo — pomazku.

Dźe-li pak do bitwy, je joho prěnja a poslednja mysl: maći, maći! Kruće so zepjerajo na modlitwu swojeje maćerki, wali so syn do wohenja. A přińdźe-li žiwy a strowy wróćo z mordowanja, potom wě: maćerćyna modlitwa je jomu spomhała. Wona dźěn dźe ćiše, njewidźomna z nim do dźiwjeje wójnskeje trubjele a wupřestrěwa swoju lubosć a jeje zdychowanja kaž sylnu šěroku tarč na njoho, tak zo njepřećelowe wutrěle wotpraskaja. Při alarmje tehdy, hdyž jako reserva čakachu, doniž njebudźe na nich rjad, hdyž bu kompanija wulosowana a na běłym dnju přez nahu krajinu dosrjedź najžadławišoho njepřećelskoho artilleriskoho wohenja dyrbješe nadběhować, zo by w liniji wuprózdnjene městna wupjelniła, tu bě jomu cyle, cyle tak, jako by maćerna ruka kóždu kulku, kóždu granatu popadła, zo žana njeby joho, luboho syna, trjechiła. To wón wě: Najwyššoho žohnowanjo a škit wotpočuje na zdychowanjach swěrneje maćerneje lubosće, hdyž z česću krónowany jako dobyćer wuhlada zasy swoju domiznu, swój ródny dom.

Ach, je 'šće tola tak jara młoduški, přemłody a komu chce so tehdom wumrěć? Kóždy chce być hišće dale žiwy, žiwy, žiwy — a też sobu lubeje maćerki dla. Wojak drje wě, zo smjerć w bitwje, lědoma bolostnje začuwa a zo so w smjerći zwjeze do Božich rukow. Ale wón sebi mysli na to, kak doma joho maćerka sedźi při mutnym swětle za blidom při dźěle a kak do jeje ćichich wočakowanjow a dobrych nadźijow z dobom kaž z hrimotacym wućom powěsć zadyri: Je padnył — mortwy!

Kak hrózbno, kak žałostnje ćežko to tola bywa! Haj woprawdźe! Druha Marija, z ćěłom swojoho syna na klinje a mječ tči w jeje wutrobnje. Wón sebi ani njesmě na to myslić, dyrbi tajke mysle zaćerjeć, wotpokazować.

A potom, kak zwjeseleny bywa, hdyž pólny post přikhadźa a je lisćik, pakćik wot maćerje pódla. Tu swěća, błyšća so jomu woči. A někotrohožkuli wojerskoho hobra, hewak ze železnej wutrobu, wohladaš, kak so ze swojim lisćikom mjelčo, njenapadnje do róžka stupi, tłóči, kak z dobom bywa cyle mjelčiwy a kak so kaž paduši tołste krjepy, sylzy mjenowane — jomu do wóčkow přiwača a je njemóže zadźeržeć.

Haj, tón list jomu z nowa zasy praji: Wšitko, wšitko začuwa mać ze synom, z daloka žiwi sobu joho najnutrniše žiwjenjo, wona jomu tola też w polu najlěpje rozemi a z jeje lubosću najbliže stoji, bliže też dyžli joho lubka, joho njewjesta a by-li hinak było — o kak by to maćeŕnu wutrobu zabolało. Žana njemóže tak tróštować, žana tak pokojeć a pozběhować kaž wona.

„Naše žiwjenjo je derje skhowane w rucy Najwyššoho, ničo njestawa so bjez joho swjateje wole; wón wě wšak, što nam tyje, a z nami derje čini. Jónu tola dyrbi wójna a wša nuza so skónčić a potom so, je-li Boža wola — zasy wohladamy a wšo, štož smy wućerpjeli a wustali, je wotbolane, zabyte.“ —

Kak wulka, kak zmužita a rjekowska je tola moja mać w jeje wšědnej wěriwej a pobožnej duši! Štož sy mje jako dźěćo wučiła z tak spodźiwnje jednorymi słowami wo Wótcu w njebjesach, wo Bóžskim Zbóžniku a wo joho swjatych kaznjach, to dyrbi tola ta prawa, jeničcy wěrna mudrosć žiwjenja być. Tak praji sebi młody wojowař.

A dokelž wón wě, zo joho maćeŕka wšitko z nim sobu začuwa, potom też jej wuskorži, hdyž běše jěsć najhubjeńše, hdyž zamóžeše ćežu wójnskich bědow lědoma znjesć — a wšitko, wšitko zdowěri jeje maćeŕskej wutrobje.

Ale nanajčasćišo přebywaja joho mysle pola maćerje na straži w ćichej Božej nocy. Hdyž nad nim jasna hwězdźička frinkoce: hlada na nju a spomina při tom, zo wona snadź w samej hodźinje bjez spanja při woknje stoji a też za tutej hwězdu hlada a modlitwu za njoho k njebjesam sćele. A z dobom wuwinje so joho wutrobje zdyšk a próstwa: O maći, njepłakaj, hdyž je pola Boha postajene, zo też moja krej zemju maća w njepřećelskim kraju. Twój syn wumrje za Boha a wótčinu a też za tebje a horjeka při njebjeskich wrótkach će něhdy jako dobyćeŕ na wěki zwobjima a postrowi.

Někotryžkuli nima na zemi hižo maćerje, kiž by swojej rucy za njoho stykowała a při puću na njoho čakała, hdyž zwony jomu domoj zwonja a mócne hurrah wołanjo so domoj wróćacych powita. Wón znaje na zemi jenož hišće jedyn mały ćichi kućik na kěrchowje, hdźež w lěće muški hraja šwórčo bórčo pod kwětkowym dornikom. Ale jomu z japoštołskoho wěrywuznaća klinči do duše tak cunjo słódke miłe słowčko: Wěrju: zhromadźeństwo swjatych. Joho maćeŕka, kiž je hižo pola Boha, stoji też po smjerći z nim w žiwym zwjazku haj wuššim dyžli w mjasu. Wona dźěli z nim bědu bitwow a ćežkich nocow. W njepřećelskim kraju wotpočuje jeje ruka žohnujo nad joho hłowu. Wona zastupuje joho před Božim trónom, jeje wóčko so jomu napřećo směwa z paradiziskich honow, wšón zbožowny při joho dobyćeŕskim ćahu domoj. A dyrbjał-li wón trjecheny w smjerći padnyć, joho maćeŕka khwata k njomu po złotym mosćiku na bitwišćo a kładźe joho mjehcy do jeje klina a njese joho kaž něhdy jako drěmace dźěćatko w dźěsćowskich dnjach k měrej, k wěčnomu wotpočinkej we wótcnym statoku Božim. To je wěra a tróšt wojowarja, kiž nima na zemi wjacy maćerje.

Maći, o najsłódše a najswjećiše mjeno, kotrež człowjeske huby móža zeńskomu stworjenju dać! Kaž z njebjes pokoj w zeńskim běd̄ženju. Twój zwuk do duše přima. Ty předuješ najrjeńšu, najčisćišu a najbóle njesebičnu lubosć žiwjenja. Nic nan a přećel, nic njewjesta a mandźelska móža tak jara lubować a tak něžnje, tak swěrnje a samo na so zabywawši kaž mać.

Bóh je tajku móc a ćopłotu maćeŕskeje lubosće do człowjeskeje wutroby zapołožił, zo by swět na tym widźał wotbłyšć joho sameje Božeje lubosće k swojim dźěćom. A Boža lubosć přesahuje maćeŕsku lubosć tysackróć, tak wysoko, kaž módre njebjo so spina nad zelenej zemju.

Nan drje móže tamać dźěćo a samo želniwomu synej durje zaprasnyć, ale mać nima syna ženje za zhubjenoho, byrnjež też wšitcy joho hižo za to měli, wona wěri do njoho, wona njezhubi nadźiju a dowěru, a so modli a so wróćacy namaka při jeje wutrobje zasy domiznu a wodaćo.

Ćim hłubše běchu rany, kotrež je jej syn nabił, ćim hłubšo nosy jeje lubosć joho we wutrobje. A samo, hdyž bu maćeŕska lubosć hdy přestała, Boža lubosć ženje njepřestawa. Wšak wón praji přez profetu: „Móže drje mać zabyć na swoje dźěćo, zo njeby so smiliła nad nim? A hdyž by će zabyła, ja tebje njezabudu.“

To je najtróštniwiša wšěch powěsći a maćeŕska lubosć dyrbi ju přinjesć synej: Też w zabłudźenju a hrěše sy Ty, o Božo, hišće smilny. Kóždu hodźinu je hotowy a zwólniwy, tebi, jeli sy rozkateje wutroby, wodać a zabywać. Njedyrbi runje wojak tutu wěstosć měć, zo by we wjesołej mysli smjerći a sudej do woćow hladał?

Štož hewak hakle pózdniše lěta a hdyž je swět nas zjebał, človjekej do swědomja zaśćěpja, to wuči nětko skoku wójnska nuza, tutu wěrnosć mjenujcy, zo je dobra křesćanska mać ta najwjetša Boža hnada na zemi. Za někotrohožkuli wojaka přińdu wonka wokomiki, hdźež by krej swojeje wutroby za to dał, byli mohł ju — zemrětu mać — na jenu hodźinku z mortwych wubudźić a jej wotprošować, ju lubować a česćić, kaž sebi to zasłuža. Wona pak znaje joho želnosć a je jomu dawno hižo wodała.

A tu přińdźe ranjeny na dowol domoj, tu wuhlada prěni raz, kak zestarjena a wudźełana joho stara mać bě. Běše so prjedy tak mało wo nju starał abo bě jej dał nuzu tradać, mjez tym zo sam za so pjenjezy do swěta mjetaše.

Maći, po wójnje za tebje so postaram, praji k njej. A ty jomu rozemješe a twojej hubje zatřepotaštej w słódkim posmětwku. Kak to budźe rjenje po wójnje! Bóh zdźerž joho za tebje, luba maći! Delan-Bać.

Wójna.

Wo štwórtej bitwje nad Isonzom

wozjewja awstriske wjednistwo 17. dec.:

Na **istriskej fronće** njejsu Italianojo swoje wulke nadběhi, kotrež so po poměrnje krótkim přetorhnjenju 17. nov. z nowa započachu a hač do kónca měsaca trajachu a też w prěnim tydźenju decembra so ze zasakłosću wospjetowachu, dotal zasy wobnowili. Wojowanja móža so **štwórta bitwa nad Isonzom** mjenować. Hišće bóle hač w prjedawšich bitwach dźěchu napinanja njepřećela za tym, **Görz** předobyć. Tohodla běchu skónčnje přećiwo wobtwjerdźenju (před Görzom) samym něhdźe **sydom divisijow** nastajili. Nadběhi tychle sylnych mocow rozrazychu pak so kaž wšě prjedawše w susodnych wotrězkach na dawno wopokazanej wutrajnosći našich wójskow, kotrež wobtwjerdźenjo před **Görzom**, wyšinu **Doberdo** a z cyła wšě wobtwjerdźenja kruće w swojich rukach dźeržachu. Přez roztřělenjo města buchu wobydlerjo ćežko škodowani, na wojerske wobstojnosće njeměješe tutón njemócny hněw žanoho wuspěcha. W tutym štwórtym běd̄ženju w Istriskej zhubichu Italianojo po wěstych wobličenjach **70000 mortwych a ranjenych.** Wčora bu nadběh na połnócnu stronu hory San Michele a na tyrolskej fronće nadběh batajlona Alpinow na **Col di Lana** wotpokazany.

Wšo, štož su Italscy dotal zhubili, liči so hromadźe na **600000** muži.

Suezkanal je za přejězd zamknjeny.

Jendźelske a druhe łódźe do Indiskeje a druhich rańšich krajow dyrbja nětko wokoło Afriki jězdźić. Puć njebudźe z tym jenož dlějši, ale też dróžši. Snadź 30—40 % wjacy budźa překupcy za woženjo swojich tworow přichodnje dyrbjeć płaćić. Hižo dotal bu stajnje skorženo, zo woženjo tworow přecy dróžše bywa. (b)

Kak stoji pola Saloniki?

Powěsći ze Saloniki přikhadźa dosć a nadosć; kak daloko su wěrne a spušćliwe, je ćežko rozsudźić. Wěste so zda być, zo štworozjednoćenjo město a wokolinu khwatnje na wšě wašnjo wobtwjerdźa. Hotuje so na to, zo Němscy a Bołharojo hač k městu přińdu. Tući stoja hišće před grichiskimi mjezami, zwólniwi, grichisku neutralnosć njeranić, jeli so někak hodźi. Bołharska knježeŕstwowa nowina pak je štworozjednoćenju hižo přizjewiła, zo wěc njemóže bjez kónca tak wostać, t. r. jeli z dobrym njepóńdźa, budźa k tomu nuzowani.

Z grichiskim knježeŕstwom štworozjednoćenjo skoro bjez přestaća jedna a mocuje so jenoho prawa po druhim. Hač su grichiscy wojacy woprawdźe Saloniki wopušćili a město štworozjednoćenju cyle přewostajili, je też njewěste. Po jenej powěsći maja wobtwjerdźenjo, kiž wšě druhe w měsće wobknježa, hišće wobsadźene a su Francózow, kotřiž so jomu bližachu, z mocu wotehnali. Wšo čišći k rozsudej.

Turkojo na Gallipoli.

Z Konstantinopla turkowske powěsće praja: Wot 19. dec. so na wšěch wotrězkach fronty (při Dardanellach) z mocu wojuje. Naši wojacy počachu pola Anaforta a Ari Burnu z powšitkownym nadběhom. Njepřećel činješe, zo by so wobarał, napřećiwne nadběhi, kiž buchu pod **jara ćežkim škodowanjom** za njepřećela wotražene. Naši wojacy dobychu **važne njepřećelske zepjery** pola Anaforta a Seddul Bahr. Sylny wohoń našeje artillerije škodowaše njepřećela ćežko. Naši wojacy, kiž běchu měsacy dołho na nadběh čakali, běchu połni zmužitosće a wutrajnosće. Za krótki čas budźa pola Anaforta a Ari Burnu jenož hišće njepřećelske ćěła. (b)

Jendźelčanam je so dawno hižo z wjacorych stron wěścilo, zo so jich prócowanja při Dardanellach hubjenje skónča. Nětk prajić, zo po swojej woli na druhe bitwišćo du, je pozdźe. Jich přehraćo na Gallipoli budźe jich mjenej we wšěch rańšich krajach wjele škodźeć.

Mały křižak „Bremen“ zhubjeny.

Naše wjednistwo wozjewja 19. dec.:

17. dec. dopołdnju bu J. M. mały křižak „Bremen“ a jena z joho přewodnych torpedo-

wych łódźi w narańšim rańšim morju přez podmórnik podnurjeny. Wulki dźěl wobsadki bu wumoženy. (WTB)

Mały křižak „Bremen“ bu 1903 dotwarjeny a bě 3250 tunow wulki. Wobsadki měješe 300 muži.

W Čornych Horach

mějachu Awstriscy ćežke wojowanja z Čornohórcami a z nimi zjednoćenymi Serbami, wosebje při starosławnej rěcy Tara, kiž w skałojtych hłubinach swoje howrjace zelene žołmy k Drinje wala a při kotrejž dyrbjachu Turkojo 1877 před Čornohórcami ćěkać. Na 15000 jatych su tu Awstriscy při tutych wojowanjach popadnyli. **Bjelopolje** a **Mojkovac** buchu wot nich dobyte. (b)

Kral Pětr

je, kaž so 22. decembra ze Świcy wozjewja, z ministerpresidentu Pašičom a druhimi sobustawami serbiskoho knježeŕstwa do **Caserty** w Italskej dojěł, hdźež bu wot čornohórskeje pryncesny Natalije powitany. — Najnowše powěsće pak to prěja.

General Ruski

je wjednistwo sewjernoho wójska złožił. Ze swojim dźakom wupraja jomu car nadźiju na pozdźiše dalše służby. (b)

Na rańšich a wječornych bitwišćach

běchu mjeńše wšědne wojowanja. Jenož we **Vogesach** Francózojo wutoru ze sylnimi mocami přimachu a dobychu wjeršk hory **Hartmannsweilerkopf.** Dźěl zhubjenych stojnišćow bu srjedu dopołdnja zasy dobyty. (b)

Swětny rozhlad.

Saksa.

Sejm. Druha komora je tamny tydźeń etat přewzała. Kaž bě doprědka znate a we wójnskim času hinak być njemóže, budże w dobrych lětach nalutowane bórzy přetrjebane a deficit hlada nam do rukow. Runjež žana strona přirażku k dokhodnomu dawkej rady nima, budże wona tola so dyrbjeć přiwzać a to drje po namjeće knježeŕstwa wot lěta 1917.

Zwjeselace bě, zo so wudawki za kulturne potrjeby njejsu njehódnje přirězać trjebało. Kultusminister při tej přiležnosći na spomožne skutkowanjo cyrkwje a šule też za wójnski čas z dźakom spominaše.

Kaž přecy při wuradźenju etata bu wo wšelakich z nim zwisowacych prašenjach rěčane. Financny minister wobkrući raznje, zo samostatnosć za naše železnicy zdźerži. Je so też při ćežkich nadawkach, kotrež wójna staješe, jako dobra wopokazała. Přećiwo direktnym kejžorstwowym dawkam, kotrež wosebje socialdemokraći přecy zasy žadaja a poručeja, so minister z nowa kruće wupraji.

Wjele rěčeše so też wo milinje (elektricy) a wo prašenju, hač dyrbjało knježeŕstwo wěc do rukow wzać a cyły kraj z tutej nětkle powšitkownje trěbnej mocu zastarać. Konservativny zapósłanc Böhme bě po prawym jenički, kiž so cyle za to wupraji. Druhe strony njejsu wo wěcy hišće so rozsudźiłe, ale čakaja, što budże knježeŕstwo namjetować. Wšo drje na to pokazuje, zo dyrbjało knježeŕstwo nadawk přewzać. Na druhej stronje pak mnohe gmejny same hižo milinu twarja a maja z toho rjane dokhody. So rozemi, zo te njechadźa a njesmědźa škodowane być. Wupuć drje so tu namaka.

Porjad za nowe cyrkwinske dawki we Łužicy bu wot sejma přiwzaty. Zakoń bě hižo w poslednim porjadnym sejmje přijaty. Joho wuwjedźenjo pak bu wójny dla wo lěto, hač do 1916, wotstorčene. Cyrkwiny dawk ma so nětko wšudźe zawjesć, też tam, hdźež dotal so žadyn zběhał njeje. Při tym pak je zasada přewjedźena, zo nichtó wjac cyrkwinoho dawka nima za druhe wuznaćo dawać, też wot grunta nic. Wot toho pak so dawk dyrbi dawać. Hdyž tohodla w žanej gmejnje za katolskich so njeby dawk wot grunta zběhał, by so dyrbjał njedźiwajcy zasady też dale za evangelski dawk zběhać. Dawk za cyrkwine potrěbnosće ma so zběhać wot grunta, wot přepředawanja wobsedźeństwow (Besitzwechselabgabe) a wot dokhodow. Kak jenotliwe gmejny to rozdźěla, po kajkich podźělach jenotliwe z tychle třoch k dawkej postaja, je wěc gmejnow, tola dyrbja jich dawske porjady so wyšnosći předpołožić, kotraž ma rozsudźić, hač móže porjad připóznać.

Saksa prěnja komora je nětk też „provincialny statut“ za Łužicu připóznała, hdyž bě jón hižo loni krajnostawski sejm w Budyšinje přijał. Po tym statuće změje Łužica wosebity porjad za zwonkowne zarjadowanjo katolskich wosadow, štož budże so wosebje w cyrkwinych předstojićerstwach pokazować. Wo tym pozdźišo wjacy podamy.

Bayerska.

Kral Ludwik a kardinal Frühwirth.

W dwórskej cyrkwi wšěch Swjatych we Mnichowje dósta njedźelu připołdnju wot krala Ludwika nowy kardinal bamžowy nuncius Frühwirth čerwjeny kardinalski barett (kłobuk) stajeny. Kral Ludwik je prěni bayerski kral, kiž bě tute čestne prawo wot bamža dóstał. Ze swjatočnym přewodom, w nim wšitcy ministrojo, bě kral do cyrkwje přišoł. Też cyła kralowska swójba bě přitomna. Tohorunja kardinal-arcybiskop z Bettinger.

Němska.

W kejžorstwowym sejmje je hłowny wubjerk dołho wo drohotarstwje rěčał. Wšo njebě drje za tym, zo by wěc spěchowało. Něštožkuli wonješe za tamnymi debatami, hdyž so přećiwo ratarjam a za nich rěčeše, kaž při cłach a překupskich zwjazkach. Něšto pak budźa drje rozmołwy tola pomhać. Wosebje bu namjet přiwzaty, zo by w znutŕkownym ministeriu so srjedźišćo założiło za zastaranjo z cyrobu, ke kotromuž dyrbi so też [illegible] kejžorstwowe sekretarstwo budże tak nuzowane so z časom a dokładnje wo to starać, što so z płaćiznami stawa. Wjele je tu njejasne. Čohodla su na př. płaćizny za muku poměrnje wjele wyše hač za žita.

W posedźenju 21. dec. wotmołwi najprjedy statny sekretar Solf na prašenjo nacionalliberalnoho Bassermanna, hač je wěrno, zo su Němscy jendźelsku južnu Afriku přimać chcyli, kaž Jendźelčenjo praja. Solf dokładnje dopokaza, zo su tute wobskoržowanja přećiwo Němskim docyła njewěrne a wot Jendźelčanow a jich pomocnika burskoho generala Bothy jenož wunamakane, zo bychu swoje samsne njesprawne nadběhi na južnowjećornu němsku Afriku z tym zamołwjeli. General Botha je samo karty falšował, zo by swoje łžě wusprawnosćił.

Potom jednaše sejm wo nowej wójnskej požčoncy na 10 milliardow. Socialdemokrat Ebert wozjewi resoluciju swojeje strony, zo wjetšina socialdemokratow za předłohu budźe, dokelž je winowatosć němskoho ludu, so wobarać a wójnu hač k dospołnomu dobyću wjesć. 20 socialdemokratow běchu pak so wot wjetšiny swojeje strony dźělili a w jich mjenje wozjewi zapósłanc Geyer, zo budźa přećiwo požčoncy hłosować. Po jich měnjenju dyrbi Němska jako dobyćeŕ měr namjetować. Zo bychu njepřećelojo to za dopokaz słabosće měli a wójnu potom jenož čim zasaklišo wjedli, kaž je kancler Bethmann-Hollweg to ze wšěm prawom hižo w sejmje dopokazał, to někotrych socialdemokratow njemyli. Wjetšina jich strony je zadźerženjo tych dwacyćoch raznje zasudźiła.

Konservativny hrabja Westarp přednjese potom namjety komisije, zo bychu so podpjery za domjacych wo něšto polěpšiłe. Hdyž bě sekretar Delbrück w mjenje knježeŕstwa namjetam přihłosował, je sejm jenohłósnje přija.

Z wutrobnymi strowjenjemi za našich wojowari skónči president Kaempf posedźenjo. Přichodne budźe 11. jan. pop. w 2 hodź.

Luxemburgska.

W Luxemburgskej knježachu dawno liberalni, dokelž wólbny zakoń jich stronu spěchowaše a dokelž njeběchu katolikojo khmanje organisowani. Liberalne ministerium Eyschen bě tak cyrkwi njepřećelny šulski zakoń wudało. Wučerjo njesmědźachu nabožinu wučić a duchowni dóstachu jenož z časami městno k wučenju w šulach. Njerady bě wulkowójwodka Marja zakoń podpisała. Njedawno wumrě liberalny minister Eyschen a liberalny Mongenast stupi na joho město. Joho ministerstwo chcyše swobodnomyslnoho Ostera za direktora šulow pomjenować. Wulkowójwodka so zapowě a ministerstwo wotstupi. Nětko bu za ministra wěsty Lontsch pomjenowany, kiž je katolik, ale liberalna wjetšina witaše joho z hanjenjom, haj samo z pukami. Tuž bu komora rozwjazana a nowowólby na 23. dec. wupisane. Surowje nětk liberalni přećiwo młodej wulkowójwodcy šćuwaja. Winuja ju, zo chce wustawu potłóčić a samostatnje přećiwo statnomu prawu knježić. Njech wólby wupadnu kaž chcedźa, wulkowójwodka zasłuži wšu česć, zo njecha wěru skoro cyle katolskich poddanow ničić dać.

Z Łužicy a ze Serbow

Z Budyšina. (Krajan.) Zo posledni padnjeni abo wuznamjenjeni wojacy w Krajanje njestoja, ma we tym swoju winu, zo so protyka dlějši čas ćišći. Tuž tam wězo podawki, kotrež so bóle [illegible] stanu, [illegible] Te přinjese přichodny lětnik (1917).

Chcemy pak tu hnydom přispomnić, zo z Krajanom redakcija Posoła ničo dale činić nima, hač jeno to, zo so za rozesłanjo postara a potom pjenježne wěcy (zapłaćenjo) wobstara. Redaktor (spisaćel a zarjadowaŕ) Krajana je nětkle knjez farař Jurij Winger w Lubiju. W čisle 33. Posoła t. l. 14. aug. je drje so tohodla nawěštk w Posole wozjewił, ale kaž widźu, bě khětro powšitkowny, tuž su so też mało wo to starali, zo bychu mjena a data do Lubija napisali. Też zestajeŕ alfabetiskoho zapisa po Posołowych wozjewjenjach a nawěštkach je hišće mjena zabył (přehladał), kotrež w Posole stoja. Tuž budże po skónčenju wójny trěbne, zo so dospołny zapis wšěch padnjenych atd. Serbow potom dokładnje zestaja a so wšitcy knježa duchowni (fararjo) proša, zo bychu to dobroćiwje też po cyrkwinych knihach zestajeli. W Posole so też ani wšitcy wozjewili njejsu, dokelž ći, kotrychž nastupa, to ani za hódne njemějachu redakciji wozjewić.

Z dobom dopominamy na to, zo je **Krajan** swojich mnohich powěsćow ze serbskoho kraja dla wulcy witana knižka **za našich wojakow we wójnje!!!** — Tajka posyłka płaći 10 pj. Jeli pak 20 pj. na to nałožiš a wosušk

abo kołbasu abo walčk trubkow sobu póśćeleš, budże wojakowe wjeselo wězo ćim wjetše.

⁘

Z Budyšina. (Wužitne zakońske postajenja.) Policajska wyšnosć w Drježdżanach je postajiła, zo młodosć niže dokonjanoho 18. lěta nima wječor njetrjebawši po pućach a po hasach wokoło dundać, wosebje je to po 9 hodźinach zakazane. Tež wołanjo abo druha njepřisłušna hara (piskanjo abo spěwanjo, to rěka: rejenjo) na pućach abo druhich zjawnych městnach so raznje khosta.

W Nowym Měśće (pola Stołpina) buchu 4 korčmarjo kóždy z 30—50 hr. khostani, dokelž běchu pokračowanskich šulerjow we korčmje ćerpjeli.

Tež w Serbach dyrbjałe so tute zakonje něhdźežkuli krućišo přewjesć, kaž so to we něktorych wsach khwalobnje stawa.

⁘

Z Budyšina. (Wuznamjenjenjo.) Nas Serbow zajimowace wuznamjenjenjo je wójnski wjednik Hindenburg wot Mecklenburg-Strelicskoho wójwody dóstał, mjenujcy rjad (Orden) „Serbskeje krony“. „Serbska króna“ je najwyšši Mecklenburgski rjad. Před Hindenburgom su jón dotal jenož 4 pruscy generalojo abo ministrojo Moltka, Wrangel, Roon a Falkenstein dóstali.

Runje tak mało znate je drje to, zo so tež pruski kral w swojim dołhim titulu mjenuje „wójwoda Serbow“.

⁘

— Njedźiwajcy wójny a wuzkosćow pjenježnoho wobkhoda je křesćanska lubosć tudy tež lětsa zas porjadne wobradźenja wuhotowała, wězo bjez wosuškow, hewak pak dosć nadobne. Njedźelu bě wobradźenjo we Vincenciowym wustawje pola miłosćiwych sotrow, hdźež 85 dźěći, spomnjeny wustaw wšědnje wopytowacych, trěbne a wužitne dary dóstachu. Sobustawy kat. towarstwa žónskich běchu wjele njedźeli dołho za to šiłe a pletłe, dary woprowałe a hromadźiłe. Póndźelu wobradźeše katolske towarstwo žónskich khudym žonam a swójbam, kotrychž so přez 80 bohaće wobdźěli. We woběmaj šulomaj, tachantskej a seminarskej, je so přez 200 khudym dźěćom wutoru wobradźało. Tudomne kat. towarstwa, Vincenciowe a mužskich, su bohaće přinošowałe, hewak privatna dobroćiwosć mnohe wopory přinjesc. W katolskim asylu, w kotrymž je nětko 30 hólčatow, wuhotowachu miłosćiwe sotry štwórtk wječor pyšne wobradźenjo.

W tudomnych třoch wulkich lazaretach so wosebite hodowne swjatočnosće z wobradźenjom za ranjenych a khorych srjedu a štwórtk wuhotowachu, při kotrychž běchu mnozy nahladni hosćo z města přitomni. Swjedźeńske rěče měještaj we wšitkich třoch k. praclat Skala a evan. garnison. farař Stempel. Njech Bóh wšěm dobroćelam nadobnje płaći.

⁘

— Knjez dr. theol. J. Kurze, dotalny nakhwilny hrodowski kapłan we Huscy, přesydli so 1. januara přichodnoho lěta do Seitendorfa, mjez tym zo knjez kapłan Lindner, dotal w Seitendorfje, jako nakhwilny hrodowski kapłan so do Huski přesydli.

⁘

— (So zhubił.) Kaž je so nam zdźěliło, bu Jurij Skibikec z Budyšina, rodź. we Jasenicy, wot 13. septembra t. l. po wojowanju pola Beresewica Mala jako zhubjeny wozjewjeny. Dokelž je joho nan awstriski poddan, służeše wón w k. a k. pěšim połku Galgótzy čo. 71.

⁘

— Tachantski hajńk Michał Wawrik, we Wjelećinje, dźesatnik w reservnym regimenće 103, bu na podwyška pozběhnjeny.

⁘

Z Radworja. Wójnske wuznamjenjenjo je z wosadnych wojakow dale dóstał:

26. **Mikławš Winař z Radworja,** reservist w krajnowobornym regimenće čo. ... Wón je wot spočatka wójny w Ruskej. Dokelž mjez tym hišće doma był njeje, je we wšěch bitwach swojeje kompagnije sobu wojował. Za wutrajnosć a zmužitosć, wosebje pola Dwinska (Dünaburga) wopokazanu, dósta Friedrich-Augustowu medaliju.

K wójnskim powěśćam njech je tole dodate:

Jaty je hišće:

Jurij Rychtař z Khelna, reservist we Kamjeńskim pěšim regimenće čo. 178. Wón bu 25. septembra pola Lorettskeje hórki (pola Arrasa) zajaty a je w jatbje w Epinaxu pola Rouena w połnócnej Francózskej. (W Rouenje su tež někotři druzy wosadni jeći).

Khory běše:

Jan Jurk z Bronja, jězdny pola gardekhora w Barlinje. Wón w Ruskej ćežcy skhorje a lěkuje so w pólnym lazareće w Brest-Litowsku. Polěpšuje so zasy.

Přispomnjenjo. Powěsć, zo je Michał Kubica z Khasowa ćežcy ranjeny, je so jako wopačna wupokazała.

⁘

Z Wudworja. Radosć a wjeselo knježeše minjenu njedźelu w Porakec domje. Tuta vila, časownje wupyšena a zarjadowana, bu hakle lětsa dotwarjena a pyši wjes a wokolinu. W popołdnišich hodźinach zhromadźi so tu 75 dźěći ze wsy, z Kozaric a z Worklečanskeje šulskeje gmejny (55). Mjez wobradźenjom wuwjedźe so mała swjatočnosć, kotruž bě k. wučeŕ Renař-Worklečanski zarjadował. Dźěći přednošowachu a spěwachu a zarjadowař podźakowa so knjezej a knjeni za sćedriwosć a darniwosć. Wokoło błyšćatoho hodownoho štoma stojo wjeselachu so wobdarjeni na rjanych wužitnych wěcach a z dźaknej wutrobu zhładowaše na daricelow črjóda dźěći, z kotrymiž so tam mjerwješe. Wjesele ćehnjechu domoj. Hižo wjacy razow je k. Porak dźěćom tajke hodowne wjeselo wuhotował.

⁘

Ze Šunowa. Z našej małej wjeski mamy poměrnje wjele wojakow — 35 we polu. Za nich zarjadowachmy dobrowolnu zběrku a 82 hr. běše wuspěch. Tuž pósłachmy kóždomu mały dar lubosće k Božomu dźěśću jako dar gmejny.

⁘

Z Konjec. Tu hromadźachmy dobrowólne dary za „našich“ wojakow a nawdachmy 85 hr. Z našej wsy dźěchu —

Serbskoho ludu myslički a nahlady wo serbskej swójbje

Z přisłowow a spěwow wupytał M. R. W.

(18. pokračowanjo a skóńčenjo.)

A čohodla dyrbjeli so my tež Serbowstwa hańbować? „Serbski lud je nadobny lud“, kotryž ma wšě dobre počinki kaž druhe ludy, je kraloswěrny: „Žadyn lud swěrniši kralej, hač Serbja“ a „za krala Serb rad žiwjenjo spušći“, štož je tež tak husto a hižo wot dawna připóznate: „Kral sebi serbskich wojakow khwali“; Serb je sprawny: „Prawy Serb a sprawna duša“; haj „sprawnosć so na serbskej duši přede wšěm pyta“, a „sprawnosć je khwalba serbskoho luda“; to je tak wěrno, zo „Serb njesprawneje duše njeje hódny serbskoho mjena“. Serbja běchu a su přecy hospodliwi: „Hospodna třěcha je hižo zastarska w Serbach khwalena była“ a „serbski dom ma hospodliwe blido“. Tež cuzoho njewotćěri Serb, ale da jomu štož ma. Serbow dobry počink běše hač dotal pobožnosć, dźěławosć a zlutniwosć: „Wěš mi serbski abejcej? — Spěwaj, dźěłaj, lutuj sej!“ Serb dźerži swoje słowo, „sprawny Serb so njezaroća“. Njejsu to wšo rjane krasne počinki? Serbja wšak njejsu wjacy tón wulki lud kaž prjedy. Bohužel je husto pola nas tak, „zo je hody do Němcow šoł, a na swjatki je doma hižo serbskoho jazyka njemčł“, abo „wčora serbska do města, dźensa hižo Němpula“, haj, tak mało waža sebi Serbowki swoju krasnu drastu; su-li pak tu wotćisnyłe, dźe też maćerna rěč bórzy tón samy puć: „W Němcach poby tři dny a hižo wjac' njemóže serbski“. Prawje wšak ma přisłowo: „Cuzba drje wujasni hłowu, ale traš wutrobu zmući“. Ale nic jenož to, tež njepěkne wašnja přinjesu sobu do serbskeje domizny: „Z cuzby so hólcy (— a tež holcy) małohdy pčkniši wróća“. Tajcy su potom naši najhórši a najstrašniši njepřećeljo. Tajkim wšak ničo škodźało njeby, zo by jim Serb durje pokazał a swoju sćerpliwosć předaloko njehnał: „Serb ma sćerpliwu kožu ale też rózkatu pjasć“. Čohodla nic też w cuzbje Serb wostać? Drasta njećini sama Serba: hdyž sy sama daloko preč a njemóžeš sprawneje winy dla maćernu drastu nosyć, dha „wostań ći tola pod němskej drastu wutroba serbska“. Druhe ludy česća sebi też w cuzbje maćerščinu a dźerža so jeje; haj w cuzbje začuješ haklo jeje rjanosć, jeje nutrnosć; kak derje je ći, hdyž po dołhim času trjechiš krajana, kotryž će postrowi njenadźicy w słódkej maćernej rěči! Rjenje praji nam to K. A. Fiedler:

Ach kajke njebjo w zynkach rěče hraje,
Kiž něhdy droha mać nas wučeše!
Štóž spušći dom a měri cuze kraje,
Hdźež maćerščinu dołho paruje,
Tón hakle jejnu rjanosć połnje znaje,
Klink serbski jomu je kaž spěwanje;
Wón mile zhladuje wšěm do wobleča,
Hdyž wot jich hubow serbske zynki ječa!

Haj, sćěhujmy našich wótčincow a basnikow w lubosći k narodej w přezjednosći: „swoji maja so k swojim.“ Serbscy starši woćehńće serbske dźěći! Serbska młodosć twoř serbske swójby! „Serbsku Hanku sebi wzmi: to so žeńtwa poradźi.“ Hdyž so to přecy čini, potom njebudże basnik wjacy skoržić trjebać, zo je serbski narod, serbska rěč zastorčena wot Serbow samych kaž wboha wudowa a wbohe syroty. Kak zrudnje skorži to Dušan w posmjertnym spěwje na našoho njezapomnitoho Ćišinskoho:

1. „Maći luba, maći droha!“
Tyšnje prosy holčka wboha —
„Hłód je zły a mało khlěba,
Wobradź, štož je ćěłu trjeba!“

2. Skóržbu słyši mać a w skoku
Sćehnje dźěćo k swojom' boku.
Tam so hłódne dźěćo zhrěje,
Kaž we słónčku rjanej' meje.

3. „Maći luba, maći droha!“
Tyšnišo dźe holčka wboha —
„Hłód je zły a mało khlěba,
Wobradź, štož je ćěłu trjeba!“

4. „Změruj so, ty putka luba,
Dočakaj 'nož do Jakuba!
Jakub bohaty je knjez,
Z khlěbom nasyći wšu wjes.“

5. Jakub słyši hłódnych hłosy,
Derje naklepa sej kosy,

wjesnych a służownych — 17 do pola. Kóždomu z nich pósłachmy małe „Bože dźěćo“ jako znamjo, zo na nich spominamy. Wězo dóstawa drje kóždy wot swojich też dary, tola tajki zhromadny dar też wojaka zawěsće zwjeseli tam daloko wonka w cuzbje.

Naše towarstwa.

Z Khrósćic. Tudomna nalutowarnja a wupožčowarnja měješe zańdźenu njedźelu we wjesnym hosćencu swoju 47. hłownu zhromadźiznu. Knjez zapósłanc Kokla pokazowaše w swojej postrowjacej rěči, zo wójna towarstwu ničo zeškodźiła njeje. Mózemy hižo z toho widźeć, zo je wjele wjacy pjenjez na dań so přinjesło hač wotewzało. Też wójnska požčonka bu tu derje zaměsćena (na 84000 hriwnow). Wobšěrny rozhlad dźělawosće wo bčžnym lěće poda k. wyšši wučeŕ kantor Hila. Při tym porokowaše raznje, zo wšelacy ludźo swoje pjenjezy doma dźerža, sebi myslo, zo su tam najlěpje skhowane. To je wulka hłuposć. Z prěnja njenjesu danje a z druha su tam paducham wustajene. Tohodla zasy a zasy namołwješe, pjenjezy na dań přinjesć. Z tym su najkhmańšo wukhowane. Rozprawu wo revisiji přečita předsyda dohladowarstwa, k. kubleŕ Jakub Cyž z Prawoćic. Tu so porokowaše, zo so mnohe sobustawy ze zapłaćenjom wotewzatych tworow předołho dlija. Hdyž so lěto na zapłaćenjo čaka, je to dołho dosć. K towarstwu „Dźak domizny“ budźe so lětnje 50 hriwnow z čistoho wunoška přinošować, štož so jenohłósnje přija. Sobustawow ma zjednoćeństwo tu khwilu 374. Třoch je na polu česće zhubiło a to kk. wučerja Franca Krala, blidarja Hermana a wobsedźerja młyna Kobera z Kukowa. Jim wěnowaše předsyda čestne wopomnjećo a přitomni k jich česći postanychu. Zhromadźiznu bě 70 sobustawow wopytało. Po dwěchodźinskim wuradźowanju skónči ju nawjedowaŕ z přećom, zo bychmy tola přichodnu hłownu zhromadźiznu zasy we měrnym času wotměć móhli.

Z Wotrowa. Njedźelu 19. dec. wotmě Wotrowska nalutowarnja swoju druhu lětušu hłownu zhromadźiznu. Dokelž bě njedawno revisor pokładnicu přehladaŕ, poskići so zhromadźenym sobustawam najprjedy referat wo tutej revisiji. Wšitcy běchu spokojeni, dokelž bu wšitko w rjedźe namakane.

Mjez čŕjódu su přecy někotři, kotřiž so njechadźa na porjad zwučić; ći dyrbja so z někajkim khostanjom na lěpši puć pokazać. Tohodla so postaji: Njerodni plaćerjo, wosebje tajcy, kotřiž dań hač do nowoho lěta njewotedadźa, maja $^1/_4$ % danje wjacy płaćić.

Dobre znamjo je, zo summa našich nalutowankow lěto wot lěta přiběra. Hdyž budźe wójny kónc, budźe burstwo wjele, wjele pjenjez trjebać. Tohodla dyrbja naše wjesne burske banki nětkle wšě pjenjezy khować, kotrež so jim poskićeja. Dokelž pak je naš wobkhodny kapital nimale dócpčty, powyšichmy tónsamón na 1 million. Tuž smě kóždy z blizka a daloka pjenjezy k nam na dań přinjesć bjez bojosće, zo budźe trjebaj wotpokazany. Zadanimy nalutowanki z $3^3/_4$ %.

Hdyž bě so hišće wo konsumskich należnosćach poŕěčało, bu zhromadźizna skónčena.

Překupstwo w małym.

Živjeńske prašenja małopřekupstwa.

Ważny a rozmyslenja hódny nastawk přinjese „Augsb. Postztg.“ 27. XI. 15. w č. 549 wo tutych prašenjach.

„Za małopřekupstwo, kotrež je přez wójnu hižo tak čežko pruhowane, nasta přez znate postajenjo zwjazkowcje rady 25. septbr. 1915, wo rjadowanju zastaranja wulki strach přez to, zo bu gmejnam dowolene, z wuzamknjenjom překupstwa, zo smědźa zastaranjo ludu ze živjeńskimi srědkami (cyrobu) same přewzać. Z druhimi słowami, gmejny smědźa živjeńske srědki we wulkim kupować a je, z wuzamknjenjom překupstwa, njeposrědnje wužiwarjam (konsumentam) předawać.

Tele hłuboko přimace nowe zarjadowanjo je so powšitkownje jako nuzne wopokazało, a małopřekupstwej, kotrež dźěn bu prěnje z tym trjechene, hroža wulke škody; je pak so tola dyrbjało, zo wobkhod gmejnow (městow) so přecy bóle rozšěrja, do tohole hłuboko přimacoho postajenja stata podać. A tola njedyrbi małopřekupstwo dale bjez hibanja tomu přihladować abo z mjerzanjom w kuće stojo wostać; přetož jara khutny je čas za małopřekupstwo, haj móže so prajić, zo ma ćežku krisu přetrać. Njemóžemy sebi myslić, zo so po wójnje wulka mnohosć zarjadowanjow wo zastaranju ze živjeńskimi srědkami, kotrež wobstojnosće małopřekupstwa přecy ćežše činja, nadobo kaž wumaznje a ze swěta wotstroni. Hdyž pak so małopřekupstwo přecy bóle z ličby rozdźělerjow tworow wuzamknje, a pokaza wone, zo njeje hospodarskim nadawkam, kotrež so wot njoho žadaja, zrosćene, potom budźe z toho nastawaca škoda z idealnoho kaž materialnoho stojišća za wšón přichod njesměrnje wulka. Tohodla je nětčiši čas za małopřekupstwo jara ważny, a dyrbja so wšitke mocy nałožować, zo by so hrožacy strach wotwobroćił.

Što pak ma małopřekupstwo činić? Wotmołwu namakamy w słowach statneje wyšnosće, čohodla je dyrbjala spomnjene zarjadowanjo postajić: „Při njedospołnej a roztorhanej organisaciji małopřekupcow.“ Ženje njebě tu tajke statne přimanjo trěbne było, běchu-li so we wšěch gmejnach małopřekupske organisacije za zastaranjo ze živjeńskimi srědkami namakałe a k rucy byłe, kaž tam, hdźež běchu derje wjedźene kupowanske towarstwa kolonialnych tworow, z kotrymiž bě knježerstwo dla spušćomnosće a zamóžnosće při kupowanju, skladźe a předawanju móhło hromadźe dźěłać. Njebě tu dosahaca ličba małopřekupskich zjednoćenjow, kotrež běchu přez wašnjo jich wobkhoda so wopokazałe, zo móža to wuwjesć, zo dźěl dobytka kupowarjam a wužiwarjam (konsumentam) přewostaja, a zo bychu so tak móhli za powšitkowne lěpše khmani mjenować. Potajkim maja zjednoćeństwa tak připrawjene być, zo móža sobustawy też něšto wukonjeć, a zo samo też płody tajkoho sylnoho zhromadźeństwa zasy konsumentam sobu k wu-

---

Posyče swój zahon płódny:
Dósta khlěba, štóž bě hłódny!

* * *

6. Syrotka ta hłódna, tyšna,
Serbska rěč je luba, pyšna;
Mać pak naše Serbstwo drohe,
Zacpite wot swěta, wbohe!

7. Jakub? Derje znaće joho,
Spěwca z Boha bohatoho!
Słódki khlěb su joho spěwy,
Stajiłe su hłoda hněwy.

8. Aie ach! Już joho lyra
Zymna leži w klinje měra!
W rowje ach! žno Jakub* drěma,
Pódla njoho harfa něma!

9. Twoje, Jakubje, pak basnje,
Hišće rěča čile, jasnje!
Wone khlěb su čerstwy, słódny
Kóždomu, kiž Serb je hłódny.

Cyle prawje mjenuje basnik tu narod „maćeŕ“; přisłowo dźěn hižo praji: „Hdyž Serb so Serbstwa hańbuje, wón swoju maćeŕ poteptuje.“ Kaž pak móžeš w živjenju ludźi natrjechić, kotřiž wjele wo lubosći a wo česći k staršimaj rěča, ale jeno při hołych słowach wostanu, tak też tu: nic wšitcy, kotřiž maja wulke słowa za maćeŕšćinu, su jeje najwjetši lubowarjo a spěchowarjo; njenatrjechiš pola nas tajkich, kiž wjele wo lubosći a dźakownosći k narodej a k maćernej rěči powědaja a pisaja, kiž so samo khwala jako wótčincy, ale jich dźěći su — cuze, njerozemja ani słowo serbski, haj zacpiwaju naš drohi narod?! Haj přisłowo prawje wuči: „Wo maćernej rěči tak trubja — a serbskim dźěćom ju rubja.“

Nam pak budź serbski narod, serbska rěč naša maćeŕ, kotraž nas wšěch wozmje pod swój škit; my pak budźmy jeje dźakowne dźěći, kotrež so njehańbuja lubuje maćerje, ale ju sebi ćim bóle česća a waža, čim bóle druzy na nju borkaja a ju storkaja. Nam klinč přecy we wušomaj krasny spěw, kotryž nam M. Róla zanoša:

1. Serbske zynki, serbska rěč,
Was chcu přecy w duši kryć!
Prěnje słowčko, kotrež zhonich,
Słódke słowo maćerki,
Prěnje zynki, kotrež gronich,
Njezapomnju na wěki.

2. Ach kak tyši duch so mój,
Hdyž mam w cuzbje statok swój,
Hdźež mam cuze rěče lamać,
Cuze słowa trjebaći.
Serbska rěč mje pomni na mać,
Cuze pak na macochi.

3. Rěč ty krasna spodźiwna,
Ach, kak hnuješ młodźenca!
Hišće bóle chcu ja dźiwać
Na twu krasu, bohatosć,
Přetož do mnje zdaš so liwać
Mojich wótcow prasławnosć.

4. Zynč, o zynč mi pospochi,
W jadrosći a w lubosći!
Zběhń so k njebju z ćěmnych rowow,
Kaž prastare spěwańčko,
Wodźěj so do nowych słowow
A zhrěj dušu kóždźičkoh'!

* Jakub Bart-Ćišinski.

Dosłowo.

Smy nětko přeběželi — njech też njedospołnje a jeno z dźěła — krasnu zahrodu serbskoho spěwa a přisłowa a smy sebi wobhladali, kak w njej kćěje a so zeleni serbske swójbne živjenjo. A zawěsće mózemy prajić: Wobraz, kiž so nam skićeše, běše rjany, přećelny, so we wšelkich barbach swětlacy; běše też něštožkuli ćěmne, ale „hdźež je wjele swětła, tam je też sćin.“ Wšitko nam přiwołuje tamnu krasnu wučbu, kotruž Bóh sam poda na horje Sinai: „Česć nana a mać, zo by so ći derje šło na zemi.“ Ze wšoho widźimy, zo je zmyslenjo serbskoho luda wo swójbnym živjenju strowe a dobre, zo serbski lud tama, štož je napřećiwne. Budźe-li serbski lud přecy w živjenju tute rjane wučby a zasady sćěhować, póńdźe so jomu derje a wón budźe zbožowny a budźe kćěć do dalokoho přichoda.

žitku přińdu. Tuž ma też w tajkim zjednoćeństwje wěsta njesebičnosć knježić, jelizo njedyrbi so cyła organisacija jeno k wužitkej jeje sobustawow připrawjena być zdać.

Tajka organisacija ma też, čim krućiša je, ćim lěpje w rucy, zo móže rozomnu politiku z płaćiznami wjesć, při čimž pak njetrjeba ani srědka nałožeć, zo sobustawam předawarske płaćizny předpisuje. Běchu-li gmejny wšudźom tajkule organisaciju małopřekupcow za rozdźělenjo žiwjeńskich srědkow měle, bě drje wyšnosć z ćežka nućena była tajke zarjadowanja postajeć, kaž buchu na spočatku wopisowane. Małopřekupcy móža přepokazani być, zo gmejny, jeno přećiwo woli, nimo druhich, njesměrnje přiběracych dźělow, też hišće tele njezwučene dźěło překupstwa wukonjeja, a móža spóznać, zo tele poručene zarjadowanja małopřekupcam runje won puć pokazuja, kotryž maja nastupić.

Tohodla je też zwjazk němskich překupskich zjednoćeństwow w Barlinje z nahladnymi zjednoćeństwami małopřekupstwa w dopisu na knježerstwo namjetowało, zo by so nućena organisacija małopřekupcow zawjedła, a móže so přihłosowanjo knježerstwa w njedawno wudatym přidawku hornjoho postajenja póznać, w kotrymž rěka: „Krajne centralne wyšnosće abo te wot nich postajene wyšnosće maja prawo, zo za zaměry rjadowanja zastaranja we wěstych wokrjesach wobkhodnikow kaž zjednoćeństwa k rjadowanju wobstaranja, předawanja a płaćiznow też bjez jich přihłosowanja k zwjazkam zjednoćuja.“

Tu je tola zjawnje wuprajene, zo na dosahacej ličbje tajkich organisacijow pobrachuje, a zo chce stat małopřekupcow, hdyž so nochcedźa dobrowólnje organisować, jednorje k tomu nućić! Tohodla je jara nuzne a nětkle runje na času za małopřekupcow, zo bychu so wšěch njećasnych dźiwanjow na hewak někajke interessy wzdali, so k zawěsćenju existency cyłoho powołanja w krutej organisaciji zjednoćili a potom gmejnam k zhromadnomu dźěłu, kotrež by wšitkim z wužitkom było, rucy poskićeli. Jako tajka organisacija, wo kotruž so při zastaranju ze žiwjeńskimi srědkami zhromadnje z gmejnami jedna, dyrbi forma kupowanskoho zjednoćeństwa (Einkaufsgenossenschaft) so wosebje přihodna być zdać. W Němskej mamy hižo někotry čas cyłu syłu tajkich kupowanskich zjednoćeństwow, na 130 z nimale 7000 sobustawami, kotrež su w zwjazku němskich překupskich zjednoćenjow kruće zwjazani a kotrež su runje we wójnje pokazałe, što móža wšitko dokonjeć.

Kupowanske zjednoćeństwa wobstaraja zhromadne kupowanjo tworow za sobustawy a móža dla wulkosće nadobo-kupjenja wězo sobustawam też njesnadny wužitk poskićeć, kotryž tući też zasy z wulkoho dźěła konsumentam přiwobroćeja, hdyž móža twory tola tak poměrnje tunjo předawać, kaž je to praxis hižo na dosahace wašnjo dopokazała. Njeje trjeba, zo so tu dołho wužitk tajkich kupowanskich zjednoćenjow šěroko wopisuje, jeno spomnić so móže, zo hižo wjetša ličba městow na najlěpše wašnjo tajke kupowanske zjednoćenja wutrjeba, zo by so lud zastarał, tak n. př. Hamburg, Stettin, Dortmund, Erfurt, Gotha a druhe. Je so wopokazało, zo so zastaranjo ze žiwjeńskimi srědkami, štož nastupa kupowanjo, khowanjo a předawanjo, so tak najjednorišo a najsprawnišo přez kupowanske zjednoćenja wuruna abo wudospołnja. Je to też cyle zrozemliwe, dokelž dźěl kupowanskich zjednoćenjow dźěn wobstoji wo kupowanju we wulkim a wo wulkotnym a z wužitkom-zastaranju sobustawow. Tak je so kupowanske zjednoćeństwo ze swojim dołhołětnym nazhonjenjom jako wužitny zwjazk, kotryž so parować njehodźi, mjez gmejnu a małokupcom wopokazało a tak też za to skutkować wědźało, zo so małokupstwo njewuzamknje.

Nochce-li małokupc, zo so jomu njeby wobkhod cyle z ruki wzał, njech z toho wuknje a ze swojimi kollegami ke kupowanskomu zjednoćeństwu zestupi a so potom gmejnam poskići, zo chce ze zjednoćeństwom njesebičnje so za zastaranjo ze žiwjeńskimi srědkami sobustarać. Je najwjetši čas, zo małopřekupc khutnosć časa znać wuknje a póznaje, zo móže a dyrbi wón, hdyž je też stat hižo dyrbjał nutřpřimać, nětko při zasy nowym rjadowanju jako wužitny a nuzny staw tu sobuskutkować.

Tele překupstwo dyrbi so organisować a organisacija, zjenoćeństwo njedyrbi so potom też woporow stróžić; dyrbi so wo to starać, zo by přez wulkokupowanja dócpěty čisty dobytk z wulkoho dźěła kupcam (ludej) přez tuńše płaćizny k wužitku přišoł. Hdyž małokupstwo nětkle we kritiskim času zapowć, nima pozdźišo też prawa na připóznaco joho skutkowanja w najćežšich časach, kotryž dyrbješe wótcny hraj přeživić.“

Tak pisa spomnjeny časopis. Njewěmy hač so też za našich serbskich małopřekupcow (klamari) njehodźi z tych mysličkow wužitk čerpać, a hač njeby potom sćěhwk mohł być, zo njebychu naši wjesnjenjo po kóždy wjetši kus tworow potom wjacy do městow běhali, hdyž maja doma tesame twory a runje tak dobre a tunjo, haj hišće tuńše hač we městach.

✝ Franc Kral

po rozprawje wuznamjenitoho illustrowanoho tydźenika „Zlata Praha“ w čisle 6. 1915 str. 70.

Franc Kral, redaktor „Łužicy“, padny 25. sept. 1915 na francózskim bitwišću a bu pokhowany w Lensu. Tuta powěsć, kotraž hakle w druhej połojcy oktobra do domizny dóńdźe, zbudźi hłubokoho zaćišća po cyłej Łužicy. Kral, muž byrnjež hišće cyle młody (narodźi so w Radworju 26. nov. 1886) bě po swojej domiznje daloko a šěroko wšěm znaty a wot wšěch ważeny. A ze wšěm prawom. Ze wšěmi mocami swojeje žiweje wohnjoweje powahi, z cyłej swojej młoduškej zahorjenosću wěnowaše so wón wótčinskomu dźěłu mjez swojim ludom. Wón njebě rodźeny basnik abo spłódny spisowaćel, ale wón rozemješe swoju zahorjenosć wužiwać za dobru wěc łužisko-serbsku přecy na prawym městnje a na prawe wašnjo. Swoju dźěławosć započa hižo za swoje studentske lěta, założiwši za młodźinu časopis, kotryž potom wobstajnje wudawaše. Wón bě wučerjowy syn, a bu też sam z wubjernym wučerjom; bě wobdarjeny z jasnej, žiwej powahu — a tak je bjez dźiwa, zo dokonješe dźěćom pisać zrozemliwje a sebi dobyć jich lubosć. Wuj Rachlowc, kaž by so podpisował, bě wot małuškich přecy rad słyšany, hdyžkuli k nim porćča, hač bě to w časopisu „Raj“ abo w protyčcy za dźěći, w „Nadźiji“. Z tuteje joho dźěławosće wurosće zahe šěrša dźěławosć časopisowstwowa a skutkowanjo w ludźe. Zahe bu Kral duša wšoho wobnowjenoho a rozmnoženoho towarstwownoho a narodnoho hibanja we Łužicy wonka na wsach. Z joho sobuskutkowanjom nastawachu nowe towarstwa, we wosadach, prjedy mało k narodnomu hibanju zwólniwych, rubachu ludowe dźiwadło, přednoški, spěw a deklamacije nowomu łužisko-serbskomu wědomju ćěř hač do sameje pruskeje Łužicy, doniž wšě towarstwowne žiwjenjo serbske njebu kruće zorganisowane do zhromadnoho zwjazka „Domowiny“. Narodnomu hibanju na wsach wěnowaše Kral na stajnje swoju kedźbliwosć też we „Łužicy“, kotrejež redaktorstwo bě po Ćišinskim přewzał. Tutomu hibanju je też wěnowana poslednja joho knižka „Serbske dźiwadło“, přiručna knižka to za serbskich hrajerjow. Kaž z toho widźeć, bě Kral muž drobnoho narodnoho dźěła, w nim wjele dócpě a hišće wjacy mohł dokonjeć! Zo tajke dźěło je we Łužicy najbóle a pře wšě druhe trěbne a nuzne, je jasne. W nim započina so joho wuznam, kaž to my Češa derje dorozemimy. Tohodla zasłuži sebi Kral też pola nas horcoho dźaka. Wšak dźěn běše też z wučerjom čěskich dźěći w Kamjencu, hdźež je naposledy skutkował.

Ad. Černý.

Wšelčizny.

Běrny (neple) lutować!

Wulki Barlinski časopis njedawno dobry nastawk pisaše, zo bychmy tola z běrnami też prawje zlutniwje wobkhadźowali. Byrnjež su też žně nadobne byłe, njebudźe najskerje tola mnohosć tychsamych woprawdźe tak wulka, kaž je měnjenjo było. Wěste pak je, zo běrny lětsa bóle hnija hač druhe léta. A potom budźemy tola předewšitkim też te léto hač do druhich žnjow wosebje so sylnje běrnow přimać, dokelž je cyroby mało a tohorunja też picy za skót. Tohodla je kruta winowatosć, zo prawje zlutniwje z běrnami wobkhadźujemy.

⁘

Dokelž bě mloko pancała, kotrež měješe 25 % wody, dósta mlokopředawarka Müllerowa w Schweinfurće **2 měsacaj jastwa.**

Płaćizny rěznoho skotu

na Drježdźanskich skótnych wikach.

20. dec. 1915.

Płaćizny po centnarju a hriwnach.

Skótne družiny a woznamjenjenjo	Žiwa waha	rězna waha
Woły:		
1. połnomjasne, wukormjene, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 6 lět	91 - 94	147 - 151
2. młode, mjasne, njewukormjene, — starše wukormjene	68 - 74	136 - 140
3. srěnjo picowane młode, derje picowane starše	54 - 59	116 - 124
4. snadnje picowane kóždeje staroby	38 - 45	99 - 106
Jałojcy a kruwy:		
1. połnomjasne, wukormjene jałojcy, najwjetšeje rězneje hódnosće	87 - 90	144 - 147
2. połnomjasne, wukormjene kruwy, najwjetšeje rězneje hódnosće hač do 7 lět	76 - 81	141 - 146
3. starše, wukormjene kruwy a snadnje wuwite młódše kruwy a jałojcy	50 - 60	107 - 118
4. srěnjo picowane kruwy a jałojcy	37 - 44	92-104
5. snadnje picowane kruwy a jałojcy	27 - 34	83 - 93
Byki:		
1. połnomjasne, najwjetšeje rězneje hódnosće	77 - 81	128 - 133
2. srěnjo picowane, młódše a derje picowane starše	43 - 51	95-104
3. snadnje picowane	34 - 37	84 - 89
Ćelata:		
1. najlěpše z mlokom wukormjene abo najlěpše wot cyca	88 - 92	136 –140
2. srěnjo kormjene abo też dobre wot cyca	78 - 82	126 130
3. snadnje wuwite wot cyca	66 - 70	114—118
Wowcy:		
1. korme jehnjata a młódše korme wowcy	76 - 80	154 - 160
2. starše korme borany	66 - 74	140—150
3. srěnjo kormjene borany a wowcy	55 - 60	120—130
Swinje:		
1. 80—100 kg	105	
2. 100—120 kg	115,50	
3. wyše 120 kg	126	
4. 60—80 kg	90	
5. rancy a kundrosy	100	

Kongres narodow před sto lětami.

Lěto 1915 leži w poslednich storkach. Mnozy so spušćachu, zo nam měr přinjese. Nětko je widźeć, zo je wša nadźija a wšě wěšćenjo jebało. Tež „100lětna“ protyka w tym nastupanju prawa nima. Kak to nic?

Napoleon I., kiž bě nimale cyłu Europu do wójnow zehnał, bě zbity a wotsadźeny. Ludy a wjerchowje wodychnychu po čežkich časach. Europa ležeše spowróćana. Z krajemi, kralemi a krónami bě Napoleon hrał kaž dźěćo z hrajku. A hdyž joho wuhnachu, běchu skoro wšudźom same rozpadanki a měšeńcy. Mjezy krajow a krajikow běchu wšudźom přemčnjene abo zběhnjene. Napoleon bě Europje nowu kartu dał. Ale nětko měješe so karta zasy „porjedźić“.

A to sta so we Wienje. Nazymu 1814 poča so tute město z hosćemi rojić. Ze wšěch krajow Europy, tež z tych, kotrež z cyła do napoleonskich wójnow zaplećene byłe njeběchu, přikhadźachu wotpósłancy, ministrowje a diplomaći, kotřiž mějachu so wo prawa swojich krajow starać. Ličba přikhadnikow rosćeše z kóždym dnjom, na kóncu bě jich 450. Tež ruski car Aleksander a pruski kral Bjedrich Wylem III. na kongres přijědźeštaj; to bě 25. sept. wulke witanjo. A tež swjaty wótc pósła swojoho zastupnika. Kejžor Franc II. jich hospodliwje přija.

Tónle kongres bě jedyn z najsławnišich wšěch časow. Z dobom z diplomatami přijědźe do Wiena wjele druhoho ludu, kotryž tu pak zabawy pak zasłużby pytaše, na přikład keklerjo a wćipne a hinaše žónske. A wšelake zabawy so počachu: reje, maskerady, hońtwy atd. Wotpósłancy a druzy so zabawjachu z wulkim hołkom, byrnjež zawjeselenja wuradźowanja hańiłe; přetož wšitcy wyskachu, zo bě zasy měr. Zabawy běchu drohe, byrnjež skoro wšudźom khudoba knježiła a we Wuherskej samo hłód. Tele swjedźenje spóžerachu na 30 milijónow hriwnow. Jedyn z wobdźělnikow kongresa, wjerch Ligny, rjekny tohodla: „Kongres rejwa, ale njepostupuje.“

A woprawdźe, wuradźowanja so pomału točachu. Tydźeń po tydźenju so miny, ale kongres njebu ani wotewrjeny; Francózsku njechachu w jednanjach měć. Ale jeje zastupnik, překlepany Talleyrand, njeda so wottłóčić, a w jednanjach samych měješe runje wón wulke słowo.

Bamž mały dźěl swojich žadani docpě, byrnjež joho pósłanc so bóle prócował. Sakskeje a Pólskeje dla so kongres bjez mała rozkori. Ruski car njechaše na žane wašnjo samostatnu Pólsku, sam chcyše być z pólskim kralom. A wón přećišća swoju hru, a Pólska wosta rozdźělena na tři časće hač do našich dnjow. Sakska zhubi wjacy hač połojcu, kotraž je hišće dźensa pod pruskim knježerstwom (Kulow atd.)

Hdyž we Wienje zhonichu, zo je so wuhnaty Napoleon do Francózskeje wróćił a z nowa wójnu přihotuje, skónči kongres zešerjeny swoje dźěło 9. junija 1815. A kaž buchu tehdy mjezy wottykane, tajke — powšitkownje z najmjeńša — do lońšoho wostachu. A kajke budźa po wójnje?

M. Nawka-R.

K Božomu dźěsću

dariwši za

fond towarstwa ss. Cyrilla a Methoda

a so **wukupiwši** z tym wot wšěch

pisnych nowolětnych zbožopřećow

wupraja tuž z tutym swoje

najwutrobniše „daj Bóh zbožo“ k nowomu lětu

wšěm přećelam a znatym:

po **15** hr.: k. zapósłanc M. Kokla-Lisak z Khrósćic;
po **12** hr.: k. farař em. kanonikus Jak. Herrmann we Worklecach;
po **10** hr.: k. senior praelat Jakub Skala w Budyšinje;
po **8** hr.: k. N. N.
po **7** hr.: kk. scholastikus Mikławš Žur w Budyšinje, farař Bjarnat Hicka w Khrósćicach, sekretar Jakub Deleńčka w klóštrje Marijinej Hwězdźe;
po **6** hr.: kk. farař Jurij Hejduška w Budyšinje, farař Jurij Delan w Baćonju;
po **5** hr.: kk. farař Jan Just w Ralbicach, wyšši wuč. Wjerab w Budyšinje;
po **4** hr.: k. kapłan Jurij Rjeda w Khrósćicach;
po **3** hr.: kk. tach. wučeŕ Jurij Šołta w Budyšinje, kapłan Mikławš Dórnik w Radworju, kantor Jurij Šewčik, cyrkw. wučeŕ w Ralbicach, Michał Ella ze Židowa.
po **2** hr. 40 pj.: k. superior Jakub Stranc, farař we Lipsku (zbytk).

Kónc redakcije za přichodne čisło Posoła:

štwórtk rano.

Kože

kóždeje družiny kupuje přecy po najwyššich płaćiznach

Heinrich Lange

Budyšin

11 Žitne wiki 11

a Cyrkwine naměsto 4.

Wuharowanjo koži

wšěch družin so nanajlěpje wobstara.

Wapno (kalk)
wuhlo
brikety
kamjeńtne wuhlo
anthracit
wuhlo do kowarnje

poruča po najtuńšich płaćiznach

Willy Mader

Skład: **Karoladroha 13.**
Dalokorečak 334.
Kontor: **Sukelnska droha 1a.**
Dalokorečak 307.

Rjekowskeje smjerće ze srjedźizny **serbskeje studowaceje młodosće** wumrěchu hač dotal sćěhowacy towaršojo:

9. septembra 1914

Jurij Smoła
cand. rev. min.
z Budestec
granatnik reservneje brigady
w I. komp. narunacoho bataljona čo. 45.

29. augusta 1915

Michał Möiler
stud. gymn.
z Nowoslic
jenolětny dobrowólnik w 13. sakskim połku pěškow čo. 178.

12. septembra 1915

Jakub Cyž
stud. theol.
ze Stróžišća
podwyšk wobornoho połka čo. 101
a ryćeŕ železnoho křiža II. rjad.

Zhubimy z nimi tŕoch najlěpšich towaršow serbskeje studowaceje młodosće, zahorjenych za wótčinu, serbski lud a narodnosć.

W **Paderbornje**, hody 1915.

Dale zhubi pak serbska studowaca młodosć bohužel też hišće dwaj jeje najswěrnišej přećelaj:

13. augusta 1915 padny na rańšim bitwišću jeje dołholětny swěrny sobustaw financneje komisije

knjez cyrkwiny wučeŕ
Jan Rječka
z Budyšina
podwyšk wobornoho połka čo. 101

a 25. septembra 1915 na wječornym bitwišću jeje njezapomnity přećel

knjez wučeŕ
Franc Kral
w Kamjencu
podwyšk w 13. sakskim pěšim połku čo. 178.

Božemje a **wutrobny dźak** dawa wamaj tudy **serbska studowaca młodosć** za waju **swěrne přećelstwo, dźěło a prócu.** Waju mjena wostanu nam studowacym njezapomnite na wšě časy!

W mjenje serbskeje studowaceje młodosće
Jurij Brusk.

Należnosće našoho towarstwa.

Za fond našoho towarstwa ss. Cyrilla a Methoda,

z kotrohož ma so jónu redaktor našoho časopisa dźeržeć, hromadźimy cyłe lěto dary. Lětsa wšak je so nimale na to zapomniło. Ani 100 hr. njejsu so za cyłe lěto nahromadźiłe, tuž je tola nuzne a přijomne, zo so nětkle k hodom a k Božomu dźěsću na tónle naš wulcy ważny nadawk zasy dopomnimy.

⁘

Sobustawy na lěto 1915:

kk.: 970. Madlena Kralowa z **Budyšina**; 971.—973. z **Ralbic**: Michał Rychtař, Mikławš Kink, Marija Rachelowa; 974.—976. 988. z **Konjec**: Hana Šwejdźina, Jakub Hrjehoř, Jurij Wowćerk, Michał Rjelka; 977.—981. 984. z **Kamjenca**: Jakub Bräuer, Mikławš Horjeń, Madlena Kliemanowa, Jakub Janca, Jan Špitank, Michał Šneider; 982. Jan Smoła, ryćerkubl. najeńk w **Swosdorfje**; 983. Jakub Šěrak w **Brěznej**; 985. Jakub Smoła, insp. w **Bělku**; 986. Józef Šołta w **Prěčecach**; 987. Mikławš Ćemjera z **Pozdec**; 989. 990. z **Dobrošic**: Hana Krawcowa, Jan Hodank; 991. Mikławš Rychtař z **Třoch khěžow**; 992. 993. ze **Šernjan**: Pětr Jurk, Jurij Mögel; 994. Pětr Kubaš ze **Smjerdźacoje**; 995. Mikł. Bělk z **Pěskec**; 996. Hańža Sieberowa z **Hrubjelčic**; 997. 1003. 1014. z **Budyšina**: Mikławš Šěrak, Marija Krawcowa, Šćěpan Skibik; 998. 1000. 1004. ze **Zdźerje**: Jan Wićaz, Jan Mark, Jan Šäfer, Mikławš Khilan; 1001. 1002. z **Brěmjenja**: Jakub Wićaz, Marija Helgestowa; 1005. Handrij Dubski ze **Židowa**; 1006.—1009. z **Wotrowa**: farař Jurij Křižank, Marija Handrikowa, Marija Linartowa, Jakub Rab; 1010. Jurij Rjek z **Kašec**; 1011. Michał Kocor ze **Žuric**; 1012. Madlena Korjenkowa w **Drježdźanach**; 1013. Pětr Cyž (starši) z **Now. Łusca**; 1015.—1017. ze **Sunowa**: Jakub Narćik, Michał Woko, Mikławš Rocho; 1018. 1019. z **Ralbic**: Mikławš Čornak, Mikławš Dubawa; 1020. Mikł. Kupka z **Kosłowa**; 1021. Pětr Janca z **Konjec**; 1022. 1024. z **Kukowa**: Hańža Pjekarjec (†), Madlena Lipičowa, Madl. Hodankowa; 1025.—1030. z **Jawory**: Madl. Jakubašec, Pětr Rab, Pětr Korjenk, Khata Kowcyna, Mikł. Rjenčka, Pětr Šneider; 1031. 1032. z **Pančic**: Michał Lejman, Jakub Šołta; 1033. Mikławš Smoła ze **Swinańnje**; 1034. Mikławš Lebza we **Worklecach**.

Dla předroženja mjasa 150 hr. khostanja.

W Kamjenicy zasudźi krajny sud kublerja Zwintzschera z Lauenhajna k 150 hriwnam khostanja, dokelž bě za 214 puntow ćežke swinjo 4. okt. 148 hr. za centnar žadał a předał. Tehdom bě pak tam najwyšša płaćizna za tajke swinje k rězu 130—135 hr. Też zjawne wozjewjenjo zasudźenja dyrbješe po wusudźenju zasudźeny zapłaćić.

Zaškleńcowanjo wobrazow

pola

Maxa Mütze

w Budyšinje

11 Bohata hasa 11.

Nierth & Förster

w Budyšinje

Kładźenjo elektriskeje swěcy a mocy

kóždoho wobsaha.

Serbska knihownja.

Čo. 1. Legendy a druhe powědańčka.
„ 3. Stara jabłučina a druhe powědańčka.
„ 4. Piista. Ducy z kowarnje.
„ 5. Marja abo Wjelk w kralowskej holi.

——— *Kóžde čisło 20 pjenježkow.* ———

Křižowy puć *a někotre modlitwy za čas wójny. Płaći 25 pjenježkow.*

Wšitke tute knižki su dóstać w expedicijach Posoła abo na farach a w našej Donnerhakec knihićišćerni.

Krajan Katolska protyka 1916

je wušoł a je w našej Donnerhakec knihićišćerni a we agenturach Kat. Posoła na předań. —— Płaćizna 40 pj.

Nowolětne khartki

serbske a němske

ćišći derje a tunjo

L. A. Donnerhakec knihićišćerńja

w Budyšinje, před šulerskimi wrotami 21

Pohladnicy

(kharty) z **wobrazom** najdostojnišoho knjeza **biskopa**, jara derje zhotowjene, su z nakładom towarstwa wušłe a k dóstaću po 10 pjenježkach ze serbskim abo němskim napismom w **našej knihićišćerni** kaž też w našich expedicijach Posoła.

Serbja, kupujće serbske knihi!

Dźiwadłowy wječor

wuhotuje so

druhi dźeń hodow, 26. dec. w Měrćinkec hosćencu

w Haslowje

za **„Dźak domizny“.** **Započatk w 7 hodź.**

Hrać budźe so: **Na wumjeńku.** Hra w 4 jednanjach.

Wo bohaty wopyt proša

Hrajerjo a **M. Měrćinkowa,** hosćencarka.

Serbosław w Khrósćicach

změje **druhi dźeń hodow** wječor z dypkom 5 hodźin w herbskej grychće w Khrósćicach swój

załoženski swjedźeń

wobstojacy z **hodownoho předstajenja šulskich dźěći** a **druheje zabawy,** na čož so wšitke sobustawy ze swójbnymi, kaž też mandźelske tych sobustawow, kotřiž su w polu, najpřećelnišo přeprošuja. **Předsydstwo.**